Triburien·cōcilium celebrat·xxvi·li·xvi·
Tundali hibernie visio·xxviii·li·lxxxviii·
Turcorum descriptō·xxxi·li·cxlii·
Turpis episcopi gesta·xxvi·li·xii·
Vallis scolarium ordo fundatur·xxxi·li·cxxiii·
Venus a iuuene ōspōsat·xxvi·li·xxix·
Wibertus claret in lotharingia·xxv·li·lxiiii·
Xpiani heremite gesta·xxx·li·xi·
Yconia beate virginis notabil'·xxxii·li·lxvi·
Yuonis beluacen·gesta·xxvi·li·lxxxiiii·
Explicit tabula super quartum volumen specu=li historialis. Sequitur contmētia·xxv·libri·
Quicesimusquintus liber contmet historiā cci·annorū per successiones·xiij·impera torū·scz·Karoli magni·Ludouici pii·Lotharii primi·Ludouici secundi·Karoli calui·Karoli iuniorис·Arnulphi·Ludouici tercij·Conradi primi·Heinrici primi·Othonis primi·Othonis secūdi·Othoīs tercii·Et inter hec paucos flosculos tatabani habet autem capitula·cviii.
De imperio karoli magni et forma eiꝰ ac roboze. ·i·
De studiis et moribus eiusdem· ·ii·
De cōstantinopolitanis impatoribus· ·iii·
Qualiter karolus iuxta diuinam reuelatōnem liberauit terram sanctam· ·iiii·
De sacris reliqis quas inde aquisgnū ōtulit· v·
Qualiter inuitatus a sancto iacobo liberauit hispaniam· ·vi·
De ydol' q̄ subūtit et ecclesiis quas edificauit ·vii
De reditu karoli in hispaniam· ·viii·
De pugna eiusdem ptra aygolandum ·ix·
De quibusdā incidentibꝰ illius tēporis· ·x·
De trāslatōe corporis sācti bartholomei a plī·xi·
Qualiter karolus exercitum aygolandi explorauit·eumq; fugauit· ·xii·
De reditu karoli in galliam et de principibus eiꝰdem· ·xiii·
De colloquio inter karolum et aygolandū ·et de nece aygolandi· ·xiiii·
De ferracuto gigante et cōflictu rolandi contra eum ·xv·
De iterato cōflictu et nece ferracuti· ·xvi·
Qualiter karolꝰ corduban cepit et totam hispaniam ecclesie beati iacobi subiecit· ·xvii·
De pditōe ganaloni in bello runciuall'· ·xviii·
De nece marsirii regis et transitu rothlandi principis· ·xix·
De exequiis rothlandi et vltione mortis eius et oliueri· ·xx·
De sepulturis militum aput runciuallem interfectorum· ·xxi·
Qualiter karolus post victorias beato dionisio gratias egit·eiq; totam galliam subegit· ·xxii·
De reuelatōne corporis sancti saluii· ·xxiii·
De translatōne eiusdem sacri corporis et miraculis circa illud ostensis· ·xxiiii·
De transitu karoli magni et eius exequijs· xxv·
De imperio ludouici pij et actibus eius ·xxvi·
De quibusdā incidentibus illius tempis ·xxvii·
De rabbano et scriptis eius et strabo discipulo eius· ·xxviii·
Dicta eiusdem metrica de laude crucis· xxix·
Dicta eiusdem prosaica de eodem· ·xxx·
Adhuc de eodem· ·xxxi·
Oratō eiusdem rabbani ad dominum· ·xxxii·
De quibusdam incidentibꝰ illius tpis· ·xxxiii·
Adhuc de eodem· ·xxxiiii·
De imperio lotharij et euentibus illiꝰ tpis·xxxv·
Adhuc de eodem· ·xxxvi·
De imperio ludouici secundi et euentibus illius temporis· ·xxxvii·
Adhuc de eodem· ·xxxviii·
Iterum de eodem· ·xxxix·
De elfredo rege anglorum et victoria eius ex dacis vel danis· ·xl·
De pestibus illius tpis et quibusdā aliis· ·xli·
De impio karoli calui et scriptis iobis scoti·xlii·
De gestis karoli calui· ·xliii·
De imperio karoli iunioris ·xliiii·
De vastatōe gallie p hastingū et rollonem· xlv·
De studijs et actibus elfredi regis et fuga rollonis· ·xlvi·
De quibusdā aliis incidētibus illiꝰ tpis· xlvii·
Adhuc de eodem· ·xlviii·
De visione tormentoꝝ ostenso karolo· ·xlix·
Qualiter patrem suum vidit in tormentis et auūculum suum in delicijs· ·l·
De fine imperii karoli et īperio arnulphi· ·li·
De patientia et bonis actibꝰ regis elfredi· ·lii·
De quibusdam incidentibus illius temporis·liii·
De conuersione rollonis et reuelatione corporis sancti martini· ·liiii·
De bonis mitiis sācti odonis clugmacen· ·lv·
De electione formose portuen·ī papatum et dissensione ꝓpter ipsum· ·lvi·
De fine arnulphi imperatoris· ·lvii·
De imperio ludouici tercii et papatu sergii· lviii
De imperio cōradi primi et initio ordinis cluniacensis et institoribus eius· ·lix·
De miraculis sancti patris odonis· ·lx·
Adhuc de eodem· ·lxi·
De ceteris euentibus sub imperio conradi· lxii·
De imperio imperij heinrici·primi· lxiii
De echelstano rege anglie et victoriis eius·lxiiii
De dominatōne eius et muneribus sibi transmissis· ·lxv·
De ceteris euentibus illius temporis· ·lxvi·
De extremis miraculis uite sancti odonis·lxvii·
De successoribus eius ademero et maiolo·lxviii·
De imperio othonis primi et nece regis edmundi· ·lxix·
De ceteris euentibus illius temporis· ·lxx·
Adhuc de eodem· ·lxxi·
De origīe sancti dunstani et bonis eiꝰ ītritis lxxii
De miraculis eius cithare et susceptione monachatus· ·lxxiii·
De incēsione demoīs et uisione stelliferi· lxxiiii·
Qualiter factus est abbas glastonien· et precognouit mortem regis· ·lxxv·
Qualiter idem factus est vintonien·epūs· ·lxxvi
Qualiter insidias diaboli cōtra se supauit· lxxvii
Qualiter factus est cantuar·archiepūs· ·lxxviii
De constantia eius et quibusdam miraculis eiusdem ·lxxix·
De ultōne diuina ī eiꝰ aduersarios oīsa· lxxx·
De prophetia eius contra domum regiam et transitu eiusdem: ·lxxxi·
De quibusdam euentibus sb impio otthoīs·lxxxii
De edgaro rege et viris illustribꝰ āglie· lxxxiii·
De visione eiusdem edgari super futuro statu regni· ·lxxxiii
De sanctitate et iustitia eiusdem· ·lxxxvi·

LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DÜSSELDORF

De obitu sancti wiberti et dissensione cleri romani. ·lxxxvi·
De initio et profectu ecclesie sancti quintini et quibusdam aliis. ·lxxxvii·
De sacris reliquijs quas sanctus deodericus metis detulit. ·lxxxviii·
De imperio othonis secundi et sancto edwardo rege. ·lxxxix
De uastatione francie per othonem et echelredo rege. ·xc·
De bello othonis otra grecos et morte eiꝰdē. xci
De imperio othonis tercii et vita sancti mecheri ci abbatis. ·xcii·
De translatione regni francorum ad hugonem caphet. ·xciii·
De transitu sancti dunstani cantuar. ·xciiii
De miraculis eius post obitum. ·xcv·
Adhuc de eodem. ·xcvi·
De quibusdam euentibus illius tpis. ·xcvii·
De gerberto papa et primis eius studijs in nigromancia. ·xcviii·
De thesaurís subterraneis quos frustra quesiuit ·xcix·
De ceteris qui talia querentes interierunt vel a demonibus sunt illusi ·C·
De ymagine a qua gerbertus responsum accepit mortis sue. ·ci·
De sācto odilone cluniacēn. et boīs eiꝰ iitijs. cii·
De miraculis per eum diuinitꝰ ostenꝫ. ·ciii·
Adhuc de eodem. ·ciiii·
Qualiter idē pater memoriā defunctoꝝ instituit et benedictū papā a supplicijs liberauit ·cv·
De transitu eiusdem abbatis sancti. ·cvi·
De ceteris viris illustribus eiusdē tpis. cvii·
De quadā victoria otboīs et morte eiusdē. cviii

·I· De imperio karoli magni et forma eius ac roboze. Sigibertus.

Karolus igitur magnus cum iam super frācos regnasset annis ·xxxiij· primus francorum impauit romanis annis ·xiii· Cepit autem anno domini occcii· Mundi vo· quartimillesimo dcc·lxv· diuiso a constantinopoli imperio romano· euolutis annis circiter· cccc· et· lxviij· ex quo bizantium tracie ciuitas a primo Cōstantino ampliata et in regiam vrbem est exaltata et trāslata in illam omnis romane dignitatis gloria in sedē romani imperii fuit dedicata · et noua roma appellata·

Turpinus remensis archiepiscopus·

Erat hic karolus corpore decorus· sed visu ferus statura eius· viii· pedum suorum· s· qui erant longissimi· renibus erat amplissimus· ventre cōgruꝰ brachiis et cruribus grossus· Miles doctissimus et acerrimꝰ: et oīmibus artubꝰ fortissimꝰ· Facies eius in longitudine habebat palmū et dimidium· barba vnū pedem· nasus circiter dimidium· frōs erat vnius pedis· oculi leonini scintillātes vt carbunculus· Supercilia dimidij palmi · Quemcūqꝫ iratus apertis oculis aspexisꝫ. statī territus erat Cingulum quo cingebatur· viii· pe· extendebatur ꝓter illud quod pendebat · Parum panis ꝓmedebat· sed quartam partē arietis· aut gallinas duas aut anserem vnum· aut spatulā porcinam· aut pauonē· aut gruē· aut leporem ītegrū edebat· modicum vinum et aqua limphatū sobrie bibebat· Tāte fortitudinis erat ꝙ militē armatū super equꝫ sedentem a vertice capitis vsqꝫ ad bases simul cū equo vno ictu ꝓpria spata secabat· Quattuor ferraturas equorum simul manibꝰ facile extendebat Militem armatum rectum stantem super palmā suam a terra vsqꝫ ad caput suum sola manu velociter eleuabat· Erat enim donis largissimus· in iudicijs certissimus· in locutione luculentus·

Cronographus· Mater eius domina bertrada in magno apud eum honore cōsenuit· liberos quoqꝫ suos ita censuit instituendos· vt tā filii ꝙ filie primo liberalibus studiis quibus et ipse opaꝫ dabat erudirentur· tum etiam filios cum primuꝫ etas patiebatur more francorū equitare et armis atqꝫ venatōibus exerceri fecit filias vero lanificō assuescere· coloqꝫ ac fuso (ne per ocium torpescerent) opam impendere· atqꝫ ad omnem honestatem eruditi iussit· tū quia semper studia literarū amasset cēptabat et ipemet scribere: tabulasqꝫ ferebat vt cum vacuum tempus esset manum literis assignandis assuesceret · In palatio suo aquisgrani basilicam plurime pulcritudinis in honore beate marie virginis extruxit· quam etiā diuitiis et honoribus pcipue sublimauit· Regnum quoqꝫ francorum cum post patrem suum pipinū iam fortē quidez et magnū suscepisset ita notabiliter ampliauit ac dilatauit· vt ei duplum adicerꝫ

·II· De studijs ac moribus eiusdem

Hugo libro sexto·

Hic karolus in discenda grāmatica petrū pisanum habuit adiutorem· et in ceteris disciplinis albinum cognomēto alcuinū Religionem deniqꝫ xpianam summa pietate semper excoluit· et ecclesiam mane et vespere necnō et nocturnis horis et sacrificij tempore impigre frequentauit· Circa pauperes quoqꝫ liberalitate maxima ꝓpitus erat· vt qui nō solū in suo regno illis subuenire· veruꝫ etiam in transmarinis regionib? in siriam et egiptum et affricam et hierusalē et alexandrie atqꝫ cartagini pecunias multas mittere satagebat· Ob hoc etiam maxime transmarinorum regum amicicias expetebat· vt sub eisdem regibus xpiaīs refrigerium aliquod ꝓueniret· fuit autē amplo corpore ac robusto: statura eminente et apice capitis rotūdo· canicie reuerēda· facie leta· voce clara· valitudine ꝓspera· Deniqꝫ potiua batur rarissime· cenaqꝫ quotidiana· quaternis cīs ferculis prebebatur· preter assam carnē· quam venatores verubus inferre solebant qua ille libentius ꝙ ullo alio cibo vescebatur· Inter cenandum aut aliquod acroama· aut lectorē audiebat· legebantur ei historie: antiquorum res geste· delectabatur etiā libris sancti augustini· precipueqꝫ his qui de ciuitate dei pretitulati sunt· Vini vero et oīs potus adeo pcus erat in bibendo· vt semp ad cenā raro pluſ ꝙ ter biberet· Estate post cibū meridianum pomorum aliquid sumēs ac semel bibens depositis vestibus ac calciamentis velut noctu solitus erat: duabus aut tribus horis quieuerat· noctib? sic dormiebat· vt somnum quater vl' quinquies non solum expgiscendo sed etiā surgendo interrumpet· Sigibertus·

Igitur anno primo imperii sui karolus per omne

imperium suum legatos ad faciendum iudicium et iusticiam dirigit: et legis capitla. xxiij. instituit. ¶ Cronographus. Idem quoq; karolus per vniuersum mundum ad indagandum nomina et actus et obitus sanctorum nũcios misit: que p ipsarum monachum in vnum volumẽ cõpilari fecit. Hieronimꝰ em̃ ac beda et florus hoc fecerant ante: sed non integre. Hic autem diebus singulis annotauit ea. Inuentum est autem q diebus occurrebant plus q̃. ccc. festa. ideoq; statutum est vt diceret̃. et aliorum plurimorum sanctorum &c̃. Cum aaron quoq; rege persarum qui excepta india totum pene tenebat orientẽ talem habuit in amicicia concordiam. vt hic gratiã eius oĩm qui erãt in toto terrarum orbe regum ac principum amicicie p̃ponneret. solũq; illum honore ac magnificẽtia sibi colendum iudicaret. ¶ Helinãdꝰ. xlv. libro. Amimurlim qui et aaron rex persarum elephantem quem solum habebat karolo misit. cuius elephantis nomen erat ambulabat. et preter eum munera multa. Imperatore apud spoletum existente pridie kls. maii hora noctis secunda terremotꝰ maximus factus est qui totam pcussit italiã. quo motu tectum basilice beati pauli apostoli magna ex parte cum suis trabibus decidit. et inquibusdam locis vrbes et montes corruerunt. Eodem anno quedam loca circa renum in germania et in gallia tremuerunt. Pestilentia p̃pter molliciem hiberni temporis facta est. Legati karoli ab aaron ãmirra venientes inter cetera munera etiam corpora sanctorum cipriani martiris cartaginen̄. ep̃i et speciosi primi scillicitanorũ et caput pantaleonis martiris in franciam afferunt. sed non dicitur vbi posita sunt. Patriarcha hirlimitanus p benedictõne claues dominici sepulcri et loci caluarie et claues ciuitatis et montis cum vexillo karolo misit.

III De constantinopolitanis imperatoribus. Sigibertus.

IN ipso anno quo karolus assumpsit romanum imperium. birene impatrix a nicephoro imperio deposita exilio relegatur et ibi moritur. Ipse autẽ cõstantinopoli impauit annis. viii. quo tandem a bulgaribꝰ cum multis ordinis senatorii perẽpto. stauraciꝰ eius filiꝰ impauit anno. vno. quo deposito. michael ãnis. ii. leo. viii. michael. ix. theophilus. xv. Michael et theodora annis. xi. deinde michael solus. xiii. quo a basilio interfecto idem basilius annis. xvii impauit. post hunc filius eius leo annis. xviii. Deinde. Constantinus filius eius cum patruo suo alexandro. s. eius leonis fratre ipauit anno. i. Alexãdro autẽ mortuo cõstãtinꝰ impauit ãnis. xxxix. post hoc stephanus et constantinꝰ egre ferentes iusta patris sui imperatoris seueritate a iuuenili leuitate se coerceri. dispositis in palatio insidiis patrẽ de palatii solio deponunt. et tonso ei vt moris est capite ad vicinam insulam in qua cenobite philosophabantur transmittunt. Nec mlto post cum ad cõuiuium ex cõdicto resedissent et de poratu sedendi inter se assultu decertarent. dato signo a viris constãtini filii leonis imperatoris ambo fratres solio: deturbanẽ et tonsis capitibꝰ ad idẽ monasterium quo patrem transmiserant etiã ipi ad philosophandum cum monachis trãsmittunẽ. ita euacuato palatio abusiuis imperatoribꝰ ipse cõstãtinꝰ et romanus filius eius iperauit annis. xvi. quo defuncto nithep horus imperauit annis x. hic timens a filiis suis imperio expelli quia senex erat eos eunuchizare volebat. quorum mater iohanni suasit vt eum occideret et imperaret. sicq; factum est. et imperauit annis. vi. Exinde de cõstãtinopol'. imperio tacetur scilicet ab anno domini. dccc. lxxvii. ¶ Cronographus. ¶ Karolꝰ autem indignantibus contra se cõstãtinopolitanis imperatoribus p̃pter inuidiam imperatorii nominis sibi impositi a romanis. magna illos patientia et magnanimitate tulit. et quia suspectã eius potentiam habebant. crebris eos sibi legatõibus firmissimo fedore conciliabat. IIII.

¶ Qualiter karolus iuxta diuinam reuelationeꝫ liberauit terram sanctam. Helinandus.

LEgitur q̃ eo tempore quo karolo datũ est romanum imperium. patriarcha hierosolimitanus de ciuitate expulsus a paganis venit constãtinopolim ad imperatorẽ constantinum et filiuꝫ eius leonẽ: et cum eo iohãnes neapol'. sacerdos et dauid hierosolimitanus archipresbiter. quos ille ad karolum misit cum epla iohannis patriarche manu ipsius constantini scripta. et cum duobus prefatis fuerunt alii duo legati hebrei. isaac et samuel. in cuius eple vltima parte scriptum erat. Quadam nocte in extasi factus vidi ante lectum meum quendam iuuenem stantem qui me blande meum vocans paxilluꝫ tetigit et ait. Constantine rogasti diuinum auxiliũ ad hanc rem. Ecce accipe karolum magnum regẽ gallie ecclesie in domino p̃pugnatorem: et ostendit michi quendam militem armatuꝫ et ocreatuꝫ et loricatum. scutum rubeum habentem ense precinctum. cuius manubrium erat purpureum. hasta altissima cuius cuspis sepe flamas emittebat. et ĩ manu tenebat cassidem auream. et ipse senex prolixa barba. vultu decorus. statura pcerus. cuius ocli fulgebant tanquam stelle. et can̄ caput albescebat. Age iam auguste qui iussionibus dei refugit obedire minime poterit culpam euadere Emanuel geman ihu. In domĩo gaude memor es̄ fungere lauꝺ. Iusticie zona lumbos caput atq; corona Perpete subcingat xp̃us honoreq; strĩgat. Nil op̃ est ficto quo issum domini dicto. Ergo tene fundum domini precepta secundũ. Hic ipse constantinus septies expulerat paganos ab hierosolimis. sed tamen preualuerãt. Hii legati regem parisius inuenerũt et ei epl'as tradiderũt. Quibus plectis rex lacrimari cepit p̃ sepulcro domini. has epistolas iussit rex exponere turpinum archiep̃m coram omni populo. quibus auditis. omnes pficisci regẽ precabanẽ. Quo audito. mox rex edictum p̃posuit. vt omnes qui possent arma ferre irent secum contra paganos & qui non irẽt ipi et filii eoruꝫ serui quattuor nummorũ essent. Itaq; maiorem exercitũ q̃ ung̃ ante habuisset cõgregauit. et profecti sunt. Cum venissent autem eis hierusalem in memore quodã quod vix duorũ dierum spacõ solet transiri in quo erant grifones. vrsi. leones. et tigres et alie fere diuerse. karolꝰ putans se illud transire vno die ingressus est cũ exercitu. Adueniente nocte et exercitu errante precepit karolus castrametari. Transacto autem noctis silentio rex in loco suo accubans inchoauit psalmos. Et cum diceret hunc versuꝫ. Deduc me domine in semita mandatorum tuorũ. quia ipsam volui. ecce euidentius vox ad aures eius cuiusdã alitis p̃pe lectum eius clamantis audita est. Quã

qui aderant audientes expecti sunt. Rex autem psalmos ptinuauit vsq; ad illum locum. Educ de custodia animam meã &c. Quod cum dicerz ales iterum clamauit. France quid dicis. france quid dicis. Hanc alitem ꝓsecutus est rex puula semita donec recognouerũt callẽ quã die ꝑterito amiserant. Peregrini dicũt ꝙ ab illo tpe ceperũt audiri alites sic loquentes in illa terza. Fugatis paganis et recupata terza petiuit rex licentiã repatriãdi ab imperatore cõstantinopol'. et hierosolimitano patriarcha. Quem ꝑ vnum diem retinuit imperator apud cõstantinopolim. et interĩ fecit pari ante portam ciuitatis animalia diuersi generis et colozis. et aurũ et gemmas. Karol⁹ autem ne murbanus videretur si nichil acciperet. quesiuit consiliũ a ꝓceribus suis quid facere deberz. Qui responderũt a nullo debere eum aliquod munus accipere ꝑ labore quem pro solius dei amore susceperat. Qui laudans consilium. iussit omĩb⁹ suis. vt oĩs res appositas nec respicere dignarentẽ.

.V. De sacris reliquijs quas inde aquisgranum detulit.

Indem adiuratus et coactus aliqñ munus ꝑ amore dei accipere. petiuit de reliquijs passionis dominice. Inito aũt cõcilio indictum est ieiuniũ triduanũ omnibus nostris et. xij. personis grecis q̃ electe sunt ad hoc sanctuariũ diuidendũ. Tercia die karolus peccata sua confessus ẽ ebzomo archiepo. Deinde verique cleri psalmos cum letania inchoant. Cum aũt daniel neopolitanus antistes aperuisset thecã in qua erat spinea cozona. tantus odoz exijt inde vt omnes putarent se in paradiso esse. Tunc karol⁹ ꝓstratus in pauimentũ plenus fide ozauit doĩm vt ꝓpter gloziam nominis sui miracla sue passionis et resurzectõis renouaret. Et cum ozasset statim ros celitus veniens lignum infudit et inebriauit. et flozes emittere fecit. tantaq; lux cum odore affuit vt omnes sua vestimẽta celestia esse putarent. Cumq; daniel adunca forcipe robur ipsi⁹ ligni seeare inciperet. tunc magis ac magis flozere cepit. Tunc karolus in arboreo pallio quod ad hoc ꝓparauerat suscepit de flozibus et impleuit vantum suum dextrum De hinc alium vantum ad suscipiendas spinas ꝓparans tradidit illum cũ flozibus ebzomo archiepo. Cumq; vtriusq; oculi ꝑ lacrimis impediti essent. ille putans se accepisse et ille dedisse vterq; vantũ ꝺreliq̃t. qui fere vĩ⁹ hoze spatõ pependit in aere Cũq; alterum vãtũ rex spinis implesset et illud episcopo tradere voluisset. vidit illum primum pendere in aere. Post hoc cum flozes de vanto eijcere cuperet. conuersi sunt in mãna. et hoc manna modo est apud sanctum dyonisium. Quod a multis putatur esse ꝺ illo et manna antiquo quod pluit dominus in deserto. Omnes egri qui ibi aderant. ad odorẽ flozy sani facti sunt. His ita gestis. ecce turba infinita ecclesiã violenter intrans clamare cepit. Vere hodie est resurzectõis dies. nã odoz ꝺ flozib⁹ exiens totam ciuitatem impleuerat. et. ccc. et vnũ egros sanauerat. Quidã eger ibi erat. xxiij. ãnos et tres menses habens in infirmitate sua. cecus. surdus. et mutus. hic in extractõne spinee cozone visum recepit. in sectõne auditum. in emissione flozum loquelam. Post hoc prefatus daniel domĩcum clauum manibus elatis regi tribuit. Qui cum de alabastro in quo absconditus erat extraheret ur sa-

natus est puer quidam. sinistram manum et totũ latus sinistrum ab vtero matris habens aridu; et cucurzit ad ecclesiam dicens. ꝙ circa horam nonã lecto iacens quasi in extasi positus videre sibi visus est quendam canutum fabzuz aduncа forcipe extrahere ex sinistra manu sua et sinistro pede silĩter arido clauũ et a latere lanceam. Data sunt ꝑterea regi karolo frustum crucis dominice et dñi sudariũ. et camisia beate marie. et fascia qua puerum hiesum in cunabulis cinxit. et brachium sancti senis simeonis. Que omnia recõdit in sacco ꝺ bubalino ẽgoze facto et ad collum suũ suspendit adinstar pere Veniens autem ad castrum nomine ligmedo. puerum mozruũ per tactum ꝛliquiarum suscitauit. et .l. egri ꝓmiscui sexus ibi curati sunt. Ibi sedit karolus sex mensibus et vno die.

Veniente autem eo aquisgranum sanati sunt ceci innumeri. febzicitantes innumeri. demoniosi xii. lepzosi. viii. paletici. xv. claudi. xiiii. mãci. xxx gibbosi. lii. caduci. lxv. gutturnosi plẽs. et ex vicinis locis q̃plures. Deniq; indixit per totũ orbez vt idibus iunij venirent aquisgranum videre reliquias quas de hierusalem et de cõstantinopoli aduexerat pri⁹ peccata sua ꝓfitentes. et statutuz est ibi. vt semper quarta feria ieiuniozũ quattuoz tempozũ in mense iunio fieret indictõ ista reliquarum. In hoc cõcilio fuit leo papa. et turpinus archiepus. achilleus alexandrin⁹ epus. et theophilus anthiochen⁹. et alii plurimi episcopi et abbates Ibi etiam suscitatus est mozruus. .VI.

Qualiter inuitatus a sancto iacobo liberauit hispaniam Turpinus archiepiscopus.

Arolus postquam multa regna adquisierat ꝓposuit quiescere a preliis. statiq; intuitus est in celo viam quandam stellarum incipientem a mari frisie et tendentem int theutonicam et italiam. inter galliam et aquitaniam et recte transeuntem ꝑ gasconiã et basclaz et nauarzam et hispaniaz vsq; ad galetiã. in qua beati iacobi cozpus tunc latebat incognitum. Hanc viam per singulas noctes aspiciebat karolus. et cogitabat quid significaret. Cui hoc cogitãti vir quidam optime et pulcerzime forme vltra et q̃ fas est dici nocte in extasi apparuit dicens. Quid agis fili mi. Cui karolus. Quis es domine. Ego sum ait apostolus iacobus alumnus xp̃i. fili⁹ zebedei frater iohannis euangeliste quem dominus supza mare galilee ad predicandum populis sua ineffabili gratia eligere dignatus est. quem herodes rex gladio peremit cuius cozpus in galecia q̃ a saracenis turpiter adhuc oꝑzimitur incognituz requiescit. Vnde miroz cur terzam meam nondũ liberasti. qui tot et tantas vrbes acquisisti. Quapropter tibi notifico. quia sicut dominus potentiozem omnium regum terzenozuz te fecit. sic ad preparandũ iter meum et liberandam terzã meam de manibus moabitarum te inter oĩs vt tibi coronam eterne retributõis eximde prepararet elegit. Via stellarum quam in celo vidisti significat ꝙ tu cum magno exercitu ad pugnandum gentẽ paganozum perfidam et liberandum iter meũ. et ad visitandum sarcofagũ meum ab his oziis vsq; ad galetiam iturus es. et post te omnes populi a tempoze presenti vsq; ad finem seculi. taliter apparuit apostolus karolo tribus vicibus. Post hoc prexit karolus illuc cum magno exercitu. Cũq; obsideret pampiloniam tribus mensibus et eam

capere nō posset propter muros inexpugnabiles
orauit sanctum iacobum vt ꝑpter honorē sui no
minis daret ei capere ciuitatem · tunc muri fundi
tus corruerunt · Qui ō saracenis baptisari volue
runt reseruati sunt ad vitam · qui noluerunt · occi
si sunt · His auditis mirabilibus · omnes urbes se
dediderunt · et facta ē tota terra sub tributo · De
inde visitato toto sarcofago venit ad petronium
et infixit ei ibi in mari lanceam suam agens ō gra
tias et sancto iacobo qui eum hucusq; perduxit ·
Postea iuit per totam hispaniam a mari vsq; ad
mare i · galetia tūc acquisiuit · xiij · urbes · inē quas
cōpostella tūc erat parua · In hispania sunt urbes
xxvi · inter quas est osca de qua fuit vincentiꝰ · in
qua solebant esse turres · xc · In petroissa fit argē
tum optimū · In ciuitate accinctina iacet sanctus
torquatus qui fuit beati iacobi clicns · ad cuiꝰ se
pulcrum arbor oliue diuinitꝰ florēs maturis fru
ctibus onustatur ꝑ vnum quemq; annum in eiꝰ
solēnitate · s · idꝰ maii · tota terra hispanorū tūc ka
rolo subiecta est · terra scilicet alandaluf · terra p
dorum · terra castellanorū · terra maurorū · tellꝰ na
uarrorū · tellꝰ portugallorū · tellus saracenorū · tel
lus alanorū · tellus biscaiorū · tellus busculorū · tel
lus palargorum · Harum urbiū quasdam cepit si
ne pugna karolus · quasdā cum bello magno et ar
te maxima · Lucernam urbem que est in valle viri
di nequiuit cape donec ad vltimū · nouissime aūt
obsedit eam quattuor mensibus · et facta p̄ce deo
et sancto iacobo · ceciderunt muri eius · et est de
serta vsq; in hodiernum diem · quidam eñ gurges
atri amnis in medio eius surrexit · in quo nigri pi
sces habentur · Hec sunt urbes quas karolus ma
ledixit ꝑpter hoc q̄ graui labore eas acquisiuit ·
et idcirco sine habitatore ꝑmanent vsq; in hodier
num diē · lucerna · ventosa · caparra · adania ·

·VII· De ydolis que subuertit et ec
clesijs · quas edificauit ·

OMnia ydola et simulacra que tunc in hi
spania inuenit penitus destruxit · preter
ydolum q̄ō est in terra alandaluf · q̄ō vo
catur salancadis · id est · deus cadis · Cadis etenim
ꝑprie dicitur locus ille · salan arabice interpretat̄ ō
us · Tradunt autem saraceni quod ydolum istud
machomet dum viueret suo nomine fabricauit et
quandam legionem demonum arte magica i eo si
gillauit · Que legio tam fortiter illud ydolum ob
timet q̄ a nullo vnq̄ frangi potuit · Cumq; aliqs
xp̄ianus ad illud approp̄inquat statim piclitat̄ · seꝰ
cum aliquis saracenus causa adorandi vel deprc
cādi machomet accedit · recedit incolumis · Si for
te super illud auis quelibz se deposuerit ilico mo
ritur · Est autem lapis antiquus in margine marisꝰ
opere saracēico optime sculptus supra terrā sitꝰ
deorsum latus et quadratꝰ · desursum strictus · et
tante altitudinis quantum solet volare corvus i
sublime · sup quē eleuata est imago illa de aurical
co optimo in effigie hominis fusa sup pedes suos
stans erectā facē habens versus meridiē · et cla
uē quandā ingentē in manu dextera tenens · Que
scz clauis vt saraceni aiunt de manu eius cadet an
no quo rex futurus in gallia natus fuit · qui totā
hispaniam xp̄ianis legibus in nouissimis tempib?
subiugabit · moxq; vt saraceni clauem viderit la
psam gazis suis in terra repositis omnes fugient ·
Ex auro quod reges et principes dedere karolo
ecclesiam beati iacobi tunc per tres ānos in illis
oris omorās augmētauit · antistitē et canonicos se
cundum regulā sancti isidori ibi instituit · eamq;
tintinabul' et palleis et libris decenter ornauit · ō
residuo auro et argento immenso quod de hispa
nia attulit · fecit has ecclesias · beate marie virgis
aquisgrani · beati iacobi in eadez villa · Item beati
iacobi apud vrbem bitēnsem · Item beati iacobi a
pud tolosam · Item beati iacobi in gosconia · inter
vrbem axam et sanctum iohannē sordae via iaco
bita · Item beati iacobi apud pisius inter secanaz
et montem martirum · et p̄ter has abbatias innu
meras p̄ totum mundum · ·VIII·

De reditu karoli in hispaniam · Turpinus
in historia karoli ·

REuerso karolo in galliam quidaz rex pa
ganus affrican? collectis exercitib? hi
spaniam acquisiuit eiectis et interfectis
custodibus opidorū et urbium quos karolus reli
querat · Quibus auditis karol? collectis magnis
exercitibus in hispaniaz reuersus est · et erat dux
exercituū milo de angleris pater rolandi · Cū aūt
apud baionā urbem basclorū exercitus karoli ho
spitatus essz · quidā miles romaricus nomīe egro
tus et morti p̄ximus accepta penitētia et eukari
stia cuidam cōsanguineo suo p̄cepit: vt equū quē
habebat venderet et preciū clericis et egenis da
ret · quo mortuo ipe osanguineus equum c · soli
dis vendidit et precium cibis et potibus et vesti
bus velociter expendit · Transactis autē · xxx · die
bus apparuit ei mortuus nocte in extasi dicens ·
Quoniā res meas p̄ redemptōe anime mee in ele
mosinam tibi ad dandum cōmendaui · scias deum
omnia crimina mea michi dimisisse · Sed quia inu
ste elemosinam meā retinuisti · scias me per · xxx ·
dies in penis tartareis fuisse · te aut̄ in eodē loco
infernali vnde egressus sum die crastina ponēdū
et me in paradisum futurum · Quibus dictis dispa
ruit · tremefactus ille euigilauit · Et cum eadem
die narraret socijs somnium suum · ita subito fa
ctus est clamor in aere velut leonum luporuz et
vrsorum · Et ecce subito ille raptus est a demoni
bus in locum diuino iudicō sibi d̄stinatum · Que
situs a socijs vix · xij · die supra quendam montez
altissimuum mortuꝰ iacens toto corpore collisoꝰ i
uent? est · qui mōs quattuor dietis distabat a lo
co in quo raptus fuerat · ibi demones eum p̄iece
rant tribus leugis in altum supra mare ·

·IX· Pugna eiusdem contra aygolādum

POst hoc aygolandus mādauit karolo bel
lum secundū velle suū · vel · xx · con̄ · xx ·
vel · xl · cōt̄ · xl · vl' · c · cōtra · c · vel mille cō
tra mille · vel duos contra duos · vel vnum cōtra
vnum · Missi sunt ergo · c · milites a karolo contra
c · et interfecti sunt saraceni · Deinde mittunt̄ alij
c · ab aygolando contra · c · qui oēs interfecti sūt
Deinde misit aygolandus · cc · cōtra · cc · qui statī
occisi sunt · Deinde misit duo milia · quorum qui
dam occisi sunt · alij fugati · Tercia die iecit aygo
landus sortes suas et cognouit detrimentum ka
roli · et mandauit ei vt in sequenti die si vellz ple
narium bellum faceret · quod ab vtroq; cōcessuz
est · tunc astiterunt quidam xp̄iani qui sero ante
diem belli arma sua bellica studiosissime p̄paran
tes hastas suas erectas infixerūt in terra ante ca
stra iuxta fluuium in pratis qui dicit̄ ceya · i quo
loco postea beatorum martirum facundi et p̄mi
tiui basilica ingēs et optīa iussu et auxilio karoli

cõstructa est·et magna villa et pīguissima· istas hastas summo mane corticibus et frondib? deco ratas inuenerũt· hi sc̄z qui in acie pxima martirij palmam adepturi erant in dei fide·et admodũ mi rantes absciderunt eas ppe terram·et radices q̄ remanserũt in terra in modũ pticarũ ex se postea magna generarũt arbusta q̄ adhuc in illo loco ap parent· Erant enim illorum mlte haste de lignis fraxineis· mira res magnũq3 gaudium animabus et ingens cor pibus detrimentũ· Quid plura· Die crastina occisi sunt·xl·milia xp̄ianorũ·et dux mi lo rolandi pater et equus karoli pemptus·tũc ka rolus stans super pedes cum duobus milib? xp̄ia anorũ peditũ·euaginauit spatam suam noīe gau diosam·et trucidauit multos saracenos p mediũ Mouesperascẽte autem die cõuersi sunt saraceni et xp̄iani in castris·altera die venerũt karolo q̄t tuor marquisij in auxiliũ de locis italie cũ quattu or milib? bellatorũ virorũ· Quod vt aygolando? agnouit in fugam versus est·et tunc karolus cũ suis exercitib? remeauit in galliam· ¶ Cronogra phus· Anno imperij karoli·iij· anares qui et huni longo contra francos bello ꝓomiti·adeo sua for titudine potẽtiaq3 sunt diminuti·vt qui alios ul tro lacescere solebant·iam nec ab alijs tueri se va lerent· Nam omnis eorum in hoc bello nobilitas et gloria periit·et quidquid pecunie ac thesauri per tot secula terrarum orbem vincendo sibi con gesserant· nunc totũ francorũ victorie cessit·nul loq3 vnq̄ bello tam multa spoliorum quantitate francia ditata fuit· Eodem anno luna ter obscura ta est·et sol semel·aciesq3 mire magnitudinis uise sunt in aere· ¶ Sigibertus· Anno imperij sui· vi karolus imperator p manum pauli diaconi sui de cerpens optima queq3 de scriptis catholicorũ pa trũ repperz lectões vnicuiq3 festiuitati ꝓuenine tes percirclm ānī in ecclesia legẽdas opilari fecit

·X· ¶ De quibusdam incidentibus illi us temporis· Helmandus·

EO tempore cumeid amirzeus missus ab aaron ad excidendã liciam · cum venisz mirzeam nisus archam sancti nicolai cõ terere p ea cõtrinit aliam·et p temeritate ipsum pta totã amisit classẽ tẽpestate ineuitabili psequẽ te· Pridie kl̄·februarij·lũa·xvii· facta est eclipsis solis in medio die stante vtroq3 sidere in xxv·pte aquarij·Item quarto kl̄·fuit eclipsis lune·et ap paruerunt acies in eadem nocte mire magnitudi nis·et sol stetit in·xi·parte piscium·et luna in·xi· parte virginis· Nam et stella mercurij·xvi·kl̄·a prilis visa ē·in sole quasi parua macula nigra· tñ paululum supius medio centro eiusdem sideris q̄ a nobis·p viii·dies ꝓspicit̄·sed quando primũ in trauit vl̄ exijt nubibus impedientib? ānotari nõ potuit· Item·xj·kl̄·septembris lune fuit eclipsis hora noctis·iii·sole in·v·parte virginis existẽte· luna in quinta parte pisciũ· Sicq3 ab anni superio ris septembri· vsq3 ad septẽbrẽ pñtis luna ter ob scurata est·et sol scl̄· Legatus regis psarum noīe abdella detulit imperatori karolo munera·papilo nem et tentoria atrij varij coloris mire magnitu dinis et pulcritudinis· Erant enim omnia bissina· tam tentoria q̄ funes diuersis tincta coloribꝰ· Et preterea pallia multa serica p̄ciosa et odores aro matum et vnguenta et balsamũ·et insup horalo gium ex auricalco arte mechanica mirifice ꝓposi tum·in quo·xii·horaruz cursus ad clepsedrã vte bant cũ totidẽ ereis pillulis que ad cõpletõez ho rarum decidebãt·et cãu suo subiectũ sibi cimba lum tinire faciebant·additis in eodem eiꝰdem nu meri equitibus qui per·xii·fenestras opletis ho ris exibant et in pulsu egressionis sue totidem fe nestras que prius aperte erant claudbãt· Et alia multa erant in horalogio illo·fuerũt etiam int̄ mu nera duo candelabra ex auricalco mire magnitu dinis et pceritatis·

·XI· ¶ De translatõe cor poris sancti bartholomei apostoli· Actor·

ANno sequenti qui fuit ab incarnatione domini·dccc·viii·legitur facta trãslatõ sancti bartholomei apostoli de insula li pitana bñuentum·Supuenientes em̄ saraceni p̄di ctam insulam depopulati sunt·et rumpentes se pulcrũ apl̄i dispserũt ossa eiꝰ·mox illis discenden tibus idem apostolus bartholomeus p visionem apparuit cuidam monacho greco qui fuerat illius ecclesie custos dicens· Surge collige ossa mea q̄ dispersa sunt· Cui ille respondit· Quare ossa tua colligere aut aliquem honorem tibi ipendere de beamus cum tu permiseris nos et populũ istum deleri a paganis· At ille ait· Per longa annorum curricula meis p̄cibus nunc vsq3 securus cõstitit sed multiplicata sunt mala illius nimis·p eo iam obtinere non potui·Tu surge fac vt dixi· Quo modo inquit ea inuenire potero·quia vbi dispsa sunt·nescio· Ait autem apostolus· Nocte vade ad colligendum ea·et que videris resplendere vt ignem hec leua·quia vere ipa sunt ossa mea· Qui statim iussa complens recõdidit ea diligenter ī lo culo et abiit·relicto ibi socio suo· Cũq3 p exqui rendis saracenis illuc lõgobardorũ irent nauigia nutu dei muentum ibi monachum et sanctũ apo stoli corpus tulerũt et abierũt· Superuenientes autem saraceni circũdedrũt nauẽ illã in qua scm̄ apostoli corpus ducebatur·ita vt spes euadendi non esset·tunc subito facte sunt densissime tene bre ante saracenorum naues·ita vt nescirent quo pgerent·sicq3 liberata est nauis illa· Exeũtes aũt ad terram ingenti cum honore bñuentum duxe rũt sanctum corpus·et in altario recõdiderũt an no ab incarnatõne domini·dccc·ix·die·xxv· men sis octobris·

·XII· ¶ Qualiter karolus exercitum aygolandi explorauit eumq3 fugauit· Turpinus·

DOro aygolandus congregauit gentes ī numeras·saracenos·mauros·moabitas ethiopes·ꝓos·affricanos·persas·regẽ arabum·regem alexãdrie·regem bugie·regez aga bie·regem barbarie·regem malcoch·regem maio rite·regem meque·regem sibilie·regem cordube et venit vsq3 ad vrbem gasconicã agenniũ et ce pit eam et mandauit·karolo vt veniret ad se pa cifice cum parua milituz turma·ꝓmittens ei·ix· equos oneratos auro et argento et ceteris gazis si suo imperio subiaceret·Hoc autem dicebat q̄a eum agnoscere volebat vt postea in bello posset eum occidere·Quod aduertens karolus veīt cum duobus tm̄ milib? fortium vsq3 a quattuor miliaria ppe vrbez agenni·et dimisit eos occulte ibi· Et venit cum·xl·tantũ militibus vsq3 ad mõ tem qui est ppe vrbem vnde potest ciuitas vidri ibiq3 dimisit illos·Et mutatis vestib? suis optis sine lance a clipeo retro dorsum transuerso sicut mos est nũciis in tempe belli cum vno solo milite venit ad vrbem·qui ducti sunt ad aygolandum

ad quem cum veníſſent dixerunt. Karolus míſit nos ad te. venit vt impaſti cũ. lx. militib? et vult tibi militare et effici tuus. Veni ergo ad eum cuz lx. de tuis pacifice ſi vis illi dare quod pollicitus eſ. Qui reſpõdit vt rediret ad karolũ et expectarent eum. Tunc karolus ꝓgnouit eum et explorauit vrbem agenni in qua parte eſſet facilior ad capiendum. Et vidit regeſ qui erant in ea et rediit ad. lx. milites. et cum illis ad duo milia. Aygolandus autem cito ſecutus eſt eos cum. vij. milibus militum. ſed illi animaduertẽtes fugerunt. karolus vero rediit in galliam. et coadunatis exercitibus reuerſus eſt ad vrbem agenniũ et obſedit eã vi. menſibus. Septimo vero menſe aptatis circa vrbem artificijs et caſtellis ligneis aygolando? cũ regibus et maioribus ſuis ꝑ lacunas et foramina latenter exiuit. Et ſic fluuiũ garomiam qui fluit iuxta vrbem trãſmeantes euaſerunt. In craſtinũ karolus cum magno triũpho vrbez intrauit. et. x. milia ſaracenorũ ꝑemit. reliq ꝑ garomiã fugerũt Aygolandus autẽ venit ad ſanctonas quez karolus inſecutus mãdauit ei vt redderet vrbem. qui noluit. ſed exiuit cõtra eum in ꝓlium. tali ꝓdictõne vt eius eſſet vrbs qui vinceret. Sero ante diẽ belli inter caſtrũ talaburgũ et vrbem iuxta fluuium nomine carantha infixerũt quidam xp̃iani haſtas ſuas ante caſtra in terza. craſtina autẽ die haſtas ſuas corticibus et frondib? decoratas inuenerunt. hi ſcz qui in bello morituri et martires futuri erant ꝑ fide xp̃i occũbendo. qui tãto miraculo gauiſi abſciſis haſtis ſuis de terza inſimul aduenati. primi ſe in bello ferũt et multos occidunt. ſz tandez martirio coronãtur numero quattuor milia. et etiam equ? karoli occiſus eſt. ibi poſtea fugientes occiſi ſunt a karolo rex agabie et rex burgie. .XIII. De reditu karoli in galliam et de ꝓcipibus eiuſdem.

Aygolandus aũt fugiẽs venit vſqz ad papiloniam et mãdauit karolo vt ibi expectaret eum cauſa preliãdi. Quo audito karolus rediit in galliam et ꝓcepit per totã galliã vt omnes ſeruí qui ſub malis conſuetudib? clericorum tenebanť ſoluta ꝓpꝛij capitis ſeruitute et vẽditõe depoſita cum omni ꝓgenie ſua preſenti et futura ꝑmanerẽt liberi. omnes etiam quos ergaſculis captos reppit abſoluit et quoſ paupes inuenit ditauit. nudos veſtiuit. maliuolos pacificauit exheredatos ꝓpꝛijs honorib? ꝛeuauit. omnes armis doctoſ et ſcutiferos milites fecit. et quos etiam ab amore ſuo iuſte ſepauerat cõpunct? ad aĩciam reuocauit. Tunc coadunatis centũ viginti quattuor milib? bellatorũz preter armigeros et pedites quoꝝ non erat numer? ꝓfectus eſt ĩ hiſpaniam contra aygolandũ. Et hec ſunt noĩa prĩcipum eius. Ego turpinus archiepꝰ remẽſis qui dignis monitis populũ fidelem armabã. et ſaracenos ꝓpꝛijs manib? et armis ſepe expugnabam et rolandus comes cenomanenſis nepos karoli filius berte ſororis eius et milonis ducis cũ quattuor milibus bellatorum. Oliuerus comes gebennenſ filius raineri comitis cum tribus milib? bellatorũ. Araſtagnus rex britãnoꝝ cũ ſex milibus. Alius tamẽ rex tunc erat in britãnia. Engelerius dux aqtanie vrbis quã ceſar auguſtuſ primum in illis horis fecit. cui ſcz vrbi bituricas et lemoĩcas et pictauim et ſanctonas et engoliſmã cũ ꝓuinciſ ſubiecit. Vnde tota illa patria aquitani vocata eſt. Hec aũt ciuitas poſt engeleri obitum in vaſtitatem verſa eſt. quia omnes ciues eius in rũcium le occiſi ſunt. nec alios colonos habuit ãpli?. Gayferus rex burdegalenſis. Gundeboldus rex friſie. Oellus comes nãnetenſis. Arnaldus ď bellanda. qui aygolandũz poſtea occidit in bello. Naamam dux baioarie. Ogerus dacie rex. Lampert? ꝓmceps bituricen. Bãſon dux burgũdie. Conſtantinus ꝓfectus romanus Garin? dux lotharĩgie. exercituſ karoli totam terzã longitudine et latitudine cooperiebat duabus dietis ſpatõ. xii. miliariorum in longitudine audiebať ſonitus et fremitus illorum. .XIIII. De colloquio inter karolum et aygolandũ et de nece aygolandi.

Karolus didicerat linguam ſaracenicam cum eſſet iuuenis apud toletũ. Veniẽs ergo aygolando? ad colloquium cum karolo datis treugis inierũt pactuz ꝙ illi quoꝝ milites vincerẽtur meliorem legem victorũ ſequerẽtur. Mittuntur ergo ſub hoc pacto. xx. milites. xp̃iani cõtra. xx. ſaracenos. et interfecti ſunt ſaraceni. deinde. xl. contra. xl. et iterũ victi ſunt ſaraceni. deinde. c. contra. c. et fugerũt xp̃iani. Itez cc. contra. cc. et interfecti ſunt omnes ſaraceni. Item. M. contra. M. et occidunť omnes ſaraceni. Tunc aygolandus affirmans legem xp̃ianoꝝ eſſe meliorez. ſtatuit vt in craſtinũ baptiſareť. In craſtino circa terciaz data treuga eũdi et redeũdi venit aygolanduſ vt baptizaretur et vidit karolum ad menſam ſedentẽ. et inſpexit ordines ſedentiuz inter quos erant quidã in militari habitu. quidaz in canonicali. quidam in monachali. et interzogauit de vnoquoqz ordine. Videns autẽ quadã parte. xii. pauperes in miſerzimo habitu ad terzã ſedentes ſine menſa et linteaminib? paruo cibo et potu vtentes queſiuit qui eſſent. Cui karolus. Hec eſt gens dei nunci domini noſtri ihieſu chriſti quoſ ſub numero. xiii. apl'oꝝ quotidie paſcimus. Ad hec aygolandus. Male domino ſuo ſeruit qui ſic nuncios domini ſui recipit. Qui circa te rident felices ſunt et feliciter ꝓdeunt et bibunt et induũtur. et nunciidei tui fame et frigore pereunt. et longe a te turpiter ſunt ꝓiecti. magnam verecundiã facit deo ſuo qui famulis eius ita ſeruit. legem tuam quam dicebas eſſe bonam nunc oſtendiſti falſam. et accepta licentia ſcandalizať? rediit ad ſuos et baptiſari renuẽs mãdauit ei bellum in craſtinũ. Tunc intelligẽs karol? quare noluerit baptizari. omneſ pauperes quos ĩ exercitu inuenit diligenter ꝓcurauit et optime induit. et cibum et potũ honorifice illis ex more tribuit. in craſtina die fuit cedes paganorum occiſo aygolando ꝙ xp̃iani vſqz ad talos in ſanguine natabant. Quicunqz aũt in vrbe inuenti ſunt papilonia ĩterfecti ſunt. Rex ſicilie et rex cordube cũ paucis fugerunt. Quidam vero xp̃iani cupiditate ducti reuerſi ſunt vt tollerent ſpolia occiſorũ et cum redirent onuſti auro et argento a rege ſicilie et a rege cordube qui latebant in inſidiis interfecti ſunt omnes vſqz ad mille. ĩ craſtinũ prĩceps nauarrorum nomine furze mãdauit bellũ karolo. Karolus autem rogauit deum vt oſtenderz ſibi eos qui morituri eſſent in bello. Et ecce craſtina die armatis omnibus apparuit rubeũ ſignũ crucis dominice in humeris morituroꝝ retro ſup lorizas. Quod vt vidit karolus retruſit eos in oratorio ſuo ne ꝓmerentur in bello. Peracto

autem bello et pempto furze cũ trib⁹ milib⁹ redi
ens karolus ad oratoriũ repperit eos quos ĩcluse
rat examinatos· ·XV· De feracuto
gigante et conflictu rolandi contra eum·

POst hoc nunciatũ est karolo ꝙ apud na=
geram erat gigas quidã nomine feracu=
tus de genere goliath quem admiralo⁹
babilonie miserat cum ·xx· milib⁹ turcoꝝ ad karo
lum debellandum·hic lanceã aut sagittam nõ for
midabat·vtutem·xl·fortiũ possidebat·mox karo
lus nageram adijt·egressus gigas ab vrbe petijt
singulare certamen·mittiẽ contra eũ ogerius da
cus·quem mox vt solũ in campo aspexit iuit sua
uiter iuxta illũ et ilico cuꝫ cuꝫ armis suis brachio
dextro fuit ãplexatus portauit leuiẽ quasi ouẽ cũ
ctis videntibus in opidũ·erat autẽ statura eius·
xij·cubitorũ·facies eius longa·q·vni⁹ cubiti·na
sus vnius palmi·et brachia et crura eius quattu=
or cubitorũ·digiti trium palmorũ·Post hoc mis=
sus est contra eum renaldus de albaspina·et por
tauit eum solo brachio in carcerẽ opidi·post hoc
duo simul mittunẽ ꝓstantim⁹ romanus rex·et oel
lus comes·et portauit eos in carcerẽ simul·vnuꝫ
ad dexteram et alterũ ad leuã·Post hoc mittun
tur bini alij·et illos similiter misit in carcerẽ·P⁹
hoc karolus neminẽ est ausus mittere·Rolandus
autem princeps exercitus vix impetrata a rege li
centia·qui adhuc iuuenis erat·iuit contra eũ·q̃m
gigas statim rapuit sola manu dextera sicut prio
res·et misit cum ante se sup equũ suum·cunqꝫ il
lum portaret versus opidum rolandus collectis
viribus in domino cõfisus arripuit eum p mentũ
et euertit eum fortiter retro sup equũ·et cecide=
runt ambo simul ad terrã ꝺ equo·statimqꝫ ambo
piter eleuanẽ de terra et ascenderũt equos·Mox
rolandus euaginata spata que durenda dicebatur
gigantẽ putans occidere equũ eius vno solo ictu
trucidauit p medium·Cunqꝫ gigas stans pedes
eleuasset et spatam suam vt eũ peuteret·festinãs
rolando⁹ pcussit eum in brachio quo tenebat spa=
tam et nichil euꝫ lesit·sed tamen spatã ei excussit
tunc feracutus amisso gladio putans eũ peutere
pugno solo·pcussit equũ eius in fronte·qui statiẽ
corruens mortuus est·Debinc ambo sine gladijs
et pedites vsqꝫ ad nonã pugnis et lapidibus pu
gnauerunt·Die autẽ aduespascẽte impetrauit gi
gas a rolando treugas vsqꝫ in crastinũ·et dispo=
suerũt inter se vt crastina die in belluꝫ sine equis
et lanceis ꝙuenirent·et sic vterqꝫ ad hospiciũ suũ
reuersus est· XVI· De iterato cõflictu
et nece feracuti·

ALtera die summo diluculo redierũt·fe=
racutus tamen attulit gladiũ sed nichil
ei valuit·quia rolandus secũ baclm quẽ
dam retortum et lõgum attulit cũ quo tota die
istum pcussit sed minime lesit·Percussit etiã eum
magnis et rotũdis lapidibus qui in campo abun
danter erant vsqꝫ ad meridiem et ledere nõ potu
it·Tunc impetratis treugis a rolando gigas som
no pgrauatus dormire cepit·Rolandus vero vir
alacer et nobilis aĩo tulit lapidem et supposuit ca
piti eius vt libentius dormiret·Feracutus itaqꝫ
postquã somno refectus est euigilauit·et sedit iu
xta eum rolandus et cepit eum interrogare quo=
modo tam fortis esset ꝙ gladium vel baculum
vel lapidem nõ formidaret·Ad quem ille·vulne=
rari inquit non possum nisi p vmbilicũ·Quo au=
dito rolandus tacuit·et quasi ñ intellexisset aurẽ
auertit·Tunc cepit eum gigas interrogare de le
ge xp̃iana·et cum optime p omnia respõdisset ro
landus·ait gigas·Tali pacto tecum pugnabo·ꝙ
si vera ẽ hec fides quã asseris ego victꝰ sim·et si
falsa tu victus sis et sit gẽti victi iugiter oppbri
um·victoris autem laus et honor ĩeternũ·Fiat
inquit rolandus·Tunc vterqꝫ patur ad pugnam
et rolandus illũ aggrediẽ·Gigas aũt iecit ictũ ꝺ
spata sua sup rolandum·sꝫ rolandus saltãs ad le=
uã excepit ictum in baclo suo· quo abscisso irruit
in eum gigas et arripiens eũ leuiter inclinauit ad
terram·Tunc rolandus inuocato in auxilium xp̃o
domino filio dei et beate virginis marie·deo do
nante erexit se paululum et reuoluit eum subter
se et misit manum ad mucronez eius et punxit eũ
parum in vmbilico et euasit ab eo·tunc ille excel
sa voce cepit inuocare machomet dicens·Macho
met succurze michi deus meus quia iam morior
Ad hanc vocem occurzentes saraceni rapiunt eũ
portantes manib us versus opidum·rolandus au
tem iam ad suos incolumis redierat·tũc christia=
ni vna cum saracenis qui feracutũ ferebãt ingen
ti impetu ingrediunẽ vrbez·Sicqꝫ pempto gigã=
te vrbs et castrum capitur et pugnatores de car
cere eripiunẽ· XVII· Qualiter karo
lus cordubam·cepit et totam hispaniam eccleſie
beati iacobi subiecit·

POst hoc iuit karolus cordubam vbi euꝫ
ad pugnam expectabãt rex sibilie et rex
cordube·Cunqꝫ iubente karolo appiñq
ret prima turba militum nostrorũ contra primaꝫ
paganorum·venerũt ante singulos equos eoruꝫ
singuli pedites habentes laruas barbatas et cor
nutas similes demonib⁹·tenentes singuli singula
timpana·que manibus fortiter peutiebãt·Quo=
rum sonitus mox vt equi nostrorum audierunt
et terribiles eorum similitudines viderũt·exterri
ti fugere ceperunt·et retineri nullomõ valebant
Mane facto karolus p̃cepit vt omnium equoruꝫ
capita limbeis et pannis velarenẽ et aures obtu
rarenẽ·Sicqꝫ pcedentes ad pugnam occiderunt
eos vsqꝫ ad meridiem·sed non vsqꝫ ad internetõꝫ
Nam omnes saraceni coadunati erant circa plau
strum quod octo boues trahebant sup quod ve=
xillum eorum leuatum erat·Mosqꝫ illis erat ꝙ ne
mo de bello fugiebat ꝙ diu signum erectum viꝺ
ret·Quod cum karolus agnouisset ingress..s est
in medias acies vsqꝫ ad vexillum quod spata sua
abscidit·et mox illi fugerunt quorum octomilia
cesa sunt·In crastinum altu maior cordube reddi
dit vrbem karolo tali pacto ꝙ ipse baptisareẽ et
vrbem de illo teneret·Tũc karolus diuisit terras
hispanie pugnatorib⁹ suis vt supradictum est et
nemo postea in hispania ausus est illum ĩpugna=
re·Post hoc karolus dimiſſ maioribus suis exer=
citibus in hispania iuit ad sanctũ iacobũ·et quos
ſ illa patria xp̃ianos reppit edificauit· apostotas
autem aut pemit·aut in exiliuꝫ in galliam misit·
Et ꝓstituit p ciuitates ep̃os et p̃sbiteros·et fecit
concilium in vrbe compostella·et instituit amore
sancti iacobi vt oñs presules principes et reges
xp̃iani hispani et galeciani episcopo sancti iacobi
obedirent·In illo pcilio ego turpinus cũ·ix· ep̃is
ecclesiam beati iacobi et altare rogatu karoli kl'·iu
lij dedicaui·et subiugauit rex eidez ecclesie totã
terrã hispaĩe et galecie·et dedit ei in dotẽ p̃cipiẽs

ut unusquisq; possessor vniuscuiusq; dom? hispa
nie totius et galetie ·iiii· numos annuatim ex de=
bito darent ·et ab omni seruitute liberi essent· Et
pstituit in die illa vt ecclesia illa vocetur sedes a
postolica ·et virge episcopales et regales corone
p manus eiusdem episcopi vtbis ad honorē sācti
iacobi p̄bebanē ·sicut p beatum iohannez fratrem
ei? factum erat in asia apud ephesum· Ephesus ē
ad dexteram ·cōpostella ad sinistrā· et ita expleta
est eorū peticō in euāgelio ·& hec tres sunt prin
cipales sedes in orbe ·romana ·galetiana· et ephe
sina ·sicut petrus et iacobus & iohānes p̄ omnibus
alijs apostolis a domīo instituti ·& ad secreta ei?
vocati sunt· ·XVIII· ¶De p̄ditione
gaualoni ·in bello runciuallis·

ERant tunc apud cesaraugustā ·ij· reges
saraceni marseri? et beligandus frater
eius missi ab admirādo babilonis de psi
de ad hispaniaz ·qui karoli imperio subiacebāt et
ei seruiebāt in caritate et fide ficta· His mādauit
karolus p gaualonuz vt aut baptismū suscíperēt
aut tributū ei redderēt· Qui miserūt ei ·xxx· equos
oneratos auro et argēto ceterisq; gazis hispanis
et ·cccc· equos oneratos vino dulcissimo et puro
pugnatorib? ad potandū ·et mille formosas sara
cenas· Gaulono autem ·xx· equos oneratos auro
et argento et palleis fraudulenter obtulerūt · vt
pugnatores karoli in manus illorū traderet· Qui
pecuniam accepit et cōcessit et firmauit cum eis
pactum p̄ditōis· Maiores pugnatores vinum so
lūmō acceperunt ·mulieres nullaten? ·sed mino=
res subtulerūt· Tunc psilij gaualoni karolus trāsi
it portus ciseros ·et fecit vltimā custodiā de ka
rissimis suis principib? rolando et oliuero cū ma
iorib? pugnatorib? in rūciualle cū ·xx· milib? ali=
orum xp̄ianorum ·tunc marsirius et beligand? cū
l· milibus saracenorū summo mane exierūt de ne=
morib? et collib? vbi psilio gaualoī ·ij· dieb? et ·ii
noctib? latuerāt ·et fecerūt duas turmas ·vnā ō
xx· milibus ·et alterā de ·xxx· Prima ·xx· miliuz ce
pit primū pcutere nostros ·qui uersi ceciderunt
eos de mane vsq; ad tercīā ·et nec vnus quidē ex
xx· milibus euasit· Statim vero illos tanta cede fa
tigatos inuaserūt alia ·xxx· M· et pcusserunt no=
stros a maiore vsq; ad minorē ·quod ideo eis cōti
git quia p̄cedentib? noctib? vino saracēico ebrij
plēs eoz cū mulieribus paganis et xp̄ianis etiam
quas secū multi de gallia adduxerāt fornicati fue
rant· Ibi ergo omnes pugnatores interfecti sunt
p̄ter rolandum et balduinū et tedricū· Turpinus
autem et gaualon? cum rege erant· ·XIX·

¶De nece marsirij regis et transitu rolandi prī
cipis·

DEracto illo bello cū rediret roland? inue
nit quendam saracenuz atro in nemore
latentē quem ligauit fortiter ad arborez
et ascendit in mōtem quendā vt exploraret illos·
et vidit quia mlti erāt et redijt retro ad viā rūci=
uallis ·et insonuit tuba eburnea ·ad cuius vocem
redierūt ad eum ex xp̄ianis circiter ·c· et redijt ad
saracenū quem ligauerat ·quem cum soluisset ex
tracto gladio minatus est ei mortē nisi ostenderz
ei marsiriū· Hunc ergo duxit secū vsq; ad agmīa
paganorum qui ostendit ei a longe marsiriū cum
equo rufo et clipeo rotūdo· Tunc rolandus illo
dimisso resumptis viribus animatus ad bellū dei
irruit sup eos et vidit ibi quendā inter alios sta=
tura maiorem ·quem vno ictu secuit p mediū cuz
equo suo ·ita q̄ vna ps equi et militis cecidit ad
dexteram et altera ad sinistram· Quod saraceni vi
dentes ilico fugerūt ·dimittentes marsiriū in cam
po cuz paucis· quē fugiētez rolādus inter alios cō
secutus pstrauit· Ibi ·c· socij rolandi interfecti sūt
Rolandus autem ·iij· lanceis grossis et lapidibus
grauiter pcussus euasit· Beligand? autem frater
marsirij cū suis recessit ab illis regionib? · Tedri=
c? autē et balduin? inter nemora latitabāt· karo=
lus autem cū suis exercitib? iam mōtem trāsierat
et quod factum fuerat ignorabat· Rolandus val
de fessus et de nece sociorum valde dolens venit
vsq; ad pedem portuum cisere et ibi sub arbore
quadā iuxta lapidē marmoreū qui ibi erect? erat
sup rūciuallem in prato optimo equo desilijt· Ha
bebat autem adhuc spatam suā durendam que in
terpretat̄ dur? ictus ·quia prius deficiet brachi
um q̄ spata ·et erat pulcerrima ope incompabilis
acumīe· et nimia resplēdēs claritate capulo ebur
neo et candido· cruce aurea supficie ōaurata· po
mo berillmo noīe dei alpha et o insculpta· hāc cuz
euagīassz et lacrīosis vocib? eā ōplorassz volēs eā
frāgē pcussit trino ictu lapidē· sz lapid̄ a sūmo us
q; deorsum diuiso sanam eā eduxit· Deinde tuba
sua fortiter insonuit q̄ flatu oris eius tuba p me=
dium scissa est· et vene colli eius et nerui rupti fu
isse feruntur· Cuius vox vsq; ad aures karoli an
gelico ductu peruenit p· viij· miliaria distantis a
rolando· Ilico gauolon? volentem regem redire
dissuasit dicens eum buccinare causa venādi· Cū
ergo rolandus sup herbam prati iaceret· supueīt
balduinus frater eius· Cui ille īuit vt ei aquaz
p̄beret· quia valde sitiebat· quam cum ille quere=
ret et non inueniret videns eum morti p̄ximum
ascendit equū eius et iuit post karolum· Mox ad
uenit tedricus et valde sup eum lugens inuit ei
vt confessione se muniret· Accepat autem eodē die
rolandus eucharistiam et delictorum suorum cō
fessionem fecerat anteq̄ ad bellum iret· quia iste
mos erat semper pugnaturis inter nos vt prius
p̄fiterenē et cōmunicarenē· Rolandus ergo inter
cetera verba dulcissime verba sue cōfessionis te=
nens pellem et carnem suā circa māmillas et cor
dicebat ter· Et in carne ista videbo deū saluatorē
meum· Et mittens manus suas super oculos suos
similiter tribus vicibus ait· Et oculi isti ꝓspecturi
sunt· Sicq; tradidit spiritum dicens· Iam christo
donāte intueor quod oculus nō vidit · nec auris
audiuit· et in cor hominis non ascendit qđ p̄para
uit deus diligentibus se· Et oratōz fudit p oīb?
qui mortui erant in bello· Obiitq; ·xvi· kl̄· iulii·

·XX· ¶De exequiis rolandi et vltōe
mortis eius et oliueri·

EOdem die dum ego turpinus cantarem
missam p̄ ōfunctis coram rege in valle ka
roli· raptus in extasi audiui choros in ce=
lestibus cantantes ignorās quid hoc esset · Cūq;
illi ad alta trāsirent· ecce turma ceterorum militū
quasi de raptu rediens predamq; ferens ante me
transiuit· Quibus dixi· Quid fertis· Nos inqui=
unt marsirium portamus ad inferna· tubicinez ve
strum cum multis michael fert ad superna· Hanc
visionem dum post missam referrem karolo ecce
balduinus super equum rolādi qui narrauit oīa
et qualiter rolandum reliquerat · Mox omnibus
exclamantibus et retro redeuntibus prior karol?

rolandum exanimatuz inuenit iacentem euersum brachiis sup pectus in modum crucis positis· et sup eum ruēs irzugiit clamore magno·et ibi illa nocte tētoria sua fixit et corp? ei? mirra et aloe et balsamo cōdiuit·et exequias magnas precib? et luminarib? et ignibus p memoria accenb tota illa nocte cuncti pegerunt·In crastimū sūmo di= luclo prexerunt ad alios fratres nostros occisos et iuentus est ibi oliuerus iacēs euersus in effigie crucis extensus·iiij·palis in terra fixis cum quat tuor retortis fortiter nexus et a collo vsqz ad vn gues pedū et manuū cultellis acutissimis excoria tus iaculis et sagittis et lanceis et sp atis pforat? et magnis ictibus baculorū attritus·tunc flenti= bus omnibus iurauit rex p regem omīpotentē q non cessarz post paganos curzere quousqz illos i= ueniret·Mox eo post illos curzente cū sua tm̄ mi licia sol stetit immobilis·et plongat? est dies illa spacō trium dierū·et inuenit eos iuxta fluniu ebza iuxta cesaraugustā iacētes et pmedentes ·et irzuens sup eos interfecit quattuor milia· et redi it ad rūciuallē·tunc cepit rex inquirere si vez es= set quod dicebaē gaualonū traditōez secisse· quē accusauit tedzicus contra quē posuit rex pinabel lum p gaualono·quē statiz pgrediēs pemit tedzi cus·Mox rex iussit gaualonū quattuor equis for tissimis alligari et sup eos sedere quattuor sesso = zes agitantes ptra quattuor plagas celi·et sic de cerptus periit· ·XXI· ¶De sepultura militum apud runciuallem interfectorū·

ERant autē tūc tpis duo cimiteria sacro= sancta pcipua·vnū apud arelatē in ay = sis campis·aliud apud burdegalā·q̄ do minus cōsecrarat p manus·vij·sanctorz antistitū maximini aqnsis·trophimi arelatēsis·pauli narbo= nenb·saturnini tolosensis·frōtonis petragoricē= sis·marcialis lemonicenb·eutropii sanctonensis· in quib? maxima pars mortuorū in bello sepulta est·beatū vero rolandū sup duas mulas katheto aureo uehi fecit karol? palleis tectū vsqz blauiū et in ecclesia beati romani quā ipe olim edificaue rat canonicosqz regulares intromiserat sepeliuit mucronemqz ip̄i? ad caput et tubaz eburneaz ad pedes ad honorē xp̄i et pbitatis eius suspendit· Hanc tamen tubā alius postea apud burdegalaz in ecclesiam beati seuerini indigne trāstulit. Apō belium sepulti sunt oliuer? et gōdebold? rex fri= sie·et togerus rex dacie·et arastagnus rex britaīe et garinus dux lotharīgie·Et alii multi apud bur degalā sepulti sunt·gayferus rex burdegale ,enge lerius dux aquitanie·Lambertus rex biturice·ga lerus raynaldus cū aliis quīqz milib?· p istorum aīabus dedit karolus in elemosinā uncias argēti· xij·M·et totidez talenta auri et vestes et cibaria egenis·et totā terrā circa basilicaz sancti romani blauiensis spatō· vii·miliariorz·et totū opidū bla uiense cū omībus sibi ptinentib?·et etiā mare qō sub eo est vsibus eiusdē ecclesie in a lodio amore rolandi dedit· et in die passionis eorū ānuati·xxx paupes cibis refici et vestibus indui eisdē canoni cis p̄cepit·et totidem missas cantari p his et pro omnibus qui in hispania mortui erant· Apud are latem sepulti sunt·Esculeus comes limgonensis·sa lomon et sāson dux burgūdionenb·arnald? ō bel landa·et albericus de burgūdio·et naaman dux baiozarie·et alii·v·pceres cū·x·milibus aliorum Cōstantinus autē p̄fectus delat? est romam per mare cum aliis multis romanis et apulis·p quo= rum anímab? dedit karolus in elemosinā vncias argenti duodecimilia·et totidem auri talenta ege nis apud arelatem· ·XXII· ¶Qualiter karol? p? victorias beato dyonisio gratias egit eiqz totam galliam subegit·

POst hec congregatū est cōciliū apud san= ctum dyonisiū vt ibi ageret karol? gra tias deo et sancto dyonisio de subiuga= ta gente pagana·et omnē francia dedit eidem ec clesie in p̄dio·sicut antea beatus apl'us paulus et clemens papa ei dederant·et precepit vt omnes reges francie et episcopi p̄ntes et futuri pastori illius ecclesie subiecti essent et obedientes ī xp̄o Nec reges sine eius cōsilio coronati·nec ep̄i ordi= nati·nec apud romam recepti essent aut damnati Et post plurima dona precepit vt eidem ecclesie vnusquisqz possessor vniuscuiusqz dom? totius gallie quattuor nūmos ānuatim ad edificandā ec clesiam daret·et omnes seruos qui libent hos nū mos darent manumisit·Tunc stetit karolus iuxta corpus beati dyonisii et orauit vt p illis intercē derz ad dominum qui in hispania mortui erāt et p salute eorum qui libenter uūmos dabāt. Eadez nocte pxima karolo dormiēti apparuit ei sanct? dyonisius eūqz exc.tauit dicens·Illis qui tua mo nitōne et exemplo tuo animati in bello saracenorz mortui et morituri sunt·omniū delictorū suorū impetraui veniā·et illis qui ad edificandā ecclesiā meā nūmos dāt et daturi sunt grauioris vulne= ris sui medicinam·His a rege in crastinū relatis · populi devotissime nūmos offerebāt·et qui liben= ti? reddebat·francus scī dyonisij vocabaē vbiqz et erat liber ab omni seruitute rege precipiente· Inde mos surzexit vt gallia frācia vocaret · quia francus liber dicit et merito·quia sup omnes gē= tes alias illis decus et domīacō debet· Tunc rex aquisgranū prexit et ibi edificauit que superius dicta sunt· XXIII· ¶De reuelatione corporis sancti saluij martiris et gestis eius·

EO tempore sancti saluii corp? inuentuz est qui pauloañ a rvinigardo martiriza= tus est·Hic tpibus hilperici regis ciui = tatis ambionensiū kathedza residens multis pol= lebat virtutibus·ita vt cecis visum·surdis audi= tum·claudis gressum deo fauente redderet·Per idem tēpus p̄fatus rex in arziani dogma declinās scripsit indiclm vt sancta trinitas nō in psonarū distinctōne sed tantum deus nominaret·vnō et sancto saluio recēseri iubet deprecās vt sibi con= sentaneus fieret·Quod ille audiens ita respuit · vt si cartam in qua hec scripta tenebant attinge= re potuissz m frusta discerperz·Deniqz karoli tē= pib? q̄dā aduenientes in ptes haymonenb fisci q̄ vo cat valentianas cepit ibi p̄dicare·Quadaz vo die celebzauit missam in ecclesia sancti martini die re surzectōnis dominice·vbi et populū instruxit·et post missam inuitauit eum ad prandium genard? quidam qui fiscum prouidebat sub domino suo abbone. Habebat autem sanctus saluius minister rium ecclesiasticum aureum· vestimenta ex au = ro et gemmis ornata·cingulū aureum gemmis et margaritis intextū·Que omnia vbiqz ferebat se= cum coram omnibus·Hec autem cōcupiuit rvine gardus filius genardi homo leuis et pteru?· oīa qz fecit ei auferri·et de calice et patena iussit sibi fabzicari sellam·et virum dei misit in carcerez· et

misit seruum vt interficeret eum in carcere et discipulū eius·et factuz est ita·Seruus tamen hoc non ausus est facere·donec sanctus ei pcepit·Fuerunt autē hi duo sācti nati ō territorio aruernorū·Corp? vtriusqz iussit rvinigard? latenter apportari ad armentū gregis sui ·et ibi fossa humo in medio abscondi·Erat autem in eodem armēto thaurus maxim? qui semp phibebat cetera aīalia ne locū illū attingerēt in quo sanctoz corpa posita erant·sed abigebat illa cornib? suis·Erat autem corpus sancti saluii primo positū in fossa·et corp? discipuli ei? sup illud iactatū in modū crucis·Si aūt forte otigisset vt alique sordes ibi ceciderent non cessabat thaurus p totā noctē donec pedib? suis locū mūdassz·Quedā aūt femina nocte custodiēs et girans domū suā in villa breuitico vidit immensū fulgorē in loco illo vbi armentū erat·et cucurrit ad ostiū et vidit duas lāpades accensas totū locū illuminātes·velut m meridie·et cōuocauit vicinos vt miraculū viderēt·Factū est hoc vna nocte et altera·et relata est res ad sacerdotes· ·XXIIII· De trāslatione eiusdem sacri corpis et miracl̄is circa illud oñis·

EOdem tempore reuelatū ē regi karolo p angelum vt mitteret valentianas & diligēter requireret vbi sāctus saluius cū discipulo suo requiesceret·Quod ei dictū ē p tres noctes otinuas·Inuentiqz sūt pdente eos genardo & ad ductus est genardus et rvinegardus fili? & rvinegari? seru? qui illos infecerat et iussit rex rvinegardo et genardo amputari virilia et oculos erui·rvinegario autem seruo oculos tm̄ erui·Et inpōita sunt corpora sāctorū supplaustra vt adducerent̄ ad eccl̄iā sancti vedasti et nō potuerunt moueri adducta multitudīe borum:et relīquētes i plaustro duos boues tm̄ pmiserunt illos ire quo vellent et cū sūma festinatō ne pduxerūt illa duo boues ad eccl̄iā sc̄ti martini·in qua sāct? saluī? orare psueuerat iuxta valētianas·et ibi poīta sūt·Et dedit karolus scō saluio terciā ptē illi? fisci·Eo tpe venerūt due sorores c?dā ducis frācorū ad regē karolū conquerētes de fratre suo q hereditatem suā eis auferret·Cōuentus sup hoc a rege respōdit se nihil eis auferre·Rex autē fecit eū iurare sup corp? sc̄tī saluij q nihil sororib? suis deberet ex his que petebant·Qui cū iurassz let?·statim medius crepuit et p secretū alui stercora prupunt·et exiuit sanguis ex oculis eius et aurib? et ore et naric̄? ·et post duas horas vitā finiuit·Genardus quoqz cecatus quidqnid habebat sancto saluio dedit rvīegardus aūt fili? eius cum venissz ad eccl̄iā i qua sanctus quiescebat et orare sibi dari veniā· omota est tota eccl̄esia·Qui tremefact? et cōuersus in fugam·veīt ad monasteriū sancti amādi et ibi pmānit lugens et penitens oñibus dieb? vite sue Genaro? quoqz pater ei? amissis corpalib? oculī spiritales recepit residens in domo sua et penitētiā agens·Wimegarius aūt seru? venit ad sanctū saluiū·et pstrat? āte corp? eius cū multo ībre lacrimarū recepit lumen in vno oculo et vsqz ad diem mortis sue pauit greges in seruitō sācti saluij

·XXV· De trāsitu karoli magni et ei? exequiis· Sigibertus·

ANno impij sui·xiij·karolus impator gloriosus regno et impio suo pacato et dilatato·statu quoqz eccl̄esie sancte religioso ordinato mortī et sepelīt aquisgrani·āno etatis sue·lxxii·Qui p magnitudīne operū agnoīat? ē magnus·Cuius vitā einardus descripsit· ▼Hugo libro sexto· Habuit pterea tres filios videlicz karolū·pipinū·et ludouicum·habuit et tres filias rotrudez·bergā·et gillā·habuit et duas alias filias de fastrada vxore sua·Cum antez karol? finem vite sue cerneret īmmere·ludouico filio suo quem aquitanie regem dudum ordinauerat corona imp̄ialem dereliquit· ▼Turpinus· ¶Eram apud viennā in eccl̄esia āte altare orās·et cum raptus in extasim psalmuz·deus ī adiutoriū cantarem·vidi tetrorum spirituuz agmīa īfinita pterire et tēdere lotharīgiā·quos omnes quidā similis ethiopi lōge īsequebat lento gradu·Cui dixi·Quo tenditis·Aquisgranum inquit ad mortez karoli·vt eius spiritum ad tartara rapiam?·Tunc ego adiuro te p nomen dñi nostri ihu xp̄i·vt pacto itinere ad me redeas·Tunc modicum moratī vix expleto psalmo ad me redierunt eodem ordine·Et dixi nouissimo cui primuz locutus fueram Quid egistis·Galecianus īquit sine capite tot et tātos lapides et ligna īnumera basilicaz suarum ī sua statera suspendit·q magis appenderunt bōa eius q̄ mala·Et idcirco aīaz ei? nobis abstulit·Et his dictis euanuit·Obijt autez·ij·kl̄·februarij·et sepultus est aquisgrani in eccl̄esia rotunda beate marie vginis·Ab ipō em̄ tpe quo ab hispania discessit·vsqz ad diem mortis sue assidue egrotauit et p salute p̄fatorum in hispania mortuorū die anniuersaria eorū semper duodecīmilia vncias argēti et totidez talenta auri et vestes et cibaria pauperibus erogauit·i·xvi·kl̄·iulij·et totidem psalteria et missas et vigilias cantari fecit·In hoc exemplo datur ītelligi q qui eccl̄esiā edificat regnū dei sibi p̄parat· ¶Cronographus·¶Sepult? est igīt aquisgrani formosissima toto romanorz orbe capella honorificentissime karolus·supra cui? tumulum extructus est arcus deauratus·Interfuerunt ibi leo papa cū principibus romanis· et archiepiscopi et episcopi multi·duces etiā et comites et abbates·alijqz īnumeri· corpus defuncti vestibus imp̄ialibus quasi festiue īduentes ·aureā capiti coronā imposuerūt·Deinde super aream kathedrā quasi iudicem viuentem sedere fecerunt·ac super eius genua textum quattuor euangelistarz aureis literis scriptū collocauerūt·ita q manus dextera textū·sinistra vero sceptrū tenebat aureū·Cathenulā quoqz aureā diademati piī xerūt·et kathedre super quā sedebat ne caput defuncti decideret affixerūt·Sed et scutū aureum qō ei romani fecerāt·ante faciem eius statuerunt et arcuz lapideū in quo sepultus erat preciosis replentes aromatibus monumentū strenue sigillantes clauserūt· XXVI· ¶De impio ludouici pij et actibus eius· ▼Hugo libro primo·

LVdouicus igitē pius karoli magni imperatoris filius post patris obitū romanum obtinēs impiū·Anno dom̄ice incarnatōnis·dccc·xiiij·Mūdi·s·quartimillesimo·dcc·lxvij impauit ānis ferme·xxvij· ▼Cronographus· Eodem anno presidet papa stephanus·vii·mensibus·qui mox gallias veniens honorifice a ludouico impatore est susceptus·Hic pōtifex pius captiuos multos per francīā redemit·ac pprijs sedib? restituit·Post·vi·menses romam reuersus extremū diē clausit·eiqz in apostolica sede pascal'

ſucceſſit · Bernardus rex italie filius pipini · nepoſ impatoris ludouici ꝺſpiratõis facte contra eũdẽ impatorez accuſatẽ · ac reus maieſtatis adiudicat? primo quidem regno et oculis · de hinc etiã vita ꝑ uatẽ · ¶ Hugo vbi ſupra. ¶ Hic quidem ludoui cus impator fuit vir clementiſſime nature · Vnꝺ cũ iuxta ſuozũ lenitatem morũ rempublicã diſpo neret tulit fmẽ multis aduerſitatibus plenũ qz tã a liberis quaz a regni ꝓceribus crudeliter impugẽ tuſ fuit · Semper tamen ꝓceptozũ ꝺñi ſeruientiſſi mus executor et legis ſãcte ſtrenuiſſimus ꝓpaga tor · Cõgregatis nempe epis et nobiliſſimis viris fecit cõponi et ozdinari libzũ canonicã nozmã con tinentem · Ipſius deniqz tempoze ceperunt depoĩ ab epiſcopis et clericis balthei gemmeis cultibus honozati · et cigula auro cõpta · et exquiſite veſteſ et alia ſecualria pariter oznamenta · Adiecit ꝓtete rea qꝺã ſecularibus legib? capitl'a pncꝯia · Genuit etiã ſereniſſimus iperator filios tres ex ermegar de ꝓima vxore ſua · ſ · lotharíuz · pipinum · atqz lu douicum · et ex ſua vxore ſcꝺa nomĩe iudith genu it karolum regem frãcozum · Pozro lotharius im peratoris ꝓmogenitus dum eſſz a patre benigniſ ſimo ſuper italiã cõſtitutuſ romã venit · et die paſche ĩ eccleſia beati petri a paſcali papa cozonam cum nomine auguſti ſuſcepit · ¶ Sigibertus · Anno ludouici · vi · aquiſgrani generali conuentu habito per diſpoſitõnez ludouici iperatoris epo rumqz et abbatum aliq capitula ad uſus regulari um monachozum addita ſunt · et multa ſanctarũ ſcripturaz ꝯpilatõne facta clericozum et clerica lium ſanctimoĩaliuz regule cõſtitute ſunt · Anno eiuſdem · vij · paſcalis papa cozpus ſancte cecilie virginis ipſa reuelante muenit aureis uelatũ ĩdu mentis ſanguine ipius adhuc infuſis · et ipſam et cozpoza ſanctozũ valeriani ſponſi eius et tiburcij et maximi · vrbani quoqz pape in eccleſiaz a ſe eis edificatã tranſpoſuit. ·XXVII· ¶ De quibuſdã incidentibus illius temporis.

ANno eiuſdẽ · viij · in thurĩgia ceſpis lon gitudine pedũ · l · et latitudĩe · xiiii altitu ꝺine ſeſquipedale ſine maĩb? ꝺ terza ꝓci ſus et ſ̃blatus eſt · et vltra pedes · xxv · tranſlatuſ eſt · In ſaxonia tellus in modũ aggeris limite vni us leuge ĩtumuit · Anno · ix · eleuatõ ſancti vrſma ri confeſſozis lobienſ celebrat · lothario a patre ĩ italiam directo et a paſcali papa conſecrato rome q dã nobiliũ ꝓmunẽ · ꝑ eo q ꝓniozes eſſe iuſto viꝺ renẽ ad fidelitatẽ lotharij impatoziſ · Quod crimẽ cũ etiã in ipm paſcalẽ papã intozquereẽ · papa ſe apud impatoreſ excuſat · et de hoc crimĩe cozã po pulo et legatis impatoris rome cũ magno epozuz numero ſe iureiurãdo expurgat · Terremotus fa ctus eſt multe ville et dom? celeſti igne cremanẽ homines et aialia ictu fulminuz exanimãẽ fruges grandĩe vaſtanẽ · cũ ipa grãdine veri lapides ĩmẽ ſi ponꝺris caꝺũt · et hec ꝓdigia grandis hominũ mortalitas ſubſecuta eſt · In terzitorio tullẽſi vil la ꝓmerciaco puella duodẽnis poſt ſacrã ꝓmunionez in paſcha ſuſceptã a ſacerdote primũ ꝑ · x · mẽ ſes pane · deinde omni cibo et potu ꝑ trienniũ ab ſtinuit · et poſt ad ꝓmunẽ vitã hominũ rediit · An no · x · eugeni? romãe eccleſie · xcvii · pſidz · Cozpa ſãctoz ſeueri rauẽnatis epi et vxoriſ ei? vincẽcie et filie inocẽcie ab othgario archiepiſcopo magũ ciã trãſlata ſunt · In gallia ãte ſolſticiũ eſtiuale ae re in tẽpeſtatẽ repente cõuerſo ingens fragmentũ glaciei cum grandine cecidit · cuius lõgitudo pe des · xv · latitudo · vi · groſſitudo duos pedes habe bat · Legati michaelis impatoris inter cetera mu nera detulerũt ludouico impatori libroſ ꝺyoniſij arziopagite ab ipo ſcriptos de gerarchia · id eſt ſacro principatu petente ipo ludouico de greco in latinũ trãſlatoſ · Qui libri piſius ĩ ipo ſacri mar tiris feſto miſſi ſũt et cũ gaudio ſuſcepti · Quod gaudiũ virtus ſancti martiris auxit · xix · egrotis in ipa nocte ibi curatis · vocalcand? leodicenſ ep? cozpus ſancti hugberti trãſfert a leodio ad auda giũ monaſteriũ. ·XXVIII· ¶ De rab bano et ſcriptis eius et ſtrabo diſcipulo eius.

RAbbanus ſophiſta et ſui temporis poe tarũ nulli ſcõus fit abbas fuldẽſis · q̃ mlta de ſcripturis ſanctis diſſeruit · qui eti am libzũ de laude ſancte crucis figuraz varieta te diſtinctũ difficili et mirãdo poemate ꝓpoſuit. et ſergio pape ſancte petro offerendũ miſit · Itez tractatuſ in libzo ſapiẽtie et in eccleſiaſtico ad or gariũ archiepm ediꝺit · hic tandẽ ex abbate fuldẽ ſi magũcie archiepiſcopus ozdinatus eſt · vbi cele brata ſinodo iuſſu ludouici regis mlta eccleſie vti lia decreuit · ¶ Actoz · ¶ Scripſit ergo de laude crucis libzos · ii · De inſtitutõ e clericoz · libzum · i · Super geneſim libzos · iiii · Sup exodũ · li · iiii · Su per numeri · li · i · Super regũ · li · iiii · Super palipo menõ · li · iiii · Super iudith li · vi · Super heſter · l' · i · Super libzũ ſapiẽtie · li · iii · Super eccleſiaſticuz li · x · Super hieremiã · li · i · Super libzos machabeo ruz · li · iii · Super matheũ · li · viii · Super actꝰ apo ſtolozũ · li · i · Scripſit et preter hec de naturis rez et plura alia · Huius diſcipul? fuit ſtrab? qui eo dictante plurima excepit · et ſuper quoſdã libzos penthateuci ꝓmentariola quedã ediꝺit Liber rab bani de laude crucis partim metric? eſt · partĩ ꝓ ſaicuſ · De quo paucoſ flozes qui ſequũẽ excerpſi et ſmgillatim poſui · primo metricos deinde ꝓſaicoſ

·XXIX· ¶ Dicta eius metrica de laude crucis. ¶ Rabbanus de laude crucis.

O Crux tu ſummi voto ꝺedicata tropheo
O crux es xpi caro benedicta triumpho
O crux excelſo toto ꝺñaris olimpo ·
O crux dux miſero latoqz redemptõ mundo ·
Te patriarcharũ laudabilis actio ſignat ·
Plebſqz ꝓphetarũ diuino famine iuſſa ··
Agmen apoſtolicũ pãdit tua rite trophea ·
Martirũ et ipſe chozus effuſo iure cruoze ·
En arx alma crucis en fabrica ſancta ſalutis ·
En thronus hic regis hec cõciliatõ mundi ·
Signa crucis xpi ſeraphĩ celeſtia monſtrant ·
Diſtenſiſqz alis brachia tenſa notant ·
Forma ſacrata crucis venerando fulget amictu ·
Magnus veſtis honoz letus loquoz huic natõni ·
Crux ſacra tu qz eterni regis victoria xpi ·
Eſt orbi toti domini quoqz paſſio vita ·
In cruce lex domini decoraẽ luce chozuſca ·
Gentes et lmgue ſocianẽ laude ſacrata ·
Crux eterna dei laus viuis in arce polozum ·
Crux ſuperis placita crux huic es nauta qz mũdo
Rabbanum memet clemens rogo xpe tuere pie

XXX· ¶ Dicta eius ꝓſaica de eodem idem in eodem libzo · i · proſaice ·

DAſſio xpi celum ſuſteutat · mundũ regit tartaz ꝓfodit · in ea cõfirmanẽ angeli · re ꝺimunẽ populi · ꝓteruntur inimici · Inde timoz ducꝰ fideles liberat a pẽa triſticia ſalubriſ

peitētes a peccatis mūdat·ꝺcupiſcētia boni fructus virtutū germinat·gaudiū vite ſpe cōfidentes letificat·Hanc autoꝛ omniū ſibi machinā puiꝺit et cōſtrui volu it· vt in ipſa omnino reſtauraret et coaꝺunaꝛ omnia·p hieſū xp̄m ꝺominū noſtrū·O vere bona et ſancta crux xp̄e quis te rite totā enaꝛꝛare poteſt aut ꝺigne laꝺare·que celeſtiū archāgoꝛū pia es reuelatrix·miſteriogū ꝺei ſacra cōſeruatrix·ſacramentoꝛ xp̄i iꝺonea ꝺiſpenſatrix·In te āgeli gaꝺia ſua accumulata ꝓſpiciūt· In te homīes iura ſalutis ſue cognoſcūt·In te īferi iuſtā retributōꝛ fraꝺis ſue impij ꝓcipiūt·Pꝛeterita renouas·p̄ſentia illuſtras·futura p̄mōſtras ꝓꝺita requiris·mucnta cuſtoꝺis·lapſa reſtituis· et in viā pacis ꝺirigis·Tu eterni regis es victoria·celeſtis milicie letitia·terꝛigenaꝝ quoq; potētia·Tu peccatoꝛū remiſſio·pietatis exhibitō· meritoꝛū augmētatō·Tu infirmoꝛū remeꝺiū·laboꝛātiū auxiliū laſſoꝛū refrigeriū·tu cura egrotoſ meꝺicās tu gaꝺiū meſtos cōſulans·tu ſanitas ꝺolētes letificās·tu ſtatus recte creꝺentiū·tu firmitas bene opantiū·tu beatituꝺo rite pſeuerantiuꝫ et quiꝺquiꝺ ꝺigne ꝺe reꝺemptōe mūꝺi poteſt cogitari·quiꝺquiꝺ lingua rite loqui aꝺ laꝺē tuam ꝺecentiſſime poteſt aꝺaptari·quia quiꝺquiꝺ ī te laꝺaē·crucifixo in te xp̄o regi ꝺputaē·Tibi ꝺñe hieſu xp̄e humiles pꝛeces offero·et oꝛiſ vota p̄ſoluo·q; michi peccatoꝛi mſpirare ꝺignat? es bonorem ſancte crucis tue quātulumcūq; ꝺecātare·et ꝓmunē omniū noſtrum ſalutē cōſeruis meis pꝛeꝺicare·nec me ab incepto retarꝺauit ꝓpꝛioꝛ conſciētia ꝺelictoꝛū·ſeꝺ magis michi fiꝺuciā tribuit q; hoc in carmine celebꝛarē·in quo peccati regnū ꝺeſtruxiſti et toti mūꝺo veniā omniū ꝺelictoꝛuꝫ ꝺediſti· XXXI· ¶ Aꝺhuc ꝺe eoꝺem·

In·ij·libꝛo·

SAlue crux ꝺei veneraꝺa que ſapiētia lumen et ꝺoctrix es oꝛbis terrarū·que et vera laus et amica virtutum · virtus et clara pbia apuꝺ celicolas terꝛigenaſq; inꝺeſinenter viges·quā magis ꝺecet impialem vocari thronū q̄ ſeruile toꝛmentuꝫ·qꝛ impatoꝛ et rex noſter xp̄us regnū ſibi in te et poteſtatē in celo et in terra cōqueſiuit·hoſtes ſupauit et mūꝺuꝫ ꝺeo recōciliauit·O xp̄iani populi vexillū et framea q̄ cum hoſte ſoꝛtimur bellū·te obſecro vt tua v̄tute meum pectus infirmū benedicas vt ꝺignis laꝺibꝰ eterni regiſ in te triumphū valeā ꝺcātare·quo·ſ· celeſtia ſimul et terꝛena vno fꝺere cōiungas·pactū cōfirmes et moꝛtis vinc'a ꝺiſſoluas·Quaꝺriga virtutū cardinaliū quattuoꝛ coꝛnibꝰ ſcē crucis ꝺecenter aptata oſtenꝺit ſacraꝝ ſeriem ſpēꝝ ex ipa ꝓcꝺentem in triūpho victoꝛie regis chriſti cōſecratā·et ꝓ eius paſſione ꝓficuā eſſe toti oꝛbi aꝺ impetranꝺū fructū pietatis et aꝺipiſcenꝺam eternā beatituꝺinē·virtus em̄ eſt anime habitus· nature ꝺecꝰ·vite rō·moꝛū nobilitas·et vite moꝺeratō q̄ cuncta o ſancta crux religioſis homībꝰ traꝺiſ et cuncta ſimul bñplacita ꝺeo et ſalubꝛia ꝺ ꝓmis·arboꝛ oꝺoꝛis ſuauiſſimi et expanſione pulcrarū frondiū latiſſima·oꝛtꝰ ꝺeliciarū incōpabilis affluēs vbertate largiſſima·floꝛibꝰ virtutuꝫ et foliis verboꝛuꝫ iocunꝺiſſima·Grāꝺis cōſolatō ē fiꝺelibꝰ ſpecies ſācte crucis et materiā tribuit·laꝺiſq; bonitatē nos facit ſcire creatoꝛis· Crux xp̄i via eſt iuſtoꝛuꝫ·aſcenſ? aꝺ celum·tota ꝺe īfimis aꝺ ſupioꝛa nos trahēs·ꝺux et ianua regni· huius ꝓs erecta ꝺiuinū trāſuerſa fraternū ꝓmēꝺat amorem·cuiꝰ amoꝛis integritatē xp̄ꝰ nobis oſtenꝺit· ac ſuo exēplo nos inſtruxit·qui ꝺelectā aīam ſuā in cruce moꝛiens ꝓ amicis ſuis poſuit et nos iꝺeꝝ facere ꝺocuit· ·XXXII· ¶ Oratio eiuſꝺem rabbani aꝺ ꝺominum·

NVnc amoꝛē o ꝺeꝰ ſemp laꝺabilis tu pone in me et timoꝛ noxiuſ atq; carnalis affect? ꝓcul recedāt· vt gloria ſācte crucis aucta et multiplicata mecū in vera p̄feſſione et ꝺigna laꝺe ēternū pſeueret·ipāq; michi carme et amoꝛe ꝓmaneat venerabilis ſemp in ore meo·lauſ et exultatō in coꝛꝺe ſēpiterna·Vos igitur p̄coꝛ celeſtes angeloꝛꝫ plebes aīaſq; iuſtoꝛum qui in cōſpectu maieſtatis ꝺiuine veraciter exultatis·vt ſicut ſine ceſſatōne alleluia et amen ꝺeo xp̄o ēternū cantatis·Ita quoq; noſtrā ſoꝛtē p̄cibus aꝺiuuare ſtuꝺeatis·quaten? beatituꝺineꝫ verā quā tenetis iā pfecte·tāꝺem et nos aliquāꝺo p xp̄i gratiā mereamur accipe· Te quoq; ꝺñe hieſu xp̄e quāꝺo aꝺueneris iuꝺicare viuos et moꝛtuos et appaꝛebit ſignū tuuꝫ in celo plāgentq; ſe ſuper te omnes trib? terre īntuētes in eum quez pupugerunt·obſecro vt tunc a flamis vltricib? ſancta crux me eripiat atq; ab ira agni ꝺefenꝺat·Interiꝫ quoq; q̄ꝺiu ſū in hoc coꝛpuſc'o ꝺirige me ī ſemita recta fiꝺ et catholica·ſuſtēta ſpe firma·et refice ꝺilectōe tua·vt ſis michi refrigeriū in via quā ꝺeſiꝺero habere·requies in patria ſine ulla ꝺiffiꝺentia·omīa ꝓmiſſa tua veriſſima creꝺo eſſe·iuꝺicia tua rectiſſima ptimeſco·ꝺona tua ꝺilectiſſima expecto· ·XXXIII· ¶ De quibuſꝺam īcioꝺē tib? illius tempoꝛis· Sigibertus·

ANno·xj·ludouici hariolꝺ? rex ꝺanoꝝ cū vxoꝛe et filijs et ſua pte ꝺanoꝛū magūcie baptizatur·et ab impatoꝛe muneꝛib? et parte friſie in beneficiū ſibi ꝺata honoꝛaē· Balꝺuin? abbas ſancti ꝺyoniſij ſacriq; pallatij archicapellā? romā mittens a papa eugenio coꝛpus ſancti ſebaſtiani accepit·et ſueſſionis ī baſilica ſācti meꝺaꝛꝺi collocauit·vbi ꝺuꝫ aꝺhuc īhumatuꝫ in loco in quo allatū eſt iaceret·tanta ſignoꝛuꝫ et virtutū gratia in nomine eiuſꝺē martiriſ emicuit vt a nullo mortaliū vl' enumerari vl' enaꝛꝛari poſſint·quoꝛū quedā tāti ſtupoꝛis eſſe ꝺicunē vt humanā fiꝺem excedāt·niſi certū eſſet ꝺeum ꝓ quo iꝺem martir paſſus eſt omīa facere poſſe·Anno· xij·coꝛpa ſancti marcellini et petri martirū ꝺe roma ſublata et in franciā trāſlata ſunt·et multis ſignis clarificata·Coꝛp? etiā ggoꝛij pape aꝺ vrbez ſueſſionis trāſlatum eſſe ꝺicit·Anno·xiij·rabbā? abbas tractatus in libꝛo ſapientie et in eccleſiaſtico aꝺ othgarium archiep̄m eꝺiꝺit·Amalari? libꝝ ꝺe officiis eccleſiaſticis aꝺ impatoꝛem ludouicum ſcꝛibit·Angelom ? etiā aꝺ eunꝺem impatoꝛē tractatus in libꝛos regū eꝺiꝺit·Anſegiſ? abbas lodienſ eꝺita impatoꝛis karoli magni et ludouici filij eius aꝺ eccleſiaſticā legem ptinētia in ꝺuob? libellis ꝺigeſſit·Iꝺem eꝺicta eoꝝūꝺem aꝺ mūꝺanā legem pertinētia in ꝺuobus eque libelliſ ꝺigeſſit· Anno·xiiij·eiuſꝺem in vaſconia annona ꝺe celo pluit frumento ſimilis·ſeꝺ grana bꝛeuioꝛa habēſ Coꝛpoꝛa ſanctoꝛum ualentini et geneſij in augiā monaſterium tranſlata ſunt· ·XXXIIII·

¶ Aꝺhuc ꝺe eoꝺem·

ANno·xv·cōtra ludouicum impeꝛatoꝛez cōmotō et ſimlitas filioꝛū eiꝰ et optīatū

exoriẽ·Anno·xvii·ludouicus imperator aduersã tes sibi quosdã exauctorauit alios exiliauit·alios bonis ꝓuauit·ac per hoc filios et optimates suos magis contra se exacerbauit·Anno eiusdẽ·xviij· imperator vxorẽ suam iudith quasi causã malorũ abdicauit·Anno·xix·ludouicus imperator a suis desertus ac ꝓditus atq; in potestatẽ filiorũ reda ctus episcoporũ iudicõ arma deposuit·et ad agẽ dã penitentiã inclusus est·Sol et luna ꝑ eclipsim deficiunt·Anno·xx·ludouic⁹ imperator relaxat⁹ arma et impiũ et vxorẽ accepit·ac filiũ lotharium in italiã redire coegit·Anno·xxi·monente grego rio papa et omnibus epis assentiẽtib⁹ ludouicus impator statuit vt in gallia et germaĩa festiuitas omniũ scoꝝ in kls·nouẽbris celebraret·quã roma ni ex instituto bonefacij pape celebrabãt·Hoc tẽ pore reliquie viti martiris a parisius ad corbeiaz saxonie trãsferunt·Vnõ ipi franci sunt testati ꝙ ab illo tpe gla frãcoꝝ ad saxones trãslata sit·Eb = do remorũ archiepus deponit·alijq; multi ꝙ cuz eo in deiectõem ludouici imperatoris ꝓspirauerant damnant et exiliant·¶ Cronographus·¶ Anno xxiij·normãni gallias grauiter impetũt et a friso = nibus tributũ accipiũt·Normãni quidẽ origie da ni fuerũt·et lĩgua barbara normanni quasi septẽ trionales boies dicti sũt·eo ꝙ primo ab illa mun di pte venerũt·¶ Sigibertus·¶ Anno·xxv·lu douicus impator filio suo lothario fub fide ad se venienti recõciliat·eiq; dignitatez impij et regni tribuit coronã·Cometes insigno arietis apparz·et ꝑ aliquot dies plimi istar stellaz ignicli ꝑ celũ dif curzere videnẽ·

·XXXV· ¶ De imperio lotharij et euentib⁹ illius tpis·

Itur anno·xxvi·impii sui ludouic⁹ mo ritur et lotharius sol⁹ impium vsurpans imperat annis·xv·Cepit autẽ anno dñi dccc·xli·Mundi·s·quartimillesimo·dccciiii·Cu = ius anno primo karolus et ludouic⁹ filij impato ris dolentes se a fratre suo lothario debita regni parte priuari·contra eũ insurgere parant·Anno eiusdem secũdo·cometes in signo aquarij apparu it tribus fratribus de perditõe regni discordanti bus·cõseriẽ inter eos pugna in pago autisiodorẽ si apud villã fontanedũ·et tãta cedes vtrimq; fa cta est·vt nulla etas memmerit tantaz stragẽ ho minũ fuisse factã in gente francoꝝ·et ita eoꝝ vi res ibi attenuate sunt vt iam nec suos termios ab externeis tueri possent·victoria tñ ludouico et ka rolo ꝓuenit·His temporib⁹ floruit theodulphus abbas floriacens postmodũ epus aurelianens·de quo referẽ ꝙ illos versus quos in die palmarum singulis annis ecclesie galliarum decantare in vsu habent ipe composuerit scilicet·Gloria laus et ho nor tibi &c·quos cuz ipe ludouico imperatori se cus domũ in qua exul detinebat apud andegauĩ trãseunte decantaret·Audiẽs imperator et mi = tus illi⁹ iussit eum absolui·Anno·iiii·sergius ro mane ecclesie psidet cẽtesim⁹·Ad cuius electõem pfirmandã ludouic⁹ fili⁹ iperatoris lotharii a pa tre missus·ab eodem papa in regem lõgobardoꝝ vnct⁹ est·Mauri beneuentũ occupãt·Descripto in tres partes regno fratres ad vrbem gallie vir = dunuz cõueniũt et inter se pacificant·et datis & acceptis inuicẽ sacramẽtis quisq; ad dscriptas si = bi partes regni tuendas reuertunt·Karolus ac cepit occidentalia regna a britãnico occeano vsq; ad mosam fluuiũ·In qua parte extunc et mõ no = men francie remãsit·ludouico oriẽtalia regna ces = serũt omis·s·germania vsq; ad rheni fluenta et alique trans rhenuz ciuitates cũ pagis adiacẽtib⁹ ꝓpter vim copiam lotharius qui maior natu erat et imperator appellabat omnia italie rgna tenuit cum ipa roma nec nõ et ꝓuinciã et mediã partem frãcie inter scaldũ et rhenuz·que mutato nomine ab eo denoĩat lotharigia·Post factã ergo diuisio nem karolus regnat in frãcia annis·xxxiii·ludo = uicus frater eius annis·xxxiii·in germania·

¶ Cronographus·¶ Hic ludouic⁹ ·xiiii· duces bohemoꝝ cũ suis baptizari fecit Porro regnũ ka roli fratris eius cognomẽto calui northmãni grauiter impetũt·et vsq; parisius nauigio veniunt· cũ frisonibus tribus ꝑliis cõfligũt et in duob⁹ ꝑ mis victores existunt·Eo tempore sanct⁹ radul phus bituricens archiepus claret cuius festũ est vii·kl'·iulii·et in cenobio beati sulpicij iacet·

·XXXVI ¶ Adhuc de eodem Sigiberto·

Anno·vii·leo quĩtus romane ecclesie cẽ = tesimusprim⁹ psidet·hic decreuit vt dũ missarũ solẽnia celebrant nullus ex laicis in presbiterio stare aut sedere vl' ingredi psumat nisi tantũ sacra plebs que ad ministratõez sacri of ficii cõstituta est·Decreuit etiã vt octaue assump = tõnis sancte marie in ecclesia romana celebrent qõ ante non fiebat·Anno·viii·Rabbanus abbas fuldens ordinatus magũcie archiepus celebrata synodo maguncie iussu ludouici regis multa ecclie vtilia decreuit·Quedã pseudo ꝓphetissa dicens instare diem iudicij maguncią solicitabat·ita vt etiã aliquos sacri ordinis ad se inclinaret·q; ab ar chiepo correpta cõfessa est sep suggestionẽ cuius dam presbiteri questus causa hoc fecisse·Anno ix·sancta helena impatrix a suo filio ꝓstantio ma gno primo hui⁹ nomis impatore rome in ecclesia sanctoꝝ marcellini et petri martirum in mãsoleo purpureo sepulta ad francią a theogiso monacho transferẽ et in diocesi remensi magna francoꝝ ve neratõne excolit·Anno eiusdem·xi· reliquie san cti hermetis martiris ꝑ lotharium imperatorem i gal lias mittunt·et apud idam monasteriũ honorifi ce cõdunt·Fames valida germaniã attriuit·ita vt pater filium suũ deuorare voluerit·Quo tempe Rabbanus archiepus multã paupibus beniolen tiã exhibuit·Anno eiusdem·xii·karolus rex frãco rũ filios fratris sui pipini regis·pipinũ et karolũ regnum inquietantes capit·et in monachos atton sos in monasteriũ trudit·¶ Cronographus·

Hoc tempore rex anglorũ adeulph⁹ qui primo to tius anglie monarchiã obtinuit·romã prexit et co ram leone papa sancto petro tributũ quod vsq; hodie in anglia soluit·s·de vnaquaq; domo num mum argenteum ꝑ annuz obtulit·Eo quoq; tem pore burdegal'·et petrag'·et sanctoñ·et lemoñ·et turoñ·et aurel'·ciuitates a northmãnis paganis capte sũt qui ex dacia quidem vt dictũ est erupe runt·Sed conuersi tãdem in gallie maritime que dicit ab eis northmannia residerunt·

¶ Sigibertus·¶ Anno·xiii·normanni ꝑ mare bri tannicum ostia ligis ingressi vrbem nanetum in = uadunt·epm sabbato sancto pasce baptismum cõsecrantem trucidant·clerum et populum peri munt·Inde andegauis·deinde turonis occupant et vt tempestas omnia diruunt·Templum etiam sancti martini incendunt·Anno eiusdem·xiiii·

himemarus remorum archiepus im francia claret qui vitã sancti scripsit remigij · Anno eiusdẽ · xv · terremotus · aeris insolita pmotõ · turbines · grandines · tempestates · fulmĩa multa multimodis ĩcomoda homĩbus inferũt · Quidam etiã homo igne celesti cõsumptus est veste illesa manente ·

·XXXVII· De imperio ludouici secundi et euentibus illius temporis ·

Lotharius impator ptito inter filios regno abrenũciat sec'o · et ĩ prumia monasterio habitu monachali suscepto nõ ml'to post dormiuit im domino · Cronographus · De huius tñ anima inter angelos et demones altricatõ fuit facta · Angeli siquidẽ animã monachi demones impatoris querebãt · Sed oratib? fratribus fugati sunt demones qui corpus distrahebãt Sigibertus · Ludouicus fili? ei? olim a sergio papa im regẽ vnctus · Anno · domini · dccc · lvi Mundi vero · quartimillesimo · dccc · xix · impauit annis · xxi · Lothari? vero frater ei? lotharĩgiã tenuit · Anno ludouici primo magimrad? heremita martirizat · Rabban? egregie vite et sciẽtie archiepus obit · Anno eiusdẽ · ij · Nicolaus romane ecclesie · cij · psidet · cuius ordinatõez ludouic? imperator sua psentia roborauit · Colonie orta tempestate populo im basilicam sancti petri cõfugiente subito fulmen imstar ignei draconis basilicã scidit ac penetrauit et tres boies diuersis quidez locis sed vno ictu im mortẽ deiecit · Alios etiaz · vi · eodem impetu semiuiuos reliquit · Anno · iii · franci super crudelitate karoli regis sui apud ludouicũ fratrẽ eius expostulãt · et eum ad regnandũ super se ptra karolũ iuitãt · Quod ille incõsulte aggressus turpiter alienis excessit finib? · In prochia maguntina malignus spus euidẽs nequitie sue ẽdit indiciũ · Nam primo lapides iaciendo · et parietes domorũ quasi malleis pulsãdo · inde manifeste loquẽdo · furta etiã pdendo discordias inter vicios semimãdo homines inquietabat · Deniq aĩos omniũ ptra vnum hominẽ omouit · q · ppter ei? pecata ceteri talia paterenẽ · Cui? fruges im vnum coaceruatas incẽdit · qui vbicunq intrassz · statim domus illa exurebaẽ · vt iam ei nisi im agris locus manendi nullus esset · Propter hoc psbiteris letanias agentib? et aquã benedictã spgentib? inimicus lapides iaciendo multis cruẽtatis · tandem aliquãdiu quieuit · psbiteris recedẽtib? inimic? flebiliter vlulãs tãdem psbiter quendã nominati ex primẽs se qñ aqua bñdicta spgebaẽ sub cappa ql familiaris sui latuisse pfessus est · accusans eũ cuz filia pcuratoris cõcubuisse · sic p tenniũ istitit · donec ibidẽ cuncta edificia incendio consumeret ·

·XXXVIII· Adhuc de eodem ·

Anno eiusdez · v · numene? rex britonum dum instaret regnũ francoz depoplari · visuz est ei assistere sibi sanctũ mauzilionẽ andegauenb vbis olim epm a quo im capite baculo pcussus irã dei morte psensit · Anno eiusdez viii · hucbert? abbas et dux frater teberge regime p repudio sororis sue cõtra lotharium insurgit · Gunthari? et tergand? archiepi rome a papa nicolao p adulterio lotharii regis examiati et cum suis sinodalib? gestis q̃ pferebãt et suo etiam ore cõuicti fuissent epatu et gradib? sacris exordinati · anathematizati sunt · eis tamẽ laicalis pmuio cõcessa ẽ · Anno eiusdẽ · ix · excõmuicata pelice valdrata a legato apostolico vidẽs lotharĩ? rex etiaz sibi excoĩca tõez intentari · tebergã vxorẽ suã recepit · sed non multuz id pfuit · quia non ml'to post repudiata vxore pelicẽ recepit · nec vltra vllo correctõis modo ab ea separi potuit · Anno eiusdez x · corpora sanctoz eusebii et pontiani martiz do no nicolai pape ad gallias trãslata et im monasteriis voto religiosorũ sancto petro collatis honorifice tumulanẽ · Rex bulgaroz ad xpianismũ cuz sua gente uersus missis ad eum a sede apostolica sacri ordinis mistris · acceptis etiã a rege ludorvico subsidiis adeo in fide solidaẽ · vt nõ multo p? filio maiore im regnũ ordinato ipe abrenunciãs seculo monachus factus sit · sed cũ filius eius iuueniliter agens ad gentilitatis cultum vellet redire militie cingulo et cultu regio resũpto filiũ psecutus cepit et oculis eius effossis eum in carcerẽ trusit · et filio iuniore im regnũ locato sacrũ habitum recepit · et in eo vsq ad finem vite perseuerauit ·

·XXXIX· Item de eodem ·

Anno · xii · saracenis bñuentanã regionez incursantib? ludouic? impator viriliter occurrit · Ad cuius auxiliũ frater ei? lotharius pperãs multa quidem plia cũ eo strenue gessit · sed exercitu suo ppter intẽperiẽ aeris morbis er morsib? aranearũ nimis grauato cũ multo suoz dispendio redijt · Anno eiusdẽ · xiij · michael grecoz impator sensu diminut? adeo mente excedebat vt familiares suos iuberet occidi · quos tñ ad se reuiens sibi presentari exigebat · Anno · xiiij · basilius quem michael imperator pauperem ex familia vnius abbatis sibi asciuerat · et cubiculariũ factũ ad tantos honores puexerat · vt alter ab ĩperatore appellareẽ sepe ab impatore p insaniã occidi iussus · timens ne tali occasione occideretẽ · elegit ipse magis impatorem occidere quã ab eo imẽfici · et impauit annis · xvii · Corpus sancti mauri qui fuit discipul? sãcti benedicti apportatũ a gliafolio burgundiã ppter timorẽ norm̃anorum transferẽ ad fossatense cenobiũ qõ cõstruxit sanctus babolenus beati colũbani discipulus · Anno xv · lotharius rex romã ad adrianũ papã se excusatum vadit · A quo dum p cõpbatõne innocentie sue ad examinatõez corpis et sanguis domi tã ipe q̃ optimates regni inuitati fuissent · et ipse et omnes qui corpus domini nostri cũ eo temere acape psumpserũt infra ipsũ annũ pierũt ipso statim m redeũdo placentie defuncto · Anno · xvi · Colonie celebrata sinodo ad dedicatõez ecclesie a trib? lotharĩgie metropolitanis · limpto magũtino · bertul. pho treuerensi · villeberto colonien'si · cum ab eis maior ecclesia que est sancti petri deberet dedicari · precedente nocte audite sunt voces malignoz spirituũ inter se dolentiũ et cõquerentiũ se a possessis diu sedibus debere expelli · ·XL·

De elfredo rege anglorum et victoria eius ex danis · Helmandus ·

Anno ludouici · xvii · obiit echelored? rex ethenulphi filius · post quem regnauit elfredus filius ethenulphi iunior qui olim a papa leone · v · vnctõem regiã et corona susceperat · Hic regnauit annis · xxviii · et mẽsibus · vi · Nouem cõtinuis annis cũ hostib? pugnauit · hic cuz quadã die im insula inclusus solus domi esset · socios p oram fluminis dispsis ad piscandũ · corp? curis egrum sopori dedit · et ecce sanct? cuthbert? lindefarnenb quondam episcopus sic dormientez alloquit · Ego sum cuthbertus si audisti misit me

dominus vt tibi ꝓspera nunciem · Anglia iam d u dum peccatoꝝ ſuoꝝ penas luit · modo tandē īdi genarū ſanctoꝝ mmeritiſ a domino reſpecta eſt tu miſerabiliter regno extorris · poſt paucū tēp? in ſolio glorioſe repones · Et hoc tibi ſignū · Venient hodie piſcatores tui magnā multitudīez pi ſciū corbibus euehentes qđ mirū eſt · cū gelāte aq̄ flumīis nil tale ſpereē · ſed et temp? frigidū omnem artem piſcantiū eludit · Tūc fortune ſecū de compos memento liberatoris tui et eius nuncii · Hoc idem viſuz eſt ꝓ ſomniū matri ſue · Exprecti ambo ſomnia ſua referebāt · et ecce piſcatores aduenīūt cū magna piſcium copia · Nam multo poſt ergaſculū exire auſus in quo a danis tenebaē magne aſtutie pīd'm fecit · Regis em̄ danoz intrauit tētoria ſub ſpecie mimi vni? tantū ſibi fideliſſimi fruenſ oſciētia · ibi tāquā artis iaculatorie ꝓfeſſor etiā in ſecrecioza triclinii admiſſus omnia archana oculis et auribus ꝓcepit · plureſqz dies ibi moratus ad elingiā rediit · Exponēſ qz ſociis oīa irzuit repente ſup barbaros ocioſos · quoꝝ plurimis occiſis reliqui cū rege ſuo dederūt obſides q̄ xp̄iani fierēt et ab anglia diſcederēt qđ et factuz eſt Rex eoꝝ gudzum quē noſtri gurmundū vocāt cuz xxx · ꝓceribus et omni pene populo baptizaē · et ī filium ab elfredo rege ſuſcept? eſt · Ceteri ex danis qui xp̄iani eſſe noluerūt cū haſtingo mare trā ſ fretarūt · ¶ Sigibert?. ¶ Anno p̄ notato karolum regem francoꝝ domeſtica calamitas in filiis ſuis affligit · Siquidez karolomānum in clericatu vſqz ad diaconat? officiū ꝓuectū ipe pater cepit et excecauit ꝓ eo q̄ ad apoſtaſiā cōuerſus · et omni generi nocendi regnū ꝓturbās · alter quidaz iulianus effectus erat · Porro alter filius eius karolus dum incōſulte voluiſſet expiri exptam cuiuſdam albuini militis fortitudīnē et ſoli ſolus congreſſus fuiſſz · ab eodē albuino ignorāte quis eſſz pemptus eſt · ¶ Cronographus · Sub hoc tpe danoꝝ gens angliā plīmū deſeuiēs pēbauit · Regez quoqz piiſſimū et xp̄ianiſſimū illiuſ eadmūdū capitali ſententia nequiter ꝺemnauit · Huius ſancti caput abſciſum quod mirabile fuit lupus ſeuus illeſum ſeruauit · et in ſilua deferēs diligētiſſime inter anteriozꝝ pedez āplexus collocauit · Qđ cum poſtmodū a pluriḃ? quereret vocem huiuſmodi ferē emiſiſſe · her · her · her · quod interꝑtatū ſonat hic · hic · hic · poſtmodū huius regis manifeſtato martirio plebs anglozꝝ leta accurzit vbi plīma miracula ꝓpetrata ſunt · ¶ Sigibertus · ¶ Baſilius impator grecoꝝ inter cetera munera mittit ludouico regi germanoꝝ criſtallū mire magnitudinis auro gemmiſqz ornatū cum ꝑte nō modica ſancte crucis · Anno ſequenti eiuſdē iohānes romane eccleſie · cv · p̄ſidet · Ad hūc iohānes romāe eccleſie diaconus vitam p̄imi gregorii pape ſcribit in quattuoꝝ libellis laudabiliter editaz · Karolus iunioꝝ ludouici germanoꝝ regis filius a ꝺmonio grauiter in p̄ſentia patris et optimatū ei? vexaē · et in ipa vexatōe cōfiteē hoc ideo ſibi ꝓtigiſſe quia cōtra patrē ſuū ꝓſpiratōez facere molie batur · ·XLI· ¶ De peſtiḃ? illius temporis et quibuſdam aliis ·

ANno ſequenti in italia brixie tribus diebus et tribus noctibus ſanguis de celo pluiſſe narraē · locuſte galliam ꝺepopulanē inumerabiles ceteris locuſtis maiores ſeua alazū tegmia · vi · pedes · duos dētes lapide duzio res habentes vt caſtroꝝ acies turmatī volantes duces cuz paucis itinere vnius diei p̄mittētes ad metenda loca vēture mlt̄itudīnī circa horā · ix · ad locū p̄uiſum venientes · ibiqz ſolis ortū expectantes p ſpaciū vni? diei aerem velabāt ip̄m ſol' radium obnubilātes · oze lato extenſo inteſtīa omnia viridia in herbis et arboriḃ? vaſtabāt · ſpaciū diurni itineris quattuoz aut quīqz miliariḃ? extēdētes · hoc miſerabili ſpectaculo vſqz ad mare britannicum ꝓueniētes tandem flatu ventoruz in ꝓfundum maris demerſe ſunt · ſz eſtu occeani ad lit? reiecte putredine ſua aere corrupto multos perire fecerunt · ſecuta fames valida multos cōſumpſit īedia · vt pene tercia ꝑs hominum cōſumpta ſit in gallia · Anno ſequēti hiems ſolito aſperioz fuit & ꝓlixioz nix et gelu · a kl' · nouēbris vſqz ad vernale equinoctiū · ludouico regi germanoꝝ apparuit in ſomnis genitor ſuus olim impator adiurās euz p nomen ſancte trinitatis vt eum eripet a tormētis quiḃ? tenebaē · vt tandē requiem eternā habere merereē · Ob hoc ad diuerſa monaſteria elemoſinis deſtīatis obnixe filiꝰ ſuccurzebat patri · Vnde dabaē intelligi q̄ licet idem impator multa ꝺo et hominiḃ? placita feciſſet · plura tamē deo otraria ī regno ſuo fieri conſenſit · in quibus grauioza videbanē q̄ hereſi nicolaitarū non reſtitit · et monita gabrielis archangeli · xi · capitulis cōprehēſa que emarchuſ ei legenda et obſeruāda obtulit ſeruare non ſtudnit · Northmāni vrbem andegauis quaſi in eo habitaturi cū ſuis omīḃ? occupāt · Ad quam expugnanda karolus aſcito ſalomone britonū rege multis dieb? eā obſedit · Sed cū northmāni ad ꝺſpatōez adducti fuiſſent · rex inuicto exercitu pecunia ab eis accepta egreſſū eis ānuit · eiſqz hoc pacto peioza faciendi locum dedit ·

·XLII· ¶ De imperio karoli calui et ſcriptis iohannis ſcoti contra rollonem ·

ANno impii ſui · xxi · ludouic? impator moritur et patruꝰ eius karolus rex francorū romā pgit · et iohāne papa et romaniſ p munera ſibi cōciliatis impator creaē · Anno dñi dccc · lxxvii · Mūdi vero quartimilleſimo · dccc · xl · et impauit annis duob?. ſed ei ſtatim a ludouico fratre ſuo bellum patur q̄ ſe incōſulto ſolus īperium fratruelis vſurpauerit · Cometes ſolito rutilantior apparuit · ſubita et nimia aquarū inundantia facta eſt ī iunio · ita vt in ſaxonia villa quedā longe a torrentiḃ? et fluminiḃ? remota in momēto cum hominiḃ? et beſtiis et arboriḃ? et edificiis cum eccleſia et altari penit? abſorpta ſit vt nullū habitatōis ꝑmanſerit veſtigiū · Britones rege ſuo ſalomone mortuo ꝓ ꝺetētione regnandi inteſtimo inter ſe bello collidunē · ſicqz inuicti ceſſant a gallie extermīnio · ¶ Ex cronicis · ¶ Anno imperii karoli · j · ludouicus rex germanoꝝ frater eius obiit relinquens tres filios · ſ · iuniorem ludouicū · et karolum qui non multo poſt impauit · et karoluz magnum patrem arnulphi imperatoris · Porro karol? ꝺ morte fratris ſui gauiſ? iniuſticiā quā contra fratrem ꝺceperat cōtra filios fratris pficere parat? · cū · l · milib? hoīm et eo amplius regnum eoꝝ aggreſſus coloniā vſqz puenit · ludouici filiis alias occupatiſ · Ludouic? autem iunior miſſa legacōne ad patruum rogabat ea que pacis ſunt · Qui cum impetrare non poſſet eū bello viriliter excepit · ip̄mqz victum cum nimio exercitus damno ac ꝺdecore multo fugere ꝓpulit · Tēpib?

huius karoli calui comitatus flandrensꝭ exordiuꝫ sumpsit. Non em̄ flandria tūc erat tanti nomīs et opulenti e sicut nunc cernit̄. sed a regis francoꝝ forestariis regebat̄. quorū lideric⁹ et mḡlānus et audacer sub pipino et karolo magno et ludouico rectores flandrie fuerūt. nec tamē comites vocati sunt. Balduin⁹ autē fili⁹ audraci rapuit iudith filiam karoli calui. ꝓpter qō ab omni ecclesia consensu episcopoꝝ excōicatus est ex p̄cepto karoli. Deinde ex ep̄oꝝ et optimatū suorum cōsilio recōciliatus karolus balduino et iudith. dedit eis flā driam in comitatū ppetuo possidendā ipīs et heredibus suis. ¶ Helinand⁹ libro. xlvi. ¶ Hoc tempore claruit Iohannes scot⁹ vir pspicacis ingenij. et mellicie facūdie. qui dudum cōcrepantibus vndiqꝫ bellorū fragoribus in franciā ad karolum caluū transierat. Cui⁹ rogatu gerarchiā dionisij ariopagite de greco in latinū verbū e verbo trāstulit. Composuit etiā librū pisision merinnoy id est ō nature diuisione titulauit. ꝓpter questiones soluendas bene vtilē. si tamen ei in aliquib⁹ ignoscat̄. in quib⁹ a latinorū tramite deuiauit dū in grecos acriter oculos intendit. Hic suc cedētibus annis munificētia elfredi allectus venit ī angliam. et apud monasteriū malmesbiense a pueris quos docebat grafiis vt ferē pforatus et martir estimat⁹ est. Huius epithaphiū hoc fuit.

Claudit̄ in tumulo sanctus sophista iohannes.
Qui ditat⁹ erat iam uiuens dogmate miro.
Martirio tandem xp̄i cōscendere regnū.
Quo meruit sancti regnant p secula cuncti

Scabri sunt hi versus et moderni tēpis lima carētes. ¶ Actor. ¶ Hic iohānes scotus pbus vt dicit lanfrancus in fide desipuit. Vnde liber ei⁹ de eucharistia lect⁹ est et damnat⁹ in sinodo vercellensi celebrata sub papa leone. ix. Eodem anno quo se lanfrāc⁹ ab errore berīgerii purgauit. idē etiā iohānes sup gerarchiā dionisii commentauit

XLIII. ¶ De gestis karoli calui. Sigibertus.

Karolus caluus impator post adeptū imperiū vltra se elatus. cōsuetudines frācorū vilipendēs. grecas glorias et insolitos habitus affectabat. et talari dalmatica indutus. et desup baltheo accīct⁹ pendēte vsqꝫ ad pedes. capite vero inuoluto velamine serico et diademate sup imposito ꝓcedebat. Et cū esset lepore timidior et hostes fugere ꝙ fugare patior. fratrē suum ludouicū lacessebat minatus tātas copias se cōducturū vt ab equis flumīe exhausto ipe p aridū alpheū germanie regnum intraret. Huic heinricus monachus vitā germani antisiodorenſ epi heroico metro in. vi. libellis luculēter exaratā obtulit. ¶ Helinandus vbi supra. Karol⁹ iste calueus monasteriū sancti cornelii apud ꝙpendiū fundauit et pfecit. Hoc castrū cogitauerat ipe facere ad instar ꝙstātinopolis. et de nomine suo illō appellauit karpopolim. Hic indictū die quē karolus magn⁹ apud aquilā capellaz suam instituerat aquisgrani. instituit apud villā sācti dionisii. Et quia in ecclesia sancti dionisij multa rapuerat que alij dederāt. spineam coronā domī et vnū de clauis. et de ligno crucis. et alia quedam ibi attulit. Sudariū autem apud cōpendiū reliquit. et hoc īstituit ipse tēpore nicolai pape. Antequā autem reliquie iste ostenderent̄ populo. tāta fames solebat esse in francia vt asinos et caballos comede-

rent quē p domini misericordiaz postea cessauit. Sigibert⁹ dicit hūc karolū in reditu a roma mortuum fuisse mātue. Alibi legi ego ꝙ romam ꝓgēs obiit in itinere et sepultus est apud lugdunū in monasterio antonay. Post mīt̄ tpis apparuit ipe in visu noctis cuidā monacho sancti dionisii nomine erchengario. et in eadē nocte cuidaz clerico sancti quintini viromadeñ. alfonī nomine. dicens vtriqꝫ se esse karolū caluū. et ex dei iussu eis apparuisse. vt diceret eis ꝙ deo et sancto dionisio displicebat ꝙ corp⁹ eius non esset sepultū in ecclesia sancti dionisii. cui tanta munera p dei honore ꝓtulerat. Irent ergo et dicerēt ludouico filio suo et ꝓceribus regni. vt eum referrēt. sic ergo relatus est tpe walteri abbatis sancti dionisii. et sepultus in ecclesia sancti dionisii ante altare sācte trinitatis. ¶ Ex cronicis. Iste karolus in diuersis p francia locis. ecclesias sanctorū aut edificauit aut restaurauit. Apud cōpendiū sanctoꝝ cornelii et cipriani reliquias attulit. In quarū aduentu responsoriū. Ciues apostolorū quod vsqꝫ nūc cantat ecclesia cōposuit. ¶ Sigibertus. ¶ Anno karoli calui primo ingruēte in germania pecorum pestilētia. dum canes vndiqꝫ collecti cadaueribus incumberēt ita disparuerūt vt nec viui nec mortui reperirent̄.

XLIIII. ¶ De impio karoli iuniorꝭ.

Anno sequenti karolus impator romā secundo ꝓfectus. bosoni germano vxoris sue neptē suā filiam ludouici impatoris vxorem dedit. et data ei puella. in regem eum coronauit. vt etiā regibus impare videret̄. Qui audiens fratrueles suos karolomānum et karolū cōtra se exercitum adducere. pauore solutus reditū pat. et inter redeundum a quodaz sedechia iudeo male potionat⁹ mantue morit̄. Filius eius ludouicus. cognoīamento balbus scōs. p⁹ diuisionē regnat in frācia ānis duobus. Iunior vero karolus filius ludouici. germanorū regis impium adeptus est. ānuentibus sibi quibusdā nobilium romanoꝝ Iohāne autem papa satagente imperium trāsferre ad ludouicum balbum filiuꝫ recentis defuncti karoli imperatoris. Cepit autem ānno. domī. dccc. lxxix. Mundi vero quartimillesimo. dccc. xlii. et īperauit annis. xii. scdz cronicā. Anno karoli iuniorꝭ primo Iohānes papa iniuriat⁹ a romanis. ita vt etiā in custodia teneret̄ ꝓ eo ꝙ karolo n̄ fauebat. in franciā veniens cum rege ludouico balbo. pene annum morat⁹ est. Northmānorum plusquā quinqꝫmilia a francis in gallia cesa sunt. hoc tempore clarebat milo monach⁹ sancti amādi. q̄ vitā sancti amandi metrice cōposuit. et librum de sobrietate ad karolum caluum scripsit. Sub hoc milone adolescebat etiā nepos eius hulbald⁹. qui in septem liberalium artium peritia clarus. egregie p̄ter cetera in musica claruit. et de multis sāctis cantus dulci et regulari modulatōe cōposuit.

XLV. ¶ De vastatione gallie p hastīgum et rollouem. ¶ Helinandus.

Astingus fugatus ab anglia ab elfredo rege vt supradictū est cum suis trāsfretauit et pisius et turonis et mītas alias vrbes que sup secanā et ligerī site sunt. ciuib⁹ eua cuans. vsqꝫ ad tirrenum mare grassatus est.

¶ Odo cluniacensis abbas. ¶ Hic hasting⁹ vastatis supiorib⁹ ptib⁹ gallie. obsedit turonuꝫ. Cui⁹ cum crebro mur⁹ pulsaret̄ ariete. curriē ad corp⁹

sancti martini·et deferē istud ad locū debiliorez mortuum p uuis defensorem facientes·Mox fu= gerūt dani·quos turonici psecuti sunt vsqz ad se xtum lapidez·Ibi edificata est ecclesia sancti mar tini in loco illo vbi sanctum corpus substiterat· Ibidem erant maceriarū ruine antiquarū · vbi di cebatur aula fuisse valentiniani·in qua sedens nō dignatus est assurgere martino·donec afflante in cendio inuitus surrexit·Post tria lustra fuge ha stingi·venit ab eisdē finibus rollo qui victis bri tonibus et flādrensib? et vrbib? eorum et opidis successis venit cenomannū et obsedit eam· Et mi sit pīsides exercitus sui ad turonū·sed tūc dei pui dentia karus et ligis a deo inundauerāt·vt ad tu ronū accedere ñ possent·Porro mai? monasteriū non lōge a turonis fundit? euersū est·Centuz ibi et·xvi·monachi gladio pcussi·abbas et alii·xxiiij· meauernis latitātes euaserūt·qui ad hoc reseruati sunt·vt patroni sui corp? psequerent·Abbas ta men herbernus de latebris abstract?·nullis tor= mentis cogi potuit·vel thesauros ecclesie prodere vel monachos latitātes·Horū nemo residuus fuit quem nō martin? ecclesie regimini pficeret· Tūc abbas et illi·xxiiij·recedētibus danis·a canonicis sancti martini cum reuerētia susceptis sunt·et ad ducti ad vrbē et ibi aliti·transactis·vi·mensibus rollo cenomannū cepit·Tunc trāsmissū est corp? sancti martini aurelianis·cui? custodes fuerunt herbernus abbas cū·xxiiii·monachis illis·et·xii· canonicis et·xii·burgensib? noui castri qui illis ī omibus necessariis puidebāt·Postea puenerunt ad sanctū bñdictū·Deinde audiētes p rollo iaz aurelianis pueniss̄et prexerūt cableiā·Postea vo antisiodorū·vbi innumera miracula facta sūt ī ec clesia sancti germani· ¶ Guillermus· ¶ Cūqz ad uentātes p remediorū gratia plima cōferrēt·orta est lis et contētō inter turonicos et ātisiodorēses p ptitōne pecunie·ad quā litē soluendā ponit̄ le psus īter duoz sanctoz corpa·arcet̄ tota nocte humana custodia·Lucescēte aurora apparuit ps illa lepsi que pxima fuerat martino tota curata· altera adhuc remanēte lepsa·Regirat̄ corpus & obuertūt martino lat? morbidū·Altero mane re ptus est totus curatus cedente germano honori hospitis sui· ·XLVI· ¶ De studiis et actibus elfredi regis et fuga rollonis.

EO tempe dani p annos·xiij·gallias infe= starūt donec tādem ab arnulpho impa= tore et britānis multis plijs victi in an gliaz refugerūt·In quo spacō elfred? totā insulā pter id quod dani habebant sibi subdiderat·Qui londoniā caput regni mercioz dedit cuidā primā rio cū filia sua egelfleda·ex qua idez primari? no mine egelred? tulit liberos echelmudā et edwar dum qui post se regnauit·Hic elfredus iam duo dennis exps omnis literature erat·sed tūc a ma= tre benigno ludo inuitat? vt p munere qō in ma nibus tenebat susciperet si cito addisceret ioco li teras ingressus auiditate strictiosa cōbibit·hos li= bros in anglicā linguā cōuertit·Orosiū·pastorale gregorii·gesta anglorū bede·Boeciū de consola= tōe·temp? diurnū ita diuidebat·vii·horas impē debat in scribēdo et orādo et legendo·octo ī cu= ra corpis·octo ī expediēdis regni negocijs·Erat pter hec in capella sua cādela·xxiiij·ptiū edituus qz qui p cōbustionē cādele regem de sin gulis of= ficiis admoneret·Dimidiā portōz omniū censuū suorū iuste dūtaxat acquisitoz·monasteriis dele= gauit·Cūctos pterea reditus in duas diuisit p= tes·et primā rursus in tres·quarū vnā dedit mi= nistris suis curialib?·scōaz opatoribus·quos iugit in nouaz edium cōstructōib? mirabili et ignoto anglis habebat modo·tertiā aduenis·Secūda ps redditui ita diuisa est·vt prima daret̄ paupibus regioīs sue·secūda monasteriis·tercia scolasticis quarta trāsmarinis ecclesiis·Semp in sinu porta= bat libellū in quo tenebat̄ diurn? cursus psalmo rū·vt quādo vacaret arripet et pcurreret·Filiam echelsuidam dedit vxorē balduino comiti flādrie· ex qua ipe habuit arnulphū de quo sunt flandrie comites·et adulphum qui suscepit a patre bono nie comitatū·Sepult? est rvindonie monasterio suo·ad cuius officinas cōstruēdas sufficiēs terre spaciū ab episcopo et canonicis nūdinat? ad vnū quēqz pedem marcā pondere publico pensitauit· Rollo autem iste de quo supradictum est nobili quidem·sz p vetustatem obsoleta psapia norico= rus regis pcepto patria pulsus·mltos quos vl' es alienū·vel osciētia scelerū exagitabat·magnis spebus solicitatos secū adduxit·piraticā aggres= sus carnoti adhesit·Cui? ciues nec armis nec mu ris cōfisi beate marie supaxum·id est·camisiā ado rant·quā karolus caluus a cōstantinopoli cū aliis reliquiis aduehi fecerat·Hāc camisiā in modū ve xilli sup ppugnacula custodū trita pectoribus vē tis exponunt·Hostes visā ceperūt ridere·et ī eaz sagittas dirigere·Quorū oculis mox obtenebra= tis·nec añcedere·nec retro tendere valebāt· Qō videntes opidani multa corum se cede satiarunt· Euasit tamen rollo quē sue fidei de? reseruauit· nec mlto p? rothomagū et osines vrbes obtinuit

·XLVII· ¶ De quibusdā aliis inciden tibus illius temporis· ¶ Sigibertus·

ANno karoli iunioris·ii·sol hora diei·ix· ita obscurat? est ut stelle in celo apparēt Rex francoz ludouic? balb? mortē·uxo rem suā ex se grauidam relinquens·De regno ei? francis varie sentiētib?·aliis illud filiis ludouici balbi ex cōcubina deberi iudicantib?·aliis boso ī pumcie regio ad illud iniuste inuadendū assentiē tib?·aliis vero regno germanie illud sociare volē tib?·nascit̄ interī ex legittima vxore ludouici bal bi filius qui ex nomine aui karol? nomīat? est· fi lii tamen ludouici balbi ex cōcubina ludouic? et karolomānus dicti·interim regnū francorū inter se diuidentes·regnāt annis quīqz·et bosonē semp psecuti sunt· ¶ Ex cronicis· ¶ Karol? igit̄ fratre suo karolomāno defūcto·et nō multo post altero fratre ludouico immatura morte prevento·de mi micis triūphans·germanie regnum obtinuit. P? quam vero duobus annis īpauit rome a iohanne papa·impator bñdicit̄·et impauit·x·annis·Sicqz duobus annis pri? imperiū rexit·et postea·x·im pauit· ¶ Sigibertus· ¶ In silua francie carbono ria plusquam nouemmilia northmannorū a frācis cedunt̄·Anno·iiij·northmāni·adiūctis sibi dais franciā et lotharīgiam puagantes·ambianis attre batis corbeiā·cameracū·caruennā fines morimor menapiorum·brathacensium·omnemqz circa scal dum flumen terram·monasteria sanctorū rvala= rici et richarii·ferro et igni deuastant·Inde rval fluuium ingressi·totam batuam·palacium etiam neomagi incendunt·Eodem anno godefridus et sigefridus reges northmannorum·cū inestimabili

multitudine iuxta mosam in loco hastlon cõsedentes leodium · traiectum · tungaris · coloniã · agripinam bunnam cum adiacentib? castellis vburunt Aquisgrani in palacõ equos stabulãtes · opidum et palaciũ incendũt · Preterea ĩ monasteria stabulantes in almundariũ · nidam · prumiã sacri ordis in vtr oq; sexu ministri · vbi poterãt oportuni? latebãt et sanctor? corpa et pignora locis tutioribus absondebãt · Ad hec mala hug filius lotharii ex waldrada pelice ĩ lotharĩgia · et boso suprad?ct? in burgũdia tirannizabãt · Anno · vi · karolus imperator et gall' et germanis ad auxiliandũ regno vocatis northmannos obsidet · cum quo godefridus rex facto fedære vt sibi frisia pincia et gila filia lotharii regis vxor dareẽ baptizatus est · et ab imperatore de sacro fonte susceptus · Sigefrido quoq; rege nimis munerato eos a regno suo recedere fecit · Qui mox franciã repetẽtes · post multas incursiones a karolomãno rege francor? duodecimilia argenti pbati · pro tributo exigunt · et sic ĩ · xii · annis pacem pmittẽtes · mare repetũt · Hoc tẽpe rodulph? quidã corp? sãncti calixti pape et martiris a romana vrbe in franciã trãsfert · qui · s · calixtus ieiuniũ quattuor temporũ celebrari instituit

· XLVIII · Adhuc de eodem ·

ANno · vii · karolomãno rege frãcor? mortuo · cui? frater ludouic? iã prioris anno obierat · northmãni franciã repetũt · dicẽtes se cũ rege francorũ tantũ · non cũ frãcis pacis pepigisse pactũ · Hinc cõpulsi frãci · karolũ imperatorẽ ad auxiliũ sibi inuitantes franciã ei subiiciũt Qui cõtra northmãnos apud louaniũ castrametatos · scl' et bis exercitũ misit · sed nichil dignũ fecit Regnauit ergo karolus etiã in francia ãnis quĩq; Anno · viii · martimus romane ecclesie · cvi · psidet · Hug filius lotharii regis ex waldrada pelice · paternũ lotharĩgie regnũ · rebellãdo assequi sperans godefrido regi northmãnor? · cui sor? sua gila nupserat medietate affectati regni pmissa · psuadet vt ab imperatore impiales fiscos ad libitũ suu; sibi addi peteret · p hoc vtrĩq; imperatorez circũuenire putãs · nã si daret · northmãni hostes regni ĩ viscerib? regni immitterent · si negaret iustã rebellandi causam habere viderent · ad hoc tractãdum iussu imperatoris heinrico duce et godefrido in batuã excõdicto conuenientib? · inter agendũ godefridus cũ suis pimiẽ · Nec multo post etiam hug abbas heinrico excecat · et nouissime in monachũ prumie attondet · Apud cõstantinopoli basilio imperatore mortuo · leo filius eius impat annis · x · et viii · Anno · ix · northmãni a louanio exeuntes · pisius obsident · contra quos heinric? dux exercitũ ducens dum incaute equitat · in foueã quã northmãni factaq; quisquiliis operuerãt · lapsus trucidat · hug dux abbas mire potestatis et prudẽtie mortuus · Anno · x · karoli iunioris ipe karol? imperator cũ northmannos nequiq; expellere · tandẽ facto fedære cõcessit eis regiones que erãt vltra secanã · quarũ incole cõtra se rebellabãt · que ps frãcie a northmãnis northmãnia denoiata est · XLIX ·

De visione tormentorum ostensa karolo · Guillermus ·

QVius karoli ferẽ visio · in nomĩe dei sũmi regis regũ · Ego karolus imperator dei dono rex germanorũ · et patricius romanorũ · atq; imperator francorũ · sacra nocte diei dominice · post celebratũ nocturnaq; horarũ diurnũ officiũ · dum irem repausare et vellẽ somnũ capere · Venit vox ad me terribiliter dicẽs · Karole exi et a te modo spũs tuus in hora nõ modica · statĩq; fui raptus in spiritu · et qui me sustulit erat cãdidissimus · tenẽs in manu sua glomerẽ limeũ · clarissimum iubar lumĩs emittentẽ · sicut solẽt comete facere quãdo apparẽt · Cepitq; illuz dissoluere · et dixit ad me · Accipe filũ glomeris micantis · et liga et noda firmiter in pollice tue manus dextere quia p illũ duceris in laberĩteas infernorũ penas Hoc dicto pcessit me velociter distorquẽs filum luciflui glomeris · duxitq; me in pfundissimas valles igneas · que erãt plene puteis ardẽtib? · pice et sulphure · plumbo et cera et adipe · Ibi inueni põtifices patris mei et auũculorũ meorũ · quos cum pauẽs interrogarẽ cur tã grauia paterenẽ tormẽta respõderũt · Fuim? epi patris tui et auũculorũ tuorum et dũ debuim? illos et populũ illorum ò pace et cõcordia admonere · seminauim? discordias · et fuim? incẽtores malorũ · ideo nũc incẽdimur in istis tartareis supplicijs · et nos et alii homicidiorũ et rapinarũ amatores · Huc etiã tui epi et satellites veniẽt · qui similiter amãt nunc facere · Et dũ hoc tremebũd? auscultarẽ · ecce nigerrimi demões aduolãtes · cũ vncis igneis volebãt appẽdere filũ glomeris quẽ ĩ manu tenebã · et ad se attrahere · Sed reuerberãtib? radiis illi? glomeris nõ valebãt illũ attingere · Deinde post tergum meum currentes voluerunt me aduncare · et in ipos puteos sulphureos pcipitare · sz ductor me? qui portabat glomerem · iactauit sup scapulas meas filũ glomeris · et duplicauit illum · et traxit me post se fortiter · sicq; ascendĩ? sup mõtes igneos altissimos ò quib? oriebanẽ paludes et flumina feruentia · et omnia metallorũ genera bullientia · vbi repi innumeras animas hoĩm et principum patris mei et fratrũ meorum · et pcipitatas alias vsq; ad capillos · alias vsq; ad mentũ · alias vsq; ad vmbilicum · et clamauerũt ad me eiulando · dum vixi? amauim? tecum · et cum patre tuo et cum fratribus tuis · et cum auũculis tuis facere plia · et hoĩcidia · et rapinas p cupiditate terrena · ideo in ista bullientia flumina et metallorum diuersa genera torquemur · Et cum ad hec timid? attenderez · audiui retro me animas clamare · Potentes potẽter tormẽta patiunẽ · Et respexi · et vidi sup ripas flumis bulliẽtis · fornaces piceas et sulphureas · plenas magnis draconib? · et scorpionibus · et serpentibus diuersi generis · Vbi etiã vidi aliquos patris mei prĩcipes · et fratrum meorum · et auunculorũ meorum dicentes michi · Heu nobis karole · vides qm̃ grauia habemus tormenta ppter nostram maliciam et superbiam · et mala cõsilia que regibus nostris et tibi dedim? ppter cupiditatez · Cunq; dolendo cõgemiscerem · accurrerũt ad me dracones aptis faucib? · plenis igne sulphure et pice · volentes me inglutire · At ductor meus triplicauit filũ sup me · a cuius claritatis radiis supata sunt ora eorum ignea · et ptraxit me validi? et descendimus in vnã vallez que erat ex vna pte tenebrosa et ardens velut clibanus ignis · ex altera vero pte tã amenissima et splendidissima vt nulla ratõne dicere valeam · Verti me contra tenebrosaz et flamiuomã ptem · vidiq; ibi aliquos reges ò genere meo in magnis supplicijs · et tunc nimis angustiat? putaui me statĩ in illis supplicijs demergendum · a gigantibus nigerrimis · qui ipsum vallem

cõflamabant generibus igniũ· Et valde tremens glomeris filo illumĩate oculos meos vidi e latere vallis pauliſper albeſcere fumuz·ibiqz duos fontes fluere· Vnus erat nimium calidus·alter vero clarus et tepidus·et erant ibi duo dolia· ·L·

Qualiter patrem ſuum vidit in tormentis et auũculum in deliciis·

OVnqz illic irem · filo glomeris regente greſſus meos·intentus ſup vnum doliũ vbi erat feruens aqua·vidi ibi patrẽ meum ludouicũ ſtare vſqz ad femora· Et dum eſſem nimis dolore aggrauatus et angore pcuſſus·dixit Domine meus karole noli timere·Scio qz reuertetur rurſus ſpiritus tuus ad corpus tuum · et pmiſit te deus huc venire vt videres ppter que peccata ego et oĩs quos vid iſti talia toleramus ſupplicia· Vno eñ die ſum in iſto feruentis dolij balneo·et altero die trãſmittor in alio iſto ſuauiſſimo aque dolio·et hoc fit pcibus ſancti petri et ſancti remigij·cuius patrocinijs hactenus genus noſtruz regale regnauit·Sed ſi michi ſubueneris cito tu et mei epi et abbates·et oĩs ordo eccleſiaſtic?·miſſis et oblatõib?·oratõib? et pſalmodiis vigiliis et elemoſinis velociter liberabor de iſto aque feruẽtis dolio· Nam frater me? lotharius et ei? filius ludouic? ſancti petri ſanctiqz remigij pcibus iam exempti ſũt de iſtis penis·et iam ỏducti in padiſi gaudia·Dixitqz ad me·Karole reſpice ſiniſtrorſuz·reſpexi·et vidi duo dolia bulliẽtia altiſſima·Iſta inquit tibi ſunt pparata niſi te emẽ daueris et penitentiã egeris de tuis nephãdis ỏlictiſ· Tunc cepi grauiẽ horrere Cernẽs aũt me ductor me? i tãto pauore oſtitutũ dixit ad me·Seqre me ad dexterã luculẽtiſſime vallis padiſi·Et cũ graderemur·cõtemplatus ſum in ĩgenti claritate ſedere lotharĩũ auũculum meũ·cum glorioſis regibus ſup lapidem topaziũ·mire magnitudis coronatũ diademate pfulſo·et iuxta eũ ludouicum filiũ eius ſimiliter coronatũ· Videſqz me comiter accerſiuit blanda voce dicẽs·Karole ſucceſſor meus nunc tercí? in impio romanorum veni ad me· Scio quia p penalẽ locũ veniſti·vbi eſt pater tuus·frater me? in termis ſibi deſtinatiſ poſit?·ſed p miſericordiã dei citiſſime de illis penis liberabitur·ſicut et nos liberati ſum? meritis ſãcti petri et pcibus ſancti remigii·quib? deus magnũ apoſtolatũ dedit ſup reges·et ſup gentes francorum qui niſi quiſquiliis ppaginis noſtre ſuffragat? fuerit·iam deſineret genalogia noſtra regnare et iperare· Vnde ſcio quoniã tolleẽ citius poteſtas iperij de manu tua et poſtea puiſſimo viueſ tẽpe· Tunc puerſus contra me ludouic? eius fili? dixit michi·Impium quod hacten? tenuiſti·iure hereditario debet ſuſcipere ludouic? filius filie mee · Et hoc dicto viſum eſt michi affore in pſentia ludouicũ infantlũ· Tunc intuẽs eum lothari? dixit michi·Talis videẽ eſſe infans·qualis ille puer fuit quẽ ſtatuit dñs in medio diſcipulorum et dixit·talium enim eſt regnum celorũ·Dico vobis·q angeli eorũ ſemp vident faciẽ patris mei qui eſt in celis Tu vero redde illi poteſtatẽ impij p filũ glomeris quod in manu teneſ·Diſnodans ergo filum ỏ pollice dextere mee·donabã illi monarchiã omnez imperii p filum glomeris·Statimqz ipm glomus fulgidum ſicut iubar ſolis coadunatũ eſt totũ in manu eiuſ·Sicqz poſt hoc factum mirabile·reuerſus eſt ſpũs me? in corp? meũ valde feſſus & cõterritus· ·LI· De fine imperii karoli et imperio arnulphi· Sigibertus·

POſt hanc viſionẽ·vix duobus annis ſupuixit karolus·Itaqz karolus impator zelatus vxorem ſuã·p eo q plus iuſto familiariter ageret cum imthiuardo vercellẽſi epõ·ptestaẽ in concione nunquã ſe cum ea coiſſe· Illa vero virginẽ ſe eſſe gloriata·accepto repudio monaſteriũ petijt· Tandem imperij ſui anno·xii·Karol? corpe et anima deficiẽs·ab optimatib? regni repudiaẽ·et arnulph? fili? karolomãni regis fratruelis eius in regnũ ſublimaẽ·Anno·ſ·domini · dccc·xci·Mundi vero quartimilleſimo·dccc·liij· et regnat annis·xii·Hic arnulph? patruo ſuo karolo et impatori etiam neceſſariis egenti fiſcos i alemania ỏlegauit·Qui ſequenti anno obiit·Romanum impium et francorum regnũ miſere diſcerpitur·In italia nẽpe berngari? et vvido de regno contendũt· Franci vero neglecto karolo filio ludouici balbi puero vix decẽni regem ſibi pficiunt odonem filium roberti ducis·quem a northmannis occiſum ſuprad ixim?·Rodulph? autẽ corona ſibi impoſita·rex burgundionũ ſtatuiẽ·qỏ regnuz multo tempore durauit· ·LII· De patientia·et bonis actibus regis elfredi· Guillerinus·

ELfredus autem de quo ſupdictũ eſt fuit vir literatiſſim? ſemp valitudis adũſe et ſemp aut fico·aut aliquo interaneorum morborũ agitatus·quẽ tamen a dño pcibus exegiſſe ayũt·vt mir? illecebras amplecteretẽ mũdanas Centurias et ỏcurias inſtituit·et tantã pacem patrie infudit·vt etiam p publicos aggeres· vbi ſemite p quadruuiũ fundunẽ·armillas aureas iuberet ſuſpendi·que viatorum auiditatem riderent·dum non eſſent qui raperẽt·Romaz et ad ſãctum thomã in india mlta munera miſit· Legat? in hoc miſſus eſt·Sigelm? ſcireburnenſ epꝰ qui penetrãs indiam·mltas gemmas et plima aromata inde retulit·et partem ligni dominici miſſaz regi a papa marino·monaſteriũ vnũ cõſtruxit i adelingia vbi olim captiu? latuerat·ibiqz iohannẽ abbatem inſtituit ex antiqua ſaxonia oriundũ·Alterũ i rvintonia qỏ diciẽ nouũ monaſteriũ·vbi grimbaldũ abbatem cõſtituit·qui ſe vocante·et archiepõ mittente cognitus q ſe puerum olim vt fuerunt·rome humanitẽ benigno cõfouerat hoſpitio cauſa euocatõis fuit·vt literature ſtudiũ pene iã tunc in anglia ſepltũ·ſuſcitaret ſua induſtria·Itẽ ſceſtonienſe monaſteriũ·et ſãctimonialib? ipleuit vbi et abbatiſſam cõſtituit filiã ſuam elſginã·Habebat autem ex ſancto deuotionem·qndã nobiliter eruditũ·quẽ ſcireburne fecit epm·Hic ſenſum librorum boecii de cõſolatõe planioribꝰ verbis enodauit·quos rex ipe in anglicã linguã cõuertit Euocauit ex merca rvintoniorum epm rvefridum qui iuſſu regis dyalogorum libros in anglicũ puerit Poſt hũc reguit edrvard? cuius ſoror vel mater echelfleda expta primi part? difficultate perpetuo a viro abſtinuit·pteſtans non cõuenire regis filie vt tanto piclo ſe ommitterz· Edrvardus regnauit annis·xxiii·et dedit filiam ſuam editham karolo regi francorum filio ludouici balbi·filias ſuas primo inſtituit literis eruditi mox colo et fuſo et acu exerceri·filios quoqz ſuos primo literis fecit imbui·deinde regni gubernacula addiſcere·

·LIII· De quibuſdam incidẽtib? illi?

tempoꝛis ¶ Sigibertus.

ANno impij arnulphi primo noꝛthmãni piſius expugnare non valentes burgun diã aggꝛediunt̃ · et ſenonis vꝛbez oppugnãt ſed nõ expugnãt · Deinde a ſenois piſius repetũt · et inde repulſi p macronã fluuiuz trechas vꝛbem incendũt · et vſqz ad virdunũ et tulluz vꝛbes cũctas depꝛlant̃ · Anno eiꝰdẽ · iii · ſcꝰ vualdꝛi cuſi baioaria naſcit̃ · Anno quĩto ſtephanꝰ romane eccleſie · ex · pſidz · Noꝛthmãni lotharingziã repetẽtes · circa leodiũ cũ xpianis pugnãt et vincunt · Sunderoldꝰ magũcie archiepus · a noꝛthmannis vvoꝛmacie martiꝛizat̃ · Arnulphus rex audita ceꝺ ſuoꝛũ a baioꝛa cõtra noꝛthmãnos pugnaturus p perat cũ valido exercitu quos ſup fluuium qui tilia dicit̃ pedeſtꝛi pꝛelio adoꝛſus tantã ex eis ſtragem fecit · vt ex innumerabili multitudĩe vix ſup eſſet qui ad claſſem ꝛeuerſus nunciũ ferꝛet · Noꝛthmãnoꝝ reſidui trãſuadata moſa · ribinariã et arduennã vaſtãdo puagantes trãſ mare recedunt ·

¶ Ex cronicis · ¶ Poꝛro idem noꝛthmãni alio tẽpoꝛe cũ carnotũ obſediſſent · a ricardo duce burgundie · ac roberto comite exterziti et in fugã cõuerſi ſunt · oſtenſa beate ꝺ genitricis camiſia · quã a bizancia karolus caluus detulit · ¶ Sigibertꝰ · Claruit hoc tempoꝛe remigiꝰ antiſiodoꝛenſ in exponẽdis ſcripturis diuinis et humanis ſtudioſus · hoc tẽpe claruit in burgũdia berno ex comite abbas gigniacenſ cenobij a ſe fundati · qui etiam ex dono aue comitiſſe pſtruxit clugniacuz cenobium in cellã gigniacenſez · Anno · vi · eiuſdẽ · karolꝰ rex burdeñ · regẽ noꝛthmãnoꝝ baptiſari fecit · eũqz ꝺ ſacro fonte ſuſcepit · ¶ Ex cronicis · ¶ Tũc igit̃ ira dei erga franciã verſa eſt in miſericoꝛdiã · Noꝛthmãni ſiquidẽ et dani qui regnũ francoꝝ p ãnos xl · et amplius pene ad nichilũ redegerãt · ita per ricardũ burgũdie ducem · et robertũ piſienſẽ comitem odonis quondã regis fratrẽ ſunt deuicti · vt et ipi deꝰ miſericoꝛdiã implozarẽt vt efficerentur xpiani · Erãtqz duceſ noꝛthmãnoꝝ tpe illo duo cognati · rollo · ſ · ac gello · Conſilio igit̃ accepto karolus rex cũ optimatibꝰ ſuis gillã filiam ſuã et totã neuſtriã dedit rolloni · accepta ſpõſione baptiſmi recipiendi · Suſcepit autẽ rollonẽ de fonte comes piſienſ robertus · et vocatus eſt ſcꝺm nomẽ illiꝰ Et hic fuit pꝛio dux noꝛthmãnoꝝ · genuitqz guillerinũ · Guillermus aũt ricardũ ſcꝺz · Et iſte ricarduſ ricardũ terciũ · einſqz fratrẽ robertũ qui appuliã et ſiciliã et calabꝛiã acquiſiuit · ac venetos et alexiũ impatoꝛez grecoꝝ deuicit · Hic eſt robertus guiſcardi pater · Guillerini nothi · qui haroldũ regem anglozum in bello interfecit · Hij ſunt duces noꝛthmãnoꝝ et reges anglozũ qui ex rollonis genere pꝺierũt · Gelloni ꝺo eiuſ cognato · rex karolus mõtem bleſenſem tradidit · in quo caſtrũ edificãſ habitauit · acceptaqz vxore nobili genuit theobaldũ vetulũ · Theobaldꝰ odonẽ cãpanienſez ex filia cõradi impatoꝛis genuit qui dictus eſt campaienſis · eo qꝺ ĩ cãpo natꝰ fuit · Odo genuit odõz odo theobaldũ et ſtephanũ · Stephanus aũt theobaldũ comitez · hec eſt genealogia bleſenſiũ comitũ ex pgenie gellonis noꝛthmãni deſcendentiũ ·

·LIIII· ¶ De conuerſione rollonis et relatõe coꝛpoꝛis ſancti martini · ¶ Guillermus.

RArolus gener edꝛvardi regis ãglie · rollonem accerſiuit et xpianuz fieri fecit · et noꝛthmanniã dedit ei cum filia ſua gilla q̃ eſſz vas pacis · ita vt ipe rollo teneret noꝛthmãniã de rege francoꝝ ſicut de domĩo ſuo · Tũc aſtãtibus cõſulentibus vt pedem largitoꝛis oſculare tur · Dedignatus geĩbus regis aduolui · apꝛehenſum pedẽ eius ad os ſtans attraxit · Quo reſupiato ſecutus eſt riſus noꝛthmãnoꝝ francis repꝛhendentibus · excuſat rollo factum · allegans talẽ ſuepuĩcie moꝛem · dedit etiam idem karolus eidẽ rolloni noꝛthmanicũ comitatũ · et bꝛitaniã que ſunt appendices noꝛthmãnie · ¶ Odo abbas cluniacenſis · ¶ Rollone ad fidem cõuerſo · relatũ eſt coꝛpus ſancti martini ab ãtiſiodoꝛo turonũ · In cuiuſ reditu quicũqz qualicũqz incõmodo detenti · etiaz nõ apꝛtati · etiã nõ rogãtes · etiã nõ volẽtes ſũt ſanati · Nam duo palitici de moꝛbo ſuo victuz q̃rentes · audientes que fiebãt cõmunicato conſilio : aptatis baculis ſub aſcellas repere magis q̃ fugere tẽptabãt · fugientesqz multi ſanati ſunt · Qꝺ ipi poſtea pfeſſi ſunt non audentes celare · Ingreſſo autem martino fines prochie ſue tempe pꝛumali · omnia frutecta veſtita ſunt foliis et floꝛibus · et tam cerei q̃ lãpades accendebant̃ igne diuinitꝰ miſſo · maxime in duabꝰ baſilicis in eius nomĩe cõſecratis in maioꝛi monaſterio · et eccleſia noui caſtri · in qua nunc vſqz ſeruat̃ · et dextera leuaqz in omnibus eccleſijs campane diuinitꝰ pulſabantur nemĩe tangente Factum eſt hoc ãno a trãſuectõne eius · xxxj · idus decembꝛis · et ſinodali auctoꝛitate decretũ eſt · vt hoc feſtum celebꝛe ageret̃ ab adalaꝛdo archiepo t̃onẽſi · et puĩcialibꝰ ſuis raymone · aurelianenſi · fratre adalardi mainoldo cẽomanenſi · lupo andegauenſi · et ſuffraganeis totiꝰ puĩcie epiſcopis · ·LV· ¶ De bonis mitijs ſancti odonis cluniacenſis · ¶ Sigibertus ·

ANno arnulphi · viij · odo muſicꝰ ex clerico turonẽſi monachatũ pfiteꝰ ſub berno ne abbate · ¶ Ex cronicis · ¶ Hic vtiqz fuit mire ſanctitatiſ · icõpabilis in monaſtica diſciplina feꝛuoꝛis · ac pene ſuo ſeculo · eiuſqz feꝛuoꝛe et induſtria monachoꝝ illius tempis tepoꝛ · vſus eſt in aꝺoꝛem · et in fiꝺei ac religionis deuotõem Valde quippe p ipm ac ſub ipo reflоꝛuit monaſtica deuotõ iam exiccata · et beati benedicti laudabilis inſtitutõ plurimuz in diuerſis cenobijs reuixit et ꝺualuit reparata · Hic etiã ãtiphonas et himnos ꝺ beato martino dictauit · et vitam beageral di deſcripſit · Hic a pfato remigio antiſiodoꝛenſi ĩ muſica et ꝺyaletica a pꝛimo eruditus eſt · ¶ Ex geſtis eius · ¶ Hic cũ adhuc apuꝺ turonicã habitaret rogatus a fratribuſ vt moꝛalia beati gregoꝛij pape ſub vno eius volumĩe coaꝛtaꝛz · pfeſſus eſt ſe hoc facere ñ poſſe · addens etiã ſi facultas agendi ſibi adeſſet · non debere tamen hoc agere · ne tãti viri laboꝛem immutare · vel aliquiꝺ demere viꝺ reẽ · Illis in petitõe pſiſtentibꝰ · quaꝺã nocte dum intra eccleſiam beati martini ſuete oꝛatõni inſiſteret · ſubito ei ſomnus obꝛepſit · Viditqz in viſu ſãctoꝛum choꝛũ deſurſum veniẽtẽ in eandez eccleſiam deſcendere · et poſt omnes beatum gregoꝛiũ papam vltra omnes qui pceſſerãt vultu et moꝛibus ſplendiꝺum et oꝛnatũ · Mox illo veniente omnes ſurgunt · et flexis ceruicibus benedictõem petunt · Qui non inter eos vſqz deoꝛſum deſcendit ſed ſup ambonem eccleſie ſubſiſtit · et beatũ odonem in terza pſtratũ vocauit dicens · Surge fraẽ odo · noli timere · Qui cum ſurꝛexiſſet · viꝺit quaſi moꝛe ſcriptoꝛis ſuper auriculam eius pennã hñtẽ

ꝓducti accumiatam et in sumo fissam. Quam sumens beatus gregorius eamq; ei tradens ait. Age securus et pfice opus tibi iniunctum. et quem cōposueris librū nō delebit. et mei stabit in eternū Et cōtinuo euigilās intellexit protinus quod viderat. Deinde sumēs volnmen illud magnū diligenter plegit et saniozē ptem quā puidit sub vno volumine oposuit. Sicq murmuratōez eozū opescuit. Quidā vero frater adhegrinus nomine querens monasterij secretioris locū. quo possz requiescere deuenit in finibus burgūdie vbi erat monasteriū a bernone abbate cōstructū. a quo ibidē officiosissime susceptus ibi aliquādiu more hospitis ꝓmoratus est. vt mozes habitantiū cognoscere posset Illic seruabanē instituta patris enticij. Quod ille inuenēs quātotius nūciare curauit patri odoni. At ille sumptis secum. c. voluībus libzozū. mox ad illuo monasteriū demigrauit. Illic ergo frater adhegrinus in vna cellula se coartans pmittēte bernone abbate māsit in ea ꝑ triennū. Patri vero odoī quia vir scolastic⁹ erat tricenari⁹ laboziosum scole imposuerūt magisteriū. ·LVI·

¶ De electione fozmosi portuensis in papatū ex dissensione ꝓpter ipm. ¶ Sigibertus.

ANno arnulphi. x. fozmos⁹ portuenſ epi scopus romane ecclesie. cxi. pſidet cōtra voluntatē quozūdam romanozū qui sergiū diaconū romane ecclesie facere voluerūt. sed nō pualuerāt. Hic fozmosus cum aliqñ in finistrā suspitōem venisset. Iohāni. viij. pape timoze eius fugiens episcopatū portuensem reliquit. Et qz reuocatus a papa redire noluit anathematizat⁹ est Tandē ad satisfaciendū pape in gallia veniēs vsq; ad laicalem habitū degradat⁹ est. iurans se nō amplius romam intraturū. nec episcopatū sue vrbis repetiturū. cōfirmās etiam ꝓprie manus scripto se in laicali ꝓmunione pseueraturū. Post a marino successoze iohānis in episcopatū cōtra datū sacramentū restitutus. nō solū romam intrauit. sz etiā romāe ecclesie papatuz susceꝑit. ꝓpter quod cū multo scandalo multa ꝑ multos annos questio et cōtrouersia agitata est in ecclesia. Alijs eius & ab eo ozdinatozū cōsecratōz irritā esse debere pīu dicātib⁹. Alijs contra qualiscūq; fuerit fozmosus tamē ꝓpter sacerdotalis officii dignitatē et fidē eozū qui ozdinati fuerāt omnes cōsecratōnes eius ratas esse debere saniozi cōsilio iudicātib⁹. pserti cū ipe fozmosus a marino papa absolut⁹ fuerit a sacramenti piurio. Ab hoc fozmoso arnulph⁹ rex inuitatus romam venit. sed non admiss⁹. romam leomanā obsedit. lepusculo forte versus vrbē fugiente. et exercitu cū nimio clamoze seqnēte. romani timētes se de muro pijciūt. et hostib⁹ pfractos aceruos murozū ascēdendi locū faciunt. Sic capta roma illos qui papā iniuriauerant decollari fecit. et a papa in impatozem benedicitur.

LVII. ¶ De fine arnulphi imperatozis.

ANno sequēti vvido rex arnulphū impatozē se vsqzquaqz psequentē non ferens qppe cui nec vrbes nec castra muita natura resistere poterāt. dū se fugiēdo tutareē. ipa toz vxozem eius obsedit que iā reb⁹ suis diffidēs ꝑ vnum familiarē impatozis. multa pecunia coruptū ei poculū mortiferū dedit. Quo hausto. p eridū excitari non potuit. apertis oculis nil loq aut sentire valēs. que res eū repedare coegit. eū qz recedentem vvido pfecut⁹ ꝓcussus ab eo obiit

Anno sequenti bonefacius romane ecclesie. cxii. pſidet. Arnulphus impator longa egritudie dissolutus. vel vt quidam ferūt afflict⁹ a minutis vermibus quos pediculos vocāt adeo in corpe eius scaturientib⁹ vt a nullo medicozū minui possent mozitē. Eodez āno stephan⁹ romane ecclesie. cxiii. pſidet mensibus. iiij. Hic primū a fozmoso papa. epūs anagume ecclesie ozdinatus. ipm fozmosuz pſequitē. et ozdinatōes eius oīs irritas debere eē discernit. et alia hozribilia dictu in eū fecit. Legitur etiam ꝙ ipe et non sergius corp⁹ fozmosi a sepulcro in cōcilio pstratum. et papali veste exutū laicali iduit. et abscisis duob⁹ digitis dextere manus eius. in tiberim ꝓcipitari fecit. Post hunc romanus pſidet. cxiiii. ·LVIII· De imperio ludouici tercii et papatu sergij.

MOrtuo itaqz arnulpho impatoze. successit ludouicus filius eius. Anno domini. dcccciii. Mundi vero quartimillesimo. occc. lxvi. et regnauit annis. x. Huius anno primo theodoz⁹ papa romane ecclesie. cxv. pſidet. Hic contra stephanū papam sentiens recōciliauit ozdinatos a fozmoso. quos stephan⁹ ꝑ vim int⁹ rome. et non fozis exozdinauerat. nec tamē presumpserat eos iterū consecrare. His recōciliatis theodoz⁹ pape libros abrenūctiatōis reddidit et igni cōcremari ꝓcepit. Iobes romane eccīe. cxvj. pſidz Hic etiam ad cōfirmandā fozmosi ozdinatōez quā stephanus deposnerat. sinodum. lxxiiii. episcoporum pñtibus francozū archiepiscopis et rege apō rauennā statuit et cozā eis cōbusta est sinod⁹ quā stephanus in damnatōem fozmosi fecerat. Eodez anno frācone leodicen. episcopo mortuo. stephanus eps subrogat̄ vir sanctitate et scientia clar⁹ qui vitam et passionem sancti lāberti martiris ad hermannū archiepm vbanius edidit. cantū quo qz nocturnum de eodem martire. et cantum ō sācta trinitate et de inuentōne sancti stephani protomartiris dulci et regulari modulatōne oposuit. Anno. ij. benedict⁹ romane ecclesie. cxvii. pſidet. Anno tercio leo romane ecclesie. cviii. pſidz huuc post. xxx. dies ozdinatōnis sue christoferus pſbiter suus capiens. et in carcerem trudens per inuasionem romane ecclesie. cxix. pſidet. Anno. v sergius romane ecclesie. cxx. presidet. Iste etiā sergius diaconus ꝓpter fozmosum a papatu reꝓbatus qui ab eodem fozmoso episcopus est factus. ad francos tamen se cōtulit. et eozū auxilio christoferum inuasozem capiens. et in carcerē trudēs latenter romam ingressus. papatum inuasit. et romanos minis et terzorib⁹ ꝓpulit vt oīes fozmosi ozdinatōes irritas haberent et in vltōem sue repulse. (qđ dictu nephas est) fozmosum sepulcro extractum. in sede pontificatus sacerdotaliter indutū decollari precepit et insup tribus digitis abscisis in tiberiz iactari fecit. et omnes quos ille ozdinauerat iniuste exozdinauit et iniustius reozdinauit. Quem a piscatorib⁹ inuentū. et in basilica apostolozū pricipis loculo deportatū quedam sanctozū imagines adozasse et venerabiliter salutasse vise sunt palam omnib⁹. Anno. viii. adelbertus quidam de principibus austrasiozū ꝑ septennium ludouico regi rebellis. dolo hatōis maguntini archiepiscopi ad regem deductus decollatur. Regūo abbas prumiensis. Cronicam suam a natiuitate domini inchoatam vsq; ad hunc annū pduxit. Anno. x. ludouic⁹ rex germanie mozitur. qui

ꝑpter tirānorū ī ytalia īsolentiā: et multoꝝ malorū ingruentiam nō meruit impialē bñdictō em

·LIX· ¶ De imperio conradi pzimi et īmitō ozdīis cluniacen et īstitutozibus eius·

HVic succedens Conradus anno dominicē·dcccc·xij· Mundi vero quartimillesimo· dccc·lxxvj·regnauit ānis·vij·qui et ipe caruit benedictōe impiali·Eodem anno ozdo cluniacensis īcepit·Nā berno abbas mozitur? ·odonem olim musicū cōstituit abbatem cluniacensis cenobij·ea cōditōne vt ecclesia cluniacenſ̄ solueret annuatim ecclesie gigniacensi censū·xij·denariozū· ¶ Ex gestis sancti odonis· ¶ In eo vt supradictū est monasterio a bernone abbate ꝓstructo seruabanē īstituta sancti patris enticij qui fuit tpib? impatozis ludouici magni vir carus regi omnibusqꝫ amabilis·Nā cū esset laic?·et pegrinis studijs eruditus·deserēs ea vnde supbire solz humana fragilitas·totū se patrū regulis et īstitutōnibus dedit·Ex quib? etiā diuersas ꝓsuetudines sūpsit·vnoqꝫ volumīe colligauit·nec multo post monachus effect? est·et in tanto amoze apud regem habit?·vt īntra palatiū suū monasteriū ei cō strueret·Decurso autē vite studio circūstantib? fratrib? ſ̄bito spiritū emisit·Et cū ab ei? disciplīs exequie pararenē viu? rediit·Illisqꝫ attonitis et admirātib? ait·Deo gratias·Sciatis quia in his quadzagīta ānis vnū tantū diē nō memī me cibū sūpsisse nisi p? fleuissez·Hodie aūt sublato mero re cōsolatus est me deus·et inter chozos ăgelozū tribuit michi requietōis locū·hec dicens ppe tue requieuit·Ipe fuit īstitutoz ꝓsuetudinū que ī monasteriis bacten? seruanē·Tandē abbas berno ex itiali lāguore decūbens·vicinos episcopos accersiuit·et ab ozdīne se depouēs·flebili voce clamabat se reū et īdignū tali monasterio ꝑfuisse·Tūc mai b? fratrū·pater odo captus cozā abbate suo vi est adduct?·ꝓclamātib? omnib? vt ozdinarēt et cum nec sic vellet cedere et locū pastozis subire supatus est tandē eozū excōmunicatione·

·LX· ¶ De miracl'o sancti patris odonis

QVadā nocte cū pastozes equozū obdormissent et frater quidā nomīe godbefredus puigil ozatōni īsisteret·Fur affuit raptūqꝫ equū ascēdit et fugit·Predict? vo frat maluit equū ꝑdere·quā silentiū rumpe·Abiit aūt et tactu vnū ex pastozib? suscitauit·eiqꝫ qō cōtigerat signo ostendit·Peracta itaqꝫ nocte factoqꝫ mane viderūt emin? furem vno in loco affixuz sup equum sedere·quē appbendētes vinctū patri odoni miserūt·statimqꝫ ei quīqꝫ solidos argēteos dari ꝑcepit·dicēs iniustū esse eū absqꝫ digna mercede dimittere·eo qꝫ p totī? noctis spaciū multū sustinuisset labozē·Tpe quo seuissima gēs nozthmānoz·pictauoz et turonoz fines vastabāt·duo fratres ex eadem congregatōe turonis mittebāē·Qui duz iter capent·et in quendā locū gratia quiescēdi diuertissent·ab eisdē nozthmānis nocte capti sunt·et cape quidē eos ac ligare man? eozum deinde mīari potuerūt·sed eozū silentiū cozrumpe nequiuerūt·Mane autē cū ad locū cōstitutum applicuissent·Fratres vt erant ligati se paululum ab eis sequestrātes in terza se ꝓstrauerūt vt pacto psalmozū cursu silentō finē imponerēt·Non dum vero ozatōne opleta venit ps reliqua nozthmānozū multa ꝑda capta·Quozū dux cernēs fratres in terza iacere·audito qꝫ illi nullo modo possent eos loqui facere·barbarica īmanitate turgid? inclinato velut ad feriendum conto·irruit sup eos metū moztis eis incutiēs·ceteris quoqꝫ barbaris·co ritu manib? plausum dantib?·At illi vt erant animo ꝓstantes·in cozpe ꝑmanserūt īmobiles·qō fiebat iure et obseruancia sancte regule·sub qua et mozi cupiebāt et viuere·Sed omīpotētis mā? eozū exhileratū spectaculū ꝑtit in luctū·Mox enī vt ille barbar? ad eos appinquauit·equus falerat? cui insidebat in obliquū resiliuit·sessozēqꝫ eius in terzā strauit et collisit·quā collisionem statim febzis letalis secuta est·Cōticuerūt omnes et versi in stuporez cepunt querere inter se quid ex eis deberent facere·Tādem repto cōsilio dignuz esse censuerūt·vt ꝑ vita sui ducis·vn? ex eis ce derē·Deinde ceperūt sozte querere quē ex eis ꝺberent interimere·Sed sup virtutum viros et sozte xp̄i ꝑnumeratos·nullo modo diabolica cadere poterat sozs·ita vt illi obstupescerēt dicētes eos vltra homines esse sup quos sozs eozū nō potuisset cadere·Tunc man? eoꝝ velociter dissoluerūt et ꝑ vita sui ducis obnixius eos p interp̄tez rogare ceperūt·Quodā tempe dum alueuz rodani cū nauigio cum pluribus trāsiret·et vnus equus aliū calce ꝑcutere vellz·ictū ferientis tabula nauis excepit·eo·s·loco ex quo fuerat ramas cuz dolare excisus mox vt euulsus fuit vertex·tanta p idez fozamen īmundatō aque īgressa est·vt subito nauis vsqꝫ ad supficiem replerē·sic tam plena deo gubernāte vsqꝫ ad aliā ripaz puenit·et vsqꝫ adeo pater odo īntro stetit quo omnes fuerūt egressi·Ad vltimū cum fuisset egressus nauis abiit in ꝑfundum·

·LXI· ¶ Adhuc de eodem·

SVb eodem tpe·ozatōis gratia romā peruenit·et dum in patriaz rediret inter alpes ob niuis immensitatez iter eius p̄occupatū et septum est·Cunqꝫ p̄terire vellent locū illum deterzimū ac pcl'osum·subito equus super quem sedebat tetendit pedem in obliquuz·et ābo simul mergebanē in p̄cipitiū·Tunc pater odo relictis habenis ābas manus dum caderet ad celuz erexit·et mox ramum arboris inter brachia sua repit·atqꝫ in eo tam diu se suspendit·donec eius clamozibus qui p̄cesserāt redissent·et eū suscepissent·Ramus autē iste amplius visus non fuit·qa nec arboz vnquā illic videē nec nasciē·et equ? vltra nusq̄m comparuit·Quodā die dum iuxta predonum fines iter haberet·quidam insignissim? latro iuuenis intuens vultus eius affabilitatem ilico ꝓpunctus est cozde·pedibus eius aduolutus·vt sibi misereretē humiliter precabaē·At ille vade inquit·et prius mozes tuos corrige·et postea monasticaz vitam appete·Cunqꝫ ille instaret·p̄cepit ei vt ad monasteriū eum p̄cederz·Quod et factū est·Factus ergo monachus cellerario ad obediendum subditus est·Et cum idiota esset·vtrūqꝫ ei īposuerunt·scz obediētie iugum·et studium literarum·quod ita deuote peragebat·vt vnam manū obediētie porrigerz·Altera vo·die tota psalteriū ferzet·Cum autem in extremo vite laborzaret·vocauit pium patrem·singularem supplicā locutōez Cui cum veniam peteret·interzogauit eum si in aliquo post monachatuz excessisset·At ille·Nudo cuidam te ignozāte mea culpa tunicā nostram tribui·et funē filis cōtextū de cellario abstuli·Quē cum interzogasset quid ex eo fecisset·refrenando inquit ingluuiem quam duduz male ꝓtraxi vētrē

meuz ex eo circūligaui. Tunc stupefactꝰ pater cū eam a viscerib⁹ eius soluere vellet· cutis que eī adheserat vna cum sanie secuta est. Post hec adiecit et ait· Hac nocte pater in celis p visionem electus sum· Et obuiauit michi glorioſissime psone mulier que ait· Cognoscis ne me· At ego Nequaq̄ domma · Et illa· Ego sum inquit mater misericordie· Cui ego· Quid iubes vt faciā domīa· At illa respondit· Post tridnū venies huc tali hora· Quod et factū est· Nam tercia die hora qua dixerat defunctus est· Quo tempore dū essz apud sāctum paulū rome rogauit eū abbas balduinus vt librū quē de vita beati martini gallus et postuianus more dialogi cōposuerūt ei corrigeret et glosulis elucidaret· Cuius volūtati statī assensū prebuit· et emendandi operā dedit· Accersito fratre othecario· Interim dum hore vesptine signū pulsarē· statim scōm regulā· relictis que in manib⁹ tenebāt ecclesiam ingressi sunt· Codicez vero aptum vbi sederāt reliquerūt· et oratōib⁹ occupati obliti sunt eum· Locus autem ille ita posit⁹ erat vt aqua que ipius tecto labitur· et ex tribus alijs tectis vna uersione collecta more torrētis vno in loco illo decideret· ibi vsq mane patulus liber pmansit· et tot mundatōnes aquarum in circūitu eius ceciderūt· q̄ margo libri fuit vndiq lota· scriptura vero pmansit intacta· Facto mane aptus ē coram fratribus liber· Cunqz attoniti mirarētur ait quidus pater· Quid admiramini fratres· sciatis q̄ beati martini vitā aqua tangere timuit· Sicqz ea que ꝓpter eum deus fecit in laudem martini cōuertit· ·LXII· De ceteris euentibus sub imperio conradi· Sigibertus·

ANno conradi· ij· contra ipm cōradū potentōres regni prīcipes rebellionē meditati· tam sapientia quā fortitudine ipius regis ad eius gratiam reducunē· Solus arnaldus de baioaria cū vxore et filiis ad vngaros fugiens vsq ad mortē regis ibi pmansit· Anno eiusdē· iij· saraceni affixi metu galliam insonter exeūtes calabriam et apuleā· beneuentū· romamqz occupāt· et grauissime ytaliā pmebant· Anno eiusdē· vj· Roman⁹ grecoz imparor· filios suos stephanū et cōstantinū cū domīo suo ostantino imparore impare cōstituit ipo cōstantino imparore opem manuz suarū picturā· s· pulere exercēdo sibi victū querēte baronem maguntinū epm· cuius dolo olim adelbertus pierat· rex cōradus solicitauit· etiā contra heinricū saxonū ducē ꝓpter potentiā ipsi⁹ sibi suspectā· Ad qō cū iam torquē aureā episcop⁹ fabricass· que collo ducis secū portantis imjeereē· dolo ꝓdito frustratus est· et post triduū morbo et langore· Velut alij dicunt fulminis ictu interijt· cōplices etiā cōsilii a duce patria elimīati sūt Misso autem exercitu a rege cōtra heinricū· tanta cede saxones debachati sunt in eos· vt a mimis ō clamaretur · vbi nam esset tantus infernus ille qui tantam cesorū multitudinē capere possē· Anno sequēti Conradus rex moriēs coā prīcipibus regni regem designat heinricū filiuz ottonis saxonum ducis· ·LXIII· De imperio heinrici primi·

QEpit igit̄ heinricus anno domī· dcccxx Mundi vero quartimillesimo· dccc· lxxxiij· et impauit ānis· xviij· Hoc tpe clarebat inter nobiles lotharīgie sanct⁹ rvibert⁹· qui gēmalatēse cenobiū fundauit· Qui diuitijs nobilitate· et potentia clar⁹· cingulū militie mundāe deponēs· cingulo sancte religionis in monachico habitu se accinxit· Zipine⁹ dux bohemie ad xpi fidem cōuersus iuste et glorioſe in bohemia principatē· Et post euz rvatizlaus filiꝰ eius· iusticia et sanctitate p̄clarus· cui frater suus bolizla⁹ nimis aduersabatē· Anno· tercō hungaris· franciā alsaciam alamanniā· saxoniāqz ōpopulantib⁹· Heinric⁹ rex iuxta vrbem meresburch cōgressus· vouens deo ꝓ adipiscēda victoria se heresim simoniacam de regno suo eradicaturū· mestīabili cede eos vsqz ad internetōz pene deleuit· Rex heinricus quoscunqz fures· aut latrones· aut siccarios manufortes et bellis aptos esse videbat· indulta eis venia agros et arma dabat· et legionē ex illis faciens ad debellandos barbaros exponebat edicēs omnino vt ciuibus ꝑcerent tantūmō· Karolus rex frācoz cum auxilio lotharienſium iuxta vrbem sueſſionū pugnans contra robertū fratrē odonis regis· qui contra se regnū francorū inuadebat· eum cuz mltis pemit· et se et franciā heinrico regi submittit eiqz ī pign⁹ ꝑpetui fedris et amoris mittit manū p̄cioſi martiris dionisij parisienß· auro gēmisqz in clusā· Anno sequēti sanguis domī crucifixi venit in angliam· forte ille sanguis qui de imagine dñi fluxit· cū secundo domin⁹ in imagine sua a iudeis prioza patereē· Affricani qui p munitōez galliani montis· totam ytaliam laniabāt· p militiā iohānis pape· et per auxiliū romani grecorū imperatoris cōserta cum eis pugna· ita atterunē· vt nec vnus quidem supfuerit· qui nō aut trucidareē aut capretur· multis testātib⁹ petrū et paulū apostolos in illo bello fuisse visos ad auxiliū xp̄ianorū· Anno sequenti rex heiuricus pacē cū hungaris m· ix annos firmat· Karolus rex francoz a comite himberto captus in custodiam parone trudiē· ob ne cē roberti ducis ab eo pempti· Ex cronicis· Hic enim hibertus sororē dicti roberti accepat ī vxorem· et ideo verbis dolosis karolū decepit· vt in hospitiū diuertereē apud paronā· sicqz dolo eū captū retimuit in carcere· vbi tandem exul et martir occubuit· Porro vxor eius ad patrē suū regem anglorū fugit cum filio suo paruulo nomine ludowico· Post karoluz vero rodulph⁹ ricardi ducis burgundie filius· electus est in regem a frācis· et in francia regnauit· xiij· annis· Iohannes papa captus a guidonis militibus· et in custodiā missus pessime strangulat⁹ est· posito cerui cali super os eius· Sigibertus· Rodulph⁹ rex burgundionum ab italiensibus ad regnandū cōtra berengarium inuitatus· cōserta cum berengario pugna· eoqz victo et expulso rgnū ytalie trib⁹ ānis tenuit ·LXIIII· De echelstano rege anglie et victoria eius· Guillerinus·

HOc āno post edwardū· qui regnauit annis· xxiij· regnauit filius eius echelstan⁹ annis· xvi· Hic vt ferūt ex concubina nat⁹ est· vix in tota anglia fuit ullum vetustuz monasteriū quod non vel edificiis· vel ornamentis· vel libris· vel p̄diis decorauerit recentia monasteria faciebat quasi ex professo· vetusta quasi aliud agens· artifici benignitate insigniebat· Sitrico regi nordanimbroz dedit in vxorē vnam ex sororibus suis· Quo post annū mortuo· puincia illaz sibi subegit· widualium regem walensium· et cōstantinum regē scotorū ex suis regnis expulit· Quos tamen postea miseratōe cōmotus in ātiq uū statū

subregnare pmisit. Postremũ illi bellum fuit cũ adlano filio sitrici. Qui timẽs regem sibi occurrẽ tẽ cũ exercitu. mimũ se simulauit. et assũpta ĩmanu cithara ad tentoriũ regis echelstani venit cantitãs p foribus. vnde facile admissus est. cãtando q3 inter psallendũ omnia oculis scrutabaẽ. Post quiuiũ abire iussus pciũ cantus accepit. qđ apportare dedignãs sub se in terra defodit. Notatũ est hoc a quodã qui illi olim militauerat. et cõfestim echelstano dictũ qui hominẽ incusans q hostes p oculis positũ non pdisset. hoc responsum accepit Idem sacramentũ qđ tibi nup o rex feci. quondaz adlano fecerã. Sed amoue hinc tentoriũ vsq3 dũ partes relicte veniant mane. vt inimicũ petulant exultantẽ modesta cũctatõne frãgas. Adlan? ergo nocte veniens. epm quendã vespe qui ad exercitum venerat cum omni familia occidit. vltraq3 pgressus regem impatũ offendit qui hostes nichil tale ausuros putauerat. Rex ergo stratis excuss? cũ suos ad bellum acueret. gladius eius fortuitu euagina cecidit. In clamatoq3 deo et sancto adelmo qui erat ei? ex antiqua stirpe cõsanguine? reducta ad vaginaz manu. inuenit ensem qui hodie p miraculo seruaẽ in thesauro regũ. et est vna pte sectilis. nec vnquã auri vel argẽti receptibilis Hoc dei dono fretus. tota die vsq3 ad vesperã in defessus fugauit adlanũ cũ exercitu. Cecidit ibi rex scotorũ cõstantin? pfide animositatis et viuacis senecte homo. Aliiq3 reges. v. et comites. xij et oĩs pene turba barbaroz. sz p fide xpi susceptenda. conseruati sunt pauci qui remanserunt.

·LXV· De dominatõne eius et muneribus sibi transmissis.

Northwalensiũ. id est. aquilonariũ britonũ reguli. vectigalis nomine annuatim ei soluebant auri libras. xx. argẽti. ccc. boues xxv. et quotlibz canes vẽaticos et aues venaticas vrbem excestrã cornu alensib? abstulit. quam turribus et muro muniuit ex quadratis lapidib?. Aroldus rex quidam norizcorũ misit ei nauem aurea rostra habentẽ. et velũ purpureuz densa testudine auratorũ clipeoz intrinsecus circũagitatã. Hũc elfcanum patre defuncto voluerũt emuli in vrbe wintonia cecare. quorũ princeps erat elfred? quidam qui depprehensus missus est romam vt ibi se coram apostolico iohãne iureiurãdo defenderz. qui cum iurassz ante altare sancti petri. cecidit et manibus famulorũ ad anglorũ scolã deportatus. tercia nocte mortu? est. Misit ad eũdẽ echelstanũ rabbod? ppositus. Sanctis archiepi ossa sancti senatoris et sancti paterni. et sancti stubilioĩs qui fuit magister eiusdẽ sancti paterni. et vna die et eadem hora cum eodẽ paterno migrauit ad dominũ Isti sancti tũc de britania minori. et de northm ãnia trãslati ad tutiora loca fuerãt. Sed et alie tũc multe reliquie northmannis gallias infestantib? si militer trãslate facile nemini patebant. Hic echelstanus de cõcubina nat? dicitẽ fuisse hoc mõ. erat in quadã villa opilionis filia pulcerrima. hec p nocturnã visionẽ vidit lunã de suo ventre splendore et totam angliam suo lumine illustrare. Quod cũ illa sodalib? retulisset. et ille hoc idẽ villice que filios regis nutriebat enarrassent. illa eã assumpsit et loco filie habuit. Quã postea adamauit in domo eius edward? regis elfredi filius. ex qua genuit echelstanũ. Ad hunc echelstanũ misit heinricus conradi filius rex theutonicoz. imperator romano

zum sororẽ eius othoni filio suo expostulãs. alterã eius sororẽ habuit ludowic? aquitanoz princeps de genere magni karoli supstes. ·LXVI·

De ceteris eventib? illius tpis. Sigibertus

Anno heinrici. vii. Simeon bulgar qui ex pbo monach? ex monacho miles factus dominatẽ bulgarib?. grecos grauiter attriuit. sed roman? grecorũ imperator eius insaniaz facto fedre mitigauit. Anno eiusdem. ix. raerius lobiensis monachus vir nimie simplicitatis. sz expientia liberaliũ artium nominat?. cum hilduino qui in lotharingia epatuz leodicensiũ olim ambierat. in ytaliã ad hugonẽ regem pfectus. verone epus ab hugone cõstituitur. Hilduino mediolani archiepo ordinato. Item postmodũ a rege hugõe epatu pulsus. quia baioariis fauerat. papie exilitatur. vbi et libz̃ de suis erumnis luculẽte edidit Scripsit et multa alia legẽtib? vtilia. Anno. x. lãceam mirandi opis et clauis iesu xpi crucifixi sãctificatam. que dicitẽ primi et magni cõstantĩ imperatoris fuisse. donatã rodulpho regi burgũdionum et ytalie. a sansone comite. rex heinric?. precibus. mimis. muneribus. addita etiam pte pruincie sueuorũ. a rodulpho comite extorquet. et hãc ad insigne et tutamen impij posteris reliquit. Anno xv. otho filius regis heinrici. vxorẽ ducit filiaz ethmundi regis anglorũ. Anno. xvj. in genuensi vrbe fons sanguinis largissime effluxit. ptendẽs forte vrbis ipius immminentẽ ruinã. que eodẽ ãno ab affricanis cũ classe illuc venientib? capta. cunctis ciuibus exceptis puulis et mulieribus captis et occisis. etiã thesauris suis est cuacuata. Anno. xvij Iug rex russorum sciens exercitus grecorum esse ductos cõtra saracenos. et ad insularũ custodias dispsos. ad expugnandã cõstantinopolim cũ mille et eo amplius nauibus venit. adeo de victoria iã secur?. vt grecos non occidi sed capi preciperet. Quibus imperator roman? cum paucis viriliter occurrẽs circũcirca. greco igne iniecto peue oms cũ nauibus exussit. paucis euadentib?. omsq3 captiuos decollari iussit. Anno. xviii. prodigia apparuere. sol sereno celo obscuraẽ. p fenestras vero domoz radios quasi sanguineos emittebat. hominis cuiusdã sinistra manus ferro amputata. post annũ pene ad integrũ ei dominẽti restituta est cui p signo miraculi quasi sanguinea linea loco cõiũctõnis notabaẽ. Heinricus rex moritẽ. qui licet in vicenois inimicis glorioſus fuerit. quia tamen pacificus erat. nullam opaz dedit. vt effugatis ab ytalia tirannis qui quasi ductiui mercenarij alẽ alteri succedentes. imperiũ dilaniabãt. benedictõem impialem accepisset. Post quem otho filius ei? ex matilda filia theodorici regis saxonũ ipauit. Mos vero vbi heinricus rex sepultus est. postea flamas in multis locis euomebat. Obiit quoq3 dns odo p mus abbas cluniacens. succedit ei adamarus.

·LXVII· De extremis miraculis sancti odonis ex gestis eius.

Hic sanctus odo. cum discipulos suos regularibus disciplinis instrueret. multorum monachorũ miserabilem excessũ narrauit vt in eis motus iuueniles cõprimeret. His inquit diebus duo fratres rapidissima rapti sunt morte. nõ in vno loco nec i vno die. Veniẽs vn? ex eis in domum cuiusdam sue sororis vehemẽtissime se esurire dixit. et refectõez petijt. Cui p ti? illa pisces abundanter se habere respondit. vt

ꝓmederet quales et qua hora vellet. Ille quasi īdignatus pisces se fastidire respondit. nec iam cos se posse videre dixit. Tunc armum cuiusdā aīalis sibi assari p̄cepit. sed non ferens assandi moram. pretiunculā incidit et in prunas p̄iecit. Deīde vi num afferri sibi iussit. et carnis morsū auide sum psit. Ac hoc quod sumpsit. gulā non trāsilijt nec reijcere potuit. sed vitā cū cibo p̄didit. Alius fra ter veniens ad domū cuiusdam parētis sui statim ad ꝓmedendū quesiuit. Cui cum respōdissent. qa necdū hora edendi venit. cū indignatōe adiecit. Heu tota nocte equitādo p̄ iniunctā michi obe dientiam laborauī. et nūc me ieiunare cogitis. Af ferte ergo michi si quid habetis. Cui cū dicerent pisces se habere indignat̄ cepit huc et illuc ocu lorū intuitus circūferre. ibat autē circa pedes eī gallinarū grex. tunc q̄si furens baculū arripuit et eā q̄ ei placuit p̄cussit. ac furibūdo ore dixit. Hec est hodie michi piscis. Qui autē circūstabāt cum quodā rubore dicebāt. Licet tibi carnē cōmedere pater. At ille. Volatile inquit non est caro. Vola tilia enim et pisces vnam habent originē. Appositā ergo coram eo gallina quā occiderat iā assata ex qua offam abstulit et momordit. quem morsuz nec euomere potuit nec glutire. sed eū vita priua uit. Pugnos tamē et ceruicatas p̄ mercede sue im p̄bitatis in op̄p̄briū antequā moreret assumpsit Quidam frater ex p̄dictis patris odonis ꝓgrega tōne illicito tempore sibi fleubotomie curatōz ad hibuit. Sup quo facto ꝓmotus est eius animus. quia quāuis eum necessitas coegisset. tamē absq; eius licētia hoc p̄sumere non debuit. Mox vena p quā sāguis p̄t effluxerat dirupta est. et quousq; animā redderet a quocūq; medicamine nō fuit re stricta. In monasterio sancti helie. de quo grego rius in dialogo loquit̄. cōstituit pater odo vnū de fratrib̄ suis p̄positū. nomīe theodardū. sed quia durum est in mente veteri noua meditari. mona chi qui ibi reperti sunt. ab esu carnis non potue runt abstrahi. Quod videns ille cepit ex finitimis regionib̄ pisces emere. vt vel sic voluntati eorū satisfaceret. Ex qua re penitus equi quos ei dimi serat pater odo defecerāt. huc illucq; discurrētes Hanc ergo eoz impbitatē suumq; laborē p̄dict̄ frater patri odoni crebrius innotescere studuit. Quo a domino petēte vallis ipa cui monasteriuz p̄minet atq; interiacet. non multum p̄cul iūctis mōticulis mutuem se clausit. et assuetuz torrētis q̄ p eam defluebat aditum interdixit. Deinc multi tudine aquarū collecta lacū ex se p̄duxit. et labo rem fratri abstulit. quia piscem illi emere vltra ne cesse non fuit. Huius natalis celebrat̄. xiij. kl̄. octē bris. Cuius vitam frater iohannes scripsit.

LXVIII. De successore ei? adama ro et maiolo. Ex gestis eius.

Ortho sancto odoni vt dictū est succes sit adamar? siue heimard? simplicitatis et innocentie filius. Hic in augmētatōe p̄diorū et acquisitōe ꝺmodi tpalis fuit studiosus et in obseruātia regulari deuot?. amissionē lumis tpalis. et quidquid sibi aduersitatis accidere po tuit. absq; omni murmure et indignatōne patien tissime tulit. Huius tpe beatus maiol? maticens̄ ter enutritus. spiritualib? literis imbut?. et virgi archidiaconus nobilis pentib? ab infancia nobili tatis titulo decorat?. ad amorem et obseruātiam monastici ordinis est cōuersus. et sexto vt ferunt anno sue conuersionis e seculo ab ipo heimardo ab bate iam tota corpis valitudīe destituto. et ocu lorū lumine priuato habito fratrū cōsilio in locū abbatis licet multū renitēs est subrogatus. Erat autem incessu grauis. voce sublimis. ore facund? vultu angelic?. in motu vel actu corpis honestus. Erat fide firmus. spe certus. gemīa caritate refer tus. sapientia clarus. fortitudīe robustus. Erat ei honestas in actōne. sobrietas in ꝺsuetudīe. humi litas in p̄speritate. patiētia in aduersitate. Māsue tis erat affabilis. superbis terribilis. pcus cū decuit diffus? vt debuit. Non diuersus in habitu. nō cō fusus in actu. quantum ad hominē vnus semp et idem. deuot? imitator sanctorū. et in tent? audi tor eorū. Ita placere studuit homīb?. vt deo non displiceret. Quā p̄ spicue aūt hui?. eiusq; discipu lorū existat in benedictōne memoria. respōdeant monasteria ab ipis. alia fundit⁹ constructa. alia ō corruptōne cū incremento vtutū ad melio rem statū reducta. Multi quoq; fideliū vt testat fidelissima relatō diuerb infirmitatib? constricti. etiam de vita despantes. ab eo visitati p̄ gratiam dei sanati sunt. et multi oculorū caligine detersa. p̄ meritū eius clarius videre ceperūt. Multi vt fe runt a veneno serpentū a morsibus luporū et ca num. ab incursionib? et illusionib? demonū. p̄ do minice crucis vexillū dextera eius manu impssuz receperūt salutare remedium. Multi quoq; in pi culis flumiū ab ictib? fulgurū. et ceteris incom modis p̄ eum liberati sunt. Aliquādo candele. vel cubicularii negligentia. vel occasione aliqua ī no ctibus ante lectum eius extincte vt testati sunt qui affuerūt. diuinit? sunt lumine restituti. Ali quādo cū in monasterio sancti dionisij essz. et no cte vt sui moris erat eiusdē martiris librū de ce lesti p̄cipatu legeret. graui somno supueniente candela de manu eius sup paginaz libri defluxit. et tūc mirabile quoddam et insolitū accidit. Ignis enim nature sue officiū p̄sequens. limum cōsūpsit et ceram. paginā vero dimisit illesam. Obijt hic sā ctus plenus dierū et sanctitate. v. idus maii feria sexta post celebratōem solennitatis domīce ascen sionis. Ad cuius sepulcz multi sanandī infirmi. Pa ralitici erigunt̄ et claudi. ibi ceci et demoīb? ob sessi curandī. Et nescio cuius generis igne terribili ter et miserabiliter adusti liberantur.

.LXIX. De imperio othonis primi et nece regis etmundi. Sigibertus.

Itur post heinricū impauit otho prim? qui cepit anno domī. dcccc. xxxviii. Mū di vero quartomillesimo. dccc. i. et im pauit annis. xxxvj. Huius anno primo princeps boheīe wencezla? vir sanct? a fratre suo boizlao occidit̄ ambitōne p̄ripiendi principatū. seductōi eius ī vltōez rex otho bellū boizlao interdixit. & longa inter eos cōcertatō p. xiij. annos ptracta ta est. Ex cronicis. Hoc etiā anno rex fran corū apud antisiodorū mori t̄. cuius corpus in ec clesia sācte colūbe senoīs tumulat̄. Post ei? mor tem franci coacto in vnum cōcilio Guillerinū se nonen̄. archiepiscopū in angliā miserūt ad edmaz quondā reginā francorū vt filiū suum ludowicuz remitteret ad regnum paternū. Cui obsidibus et sacramentis adhibitis ludowicū p̄dictus ārist̄ accepit et in franciā adduxit. Qui apud laudunū vrbem vnctus et coronatus est in regē et regnauit annis. xix. Sigibertus Anno sequenti ytaliā

vexabat heresis ātropomorficarū·id est corpeam formā deum habere dicentiū·cōtra quā racherius veronensiū epūs et verbis et scriptis reclamabat Anno sequenti rex otho boizlaū bello supauit·ac boizlaꝰ p victoria securos circūueniēs prīcipez militie regis cum multis trucidauit·Rex vero bohemiā deuastauit· ¶ Wilhelmus· ¶ Hoc āno eo mundꝰ adelstani frater annoꝝ·xviii·annis sex regnauit et dimidio·Hic glasconiensez ecclesiā magnis pdijs et honoribꝰ ditauit·et cōfirmauit dōa tōem suam p priuilegiū aureis literis scriptū in libro ewangelioꝝ eleganter opōito qō eidem ecclesie dedit·Hic edmundꝰ latronē quendā nomīe leof elimmauerat·Qui post sex ānos regressus die sancti augustini cantuariensis epī mopimꝰ apud proncheleterie inter cōuiuas regis assedit·qz scz tunc solebāt angli festiue cōuiuari ob memoriam pdicatōnis sancti augustini·hic latro tunc forte iuxta ducē recūbebat·quē rex ipe ptibꝰ de cena dignatꝰ fuerat·qui cū a rege solo recognitus fuisset ceteris in vina spumācibꝰ rex ira accensꝰ predoni capillos inuoluit et ad terzam elidit·Qui latenter sicam de vagina eductā in pectus regis infixit·Qui mox examīatꝰ est·Latro vero ocurrentibus satellitibꝰ membratī discerptꝰ est·nōnullos prius sautiās·puiderat regis finez beatꝰ dunstanus tūc glasconiensis abbas demonis ante se saltantis gesticulatōibꝰ et plausibus edoctꝰ scurrilibus qui mox equū cōscendēs et ad curiā pperās in medio itinere rei geste nūcium accepit·Sepultus est in glasconiensi ecclesia·data in mferias vilia in qua occubuit ¶ Ex cronicis· ¶ His diebus contra regē ludowicū rebellabāt francoꝝ pceres ac sup omnes hugo magnꝰ pisiensis comes qui fuit filiꝰ roberti tirāni a karolo rege in bello suessonico pēpti·Ludowicꝰ itaqz rex a ducibꝰ suis circūuentꝰ a northmānis capiē·et cōsilio hugois bāchimū missus publice custodie trabiē·Karolomānus vero maior filius eiꝰ a northmānis adductꝰ rothomagi moriē·Hoc audiēs imperator otho·cuz xxvij·legionibꝰ ad liberandū ludowicū franciam aggrediē·eiꝰqz metu ludowicꝰ a custodia relaxaē

·LXX· ¶ De ceteris euentibus illiꝰ tempis Sigibertus·

Dorro contra othonem imperatorē rebellauit euerhardꝰ comes palatij et gilesbertus dux lotharīgie·qui gerbergā sororē ipiꝰ īperatoris habebat vxorem·Hij itaqz duo heinricū fratrē imperatoris obsessum capiūt·Cūqz pellacia sua ab imperatoris fidelitate seiunctī fictōni sue applicant·suggerētes ei regnū magis cōpetere illi ī patris regno nato ꝙ̄ othoni ante regnum nato. Anno othonis·v·gilesbertus et euerhardꝰ cū pfato heinrico iuxta rhenum cōtra imperatorē bellū pantes·milites imperatoris offendūt·et multi cū paucis cōgressione facta interim imperatore in alio rheni littore ante clauos domī lancee sue infixos·in oratōne pstrato·victi dederūt terga heinrico in brachio insanabiliter vlnerato·Eodem āno orta dissensione inter prīcipes ꝺ varietate legis·vtꝝ deberēt auis supstitibꝰ filij filiorū post patres defunctos hereditare·an exheredatis fratruelibꝰ ꝺ berz hereditas ad patruos redire·Ex regis othonis oīmqz prīcipū sententia·cognitio veritatis commissa est gladiatorio iudicio cessitqz victoria his qui dicebāt fratrū filios ꝺbere cū patribꝰ hereditare·Anno sequēti rex otho ꝺsedit bisagam opidu alsacie·quod ludowicꝰ rex p milites euerhardi et gilleberti tenebat·in qua obsidione suasu friderici magūtini epī·qui animo iam ab imperatore defecerat·multi ab imperatore defecerūt·eaqz re alijs terzitis·solus rex interzieus manet·Interim fideles regis duo videlicet et conradꝰ fratē hermāni sueuoꝝ ducis eūhardū et gillebtū pdanto regno secure itētos·iuxta rhenū īopinate aggressi acerzie ꝺbellāt·eūhardo gladiis pēpto·Gilleberto autem rheni vndis submerso·ceterorum vix aliquis fugit·qui nō aut trucidareē·aut capetur·hoc nuncō infideles regis corde frangunē·et ludowicus ab alsacia discedit·et rex et fideles cū ipo gratulanē·Eodem anno odemarus cluniacensis abbas substituit sibi abbatem maiolum·

¶ Guillerinus· ¶ Hoc anno guillerinꝰ filiꝰ rollonis dux northmānoꝝ dolo in francia occisus ē·ab alzone cognomēto curto·clauis ad eius cingulum inuenta est fere familiaris scrinij·in quo īuenta sunt indumēta monachalia·que semp inter bella meditabaē se gestaturū apud gimegrū·Quem locum a tempe bastingi desertū ipe fruticosis sētibus purgauerat·Et ad hunc statuz qui modo ē euexerat·huius filius fuit ricardus· ·LXXI·

¶ Adhuc de eodem· ¶ Sigibertus·

ANno othonis·vii·Stephanꝰ et Constātinus imperatores filii romani imperatoris vt videlicet supius plibatum est·egrefferentes se iusta patris sui seueritate a iuueníli leuitate coerceri·dispositis in palatio insidijs ignorante altero cōstantino leonis imperatoris filio·patrem de palacij solio ꝺponūt et tonso ei vt moris est capite·ad vicinā insulā ī qua cenobite philosophabāē trāsmittūt·Sol horribilē eclipsim passus est feria sexta·hora diei tercia·quo die ī hispania addamarā rex saracenoꝝ a radamiro xpianissimo rege gallicie in bello supatus est·In italia cometa mire magnitudis apparuit pretendēs famez que secuta est·Rex otho corpus innocentij martiris in vrbem magataburg trāsfert·Anno sequēti otho imperator totā lotharingiā sibi subiugauit·Resistente igitur solo metensiuz episcopo adelbone fratre ducis friderici·stephanus et cōstantinꝰ videntes post patris sui depulsionē cōstantinū filium leonis imperatoris ab omīb̄ sibi preferri·et se iam in secundis vix haberi·Cum deliberarēt hoc quod de patre fecerāt·etiā de cōstantino facere·publicato eoꝝ cōsilio p diabolimū intentorē huiꝰ cōsilii·cū ad cōuiuiū ex cōdicto cōsedissent·et de priozatu sedendi inter se ꝑsulto decertarēt·dato signo a viris cōstantini ābo fratres solio deturbātur·et tonsis capitibꝰ ad idem monasteriū ad qō patrem trāsmiserāt·et ipsi ad philosophandū cuz monachis trāsmittunē·Ita euacuato palacō abusiuis imperatoribꝰ·ipse cōstantinꝰ et romanus filius eius ex filia romani imperatoris imperāt ānis xvi·Anno sequenti heinricus frater imperatoris in vrbe meresburg a fratre obsessꝰ piectis armis ad pedes eius pcidens·et misericordiā eius īplorans in custodiā includiē·Fridericus etiā archiepiscopus maguntie a ciuibus excludiē· ¶ Guillerinus· ¶ Hoc anno regnauit edredus tercius ex filiis edwardi annis·ix·et dimidio· Cuius egrotātis audito nūcio beatus dunstanus cū illuc equū accelerarz·vocem desuper sonantem audiuit·mō rex edredus obdormiuit in domīo· LXXII·

¶ De origine sancti dunstani et bonis eius īicijs

Ex gestis eius.

Hic dunstanus ex anglie ptibus oriundus parētibus et genere et fide nobilib⁹ materniis aūt sinibus sacro puerperio intumescētibus · accidit eam cū viro et multitudīe populi cōfluente ad ecclesiā beate virginis marie in glasconia die purificatōnis eius aduenisse · accēsisq; lāpadibus missarū solēnijs interesse · Iāq; qualiter puer hiesum in templū inducerēt recitari ceperat · tunc repēte maiestas domini apparuit que omniū luminaria extinxit et totā domū caligīe obtexit · Cunq; omnes nimio pauore starēt sensu berentes et alternis obtutib⁹ stupores indicarēt · ex templo lux celitus emissa in templo resplenduit et cereū quē puerpa mānu tenebat accēdit · Sic̄ autē popul⁹ ō amisso lumīe mirabaē · sic nūc maiori admiratione simul et exultatione mentis īterna detineē · illuc itaq; ab omnib⁹ lumen porrectum est · et hinc omnibus lumem receptū · Infans autem natus cū iam loqui inciperet · ad hanc ecclesiam cū oblatōibus delatus est · Ibiq; illis in oratōne pnoctantib⁹ apparuit vir ethereos habēs vultus dicens locum non multo post sublimandū puerum ibi deo relinquendū et beatū p̄ secula predicandū · Cum autē in tenello corpe acerimo languore fatigareē · et iam in limine mors adesse putareē · nocte intempesta celestis eū medicina reuisit · quam ei p̄ angelicū ministeriū xp̄us exhibuit · pfestim de lectulo doloris surgens ad templuz deo gratias actur⁹ cucurrit · his qui eius egrotātis curā gerebāt stupefactis · lentoq; pede vestigia eius sequentib⁹ · et finem rei explorātib⁹ · nec dum medium itineris cōfecerat · cū malignus spiritus latrantiū canū multitudīe stipat⁹ occurrit viamq; eunti intercludere cōtendit · qui p̄ timore pterritus xp̄m puer exclamauit · eiusq; p̄sidio validus virgā arripuit · quā in faciē obsistētis simulacri vibrās ip̄m cū omni comitatu in fugā cōpulit · Deniq; ad portā templi veniēs sed eā obseratam inueniēs · scalam cui inniti solebāt qui supiora tēpli sartiebāt ignorāter et quasi p̄ excessū mentis ascendit · Inde ad alterā partē tecti qua nullus erat descēsus pgrediens angelicis maīb⁹ ad solū sc̄z inē tēplū deponiē ibi facta luce inuent⁹ est leui sopore offusus · Rogat⁹ aūt vt tam mirabil' euētus modum exponeret nō esse hoc in sua cōscientia respondit · Sed bi qui explorādi gratia eum secuti fuerāt de omnib⁹ que vsq; ad extrema tēpli fastigia cōtigerant claro et p̄bato sermone testificati sunt · Cetera vero · quoniā et illos et pueruz latuerūt sola dei potētia mirabiliter ppetrata fuisse claruerūt · Studebat iuuenis seruare pudicicia m · fugere lasciuiam principiū bene agendi · deuz semp habere · finem vero eidez emendare · Morib⁹ quoq; bonis accessit studiū sacre lectōis ut cum varijs artib⁹ magnifice polleret · illā tamen q̄ musicis instrumentis exerceē speciali quadā affectōe vendicabat · Deniq; a patruo suo athelmo cātuariensi archiepo regi echelstano familiari ptestatione emendatus et ab eo gratissime in palatō susceptus in cūctis sapienter se agebat · nūc quidā surgens ad orandū deum · nūc sedens ad iudicandas causas hominū · et cū videret regem curis secularibus fatigatū · in cithara vel in aliquo musico instrumento psallebat · Sicq; tam regis q̄ principū corda exhilarabat. LXXIII. De miraculo cithare eius et monachatus susceptōne.

Tunc matrone cuiusdā frequenti rogatu cōpellatus vt ei stolam sacerdotalem artificōse p̄pingeret · quā post ad diuinos cultus aurifactoria imitatōne figuraret · Assumpta cithara ad domū illius tendit · citharā ī pariete suspendit · et opus ad qd̄ venerat diligent̄ instituit · Cunq; manū opi · coz aūt et labia dō p̄pararet · apparuit in domo gloria domī cithara que parieti affixa absq; vllo mouentis homīs impulsu huius antiphone melodiam discretissima modulatōne p̄sonuit · Gaudent in celis anime sanctorum &c̄ · Tunc puelle obstrepentes exiliūt · materfamilias omnisq; domus clientela vociferās eū plusq̄ expedit scire · Diabol⁹ quoq; iuuenis stimlis quosdam inflamat · qui cōficto mendacō opinionez iuuenis apud regem leuant · asserentes illum malis artibus imbutum · nec quicquaz diuino auxilio · sz plura demonū opari p̄stigio · qui aduertēs faciē regis non esse erga se sicut p̄ius · palatō discedere parat · malens eum deserere q̄ ab eo deseri · Quo compto eius emuli insidijs iter obsidūt · illū equo deijciunt · supplicijs affligūt · tandem vinculis irretitū in cisternaz que iuxta erat depellunt · donec a quibusdā homīb⁹ inueniē · quorū pietate ad vicū fouendus trāsferē · Hoc ergo principiū certamīs esse intellexit · ad qd̄ illū nup diuin⁹ citharedo⁹ premonuit · Profectus inde elphegū cognatū suū wētane ecclesie pontificē adijt · a quo frequent̄ rogatus vt monachatū indueret · quatenus qui angelice puersatōnis initia haberet pseuerantiā in habitu demōstraret · Respōdit excellentōris esse gratie qui in seculo cōsenuerit · et tamē que digna sūt monacho fecerit · eo qui se monasterio dedit · nec quicquā aliud preterquā qd̄ sibi statutū est post hoc facere potuit · alterū inquit necessitatis · alterum est libertatis · Ad hoc episcopus ait · Omībus omunis necessitas est · vt qui ignez gehenne voluerit effugere · ignem pcupiscētie studeat extingue re · qui nō multū extinguiē · si fomēta eius hūanis sensibus nō subtrahunē · ad hoc · qd̄ in mūdo preciue appetiē libertas homīs est · hac eñ omissa cetera nequeunt possideri · vt ergo deo des qd̄ maxīe diligis illa desinat haberi · Cunq; huiusmodi verbis quotidie episcopus insisteret · illum in ābiguo positum grauissima febris inuasit · atq; ad despatōez vite pduxit · Tandem ex inspato recalescens hic ait · Legibus voluptatis renūcō · virginez me virginis filius hucusq; seruauit · virginem me regina virginum habebit · Mox accito epō postulat sibi indilate religionis benedictōnem dari · Tunc episcop⁹ letitia p̄fusus monachali euz et sacerdotali gratia p̄mouit · ecclesie beate virginis marie attitulans cui eum ab īnitō parentū suoz̄ spōsio dicauit · Cunq; eū contra diaboli insidias instruxisset dimisit eum pgentē ad generatōnis sue p̄cipium · ibi in ecclesia p̄fate virginis mansitabat operās ea que pie norma religionis exigebat · Cui etiā adherentem cellam siue spelium pp̄rijs laboribus edificauit · que non tam humani habitaculi q̄ formam gerebat sepulcri · Vt enim ego qui vidi estimo longitudo eius non amplius quīq; pedez · latitudo vero duos et semispedes habz · Porro altitudo staturam hominis exp̄imit · si quis in defossa terra cōstiterit · aliter eñ neq; satis ad pectus porrigitur · mediuz hostioli fenestellam apit per quam lumen operanti irradiauit.

LXXIIII. De incensione demonis

et visione stelliferi.

VErum dyabolus quem ãte habitare nõ sinebat in palacio nũc quoqz depellere nititur tugurio. Fallax ergo fallacẽ hoc mis adoptꝰ ymaginẽ sub obscuro vespere cellaz adolescentis petit et ĩmisso capite fenestre incumbit cernens illuz fabrili ope occupatũ postulat sibi quippiam opis fabricari. Cuius ille calliditatẽ non aduertens operi quod postulabaẽ animũ intendit. Interim cepit hostis uerba peruersa oppositõe facere mulierum nomina inserere. luxurias ꝓmemorare. Deinde religionem ostendere. et denuo eadẽ repetere. Tunc athleta xp̃i quis esset intelligens tenacula quibus ferruz tenebat cepit fortiter ignire. et subp̃sis labijs ĩuocare christũ. Deinde scõ furore actꝰ celeriter ea cãdẽtia de igne rapit larualem faciem includit. et totis uiribus renitens monstruz introrsꝰ trahit. Iãqz stando vires sumebat. cum is qui tenebatur auulso piete tenentis se manibus aufugerat tales immani rugitu fremẽs ululatus. O quid fecit caluus iste. tenui nãqz sed formosa cesarie erat. et ideo de eo talia claĩtabat. Mãc autem cõgregata est ad eum ꝓpinqui populi multitudo. scisciteãs quis ille clamor fuisset. qui tanta eos vehemẽtia dormientes terruissz. Demonis ait furor ille fuit. Caute uos ab illo agite. qa si uocem irati ferre non potuistis societatem damnati quo pacto sustinebitis. Post hoc ieiunio et oratõne cõtra hostem pugnans cũ pudicicia corpis tãtã obtinuit mũdiciã cordis ut uix eũ latere possz quidquid sinister spiritus molitus fuisset. famaqz eius totã regionẽ pcurrit. q̃ ad uisendũ eũ omniũ corda accendit. Mulier quedaz elgifu noĩe diues et nobilis ad eũ ueniens cũ ex ore eius uerbum audisset adeo dulcedine uite ẽne delectata est. ut ulteriꝰ nec domuz ꝛpetere. neqz loco discedere. sz cũ eo mori et uiuere diligẽt. Hic circa ueneratõnem beate marie uirgis valde feruens erat. et imtñ apud eam eius merita ualuerũt. ut si qñ necessitate coacta quippiam postularet. uix aliqua morula intercedente ab ea susciperet. Que cũ infirma morereẽ uir sanctus dum ecclesie hostiuz psallẽdo ꝓteriret erectis ad celũ oculis uidit spiritũ sanctũ in colũbe specie descẽdentẽ. cuius corpꝰ omni candore nitidius. alarũ vero remigia scintillãtis ignis splendorẽ p aera spgebant. quem ille penetrale illud mortẽtis matrone subintrantẽ cõspiciẽs illuc cõcite venit. videt domũ diuino splendore fulgentẽ. audit feminã intra septa veli oppansi gratias agentẽ. miraẽ colloquiũ et dicẽdi finem patienter expectat. Deinde leuato velo subintrãs illius stelliferi nomẽ interrogat. Illa autẽ modeste subridẽs ait. Tu stelliferũ antequã huc venires vidisti. et nũc cui locuta sũ interrogas. Ipe est qui ad hostiũ ecclesie tibi apparuit. et me de imminẽte morte territa ꝓsolãs visitauit. Tibi aũt singulari amico gratias refero. qa tuis semp admonitõibus instructa et oratõnibꝰ adiuta. ecce ad deũ vado. Cunqz corpꝰ et sanguinem xp̃i suscepissem. animã piter tradidit xp̃o.

LXXV. Qualiter factus est abbas glasconiensis et p̃cognouit mortem regis.

DEfuncto aũt rege echelstano. frater eiꝰ edmundꝰ impij monarchiam suscepit. a quo dunstanus accepta potestate super regiã mãsionẽ que glasconia vocabaẽ. cepit angustiozis ecclesie fundamẽta iacere officinasqz ostruere scõm exẽplar olim sibi ostensũ ab ãgelo ipsam metiẽte fabricã. magnũqz monachozũ gregẽ ibidẽ cõgregare. Quibꝰ ipe primꝰ abbas effectꝰ ad tantam iusticie pfectõem eos adduxit. vt et ad oñes circũquaqz ecclesias ex eisdem pontifices eligi. abbates assumi nõ cessarẽt. Cũ autem vir dei p̃cibꝰ regijs deuictus. bathensẽ ecclesiã muisere prexisset. ibi dum solitariꝰ oraret repente ad supna raptus. animã cuiusdã discipuli a se nobiliter apud glasconiã educati. innumera angelorꝝ frequẽtia stipataz. immẽsoqz lumine pfusam ad celũ puehi cõspexit. et mox eam in manꝰ diuine pietatis cõmẽdans. dominꝰ quoqz loci ad ꝓmendandũ inuitauit. Regressus aũt vt regem cupidissimũ sibi loquẽ diadiret. diabolũ scurre simillimũ coram equitantibꝰ depphendit saltantẽ. et quasi de futuro aliquo lucro gloriãtem. Cuius p̃sentiã dum coexistẽti pl'o indicasset. formãqz oĩm cõspectibꝰ horribilẽ exiperio denudasset. requisitus postea quid eiusdem mõstri. petulãs letitia ꝓtenderet. mortẽ regis regniqz mutatõem pximã esse nũciauit cui mox pphetie rerũ veritas respõdit. Nam infra. vij. dies occiso rege succesit ĩ regnũ iure fratris vir egregius edredus pius et iustꝰ. ꝓinde dunstanꝰ quasi rex et regis imperator est effectus. LXXVI.

Qualiter idem factus est wintonensis epꝰ.

ELfego autẽ wintano episcopo ad vitaz spiritalis seculi dispositoꝛ rex dunstanũ aggrediẽs rogat vt ecclesiã pastorali solatõ destitutaz ipe pastor suscipiat. sed videns se ei psuadere non posse. regime matri eadine que illi valde dilecta erat verbũ ĩposuit suadele. Quod cum ei suaderet et ille penitꝰ recusaret. illa ratõibus adhuc insistente motus aliquãtis pcertissimũ inquit habeto me in diebus filij tui põtificali ifula nõ esse sublimandũ. Inde fluctuãtes aĩos gerẽs cubiculo se dedit. ibiqz secũ multa voluenti somnus obrepsit. Et ecce assunt xp̃i apostoli petrus et paulus et andreas. a quibꝰ glorioissime salutatus andream hilari vltu aspicit cõniuentem. et v̊ bis angelicis audit p̃cipientem. Tollite iugũ meuz sup vos. et discite quia mitis sum &c̃. Tũc a beato petro iussus leuã extendere modicũ ferule crepitantis ictum excepit. Hoc ab illo audiens. Hec tibi sit et pena abiecti. et signũ vlterius nõ abijciendi põtificatus. Ad cuiꝰ virgule tactũ euigilãs gratiaꝫ egit deo. a quo se ita cõspexit honoratum. Cunqz regi que viderat enarrassem signo diuiñ pnũciatõnis est glorificatꝰ. et insup ipius interpꝛtatõne regis põtifex cãtuarie futurꝰ dsignatꝰ. Rex autem letali morbo postea correptus ad eũ accersiendum misit nuncios. vt esset pfessionis eius auditoꝛ. et fidelis apud deum intercessoꝛ. Qui contristatus ad animã cũ ad palaciũ velociter tenorz et membra affecta ieiunijs infatigabiliter fatigaret. non patiente deo illum vlteriꝰ affligi. vox de celo lapsa insonuit. Ecce rex edredus obdormiuit in dño cuius vocis emissione equus cui insidebat pcussus interijt. Tremuerũt comites. fragorem q̃dem tonantis audiẽtes. sed quis intonaret nõ intelligentes. quibus ipe rem apiens cõmendat aiaz regis defuncti in manu regis eterni. Ingressusqz palatium sepeliendi psoluit officiũ. Post hũc surrexit edwi filiꝰ regis edmundi iuuenis insipiens nulla regnãdi gratia pollens. sed quasi alter roboam spretis senioribus puerorꝝ cõsilia sectans. libidine quoqz incessanter exarsit. His vir sc̃ꝰ guiter

offensus·frequenter eum et acriter cepit ĩcrepare et ille ĩcrepantem ridere·multaqꝫ mala illi omĩa ri·Qui vbi ĩ dustriã suã nil p̃ualere vidit·ab eiꝰ colloquio penitꝰ abstinere decreuit·Illo ergo re licto monasterio se recepit·Illo ĩ loco turris erat quã necdum vlla ĩ cacumine tectura claudebat. Cunqꝫ populus trabem totius opis sustentatricẽ sũmis muris applicare ꝓtenderet·repente ruptis funibus ruere cepit·clamante omni populo dun stanũ·vocibꝰ iteratis aduolat ociꝰ sanctꝰ signũ crucis eregione machine depingit·Necdũ manꝰ sancta digitos cõtraxerat·cũ trabes nec vinculis astricta·nec machinis leuata reuehi videbatur ad locum de quo ruere ceperat ·LXXVII·

¶Qualiter ĩsidias diaboli cõtra se supauit·

Vic glorie iuuidens diabolus ĩ speciez vrsi translatus hiante rictu orantem ag gredit̃ ·ĩiectisqꝫ vngulis pastoralem virgam quã manu tenebat cõplectit̃ et ad se tra here conat̃·At ille spiritu dei roboratꝰ·retractũ ad se baculũ ĩ sublime erigit·ac fugientẽ beluam cedens nõ priꝰ destitit q̃ flagellum ĩ tergo illiꝰ tribus p̃ibus ominutũ apparuit·Victus ĩ se dia bolus·ĩ alijs victorẽ suũ vincere querit·Nã p̃fa to rege eodem quo cõsecratꝰ fuerat die ĩ turpes cõcubitꝰ publice deuoluto·ac p̃ hoc omni senato rio ordini offenso cõmuni omniũ voto dunstanus cõpellatur·Qui ꝓgens reptũ cuꝫ adultera regem mechali thoro violenter abstraxit·et ante sũmuꝫ pontificẽ odonẽ cantuariensẽ adduxit·Itaqꝫ peli cis animũ diabolus ĩstigat·regis iram pelex exal tat·et ambo dunstano exiliũ ĩtentãt·Cũqꝫ veĩs sent glasconiã et vigente regis edicto ꝑscriptus fuisset·ĩter lacrimas monachorũ eius manu nu tritorũ·ĩter lamenta amicorũ·ĩter gemitꝰ pau perum a se recreatorũ·audita est ĩ atrio templi vox plaudentis diaboli quasi iuuẽcule cachinnan tis·quẽ sanctus seuera frõte suspiciẽs·nichil ait sup exilio meo gratuleris·quia plus est q̃ me rede unte doleas·q̃ quidquid me exulante letari vale as·Hoc dicto malignus abscessit·nec sic cessauit mulieris furẽtis ĩsania·quin oĩbꝰ q̃ vix dei exulã te hospitõ fouissẽt ꝑscrutatis·ꝑscriptis·dãnatis ipiusqꝫ oculis cruendis mĩstros transmitteret ac clementia xp̃i respiciẽs angloꝝ populũ tãto pasto re destitutũ·suscitauit corda eorũ cõtra regẽ im pium·coactiqꝫ ĩ turbã ip̃m cũ adultera fugitãtẽ armis ꝑsecuti sunt·et ip̃am quidẽ comp̃hensã sb̃ neruauerũt·ip̃m quoqꝫ p̃ diuersa loca deuiantem vltra flumen tamisiũ cõpulerũt·fratrẽqꝫ illius eo gaꝝ regem statuerũt·Qui celebrato regni cõcilio adnichilatis omĩbꝰ que a fratre eius ĩiquis legi bus decreta fuerãt·omnia quoqꝫ ab eo violenter ablata restituit·et virum dei·s·abbatẽ dunstanuꝫ ĩ magna gloria de exilio reuocauit·Deniqꝫ mor tuo impiissimo rege edwio et ĩ sortẽ demonum trãslato·dunstanꝰ nesciẽs quid de eo actũ esset ĩ ecclesia cui p̃erat deifidis meditatõnibꝰ ĩseruie bat·Et ecce sub eiꝰ aspectu tartarea cohors exul tando quasi chorũ ducebat·ꝑscrutatꝰ sanctꝰ cau sam letitie audit regem obiisse·animãqꝫ illiꝰ statĩ tradendã gehenne·sz priꝰ hoc ex diuino imperio dunstano nũciandũ·Qui pietate motus soloqꝫ p̃ stratus vbertim flens nõ priꝰ ab orãdo deo qui escit·quousqꝫ regis spiritũ liberatũ agnoscit·Bre ui aũt morula pacta redit tristis legio ĩfernalis ĩ hos clamores erũpens·O hominẽ fidei alienum et nostris semp beneficiis ingratum ad ulciscẽdas iniurias tuas venimus·et ecce aduersis increpa tõibus tuis cõfusi redimꝰ·Cunqꝫ ille deprimende veritatis p̃ceptũ demoĩbꝰ indiceret·agnoscit ani mam regis angelica virtute illis sublatã esse·eãqꝫ ĩ sortem penitentiũ cedere·Tunc exultãs ĩ dño furoresꝫ illorũ dĩ ratõciacõe depescuit·Si peccauit inquit homo iste ĩ xp̃m peccauit et ĩ me·Quod ergo christus et ego dignati sumꝰ indulgere·vos qua temeritate audetis ĩp̃be rep̃hendere·Qua sententia tetri spũs quasi ptica sagitta p̃cussi mus carum a vento raptarum modo dissiliunt.

·LXXVIII· ¶Qualiter factus est cantuariensis archiepiscopus·

Post obitũ vero sancti odonis cãtuarien sis archiep̃i·rex edgarꝰ dunstanũ p̃cibꝰ fatigatũ·tandemqꝫ sui et omniũ ep̃orũ importunitate supatũ·prime metropolis angloꝝ s·cantuarie primatem ac patriarchã instituit·quẽ statim ob robur auctoritatis apostolice romã p̃ fectũ papa iohãnes videre ꝓmeruit·eũqꝫ põtifi calibus decoratũ quasi columnã lucis ad illuminã dam terrã genti angloꝝ trãsmisit·Cũqꝫ die aduẽ tus sui primo sacris altaribꝰ assisteret·et populo dei panem viuificũ distribuẽdo porrigerꝫ·repẽte ꝓtecta nube domo columba olim a iohanne ĩ ior dane visa apparuit·que quousqꝫ sacrificiũ ꝑfectũ fuisset sup illũ mãsit·Diabolus vero ecclesie gau dia turbare volens accendit animũ regis ĩ amo rem deo sacrate virginis·vt quia dunstanũ deijce re nõ posset·cum quẽ maxime diligebat deijceret Perpetratoqꝫ peccato et ad publicã populi audi entiã p̃lato·dunstanus dolore affectꝰ mox illum redarguendũ velut alterꝫ dauid alter nathan ĩtre pidus adijt·Cui assurgens rex cũ manũ extendꝛ vt eum ad regiũ thronũ deduceret·ille manũ da re renuens·oculos ad illũ cũ indignatõe torsit & ait·Tu pontifex manũ audes ꝓtingere·qui virgi nem deitatis arctã munere nõ timuisti p̃ripe·No lo esse amicus cui xp̃us fuerit inimicꝰ·terxitꝰ ver borũ eius tonitruo rex pedibus eius extẽplo pro sternit̃·scelus flebiliter fatet̃·veniã humiliter p̃ cat̃·Quod vt vidit põtifex expauit·pfusumqꝫ la crimis regem·lacrimis et ipe madens a terra leua uit·Deinde cũ magnitudinem peccati p̃ amplifi catõem exposuisset·et patum illum ad omnem sa tisfactõeꝫ reddidisset·septennem ei penitentiã in dixit·vt ĩ toto hoc spatõ coronã regni nõ gesta ret·ieiunium ĩ ebdomada biduale trãsigerꝫ pau peribus thesauros large dispergeret·Sup hoc sa crãdis deo virginibꝰ monasteriũ sceptonie funda ret·vt qui vnaꝝ p̃ peccato deo abstulisset·plures ei p̃ fectã aggregaret·Aliaqꝫ plura ei ĩiũgit·ni chilqꝫ fuit qõ minus vel segnius rex impleret q̃ a rectore vite sue p̃ceptũ fuisset·Septio aũt ãno cum penitentie tempus exactũ fuisset·facer p̃sul accitis omnibus imperij angloꝝ p̃cipibꝰ·epis abbatibus·corã populi multitudie regi coronam imposuit cũctis letantibꝰ et deũ ĩ dunstano lau dãtibꝰ·puerũ quoqꝫ ex peccatrice ꝓgenitũ sacro fonte regeneratum leuauit·et aptato illi nomine edwardo ĩ filium sibi adoptauit· ·LXXIX·

¶De constantia eius et quibusdam miraculis eiusdem·

Eo tempore quidã comes duxerat cogtã suaꝝ quĩ corrept̃ a dunstano parere no luit vt eã relinqueret· Excõmunicatꝰ ille

adiit regem querens de dunstano. Rex mãdauit archiepiscopo vt eum absolueret qui noluit. sed eum grauius excõmunicauit. Ille romã cũ multis muneribus misit. apostolicus mãdauit dunstano vt eum absolueret. Absit hoc inquit. vt causa alicuius mortalis hominis cõtemnem legem dñi mei. quod videns comes penituit. et vxorem suã repudiauit. nudisq; pedib? laneis iuxt? vgasq; ĩ mãu gerens cecidit ad pedes dunstani generale cõcilium celebrãtis. et tũc primo absolutus est. Quodaz tpe capti sunt tres fabricatores false monete qui mox adiudicati sunt ad sustinendã penaz tali crimĩe pmulgatã p angliã id est. ad manuũ abscisionem. qđ dunstanũ nõ latuit. Die ergo penthecostes celebratur? missam pcunctat? est vtrũ lex impleta esset. Responsũ est. ppter reuerentiam diei festi dilatã esse penam vsq; in diem altez. Ne quaq̃m inquit. Ego hodie ad altare non accedaz donec debitam sustinuerint penam. Nam negocium ad me respicit. ipi em̃ viri ĩ potestate ei? erãt Dixit et p eis qui manus pdituri erãt multũ plorans. ostendit ex qua affectõne hoc dixerit. Quibus punitis ascendit ad altare lota facie dicens. Nũc cõfido q sacrificiũ de manu mea suscipiet oĩ potens. In qua missa dũ diceret. ecclesiã tuã quaz pacificare. custodire. adunare et regere digneris niuea colũba sup eum multis videntib? descẽdit et alis expansis sup caput eius sic mãsit in silentõ vsq;quo sacrificiũ impleret. Quo cõpleto diuertit sup tumbam odonis pfati archiepi. alis suis eã oplexans et rostro deosculans. Vnde dunstanus quotiẽs postea ãte sepulcrũ eius trãsiuit semper genua flexit. et eũ postea appellauit odonẽ fododem. id est. bonũ odonẽ. Dum aũt disgrederetur ab altari ministris p signo qđ acciõrat in diuersa euntib?. nõ fuit qui casulã illi? susciperet. qđ pependit in aere nec terzã tetigit. ne seruũ dei a sua intentõne turbaret. Dedicabat aliquãdo ecclesiaz cuiusdã nobilis. vbi cum aqua deficeret ad mistériũ. et ille nobilis turbaret. vir dei pcussit baculo terzã pmissa pce. et fõs erupit. qui vsq; hodie manans nomẽ ei? celebre facit. Aliã quandã ecclesiã dedicabat. quã cũ inspiceret nõ esse uersã vers? orientẽ. humero suo parũ suppsit. et mox fertur ad orientẽ eam uertisse. Quadã nocte dũ dormiret. p visum raptus est in supna et videre sibi visus est matrẽ suã cuidam potentissimo regi in cõiugio copulatã sub imensa cõfluentiũ magnatoz leticia. resonãtib? vndiq; himnis et laudib? ĩ gloriam illius regis et diuersis organis crepantib? Quib? dum ipe magnifice delectat? intenderet accessit ad euz quidã iuuenis cãdidissimo tectus amictu dicẽs. Quare oĩb? alijs gaudẽtib? et cantantib? tu sol? taces in nuptijs matris tue. Qui respõdit se nescire quid in laudẽ tanti regis cãtaret. Cui ille. Vis inquit instrui quid cãtare debeas. Respõdit. cupio. Et ille. Canta. O rex gentiuz domiator omniũ ppter sedẽ maiestatis tue da nobis indulgentiã rex xpe peccatoz alleluia. Quam sepius ille cantãs et repetẽs miro modo delectabaẽ. Expgefact? statĩ illã antiphonã iussit scribi

·LXXX· De vtrõne diuina in eius aduersarios ostensa.

INterea clericalis ordo in quibusdã locis tanta pfusione agebaẽ vt nõ solũ a vita seculariũ excellẽtiq? nichil haberet. verũ etiã in pbis actibus longe inferior iaceret. Quade re pastores ecclesiarũ turbati. dunstanũ vt p priũ primatem adeũt. res male gestas exponunt. At ille in homĩes nephãdos auctoritatis sue prulit sententiã. aut canonice esse viuendũ. aut ecclesijs exeundũ. Ex quo factũ est vt plurium ecclesiarũ clerici dum contemnerẽt pposita pontõne coercigi auctoritate põtificis sunt expulsi. Qui cum eum iniurie accusarẽt. virtutis amatores se esse fatentes. Dunstan? coacto cõsilio wintoniam veĩt ibiq; ex sententia totius cõcilij de aduersarijs victoriã cepit. Cunq; ex iure sibi nichil supesse cõspicerẽt. vsi regio auxilio et principũ ad preces se vertũt. quibus ep̃m flagitãt. vt intromisse psone de ecclesijs expellanẽ. expulse restituanẽ. Dubitãte autem viro dei. nichilq; ad rogata respõdente ecce domĩci corpis forma vexillo crucis infixa et in editiore dom? pte locata. hũanos exp rimẽs modos. oĩz voces cõpescuit dicẽs. Absit hoc vt fiat Absit hoc vt fiat. Ad q̃m vocẽ rex et oẽs maiores natu pteriti. clamore piter et dei laude areã opleuerũt. Et his quidẽ aduersarijs viuentib? cessatum est a contentõib?. donec p successionẽ prior discordia renouata est. Tunc abeũtes et iniquitatis sue defensorẽ quendã scotorũ põtificem ingeniosum et loquacẽ assumentes. ad hominẽ dei tendũt turgenti spiritu scandalũ pponunt. at ille qui longo senio et ecclesie laboribus effract? iam pre ter oratõez omnia postposuerat. hoc respõsionis iaculum in hostes vibrat. quoniaz inquit tanto tẽpore elapso calumnie causam nõ ptendistis. nunc autẽ senescentẽ me et taciturnitati opam dantem antiquis querelis deseruire opellitis. fateor vincere vos volo. causam ecclesie sue xpo iudici p mitto Quod dixit irati dei censura firmauit. mox eteniz domus cõcussa est cenaculũ sub pedib? solutum. hostes solo pcipitati. ac ruentiũ trabiũ pondere oppssi. Vbi vero cum suis sanctus accubitabat. ibi nulla ruine suffusio fiebat. ·LXXXI

¶ De pphetia eius contra domũ regiam et trãsitu eiusdem.

REx aũt edgarus immatura morte preptus edwardũ filiũ suum et regni et morum heredẽ reliquit. In cuius electione dum quidã palatini principes acquiescere nollẽt dunstan? arzepto crucis vexillo qđ ex more ante se ferebaẽ in medio cõstitit. edwardũ illis ostẽdit elegit. sacrauit. patrisq; ac magistri affectuz quo ad uixit ei impendit. Sed illo post triennium nouercali fraude occiso. echelredus quem fama eius fratrem loquebaẽ regnũ obtinuit. que res quãuis infesta essz dunstano. nõ tamen cõsiliũ fuit resistere. eo q regis filius. et pxim? tunc heres videretur esse. Attamen in die consecratõnis sue post ipo sitam sibi coronam ferẽ dunstan? hoc illi pdixisse quouiam cõspirasti ad regnũ p mortez fratris tui quem occidit ignominiosa mater tua. non dficiet gladius de domo tua. de semine tuo interficiens quousq; regnũ tuum in alienam gentem transferaẽ. Idem sanctus beatam dei genitricem videre meruit. et mellifluas ei? voces audire. quibus socias virgines ad collaudãdũ deũ hortabaẽ otinẽs illo carmen sedulij. Cantem? dño o socie &c̃. Anno autem verbi incarnati. xij. mim? a. M. patriarchatus sui. xxxiij. Natiuitatis autem circiter. lxx. cum iam esset omnium virtutũ carismate plenus et viuendi deum desiderio fatigatus post multã populorũ exhortatõz. et futurorũ pnunciatõnem

inter gratiarū actōnis verba·ex omnibus animi medullis effusa vidit illos qui se ad celeste iuiui um iam ante biduū muitanerāt bonos āgelos assi stentes· et celeste sibi obsequiū p̄parātes· quoz presentia anima illius gratulata·de habitaclo san ctissimi corpis est egressa·et in gaudium domī sui cum honore ingressa· ·LXXXII·

¶De quibusdam euentibus sub imperio otho nis· Sigibertus·

ANno othonis·xij·taxis rex hungarozuz inter ytaliā veniens·x·modios nūmoz a bengario p̄ reddītu accepit·Anno eiꝰ dem·xvi·mortuo wifrido colonienſium archiepo suscepit archiepatum vir glorioſus pruno frater othonis impatoris·q̄ qualis quātusue fuerit apd deum et homines lector ediscat in vita ipius quā rogerꝰ luculenē scripsit·Huiꝰ studio trāslata sūt a roma caloniam corpa sanctoruz elisij·patroclij· priuati·gregorij·cum baculo sancti petri· Anno eiusdem·xviij·ludowico rege francorū mortuo·lo thariuſ filius eiꝰ ex gerberga sorore impatoris regnauit annis·xxxj· ¶Ex cronicis· ¶Ludowicꝰ remis in ecclesia sācti remigij sepeliē·et sub lotha rio filio eius rege·Hugo magnꝰ francorū dux ef ficiē·nec multo post idem hugo moriē·et in eccle sia sancti dionisij tumulaē cui succesſerūt filij eiꝰ hugo et otho et henricuſ·quorū hugo ducatū frā corū in loco patris est sortitꝰ· ¶Guillerinus.

Hoc anno regnare incepit edwerius filius edmū di supioris r̄gis adolescēs peculās·vt supradictū est et libidinosus·Qui dunstano corripiēte se oēs monachos in tota anglia exiliauit et calamitatibꝰ affecit·Ipm quoq; dunstanum in flandriā expulit malmesberiense cenobiū pluſq̄·cc·lxx·annis īhabitatum a monachis·stabulū clericorū fecit·Tūc beati adelmi corpus tot annis abditū a clericis d terza leuatū et in scrinio locatuz est·cui dedit rex p̄dium amplissimum· In cetera vero cenobia ni mis inhumanꝰ fuit·tū ppter etatis lubricū·tum ppter pelicis cōsiliū·regnauit annis·iiii· ¶Sigi bertus· ¶Anno·xix·Iohannes romane ecclesie· c·xxxi·p̄sidet·In ytalia lapis mire magnitudinis tonitrui et tempestate turbulēta de celo iactꝰ im gens miraculū videntibꝰ p̄buit·templa pleriſq; ī locis valida tempestate cōcussa sunt·vtriusq; or dinis sacerdotes ictu fulminis interierūt·et plu ra horrēda dictu portēta monstrata sunt·Anno· xxii·p̄digiosa res mlros terzet·et a vicijs coercz notis crucis in veste plurimoz apparētibꝰ·quorū dam autem vestibus quasi lepra sordentibꝰ·

·LXXXIII· ¶De edgaro rege et vi ris illustribꝰ anglie· ¶Guillerinus.

Hoc anno regnare incepit edgarꝰ filiꝰ ed mundi frater edwi iuuēculꝰ āno·xvj· quo nascente dunstanꝰ ferē audisse vo cem angelicā dicentē·Pax anglie quādiu puer iste regnauerit et dunstanꝰ vester vixerit· Regnauit autē annis·xvi·nullū fere annū regnauit·quo nō nouū monasteriū fundauerit·Regem scotorū kīa dium·cābrorū·malcolmū·archipiratā·masceſium omneſq; reges walensiū numero·v·ad curiā coa ctoſ p̄petuo sacramēto sibi obligauit·quos apud vrbem legionū sibi occurrētes in pompā triūphi p̄ fluuiū deduxit vna naui īpositos·in cuiꝰ proza sedebat ipe·et illi remigabāt·Fama eius excitī ve nerūt eum videre saxones et flandrenſes et dani a quibus didicerūt tunc tpis angli inconditā ani mi ferocitatē·i·a saxonibus·a flandrensibꝰ ener uem corporū mollitiem·a danis potatōez Flore bat tunc in āglia dunstanꝰ priꝰ abbas glaſconie pꝰ epus wintonie·mox archiepus cātuarie multe in seclo potentie·magneq; apud deum gratie· Post regem elfredus excitator mirificꝰ·artiū liberaliū et locoz regaliū repator magnificꝰ·Qui vt pota tōem opatriotaz refrenaret·clauos aureos vl ar genteos iussit vasis affigi·vt dū metā suā quisq; cognosceret non plus subseruiēte verecūdia vel ipe appeteret·vel aliū appetere cogeret·Huiꝰ di scipulus fuit athelwoldus ex monacho glaſconiē si·abbas abbendoniensis et pꝰ epꝰ fcꝰ wintonien sis·Qui tot et tanta fecit episcopus vrbis vnius quot et quāta vix posse facere videreē rex āglie totiꝰ·Hic clericos expulit de wintonia· et posuit p̄ eis monachos·Floruit etiā tunc temporis Oswal dus nepos odonis archiepi qui āte dunstanū fue rat ex monacho floriacensi wingornie epus·et pꝰ eboracensis archiepus Qui monasteriū rameſie ī quodam palustri loco edificauit·clericos a wigor nia expulit·et posuit p̄ eis monachos regulares·

·LXXXIIII· ¶De visione eiusdē edgari super statu futuro regni· ¶Idem.

IDem edgarus rex anglie dum quadā die in venatione esset fessus·somnoq; resolutus·iacebat sub malo siluatico·tūc ecce canis femīa pregnās vena tica et iuxta pedes illius accubās dormitantē exci tauit·Nam ipa tacente catuli aluo inclusi mltifor mes et sonoros latratꝰ edidere· Attonitos rex ocu los ad cacumē arboris intēdit et vidit poma vnū et alterū delapsa in fluuiū·quoz collisione bullis aquatilibꝰ intra se crispātibus voce articulata in sonuit sic·Mel biste·id est·bene est tibi·Non mul to post vndarū cū volumībꝰ agentibus vrceolꝰ sup aquā apparuit·et post vrceolū vrceꝰ exundās aquam·nā alter prior vacuus erat· Et quāuis cre bro gurgitis impulsu maior minorem vigeret·vt s·aquas suas in illum fūderet·nunquā tamen ob tinere potuit·quin vrceolus vacuus recederet· Iterūq; quasi supbo gestu victorē victꝰ impete ret regressus rex post hanc visionem domum an xius patefecit omnia matri sue·cui tanquā sācte femīe deus solebat mlta reuelare·hec dicebatur elfiga que tā pia et dulcis erat·vt etiā reos quos iudiciū palam damnauerat occulte redieret·quaz libet p̄ciosam vestem specto paupi stati dabat· corpe speciosissima et artificio manuū prudentis sima·et omnibꝰ opibus bonis intenta· Postremo igitur mane dixit filio suo·latratꝰ catulorū quez matre quiescente dedere significāt q̄ post obituz tuū quiescentibꝰ illis qui modo valent et viuūt nondū nati nebulones cōtra dei ecclesiā latrabūt Oz autem vnū pomū secutū est alterū .ita vt ex collisione secundi in primū videreē vox sonuisse· Mel biste·Hoc innuit q̄ ex te qui ad instar arbo ris magne totam inumbras angliā duo p̄cedēt fi lii·fautores secūdi extinguēt primū· Tunc diuer se ptis incentores dicent pueris vtriusq;·Mel bi ste·quia mortuus regnabit in celo·viuus in seclo Oz autem vrceus maior minorē implere non pote rat·significat q̄ gentes aquilonales que numero siores sunt q̄ angli angliā post mortem tnā īperēt et q̄uis crebro p̄patriotarū aduentu ruinas suas impleant·nunquam tamen hunc angulum mundi poterunt implere·sed angli nostri cū maxīe victi

videbunt eas expellet .LXXXV.
De iusticia et sanctitate eiusdem.

Hic edgarus rex ita in sanctitate sua fuer? fuit q ibi null? fuit priuat? latro nullus popularis predo nisi qui mallet ppriе vite dispendio infortunas alienas gissari quetia omnis generis feras sanguis auidas ex regno extermiare cogitauit. Widualo regi walesiu idixit vt sibi aliquot anis tbutu .ccc. lupoz solueret. Quod cu ille tribus anis fecisset grto desistit. nullu se vlterius posse iuenire pfessus e. Gracillimi corpis fuit. et virtutis immense. ita vt vltro ad cogrediendu lacesseret quecuqz audacem hoc maxime times ne in tali collidio timeret. Omi estate p? pasca naues p omnia litora coadunari pcipiebat ad occidentalem insule ptem cu ozeta li classe. et illa remesa cu occidetali ad borealem. Inde cu borali ad orietalem remigare cosuetus. vt explorare ne quid pirate turbaret. Hieme et vere p omnes puincias equitabat iudicia potetiorum exquires ne ius violaret. Venit aliqn cum adolescens esset in monasteriu quod situ est wltu mie. vbi quedam puella de nobilibus anglorum orta inter sanctimoiales i pmu habitu nutriebat qua videns et cocupiscens misit p illa que timens pudori suo raptu velu a quada sanctimoiali capiti suo imposuit. et sic ad rege iuit. quam vides ille. qua subito inquit sanctimoialis effecta es. et ablato velo renitenti vim intulit. hoc sciens du̇sta nus ptristatus valo venit ad rege. Cui veneti cu rex occurreret. et eum vt solebat p manu ducere vellet. dunstanus turbato vultu manu suam retraxit et eu ad penitetia pmouit. vt supradictuz est. Quodam tempe rex venatum perrexerat. et dunstanum qui tunc forte secu erat missam rogauit differe donec rediret. Appropinquate hora tercia vir dei sacris indutus vestibus regemqz expectat. cubitis innixus altari et lacrimis deditus tunc subito sopore leuiter pssus rapitur in celu et immixtus agelis audiuit eos sancte trinitati modulatis vocibus canere. Kiriel. Xpel. Kiriel. Quorum cantu retinens ad se reuersus est. et interrogat si rex aduenisset. Respondet no. Iteru ergo orat et iterum in celum raptus audit ibi alti sona voce dici. Ite missa est. Cuqz respodetur. do gratias. accurrut clerici regis regem adesse dicentes. quibus ille respondit quod iaz missa audierat nec aliam eo die auditur? vl' celebratur? erat. Interrogatus quare visione apit et sumpto ex hoc sermone. phibuit regi ne vlterius in die domica venatu pgeret kirieleyso quod in celo audierat clericos docuit et i multis locis hodie p aglia cantatur. LXXXVI De obitu sancti. Wiberti et dissensione clezi romani Sigibertus

Anno othonis .xxv. sanctus wibertus fundator gemelacesis cenobii apd gorziam vbi deo militabat. ppter amorez ibi feruentis sancte religionis i christo dormiuit. Corpus eius relatum est ad cenobium gemelacense. Anno sequti collecto a tota italia episcopoz cocilio iohanes papa de nephariis causis infamatus. qui tco euocat? dum se excusatum venire cunctatur. post multa tandez eo a cunctis diudicato. leo adhuc laic? electioe omniu et sensu imperatoris papa substituitur. Sic leo presidens apostolice sedi fecit. ordinationes. et ea que erat apostolica. nec longum romai alterata fide apud imperatore papam recipiuut iohannez. Ille synodo collecta leone dposuit et eius gesta cassauit. Statutum quoqz est publico oim iudicio synodu a leone habita nec nomiada synodu p pstibulu fues adulteriis. Quicuqz ergo eo ordinante erant dnati. iussi sunt suam ipsorum pscriptone pntare in carta hec tinente verba. Pater meus nichil sibi habuit nichil michi dedit. Et sic depositi rema serunt in illis gradib? si quos habuerat no a leone ordinati. Siqui autem digni iudicant no acceptа prius cosecratone ordinant. Indicto illis eodem decreto quo et danatis a constatino neophito. Romani igit a iohanne papa pecunia illecti imperatorem cum paucis rome morantem subito aggressi. ita ab exercitu imperatoris sunt attriti vt nisi ab imperatore et a papa leone milites imperatoris a cede reuocarent vsqz ad internetoez romani delerent. Quib? p leonem imperatori recociliatis. post abscessum imperatoris leo papa insidias sibi pari sentiens ad imperatore fugit. Iohanes papa se cu vxore cuiusda oblectas a diabolo in tipe pcutit ac sine viatico domico morit. Romani vero cotra iuramentu qd imperatori fecerat se nunqz electuros papa sine eius et filij ei? othonis assensu papa benedictu sibi statuerut Benedict? romane ecclesie cxxxij. psidz. Imperator aut roma obsessa romanos cede et fame adeo afflixit vt leonem papa se rete turos pmitterent. Sic benedict? reiect? no solu papatu sed etia sacerdotio a leone exordinat.

Ex cronicis. Hic etiam in carcere stragulatus est ab othone imperatore. Ipe autez imperator anno imperij sui .xxviij. penthecoste aquisgrai celebrauit. cocurrentib? illic a franci a sororib? suis regina. s. francoz geberga matre lotharij regis et karoli ducis. et hawide vxore hugois pisioz comitis. ibiqz omnis illa regalis psapia tato ad inuicez cogratulatonis iubilo affecta est. vt in omni eoz vita vix aliquid gaudij et leticie huic equiperari posset. Sigibertus. Post benedictu igitur leo rome ecie. cxxxiij. psidet. LXXXVII.

De imito et pfectu ecclesie sancti quintini et quibusdam alijs.

Hoc tempe ecclesia sancti quintini martiris que est in insula sup fluuiu somene sita. cenobiu monachoru paucoru facta e. Procedente vero tpe crescente numero fratru & aucta possessione redditu. esse abbatia cepit. in quo loco adhuc duo putei extat. In vno quozum caputipius martiris. in alio corpus angelo reuela te inuentuz fuerat. a venerabili matrona romana nomine eusebia. que p munere eiusdem officij lumen oculoru quo antea priuata fuerat. p eundez martirem recepit. Et hec inuento anno et a passione ipius martiris. lv. euenit. qui passus est martiriu. anno ab incarnatone domini. ccc. xxxij. Sed postqua pfata mulier religiosa sacti martiris corpus iuenit atqz in supozi loco pminentis opidi qd antiquitus augusta viromandoru vocabat collocauit. Labentib? multis annoru curriculis sepulcrum eiusdem martiris vbinam haberet cunctis erat incertum. Deniqz sancto eligio nouiomensi ecclesie pontificante facta inquisitone de eiusdez martiris corpore sub psentia ipius epi inuent? est loculus in pfundo terre defossus inquo pciosus ille thezaur? seruabat. Et hec scda inuento sub sancto eligio facta est. anno ab incarnatone domini. dc. lvij. no absqz diuine virtutis magno miracl'o

Nam cum beatus ep̄? nocturno tempore multis luminaribus accensis quesitū loculū inueniret·et fossorio quod manu tenebat p̄fodaret·tanta subito odoris suauissimi fragrantia·tantaq; supne lucis claritas circūquaq; emanauit·vt et p̄sentes odore mirifico replerent̄·et absentes ortū diei aduenisse suspicarent̄·Adelberone autem metensiū ep̄o mortuo theodoric? ysobri? othonis imp̄atoris ep̄us subrogat̄·Hic vt legitur inspiciens primas literas noīm omniū metensiū ep̄oq; quas angelus domini dicit̄ dedisse sancto clementi primo met̄ sium episcopo·et notans·alias argento·aliaſ vili ori metallo p̄ metallorū qualitate esse annotatas Cum videret etiā litterā sui nomis argēto esse p̄notatā dixisse se fer̄ in ep̄atu tanta bona fore facturū vt ipsa nominis sui litera merito deberz auro denotari·cuius bone intentōnis initiū ostenditur in cenobio sancti martiris et leuite vincentij fundato in ipius vrbis insula·Hoc tempe dais q̄ xp̄m hiesum et idola simul colebant·cum popone clerico in quinio altricantib? sup d'tura dei et dorum·danis asserentib? hiesum christū esse quidez deū· deos vero maiores et antiquiores esse illo· popone vero econtra affirmante hiesū christū verum deum solum·deumq; esse vnū in substantia· trinum in p̄sonis·rex danorū aralo? cōdixit clerico vt fidē p̄positā a se p̄barz testimoio veritatis Quod annuēte clerico·ingentis ponderis ferrum valde ignitū manibus illi? ferendū imponit̄·Qō cū clericus vsq; ad placitū omniū tulisset absq; vlla lesione·rex penitus abiecta ydolatria se suosq; ad colendū verū deum solum conuertit·Clerico? vo ad episcopatū p̄mot? est·Hoc tpe bulgarib? dominabant̄ filij simeonis petri? et bayan? quorum baian? in arte magica adeo valebat·vt quotiens vellet lupus vel quelibet fera fieri videretur

·LXXXVIII· ¶De sacris reliquijs quas sanctus theodericus metis attulit.

ANno othonis·xxxij·quidā comes othonis īp̄atoris ei familiaris rome ante oculos omnium a dyabolo arrept?·ita vt se ip̄m dentib? discerpet·iussu imp̄atoris ad papam iohannē adduct?·vt cathena sc̄ti petri collo ei? circūdaret̄·oū a fallacib? clericis semel et bis alia cathena furenti adhiberet̄· nec quicquaz remedij p̄ueniret vbi nil virtutis inerat·Tandez vera cathena sancti petri allata et collo furiēt̄is circūdata·diabolus spumās et multum clamās abscessit· Qua cathena theodoric? metensis ep̄us arrepta cum diceret se eam nisi manu abscisa non dimissurum·tādem imp̄ator sedato litigio a papa iohāne obtinuit vt anulū hui? cathene exectū ep̄us mereret̄·Anno·xxxiij theodoric? metensiū episcop? imp̄atori sanguine dilectōne ac familiaritate ceteris deuictior dum in italica expeditōne p̄ trienni um sub eo militaret·multa corpa et pignora sanctorū de diuersis italie locis quocūq; mō potuit collegit·Primū a marsia sanctū elipidiū p̄fessorez cuius socū euticiū ep̄m ip̄e imp̄ator iam sustulerat ab amiterīs enticeret̄ martirē cū reliquijs mironis et victorini ac socōq; eius a fulginis·felicianū episcopū et martirē a perusio Asclepiodorū martirem a spoleto Serenū martirē cū gregorio spoletano martire a cordimo·Pignora vincentij martiris et leuite ab hispaia olim a duob? monachis capuaz·A capua uero illuc deportata·a menania alterum vincentiū ep̄m et martirē·A vincencia leōciū episcopum et martirem·A florencia mineatem martirem Ab vrbe tudtina fortunatuz episcopū et confessorem·A corphinio luciam siracusanā virginē et martirem·A faraoldo duce spoletano rū olim a siracusis illuc translatā· A sabinis p̄s corporū p̄thi et iacincti martirū· Hec omnia cuz pte cathene sancti petri apostoli cū capillis ei?dē et sanguine sancti stephani prothomartiris·et p̄te cratic̄le sancti laurentij martiris a papa iohāne sibi donata cū multis alijs sanctorū pignorib? p̄sul theodoric? in galliam hoc anno trāstulit·et i ecclesia sancti vincentij martiris a se in insula vrbis cōstructa locauit·Anno eiusdē·xxxvj·donus romane eccles̄ie·cxxxvi·p̄sidet·Otho senior imp̄ator obijt·cuius vitam windichilo? monach? descripsit·Qui etiā historiā saxonū vsq; ad hunc annū cōscripsit·Otho secundo? imperat annis·x·

·LXXXIX· ¶De imperio othonis secundi et sancto edwardo rege.

ANno huius othonis primo·s·ab incarnatōne domini·dcccc·lxxiiij· Mundi vero quartimillesimo·dcccc·xxxvii·Raberius de quo dictū est hoc monasticū verone p̄sul·sed rex raberius exul apud lobias morit̄· Anno sc̄do benedict? romane eccles̄ie·cxxxviii·p̄sidet·Maiolus abbas cluniacens̄ sanctitate et religione clarz ¶Actor· ¶Huius uersionē et vitam ac finez iam superius anticipando posuimus· ¶Sigibertus· ¶Anno quoq; prenotato gelu magnū fit a kl' nouembris vsq; ad equinoctium vernale·

¶Guillermus· ¶Edgarus rex morit̄ et sepelit̄ glasconie·post quē regnauit edward? filius eius tribus annis et dimidio·Tunc visa est cometes apud vicū regiū qui vocat̄ calua·clerici quondam ab ecclesiis suis explij·noua p̄lia suscitarūt·Quorum vnus elferius omnia pene monasteria q̄ reuerendissim? ecbnolous cōstruxerat euertit·Cōuentum est primo apud wintoniā vbi imago domini vt supradixi? aperte contra clericos locuta est· Non fedatis illis conuentū est iterū apud caluaz vbi solarium vt dictum est corruit· Absens erat rex p̄ter etatē·sed cōsidebāt in cenaculo totius anglie senatores cū quibus repēte totū solariū cū axibus et trabib? cecidit·omibusq; ad terrā elisis solus dunstan? sup vnā trabem que supstes erat euasit·reliqui vel mortui sunt vel p̄petuo lāguerunt·Omnes angli tunc et deinceps in sententiaz dunstani relictis clericis transierūt·Idem dunstanus edwardū regē fecerat contra voluntatē optimatū et nouerce que puerulū necdū· vii·annorū regem nolebat facere vt ipa p̄ ipō regnaret· vnō irata redeunte de venatōne edwardo dispsis hac et illac sociis cum sitiret valde poculū porrexit· et bibentē satelles sica trāsfodit·Ibi ostensa sūt lumina de celo et claudus gressum·mut? verbū· cecus visum recupauit·Cūq; illuc elfreda regīa venisset·equus eius ibidem stans null' stimulis moueri potuit·Tunc elferius ille clericus qui monasteria dstruxerat sacro corpore de ignobili loco leuato regales inferias apud sceftoniaz soluit·sz p? annum vermibus quos pediculos dicimus ysum prius est·Elfreda regina dure penituit·cilicio ad carnem induta et solo dormiēs sine ceruicali· mulier pulcra et casta sed insolens·cuius insolentia in edwardum longam patrie acquisiuit seruitutem· Est autem apud sceftoniā monasteriū feminaruz deo deuotarū· ¶Sigibertus· ¶Anno othonis·

iij·obiit sanctus waldzicus ausburgenß episcop? cuius vita qualis fuerit mox miraculozum gloria patefecit·Anno quarto sanctus wictech pragēß episcopus cognomento adelbertus sanctitate et doctrina apud windos claret·qui apud bzucios martirizatus multis miraculis glozificatur·

·XC. ¶De vastatōne francie p otho = nem et echelredo rege·

ANno·v·pacato vndiqz regno·cū otho ī pator aquisgrani mozareť· loth azi? rex francozū subito ad muadendā lotharīgi am cōtendit·et cedente impatore quia ad pugnā impara? erat·rex post multā vastatōez repatria uit quem cū inestiabili exercitu impator p'secut? cōdicto die·s·kl'·octobzis franciā intrauit·quam vsqz ad kl'·decēbzis puagat? fies remsiū·laudunē= nu suessionū et pisiēsiū diusa cede vastauit·eccijs tantū dei omni immuitate pcessa·In redeundo tñ ciuca axonā fluuiū ptez impeditorum emisit·De bis quidā reclusus pdixit·p omnes hui? mali in centores añ septēniū mozerenť·Anno·vi·ignee acies vise sunt in celo p totā noctē·v·kl'·nouem bzis·¶Guillerinus·Hoc anno regnare īcepit echelredus fili? edgari et elfrede qui regnauit an nis xxxvj·hic pusiolus cū baptizareť·circūstanti= bus epis in sacro fonte cacauit et sacramēta inter polauit·Vnde dunstan? turbat?·p deum inquit ignau? homo erit iste·Hic decēnis cū fratrē suuz necatū audiret oclamari fletu suo furentē matrez adeo pmouit·vt quia flagellū ad manū non habe bat·arzeptis candelis innocentē cederet nec pri? desisteret p pene exanimē et ipa lacrimis infun = deret·quappter tota vita sua ita candelas exhor ruit vt nunquā ante se patereť inferzi lumen ea= rum·Huius cozonādi capiti cū beatus dunstanus diadema īponeret ait cozā omnib?·quia p mortē fratris tui aspirasti ad regnū ppterea audi ver = bū domī·Hec dicit domin? deus·Non delebitur peccatū ignominiose matris tue·et peccatū viro rum qui interfuerūt cōsilio eius nequā nisi multo sanguīe miserozū puincialiū et veniēt sup gentez anglozū mala qualia nō est passa vsqz ad tempus istud·¶Sigibertus·Anno·vij·corpa sanctoz laudoaldi·adziani amantū et alioz·a wentcesono habanie vico trāsferunē gandauū cū multa mira culozū gloria ·XCI· ¶De bello othois contra grecos et mozte eiusdem·

ANno·viii·otho impator apuliam et cala briā italie puincias ad ius regni grecoz appendētes trāsferze ad impiū romanuz conatur maxime·ppter affinitatē quā p vxorē su am theophaniā cū impatore grecozū habebat·An no·ix·greci infensi p impator otho puincias gre corū inuaderet cōducto sibi saracenozū auxilio ī patori in calabria bello congrediūť·in quo bello omnes romanozū copie vsqz ad internetōez pene dlete sunt·Impator natādo nitens euadere a nau tis ignozantib? eū capiē·et a quodā eoz q erat ne gociator sclauozū erat agnit? nec potius·p illum re delata ad impatricem et theodericū metensium epm qui in ciuitate rosan rei euentū pstolabātur difficiliter p sclauū et epm liberať·Nautis quip= pe ad pecunias p eo redimendo allatas inbiātib? impator ascenso equo vix euasit omnib? p infor= tunio reipublice animo cōsternatis sola impatrix feminea et greca leuitate insultabat eis p ab exer citu sue natōnis victi essent romani·ac p hoc ce = pit primatib? exosa haberi·¶Ex cronicis·

Hoc tpe rex anglozū eowardus a nouerca sua vt ferunt occisus dolo martirij palmā accipere pme ruit a domino·Otho impator et lotharius rex cō uenientes sup quendā fluuiū pactscanē datis sacra mentis ad inuicem et lotharī? abiurat lotharīgiaz Sub eodem othone iohānes papa moriť in carce re·Circa idem tempus sanctus adelbert? pdica = ta hungaria et bohemia prusciā ingrediť et marti rio cozonať·¶Sigibertus·Anno·x·Otho im pator tedio et angoze animi deficiēs rome moriť· et de imperatoze substituēdo inter primates dis = sentiē·Alijs filio ipi? othonis imperiū deberi cer tantib?·alijs odio impatricis a filio eius imperiū transferze volentib?·ad henricū ducem filiū hen rici qui fuit frater primi othonis·Hic henric? ipz othonē puez factiose raptū in custodia tenet·Sz principes de manu henrici extorquētes in regno sublimant·et regnauit annis·xix· XCII·

¶De imperio othonis tercij et vita sancti mede rici abbatis·¶Ex gestis eius·

ANno domini·dcccc·lxxxiiij·qui fuit pri= mus annus othonis tercij scdm cronicā Mundi vo quartimillesimo·dcccc·xlvij leuatū est pisius corpus sancti mederici abbatis ipo die depositōnis eius·s·iiij·kl'·septēbzis·Hic edue ciuitatis pago ortus nobilis genere cū ·xiii annos etatis implesset·inuitis pentibus ad mona steriū eiusdem ciuitatis abiit et ingressus tāte ab stinētie fuit·vt in ebdomada nō nisi bis edulii qc quā caperet·qō nō nisi pane ordeaceo vel qō vili us repire poterat et aque modico fiebat·corpus vero cilicō asprimo occulte tegebat·et ōsup aliis fratrib? in vestib? similis erat·Tandē mortuo ab bati succesit·vbi nō honorē seo onus se accepisse cōsideras omībus sibi omissis ver? pater appare= re studuit·Ipo tpe quidā monach? eiusdē loci cū libidinis estu grauiter vreretur et hoc pio patri in dicasset·ille tunicā qua inuebať illi ad inuēdū direxit·qua induta ilico demon incētor ipius mali fugiendo delituit vocibus magnis pclamās·Sā cte mederice cur me incēdis tuis pcibus·vasculū qō diu possederā abstulisti et me inextinguibili in cendio mācipasti·tunc sanctus diuina voce cum increpauit et ille abscessit·et monachus postmo = dum in tanta sanctitate pmansit vt plurime p eū virtutes efficerenē·Alius quoqz pdicti patris di scipulus ita erat diabolica illusione subactus· vt quādocūqz operi diuino insistere deberet statī vt smaxeos oratōne cōsueta finienda esset anteq̄ ge= nua flecteret ab ecclesia exiret·Qua de causa fre quenter admonitus·nō tamen est correctus·tūc sanctus panē accepit et benedicens eulogiis fra tri tribuit et ab eo mox inimicum excluſit·Cunqz de diuersis regionibus audita eius fama ad eū p= perarēt·desertū locū expetiit·et sub statu diu de liberato sese cōclusit·ita vt quidquid cibo sumen dum esset ppriis manibus elaborare·Fratres vo de abscessu eius tristes effecti p vastā heremū lō= ge lateqz eum pquirūt·et tandem inuentū cum re ducere nō possent epm adeūt·qui cum eis pgens sanctū in heremo repperit et excōmunicatōnis vi culo eum alligans ad hoc monasterū pduxit·vbi multa postmodum sanctitate flozuit·et multas in firmitates curauit·Tandem oratōnis causa pisi? pficisci voluit·in quo etiam itinere multa p eum dominus miracula fecit·Deniqz pisius veniens in

cellula que sub nomīe petri apostoli fuerat sacrata·ij·annis et·ix· mēsibus deo militauit·ac demuz vocatis discipulis suis obitus sui diem indicauit· in quo et expletis omnib? valedicens eis inter verba oratōnis ad deum migrauit·iiij·kl'. septēbris

·XCIII. ¶ De translatōne regni frācorum ad hugonem capbet. ¶ Sigibertus.

ANno othonis·iiij·ludowico rege frācoz mortuo·francis regnū trāsferre volentibus ad ducem karolū fratrez lotharij regis patruū·s. ipius ludowici·dū ille rem ad siliū defert regnū francozū vsur pat hugo filius hugonis pisienß ex hawide sozore primi othonis imperatoris et regnauit annis·ix· ¶ Actor· ¶ Guilleri nus dicit hunc hugonē duxisse vxorez filiā edwardi regis anglozū sozorē echelstani regis qui longe ante hoc temp? regnauit· tempe videlicet henrici regis theutonicozū patris othonis primi· q? otho primus duxit vxorem vnam sozorē eiusdem echelstani·alterā vero ludowicus aquitanorū princeps terciam que pulcerrima erat duxit hugo iste·misit qz patri p ea munera amplissima·aromata et gēmas pciosas et pcipue smaragdos·equos curzacess pl'imos cū phaleris·et vas quoddā ex onichīo ita celatū vt in eo et fluctuare segetes et gēmare vites·et hominū moueri imagies viderenē·et ita lucidū et politū vt vice speculi imagines intuentiū redderet·Ensem quoqz constantini magni in quo literis aureis nomen antiqui possessoris legebaē· In capulo quoqz sup crassas auri lamimas clauus ferreus affixus erat·vnus ex quattuor qui domi nico corpi fuerāt affixi· Lanceaz quoqz karoli magni quam impator inuictissim? otra saracenos exercitū ducens quotiēs in hostes vibrauit·victor rediit·ferebaēqz eadez esse·que domīco lateri manu milicis impacta pdisum mortalib? apuit·Vexillum quoqz beatissimi martiris mauricij pncipis thebee legionis·quo idem rex karolus in bello hispano quoslibet cōfertos inimicozū cuneos dirupere et fugare cōsueuerat·Diadema quoqz ex auro multo et gemmis pciosis·quarū splendoz oculos intuentiū reuerberabat·Particulā quoqz sancte crucis cristallo inclusam·ita vt p ipm cristallum possit discerni coloz et quātitas ligni·Poztiū culam quoqz spinee corone eodem modo inclusaz Primceps huius legatōnis fuit adulph? filiz? baldumi comitis flandrie ex filia regis edwardi echeliunda sozore echelstani ipius ex patre· Sigibertus· ¶ Anno othonis tercij·v·karolus dux regnum francoz ex paterna et auita successione sibi debitū contra hugonem nepotez suū repetit·eūqz bello purgens vrbem laudunū capit·Hugo karolum in laudunο obsidet sed secūdo obsidiois mense obsessi psilientes·castra obsidentiū incenderūt et rex plurimis peremptis vix fuga euasit.

·XCIIII· ¶ De transitu sancti dunstani cātuarien̄sis archiepiscopi· ¶ Guillermus.

HOc anno mortuz? est sanctus dunstanus cuius vitā descripsit osbern? cantuarie cantor nulli nostro tpe stilo scōus·ī musica omniū primus· ¶ Actor· ¶ Hic osbern? de morte eiusdem sancti sic scribit·Instabat iāt dies ascensionis domīce·et pactis vigilijs remāsit in oratōne solus in ecclesia dunstanus et vidit·et ecce innumera cādidatorū multitudo coronas aureas in capitibus gestātiū inestimabili fulgore micantiū p ecclesie ianuā irrumpens āte ipm pgloba ta pstitit·vna voce eū salutans hoc modo·Salue dunstane noster salue·Mandat tibi quem pie desideras filius dei quatin? si patus es venias·et dem hanc ad cui? gaudiū suspiras nobiscū celebres Ad quod ille impterzit? manens scisscitat? est qui essent·Cherubim ac seraphim inquiūt sumus·& responde quid velis·Tunc respōdit ille·Hodie dies solennissim? est·et incūbit michi pane verbi di plebem reficere·et ostēdere illi quomodo ad hoc gaudiū possit puenire·ppter qō et multi puenerunt·nec debeo illos decipe·et ideo hodie venire non possum·Qui dixerūt·Eya patus esto vt die sabbati pōsto si s hinc nobiscū romaz venire et cozā summo pōtifice·Sanctus sanct? sanct? eternaliē canere·Annuit ille·et illi recedūt· Lecto igiē die ad missam euangelio·locutus est ad plebem qualiē nūquam locut? fu erat·Et reuersus ad altare celebrauit misteria·Vbi autem ventū est ad bene[illegible]ctōz sup pplū·iterū ab altari pdicatur? regre[illegible]ē ita vt non hominē sed angelū loqui putarēt·Iteꝝ ad altare reuertiē· et data benedictōne iteruz ad populū redit cūctis stupentib?·et mox vt ad loquendum os apuit tanta claritate vultus eius resplenduit·vt nemo in eum intendere posset·obitūqz suum illis instare pdixit pmittēs se illis nunquā defuturū et tunc ad mensam domini regress? est· Eadem die cū a mensa sumpto cibo surzexisz oratoriū petijt·et dsignauit locū in quo se voluit sepelirī·mox languoz eum inuasit· Sexta feria lecto decubuit·omesqz aduentātes ad sequēda xpi vestigia incitabat·Sabbato iterū cōmunicat? est et cum horam suam expectaret·subito cū lecto ī quo iacebat vsqz ad supioza leuatus est et trabibus obsistentib? ad terzā leuiter demissus ·Quo dimisso dum quasi ad quiescentē qui aufugerant reuerterenē·iterū vsqz ad trabes cū lecto suo raptus est vt prius et iterum leuiter dimissus·Hoc vsqz tercō factū est·Tūc ait ad circūstātes·Vos videtis quo vocoz·Si vltis mecuz venire ite via qua incessi·de? qui me vocat ipe dirigat corda & corpora vestra ad suam voluntatez in pace· Et responso ab omnibus amen·trāsijt· ·XCV·

¶ De miraculis eiusdem post obitum·

DResbiter quidā inter suos nobilis paliticus factus est ad corpus sancti delatus sensitqz quendam manū p totū corp? suum ducentem et membza sua resolidātez·Sanatus igitur grande duiuiū celebzabat exultantib? cōuiuis et dunstanū laudantib?·tumens ille ait·Nunquid me inter paupes numeratis·Et si dunstan? nō esset sanatus fuissem·Quo dicto statim pstino morbo corzeptus est·et cum miserabiliē clamaret emisit spiritū·Theutonic? quidaz ab epo suo excōmunicatus fuerat p crimine voluptatis et arzogantie et p·vii·annos sathane traditus·sensu perdito toto corpe tremebat·qui tandez ad sepl'cruz dunstani ptract? in nocte purificatōis beate marie quando responsoriū videte miraclū inchoabaē demonem suū cum multo cruore euomuit·Quedam virgo a natiuitate ceca erat iuxta tumbā sācti ad vigilias festiuitatis sancti audirenī·xi· kl'. septembzis·que duz cantareē responsoriū·sint lū bi vestri pcincti et lucerne ardentes·illumīata ē· Quidā puē claud? ab vtō a matre sua illuc dlat? est·qui cū sua matre ozāte pomuz teneret·subito pomum illud rotari cepit vsqz ad tumulū sancti· qō ille pdere nolens statim p? illud san? cucurzit

Moris erat in eodem monasterio pueros omes in scola verberari ãte quintũ diẽ natalis domini nõ p culpis eorum. sed ex vsu tantum. Rogati sunt magistri vt ꝺonarẽt illũ diẽ. qui noluerũt sz oẽs ad virgas se ꝑparauerũt. Ea nocte astitit in visu vni puerorũ ꝺunstan⁹ dicẽs. Cur tm̃ pauidi estis o pueri. Quia inquit domine furor magistrorum sedari neqnit. Ne timeatis ait. Ego eum sedabo. Ego sum ꝺunstan⁹ pater hui⁹ monasterij. Hoc tibi erit signum. quia liberabo vos. Vade et dic cu stodibus ecclesie vt auferant de iuxta me et ab ecclesia corpus filij aroldi quẽ gentilẽ odibilis quorundam adulatõ iuxta me ausu temerario sepelivit. Qõ si cito non fecerint. tota hec ecclesia graue ꝺamnũ sustinebit. Iam aurora illuscescebat hora pueris tremẽda. et magistri stabant armati corrigijs nodatis expectãtes pueros ante se transitu ros. Et ecce subito omnes magistri obdormierũt et pueros p mediũ trãseuntes nõ fuit qui tãgeret Adolescens autẽ detulit mandatũ custodib⁹. qui cõtempserũt. postea a quibusdam monachis ꝺunstanus a loco discedere visus est. a quibus dũ detineretẽ et cur recederet quereretẽ. respõdit se fetorẽ pagane carnis et quorundã illuc viuentium iniquitates ferre non posse. que res inquit si emẽdata ñ fuerit. tota hec ciuitas et hec ecclesia luet Non multo post ciuitas obusta est. et tota ecclesia cũ suis officinis. excepto dormitorio et refectorio cũ claustris que ibi appendebãt. .XCVI.

¶ Adhuc de eodem.

Quidã archidiacon⁹ lundonie cõuersus ẽ in eodem monasterio literarũ sciẽtissim⁹ et cepit religiose ꝺuersari. p⁹ annũ quo monachus factus est. secretarij officiõ funct⁹ est et cepit paulatim a religione tepescere. dum maiori libertate ceteris potireẽ. Tandez fugã ꝑabat cũ quodã iuuene sibi pscio. tamen adhuc anio fluctuabat de hoc qõ factur⁹ erat. Statuit aũt apõ se. se nõ discessurũ a monasterio sine licentia sancti ꝺunstani. Venit itaqz ad tumbã eius querelaz faciẽs de illis et suã benedictõem petens vt iter suum ꝓsequereẽ dicẽs se ipius futurũ quocũqz geret. Veniẽsqz post chorũ inuenit monachũ quẽ dam reuerendissimũ virgã tenentẽ et ei inixum stantem et se inuidis oculis intuentẽ. quo viso expauit. et ab eo diuertere voluit. qui virga opposita ait. Quo vadis. Innuit ille nõ esse loquẽdum. At ille. Si loq̃r nichil ad te. Dic quo vadis. Quo inquit mea interest. At sanctus. Nichil est Reuertere ad sepulcrũ vbi modo fuisti. et mutata volũtate intenti⁹ ora. Reuersus ille. orauit sicut pri⁹ orauerat. Rediens obuiũ habuit quẽ pri⁹ in eodẽ loco. Qui quo tenderz requisiuit. Cui ille. Quid hoc ad te. Multũ inquit. Quod et tu si te nõ correxeris in ꝓximo expieris. Nunc ergo redi iteruz et muta mentem. muta ꝓcem. Cunqz ille transire conareẽ potius quã redire. ille vibrata cõtra eum virga redire illũ coegit. Qui rediens mltũ pauidus orauit tercõ eundem sermonẽ. et rediens nõ inuenit eũ quẽ prius inuenerat. Putansqz se bene orasse. ꝓperauit ad ostiũ claustri. vbi offẽdit quez pri⁹ offenderat. turbato vltu cõtra se stantez et interrogantẽ quo ꝓgeret. Qui respõdit. Quis es tu qui me tanta autoritate cõstringis. Ait. Queris quis. Audi. Ego sum ꝺunstan⁹ possessor et archiepus huius loci. amator illorũz et adiutor qui vere sunt filij hui⁹ ecclesie. Et tu quomodo suffragium meum queris qui me et locũ istũ vis ꝺesere. re. mea licentia hic nunqm̃ exibis. sed velis nolis h remanebis. hic morieris. et quia me audire ꝓtempsisti. ecce in pena tua ꝓbabis qm̃ nõ bene feciſti. et leuans virgã pcussit eum tercõ acriter. et in terram ꝓstrauit et dispuit. Ille iacens illic inuentus est et portatus in infirmitoriũ. et cepit quotidie augmẽtari infirmitas. nec poterat dinosci qualis esset. Ille aũt reuelare nolebat. tandem poitus est sup ciliciũ et cepit letania p eo dici. Cũqz diceret bis sancte ꝺunstane ora pro eo. Rogauit se poni sup lectum dicens. se modo non moriturum. Et accersito henrico priore pfessus est ei omnia et qm̃ mori nõ poterat antequaz hoc cõfessus fuisset. & accepta penitentia et benedictõne a priore reddidit spiritũ. Casula sancti ꝺunstaĩ in qua cãtare solebat erat apud lundoniã sine vllo auri apparatu. Matrona quedã lundonien⁹ grauit infirmata credebat se deinceps nunquã sanandã. Cui vt putabat mox morituræ sanct⁹ ꝺunstã⁹ apparuit. sciscitans vtrũ vellet cõualescere. Qua respõdente se maxime velle. Ait. Tolle aurifrigiuz qõ est in arca tua. et pone illud in casula que est apud westita monasteriuz et ꝺualesces. Et factum est ita. Et qõ mirabile fuit aurifrigiũ illud nec min⁹ nec maius est inuentũ qm̃ casule ornatus exigebat.

XCVII. ¶ De quibusdã incidentibus illius temporis. Sigibertus.

Anno othonis tercij. vj. inundatõ aquaz frequẽs ac diurna vltra solitũ. estas p⁹ ea feruẽtissima plibusqz pnicõsa fuit. vñ et fruges mirorate sunt. Karol⁹ ꝺux mõtem acutum expugnat suessionis vsqz vastando paccedit Remis inde aggredit ad laudunum cum multa p ꝺa reuertiẽ. Siccitas magna vernalis fuit. Vnde et satio primitiua impedita et fames ingens secuta est. nix nimia decidit. imber postea ptinu⁹. vt autumnalem satõem omimodo denegaret. Fertur annonã pluisse de celo in albanio. Alij etiã piscicu los puos de celo pluisse ferebãt. Anno vij. karolus ꝺux remis occupat. archiepm quez hugo rex pfecerat. et quosdã primates capit et laudano relegat. Anno. viij. karolus ꝺux morit. Otho filius eius succedit ei in ducatu lotharien⁹siũ. Anno. ix. remis sinodo totius francie cõgregata. arnulphus nepos karoli ducis quem ipe karolus epm remis substituerat omniũ iudicõ exordinat⁹ damnat. et adelgarius pbiter qui vrbẽ ꝓdidit et portas karolo apuit insolubiliter excõmunicat. Gerbertus vero substituit epus. sed quibusdã causam ventilantib⁹ non potuisse degradari arnulphũ sine sciẽtia et auctoritate pape romani. Gerbertus depositus ad othonem impatorem se cõtulit quem impator receptuz primo eum rauenne archiepm et p⁹ ea cõstituit papam romanuz. Vnde est illud eius monasticũ. Transit ab. R. Gerbertus ad. R. fit papa. ingens. R. XCVIII. ¶ De gerberto papa et primis eius studijs in nigromãcia. Guillerinus.

Hic gerbertus ex gallia natus monachus a puero apud floriacuz adoleuit. Demũ adolescens claustrũ exiens prexit hispaniam que olim a romanis possessa tpe honorij imparatoris in ius gothorum cesserat. Gothi autẽ vsqz ad tempa gregorij pape ariani fuerant. Sed tunc p leãdrum hispanien⁹sem epm catholici facti sunt et p recharedum regem fratrem hermimigildi quẽ

pater nocte paſcali p cõfeſſione fidei interfecit · Leandro autem ſucceſſit yſidor9 vir ſanctus et doct9 cui9 corp9 nostra etate adefonſus gallicie rex trãſtulit toletũ ad pond9 auro opatũ · Sarace ni aũt qui gothos ſubiug auerãt ipi quoqz a karo lo magno victi · galliciam et luſitaniã maximas hi ſpanie pumcias amiſerũt · Poſſidẽt autẽ vſqz ho die ſu periores regiones · Et ſicut xpiani toletum ita ipi biſpalim quam ſibiliam wlgaliter vocant · caput regni habent diuĩatõnib9 et im cantatõni = bus more gen tis intenti · Ad hoc veniẽs gerber = tus vicit ſciẽtia ptolomeũ in aſtrolabio · alexãdrũ in aſtrorũ interſtitõ · firminũ in fato · Ibi didicit et cantus auiũ et volatus miſteriũ · et tenues ex in = ferno excire figuras · Quadruuiũ quoqz ita ebibit vt illas in galliã reuocaret iam duduz aboletas · q̃ bachuz prim9 a ſaracenis capiẽs · regulas dedit q̃ vix intelligunt̃ a ſudantib9 abaciſtis · hoſpitabat apud quendã pbm quẽ primo multis expenſis · õ inde multis p miſſis demeruit · Hic pbs vnum ha bebat codicez totius artis ſciũ · quẽ nullo mõ ger bertus extorquere poterat a magiſtro · Tandẽ illũ nocte furatus eſt auxiliãte filia philoſophi · cum qua familiaritatẽ aſſiduitate pauerat ſub ceruica li poſitũ · et cũ furto aufugit · Pbus ſomno excita tus iudicõ ſtellarũ pſcient9 eſt fugientẽ · Profu = gus autem eadem ſcientia piculũ operiẽs ſub pon te lignea qui pximus erat ſe occultauit pendul9 inter pontem et aquaz · pontem aplectens · vt nec terrã nec aquã tangeret et ita querentẽ eluſit · Ve niens autem ad mare p incantatõnes dyabolo ac = cerſito ppetuũ illi paciſcit̃ homiuz ſi ſe ab illo q̃ õ nuo inſequebat̃ defenſatũ vltra pelag9 eueheret · Et factum eſt · Veniens galliam publicas ſcolas pfeſſus eſt · habens cõpbos et ſtudioz ſocios · Cõ ſtantiũ abbatẽ monaſterij ſancti maximini quod eſt iuxta aurelianis · ad quem edidit regulã de ba = cho ad elboldũ epm vt dicũt wiziburgenſez q̃ fe = cit epl'am ad eundẽ gerbertũ de queſtione diame tri ſup macrobiũ · Habuit aũt diſcipulos pdicãde indolis et nobilis pſapie robertũ filiũ hugois ca = phet · et othonem filiũ othonis impatoris · Rober tus poſtea rex francie fecit eum archiepm remen ſem vbi ipe gerbert9 fecit arte mechanica horo = logium et organa idraulica vbi mirum immodum p aque calefacte violentiã implet vent9 emergẽs ſcauitatẽ barbati · et p multifaratiles tract9 eree fiſtule modulatos clamores emittunt ·

·XCIX· De theſauris ſubterraneis quos fruſtra queſiuit ·

Ergebat etiã ipe gerbert9 fortunas ſuas fautore dyabolo vt nichil quod ſemel ex cogitaſſz impfectũ relinqueret · Theſau ros olim a gentilibus defoſſos arte nigromantica inuentos cupiditatib9 ſuis iplicabat · Erat iuxta romaz in cãpo marcõ ſtatua erea vel ferrea neſcio dextere manus indicem digitũ extentũ hns et ſcri ptũ in capite · hic pcute · quod ſupiorib9 eui hoies ita intelligendũ rati ſunt vt ibi thezaurũ inueire deberent · et ideo eam multis ſecurib9 laniauerãt Gerbert9 aũt ſole meridiano notãs quo ptendere tur umbra digiti ibi palũ fixit · Supueniẽte aũt no cte ſoli9 cubicularij laternã portantiſ omitatu eo ptendit · ibi terra ſolitis artib9 debiſcens latũ pa = tefecit ingreſſũ · Viderũt ibi ingentẽ aulã regiã au reos pietes · aurea lacunaria · oĩa aurea · milites au reos teſſeris aureis ludentes · regem aureum cum regina aurea diſcũbentem · appoſita obſonia · aſtan tes miſtros pateras multi põderis et pcij in quib9 materiã ſupabat opus · In interiori aũt pte domus carbũculus lapis in primis nobilis et rarus inuẽ tu tenebras noctis fugabat · in cõtrario ãgulo ſta bat puer tenens arcũ extento neruo et ſagitta im miſſa eſt · Cõtinuo aũt vt quis manũ ad cõtingen dum aliquid aptaret videbant̃ omnes ille imagi = nes pſilire et impetũ facere in pſumptorez · Quo timore pſſus gerbert9 nichil tetigit · Cubicularis autem putãs in tanta pda puam furtũ latere · cul tellũ arripuit mirabilis opis pcij · Moxqz omibus imaginibus cũ fremitu exurgentib9 puer arcũ te nens ſagittã iecit in carbunculũ et tenebras indu xit · Et niſi monitu gerberti cultellũ reponere ac celeraſſet · graues penas ambo dediſſent · Sicqz ni chil lucrantes ductu laterne regreſſi ſunt ·

·C· De ceteris qui talia querentes in terierũt vel a demonib9 illuſi ſunt ·

Ipſe ioſephus auctor eſt ſalomonẽ cum patre multos thezauros defodiſſe in lo = culis mõ mechanico in terra · Quorũ tri milia auri talenta hircan9 leuauit de ſepulcro da uid vt obſidioĩs iniuriã leuaret et xenodochia cõ ſtrueret · Vnde patet eundem hircanũ pphetia et fortitudine clarũ vt teſtat̃ ioſeph9 huius cõmen = ti ignarũ nõ fuiſſe · Herodes autem magis pſump = ptõe quã cõſilio idem aggredi voluit multos ex ſa tellitibus igne ex interiori pte pdeũte amiſit · Qui dam quoqz monach9 õ barcinona natus fili9 cui9 dam paupis cum adhuc ſeptem eſſet annorũ veit in ytaliã querens panem · adult9 aũt multa illius terre miracula inſpexit · inter que mõtem p foratũ vltra quem accole dicebãt thezauros octauiani re pditos · ferebantqz multos piſſe querendo illos p ſubterraneos amfract9 · Hic aũt adoleſcẽs ſtudio videndi et pdandi · xij · comites habuit qui ſecum pgerent portãtes ingens glom9 fili ſequentes in = genium dedali qui theſeũ de labirinto p filũ edu xit · Igit̃ paxillũ in ingreſſu fixerũt principio fili ad eum ligato · accenſiſqz laternis intro prexerũt · & p vnũquodqz miliariũ paxillũ fixerũt · Veſpriliones autem de cauernis egredientes oculos et ora inſe ſtabãt · Semita erat arta et a leua pcipitiũ et ſub = ter labens fluuius · Viderũt tramitez plenũ cada neris9 eorũ qui thezauros ibi querendo pierant · Tandem ad greſſum vlteriorem p uenientes vide runt ſtagnũ placidum et pontem ereum · et vltra põtem videbant̃ mire magnitudĩs equi aurei cuz ſeſſoribus aureis et cetera que de gerberto dicta ſunt · Vnus ex eis dum pontem tranſire pat · mox pontiſ pede deprẽſo alter eleuat9 pduxit ruſticũ ereuz cũ ereo malleo quo ille vndas verberãs ita obnubilauit aera · vt diem celumqz ſubtegeret re = tracto pede pax fuit · Temptatũ eſt idem a pluri = bus idemqz exptum · deſpantes ſolo viſu libabant aurum · tunc p veſtigia glomeris egreſſi · pateram argenteã repperunt quã inter ſe pciti ſunt · Poſtero autem die collato cõſilio magiſtz quendã adierũt qui dicebat̃ nomen domini meffabile ſcire · quem multo precio redemptũ ieiunũ et pfeſſum duxe = erunt ſecum · qui duxit illos prius ad fontem · de quo hauſta aqua in fiala argentea tacens literis fi = gurabat donec illi oculis intellexerunt quod fari nequibant · tunc ad montez fiducialiter acceſſerũt ſed exitum vlteriorem puto a demonib9 obſeratũ inuenerũt · Inuidentibus ſ · nomini domini cuius

tanta virtus esse dicitur vt nulla ei magia · nulla matheſis obſiſtere poſſit ¶ Actor · Quomodo ergo obſtiterũt hac vice demões vt exitũ eis prius patefactũ clauderent · Vnde magis credibile est non nomen domini sed nomen demonis abeodem magistro in aq̃ fuisse scriptũ sicut legit̃ de zambri mago · et iudeo ĩ actibus beati siluestri pape qui prolatõe nomínis quod illud nomen domini dicebat esse ineffabile et se illud tali mõ didicisse thaurũ ferocez interfecerat · Vnde prefat9 guillerm9 in narratõe sua subiũgit · Audiens hoc quidã iudeus nigromãticus ait ad adolescentem qui hoc totum fecerat factitari · Videbis quantum possit ars mea · Qui incũctanter montez introiens non multo post regressus est. multa afferens ad indicĩũ sui transit9 que ille vltra montem notauerat · inter que et puluerẽ locupletissimũ q̃ quidquid contigerat in aurũ vertebat · non q̃ ita pro vero esset · sed quia ita videretur quo aduſq; aqua diluceretur · Nichil em̃ quod p nigromanciã fit potest in aqua fallere intuentez quod postea ꝓbabimus · Fertur quoq; prefat9 gerbert9 fudisse sibi caput statue certa in spectatõe siderũ cũ videlicz omẽs planete exordia cursus sui meditarentur · CI

¶ De ymagine a qua gerbertus responsum accepit mortis sue ·

Oro ymaginarij qui ymagines faciunt quas in possessionez presidentiũ spirituũ mittunt vt ab eis de rebus dubijs doceantur · Hi vero sunt ydolatre · vt gerbẽtus iste et socrates qui familiari demone vtebant̃ statua vero que fit ab horoscopis vt facili9 decipiat · p̃cipit se in loco mundo seruari et solũ deuz quãdo aliquid queri t̃ p̃cib9 et munerib9 inuocari · fer t̃ q̃ caput statue q̃ horoscopi fundunt sibi nõ nisi interrogatũ loquit̃ · Sed verũ vel affirmatiue vl negatiue pronunciat · Verbi gratia · Dicebat Gerbertus · Ero apostolicus · Respõdebat caput Etiã · Moriar antep̃ cantẽ missã in hierusalẽ · Nõ Quo illũ ãbiguo deceptũ ferũt vt nichil excogitaret penitẽtie blandiẽs sibi de longo tempe vite Est autem ecclesia rome dicta hierusalẽ id est · visio pacis quia quicũq; illuc pfugerit cui9q; criminis reus subsidiũ inuenit · Hanc eandẽ ferũt fuisse asilum romuli · ibi cãtat missam papa trib9 dieb9 in anno quib9 intitulat̃ statõ ad sanctã hierusalẽ Cum ergo vno illorũ dierũ gerbert9 ad missam separet inualitudinis incõmõ ictus ingemuit · qua crescente decubuit · et cõsulta statua deceptõnem suaz et mortẽ pgnouit · Aduocatis igit̃ cardialib9 diu facinora sua coram eis deplorauit · quib9 stupentib9 et nichil referre valentib9 inseuiẽs ille minutatiz se dilaniari et mẽbratim se foras pisci iussit Habeat inquiens mẽbrorũ officiũ · qui eorũ quesiuit dominiũ · nunquã em̃ anim9 me9 illud amauit sacramentũ immo sacrilegiũ · CII

¶ De sancto odilone cluniacẽsi et bonis ei9 iictis

Anno orbis ĉcij · x · in burgũdia odilo exclerico buacensi mõachatu pfess9 · cluiaci fit abbas post maiolũ p annos · lvj · miro religionis feruore spectabilis · ¶ Petrus damianus · ¶ Hugo cluniacens abbas hoc michi laboris iniunxit · vt vitã beati odilonis p̃decessoris sui succincte pstringerẽ · et inde vtiliora queq; breui cõpendio deflorarem · Cuius ego cõpulsus imperio nõ luculenti venustatẽ aucupabor eloquij · sed mere veritati deseruire temptabo · Ipa quippe sanctoz p se vita fideliter enarrata sic rutilat · vt splendorez accurati sermonis ad illustrãda corda fideliũ non requiret · Huc accedit quia rusticitas sermonis inculti suspitõem cõsueuit purgare mẽdacij · Nam qui vix sufficit vt elimatũ saltẽ deprimat eloquiũ · quomõ nouit fabricare figmentum · Hic itaq; sanctus auernie ex equestri genere ori undus dum adhuc infans esset tanto repente omniũ fere mẽbroz languore pstrict9 est · vt incedẽdi prorsus facultatẽ amitteret · Accidit aũt vt nutrix ãte ianuam cuiusdã basilice dei genitricis eaz relinqueret et ipa suis intenta ꝓpendijs p diuersa pcul abiret · Puer igit̃ sine custode se relictũ conspicies · diuino quodã puocat9 instinctu · tẽptare cepit si valuas ecclesie quolibz nisu posset attingere · Itaq; manib9 et pedib9 repens vix illuc pueit paulatimq; pgressus intrauit · Iamq; spe cõcepta valentior pallã altaris arripuit · et sic erigere se q̃bus conatib9 poterat cepit · Tandem diuine vtutis auxiliũ sensit et omni languore ꝺposito fact9 incolumis ad referendũ deo gratias intuentium animos puocauit · Dum autẽ adolesceret · prius apud sanctũ iulianũ martirẽ fact9 ẽ cleric9 · Deinde sub beato maiolo clunicens monach9 · vbi dũ quietus ac simplex humiliter in sancta cõuersatõne psisterz et in ipo exordio quedã pfectõnis norma eluceret · vix euolutis quattuor annis beatus maiolus in domino requieuit · sed ipm prii9 beatũ scz odilonem cõcurrentib9 in eum votis oim fratrũ in pastorali cura sibi ꝟstituit · Huius cor tam indeficiens flama diuini amoris excoxit · q̃ eum ab offerendis quotidie salutarib9 hostijs tot curarũ tot ingruentiũ negocioz solicitudo cohibere non potuit · Vnd cũ in lecto mortis decumberz adzaldo discipl'o suo p̃cepit vt ex calc'aris abbaci suputatõne colligeret que posset esse summa missaz quas celebrauit p spaciũ · lvj · annorũ quib9 monasteriũ rexit · In erogandis elemosinis ita larg9 fuit vt nõnulli dum eũ omnia dispgentẽ cõspicerẽt nõ dispensatorẽ sed ꝓdiguz iudicarẽt · Tpe famis exhaustis iã in paupum vsis erarijs etiaz plurima sacrarij vasa cõfregit · insignia ecclesie ornamẽta distraxit · Cozone quoq; quã sibi henric9 impator ob sui memoriã destinauerat nõ pepcit · Corp9 suum non modo duris attẽuare ieiunijs et asprimis edomare cilicijs psueuerat · sed et quibusdã ferreis nexibus coartabat · In pcipiendis autem ita se moderabat̃ eduljs · vt apposita queq; ptingens ac naturali dumtaxat necessitati dispẽsatiue subseruiens et vanitatem supstitõnis effugeret · et sobrietatis cotinentiã reseruaret · in pmulgandis porro iudicijs ac moris pnie p̃figendis tã pius erat et tãta merentibus humanitate ꝓpatiens · vt nequaq̃ di strictum patris impium · sz potius maternum exhiberet affectum · vñ se reprehendentibus hui9modi verbis solebat elegant̃ alludere · Etiã inquit si dãnandus sim · malo tamen de mia q̃ de duricia vel crudelitate dãnari · Inter ceteros autẽ sanctos circa beatam dei genitricem ardentissima deuotione flagrauit · CIII · ¶ De miraculis p eum diuinitus ostensis ·

Deniq; qui clarus erat in pbitate moruz claruit etiam in ostensione signoruz · Cũ esset in quadã iuris sui villa que besoma cum dicit̃ · puerũ quendã forma venustũ sz a natiuitate cecum intuens · eiq; pie ꝓpatiens euz ad se vocauit · signuz ei salutifere crucis in frõte ꝺpixit

et ofesti visuz quē natura negauerat puer accepit
Aliquādo im capite ieiunij surgentib9 a mēsa fra=
tribus abbas sanct9 pugillū cinere latēter imple
nit·et apposito pane discubuit·Cūqz cinerez tāq̄
panē māducaret·imnuit fratri vt clām sibi aquā de=
ferzet·quo facto dū aqua labijs adhibeē austeri=
tas vim sentiē·Reprimit ergo manū abgit pocu=
lum·et ministro impat vt aquam sibi afferat· Ad
qō minister obstupuit·et vinū se de mensa refer=
re qui aquā ꝓpiauerat admirat9 expauit·Sz ecce
dum aqua potāda repetiē·vinū rursus im poculo
repiē·Iam itaqz vir sanctus q̄ deū sibi misericor=
diter indulgere cōspexit cū gratiaz actōne pcipe
pere non recusauit·Preterea cū esset im vrbe tici=
nensi quidā velamē mense ei9 furtiue subripuit·
qō in foro venale ꝓposuit· Sz sic ei dispō celestis
obstitit q̄ sancta distrahi p̄da nō potuit· ter igiē
qō subduxerat inter nūdinaz merces exposuit·sz
cū emptorib9 de p̄cō uenire non valuit·Interea
sceleris actorē vltō diuīa corripuit·et man9 que
sacrilegiū ꝓpetrauerat ac pedes quib9 actor au=
fugerat arefaciēs intollerabili dolore ostrīxit· Mox
itaqz languore opulsus ad ecclesiā beati maioli ma
nibus alienis ad uehiē·et mantile sublatū ad omis
si reatus indiciū corā cunctis appendiē·et dei cle=
mentia ab omni pplo qui huius fame rnmore oflu
xerat implorac̄·Sicqz beati maioli meritis et fra=
trū sibi seruientiū p̄cib9 incolumis factus velamē
reddidit alienū et recepit semetipm·pbauit ergo
quo p̄mio dign9 esset qui beatū odilonē offende=
ret·Idez vir sanct9 aliquādo quia causa dictabat
ticinū festinanter trāsire cupiebat· sed intumescē
tibus aquis etiā nauigiū deerat·Protim9 ergo ofi
sus in domino vnū e famulis im nomīe xp̄i sese pre
cedē p alueū flumīs impat·Quo p̄eunte vir scūs
cū omni omeātium turba subsequiē· et sic omnes
im vlteriorē aluei crepidinē absqz vllo offendicl'o
transponunē·Quod dū nōnulli qui aderāt mira=
renē velut emuli p̄cedentiū ceperūt attēptare me
atū·sed mox vt adorsi sunt extremos citeriozis ri
pe fluctus attingere nisi sese sub celeritate ꝓtes
sissent profluentis aque mersi vorag̃ine ꝓculdu=
bio naufragiū ptulissent· Vnus autem ex his qui
aderāt vt miraculū visum obstupuit·hominē dei
vt aput se hospitari dignarec̄ humiliter rogauit·
Quo facto im tempeste noctis silencō vent9 vehe
mentior irruit et lucernā que im dormientiū cubi=
culo depē debat extinxit·Qō cernēs cubicularius
ait·Deus omīpotēs qui lumen es verū p amore
serui tui odilonis ab hac domo tenebras remoue
eamqz tue gratie luce pfunde· Confesti ergo co=
ruscē lucis splendor emicuit·et totā domū supni
splendoris claritas illustrauit·Si hoc igiē agebat
odilo tunc sopore depssus·quid putas nūc apud
deum potest carnalis sarcine corruptōne solutus

·CIIII· ¶Adhuc de eodem·

IDem sanctus dū ad monasteriū sancti
martinis marcelli festinaret venit ad flu
men qō fluctib9 exūdantib9 imborrue=
rat ofisus im domio primū qui vada ptemptaret
direxit·et ipe mox cū comitib9 suis obsequēs ille
sus ptrāsiuit· Illud qz mirabile fuit q̄ cuz ceteris
aqua ptingeret vsqz ad femora·viro dei nec cor=
rigia quidem pedis aquarū est imundatōne pfusa
Idez apud monasteriū beati martini qō ad publi
cam stratā dicit̄ hospitō recept9 cū ad euz ex mo=
re multi monachorū ofluerent·quesiit vtz aliqd
esset vnde fratres resici valerent·respōsum est ei
q̄ ceterorū quidem alimentorū quātitas esset·pi=
sciū aūt pene nihil qō ad tantā horz multitudinē p
ueniret·At ille im nomīe illius qui quīqzmilia ho
minū ex pane modico et pisce gemīo pauit apponi
iussit·Esca vero im manib9 omedentiū creuit ado
vt satiatis omnib9 plurima supessent de piscibus
Huic simile est qō cū rome essz et im mōte auētino
apud monasteriū dei genitricis hospitiū haberet
cōtigit vt tale vinū deesset q̄ ei saporis habilitate
ogrueret·Allatū igiē alio vmo plenū vasculū mo
dicū āte se posuit·sibiqz et abbati qui iuxta se di
scumbebat expendit·Cūqz iam a mensa surgendū
refectō cōpleta dictaret blande subridens nō im
quit fratres mei plene circa vos officiū caritatis
exhibui·qui vinū qō mihi sapuit vobiscū pticipa
re neglexi·Arripiens ergo ciatū infudit meruz &
singulis singulū dedit·Res mira cū fratres essent
fere·xij·et eis bibentibus potus copia non ōfecit
et eorū cōpleto numero nil oīno supfuit· Dū aūt
rediret ad ꝓpria·quidā iuxta taurmensē vrbez ni=
mium febris patiebaē ardorem·Hic furtiē p mini
stros aquā qua vir dei manus abluebat accepit fi
deliter bibit·et sic absqz mora prorsus qualuit· Iam
qz iouini mō tis p̄rupta oscendens obuios habuit
paupes p̄ lassitudīe difficilis vie potū estuāti ōsi
derio flagitātes · Pius itaqz paē sui negligens &
alijs im necessitate opatiens iussit vt quidquid vi
ni habereē im vasculis suis absqz vlla reseruatōis
industria vel potius diffidentia dareē egeis·pau
lopost nature necessitate cogente cū omnes discū
berent vt cibum caperent·ecce vtres qui studio
pie opassionis fuerāt exhausti vino deo·s·debito
psoluente repiunē repleti· fenerāē enim deo q̄ mi
sereē pauperi·Impator henric9 ad mensam discū
bens vasculū holouitreū p̄ciosum alexādrini ope
ris arte oposītū cū pigmentis tritis sibi allatū san
cto viro misit xeniū·Porro sicut humane curiosi
tatis mos est·ceperūt monachi vas sub admiratō
nis intuitu cōtrectare et de manu im manū solerē
inspiciendo trāsponere·Tamen ecce de manib9 i
caute se tenentiū labiē et otinuo frangiē· Qō vir
sanctus grauiter ferens ne ministri qui vasculum
reliquerāt indignatōz augusti sustinerent metuēs
mox cū fratrib9 ecclesiā ītrat·et ne hi qui a culpa
immunes erāt iram regis īcurzāt diuinā clementiā
implorat·Deinde fractum vas sibi afferri iubet·
manibus otrectat·oculis vndiqz subtiliter ospicit
et ecce nulla im eo prorsus fracture vestigia dep=
henoit·Tūc fratres cū austeritate redarguit cur
vas oquererenē effractum quod omnino pmanse
rat illibatum·qui ō tā euidenti miraculo stupefa=
cti·corripientis austeritatem libenē accipiunt·et
deo gratias referūt. ·CV· ¶Qualiter
idem pater memoriā defunctoz instituit et bene
dictum papā a supplicijs liberauit.

QVidam religiosus reuertens a hierosoli
mis dum mare trāsiret eūqz cum alijs mul'
tis ventoz horror impellerz·applicuerūt
ad insulā quandā vel rupem vbi quidam sanctus
manebat inclusus·Illic ergo aliquādiu tranquilli
tatem maris expectās·dum cū illo incluso frequē
ter colloquium haberet·requisitus insup vtrū ce
nobiū quod cluniacū dicit̄ et odilonē ei9 abbatez
nosstz·optime se nosse phibuit·Quo scisscitāte cur
hoc ab eo seruus dei inquireret · Sūt īquit vicina
loca nobis ex quib9 grauissima flamaz euomunē

incendia·i quib? etiã locis anime diuersa iuunt p meritorũ qualitate tormenta· Ad quorũ semper exaggeranda supplicia sunt innumerabiles demones deputati· qui intolerabiles eorũ penas quotidie renouãt et eos ad rediuiua supplicia idesinẽter instaurãt· Quos tamen ego frequenter audiui querulis lamentatõibus eiulantes q oratõibus et elemosinis quorundã frequenter ex eorũ manib? eriperentur anime damnatorũ·Inter cetẽa quoq; permaximã de cluiacensi cetu et eorũ abbate querimoniã faciũt·quia q̃sepe per eos sui iuris vernaculos perdũt·Quãobrez te p dei nomen obtestor·vt sanctis fratrib? illis hec que tibi dixi fideliter referas·ex nostra quoq; parte denuncies vt orationib? et elemosinis magis ac magis insistant presertim huius intentionis intuitu·vt de manib? demonũ eos qui ab illis cruciãtur educãt·Ille ergo regressus i patriã·cũ hoc abbati odiloni et fratrib? retulisset·Idem pater odilo per omnia monasteria sua generale decretũ cõstituit·vt sic die primo nouembris omniũ sanctorũ solẽnitas agitur·ita sequenti die in psalmis et elemosinis et p̃cipue missarũ solemnijs omniũ i xp̃o conquiescentiũ memoria celebretur· Benedictus papa dũ vineret·hũc sanctũ virũ affectuose dilexit·et apostolorũ limina frequentãti necessarios sumpt? sepe ministrauit· Qui cũ decessisset Iohanni portuensi ep̃o et alijs duob? per speciẽ nocturne visionis apparuit·cisq; quia in penalib? tenebris cõstitutus esset indicauit·hoc insuper addens·quia beati odilonis meritis eũ supna censura liberare decreuerit a tormentis·Protim? idẽ iohãnes ep̃s papiã venit et p monachos cenobij beati maioli omnem sancto viro odiloni seriem visionis exponit Qui mox psalmodias et oratões ab omnib? i monasterio cluniacensi fieri elemosinas largiri·et sacrificiuz deo misterij salutaris offerri pro illo precepit·Per omnia quoq; monasteria sui regiminis eius sanctionis edicta mãdauit·Cũq; fratres istãtissima deuotõne hoc facerent· eldeberth? monachus qui hoc obedientie fungebat officio·s· vt inopes aleret et necessaria ministraret p soporẽ vidit quendã pulcrũ ac serenũ aspectu magno cãdidatorũ agmine constipatũ ingredi claustrũ·qui capitulũ vbi pater odilo cũ fratrib? residebat·intuit·et ad ei? genua caput humilit flexit·eiq; gratias egit· Cunq; frater ille·s·eldebertus inquireret·quisnã ille esset·respõsum est illi ip̃m esse benedictũ papã·qui idarco viro dei gratias ageret quia pijs eius sanctorumq; fratrũ p̃cibus et tartareum cruciatũ euasisset·et cũ beatis ciuib? quietur? superne hierusalem ingressum meruisset·

·CVI· De transitu eiusdem abbatis sancti·

Tr itaq; sanctus odilo disp̃satõnis gemine moderator insignis et in spirituali studio corã diuinis obtutib? fulsit·et interzeni laborzis industria nõ mediocriter claruit· Cum vero iam extremũ temp? ageret p quĩquennium fere grauissimo labore cruciatus est· Cũq; monasteria sua circũiens admonitõnis causa visitare cepisset·siluiniac·deuenit·ibiq; circa festum domĩce circũcisionis se e seculo migraturũ p̃dixit· Porro cũ iam in agonis ã gustia ostitut? esset dyabolũ astare cõspexit·eũq; p nomen tremendi iudicis vt abscederet terzibilit increpauit· Anno igit incarnatõnis domĩ·M·xlviij·etatis etiã sue·lxxx vij·ordinatõnis vero·lvj·nocte que circũcisionis domini solennia p̃cedebat eukaristiam p̃cepit·sic q; beatũ spiritũ deo reddidit· Eadem nocte frat quidã simplex et innocens gregorij? exequiaz funebriũ lassitudie p̃grauat? in eadẽ cella in qua sãctus obierat ppriũ stratum petijt et dormire tẽptanit·Sed necdũ plene dormiens beatum odilonem sibi astãtem vidit· Qui requisit? ab eo quid ageret·bene se habere et in p̃sentia xp̃i esse respõdit·sed in ipa hora obitus sui figurã quandã trucem ac terzibilem teterzime sue visionis horrorẽ incutere tẽptantẽ se vidisse que xp̃i p̃fortãte virtute nõ se potuit infestatõe nocere·Proxia quoq; ·xl·succedẽte sancte memorie laurentij? amalfitan? archiep̃s potens in literis et vita laudabilis rome ostitut? obdormiuit in domino·cuius cadauer cũ i ecclesia delatũ fuisset albero· quidã honestus clericus in angulo eiusdẽ ecclesie lassa mẽbra sopori dedit·tũc vir sanctus ei apparuit· Qui requisitus ab eo quando illuc et cur aduenisset ait·Ad karissimi olim amici nostri domĩ laurentij pontificis exequias veni·quibus expletis antequã recederẽ te videre volui·his dictis species loquentis euanuit·Ad eius quoq; tumulũ adhuc rutilãt noua signa virtutum· Actor· Idem sanct? abbas·s·odilo sermones quosdã festiuos qui a mõachis ordinis sui frequentant eleganter cõposuit·

·CVII· De ceteris viris illustribus eiusdem temporis· Sigibertus·

Horebant et hoc tempe in scientia lit̃arũ in lotharingia Bigerus abbas lobiens· Adelbold? ep̃s wltraiectẽsis·In frãcia fulbertus ep̃s carnotens·Abbo abbas floriacens· q̃ sup calculum victorij ometat? est·Hugone rege francorum mortuo robertus filius eius regnauit annis·xxxiiij· Guillermus· Iste rex· Robertus fuit in ecclesiasticis cantib? non mediocriter doctus Deniq; et pulcerrimã fecit sequentiaz Sãcti spiritus assit nobis gratia· et respõsorium istud·O iuda et hierusalẽ· Actor· Sz et hoc alla ferẽ fecisse·Eripe me de inimicis meis de? meus et ab insurgentib? in me libera me· Et cũ quadam die esset rome in vigilia apostolorũ petri & pauli obtulit scedulã quandã sup altare·putãtib? omnib? illum magnũ aliquid obtulisse· repperũt illum nichil aliud sup altare posuisse nisi scedulam in qua scriptum erat respõsoriũ istud cum versu suo·Cornelius cẽturio·qõ ipse rex cum cãtu suo cõposuerat·Anno othonis·xiij·Hibert? ordinat? colonien̄siũ episcop? multa sanctitate claret·Clarebat etiam hoc tempe inter gallos aufridus q̃ cũ fuisset comes bratuspãtium non minus iustitia q̃p potentia seculi famosus·deposito militie cingulo tonsoratus in clericum·eo puect? est vt ordinaret epis̃cop? wltraiectens ecclesie·Anno·xv· Iohannes romane ecclesie·cxliij·presidet post quem gerbertus de quo iam dictum est·qui et siluester cxliiij·qui et ipse inter claros scientia literaq; egregie claruit quidã trãsito siluestro isto agapituz papam hoc in loco ponunt·Quod non ociose factũ esse dicit·quia is siluester non p ostiũ intrasse creditur·quippe qui a quibusdaz etiam nigromancie arguitur·de morte quoq; eius non recte tractat·a dyabolo enim pcussus obijsse dicit·quam rẽ nos in medio relinquimus·a numero em̃ patrum vir tur excluſus·Anno othonis·xvj·s·hiesu xp̃i·M· secundum pputatõem dyonisij multa p̃digia visa

sunt · Terremotus factus est pmaximus cometes apparuit · xix · kl' ianuarij circa horam nonā aperto celo quasi facula ardens cum longo tractu fulgu ris instar illabit̄ terris · et cū tanto splendore vt̄ modo qui in agris erant · sed in tectis etiam irru pto fulmine ferirent̄ · qua celi scissura sensim eua nescēte interi visa est figura quasi serpētis capite quidem crescente cum ceruleis pedibus ·

·CVIII· De quadam victoria otho nis et morte eiusdem ·

ANno · xviij · otho impator rome crescētē patriciū bello aggredit̄ · sed victus cre scens et ex fuga retract? capit̄ · viliq3 iu mento auerse impost? circūducit̄ et paulati mem bris truncat̄ · Ad vltimū ante vrbē suspēdit̄ · An no · xix · otho impator degens rome dū cum roma nis se remissi? egit tractās qualiter iura regni & ecclesie ad ātiquū statū reformaret · romani p hoc ad optēptum eius adducti · subito cōtra eū ispirāt et aliquot militū eius pēptis eū in palatio obsidēt Vnde p industriā henrici ducis baioarie et hugo nis marchiois italie simulato pacto vix extractus a roma discedit cum siluestro papa · et quia vxor crescētis impatorē spe regnādi ad amorē sui pelle xerat · dolēs de eius discessu venenū misit ei · quo ille cōsum pt? imēmeanduz in italia moriē · Milites transalpini corp? impatoris defūcti cū insignibus impij ad galliā referētes crebris ytaloz incursib? lascessiti armis sibi viā pant · Sed cū iaz res i tuto esse putaret̄ dux baioarie henric? iniuriato heribē to colonienſiū archiepo a cui? ore omēs pēdebāt insignia regni ab eo violēter extorsit quasi iure he reditario sibi cōpetētia · Erat quippe filius henrici ducis qui fuit geit? de henrico fratre primi otho nis impatoris ·

Cōtinētia vicesimisexti libri ·

Vicesimussext? liber cōtinet histo riam · ciiij · annoruz p successiones quattuor impatorum scz · Henrici secūdi · Conradi scōi · Henrici tcij · Henrici quarti · Et inter hec narra tōnes quasdā petri damiani & flo res quoq3 nōnullos anshelmi cantuariēsis achilō berti cenomanēsis · Habet autē capitula · cxlv ·

DE imperio henrici scōi et bonis initijs sā cti elphegi · ·i·

De discipulo eius qui furtim edebat a ō monibus rapto · ·ii·

Qualiter idem factus est wintonie epūs · ·iii·

Qualiter archiepūs fact? patientez se et liberalem se exhibuit · ·iiii·

De ostātia eius i psecutōne danoz et āgloz ·v·

Qualiter aīauit populū ad patientiā et de feroci tate hostium · ·vi·

Qualiter p grege se opposuit et in hostes etiaz li beralis fuit · ·vii·

De martirio eiusdem ·viii·

De quibusdā incidentib? illi? tpis · ·ix·

De vltōne dei sup ducētes chorcas i cimiterio ·x·

De ceteris euentibus illius tpis ·xi·

De beriberto colonienſi et alio pphēta qui in ea dem pfuit ecclesia · ·xii·

De religioso duce normānie richardo · ·xiii·

De impio cōradi secundi et viris illustrib? illius temporis · ·xiiii·

De cimitone rege āglie et fulberto carnotēsi ·xv·

De cōcilio tribunensi et quibusdam statutis epi scopalibus · ·xvi·

De ceteris euentibus sub imperio conradi et de morte eius · ·xvii·

De impio henrici terci et actib? eius · ·xviii·

Adhuc de eodem · ·xix·

De sancto edwardo rege āglie et ei? pphia ·xx·

De benedicto papa mioze et maioze · ·xxi·

De gregorio papa huius nomis sexto et actibus eius · ·xxii·

Responsio eius ad cardinales ipsum quasi homici dam arguentes · ·xxiii·

Ratōnabilis ei? defensio ad eosdem · ·xxiiii

Responsio ad obiecta · ·xxv·

De muliere malefica a demoīb? rapta · ·xxvi·

De ceteris euētibus illi? tpis · ·xxvii·

De sancto theobaldo heremita · ·xxviii·

De iuuene qui statuam veneris anulo desponsa uit · ·xxix·

De berēgario heretico et ei? penitētia · ·xxx·

De corpib? sanctorū anglie incorruptis et de san cto kenelmo martire · ·xxxi·

De regibus martiribus oswaldo et eadmundo et de sancta echeldreda · ·xxxii·

De qbusdā alijs vginib? sacris in āglia · ·xxxiii·

De ceteris sanctis illius tpis · ·xxxiiii·

De initio impij henrici quarti · ·xxxv·

De lāfranco cantuariensi et boīs ei? iitijs ·xxxvi·

De gestis ei? dē p? archiepatū susceptū · ·xxxvii·

De muliere gemella et quib?dā alijs · ·xxxviij·

De guillerio comite normānie et ei? origie ·xxxix

De duobus archiepīs rothomagensibus malgerio et mauriolo · ·xl·

Qualiter prefatus guillerinus anglie regnum ac quisiuit · ·xli·

De quibusdā incidentibus illius tpis · ·xlii·

De quibusdā miraclis fācti dūstani cātuar ·xliii·

De hildebrāno archidiacono qui factus est papa gregorius · ·xliiii·

De sinodo ei? ī qua simoīacos dānauit · ·xlv·

De sancto stephano grandimontensis ordinis in stitutor · ·xlvi·

De austeritate vite eiusdem · ·xlvii·

De miraculis eiusdem · ·xlviii·

De transitu einsdem · ·xlix·

De translatione corporis eius et miraculis sequē tibus · ·l·

De discordia inter imperatorem henricum et pa pam hildebrannum · ·li·

Apologia petri damiani super episcopatu dimis so · ·lii·

Narratōnes eiusdem de quibusdām casibus mira bilibus · ·liii·

Adhuc de eodem · ·liiii·

Item de eodem · ·lv·

Item de eodem · ·lvi·

De eodem · ·lvii·

Item de eodem · ·lviii·

Item de eodem · ·lix·

Item de eodem · ·lx·

Item de eodem ·lxi·

Adhuc de eodem · ·lxii·

Item de eodem · ·lxiii·

Adhuc de eodem · ·lxiiii·

De ceteris gestis einsdē tpis · ·lxv·

De destructione ecclesie aldeburgensis et eius mi raculis · ·lxvi·

De anſhelmo cantuar·et boīs eius mitijs ·lxvii·
De miraculis eiuſdem· lxviii·
Adhuc de eodem· ·lxix·
Qualiter abbatē quendam de correptōnis auſteritate redarguit· ·lxx·
De promotione eius in archiepiſcopum et ſcriptis eiuſdem· ·lxxi·
Exhortatō eius ad ſecretū otēplatōnis· ·lxxii·
Inquiſitō diuīe potentie mīe et iuſticie· ·lxxiii·
Inquiſitō vītatis eternitatis et boītatiſ· ·lxxiiii·
Inquiſitō ſūmi boni ī quo ſūt oīa bona· ·lxxv·
Inquiſitio pleni gaudij quod de illo bono habebitur· ·lxxvi·
Explōratō miſerie pn̄tis et future· ·lxxvii·
Inuocatō filij dei cū mēoria paſſioīs ei9 ·lxxviii·
Inuocatō mr̄is vginis ſimul et filij· ·lxxix·
Item inuocatō vtriuſqz· ·lxxx·
plāct9 ꝑpij lapſus et pene future· ·lxxxi·
De qbuſdaz īcidentib9 ſub īpio henrici ·lxxxii·
De tranſlatōe beati nicolai et ei9 miracl'is lxxxiii·
De ceteris euētibus illius tpis· ·lxxxiiii·
De guillerino peſtilente rege anglie· ·lxxxv·
De actibus eius nequiſſimis· ·lxxxvi·
De peſtilentijs que tpib9 ei9 acciderūt ·lxxxvii·
De fulcone comite andegauenſi· ·lxxxviii·
De clerico cui ſodal' damnatus apparuit ·lxxxix·
De muliere laudunēſi q̄ ab igne euaſit· ·xc·
De ycilio claremōtenſi et ſtatutis eius· ·xci·
De innumerabilibus populis in occidente cruce ſignatis· ·xcii·
De ceteris euētibus illius tpis· ·xciii·
De monachis molernienſib9 qui ad heremū ciſtercij conuolarunt· ·xciiii·
De ꝓſtructōne abbatie et mitō ordīs· ·xcv·
De cauſa itineris tranſmarini et ſignis precedentibus ·xcvj
De itinere tranſmarino et primo de cōgreſſu cōtra thurcos · ·xcvij
De tranſitu exercitus dei p loca grecie· xcviij·
Qualiter antiochia capta eſt a xp̄ianis et poſtea a thurcis obſeſſa ·xcix·
De inuentione lancee ſaluatoris· ·c·
De fuga thurcorū et deſcriptione vrbis anthiochie· ·cj·
Qualiter capta eſt hieruſalem a xp̄ianis· ·cij·
De deſcriptione illius vrbis et godefrido ibi ī regem electo · ·ciij·
De interitu impij regis guillerini et ſignis precedentibus· ·ciiii·
De baldewino hieroſolimorū rege· ·cv·
De clerico per quandam viſionem ad ordīnē ciſtēcienſem conuerſo· ·cvi·
De clade fuldēſi et vulſtāo epo wigorniēſi ·cvii·
De hildebto epo cenomanēſi et ſcriptis ei9 ·cviii
Verſus eiuſdē de exilio ſuo· ·cix·
De miſeria anime degētis in corpe· ·cx·
Dicta eiuſdē de ſeptem actib9 anime· ·cxi·
De vita corpis et eius appetitu vl' tedio ·cxii·
De miſterio hoſtie ſacre· ·cxiii·
De ꝓfeſſione ſancte trinitatis· ·xiiii·
Oratō eiuſdem ad xp̄m dn̄m· ·cxv
De quibuſdam prodigijs et morte henrici imperatoris· ·cxvi·
De moribus eiuſdem et aduerſario eius a muris9 deuorato· ·cxvii·
De conuerſione petri alfonſi quondam iudei et editōne libelli ſui· ·cxviii·

De erꝛore iudeorū circa legis intellectū· ·cxix
De erꝛore eorū circa naturā dei ſimplicē· ·cxx·
Item de erꝛoribus eorum circa diuinitatis immenſitatem· ·cxxii·
De hoc q̄ fingunt deū vt infirmū iraſci et quotidie flentē orare p ipoꝝ captiuitate· ·cxxi·
Suggillatō eorundē ſup p̄fato erꝛore· ·cxxiii·
Q̄ corpalia de deo dicunē in ſcriptura non ꝓprie ſed tropice· ·cxxiiii·
Ratōnes de deo philoſophice· ·cxxv
De creatōne mundi· ·cxxvi·
De formatōne reꝝ p iterualla ſex dieꝝ· ·cxxvii
De quibuſdā fabulis libri tharuth· ·cxxviii·
De quibuſdam alijs fabulis eiuſdem· ·cxxix·
Item de ceteris eiuſdem· ·cxxx·
Q̄ cauſa vltime captiuitatis non fuit eadem que prioris· ·cxxxi·
Q̄ vltīa fuerit ḡuior et diuturnior q̄ ꝑior· cxxxii
De portentis que vltimā captiuitatē preceſſerūt et de tolerantia dei erga iudeos· ·cxxxiii·
Quibus teſtimonijs probari poſſit q̄ eius cauſa xp̄i paſſio fuit· ·cxxxiiii·
Q̄ iudei male intelligunt articulum ō reſurrectōne mortuorum· ·cxxxv
Expoſitō ſup hoc in ꝓphetia ezechielis· ·cxxxvi
Improbatō p̄fati erꝛoris eorum· ·cxxxvii
Item ſuggillatō de eodem· ·cxxxviii
De vacuatōne cult9 iudeorū· ·cxxxix·
Expoſitō legis ſaracenorum· ·cxl·
De p̄mio eius obſeruatorū et pena ꝓemptorum ſcōm machometum· ·cxli·
Deſcriptō vite machometi· ·cxlii·
Q̄ non fuit verus ꝓpheta ſed falſus· ·cxliii·
Diſputatō contra legem ipſius· ·cxliiii·
Adhuc de eodem et de fallacia eiuſdem· ·cxlv·

·I. De imperio henrici ſecundi et bonis initijs ſancti elphegi·

Enricus igit̄ dux cōcilia tis ſibi animis quorūdaz p̄incipū regni vngit̄ in regem a wiligiſo magun tino archiep̄o et impera uit annis·xxii· Cepit autem impare henric9 ān̄o domini·M·iij· Mūdi·ſ· quartimilleſimo·dcccc· lxvi·hic potētiores regni viros bella ſibi cōcitare volentes celeriter deuicit·et reges gentiliū in interiori germania ꝓmorātes qui dicunē wandi tributarios ſibi facit· Ex geſtis ſancti elphegi·

Hoc tempe floruit ſanct9 elphegꝰ cantuariēſ archiep̄9 qui quondā ſplendidiſſimis natalib9 ortus literali ſciētia ībuendus tradit9 lectis et plect is que ſaluti ſufficienda videbanē totū p̄hie ſtudiū ꝓuertit ad diligendū deum· Cūqz artioris vite ſemitam arripe vellet ꝓuenit ad locū qui balneū dicitur·ibiqz habitaculū cōſtruxit·et incluſū ſe mirabili rigore ſtrinxit·nec mora · nobiles quiqz ad conſilium ſpirituale eius ꝓquirendū ꝓfluūt·pleſqz ſub eiuſ diſciplina vitam ſimul et habitū imitaturi accedunt· Vbi autem āpliſſima māſione pfecta ſobrietatis legem diſcipulis indixit·et moderari carnales appetituſ edocuit· Ip̄e ī anguſtiſſimā domunculaz ſe ꝓtulit delegato prepoſito qui eis victualia ferret·ſummoꝝ tamen negocioruz cauſe ad illum deferebantur· ·II· De diſcipl'o eius qui furtim edebat a demonib9 rapto·

Deliq aũt discipulorũ eius moꝛta sper-
nentes ꝓfessioꝭ ĩmemoꝛes·nichilq cõ-
munẽ vitã habentes mediis noctib⁹ cõe
sueuerãt furtiꝭ cibos edere·ebꝛietati opã dare
lasciuire·et pꝛoꝛs⁹ ihonesta quantũ latẽs sineba-
audacia ꝓpetrare·Sed ira dei illũ qui in hoc scelt
re capitalis erat·hoꝛrẽdo subitoq iudicõ ĩuol-
uens occidit·Nocte vero que diei sepulture illi⁹
succesꝭerat elphego sacras de moꝛe excubias cele-
brante et se dommo sacrificiũ offerẽte cõtigit ĩ-
fra ambitũ monasterij validas voces audiri qua-
si vim inferentiũ·vel illatã sustinẽtiũ vir dei igno
rãs quid esset ꝓcãte ad monasteriũ tẽdit·Attoĩtis
q auribꝰ sonũ captãs verba discernit domũ irꝛu
pit·Et ecce is qui nup obierat misere afflict⁹ so
lo iacebat·Sup quẽ hoꝛrẽdi aspect⁹ homies sta-
bant·qui taureis et ignitis serpẽtib⁹ eũ flagella
bant·Illoq ꝑ doloꝛis angustia vlulãte hoc illi im
ꝓperabãt·Nec tu deo nec nos tibi·Eadẽ que sepi
us repetẽtes e loco captiuũ extraxerũt·Tũc sãct⁹
recedens qd reliquũ erat noctis flens ĩsomne du
xit·Oꝛto autem sole discipulos ĩsimul opulit· et
que manifestãte deo viderat retulit·videns alios
psallere·alios flere·omnes trepidare·At hi quos
moꝛtui scelus sodales habuerat medij ꝓsiliũt·er-
roꝛẽ fatenẽ· ꝓaue gesta postulãt vlcisci ne diuĩe
vltõi remanerẽt obnoxij·Requisiti aũt vbi oueni
endi et ꝓuiuandi locũ habuissent·illũ ei locũ desi-
gnant quo ꝺfũcti animã spũs nequã cruciauerãt
Sic pi⁹ de⁹ ꝓpter optia viri merita dum vni⁹ sce
lus noluit latere omia mala voluit detegere·et dũ
vni noluit ꝑcere·omniũ moꝛbos voluit sanare·

·III· Qualiter idẽ sanctus factus est
wintoniensis episcopus·

Interea moꝛtuo wẽtano epo sanct⁹ dun
stanus cãtuariens aechieps qui vniuẽsis
vꝛbibus in anglia cõstitutis·necnõ et in
aliis regioĩb⁹ anglorũ regno suppositis ꝓim⁹ ꝑ
sidebat·cõperto q ꝺ wẽtano põtifice eligẽdo ma
gna ptiũ dissensio fieret·metuẽs hoc scãdalo plꝰ-
marũ ruinarũ fieri animarũ oꝛauit dñm vt digna
reꝛ ostendere·quis regende ecclesie deberet ido-
neus pastoꝛ succedere·Cũq monachi et clerici li-
tem·et ille ꝑcem multiplicaret·ecce affuit ãdreas
apostolus tali oꝛaculo vsus·Quid carissime otri-
staris et tam lngubꝛes quest⁹ lacrimãdo effaris·
Surge et elphego abbati manũ impone·eũq deso
late ecclesie sacerdotẽ ostitue·Nec te ꝓhibeat ali-
quoq potentia·quia nõ ab homĩe sed a deo hec ꝓ
cessit sententia·Tunc letissim⁹ põtifex effect⁹ pa
latinis auribꝰ hec exposuit·factoq cõuentu oẽs
in sententiã trãsierũt clamãtes id se velle qd deus
vellet qdq põtifex deliberaret·Factus ergo põ-
tifex elpheg⁹ tam strenue se in cũctis agebat vt
nemo dubitaret quin is coꝛdi ei⁹ moderatoꝛ sede
ret·cuius electõne ꝓmot⁹ fuisset·ita se omnium
moꝛib⁹ ꝺonauit vt et omnib⁹ car⁹ essꝫ· et nemo
quod rarũ est inter homines eius gloꝛie inuiꝺret
Cũq summe misericoꝛdie ac beneficentie in oẽs
esset in se crudelis et ĩpius apparebat·nã hiberno
tpe cũ terꝛa glaciali frigoꝛe rigeret·et ꝓfund⁹ ce
teros somnus occupet·ipe clam de stratu sueuit
surgere·et extraneũ lo cũ petẽs·ibi nudis pediꝭ
ac simplici veste inaut⁹·in oꝛatõe pnoctare· ꝛetã
cũ veluti pꝛãsur⁹ intraret·tã vacuus fere a mensa
surꝛexit q ꝑ vacuus accesserit·ito vt nec ediss ꝫ·nec ñ
ediſſe a considentibus redargui posset ·Omnibus
paupibus ita subuenit·vt nec prochialiũ quẽpiaꝫ
publice mendicare·nec extranei loci paupem va-
cuũ abire ꝓmitteret hoꝛrendũ nephas reputãs· si
qd nature ꝓmune instituit·hoc sibi homo ꝓiuatũ
vsurpare velit·Vbi aũt illa ꝺfecissent que ex iure
ecclesie mĩisterio paupum cõpetere possent the-
sauros ecclesie quos multiplices ꝓauerat iussit di
stribꝛui·docens ad hoc oꝛnatissima queq ecclesiaꝭ
possidere·vt tempe felicitatis sint honestati·tẽpe
vero necessitatis sint vtilitati·Pꝛefat⁹ igiẽ defen
soꝛ iustitie dunstan⁹ accepto rumoꝛe quo beatus
elphegus in popl'o ꝓdicabaẽ·excelsas deo laudes
referens·eiuſ misericoꝛdiã postulauit vt eũ patri
archat⁹ sui heredẽ p⁹ obitũ suũ quẽ ꝑsciuerat reli
quẽt·cui statĩ qd postulat ꝓmittiẽ q̃uis nõ statĩ
sed tpe ꝺcurso ad implereẽ·Nam quĩquẽnio quo
siml' vixerãt põtifices dunstan⁹ et elphegus supa
to·dnnstano autem in gaudiuꝫ domĩ sui ingresso
tres sibi post illum ex oꝛdine sncceſſerunt·

·IIII· Qualiter factus archiepus pa
tientem se et liberalem exhibuit·

Anno igiẽ incarnate diuinitatis·M·vj·el
phegus de wintonia cantuariã trãslat⁹
ibiq archieps leuatus post paucos dies
vrbem romã adire instituit·Iãq ausoniã ingres-
sus cũ in quodã opido exitinere fessus quiescerꝫ
opidani hominẽ incognitũ habentes auaricie sue
cõsulentes domũ irꝛumpũt·res diripiunt· ipmq
omni suppellectili ꝓiuatũ verbis et verberib⁹ ex
ire ꝓpellunt·At ille ꝺtumelias suas leuiter ferens
suoꝛũ vero mediocriẽ doleꝫ·via qua venit redi-
re cepit· necduꝫ ab opido longe secesserat et ecce
hoꝛrẽde voces menia coꝛripiũt·que cinerem edifi
cijs et ciuibus minanẽ iacturã·excitat⁹ ergo po
pulus ab igne strata reliquit·et ꝑceps ad omnia
discurꝛit· Cũq multa iam flama populata fuisset
nec euadendi incendij spes aliqua ciuibus inesset
sanioꝛi sensu effecti qui virũ ꝓturbauerãt·ne foꝛ
te ignis eis ad vindictã deseuiret animo ꝓtractãt
exeũtes hominẽ ꝙquirũt inuenerũt adoꝛãt ·ploꝛãt
ille vero vt semper pietatis aĩm tenerꝛimũ habẽs
redeamus inquit vt ignem eminus videam⁹·Stãs
ergo ignem intueẽ lacrimas distillat·deũ cõpellit
ꝓinus in aere ignis suspendiẽ·et ꝑ ĩnumeras do
mos traiectus extra menia inueniẽ· Tunc omne
vlgus cepit ꝑ poꝛtas effluere·et sancto munera
offerꝛe·Quibus ille ait·Sint vestra vobis·nobis
aũt sufficiãt nostra·Verũtamen si qd offensa ꝓ
meruit laxari vltis·neminẽ deinceps e domib⁹ ve
stris ꝓturbetis·quin potius omnes suscipe·et su
sceptis que officij sunt ĩpendere curetis·sic fatus
sua recepit·turbãq reꝛire ꝑcepit · Tante autem
fuit liberalitatis et misericoꝛdie vt cũ nichil supes
set iam qd de suo largiri ꝓximis posset hocĩꝫ qd
erat dare nõ metueret·malens hinc moꝛiendo de
esse·quã ꝓximis suis viuendo nõ ꝑsse·Itaq cũ
pirate pessimũ genus ꝑdonũ cũ duce turcillo da
noꝛũ pꝛincipe poꝛtus maris oberꝛarent·ꝑ omnes
angliam gens illa spgiẽ·et quidquid obstaret cuꝫ
cede·cum incendio ꝺminuit·Deserta igiẽ ab inco
lis terꝛa ad vrbes vicinas cõfugiẽ · iacuitq terꝛa
ꝑdonum furori obnoxia nullo cultoꝛe beata·Naꝫ
rex anglorꝫ echelredus ĩbellis quia ĩbecillis·mõa-
chum potius quã militem actõne ꝓtendebat·In
tanto rerũ discrimine elpheg⁹ hostes adibat·vbũ
vite eis ꝑdicabat·captiuos dato ꝑcio redimebat
et eos quos fames opꝓimebat alebat· tantum qꝫ

placendi hostibus diuina gratia ei cōcessit· vt nō solū captiuos a tempalib⁹· verūetiā captiuatores ab eterna seruitute liberaret· dū fidei expertes ad fidem reuocaret. V De constantia ei⁹ ī pse cutione danorū et āglorū·

Pars tñ eorū nō modica īfīōlitatis errore detenta socior⁹ saluti īuidebat actorēq; salutis eorū īmēficere cogitabat· metuēs ne sublatis his quibus auxiliarijs bellaē solebant minorē nocēdi licentiam vel resistendi potētiam haberent· Sz dū īfideliū paucitatez ad miustā hoīs iusti necem ꝓpter fideliū copiā dia bolus ñ posset impellere· aliā patrādi sceleris viā aggreditur· Nam edric⁹ totius regni prefectus cui⁹ fratrem nobilitas cātuariorum eoq; ei īm presentia regis gratuito maledixisset· et bona quorū dam īuasisset aggressuz īterfecerat· et edes eius succenderat· ultōnem sāguinis eius a rege postulat· at rex postulata denegat iure fratrē pemptuz ꝓnuncians· qui tantam nobilitatē regali palacō īpetere ꝓsumpsisset· ꝑfectus colore mutatur palaciū egrediē· iunctisq; secum decemmilib⁹ viris armatis fratrem ulcisci conatur· ꝟ dum resistentibus aduersarijs cogitatus suos parū ꝓcessisse cōspiceret· elatus ī iram danorum pciliabula expetit et auxilia perquirit· regnū post victoriā eq; sorte diuidendū ꝓmittit se orientalibus anglis pncipari· illos vero aquiloē potiri· Quid plura· Dextras dant et accipiunt· sacramēta exigūt & porrigunt· hostes pontifici· ꝑfectus nobilitati· omēs cantuarii necē īmentāt· cui⁹ rei fama ciuitate vehemenē ꝓmota· mox vniuersa nobilitas q; īm legis violatorem vindictā exercuerat· lacrimabili questu pontificem circūdat· orat vt vrbem exeat· et vite sue omīm īter vitas excellentius ꝓsulat· At ille· Alia īq; michi gradiendū via puto· dū ꝑteri tos mecū labores reputatis eternā dei retributōnē cogito· nec eñ sceleratoz maleficia cōmisimus vt hinc mortis supplicia timere debeamus· an forte illud īm crimīe illorū est q; eorū dilectos a pagāo errore retraximus et ad veri dei cultū attraxim⁹? An ibi offendim⁹? cū captīos libertati restituim⁹? & quos restituere nō potuimus ī captiuitate pauimus· Sz vtinam pro tali offensa tot ī me mortis deseuiāt vulnera· quot īm me mēbroz varietates formauit natura· Ceterū mercenarius esse potero si uidens oues meas a lupis deuorari īcipiā fugā meditari· Proīnde quibus īspirauit deus vt bōa malaq; ꝓpeti velint· hec que nobis ꝑparata sunt patientes expectent VI Qualiē animauit populum ad patientiā de ferocitate hostium

TVnc quibusdam ad alia loca se trāsferētib⁹· alijs placandi gratia ad danos accedentibus elpheg⁹ conuocatis paupibus populi sui hortabatur eos bono aīo esse deum ꝑ oculis habere· nichil preter eū formidare exēplum hūilitatis et patiētie xpi sumere· qui cuz esset oīm dominus· nō solum de inimicis vlcisci se noluit· sed et seuientem petri amorem ab vltōne phibuit· proponebat eis constantiam martirū et victorias eoz· His illos ꝟmonibus īstitutos ad quecūq; tormenta persecutor impellerz reddidit patissimos· Deīnde epali benedictione super eos effusa· pacisq; ꝓmunione ī osculo sancto libata dū diuini epuli omēs participes effecissz· se illis illos sibi et vtroq; oīm ꝓtectori do ꝓ mēdauit· Vrbe aūt ab hostib⁹ circūuallata ciues ꝓ muris ꝓsisten tes rsistēdi audaciā ñ tā ostēdebāt q; ꝓsilabāt· Iam vero exhausto quidquid ad vsum vite pauerant· missus est a pontifice qui dano suggerēt· vt ab incepto desisteret· et iudicium dei timeret· fieri eñ plezq; vt pater filiū baculo ꝓcutiat· et ipsum baculum īm ignem ꝓiciat· Sz angli qui ad impietatem ꝓcliuiores erāt eo ferociores īstabant viēas agere murū arietibus ferire· igneas faces iacere īmoe feralis ꝓ cōtiguas dom⁹ ignis cōceptus per ommia loca dilatando spgitur· Tūc miserāda īnē ciues cūctatō vtq; desertis ꝓpugnacul' ad domos ꝓprias ꝓuolarent· an eis neglectis munitōni incūberent· vicit dulcis filioz recordatō· tuēde failie īnata ꝓpassio· Curzūt furore precipites· rapiunt e medijs ignibus cōiuges· & caros liberos hostili statim gladio trucidādos· Sed illis ad cīeres edificiorū attenti⁹ occupatis· effracta vrbe exercit⁹ īgredit· Alij ferro iugulanē· alij flamis ꝓsumunē plures vero super muros ꝑcipites danē· Matrone nobiliores dum thesauros quos nō habent ꝓdere coguntur capillis ꝓ plateas distracte ad vltimuz flamis īiecte moriūtur· puuli a matrum vberib⁹ euulsi· aut lanceis excipiunē· aut supato plaustro minutatim conterunē ·VII· Q·Qualiter ꝓ grege se opposuit et īm hostes etiā· liberalis fuit·

POntifex aūt nō ferens tantā suorū depopulatōnez ad locū cadaueribus plenum curzit īter densissimos hostium cuneos se īgerit clamans· Parcite ꝓcite si viros vos esse cognoscitis īnocentem etatem persequi desinite· Non est ista victoria· qua lactantiū pezi mitur īfantia en me qui vt xpianū popl'ū augerez multo vos milite spoliaui· En qui vestra crimina semp libero oze dānaui qui captiuos paui redemi Si gratis malos esse delectat· ī me ꝑcipue vestra ira deseuiat· quem tot modis vos offendisse ꝓstat Protinus ergo īnumeris manibus athleta dei carpitur et intercepto gutture vox loquentis ꝓpedit palme vinculis īnectūtur· gene vnguib⁹ dissecā tur· pugnis et calcibus latera tūduntur· Interz hec seruus dei muto simil' impioz manibus ad atriū templi impulsus iubetur flagitiū noui spectator assistere vt mortem ante mortē videret· nullūq; mortis genus existeret quod eum siue patientem siue suis cōdolentem ꝑteriret· Accedunt igitur et cupas super īuicem positas īflamant· vt tectuz īde cōburant· Iamq; plumbū ab igne resolutum cepit introrsus defluere· cū sancta monachorum plebs caput pallio coopta lacrimis faciem rigata egreditur· datura ꝓ saluatore quod ille ꝓ omīb⁹ digt⁹ est impendere· ad quā ferzo excipiēdā trux carnifex occurzens misabili cede deuastat· Igitur ex omī nūo qui ad octomilia hoīm ꝓtendebātur quatuor sol'· monastice ꝓfessionis· et· dccc· inferioris ordinis viros remansisse accepī⁹· Quos verzberibus acriter exarzatos· aut pecuniaria redemptione dignos iudicauerūt· aut seruilibus opib⁹ mancipando secum adduxerunt· Iam populo cesso et vrbe flamata· templo violato· ꝑscrutato spoliato· dum sanctus toto corpore vinctus ad portā septentrionis trahitur· ecce hi quos ex ruina sup fuisse dixi· pedes trahib⁹ īserti sub militari custodia tenebanē· Qui viso pōtifice et q; conē eū agebatur· eleuatis īm celū manibus cum rugitu exclamāt· deū tante crudelitatis īspectorē fore postulantes· pōtifex autē subsistens vt fractus eorum animos ore firmaret· repente ab impellentibus se

graui p humēros wlnere sautiaē·adeo vt pfluen te sanguinis vnda·humer⁹ a corpe diuisus appare ret Exhorrent facin⁹ opediti·exhorrent etiā dani Duciē sanctus ad carcerē·quem fedabat horror tenebrarū·āgustia pietum·imprunitas ranarum· ibi eū septem mensib⁹ seruauerūt·rati illū eccle= sie patrimonia spoliaturū et pro sui liberatōe eis daturu·Interea incepit ira dei in homicidā ppl'm adeo deseuire vt puo tpe duob⁹ eorū milib⁹ p di ros internoxū cruciat⁹ pstratis·cetera quoq; ml'= titudo simili morbo pcussa·simile experireē exitiū Tandem omnes ad eū currūt ei⁹ supplicatōez ad deum petūt·Tūc eorū manib⁹ ad publicū hono = rifice delatus·et in sella gestatoria positus ait·Et si vestra insatiabilis crudelitas nullū sibi pmeren de venie locū relinquat·nostri tam interest officij non tam q̄ vos pati cōueniat q̄ q̄ vos agere de= ceat intueri·Inuocato ergo mundi actore christo datoq; eis pane a se benedicto omnes de exitiali· clade liberauit· ·VIII· ¶De martirio eiusdem·

LEgant itaq; primcipes·iiij·qui pontifice adito primo quidem p impēso beneficō gratias agāt·deinde poitōez pponāt·vt si velit vita et libertate potiri·lx· argenti talenta psoluat·singulis talentis·l·librarū pōdere appenſ Quibus ille sic respōdisse ferē·Si ad explendā cu piditatem vestrā existimatis me ecclesiasticas pos sessiones spoliaturu fallimī· quia xp̄iani non est xp̄ianorū carnes paganis dentib⁹ pterendas dare Ego aūt id faciā si qō pauptas ad vitā pauerat ve stris morsibus abutendū tradā·Q̄ si beat⁹ lauren tius quos acceperat thesauros laudabiliē occulu it·ego quos nō accepi crudeliē exquirā crudelius ppā·et si ille que nō habebāt egentib⁹ ptulit·ego que habent eis diripiā·hostes furibūdi ceperunt clamorē dentiū stridore attollere·fuitq; miserabi lis rerū poitō· vt qua die omnia mūdi elementa ō resurrectōne domī letabanē·ea beatus inauditis tormentoz questionib⁹ punireē·Sed ille ppē spē quā habebat in deo omīb⁹ his malis quasi epulis delectabaē·aggrediē eū dyabolus in spē āgeli mē tiē se de supnis sedib⁹ destinatū vt illum ad pmu nem gētis salutē de squalore carceris educat·His ille sermoīb⁹ delibut⁹ carcerē egrediē·illū sequēs preuiū itineris·plurib⁹ aut aquarū alluuioīb⁹ ob scura nocte trāsuadatis·is q̄ se ore lucifer aiebat repente dispuit·Elphegus autē ad locū certamīs ab angelo reuocat⁹ cū ppe esset vt antrū terrifi = cū intraret pbens⁹ a carnificū ēba plagis magnis afficiē·et cerebro violato semianimis ergastulo in cludiē·vbi accēso foco et q̄q̄ fumū fetidissimū generaret vel genitū nutriret per singulas horas diei iniecto ianuas claudūt relicto illo intrīsec⁹ il lucescente sabbato cepit horrifica domus celestis gratie pticipiū suscipe eterne vite odoramēta spi= rare·hīnos mellifluis sanctoz vocib⁹ modulatos psonare·quos sanctus intuit⁹ dunstanū quondaz archiepm wltu ac veste glorioſum ospicit assisten tem ptensisq; ad illū manib⁹ dicentē·Ad te miles xp̄i venimus nostro honorandū obsequio missi ab eo qui tibi victoriam dedit et coronam prepara= uit in celo·En ciues hierusalē quorū post mortez collegio frueris si patiēter ea que ōsunt passionū suppleueris·Inter hec laxātur nodi vinculorū· strī gnnē hiātia wlnera et absoluta ad integrum omni corporis plaga elpheg⁹ psallēs cū psallētib⁹ exul tare incepit custodes pauefacti pi tibus incum = bunt·pītem di virtutē cernere volētes· sz eadem citius dictu pcussi resiliūt·tandē elpheg⁹ iumēto impoīt⁹·ad cōsiliū furoris cū ingenti planctu fi deliū duciē·lapidaē·et martir efficiē·cui⁹ sangui ne stillante lignū aridū mox reuixit·cuius corpus p tanto miraculo pmiserūt dani reptari londoniā vbi sepultū est·et post decē annos incorruptū re ptum·vsq; ad hoc tempus durat et recens sāgui = nis et corpis illibata integritas· ·IX·

¶De quibusdam incidentibus illius temporis. Sigibertus·

ANno henrici·ij·gerard⁹ cameracens epi scopus et adelbon⁹ vltraiactēsis epus magni in ecclesia et in palatō habenē·An no·iij·cometes horribili spē flamas huc illucq; ia ctās in australi pte visus est·Mortuo othone du ce ducatus lotharīgie daē comiti godefrido filio godefridi ardennēsis·hilpic⁹ librū de rōne cōpo ti hoc anno scripsit vt apparet ex argumēto·ad in uenientos ānos domini p inditōes· Si vis inquit scire quot sint anni incarnati xp̄i·lxvj·ordies īdi tōnum qui fluxerūt ab eius incarnatōne ml'tipli = ca p·xv·et fiunt nongēti nonaginta·his adde ·xij quia millesima inditōne natus est xp̄us· Adde eti am indictōni p̄ntis anni·i·terciā·et ecce habes hoc anno annos xp̄i·M·et·v·Anno·iiij·fames et mor talitas tam grauiter p totū pene orbē inualuit·vt sepelientiū tedio viui adhuc spiritū trahentes ob ruerenē cū mortuis·Anno·vij·eclipsis solis fa = cta est diei hora scda·Gens hungarorū hactenus ydolatrie dedita hoc tpe ad fidē xp̄i uertiē p gil lam sororem imperatoris que nupta hungarorū rḡi ad hoc sua instantia regē adduxit· vt se et totam hungarorū gentem baptisari expeteret qui in ba= ptismo stephan⁹ est vocat⁹·cui⁹ merita p hunga riam multa miraculoz gloria ornendat·Anno· ix in lotharīgia iuxta montem castri locū fonticulus aque multis saluberrim⁹ in sanguinē uersus est· Q̄d pbauit mulier que faciez suā ex huius fontis aqua lotā ostēdit multis sanguinolentā·Anno·x· benedictus romane ecclesie·cxlviij·p̄sidet··

·X· ¶De vltōne dei sup ducentes cho= reas in cimiterio· Guillerinus·

HOc anno cōtigit in quadam villa saxonie vbi erat ecclesia magni martiris tale q̄d in vigilia natalis domī·Robert⁹ p̄sbiter primā missam de nocte inchoauerat·at in cimite = rio othberthus quidā cū·xviij·sodalib⁹ virū·xv· et feis trib⁹ choreas ducens et cantilenas secula = res pstrepēs ita sacerdotē impediebāt· vt ipe vē= ba eorū inter sacra missarū solēnia inuit⁹ resonarz Ille mādauit eis vt tacerēt Quo neglecto impa tus est dicēs·Placeat deo et sancto magno vt ita cantātes pmaneatis vsq; ad annū· Verba pond⁹ habuerūt filius p̄sbiteri iohānes sororē suam can tantem p brachiū arripuit·et statī illud a corpore auulsit sed gutta sanguinis inde nō exiuit·Illa ve ro toto anno cum ceteris pmānsit choreas ducens et cantitās·pluuia nō cecidit super eos·nō frigus non calor·nō fames·nō sitis·nō lassitudo eos af= fecit·Indumenta vl'calciamēta nō sunt attrita·sz q̄si vecordes cantabāt·Primū vsq; ad genua·De= inde vsq; ad femora terze demersi sunt·fabrica te cti aliquādo sup eos nutu dei erigebaē vt pluui as arceret·Euoluto anno herbert⁹ colonieē ep⁹ eos absoluit a nodo quo manus eorum ligabanē·

et ante altare ſancti magni recõciliauit. Filia p̃ſbi teri cum alijs duobus cõtiuuo exanimata eſt. Ce teri ꝓtinuis trib⁹ noctib⁹ dormierũt. aliqui poſt ea obierũt. et miraculis vt ferẽ choruſcarũt. quia valde penituerũt. Ceteri penã ſuam mẽbror⁊ tremore ꝓdidũt. hoc ita ſcriptũ reliquit othberth⁹ ipe qui fuit vn⁹ ex eis. In cui⁹ ſcripti fine ſic ſcriptum eſt. Date ſunt nobis li tere a domio pegrino beati herberti ſucceſſore. Anno dñi. M. xiij.

.XI. De ceteris euentibus illi⁹ tpis

Hoc tẽpe ſanct⁹ guidechc qui et adelbertus pragenſ epus apud bruchnos martirizaẽ. Comitatus beluacheñ. daẽ rogeroepo. Dux godefrid⁹ comitatũ mõtenſem depopulaẽ. quem ragmeri⁹ cũ paterno ſuo lãberto loꝫuanienſi inſecut⁹ aput florinas pugnam cõſeruit vbi pluſquã. cccc. viri occiſi ſunt. et ipe lãbertus occubuit. vbi res mira otigit. Cũ lãbert⁹ ſpem victorie iam haberꝫ. Habebat quippe filateriũ a collo vſqꝫ ad pect⁹ pendẽs ſanctorũ reliquijs refertũ quorũ patrocinio ſe in piculis tutũ fore credebat. Inſtante ei termino vite filateriũ illud a collo eius exiliẽs ſup tumulũ campi exiliuit. et mox comes antea inuict⁹ pimiẽ. Qui dã militũ filateriũ accipiẽs in caliga abſcõdit. ſed coxa ei⁹ et crure i tumeſcẽte rem ꝓdidit. et filateriũ dño ſuo othe loni fratri ducis dedit. Simeon ſiracuſ ſicilie ori und⁹ et poſtea monach⁹ in mõte ſina hoc tpe clarebat. qui hieroſolimã veniẽs longã ꝑ xp̃o pegrinatõeꝫ ſuſcepit et cũ popone treuerorũ archiepo ad gallias veniẽs treueris in altitudine turris inclauſus eſt. ibiqꝫ poſt multas boim pſecutões. poſt multas demonũ tẽptatões beato fine quieuit. cuius merita frequẽs miraculorũ glozia declarauit. Anno henrici. xv. cometes ſolito mirabilior i modum trabis maxime p. iiij. mẽſes apparuit. Anno xvj. in friſonia deoderico comite filio arnulphi gã deuenſis debellãte friſones in vindictã patris ſui ab eis occiſi godefrid⁹ dux ad eũ debellandũ ab i patore mittiẽ. et ꝓto plio voce (neſciẽ vñ) emiſſa fugite fugite. cunctis fugiẽtib⁹ a paucis friſonibus pimuntur. dux vero capiẽ. .XII.

De heriberto coloniẽſi et alio ꝓpheta qui i eadem p̃fuit eccleſia.

Anno. xix. henric⁹ impator colonie natale domi celebrãs heribertũ archiep̃m a ſe iniurioſe tractatũ humili ſatiſfactione placat. cui recõciliat⁹ archiep̃s p̃dixit ſe ꝓpe diez moriturũ. et nõ multo poſt mortu⁹. magniſ cepit clarere virtutibus. pegrin⁹ ei in epatu ſuccedit. Guillermus. Colonia pri⁹ dicta eſt agrippina ab agrippa genero auguſti. Poſtea a traiano qui ibi impio allect⁹ colonias ciuiũ romanorũ eo deduxit colonia. In hac fuit quidã ep⁹ clarus religione. ſed turpis corpe. qui fuit factus epiſcopus hoc modo. Impator domica quinq̃geſime venatũ pgens ſolus ad areã ſilue puenit. comitibus hac illacqꝫ diſpſis. ibi habebat eccleſiã. preſbit⁹ ille agreſtis deformis valde et quaſi portentũ nature impator ſe militẽ mentit⁹ ſupplicit miſſam rogat. Ille ꝓteſtim ſe pat. Impator interi cogitabat quare deus a quo formoſa cũcta ꝓcedũt tam deformẽ hominẽ ꝓficere ſacramẽta ſua ſineret. Ventũ eſt ad illũ verſuꝫ tractus. Scitote qñ domi⁹ ipſe eſt deus. In quib⁹ verbis cũ diſcordarꝫ puer p̃ſbiteri. ſacerdos ꝓcitatori voce reſpõdit quaſi impatori cogitãti. Ipe fecit nos et ñ ipi nos. q⁹ dicto repercuſſ⁹ iperator et ꝓpheticũ virũ eſtimãs iuitũ fecit cũ ep̃m. Huius hoc factũ fuit. Erat i monaſterio ſanctimoniali⁹ eiuſdẽ vrb⁹ quedã virgo q̃ ſpẽ et dulci ad omnes ſermõe amatores ſuos mẽdebat. quorũ vn⁹ diues et generoſus eã abduxit et loco iuſte ꝓiugis habuit. Mandat epiſcop⁹ vt mulier mõaſterio reſtituaẽ et fit. Iteꝫ abſente põtifice repetiẽ. excoicaẽ raptor ita vt nullus ciuiũ cũ eo ꝓuari aut colloqui auderet. tũc excõmunicatus in predia ruris ſui abijt. Veniente aũt epo ad exitum vite ꝓuenerũt patriote orãtes p excõmunicato. quib⁹ ille reſpondit. Si miſer ille maledictã illã mulierẽ deſerũit ſit abſolut⁹. ſi aũt perſtiterit. ſequẽte anno hac eadem die et eadẽ hora qua ego decedã ſit ante domin̄ ratõꝫ reddere patus. Videbitis aũt me quãdo ſignũ ad ſextã inſonuerit ſpm̃ efflare. ſic omia impleta ſũt vtroqꝫ sic moriente. Anno em̃ ſequẽte eadẽ die et eadem hora qua p̃dixerat excõicat⁹ ille cũ amica ſua ictus et exaĩmatus eſt. .XIII. De religioſo duce normãnie richardo. Idem.

Quo tpe echelred⁹ danos fugiẽs venit normãniã ad richardũ fratrẽ vxoris ſue emme filiũ richardi ducis qui cenobiũ ſiſcãnenſe q̃ pater inchoauerat perfecit. Hic noctib⁹ cuſtodias famulorꝫ fallens. ad matutĩas monachorum ibat. genua flectens in oratõne vſqꝫ ad lucez quadã nocte ſic faciẽs oſtiũ mouaſterij inueĩt obſtatũ qui excuſſo violent peſſulo ſopozem ſacriſte turbauit. qui ſurgens a ſõno et videns eũ plebeio amictu veſtitũ in capillos inuolat et mꝫtos illi colaphos infregit. Ille incredibili patientia nec rñſũ dedit. Poſtero die in capitulo querelã depoſuit. et monachũ illum ad vicũ argẽnas ſibi p̃cepit occurzere. minitãs ſe ſic vindicare q̃ tota ỽ hoc gallia loquereẽ. Die dicto monachus a iudicib⁹ adiudicatus eſt. quẽ ille mox abſoluit. et vicũ eundẽ qui optimi vini ferax eſt officõ ſacriſte addixit p nunciãs eũ optimũ eſſe monachũ. qui bene cuſtodiens mun⁹ inuinctũ nec etiã irat⁹ fregit ſilentiũ Iſte richard⁹ poſt. xxviij. ãnos ducat⁹ ſui mortu⁹ eſt. Iuſſitqꝫ ſe ſepeliri ante oſtiũ eccleſie vt ab oĩbus oculcareẽ et ſup ſe plueret. quẽ poſtea will⁹ abbas tulit inde et ante altare locauit. Hui⁹ fraẽ robert⁹ archiep̃s rothomagi fuit. qui honore abuſus multa flagitia omiſit. ſed poſtea in ſeniũ vẽgens multis elemoſinis q̃dam deleuit. Richard⁹ iſte filiũ habuit ſui nomĩs qui fuit dux. Anno p̃mo qui dicit⁹ fuiſſe inuenenat⁹ a fratre ſuo robto vnde ipe robertus poſt. viij. annos hieroſolimam prexit. qui domũ reuertens. aput nicheã vrbez bithinie veneno interceptus eſt. Huic roberto ſucceſſit wilhelmus puer. Anno quoqꝫ p̃notato. Durandus fit leodicenſiũ epiſcopus. qui quaſi fabula in theatro mundi fuit. q̃ vir ex humilĩo et paupimo ſeruilis ꝓditõis genere dñis ſuis carnalibuſ domĩabaẽ. Anno. xx. aquiſgrani cõuentu generali et ſinodali per aliquot dies celebrato tãta ſiccitas et intemperies aeris excanduit. vt multi p̃ nimio ardore deficerent. Multa etiã aĩalia ſubito interirent. pauimento et marmoreis colũnis tãto ſudore maduntibus vt aqua eſſe reſperſa crederẽt a neſcientib⁹. Anno. xij. i gallia beluacenſi vrbe ĩclitus rogerus deceſſit ep̃s. qui inẽ alia beneficia dedit eccleſie ſancti petri cui preſidebat alliacum in northmannia et mõſtacum in vermãdenſi pria. comitatũ quoqꝫ eiuſdẽ vrbis ab odone cãpaniẽſi

comite impetrauit · Dato ei pro omercio castro sinterio in bituricensi territorio sito qđ sibi patrimonij iure opetebat. ·XIIII· De imperio conradi secūdi et viris illustribus illiq tpis

Enricus impator hoc āno cōsulentibq sibi prīcipibq sup substitutōne regni designans cōradū virū regij generis et egregie libertatis · quippe qui nunq̄ se submiserat alicuius seruituti moriē · Huius vitā adelboldq epūs vltraiectenš scribit · Cono vero dux cū ad impiuz aspirare vellet · repudiaē īstīctu albonis magun tini archiepi · et aliquorū regni primatū · Et conradus ad impium anno domī · M · xxv · Mundi vero quartimillesimo · dcccc · lxxxviij · sublimaē · Imperauit ānis · xv · Florebat hoc tpe ecclesiastica religio p abbates noīabiles in francia quidē et in burgū dia p odilonē cluniacen̄ · pietate īsignē p guillerinū diuionensē seueritate reuerendū · In lotharīgia richardū virdunensē · pia gratuitate et graui pietate discretū · p poponē stabulensē · p heliā colonīensem · p olbertū et stephanuz leodicenses · p bernonē augiensē · Claruit hoc tpe in italia guido aretinus multi inter musicos nomīs · in hoc etiam phis pferendus · q̄ ignotos cātus etiā pueri facilius discant p eius regulā quā p vocē magistri · aut p vsum alicuiq instrumenti dum sex literis vl' silla bis modulatī appositis · ad sex voces quas solas regulariter musica recipit · hisqz vocibus p flexuras digitorū leue manus distīctis · p integz diapasō se oculis et auribq ingerūt intente et remisse eleuatōes vel depositōnes earūdem · modulātes · Anno impij sui · v · cōradus impator rebellātibq sclauis ad eos debellādos pficiscit̄ · et eodē anno similiter cōtra hūgaros rebellātes. ·XV·

De cinitone rege anglie et fulberto carnotensi Guillerinus ·

Quinto vero rex anglie romā pfectq nauigio in angliā redijt · et mox malcolinū regē scotorū rebellantē subegit · Erat tūc in anglia vir sapiētissimq egeluotq epūs cantuar · secundus post limīgū post elphegū martirem terciq ex decano assumptq in epm · qui sanctū elpheguz a londonia reuexit cantuariā · Qui romā rediens apud papiā brachiū sancti augustini doctoris magni · c · talentis argenti et talento auri compatum apud venturiā misit · Huius etiā monitu rex cinito ad trāsmarinas ecclesias pecuīas misit · et maxime ad ecclesiā carnotensē · vbi tunc florebat fulbē tus epūs sanctitate et pphetia nomīatissimq · q̄ fūdamenta ecclesie sancte dei genitricis iecit · et eandem pfecit miro lapideo tabulatu · qui etiā ab eadem dei genitrice in infirmitate sua visitatq fuisse dicit̄ · et de eius sanctissimo lacte recreatus · Hic cū multo amore et felicissimo · in honorē beate virginis dei genitricis exarsit · qđ ostendūt cantq de ea quos ille edidit celestia vota sonātes · Inter cetera eius opuscula extat epistolarū volumē · In q̄rum vna gratias agit cinitoni q̄ largitatis sue viscera in expensis ecclesie carnotenš effuderit · Huius cinitois anno · xv · mortuq est robertq rex frācorū · hugonis filius vir elemosinis deditq adeo vt diebus festis cū exueret se vel indueret vestibus regijs · si non aliud ad manū haberet · ipas vestes paupibq distribuerz · nisi ex industria vestiarij egenos importune petentes arcerēt. ·XVI·

De concilio triburiensi et quibusdam statutis episcopalibus. Sigibertus ·

Anno conradi · vj · roberto rege frācorum mortuo henricq filius eius regnat in frācia annis · xxx · Hoc tempe iussu cōradi imperatoris · regali et sinodali ouentu habito apud triburias · inter cetera epi hoc capitulū decernere voluerūt · vt siqñ ieiuniū primi mensis veniret in fra ebdomadā qua caput ieiunij in quarta feria cōstat amborū ieiunioz celebtas vnius officij explētōne ppleret̄ · sed geradq cameracēš et pauci cuz eo huic multoz decreto ptradicentes · obtinuerūt vt ieiuniū primi mensis in altera ebdomada in qua habeē officiū celebret̄ · scōm antiquā psuetudinem Anno · viij · istiusmodi decretū a francie epis datum est seruari subiectis sibi popul' · Vnus eorum dixit celitus sibi delatas esse literas que pacē monerēt · renouandā in terra · quā rem mādauit ceteris · et hec tradenda dedit pplis · arma quisquā nō ferret · direpta nō repeteret sui sanguinis vel cuiuslibet primi vltoz minime exñs pcussoribq cogeret̄ indulgere · ieiuniū in pane et aqua omni sexta feria suarēt · et in sabbato a carne et liquamīe abstinerent · soloq̄z ptenti hoc ieiunio in omnium peccatorū remissionē · nullā sibi scirēt aliā adijcendam penitentiā · et hoc se seruare sacramēto firmarent · qđ qui nollet xpianitate pziuaret̄ et exeūtez de seculo nullus visitaret · nec sepulture traderet Alia quoq̄z importabilia q̄ plura debere mandata que oneri visa sunt replicare · Hanc mādatorū nouitatē cum multi cupidi nouarū rerū libentius iusto amplecterenē · Gerhardq cameracensis epūs qui solus lotharensiū appendebat ad prochiā francorū · nullius hortatu potuit adduci ad hec suscipienda sed singula capitula refellebat · dicēs genq hoīm ab initō trifariā esse diuisum · in oratoribus pugnatoribq et agricultoribq · Et vnum duorū et duos vniuš egere auxilio · Ideo debere arma ferre et rapinas reddi p autoritatez legis et gratie vltorem pcussi vel occisi nō exacerbari cogendo · sed secundū euangeliū ei recōciliari · Ieiuniū in · vj · vl' in vij · feria nec omnibq vnū esse imponendū · qz non est vna omnibq possibilitas · nec omnes hoc vno ieiunio ptentos esse · quia non est vna omniū penitendi qualitas hoc sacramento firmare vel sacramenti violatōez piurio augere nō esse vtile his cōtradicentes excōmuīcari · infirmis visitatōez · mortuis sepulturā negari esse detestabile · sufficere autentica patrū decreta · et sup his neglectis impoītum ogruenter penitentie modū · Sigibertus ·

Anno xij · heuricq rex conradi filius vxorē ducit filiam regis anglorum. ·XVII·

De ceteris euentibq sub imperio conradi et de morte eius. Guillermus ·

Ardemictq rex sororē suā gunhildē cinitonis ex enina filiam henrico cōradi filio omisit que ad nauem ducta est stipantibus omibus anglie pceribq et in expensis multa pferentibus que ad sponsum pueniens multo tē pore cū eo fuit · Tandez adulterij accusata puerum quendā sturni sui alumnū quē secū ex anglia duxerat contra delatorē gigantem molis homīnē ad monomachiam opposuit · ceteris clientibq martis timore refugientibq sub certo duello insil'atoz p miraculū dei succiso poplice eneruatq est · Gunhildis aūt post victoriam viro suo repudiū dedit et nec minis nec blandicijs cū eo manere vlteriuš pensit · sed sanctimoīalis habitū sumens in fuitio dei permansit. Sigibertus Hoc tempore in

apulia erat tūc quedam statua marmorea circa ca
put suū habens circulū ereū in quo erat scriptum
kl'. maij oriente sole habebo caput aureum. quod
quidā saracenus a roberto wiscardo duce norman
norū captus quid protenderet intelligens. iij. kl'.
may oriente sole diligenter notato termino vm=
bre illi? statue infinitū thesaurū effossa ibidez hu
mo repperit. quē pro sua redemptione eidem duci
obtulit. Anuo. xv. in mense aprilis. viij. hora vi=
sa est in celo inter australez et orientalez plagā ig
nea trabes mire magnitudinis que curzens supez
solem iā ad occasū vergentē visa est in terzā cade
re. cuius vestigia diu videri poterāt. Conradus i
pator ytaliā adijt. vt rebellionem meditantes de=
bellaret. Et quia omnes longobardi cōiurauerāt
vt non paterentē quemlibet dominū qui aliud q̄
ipsi vellent contra se ageret. quosdā episcopos i
uincula coniecit. Et quia episcopus mediolanen.
fuga lapsus est. impator suburbia mediolani incē
dit Die vero penthecostes cū impator i parua ec
clesia secus vrbez coronareē ad missā tam grauia
fuerūt tonitrua et fulgura vt aliqui mente exce=
derent. aliqui spiritū exalarēt. Bruno vero epūs q̄
missā celabrabat. et secretarius impatoris cū alijs
tribus dixerūt se inter missarū solēnia vidisse sā=
ctū ambrosiū impatori indignādo comminantem
Tūc impator ab ytalia discessit. Pridie yd? may
eclipsis solis fuit. Et pridie nonas iunij impator
obijt. .XVIII. ¶. De imperio henrici tercij
et actibus eius.

POst quē filius eius henric? impauit ānis
xvij. Cepit aūt anno domī. M. xl. Mūdi
vero quintimillesimo. iij. Helmand?.
Hic henricus windelicos sbegit pl'os sueuis ter
minos. qui windelici vt ait guillerin? vsq; hodie
fortunā adorāt. cui? ydolū in loco notissimo po
nentes. cornu dextre illius apponūt pleuū potu il
lo qō ex aqua et melle pfectum. greco vocabulo
idromellū vocāt. Idē fecisse egiptios et omēs pe=
ne oriētales populos affirmat sanct? hieronimus
sup esaiam. Vnde vltio die nouēbris mēsis seden
tes in omuni p̄gustāt. et si cornu plenū inuenerit
magno strepitu applaudūt. q̄ eis sez in futuro an=
no pleno cornu copia responsura sit in omnibus. si
tra gemūt. hos pop'os henric? tributarios fecit
ita vt omīb? solēnitatib? quib? coronabaē quat=
tuor reges eorū lebetē quo carnes pdiebanē i hu
meris suis duob? vectib? p ānulos quattuor iun
ctis ad coquinā vectitarēt. Idem henric? iocūd?
et hilaris erat. Habebat sororē sanctimoialē. qui
dum hieme quadam que niuib? et pruinis inhor=
ruerat. vno in loco diu detinereē. cleric? quidam
ferialis familiarior iusto puelle. crebras i cubicl'o
ei? ptelabat vigilias. et quoniā difficile est crimē
non p̄ocze wltu. aduertit hoc aliquis. et iam rem
wlgo vētilāte solus impator non credebat. Qua=
dam nocte dū diuti? simul dormirēt vsq; in ma=
ne. ecce nix totā terzā opuerat. Tūc cleric? qui se
dēphendendū in niue p vestigia tiebat psuasit ami
ce vt dorso illis impositus āgustias illas euaderet
que a tergo leuans amasiū extra curiam extulit. et
forte tunc impator mictū surzexerat. et vidit eos
p fenestrā. Postea euenit occasio vt epatū vacan
tem daret clerico ita ei insusurrās. Accipe epatuz
hunc. et vide ne vlteri? inequites mulierē. Simili
ter dās abbatiā germane. esto ait abbatissa. et vl
tra nō patieris clericū equitē. Cōfusi illi a flagitō
desiterūt. Idem impator habebat cleri cuz satis li
teratū et bone vocis. sed vilem meritriculaz amā=
tem ardenti?. Cum qua nocte quadam solēni vo
luptatus. mane ad missam impatoris astabat. Im
perator dissimulata sciētia mandat ei vt se ad euā
geliū legendū paret. q̄ scz eius melodia delectaze
tur. erat aūt diacon?. Abnuit ille vt male sibi cō
scius. vrget impator vt p̄baret eius cōstantiam.
Ad extremū parere renuentē iubet a patria exula
re. quam sentētiam amplexus continuo recessit.
mittitur post eum qui iam cōpilatis omībus & i
sarcinulas cōpositis iter maturauerat. Violenter
ergo retractus ante impatorem sistiē. qui letum
subridens p̄be inquit fecisti. & ego gratuloz p̄bi
tati tue q̄ timorem dei pluripenderis q̄ patriam
plus iram dei q̄ meam. Quapropter habeto epi=
scopatum qui primus in īperio vacauerit. tantuz
indecenti amori renuncies.

.XIX. ¶ Adhuc de eodem.

IDem henricus celebrabat penthecostē
apud magūtiam. paulo ante missam cū
sedilia pararentē in ecclesia ortum est iur
gium inter cubicularios archiepiscopi et abbatis
fuldensis cenobij. vtrozū domin? iuxta impatorē
sederet. Nam fuldense cenobium est in saxonia sā
cti galli corpore insigne et p̄oijs ditatuz pmagni
ficis. cuius loci abbas. lx. milia armatorum p̄bet i
hostem impatori. et habet ex antiquo p̄uilegium.
vt in magnis festiuitatib? ad dexterā eius sedeat
Itaq; ventum est ad pugnam. furoreq; per eccles
iam grassante. pauimētum sanguine inundauit. sz
statim episcopis cōuolantib? pace inter reliquos
dissidentes statuta templū purgatum. et missa fe
stiuis clamoribus est acta. Sequentia aūt cantata
et vltimo eius versu dicto. Hūc diem glorioſum
feciſti. vox ab aere lapsa est. Hūc diem bellicosuz
ego feci. Rigentib? omnib? p timore. impator di
ligenter intendens letitiam inimici. tu inquit oīs
malicie inuentor simul et incentor diem bellicosū
et arrogantib? luctuosū feciſti. Sed nos per dei
gratiam qui illum glorioſum fecit. pauperib? gra
tioſū reddem?. et mox reincepta sequentia solen=
ni plorarū spiritus sancti gratiā inuitabat. Intelli
gens illū aduentasse illis plorantibus. Illis cantā
tibus omnibus simul pectora tundentibus missa
egenis per precones conclamatis. omnes dapes
que sibi et curialibus p̄abantur in vsus eorum ex
hausit. ipse obsonia apponēs. ipse iuxta disciplinā
ministrorū delonge consistēs. ipse superflua cibo
rum abstergens. Idem henricus tēpore cōradi pa
tris sui a quodam clerico fistulā tulerat argēteaz
qua pueri ludentes aquam iaculātur. pact? ei epi
scopatū cum foret impator. Adultus repetēti pol
licitū impigre dedit. non multo post aspero mor
bo corruptus decubuit. et morbo crescēte triduo
exensis et mutus iacuit. Epi p̄sentes triduano ie=
iunio indicto pro vita eius domino supplicabant
Cōualescens accitū epm quem p fistula fecerat.
concilii sententia deposuit. cōfessus se toto illo tri
duo demones infestos sibi vidisse flamā in se p fi=
stulam iaculantes. flamam dico adeo pertinacem
ut noster ignis respectu illius iocus putetur. In
terim uero iuuenem semiustulatum aduentasse fe
rentez calicem aureum immense magnitudinis ple
num aqua. Cuius uisione et laticis aspersione ex
tinctos ardores euaserat. hic erat beatus lauren=
cius martir glorioſus cuius ecclesie tectum lōga

carie dissolutū cōpaginari fecerat · et p̄ter alia mu
nera calice aureo eandem ecclesiam honorauerat
Eundez henricum aliquādo inimicos fugitan tem
cerua q̄ā ultra inuadibilē fluuiū euexit ·

Sigibertus Anno henrici · iij gnatho ex cle
ro sancti lamberti vir sapiētie et sciētie et feruo =
re religionis insignis fit leodicenſ episcopus ·

·XX· De sancto edwardo rege āglie
et eius p̄phetia · Guillerinus ·

HOc anno regnare incepit edward⁹ elge =
redi filius qui regnauit annis fere · xxiiij
Hic adeo mānsuetus fuit · vt nec viles ho
mines verbo ledere nosset · Et tamē erat ei⁹ apud
domesticos reuerētia vehemēs · apud extos metus
ingens Nā fouebat eius simplicitatē deus · vt pos
set timeri qui nesciret irasci · Die sācto pasce apō
londoniā magna pompa coronat⁹ est ab ediſio ar
chiep̄o · Egitham filiā godwini duxit in vxorē · in
quā pene omnes liberales artes ꝯfluxerāt · que vi=
uo et mortuo marito p̄bri suspitōne nō caruit · sz
moriens tempore guill'i · vltro iureiurādo de inte
gritate satisfecit · rex eam ita tractauit vt nec tho
ro amoueret · nec virili more ꝓgnosceret · Godui⁹
iste aliquādo sedēs ad mensaz iuxta regē orto ser
mone de elfredo fratre regis · Tu inquit o rex ad
omnem memoriā fratris tui rugato vt video vl=
tu me aspicis · Sed nō patiat deus vt istam offam
trāsglutiā si fui ꝯscius alicui⁹ rei que spectarz ad
ei⁹ piculū vl'tuū imēo modū · Hoc dicto · offa quā
in os miserat suffocat⁹ oculos inuertit ad mortez
Inde ab ipō filio eius aroldo qui regi astabat sub
mensa abstract⁹ ē Hic godwin⁹ habuit p̄i⁹ vxo
rem sororē cinitonis ex qua puerū genuit · qui dū
equo puerili iactantia supbiret · ab eodem porta=
tus in tamensem fluuiū suffocat⁹ interijt · Mater
quoqz eius ictu fulmīs exaīata est · Hec dicebat
agmina mancipiorū in angliā coēpta danemarchi
am solere mittere maxīe puellas pulcras · Iste rex
edwardus miraclis et p̄phetie spiritu claruit pau
pibus hospitibusqz maxime trāsmarinis benign⁹
et munific⁹ · Die sancto pasche sedens ad mēsam
apud west mōasteriū diademate coronat⁹ et opti
matū turma vallat⁹ · ceteris auidius ꝓmedentibus
auocato a terzenis animo diuinū quoddā specula
tus effusus est in risum · remotis mensis tres opti
mates eū p̄secuti scisscitanē cur riserit cūctat⁹ ml'
tum diuqz respōdit · vij · dormientes in mōte celyō
requiescūt · et iam ducentis annis in dextero iacē
tes latere · tūc in ipa hora risus mei latus inuerte
runt sinistrū futurūqz est · vt · lxxiiij · annis ita ia =
ceant · Dirū nimirū miseris mortalib⁹ omen · Naz
in his · lxxiiij · annis omnia vētura sūt · qne dns cir
ca finem mūdi p̄dixit vētura · gentē · s · cōtra gen =
tem surrecturā · regnū aduers⁹ regnū · et terremo
tus et pestilentiā et famē et terzores de celo · gen
tiliū in xp̄ianos bella · xp̄ianoz in eosdē victorias
et alia mirātibus inculcās · septē dormientiū passio
nem et habitudies singulorz qō nulla docet litera
ita eis disseruit · acsi quotidie cum eis victitaret ·
Erant autē tres optimates qui eum scisscitabanē ·
Arolous et abbas vnus et ep̄s vnus · His auditis
comes aroldus misit ad inquirendā veritatē mili
tem vnū · abbas monachū · ep̄s clericū ad impato=
rem ꝯstātinopolitanū adiectis regis sui literis et
muneribus · quos ille secū benigne habitos ad ep̄m
ephesi destinauit epistola quā sacrā vocāt comitā
te vt ostenderenē legatis regis anglie · vij · dormi
entiū corpa · Factumqz est scdm p̄phetiā regis ed
wardi · Nam greci omnes tūc iurabāt se accepisse
a patrib⁹ illos · vij · sup dextrū latus quiescere · sed
post introitū anglorū in speluncā sup sinistrū eos
inuenisse · Nec mora omia illa secuta sunt que p̄di
xerat · Agareni et arabes et turci siriā et liciā et mi
norē asiā et maioris multas vrbes inter quas ephe
sum et hierosolimā depopl'ati sunt · vij · annis · po=
stea primis tres pape · id est · victor · stephan⁹ · &
nicolaus mortui sunt · ·XXI· De be=
nedicto papa maiore et minore Sigibertus ·

ANno henrici · vj · benedict⁹ qui simonia=
ce papatū romanū inuaserat · cū esset ru
dis literarū · alterū ad vices ecclesiastici
officij exequēdas secū papā siluestrū scz cōsecrari
fecit · Quod cū multis nō placeret · tertio⁹ subduci
tur Gregorio⁹ qui solus vices duorū impleret ·

Actor · Iste benedict⁹ · ix · vt ait petrus da
mian⁹ nepos fuit supiorīs petri octaui · Et dict⁹
est benedict⁹ minor respectu illi⁹ maioris ꝺ quo
maiore bñdicto idem petrus damian⁹ refert · Ep⁹
inquit quidam capuan⁹ vidit benedictū maiore z
papam nigro quasi corpalit equo insidentē Heus
inquit nōne tu es papa benedict⁹ quē iam defūc
tum nouimus · Ego sum inquit infelix ipe · Quo
modo inquit est tibi pater · Grauiter inquit torq̄ =
or · sed de dei misericordia non despo si michi ad =
iutoriū p̄beat · Sed pge queso ad fratrē meū iohā
nem qui nūc sedē apostolicā occupat · eiqz de mea
pte dices · vt illaz summā que potissime in tali the
ca p̄posita est p me in paupes distribuat · sicqz me
redimendū esse quādocūqz cū hoc miserato diuīa
decreuerit cognoscat · Nam cetera que p me indi=
gentib⁹ tradita fuut · nichil michi penit⁹ p̄fuerūt
quia ꝺ rapinis et iniusticijs acquisita sunt · His au
ditis ep̄s romā impiger adijt · et iohanni pape fra
tris verba narzauit et episcopatū mox diseruit &
monachū induit · Eiusdem vero benedicti nepos
qui post eū tercius Iohanni vero secund⁹ in papa
tu successit vt vmbertus archiep̄s michi narzauit
apparuit cuidam iuxta molendinū equo insidēti et
iter agenti · Apparuit autem in spē monstruosi ani
malis · cuius cauda et aures asini erant · cetera vz
si · Cūqz nacsus fugaz miret tremefact⁹ · clamauit
monstr̄z illud · Noli o vir expauescere · scito me ho
minē fuisse sicut tu es · sed quia bestialit vixi · post
mortem p̄ferze bestie spēm merui · Ad quē nacsus
Quisnaz fuisti · Ego ait ille solo nomīe benedict⁹
fui · qui nup apostolicā sedē indign⁹ obtinui · Ad
quem ille · Quid habes retributōnis · Nūc inquit
vsqz ad diem iudicij p̄ dumosa atqz squalentia et
sulphurea loca et fetida et bullientia raptor et p=
trahor · post extremū vero iudiciū · corpus meum
et animam simul' irremediabilis cruciat⁹ et irreuo
cabilis olla gehēnalis baratri deglutiet · ita vt mi
chi nulla ī posterū spes recupatōis restet · P⁹ hec
verba disputit · Fuerat autez ab ipō pōtificat⁹ pri
mordio vsqz ad finē vite in ceno luxurie puersat⁹
et ideo ab auribus asini in caudam desinebat · Du=
xerat aūt p totū vitam carnalem · ideo p cetera vz
sus erat · O q̄ illi melius fuisset vt ep̄atū debuisz
Post hunc benedictū sedit siluester tertio⁹ vt sup
dictum est diebus · lv · Post quem gregorius · vj ·
antedictus gratian⁹ magne sanctitatis et religio
nis vir · ·XXII· De gregorio papa
huius nominis sexto et actibus eius.

Guillerinus ·

Is itaq; aplatus romani statū p incuriaz anteceſſozū diminutū inuenit vt preter pauca opida vrbi vicina et oblatōnes fi deliū nichil haberet quo ſe ſuſtētaret· Ciuitates & poſſeſſiones in lōgīquo poīte que ad ius eccīe pertimebāt a pdonib9 ablate erāt· Tramites publici et ſtrata viarū per totā italiā a latronib9 ſtipabantur· ita vt nullus peregrīnus niſi cū maiozi manu impunie trāſiret· Ceſſatū eſt ab omni prouincia romam iter aggredi· In ipſa vrbe ī medio foro vagabantur ſicarij · Apoſtoli eccleſiā aliquis videre cupiens in ſicarios incidens nullo modo ſine ſubſtantie vel ſalutis damno domū reuerteba tur· Super ipſa ſanctozū apoſtolozū et martiruz corpora· ſuper ſacra altaria gladij nudabantur· Oblationes accidentiū vix dū appoſite de maībus arzipiebanē· Arzepte in omeſſatōnes et ſcortozū abuſiones ſumebanē· Tantis malis gregozius leniter vt pōtificē decz occurzere cepit· amore pluſq; troze· verbis pluſq; verberib9 agens· Mandat vrbanis vt a peregrinorū infeſtatione ceſſent· et a rapina ſacrozū· Alterū em̄ eſt contra naturā vt ille qui cōmuni veſcitur aere non cōmuni fruatur pace et xp̄ianus inter xp̄ianos libere pgredi debz cū omnes ſint ex vno famulicio · et omnes vnius ſanguinis coniuncti coagulo redēptiqz pcio · Alterū vero contra precepta dei qui precepit vt q̄ altario deſeruiant de altario viuāt· domū dei eſſe debere domū ozationis· non ſpeluncā latronū· nō gladiatozū conuenticulū· pmitterent oblationes fideliū tranſire in vſus ſacerdotū · vel in expēſas paupū ſe et aliquo mō puiſurū illis quos egeſtas ad rapinas pellebat· quos autē cupiditas exagitabat ipi ſibi p timore dei et ſeculi honeſtate moduz ponerēt· inuaſorezqz eccleſiaſtici patrimonij et mandatiſ et epiſtoliſ īuitauit· vt aut īdebita redderēt· aut ſe iure illa tenere ī ſenatu romano pbarēt· Si neutrū facerēt· eccleſie mēbra ſe nō eſſe cognoſcerent· Talia frequētez cōcionat9· aut nichil aut paruz pfecit· Tunc excōicauit omnes qui aut talia agerent aut agentib9 auiuio aut colloquio participarēt· Illi autē excōicati ceperūt cōtra furere· minis aures terzitare muros vrbis armis circūſonare· adeo vt pene papā occiderēt· Tūc papa ferro abſciſionis vtendū iudicās· arma et equos vndecūqz pquiſiuit· milites et equites adornauit· ac primū eccleſiā beati petri pōccupās· raptozes oblationū vel extinxit vel effugauit· Occiſis itaq; ſibi reſiſtentib9 pdia et opida multo tpe amiſſa ī antiquū ius reſtituit· Quirites interea rapto viuere aſſueti· ſanguinariū illū vocabāt· et indignū q̄ do afferzet tot cediū ſci9· Ipi etiā cardīales hoc dicebāt· adeo vt cū ille valitudine qua dfūct9 eſt decūberet· cōſilio prius inter ſe habito auderent eum āmonere· ne ſe in eccleſia ſancti petri cū ceteris apoſtolicis tumulari pcipet· qui tot hominū mortib9 officiū fedaſſet. ·XXIII·

Reſponſio eius ad cardinales ipſum quaſi homicidam arguentes·

Vnc ille recollecto ſpiritu tozuiſqz luībus minax· hāc ozatōez habuit· Si in vobis vel ſcintillula humane ratōnis vl'ſcientia diuie autozitatis eſſet· tā pcipiti pſuaſioī nō pueniretis pontificē veſtrū· qui q̄tū vixi et patrimoniū meū in veſtra omoda effudi· et famā p veſtra liberatōne neglexi· Et ſi alij hec que pōdītis attexerēt· par erat vos obſiſtere· opiniones ſtultoz; meliozib9 interp̄tatōib9 lenientes· Cui queſo theſaurizaui· forſitan michi· at theſauros añceſſorū meozū habebā qui cuiuſlibz auaricie ſufficerēt quib9 libertatē quib9 ſalutem reſtitui· Referetis quidē michi· Adozabor a poplo et libere que volebā accitabā· applaudebat̄ michi totis ozatōibus acclamabat̄ michi ī laudes meas totis dieb9· Has laudes hos plauſus abſtulit michi veſtre tenuitatis cōtuit9· Ad vos flexi aīm et ſeuerius agenduz exiſtimaui· fortunarū veſtraz titulos p̄do impi9 abliguriebat· vos inopē vitam diuino pane agebatis· ille de oblatōib9 veſtris p̄cioſa ſibi ſerica mercabat̄· vos populari et diſſuto amictu oculos mouebatis meos· Itaq; cū hec nequirem pati bellum alijs indixi· vt damno ciuiū emerem gloziam clericozū· ſed vt modo expior in ingratos collata beneficia pdidi· Quod alij p angulos muſitant vos in publico euomitis· et libertatē quidem pbo· ſz pietatem requiro· Morientē patrez filij de ſepultura ſua excogitāt· omunē mortaliū domū michi negabitis· nō arceē ab introitu eccleſie meritricula· non vſurarius· non latro· et vos papā ingredi pbibetis· Quid refert an mortu9 an viuus ſacrariū introeat· niſi q̄ viuus multis adhuc tēptat9 illecebris· vt nec in eccleſia a macula ſit īmunis· Ibi ſepe peccandi repiens materiaz vbi venerat diluere culpā· mortu9 peccare neſcit· immo nequit ſupremo carens viatico· quā immanis igitur barbarieſ eſt· vt hunc a domo dei excludat· cui peccandi deſit et volūtas et facultas· Qua ꝓpter filij tā preruptē audacie p miſericordiā agite· ſtulte em̄ et amare locuti eſtis· ·XXIIII· Ratōnabilis eius defenſio ad eoſdem· Guillermus·

Sed ne ſola me vinci autozitate putetis et ratōem accipite· Omnis actus hominis ſcōm cordis intentōnez debet examinari vt eo vergat facti iudiciū· vnde pceſſit faciendi cōciliū· Vt em̄ veritas dicit· Si oculus tuus fuerit ſimplex· totū corpus tuū lucidū erit· Si autez nequā totū corpus tuū tenebroſū erit· Crebzo miſerabilis interpellauit egen9 vt eius leuarē inopiam ego futurozū inſcius nō abnui· ſed diuerſ monetis onuſtū dimiſi· Diſcedēs ille latronē offēdit qui videns eū nūmos portantē· claua quā ferebat pcuſſum occidit· Nūquid inde iudicād9 ſum· quia pegrino dederā· vnde cauſam mortis incurzit· In legib9 eccleſiaſticis et forēſibus idem factū diuerſo reſpectu et punit̄ et laudat̄· Animaduertit̄ in latrone q̄ hominē occiderit· in occulto pbat̄ in milite q̄ hoſtem foderit in bello· Itaq; homicidiū in iſto laudabile· in illo vitupabile· Laudat9 eſt oliz p̄deceſſor noſter adrian9 primus p̄dicande memorie· q̄ inueſtituras eccleſiarū karolo magno poſſerit ita vt nullus elect9 conſecrarēt̄ ab epo· niſi prius a rege inſignirēt̄ baculo et anulo· Erat animus karoli inuict9 aduerſus auariciā· nec facile tūc in uenisſet aditū aliquis niſi ītraſſet p hoſtiū· Preter ea p tot terraz; interſtitia nequibar requiri ſedes apoſtolica· vt vnicuiqz electo aſſenſum ſuū accomodaret dum eſſet ꝓpe rex qui nichil p auariciam diſponeret· Nūc omnia regū palacia luxus et ābitus occupauit· Quare merito ſponſa xp̄i libertatem ſuam aſſeuerat· ne illā tirann9 ambitōſo vſurpatori pſtituat· laudat̄qz in noſtri ſeculi pontificibus q̄ has donatōnes tulerūt principibus· Certe non eſt epi officiū vt ipſe iubeat cōmitti prelium Ceterum ſpectat ad mun9 epiſcopi· ſi naufragiū

innocentie videat et manu et lingua occurrat · Ezechiel sacerdotes accusat · qꝝ nō steterit ex aduerso nec se opposuerūt murꝝ vel clipeū ꝓ domo israhel Due sunt psone in ecclesia ad resecāda vicia ostitute · Vna que exacuat eloquiū · altera que portet gladiū · Ego vt vos michi testes estis non neglexi ptes meas · quoad spaui pficere armaui liguam · Illū cuius interest agere rē gladio certificaui nuncō · Occupatū se rescripsit bello widelicoꝝ · rogāss vt meis laborib⁹ et suis expēsis nō grauarē · latro num scāliabula deturbare · si renuissem · quā excusatōem deo offerrē cū impator suas in me refudisset ptes · viderē cedē ciuiū · damnū pegrinoruꝫ & dormitarē · quisquis pcit latroni occidit innocentem ·

·XXV· Responsio ad obiecta.

Sed obijciē non esse sacerdotis vt se cede cuiuscūqꝫ maculet · verū est · sed nō se īquinat qui sontē pmens insontē liberat · immo uere beati qui custodiūt iudiciū et faciunt iustitiā in omni tpe · Sacerdotes fuerūt amplissīa laude famosi · Finees et mathathias · qui in deliquētes manu sua vlti sunt · altē amplex⁹ venerios pugione ꝺfodit · altē ydolis īmolantē īmolaticō cruori ꝺmiscuit · Zacharias sacerdos thurificantē regem expulit · et pculdubio nō dubitasset occidere nisi deus illū acceleraſſz cedere · Preuenit epalē manū plaga diuina · vt illius cadauer depascereē lep cuius anim⁹ vsurpasset illicita · deturbaē regis deuotō · et nō deturbabiē latronis cupido · Parū est qō excuso · etiā laudandū est qō feci Contuli enim beneficiū · quib⁹ videor intulisse exitiū · penam minui dū mortē acceleraui · sceleratꝰ em̄ quāto plus vixerit · tāto plus peccabit · nisi forte sit aliqs quē deus exemplo singulari respexerit · mors in cōmuni bona est omnib⁹ · p eā iustus repoītur in celestibus · iniustus feriaſ ponit sceleribꝰ · malꝰ p eā dat flagicijſ terminū · bonꝰ ptendit ad brauiū · sanctꝰ xp̄īquat ad palmā · peccator spectat ad veniā · qꝝ figit flagitijs metā · Gratie michi habende sunt illorū vite · qui tātis miserijs exempti sunt meo munere · hec habui que p me dicerē · vt vestras assertōes euacuarē · sed qm̄ et mee et vestre rōcmatōnes falli pñt · ꝑmittam⁹ omnia diuīo examini · Corpus meū añcessorū more ꝺpositum ante ianuas ecclesie sistite · ianuis seris et repagulis obstructis Si deus voluerit vt ingrediar applauoatis miraculo · Sin minus · faciatis de cadauere meo quidqd vob placuerit · Sic factū est · Mox em̄ vt corp⁹ eiꝰ āte portas ecclesie seris obclusas positū est · turbo ingens diumit⁹ emissus · repagulorꝫ obstacula dirupit · et ipas saluas vehemēti impetu patefactas · ad parietem cum magno fragore impulsit.

·XXVI· De muliere malefica a dēmonibus rapta.

Eodem tēpe mulier apud berbeliā anglie villam · auguratrix et malefica cū quadaꝫ die cōuiuareē cornicula quā habebat ī ōlicijs vocali⁹ solito nescio quid cornicata ē · Quo audito · domine cultell⁹ de manu excidit simul & vlc⁹ expalluit · ingemiscens diutissime ait · Hodie ad vltimū sulcū pueniꝫ aratrū meū · hodie audiam et accipiā grande incōmodū · Adhuc ea loquente · venit ad eā nuncius dicens · Hodie mortuꝰ est filius tuus et tota familia subita morte interijt · quo audito cōtinuo dolore saucia decubuit · vocariqꝫ ꝑcepit supstites liberos monachū et monachā quibus singultiēdo ait · Ego miserabili quodam fato meo demonicis artib⁹ semp̄ inseruiui · Ego vicioꝝ omniū sentina et illecebrarū magra fui · et spabam tantū in religione vestra a meipa despaui · nūc ergo quia scio me demones habiturā exactores ī pena · quos habui suasores in culpa · Rogo vos per materna viscera · vt mea temptetis alleuiare torm̄ta · Nam de anima sentētiā damnatōis nō reuocabitis · Corpus ergo meū insuite in corio ceruino et includite in lapideo sarcofago et opculuꝫ ferro & plumbo ostringite · et lapidem ipm̄ trib⁹ magnis cathenis circūdate · Si trib⁹ noctib⁹ ita secure iacuero quarta die infodietis me in huō · qꝝ verear ne terra nolit me recipere pro maleficijs meis · Psalmicies · l · sit noctib⁹ · et misse cātēē ꝓ me tot dieb⁹ · Factū ē vt ꝑcepat · et nichil valuit · primis enim duab⁹ noctibus cū chori clericorū psalmos canerent circa corpus · singuli demones hostiū ecclesie im mani obice clausum leui negocō ꝺfringentes duas extremas cathenaſ dirupunt · media que oposius elaborata erat illibata durauit · Tercia nocte circa gallicantū strepitu aduenientiū hostiuꝫ omne monasteriū visum est a fūdamento moueri · Vnus aūt ceteris vltu terribilior et statura celsior · ianuas maiori vi cōcussas in fragmēta deiecit et arrogāti gestu accessit ad sarcofagū · inclamato qꝫ nomine vt surgeret impauit · qua respōdēte nequeo ꝓ vinculis · Solueris inquit et malo tuo · statimqꝫ cathena que ceteroꝝ ferociā eluserat · nullo conamīe vt stupam dirupit · opculumqꝫ tūbe pede depulit · et apprehensa manu palam omnib⁹ ab ecclesia extraxit ad fores vbi patus erat equus niger supbe hinniens vncis ferreis ꝓ totū ꝓtuberātibus sup quos misera illa imposita ab oculis intuentiū cum toto sodalicio disputit · audiebanē tamē clamores ꝓ quattuor fere miliaria miserabiles sup petias orātis · hucusqꝫ guillerin⁹. XXVII.

De ceteris euentibus illius temporis. Sigibertus.

Anno henrici · vij · Rome vno cōtra duos et duobus cōtra vnū de papatu contendentib⁹ · rex henric⁹ cōtra eos romam vadit · et eis canonica et impiali cēsura depositis · sin digerus rambembgensis epūs qui et clemens romane ecclesie · cliij · pſidet · et ab eo rex henricus im ī peratorē benedicit · iurātib⁹ romanis se sine pssensu eius nunquā papā electuros · Deoderico metē sium epo mortuo · successit adelbero fratruelis eiꝰ vir magne pruentie et sanctitatis · Ecclesia sācte gertrudis niuigellensis que ante aliquot ānos p⁹ negligentiā et incuriā effusi sanguinis domici cōcremata fuerat · ī nouā reedificata benedicit pñte impatore henrico · Anno · viij · damasus ecclesie romane · cliiij · pſidet · Nix tanta in occidente cecidit vt siluas frangeret · Franco scolastic⁹ leodicensiū et scientia literarum et mor⁹ pbitate claret · qui ad hermannū archiepm̄ scripsit librū de quadratura circuli · de qua re aristotiles ait · Circuli quadratā si est scibile · scientia nondū est · illud aūt scibile est Anno · ix · bruno leucorū epus qui vocaē leo romane ecclesie · clv · pſidet · Hic cum ad capessendā sedem apostolicā romā tēderet · audiuit voces angelorū canentiū · Dicit domin⁹ ego cogito cogitatōnes pacis et nō afflictōis · Hic de mitis scis cāt⁹ cōposuit · et multa fecit et scripsit utilia ecclesie · Hic cum in papatu pauperem lepsum ante fores offendisset eum secū diligenter in lecto suo collocauit · Quem cum reserato hostio non inuenisset ·

pauperem se xp̃m suscepisse obstupuit. Viri religiosi et illustres sanctitate ī xp̃o dormiũt. Odilo abbas cluniac̃. cui hugo succedit. Poppo stabulẽs Gnatho episcopus legiensis. Olbertus sancte memorie abbas gemelatensis. Anno .xj. leo papa dum northmannos a romanorũ terminis deturbare satagit. multã calamitatez incurrit. quia cũ multis etiã ipse capitur. sed tamen relaxari noluit. nisi etiam suis relaxatis. Bardo maguntie episcop9 obijt cuius sanctitas per multã miraculorũ gratiã patuit. Sanctus theobaldus inter nobiles francorũ nõ infimus hoc tempore claruit. Qui mũdo et semetipso abnegato secutus xp̃m in vincencia vrbe venecie reclusus .xij. conuersionis sue ãno beatofine qeuit. qui q̃ accepte seruierit deo post mortem ei9 miraculoz prodidit magnitudo. Ossa ei9 in gallias translata. multã multis in locis meruerũt veneratione3. .XXVIII. De sancto theobaldo heremita Ex gestis eius.

Temporibus henrici cesaris et henrici regis francorũ gallia fructum honoris et honestatis dedit. Theobaldũ religionis incitamentũ. vicij repagulũ. castro prumiso ortũ. Hic magnarũ dominus facultatũ. occulto et laudabili furto seipsũ seculo nequã subripuit. et heremiticã vitã expetens pro xp̃o pauperimus vixit. Manusq3 eius in laboribus seruierunt multisq3 virtutib9 et miraculis claruit. Quadaz die cũ duob9 socijs eo itinerãte cũ fatigati itinere et afflicti fame et siti deficerẽt in via. ipe comites aliquãtulũ p̃cessit et panẽ in via a deo sibi preparatũ inuenit. Vnde in xp̃o confortat9 primũ gratias egit. Deinde panẽ sumit ex adipe frumẽti ad vescendũ suauẽ. socios vt residerent. pñs em̃ erat riuulus placidissim9 man9 lauarẽt. pane reficerẽt. inuitauit. pquirentib9 illis tãquã despantib9 quo pane vescerenẽ. hoc inquit. et panem qui sub veste latebat ostendit. Illi supra modũ attoniti. Deinde ad se reuersi angelicã administratõem fuisse intellexerũt. Cũq3 mediolanensis audita ei9 fama ad locũ eius sicut ex diuersis ptib9 confluebãt accessissent. primo eos verbo dei spũaliter refecit. Deinde illis corpalem refectõz sumẽtib9 diacono nomine dionisio p̃cepit potũ mistrare. At ille mãdato eius nõ parebat. q3 vnde ppinari et vinũ hospitibus non habebat. Ipe em̃ nocte p̃cedente vasculũ vbi vinũ fuerat totũ cũ sitiret euerterat. et vnde alijs mistrare nõ dimiserat. qui bis et ter admonit9 p impbitatẽ sancti patris p̃cepto ei9 obediens ad vas accessit. et qõ vacuũ ex toto reliquerat. ex toto plenũ inuenit. Ad quod incaute accedens vino cũ impetu saliente gremiũ totũ pfudit Tanto miraculo stupefact9. cũ timore hospitib9 mistrauit. vnde pegrini plene refecti sunt et fratres de reliquo p tres ebdomadas vixerũt. His et multis alijs virtutib9 clar9 migrauit ad dominũ Impante henrico filio henrici in ytalia. regnãte autem philippo in gallia. quedã mulier ī brachio suo nõ quidẽ p reatu aliquo sz sponte circulũ gestãs ferreũ puenit ad eius sepulcrũ. vbi cũ pernigilaret et ad candelã que casu ex candelabro ceciderat erigendã vinctũ brachiũ extendisset circul9 ferreus cõfract9 est. magnoq3 tumultu crepitãs longius a brachio dissiluit. Huius festũ celebrat̃ pie. kl'. iulij. Sigibertus. Anno henrici .xij. balduinus flandrenss muaso hagionensiũ comitatu. contra impatorẽ rebellat. Guillerinus. Eo tẽpore erant due anicule in strata qua romam itur. vno in tegurio inorantes. vno imbute maleficõ que hospitẽ siquãdo solus supueniebat. in equum aut asinũ aut suẽ mutabãt. de quib9 iam supradictum est. .XXIX. De iuuene qui statuã veneris anulo desponsauit.

Rome p idem temp9 erat iuuenis quidaz locuples et nobilis. qui vxorẽ nouit duxerat et sodalib9 suis puiuiũ frequẽs pauerat. Post cibũ itur in campũ vt luderent. Rex puiuij ludo signifer pilã poposcit. Interim anulũ spõsaliciũ digito extento statue veneris eree que pximo astabat cõposuit. Et cũ pene omnes soluz impeterẽt. suspirios9 extis incalescẽtib9. prim9 se a lusu remouit. Reposcẽsq3 anuluz inuenit statue digitũ vsq3 ad volam curuatũ. diuq3 ibi luctatus nec anulũ eruere potuit nec digitũ frãgere. tacit9 q3 discedẽs rem celauit sodalib9. nocte ītempestate cum famulo rediẽs digitũ inuenit extentũ et anulũ subreptũ dissimulato damno ad nuptã rediit. Cũq3 se in lecto iuxta eã collocassz. sensit quidaz nebulosum et densũ inter se et illã volutari. quod sentiri quidem sed videri nõ poterat. hoc obstaculo ab amplexu phibeẽ. Audiuit et vocẽ. mecuz pcube. quia hodie me despõsasti. Ego sum uen9 cuius digito imposuisti anulũ illũ nec reddã. Terzitus ille tanto pdigio nichil referre vel ausus ẽ vl' potuit. insomnẽ duxit noctẽ illã multũ secũ ōlibe rans. sic factũ est p multũ temp9. vt quacũq3 hora cũ sponsa cõcũbere vellet. illud idem sentiret et audiret. Erat sane alias valens et domi aptus et militie. Tandẽ querelis vxoris monit9. rẽ pentibus detulit. Illi habito cõsilio palumbo cuidam presbitero suburbano rẽ pandũt. is erat nigromãticus et potens in maleficijs. Illectus ergo pmisss multis cõpositã epistolã dedit iuueni dicens. Vad̃ illa hora ad compitũ vbi quattuor vie ueniũt et stans tacite cõsidera. Trãsiẽt ibi figure homĩm vtriusq3 sexus. oĩsq3 etatis et gradus et pdicõnis equites et pedites. quidã leti quidã tristes. Quid quid audieris nõ loquaris. Sequeẽ illam turbã q̃dam statura pceriore. forma corpulentiore curzu sedens. huic tacit9 epistolam tradens legendã statim fiet qõ postulas. Sic factuz est. Inter ceteros trãseuntes vidit ibi mulierẽ ornatu meritricõ mulam inequitãtem crine soluto p humeros iactato vitta aurea supne strícto aureã virgã gerentem in manibus qua mulam regebat p̃ tenuitate vestium pene nuda apparebat. gestus exequens impudicos. Vltimus domin9 turbe terribiles in iuuenẽ oculos acuẽs. ab axe superbo smaragdis et vnionibus compoito causas vie ab eo requirit. nichil ille contra. sed ptenta manu ei porrigit epistolam Demon notũ sigillũ nõ ausus ptemnere legit scripturam. Moxq3 brachijs in celũ elatis deus inquit oĩpotens quãdiu patieris nequitias palũbi p̃ibi. teri. Nec mora satellites a latere suo mittit q̃ anulũ extorquerent a venere. Illa multũ tergiũsata. vix tandem reddidit. Ita iuueis voti compos sine obstaculo potitus est diu suspiratis amorib9. Palũbus autem vbi demonis clamorem ad deum audiuit. de se intellexit sibi p̃signari finem diez. Quo circa omnibus membris vltro truncatis mirabili pena defunctus est. pfessus coram populo romano inaudita flagitia. .XXX.

De berengario heretico et eius penitentia. Sigibertus.

ANno quoq; prenotato gallicana turbaē ecclesia p berengariū turonensē · qui asserebat eukaristiā quā sumim? in altari nō esse reuera corp? xp̄i et sanguinē sz figurā corpis et sanguinis · Contra quē multa a multis et vēbis et scriptis disputatū est · Inter quos d omin? guido abbas de cruce sancti leufredi ptra eum ō corpore et sanguine domini elegantē edidit librū.

¶ Guillermus · ¶ Leo papa vercellis cōtra eū celebrauit cōciliū · sed post leonis obitū hildebrād? cū esset archidiacon? turois mox papa rome aduocatis cōciliis eū cōpulit ad sui dogmatis anathema · Responderūt ei lanfrācus archiepūs · sed precipue et fortiter guimūd? prius monach? ō sancto leufredo nortbmānie · Postea epūs auersan? apulie nostri epis eloquētissim? · Berengari? autez in fine ita resipuit vt sine retractatōne a quibusdaz sanctus habeaē plenus elemosinis et humilitate · magnarū possessionū dns dispti ēdo nō famul? abscondēdo et adorādo · nullā feminā cōspectui suo patiebaē admitti · Berengari? tamē quāuis se correxerit eos quos depuauerat puertere nequiuit · Adeo pessimū est alios exemplo vel verbo a bono infirmare · quia fortasse peccatum te grauabit alienum · cū deletū fuerit tuū · Quod epm carnotēsez fulbertū pdixisse aiunt · Nam cū eum in extremis positū multi visitarēt · et ediū capacitas vix pfluētibus capiendis sufficeret ille inter oppoītas cateruas oculis lōge rimat? berēgariū nisu quo potuit expellendū censuit · ptestat? immanē demonem ppe eū cōsistere · multosq; ad eū sequendū blādiēte manu et illicite corrumpe · Sed et ipe berēgari? die epiphaniorū moriēs recordat? q; miseros quōdam adolescēs primo sui erroris calore secta sua infecisset · poucto gemitu hodie inquit em die appitōnis sue apparebit michi dominus iesus xp̄us ppter pnīam vt spero ad gloriam · vel propter alios vt timeo ad penam. XXXI. ¶ De corporibus sanctorum anglie incorruptis et ō sācto kenelmo martire ·

HOc anno corpus edgari regis glasconie septi inuēit abbas adilard? incorruptū et q; locell? quē pauēat magtudie corporis angustior erat · regales exenias ferro ausus est temerare · vnde ptinuo sanguis vndatim emanauit · tūc regiū corp? in scrinio qō ipe ecclesie cōtulerat · sup altare locatū est cū capite sancti apolinaris martiris et reliquijs sancti vīcentij martiris · q; ille magno pcio emerat · abbatē vero temeratorem sacri corpis mox anim? reliquit · nec multo post de ecclesia egressum mors inuenit · Sanat? est ibi furiosus et cecus · Nusq; gentiuz vt opinor repies tot sanctoz post mortem illibata corpora vt in anglia que future incorruptōnis spēm pten dūt · Quod ideo diumit? factuz existīo · vt natio pene extra orbem posita · in spem resurrectōis aīmeē ex cōsideratōne tot corpum que incorruptibilia pdurāt · Hec aūt sūt sācta echeldreda et wiburga virgines · rex eadmund? · archiepūs elpheg? · cuthbertus antiqu? pater · omnes inuiolatis cute et carne flexibilibus articulis · vitali quodaz tepore speciem dormientiū meditātes · kenelph? rex mercōrum filiū septēnem kenelmum quādrige forotis fidei alendū omiserat · Illa falso sibi regnū p̄fagiēs infantulū tollendū e medio satelliti qui alūn? erat mādauit · qui puerū venatū ducens inter frutecta obtrūcauit · Quod celatum in anglia · statim rome diuinitus innotuit · Nam membrana sup altare sācti petri supne delapsa · elementis āglicis scripta columba deferente et necem et sepultū p ordinē pdidit · que a quodā anglo interpta ē · et mox epistola pape regibus anglie ppatriotā martirem indicauit · vnde frequenti cultu corpus innocentis solenniter leuatū est · Cūq; deferet wincelconbam clericorū cantu et laicorū plausu excitata quādrida pricipalis femīa e fenestra cenaculi in quo stabat caput extulit et forte psalteriū habens p maībus dnīnuatōne lectōnis puenerat ad psalmū · Deus laudem meā ne tacueris · Quē a fine nescio quo pstigio retrograde dicens nitebaē cantantiū letīciā infirmare · Tunc vero vi diuina oculi venefice a cauis orbib? euulsi cruore polluerūt versū illū · Hoc opus eorū qui detrabūt michi apud d omīū Extāt vsq; hodie cruoris signa imanitatem mulieris et vltōnem dei spirantia · XXXII.

¶ De regibus oswaldo et edmundo et de sancta echeldrita ·

INseleshēsi cenobio pestis exorta multos interemit · indictū est triduanū ieiuniū Secūda ieiunij die · puero eadem valitudīne decūbenti apparuerūt apostoli petr? et paulus dicentes · nō eū debere metuere mortem · que et languoris est exit? et vite phēnis introit? · Ceterum nemimez de illo monasterio hac pestilentia moriturū · Quod deus pclari regis oswaldi pcesserat meritis p cōpatriotis eadem die supplicantis hunc em esse diem quo idez rex a phidis occis? aulam celi intrauit · Quesitus est dies mortis eius et ita inuentus extūc inter martires ānumerat? est · Duces danorū hinguar et vbba orientaliū anglorum depopulabanē puincīā · Quarū prim? regez edmundū nō resistentem · sed pfectis armis solo pstratum et orātem post aliqua tormenta decapitauit Caput a litore inter dumeta pfectum est · Qō dum ciues quererent audierūt vocem capitis omnes ad se inuitantis · qō lupus lacertis circumplexus custodiebat · qui et baiulos post tergū vsq; ad tumulū secutus est neminem ledens et a nemīne lesus · Sup corpus eius primo erecta est capella lignea · Quā cū fures expoliare vellent inuisibilib? loris in ipis conatib? irretiuit · Caput eī? reliquo corpi cōpagmatū signū martirij coccinea cicatrice ptendit · Eiusdez sancti crines et vngues sensim pullulāt · quos oswen quedā sancta mulier quot annis tōdere et resecare pfuerat sacra veneratōne posteris pfuturos · Hui? sancti corpus cum sibi mimaciter ostendi pcipet · leostan? adolescens fame vt dicebat incertum oculorum fide explorare desiderās · mox vt vidit amens effect? est et post modicum vmibus scaturiens mortu? est · Echeldritha vt beda actor est duob? viris nupta virgo pmansit · Pater eius fuit auna rex orientalium anglorū · Habuit quoq; alias duas filias itelburgā et sexburgā · Quarum prima in monasterio gallie qō dicit brigis sanctionialis primum post abbatissa fuit · semp incorrupta ante mortez et p? mortem sicut et soror sua · Altera et oberto regi cātuariorū vxor data est ex qua genuit filias duas ercōgotam de qua beda multa scripsit · et hecme nildam que wilfio regi mercōrū data est in piugem ex qua habuit filiam wpburgā virginem · maē apō belmum post matrem seburgā abbatissa fuit · filia apud ciuitatem legionum pausat · q; maxīe o rōnes femimarum et puerorum exaudire credit.

·XXXIII· De quibusdam alijs sa
cris virginibus in anglia·

FRater wlferij mẽwardꝰ ex ermẽburga fi
lia ermẽredi fratris ercõberti habuit fi=
lias sanctas mildritã et milgurgã· Qua
rum prima ī cenobio sancti augustini cãtuarie·al
tera aput weneloc requiescit·cuius manseolũ quo
dã tempore fractũ multũ odorẽ velut balsami ef
fudit· Edwardus senior ex vxore edelspira habu
it filias multas· Quarũ vna edburga dum vix ad
huc trima esset sic a patre probata est· Posuerat
ille in triclinio diuersarũ professionũ ornamenta·
hinc calicem et euangelia·ide armillas et monilia
Illuc virguncula allata est·a nutrice et genib9 pa
rentis assedit·iussaq; vtrũ vellet eligeret·torno a
spectu secularia despiciẽs prompte manib9 reptãs
ewãgelia et calicẽ puellari innocẽtia adorauit· Ex
clamat cet9 assidentiũ future sanctitatis auspici
um·exosculatꝰ in puella pater ipe artiorib9 oscu
lis eã dignatus Vade inquit quo te vocat diuini=
tas· Itaq; sanctimonialiũ habituz induta·in vrbe
wintonie sanctitate multa emicuit·ita vt singula
rum sociarũ suarũ saccos furtim nocte subriperet
et diligenter lotos et inũctos lectis eaz rursꝰ ap
poneret· Edgari regis filia egitha virgo sancta
ī wiltunensi cenobio iacet· Beatus dũstanꝰ dũ cõ=
secrarz basilicã sancti dionisij quam ille in amore
martiris edificauerat· vidit istã iuuenculã pollicẽ
dextz frequẽter ptendere·et signũ crucis fronti
sue impmere·quo signo delectatꝰ eps ait ad eam
Nunquã putrescat hic digitꝰ· ptinuoq; inter mis=
sarũ solẽnia flere cepit· requisituſq; causam ait·
Cito hec florida rosa marcescet·cito auis dilecta
deo auolabit· Sic factũ est· Mortua est illa die p
dicta· post· vj· s· ab illa die septĩanas cũ esset ãno
norũ· xxiij· Non multo post idem dunstanꝰ vidit
p somniũ sanctum dionisiũ eandẽ virginẽ manu
tenentẽ et ex oraculo diuino astanter iubentez vt
a famulis honorificeẽ in terris sicut a sponso et do
mino honorabaẽ in celis· Hec etiã in pfessione sã
ctimonialis auratis vestib9 vtebaẽ· vnde palã in=
crepata est a sancto ecbelwoldo epo· Que respon
dit· Verax et ineffabile iudiciũ dei·sola mortaliuz
opiẽ psciẽtia· Nam et in sordib9 luctuosis potest
esse iactantia· Quapter puto q; tam incorrupta
mens potest esse sub istis vestib9 quã sub tuis di
scissis pellibus· Huius corp9 virgineũ cũ leuareẽ
altius· inuentũ est totũ in cineres solutũ pter pol
licem dextrũ et aluũ et aluo subiecta· Vnd dispu
tantib9 nonnullis· vni ex his qui viderãt dormiẽti
virgo ipa astitit dicens· Non mirũ si ptes ille cor=
poris mei putruerũt· Nã vsus habet mortua cor
pora sic defluere et ipa vtpote puella mẽbris illis
peccaui·sed iuste venter corruptus nõ est quẽ li=
bido non tetigit immunis fui a crapula et carnali
copula· ·XXXIIII· De ceteris san
ctis illius temporis· Sigibertus·

ANno henrici·xiij·leo papa gerardũ leu=
corũ supra se quintũ epm sanctitate vi=
te mirabilẽ sinodo habita p apostolicam
auctoritatẽ decreuit in numero sanctorũ pfessoꝝ
in ecclesia solẽniter habendũ · Anno sequenti leo
papa moriẽ·qui cuius meriti apud deũ fuerit cun
ctis patuit cũ multis ad sepulcrũ eius rome mira
culis ostensis deus eum clarificauit· Guilleri
nus· Eo tempe corpus palantis filij ewandri
rome integrũ reptum est cum hocepithauio·Filiꝰ
ewãdri pallas quẽ lãcea turni Militis occidit mo
re suo iacet hic·Quos versus nõ tunc factos cre
diderim·quãuis carmẽtis literas latinas inuenisse
sed vel ab ennio vel ab alio aliquo poeta antiquo
Ea quidem natura est cõditorũ corpum q; carne
tabescente cutis exterior neruos·nerui ossa ptinẽt
Hiatꝰ wlneris qd ī medio pectoris turnꝰ fecerat
quattuor pedib9 et semis mẽsuratꝰ est· Ardẽs lu
cerna ad caput inuenta est·quã cũ nullo aspgie li=
quoris aut flatus violentia extĩguere valerẽt·qui
dam solertioris ingenij stilo subtus flamã fozamẽ
fecit et mox introducto aere ignis euanuit· Corpꝰ
muro applicatũ vastitate sui magnitudinẽ meniũ
vicit·sed pcedentib9 diebꝰ stillicidijs rorulentis
infusum omnem mortaliũ corruptõem agnouit
cute soluta neruisq; fluentib9· Sigibertus·
Anno·xvij·Victor papa in gallias veniẽs glorio
se ab impatore suscipiẽ et eo presente non multo
post impatorꝰ henricꝰ moriẽ·et post eũ filius eius
henricus impauit annis·l· ·XXXV·

De mitio impij henrici quarti·

ANno henrici primo·qui fuit scz ab incar
natõne domini·M·lxvij·Ab mitio vero
mũdi quĩtimillesimo·xx·Colonie genera
li quentu habito·baldewinꝰ et godefridꝰ median
te papa victore ad gratiã regis et pacem reducũ
tur·et omnes bellorũ motus sedantur· Anno ·ij·
Fridericus filius gothelonis ducis ex derico san
cti lãberti·vij·leuita romane ecclesie·quia exosus
erat impatori henrico p odio fratris sui godefridi
regis·post legatõez pstantinopolitanã apud cassi
nenses monachꝰ et postea abbas factus· alteratꝰ
nomine stephani romane ecclesie clvij·psidet· Pa
debrũna germanie ciuitas cõbusta est cum maiori
ecclesia·In monasterio aũt monachorũ scotꝝ qui=
dam monachus paternus nomine multo tempore
reclusus qui etiã hoc incendiũ sepe pdixerat pp
positũ reclusionis exire nolens se oburi passꝰ est
Actor· Hoc sic refert petrus damianꝰ ī qua
dam vrbe theutonica erat quidã seruꝰ dei iuxta mo
nasteriũ in cellula cui reuelatũ est·quia nisi popu
lus p penitentiã deũ cito placaret·infra·xxx·dies
tota ciuitas periret·Promulgata est visio nolue=
runt querti·Ille autez pcõsa queq; monasterij ius
sit auferri vt salua essent·Tandem a·vij·vbis re
gionib9 ignis subito exoriẽ·puenitq; vsq; ad cel=
lam viri dei cũq; rogareẽ exire noluit·sz o ia iudi=
cõ dei omittens obustus est cum sua cellula·

Sigibertus· Anno·iij·henrici· Benedictus
romane ecclesie·clviij·psidet·In pago brachatẽsi
iuxta tornatũ multitudies colubroz altrĩsecꝰ cõ=
gregate poigioso plio inter se cõcurrũt·et multis
vtriusq; partis occisis victa ps fugiens in cauo ar=
boris se abscondit· Altera ps vincentiũ more inse
quens cũ sibilo circũstrepebat·donec circũiecto
ab homib9 igne omnes cremate sunt·Anno ·iiij·
henricus rex francorũ obijt· Helinãdus·
Non multo post cometes longos et flameos cri=
nes pmane ducens apparuit·de qua quidam mõa=
chus malsbie elmerus nomĩe· venisti inquit veĩsti
multis martiribꝰ lugende·dudũ est q; te vidi·sed
nunc multo terribiliorem te intuecor patrie huius
excidiũ minantez·Is erat literis bene imbutꝰ euo
maturus·qui immanez audaciam in prima iuuen=
tute conatus fuerat·nam pennas manib9 eius et
pedibus nescio qua arte innexuit · vt dedali mo
re volaret fabulam p vero amplexus collectaq;

e ſummo turris aura·ſpacō ſtadij vniu s et plꝰ vo lauit·Sed venti et turbinis violentia ſimul et te=merarij facti ſciētie tremulꝰ cecidit·Poſt hoc p petuo debilis crura effractus·Ipſe vero ferebat cauſam fuiſſe ruine ſue q̄ caudam ſuā in poſterio=ri parte oblitꝰ fuerat aptare· ¶ Sigibertus·

Poſt henricū regnauit filius eius philippꝰ in fran cia annis·xlix·Eo tempe marianus cronographꝰ claruit qui a ſcotia in gallias veniēs colonie factꝰ monachꝰ primo apud fuldā·poſtea apud magun tiam reclusus eſt· ·XXXVI· ¶ De lā franco cantuariēſi et bonis eius initijs·

HOc tpe claruit lanfrācus prior monaſte=rij bectenſ·Ad cuiꝰ eximiā doctrinā de burgūdia uolauit Anſhelmꝰ vir poſtea multa virtute et ſciētia adornatꝰ·et ei in prioza=tu ſucceſſit ſub viro egregio herluino abbate pri mo qui ipm monaſteriū bectēſe de ꝓprio fūdauit ſuo· ¶ Ex geſtis eius· ¶ Hic lanfrancꝰ papia ci uitate ytalie oriūdus omni ſcientia ſeculari perfe cte imbutꝰ alpes trāſgreſſus in northmāniaz ve=nit·et ī abricacenſi ciuitate aliquādiu docuit· De inde mortaliū aurā captare vanitatē eſſe cōſidrās conſiliū ſalutis arripuit·et ſtatuit vt omnia ꝓptē eum relinqueret qui omīa fecit· Cūq; ire vellz ro=thomagū veſpe in ſilua vltra fluuiū rillā incidit in latrones·qui cūcta que habebat tollētes·ligatiſ a tergo manibus·et caputō cappe ante oculos eius admoto·abduxerūt eū p deuia·et inē cōdenſa ſal tus frutecta dimiſerūt· Talibꝰ anguſtijs cōphen=ſus neſcius quid ageret infortuniū ſuū lamētabat Tandem nocturno ſilencō in ſe reuerſus et ad de um cōuerſus ait·Domīe deus tantū tempꝰ in di=ſcendo expendi·et corpꝰ animūq; in ſtudijs lite=rarū atteriui·et adhuc quomō debeā orare et lau=dare nō didici·libera me de hac liberatōne·et ego ſic vitaz corrigere et inſtituere curabo·vt tibi ſer uire valeam et ſciam·Surgēte aurora audinit via tores iter carpētes·et cepit ab eis vociferando au xiliū petere·qui accedētes et eū ſoluentes redu xe rūt ad viam·Rogauit aūt vt vilius et paupiꝰ ce=nobiū quod in regione noſcerēt ſibi demōſtrarēt Nolebat em̄ adire locū vbi literati eſſent·qui eum honori et reuerētie haberēt·Igit̄ de cōſilio eorum bectum adijt·vbi venerabilis abbas herluinꝰ eiꝰ dem cenobij fundator ac nup ex grandeuo milite in clericū ꝓmotꝰ eū cū gaudio ſuſcepit· Qui mo nachus effectus in diſcēdis officijs curā maximaz impendebat·vt ſciret laudes dō pſoluere ſicut vo uerat·Sic p tres annos vixit ſolitarius gaudēſ q̄ neſciebat̄·fere ab omnibus ignorꝰ omniū vilitate et extremitate ī cenobio ortēptꝰ·et vt ferē lectōez nolebat in eccleſia legere·niſi priuſ cātor eā audiſ ſet·Quadam etiā die duz ad menſā legeret quidā mter legendū dixit ſicut dicere debuit·qđ pſidēti non placuit et aliter dicere iuſſit· velut ſi dixiſſet docere media ꝓducta vt ē·iubz eā breuiari·Non em̄ prior ille literatus erat·ſed vir ſapiēs et ſciēs magis obedientiā xp̄o ōberi q̄ donato dimiſit qđ bene ꝓnunciauerat·et dixit qđ nō recte videbat̄ dicere·Cū aūt rumor et fama viri lōge lateq; per crebruiſſz·clerici accurrūt illo de licentia abbatis ſui ſcolam tenente·Laici quoq; potentes et nobi les multa p eiꝰ amore eidem eccleſie ꝓtulerunt·

XXXVII· ¶ De geſtis ipſius pꝰ ar=chiep̄atum ſuſceptum·

HIc poſt ex abbate cadom̄·factus cantua rienſis archiep̄s multa bona in eccleſijs anglie fecit·Quadā die dum miſſam cele brāret et ventū eſſet ad horā qua corpus domini manibus accepit·diaconꝰ qui ſibi mīſtrauit a de=mone puaſus·arripuit eū manibꝰ p ſcapulas·Ve nerabilis autē ātiſtes in nullo turbatꝰ reflexa ma nu dextra p capilloſ eū tenuit·et ante pedes ſuos adduxit·Percelebrata aūt miſſa in domū infirmo rū illū perduci iuſſit vbi per aliquot dieſ ī inſania pmāſit·Dicebat autē de quibuſdā ei uſdē loci fra=tribus quedā nephāda·Tūc nomīauerūt quendā dicentes q̄ de eo nō haberet quid diceret·At ille cepit affirmare q̄ nunquā auderet in p̄ntiam ſuaz venire·quod cū frater audiret·timuit ne aliquid ſibi ꝓperā geſtū impperaz·Tūc ſapientes fratreſ cōſilium ei dederūt·vt cū archiep̄o loquens purā confeſſionem faceret·et ſic fiducialit̄ cū eius abſolu tōne et benedictōne ad demoīacū iret·Quod cū feciſſet dicebant demoīaco qui aderāt·Ecce adeſt cui minabaris·Dic ſi quid de eo noſti· At ille in euz torno oculo reſpectās ait cachīnans·Pro hoc malo omni quis te ſic rebulliuit·et cādidauit·Ni chilq; āplius dixit·vnde dat̄ intelligi q̄ virtus cō feſſionis et abſolutōnis aufert diabolo memoriaz peccati·aut certe poteſtatem accuſandi· Poſt ali=quot aūt dies deo miſerante et lanfranco cū fra=trū orationib̄ adiuuante·liberatꝰ eſt ab illa peſte Cū autem ipi lāfranco relatū eſſet q̄ abbas anſel mus vna nocte poſt matutinas ad lectum ſuum veniens anulum in eo aureum inueniſſet·referen ti ſibi reſpōdit·Certiſſime ſcias illū poſt me futu rum archiep̄m·et ita factū eſt·Ad hunc lāfrancū miſit berengariꝰ turonenſ literaſ qui aſſerebat eu kariſtiam quā in altari ſumimꝰ nō eſſe reuera cor=pus et ſanguinem xp̄i Harū portatorꝰ cū nō inueiſ ſet eū in normānia quibuſdā clericis eas tradidit. vnde de ipo lāfranco orta eſt ſuſpicō quaſi foue=ret ac faueret que a berengario dicerent̄·Igit̄ cuz eas a quodā remenſi clerico romā platas recitator legeret·leone papa ſinodo p̄ſidente·intellecto q̄ iohannem ſcotū berengariꝰ extolleret·paſcaſiū ve ro damnaret·et omuni de eukariſtia fidei aduerſa ſentiret ꝓmulgata eſt in eo damnatōnis ſententia priuās eum omunione eccleſie·Et ipe lanfrancus ex p̄cepto pape corā omībus fidem ſuā expoſuit· prauiq; rumoris a ſe maculā exterſit·Deinde otra eundem berengariū ſcripſit in modū dialogi ō cor pore et ſanguine domini· oſtendens ſibi non eſſe figuram tantū·ſed etiā veritatem corporis et ſan guinis· XXXVIII· ¶ De muliere gemel=la et quibuſdā alijs· Guillermus·

EO tempore in orbinio northmānie et brita nie portentū viſum eſt in vna vel potiꝰ duabꝰ mulieribꝰ·Duo erāt capita et q̄=tuor brachia·cetera gemīa vſq; ad vmbilicū·infe rius ſingula omnia ꝓmebat·ridebat·loquebat̄· vna flebat·eſuriebat̄·altera tacebat· ore gemino mādducabat̄·ſed vno meatu dirigebat̄·vna defun cta ſuperuixit altera pene triennio mortuā por=tans·donec et pondere molis et nidore cadaueris defecit·putatū eſt a quibuſdā et literis traditum q̄ hec mulieres angliā et northmāniā ſignificarēt que diuiſe licet fuerīt·tamen ſub vno domīo ſūt vnite·Hec quiquid pecuniarum auidis faucibus ſorbuerint·in vnam laſciuiam defluit·que eſt vel principū auaricia vel circūpoſitaz gentiū ferocia

mortuā et pene exhaustā northmanniā ingens pē
cunijs sustentat anglia · donec & ipsa fortassis ex=
actoꝝ violētia succumbat. ¶ Sigibertꝰ ¶ Anno
henrici · vij · alexāder lucenſ epūs romāe eccleſie · dx
pſidet cont quē cadelo pmēſ epūs papatū ambiēs
magno scandalo eccleſie fuit · quia lōga īt eos cō
certatō etiā vsqz ad homicidia ꝓrupit · Anno · ix ·
multi vsqz ad · vij · M · ozādi voto hieroſolimā pe=
tentes ab arabicis in pasceue in quodā ca stello ob
sessi sūt · & tot occisi aut wlnerati · vt de · vij · & eo
āpliꝰ milibus vix duo milia reūsi sūt · Anno · x · co
metes appuit tota paschali ebdomada · Harinuch
nordanibroꝝ rex cū mille pene nauibus · venit in
angliā regnaturꝰ · et in vrbe eboraca plꝰqm mille
laicos et · c · pſbiteros de anglis occidit · cui araldꝰ
rex angloꝝ cū · vij · legionibus supuenies eum cum
multis occidit · ·XXXIX· ¶ De guillero
comite northmannie et eius origine ·

INterim guillerus comes northmannoꝝ cum francis in angliaz intrat · et cōserto cū anglis plio araldō cū multis milibꝰ p emit · et regnat in anglia annis · xxvj · ¶ Guilermꝰ De isto guillero hec narrari pñt que sunt merti=
bus incitamento ꝓmptis et alacribus exēplo pſē=
tibus vsui iocūditati sequētibꝰ · Robertus altē fi
lius richardi scōi mulieris in choreis saltantis spe
ciem ꝟspicatus nō abstinuit quin eā sibi nocte cō
iungeret · quā deinceps vnice dilexit · et aliquādiu
loco iuste cōiugis habuit · Puer ex ea editꝰ dictuſ
est guillerus nomīe abaui · cuius magnitudinē fu
turā mater somnio ꝑuidit · que in testia sua p to=
tam northmanniā et angliā extendi vidit et dilata
ri · Ipo quoqz tpe quo idem puer natus humū pri
mo attigit ambas manꝰ iunco quo pauimenti pul
uis cauebaē impleuit stricte qō corripuerat ꝓpu=
gnans · obstetrix fausto homīe acclamauit eū regē
futurū · Hic septēnis erat quādo pater eiꝰ hiero=
solimitanū iter aggressus est · Gisleberꝰ comes tu
tor pueri cōstitutꝰ est cōcilio apud fiscanū ꝓceri
bus indicto · tutela tutoris regi francoꝝ henrico
assignaē · in nomē et fidem pueri ibi iubente patre
ab omnibꝰ iuraē · qui mox vt adoleuit a rege frā
coꝝ militie insignia accepit · Duxitqz vxorē ma=
tildim filiam balduini comitis flan drie annis · xxx
comes fuit northmānie monasteriū sancti stepha
ni edificauit cadomis · magnificeqz ditauit vbi lā=
francū abbatē instituit · qui postea fuit archiepūs
cantuar · vir antiquus sciētia et religione ꝓpandꝰ
Alterū monasteriū hastingis sancti martini fecit
cū adhuc pene puer essz · patruū suū in algeriū ab
archiepatu rothomagensi remouit · XL·

¶ De duobus archiepiscopis rothomagensibus malgerio et maurilio.

IS erat literatꝰ satis · sed ꝓ scientia na=
taliū ꝓfessionis oblitꝰ venatōibꝰ et aui
um certatōnibꝰ iusto sepiꝰ intendēs et
gazas ecclesiasticas quibuſ ꝓfusioribꝰ insumens ·
Cuiꝰ rei fama crebrescēte tota vita sua vsu palliꝰ
caruit · Qꝫ negaret sedes apl'ica honoris huiꝰ pri=
uilegium ei qui sacrum negligebat officiū · Vnde
crebro cōuentꝰ expostulāte nepote suo aduersus
eū et eo nichilominꝰ irreuerēti agente cogente vl
tima necessitate degradatꝰ est · Ferūt quidam de=
positōnis archanā causam fuisse · qꝫ idem malgeri
us nepotez suū cū vxore matilde excōmuīcauerat
quia ſsanguinei iuncti erāt · Et ideo nepotē exco
gitasse occasiones depositōnis in ꝑsecutorē flagi=
tiorū suorū · ꝓ cuius sceleris expiatōne idē guille
rus edificauit · postea monasterium sancti stepha
ni cadomis · et illa mōasteriū sancte ṫnitatis · Mal
gerio successit maurilius fiscamēsis monachꝰ mul
tis plenus virtutibꝰ et maxime abstinētia · Idē ad
extrema deueniēſ vitali priuatꝰ āhelitu fere dimi
dia die iacuit defūctꝰ · Tandē cū pararet in eccle
siam ferri resumpta anima ad circūstātes ait · Vl
tima pastoris vestri verba suscipite · Naturaliter
mortuus fui sed vt vobis nūciarē que vidi redu=
ctus sum · nec diu subsistā · quia dormire in domi=
no delectat · Ductores mei vestibus ornati et wl
tibus ad omnem elegantiā erant · Nichil delecta=
bilius eorū sermone nitido · Gaudens cū eis ibam
vt videbaē michi versus orientez ꝓmittebaē mi=
chi sedes padisi · nō mlto pꝰ intrandā in momēto
ꝑterita europa ingressi asiam venimꝰ hierosolimā
ibi sanctis adoratis iordanem ꝓtendimꝰ · Citerio=
ris ripe accole ductorū meorum mixti cōtubernio
letiorem cetum fecere · Ego studio visendi vltezi
ora transitū maturabā · Tūc comites nostri domi=
num ꝑcepisse referūt · vt ante demonū visione ter
rificarer · quatenꝰ venales culpe quas ꝓfessione ñ
dilueram · pauore illo horrendarū formarū purga
rentur · Adhuc eis loquentibꝰ · astitit ex aduerso
tanta vis dmonū hastilia acuta vibrantiū et igneꝫ
efflantiū vt aer ferreus et aer flameꝰ videreē · ita
horrore pcussus sum · vt nec in celo nec in terra tu
tum michi refugiū estimarem · ita meticulosꝰ ego
dum quo euadā dubito · vt hec dicēs saluti vestre
nisi negligatis cōsulerē · recepi anhelituz cōfestim
effusurus dixit et pene cuz verbo spiritū emisit ·
Corpus eius in ecclesia sancte marie sepultū · mi=
raculo vt aiūt diuino tribus diebus altius sup ter
ram eleuatū est · ·XLI· ¶ Qualiter ꝓfa
tus guillerus anglie regnum acquisiuit ·

ALexander vero papa audita cā guillī ve
xillū ei in omne regnū anglie misit · Con
uentū est apud sanctū walericū · expecta
turqz aura multis diebꝰ ad trāsfretandū qua tar
dante nimis · et populo guilleri murmurāte iussit
corpus sancti walerici foras efferri · puēro postu
lando · Mox ꝓsper ventus carbasa impleuit et ha=
stingas appulerūt · In egressu nauis pede lapsꝰ · au
diuit acclamari sibi a ꝓximo milite · Tenes angliā
comes rex futurus · Araldꝰ reuertēs a bello quo
regem noricorū vicerat · misit exploratores q̄ īmē
castra deꝑhensi · iussi sunt a will'o circūduci p tēto
ria · et mox large pasci ad dominū suū incolumes
remitti · Redeūtes nūciauit ducis magnificā ꝓfidē
tiam · et pene addūt omnes in exercitu illo ꝓsbite=
ros videri · quia · s · totam faciem cuz vtroqz labio
rasam haberēt · Angli eī supius labꝝ pilis mcessā
ter fruticantibꝰ · intonsū dimittennt · Guill'us mon a
chum legatum misit tria ferentem · vt · s · araldꝰ vl'
regno secundum condiciones discederet vel sub
eo regnaret · vel certe spectante vtroqz exerci=
tu gladio rem ventilaret · Araldus legatū nec re=
spōso dignaē turbide abegit · Illam noctem vt ac
cepimus angli totā in cantibꝰ et potibꝰ insomnē
duxerūt · Northmanni autem tota nocte ꝓfessioni
peccatoꝝ vacantes · mane dñico corpe ꝓmūicabāt
Comes arma poposcit · et casu lorica inuersam īdu
it ministris tumultuātibꝰ · quem casum risu corri=
gens · verteē inquit comitatus meus in regnum ·
Tunc cantilena de rollando inchoata · pliū ꝓmissū
est · Pugnatum est vtrīqz acriter · fossatū quoddā

ꝑruptū. Angli fugiētes noto ſibi ꝓpēdio ĩua ſerūt vbi tot northmānos ꝓculcauere. vt tumulo cadauerū planicię campi equarēt. Arold⁹ a lōge ictu ſagitte percuſſus ĩ cerebro occubuit. Iacentis femur vn⁹ militū gladio ꝑſcidēs ignominie notatus eſt a guillero et milicia pulſus. Idem guiller⁹ eadem die diſcurrēdo. pugnando. hortādo. tres equos fortiſſime ſub ſe ꝙfoſſos amiſit. Suſurrabāt ei cuſtodes corpis vt ſe a piculo ſubtraheret. ſed ꝑſiſtēs vſq; ĩ noctem. nichil ſanguis ex eius corpore tractū eſt. quāuis iaculis multis ĩpetereť Corpus aroldi matri repetēti ſine ꝓcio remiſit. licet illa multa ꝑ legatos obtulerit. Die natalis dñi coronat⁹ eſt ab alredo ebozacenſi archiepō. nolēs hoc munus accipe a ſtigando cātuariēſi. quia nec legittime factus erat archiep⁹. vexillū regiū romam miſit ad papā. qđ erat ĩ hommis pugnātis figura. auro et lapidib⁹ arte ſumptuoſa contextū vrbem exoniā rebellantē ſubegit. leui negocō premuri vltro cadente et ĩgreſſum illi dante. quam ille audaci⁹ aſſilierat. ꝓteſtans homīes irreueren tes deijciēdos dei auxilio. quia vnus eorū ſupra murū ſtans nudato ĩguīe aurā ſonitu ĩferioris ptis turbauerat ĩ otemptū northmānor⁹ P⁹ arol dum vero harfagra frater oleimi ĩpatori oſtātino politano militauit. Cuius iuſſu ꝑ ſtupro illuſtris femine leoni obiectus eſt. qui beluā nudo lacerto rum niſu ſuffocanit. ·XLII. De qui buſdam ĩcidentib⁹ illius tpis.

ANno henrici. xj. obiit ſanctuſ theobald⁹ in vincencia vrbe venecie incluſus. Cono qui et cōradus primiceri⁹ coloniēſis ab ĩpatore henrico ad ſuſcipiendū archiepatum treuorū miſſus. capiť a coīte treuorū ꝺoderico. et ſatellitibus eius ĩ ſiluā ductus de rupe tercō ꝓcipitať et adhuc illeſus gladio trāſuerberať. Corp⁹ quoq; eius folijs ſilue obtegiť. qđ a ruſtico inuentū ad villā deferē et ſepeliť. Inde a deoderico vir dunenſiū epō trāſportatū ad collegatiū mōaſterium multis ſtatī miraculis a deo glorificať. Hiſ tē pori⁹ beluacenſi ciuitate ſuo deſtituta antiſtite. Guido decanus cuſtoſq; eccleſie ſancti quintini viromadenſ et archidiacon⁹ laudunēſ ꝓ ſtituiť beluacenſiū epſ. et a ḡuaſio remenſi metropolitāo cōſecrať. qui grauiť ferens carere ſe pncia quintini martiris ĩ honore eius et memoria edificauit eccleſiā. hād longe a meīb⁹ belloate vrbis. Rōe duobus de papatu cōtendentib⁹ mātue ſinod⁹ colligitur. et mediante Annone colonienſe archiepō alexāder ſe iureiurādo ꝺ ſimonia expurgās. ĩ ſede apoſtolica ſubrogať. cadelo vt ſimoniac⁹ repudiať Anno. xij. de oderic⁹ comes treuerorū de martirizato conone apud deū et homines reuſ exiliat⁹ ab ĩpatore. etaccepta pegrinatōne hieroſolimā eūdi. quid de eo et de omnibus qui ĩ comitatu eius pgebant actū ſit adhuc neſciť. Hinc francis. hinc ſcotis angliam incurſantib⁹. angli fame ꝓsumunť multi eorū humanis carnibus veſcuntur.

·XLIII. De quibuſdā miraculis ſācti dunſtani cantuarienſis.

ANno. xv. treueris ĩ eccleſia ſancti paulini ꝓfeſſoris ĩ cripta ſubterranea ĩueniť corpus eiuſdez ſancti paulini. quod olim a frigia vbi exulauerat reportatū. Ibi a felice epō cathenis ferreis fuerat ſuſpenſuz. et multa iuxta eum corpa ſanctoꝝ ad dexterā. ſ. eius palmatius cōſul et patricius treuerorꝝ. Ad ſiniſtrā tirſ⁹ vnus de principib⁹ thebee legionis qui cū multis thebeorū ĩ hac vrbe a rictiouaro martirizat⁹ eſt. Ad caput. vij. ſenatores vrbis. maxenti⁹. cōſtanti⁹. creſcētiuſ. iuſti⁹. et treſ frēs. leāder. alexandē ſother. Ad pedes hornuſda. papirius. cōſtans. iouianus. Et cum multi ibi iacerent. horū tantūmō nomina et tempus et dies paſſionis auree litere ĩ piete ſcripte ſignabāt eoſq; omnes ſub rictiouaro paſſos fuiſſe docebāt. Anno. xvij. duobus fratribus ruſſorū regibuſ de regno ꝓtendentib⁹ altē corum a conſortō regni pulſus. interpellat henricū impatorem ſe et regnū ruſſorū ei ſubmittēs ſi eius auxilio regno reſtitueret. ſed id fruſtra fuit ꝙ graueſſima ĩ impio romano orta diſſenſio mouebat magis ſua tueri ꝙ aliena acquirere. Saxones em multis et magis iniurijs et iniuſticijs ab impatore affecti contra eum rebellant. ad quos debellādos impator inſtanter intēdit. Alexander papa romaz venienti lāfranco archiepō cantuariēſi dignanter aſſurrexit. ꝓfeſſus ſe illud inſigne reuerentie ꝺtulisſe. non honori archiepi ſed amori magiſtri. Ad huius lāfranci miſſam quidā iuuenis monach⁹ legerat ewangeliū. qui cū patenā pontifici p⁹ pater noſter offerret vidit corā ſe quoſdā wltus teterrimos malignorū ſpirituū. ad quorū aſpect⁹ ꝓterritus pōtificē inter man⁹ ſacra tenentē. vtriſq; brachijs ſtrictim amplectiť horribiliť clamās et dicēs Xp̄s vincit. xp̄s impat. xp̄s regnat. Cōterriti ſūt omnes qui aderāt. et portat⁹ eſt ille a militib⁹ p⁹ miſſam ĩ camerā pōtificis ꝓueniť ĩ caplō. Adduciť ille demone plenus fortiter ligatus. ſermonez facit lanfranc⁹ de illo et iubet omniter ꝑ eo oratōnem fieri. Mox vt videbať ſan⁹ effectus eſt. et ꝑ agendis gratijs ad ſepulcrū ſancti dunſtani pñtatus. Cūq; ꝓpletoriū cantaret. ſubito ille raptus ꝺ ſtallo ſuo cucurrit ad porē hēricū. q̄m ille ſtatī apphendens duxit ĩ dormitoriū. et noctē ĩ ſomnē ante illum duxit. media nocte exclamās omnes inquietauit. Ductuſ eſt ad ſepulcrū ſancti dūſtani plurimū renitens vbi cū veniſſet furere cepit et ĩ dunſtanū et ĩ xp̄m infinitas blaſphemiaſ vſq; ad diem euomuit. Mane referē ĩ domū infirmorum vbi p multos dies cruciat⁹ eſt. Quicūq; aūt ad eū accedebāt ſi crimen aliquod habebāt ꝺ quo nōdū cōfeſſi erant publice detegebat. et dicebat illos m penis ꝓpetuis ſibi ſociādoſ. Vnde nōnulli erubeſcentes pure cōfeſſi ſunt. qui cū illi iterū ſe p̄ſentarent. querebat qui eſſent et vnde veniſſent. et quomodo tam ſubito loti eſſent et ſuam ſocietatē amiſiſſent. Poſt hoc cū poſitus eſſet ĩ medio ſanctarū reliquiarū exiliens cū lecto ĩ quo iacebat volebat fugere ſanctoſ. Cūq; illuc retinereť ꝺmō ꝑ ventrez eius tanq̄ cattus puulus curzebat. nūc ꝺſus os nūc ꝺſ⁹ iferiora q̄rens exitum. Cūq; frēs reficereť. frater q̄ relictuſ erat ad cuſtodiendū eū multum deuotus erga ſanctū dunſtanū confiſus eſt de dei adiutorio accepit crucē quā ſanctuſ dūſtan⁹ ſolebat facere portari ante ſe more archiepi et poſuit eam ſup demoniacū clamans cū lacrimiſ ſancte dunſtane ſuccurre. Mox demon exiit. Tūc eger leuatis oculis ĩ celum et ꝓfuſus lacrimis ait Gratias ago tibi ſancte pater dunſtane et tibi frater dulciſſime. quia tuis meritis ſanctiſſime domine et tua caritatiua p̄ce frater cariſſime liberatus ſum ab hoſte. P⁹ hoc baiocatenſ epſ q̄ erat cōes cantię. mouit quaſdam calūnias aduerſus lāfrācū ſup terras et cōſuetudines eccleſie cantuarienſis.

Cũqz adesset dies placiti lanfrancus solicite ꝫuocauit sanctũ dunstanũ. Ea nocte astitit ei sanct⁹ in visu dicens. lanfrãce ne turberis. ego tibi adero. et si illos non viceris scias me non esse qui tecum loquor. Sic factũ est. lanfranco in crastinum omnia que sibi obijciebantur annihilante cunctis stupentib⁹. XLIIII. De archidiacono hildebrãno q̃ fact⁹ est papa gregori⁹. Sigibert⁹

ANno quoqz prenotato hildebrannus archidiaconus romanorũ qui et gregori⁹ romane ecclesie. clxi. presidet. Guillelmus Hic hildebrann⁹ vt audiui a quodã qui hoc audierat referre abbatem cluniacen. hugonẽ. cogitatões aliorũ ꝑphetico mentis intuitu nũciabat. quem ideo papa alexander cãcellariũ apl'icor ꝓfecerat. ꝑ cuius officij intuitu hildebrann⁹ tanq̃ cancellarius circũibat puicias vt ꝑperã acta corrigeret. Die quadã cũ equitaret cũ mlta turba obsequentiũ abbas hugo in extremo agmine cũ suis monachis ꝓsequebat. visoqz emin⁹ tanto viri honore cepit cogitare in animo vnde esset tantus honor homũcõni exilis stature. despicabilis pentele pculdubio hoc ei ex supbia accidere q̃ tot obambulatores haberet. vix hoc mente verserat tũc archidiacon⁹ reflexo equo et calcarib⁹ incitato a lõge clamans et abbatẽ adnutãs. Tu inquit male cogitasti non michi hanc gloriã si gloria dici potest que cito trãsit vel imputo. vel ab alijs iputari volo sed beatis apostol'. quorũ priuilegio michi exhibet. Erubescens abbas hoc solũ respõdit. Queso domine quomõ nosti cogitatũ meũ. Ab ore iquit tuo quasi ꝑ fistulas ad aures meas deductus est. Item ecclesiã aliquãdo simul ingressi abbas et archidiacon⁹ vt orarẽt. ptinuatis et iũctis lateribus ꝓstrati diuti⁹ orauerũt. Tũc respexit archidiaconus abbatẽ turbulẽto rictu infrẽdẽs. abbas foras egressus causã ꝓmotõnis inq̃suit. Cui ille. Si me amare vis caue ne vlteri⁹ hac me iiuria expungas Domin⁹ em̃ meus hiesꝰ spec̃sus ꝑ filijs hominũ postulatõnib⁹ meis visibiliter astabat. intendens dictis et serenis fauẽs oculis. sed oratõnis tue abiectus violentia me deseruit ad te cõuersus. Puto esse gen⁹ iniurie amico eripe actorẽ salutis sue Preterea noueris mortalitatẽ homĩs et huic loco imminere excidiũ. Vidi em̃ angelũ dei astantez sup altare euagiato gladio. et iam puncta istã spiss⁹ et nebulosus aer circũuolat. Fugiam⁹ ergo quantociti⁹ Hic dictis introcũtes in diuersoriũ ad curam corpis assedẽ. cõtinuoqz dapib⁹ appositis exortus est in domo luct⁹ pluri⁹ ex familia subito extictis. qua peste ꝑ vicinas edes grassante. mox ascensis mulis diffugerũt. Idẽ archidiacon⁹ in gallia cõsederat in cilio vice pape vbi plures epi ꝑ simoniã facti. quor vnus hui⁹ crimis insimulat⁹ nullis testib⁹ argui. nullis argumẽtis poterat cõfutari ita dicẽdi arte callebat. Tũc archidiaconus cesset humanũ eloquiũ. ꝓducat diuinũ oraculum Certũ est q̃ epalis gratia donũ spũssancti est. & quisquis epat um mercat donuz spũssancti cõpari posse pecunia opinat. Coram nobis ergo qui iudicõ spũssancti congregati sum⁹ dicat iste. Gloria patri et filio et spũisancto. Qõ si exp̃sse et sine titubantia dixerit ostabit apud me nõ esse illũ simoniacũ. Accepit ille libens condicõez nichil minus ratus q̃ hoc dicere. Et certe gloria patri et filio sic integre ꝓtulit. sed in hoc et spũisancto hesit. suscitato cũctorũ strepitu. nullo conatu. vel tũc vel dinceps tota vita sua spm̃sanctũ nomiare potuit. Hũc abiectũ de epatu abbas p̃dictus ꝑ testimonio miraculi sepe secũ duxit. Hic aũt papa gregori⁹ excõicauit omnes electos qui muestiturã ecclesiarũ de manu laici accipent. XLV. De sinodo eius in qua simoniacos damnauit. Sigibertus

ANno quoqz. xviij. gregorius papa celebrata sinodo simoniacos anathematizauit vxoratos sacerdotes a diuino officõ remouit. et laicis missam eor audire interdixit nouo exemplo. et vt multis visum est inc̃sideratο piudicõ. qui contra sanctor patr⁹ sententiã qui scripserunt q̃ sacramta que in ecclesia fiũt. baptism⁹. s. crisma corpus et sanguis xp̃i. spũsancto latenter opante. eorũdẽ sacramentor effectũ seu ꝑ bonos seu ꝑ malos intra dei ecclesiã dispensentẽ. Inde q̃ spũssanct⁹ mistice illa viuificat nec bonorũ meritis dispensatorũ amplificantẽ. nec peccatis malor attenuantẽ. vnde hic est qui baptizat. ex qua re tã graue orie scandalũ. vt nulli⁹ hereꝭ tpe sancta ecclesia grauiori scismate scissa sit. his ꝑ iustícia. ill' cõtra iustíciã agentib⁹. alijs a simonia nõ declinãtibus. alijs notam auaricie honesto nomĩe ptexentibus dũ hoc quod se gratis dare iactãt sub caritatis nomĩe vendũt. Et vt de mõtanis dicit. Eusebius sub nomĩe oblatõnis artificõsi⁹ munera accipiunt. Porro ptinentiã paucis tenentib⁹. aliquibus eã causa questus ac iactãtie simulantib⁹. mltis incõtinentiã piurio aut multiplicõi adulterio cumulãtib⁹. Ad hoc hac imporꝫtuĩtate laicis insurgẽtibus cõtra sacros ordines et se ab oĩ ecclesiastica subiectõne excutientib⁹ laici sacra misteria temerant et de his disputant. infantes baptizant. sordido hũore auriũ ꝑ sacro oleo et crismate vtentes. In extremo vite viaticũ domínicũ et vsitatuz ecclesie obsequiũ sepulture a p̃sbiteris cõiugatis accipe puipendunt. decimas p̃sbiteris deputatas igni cremãt. Et vt in vno cetera ꝓpẽdas. laici corpus domini a p̃sbiteris cõiugatis ꝓsecratũ sepe pedibus conculcauerũt. et sanguẽ dñi volũtarie effuderũt. et multa alia cõtra ius et fas gesta in ecclesia sunt. Et hac occasione multi pseudo magistri exurgentes in ecclesia ꝓphanis nouitatibus plebẽ ab ecclesiastica disciplina auertũt. Anno. xx. gregorius papa totus in henricũ ipatorẽ inuehit. et quoscũqz potest ab eo verbis et scriptis auertit. Animũ autẽ matris ipius agnetis ab eo alienat. Gelu magnũ et glacies validissima fuit a. kl'. nouẽbris vsqz in medio mensis aprilis XLVI.

De sancto stephano grandimõtensis ordinis institutore. Ex gestis eius.

ANno domini. M. lxxvj. cepit ordo grãdimontensis sub patre stephano. Hic filius stephani nobilissimi viri de auernie ptibus a patre suo in puericia duct⁹ est beneuentuz vbi a sancto milone archiepo. xij. annis educat⁹ regulam bene viuẽdi didicit. Deniqz discedẽs pagratis multis heremis. et de canonicorum. monachor et heremitarũ vita que imitãda sunt memorie ꝓmendãs. in aquitaniã ꝓpe lemoicas ad montẽ ꝓpe nemorosũ qui muretũ dicit̃ xp̃o duce puenit vbi fontes reppit et rupes. terram desertaz et inuiam. que tota siluestris et sterilis hominibus insueta et feris assueta nouo hospiti suo potũ frigidissimũ et domũ ventis expositam offerens afflictõez corpis et requiẽ m̃tis manifestis indicijs ꝓmittebat Tunc gaudens stephan⁹ ibi deo se se ruituꝫ omi

tempe ſpopõdit et cũ quodã anulo quẽ de omni ſubſtãtia mũdi tantũ habebat ſemetipz caſtiſſimũ virginẽ deſpõſauit dicẽs · Ego ſtephan⁹ abrenũcõ diabolo et omnibuſ põpis eius · et offero me ac reddo deo patri et filio et ſpũiſancto · ſcribẽſqz p feſſionẽ ſuam poſuit ſup caput ſuũ · fundẽſ quoqz oratõez ad xp̃m hieſũ domínũ et ad matrẽ eiꝰ virginem facto de virgulis quo tugurio · Anno ab incarnatõne domini · M · lxxvj · xxx · annũ agens etatis habitare cepit heremũ in ieiunijs et vigilijs & oratõnibus ꝓtinuis ſeruiens deo · ·XLVII·

De auſteritate vite eiuſdem ·

Quibus eius panis et aqua interdũ farinule ſaliginee pua ſorbiciũcula q̃ ceteris mĩꝰ ſapida neceſſitati vtcũqz ſeruit nõ voluptati · Incedebat quoqz armat⁹ lorica ferrea cõtra carnis inſidias et mẽtis laſciuiã quouſqz toto corpore exiccato plenã de ſeipõ obtinuit victoriam · Indumẽta quibꝰ ſup loricã induebaẽ nullo tpe augebanẽ · ſed hieme et eſtate ad repellendũ frigꝰ & cauma ſemp erãt equalia et eadem · Stratꝰ in quo poſt nimiam carnis ſue fatigatõez ad quieſcẽdum ſe modicũ ꝓferebat adeo durꝰ erat et quieti otrarius q̃ m eo dormiens vexari poterat nõ foueri · Erat eñ ex tabulis ligneis inſtar ſepulcri in terra ꝓtis omni ſtramento omiqz lectiſternio carens ꝓter illam tunicã ferreã quã ſemp ad nudam carnẽ geſtabat · viliſſimũ etiã habitũ quo deſup indutuſ erat · Sic eo abſente ſtratus eius nudus erat et vacuus · eo ꝑſente talibuſ culcitris et limbeolis erat ornatus ꝓter horas canonicas et regularia debita genuflexiones innumerabiles terrã deoſculando · et cũ fronte naſoqz ꝓcutiẽdo humiliter faciebat · Itaqz eorũ aſſiduitate manibꝰ ac genibꝰ in modũ cameli callos otraxerat · et naſum in obliquũ curuauerat · Pſalmodiam et oratõnes ac diuine ꝓtemplatõnis gratiã intm̃ amabat · q̃ horũ dulcedine intentus · frequẽter biduo vel triduo a corpali edulio vacabat · Et quia nõ potuit lucerna accenſa latere ſub modio longe lateqz diuulgata eſt ſanctitatis eius opinio · multiqz ad eũ veniebãt et moꝛta ſalutis audiebãt · pauciqz ſe ei ſociabãt ceteris auſteritatẽ ꝓuerſatõnis ſue reformidãtibꝰ · Verũ tamen diſtrictõnis ſue regulã ipe nemini ipponebat · ſed ſibi quidẽ aſp · alijs pius ac longe moderatior erat · ac poſtquã diſponẽte deo diſcipulorũ eiꝰ numerus creuit · ſimul nõ quaſi vnus ex illis factus eſt · ſed minor omĩbꝰ illis · Nam illis ad menſam ſedentibꝰ et veſcentibꝰ · ille humiliter reſidebat paſſiones ſanctorũ et vitas patrũ vel aliã edificantẽ ſcripturã legendo de ſalute eorũ ſolicituſ ipos prudẽter inſtruebat et oratõnibꝰ ſuis iuuabat · que tante virtutis apud deũ erãt · vt ab ipſis demonum faucibus et prauis machinatõnibꝰ homines captos liberare poſſet · ·XLVIII·

De miraculis eiuſdem ·

Dam miles quidaz generoſus immẽſi criminis reuſ cũ inter alioſ qui ad eũ viſitãdi gratia venerãt aſſiſteret ait · Obſecro te ſerue dei noli ꝓ me deũ deꝑcari · nã quodã peccatum intantũ diligo · q̃ nullatenꝰ illud vel odire vel relinquere volo · Q̃ ſi ꝓ me rogaueris ne hoc michi ocigat timeo · tuis ergo oratõnibꝰ alijs auxiliare · michi vero mĩme · His dictis receſſit letuſ et vir ſanctus remãſit triſtis et anxius · Ingreſſuſ qz capitulũ fratreſ ogregat · ſed p̃ lacrimarũ impetu vix loquens · tandẽ eos hortat vt ꝓ ſtultiſſimo milite deũ cũ eo deꝑcẽt · Nec mora peccator rediit · et de ſtulticia veniã poſtulans iniqtati ſue corrõ et ore renũciauit · Homo quidã diues victualia que fidelis populus viro ſancto in heremo ꝑmoranti caritate mittebat ferre cõſueuerat · ſed quia longe ab eius cella manebat in itinere ſibi hoſpicium ꝓuiderat · in quo vadens et rediẽs hoſpitaretur · Cuius hoſpicij domin⁹ quia diuitias illũ habere cognouit · ſuadente diabolo duobꝰ eũ latroĩbus tradidit · qui vt ad redemptõez illũ cogerent in ſpeluncis et cauernis terre cũ eo latitabãt · ligatum eũ tenentes et captũ · Poſt aliquot dies nunciatum eſt dei ſeruo q̃ ille familiaris ſuus in via q̃ ad eum veniebat ab ignotis furti fuerat captꝰ hominibꝰ · et quo neſciebaẽ abductus · Tũc fratribꝰ ſup hoc cõquerentibꝰ et dolentibus ait · Cur eſtis anxij · Scio cui manifeſtũ eſt de homĩe vbi ſit · & quomõ ſe habeat · Nudatis igiẽ pedibus eam⁹ in oratoriũ · et beate virginis matris domĩ i cuiꝰ obſequio captus eſt implorem⁹ auxiliũ · Q̃ cũ feciſſent · ecce craſtina die diluculo ꝓitor hoſpes cũ duobus latronibꝰ et homine quẽ eperãt ad celle ianuaz pulſantes aſtiterũt · Homo vero qui captꝰ fuerat et ligatus · ſolutꝰ et liber · Fures aũt et traditor vinculiſ erãt religati · Quod frater hoſtiariꝰ videns et gaudens ſolito more patri diſcipulos ĩſtruenti maĩfeſtauit · et ille gaudium mentis vultu diſſimulans · verbũ mĩme qõ inceperat ꝑtermiſit · dans fratribꝰ exemplũ vt nõ in miraculis ſz in ſolo deo gloriarenẽ · Deinceps cõpleto ſermone fures et ꝓitorẽ a vinculis quibus erant ligati ſoluit · deoqz et beate virgini gratias agens tutos ac liberos abire ꝑmiſit · miri odoris fragrantiã cũ eo loquẽtes et aſtantes circa eũ ex eo ꝓcedere ſentiebant · vtpote in quo ſuauitatis actor requieſcebat et in quo virginitaſ ac mentis et corpis humilitaſ emĩebat · Excellentiſſimi quoqz cardinaleſ gregorius et petrus leonis inter quos poſtmodũ de papatu ſciſma fuit · cũ in galliam miſſi in ꝓtibꝰ lemonicine legatõne ſua fungerenẽ · ad hunc virum diſpiter ꝓuenerũt · et viuendi formã hanc a quo didiciſſet · et cur in loco tam ſterili maneret diligenter inquirentes · verbaqz prudentie et humilitatis eiꝰ admirantes letabundi receperunt · ·XLIX·

De tranſitu eiuſdem

Octauo autem die ab eorũ receſſu · nullo tamen adhuc dolore vexatꝰ ab exteriori colloquio cepit vacare · ſeqz totũ doctrine diſcipulorũ et oratõni ꝓferre · ſciẽs ꝓ ſpm̃ſãctũ obitũ ſuum ꝓpinquare · Cũ autem eos ardentiſſime ꝑmoneret · illi aſtantes vnanimiẽ dixerũt · Sanctiſſime pater quãdiu tecum fuim⁹ · nobis ꝓ amore tuo neceſſaria ꝑbuit deꝰ · ſed poſt mortẽ tuã quo modo viuere poterim⁹ · Ad hoc ille in fide firmiſſimus reſpondit · Deum ſolum vobis relinquo · cuius ſunt vniuerſa · Cuius etiã amore cuncta pitẽ et voſmetipos reliquiſtis · ſi amando pauptatẽ et ſtanter adheſeritis · ipe ꝓuidentia qua gubẽnat omnia vobis largieẽ qõ nouerit expedire · Si veo quod abſit amando tempalia · ab eius amore receſſeritis · nolo vobis vnde ad ipm impugnandũ paſcamini relinquere · Tandem eius mẽbra letalis dolor inuaſit · et poſt ſacrã inunctõez et viatici receptõem ad domĩm migrauit in ordine diaconatus lxxx · etatis ſue anno · feria · vj · idus feb · dicens · In manus tuas domine cõmendo ſpiritũ meũ · Mox vero monachi de ambaizaro cũ capellano eiuſdez

viri et populi multitudine plsauerũt ad ianuã cũ meroze dicentes et clamãtes. Boni viri nolite nobis celare mozteꝫ dñi stephani. Ianitoz aũt volẽs eos a sepl'tura remouere. vt fratres exequias sine tumultu deuotissime celebrarent. quasi cõsolãdo dicit eis. Dicitis quia mozt9 est. immo melius solito credim9 ei esse. Cui sacerdos qui cum ceteris venerat ait. Domĩe scim9 quia mozt9 ẽ. In uico eñ nostro puer quidã modo in extremis positus ab heri et nudiustercius loquelã amiserat. qui cũ a matre sua exitũ prestolante seruaretur. subito ĩ hec verba prorupit. Video inquit scalã lucidissimaz cuius altera pars celũ altera tangit muretum et angeli multi descendunt per eã vt animã domĩ stephani perducant ad gloziã. Quod mater eius audiẽs egressa domũ me et monachos hos vocauit et in domũ suã duxit. Ad cuius intimationez cum a puero quid diceret requirerem9. idipsũ ab ore illius audiuimus. Et addidit. Hoc erit vobis indiciũ qꝑ veritatez dico. qꝑ iã moziar nec vltra vobiscũ loquar sed ascendaz cũ sanctissimo patre et angelozũ multitudine. Quibus dictis expirauit. O felix visio. quis enim ꝯgruenti9 virgini testimoniũ debuit perhibere qꝑ virgo. Eodem quoqꝫ die apud turonũ et verzeliacũ decessus illius diuulgatus est. que duo loca a mureto adeo remota sunt quod nisi miraculose id fieret nequaquã fieri posset. Sequenti vero nocte cuidam canonico familiari suo p uisũ apparuit habitu roseo decorat9. Nec mirꝫ si roseo quia martir xp̃i extiterat dum in hoc seculo vixerat. .L. De translatõne corporis eius et miraculis sequentib9

Do igiẽ patre orbati fratres. vnum ò cõuentu suo petrũ scz lemoniceñ. in priorẽ sibi elegerũt deo et homĩb9 amabilẽ. sub cuius regimĩe cũ fratres pficerẽt. monachi sãcti augustini locũ mureti. in quo deo seruiebant cepunt calumniari. Sed qui pot9 auferẽti tunicam et palliũ volebãt dimittere. qꝑ vnde ad litigandi ꝓsuetudinẽ traherenẽ habere locũ aliũ ꝓquirebãt vbi caput religionis sue ꝓstituerẽt. nulloqꝫ idoneo repto. tandẽ ꝓsiliũ inierũt. vt prior humiliẽ et deuote missã celebraret et cũ fratrib9 vniuersis deo supplicaret. vt quod postulabãt indicare nõ differret. Qò cũ faceret et agnus dei ter cantatũ fuissz vox celestis audita est dicens. In grandimonte in grandimonte in grãdimõte. quã prior et nonnulli de fratrib9 audierũt. Finita igiẽ missa ꝓgentes ad locũ sibi reuelatũ satis mureto vicinũ ecclesiã & domos fecerũt ad habitandũ. quib9 vtrũqꝫ vili scemate pactis redierũt muretũ. et accipiẽtes sanctũ corpus in grãdimontẽ trãstulerunt. Paucisqꝫ scientib9 subt9 ꝓsbiteriũ ante altare recõdiderũt illuc quidã miles palitic9 deportat9. vt in oratõibus fratrũ recipeẽ. ante altare delatus p9 quã suplapidẽ sepulcri pedes suos tenuit libere exclamãs ait. Simite me. quia mõ factus sum sanus. In hoc loco in quo pedes teneo et dico vobis qz iacet hic aliquis sanctus tumulat9 ꝑ cuius meritis et amore sanitatẽ michi ꝓtulit deus. Cũqꝫ prior eũ increparet et vehementẽ ne hoc diceret ꝓhiberꝫ. ille validius ꝑ gaudio clamabat. Hic sanus factus sum Quidam etiã eius discipulus qui lumen amiserat ꝓstratus et orans ante sepulcrũ eius visum recepit. Pannus in quo sacre reliquie inuolute fuerãt semel ac iterũ et iterũ ꝓiectus in ignẽ ꝓburi non potuit. que miracula prior intuens timuit sibi et a

liis quietẽ minui. et interne suauitatis dulcedinem tardi9 expiri. si populoꝝ turbe locũ ad quẽ venerant miraculorũ causa frequentarẽt. Et veniẽs ad sepulcrũ ita locutus est. Serue dei tu ostendisti nobis pauptatis viã et toto conamĩe docuisti nos incedere ꝑ eã. Nũc vero de arta via ad latã et spaciosam tuis nos vis miraculis reuocare. et qui ꝑdicasti solitudinẽ. nũc in solitudĩe foros ac nũdinas vis ꝯgregare. Nõ curiositate ducimur vt miracula videre velimus. sanctitati tue satis credimus. Caue igiẽ ne decetero ea miracula facias que tuaz extollant sanctitatẽ et nostrã destruãt humilitatẽ Non sic tue ꝓuideas laudi vt nostre sis immemor salutis. Qꝫ si aliter feceris. tib i dicim9 et ꝑ obedientiã quã tibi ꝓmisim9 ꝑstanter asserimus qꝫ ossa tua hinc extrahemus et in fluuiũ spgemus.

LI. De discordia inter imperatorẽ henricũ et hildebrannũ papam.

ANno impij sui. xxj. Henricus imperator cõgregato wormacie cõcilio. xxiiij. epõrum et multorũ primatum regni. iubet omnia decreta et facta hildebranni pape irrita esse debere. ibiqꝫ omnes ꝓter paucos hildebrannũ abiurant. eumqꝫ papatu abdicandũ esse iudicãt. Hildebrann9 ecõtra imperatorẽ excõmunicat sub hoc obtẽtu. vt primates regni quasi iusta ex causa excõmunicato regi cõtradicãt. Domĩca palmarũ circa horam sextã sereno celo stella apparuit principib9 saxonũ qui in dedicatõez imperatoris erãt. relaxati p eos quibus ꝓmissũ fuerat saxones rebellãt inſtictu hildebranni pape. Ipe papa occurzens imperatori i longobardia sub falsa cũ pace absoluit. Omnes eñ qui prius hildebrannũ abiurauerãt. piuriũ piurio cumulantes imperatorem abiurãt. et rodulphũ ducem burgundionũ sup se regem statuerũt. Cozda ei a papa missa cui erat inscriptũ. Petra dedit petro petrus diadema rodulpho. Hunc sigifrid9 archiep̃s magũcie in regem benedixit. et facta a maguntinis seditõne cõtra eos. rodulph9 cũ archiepiscopo aufugit. Hildebrãnus papa omnes aduẽ santes imperatori absoluit ab infidelitate et piurio Imperator alpiũ aditib9 cõtra se munitis vbiqꝫ omniũ eorũ insidijs frustratis. p aquilegiã venit ratispanam et rodulphũ adorsum eu3 fugere ꝓpulit et iterata expeditõe sueuiã depopulat. Anno. xxij henricus imperator sueuiã ꝓuagatus castella fragit omnia depopulando inimicis suis formidinez amicis dedit fortitudinem. et multos qui ex dspratõne rerũ a se defecerãt ad se trahit. Hermann9 eps hildebrãno pape ad animã ꝑfederat. ac p hoc imperatori rebellis. metensi vrbe pellit. Ab hoc tpe cepit reflorere in ecclesia sancti quintini beluacen. canonic9 ordo primũ ab apostolis. postea a beato augustino epo regulariter instituꝫ sub magistro iuone venerabili eiusdem ecclesie p̃posito postea carnotensium episcopo .LII.

Helimãdus.

De apologia petri damiani sup epatu dimisso

HOc tempore petrus damianus scripsit ad papam hildebrannũ. reddens ratõez quare epatum dimiserit. Erat eñ vir religione et sapientia notissim9 qui quedã ibi narzat. que in hoc loco excerpenda decreui. Quia inquit refutaui ecclesiasticũ regimen. c. annorũ pnia michi iniũcta est. secundũ remedia regule monastice forte de talibus remedijs loquit̃ hic de quib9 ibi dicit. Dominicus inquit lozica ferrea vestit9 erat

ad carnem·duobusq; ferreis circulis cīctꝰ ī corpe
et duobus p armos brachiorū·Hic armata scopis
vtraq; manu·xij·psalteria vestibus exutꝰ totā no
ctem ducens puigilē·tamē die altera psoluit·et ō
xiij·vsq; ad beati quoꝝ·Huius viri exemplo mos
in oleuit in nostris ptibus·vt nō solū viri sz et no
biles mulieres hoc purgatorij genus inbianē arzi
perent·Nam relicta cechaldi mulier magni gene
ris et magne dignitatis retulit michi se p pfixam
huius disciplīe regulā·c·annoꝝ pniam pegisse tri
bus disciplinaꝝ milibus p vno āno cōputatis·Ta
lis igitē ānorū·c·peitentia sic imūcta est·quia epi
scopatū dimiserat amore religionis·cū esset valō
idoneꝰ ecclesie regimī·sed ipe ratōnē reddens ml'
tos sanctorū ante se hoc idē dicit fecisse·Valeriuſ
inquit yponenſ augustinū sibi successorē pstituit
Lucidus citoclenſ īmmente obitu ad cenobiū cō-
uolauit·Cui vt ait gregorius in registro beatus
andreas apparuit·et horā obitus nūciauit·Adel-
berthus benienſ epus monachū induens martirij
palmā inuenire pmeruit·Item quidā sanctꝰ peni
tens epatu dimisso·tandē ab angelo visitat et iu-
betur ad epatum redire·sed noluit·donec admo-
nente eodem angelo beatus remigius celeriter ad
uenit·qui ei hoc impauit·et tūc primo obediuit·
et infra·melius est pondꝰ abijcere qꝫ cū detrimen-
ta domini cuius ego seruꝰ sum fractis ceruicibus
introire·Vnde scriptū est·Quare nō dediſti pecu
niam meā ad mensam·et ego veniēſ exegissem vti
qz quod meū est cū vsura·Idem inquit Hieroniꝰ
deposuisses ad altare qō ferre nō poteras·Dū emī
tu ignarus negociator denariū tenes alteriꝰ locuz
qui pecuniā duplicare poterat occupasti·Nonne
apō quosdā epos regales epule quotidie·appatꝰ
quotidie·quotidie puiuiū nuptiale·et vñ refriga
re debuerāt indigentes recreant milites·et ad eo-
rum mensam delicijs affluentibꝰ alieni victāt·cū
illi quorū est tota sbstantia excluſi·fozis famis in-
opia ptabescāt·Et qō diabolicā videt equare ma-
liciā·pdijs in militiā pfligatis·omīqz possessione
terraꝝ·Insup et decime et plebes addunt in bene
ficiū secularibꝰ·qō liberalitaſ pessima et egentibꝰ
adimit vnde viuant·et diocesanos vt decimas nō
psoluāt·Illos occidens in corpe istos in aīa·Flore
tīe ciuitatis epus ludo scacorū pfuit·quē ego in-
crepans adhuc eps imūxi ei vt pcurzeret tria psal
teria·ac·xij·paupum pedes lauaret et eos refice-
ret·et singulis singulos daret denarios·vt maībꝰ
ablueret quod manibus polluerat· ·LIII·

¶ Narrationes eiusdem de quibusdam casibus mirabilibus·

Huius tempis sunt quidā casus mirabi
les·quos idem petrus damianꝰ spsim in
suis libzis narzat·quos hic inserere di-
gnū duxi·Dux venecie cōstantinopolitane vbis
habebat vxorem·que tā tenere et ōlicate viuebat
et tam artificōsa voluptate se mulcebat·vt se cō-
munibꝰ aquis dedignareť abluere·sed eiꝰ serui de
rore celi vndiqz collecto laborioſum ei balneū p-
parabāt·cibos suos nō tangebat·sed ab eunuchis
eius alimenta queqz minuti? pcidebanē in frustu-
la·que mox illa fuscinulis quibusdā aureis·et bi-
benti ori suo liguriens adhibebat·Cubiculum eiꝰ
tot aromatibꝰ et timiamatibꝰ redolebat·vt etiaz
dictu fetidum sit·et auditu incredibile·sz dum ad
huc viuerez·vibrato sup eam iudicij mucrone cor
pus eius omne pputruit·ita vt totū cubiculū īto
lerabili fetore opleret·nulluſqz eam ferre potuit·
nō cosmeta nō seruulꝰ·vix vna sola ācilla nō sine
speciez redolentiū auxilio in eius seruitō remānsit
que tamen raptim accedens cursim recedebat·Di
utius hoc languore decocta et miserabilit cruciа-
ta·amicis quoqz letantibꝰ diem clausit extremuz·
Huic potest illud aptari·quantū se exaltauit et in
delicijs fuit·tantum datū est illi tormēti et luctꝰ
Et rursus potētes potēter torquenta patientur·et
fortōzibꝰ fortior instat curatō·Sophia fuit duo-
rū marchionū vgonis sozor et rameri filia·Hec
dum sana esz et mcolumis petijt abbatē sācti xpō
fori vt sibi sepulturā in eodem monasterio paret·
quo renitente et illā delirare dicente·illa tamē li-
cet difficile impetrauit·Factū est ergo sepulcrum
eius in claustro monachoꝝ·Qō illa mox vt īgres
sa conspexit·nescio quo dei iudicō egritudinē in-
curzit·et paulo post abortijt et obijt·et ibidē sepl'
ta est·Cuius tumulꝰ cū esset gipseus et arte cemē
tariorū studiosissime pmunitꝰ·tantā tamē illuuiē
per continuū circiter annū exalauit·vt fratres in
tota illa medietate claustri remorari non sineret·
Omnis em caro quanto teneriꝰ et molliꝰ educat·
tanto deteriꝰ in putredinē vertit·Quidā mōachꝰ
dum frixuras quasdā in refectoriū deferret ī va-
sculo pruriente gula mox vnā in os pijcies furti
ue omedit·Moxqz eum tanctꝰ libidīs ardor īuasit·
vt quod nunqm ante fecerat·nullaqz ratōe se cō-
primeret·donec pprijs maībꝰ semen eijceret et sic
post buccellā introiuit in eū sathanas ·LIIII·

¶ Adhuc de eodem·

IN monasterio sancti vincētij nō pcul a
monasterio qō dicit petra ptusa cōstitu
to·regulare pstitueramꝰ edictū·vt in q̄
dragesima p triduū nō nisi modicū panis cū aqua
omnes sumerēt·nulla verba pferrēt·nec lectōnū
nec oratōnum in audientia·nudis pedibꝰ incede-
rent·expleto psalterio mutua se scoparū castiga-
tōne quotidie purgarent·Hanc regulā quidā frat
edendo violauit·qui pitus erat·scribendi·notādi
tornandi·fabricādi·augur·cenobates·medicꝰ ma
gus·omia nouerat·media quadragesime ille craſ
sus et nitidus et obesus repente infirmatꝰ ē Au-
dieram aūt illū p peccatis suis a missarū celebratō
ne sequestratū·Sup qua re eū āmonui·sed hoc ne
gauit·Secūda die corpꝰ dominicū sedens in lecto
anxius a me flagitabat·Cūqz abbas eū super hoc
corripet·qui pīsens nobiscū astabat·p eo·s·q; nul
la signa mortis in eo apparerent·ille nichilominus
pstitit·et iam sacerdote cū sacramento astāte·ap
plicans ad se vnū de fratribus nescio quod graue
peccatum ei in susurzauit in aurem·qui attonitus
et nesciens quā ei pnītentiā imūgeret·tādem·xv·
annos penitentie ei imūxit·Moxqz vt ille corpus
dominicū suscepit·animā cū felle simul euomuit·
qō fel vsqz ad sepulturā fluere nō cessauit·In pfa-
to monasterio statutū erat et p trienniū iam serua
tum vt horis canonicis beate marie semp vgīnis
officia dicerenē·de quo cepit murmurare mōachꝰ
quidā nomīe gazo reptbe vite·sed dicacis et accu
rate facūdie·et obtinuit p questiōes suas vt hore
beate virginis amplius nō dicerenē·Mox innume
re aduersitates aduersus idem monasteriū exorte
sunt·depdatōnes·rapine·oflagratōnes·seruorū
et familiarū eiusdē loci trucidatō Itur ad īpatorē
theutonicū·sed frustra·Venit ad me·dico eis hoc
accidisse·quia matrē pacis a se piecerāt·et mox in

ter3ã pstrati nuncij dicunt se nunq̃ decetero laudes beate virginis omissuros. Sic in breui postea pacem recuperauerunt. .LV. ¶ Item ō eodem.

DVo viri ex primorib9 fauentíne ciui tatis eiusdem cuidã diacono siml' apparuere p visum. qui sericis casulis in modu3 sacerdotũ taloten9 videbanẽ induti. pcunctante illo et dicente vtrũ vos qui in illa vita estis iugiter deũ benedicitis. responderũt. Nos qui apud īferos eterne igne cruciamur. nunq̃ bñ dicim9 domin̄ũ. Quidam pricep3 salnitan9 cũ quadã die pspexisset de monte vellino flamas erumpe. protinus ait. Proculdubio aliquis scelerat9 diues ī pximo moriturus est et in infernũ descensur9. Est enim talis consuetudo in illis partibus. vt imminẽte morte diuitis reprobi mons ille flamas euomat piceas et sulphureas. His dictis superueniẽte proxima nocte dñ idem princeps cũ meretrice securus concumberet expirauit. Quem illa vt postea referebat quid contigisset ignorans diuti9 ptulit. et vix tandez a se non hominez sed cadauer piecit. Quidã psbit neapolitan9 uolens certius qđ nõ licebat addiscere illuc vbi gehennale bara trũ feruenti9 eructabat. ꝓpinquare psumpsit. p9 missarũ solennia infulat9 quasi armat9 pcedẽs. sed dum vltra q̃ solebant boies. temerarius scrutator accessit. redire nõ valens. postmodũ nõ apparuit. Alius psbiter matrẽ suã beneuẽti egrotantẽ reliqt qui dñ pduceret dominũ suũ p fines neapolis exundantib9 flamis intendẽs. audiuit clamorẽ quẽ matris sue esse cognouit. Notauit horã et tũc cõpit matrẽ suã obijsse. Quidã cleric9 cũ pelice sua p quĩquenniũ luxurias. incensa vrbe fortuito incendio simul in vna domo obstus inuentus est. Quidã psbiter uersionẽ pmittẽs et differẽs in puo fluuiolo de equo cecidit et submersus est.

.LVI. ¶ De eodem.

IOhannes comiculen9 eps porcuz vidue abstulit. Plorauit illa. ñ ẽ exaudita. Quidum ꝑmederet pcussus est ī gutture. qđ vulnus dñ vixit a medicis curari nõ potuit. Tũc ergo cõuersus est ad religionẽ quã multo ante pmiserat et implere volebat. diu tamẽ postea in cõuersione vixit tanta laborãs gutturis molestia. vt cũ magna difficultate alimẽta pcipet. et ad gemmã refectõem statim sibi succedentiũ discũberet. vixqz in tanto spacõ sumeret vnde stomachũ recrearet. Vir quidã diues hardum9 certa deuotõe michi spopõdrat q̃ si nõ posset ante. saltem expleto decẽnio trãsiret ad religionẽ in monasterio beati vincentij. qđ in arpinati situ est. Expleto termino tergiuersari cepit et abbas eiusdẽ monasterij votis eiusdem faucbat et dissuadebat puerti. cui9 nimiz pnecessarijs sustentabaẽ auxilijs. Interea languore correptus cõfessus et paupibus et ecclesijs multa largiẽs quasi cũctis bene dispoitis securus assistentes sibi cognatos et affines sub hac attestatõne ostrixit. Obsecro vos inquit p caritatẽ q̃ debus est. vt nemo me huic mortali vite reddi deposcat. ne me imparatũ qđ absit ī puisa mors repiat Mortuus est ergo et aliquãto tpe post mortẽ suã abbati illi apparuit nocte p visum. videbat et ecce in spacõsa cãpi planicie impator vl' q̃libet excelsa potestas cũ totius regni copioso gueniebat exercitu. Cũqz ille stupefact9 huc illucqz oculos deduceret ecce hardum9 a quibusdã custodib9 celeriter ducebaẽ. Heus inquit abbas siste gradũ parump. michi nõ loqueris harduine. Eya frater qđ tibi est. letaris an pateris. In pena es an in gloria Tunc ille tristis ac flebilis. quid inquit me interrogas de gloria qui iugib9 penis afficior. Ad quẽ abbas. Quid ergo tibi fecit beatus vincentius. At ille. Sanct9 inquit vincenti9 diu me fecit sperare colloquiũ. sed quia dudũ fatigat9 obtinere nõ merui. spem hãc iam omino frustrat9 amisi. sic plane pmissionib9 frustrabaẽ ab eo quẽ similiter pmittendo frustrauerat. .LVII. ¶ De eodem

IN monasterio quod cluniscauris dicitur quod beatus gregori9 imtra romane vrbis menia cõdidit. quidam puer a pentibus oblatus est. qui cũ adolesceret ad seculũ rediit et vxorem duxit. Cũqz iuuenis factus esset diuino iudicõ pcussus in gutture cepit egrotare vsqz ad mortem. tandem se petijt ad monasteriũ reptari. ibiqz penitudinez de suis ꝑuitatib9 et habitum monachi recepit. Cũqz vxor eius cũ nõnullis ante lectum assisteret iacenti. cepit ille gemens et vlulans inordinata voce garrire. Cũqz increpetur quare nõ quiescceret. Nõne inquit videtis beatum andreã apostolũ et sanctũ gregoriũ acerrimis me suis verberibus flagellãtes. Postea paululũ quiescens respirabat et dicebat. Modo verberauerũt me quia monasteriũ dimisi et vxorem accepi. Et iterũ post fletus et rugit9 dicebat quiescens. Modo verberauerũt me. quia paupib9 mendicantib9 maximeqz scotigenis non modo nil dedi sed etiaz eos quod pessimũ est frequenẽ irrisi. Rursusqz modo castigat9 sum. quia sex nũmos a quadã vidua paupcla mutuo accepi et reddere nolui. quot pasus illa fecit in laborãdo dñ veniret illos a me req̃rere. tot modo ictus ab amboz sanctorũ maĩbus ptuli. dum me piter verberarent. Vt sciatis autez inquit quia non mentior. hora sexta de hoc seculo migraturus sum. erat tũc. vj. feria. Nocte vero qua dominicus dies illucescebat in ramis palmaruz de lecto cũctis mirantib9 exiliens. scapulare et ciliciũ que iuxta se erant repente corripuit. et mox ecclesiã beati andree attonitus et festinus intrauit vbi strato compoit9 his qui aderãt fratribus ait Ecce sanctorũ verberib9 flagellat9 ita purificat9 de corpe egredior sicut de fõte baptismatis nud9 exiui. Igiẽ intra sacra missarũ solennia dominica passione vix plecta hora qua ꝓpixerat obijt. Nudato eius corpore ad lauandũ. inuente sunt in eo vibices et stigmata plagaz. In eodẽ mõasterio cripta est. et in eadem fons vnde beatus gregori9 bibebat. et cubile lapideũ in quo in estate quiescebat. Quã aliqñ criptã pgnans caicula ingressa ẽ. vt ī ea pturiret. que mox vt pfato cubiculo appiquauit moriens corruit. .LVIII. ¶ Adhuc de eodem

DEsiderius cassinensis abbas narrauit michi. Seruus inquit dei neapolitane regionis in prupta rupe iuxta viam publicã solitarius habitabat. qui dum nocturno tempore psalleret. et fenestrã cellule horaz explorator aperet vidit multos ethiopes iter cape. et longo tractu onustos feno sagmarios omiare. Cũqz eos inquireret qui essent et cuius rei gratia hec iumentorum pabula vectarent. maligni spiritus inquiũt sumus. Hec autem pamus non pabula pecoribus alendis. sed fomenta potiꝰ ignium homĩbus comburendis. pstolamur enim in pximo principẽ capue

qui iam ɔcumbit·et iohannem magistrum militū neapolitane ciuitatis qui adhuc viuit incolumis. Ilico vir dei iohannē festiū adijt· que viderat & audierat narrauit·Per idem temp⁹ otho secund⁹ contra saracenos ibat calabriā·His auditis iohannes ait·Modo necesse habeo impatori occurrere· et de statu terre huius diligēter tractare· p⁹ ei⁹ absc̄essum spondeo quia seculū deserā et mōach⁹ fiam·Vt aūt ꝓbaret vtrū vex esset quod ille narrabat·nunciū direxit ad capuā qui pandulphū iā mortuū inuenit·Ipe quoq; magister militū iohannes·anteq̄ impator ad illas partes attingeret·vix diebus·xv·supuiuens mortu⁹ est·Martim⁹ qui i galmadulensi heremo ꝑmorabaē·vir multarū virtutum et p̄cipue in gratia lacrimarū narrauit·Monach⁹ erat maritimi terr̄itorij in cenobio qō dicitē ad pinū·multis peccatorū nexibus inuolutus·Cui cū magna et longa penitētia fuisset iniūcta· ille a quodā familiari suo auxiliū petijt ad cōportandū pondus penitētie·Qō onus ille deuote suscipiēs p̄cepit eum securū manere de tanta pte psoluēda Qui sic obligatus nō multo p⁹ mortuus est·Erat aūt vite inter fratres irr̄eprehensibil' et opimioīs honeste·Non multis post dieb⁹ penitēti monacho i somnis apparuit·qui inquisit⁹ quomō se haberet male inquit et dure sed ꝓpter te·Nā liber a ꝓprijs quia tuis me vinculis innodaui et alienā cautōem nō psolui·flagellis duris atteror·sed queso te vt vigiles p te et liberes me·Vade itaq; et deꝑcare quentū vt qō spopondi psoluāt et me eruāt·Qō cū factū esset·ille rursus p̄fato monacho apparuit wltu festiuo et sereno dicēs se p oratōnes fratruz a penis erutum et sanctis ꝑiunctū· ·LIX·

Item de eodem·

IN partibus galliaz inter abbatē et quēdam seculi potentē orta est magna otentō de possessione·ita vt vtriusq; ptis fautores post longa iurgia ad arma ꝑdixerit·Potens ille secularis turmis armatoz stipat⁹ campū p̄liatur⁹ ingreditur·Abbas aūt cūctis qui p se dimicare venerāt suū p̄hibuit comitatū·Solos monachos suos equis imposuit·capita cucullis opire p̄cepit·et sic armat⁹ ad locū certamis venit·ptinus aduersarij tanto horrore pcussi sunt·vt mox equis desilirēt·arma p̄icerēt·terre se humiliter sternerent·indulgentiā flagitarēt·Si obijciaē leonē papam bellū gessisse·Rñdeo·non idō petrū factum esse apostolorū p̄cipez quia negauit·nec dauid ideo ꝓphetā quia mechat⁹ est mala vel bona nō ō meritis habentiū·sed de ꝓprijs qualitatib⁹ debēt estimari·Gregorius multas rapinas et violentias a longobardis passus est·Ambrosius ab arrianis· vēq; p sola patria dimicauit·Dusim⁹ eps i capite ieiunij feria·iiij·fecit sibi et militib⁹ sumptuosum ꝓiuiū et balneū ꝑparari·cuius wltuz repente paliſis corripuit et faciē et os et cum tali morbo diu postea vixit· ·LX· Item de eodem

QVidam alienā suē furatus est·Erat aūt vir iste hospital' valde·Interea adest hiesus in effigie pauꝑis et tanq̄m plixo crine rogabat tonsorē·ille ptim⁹ reuerenē assurgens assumptis forcipib⁹ eū tondere cepit·qō dum faceret·repit in occipicō eius duos oculos latitātes Expauit ille et inquisiuit quid hoc esset·Cui ille· Ego inquit hiesus vocor·qui vndiq; cuncta ꝺtēplor·et isti sunt oculi quibus vidi suem quā in caᷙnea ꝓclusisti·moxq; disꝑuit Quidā eps valō sitiēs vinū sibi afferri p̄cepit·Cūq; p̄icēna totū qō erat in vasculo exhausisset in poculū et eꝑo detulisset· ecce paup ꝑportun⁹ illud sibi dari poposcit dicēs quia si statim nō biberet·ptinus expiraret· precepit eps illud paupi dari·Cunq; ampli⁹ sitirz eps q̄ ante iussit itez in vas vinariū inspici si forte aliquid supesset et reptum est plenū· Abbas quidā iussit emi nāpredā·empta est vna·xx·nūmis papiensibus cocta et appōita·et ecce paup ad ianuā id maxime sibi dari postulat quod abbati appositum erat·Mittit ei abbas itegz adhuc piscē·Ilico pauper cū papsi de plena pisce in sublime se extulit·et celum cūctis videntib⁹ penetrauit· Ecce ꝓbatio q̄ illud qō in sinu paupis occultam⁹ in celū repoimus·Eps quidam nam̄dā ꝑparari iussit·Cunqz missam cantarz·illecebroso gustu eiusdē piscis tēptatus est affectus·Erubuit ille·expletaq; missa paupi piscem dare iussit·Quidā patꝛfamilias vnū solum nummū habebat in loc'o ad emendū, aliqd qō cū pane ꝑmederet·Interim paup adueit et misericordiā postulauit·dat ei nummū illum·Redit domū·panis qui solebat appōitur·et ecce vir quidam ignotus et quē nunq̄ ante viderat festim⁹ & anxius·xx·solidos deñ·in limbeo ligatos i manu eius posuit·dicens ei a domino suo missos et tanq̄ qui expectaretur mox recesit· ·LXI·

Item de eodem

QVidam nobilis genere sed degener moribus duxit cōsanguineā suā in clauonia co regno·excōmunicat⁹ ab eꝑo pio ꝺtempsit·Ad diume vero indignatōis cōtigit iudiciuz vt panes de nuptialib⁹ mensis i plateas añ canes ꝓiecti a canibus nō tāgerenē Non mlto post ille in cubicl'o dormiens fulminatus est· Cūq; apud p mensem vrbem studerē in vigilia sanctorū martiruz geruasij et ꝓthasij·vir quidā matuti⁹ surrexit et boues suos in remotiora pascua duxit·Cui⁹ cōuicinus quidam ingressus domū et febricitare se simulans lectū vxoris eius intrauit·cunq; dētibus strideret et tremeret illa velut febricitanti marito ꝑpatiens illū amplexa est·et lodice cōtexit·quā ille violans ꝺtinuo recessit·nec multo post maritus redit·stratū repetit·cui vxor exprobrās ait· Opti me poteris hodie ecclesiā sanctoz ingredi martirū que tibi ꝓtigua ē cū ceteris xp̄ianis· Cunq; ille attonit⁹ inquireret quid loquereē et rez totā p ordinem cognouisset·cognoscentes vterq; se esse ō lusos valde ꝓsternati sunt·Tandem resumpto spiritu et omni rubore postpōito·ꝺuenerūt cū ceteris ad nocturnū officiū·et querelā cor̄ā omnibus deposuerunt et vindictā de tanto scelere a domio poposcerūt·vt latentē adulterū notū facerz·Mox adulter demone plenus et scipsum lacerās intrauit ecclesiā mō in altū volans modo grauissimo i petu in yma se p̄cipitans· modo ad pictem caput elidens·mō in pauimentū insaniendo se ꝓsternēs tandem infelicem animā cor̄ā populo exalauit·

LXII· Adhuc de eodem·

HErtur in regione puteolis in apulia·iter aquas nigras et fetidas saxosum esse p montoziū et scrupeū· Ex quibus aquis cōsueto more teterrime videnē auicule repēte cōsurgere·et a vespima sabbati hora vsq; ad ortum secunde ferie humanis aspectib⁹ apparere·et velut solute a vinculis libere spaciari·alas extendere plumas depectere·Nec vnq̄ videntur vesci· nec quolibet aucupis ingenio possunt capi· In matutino

ſecunde ferie ingens corruus ad inſtar vlturis eas
ſequitē·et poſt illas crocitat·que ptin? aquis se
immergūt·nec vltrī? apparent·donec ad veſpaz
ſequētis ſabbati·Has vero nōnulli phibēt eſſe aī
mas hominū gehēne deputatas·ſz domīco die cū
adiacentib? noctibus p gloria reſurrectōniſ do=
minice refrigerio potiri·Cui aſſertōni prudentius
in himno ſenſit dicens·Sunt et ſpiritib? ſepe no
centib? penarū ferie illa nocte ſacra qua rediit de
us victor ab acherontis inferis·Sed deſideri? caſ
ſinenſis abbas rem ſic ſe habere fundit? abnegat·
Vmbertus tamē archiepſ pñte ōſiderio retulit ſe
hoc audiſſe ab accolis appulie·Idem vmbert? re=
tulit p in monaſterio ſancti ſilueſtri in terrītorio
vrbinati quidā monach? obiit·et ab incipiēte gal
licinij nocturnalis articulo vſq; ad ſcām diei ho
ram cadauer exaīe fratribus circūquaq; pſallenti=
bus iacuit·Cūq; ad miſſam p eo agnus dei dicere
tur·ecce ſubito mortuus ſurrexit·Cunq; attoniti
frēs ppi? acceſſiſſēt·vt ab ore illi? verba audirēt
ille maledicta et ptumelias in deū cepit euomere
et crucē oblatā ei vt oſculareē ſpuere·et inteme
ratam dei genitricē ignominioſis ob pbrijs lacera
re et dicebat·Quare p me pſallitis vel ſacrificia
offertis·Ego in ipſa flama tartari fui·ibiq; magi=
ſter meus et domin? lucifer coronā ſuā ereā inex=
tinguibili ſemp ardore candentē in capite poſuit·
eiuſdemq; metalli clamidē qua induebaē me ve=
ſtiuit·Erat aūt clamis tā longa·vt talotenꝰ flue=
ret tam feruentē ignita vt guttas emittere videre
tur·Cūq; fratres eū vt penitentiā agerz admone=
rent·ille anathēatizabat et omnia redēptoris no=
ſtri ore ſacrilego ꝺēnabat miſteria·tūc monachi
toto corde p illo orantes·exutis veſtib? ſe verbe
rātes et pugnis pectora tūdentes·omīb? quib?
valebāt precū generib? inſudabāt·Et ecce deſpa
tus ille ad ſe redit ſaluatoris oīpotentiā laudat·
ſathane ludificatōes abrenūciat·crucē adorat·pe
nitentiā flagitat·Cōfeſſus eſt aūt quia poſt abre=
nunciatōez ſeculi in fornicatōem inciderat·quod
eoten? celauerat·laudāſq; et benedicēs deū vſq;
in diē alterā vixit·et in ſancta ꝓfeſſione migrauit

·LXIII· Item de eodem·

Hildebrānus michi retulit p in theutonia
erat quidā comes bone opinionis et vite
innocētis ſcōm opinionē hoīm qui ante
decenniū defunct? fuerat·Poſt cuius obitū qui=
dam vir religioſus p ſpiritū ad inferiora deſcendēs
vidit eundē comitem in ſupmo gradu cuiuſdā ſca
le·que ſcala inter ſtridentes et crepitātes flamas
videbaē erecta ad ſuſcipiendoſ hoīes qui ex eadē
comitū genealogia deſcenderēt·Surgebat aūt ſca
la illa de immenſo baratro·Hoc aūt ordine ſucce=
dentiū ſeries texebaē p qui nou? adueīebat ſēpē
ꝑmū ḡdū tenebat ſcale·et qui nouior rept? erat
ad inferiorē ꝓximū deſcēdebat·Cūq; vir qui hoc
aſpiciebat requireret quare ille comes ſui tēporis
qui tam iuſte vixerat illic torqueretē·audiuit ꝓpē
quandā poſſeſſionē metenꝭ eccleſie·quā beato ſte
phano pauus eius abſtulerat cui iſte iam decim?
in hereditate ſucceſſerat·In ptibus babilonie ha=
bebat poſſeſſionem ſedes apoſtolica·vnde tātum
balſami reddit̄ annuatī capiebat·p ſufficeret il=
luīande lāpadi ante altare ſancti petri appenſe &
ſemp ardenti·Hāc poſſeſſionem accepta pecunia
papa diſtraxit·et canonez aromatis quē accipe ſo
lebat amiſit·Aliquāto poſt cū idem papa ante sā=
ctū altare quaſi deuot? aſtaret orans·ecce grāde
uus et terribilis ſenex·in cuius etiam facie barbi=
caſiū videbaē elato brachio colaphū illi vehemen
ter incuſſit et ait·Tu extinxiſti lucernā meā añ me
et ego extinguā lucernā tuam ante deū·moxq; di
ſpuit·Protin? ille corruit·et paulop? obiit·Pue
ruluſ quidā quīquennis bubaldi filius nobiliſſimi
viri qui mecū degebat in heremo in meo monaſte
rio factus fuerat monach?·hic cū in ſtratu ſuo qe
uiſſet veſpe·mane in piſtrino clauſis vtriq; ianuiſ
inuentus eſt·qui requiſit? dicebat ſe a quibuſdaz
hoībus ad magnū quiuiū deductū·vbi oīs epu
larū delicie videbanē·ibiq; eū māducare fecerunt
Dicebat etiā p eū vſq; ad caſtellū qō ſupeminet
monaſterio deferentes ſup ipm tintinabulū quod
iuxta in excelſo dependet depoſuerūt·

·LXIIII· Adhuc de eodem·

In bononie ptib? duo quidā amici et cō
patres in quiuio diſcūbebāt·quib? alla=
tus eſt gallus·qō pulmentū vnus illorū
arrepto cultello vt mos eſt in fruſta deſecuit·tri
tumq; pip cum liquamīe ſupfudit·Quo facto alt̄
ait·Profecto cōpater ſic explicuiſti gallum hunc·
vt ipſe petrus etiā ſi velit reintegrare nō poſſit·
Cui mox intulit alter·Plane nō modo ſi beat? pe
trus ſed et ſi ipſe xp̄s incipet galluſ hic impetuo
nō reſurgeret·ad hāc vocem repente gallus viu?
et plumis cooptus exiliuit·alas pcuſſit et cecinit
plūas excuſſit·totūq; liquamē ſup eos qui veſce
banē aſpſit·Ilico ſacrilegi blaphemi in aſpſione pi
pis lepra pcuſſi ſunt·que plaga lepre etiā in poſte
ros eoꝝ hereditaria pmanſit vſq; ad obitū·vnde
in famulatū ſubacti ſunt·bononienſis eccleſie que
beati petri inſignit̄ vocabulo·Quidā iſtitores ve
necie cū applicuiſſent·viderūt leonem ſpiris dra=
cois nō pcul a litore inuolutū trahi violent̄ a dra
cone in ſpeluncam·Pādoces aūt qui repente huic
ſpectaclo ꝟuenerāt audacter draconem inuadūt
et pimūt et leonē liberāt·qui ñ ingrat? p aliquot
dies quib? illic pandoceſ morati ſunt quotidie pel
lem vnā animalis a ſe capti aduexit·Quidā agri=
cola diluculo valō mane ſurrexit·et videns draco
nem enormis magnitudīs lignū putauit et ſuper
eū ſedit·quem mox beſtia deglutiuit·Quidā cum
ab hieroſolima redirent et defeſſi ſecuſ viā nocte
quieſcerent·leo terribilis dormientibus ſuper=
uenit·ceteroſq; pteriens ſolum p̄ſbiterū inuaſit·
ceteriſq; leonibus p̄dam aduexit·quem mox duo
rauerūt ſocijs audientib? mugientem·Quidā cū
cōuicaneo ſuo ad ligna cedenda pgebat·et ecce ſē
pens trabalis magnitudinis duob? attollēs colla
capitib? in eos impetū fecit·Vnus aūt eoꝝ qui
tenebat ſecurī vnum caput eius abſcidit·et mox
ei ſecuris ad terrā cecidit·quez ſerpens irat? mox
altēo capite mordicijs appḧendit et ſpiris ſuis eū
inuoluens in ſpeluncā ſuaz tulit·qui dū traheret̄
clamabat ad ſociū vt eū defenderet·vel ei ſecuriz
quā tenebat in manibus daret qui timens noluit
ſed fugit·et idcirco a ſacerdotib? tanqm re? mor=
tis exiliū ſubire coactus eſt·Hucuſq; ō petro da
miano et dictis eius·

·LXV·

De ceteris geſtis illius tpis·// Sigibertus·

Anno impij ſui·xxiij·henricus impator
in penthecoſte ꝟuentu habito magūtie
decreuit hildebrannū a papatu eſſe ōpo
nendū et longobardiā petens guibertuz rauenne
epiſcopum p hildebranno papā deſignat·Anno·

xxiiij hildebrāno papa quasi diuinit⁹ reuelatū si=
bi p̄dixit·hoc anno falsum regē esse moriturū· Et
verū quidē p̄dixit·sed fefellit eū de falso rege cō
iectura scōm suū velle sup henrico rege interpta
ta·Rex em̄ henricus saxonib⁹ graui bello cōgredi
tur·et in cōgressu falsus rex rodulph⁹ cū multis
saxonie principib⁹ extinguit̄· Maguntia magnuz
terremotū psensit·kl'·decemb·Claret in anglia lā=
franc⁹ doctrina et p̄bitate ꝑspicuus ex abbate ca
domensi ordinat⁹ cātuarie archiep̄s·Eo tpe flore=
bat in northmānia anselm⁹ beccēsis monasterij ab
bas eximi⁹·et p̄ sua sanctitate et sapiētia pluri=
mū noīat⁹·Hoc etiā tpe i cenobio sācti medardi
pollebat signis et virtutib⁹ vir beatissim⁹ arnul=
phus qui p̄ miro sanctitatis feruore p̄positum re
clusionis eligens·et arta nimis abstinentia se affli
gens·prophetie gratiam diuinitus accepit ·et ex
recluso abbas eiusdem monasterij factus·ad ip̄az
reclusionem pro ptemptu mundi et desiderio in=
terne quietis postmodū redijt·Suessionico autez
p̄tifice defuncto elect⁹ est·ad archiep̄atū·et ius
su pape gregorij a sedis apostolice legato hugone
lugdunensi archiep̄o in p̄sulem est cōsecratus·

·LXVI· ¶ De cōstructōne ecclesie al
deburgensis et eius miraculis·

ANno·xxv·regis dagoberti tpe sanct⁹ p̄
sul vulmar⁹ in flandrēsi p̄uincia p̄dicans
sub honore sancti petri apostoli·ip̄o sibi
reuelante ecclesiā in aldēburgensi opido edificauit
et cōsecrauit·quā deus multis miraculis vsqzqua
qz glorificauit·Inter que illud tā mirabile q̄ in=
auditū āplius extitit·q̄ hoc anno dn̄ice nocte na
talis cōtigit cāpanariū p̄fate ecclesie vehemēti vē
to flante a suis locis auulsum·et ad terrā penitus
fuit imūsatū ita in aere pendens et ruinā sui mini
tans vt semp casurū et cuncta menia cōfracturū
teneretur·Et cum p̄ sex dies et noctes id tracta=
ret̄ a popl'o qualiter hincinde tractura machinis
sursum erigeret̄·et vtrūqz suo loco relocaret̄ pri
die·kl'·ianuarij circa noctis mediū aduenīēs vtus
diuia totā ecclesiā intus et foris īpleuit luce ignea
t campanariū ad terzam reclimatū totum insimul
erexit ac firmissime locis suis relocauit·et campa
nas ibi pendētes mox sonare cōpulit· Eadez die
ceci et claudi surdi et paletici celerrimā in eodē lo
co adepti sunt medelā·nec solū illo die·sed plixio
ri tpe diuine virtutis tanta pmansit copia · vt de
longe et de ꝑpe cōfluentib⁹ egrotis pata celit⁹ p̄=
staret̄ medicina·Magnus terremot⁹ cū graui ter
re mugitu factus est·vj·kl'·aprilis prima noctis
hora ptendens forte imminēs malū qđ in toto or
be insonuit et vnde terra dolet et doluit·Henric⁹
em̄ impator ad debellandū papā hildebrannū itali
am petit·cōtra quē papa vrbib⁹ et castellis muni
tis se ad rebellandū accīgit· eūqz romā hostiliter
aduentē nō recepit·Henric⁹ aūt īpator expugna
tis vrbib⁹ et castellis que cōtra se p̄ hildebranno
erant romā leoneanā obsidet· ·LXVII·

¶ De anselmo cantuariensi et boīs eius initijs·
Ex gestis eius·

DEfatus anshelmus ex ꝑfinio longobar
die et burgūdie oriūdus·literis traditus
didicit·et in breui plurimū ꝑfecit·Nec=
dum·xv·annū attigerat cū iam qualiter secundū
deū vitam instituere posset melius mente tracta
bat·Expleto aūt aliquo tpe patriā egressus cum in
trānscensu montis cuiusdā fatigat⁹ corpe deficeret
vires suas niuē māndendo r̄pare tēptabat·neqz em̄
aliūd quo vesceret̄ p̄sto erat·qđ mīster ei⁹ aduert̄s
doluit·et ne forte quid edendū in sacculo eorz ha
beret̄ diligenter inuestigare cepit·Et mox contra
spem in eo nitidissimū panē repit quo ille refect⁹
recreatus est·et vie incolumis redonat⁹·Exactis
itaqz tribus annis parti in burgūdia·ptim in fran
cia northmāniam vadit·Et cū fama magistri lāfrā
ci vsqzquaqz pcrebrescerz·et nobilissimos clerico
rum ad eū de cūctis mundi ptibus ageret· beccū
venit·et eius magisterio se subdidit· Cūqz ꝑpter
studia corp⁹ et inedia et frigore fatigaret· veīt ei
in mentē q̄ si monach⁹ fieret acriora q̄m patieba
tur eū pati nō oporteret·nec tunc laboris sui me
ritū p̄deret·quod nūc nesciebat vtz sibi maneret
Hoc ergo mente cōcepto ita secū tractabat· Ecce
monachus fiam·sed vbi·Si cluniaci vel becci ·to=
tum temp⁹ qđ in discendis literis posui p̄didi ·Nā
et cluniaci districtō ordinis et becci supemine=
lanfranci prudentia me aut nulli p̄esse·aut nichi
li valere ꝑpbabit Itaqz in tali loco ꝑficiam qđ di
spono·in quo et scire meū possim ostendere et ml'
tis p̄desse·Nondū em̄ vt ip̄emet referre solebat i
eo vigebat mundi ptempt⁹·sed postmodū i se re
uersus·Quid inquit esse me monachū hoc est vel
le·scz alijs p̄poni p̄ alijs honorari et magnificari ·
Non ·Illicigit̄ ōposita superbia mōach⁹ deueni
vbi sicut equū est ꝑpter deum cūctis postpōaris
cunctis abiectior habearis·Et quidem becci nulli
us ponderis ero quāto quidem ille ibi est qui p̄mi
nentis sapientie luce ꝑspicuus cunctis sufficiens
cunctis est honorabilis et acceptus·ille ergo mo=
nachus factus·sic religioni p̄ omnia seruiebat vt
quisquis religiose in tota gregatōne viuere vo=
lebat·in eius vita satis qđ imitare t̄ inueniret·Lan
francus aūt in candonenb⁹ cenobij regimīe assump=
pto ip̄e priōris officō functus est· ·LXVIII

¶ De miraculis eiusdem·

QOntigit aūt quadā nocte vt āte nocturnas vigilias in lecto iacens secū rīari co
naret̄ quomō ꝑpbe p̄terita simil' et futu=
ra quasi p̄sentia olim agnouerūt et indubitanter ea
dicto vel scripto ptulerūt· Et cū in his tot⁹ essz
et hoc noscere desideraret·defixis oculorū suorū
radijs vidit p̄ medias macerias oratorij et dormi
torij monachos quoz hoc officiū erat p̄ apparatu
matutinarū altaria et alia loca ecclesie circūeuntes
luminaria accendētes et vnum eorz sumpta corda
cībalū pulsantem·Ad cuius sonitū suērū fratruz
de lecto surgentem mirabat̄ de re que acciderat ·
Cōcepit ergo apud se deo esse leuissimū ꝑphetis in
spiritu ventura mōstrare·cū sibi accesserit que fie=
bant p̄ tot obstacula corporeis oculis posse vide=
re· Quidā iuuenū in quentu hoc apud se ꝑposue
rat · nulla unq̄m occasione manū suam mēbris su
is geītalib⁹ admoueri· Cui ꝑposito muidens dia
bolus tantum in eisdem mēbris dolorē et āgustiā
fecit eum sentire· vt nullo modo se iuuenis posset
ferre·Sentiebat em̄ caro ip̄a tanti esse ponderis ·
acsi plumbi grauissima moles in illa penderet par
te corporis·Cunqz anxietatem iā dissimulare non
posset·requisitus ab anshelmo quid haberet·rem
celare non potuit·Admoīt⁹ ergo vt modū egri=
tudinis admota manu ꝑbaret·verecūdatus recu
sauit·timēs ne ꝑpositū violaret·tunc anshelmus
assumpto secum grandeuo fratre et religioso·iu=
uenem languidum in secretiorez locū ducit·vt mo

dum infirmitatis illius agnicurus et auxilium pro possibilitate latur? Quid ãpliuſ. Caro saniſſima repiẽ. Euestigio quippe omnis illa diabolica vexatõ cadit. nec fatigat vlterius iuuenẽ quez simplex anſhelmi aſpectus a tanta clade fecit immunem.

.LXIX. Adhuc de eodem.

Vidam quoqz ex ãtiquiozib? fratrib? q veteri odio plurimũ infeſt? erat anſhelmo nec poterat vllaten? ſup eũ reſpicere ſimplici oculo. infirmitate pſſus ad extrema eſt pductus. Cũqz fratres meridie in lectis ex more quieſcerẽt. ipe in domo infirmoz iacens. cepit miſerandas voces emittere. et quaſi quozundã horrendoz aſpect? ſubtfugẽ. geſtiret et pallẽs & tremens vultũ ſuũ deliteſcẽdo hincinde cõmutare tẽriti fratres qui aderãt quid haberz querebãt. At ille gemitoz imanes lupos inter brachia ſua me tenere pſſum. et guttur meũ impſſis dẽtib? iamiã ſuffocare videtis & quid michi ſit queritis. Quo audito vn? ex eis ad anſhelmũ qui i clauſtro emẽdandis libris intẽdebat. cõcitus prexit. et ei extra clauſtrũ educto quid circa infirmũ fratrẽ agereẽ patefeẽ. Tũc ille i ſecretiorẽ locũ ſol? ſecedẽs. p? modicũ domũ in qua iacebat infirmus ingrediẽs leuata manu ſignũ crucis edidit dicẽs. In nomine patriſ et filij & ſpũſſancti. Ad qõ factum ſtatim eger pquieuit. & exhilarato vultu intimo cordis affectu deo gratias agere cepit dicẽſ. p anſhelmo hoſtiũ ingrediente et extẽſa manu ſignũ ſãcte crucis edente. vidit ex ore eius flamã ignis ad modum lancee pcedentẽ. que in lupos iaculata eos deterruit. & celeri fuga dilapſos pcul abegit. Tũc ãſhelmus fratrẽ de ſalute anime ſecreti? alloquens. ad penitentiã et pfeſſionẽ eius cor inclinauit. Paterna debĩc autoritate abſolutũ dixit. Hora q̃ fratres ad nonã ſurgerẽt pſenti vita deceſſurũ quod & factũ eſt. Birulphus eiuſdẽ cenobij ſecretarius quadã nocte duz horã qua fratres ad vigilias excitaret p clauſtrũ iens obſeruaret anſhelmũ quez ea hora ſopozi poti? eſtimabat q̃m oratõni occupatũ in capitulo vidit in oratõe ſtantẽ ingẽti ſplẽdentis flãme globo circũcinctũ. Quadã die cũ eſſet in via occurzenti ſibi cuidã monacho becci. qõ cõſilij ſibi de hoſpitõ ferzet interzogauit. Qui reſpondit. Ha bem? quidẽ ñ lõge hoſpitiũ. ſz non ẽ qõ nobis et fratrib? apponaẽ pter panẽ et caſeum At ille ſubridẽs ait. Ne timeas vir bone. ſz cito p cede & miſſo rethi in vicinũ amnẽ ſtatim mueẽs piſcem qui ſufficiet nobis omĩbus. Ille mandato accepto puolans nunciat piſcatozi. qui ridendum potius q̃ attẽptandũ qõ dicebat foze pnunciaſſ tandem tamen a fratre coact? cõtra ſpem rethe iecit. & ilico tructã iſolite magnitudis cũ alio quodam piſculo cepit. Alia vice quidã vir eũ p terzã ſuam trãſeuntẽ ad prandiũ detinuit. ſed cũ de penuria piſciũ quereret quid ei & monachis ei? apponeret niſi vilia quedã nõ habẽs. alludẽs dixit ei anſhelmus. En ſturio vnus tibi deferẽ & animus tuus de deliciarum inopia queriẽ. Et ita factũ ẽ.

.LXX. Qualiter abbatem quendaz de correctionis auſteritate redarguit.

Dum aũt abbas quidã qui admodũ religioſus habebaẽ. ſecũ de his que monaſtice religionis erãt loquereẽ. et mẽ alia de pueris in clauſtro nutritis verba cõferzet. adiecit. Quid obſecro fiet de iſtis. non ceſſam? die ac nocte eos verberãtes et ſemp fiũt deteriozes. hebetes eñ ſunt et beſtiales. Ad quẽ iratus anſhelmus ait. Quã bene nutrimentũ veſtrũ expẽdiſtis qui de homĩbus beſtias nutriuiſtis. Dic michi q̃ſo abba ſi plantã arboris in orto tuo plãtares. & mox illã ex omni pte cõduereſ vt ramos ſuos nl laten? extendere poſſet. qualis arbor inde poiret Profecto inutilis incuruis ramis & pplexis. Certe hoc facitis de pueris veſtris. Plantati ſunt per oblatõem in orto eccleſie vt creſcẽt & fructificẽt deo. Vos aũt intantũ eos terzorib? minis et verberibus vndiqz coartatis. vt nulla eis penit? licet at libertate potiri. vnde fit. vt quia nichil amoris pietatis. dulcedinis circa ſe in vobis ſentiũt. nec illi alicuius boni in vobis poſtea fidez habeant. ſz omnia veſtra ex odio & inuidia cõtra ſe pcedere credant. Contigetqz modo miſerabili. vt ſicut de inceps corpe creſcũt. ſic in eis odiũ & ſuſpicõ omnis mali creſcat. ſemp pni & incurui ad vicia. Cũqz ad nullũ fuerit in vera caritate nutriti. nullum niſi depſſis ſupcilijs oculo ve obliquo valent itueri .LXXI. De pmotõne eius ad archiepiſcopũ et ſcriptis eius.

Die quadã cũ ad lectũ ſuum in dormitorio diuerteret. anulũ aureũ in eo inſperatus inuenit. qui in ope eccleſie expenſus eſt. et res ita remanſit. Poſtmodũ vero cũ ad pontificatũ aſſumptus eſſet. quidã hocipſum p anulũ illum iam tunc quodaz pſagio pſignatũ aſſeruerũt

Actor // Scripſit aũt anſhelm? plogion. i. alloquiũ de deo. quod opus quidã inſipiens refellere geſtiens quoddã ſcriptũ cõtra illud cõpoſuit qõ cũ ſibi a quodã amico ſuo trãſmiſſuz anſhelm? cõſideraſſet. ſuam ad hoc edidit reſponſionẽ in libello vno. Scripſit & monologiõ. i. ſolilo quiũ de ſcã trinitate li. i. De vitate. li. i. De pcordia. libri arbitrij & pſcietie diuie atqz pdeſtinatõis necñ & gratie. li. j. De caſu diaboli. li. j. De peccato originali. li. j. De incarnatõne verbi. li. j. De ſacramento altaris. li. j. De azimo. li. j. Cur deus homo. li. j Meditatõnum vel oratõnum. li. j. De grãmatico li. j. Extat et pabolarũ ſiue pubioz anſhelmi. li. j. Sup cãtica canticoz. li. j. Epl'az quoqz eius ad diuerſas pſonas li. j. De bis quoqz omnibus ea que ſequunẽ breuiẽ exerpſi. .LXXII. Exhortatõ. eius ad ſecretũ contẽplatõis. // Anſhelmus in plogion.

Eya nũc homuncõ abſconde te modicum a tumltuoſ cogitatõib? tuiſ Abijce nũc oneroſas curas. Exclude omĩa pretẽ deũ & que te iuuẽt ad qnerendũ deũ. et clauſo hoſtio quere eum. Eya ergo tu domine deus meus doce cor meum vbi et quomõ te querat. vbi et quomõ te inueniat. Domĩe ſi hic nõ es. vbi querã te abſẽtem. Si aũt vbiqz es cur nõ video te pñtem ſz certe inhabitas lucẽ inacceſſibilẽ. Et vbi eſt lux inacceſſibilis. aut quomõ accedã ad lucẽ in acceſſibilẽ Quid faciet ſeruus tu? anxius amore tui et longe piect? a facie tua. inuenire te cupit et neſcit locũ tuum. querere te affectat et ignorat vultũ tuum tu me feciſti et refeciſti. et omnia mea bona tu michi cõtuliſti et nondum noui te. deniqz ad te vidẽdum factus ſum. O miſra ſorz homĩs cum hoc pdidit ad quod fact? eſt. O durus & dir? caſus ille Heu quid pdidit et quid inuenit. Quid abſceſſit et quid remãſit. pdidit beatitudinẽ ad quã fact? eſt. et inuenit miſeriã pter quã factus non eſt. Abſceſſit ſine quo nichil felix eſt. et remãſit quod

p se nō nisi misez est. Mādūcabat tūc homo panem angelozum quē nūc esurit. mādūcat nūc panem dolez quē tunc nesciuit. Heu public? luct? hoīm. vīuersalis planct? filiez ade. Ille ructabat saturitate. nos suspirā? esurie. Ille abundabat nos mendicam?. Ille felicitē tenebat. et misere ōseruit nos infelicit egemus et miserabiliter. desideramus et heu vacui remanem?. Cur nō nobis custodiuit cū facile possz. quo tam grauiter carerem?. graue damnū. grauis dolor. graue totū. Sed heu me miserū vnū de alijs miseris filijs eue elongatis a deo quid icepi. quid effeci. Tendebā in deū. et offēdi in meipm. Requiē querebā in secreto in me et tribulatōem et dolorē inueni in vicinis meis. Volebam ridere a gaudio mentis mee. et cogor rugire a gemitu cordis mei. spabā leticie. et ecce vnde dēsentur suspiria. et o tu domine vsqzquo. vsqzquo domīe obliuiscer? nos. vsqzquo auertis faciē tuam a nobis. Restitue te nobis vt bene sit nobis. sine quo tam male est nobis. miserare laborez et conat? nostros ad te qui nichil valem? sine te. Inuitas nos. adiuua nos. obsecro domīe ne despem suspirādo sed rspirē sperādo. Amaricatū est cor meum sua desolatōne. īdulca illud tua osolatōe. Esuriens incepi querere te. ne desinā ieiun? de te. Famelicus accessi. ne recedā impast?. Paup veni ad diuitē. miser ad misericordē. ne redeā vacu? & cōtempt?. et si anteqm omedā suspiro. da vel p? suspiria qō omedam. Doce me querere te. et ostendō te querenti. quia nec querere te possū. ni tu doceas. nec inuenire. nisi tu ostendas. querā te desiderando. amem inueniēdo. Fateor domīe & gratias ago quia creasti in me hanc imagīē tuam. vt tui memor te cogitē et amē. sed sic est abolita attritō ne viciez. sic etiā obfuscata fumo peccatorū vt ñ possit facere ad quod facta est. nisi tu renoues & reformes eam .LXXIII Inquisitō diuine potentie misericordie et iusticie.

DOn tempto domīe penetrare altitudinē tuam quia nullaten? opo illi intellectum meū. sed desidero aliquaten? intelligere veritatē tuā quā credit et amat cor meū. neqz em quero intelligere vt credā. sed credo vt intelligā Nam et hoc credo. quia nisi credidero ñ intelligā Ergo domīe qui das fidei intellectū. da michi vt quantū scis expedire intelligā. quia es sicut credimus. et hoc es quod credim?. Et quidē te credi? esse aliquid quo nichil maius possit cogitari. Sed et omīpotens quomō es. si omnia nō potes. Vl'si nō potes corrumpi nec mētiri. nec facere vez esse falsum. vt qō factū est nō esse factū. & plura similia. quomō potes omnia. An hoc posse nō est potentia. sed impotētia. Naz qō hoc potest qui sibi nō expedit et quod nō debz potest. qō quātomagis potest. tātomagis aduersitas et puersitas possunt in illū. & ipe mim? otra eos. Qui ergo sic potest. nō potentia potest sed impotētia. Ergo dñe deus inde verius es omīpotēs. qui nichil potes p impotentiā. et nichil potes cōtra te. Sed et miseri cors simul et impassibil' quomō es. Nam si es īpassibil' ñ opatis. si ñ opatis ñ ē tibi misez cor. ex cōpassione. s. misereri qō ē esse misericordē. Dñe misericors es scōz nos. quia miseros saluas et peccatorib? pcis. et nō scōm te quia nō opateris. Non est em tibi cor miserū ex opassione miseri. Misericors es. nō quia tu sentis affectū sed nos effectū Verū malis quomō tu pcis. si totus et summe iustus es. Sed et cū punis malos. iustū est quia illorū meritis cōuenit. Et cum pcis malis iustum est quia bonitati tue cōdecēs est. Parcēdo igit malis iust? es Sic itaqz sine repugnātia et iuste punis et iuste pcis. Quidqd aūt es nō p aliud es qm p te ipm. Tu es ipa vita qua viuis et sapiētia q̄ sapis & bonitas ipa qua bonis et malis bon? es. & ita de similibus. An inuenisti anima mea qō querebas Querebas deum et inuenisti eū esse quidda sūmū omniū quo nichil melius cogitatari potest.

.LXXIIII. Inquisitō bonitatis veritatis eternitatis.

DOmīe deus me? formator et reformator meus dic desiderāti anime mee. Quid aliud es qm qō vidit vt pure videat qō desiderat. ītēdit eī vt pl? uidat. et nihil uidet vlt h° qō vidit. ñ tenebras. īmo ñ vidz tenebras. q̄ nulle sunt in te. sed videt se non plus posse videre ppt tenebras suas. Cur hoc domīe cur hoc. Tenebrat oculus eius infirmitate sua. aut reuerberat fulgore tuo. sed certe et ī se tenebrat. et a te reuerberatur vtiqz et obscurat sua breuitate. et obruit tua immensitate. vere et ptrabit āgustia sua. et vincitur amplitudīe tua. Quanta nāqz est lux illa de q̄ micat omne verū quod ratōali menti lucet. qm pla est illa veritas in qua est omne qō verum est & extra quā nō nisi nichil & falsum est. Quā immensa est que vno intuitu videt omnia quecunqz facta sunt. Quid puritatis. quid simplicitatis. qō certitudinis & splendoris ibi est. Certe plusqm a creata valeat intelligi. Ergo domīe si solū es quo mai? cogitari nequit. Si es quidda mai? qm cogitari possit. vere domīe hec est lux inaccessibilis in qua habitas. Ideo hanc nō video. quia michi nimia est. Et cū addit qō video p illam video. nimis fulget. non capit illam nec suffert oculus anime mee diu ita intendere in illam. reuerberat fulgore. vincit amplitudīe. obruit immēsitate. cōfundit capacitate. O sūma & inaccessibilis lux. o tota & beata vita qm longe es a me. qui tam prope tibi sum. qm remota es a aspectu meo. qua sic pns sum aspectui tuo. vbiqz es tota pns et non video. In te moueor et in te sum. & ad te non possum accedere. intra me et circa me es. et non te sentio. Adhuc lates domīe animā meā in luce et beatitudine tua. & idcirco versat adhuc in tenebris et miseria sua Spabat iam satietatē. & ecce obruit iterz egestate. Affectabā iam omedere. et ecce magis esurio. Conabar assurgē ad lucē dei. & recidi in tenebras meas. Quesiui vultū tuū vultū tuū dñe reqrā. ne aūtas faciē tuā a me. Releua me ō me ad te. mūda sana. acue. illumina oculuz mentis mee vt intueat te. Recolligat vires suas anima mea. & toto intellectu intendat iterū in te domine. Tu ergo īples & cōplecteris omnia. tu es ante et vltra omīa. & quidē āte omnia es. quia antequā fierēt tu es. Vltra vero omnia quomō es. An quia illa cogitari possunt habere finem. tu vero nequaqm. nā sic illa quidē habent finē quodāmodo tu vero nullo mō Tu solus domīe es qō es. et tu es qui es. Tu tibi oīno sufficiēs nullo indigens. quo omnia indiget vt sint. & vt bene sint. Hoc bonū es tu deus pat hoc est verbū tuum. i. filius tuus. Etem nō potest aliud q̄ qō es. aut aliquod maius vel minus te esse in verbo quo teipm dicis qm verbū tuū sic est verū quomodo tu verax. Et idcirco ē ipa veritas sicut tu non alia quā tu. & sic es tu simplex vt de

te non possit nasci aliud nisi quod tu es. Hoc ipsū est amor vnus et omnis tibi et filio tuo. i. spiritussanctus ab vtroq; procedens. Nam idez amor non est impar tibi aut filio tuo. quia tantuz amas te et illū. et ille te et seipsū. quantus es tu. et ille Nec est aliud a te et ab illo quod dispar non est tibi et illi. nec de sūma simplicitate potest pcedere aliud quaz quod est de quo procedit. Porro hoc est illud vnū necessariuz in quo est omne bonum ymmo quod est omne bonū et vnū. et totū et sūmum bonum. .LXXV. Inquisitō sūmi boni in quo sunt omnia bona.

EXcita tūc anima mea et erige totū itellectū tuum et cogita quantū potes quale et quantū sit illud bonū. Si ergo singula bona delectabilia sunt. cogita intente qm delectabile sit illu d bonū qđ ptinet iocunditatē omnium bonoz. et nō qualē in rebus creatis sumus expti. sed tanto differentē quāto differt creator a creatura. O qui hoc dono fruet. quid illi erit et quid illi non erit. Certe quidqd volet erit. et quidquid nolet non erit. Cur ergo p multa vagaris homun cō qrendo bona aīe tue & corpis tui. Ama vnū bonū in quo sunt omnia bona. Quid em amas caro mea. anima mea quid desideras. Ibi est. ibi est quidquid amatis quidqd desideratis. Si delectat pulcritudo. fulgebūt iusti sicut sol in regno patris eoz. Si velocitas. aut fortitudo. aut libertas corporis cui nichil obsistere possit. erūt similes angelis dei. Si longa & salubris vita. ibi est sana eternitas & eterna sanitas. Si satietas. satiabuntur cū apparuerit gloria domini. Si ebrietas. inebriabunt ab vbertate domus dei. Si melodia. ibi āgelorum chori cōcinūt. Si sapientia. ipa dei sapiētia ostendet eis seipam. Si amicicia diligēt deum plꝰ qm seipos. et inuicē tanqm seipos. et deus illos plus qm illi seipos. quia illi illū & se & inuicem p illum et ille se & illos p seipm. Si potestas. oīpotentes erunt sue voluntatis vt & deꝰ sue. Nam sicut poterit deus qđ volet p seipm. ita poterūt illi quod volent p illū. Si honor et diuitie. deus seruos suos bonos & fideles supra multa ostituit. heredes quidem dei. coheredes autem xpi. Si vera securitas certi erunt nunqm et nullatenꝰ ista vel potius istud bonum sibi defuturum. .LXXVI.

Inquisitio pleī gaudij qđ ō illo bono habebitē

GAudiū vero quale & quantū est. vbi tale & tantū bonum est. Cor humanū. cor indigēs. cor exptum erūnas. immo obrutum erumnis. quantū gauderes si omnibus his abūdares. Interroga intima tua. si cape possūt gaudium suum de tanta beatitudīe sua. sed certe siqs alius quē oīno sicut teipm diliges eandē beatitudinē haberet. duplicaret gaudiū tuū. quia nō minus gauderes p eo qm p teipo. Si autem duo vel tres non multo plures idipm haberēt tantū de singulis quantū p teipo gauderes. si singulos sicut teipm amares. in illa ergo pfectissima caritate innumerabiliū beatoz angeloz et hominū. vbi nullꝰ minus diliget aliū qm seipm. nō aliter gaudebit qs quis p singulis aliis qm pro seipo. Si ergo cor hominis de tanto suo bono vix capiet gaudiū suum quomō capax erit tot & tantoz gaudioz. & vtiq; quia quantū quisq; diligit aliquē. tanto de bono eius gaudet. sicut in illa pfecta felicitate vnus quisq; plus amabit sine opatōe demu qm se & omnes alios secum ita etiā plus gaudebit sine existīa tōne de felicitate dei. qm de sua et oīm aliorum secū. Deus meus & dominꝰ meus. spes mea & gaudiū cordis mei. dic anime mee si hoc est gaudium de quo nobis dicis per filium tuum. petite et accipietis ut gaudiū vestrū sit plenū. Inueni nāq; qđdam gaudiū plenū et plusqm plenū. Nō ergo totū illud gaudiū intrabit in gaudētes. sed toti gaudētes intrabunt in gaudium. sed gaudium illud nec oculus vidit nec auris audiuit nec in cor hominis ascendit. Nō ergo dixi aut cogitaui domine qm tuz gaudebūt illi beati tui. vtiq; tantū gaudebūt quātum amabūt. tātum amabūt quantū cognoscent. Oro deus cognoscam te. amem te. vt gaudeā ō te Proficiat hic in me noticia tui. et ibi fiat plena. Crescat amor tuus et ibi sit plenus vt hic gaudiū meū sit in spe magnū. & ibi sit in re plenū. Meditetur interī inde mēs mea. loquaē īde lingua mea Amet illud cor meū. sermocinet os meū Esuriat illud anima mea. sitiat caro mea. desideret tota substantia mea donec intrem in gaudiū domini.

.LXXVII. Deplorato miserie psentis et future. Idem in libro orationum siue meditationum.

TErret me vita mea. nāq; diligent discussa apparet michi aut peccatū aī sterilitas fere tota vita mea. & si quid fructꝰ in ea videtur. sic est aut simulatū aut imptectū aut aliquo modo corruptū vt possit aut nō placere aut displicere deo. certe tota aut in peccato est & dānabilis aut infructuosa & ptemptibilis. Sed quid sepo infructuosam a dānabili. vtiq; si ē ifructuosa et dānabilis. Omnis arbor que nō facit fructuz bonū excidet et in ignem mittet. Tedet animam meam vite mee. viuere erubesco. mori ptimesco. Quid ergo restat o peccator. nisi vt in tota vita tua plores totam vitā tuam. vt ipa tota se ploret totam. Sed & in hoc quoq; est miserabiliter misera bilis. quia nō tantū dolet quantum se nouit. sed sic securā torpet velut qui patiet ignorat. Quid dormitas anima trepida et digna euomi. arbor digna securi et igne. digna succidi et accēdi. qui sūt fructus tui. vtiq; spine pungētes. & amara peccata que vtinam te penitēdo pungerēt et cōfrin gerent. sic amarescerēt vt euanescerēt. O lignum aridū & inutile & eternis ignibꝰ dignū. Quid respondebis in illa die cū exigiē a te vsq; ad ictum oculi omne tempus viuendi tibi impensū qualiter fuerit a te expensuz. Tūc quippe odemnabiē quid quid fuerit inuentū in te opis vel ocij sermōis vl silentij vsq; ad minimā cogitatōez etiā quoad vixisti si nō fuerit ad dei voluntatē directū. Ve quot peccata pruent ibi ex imprisō quasi ex insidijs q modo nō vides. Quot que non mala esse putas. quot q nunc bona esse credis nudata facie apparebunt tibi nigerrima peccata tunc. cū iam penitētia nō recipiet cum emendatō non pmittet. Ve mirabilis duricia ad quā pfringendā leues sunt tā graues mallei. O insensibilis torpor. ad quē excitandū sunt obtusi tam graues aculei. pch letalis sopor ad quē excitandū raucū est tam terrificū tonitrum. Si enim dixero quidquid potero excogitare. nondum ad id quod res est potero puenire. Ad de terrorē sup terrorē. vlulatum sup vlulatum. Nam ille te iudicabit ad cuiꝰ otumeliam spectat quidquid inobediens deo vel puaricator peccat qui nunc patientissimus tūc districtissimꝰ. Ve ue ira dei ne irruas super me. non est quod te possit

tolerare in tot o · O angustie · hinc erũt accusantia peccata · inde terzẽs iusticia subtꝰ patens horridũ chaos inferni · desup iratus iudex · intus vrens cõ sciẽtia · foris ardens mundꝰ · Iustus vix saluabiẽ · peccatoz sic dephensus in quã ptem se pmet ostrictus vbi parebo · quomodo latebo · latere erit impossibile · appare re intolerabile · illud ōsiderabo et nusqꝫ erit · istud execraboz et vbiqꝫ erit · Quis me eruet de manibus dei vnde michi cōsiliũ · vñ salus Quis est qui dicit magni osilij angelus · Ihe ẽ hiesus · idem est iudex inter cuius manus tremo · Respira o peccatoz rspira ne despes · spera in eo quẽ times · affuge ad eũ a quo aufugisti · Inuoca impoz tune quẽ supbe puocasti · Hiesu hiesu xpe ppt hoc nomen tuum fac michi hoc secũdum nomen tuum obliuiscere supbum puocantẽ · respice miserũ iuocantem · Nomen dulce · nomẽ delectabile · nomẽ cõfortans peccatorẽ · et beate spei · Ergo hiesu ppter nomen tuum esto michi hiesus qui me creasti tua bonitate · ne pereat opus tuũ mea iniquitate · Recognosce benignissime qꝺ tuũ est · et absterge qꝺ est alienũ · Hiesu hiesu miserere dũ tempus est miserendi · ne damnes tempe iudicandi · Que nanqꝫ vtilitas tibi in sanguine meo si descendero imeternam corruptõnem · Neqꝫ eñ mortui laudabũt te domie neqꝫ qui descendũt in infernũ · Si me admiseris itra latissimũ sinũ tue misericordie ñ erit ãgustioz ppter me domine · Admitte ergo o desiderantissime hiesu · admitte me itra numeꝝ electoꝝ tuoꝝ · vt cũ illis te laudem · te pfruar · et glozier in te inter omnes qui diligũt nomen tuum ·

LXXVIII

Inuocatõ filij dei & memoria passionis eius · Idem in oratõe ad dominum hiesum ·

DOmine hiesu xpe redemptõ mea · misericordia mea · salꝰ mea · te laudo · tibi gratias ago · qꝫuis valde impares tuis beneficijs · quãuis multum exptes digne deuotõnis · sed sicut potest conari tibi psoluit anima mea · Spes cordis mei · virtus anime mee · auxiliũ infirmitatis mee · apleat tua benignitas potẽtissima · qꝺ conaẽ mea trepidissima imbecillitas · vita mea · finis intẽtõnis mee · Et si nondũ merui te tantũ qꝫtum ꝺbi toz sum amare · vtiqꝫ saltem desideo te tantũ qꝫtũ debeo amare · Si bonũ est domie qꝺ inspiras · ímo quia bonũ est · vt qꝫ te velim amare · da qꝫ qꝺ me facis velle · da vt quãtũ iubes tantũ merear te amare · laudes et gratias tibi ago p desiderio quod inspirasti · laudes et pces offero · ne sit michi donuz tuum infructuosũ qꝺ tua sponte dediſti · Conuerte misericorꝺissime meũ tepoꝛẽ in feruẽtissimũ tui amoꝛẽ · ad hoc clemẽtissime tendit hec oratõ mea · Hec meditatõ & memoria beneficioꝝ tuoꝝ · vt accendat in me amozem tuum · Tua me domie bonitas creauit · tua misericordia creatum ab originali peccato mũdauit · tua patientia post illam emundatõem baptismi in alijs peccatoꝝ sordibus voluit atũ hactenꝰ tolerauit · nutriuit · expectauit · Domine deus creatoz meus et nutritoz meus · esto adiutoz meus · & esurio et sitio · te desidero · ad te suspiro · te ꝺcupisco · Et sicut pupillus benignissimi patris ozbat? pntia quantũ queo memoz passionis tue · memoz alaparũ tuarũ · memoz flagellozuz tuoꝝ · memoz crucis · memoz etiã vulnerũ tuoꝝ · exilij mei erũnas defleo · spero tui aduẽtus solã cõsolatõem · ardeo tui vultus glozioſam ꝺemplatõnem · Heu michi qui videre nõ potui dominũ angelorũ humiliatũ ad ꝺuersatõem hominũ vt homines exaltet ad ꝺuersatõem angelozũ · cũ deꝰ offensus sponte moziebaẽ vt peccatoz viueret · Cur o anima mea te pntem nõ trãsfixit gladiꝰ doloris acutissimi · cũ ferze nõ posses lancea vulnerar latꝰ tui saluatoris · cũ videẽ nequires violari clauis manus et pedes tui plasmatoris · cur non es inebriata lacrimarũ amaritudine fellis · Cur nõ es cõpassa castissime uirgini dignissime matri eiꝰ benignissime domie tue · Domia mea misericordissima quos fontes dicam erupisse de pudicissimis oculis tuis cũ attẽderes vnicũ filium tuum innocentẽ corazte flagellari · ligari · mactari · & carnẽ de carne tua ab impijs crudeliter dissecari · quibus singultibus estimabo purissimũ pectus vexatũ esse cũ tu audires · mulier ecce filius tuus · & discipulus ecce mater tua · Vtinam cũ felice ioseph dominũ meuz de cruce deposuissem · aromatibꝰ cõidissem · in seplcro collocassem · vel saltem pfecutus essem · vt tãto funeri nõ deesset aliquid obsequij mei · vtinam cum beatis mulieribus cozusca visione angelozuz essem terzitus · & audissem nunciũ domice resurrectõnis · nunciũ mee psolatõnis · nunciũ tam expectatum · nunci um tã desideratũ · benignissime sua uissime quãdo restaurabis michi · quia nõ vidi illã tue carnis incozruptõez · quia nõ sum deoscularꝰ loca vulnerum · fixuras clauoꝝ · Non eñ cadit me doloz meus quãdiu pegrinꝰ sum a domio meo vbi vl'quando eum inueniã quẽ rogabo · quis nũ ciabit dilecto qa amoze lãgueo · Defecit caro mea et coz meũ deus cordis mei & ps mea deus inetẽ nuz · Renuit psolari anima mea · nisi de te dulcedo mea · Quid eñ michi est in celo et a te quid voluisup terzam · Te volo · te spero · te quero · tibi dixit coz meũ quesiui vultũ tuum · vultũ tuum domine requirã · ne auertas faciẽ tuam a me · Amatoz hominum benignissime tibi ꝺrelictꝰ est paup ozpha no tu eris adiutoz · Mi aduocate tutissime misere ozphani ꝺrelicti Sitiuit in te anima mea qꝫ mltipliciter tibi caro mea · O si quando videbo gaudium meum quod desidero · o si satiaboz cuz apparuerit gloria tua · Si potabis mee tozrẽte voluptatis tue quã sitio · Sint michi domie interi lacrime mee panes die ac nocte · donec dicaẽ michi ecce dommus tuus · Donec audiã anima ecce sponsus tuus · pasce me interim singultibus meis · pota me interim fletibus meis · refocilla me doloribꝰ meis · Veniet interea fortasse redemptoz meus · quia bonus est · nec tardabit quia piꝰ est · LXXIX ·

Inuocatõ matris virginis simul et filij · Idez in oratõne ad sanctã mariam ·

SAncta et inter sanctos post deũ singulariter sancta Maria mater admirabilis virginitatis · virgo amabilis fecũditatisque filium altissimi genuisti · que perdito humano generi saluatozem pepisti · O mater salutis · O templum pietatis et misericordie · tibi se conaẽ pfẽtare miserabilis anima mea · morbis viciꝝ lãguida vulneribus facinoꝝ scissa · vlceribꝰ flagitioꝝ putrida · tibi nitiẽ quantũ moribunda valet supplicare · vt potentibus tuis meritis et pijs tuis dignerris pcibus eam sanare · Sic eteñ pia domia alienata est a se imanitate stuporis · vt vix sensũ habeat enormis languoris · sic sordibꝰ & fetore fedaẽ vt timeat ne ab ipsa misericoꝛs vultus tuus auertaẽ sic tabescit despando respectus tui c ꝺuersionem vt etiam omnes obmutescãt ad oratiꝺnem · Heu

pudor sordentis iniquitatis in ꝑsentia nitent is sā
ctitatis · Heu ꝓfusio immunde ꝓsciētie in ꝓspectu
fulgentis mūdicie · O tu benedicta sup mulieres
que angelos vincis puritate · sanctos supas pieta
te · Anhelat moribundus spirit⁹ meus · ad tāte be
nignitatis respectū · sed erubescit ad tanti nitoris
cōspectū · Horreo domina parere tibi in immūdi=
cijs & horribꝰ meis · ne tu horreas me ꝑ eis &
nō possum ve michi videri sine eis · Eadē em̄ pec=
cata mea o domīa cognosci a te cupiūt ꝓpter cu=
ratōez · Pareze tibi fugiunt ꝓpter execratōez · non
sanantur sine cōfessione · nec ꝓducunt̄ sine ꝓfusio
ne · Si celantur sunt insanabilia · si vident̄ sunt de
testabilia · vrunt me dolore · terzent me timore · O
tu illa pie potens & potenter pia maria · de q̄ fōs
est ortus misericordie · ne ꝓtineas ꝑcor tam veraz
misericordiam · vbi tam verā agnoscis miseriā · Sa
na ergo clemētissima infirmitatem · et delebis que
te offendit feditatē · Aufer benignissima languo=
rem · et non senties quē horres fetorem · Sana ani
mam serui tui peccatoris ꝑ virtutē benedicti fru
ctus ventris tui q̄ sedet in dextra oīpotētis pa
tris sui · Nunquid tu domina mea matē spei mee
nunquid obliuiscēris tu odio mei qō mundo tam
misericorditer est intimatū · tam feliciter diuulga=
tum · tam amanter amplexatū · Ille bonꝰ filius ho
minis venit ꝓbitum sponte saluare · et mater dei
poterit ꝓbitum damantē nō curare · Bonus ille fi
lius homīs venit uocare ad penitentiā peccantem
& mater dei nō ꝓtemnet ꝑcantem in penitentia · sz
& si pitē ambo offensi estis · Nōne et ambo clemē
tes estis · Fugiat ergo reꝰ irā iusti dei ad piā mr̄ez
misericordis dei · refugiat reꝰ offense matris ad pi
um filium benigne matris · Ingerat se reus vtriusq̄
inter vtrūq̄ · misciat se inter pium filium & pi
am matrem · Pie domīe ꝓce seruo matris tue · pia
domina ꝓce seruo filij tui qui me imittō inter duas
tam immensas pietates · non incidam inte duas tā
potentes seueritates · Bone fili bona mater · nō sit
michi frustra quod confiteor de vobis hanc veri=
tatem · non erubescam quod spero in vobis hanc
pietatem · Dic mūdi iudex cui ꝑcis · dic mundi re
cōciliatrix quem recōciliabis · Si tu domīe dānas
& tu domīa auerteris homunculū bona vestra cū
amore · mala sua cum merore confitentem ·

·LXXX· Hex inuocatō vtriusq̄ ·

DEus qui factꝰ est filius femīe ꝓpter mi=
sericordiam · femīa que facta est mat̄ dei
ꝓpter misericordiam · vel miseremini mi
seri · tu ꝓcendo tu interueniēdo · vel ostendite ad
quos tutius fugiā misericordiores et mōstrate in
quibus certius cōfidam potentiores · Si em̄ est im
mo quia est tam magna mea iniquitas · & tam mo
dica fides mea tam tepida caritas mea · tam fatua
oratio mea tam imꝑfecta mea satisfactio · vt nec
merear delictoz veniam · nec salutis gratiā · Hoc
est ipm̄ quod supplico · vt in quo merita mea mihi
videtis non sufficere in eo misericordie vestre nō
dedignent̄ deficere · Domina mater ꝑ quā talē fra
trem habemus · quid gratiarū quid laudis tibi re=
tribuemus · Magne domīe tu noster maior frater
magna domīa tu nostra melior mater · docete cor
meum qua reuerentia ꝺbeat vos cogitare · vestro
ꝓtinuo amore langueat cor meuz · liquefiat anima
mea · deficiat caro mea · Vtinam sic viscera anime
mee dulci feruore vestre dilectōnis exardescant ·
vt viscera carnis mee exarescāt · Domine fili dn̄e
mee · domina mater domini mei · si ego nō sum di=
gnus qui sic debeā vestro amore beatificari · certe
vos non estis indigni qui sic immo plus debeatis
amari · Ergo benignissimi ne sic deneg etis mihi pe
tenti id quo me ꝓfiteor indignū · vt auferat̄ vobis
id quo certe vos nō potestis negare dignos · Da
te itaq̄ pissimi date obsecro supplicāti anime mee
non ꝓpter meritum meum sed ꝓpter meritū vestꝝ
Date illi q̄to digni estis amorē vestrum · Date im
q̄ michi quo sum dignus vt reddatur vobis quo
estis digni · Si em̄ non vultis dare vt habeā quod
desidero · saltem nolite negare vt reddā vobis qō
debeo forsan ꝑsumēdo loquor · sed bonitas vestra
facit me audacem · Loquar ergo ad dominū meuz
adhuc & dominā meā cū sim puluis et cinis · Dn̄e
& domina non ne melius est cum vos gratis dona
tis petenti quod ipe non meretur · q̄ cū vobis sub
trahitur quod vobis iuste debetur · Illud quippe
est ꝓicande misericordie · istud est nephande iniu
sticie · Impendite ergo pissimi gratiaz · vt recipia
tis debitum · Facite vos michi misericordiā vestrā
q̄ michi expedit · & vos decet · ne faciā ego vobis
iniusticiā meam que nulli expedit & nullū decet ·
Estote vos michi misericordes qō obsecro ne sim
vobis iniustus qō execror · Date anime mee amo
rem vestri · quē ipa nō iniuste petit · & vos iuste
exigitis · ne ipa bonis vestris sit ingrata quod ipa
iniuste horret & vos non iniuste punitis · Ecce em̄
peto · qō vt fiat vere est in voluntate vestra · Cur
ergo ꝓpter peccata mea non fiet · cum sit et in ve
stra potestate · Amator et miserator hominum tu
potuisti reos tuos & vsq̄ ad mortem amare · &
poteris te roganti amorē tui matrisq̄ tue negare
venereꝰ igit̄ vos sicut digni estis mēs mea · amet
vos sicut equū est cor meū · Diligat vos sicut sibi
expedit anime mea · sicut debet seruiat vobis caro
mea · & in hoc ꝓsumet̄ vita mea · vt in eternum psal
lat tota substātia mea · Benedictus domin⁹ inte
num fiat fiat ·

·LXXXI· Planctus ꝓprij lapsus & pene future · Idem de deplora=tōne virginitatis amisse ·

DEduc ad cor anima mea erumnosa enor
me delictū · & ꝓduc de corde immanem
rugitum · Tu inquā que quondā cādidata
celesti lauacro dotata spūsancto in xp̄iana ꝓfessio
ne iurata virgo fuisti desponsata · Heu memoria
poite iocunditatis · cur sic supaggūas pssurā pessū
dantis infelicitatis · quā misera sors flagitiosi ho=
minis cui & bonum & malū piter sunt in tormen
tum · Torquet em̄ me mala cōscientia et cruciatus
eius in quib⁹ me timeo arsurum · Torquet me bo
ne ꝺscientie & p̄miorū ei⁹ memoria · que scio me
ꝺdidisse nec amplius recupaturū · Et miserū ꝓde
re · dolēdum ꝓdere · id ꝓdere irrecupabiliter quod
seruari debet imimiabiliter · O virginitas iam non
dilecta mea sed ꝓdita mea · Iam non iocunda mea
sed despata mea · quo deueniſti in q̄ fetido in q̄ a
maro ceno me dereliquisti · hinc est damnū incō so
labile · hinc tormentum intolerabile · Tu nāq̄ ania
mea pfida · deo piura · dei adultera · libenter ꝺsub=
limitate virginitatis miserabilit̄ es diuersa in ba=
ratrū fornicatōis · Tu illa olim desponsata regi ce
lorū · ardenter facta es scortum tortoris tartaro=
rum · O miserrima & plusq̄ miserrima ommutatio ·
Heu de q̄ sublimi cecidisti · in q̄ ꝓfundum corrui
sti · ve q̄ benignum ꝓtempsisti · q̄ maligno te con=
iunxisti · Quid fecisti o mentis amentia · amens

ſpurcicia·ſpurca neqtia·Quid feciſti ī celo ſtreli=
quiſti caſtū amorē tuū·et ad īfernū ſecuta es odio
ſum corruptorem tuū· & ī baratro paſti nō tha
lamū ſed pſtibulū tuuz·Precipitare miſer homū
cio ī tenebroſū pfundum īmoderate meſticie qui
ſponte pcipitatus es ī baratrū horrende nequi=
tie·obruere īfelix mole doloris terribiliſ·qui cor
ruiſti libens ī cenū infernalis feroris·volutare ī
gurgite amaritudiſ·qui delectat? es inuolutabro
turpitudis·terror horribilis·dolor tribiliſ·meror
incōſolabil' aggregate vos ſup me·irruite·obrui=
te·pturbate·obuoluite·poſſidete·iuſtuz eſt iuſtū
eſt·impudenti audacia prempſi vos·& putenti d
lectatōe puocaui vos·immo deū nō vos·Et nūc
penitentia miſerabili deſidero vos·torquete reū
vindicate deum·Preſentiat fornicator infernalia
tormenta que meruit·pguſtet pparauit·aſſueſcat
quod eſt paſſurus· Voluere & reuoluere ī eun=
dem turbinem amaritudinū·qui totiens reuolut?
es ī eandem virginē libidinū·Conſolatō·ſecuri=
tas leticia·nolo vos·renuo vos·niſi peccati venia
reduxerit vos·pcul eſtote ante mortē·ſi forte ī=
dulgentia reuocet vos michi vl' poſt mortē·ſit cō
tinua penitentia amara comes etatis mee·ſit acu=
tus dolor·inſatiabilis torror vite mee·Si eī non
ſum dignus oc'los ad celū leuare·certe nō ſum ī
dignus eos vel plorando cecare· Si timet exhibe
ri anima mea ante ſpectū dei ſui·iuſtū eſt vt ha=
beat ante ſpectū ſuū tormenta ſceleris ſui·Cogi
tet igiē & recogitet cor meū quid fecit·quid me=
ruit·Deſcendat īquā deſcēdat·ad terrā tenebro
ſam & optam mortis caligine·mea mēs ītendat et
ptempletur·videat & conturbeē· Quid eſt deus·
quid eſt quod animaduerto ī terra miſerie & te=
nebrarū·Heu cōfuſio vlulatuū· tumult? dentib?
ſtridentiū·inordinata multitudo gemituū·Ve ve
quot & quot & quot Ve ue·ignis ſulphure?·fla
ma tartarea·caliginoſa volumīa·q̄ terrifico rugi
tu video vos rotari·ōmes īgne viuentes·q̄ mi
ra auiditas rodēdi ſic vos accendit quos ille igniſ
igneos non incendit· Demones coardentes·fre=
mentes ardore·frēdentes furore·Hec cine ſūt ma
gne deus que pata ſunt fornicatorib? & ptempto
ribus tuis·Anima mea expaueſce·mens mea defi
ce·cor meum ſcindere·Quo me tradis deus mens
Si feci vt eſſem reus tu?·nūquid potui facere vt
non eſſem creatus tuus·ſi michi caſtitatē meā ade
mi·nunquid tibi miſericordiā tuā pemi· Domine
domīe ſi ego amiſi vnde me damnare potes·tu ne
dimiſiſti vnde ſaluare ſoles·Noli domine noli ſic
attendere malū meum·vt obliuiſcaris bonū tuuz
Ne memīeris ire aduerſus reum·ſed memor eſto
miſeratōnis aduerſus miſerū·verū eſt quia ſciē=
tia mea meruit damnatōem·& penitētia mea non
ſufficit ad ſatiſfactōez·ſed certū eſt q̄ miſericor=
dia tua ſupat omnem offenſionē. ·LXXXII·

¶ De quibuſdam incidentibus ſub imperio hen
rici· Sigibertus.

ANno henrici·xxvij·cōdicto inter impa=
torem & papā die ad cauſam īter eos di
ſcernendā· Cum pax diſſimulāte papa ī
ter eos non poneniret· romani et multi ytalie epi a
papa deſiſtūt·qui fugiens ad northmānos ſe con
lit·Anno·xxviij·romani īpatorē henricū recipiūt
vrbe·et eorū iudicō hildebrann? papatu abdicaē
& guibertus rauēne archiepūs ī ſedē apoſtolicam
intronizatus clemēs nominaē·Bruno natōne theu
tunicus ex vrbe colonia literis a prime erudit? re
menſis eccleſie canonic? & ſcolarū magiſter reli=
cto ſeculo heremū carthuſie fundat· ppositūqz mo
naſtice puerſatōnis ſatis arduum inſtituit·Huius
ſancti ppoīti coopator exiſtēs beate memorie hu
go grānopolitan? epūs· qui ab eodem brunone ha
bitum monaſticū ſumpſit· cūctiſqz ibi habitātib?
inſigne exemplū pbuit·Anno·xxix·hildebrān? pa
pa qui et gregorius·vij·apud ſalurinū exulās mo
ritur·De hoc ita ſcriptum inueni·Volumus vos
ſcire qui eccleſiaſtice cure ſoliciti eſtis· q̄ dom?
apoſtolic? hildebrann? qui et gregoriuſ nūc ī ex
tremis poītus ad ſe vocauit vnum de·xij·cardīa
libus quem p ceteris diligebat·& cōfeſſus deo &
ſancto petro & toti eccleſie ſe valde peccaſſe ī pa
ſtorali cura que ei ad regēdū erat omiſſa·q̄ et ſua
dente diabolo contra humanū genus odiū et iraz
cōcitaſſe·poſtea vero ſententiā que ī orbe terra=
rum effuſa eſt p augmento xp̄ianitatis cepiſſe di=
cebat·Tunc demum miſit p̄dictū pfeſſorē ſuū ad
impatorem·& ad totā eccleſiā ſuam vt optaret ei
indulgentiā quia finem vite ſue aſpiciebat· & ſaz
cito induebat angelicā veſtem & dimiſit ac diſſol
uit vincula omniū bannorū ſuorū·impatori & om
ni populo xp̄iano viuis et defunctis clericiſ & lai
cis·& iuſſit ſuos abire de domo deoderici & ami=
cos impatoris aſcendere· ¶ Ex cronicis ¶ Poſt
hunc deſiderius caſſinenſ abbas in papam eligiē
& victor vocatur· ſed mox diſinteria diſſoluiē·
& non ml'to poſt moriē·Fertur autē opīnio q̄ ve
neno extinctus ſit ad primā miſſam in calice miſ=
ſo·Anno·xxx·nimia aquarū inundatō multis ī lo
cis damno et piculo fuit·Nam & ī italia tāta di
luuies fuit·vt rupes liquefacte plures villas rui
na ſua deſtruerent·Domeſtice aues pauones gal=
line & anſeres a domib? ſe extrahentes omnes fi=
unt ſiluatice· ¶ Actor ¶ Auguſtin? ī li·iij· de
ciuitate dei ſimile portentū narrat cōtigiſſe dicēs
antequā ſe aduerſus romā ſociale latium ymouerz
omnia animalia humanis vſibus ſnbdita·canes azi
ni equi boues & quecunqz alia pecora ſub homiz
dominio erant ſubito efferata et domeſtice lenita
tis oblita relictis tectis libera vagabanē & omni
um non ſolum alienorū verum etiam dominorum
aduerſabanē acceſſum·nec ſine exitō vel pculo au
dentiſ·ſi quis ō pximo vigeret quanti mali ſignū
fuit·ſi ſignū fuit ·quod tam malū fuit etiaz ſi hoc
ſignum n̄ fuit. LXXXIII· ¶ De trāſla
tōne ſancti nicolai et eius miracul'· ¶ Sigibertuſ

ANno cōſtantini·xxxj·Venecianis meditā
tibus auferre corp? ſancti nicolai a mir
rea licie a turcis deſolata poccupauerūt
eos ciues beccenſes numero ·xlvij· ab antiochia
mirreā venientes quia quattuor tantū monachis
ibi inuentis extorſerūt ſibi oſtendi tumbaz ſancti
qua effracta oſſa ſācti nicolai ī olei liquore natā
tia integro numero extraxerūt·et barū cuz gloria
detulerūt·Facta eſt autē hec translatō·anno·dcc·
xlvij·a depoſitōne ſancti nicolai· ¶ Actor·
Huius translatōne ſcripſit iohannes archidiacō?
barine eccleſie iubente vrſione barenſ et camiſine
eccleſie archiepo·Miſſus eſt tunc temp̄is quidaz
ex palatinis magnatib? ab impatore ſuo cui pare
bat terra mirreoz·Hic veniens orauit ſanctū ni
colauum vt ei aliquam ſuam pticulaz dignaretur
oſtendere quā oſculari valeret·Miniſter ergo ec
cleſie cum penniculo extraxit aliquid de liquore

vrne·dens vn⁹ est extract⁹·quē ī aurea pixide magnatus ille abscondit et sup altare qđ erat ibi posuit·paululū p⁹ aspiciēs vidit de pixide oleum manare & īuoluit eā pallio putās sic posse stare oleū·sz tāto magis manauit·Despauit igit̄ ꝙ non possz habere ī occulto qđ sibi domin⁹ manifestauerat·Cui sanctus nicola⁹ īuisiõe apparuit dicēs Ecce postulationi tue satisfeci·sz nūc ferre nõ poteris·quia nõ ꝑmitto vl' mīmam ꝑticulā a mẽbris alijs separi·In crastino dentē vbi posuerat nõ inuenit·igitur barenses cum trib⁹ naub⁹ ātiochiā īsulā adierunt·Deīde ad īsulas magestras venerunt·Deīnde ad loca macripozrtus sancti geozgij q̄ ab arinis pozrtib⁹·v·miliarib⁹ distat·primo posi tum est cozpus sancti nicolai a trāiferētib⁹ ī ecclesia sancti benedicti·vbi primo die plusq̄ xxx infirmi sanati sunt·Homo quidam de anthonitanis partibus curuato cozpoze manuū et pedū carens officijs osculās capsellā sanat⁹ est·Sacerdos de cauerno terzritozio guttā patiens ī spina veniens barū ad sanctum·ex quo venit ad locū vnde barū primo potest aspici·cepit paulatī erigi·puenitqz totus sanus·Parentes adduxerūt puerū demoniacū ab amalpha qui sanatus est ī loco supza dicto·Vñ vbi barū primo videt̄ ibi crux erat posita ab his qui sanati erāt·Sanati sunt de quodaz castello infantula vna toto cozpe debilis·& puerulus qui nullū ī stomacho poterat retinere edulium·Quidam paupcul⁹ adarachio vxozem suam oībus mẽbzis debilē ꝓter linguam sanam reduxit·Sanata est mulier de dalmacia lepsa ancillula sepontini cuiusdā dozso incuruato·sanata est mulier feta & lacte carens·Sanatus est puerul⁹ cuiusdam de macensibus qui nunq̄ gressus poterat mouere naturales·Sanatus est quidam paupta=renti manens pedibus nõ valens incedē & vix potens sedere·dicente ad eum ī somnis quadā imagine quare non vadis baz·Quomodo inquit possum·Vade inquit quia potes·& surzexit sanus·Miles quidam pdiderat res aliquas suspicās aūt hoc fecisse quendā tibiam eius sica pcussit ictu ancipiti·ī quo vulnere vermes īnati carnē roōbat vlceroſam·qui veniens ad sanctum sanatus est·De galliacis alpīatib⁹ sanate sūt due mlier·vna ceca & altera demoniaca·que aūt fuerat ceca obtulit sancto oculos argenteos cū lapidib⁹ pciosis·

·LXXXIIII· De ceteris euentibus illius tempozis· Sigibertus

ANno benrici·xxxj·sanctus arnulph⁹ ex abbate sancti medardi postmodū etiam ad pontificatū ciuitatis suessionice ꝓmotus ꝑ pacis redintegratõe ītez flandrenses flandziam venit·& ī vico nomīe adēbzach ecclesiā sācti petri iam diuīnis miraculis illustratā cenobiū monachoz fecit ozdinem regularis vite īstituit·tādemqz ī eodem monasterio et finem vite & sepulturā secundum ꝙ ipe pdixerat accepit·pisces ī aquis moziunē·V Ex cronicis· ¶ Hoc tempore ī hispania rex gallicie āphul fortiter saracenos debellat·& toletū vzbem cozū maximā ꝑ aliquot annos obsessam tandem expugnat·& cultū xpianitatis ī ea dilatat· ¶ Sigibert⁹ ¶ Anno·xxxij· Odo ex monacho cluniacen·eps hostiens contra īpatozem & guibertū·clxiij·fit papa & vzban⁹ nomīaē·Hinc ī ecclesia scandala & ī regno augescunt discidia·dū alter ab altero dissidet·dū regnum et sacerdotiū dissentit·dū alter alterū excōmunicat·alter alterius excōmunicatōnem aut ex cause·aut ex pson̄e piudicō ptemnit·Dumqz alter ī alterz excōmunicandi auctozitate magis ex suo libitu ꝙ ex iusticie respectu abutitur auctozitas illius qui dedit potestatē ligandi & soluendi omnino despiciē·nimirū vt pace omniū bonozū dixerim·hec sola nouitas ne dicam bereſ·necdū ī mundo emerserat·vt sacerdotes ei⁹ qui dicit regi apostata·& qui regnare facit ipocritam ꝓptē peccata populi doceant populū ꝙ malis regibus nullā debeant subiectõem·Et licet ei sacramentū fidelitatis fecerant·nullam tamen debeant fidelitatē· nec piuri dicanē qui contra regez senserint·immo qui regi paruerit ꝑ excōmunicato habeaē qui contra regez fecerit a noxa iniusticie piurij absoluaē·An no·xxxiij·annus pestilens fuit maxime ī occidentali pte lotharingie vbi mlti sacro igne īteriozi cōsumente ꝓputrescētes exeb mẽbzis mstar carbonū nigrescentib⁹ vel miserabiliter moziunē· vel maībus & pedib⁹ putrefactis truncati·misere vite reseruantur·multi vezo neruozū cōtractōne distozti tozmentanē·Anno·xxxiij·metis cozpus sancti clemētis primi epī ab apostolis illic ozdinati imuētuz leuatur·Anno·xxxvj·domin⁹ quo sancti quītini beluaceñ·ꝓpositus a papa vzbano cōsecrat⁹ fit epūs carnotensis· V Actoz· ¶ Hic inter alia laudabilia que fecit decreta apostolica abbzeuiando cōpilauit & ozdinauit·Quod quidem pzius īsidorus vt supza diximus ī vnum maximū volumen redegerat·nec sine magno sumptu trāscribi poterat·nec ipa decreta ozdinate secundum materias cōtinebat·sed secundum ozdinē tpm quibus data fuerant ꝑ successiones romanozū pontificuz· Hic autem & ipa decreta apostolicozū vt dicit̄ abbzeuiauit & ꝑ capitula distinxit·& multas sanctozū doctozum sentētias ad eadem capitula ptinentes piter interseruit·Hic liber decretozū yuonis apōnos ī pluribus locis repit̄·qui quoniā ipe quoqz non pue quantitatis·nō est facile pozrtatilis· Hugo cathalamensis ex eodem volumine abbzeuiato libellū pozrtatilem legit̄ ꝓposuisse qui & ipe apud nos est·& summa decretoz yuonis appellaē·Pozro libzū istum decretozū qui nunc vbiqz ī vsu habetur ꝓpilauit grānus vt fertur monachus·sz quo tempoze ignozo·nisi ꝙ post yuonē vt estimo·

·LXXXV· De pestilente rege āglie Guillero· Helinandus·

ANno domini·M·xcij·Guills rex anglozz vir singularis censure & seueritatis obit·cui filius eius guills succesſit adhuc īmpante beērico·hunc guillerū filiū regis guilleri lanfrancus archiēps nutriuit·et militem fecit·& die sanctozū cosme & damiani ī regez coronauit Hic ita erat liberalis ꝙ ꝓdigus·ita magnim⁹ ꝙ supbus·ita seuerus ꝙ seu⁹·parum deuz reuerebatur·homines nichil·cū deus timendus sit omni tē poze homo ꝑ tempoze·vestīm suozū pcium ī īmensum extolli volebat dedignās siquid alleuiasset·Quodam mane cū calciaret̄ nouas caligas·q̄ iuit a cubiculario q̄ti ꝓstarēt·Cūqz ille respōdisset tres solidos·indignabund⁹ & fremens·fili aie meretricis·exquo habet rex caligas tam exilis pcij vade et affer michi emptas marcha vna argenti· Iuit ille et multo viliozes afferens ꝙ precepat emptas mentitus est: Atqui inquit rex iste regie maiestati conueniunt·Itaqz ex eo cubiculari⁹ pcium vestimentozū eius ꝑ volūtate numerabat·Multa

ꝑinde ſuis vtilitatibus nundinas · tandem exhauſtus expenſis ad rapinas ꝙuertit animum · adiuuante eũ in hoc ſcelere ranulfo clerico ex infimo genere hominũ lingua et callidítate ꝓuecto ad ſummũ quo auctoritate ſacri eccleſiarũ honores mortuis paſtoribus venum locati ſunt · Nam audita morte cuiuſlibet epi vel abbatis · cõfeſtim clericus regis eo mittebatur qui omnia inuenta ſcripto exciper omneſq; in poſterũ redditus fiſco regio inferret · ſubſtituebaturq; in loco defuncti quilibet non ꝑ morum ſed ꝑ numorũ expimento · Sequebat̃ curiam effeminatorũ manus et ganearũ greges · vt recte a quodam ſapiente dictũ ſit · Curia regis ãglie non eſt maieſtaris diuerſoriũ ſed exoletorꝝ ꝓſtibulum

LXXXVI De actib⁹ ei⁹ neq̃ſſimis

Dedecus illius tpis ptinet quod anſhelmus archiep̃s iſta corrigere conatus ſed ſocietate ſuffraganeorꝝ deſtitut⁹ ſpõte diſceſſit nequitie temporis cedens · Qui cũ iam q; nauigaturus in portu ventos expectaret · iuſſu regis vt p̃do publicus expilatus eſt · manticis omnibus & bulgis in mediũ ꝓlatis et exquiſitis · Iuõs quos pater eius a rothomago laudoneã trãſtulerat · cum in quadam ſolennitate eum adirẽt munera offerentes auſus eſt aĩmare ad conflictũ cõtra xp̃ianos ꝓmultꝝ delira ꝓnuncians · quia ſi vicciſſent in eorum ſectam trãſiret · Magno ergo tĩore ep̃orum & clericorũ res acta eſt pia ſolicitudine fidei xp̃iane timentiũ · De quo certamine iudei nichil p̃ter cõfuſionem retulerũt · q̃uis multotiẽs iactitarĩt ſe non ratõne ſed factõne ſupatos · Robertus frater eius cum aggredi vellet iter hieroſolimitanũ · northmanniã ei muadiat⁹ eſt ꝑ pecuĩa decemmiliũ marcarũ Quaꝓpter importabilis pẽſionis edictũ p totam angliaꝝ cucurrit · Cunq; ep̃i & abbates frequẽter regez adirent de hoc q̃rimoniam facientes reſpondit ille · Nũquid nõ habetis ſcrinia auro et argento cõpoſita oſſibus mortuorum plena · Igitur capſas ſanctorũ nudare coacti ſunt · crucifixos deſpoliare · calices cõflare · non in vſum paupum ſed in fiſcũ regium · Venatõnes q̃s primo indulſerat adeo ꝓhibuit · vt capitale eſſ; ceuum prendidiſſe · Propter hoc & huiuſmodi ſepe a ducibus contra eum cõinratũ eſt · Guill⁹ de oir ꝓcitõnis apud regem accuſat⁹ · delatorẽq; ad duellum ꝓuocans exceleratus et exteſticlat⁹ ẽ · Hec delatõ plures innocentes inuoluit · q̃rorũ vn⁹ fuit guill⁹ de alderia homo decor⁹ & cõpater regis qui patibulo affligi iuſſus · oſmundo ep̃o ſaleſberie cõfeſſus · & p omnes eccleſias opidi flagellat⁹ diſp⁹ ad inopes veſtibus ad ſuſpendiũ nud⁹ ibat delicatam carnem frequentibus ſup lapides genu flexionibus cruentatis · epiſcopo et populo ſequẽte ad locum ſupplicij ait · Sic deus adiuuet animã meam et a malis liberet ſicut de re qua accuſor ĩmunis ſum · Audita diſcordia que erat inter vrbanum papam et guibertũ rauennatẽ tributũ romane ſedi negauit · ꝓnior tamen in guiberti gratiam que fuit prima cauſa diſcidij inter eũ & anſelmũ ·

LXXXVII De peſtilentijs que tpe eius acciderunt ·

Secundo anno regni ei⁹ ingens terremotus · iij · idus auguſti totã angliã exterruit horrendo miraculo · vt edificia omnia eminus reſilirent · & mox priſtino modo reſiderẽt Secuta eſt ĩopia omniũ fructuũ tarda maturitas frugum vt vix ad feſtum andree meſſes recõdiren

tur · Quarto eius anno fuit tumultus fulgurũ · motus vrbium · Idus octobris · apud ibiceſtumbam ictus de celo emiſſus · turris latus tanta vi impulit vt debilitat a materia in ꝓſinio tecti ingens foramen ad humane groſſitudĩs modum efficerꝝ · Quo ingreſſus trabem maximã in fragmĩa ꝑ totã deiecit eccleſiam · & crucifixi caput cũ dextera tibia et imaginem ſancte marie deiecit · Secut⁹ eſt fetor intolerabiliſ · Tandem monachi felici auſu irrumpentes · benedicte aque aſpgine inimici p̃ſtigias effugarũt · Fuit quoq; diſcordia ventorũ inter ſe diſſidentiũ ab euro auſtro veniẽſ · xvj · kl̃ · nouẽb̃ que lundonie pluſq̃ · dc · domos effregit · Collidabantur eccleſie cũ domibus · macerie cũ pietibus · Idem furor ventorum tectum eccleſie ſancte marie que adarcus dicitur piter ſubleuauit & duos ibi homines obruit · Ferebanẽq; tigna cũ trabibus ꝑ mane mirantibus qui longe timentibus qui ꝓpe ſtabant · quattuor tigna ſex & · xx · pedes longa · tãta vi piter ĩ humũ impacta ſunt · vt vix qnatuor pedes extarent notabili viſu · quomõ duricie ſtrate publice prupint · eo ibi in ordine poſita quo in tecto ab artifice fuerunt collocata · Que ob impedimentũ trãſeuntiũ ỏ planicie terre deſecta ſunt q̃ aliter erui nequirent · Sexto eius anno eadẽ violentia fulmĩs apud ſaleſberiã tectũ turris eccleſie omnino diſiecit · multũq; maceriam labefactauit · Quinta die poſtq̃ eam dedicauerat oſmund⁹ preclare memorie ep̃s · Sexto guillĩ regis anno tantũ fuit in anglia diluuiuz ex abundantia imbriũ · quã tum nullus memĩerat · Mox accedente hieme fluuij ita ſunt congelati vt eſſent puij equis & quadrigis & plauſtris · Gelu reſoluto ex ĩpetu glacialium fruſtorum põtes effracti ſunt · Septimo anno regis guilleri ꝓpter tributa que rex ĩ northmãnia poĩtus edixerat · agricultura ỏfecit · qua deficiente ſecuta eſt fames · qua creſcente ſucceſſit mortalitas hominũ adeo crebra · vt deeſſet morituris cura · mortuis ſepultura ·

LXXXV De fulcone comite andegauenſi · Guilleri⁹

Vlco fuit antiquus comes andegauior qui ſenex hieroſolimã adiit · ibi a duob⁹ ſeruis ſacramento coactis vt q̃ iuberẽ facerent · p publicũ tractus eſt nud⁹ ad ſepulcrũ domini turcis inſpectantibus · alter reſtem ligneũ collo eius intorſerat · alter flagris terga expoliati vrgebat · Inter hec ille clamabat · Accipe domine miſerum fulconẽ piurum tuum · fugitiñ tuũ · Domum tamen contra deſideriũ ſuuz placide regreſſus · Poſt aliquot annos filium habuit gaufridus cognomento martellum q̃ cognomẽ ſibi vſurpauerat · quia videbatur omnes ſibi obſiſtentes felicitate quadam ꝓtundere · Nam dominũ ſuũ comitem pictauenſem apto marte cepit · ferreiſq; vinculis inuolutum ad ignobilis pacis p̃dicões coegit vt burdegalla ciuitate cederet & finibus eius · & de ceteris ãnuum vectigal penſitaret qui capt⁹ ꝑ ferri iniuria & ciborũ inopia poſt triduum defunctus eſt · Cuius nouerc̃a martellus duxit · fratres ĩ tutelam ſuſcipiẽs · mox theobaldi comitis bleſenſ ingreſſus limites vrbem turonicaz obſedit · & ip̃e in eadem qui captus eſt & in ergaſtulo recluſ⁹ · vrbem ſibi omnibuſq; ſuis imꝑpetuum heredib⁹ abiurauit · Iſte gaufridus moriens gaufrido ſororis ſue filio comitatũ dedit · qui ſimplex fuit et ĩbell' Huius frater fulco ducatũ corripuit q̃ ꝓgnoĩat⁹ eſt rechin · quia gẽmani ſimplicitati crebro ĩfrẽdẽſ

ad vltimum honore spoliatū ppetua tenuit custo dia·Hic fulco habuit vxorez que relicto eo philip po nupsit regi francoz·qui amore eius ita capt? est·vt illa sibi in omnibus imperet·cum ipe omni bus alijs impare cupet· Deniqz omnium digitis se notari & ab omni orbe xpiano se excōmunicari p pter eius libidinez aliquantis annis passus est· Fi lij huius fulconis fuerunt gelfridus martellus et fulco·primus insidijs suorū necatus est·

LXXXIX· De clerico cui socius suus dam natus apparuit· ·Guillermus.

ERant eo tēpore i nannetis ciuitate duo clerici nondū patientibus annis presbi= teri·literis affatim instructi·iter se mul tū amici·hij pactū inierūt inter se vt vter eorū p or morieretur·alteri vel vigilāti vel dormienti ap pareret infra·xxx·dies data acceptaqz corpali fide non multū post vn? obijt·xxx·die alteri astitit et illi vigilanti·et nescio quid operis molienti mor tuus vultu exangui et pallido·qui prior viuū cō pellens·agnoscis me inquit·agnosco ait ille·et mi ror quid tādiu moratus fueris·Ille prius morā ex cusans tandem ait·tandez venio·et aduent? meus si volueris tibi fiet cōmodus·mihi omnino in fructuosus·Nā sempiternis deputat? sū supplici is·Ego ait alter iuuabo te precib?·ieiunijs et ele mosinis multis·At ille respondit· Sine penitētia sunt iudicia dei ī inferno· Dū rotat astra polus· dū pulsat litora pontus pro criminib? meis puni ar·Si totus mundus mihi remedia exquireret·et= na tamen et innumera penarū genera patiar·Et vt aliquā ex meis rationabilib? penis agnoscas· En vna·protenditqz manū sanioso vlcere stillātē videtur ne ait tibi leuis· Cū ille leuez sibi referz videri·ipse mortu? curuatis in volā digitis tres guttas defluentis thabi sup eū iaculat? est·quā= rum due timpa vna frontem cōtingentes· cutem sicut ignito iaculo penetrauerūt·foramen nucis ea pax efficientes·illo magnam penā esse dolozis cla more ptestāte·Hoc inqt mortuus erit tibi qmdiu vixeris & penaz mearū graue documētū·& nisi neglexeris salutis tue singulare moimētū· Vade ergo dum licz muta habitū simul et animū·et esto mōachus redonis apud sanctū melaniū·Cūqz vi= uus ad hoc respōdere nollet·mortu? eū oculi vi gore pstringens·si dubitas inquit ōuti miser lege līas istas·Et hoc dicēs manū ptēdit tectis notis inscriptā·in quibus sathanas et oīe inferoz satel litium omni ecclesiastico cetui gratias de tartaro emittebāt·qō cū ipi in nullo suis voluptatib? de= essent·tm nūm sbditaz animaz paterent ad infer na descēdere pdicatōis incuria qntū nunqm vi= derant retroacta secula·His dictis loquētis aspe ctus dispauit·et audiens omnia vendens et dans paupibus sanctū melanium adijt·& monach? ibi factus optime conuersat? est· ·XC·

De muliere laudunensi que ab igne euasit· Sigibert?

ANno domini·M·xliij·pontificante in vr be laudunensi belmando·mulier quedaz in primo manens habebat generū iuue= nili spē decorum quē multa diligentia p amore fi lie sue accurabat· Vnde & orta turpis suspicō de muliere & genero suo inter vicinos homines val= de eam turbauit·que impatiēter ferens famā suaz huiusmodi obprbrio turbari·iniurie sue causam in eū retorsit· et clamdestina machinatiōe vt occide rētur a duobus pueris procurauit· Postmodum vero ad penitentiā facti homicidij cōuersa cuidā presbitero per confessionē peccatū suū reuelauit sed elapso aliquanti tēporis spacio presbiter idez cū ea litigans·malū quod fecerat in faciez ei exp= brauit·Quo audito parentes homīs occisi pperā tes nūciauerunt vicedomino laudunēsi· Iubente vicedomino vocata mulier venit·et qualiter ho= minem occidisset nequaquā celauit· Iudicatuz est ergo eā ignibus debere cōcremari·sed prius du= cta ad ecclesiā beate dei genitricis marie·peccatū suū coram deo et homībus ex ordīe narrauit·et sic meritis et precib? sanctissime virgīs matris ma rie seipsā fideliter commendauit·Deinde missa in ignem·incendiū nullatenus sensit·sed diuina pte gente gratia consumpto igne·ipsa illesa pmansit quod factū cognati hominis occisi nō diuine vir tuti asscribentes·sed fragilez potius lignorū ma teriā causantes· iterū accendūt ignez circa eā for tioribus lignis·sed nichil pfecerūt·Iterato em̄ mi raculo seruauit eam deus incolumē ab exustione ignis ad laudem sui nominis·sueqz genitricis glo riam & honorem· Egressa igit̄ ex incendio·non so lum carne sed etiaz veste & crine illesa ad ecclesiā sancte dei genitricis omni populo applaudēte du cta est · & post laudes deo redditas volente deo paucis diebus trāsactis trāsijt ab hoc seculo·An no sequenti belmand? bone memorie laudunens epūs obijt·nigelrānus succedit · fames diu ocepta validissime ingrauat̄·et fit calamitosus ann?·mul = tis fame laborantib? paupibus p furta & incēdia ditiores grauiter vexantibus·Cum valido vento rum turbine etiam terremot? factus est media no cte·iiii·idus septēbris in multa terrarū pte·Pri = die nonas april circa diluculū stelle pples simul ō celo in terram cecidisse visе sunt·Inter quas vnaz maximam labi in terram cū quidam in francia stu peret·& notato loco vbi visa est labi aquā ibi fu disset·fumū cū feruoris sono inde exire magis stu puit·In comitatu namucēsi panez subcinericiū qsi sanguine infectū vidimus· Vrbanus p burgūdiā & franciā habitis cōciliis bildebranni decreta re nouat & confirmat p philippū regem francoruz qui viuēte vxore sua supduxerat alterius viuētis vxo rem excōmunicat·Hoc anno sacro igne multi ac= cendunt̄·membris instar carbonū nigrescentib?·

·XCI· De concilio claremontensi et sta tutis eius· Guillermus.

HOc anno primo· Anno domini· M·xcv· vrbanus papa venit in galliam · & cele brauit cōciliū apud claremontez·In quo inter cetera statutum est vt epi vel abbates vl' ali qui de clero aliquā ecclesiasticā dignitatez de ma nu principū vel quorundam laicorū nō accipiant & vt clerici in duabus ciuitatib? vel ecclesijs pre bendas nō habeant·vt nemo sit simul abbas & epi scopus vt ecclesiastica dignitas a nullo emat̄ ·aut vendatur·vt nullus cuiuslibet sacri ordinis carna li cōmercō vtatur·vt ei auferant̄ ecclesiastice dig tates qui scienter a se vel a pentibus suis emptas habuerunt vt eis ignoscat̄ qui hoc ignorauerunt a canonib? phibitū·vt nemo laicoz a capite ieiu nij·nemo clericorū a·l·vsqz in pasca carnes cōme dat · vt in sabbato pasche non nisi post nonā offi ciuz celebret̄·vt ab aduentu domini vsqz ad octa uas ephie·& a·xl·vsqz ad octauas penthecostes & a·iiij·feria occidente sole omni tempe vsqz ad

secundam feriam oriente sole treuga dei custodia
tur · vt qui epz cepit omnino exlex habeaē · vt qui
sacri ordinis viros vel eorū famulos cepit anathe
ma sit · vt qui epōrū vel clericorz morientiū bona
cepit anathema sit · vt nemo in epm eligaē nisi psbi
ter aut diaconus aut subdiacon? · & cui natalium
dignitas suffragaē · nisi maxima necessitate & licē
tia pape · vt filij psbiterorz vel cōcubinarz ad psbi
teratum non puehanē · nisi prius religiosam vitā
transierint · vt qui ad ecclesiā vel crucem confugerit
data membrorū impunitate iusticie tradaē · vel in
nocēs libereē · vt vnaquaqz ecclesia decimas suas
habeat · nec ad alteram trāseant · vt laicus nec de-
cimas vendat nec retineat · vt p sepultura mortuo
rum pcium non exigatur · ¶ Ex cronicis ¶ Ibiqz
statutum est vt hore ō beata maria virgine dican
tur · & eius officium dieb? sabbatorum solennitē
celebreē · ¶ Guillermus ¶ In eodem concilio excō
municauit papa philippū regem francorū · & om-
nes qui eum vel regem vel dominū suum vocarēt
& ei obedirēt · Silitē & illā maledōcz diugē ei? · et
q eā reginam vl' dominā vocauerīt · donec ad emē
datōnem venerint · vt alter ab altero discedat · Si
militer guibertū rauēnatem qui se papā appellat
& henricū impatorem qui eum manu tenet & ce
teros qui eis ptentiunt · Post hoc sermonē habuit
ad populū exhortans eos ad crucem sumendā · inē
ceā dicēs vt salomō ait · Nichil timidius pcēo ne
quitia nichil laborioſius · Nunc a nobis pax labo-
rū atqz mer? finis pcio meliore petūē An nescitis
quoniaz viuere hominibus calamitas · mori felicitas
est · Mors em accelerat bonis patriā · malis resecat
maliciam · XCII · ¶ De innumerabilib?
populis in occidente cruce signatis · ¶ Sigibert?

ANno domini · M · xcvj · occidētales popu
li dolentes loca sancta hierosolimorum
a gentib? pphanari · cūctos etiā termios
xpianorū iam mlta ex pte inuasisse innumerabiles
vna inspiratōne moti · & multis signis sibi ostenſ
alij ab alijs animati · duces · comites · potentes · no
biles · & ignobiles · diuites · paupes · liberi et serui
epi · clerici · monachi · senes et iuuenes pueri & pu
elle · omnes vno animo nullū vllo angariante · vn-
diqz concurrunt ab hispania · puincia ab aquita-
nia & britania · a scotia ab anglia · a northmānia · a
francia a lotharingia · a burgundia & germania · a
lōgobardia · ab appulia · et alijs regnis virtute et si
gno sancte crucis signati & armati vultuz ire pa-
rant · iniurias dei in hostes xpiani nomīs · & q̄nto
quisqz actenus ad exercendaz mundi maliciā erat
ppior · tanto nunc ad exercendā vltro dei militiaz
fit pmptior · firmissima pace interī vbiqz oposita
Et primo iudeos in vrbibus in quib? erāt agressi
eos ad credendū in xpm cōpellunt · Credere nolen
tes bonis priuatis crucidant · vrbib? elimināt · Ali
qui iudeorz zelo tenende patrie legis ducti se mu-
tuo trucidant · Alij ad tempus se credere simulan
tes · post ad iudaismū reuoluunē · Eminebāt ī hoc
dei hostico dux lotharingie godefridus & fratres
eius eustachi? et balde wim? · ansbelm? de ribōmō
te · Balduim? comes montenſ · Robert? comes flā
drenſ · Stephanus comes blesensis Hugo magn?
frater philippi regis francorz · Robert? comes nor
thmannorz · Raimund? comes sancti egidij · Boia
mundus dux appulie · & tancred? nepos eius Ho
rum omniū curā apostolica auctoritate suscepit
vir eximius haimarus podienſ eps · et?q; consilio
& doctrina vsqz ad captā anthiochiā plurimū ps
cuus fuit · Etiam huius vie incitator petr? quidaz
heremita fuit · qui vsqz ad captā hierusalē in mul-
tis vtilis cum exercitu dei pseuerauit · ¶ Guilleri
nus · ¶ Nunqp tot gentes in vnaz coire sententiā
opinionē hominū vincebat numerus · q̄uis estima
retur sexagies · c · M · qui omnes hierosolimā pge-
bant · XCIII · ¶ De ceteris euentibus
illius temporis · Sigibertus

ANno domini · M · xcvij · impij henrici · xlj
cometes in occidente apparuit · tota pri
ma ebdomada octobris · Nimia aquaruz
inundatōe autūnalis satō impedit · & sterilitas fru
gum terre sequit · Exercit? dei aggressus termios
paganorz viriliter agit · Primūqz eis fuit bellū ad
pontem pharphar flumnis · ix · kl' · marcij · vbi ml'
ti turcorū occisi sunt · Scōm eis bellū fuit apō ni-
cheam · iij · nonas marcij in quo etiam pagani victi
sunt · Capta ergo nichea · capta laodicia cū esset
plusqz trecētamilia armatorz in exercitu xpianorz
tāta eis omniū rerū suppetebat copia vt aries vno
nūmo · bos vix · xij · nūmis venderet · Lanfrāco can
tuar · archiepo defuncto anselm? abbas beccensis
p sua sanctitate & doctrīa non solū in northmā-
nia · sed etiā in angliā iā celeberrim? succedit in psu
latu · qui licet a rege guill'o & principib? terre to
tiusqz anglie ouentu ecclesie honorifice susceptus
fuisset · ml'tas tamē molestias & tribulatōes post
modum sub ipo rege passus est p statu ecclesie cor
rigendo · Nam reges anglie hanc iniustā legem iā
diu tenuerant · vt electos ecclesie psules ipi p vir
gam pastoralem ecclesijs inuestirēt Anno sequēti
conradus vltraiectensis episcopus feria iiij · pa-
sche post missam a se celebratā a quodā suorz primi
tur in domo sua · Multis in locis · v · kl' · octobris ·
celum quasi ardere visum est nocturno tpe & se-
cuta est grauis animaliū pestilentia & segetes ni-
mio imbre & aurugine corrupte sunt · XCIIII
¶ De monachis molismensibus qui ad heremum
cistercij conuolauerunt ·

HOc igitur anno ab incarnatōne domini ·
M · xcviij · venerabilis hugonis lugdunē
sis ecclesie archiepi sedis apostolice tūc
legati et religiosi viri walteri cabilonēsis epi · nec
non & clarissimi principis odonis burgūdie du-
cis freti cōsilio & auctoritate roborati · inuentā he
remū in abbatiam ostruere ceperūt · pfato abbate
roberto ab illius diocesis epo videlicet cabilonēsi
susciepiente curam virgāqz pastoralē · ceterisqz sub
ipo in eodem loco firmantib? stabilitatē · At vēo
post non multū tpis factum est vt idem abbas ro
bertus requirentib? eum monachis molismensib?
pape vrbani secundi iussu walteri cabilonensis epi
scopi licencia & assensu molismū reuocaret · & al-
bericus vir religiosus & sanctus in ipius loco sb
stitueretur · Hoc sane inter vtrāqz ecclesiā seque-
stre pacis gratia retento vt apostolica auctoritate
cōfirmato · vt ex eo iam tēpore neutra illarū vtri
uslibet monachum ad habitandū sine cōmendatio
ne regulari susciperēt · Quo facto nouū monaste
rium noui patris solicitudīe & industria · in breui
non mediocriter deo coopante in sancta religiōe
ac uersatōne pfecit · opinione claruit · reb? neces
sarijs creuit · ¶ Guillerinus · ¶ Tempe guilleri se
cundi regis anglie cepit religio cistellensis · ptinet
autem ad gloriam anglie q talem virum genuit
qui huius religionis & auctor fuit & mediator ·

Is fuit ardíngꝰ nomíe a puero ſcíreburn e mõachꝰ Poſtea pannos illos poſus ſcotiam mox franciaz ꝓtendit·vbi aliquot annis ſtuduit·Deínde romaz cũ clerico cõſozte ꝑfectus eſt·qui eũdo & r edeũ do quottidie totum pſalteriũ cantitabãt·Deínde burgnndiã regreſſus eſt ím moliſmo nouo & ma = gno monaſterio ſe to tõdit·Ibi cum ei quedã ꝓponerentur obſeruanda que nõ erant de regula·cepit ratõnem eozum ínquirere·& tãdíu de quibuſdam ſupfluís cũ vno & alio díſputauit·vt a bba = tem ípm & alios·xvíj· ín ſuam ſententiã índuce = ret·Igitur ciſtellas venere locum prius ſalímoſuz & ibí ſteterunt ſuffragio archiepí vienenſ q̃ pꝛea aplïcꝰ fc̃ꝰ eſt· Abbas tandẽ qui cum eis venerat a ſuís monachís requiſitus ad eos redíjt quaſi coactus ſed volens·omnes qui cum eo venerant de moliſmo cum illo regreſſi ſunt · p̃ter octo qui ſibí abbatem pſtituerũt albericũ quendã de ſuis prío rem ardíngum qui & ſtephanus. ·XCV·

¶ De cõſtructione abbatie et ínſtitõ ordínis.

EOdem anno ordo ciſtercienſ ínceplt· In epatu ſiquidẽ lingonẽſi ſitum noſcíẽ eſſe cenobium nomíe moliſmus fama celeberrímũ·religione pſpicuũ·Hoc a ſuí exordio magníſ ſub breui tempe diuína clementia ſue gratie manerib9 illuſtrauit·viris illuſtrib9 nobilitauit · nec mínus amplũ poſſeſſionib9 q̃ clarum virtutíbus reddidit· Ceterũ quía poſſeſſionib9 virtutibuſqz non ſolet eſſe ſocietaſ·hoc quidez ex illa ſancta cõgregatõne viri nimirũ ſapientes altius ímtelligentes elegerũt·potíꝰ ſtudijs celeſtibus occupari q̃ terzenis implicari negotijſ· Vnde & mox virtutũ amatozes de pauptate fecunda virozuz ceperunt cogítare·ſimulqz aduertentes ibidẽ·& ſi ſãcte honesteqz viuereẽ·minus tamen p ſui deſiderío atqz ꝓpoſito ipam quã ꝓfeſſi fuerant regulã obſeruarí loquũtur alterutrũ qð ſingulos mouet·piterqz ítez ſe tractant qualiter illũ verſiculũ adímpleant Reddã tibi vota mea que diſtĩxerũt labía· Quíd plura·Vigínti et vnus monachi vna cũ patre ipíus monaſterij beate videlicet memozie roberto egreſſi cõmuni cõſilio· cõmuni perficere nitũtur aſſenſu quod vno ſpíritu conceperunt· Igiẽ poſt multos labozes ac nimias difficultates quas omnes ím chriſto pie viuere volentes pati neceſſe eſt Tandez deſiderío potiti ciſterciũ deuenerunt ·locũ·ſ· tunc horroꝛis et vaſte ſolitudínis·Sed militꝛes chriſti loci aſperitatem ab arto propoſito qð iã animo acceperãt·non diffidere iudicãtes vt vere ſibí diumitus preparatũ tam gratum habuere locũ q̃ carum propoſitũ· ·XCVI· ·De

¶ De cauſa itineris trãſmarini et ſignis p̃cedẽtib9

VRci vero iam·xl·annis bithĩniam poſſederant, que eſt ps mínoris aſie quam romanam dicunt Huius domín9 erat tunc ſolmann9· Abiectis aũt arcubus otinuis trib9 diebus fugerunt turci·Soldan9 aũt apud pſas ẽ qui apud romanoſ auguſt9 toti9 oriẽtis rector· Quorum & pſarum impium ideo vt eſtímo tãdíu durat quia gens illa paz bellicoſa· & viuacis ſanguínis ímops·ſemel acceptũ dediſcere neſcit ſeruitiũ ignozans vt ait lucanus ideo datos ne quiſq̃ ſeruiat enſes· Hoc anno qui fuit ann9·x·guilleri regis anglie ſecundi apparuit cometes kl'· octobris xv·diebus maiorẽ crínẽ mittens ad orientẽ mínorem verſus euroauſtrũ· Apparuerũt & alie ſtelle quaſi iacula ínter ſe emittẽtes· Eodẽ anno anſhelmus lux anglíe tenebras erroneorũ fugiens romã iuit· Baldricus ex burgalenſi abbate dolenſuz archiepꝰ qui ſcripſit hiſtoriã hieroſolimitanã dicit q̃ turci qui hieroſolimís erant ſepulcz dom̃i paulo ſinebãt honorificẽti9 ſeruarí·nõ quia multũ de religione xp̃iana curabãt·Sed quoniã taliter vtílitatibus & cupiditatib9 ſuis ſatíſfaciebãt p oblatõnes aduentantiũ · qui impium ſuũ iam vſqz ad antiochiam dilatauerãt· Dicit etiam q̃ eps podiẽſis nomíne haimar9 primus omniũ ím ípo concilio claremõtenſi licentíã ab vrbano papa accepit eundi hieroſolimã· Dicit etiam q̃ anno domíní· M· xcv·prídie nonarũ aprílis·feria·iíj·luna·xxv·viſus eſt ab ínnumeris ínſpectorib9 ím gallijs tantus ſtellarũ diſcurſus vt grando ni lucerẽt p denſitate putarenẽ·quas quidam opĩati ſunt cecidíſſe·quidam motũ earũ motũ xp̃ianitatis ínterpretati ſunt Anno enim ſubſequente & ſinod9 aruẽnis habita eſt et via inchoata·Porro ãte hãc ſinodum generale cõciliũ celebrauerat idem vrbanus papa apud placentiam· ·XCVII·

¶ De itinere tranſmarino et primo cõgreſſu contra turcos·

EXceſſit aũt medicina modũ·quia pluſq̃ debuit ím quibuſdã voluntas eũdi hierosolimã ſubrepſit· Nam et multe heremite & recluſi & monachi domicilijs ſuis nõ ſatis ſapienter relictís ire viam prexerunt·Quidam tamen orationis gratia ab abbatib9 ſuis accepta licentia pfecti ſunt·Plures autem fugiendo ſe ſ̃=duxerunt· Multi em̃ de gente plebeia crucẽ ſibi diuimit9 ímnatã iactitãdo oſtendebãt· Quod & idẽ quedaz de mulierculis p̃ſumpſerũt qð omnímo falſum eſſe depbenſum eſt· Alij vero ferzuz calidum ínſtar crucis ſibi adhibuerũt · vel peſte iactantie vel bone voluntatis oſtentatõne·Boamundũ vero roberti guiſcardi filium rogeri ducis fratrẽ· ſecutus eſt tancredus nepos ſu9 & richard9 ò p̃cipatu·In duobus primis prelijs p̃ualuerũt turci contra gentẽ ſine rege & ſine duce·primo apð caſtellum exorogorga qð omnib9 ícolís vacuũ xp̃iani ítrauerant omnibus copijs refertũ·qð vtrum timore an índuſtría ícole reliquiſſent ícertũ eſt Fons et pute9 quo caſtellũ ſuſtentabaẽ extra erat quo xp̃ianis ablato · raimald9 quidã quẽ ſibi ducẽ fecerant cũ turcis cõciliatus eſt·vt fratres ſuos illis p̃deret ſi poſſet et trãſfugit ad eoſ· Multi ibi apoſtate facti ſunt·alíj vel ſagittati·ad ſignũ vel venũdati vel captiui abducti·Hanc primã pſecutõnem paſſi ſunt xp̃iani·iíj·kl'·octobris· Audientes autem turci q̃ petrus heremita & galterus ſine cognomento ím ciuitate cui nomen cimitot ꝓpe nicenam eſſent ierunt contra eos· & accurzentes obuiauerũt galtero·quẽ cum multis pemerũt·Petrus vero iam cõſtantinopolí redierat·quoniam illi acquieſcere gens litigioſa nolebat· Turci autẽ caſtellũ cimitot obſederũt et ceperunt·& xp̃ianos ibi ímuẽtos vel occiderũt vel captiuauerũt· & hoc iterũ paſſi ſunt chriſtiani menſe octobrí·

·XCVIII· ¶ De tranſitu exercitꝰ dei per loca grecie·

DVm hec agerenẽ·godefridus cũ patrib9 ſuis baldewino & euſtachio· & baldewino de monte cum turmis ſuís p hungariam ꝺmeantes ꝺſtantinopolí aꝓpinquabãt·podiẽſis eps & comes raimũd9 p ſclauariã gradiebanẽ Hugo magnus & comes flandrenſ· Robertus &

alius robertus comes northmannor cū suis romā
pretereuntes in appuliam deuenerūt. Audiēs boa
mundus famam aduentus eorū singulor ꝑbitati
bus signisq; pscrutatis · palliū optimuz sibi prece
pit afferri · Quod p pticulas cōcisum crucē vnicui
q; suorū distribuit · suamq; sibi retinuit · Impator
cōstantinopolitan? alexius maluz exercitui dei ma
chinabaē · Ventum est castoriam vbi natale domī
celebrauerunt · Inde in palagoniam castrū muītissi
mum hereticorū · omnibus bonis refertū · Quo ra
dicitus diruto venerunt ad flumen bardarū · vbi
tācredus cū suis satellites īpatoris fugauit quos
dam pemit quosdam vinctos boamūdo pītauit
Hoc bellum factum est feria · iiij · in capite ieiunij ·
Hinc ventum est ad serrā ciuitatem · vbi sufficiēs
habuere mercatuz · Ibi boamundus cū duob? cor
palacijs amicicias inijt Inde ventum est ad ciuita
tem rusam feria · iiij · ante cenaz domini · Venerūt
niceam pridie nonas maij · obsessaq; est ciuitas p ·
vii · ebdomadas et tres dies · & tandem capta est
& a xp̄ianis impatori alexio reddita · qui turcos q̄
ab ea ad se refugerant in pace suscepant · Inde ad
quendā puenit pontē exercitus dei · tercia die tur
cos innumeros offenderūt · saracenos · angulanos
psas · ccc · & · lx · M · & arabes innumeros occidērūt
cesaq; sunt ibi barbarorū multa milia · Cecidit igi
tur guill's marchisus frater tancredi & gaufridus
de monte scabioso & multi alij · Turci autē iacti =
tant se de francorū stirpe genitos & eorū ꝓauos
a xp̄ianitate discendisse · nulloq; naturaliē militare
debere nisi se & francos · Factū est hoc p̄lium · kl' ·
iulij · Inuentū est in eorū tentorijs auri & argenti
plurimū equi boues · & cameli mule verueces &
copiosa suppellex · Soliman? aūt solimani seniorıs
filius de nichea fugiens inuenit arabū · x · M · Qui
bus fugam psuasit & venientes ad ciuitates & ca
stella in quibus morabanē surziani xp̄iani dicebāt
eis · subdole cōdeuicim? frācos · & sic intra portas
eorum recipiebanē · Ingressu autem domos eorum
& ecclesias depdabanē · & auferebāt eis omnia cō
cupiscibilia · & filios & filias · His auditis xp̄iani
eos insequentes venerūt iconiū · Inde ad ciuitatez
erachiam que turcis abiectis illis se reddidit ·

·XCIX· ¶ Qualiter antiochia capta ē a xp̄ianis et post a turcis obsessa ·

Maior autē exercitus cū magna difficulta
te venit in vallem antiochie que est sirie
metropolis · ¶ Guillermus ¶ Hec p? ro
mam & cōstantinopolī et alexandriaz · iiij · in loco
cunctis p orbem ciuitatibus p̄lata est · Fluuius ibi
est qui modo farnus olim orons dict? est · xij · ab
vrbe miliario pelago influens fluentis rapacib? et
ipo impetu frigidioribus salubris aure temperiez
ciuitati medetur ameatū nauiū opidanis inuehēs
pseuerantiā obsidētiū quā dolibz tpe deridet · Est
p̄terea ciuitas menibus tuta · montibus ardua · Ec
clesia beati petri & ecclesia beate marie q̄diu tur
ci ibi fuerunt illibate manserūt · ¶ Baldricus ·
Hanc primo obsedit boamund? · xiij · kl' · nouemb' ·
iiij · feria · a tribus portis · Erant em̄ in ciuitate ar =
menij multi & surziani xp̄iani quidē sed turcis ob
noxij · qui fugam simulantes audacter exibāt ī ca =
stra mēdicantes & castroz explorantes cōsilia in
vrbem reportabāt · quod multū nocuit christianis
Ibi ī castris tanta fames facta est · q̄ aselli on? vē
debatur · viij · puratis qui valent denariorū · cxx ·
solidos · Guillerus carpentari? & petr? heremita
latenter aufugerūt · Quos inuentos tācred? ap̄
hendit & inboneste cōuiciatos et coactos redire
cōpulit · Erat inobsessa antiochia quidā admirat?
turcorū nomine pirrus · qui fedus amicicie p fide
les internūcios cū boamundo inierat fama eius al
lectus · Hic boamundo filium suū misit obsidem ·
& reddidit ei tres turres quas tenebat · & sic ca
pta est ciuitas Cassian? aūt domin? turcor īnte =
fugientes delituit · cui? caput armenij abstulerūt
& boamundo dtulerūt · Corberann? aūt p̄ceps
eorum qui ad auxilium antiochie cōfluexerāt acce
pta licentia seuiendi in xp̄ianos a calipha sue gen
tis apostolico innumeras gentes sibi coagulaue =
rat · Inē quos & admirat? hierosolimitāor et rex
damascenor · His antiochiā a ꝑquantib? obuia =
uit sensadolus cassiam filius qui dedit corberāno
municipiū fortissimū qō vbi immīebat · Quo fac
to corberann? ciuitatē obsedit · ad quem veīt ibi
mater ei? centenaria & auguratrix & sortilega p̄
dicens ei q̄ si pugnaret cū xp̄ianis supandus esset
ab illis · metu saracenorum aufugerūt de exercitu
xp̄ianorū funibus demissi p murum · Guillerus de
grentamensul & alberic? frater eius · Guido tru
sellus & lābertus paup ꝑpetuo ob ꝑprio appellati
deinceps funātuli · Fames in ciuitate p̄ualuit ·

·C· ¶ De inuentōne lancee saluatoris ·

Quidā vero sacēdoti apparuit domī? cū
beatissima genitrice sua et petro apostolo
cruce sup caput resplendente exprbrans
beneficia que xp̄ianis retulerat & ingratitudinē eo
rum cū mulieribus fornicantiū · Cūq; mirarēt se
vindicaturū de illis & mala sua illis redditur um ·
mater misericordie & beatus petr? ceciderūt ad
pedes eius supplicantes ne p paucor culpis eun
ctis irascerēt · qui p̄cibus eorū acquiescens dixit
p̄sbitero · Vade & dic populo meo · Lupanar et p
stibulum et omnem a vobis remouete abusū et ī =
fra · v · dies si reuēsi fueritis ad me · reuētar ad vos
et optunum vobis p̄uidebo auxilium · Et interim
quottidie cantetur · Congregati sunt inimici nostri
et gloriantur in virtute sua · Contere fortitudinē
illorum domine et dispge illos · vt cognoscāt quia
non est alius qui pugnet p nobis nisi tu de? no =
ster · Dispge illos in virtute tua · et depone eos p
tector noster domine · Cuidam autem pegrino pe
tro nomine apparuit sanctus andreas apostol? ō
monstrans ei locum in ecclesia beati petri · in quo
inuenienda erat lancea saluatoris · Non multo post
ignis de celo cadere visus est in castra turcor de
nocte · Panis pastimati? et pmodic? bizanceo vē
debatur · Equine carnes et asinine p impialib? cō
putabanē dlicijs · Gallina · xv · solid̄ · ouū p duob?
solidis · Nux vel glans vno ap̄ciabatur denario ·
Hanc passionem ꝺtinuā tolerauerūt dieb? · xxxvj
Stephanus interim comes blesenſ ꝑpter infirmi =
tatem secesserat apud alexandriā que nō longe ab
est ab antiochia qualescendi gratia · cuius aduen =
tum omnes expectabant · quia vir ꝺsilij erat · Qui
vt audiuit turcos ciuitatem cūuallasse · latenē mō
tana pscendit et festināter clādestī? discessit · pu =
tans suos defecisse vel ī breui defecturos fore · Et
pueniens ad impatorem qui cum magna multitu =
dine grecorum et gallorū in auxilium nostror ve =
niebat · psuasit ei vt reuerteretur · Hanc offensam
et hanc infamiā stephanus idem tactus postea cō
tritōe cordis et ꝺfusione rediens a patria in hirlez
qiauit · et sic oībus satisfecit · xij · hoīes laborioſi

& strēnui foderunt a mane vsq; ad vesperā· & īuenerunt lanceam domini nimis alte infossam

CI· De fuga turcorū et descriptione vrbis antiochie

QVm antez christiani exirent de ciuitate ad pugnā contra corberānū quedā dulcis pluuiola tanq̄ roscida stilla cecidit super eos·equos et equites ita letificans vt equi hinnirent·et equitū animi exhilarescerent· Erat em̄ pluuia illa tam subtilis et modica vt magis sē tiri potuit q̄ videri velut quedā guttule rorātes Non multo post ab ipsis montibus exire visus est exercitus innumerabilis equis albis insistentes et in manibus vexilla candida p̄ferētes·Cui? agminis duces erant sanctus gregorius et sanct? demetric? et sanctus mercurius·ille·s·qui iulianuz apostatā interfecit· Victi ergo turci fngerūt·Ibi capti sūt eqni multi et iumenta· oues et boues et gaze innumere et ī ciuitatē reducte ·Factū ē hoc prelīū·iiij·kl' iulii·Infra ciuitatē anthiochiaz sunt quattuor montan e satis alte·In quarū vna sublimioris·castellū est quod omni promimet ciuitati· Deorsuz ciuitas est decenter edificata et duplici muro circūdata·Murus interior amplus et altus et quadris lapidibus cōpactus ī quo sunt turres ·ccc·l· formosis menijs venustate et defense pro pugnaculis· Murus exterior non est tante celsitudinis·sed tamen admirande venustatis sustinet ī se·ccc·et·xl· ecclesias·Patriarchā habet cuius patriarchatui subijciunt·c·l·et tres episcopi·Ab oriente quattuor clauditur montanis· ab occidente ciuitatis muros p̄terfluit fluuius pharphar·Octogīta et quinq; reges eam constituendo sublimauerūt at nobilitauerūt·Quorū maxim? et prim? antiochus a quo denominata est· Hanc christiani per·viij· menses et diem vnū obsederāt·et ceperant·Postea in ipsa ciuitate iā capta gentiles obsessos eos tenuerunt per tres ebdomadas·in qua obsidione tātus confluxit gentiliū exercitus ·vt nullus copiosiorē memmerit se vidisse vel audisse Requieuerūt xp̄iani ī ea·v· mensib? et·ix· dieb? Post hoc ventū est ad marzā ciuitatē opulentā q̄ capta est hora vespertina die sabbati·iij·idus septembris· Morati sunt franci in ea per mensez integrū et sex dies· Ibi mortuus est ortensis epūs· Ibi passi sunt xp̄iani famez validaz vt turcorū carnes cōmederent· ·CII· Qualiter capta est hierusalem a xp̄ianis· Sigibert?

ANno domini·m·xcix·xp̄ianis turcos fortiter debellantib?·eorūq; vrbes et castella sibi bellando vendicantib?·ibi cōtigit apud quoddā munitissimū castruz nomine archas eis hierusalē octo mansionibus situ multos eorum perire·Cū quibus et anselm? de ribodi monte lapide percussus in capite occubuit ·Hoc solūmodo post acceptū vulnus ter verbū repetens·o deus adiuua me·Erat autē vir prudentissim?·et exercitui satis vtilis·atq; erga beatum quintinū a deo devotus·vt singulis ānis solēnitatē eiusdem martiris die suo clericis vndiq; cōgregatis coraz se celebrari faceret·eisq; post peractū officiū copiosā refectionis mensā pararet· Exercic? autem dei diuino monitu ī interiora hispanie profectus larga dei manu refocillatus ē·quia ciues et castella illius regionis legatos cum multis muneribus ad eos mittebant·pati etiam opida vel vrbes eis tradere· a quib? christiani securitate accepta·et ī dicto vrbibus tributo·interim etiā multis eorū q̄ se subtraxerāt ad eos apud tirū recurrentib? tandem peruenerūt hierusalem·Eaq; obsessa cū laborarēt p̄o victis et maxime p̄o aque penuria omnes ex cōmuni decreto nudis pedibus quotidie orando circūibant vrbez·viij·ergo talis humiliationis die·obsidionis autē·xxxix capta est hierusalē id? iulij ī·vj·feria·& in templo salomonis & ī porticu eius xp̄iani cū paganis quinto bello conserto tanta in eos cede debachati sunt· vt in sanguine occisorū equitarent vsq; ad genua equorū·Cunq; ordinatū esset qui hierusalē deberēt retinere· iam principibus de repatriādo agentib?·ecce rex saracenorū ad debellādos eos·venit ascolon iam cum c·milibus equitū·et quadringētis milib? peditū· quibus cū occurrisset exercit? domini in quo non plus q̄·v·milia equitū·&·xv·milia peditū erant· deo p̄ seruis suis ad se reclamantib? pugnante & nube eos ab estu solis defendēte·saraceni solo impetu xp̄ianorū territi·omnes p̄iectis armis fugerunt·& ī hoc·vi·bello·iiij·kl'·augusti facto cesa sunt·c·M·paganorū·In porta vero ascalonie suffocati sunt ad duomilia· At eorū qui in mari pierunt & qui inter spineta siluarum cōsumpti sunt numerus nescit· Duce autē godefrido electo ad principandū in hierusalē·ceteri principes·repatriant·Capta est hierusalē post annos circiter quadringentos sexaginta·ex quo sub heraclio impatore secunda vice capta possessa est a saracenis·

·CIII· De descriptōe eiusdem vrbis et godefrido illic in regem electo· ·Guillerm? ons sion intra vrbem hierusalez recept? p̄ arce eminet·Ibi templū domini & tēplum q̄ dicunt salomonis quibus incertum auctoribus edificata turcorū celebri colebantur frequētia·In templo domini collocatū erat sepulcri capax edificata a cōstantio magno nl' lam vnq̄ ab inimicis fidei tulit iniuriam·Metu vt cognitōe ignis celestis qui quot ānis ī vigilia pasche lāpadib? repente serenus infulget·quod miraculū quando cepit·vel si ante tpa paganorū fuerit nullius historie relatōne cognoscit· Legit in libro bernhardi monachi q̄ ab hinc ānis·cclj· anno scz domini·dcccc·lxx· Idem hierosolimā p̄fectus ignem illum viderit·hospitatusq; fuerit in xenodochio quod ibi karolus magnus construi iussit· vbi & bibliotecā ingentis expense cōpegit· Tantā q; egipti & p id locorum memorat pacē·xp̄ianos sub domīio saracenorū habuisse vt si alicui vianti in medijs forte tēminis iumentū quo necessaria deueheret morere aut deficeret·ille relictis sarcinis ad p̄ximā vrbem expedit? p auxilio pgeret· oīa q̄ q; reliq̄rat intacta repturus·xv·die iulij capta est hierusalem p̄tem ligni dominici quidam tir? anita successione domi custoditā reddidit· Ibi dux godfridus electus est in regem fili? eustachij comitis bononien6·qui p maternū genus ad magni karoli spectabat lineā·Mater eius ida·Godefrid? autez ide filius impatori henrico militauit cōtra ipsum hildebrannū & in oppugnādo romā p̄tem muri q̄ sibi obtigerat primus irrupit·postea pre nimio labore & nimia siti vinū nimiū hauriēs febrē quartā nam nactus est· Audita autem fama vie hierosolimitane illuc se iturum nouit si deus redderet ei sanitatē·Quo voto emisso·mox vires ei? peric? refloruerūt·In antiochena obsidione turcū quēdā

singularem pugnam poscentem·mediū a lateribꝫ gladio lotharingio dissecuit·cuius desecta medietate iam in armis palpitante reliquaz tulit equus cui insederat adeo firme turens ille militando seu tyro dinãde iseðrat equo suo·Idē godefridꝰ alterꝫ ꝓgressum vibrato in caput ense a vertice vsqz ad inguina discidit · & ex eodem ictu sellã & spinam equi penitus discidit·In eadem obsidione militem quendam suum pabulatū ꝓgressuz a leone inuasū & clipeo se defendentē tandē occisum adeo indoluit·vt venabulo feram trãsfoderit·que saucia & dolore acrius seuiens in eum irruit ita ꝙ ex ferzo quod extabat ex vulnere tibiã eius sauciauit ·qui mox gladio bestiam euiscerauit. ·CIIII.

¶ De interitu impij regis anglie guilleri & de signis p̄cedentibus. ¶ Helmandus.

ANno domini·M·c·qui fuit annꝰ vltimꝰ vite regis guilleri anglie visibiliter dyabolus apparuit homibꝰ in saltibꝰ & deuijs trãseuntes allocutus·Preterea in pago berusare in villa anfredi cōtinuis · xv·diebus fons sanguinẽ tam vbertim manauit vt vicinū vadū inficeret·Anselmus aũt cantuar̄·archiep̄s cum quo omnis piter religio exulauit·venit hoc anno marcenniacū·Cunqz ibi loquereꝰ cum hugone abbate cluniacensi·respondit abbas ꝓxima nocte regẽ guillerū ante deū ductū & adiudicatū damnatōi idem rex pridie q̄ piret·vidit p quietē se fleubothomi ictu sanguinẽ emittere · radiūqz cruoris in celū vsqz ptendi·ita vt lucem obnubilaret & diez īmꝓlaret·Eadem nocte monachus quidã transmarinus vidit p somniū q̄ idem rex i ecclesiã quã dñ intrauerat supbe & insolenter (vt solebat) circūstantes despicies·Tunc crucifixū mordicꝰ ap̄ hendens brachia illi corrosit·crura pene truncauit Crucifixū diu tolerasse sed tandem regez ita pede depulisse vt supinꝰ caderz·Ex cuius iacētis ore tanta flama effusa est·vt fumeozum volumiū orbes etiam sidera lamberēt·Hoc somniū cū ei quidam retulisset·Respondit monachꝰ·est & causa numorum monachalitē somniat·Date ei·c·solidos·Eadem die pcussus est in saltu penitꝰ eiꝰ sagitta quã iecerat galtherꝰ turianus miles quidam de frãcia qui ceruū volebat pcutere q̄ ꝑpe regẽ stabat·Obiit ãno domini·M·c·regni sui·xij·xliij·nonas augusti·Nullum suo tempe ꝓuentū ecclesiasticū fieri ꝓmisit·sacros honores sui iuris esse dictitabat·Eo die quo mortuus est tres ep̄atus & xij· abbatias vacantes in manu sua tenebat. ¶ Ex cronicis

Anno p̄notato godefridꝰ dux lotharienſiū & p̄ceps hierosolimitanoz obijt·eiqz baldewinꝰ frater eius in p̄mcipatu succedit. ·CV.

¶ De baldewino rege hierosolimitão. ¶ Sigibt?

REx vero baldewinꝰ coronatus est apud bethleem·Anno domini·M·cj· vix tūc erant in tota militia xp̄ianoz cccc· milites & tot pedites qui hierusalem & ramulã & caypham & ioppen custodirēt·Illo anno sacratꝰ ignis in vigilia pasche tardauit vsqz ī mane resurrectōnis dominice·Accensa autem diumitꝰ vna lampa de sepulcri mox per omnem ecclesiaz cetere lampades diuinitus accense sunt·Postea cepit baldewinus cesareã palestine·ibi captus est admiratꝰ vrbis & eps eorum·Ibi turcus in collo pugno xp̄iani pcussus bizanceos euomuit·Mares em̄ int̄ gemmas femine intra pudēda bizanceos absconderāt Subegit idem rex postea tiberiadē·sidonem·accaronem·& cunctas vrbes maritimas·Boamundus autem insidijs cuiusdam admirandi turcoz captꝰ & detentus·sed p gratiã dei liberatus·argenteos ꝑdes quibꝰ illigatus fuerat antiochiã secū detulit·Non multo post gallias venit offerēs cathenas sācto leonbardo·Vxorē duxit filiaz regis frācorum·p suspicatōne noxie potōnis cutellū habebat patum qui ante oza ꝑmedentis infixus sudore ꝓdebat manubrij·Si aliquid tecto illatū esset venificij·Post hunc tancredꝰ nepos suus p̄fuit antiochie·cui successit rogerius filius richardi·

·CVI. ¶ De clerico p quandã visionez ad ordinem cistercienſiū conuerso·

ANno domini·M·ciiij·quidam clericꝰ ó vendopa cum studeret in scolis apud lugunū vidit in visione noctis quandaz vallem sub quodam monte sup quã ciuitas quedã pulcerzima sita erat cuius aspectꝰ nimiū delectabat intuentes·ita vt quisquis eam videret·ó aspectu illius satiari nō posset & modis omnibꝰ laboraret quomodo ad illam puenire valeret·Interea vidit fluuiū quendã sub pede montis·immo circa pedem curzentē·quē dum circūiret querēs artem quomodo illum trãsmearet·vidit sup ripã flumis xij· paupes siue·xiiij· lauantes in flumine tunicas suas· inter quos erat quidam veste cãdidissima indutus·multū alijs dissimilis qui adiuuabat illos ī tunicarū suarum ablutōne·qui postq̄ adiuuerat vnum ibat adiuuare aliū·Tunc clericꝰ qui hoc videbat accessit ad illuz qui ceteros adiuuabat & dixit·Que gens estis vos·Qui ait·Isti paupes hominmes sunt penitentiã agentes·& se a peccatis suis lauantes·& ego filius dei iesus christꝰ sine cuius auxilio nec isti nec alij possunt benefacere·Ciuitas hec pulcra quam vides paradisus est·vbi ego maneo·& quando quisq̄ tunicaz suam lauerit·i· penitentiã pegerit in illam ītrabit·Tuipe satis diu quesisti viam qua itur ad illaz·sed nulla alia via q̄ ista ducit ad eaz·His dictis clericus a somno euigilauit & mirari cepit de visione·Cūqz non multo post rediisset a scola in patriaz suã narrauit epō cabilonensi cui familiaris erat visionem hanc·Qua audita eps suasit ei vt seculū relinqueret & religionem intraret·ꝑmendās ei sup omnes ordines nouellum illum ordinẽ cisterciensẽ·Ille venit cisterciū & inuenit locum inultum & desertū et fratres ĩter bestias uersantes·Ad portam vero monasterij que de vimine facta erat pendebat malleus ferreus·cuius sonitu ad portam portarius appellabatur ab intrare volentibꝰ·Hoc sonitu portarius vocatus venit ad eum foras·& mclmans salutauit eū·Quem clericus intuens·statim recognouit se eundem vidisse inter eos qui tunicas suas in flumine lauabāt·Rogauitqz eum vt adduceret ad se abbatem·Abbas igitur & totus uentꝰ venit ad eum & recognouit clericus omnes se vidisse tunicas suas in flumine lauantes·statiqz cecidit ad abbatis pedes·rogans eum lacrimis vt suscipetur·qui susceptus nō multo post factꝰ est prior·

·CVII ¶ De clade fuldensi et wistano wigornensi epō· ¶ Guillerinus·

EO tempore in cenobio fuldensi exitialis lues grassata prius abbatē corripuit·mox multos monachorū extinxit·supstites ꝑmo sibi quisq̄ timere oratōes & elemosinas largiores facere sed ꝓcessu temporis vt est natura oim ꝓdetentem metu dempto omittere cepūt·ꝑsertiz

eellerari? qui palam clamitabat non posse penuz tot expēsis sufficere spasse se semp aliquod alleuiamentum p tot elatōnib? funerū nichil vltra spei esse siquod viui nequissent morieni cōsumerēt. Itaq cū quadam nocte ꝓpter necessaria diu sopozem distulisset. Tandē elaqueatis mozaz nexib? ī dozmitoziū pgebat. & ecce vidit in capitulo abbatez & omnes qui obierāt illo anno eo quo decesserant ordine sedere. Tremens & effugere gestiēs vi retractus est increpitus & moze monastico flagellatus audiuit verba abbatis in hanc sententiā. Stultum est de morte alterius emolimēto imbiare. cum sozs cuiusq sub eodem pendeat fato impium esse eum monach? omnē vitam suā in ecclesie cōsūpsit obsequio. vt careat saltē vnius anni post mortez stipendio. Scito ergo te citissime obiturū. sed q̄d quid p te fiet ad aliozū quib? abstulisti referetur modū. modo & alios corrige exemplo quos corripuisti verbo. Abijt ille. & nichil se vanū vidisse recentib? plagis q̄ morte ꝓxima ōmōstrauit. Eatempestate wlstanus wigornienſ eps cū de pua literarū scientia pulsatus. foras ociliū exissz. vt strictiozi cōcilio respōsum comeret suum remoto animo a tumultib? ait ad socios. Credite michi. non dum cantauim? hozā sextam. Socijs autē referentibus vt prius ꝓpter q̄d venerant expedirēt. quia satis supq sufficeret cantibus temp? regem & pceres. si hoc audierint risui se habere opinaturos ait. Credite michi. prius faciem? dei seruitium. & post agitabim? homiū litigiū. Hoza igit cātata vt nulla tergiuersatōne excogitata. nullo comentato splendoze viri. cōfestim aulā intrare prexit. suis cū retinere temptātib? psuaderi non potuit quīpotius illis cause sue timentib? p certo ait. noueritis me visibiliter hic videre beatos archiepos dunstanum cantuariensē & oswaldū eboracēsem qui hodie suis me pcibus tuentes falsiloquoz acumen hebetabūt. Itaq data benedictōe monacho mīme facundie viro se nozthmānice lingue sciolorem pozans obtinuit. ·CVIII. De hildeberto episcopo cenomanensi & scriptis eius

Helmandus.

Lozebat hoc tempoze hildebertus cenomanensis eps berengarij turonenſ discipulus. versificatoz & dictatoz egregius qui epitaphiū eiusdem berengarij magnifice scripsit in versibus. lij. qui de roma ꝓposuit hoc disticon. Vrbs felix si vel domīis vrbs illa careret. Vel domīis esset turpe carere fide. Actoz. Idem hildebertus tribulatōnes & vincula p xp̄o sustinuit. Nam vt ipe refert in quadam epistola generali ad omnes ecclesie filios cū ī turze cenomanensi comes rotrocus in vinculis teneret ad eum metu mortis trepidum eps ipe vocatus accessit. Cui cōfessus comes domui sue dispositi testamētum fecit. et ecclesie distribuit. Quod vt illibatuz pmaneret ab epo pcibus impetrauit. quatenꝰ matrem eius adiret. et de testamento testimoniū phiberet. inhibens ne quis illud minuere p̄sumeret. ne quis adnichilare tēptaret. Pergentē igit epm mater comitis in pasche suscepit testamēto applausit. gratias agens p gratia comitis accessisset. Eadem die initum est aduersus eū cōsilium. & ī crastinū iniecte sunt manus in eum. Sicq ꝓtumelioze captus est. & in custodia publica positus. diuiserunt etiam sibi vestimenta eius. equis iam intē eos distributis. qui gratis ad facinus discurzebāt

Erat tunc in castello quo hec facta sunt veneran dus carnotenſ eps qui in spiritu cōtrito hubertū scz illoz̄ sceleratoz̄ principem primo quidē blandiens venit. sed bestia ratōnem non admisit. Deinde illuz sacrilegij libere arguit. & postremo tradidit eum sathane in carnis meritum anathematis vinculo quo debuit alligatum. religiosi quoq abbates & anachorite ꝓsummati nomīs ad eū cōueniūt sz eū vt lapidē duz ī uenerūt. & ī his oīb? nō est auersus furoz eius. Hic quidē prius fuit cenomanenſ eps. Deinde turonenſ archieps. Iam ergo p̄fatus eps in vinculis positus nōnullas epistolas scripsit. Sed & quosdā versus elegantes ō exilio suo ꝓposuit. Liberū quoq pulcrū de tedio huius vite querimoniā sui ipius de seipō ad scipm ptim metrice ptim ꝓsaice ptinentem. Et oratōem pulcerimā de sancta trinitate & versus quosdaz ō eukaristia ex quib? hec pauca hic inserere volui

·CIX. Versus eius dē de exilio suo.

Vp erā locuples multisq beat? amicis
Et risere diu ꝓpria fata michi
Sepe michi dixi q̄ sūt tā pspera rerum
Quid sibi vult tant? tā citus agger opum.
Heu michi nulla fides nulla est ꝓstātia rebus.
Res ipe quid sint mobilitate docēt.
Res hoīm atq boies leuis aura vsat in horas.
Et venit a sūmo sūma ruina gradu.
Cūcta sub ancipiti pendēt mortalia casu.
Et spondēt ꝓpria mobilitate fugam.
Quidq̄o habes hodie cras te fortasse relinquet.
Aut mō dum loq̄ris desinit esse tuū.
Has ludit fortuna vices regesq supbos.
Aut seruos buīles nō sinit esse diu.
Illa dolosa comes sola leuitate fidelis.
Nō impune fauet aut sine fine p̄mit.
Illa michi quondā vultu blādita sereno.
Mutauit vult? nubila facta suos.
Accessit dānis nou? ille grauisq tirann?.
Quo cenomannoz̄ ꝓsule ius pijt.
Cuius auos puduit sceleꝛ genuisse patronū.
Fortuneq parē mobilitate dolis.
Ille pudoz patrie me nō impune tuentē.
Iusticie leges expulit a patria
Inde ratē scādo vitā ꝓmitto ꝓcellis.
Vela tumēt gemīa cība iuuaē ope.
In fragilē pinū tot? ꝓpe cōgerit iras.
Mundus et est hostis q̄dquid obesse potest.
Ecce rapax turbo tollens ad sidera fluct?
Impulit ad lit? iā sine puppe ratem.
Sic miser infelix ēssa rate rebus ademptis.
Euasi uentos. equoza saxa iouem.
Ecce q̄d est homīs q̄d iure vocare paternū.
Qua miser ille sibi plaudere dote potest.
Hoc est hic homīs semp cū tpe labi.
Et semp quadā ꝓditōne mori.
Est homīs nudū nasci nudūq reuerti.
Ad matrē nec opes tollere posse suas.
Est hominis putrere solo saniēq fateri.
Et miseris gradibus in cinerem redigi.
Istius es heres homo ꝓprietatis & illum.
Certius his domīnū p̄mia nulla manent.
Res & opes p̄stanē & famulanē ad horā.
Et locuples mane vespe pauper erit.
Nemo potest rebus ius assignare manēdi.
Que nutus homīs non didicere sequi.
Ius illis deus ascripsit statuitq teneri.
Legibus & nutu stare vel ire suo.

Ille simul semel q3 sol? p̄uidit & egit·
Cuncta· nec illa aliter videt agitq3 aliter
Vt vidit facienda facit · regit absq3 labore·
Distinguit formis tempore fine loco·
Crescendi stadium reb? metiē· & illas
Decreuit · versat legibus ipe manens·
Ipe manens dū cūcta mouet· mortalib? egris·
Consulit· & quo sit spes statuēda docet·
Ille potens mitis tenor & cōcordia rerū·
Quidq̄ velit m me dederat eius ero· ·CX
De miseria anime degentis in corpe· ¶ Idem in querimonia sua ad seip̄m de seipo loquit̄ anima ·

ANguste fragilisq3 dom? aimeq3 ruentis
Hospita seruili dnōne p̄mor·
Triste iugū cēuice gero g̃uib?q3 catheis
Pro chdolor ad mortē nō moritura trahor·
Heu michi q̄ docilis falli q̄ ꝓmpta subire
Turpia· q̄ velox ad mea dāna fui·
Hospitiū spōsus mira fabricauerat arte·
Quo suscepta breui tpe casta fui·
Nam michi vēsut? sz origine clar? adulter·
Illusit· famula subreserāte fores·
Musitat· obloquit̄· p̄sentib? impat vti·
Delicijs· opibus· nomīe lactat herili·
His puersa modis ceptū puertit honestū·
Et miseram quo vult impiosa trahit·
Hospitij lex ista mei est his exul ad horā·
Obligor· hoc fed? soluet amara dies·
Egrediar sz nescio quo sil'nescio quando·
Et fortasse dies iste sup̄mus erit·
Est igitur ponēda dom? ·quo libera tristi
Carcere ꝑpetuo iure carere queā·
Heu q̄ turpe nephas horrendū q̄ reprimendū q̄
discors aīme noxiū sil'atq3 nephandum·
Mundi cura flagrās & maues pectoris estum·
Infestare docet ius & honestum·
Res abiecta nimis parq3 pudori·
Virt? est oneri · crimen horrori· Virt? vilis apex
dos sine fructu· Tu venale bonū mers supis one
rosa· mersa trigeis iferis et ā bitiosa · Deponi facil
et lapsa dura resumi· vanescis veluti vgula fumi
Non est cui placeas simplice voto · Qui lesam do
leat īquo teste remoto · Qui te g̃tis amet vl'tueat̄·
qui patrocinīū polliceat̄· Laus sublimis opes· cri
men egestas· p̄pollet facinus sordet honestas· Ha
nunc innocuis iura minantur· An si flagitio sce=
ptra lucrāt̄· Ha q̄ solicito quisq3 labore· Occurrat
medico carnis amore·
De morbis anime nulla querela·
Egressam sequit̄ tarda medela·
Multa duces lata p̄ libertate tulere·
Exilio sobolē gladio caput exposuere·
Felices si tristе iugū sic excutere·
Nec miseros quidq̄ miserabili? sequere·
Sed graue seruitiū male libera colla p̄mebat·
Et dños centū sua crimīa quisq3 ferebat·
Viuere si vera sub libertate placeret·
Nō homī sz peccato seruire puderet·
Illud em trāsit & saltē morte leuat̄·
Hoc est eternum· nec finem fine lucrat̄· CXI·
Dicta eiusdem de· vij· actibus anime·

His aīe septē p̄prios sibi vēdicat actus
Viuificat sentit varias amplectit̄ artes·
Corrigit excess? vtrib? īstat· in ipsam
Dirigit virtutū deitatē gaudet in illam·
Semībus quoq3 prim? inest· a'alia bruta·
Participāt aliū· duo nostre ꝑfectionis·

Tres sunt & supū· supi tn̄ āteferunt̄·
Ex actu primo vegetant̄ corpa crescunt·
Prouenit inde vigor nexus ꝑpletō motus·
Et stat? et spēs & queniētia quedā·
Ex alio tāgit· videt· audit gustat odorat·
Odit· amat· petit apta sibi· ptraria vitat·
Soluit̄ in somnos ī somnia mēte vagat̄·
Preteriti memīnit· vēturis instat agitq3·
Plurima q̄ sensu nā & ratōne gerunt̄·
Tercius ingenuas aliasq3 pambulat artes·
Queq3 vel ingeniū vel disciplīa mīstrat·
Colligit & vario ꝑfectu in artibus heret·
Quartus ab illicitis reuocat· residēsq3 reat?·
Abiurare docet· extūc agnoscere sese·
Incipit inq3 nouū niti ac transire decorē·
Discim? ex quīto nature lege teneri·
Res incōcessas virtutis amore cauere·
Concessis aliquot etiā sine teste carere·
Sextus in aspectū solis lucisq3 supne·
Pene parē supis animā rapit immaculatā·
Septim? astringit stabiliq3 subarrat amore·
Collateratq3 deo quā dotē iam speculet̄·
Quos thalamos quis cultus ea q̄ festa ferenent·
Quis dicat specōsa veni dixere beate·
Maioresq3 anime nec eis tamē aut ea virtus
Aut ea lingua fuit· quibus sic apire liceret·
Excedit sensus meritūq3 recōdita merces·
primus itaq3 noster actus est viuificatō· Secūd?
sensus· Tercius ars· Quartus correctō· Quīntus
virtus· Sextus ꝓtemplatō· Septim? quies· Hos a
ctus si carnis desideriis impediri negas · ꝑfecto
vel penit? infra hominē defecisti· vel supra homi
nem ꝑfecisti qui solus tam libere beatus es· vt eā
ꝓcupiscentiam nescias· que aduersus p̄fatos act?
& in numero militat exercitu & diuerso triūphat
affectu· Nec enim in omnes aīas par ei licentia ē·
Ipi quoq3 actus nec eodē tempe omnes nec oīs
eadem infestant̄ molestia· Alij quippe in ortu qua
si seges in gramīe p̄vocant̄· Alij iam ꝑfecti velut
in spicis grana que feruor nimiu' exurit marescūt
Est etiā q̄ illos intrinsecus īpugnet qō illos extri
secus euacuat·· CXII· ¶ De vita cor
poris & eius appetitu vel tedio·

Corum prim? quāto carni gratior est· tā
to a carnis inquietudīe securior · Caro
e īm viuificatōis officiū amat· tantā3 cū
eo pacem pepegit· vt siquid ei contrariuz nouerit
& implacabili odio abhorreat· & curiosa solicitu=
dine auerset̄· Hinc est q̄ illi quoq3 qui cum paulo
clamant· cupio dissolui & esse cū xp̄o· mortē tamē
formidant· quia caro hec anime letat̄ officō· xp̄us
mori venerat & tam̄ dicebat· Pater si fieri potest
trāseat a me calix iste· Idem cū remotus a discipu
lis plixius oraret· vsq3 ad sudorē sanguinis anxie
tate turbatus est passionis· In cuius verbis nichil
aliud intelligendū ē q̄ quedā cōuiuificatō carnis
que sic merat ei lege nature· vt tamen bonū nō im
pediret obedientie· Que cum ita sint· tantū tamen
amorem tanq3 germanū fedus· plerūq3 supuenien
tes irrūpunt molestie· quibus excitata caro ad vi
uificatōnis odium spreta solicitat ad ꝓsensum· da
sicut illecebrarū desiderio· sic & pnicōse cōmouet̄
anxietate solicitudinū· Quibus dum venatrix illa
deliciarū diu subesse diuq3 fatigari formidat· pau
latim incipit tedere vite · placetq3 viuificationis
gratiā abiurare· Cui? obsequia p̄mixtis īcōmodis
amarescunt· Nascitur inde turpis ac rediculosus

mortis appetitus · neꝯ · ſ · ꝑgenies & que more vi
pereo ſuos plerūqz ſuffocat & extīguit genitores
Nōnullos etem̄ tua quoqz tpa habuere · quos vel
in aquas vel ad laqueū egit dolor amiſſe pecunie
Nam de veteribus quid loquar · quorū mortes ſi
mili ꝓuocatas inſania · veridicis aſſertōib? nequa
qꝯ poete tacuerūt · Non recolis idem te atteſtatū
cū affectate mortis originem ſuppoſitis decanta=
res verſiclis · Cū placeat carni qꝯ viuificaē · Amet
qz hoc aīme obſequiū · tamen euenit vt diuturnis
fracta malis vitam faſtidiat abdicet annoſ · Malit
obire ſemel qꝯ ſepi? atqz ſup̄ma morti rapi qꝯ tot
paruulis eſſe ſuperſtes · Sed licet his inſtet nō eſt
homicida voluntas · donec declinat faueatqz vxo=
rius illi · ſpiritus hic ſtimulis & blanda lite ſuba
cto Signitur exceſſus quia dum caro clamat eāqz
ſpiritus exaudit · ꝑſenſu culpa creaē · Inqz creādo
nephas caro fit vir ſpiritus vxor. ·CXIII·

¶ De miſterio hoſtie ſacre · Item de corpore et
ſanguine domini ·

Tollimur e medio fatis ingentib? omnes
Et trahimur quo nos vita pacta vocat ·
Hi nunqꝯ · hi ſemp · alij plectunē ad horā
Purgatis quia daē tranſitus ad requiē ·
Hanc illis altare ſacrū · vl' crimīis exps
Vita · vel obſequijs empt? amicus emit
Perfectos · valdeqz malos nil vota ſuoꝝ
Nil ipenſa p̄cum · nil olocauſta iuuant ·
Nam nec iuſt? eget · nec peſſim? iſta mereē ·
In medio eſt · veniā cui ſacra mēſa pat ·
Ipa tñ viuos a vite calle vagātes
Vt redeant ſaltī ſero iuuare ſolet ·
Inde fit vt quotiēs ſacris accedim? aris
Particulis cedat hoſtia fracta tribus ·
Pars imtīcta mero ꝓ viuis orat
Opuſqz ſanguinis et carnis expiat ipa cruor ·
Pro bene defūctis quoꝝ purgamīe vnus ·
Hoc interuentu nō eget · alter eget ·
Offerimus tibi xp̄e duas · ſz ꝓpter eoſdē ·
Oblate piter non opanē idem ·
Nā ps ꝓ ſanctis · ps eſt ꝓ ſanctificādis ·
Illa refert grates · ſupplicat illa deo ·
Hoſtia ꝓ iuſtis laus eſt · ꝓ iuſtificādis
Mentō · ꝓ reliquis cauſā agit · alteriuſqz
Fit cibus hic · ex pane caro · deus ex elemēto ·
Miſterio ſimplex · vtilitate triplex ·
Ipe calix tumulū denotat · ara crucē ·
Vtqz fides aſſit terzorqz recedit & horror ·
Fit cibus ipa caro · panis imago manet ·

·CXIIII· ¶ De cōfeſſione ſancte trini
tatis ¶ Idem in oratōue ad ſanctā trinitatem ·

Elpha & o magne deus · hely hely deus
meus · cuius virtus totū poſſe · cui? ſen=
ſus totum noſſe · cuiuſ eſſe ſummū bonū
cuius opus quidqd bonū · Sup cuncta ſubter cū
cta · extra cuncta · intra cuncta · Subtē cūcta nec
ſubſtratus · ſup cuncta nec elatus · Intra cuncta
nec incluſus · extra cūcta nec excluſus · Sup tot?
p̄ſidendo · ſubter totus ſuſtinendo · extra tot? cō=
plectendo · intra totus in cōplendo · Intra nuſquā
coartaris · extra nuſqꝯ dilataris · ſubter nullo fati=
garis · ſup nullo ſuſtentaris · Mundū mouens non
moueris · locū tenens nō teneris · Temp? mutans
non mutaris · vaga firmans non vagaris · Vis exē
na vel neceſſe non alternat tuū eſſe · Heri noſtrū
cras & prīdem · ſemp tibi nunc & idem · Tuū de?
hodiernum moiuiſum ſempiternū · In hoc totum
ꝓuidiſti totū ſimul pfeciſti · Ad exemplar ſumme
mentis · formā p̄ſtans elementis · Nate patri coeq=
lis · patri ſubſtātialis · Patris ſplendor & figura
factor factus creatura · Carnē noſtrā mouiſti · car
nem noſtrā ſuſcepiſti · Sempitern? tpalis · moritu
rus imortalis · Verus homo verus de? · impmixt?
homo deus · Non cōuerſus hic in carnem · nec mi
nutus ꝓpter carnem · Hic aſſumptus eſt in deum ·
nec ꝑſumptus ꝓpter deū · Patri comp deitate · mi
nor carnis veritate · Deus pater tantū dei · virgo
mater ſed & dei · In tam noua ligatura ſic vtraqz
ſtat natura · Vt cōſeruet quidqd erat · facta quid
dam quod nō erat · Noſter iſte mediator · iſte no=
ſter legiſlator · Circūciſus baptiſat? crucifix? tu=
mulatus · Obdormiuit & deſcendit · reſurrexit &
aſcendit · Sic ad celos eleuat? · iudicabit iudicat?
Paraclitus increatus · neqz factus neqz nat? · Pa
tri ꝑſors genitoqz ſic ꝓcedit ab vtroqz · Ne ſit mi
nor poteſtate · vel diſcretus qualitate · Quāti illi
tantus iſte · quales illi talis iſte · Ex quo illi extūc
iſte · quantum illi tantū iſte · Pater alter ſed gignē
do · natus alter ſed naſcendo · Flamē ab his ꝓcedē
do · tres ſunt vnum ſubſiſtēdo · Quiſqz trium ple
nus deus · nō tres tamen dij ſed deus · In hoc deo
deo vero tres & vnum aſſeuero · Dans vſie vnita
tem · & ꝑſonis trinitatē · In ꝑſonis nulla prior nul
la minor nulla maior · Vnaqueqz ſemp ipſa · ſic eſt
ꝑſtans atqz fixa · Vt nec in ſe varietur · nec in vllā
tranſmutēē · Hec eſt fides orthodoxa · nō hoc ēror
ſiue noxa · Sicut dico · ſic & credo · nec in prauā p=
tem cedo · Inde venit bone deus · ne deſpem qꝯ reus
Reus mortis nō deſpero · ſed in morte vitā
quero · Quo te placem nil p̄tendo · niſi fidem quaz
defēdo · Fidem vidēs hac implozo · leua faſcē quo
laboro · Per hoc facz cathaplaſma qualeſcat egruz
plaſma. ·CXV· ¶ Oratio eius ad xp̄m
dominum

Extra portam iam delatum · iam fetentē
tumulatū · Vitta ligat lapis vrget · ſed ſi
iubes hic rſurgz · Iube lapis reuoluetur ·
iube vitta diſrumpetur · Exitur? neſcit moras p?
quam clamas exi foras · In hoc ſalo mea ratis īfe=
ſtatur a piratis · Hinc aſſultus inde fluctus · hīc et
inde mors & luct? · Sed tu bone nauta veni · p̄me
ventos mare leni · Fac abſcedant hi pirate duc ad
portū ſalua rate · Infecunda mea ficus · cui? ram?
ram? ſiccus · Incideē incendeē ſi pmlīgas quod me
retur · Sed hoc anno dimittaē ſtercoreē fodiatur ·
Quod ſi necdum reſpōdebit · flēs hoc loquor tunc
ardebit · Vet? hoſtis in me furit · aquis merſat fla
mis vrit · Inde languēs & afflictus · tibi ſoli ſum
relictus · Vt hic hoſtis euaneſcat · vt infirmus cō=
ualeſcat · Tu virtutem ieiunandi des infirmo des
orandi · Per hec duo chriſto teſte liberabor ab hac
peſte · Ab hac peſte ſolue mentem · fac deuotū pe
nitentem · Da timorem quo ꝓiecto · de ſalute nil
cōiecto · Da ſpem fidem caritatē · da diſcretā pie=
tatem · Da ꝓtemptū terzenorū · appetitū ſupnoruz
Totum deus in te ſpero · deus ex te totum quero
Tu laus mea meū bonum · mea cuncta tuū donū ·
Tu ſolamen in labore · medicamē in dolore · Tu in
luctu mea lira · tu lenimē es ī ira · Tu in arto libe
rator · tu in lapſu releuator · Metum p̄ſtans in p=
uectu · ſpem cōſeruas in defectu · Si quis ledit tu
rependis · ſi mīatur tu defēdis · Qō eſt anceps tu
diſſoluis · quod regenduz tu inuoluis · Tu introire
me non ſinas infernales officinas · Vbi meror vbi

metus·vbi fetor vbi fletus · Vbi pbra detegunt̃
vbi rei pfũdunt̃· Vbi tortor semp cedens·vbi vẽ
mis semp edens· Vbi totum hoc phenne·quia p=
pes mors gehenn e· Me recepte t ion illa·sion da=
uid vrbs tranquilla·Cuius fabẽ actor lucis·cuius
porte lignũ cr ucis·Cuius claues lingua petri·cu
ius ciues semp leti·Cuius mur? lapis viuus·cui?
custos rex festiuus·In hac vrbe lux solẽnis·ver et̃
num pax phennis·In hac odor implens celos·ĩ hac
festum semp melos·Non est ibi corruptela nõ de
fectus nõ querela·Non minuti non deformes·om
nes xpo sunt pformes·Vrbs celestis vrbs beata·
supra petrã collocata·Vrbs in portu satis tuto·
de longĩquo te saluto·Te saluto te suspiro·te af=
fecto te requiro·Quantũ tui gratulent̃·q̃ festiue
pduentur·Quis affectus eos stringat·aut q̃ gẽ=
ma muros pĩgat·Quis calcedon quis iacinct?·no
runt illi qui sunt intus·In plateis huius vrbis·so
ciatus pijs turbis·Cum moyse & helya pium can
tem alleluia·Amen· ·CXVI. ¶De qui
busdam prodigijs & morte imperatoris henrici·
Sigibert?

ANno impij henrici·xlix·s.ab incarnatõe
domini·M·cv·Vigilia natalis domĩ ter
remotus factus est magnus in hierosoli
mis·Hierosolimite innumerabilẽ paganorũ multi
tudinẽ glorioſa victoria cõterunt · Filius henrici
impatoris a patre auersus · quoscũq; potest ab eo
auertit & sub obtentu meliorãde reipublice & re
staurande ecclesie in eũ insurgit·Duo orbes ĩ mo
dum solis forma & lumine quotidiano soli similes
apparuerũt·omniũ colorũ spẽ radiãtes ad instar ar
cus celestis·Anno liiij· nonas februarij·stella per
diem visa est in celo ab hora·iij·vsq; ad horam no
nam quasi cubito distãs a sole·Henricus filius im
patoris cõtra ius nature & fas legum in patrẽ in
surgens·q̃ indigne eum tractauerit·declarat epi
stola ex ore ipius patris scripta ad philippũ regẽ
francorũ·Pridie idus februarij apud barũ ytalie
stelle vise sunt in celo p diẽ·nunc quasi inter se cõ
curentes·nunc quasi in terras cadẽtes·toto pene
mense februario cometes apparuit·Impatore hen
rico morĩente leodij·filius eius aquisgrani venit·
& volens venire leodiũ cõtra patrem suum ·v· fe
ria dominice cene pmisit suos poccupare pontem
apud musatum ne quis venienti sibi obstaret· Et
militibus patris cõcurrentib? ad exoccupandũ põ
tem·milites filij a ponte repellunt̃·alijs eorum ca
ptis·alijs ĩ mosam demerſ alijs occiſ·Inter quos
etiã bruno comes occisus est·Sic filius petra patrẽ
veniẽs rediit ĩglori?·Coloniẽsib? fidẽ ĩpatori suã
rab?· at eor archiepo filiũ ĩpatoris oĩ patrẽ suũ
suum animamte colonia obsessa oppugnatur · se
non expugnatur· ·CXVII· ¶De mo
ribus eiusdem & aduersario eius a muríb? dene
rato Guillerinus·

INterim henricus imperator leodij moritur
Hic henricus hildebranni inimicus ore
facund? fuit·acer ĩgenio·elemosinis lar
gus·Sexagies & bis acie collata dimicauit·plures
inimicorũ eius vitam misero exitu finiere· Quidã
ex aduersarijs eius homo potens & factiosus duz
relupmata ceruice in quinto resideret·repẽte a mu
ribus circũuallat? est·vt nusq̃ posset effugere·tã
tus erat numerus bestiolarũ · vt in qualiber ãpla
puncta tot esse nõ putarent̃ fustibus & subsellijs
diu expulse fugari non potuerũt·Nullum vo no
cere temptabant nisi illũ solum quẽ dentib? et ter
ribili quodã occẽcu psequebant̃·Iste autẽ a famu
lis vltra iactũ sagitte in pelagus puectus est seo
frustra·nam otinuo tanta vis muriũ imũdauit· vt
marmor paleis cõstratũ iurares·Et cũ tabulata na
uis corroderẽt· & naufragiũ tritũ aqua p rimulas
ingrediens mmaret̃·famuli puppem ad lit? retor
quẽt·Miser ergo ille in terrã expositus·mox tor?
dilaceratus·horrendã muriũ famẽ expleuit · Sed
hoc ideo mirũ minus iudico q̃a certum est·in asia
ticis regionibus si leopdus aliquẽ mordic? attige
rit·pfestim muriũ copiaz aduentare vt vulneratũ
pmingant·immundũq; vrme diluuiũ pmitari hoĩs
extiũ·Si vero sedulitate artentiũ ĩtra·ix·dies vi
tata fuerit pnicies·aduocari medicorũ industriam
& pfecto valiturã·Conspicat? est relator meus
quendã eiusmodi sanciũ cũ desperet in terra obsa
lutem in altum iactatis anchoris pcessisse · Nec
mora plusq̃ mille mures vidisse corticib? malorũ
granatorum quor medullas exederant ĩclusos mi
rabili dictu·sed obstrepentib? nautis dimersos·
Nichil em̃ ille parens rerũ creatarũ destituit inge
nio·nichil noxium sine remedio· ¶CXVIII
¶De cõuersione petri alfunsi quondam iudei &
editõne libelli sui·

EO tempore petrus alfunsus quondã iu=
deus & moyses appellatus iudaismũ reli
quit·& ad fidem xpi uersus libellũ ele
gantem satis edidit·in quo cõtra iudeos & cõtra
saracenos egregie disputauit·sed in primis modũ
sue uersionis exposuit·dicens· ¶Petrus alfun
sus· ¶Omnipotens suo me spiritu inspirauit· &
ad rectam semitam direxit·tenuẽ prius oculorũ
remouens albugĩnẽ·& post graue animi corrupti
velamẽ·Tunc nobis pphetiarũ claustra patuerũt
& eorum archana reuelata sunt·vnde ppendim?
& quod est intelligendũ & quod inde credendũ
Cum itaq; pueniſſem ad tam excelsum huius fidei
gradum instinctu diuine miseratõnis exui palliũ
falsitatis·et nnouatus sum tunica iniquitatis·& ba
ptisatus sum in sede ostensis ciuitatis· In nomine
patris & filij & spũssancti · manibus glorioſi ste
phani eiusdẽ vrbis epi·Anno·M·cvj·a natiuita
te domini die natalis apostolorum petri & pauli·
Vnde & ob veneratõnem atq; memoriã eius dici
& apostoli nomen quod est petrus michi impositũ
Fuit autem pater meus spũalis alfunsus imperator
hispanie glorioſus· qui me de sacro fonte suscepit
& ob hoc eius nomen pfato nomini meo apponẽs
michi nomen imposuit·Petrus alfunsus·Cũq; ĩno
tuisset iudeis qui me antea nouerãt·& pitum in li
bris pphetarũ dictisq; doctorũ pbauerãt q̃ legez
xpianorum accepissem·& vn? ex illis essem· arbitr
ti sunt quidam me non hoc feciſſe· nisi quia vere
cundiam omnẽ abiecerã q̃ & deum & legem cõtẽ
pseram· Alij vero dicebant q̃ hoc fecissem · eo q̃
pphetaruz & legis verba non recte intellexissem·
Alij hocip̃m vane glorie imputabãt & hoc me fe
cisse calũniab int̃ ad secli honorem·eo q̃ christia
norum gentẽ ceteris oĩb? supesse cõspicerẽ· Nũc
ergo libzũ cõposui vbi omnes & meaz cognoscãt
intentõem & audiant ratõem in quo videlicz om
nium aliarũ gentium credulitatis destructõem p
posui·Postea vero xpianã legem omnibus pstan
riorem legem esse cõclusi· Ad vltimũ etiam oĩes
cuiuslibet xpiane legis aduersarij obiectões posui
positasq; pro meo sape cum ratõne & autoritate

destruxi · Librū autem totum distīxi p dialogum vt animus lectoris ꝓmptior fiat ad intelligendū In turandis etiam xp̄ianorum rationib? nomē qđ modo xp̄ianus habeo · ſ · petri posui · in rationibus aūt aduersarij confutādis nomen quod ante baptismū habueram · ſ · moysi ·

CXIX De errore iudeorū circa legis intellectū

REuera concedo nūc moisen filiuz amram verū ꝓphetā israhaeliticī populi missū fuisse a deo · ac vere et quidquid ex dei nomine ꝓphetauit fideliter enunciasse · Omnes quoqz post moysen ꝓphetas p eius lege cōfirmāda venisse · Nam & eadem lex a nostris quondā quib? fidem adhibemus doctoribus est trāslata · & apud nos habetur scripta · & nunc quidem recto sensu put debeo cōpletam eius fidem cōseruo · ac p rectissimas eiusdez semitas recto gressu ꝓcedo · Vi deo autem iudeos legis cultores solum eius superficiē attendere · literamqz nō spūaliter sed carnaliter exponere · & ideo ab ei? recta ītentōe alienos existere · maximoqz decepti sunt errore in eius explanatōne · Non remisceris o moyses doctorū vestrorū · qui doctrinaz vestram vbi tota lex vestra secundū vos mnitiē scripserūt · quomodo deū corpus & formā asseruerāt · eiusqz ineffabili maiestati talia applicant · que & nephas est credere · et absurdum audire · quoniā nec vlla cōstant ratōne quim etiam de ipo tales ꝓtulerūt sententias · que nō aliud nisi verba videnē iocantiū in scolis puerozuz vel nentiū in plateis mulierū · Iterū secundū intellectus nostri capacitatē dum legē explanatis · vos eo mō quo fieri nequit captiuitatē euasuros spatis · Iterū adeo inusitatū vobis fieri speratis miraculū in captiuitatis euasione vt vestros de? mortuos suscitet qui terzas denuo sicut pri? incipiāt mhabitare · Preterea vos exñtes in captiuitate ō omnibus legis vestre p̄ceptis etiaz secundū explanatōem vestram nichil nisi mimimū qđ ꝓtueor agere · Idipm autem quod agitis deo placere & acceptabile esse creditis · De hoc autē quod p̄termittitis eum nequaquā vos culpaturū esse ꝓfiditis qđ euidenter obtinet maximum locum erroris ·

CXX De errore eorum circa deitatis simplicitatem

ECce doctores vestri in prima pte doctrine vestre cuius vocabulū est benedictōnes dixerūt caput & brachia domini habere · & in cesarie pixidē corrigia ligatā gestare · ipiusqz corrigie nodum a postera capitis pte sub cerebro firmatū · Intra pixidem vero quattuor esse carthas cōtinentes laudes iudeorū · In sūmo autem sinistri brachij gestare aliā pixidem simili modo corrigia ligatā · Ibiqz cartham esse · laudes oīs que in quattuor p̄dictis scripte dicunē ꝓtinentez & de pixide quidez quā gestat cesarie ac de nodo corrigie sibi attrahunt autoritatez ab eo loco vbi dominus ait ad moysen · Videbis posteriora mea facies mea non videbiē · Tunc em̄ moyses vt aiūt videbat nodū corrigie · Nodum aūt ipius necessarium est alicuius pixidis esse · De illa vero quā gestat in brachio ꝓferūt autoritatē ab esaia dicente Iurauit dom̄? in dextera sua · & in brachio fortitudinis sinistraz intelligi volunt · in qua virtus illa pixidis cōtinet · Et ego quidem reminiscor illū me plegisse locuz · sed autoritas illa nullum eis ofert patrocinīū · Cum em̄ lex phibz deum moysi dixisse posteriora sua se visuz & quia deum mentiri nō posse cōstat · ita postea licet scriptura tacente nō dubitam? factū · nusqꝫ tamen lex innuit qꝫ moyses in eius posteriorib? aliquid viderit · Qualiter igitur cum ibi nodū corrigie quod sine risu vix dici potest dicitis vidisse · Iterū cum p posteriora nō solū ceruix · sed etiaz q̄libet ps corpis cōueniēter intelligi possit · hoc qđ vos eum vidisse ceruicē asseritis non ratōne vl'legis autoritate sed sola volūtate ꝓbatis · Et vt deum ceruicez (quod sane sapienti nephas & videt & est) habere ꝓcedam · Fieri tamen potuit vt moyses nichil in eo p̄ter ceruicem viderit · Aut siquid aliud fingamus eum vidisse potuit videre pilleuz siue nodum corrigie · ſ · in eius corona quaz vos dicitis angelum micraton capiti dei singulis diebus imponere · Vt autem vtar etiam ratōe nature vos deum caput & brachia totāqz corpis formā ꝓtēditis habere · Qđ si est · igitē deum lōgitudīs & latitudinis altitudinis dimensionib? ꝓstare necesse est · Si vero tribus his & altitudinis dimēsionib? clauditur corporeis ptibus terminat̄ qđ euidenē inconueniens esse ꝓbat̄ · De corrigia vero quam eum in capite habere dicitis · duo nunc ꝓpono vobis · Illa nāqz corrigia aut est de ipo · aut aliunde · Si est ō ipo · iam deus diuisus est a se · Si vero aliūde · aut creator aut creatura est · Si creator est · ergo duo sunt creatores · Si creatura est · iam quedā creatura maior est quadam pte creatoris quod inc̄ueniens est · Preterea quero a vobis vtrū hoc qꝫ eū in brachio vel in capite gestare dicitis · aliqua gestet necessitate aut sine necessitate · Si necessitate iam creator creatura indiget · quod inc̄ueniens est · Si vero sine necessitate · ergo deus aliquid supfluum gestat in se quod aliud inc̄ueniens est ·

CXXI De erroribus ipsorum circa ipius immensitatē diuinitatis ·

PReterea vestri doctores aiūt in libro doctrinarū qꝫ deus est in occidente tantuz autoritate · ſ · esdre hoc cōfirmantis dicētis · Exercitus celi supplicat tibi · sic illud exponentes · Cum omnes stelle in occidentem decidūt · tūc exercitus celi supplicat deo · & quoniā hec stellaꝝ supplicatō fit in occidente · Idcirco deum in occidēte asserunt esse · Hec inquā est illorum sententia qui quāqꝫ a cognitōne dei sunt alieni · si mundi saltem figurā agnoscerēt · nunqꝫ de deo tam indigna sentirent · Nos em̄ orientē non dicimus nisi locuz illum vbi stelle ꝓius apparēt · nec occidentem nisi vbi aspectui nostro dispēt · Igitur in quocūqz loco vis cōsistere & ab eo rectam lineam ad orientis ptem dirigere que cuz ad locū puenerit vltra quē visum nequis tendere · locū illū orientē tibi esse cognosce · Eodem modo si ab eo in quo consistis lineam rectam in occidentem exerceris cuz ad talē locū qui visui tuo terminū ponat pueneris · ipm quoqz constitue locū occidentis · Itaqz nec locus orientis nec locus occidentis idem est omnibus · nec eadez hora ortus vel occasus est nobis cum ceteris gentibus · sed secundum varietatem locoꝝ in longitudine variant̄ · Iterū vestri doctores in · iij · doctrine libro deum asserunt esse ī loco sex ptib? terminato affirmantes hoc danielis testimonio qui ait · Cum egrederer ecce ꝓnceps grecorū ingressus · Ex hoc enim cōcipiunt qꝫ in tali loco sit deus vbi introitus sit et exitus · Qđ si ita est · patet ergo qꝫ in loco cōsistat sex ptibus termīato · Si vo ēmīato circūscribitur loco · tunc aliquis locus vacuus est

a deo·Qđ si est quomõ scit qđ in alio sit·vbi ipe non est loco·aut quomodo opatur in eo·Sed dicitis ꝙ talem sapientiã & voluntatez habere potest vt p sapientiã nozit·& p volũtatẽ opetur qđ alibi est·Volo ergo vt michi respõdeatis vtrũ illa sapientia & voluntas in eo sint & semp cum illo· An extra illum·& sic quãdoqz sine ipo· Nã si dicatis ꝙ non extra illum sint sed in eo·de his idem pueniet qđ de ipo·quia nõ in omni erunt loco·Quomodo ergo scire poterit aut opari qđ alibi sit· Si vero dicatis eas extra illum esse & omnem locum implere·tunc ab illo sunt diuise·Sciũt em̃ aliquid quod nescit ille·& operanẽ p se qđ non opaẽ ipse Ipe em̃ sunt creatrices·& mundus deo nõ indigz Sed dicitis possunt quidem in eo esse & in omnez locum sciendo & opando emicare·sicut sol cum in vno cõsistat loco·radios tamen vsqz q̃qz calefaciẽdo diffundit & illumiñdo·Si ita est.sequiẽ ergo ꝙ illa sapiẽtia & voluntas non vbiqz ꝓsistant eq̃liter·Quidquid em̃ diffundiẽ hoc modo nõ eandez vim habet in vltio quã in sui principio quod mimime ꝓuenit deo· ·CXXII· De hoc ꝙ fingunt deum infirmũ quotidie irasci & flentez orare p eoꝝ captiuitate·

QVoniam autem deo termiñ imponere audetis·Vtiñ vel simplũ crederetis & non ei accidentia corpis ascriberetis·Nã dicitis quidem eũ semel irasci diebus singulis afferentes in mediũ testimoniũ quod dicitis·Fortis irascitur quotidie Prima etiam hora diei eũ irasci asseritis· Huius ire causam esse dicentes ꝙ in illa hora reges iniquitatis exurgentes sibi diadema ponunt & solem adorant·Videtis nunc ꝙ absurdus sit iste sermo & ꝙ fatui qui hoc ptulerũt·cũ ire discretõem ignorent·& quã si nossent nõ hoc de illo sentirẽt·Ira enim est cum audito aliquo qđ displicet vbo·fel colera rubea feruet & sup epar diffunditur·& sanguini ꝓmiscet·Inđ siquidem hõ calescit & in facie pallescit Hoc autem nulli ꝓdeit rei nisi que ex quattuor elementis ꝓponitur· Dei autem talibus non subiacet limiamẽtis·Non miꝝ etiam illud abhorrendum est ꝙ dicunt eum tali re irasci de qua se non possit vlasci· quod si posset ira pfecto eius quiesceret·Aiunt p̃terea ꝙ ipsius hore qua irascitur pũctũ nemo nouerit vnq̃· nisi balaam filius beor·in quo·s·vobisip̃is otrarij estis cum ex vna pte moyses uocet eũ ariolum uos etiam iniquum uocetis· Ex altera uero parte illum de deo eẽ prudẽtõrez moyse sigficetis·qz punctũ nouerit hore quod moysẽ latuit·Nec hoc sufficit eis de deo dicere·sed ip̃m etiam quotidie semel in die plorare·& ab eius oculis duas ꝓdeuntes laẽmas in magnum mare dicunt decidere·& has illũ fulgorem a firmãt esse·qui tpe nocturno de stell' videtur cadere·Hec autem ratõ deũ ex quattuor elementis ostendit cõpositũ esse·Non enim fiunt lacrime nisi ex humiditatis abũdantia descendentis a capite Si aũt est ita·ergo elementa sunt dei materia·Omnis autem materia prior est ac simplicior forma·Ergo & ista prioza deo sunt & simplicioza·quod vtiqz nephas est credere·Itaqz si deus talis est vt & dicitis cũ nec cibo nec potu fruaẽ·& quotidie duas ex se lacrimas emittat·necesse ẽ illum decrescere nisi forte de aquis que sup celos sunt iugiter bibat·Deniqz ex verbis eoꝝ intueor ipos ignorare quid ille sit fulgor·sed fumosus quidam vapor est nimiũ siccus qui de terra cõsurgit

Vnde & loca nubium trãsit ꝓueniẽs ad locum vbi non est calor multus·quoniã a motu firmamenti ẽ remotus·Quo cum ꝓuenerit·& in vno loco mlt̃ coierit·ip̃ius loci calore paulatim crematur et crematus euanescit·Et hoc esse dicimus qđ p aerem discursitare videmus·Fletus quoqz ip̃ius quez indigne deo ascribũt·iudeorũ captiuitatẽ causã esse dicunt·quietiam ꝓpter dolorem ip̃m ter in die q̃si leonem rugire asserũt·& ob hoc celum pulsare pedibus more calcantium in torculari ferunt·More quoqz columbe quendã susurrij sonitũ dare & aliquãdo caput mouere·ac dolẽtis voce dicere·Neu michi heu michi·vt quid domũ meam in desertz redegi·templũqz meũ cremaui & filios meos ī gẽtes trãstuli·Heu patri qui filios suos transtulit·heu filijs qui translati sunt đ mensa patris sui·Dicunt etiã ꝙ quidã doctorũ vestroꝝ ī quodã loco rumoso hanc audierit vocem·Aiũt p̃terea ꝙ tanq̃ piens inuicem pedes collidat·& more dolentis manibus plaudat·& quia quotidie orat vt miseri cordia eius in populo suo sit sup iram eius·

·CXXIII· Sugillatõ p̃fati erroris·

VErum si deus vt aiunt orat·quem q̃so adorat·Aut eius ꝓpter qđ adorat ẽ potens aut impotẽs·Si est impotens frustra se adorat·Si vero potens·aut vult aut ñ vlt id ꝙ quo adorat·Si non vult·pro nichilo orat·Si autem vult tunc orare non est necesse ex quo potest & vult·Hec ergo sententia omnino aliena est a cognitõne diuina·Si etiam verũ est deũ vt aiũt p nobis plorare·vt leonẽ rugire·celum pedibus pulsare·more columbe gemere·caput mouere·ac dolentem clamare ip̃m·p̃terea p̃ dolore pedes collidere·manibus plaudere·& quotidie vt vestri misereaẽ orare·quid vestrã ne liberemini captiuitatem ip̃edit·an a vobis an ab ipo hec mora ꝓcedit Si em̃ ab ipo dicitis·ip̃m ad complendã voluntatem suam minus esse potentẽ ostenditis·cũ aliqđ volentem ꝓplere nec valentem·eum plorare more pueri asseritis·Si autem nunc impotens est·dicite vtrum in futurũ potestatẽ habiturus sit·an ñ Si nunq̃ habiturus est igiẽ & vester & illius dolor fine carebit·Vestraqz oratõ & spes nulla est·si vero habiturus est certo tempe·restat vobis dicere quid sit quod ꝓhibeat eum modo habere·videlicet verum hoc imputetis annorũ eius paucitati·mẽbrorũ debilitati·an obstaculo cuiuslibet rei a qua nequeat defẽdi quod nephas est de deo credere·Legimus em̃ in scripturis sacris quibus uos fidem nobiscum adhibetis deũ antiquis temp̃ibus maiora miracula fecisse·q̃ sit vos de captiuitate liberare·Inter que & egiptum decem plagis ꝓcutiens inde vos manu valida eduxit· & postmodũ etiam de captiuitate babilonis liberauit·Nõ ergo dicere potestis ꝙ potens non fuerit etiam diebus antiquis·Si autẽ eo volente vos liberare vos eiꝝ voluntati ptinaciter obsistitis·vt quia ille vos in captiuitatem cõiecit·vos ecõtrario plusq̃ ipe velit in illa pouretis·debz vtiqz voluntati vestre satisfacere·& non seip̃m assidue tanto meroze õp̃imere·Sed dicitis deum captiuitatis vestre terminum p̃fixisse·& donec illud quod ostituit & iurauit & firmauit tempus aduenial vllomodo vos liberari posse·At in hoc uerbo mscientiam deo ascribitis·cuz tale quid eũ statuisse dicitis atqz iurasse qđ postea peniteat eũ firmasse· Cuiꝝ rei signũ esse ostẽditur quod tot modis p uobis iugiẽ affligiẽ

Quod si pfciſſet· nó antea oſtituiſſet· Inſipiens ergo ſcóm vos fuit· qó etiam cum apud vos oſtet ei vtiqz mdulgere debetis· non eum pcibus inquietare aſſiduis· Quanto em eum vt vos de captiuitate eripiat frequẽtius oratis· tãtomagis eiꝰ dolore m mnouatis· Debet ergo quiſqꝫ huiuſmodi credere doctoribꝰ· & fidẽ eoꝝ accomodare tractatibus· ·CXXIIII· ¶ Qꝫ corpalia dicuntur de deo m ſcriptura nõ ꝓprie ſed tropice·

SEd dicit michi aliquis· Cũ illi dicta ſua ꝓphetaꝝ autoritate ꝓfirment· cur tã graiter in eos mueberis· & in ꝓphetas nichil dicis· An neſcis ꝓphetas dixiſſe· caput & oculos & nares & manus & brachia· & vniuerſa corpozis mmamenta deũ habere· Dixerũt etiam illuz ſingulis diebus iraſci· & vt leonem rugire & alia multa huiuſmodi· Cui ego reſpondeo· qꝫ obſcura ſunt ꝓphetarũ dicta· nec omnibꝰ ſatis apta· Propter hoc cũ m eis talia mueniꝫ que ſecundũ literam accipiẽtes a tramite ratõnis exorbitent· allegorice illa interptamur· vt ad rectitudis ſemitaz reducamus· Neceſſitas em cogit hoc nos agere· quoniã aliter non poteſt ratõ litere ſtare· Veſtri autem doctores nequaqꝫ deuz vt oportuit cognouerunt· ideo dicta ꝓphetarũ ſupficie tenꝰ exponẽtes m eis erzauerunt· Si autem vis ſcire qꝫ quedã verba ſcripturarũ allegorice nos oportet intelligere· eo qꝫ ad literã expoita non poſſunt ſtare· Vide quid liber numeri dicat de filijs chore· Apiens inquit terza os ſuum deuorauit illoſ· nũquid terza habet os· Item m libro iudicũ ait gaal ad zebul· Ecce ꝑ'us de vmbilico terze deſcẽdit· Nunquid terza vmbilicũ habet· Dauid quoqz ait· Gaudẽt campi & omnia que in eis ſunt· Et iterũ· Flumia plaudent manu ꝛc· Nunquid campi gaudere· flumina manus habere· vel montes poſſunt exultare Salomon quoqz ait· Aues celi portabũt vocẽ tuã ꝛc· Nũquid vel auis verbum dicere vel habẽs pẽnas aliquid poteſt anũciare· Abacuc etiam ꝓphe ta dicit· Lapis de piete clamabit ꝛc· Nũqd vel lapis clamare vel lignũ poteſt reſpondere· Deniqz corpea que deo aſcribitis· non niſi corpee ſubſtantie & rei cõgruunt imaginarie· deum huiuſmõi eſſe indecens eſt credere· Conuenit ergo que de illo tanqꝫ corpeo dicunt ſcripture· non literaliter ſed allegorice vl' tropice exponere· Nam ſi deum imaginem aut ſimilitudinẽ vllam habere dicimus multis ꝓphaz autoritatibꝰ ꝓtraimꝰ Verbi gratia moiſes ait filijs iſrhael· Cuſtodite ſolicite animas veſtras· Non vidiſtis aliquã ſimilitudinẽ m die· qua locutus eſt domiꝰ m oreb de medio ignis· ne forte decepti facietis vobis ſculpturam ꝛc· Cunqz ꝓhibuiſſet eis ne deum ꝓpoſitis corpalibꝰ aſſimilarent· veritus etiam ne forte corpibꝰ eum ſimplicibus ꝓformarẽt· Adiunxit ne forte eleuatis ad celũ oculis videns ſolem & lunã & omnia celi aſtra erroze deceptus adorez ea ꝛc· Nec reputes moyſẽ hoc populo iubentẽ metuiſſe· ne ꝓdictoꝝ corpuz figuras vel imagines adorent· cum iam creaturas eſſe non dubitarẽt· Sed hoc potius timuit ne deum imaginẽ alicuius horum habere crederẽt· Et idõ ꝑ illo huiuſmodi factas ſimilitudies adorarẽt Eſaias quoqz ꝓpheta ait· Cui ſimilem feciſti deũ aut quã imaginem po· e· Et iterum· Cui aſſimulaſtis & compaſtis me & feciſtis ſimilẽ· Dauid etiã verba deum non eſſe localẽ cõꝓbant· vt ꝑ hoc cõſequenter eum non eſſe corpeum mnuant· Ait em quo ibo a ſpiritu tuo ꝛc· Salomon etiam idẽ ſentiens ait· Sic celum & celi celoꝝ cape te nõ poſſũt ꝛc· Et hieremiaſ· Nũquid nõ celum & terzam ego impleo dicit domiꝰ· Ecce liquido patet qꝫ ſi ſcripturas doim corpus & omnia corpis mẽbza dicentes habere· quarũ autoritate volumus hoc ꝓbare ſupficietenus exponamꝰ· omnibus ſupdictis teſtimonijs ꝓtraimus· ·CXXV· ¶ Rationes de deo ꝓphetice·

TVnc m magno palatõ ratõnis accubituri ſolum eius quibuſdam ſententiaꝝ floribus ſternamus vt poſtea dlectabiliꝰ i eo ratõcinaturi ſedeamus· Illeqz ſententie vobis erunt quidam gradus ad ꝓbandũ qꝫ deus ſit· & ad cognoſcendũ quid ſit· Prius em debemꝰ ꝓbare deum eſſe· & poſt oſtendere nichil ei ſimile eſſe Quedam nãqz ps hominũ & deum eſſe negant· & mundum ab eterno & ſine creatore fuiſſe affirmãt Que nos neceſſitas cogit· vt etiam ratõnibꝰ philoſophicis prius deum eſſe monſtremꝰ qui mũdũ creauit· Si em mundum cũ omnibꝰ que m eo ſũt creatum eſſe oſtendã· tunc deum eius creatorẽ neceſſario eſſe ꝓcludam· Cunqz mundi creatorez eſſe ꝓbauerimus· cõſequenꝫ ipm habere nullã ſimilitudinem ratõne oſtendemꝰ· Itaqz fere m hoc omneſ phi ſentiunt· qꝫ pfecta ſapiẽtia principiũ eſt omnium rerũ· lumen pclarum· ſubſtãtia ſubſtantiaꝝ argumentũ rerũ vniuerſarũ· Poſt hanc eſt anima poſtea vero materia· Que· ſ· duo ſimplicia ſunt et omnium creaturarũ prima· totiuſqz rei cõpoſite origo & cauſa· De quibus gradatim factũ eſt firmamentũ cũ omniũ quas poſſiz varietate i magi num atqz formarũ· Nam firmamentũ quidem cũ omnibus que cõtinet eſt reuera ꝓpoſitũ· licet eoꝝ reſpectu que circulo lunari ſubiacent dicatur ſimplum· Sic em eſt m rebus omnibꝰ· vt aliud reſpectu illius ꝺ quo factum eſt dicaẽ cõpoſitũ· reſpectu vero eius quod de illo fit ſimplũ· Et qz omis materia eo qꝺ ꝺ illa factũ eſt ſimpliciꝝ eſt· nec m ſe ſui ꝓpoſiti formã vel imaginẽ habet patz firmamenti materiã nullam m ſe corpeam formã habere & ideo omnino ſimplã eſſe· Qꝫ ſi dicamꝰ aliquid i ea cõpoſitum eſſe· aliam quoqz materiam neceſſe eſt eſſe de qua ꝓpoſitum ſit· que et illa ſimpliciꝝ· ſit· Sed et illam dicenteſ cõpoſitam· aliã quoqz fatebimur ſimpliciꝝẽ habere materiã· et ſic m infinitum ꝓcedemus· Quod vt vitemus· neceſſe eſt vt illam materiã· ſ· firmamẽti ſimplã eſſe fateamur· Et quoniã materia ipſa varias m ſe quas vnqꝫ habuerat nouiter m ſe formas ſuſcepit· cõſtat qꝫ eaſ non ex ſe ſed alterius rei adiũctõne· que et potentioꝝ et ſimpliciꝝ ſit habuit· que· ſ· m ſe diuerſas formas et imagines fecit· maxime cũ nulla ſibi neceſſitas eſſet· vt taleſ m ea fierent forme vel imagines· Hoc magis ex anime deſiderio factũ eſt que tali rei voluerit ꝓmiſceri· cui nunqꝫ fuerat ꝓmixta vt m ea ſua pateret potentia· Hec igitur pꝰqꝫ illi rei ꝓmixta eſt piter & ꝛglutinata· ex noua ꝓmixtõe nouis eſt materia formiſ informata· Quoniã ergo firmamẽtũ cũ oibꝰ q̃ poſſiz ſecundũ pbos ꝓpoſitum eẽ nõ dubitaẽ· neceſſe eſt vt ꝓncipiũ habere credaẽ· Etem cõpoſitũ omẽ neceſſe eſt ꝓpoſitorẽ habere quia nec aliquid poteſt ſeipm creare· Creatorem ergo mundi qui deus eſt· eſſe neceſſe eſt· Quem· ſ· nec creatum eſſe nec nouatum ſz eẽnuz neceſſario credere cõuenit· Alioquĩ creatorum vl' nouatorum numerus fine carebit· nec compoſitũ

ſed ſ. mplicem oportet eum intelligi · quia omnis cõpoſitio motus eſt et actus ſimplicis rei· Preterea qđ primũ eſt· principium habere non poteſt· oĩſ autem ꝑpoſitõ principiũ aliquod habet· Itaq; neq; corporeus eſt· quia corpeũ omne ꝑpoſitum eſt Iterũ neq; mobilis eſt· quia om ne qđ moueẽ pti= bus cõſtat· & omne tale cõpoſitũ eſt· Rurſus nec variaẽ nec corrumpiẽ· qua vtrũq; mortalium eſt· primũ autem omniũ ĩmobile· Item nec creſcit p ſe nec augeẽ aliunde· Nam omne quod vel cremẽtũ recipit vel augmentũ ꝓculdubio eſt ꝑpoſitũ· Itez nec decreſcere ꝓbatur· quia quod decreſcit corrũ pitur· Rurſum nullius creature in aliquo ſimilitu dinem habet· quia ſimilitudo qualitatis eſt · Ipſe vero nulli ſubiacz qualitati· ergo nec ſimilitudini Preterea duoꝝ aliquorũ ſimilitudo vnum pificat alij· ei vero nichil poteſt in aliquo pificari· Deiq; cum materia que creata eſt· nullã habeat in ſe for= mã vel imaginẽ· multomiꝰ ipius nature creator deus qui ſimpliciorís ac ſubtiliorís eſt nature vi= lam putandꝰ eſt habere ſimilitudinem·

·CXXVI· De mundi ceratõne·

Ece ratõnibꝰ ꝓbicis his qui nõ credunt ſcripturis ꝓbauimꝰ deum omniũ eſſe fa ctorem· nullãq; habere creature vllius ſimilitudinẽ· Porro iuxta eoſdem ꝓbos ex diũctõ ne vniuerſalis anime cũ materia gravatĩ facta ſũt omnia· Dicunt eñ ꝙ quãdo materie anima cõiun cta & ꝙglutinata fuit· primo omniũ formatuz eſt & ꝑpoſitũ maius firmamentũ in quo nulla ſunt ſi dera· & quod omnes circulos moueri facit· Poſt illud vero formatus eſt ſignifer circulus ĩ quo· xij emicant ſigna· Tercõ loco factus eſt ſiderũ circu lus· que ſemp ſitum ſuum ſeruantia in locis ſuis p durant fixa· Quarto loco ſaturni factus eſt circu lus· Quinto iouis eſt orbis locatus· Sextũ porro locũ martis ſibi vendicat enſis Septio ſolis circu lus lucet· Octauũ veneris globus poſſidet· Nonũ mercurius ſortitus eſt· Da lune ꝓtes decimus lo cus inferiores· His vero circulis omnibꝰ ꝙpletis ac ceteris que ſunt in eis· tunc cepit motꝰ iſte ro tundus qui dicitẽ ſimplex ac ꝓfectus· & motꝰ ille in materia calorem qui effuſus eſt ꝑ eam genuit· ipaq; eum recepit· & inde facta ſunt· iiij· elemen ta· videlicet· Ignis & aer· terra & aqua· Quia vo motu & virtute qualibet ab aliquo ꝓcedẽte quan to ꝓximiora ſunt illa ad que ꝓdeunt his a quibuſ ꝓcedunt· tanto maiorẽ inde vim & fortitudinẽ ac cipiunt· calor il le qui de motu firmamẽti ꝓceſſit ĩ locis vicinioribus multo plus incaluit· factuſq; ẽ ignis calide nature videlicet ac ſicce · Quia vero pauliſp calor ille longiuſ a firmamẽto receſſit vim ſuam modice iam amittenſ aliquantulũ tepuit· ac debilior fuit ſed etiã ſeſe hec illaq; cõmouit · vn de facta eſt aeris natura calida videlicet & humi da· Omnis eñ calor ꝙdiu fortiſſimꝰ exiſtit· defice= cat & cõburit· Exquo vero tepeſcit· molleſcere ac liquefieri facit· Quoniã aũt adhuc longiꝰ a firma mento receſſit· radice quaſi ꝓcul exiſtente vigorẽ amiſit· Ideoq; natura ꝑfluxit frigida· factaq; eſt liquida & põderoſa videlicet aqua· Et quia lõgiꝰ adhuc ꝙ erat a firmaĩto receſſit· ipa frigiditatis natura ꝓpter nimiã remotõnem fortior ac ſpiſſior cõgelatior & durior extitit· factaq; eſt frigida & ſicca· & ipa eſt terra· ·CXXVII· De formatõne rerũ ꝑ interualla ſex dierum·

QOmpleta igitur hoc modo elementorum creatura· mouit eaz natura & vis firma menti ad faciendã voluntatẽ & iuſſionẽ dei· Cũq; vis firmamẽti ſic admiricẽ mouiſſet cun cta· ꝓmixta ſunt ĩter ſe piter & cõiun cta· Et ipa eorũ cõmixtõne geĩta ſunt alia mĩora corpa· ſ· ima nimata & animata· Inanimata videlicz vt lapides & metalla ceteraq; que cõtinenẽ in terra nec cre= ſcunt· vt argentũ viu ũ & ſulphur & alia· Anima ta vero vt arbores & herbe· Animalia quoq; & irrationabilia vt bruta· & ratõnale· ſ· homo qui fa ctus eſt poſt omnia· Hec autẽ omnia licz diuerſa ita diuina reſtrĩgit potentia· vt in uullo peĩtus re pugnantia ſibi videanẽ aut diſſona· Sed & vnum quodq; iferiꝰ reſpectu ſupiorís ſimplũ reſpectu vero inferiorís dicitẽ cõpoſitũ· Humanũ autez cor pus quod omnibꝰ inferius· quia ſub eo nichil eſt in ordine rerũ· non ĩmerito dicitẽ cõpoſitum· factꝰ qz eſt homo ex ſimplici oĩno· i· anima & corpe om nimo cõpoſito· Dicunt aũt ꝓbi ꝙ ratõnalis anima ꝓcedit de vniuerſali· Iudei vero omnes animas ĩ principio mũdi ſimul aſſerũt eſſe creataſ & in uno loco repoĩtas· & quouſq; incorpenẽ omnes nõ eſ ſe venturũ diem iudicij· Exquo autẽ incorpabun tur· ſtatim ꝓuenire finem mũdi· Porro xp̃iaĩ quo tidie nouas aſtruunt animas ꝓcreari · formatiſq; nouis corpibꝰ infundi· Quidquid autem de aĩma quiſq; credit ꝓculdubio qui ratõem dedit omĩa fecit· & omniũ cauſa exiſtit· Ipe igitẽ hominẽ pfu= dit & illuſtrauit ſue celſitudĩs ſapientia· ꝑ quã & cognoſceret & diſcerneret omnia· Facta eſt itaq; ſpecies hominis inter ſpecieſ aĩalium vtiq; melior & elegantior & in omnibꝰ pſtantior· Vude & iu ſte vocaẽ microcoſmꝰ· i· minor mundꝰ · Sed hic ĩ fideliũ ordiẽ queſtio· Cum deus inquiũt vt dicitis omnipotẽs ſit· cur hec omnia que creauit nõ ĩ uno ſed in tot dierũ ſpacõ pauliſp opando compleuit Quibus ego reſpõdeo· Qz ratõ non patitẽ vt quo niam vna creatura tardius eſt creata ꝙ alia· Ideo ſummus earũ creator minus potens credaẽ· Non eñ hoc ex eius ipotentia fuit· Sed quia illarũ alte ra mollior· altera durior in forma ſuſcipiẽda fuit· Verbi gratia· Si ferum & es· plumbũ & ſtanũ pi cem & ceram ſimul accipiaſ· & maſſam ex omnibꝰ iſtis ꝓmixtam eodem momẽto in ignẽ mittas nun quid omnia vno eodemq; tpis ictu liquefiẽt· Nõ vtiq; ſed prius cera· poſtea pix· deinde ſtannũ· d inceps plumbũ· poſtmodũ es ad vltimũ vo ferrũ Nunquid hoc imputaſ ignis virtuti· an eoꝝ varie debilitati· Nã vtiq; virtutẽ ignis eandẽ erga om= nia cuncti norunt· Sed ea que molliora ſunt citi= us· que vero durioza tardius liquefiunt· Sic ergo & in creaturis mundi non alia de cauſa tot dierũ trãſiuit mora· niſi quia quedam eaz tardiores fue runt in ſuſcipienda forma ·CXXVIII·

De quibuſdam fabulis libri tharuth id eſt doctrine iudeorum·

Sed doctores veſtri dum nobis in quibꝰ dam ptinaciter obſiſtere nituntẽ· ipi etiaz ſibimet cõtrarij inueniuntẽ · Dicunt enim ꝙ deus quando firmamentũ conſtituit· peĩtus il lud ꝑficere non valens· quoddã magni foraminis ſpacium in ſeptentrionali parte reliquit· vt ſiquis aliquando exurgens equalẽ ſe ei opponeret· reſpõ deret ei dicens· Si tu ſicut ego deus es locũ illum quem ego reliqui aptum claude ſi potes· Hoc aũt ꝙ patens ſit mendaciũ omnibus eſt manifeſtum ·

Septentrionalis etem poli aciem altissimã sempé sup nos ne vnq̃ occultari conspicim? ·ipmqz totũ integrum pfectũqz videmus· Aliud quoqz ridiculosum dicunt val de·s·filijs iacob patrẽ suũ portãtibus ad sepulcrũ·filios esau patrẽ suum similiter ad sepulcrũ deferẽtes cũ magno comitatu eis occurrisse·vt cum vtrĩqz magnus esset exercit? singuleqz ptes sibi vellent sepulcrũ vendicare· Dan aiũt montẽ ascendisse·tanteqz magnitudis lapidẽ pcidisse·quanta multitudo totius exercitus esau esse posset·Ipamqz molem capiti sui impositam attulisse vt sup hostium cuneũ illam pijciẽs omnes vno ictu psterneret·Cũqz aduenies iã ambos cuneos ocorres inuenissz·molem quẽ attulerat i mare piecit·cuius magnitudĩe aqua maris terminos suos excedens duas ciuitates sui effusione subuertit·Et ipe sunt quas lõgo tempe post pharao rex egipti filios israhel edificare pcepit·Nonne quesorisu summo digna tibi videẽ adinuentõ hec ·Cum em̃ filij iacob adhuc tãtummõ·xij·essent·viri esau de tribu sua iam quadrigẽti existebãt·Nunc ego numero filiorũ israhel crescente quãto maior estimari potest filiorũ esau numerus fuisse·Tantaz em̃ oportuit eorũ multitudinẽ existere·vt & filijs iacob & toti egiptioz gẽti que cũ ioseph venerat posset obsistere·Nunc itaqz discerne quid horum dignius sit ad miratõne·s·vel vbi tantũ inuenerit montem·vel quo monte tante magnitudis molez vel quomõ in capite tanti põderis potuerit gesta re molẽ ul' lapidem·vt tam magnã psternere posset cohortem·Libet adhuc aliud innotescẽdo ridículum maiorẽ ostendere fatuitatẽ iporũ·Aiũt em̃ p moyses ppter legem suscipiendã in celũ ascendit·& ibi cũ angelis taliter altricat? sit· Dicebãt em̃ inquiũt angeli ad eum· Legem hanc ferze tibi mime sinim?·quã nobis plusq̃ filijs israhel necessariam esse scimus·Ad hoc moyses insolita visiõe pterritus·nichil respondere psumpsit·sed domio se cõfortante·& vt secure responderet pcipiente angelis ait·Cum lex ista regendorũ corpoz oti me at pcepta·non satis cõsidero cur vobis qui spũalis tantum creatura estis sit necessaria·Ad hoc nõ habentes quid dicerẽt angeli·sticuerũt victi·De moysi ergo victoria fertis deum risisse & valde letatum fuisse·& ita moysẽ post triũphum cũ legeatacrẽ descẽdisse·Quid queso fatuitatis in hac lasciuia continẽ·Quomõ em̃ moyses corpis mole d pssus altitudinẽ celi potuit ascendere·aut quomõ deo legem dare volente ãgeli phibere·Quid itez stolidius est q̃ dicere deum vno vincente & alio victo exultare·ac puerili modo ridere·Item si angeli vt dicitis legis illius retinende tã auidi erãt cur non eam a deo quesierãt·Vl' quid pderat eis ptentõnibus deseruire·poterant em̃ legem ipsam etiam cũ iudeis obseruare·nec erat ratio cur eam moysi deberent inbibere· ·CXXIX·

¶De quibusdam alijs fabulis eiusdem·

Dixerunt pterea·q̃ choze dum heremũ cũ moyse & filijs israhel pteribat· tricẽtos camelos onustos habebat nichil aliud ferentes nisi solas thesauri eiusdem claues·que vidlicet de uaccarũ coijs omnes facte erant vt leui? ferzi possent·Nunc ego si placet pputem?·& vez hoc stare possit videamus·Demus libze·vij·claues admimus & q̃ camelus admin? sexcẽtas tulerit libras supponam?·erũtqz claues triamilia sexcẽte quas vnus ferebat camel?·Fientqz claues trecẽtorũ camelorũ mille & octogintamilia·Sz cũ quelibet clauis admimus sit vnius arce· quot sũt claues pculdubio totidẽ erunt & arce·Denẽ itaqz cuilibz cãelo due arce & erũt cãeli ferẽtes arcas l·xl·M·Sed & iuxta diuitũ quibus maioz est cura de custodiendis diuitijs cõsuetudinẽ oportuit adminus duos camelos vnũ habere custodẽ q̃ cuz sũma diligẽtia thesauros obseruaret·vix etiã dozmitaret·Sicqz camelorũ custodes inueniunẽ ducẽti &·lx·M·Scriptura vero attestãte didicim? q̃ exercitus choze p domos & cognatõnes & familias suas non erant in octomilia·dc·Non mim? hís omnibus cuilibet pstat ridiculũ alió quod ipi memozant factũ·Dicunt em̃ angelũ mortis cuidam viro nomine iosue filio leui doctozi appuisse eiqz dixisse·Ad hoc veniss me noueris· vt animã tuaz suscipiam & moziaris·Nequaq̃ ille inquit faciaz qđ hortaris nisi prius michi padisum ostenderis· Susceptũ igitẽ angelus in alis suis duxit ad locuz vnde videret padisum·Quem ille vt vidit ò alis angeli dilapsus in padisum se cadere pmisit·Angelus ergo deceptũ se esse dolens·irato vultu minis egredere inquit vt moziaris·Nequaq̃ ait ille egrediar·Cunqz secundo ac tercõ angelus idipsũ cum magno clamoze repetereret·& ille verba eius negligeret·omotus nimiũ angelus ad deum pgẽs querimoniã fecit rei huius·Deus aũt eum rogauit redire·vt hoĩez illũ de padiso egredi pciperz exdi nomine·Itaqz veniens angelus ad padisũ ait·Deus vt egrediaris pcepit·Iurauit ille & ait·Per deum nunq̃ egrediar·Angelus ad deum redijt et dixit·Iureiurando se nunq̃ egressurũ inde firmauit Dans itaqz iudiciũ deus respondit· Omnia volumina vice & actuuz eius reuolue ac diligenter rege·siquãdo eum iurasse ac peiozasse inueneris·nũc quoqz nichil sibi iurasse valebit Si vero nunq̃ piurijũ fuisse pbaueris·hac vice nequaq̃ timebit·Itaqz illius vite volumina omnia discutiẽs studiose nunq̃ inuenit eum peiorasse Dimisit ergo illuz vi ctus·qui vt dicitis vsqz hodie pmanet incolumis atqz viuus·Cõsiderate nunc queso q̃ risu dignissima notari possint in hoc sermũculo· Quid enim plus meremur·an fatuitatẽ angeli qui callidã hominis artem nõ prius agnouit·an hominẽ q̃ audito p angelum dei pcepto contra i pm pceptũ iurare ausus fuit·An dicem? impotentiã dei fuisse q̃ non nisi p mendaciũ illum de padiso potuisset expellere·An ipius dei ascribemus ignozãtie q̃ aliter scire non potuit vtrũ piurus fuisset·nisi eius vite librum reuolui iuberet·Plane hec omnia fatuitate sunt plenissima· CXXX· bterum de ceteris eiusdem·

Dec mim? supradictis stupendũ illud mõstrũ quod og rex basan videns ingentez filiorũ israhel exercitũ·videlicet sexingẽtamilia & triamilia·& quingentos viros·a·xxx·annis & supra exceptis mulieribz? & puulis qui supputari non poterant·molem inaudite magnitudinis capiti suo imposuit·Et cum ea totam expedi tõnem psternere voluit sed vpupa videlicet auis mima eidem moli supsedit·eãqz tãdiu rostro suo ocudit·donec foramine magno iuxta quantitatez capitis eius pacto moles caput trãsiliens i humeris eiusdem subsedit·Capite autẽ sano et icolumi corpe toto fortassis adhuc eam a collo sbleuasset nisi adauctozũ subito dentiũ quãtitas impedisset Mox enim vt lapis in collum eius descendit· ita

repente sibi dentes adaucti sunt·qꝫ iam cum eã vo luit subleuare non potuit·Quod mtuens moyses (cuiꝰ corpus·x·habuisse cubitos asseritis & eius virgule totidem ascribitis) se sup terzam ī modū salientis·x·cubitos erexit·vt eum ī aliqua corpis pte virga pcuteret·Si ergo comput es·x·cubitos corpis eius & x·quibus est a terza eleuatꝰ· & ali os·x·quos virga eius habebat ī altū porrecta a terza vsqꝫ ad virge sūmitatē ınuenies cubitos.xxx & tamen vt dicitis virge sūmitas qua eū pcutere voluit·nequaqꝫ vlterius attīgere potuit·qꝫ ad no dum illum quo sura pedis iungit̄ qui vulgo cauilla vocatur·ın quo videlicet loco cum eū pcussit ille cōtinuo cadēs expirauit·A planta ergo pedis ipi us og quā in terza fixam tenebat vsqꝫ ad nodum ın quo pcussus est·xxx·cubitos habebat · Ab illo igitur loco vsqꝫ ad summū nō minor qꝫ octingen torū cubitorū erat·solūqꝫ caput facile·x· cubitis cōstare poterat·vnde patenť liquet qꝫ auis illa se cundū hoc molem ipam·x·cubitis perforauit· In quo facto quot sunt miranda·quid ve potius mi rer cum cōsidero·stupeo· Vbi em̄ vel tantū lapidē potuit ınuenire·vel qualiter potuit tantū pondus portare·Aut quomō auis tam ꝓpula tantū tā du rum·tāqꝫ spissum corpꝰ·s·saxeum valuit penetra re·Quo ve pacto dentes tam subito potuerunt giganti crescere·aut qua ra. ōne tam īmense & in audite magnitudinis credendꝰ est fuisse ·pſertim cum lex dicat lectū illius terzeum non nisi decem cubitos habuisse·quo ve pacto tantus homo taꝫ facili vulnere corruisse·Q si omnia que vestri do ctores his similia cōscripserūt hic ponerem? ml= tos sicut & ipi libros nugarū fabulis īplerem⁹· Pauca uero hic ınserui? vt eoꝝ vl sapientiā vl fa cuitatem cunctis patescere faceremus·

·CXXXI· QQ causa vltime captiui = tatis non fuit eadem que priozis·

DVnc que captiuitatis vestre causa fue = rit· videre prius debemus· vt sic etiā eua dendi modū melius ıntimem?·Nā & sa = piens medicus ınfirmitatē prius ınspicit· vt qua sit opus medicīa scire possit·Priozis quidē capti= uitatis·s· babilonice causa que non durauit nisi p annos·lxx·fuerunt ydolatria·vsura·falsa testimo nia·homicidia·adulteria· & plurima que longuꝫ ē enumerare pecc ata·que tūc ıntantū creuerāt vt a domino audiret ꝓpheta·Circūite vias hierusa= lem·& querite ın plateis eius an ınueniatis virum facientē iudiciū & querentē fidem & ꝓpicius ero eis·Iterū alius ꝓpheta·Quesiui de eis virum qui ınterponeret sepem & staret oppōtus cōtra me p terza ne dissiparem eam·& non mueni·Hanc véo ratōem extremē captiuitatis (que iā durauit an nis plusqꝫ mille) nulla vos iudi poteritis autozita te firmare quia trecentis annis ante subuersionez hierusalem nullus ın ısrhael ꝓpheta fuit · qui hoc p̄dixerit vel scripserit·Aiunt quoqꝫ doctozes ve stri qꝫ edificato templo deus ın manus eoꝝ pecca ti prıncipē tradidit·cui ligatis manibus pedibus= qꝫ oculum vnum euulsit & ab illa die non habuit potestatē decipe populū ın homicidio & ydolatria & cōsanguinearū turpitudīe reuelāda·Non igit̄ omia que fuerāt priozis·secunde quoqꝫ causa fue re captiuitatis· Dicūt etiā qꝫ templo stante m ulti erant homies bone vite qui ꝓphete debuerāt esse si tempus fuisset ꝓphetie · Multi quoqꝫ p̄ter v us vel nature solita faciebant noua miracula· Verbi gratia dicunt de iohanna filio zachim qꝫ tante san ctitatis fuerit· vt cum ın cathedza sederet ad le = gendum libzos suos·deus ad ostendendū merito rum eius virtutem·omnes aues sup eum volitan tes ꝓcremari & ın terzā ruere fecerit·Aiunt etiam de anania filio dosa qꝫ vox quotidie ō monte ozeb sanctitati eius huiusmodi testimoniū afferebat di cens·Propter bonitatē ananie filij dosa totū mū dum guberno·cui tamen parū quid satis de ipso sufficit mundo· De achiba quoqꝫ scriptū habetis ın libzo quia qō cūqꝫ postulasset īpetrabat a domi no·Hi & alij ımiles erant ın populo maiozes ac iudices·qui ımmozib? agere bona īpabant· & quo rum monitis ceteri libenter obtempabāt· Quorū si vel vnus ın tempe priozis captiuitatis extitisꝫ nequaqꝫ vt supza dixisse dommū p Hieremiā ostē dimus·captiuitas facta fuissꝫ· Quodqꝫ magis mi randum est his diebus quib? meliozes eozū pollē tes extiterūt·destructo tēplo iudei captiuati sūt·

·CXXXII· QQ vltima fuit grauioz & diuturnioz quā prioz·

IN prima deīqꝫ captiuitate cū aliozū mo re captiuozū ın babilonē ducti fuerunt· nl'lā ibi penā p̄ter seruitutē sustinuerūt· Agros em̄ colebāt vineasqꝫ plantabāt·domos edi ficabant·& cum vxozib? ac filijs secure viuebāt· In secunda vero tot & tanta eis oppbria hostes ī tul'erūt·quibus similia vel equalia nec visa nec au dita sunt·Occisi quidem sunt & crematı & capti uozū moze venditi·adeo ıncreuit venditō illa do nec ꝓ vno argēteo captiui darent̄·xxx·nec tamen ınueniebant̄ emptozes sicut ante p̄dixerat moises Venderis ımmicis tuis ın seruos & ancillas·& ñ erit qui emat· Naues etiā illis ımplete sine vllo re mige vel gubernaculo vagari ꝓ pelagus sunt di = misse·Preterea postqꝫ ın hanc captiuitatē deiecti fuistis·ıntolerabilia vobis dabant̄ mandata· vide licet ne legem vestrā legeretis nec filios iā vestros doceretis· & siquis hoc faciens ınueniret̄·aut cre mabatur·aut pectinib? ferzeis acutissimis pecte batur·Similiter si sabbatum vel pascha celebranꝫ ınueniebat̄ · acēzime puniebat̄·Multū quoqꝫ trā sijt tempozis·quo nemo nisi ın occulto filium suū circūcidere audebat·& circūcidens ınuent? quis penas grauissimas tolerabat· Edictū p̄terea durıs simum vobis ꝓmulgatū est·vt siquis vestrū puel lam virgmem duceret·prius ad prıncipē eam adduceret·vt ille cum ea dormiret· & sic illa demum ad iudeū rediēs nuberet·Qua de re adeo territi estis vt nemo vestrū despōsare virginē vel= let·Sic ꝓ omniū successiones tempoꝝ diuersa vo bis ındicebāt̄ mandata maiozū vt ipoꝝ quoqꝫ ve strozū testimonijs ꝓbatur libzoꝝ·Et ecce iam ī ca ptiuitate plusqꝫ mille ānos implestis· & adhuc q̄n to durare debeat tempe·nullo scripto certum ha betis Iusticia quidem forenꝭ exigit·vt punitis aut mortuis his qui facim? aliquod cōmisere· sequa= ces eozum a captiuitate liberi debēāt esse·Sic em̄ habetur scriptum & ın lege·qꝫ exploratozes terze ꝓmissionis cum dei voluntati rebelles uoluerunt resistere·xl·annis morati sunt ın solitudine·& ın hoc spacō omnes ꝓuaricatozes illi obiere·quibus tali morte punitis·eozum filij·quia paterno erāt ınsontes crimine·terzam illam patribus ꝓmissam ıntroiere·In trāsmigratōne quoqꝫ babilonis ānis lxx·demorati sunt·donec defūctis omnib? quoꝝ peccatis captiuitas facta fuerat·eoꝝ filij de iugo

liberati sunt· In hac autem captiuitate que a tito facta est iam innumerabiles trāsierūt generatōes nec adhuc finē habet·Q2 em̄ dicit̄ qz filij ñ portabunt iniquitates patrū·sic intelligit̄·videlicet·si filij non fecerīt iniquitates illorū· Nam & alibi dicuntur filij patrū scelera portare·s·quādo imitatores sunt iniquitatis paterne·domino ad moysē dicente· Ego sum domin9 fortis zelotes·visitans iniq̄·pa·in fi·in ter·et·qr̄·g·bis qui·o·m·Omnes ergo sequaciū generatōnes idcirco in captiuitate patrū detinent̄ qp illoz inquātum possunt opa exequūtur·qp si patrū opa dimiterent·etiam de captiuitate exirent· Itaqz o iudei maiores vestri peccauerunt in filium dei dicentes eū magu3 & de scorto natum fuisse·totāqz gentē vestrā in erzorem induxerunt·Hec & his similia ptestati sunt·donec totam plebē sue praue volūtatis efficientes cōsortem·virum iustum ad inustū valde iudiciū adduxerunt·crucifixerūt & occiderūt· Tanti ergo reatus magnitudo tā longinque captiuitatis extitit causa & origo· Dūqz vos in paterna mānseritis taz voluntate qp fide·tādiu pculdubio manebitis ī eadem tribulatōne damnatōnis· CXXXIII·

¶ De portentis que p̄cesserunt vltimā captiuitatem & de tolerantia dei erga iudeos·

Posse quippe debetis quia post xp̄i mortem expletis annis·xl·Hierusalem a tito fuit destructa·Hierusalē·xl·annis ante qp̄ destrueret̄ sicut etiā doctrine vestre libri testātur in eadem signa visa sunt & portenta liquido īdicantia qp hec templi & vrbis destructō esset futura·Aiunt em̄ qp annis·xl·priusqp̄ subuertere·neq3qp̄ more solito albescebat lana que bedi cornibus annectebat̄ Candelabra quoqz ne ad occidentem respiciebāt ante cōsuetū temp9 extingue banē·Sed & value templi nullo tangēte·cum magno strepitu sponte reserabanē· Quas vt quidaz doctorū vestrorū nomīe iohānes filius zachim sic apīi frequēter vidisset·tandē valde ꝑmot9 clamauit· Quiescite·Et adiecit·Templū templū· pfecto cognoui qz nouissima tua cōcremato te possit debit·sicut ꝓpheta p̄dixit·Apī libane portas tuas & ꝑmedat ignis ce·t·Cum igit̄ hec p̄digia·xl· annis ante destructōz fuerīt visa·& anno·xl·a morte xp̄i ciuitas a tito fuerit destructa·liquido concluditur qp hec signa a tēpe mortis xp̄i sint facta Sed & hoc cum alijs doctoribꝰ vestris iohannes intellexit·qp ipa xp̄i mors captiuitatis vestre causa extitit·Nec tamen hanc sed maliuolentiā hoīm & inuidiā·s·tante cupiditatis causaz esse dixerūt & veraz ip̄i9 causam tacuerūt·Inuidia quippe iudeorū & malicia mortis xp̄i causa fuit· mors autē xp̄i causa captiuitatis extitit·Sed fortasis aliquis vestrū dicet·Si hominē illum talē vt dicis·s·filiū dei fuisse cōstaret·eiusqz mors tribulatōis vestre causa fuisset·nullus ex vobis viuere dignus esset Tale quippe peccatū maius est qp̄ negare deū·Nō īmerito scelus hoc maius fuit eo qd̄ in heremo cōmiserūt·q̄ndo fcz ꝑ deo vitulū aureū adorauerūt Tunc vero legimus deum voluisse populū israel oīno delere nisi moyses iram eius auertisset mlto fletu ac ieiunio & oratōne·Itaqz nisi moysi oratio interuenisset·nullus ex toto populo supesset·Cuz igit̄ hoc aliud facinus p̄sumpsisset quod quātitatē excedit crimīū s·occidere dei filium·nec vllus esset qui p eis interueniret·nullus eorū viuere debuisset·Nunc autē & viuere nos deus ꝑmittit·& quotidie quantū amet ostēdit·cū nobis in cōspectu inimicorū gratiā p̄stat·opibusqz nos locuplet & honoribus exaltat·sicut p os moysi ꝑmisit dicens·Attamē cum essent in terza hostili·nō eos penitus abieci ꝛc̄·Quibus ego ostanter respōdeo Nequaq̄ deus iudei reliquias viuere patit̄ deus d̄ populo vestro qp sibi ꝓplaceat in eo·sed ideo tantum vt vniuersis gentibꝰ seruiatis & omniū oculis īpperium & fabula & maledictio sitis sicut legislator ꝑmisit vobis dicens· Eris in puerbiū & fabulaz omnibus populis ad quos dom̄in9 te introduxerit ꝛc̄·Q2 si tempe ipo quo peccatuz illud a vobis ꝑmissum est totam iudaicā pgeniem fundit9 delesset·multis temporū ćriculis trāsactis culpa iā abolitōne vel obliuione deleta·nulli mortaliū cognita esset· Est & alia causa ꝓpter quā deus noluit vt tota piret gens iudaica· Videbat em̄ quosdā ex illo genere quandoqz ad salutem credituros in se·Et ideo ꝓpter illos noluit omnino stirpē eorum dispdere·iuxta illud esaie·Quomō si mueniat̄ granum in botro & dicat̄·Ne dissipes illud quoniam b·est·sic faciam ꝓpter ꝺ·m·vt non dis·t· Testimonium autem diume circa vos pietatis qd̄ moysi ꝑmissum d̄ libro legis ptulistis patet qp non ad presentē sed p̄teritam babilonis captiuitatē respiciat quia de illa quādoqz vos eductur9 erat·Nam ibidem si paulisp supiora cōsideres eūdem moysen p̄misisse inuenies· Tunc placebunt terze sabbata·s· cunctis diebus sol·s·ꝛc̄·Q2 eis in babilonē ductis esdras ꝓpletū esse cōpbat in libro tpm dicens·qp terza cunctis diebus desolatōnis egit sabbatū·

·CXXXIIII· ¶ Quibus testimonijs ꝑ bazi possit qp eius causa passio xp̄i fuerit·

Quod atem euidentius testimoniū queritis vos ꝓpter dei mortē hanc subijsse captiuitatem qp illud qd̄ apud vos scriptū legitis·quia videlicet ī ipo captiuitatis exordio q̄dam terze vestre princeps·x·de melioribus totis israhelitici populi captos in carcerē misit scisciās vt quid iustū vendidissent·lex em̄ īquit discernit vt mortis sententia mulćt̄ quicūqz iudicū vēderit·Et vos igit̄ ꝺm iudiciū legis mori debetis·dicto decreto vario dat corpa leto·Nō em̄ oēs vna coercuit pena· sed singulis singula sunt genera mortis ꝓposita·Aliū videlicet ignis cremauit·Alter vero ferzei pectinis vnguib9 lacerat9 expirauit Alium mors queuis diuersa ꝓsumpsit·quēad modum doctrine vestre liber exposuit Doctores autem vestri huius iusti ꝑ quo illi sunt ita puniti nomen mutantes·in hoc facto cōticuerūt· prius de xp̄o dicentes qp princeps ille iustum nominans ioseph filiū iacob quē in egiptū fratres vendiderant intellexit·eiusqz sanguinē ab illis exigēs·ꝓpt̄ illum talibus illos supplicijs affecit·Sed absurdū ratōni videt̄ vt id ab eis exigeret qd̄ adomin9 mille quīgentis annis antea factum esset·maxime cuz tempore quo venūdat9 est ioseph nulla lex esset q̄ eos princeps ille mortis reos ꝺmnere posset· Q2 si vultis vt etiam de ꝓphetis autoritatē in mediuz deferam qua captiuitatē hanc ꝓpter hominē ipm qz necessario xp̄m esse ostendā· Ecce pfero esaiam A finibus inquit terze laudes audiuim9 & gloriā iusti·Hec verba iusti huius laudes vbiqz terzaruz ostendunt fuisse· Nec alterius homis iusti laudes tantas vnq̄ fuisse audiuim9 vt peruenirent vsqz ad fines terze·Cui·s·iusto·quia tribulationes quas sine causa passur9 erat ꝓpheta p̄uidebat his vbis

ꝓpatiens dicebat. Ve michi · ꝓuaricãtes ꝓuaricati
ſunt ꝛc̃·Preuidens em̃ quas ꝓphetis eius aduentũ
ꝓnunciantib⁹ tribulatões illaturi eſſent ait. Pre
uaricantes ꝓuaricati ſunt Intuitus autẽ q uia nec
membris ꝺtenti·ipm·i·caput eſſent occiſuri·ꝓuari
catõnis nomen ingemimãs ſubiecit· & ꝓuaricatõe
trãſgreſſorũ ꝓuaricati ſunt· Qua vero pena ꝓ hu
iuſmodi peccato plectendi eſſent dictante ſpiritu
ꝓſciens ait ilico ſubiungẽs · Formido & fouea &
la·ſr̃·t·q̃ ha·eſ·ter· Inter cetera quoq; de eadẽ gẽ
te ait· Grauabit eã iniquitas ſua & corruet· & nõ
adijciet vt reſurgat· vbi videlicz vobis certũ eua
dendi captiuitatem terminũ funditus dempſit.

·CXXXV. Q̃z iuꝺi male intelligũt articulũ de reſurrectione mortuoꝝ.

QVod autem poſt captiuitatis euaſionez
inſuſitatũ vobis miraclũ creditis fieri·ſ·
mortuos qui terras denuo inhabitent a
deo reſuſcitari errorẽ iudico credere qõ nulla po
teſtis autoritate probare· Nam ſi vultis huic inni
ti ſcripture teſtimonio· ego occidam & ego vi·fa
ꝓ·&·e·ſa· Hoc deus ad oſtendendã omnipotẽtiã
ſuam dixit· non q ipe mortuos veſtros ſuſcitatu
rus ſit·ipſum quidẽ mortuos ſuſcitare poſſe nõ ne
go·quoniã omnes hoies in die iudicij ab eo reſuſci
tandos & confiteor & credo· Sed q adijcitis illoſ
ſ·terras inhabitaturos eſſe nõ credo · Nullus eniz
ꝓphetaꝝ qui fuerũt ante xp̃m hoc ꝑdixit eſſe futu
rum· Sed doctores veſtri hunc errorem admuene
re· vt gens iudeorum in ſua ꝓſisteret infidelitate·
Nam quod ait eſaias· Viuent mortui tui neqnaq̃
oſtendit mortuos veſtros ad inhabitandã terram
reſuſcitari· Si em̃ quod ibi dicit diligent attendi-
mus·nec reſurrectõez mortuorũ ibi patent ſigna
tam inuenimus· Alioquin ſibimet ꝓpheta videbit
eſſe cõtrarius cum dixerit paulo ſupius morietes
non viuant·gigantes non reſurgãt· Q̃z igitur &
ab vſu nature diſſentit· & ſenſui ꝓphete ꝺtrarieta
tem mgerit·nequaq̃ debz exponi cum aliter ſano
ſenſu poſſit intelligi· Verũtamẽ illud verbũ ꝓphe
te duobus modis poſſumus accipe ſcz· vel vt ꝺ iu
dicij extremi ſuſcitatõne hoc dixerit· vel vt reſur-
rectõnis vocabulo captiuitatis euaſionem ſignau-
erit Hic autem poſterior ſenſus magis ad literã
ꝓtinere videt·cum paulo ſupius ꝓpheta ſue gen
tis captiuitatẽ deſleuerit·ſtatimq; diuine ꝓmiſſio
nis ac pietatis ſolacũ intulerit dicens· Mortui vi
uent interfecti reſurgent· Nec hanc viſionẽ quo-
libet incẽto tempore·ſed poſt modicũ temp⁹ euẽ
turam inſinuat dicens· Vade popule meus intra
cubicula t·ꝛc̃· que videlicz verba ꝙgruenter ad ca
ptiuitatem intelligunt relata· Ceterũ in ezechiele
legitur q cum ipſe plures mortuos diuina virtu
te ſuſcitaſſet· de futuris etiam his verbis vaticia-
tus eſt· Hec dicit domin⁹ deus· Ecce ego apiam
tumulos v·ꝛc̃·Et veſtri quidem doctores nitunt
aſſerere q ñ ꝓ ſomniũ ſed vigilantes eos fecerit
exurgere·vt quia hoc magnũ appareat verũ eſſe
omnes illos de tribu effraim phibent fuiſſe·quos
in egreſſione populi de egipto dicunt in regione
philiſteorũ obijſſe· Hec autẽ ſuſcitatõ ſignuz fuit
vt aiunt future reſurrectõnis·vt quẽadmodum
omnes illi ꝓ eum ſunt ſuſcitati·ſic & reliqui oñes
quandoq; credant ſuſcitandi· ·CXXXVI.

Expoſitio ſup hoc in ꝓphetia ezechielis.

SEd veram illis ac pfectam reſurrectõez
nequaq̃ reddidit·Spirit⁹ em̃ qui a quat
tuor ventis iubet venire nequaq̃ eſt ratõnalis aĩ
ma ſz ſpũs ille q̃ ex q̃ttuor elemẽtorum fit ꝓiũctione
Eſt em̃ corpus leuiſſimũ ac ſ̃btiliſſimũ· qꝺ in hoĩs
corde ex·iiij·elementis vt dictum eſt efficit̃· & ex
eo loco in omnes venas ſpgit̃· ipiq; corpori tribu
it vitam & actum· & arterijs pulſum aſſiduũ·na
turalem homĩs faciens motum· Anima vero ratio
nalis nequaq̃ ex elementorum ꝓdit copula·ſed eſt
ſubſiſtens ſubſtãtia· Si em̃ naſceret̃ ex illorũ ꝓiun
ctõe· ꝺficiẽte corpis robore ꝺberet aĩe virtus ꝺfi
cere· Et ĩcipiente corpori vigoris diſſolutõe ·pit̃
diſſolueret̃ virtus anime· Qꝺ ſi ꝓcedat̃ corrupto
corpore anima quoq; corrumpi cõcludit̃· Nũc au
tem econtrario accidere oculorũ fide ꝓbat̃· Fre-
quenter em̃ contigit vt quãtomagis corp⁹ debili
tatur & morti appiat· tãtomagis aĩa cõualeat· ve-
luti quoq; multis ſolet accidere · vt quanto quis
morti ꝓximior eſt·tanto ꝓſpicaciori viget mẽtis
acumine·pluſq; ſolito recorꝺet̃ atq; ꝓuideat·et ĩ
ipſo momento quo melius anima viget homo ĩnt̃
eat· Inuenim⁹ autem ꝑterea ſenes pleroſq; cũ iaz
nulla ſit in eis corpea fortitudo·tunc pollere ma-
gis eorũ animas cõſilio & omni ſapientia· Ego q̃-
dem in libris phorum legi·q cum placuit rerũ crea-
tori animãtiũ omniũ atq; virentiũ ꝓcreare corpa
quattuor in vnum ꝺmiſcuit elementa·& eorum qua-
litates cõtrarias tempauit·Sicq; ex illa cõmixtio
ne ꝓdicta corpa ꝓcreauit· Ex qualitatũ vero tem
patõne quattuor ꝓuenerũt virtutes nature·ſ·ap
petitiua·retentiua·digeſtiua· & expulſiua· Corpi
bus autem huiuſmodi ꝓcreatis omnib⁹ quidẽ ad
heſit vegetabilis anima· ſuaq; in eis exercuit offi-
cia ſcz creſcendo·nutriendo· & generãdo·Subti-
liorib⁹ vo beſtialis iuncta ẽ aĩa·vt in eis ſua exhi
bere poſſet officia· pſtando ſcz ſenſum & motũ de
loco ad locũ Qꝺ autem ex eis ſubtiliſſimũ fuit at
q; leuiſſimũ ac tempatiſſimũ· & ad ſuſcipiendã ra
ratõem aptiſſimũ· illi ſeſe ratõnalis anima ſocia-
uit· ibiq; libenter ſua officia exhibuit·ſ·meditãdo
memorãdo diſcernẽdo & huiuſmodi· Sic ergo iu
xta dei diſpoſitõnez ille tres anime ꝓuenerũt oñes
in homine· In animalib⁹ vero tantum due· Tercia
vero ſola in herbis & arboribus que naſcunt̃ ꝺ tel
lure· Spiritum ergo quẽ ezechiel a quatuor ven
tibus ex dei iuſſu venire ꝑcepit·ſpiritũ corpa
lem intelligi debere cognoſco· & de mortuis quos
ſuſcitauit·q animã ratõalem recepint· (licet ſic a
multis credat̃) nullaz autoritatẽ repio· Ipam tam̃
quo quomõ facta fuerit reſurrectõem ſignũ fuiſ-
ſe future reſurrectõis & dico & credo · et q deus
ſcz veſtros mortuos quãdoq; ſit reſuſcitaturus ·
quẽadmodũ ꝓpheta ibidem oſtendit dicens·et ſci
etis quia ego dominus·cum apuero ſepulcra ve-
ſtra ꝛc̃· Q̃z em̃ ſubiungit·& requieſcere vos faciaz
ſup humũ veſtram·ſic accipi poteſt vt animam in
corpe requieſcere ſignificet·quod non ĩmerito ter
re nomĩe de qua ſumptũ eſt appellat̃ ſicut ſcriptu
ra teſtat̃·Formauit inquit deus hominem de limo
terre ꝛc̃· CXXXVII. Improbatio ꝑ
fati erroris.

QVoniam ergo explanatõ veſtra de mor
tuis veſtris ſuſcitãdis ac terras inhabita
turis tam ſcripture q̃ ratõni inueniẽ eſ
ſe contraria equitatis iudicõ eſt repellẽda· Q̃z em̃
ſcripture ꝺtraria ſit·patet autoritate dauid qui ꝺ
mortuis ait·Sepulcra eorum domus illorum ĩeternũ
& iterum·ſpiritus ptrãſibit in illo ꝛc̃· Iob etiã idẽ

sentiens ait. Memento quia ventus est vita mea & non reuertet oculus meus ꝛc. Et iterū. Vadaz & non reuertar ad terrā te. Salomon etiaz his cōsona sentit dicens. Viuentes sciūt se esse morituros. Mortui vero nichil nouerūt amplius nec habent ptem ī hoc seculo & in ope quod sub sole geritur. Q autem etiā a ratōne vestra expositō dissentiat. multis argumētis constat. Creditis em̄ sicut dixerunt doctores vestri q cū aduenīente pūcto vestre resurrectōnis mortui Adam quoqz & seth & mathusalem. abrhaam. ysaac & iacob et aaron. ceteriqz patriarche & pphete & omnes iusti qui ante aduentū eius obierunt. piter sint cū eis resurrecturi & omuia officia humani generis acturi. pristinosqz ritus rerum colentes terras denuo sint habitaturi. & aaron ac filij eius a moyse sacerdotalibus vestimentis mouendi. sacrificiū vt olīz oblaturi. Quisnā rogo tunc maxim? pontifex erit Erunt ne siml' omnes vno tempe. s. aaron. eleazar fines ceteriqz qui p successiones olim fuere summi pontifices. Si em̄ dixeritis aaron viuente ceteros summo sacerdotō fungi non posse. quid ergo pderit eis resurrectō. Plus em̄ ad dedecus & incōmodum q̄ ad decus & cōmodū erit eis resurgere. Meliusqz illis esset in morte pmanere q̄ erūnosam vitaz ducere. Si vero in summo sacerdotij ordine pcesseris omnes equales futuros esse. iaz honorem suum cuiqz adimis. quia nullus inter q̄plures equales excellentē potest honorē habere. Preterea multis pontificib? multa necessaria sunt & templa. Ex hoc igitur & aliud incōueniēs sequitē s. destructō legis ne plusq̄ vnum existat templuz phibentis. Preterea nūquid plures reges aut vnū habituri estis. Vnum vtiqz putatis iuxta pphetiā ezechielis. Vnum inquit pastorē omnes habebūt Nam si plures forēt concordes esse non possent. regniqz pacem destruerēt. Qz quisnā erit rex ille Vnctus inquiūt in cuius aduētu captiuitatē euasuri sumus. nostriqz mortui suscitandi nostri merito debet habere moderamen impij. Bene quidez o iudei quod dicitis esse posset. si vnctus ille deus & homo esset. Si vero vt creditis homo tantū futurus sit. Quid tunc de abrhaā ysaac & iacob & moyse ceteriscqz pphetis erit. Nonne cum isti tales ac tanti viri huius vncti fuerint viri subiecti melius eis fuisset nequaq̄ resuscitari. Ceteruz hoc habet etiam fides vestra. vt quēadmodū cetera humanitatis officia. sic & generandi habituri sint naturam. a deo vt mulierē quotidie pceptura quotidie credatis pituraz. Qō vix vtiqz humane aures possunt audire. Nā si hoc esset pfecto nec eos tēra capet. & si duplo maior esset aut pontus etiaz terra fieret. adeo loci coartarenē āgustia q̄ nō haberēt que colere possēt arua. ymmo semp intē eos essent p terre angustia certamen & rixa. Si autez idem omnes resuscitandi sunt qui mortui fuerunt nunquid redibit quisqz vir ad vxorem suā quā habuit. an aliam nouam habebit. Dicitis sane q̄ qsqz suam habebit. & hocip̄m letice psummatō erit illa ergo que post tres aut plures maritos est mortua in resurrectōne quē ex his est habitura. Nam si primum habiturā respōderis. lex moysi destrueretur dicentis quia post secūdum non debeat redire ad primū. Si vero aliū q̄ primū responderis etiam in hoc est destructō legis eadem. Ea enīz lege iubente primo viro viuente nec eam repudiāte non poterit cuiqz nubere. CXXXVIII.

Iterum suggillatō eiusdem.

Sed ecce cum tot fuerint suscitati. totqz post eos nati. nunquid mortales erunt aut imortales pmanebūt pfecto hoc habet fides vestra. quia omedendi aut bibendi atqz generandi & naturā & vsum sunt habituri. & p? mille annoz trāsacta curricula. in ppetue beatitudinis regnum sine morte aliqua trāsferēdi. Veruz si eos immortales fore dicitis ad pristinū inconueniens reditis. Nam infra mille annos intantū multitudo ppagabiē eoz vt nullatenus intra terre cōcludi valeant ambitum. Nulto igiē min? ad incolendos agros illis superit spaciū. Deniqz cum hō omederit ac biberit ac generādi vsum habuerit nec esse ē vt ex quattuor elemtis ꝓpositus sit. Quid quid autem taliter ꝓpositū est. id etiam corrumpi necesse est. Illos ergo cū taliter ꝓpositi fuerīt. corruptōi ac morti subiacere necessitas ꝓcludit. Rursum si maximā illam multitudinē imortalē fore asseritis cum eos supius sine ītermissione generaturos esse dixeritis. etiam si ad modum lapidis sibi īuicem supponerentē. nullatenus in terre spacō duplicato cōcluderentē. Si vero morituros illos esse ꝓcedatis. volo vt an illa resurrectō sit eis ad penā an ad coronā dicatis. Ad honorem inquiūt erit & ad gloriam. vt. s. vncti gloriam & regnū cōspiciant. pfectam qz corpis & cordis habeant leticiam Nunc ergo de statu interim bonorū defunctorum donec resurgant audire volo quid sentiatis. vtrū s. penis an in quiete pmaneāt. & dicitis q̄ eos q̄ etis beatitudīe cū deo pfrui certissimū est. Ex quo sequitur q̄ resurrectō illa ad penam eis potius q̄ ad coronam futura est. Cum enīm nunc eterne vite munere gloriemē. cur iterum ī corpum ergasculis retrudenē. nisi vt fame ac siti ac vigilijs varijsqz & innumeris denuo cruciatib? agitenē. Quime tiam secundū p̄dictam sententiā scde mortis tiorem sustinebunt & penam. Deniqz quid faciēt et pentes eorū ī morte ipoz melius foret illis non resurgere q̄ dolorem tantum ex mortibus filiorum sustinere. Sed forte dicitis q̄ boni defuncti & si nunc interim quiete et in delicijs viuunt. ō quib? ad corporū angustias redituri sunt. tanta eis exultatō erit vncti p̄sentiā cernere et eius regno exultare hierosolimis. vt olim habitare in templo ritu veteri sacrificare vt et corporū pena sit eis nulla. et quam nunc habent requies habeat postea primima. Verū hoc a veritatis exorbitat semita. Nullus em̄ mundi presentis honor vl' gloria eterne vite delicijs et quieti compatōne aliqua cōuenit. qz nec vno momento quisq̄ huius mūdi delicijs vti sine labore et pena poterit. Illius autem beate vite gloria nulla intercidente molestia pmanet perpes atqz ptinua. p̄cipue cū et doctores vestri testētur omnem mundi huius honorē et gloriaz id esse ad illius vite delicias quod est vnum ad. xl. Patet insup cuilibet nisi totius ratōnis sit exps incōpabiliter magis esse gaudium cernere deum q̄ talem q̄lem vos dicitis vnctum videlicet hominē terrenū Videtis ergo si perpenditis q̄ vobis vndiqz rationis ac diffugij semita clausa sit vt nullaten? eo mō quo dicitis resurrectio mortuoz fieri possit.

CXXXIX. De euacuatōne cult? iudeoz.

Quod autem vos dixi de mandatis legis mimimū quid obseruare nec autoritatis nec ratōnis cum liquido pateat indiget pbatōne. Nam nec agni victimam q̄t olī mane

ac vespe immolatis: nec sabbatoꝝ neomeniaꝝ ac
cerimoniarū olocausta celebratis: nec panis & vi
ni & olei libamia ponitis: nec panes in mensa ꝓpoi
tis: nec luminaria nec thimiamata ꝑparatis: Sacē
dotum ordinatões variasqꝫ vestimentoꝝ mutatõ
nes: mīstrorū quoqꝫ p singulas ebdomadas vicis=
situdines ac multimodas in sumēdis cibis varieta
tes secundū legis ꝓcepta non seruatis: leges quo
qꝫ primitiarum ac decimarum & immundiciarum
atqꝫ mundiciarum neglexistis: Cetera ꝯplurima
in lege ꝓcepta sunt quę iam dudū a vobis omino
ꝑmissa sunt. Sed dicitis de legis ꝓceptis q̄ mī
me obseruam? nequaq̄ redarguēdi sumus: cuꝫ &
a patria nostra exules sumus: temploqꝫ ac legiti
mis sacerdotibus careamus: Nam quia dliquim?
in conspectu eius: aduersus nos iratus eiecit nos
de terra vbi non possum? eius implere ꝓcepta: Ita
qꝫ impossibilitas nostra non erit mculpāda: donec
adueniat temp? quo ad terrā habitatōis nostre re
deamus: & tunc ea que iussit nobis dominus ope
ꝓplebim?: eiqꝫ sacrificiū nostrum acceptabile erit
quēadmodū ꝓpheta dicit: Et placebit domīo sac=
ficiū iuda & hierusalē sicut dies secli: & sicut an=
ni antiqui: Certe si sacrificia vestra deo essent ac=
cepta: nequaq̄ ita vos eiecisset de ẽra: vt que vos
iusserat facere mīme possetis implere: Illud autem
quod ꝓfertis malachie testimoniū nihil ad nostrū
attinet ꝓpositum: Nam si ꝓcedentē ac sequentē hi=
storiam discusseritis de sacrificijs templi qō esdre
ꝓpibus edificatū est: hoc esse dictuꝫ inueietis: Ab
ominatus itaqꝫ dus opa vestra & victīas & can=
tica expulit vos ꝺ templo suo & terra: sicut aptis
sime verbis huiusmōi insinuat esaias ꝓpha: Quo
michi multitudinē victīarum vestraꝝ dicit domi
nus plenus sum rē: Qꝺ etiam hieremias confirmat
dicens: Vt quid michi thus de saba affertis: et cal
su: o: de: ti: lon: Olocaustamata vestra non sunt ac
cepta: & victīe vestre non placent michi: De hoc
& amos ꝓpheta in ꝑsona domini ait: Odi & pieci
festiuitates vestras: & non capiā odorem: ce: v:
rē: Et iterū malachias: Non est michi voluntas in
vobis dicit domin?: & munus non sus: de: ma: v:
Ec: ps: Sacrificiū & ob: no: rē: Per osee quoqꝫ do
minus ait: Cessare faciā omne gaudiū: solēnitates
eius et neomeias eius: sabbata eius & omnia fas:
t: e: & multa alia similia: Hec sunt maiora & preci
pua legis vestre ꝓcepta: que sicut ꝓphetalis auto=
ritas & presentiū temporū iudicat etas: deus neq̄
q̄ vult suscipe de manu vestra: orationes quoqꝫ q̄s
loco sacrificioꝝ domino funditis ad eius aures ne
quaq̄ ascendūt vt exaudianē: sicut etiā doctores
vestri testanē deū: s: ab illo quo templū ꝺstructū
est tempore ꝓces vestras non suscepisse. Et esaias
cum extēderitis manus vestras auertā: o: m: a: v:
rē: Preterea vos oēs p legē moysi pmanetis īmūdi
Nullus em̄ in vobis qui mortui contactu non sit
pollutus: q̄: s: macla nisi ꝑspsione cineris vacce ruf
fe nō ꝺcleē: quā cum ad ꝑsens habere nō potestis
& ab immūdicia liberari nequitis: Mulieres etiaꝫ
vestre credunē omnes fluxu pollute cum pristini
desint sacerdotes: quorū erat iudicō derelictum
inter menstruū & sanguinis fluxu polluta discēne
re: Filij quoqꝫ vestri de pollutõe nati & omnes ci
bi vestri legis ꝓbanē iudicō polluti: Cuꝫ ergo to
ta gens vestra ꝓbetur polluta: cibi omnes inmū
di: & orationes eorū nequaq̄ ad aures pueniāt ꝺi
nec opa placeant ei: quomō queso possunt vllate=

nus esse secuti q̄ vel malorū fines sint habituri vl'
apud deum vllius sint ꝑcij: Olim quidem ꝓcepta
legalia que moyses accepat a deo sanctos patres
digne seruasse non denego: sed postq̄ xps aduenit
qui ꝓphetarū arcana reuelauit: legisqꝫ sublato ve
lamine: spūalem qui latebat sensum: apparuit: extūc
legalia debuerūt instituta seruari: non secundū li
teram occidentē sed scōm spiritū viuificantē: qm̄
ipe qui legem dederat melius eam quā illi qui au
ditores fuerant intelligebat: Qꝺ quia neglexerūt
facere deus antiquas obseruatões renuit susci=
pere. Ipi gratias ago: quia me de illorum liberauit
errore:

·CXL· Expositio legis saracenorū.

Sed forte dicit aliquis: hactenus iudaice
gentis fidem q̄ vanis existat: eorūqꝫ ob
sequiū q̄ irrationabile sit ac deo ingratū
vel cur ab eadem fide recesseris ostendisti: & evi=
dentissimis ꝓbatisqꝫ ratōnibus in quanto hactē?
errore pmanseris edidisti: Verum paternā fidem
relinquens cur xpi anorū fidem delegisti: & nō po
tius saracenorū cū quibus semp uersat? atqꝫ nu
tritus es linguā intelligis: libros legisti: Lex siqui
dem illa ꝓbat esse larga de ꝑsentis vite delicijs ml'
ta ꝓtinens mandata: piterqꝫ suis cultoribꝰ gau=
dia repmittit ineffabilia: In qua etiam appet q̄ de
us illos multum dilexit: quia multis eos ꝓceptis
onerare voluit: sed pepcit cuius signum existit q̄
quinquies in die tantū eos orare ꝓcepit: Quoniā
etiam semp anteq̄ orant vt ꝓfectam mundiciā ha
beant ꝑputiū man?: brachia: os: nares: aures: ocu
los: capillos decētissime: & ad vltimū pedes lauāt
Hoc facto publica voce ꝑconanē: vnum confitētes
deum qui nullū vel similē habeat vel equalē: eiuſ
qꝫ ꝓphetā esse machometū: mēsem integrū in āno
ieiunant: & ieiunātes nocturno tpe pmedūt diur
no abstinent: Semel autem p singulos annos ꝓpē
solam recognitõeꝫ ad domū dei que est in mecha
videndā iubenē ire & ibi adorare: eāqꝫ incōsultili
bꝰ tegumētis circūire: atqꝫ lapides p media femo
ra retro plapidādo iacere: Hanc domū dicūt adā
cum de padiso exulasset domino extruxisse & ī oī
bus filijs eius donec abrhaam venit locū orationis
fuisse: Abrhaam vero dei seruus eaꝫ roborauit &
instaurauit: & in ea domino vota vouit & sacrifi
cia obtulit: quam etiam filio suo ismaheli p? mor=
tem reliquit: eiqꝫ et omnibꝰ filijs eius p multa an
norum curricula do nec machomet? natus est ora=
di domus ꝓmansit: Quo nato deus eandē sibi cū
ctisqꝫ generatiōibꝰ suis hereditariā vt ipi ꝓhibēt
ꝓmisit: Aduersarios ꝑterea dei et eorū ꝓphetas p
dari iubenē et captiuare et interficere et omnibus
modis ꝑsequi atqꝫ delere: nisi respicere et ad eoꝝ
fidem conuerti voluerint: aut īdictū seruitutis cē
sum ꝑsoluerint: absoluta etiam caro est omnis ill'
ꝑter porci carnem sanguinē vel morticiniū ad ve
scendum: Respuūt etiam quidq̄ in alicui? rei nisi
dei nomine fuerit cōsecratū: Licet ꝑter hec ill' eo=
dem tempe quattuor legitimas vxores habere: et
repudiata qualibet aliam semp accipe: Ita tam̄ vt
quatnariū ñ trāseat numerū: In repudio quoqꝫ io
obseruanē: vt ei vsqꝫ tercō quālibet repudiare: &
eam rursus liceat recipe: Empticias vero atqꝫ ca=
ptiuas quascūqꝫ voluerint habere licitum erit: et
easdem vendēdi denuoqꝫ emendi liberam potesta
tem habebit sic tamen vt postq̄ semel grauidam
fecerit nequaq̄ alteriuſ eā iugo suitutis astrīgere
possit: Concedit īsup de ꝓpria cognatõe vxores

habere vt sanguinis ꝑles accrescat· & fortiur int eos amicicie vinculū vigeat· De possessionib⁹ re petēdis iudicia talia sunt inter eos qualia & apd hebreos vt· s· petitor testibus ꝙbet· Testes aūt nullus nisi valde ꝓbatas ꝑsonas accipiunt & qui bus sine iuramento credere possint· In quibusdaz alijs etiam mosaice legis morem custodiūt· vt qui hominis sanguinez fuderit eadem pena plectatur vt quisquis in adulterio deꝑhēsus fuerit cū adul tera piter lapidet· Qui autem cū alia qualibet for nicat⁹ fuerit· lxxx· flagella sustineat· ꝑ tercia ma num ꝑ quarta pedem amittat· Et qui cuilibet boi membrū abstulerit digno ꝑcio rediat· ·CXLI

De ꝑmio eius obseruatorū & pena ꝓemptor secundū machometū·

Hec vniuersa ꝑcepta idcirco a dō sunt ꝑ posita· ne si nimis larga quelibet faciēdi esset licentia toti⁹ generis fieret cito rui na· a vno semp abstinere iubenē quoniā fomes et seminariū omnis peccati esse ꝓbat· Sed sunt ꝑci pua mandata legis· quia morari longū esset in sin gulis· Promisit itaq; deus sibi & machometh fidē li ꝓphete credentib⁹· illiusq; legis mandata oplen tibus paradisum· id est· ortū deliciarū· ꝑterfluētib⁹ aquis irriguū· in quo sedes ꝑpetuas habentes ar borū vmbra ꝓtegent· nec calore nec frigore afflī gent· omniūq; fructuū & omniū ciborū vescent generibus quidq̄d appetitus cuiq; suggerz coram se ꝓsentī inueniet· Sericis induent· vestib⁹ omniū co lor· In delicijs accubabūt & angeli pincernarum ministerio inter eos erunt cū vasis aureis & argē teis vinum offerētes atq; dicentes· Cōmedite & bibite in omni letitia· quia qd deus vobis ꝑmisit ecce opleuit· Iungent virginib⁹ quas nec humā⁹ nec demoniac⁹ violauit ꝓactus· Iacincti & coral li splendore forma ꝑstantioribus hec bona dabunt credentibus· Non credentib⁹ aūt dō & machome to eius ꝓphete erit infernalis pena sine fine· Quā tiscūq; vo peccatis colligat⁹ q̄sq; fuerit · si ad di em mortis sue deo & machometo eius ꝓphete cre diderit· ipo meterueniēte saluus erit· Hec & alia q̄ plurima cū tu a puero nouisses scripta· & ab oī saracenorū gente maxime celebratōne habita· cur tu xp̄ianam & non potius saracenicā religionē es sectatus· & ꝑsenti vite melius & futura piter feli citate fruiturus· CXLII· Descriptō vite machometi·

Quamuis īm̄ꝑ oratōnis tue ꝓtextus pluri mum decoris habeat & dulcedis apud eos qui summū bonū putant esse in deli cijs· de me tamen id spare te mirū est· vt ad hoc p suadendū mstiteris· in quo me nullaten⁹ falli pos se credideris· Certū est em̄ michi nec incomptum quis machometh fuerit· quomō callida simulatōe ꝓphetam se ofinxerit· & ad machinandū quis eius ꝑiliarius extiterit· Hic etem̄ videlicet machometh vtroq; orbat⁹ pēte ꝑb tutela auūcli sui māephi ā nos agebat puericie· Vdolorū tūc tp̄is cultui cuz vniuersa gente arabū inseruiēs quēadmodū ipe ī alcorano suo testat̄ deum sibi dixisse referens· Or phan⁹ fuisti· & te ī errore suscepi teq; dilexi pau pem & locupletaui· Post aliquantulū vero spaciū annorū mercennari⁹ apud quandā nobilissimā vi duam nomine cadigiā· ita in breui domīe sue ani mū obtinuit· vt iure diuini rebus omnib⁹ rerūq; piter domīatu potiret· Cuius opib⁹ ō pauperimo ditissimus effect⁹ in tantā mentis supbiā ꝓrupit vt regnum̄ arabū sibi spandaz pollicerēt nisi suos timeret oribules· quia videlicet ꝑ rege eū non te nerent· cū sibi & equales fuissent & maiores· Vi am tamen excogitās qua id posset efficere voluit se ꝓphetam cōfingere· Ea videlicet facetia fretus eloquētie quā apud diuersas natōnes dum nego ciatōni desudaret ingenij suscepat lenitate· Ceter rum tunc tp̄is maior ps arabū mili tes erant & ag̃ cole· ip̄iq; fere & omnes ydolatre ꝓter quosdaz qui secundū samaritanos legem moysi tenebāt cū hereticis alijs xp̄ianis qui nestoriani erant & iaco bite· Iacobite nāq; sunt heretici a quodam iacobo dicti circūcisionē ꝑdicantes· xp̄m q; non deum sed hominē tantūmodo iustum de spū sancto ꝓceptū ac de virgine natū· non tamen crucifixū neq; mor tuum credentes· Fuit etiam illo tpe in regione an tiochie quidam archidiacon⁹ amicus machometh & iacobita· Vnde ad conciliū vocatus est & dam natus· cuius damnatōnis pudore cōtristat⁹ de re gione aufugit & ad machomet deuenit· Huius er go cōsilio machometh vsus fuit· & qd̄ cogitabat sed ꝑ se adimplere non poterat ad effectū pduxit Fuerunt quoq; ex illis arabie quos dixim⁹ here ticis duo iudi audias et cabalahabar· dicti qui et ipi machometo se adhibuerūt· et ad complendam eius stulticiā auxiliū ꝑbuerunt· Et hi tres macho meti legem quisq; secundū cresiā suam cōtempa uerunt· eiq; talia ex pte dei dicere monstrauerunt que et heretici iudei et heretici xp̄iani qui erāt in arabia vera esse crediderūt· qui vero sponte cre dere noluerūt· vi tamen et gladij timore credide runt· ·CXLIII· Q non fuit verus ꝓpheta sed falsus·

Et eius quidem nec aliam ꝓphetiā nec vl la miracula scim⁹ sicut moysem et iosue samuelem et heliseū multa fecisse miracu la legimus· sed nōne inquis ꝓphetā eū animal bru tum videlicet bos nūcupauit· Nonne luna ꝑ vtrā q; manicā ingressa de sinu ꝓgrediens reintegrata ꝓpheta eum mirificū designauit· Nūquid ad hoc ī notescendū manu illius demulsa ouis affluēte mā milla haustū omni populo prebuit lactis· Mirum etiā fuit q̄ ficum arborē vt ad se veniret vocauit et arbor quidem ad eu⁹ venit· ipeq; de fructu cō medit· sed et brachiū ouis quod inuenenatū ī scu tella sibi appōitum fuit cū eo locutū est et dixit · Non me omedas quia inuenenatū sum · Cur ergo nulla ꝓbabilitate demonstratū esse ꝓphetā hūc di xeris· quem tantis denotatū miraculis frequenter audieris· At im̄ꝑ ista sunt friuola· nec secundum omniū vestrorū iudiciū fidedigna· maxime cū ipe machometh in alcorano suo nichil tale retulerit · sed potius quidq̄d in alcorano de illo scriptū non fuerat· oīno verum credi ꝓhibuit de omnib⁹ inq̄t ꝓphetis multi multa mentiti sunt· Quod ne etiam de me ꝓtingat· illud solum de me verum teneatur quod alcorani hui⁹ autoritate ꝓbat· Qui etiā cur miracula non faceret ostendere volens· loquentē ad se dominū introducit dicens· Ideo te facere mi racula non ꝑmitto· quia ne tibi sicut alijs ꝓphetis in miraculis cōtradicat̄ timeo· Ipo igit̄ teste nul lum signum mōstrat̄ fecisse· Porro iudicia veri ꝑ phete sunt ꝓbitas vite· exhibitō miraculorū· veri tas dictorū· vite bonitas· In machometo violētia fuit· Qua se ꝓphetam dei predicari faciebat· furto et rapacitate gaudēs· igneq; libidinis adeo feruēs vt etiam alienuz thoz adulterio fedare tanꝑ dño

iubente non erubesceret · sicut legitur dē zanabab vxore seth · Dominꝰ ait tibi seth · vxorē tibi dimittere p̄cipit · quā dimissam ipse ꝓtinuo sibi copulauit · Cuius etiam ꝓphetia q̄ꝫ nulla sit euidentiꝰ ait se vxoris eius turpitudo patefecit cū eam in adulterio multorū testimonio dep̄hensam non esse deꝑhensam (eo q̄ nollet eā dimittere) falsi gabrielis nuncio cōfirmauit · De cuius vicij potentia scz libidinis deum laudasse legit̄ · eo q̄ in eo quadragies sup humanū modum abundaret · Sibi quoq; ꝓgratulans eo q̄ suauis odor sp̄ecōsitasq; mulierꝫ deo dante plurimū eum oblectaret · De bellis autē q̄ domino iubēte ac victoriā ꝓmittēte se ꝓmisisse fatebaē · Dentes ecōtra sibi in bello fac'esq; collisa · multa quoq; cedes suorūq; fuga veritatē testanē Q2 si angelus dei vt dicunt eum custodiret mimi = me acciderent ei sicut de helya & helyzeo legimus quos ab mimicis suis semp eripuit angelus domī Si etiam ꝓpheta verus esset p̄lia ꝓmissurus mala sibi euentura p̄sciret · CXLIIII. Di sputatō cōtra legem ip̄ius.

QVod ergo dixisti me libros saracenorum legisse · linguam scire · ac semp inter eos fore nutritū · non idcirco uenit vt assequar legem illorum · Quā si p̄ singula mandata discurrim? · vtrū ratōnis fundamentū habeat inuenire poterim? · Q2 em̄ quiquies machometū in die orandum precipere dicis · ideo vtiq; fecit quia doctorū suorū ꝑsilio mediatricē inter iudeorū & xp̄i anorū legem suam effici voluit · non ꝓbitate sui · neq; adiutorio dei · Iudei nāq; secūdum legē · i die orant ter · xp̄iani vero septies · Sed iste terminum inter vtrūq; posuit · scz nec ter nec septies sz quiquies · Q2 autem priusq̄ orant illos manus & brachia ceteraq; corpis mēbra laudas abluere · nequaq̄ ad oratōnem cognoscit̄ ptinere · Nam ad orationem quidē mundari ptinet intrinsecꝰ nō extrinsecus · Mundicia vero de membrorū ablutōne ptinebat ad stelle veneris cultores qui eam orare volētes ad modū femine se aptabāt · ora oculosq; timgentes · Quia vero puncto stelle veneris machometus rex affectus fuit · ideo hoc p̄cepit p mensez integrū vt ais · p̄cepit illos ieiunare quo restrīgāt vicia carnis q̄ est initium penitētie · Sed dic q̄so michi · Qui ꝓdest p diem ieiunare · & nocte ter vl' quater ꝓmedere · bonisq; carnibus & optimis cibis frui ac mulieribus vti · Hec quippe carnē non debilitant sed potius corroborāt · Q2 autem semel in anno dicis eos ad domū dei que est in mecha p̄pter recognitōem ire · ibiq; orare quā dicunt fuisse ade & abrahe · non hoc ex autoritate aliqua sumunt · sed quasi ꝓmentū aliquod fingunt · Anteq̄ em̄ legem p̄dicasset machometꝰ · idolis plena erat illa domus · Et ego quidem nunc apte monstrabo qualis illa domus extiterit · & quod ibi secretū fuerit & cur illic machometus ire & que in lege inueniunt̄ iussit facere · Duo filij loth amō & moab hanc domū honorabant · ibiq; duo idola colebant Vnum · s · ex albo lapide nomine mercuriū · alterū ex nigro chomos appellatū · & illō quidē ex nigro lapide in honore saturni · alterū ex albo in honore martis edificatū · bis in anno ad hec adoranda cultores scz eorum ascendebāt · Ad martem quidem quando sol primū gradum intrat arietis · quoniaz aries honor ē martis · In cuiꝰ discessione put mos erat lapides iacebanē · Ad saturnū vero q̄ndo sol primū gradū libre intrat · quia libra honor saturni erat · Sicq; nudi tonsisq; capitibꝰ thurificāt · Arabes quoq; cum amon & moab idola hec adorabāt que vsq; hodie gentes i India celebrāt · Machometus autem post longū tempus veniēs · pristinā cōsuetudinē aufferre nequiuit · sz quasi quodāmodo more mutato imcōsutilibus tegumētis cooptos domum circūire ꝓmisit · Sed ne videret̄ p̄cipe idolis sacrificare simulacꝝ saturni cōstruxit i piete in angulo domus · & ne facies appareret · dorsum eiꝰ tm erat positum exterius · Alterū vero · s · martis ydolum qđ erat vndiq; sculptū subtus terzā misit & lapidem sup̄apposuit · Hominibus autē qui adorandum ibi ꝓueniunt lapides istos osculari p̄cepit et humiliatis tonsisq; capitibꝰ inter crura lapides retroiactare · qui etiaz humiliātes dorsa denudabāt quod est signū legis p̄ristine · & ad effugandū demones se dicunt hoc modo lapides iacere · Et ego quidem in libris eoꝝ scriptū vidi quia homar quidem ex · x · socijs machometi more solito lapides ō osculans sic exorsus est Vobis inquit lapidibꝰ dico q̄ nec adiuuare nec nocere potestis scio · sed q̄ hoc fecit machometꝰ morē exequor illius · Iā nūc ad inceptū reducamus · CXLV. Ad huc de eodem & de fallacia eiusdem.

QVia dei aduersarios machometꝰ ꝓdari captiuare iussit & interficere donec crederē vellent aut censum ꝓsoluere · nō ex dei opibus vel p̄ceptis hoc habet · sed hoc cupiditate p̄cepit vt inimicos suos destrueret · Hoc aūt fieri non debet · immo siquis aliquem velit uertere non p̄ violentiam · diligenter ac dulciter hoc debet facere · sicut ip̄e machometus i suo testatur alcorano sub p̄sona domini dicēs sibi ip̄i · s · machometo · Si dominus deus tuus vellet totius seculi gentium vniuersitas crederet · cur ergo cogis eos credere · cum nullus credat nisi dei voluntate · Et in alio loco · Qui crediderit · p̄ semetip̄o fecerit · Iterum in eodem dominus inquit · deus tuus si vellet sub vna lege cūctos sine discordia ponerz Fingit iterū alibi tāq̄ dominus loquat̄ sibi · Nō inꝫt in lege violentia debet esse · Qui voluerit sponte sua crediderit · Et alibi · Non altricaris cuz alteri? legis gentibus nisi verbis mollibus · Cur ergo p̄dari & captiuare ac cogere gentes ad credenduz iussit · & hec omnia semitas dei esse asserit · Deiq; cur me tu credere iubes legem que secum dissidet & nobis quidem absoluta est omnis caro ad vescendum · in vna tantuz · s · porci carne discordam? a ritu eorum · Hoc autem fecit machometus vt in eo a lege sua nos xp̄iani differemus · Quod itaq; de vxorib? dixisti licitū quattuor accipe · ac repudiata qualibet aliam ducere · hoc nulla p̄cipit̄ ratōne · Neq; em̄ nisi causa filios generandi p̄ceptum est vxorem accipe · Q2 autem empticias & captias quaslibet possunt habere · hoc quidem est adulterium · quia multotiens emit pater strupatā a filio · & econtra filius vel frater a patre corruptā vel a fratre · Sz hoc ideo statuit machometꝰ · q2 femias valde diligebat ac pernimium luxoriosus erat · Et sicut ipsemet professus est · vis luxurie · xl · hominum in eo manebat · maxime quoq; quia et arabes valde luxuriosi erant eorum voluntati satisfecit vt crederent · Q2 autem ꝓpria cognatōne vxores illos habere dixeris · mos tunc temporis erat · vt amicicie vinculū vigeret in eis · De iudicijs autem vnde supra dixistis in quibusdam sane dissentiunt · Qō & machometꝰ fecit · vt aliquantulū lex

sua diuersa esset a lege moysi. A vino ideo sempe abstinere iubent saraceni · ne forte socij ex ebrietate patefacerent ruinam populi · Que autem de padiso predicasti ptermittenda sunt · quia ratione ꝓbari nō possunt · Aīa qppe separata a corpe & quattuor elementis a se inuicē sepatis non vtetur homo his rebus secularibus eo modo quo paus · Homines autem tpe machometi sine scriptura sine lege · totiusqz boni pter militiā & aratrū mscij · luxuriam appetētes · guleqz dediti · facile scōz voluntatē suā poterāt ab eo suaderi · Si em̄ aliter faceret nō eos ad legem suam impelleret · At vero post mortez illius omnes discedere voluerunt a lege ipius · Ipe nāqz dixerat corpus suū tercia die deferendū esse ad celuz · vt autē illum mendacē ꝓgnouerūt · & cadauer fetere viderūt · inhumato corpe maxima ps eorū discesserūt · Alīq vero quidam ex illius · x · sociis habitarij filius post mortem ipius regnuz est adeptus qui blande p̄dicauit & callide gentes ad credenduz admonuit · eosqz non bene machometi sermonē intelligere dixit · Machometq inquit non ait qp ante sepulturā illius videntibq hom̄ibus ad celum subleuareē · sed qp post sepulturā corpis ne scientibus cunctis hom̄ibus ab angelis in celū deferreē · Vnde quia non statim eum sepelierūt · idcirco fetere icepit vt statim sepelireē · Hac igitur causa gentem in errore pristino parump detinuit · Quō igitē huic mendaci credereē me hortaris cū oī bus eū fallacē inuenerim oīpotentiq dei ōp̄cor pietatem vt me ab errore illius eruat & xp̄i quā cepi legē implere pficiat · Amen.

Continentia viceſimiſeptimi libri

Icelimusseptimq liber ptinet historiā tantū · xx · annorū quibq impauit hēricus quintus & inter hec miracula feretri sancte marie laudunēs et miraculi sancti iacobi apostoli · Floresqz hugonis pisienſ · Sancti victoris canonici · Habet autem capitula · cxviii ·

De ip̄io hērici quīti et carta caritatis · j ·
De moribq abbatis stephaī cisterciēs · ii ·
De sācto hugone abbate cluiacēsi · iii ·
De gr̄a eiq apō romanos p̄tifices · iiii
De miracul'eiq & spū ꝓphetie · v ·
De tholosano ep̄o p eū a penis liberato · vi ·
De visione consolatoria quā pater henrici retulit in capitulo · vii ·
De transitu eiusdem abbatis · viii ·
De reuelatōe glorie eiq post obitum · ix ·
De recōciliatōe im̄ imꝑatorē & papam. · x ·
De tribulatōibq & mirabilibq illiq tp̄is. · xi ·
De miracul' feretri sancte marie laudunēs · xii ·
De his que facta sunt turonis · xiii ·
De his que facta sunt carnoti · xiiii ·
De his q̄ facta sunt in itinere vsus angliā · xv ·
De his q̄ facta sunt in transitu maris · xvi ·
De his q̄ fca sunt cātuarie & wintonie · xvii ·
Qualit̄ apō xp̄ikercā susceptū est feretrū · xviii ·
De miraculis ibidem ostensis · · xix ·
De his q̄ facta sunt in ceteris āglie locis · xx ·
Adhuc de eodem · xxi ·
De beato bernhardo clareuallensi & bonis eiq mitis · xxii ·
De quibusdā im̄ciplib̄q illius temporis · xxiii ·
De fundatione cenobij clareuallis & abbate bernhardo · xxiiii ·
De quibusdā actibq eiusdē abbatis · xxv ·
De anshelmo laudunensi & prodigijs illius temporis · xxvi ·
Itē de p̄digijs & q̄busdā alijs euētibus · xxvii ·
De initio premonstratensis ordinis & patre northberto · xxviii ·
De quibusdam circa p̄monstratenses im̄itō gestis · xxix
De libello miraculorum sancti iacobi a papa gelasio compilato · xxx ·
De miraculis sancti iacobi apostoli · xxxi
Adhuc de eodem · xxxii
De eodem · xxxiii
Item de eodem · xxxiiii ·
De eodem · xxxv ·
De eodem · xxxvi ·
Adhuc de eodem · xxxvii
Adhuc de eodem · xxxviii
Item de eodem · xxxix ·
Item de eodem · xl ·
De vindicta celestini non seruantes festum sancti iacobi · xli ·
De fundatōne cenobij boneuallis & eius abbate iohanne · · xlii ·
Qualiter northberthus p̄monstratenſ factus est archiep̄s · · xliii ·
De miraculosa victoria christianorum ex saracenis · xliiii
De ceteris miraculis illius temporis · xlv ·
Adhuc de eodē & morte hērici imꝑatoris · xlvi ·
De mgr̄o hugone pisienſi & scriptis eius · xlvii
Documentū eius de oratōe · xlviii ·
De speciebus oratōnis · xlix ·
De quibusdam psalmis qui non videntur ad oratōem ptinere · l ·
De scientia recte viuendi · li ·
Qualiter hō se habere debeat ad p̄ximos · lii ·
Qualiter se habere debeat in seip̄o · liii
De disciplina mēbrorū in generali · liiii ·
De disciplina seruanda in habitu · lv ·
Inuectio contra illos qui ō veste gloriant̄ · lvi
De disciplina in gestu · lvii ·
Adhuc de eodem · lviii ·
De disciplina in sermone · lix ·
Adhuc de eodem · lx ·
De disciplina in cibo · lxi ·
Adhuc de eodem · lxii ·
De cognitōne dei p creaturas · lxiii ·
De compositione creaturarum · lxiiii ·
De dispositōne vel ordine earum · lxv
De specie & qualitate earum · lxvi ·
De sapientia dei in rerū creatōne · lxvii ·
De cognitōne dei p motus creaturarū · lxviii ·
Qd deq mutari ñ possit localit̄ nec formalit̄ · lxix ·
Q deus alterari non possit · lxx ·
Q deus p̄pter opera sapientiam non diligit sz ecō uerso · lxxi ·
Qualiter proficere debet vita hominis ex contemplatione · lxxii ·
De duplici amore & spūalibq mās̄oībq arce · lxxiii
De arca intellectuali q̄ ꝓstituit̄ in corde · lxxiiii
De exitu actōnis et cogitatōnis · lxxv ·
De adaptatōne exitus corui & columbe · lxxvi ·
De semīatōne & p̄fectu arboris sapiētie · lxxvii ·
De illis qui ramos expandunt in altum & non in latum · lxxviii ·
De exercitio circūspectōnis qō ē in q̄ttuor · lxxix ·
De subdiuisione illorum quattuor · lxxx ·

De floze & fructu arboris sapiẽtie ·lxxxi·
De edificatõne templi in corde homis ·lxxxii
De reuocatõne sponse ad sponsum· ·lxxxiii·
De illis q̃ in arca ñ saluanẽ sz peunt ·lxxxiiii·
Q̃ p opa restauratõnis vniunt cogitatões distracte p opa pditõnis. ·lxxxv·
De tpib? & qbusdã arce expositõibus ·lxxxvi·
De virtute caritatis q̃ fortis sit & cara· lxxxvii·
Adhuc de pmendatõne eiusdẽ ·lxxxviii·
De pmendatõne laudis eiusdem ·lxxxix·
De meditatõne in scripturis & creaturis & moribus ·xc·
Adhuc de meditatõne in moribus ·xci·
De concordia iusticie & misericordie in filij dei incarnatõne ·xcii·
De mundana cõsolatõne ·xciii·
De tribus bonis quib? placat deus ·cxiiii
De morali expositõne piscie supioris ·xcv
De amore ordinato & in ordinato xcvi·
De sapore & nutrimẽto verbi dei ·xcvii·
De humilitate qualiter ofícit vel pficit ·xcviii·
Exhortatõ ad iudices vel plates ·xcix·
De triplici visione & quadruplici vanitate ·c·
De casta et curiosa visibiliũ pemplatõne ·ci·
De occupatõne mẽtis in exterioribus ·cii·
De iactantia & vana letícia ·ciii
Qualiter sapiẽtia attingit a fine vsq; ad finem fortiter & dispoit omnia suauiter ·ciiii·
De quadruplici ope in mundo ·cv·
De mutabilitate homis circa tempora ·cvi·
Qualiter traditus est mundus hominum dispuratõnibus ·cvii·
Qualit hõ p ocupiscentiã assil'at? ẽ iumẽto· cviii·
De animo in vtraq; fortuna puerso ·cix·
Soliloquium hominis cum anima sua de rectitudine amoris ·cx·
Qualiter anima possit ad verũ amorẽ icitari ·cxi·
Q̃ licet deus omnibus viuentib? tempalia cõmunicet non tamen omnia similiter diligit ·cxii·
Q̃ multitudo dilectorum non minuit sed auget felicitatem singulorũ· ·cxiii·
De bonis que sponsus dilectis suis cõmuniter cõtulit cxiii·
De his quibus lapsos a miseria repauit ·cxv·
De his quibus specialiter vel singulariter animaz imarzauit ·cxvi
Q̃ si deus auimã diligit totam fedam multomagis iam expte mundatam ·cxvii
De visitatõnibus sponsi ·cxviii·

·I· De imperio henrici quinti & carta caritatis

Sigibertus.

Enrico imperatore mortuo successit filius eius henricus Anno domini· M· cvij· Mũdi vero· quĩtimillesimo· lxx· & impauit ãnis· xx· Dux autem henricus qui ab impatore ad filium eius transiẽs· eũ contra patrẽ snũ animauerat· & a filio ad patrẽ rediẽs ptes filij debellauerat· mortuo impatore se vt reũ maiestatis filio regis reddidit· & ab eo captus custodie traditus est· de qua tamen custodia ipe p ĩ dustriam suam euasit· Sed ducatus eius datus est godefrido comiti louanienſiũ Sigibertus·

Anno henrici primo facta est carta caritatis a stephano abbate cisterciẽsi· & xx· abbatib us autoritate sigilli apostolici confirmata· Ab illo ergo tẽpe reiecerunt ab ordine furcos & pellicias· stamina & caputia & feminalia & pectina & cooptoria & stramenta lectorũ ac diuersa ciborũ in refectorio fercla & sagimẽ & omnia que puritati regule aduersabanẽ· Abdicauerũt etiaz ecclesias· altaria· oblatõnes & decimas· & sepulturas aliorz hominum & furnos & molendia & villas & rusticos· quia nec in vita sancti benedicti nec in eius regula legebant eundem sanctum huiusmodi possediſſe· nec feminas monasteriũ eius intrasse· nec mortuas ibidem sepultas fuisse· excepta sorore sua sancta scolastica dicentes beatũ benedictũ pcepisse vt monachus a secularib? actibus se faciat alienũ· Decimas quoqz dicebãt a sanctis patrib? in quattuor ptitõnes distributas· Vnam scz epõ alterã pbitero vel clerico· terciam hospitib? ad illam ecclesiam venientibus seu viduis & infirmis· seu paupibus alium victum non habentib?· quartam restauratõni ecclesie. Et quia in hoc ppoto psonã monachi qui terras suas possidz· vnde & p se & pecora sua laborando viuant non repiebant· Idcirco hoc veluti aliarũ ius iniuste sibi vsurpare detrectabant

·II· De moribus abbatis stephani cisterciensis·

Erat eñ dict? abbas religionis paupta tis & disciplíne regularis ardentissimus amator & fidelissimus emulator· etiã antecp̃ abbas fieret· Helmand? libro· xlvii·

Memini me audisse magistrũ petz cantorẽ pisien· virum instissimũ atqz doctissimũ referẽtẽ de abbate iusto stephano cisterciẽsi q̃p cum ei quadam die nunciatũ esset a suo cellerario nichil haberi in monasterio vnde vel vna die illa fratrũ paucitas sustentari põsset· respõdit· Sternite vobis duos asinos· qui cum strati fuissent· fecit secum ascẽdere puersum suum· & iussit ei vt in quodaz vico panẽ mendicaret hostiatĩ ad op? fratrũ· & ipe similiter in alio faceret· Et postq̃p sic fecissent ad vnũ locũ quem ei designauerat puenirẽt· factum est ita· & in loco p̃dicto sibi iam redeuntes obuiabant· Cuz ecce abbas videt saculũ puersi multo pleniorẽ q̃p suum subridendo ait· Vbi mendicastis· vt vidi vos incrassiore palea collegistis q̃p ego· Vbi obscro collegistis· Q̃nis vobis plus donauit· Respõdit conuersus· Presbiter ille quẽ vos optime nostis saculũ meum fere impleuit solus totum· Qõ audiens abbas ĩgemuit et ait· Ve vobis· quare ibi aliquid accepistis· Nesciebatis q̃p pbiter ille ibi simoniace ordinatus est· et quidquid accepit est preda et rapina· Viuit domin?· q̃p de omni qõ dedit vobis nichil omnino gustabim?· Absit eñ vt peccatum illius imedamus et nobis incorpem?· Conuocatisqz pastoribus ouiũ qui non longe erãt· totũ conuersi saculum in sinus eorũ euacuauit·

·III· De sancto hugone abbate cluniacẽsi

Sigibertus

Qo tempore obijt sanctus hugo cluniacẽsis abbas· cui successit ponti?· Ex gestis eius Hic hugo augustudunẽs idigena fuit· nobili genere patre dalmacõ psulari viro bellicis rebus ĩtento· Huius mater grauida cũptu grauiter laborzaret quendam sacerdotẽ religiosum p̃ sui liberatõne et nasciturí salute missam celebrare exorauit· qui dum missarum solẽnia attentius pozaret et in cõtemplacõne suspensus sup se sem et sustolleret· vidisse ferẽ ĩ calicẽ cui ardẽtius

incũbebat ſpeciẽ infantilẽ ſupra humanũ modum mirifice radiantem. Digna ꝓrſus viſio & vera p̃ ſaga futuri in calice apparuit nondũ natus qui ab ad oleſcẽtia calicẽ ſalutaris accipiẽs. paſſionis imitator ꝺnice. euãgelij verba ꝺtit in opa. & vſqꝫ in ſenectam nomen domini iuocauit. In pupillaribꝰ annis ꝓſtitutus (ñ vt illa etas aſſolet) laſciuie frena laxauit. nec inerti luxu emollitꝰ nugales ineptias ſectatus eſt. ſed ſcõm qꝺ ſcriptũ eſt ꝺ iacob inocenter habitabat domi. Debinc cluniacẽſi. adiens beato odiloni ſe tradidit. Mutanſqꝫ vitam cũ tunica habitũ ſacre religionis deuotiſſime ſuſcepit. Conſequẽter de rubigine mundana in camino diſcipline ad purũ excoctus. ſubito caloꝛe longũ tempoꝛem plurimoꝝ ſupauit. Poſt hoc factus prioꝛ. etiam beato odilone defuncto abbate ī regimine ſucceſſit licet cum lacrimis renitens. bonus vtiqꝫ ſcientia. melioꝛ conſcientia. optimꝰ tempantia. forma angelicus. moꝛibus cõpoſitus. naturali inceſſu cõſpicuus. ſermone non affectato ſuauis & aliis huiuſmodi cariſmatibus ſpectabilis. Illo in tempoꝛe henricus ſecundꝰ impator regni apicẽ ſtrenuiſſime gubernabat. Cuiꝰ pater auguſtꝰ inſignia que rome geſtauit in regni adeptione cluniaco delegauit. Quaꝓpter dilectõem cluniaci quaſi ius hereditariũ medullitus retinens floꝛidũ patrẽ colligare ſibi artius decreuit. Itaqꝫ ſanctũ hugonẽ pubeſcenti etate vernantẽ venire ad ſe inuitauit. ĩuitatum glozioſiſſime excepit. Et vt filiũ ſuũ henricũ tercĩũ ꝺ ſacro fõte leuaret gratanẽ obtinuit. Tũc etiaꝫ paſcha celebꝛauit paſchalis agni filiꝰ vna cũ impatoꝛe. angelica cluniacenſiũ ſeniozũ ſtipatꝰ caterua in agꝛippina colonie. Nec mlto poſt vix ab auguſto laxatuſ cluniacũ redijt munerib9 comitatus & gratia. Cuius etiã gratia ſtephanũ papã nõ fugit. qui cum in ciuitate floꝛẽtie valitudine ꝓſtrictꝰ decũberet. aduenicẽte ſancto hugone inimicũ recedere. exeunte eodem accedere circũſtantibus ꝓteſtatus eſt. Quare ne infeꝺerabilis infeſtatõnibus hoſtis vꝛgereẽ ſedulitatẽ ipius iugiter exoꝛabat. Cuius p̃ſentia inſidiatoꝛ ꝓfundebaẽ. Iãqꝫ malignos incurſus lacrime patris longe remouerant cum vir apoſtolicus in ſinu p̃ſidentis animã exalauit. Cuius manibus digne cõpoſitꝰ tradituꝰ eſt ſepulture. Sed & reuerẽdiſſimo hildebꝛãno mutato nomĩe & gradu poſtmodum gregoꝛio nuncupato manifeſtiſſime claruit. qꝰ multũ gratie ſpetialiſ pater hugo obtineret. hic ſane nõdũ pp̃li apice inſignitus poſitus in cluniacenſi capitulo ipm mundi iudicem pꝛbuit ſe vidiſſe ſancto hugoni collateralem qui ſedens a dextris regulaꝛẽ diſciplinã fauoꝛe p ſeqbaẽ. Hinc papa factus blande tirannũ eũ vocitare ſolebat. quoniã ſeuis leonẽ mitibus agnuꝫ accepat. haud ignarũ pcere ſbiectis & caſtigare ſuperbos. Tempe ſancti leonis pape noni remis trãſlatũ eſt coꝛpus ſancti remigij. Pꝛefuit tante tranſlatõni apoſtolicꝰ ac generale cõciliũ p̃cipue cõtra ſimoniacos celebꝛauit. Interfuit pater hugo fiꝺ armatus. ipmqꝫ ingens illuſtriũ viroꝝ ſequebatur agmẽ. at tanta erat puerſoꝝ multitudo. vt boni vix auderẽt repꝛhendere. Et ſi auſi fuiſſent. facilꝰ erũpet reclamatõ male viuentiũ. qꝰ vox libera eorum qui ſanius ſentiebãt. Mox exhoꝛtatõez ſinodalicã iuſſu domini pape & pſuaſione cuiuſda nomĩatiſſimi viri ſancti ꝓſtantij remenſ canonici & aliorum laudabiliẽ egit & pbabiliter cõfutauit tergiuerſatoꝛes qui contra verũ mendacõ ſtare pſueuerant. IIII. De gratia eius apud romanos pontifices.

Ildefunſus quoqꝫ rex hiſpaniarũ patrẽ ſanctũ plus omnib9 excolens votis ardentib9 eũ vt videre mereꝛeẽ ĩpetrauit primo quia a captõne fratris ſui ſancij pcibus ſancti hugonis emerſit. Deinde quia diuinctõem patris ſui fredelandi & cluniacenſiũ ꝓpaginare fortius diſponebat. alioquin beato petro inobediens beneficijſqꝫ ingratus cõſtitueꝛeẽ. Is enim cum artiſſima teneꝛeẽ cuſtodia. & cluniacenſes pro eo oꝛatõni incumbeꝛẽt p eꝑm quendã beatꝰ petrꝰ ſibi inotuit qualiter inſtantia p̃cum ſancti hugonis & ſuoꝝ pulſatus. in bꝛeui ipm ꝓꝛie poteſtati reſignaret. & ad ſceptrum vſqꝫ pꝛoueꝛeret. Nec moꝛa clauiger ceu ſantõ regnũ vſurpanti teꝛꝛibiliter noctu appens moꝛtẽ intẽtauit niſi fratrẽ mox dimitteret. Surꝛexit ocius exturbatus tirannuſ. & eo a vinculis emancipato cubitũ redijt. Ita factuꝫ eſt vt rex liberatus duplicato cenſu paterno ĩterceſſoꝛibus ſuis ducentas auri vncias annuatim deſtinaret. diẽqꝫ liberatõis recoli noſtris relinq̃ꝛ. Multa ad vſus paupum ſanctus hugo cõferens quaſi viles ſarcimilas reputans direptõez illarũ ſepe p tulit non iratus. quinetiã p̃ceptoꝛũ talem habuit menſurã. ne autẽ nimia remiſſio. aut ſeueritaſ excedens videreẽ. Spiritu quoqꝫ ꝓphetie diſcernere in nouicijs ſolebat. qui eſſent frumenti ſtabilitate ſolidandi & qui tanq̃ palee ſpiritu maligno vẽtilandi. Quodam tempe dum eſſet apud maritima cum adiuncto ſibi p̃claro anſelmo. cantuaꝛ. archiep̃o qui ꝓpter iuſticiã ab archiep̃atu ſemotꝰ. iocũdabatur eius ſolatõ. diuina reuelatõne ꝺmonitꝰ moꝛtẽ willi regis anglie momentaneã p̃nunciauit. Et vt p̃ꝺixerat accidit. Nam dum ille p ſaltus fugaces ceruos ſagittare geſtiꝛet. Sagittam ſubito ī coꝛde ſuſcepit qua miles ſuus ceruũ impetebat. Alio tẽpoꝛe cum dꝛmiret idem pater vidit p ſomniũ ſb capite ſuo cubare ſerpentiũ multitudinẽ & feraruꝫ ſubito capitale excutiens & exquirẽs ſuppoĩta inuenit libꝝ maronis foꝛte ibi collocatũ. mox abiecto codice ſeculari in pace quieuit. Cognouitqꝫ modũ materie libi viſioni ꝺgruere quem obſcenitatibus & gentiliũ ritib9 plenum indiguũ erat cubiculo ſancti ſubſterni. V. De miraculis eius & ſpiritu ꝓphetie.

Quidam frater nomine durannꝰ de bꝛedon pꝛius ideota apparens poſtea moſyacenſis abbas non incõgruus. De hic ad tholoſanũ epiſcopatũ ſapientie p̃rogatiua ꝓmotus inter opaꝛios agriculture dei merito ſolicitudinis & ĩduſtrie claruit. Hic circũſpectus p cetera verba riſum mouentia ſepe incautꝰ pferebat. Qua de re veneranꝺꝰ pater multotiens eum inꝛepans nec ſatis pficiens de futuro interminãs ꝓphetice ſic ꝺmonuit. Certe frater cariſſime niſi ludicꝝ vba monacho pꝛſus ĩterdicta viuẽs diſeris enoꝛmiter apparebiſ. Qꝺ ſane vaticiniũ eo migrante cõſtat fuiſſe completũ. Nam ſiguĩo cuidam capellano patris ſpumoſo oꝛe apparẽs poſtulauit flebiliter eius iuuamẽ. cui noluit obedire dũ viueret. Hoc vbi domino abbati ſiguinuſ retulit. p̃cepit vt ffres vna ebdomada p ꝺfũcto taciturnitatẽ ꝓꝛij oꝛis ꝓtinuaꝛẽt. Ad hoc. vij. fratrib9 electis ceteris obediẽtib9 vnus eoꝝ voti cõtemptoꝛ ſilentiũ interꝛupit. Rurſus pontifex eidem denuo reuelatus eſt valde ꝙqueſtus ſup illo fratre pfido

qui dum non siuit sanitatē illius interpolauit· Audiens ista pissimus hugo p̄cepit vt fractura silentij que p vnum otigerat aliozū septem dierū silentio sartireē· Quo facto· anima pontificis tercō reuelata in statu apostolico se exhibens purgatoꝛi suo memoꝛato sempqz memoꝛādo hugoni gratias sue integritatis repoꝛtauit· ·VI· De fr̄e stephano q̄ sibiipi mā? ītulit & fr̄i goderāne·

Item in siluiniaco quidā frater nomine stephanus hostis antiqui supplantat? ī sidijs manus sibi ingerens ad coꝛonam martirij anticipandā· seip̄m in quadam silua necauit· Erat em̄ iracūdie grauis qua et eius cōsp̄sione excitatus tēptatoꝛ foꝛte p̄ualuit· Hui? anima ad iudiciū rapta accusatoꝛē p̄tēdentē cultellum necatoꝛiū infestū habuit· Miser sue p̄poigus anime exutus a cuculla apostolica īterc̄essione obtinuit quatenus ante introitū claustri cluniacenſ tādiu maneret cucullā habens in manib? · donec p̄cibus sancti hugonis & fratrū illā mouere mereretur & oꝛdinem suū recipe· Que dicini? frater q̄dam in visione ꝺspiciēs domino abbati nunciauit tamen non statim vt debuit· Quo circa in tempoꝛe rogatōnum quoniā que viderat nunciare distulerat· verberib? ad p̄palandū vtile ꝺpulsus est· Ceteris quippe ad p̄cessionē directis solus in choꝛo remanserat vtpote claudus· Apparuit sanct? odilo eidem vigilanti visibili foꝛma cū duobus viris Et ecce facta oꝛatōne ante altare illo vocato capitulum ingressus est· fratrisq3 pigritiam increpauit magna aspitatis vehemētia· p̄cipiens assessoꝛibus suis acerꝛimā illi inferꝛe disciplinaz· Post letanias coꝛreptus nūciauit abbati tam visionē q̄ suā afflictōem· Confestim pius pater elemosinis p̄cibusq3 & hostijs tādiu p̄cepit insistere quousq3 spiritus alia visione cum sacro habitu apparuit & coꝛpus cimiterio non iudicaē indignū· Contigit aliquādo sanctum hugonē eukaristiā p̄buisse cuidam lepso omunioni hominū coꝛpaliter subtracto tūc vero omunicāti· qui tumentibus labijs & vlce roso oꝛe coꝛpus domini iniurioſe masticās poꝛcūculam in poꝛtuna screatōne reiecit sequente nimirū nausea ac spuma hoꝛribili xp̄i miles goderannus qui adeꝛat domini sui sacramenta indigne ꝺspiciēs agitari quod diligebat· celeri collegit obsequio· Et ecce vir magnanim? man? vtrasq3 supponēs viuificis sacramentis in oꝛe suo p̄iecit vomitum nauseātis egri letalibus coleris coherentib? fideliter absoꝛbens· Qua in re magister pius stupefact? in huiusmodi discipuli p̄fectōne attonit? laurentij craticulā tollerabiliоꝛē fuisse indubitanē asseruit Hic deniq3 goderāmus ad ep̄atum sanctonicū p̄mot? quo altius cōscendit· eo latius refulsit· VII

De visione cōsolatoꝛia quā pater hugo retulit in capitulo ex mariali·

Mos est cluniacensis monasterij ceteris solēnitatibus natiuitatē dñi quodā singulari affectu deuoti? agere· et cantuū melodijs· cereoꝛ accēsionib? quodq3 lōge p̄stantius est spūali deuotōne· multaq3 lacmarum p̄fusione cum angelis solēnizare· Hac igit̄ instante festiuitate fratres moꝛe solito se suaq3 omnia p̄pararūt· venerabilis pater ille hugo q̄ adhuc senex superat capitulū vbi fratres conuenerāt īgressus· hec ad oēs verba p̄tulit· Noueritis fratres benignū hiesū disposuisse vestris solēnijs intēesse Ac cōtra hostem neq3 inuidia laboꝛare· vt aliquas tenebrarū suarū nebulas tanto splendoꝛe possit īmiscere· Frater em̄ ait quidā (se vtiq3 dans intelligi) hac nocte vidit matrē misericoꝛdie ip̄m filiū quē p̄senti genuit nocte dulcissimo gremio oꝛtinere· eiq3 sanctoꝛū angeloꝛū multitudinē cum immēso lumine astare· Idem de? puer exultabat et coꝛdis leticiam gestu coꝛpis & plausu manuū demonstrabat· Et cōuersus ad matrē aiebat· Cernis mat̄ noctem natiuitatis mee que īmmet gaudijs illustrandā· in qua & p̄phetarū oꝛacula & angeloꝛuz p̄conia renouabunt̄· & de meo ex te oꝛtu oīa celestia & t̄eꝛestria letabunt̄· Vbi ē nunc hostis mei damnati p̄fidia· Vbi eius potestas qua ante hoc singulare gaudiū mundo domīabat̄· Quo ille impudens audito de latibulo suo egressus elōge se p̄sentabat· Et ignominioſe deturpat? cū multo plāctu & vlulatu vt admitteret oꝛabat· Et si ait ī nl̄a pte ecclesie admittoꝛ· m aliquo saltē reliquaruz officinarū loco suscipiar· At filius virginis· Vade inquit furcifer & ne te mea potentia p̄iudicatū lamenteris tēpta quod poteris· At ille solut? aditum capituli petijt· & intrare conat? non potuit Intantum em̄ & se tumidū & introitū capituli angustum inuenit· vt nullaten? intrare valeret· Vere inflatus supbie veteris apostemate p humilē aditum non potuit trāsire· Inde ad doꝛmitoriū fratrum cōgressum cōuertit & fantasijs solitis se eos inquietare posse cōfidens· introire tempauit· sed eadem grossitudine sua ab hostio repulsus recessit· Postremo ad refectoriū nocendi spem cōtulit Ibi p̄pter aliquantulā coꝛpis curā maioꝛē suspicabatur mentis incuriā· vbi tot obices diuoꝛsoꝛū ex lectōne verboꝛū· tot trabes ex deuotōne auditoꝛ tot repagula repperit ex caritate sibi inuicem seruientium· vt nullo modo vltra valens p̄cedere cogeretur retrocedere· Sic ab omnib? officinis monasterij reiectus a cōspectu pijssimi redemptoris et glorioſe marie virginis matris cū ea qua dign? est cōfusione pestifer ille recessit· Cauti igit̄ estote o fratres & immensas gratias omnipotēti ac miseri coꝛdissimo saluatoꝛi agite· quia & nequissimū hostem a nobis expulit· & ip̄e nobiscū festū celebratur? remansit· ·VIII· De trāsitu ei? dem abbatis· Ex gestis ei?·

Paucis autem dieb? anteq3 moꝛeret̄ beatus hugo· cuidam rusticano hominī in agro laboꝛanti appuit sanctoꝛuz visio quos p̄cedebat quedā regalis domina cuius doꝛsum trāseuntis & faciem videbat· Sanctum agmen illud quidam senioꝛ subsequebat̄· q̄ restitit & ait· Cuius est o agricola ager iste quem colis· Qui ait· Beati petri & domini abbatis cluniacensis· Et senioꝛ ad hoc· Meus est inquit ager & abbas & famulus· Tu autē festina nunciare vestro abbati vt disponat domui sue quaz nutriuit· quoniam post modicū tempus huius vite finem soꝛtiet̄· Dic autem ei petrū apostolū hoc tibi nunciasse· Qui vero me p̄cedūt dei genitricez sanctosq3 denuncia famulantes· Idem hugo ī articlo moꝛtis positus recolens āniuersariū gaufridi archiepiscopi & nidonis abbatis obliuioſos admonuit· tā tenacis erat memoꝛie & tante caritatis· q3 ibi fraterne salutis erat non immemoꝛ vbi raro quisq3 remiscit̄ p̄ꝛie· In ip̄a nocte qua mortuus est b̄ndictōnes lectōnum lectoꝛibus imposuit· Extremū eius verbū fuit ad circūstantes· B̄ndicite· Coꝛp? eius in capitulo a fratribus dealbatum p̄ri? aqua

deinde vino ablutū est· Ad vltimū modico balsa=
mo quod superat in breui vasculo tnis vicibus to
tum corpus magnū affluenter punctū est· qđ vix
solum ad lepidū caput sufficeret· nisi benedictōne
celesti multiplicatū inter manus obsequētium su=
pabundaret· ·IX· ¶De reuelatōne glorie
eius post obitum

BEatus autem dionisius ariopagita appa
ruit cuidaz fratri apud nongentū dicēs
vt festinaret adire cluniacū· vt valedi=
cere posset sancto hugoni statī decessu
ro· Veni ego infelix· sed sanctū migrantē nō salu
taui· Datum tamen est spiritui qđ corpi ostat de=
negatum· Vidi em̄ mixtos mortalib? supos· et cū
monachoz collegio matrē dei maris stellam clari?
chorusare· Cuius p̄sentia sagittarios quosdā ap
pentes ita exēruit & fugauit· sicut validus vētus
autūnales frondes deiicere cōsueuit· Inter quos
martinus gēma sacerdotū· & benedict? sol abba
tum spūm sancti hugonis deducētes inter quādam
uineam specōsam & fertilissimā collocarūt· vt ibi
iocundaret & in modico mānsitaret· vbi ipe sā ct?
hugo me aspicientē multipliciter iuitabat· Come=
de carissime de candidis racemis qui nobis supa=
bundāt· & fac mecū solēne cōtubernīū· Ego nēpe
parū hic pausabo donec quidā tumor sbsidat· quē
in pedibus pulueruletis de longo circūitu terzaz
contraxi· sed e vestigio curatis gressib? & excusso
cinere mundano liber ad potiora trānsibo· Dic aūt
successori meo pontio vt humilitatis & innocētie
thesauros custodiat· & necessitates omniuz suas
reputans misericordie studat· zelum monastici or
dinis exemplo mei sapiēter disponat· Sic em̄ virili
ter agens a deo cōsequet auxiliū qui non deserit
spantes in se· Eadem quoqz nocte qua pater bea=
tus dormiuit in domīo vidit abbas quidam duos
lectos in visione decēter adornatos angelorū ma
nib? ad astra sustolli· & audiuit voces m sublimi
dicentiū· Heroas gemios sui correctores & secu
li stratis auro radiātib? vite merito collocabim?
videlicet cantuariēsem archiepm & cluniacensem
abbatem qui multorū sunt patres filiorum ī glīa·
Isti quidē duo pene sub vno tempe decesserūt·

¶Actor ¶De abbatib? cluniacēsibus a primo
vsqz adhuc hugonē facti sunt hi versus·
Ordine berno primus stat honore beatior odo·
Surgit ab his sanct? maiol? forma virorz·
Igneus ardentē vix cohibens animū·
Post fuit arūnis sacer odilo missus ab horis·
Mitior ingenio q̄ ferus impio·
Proxim? hugo venis discretis vsus habenis·
Ordine posterior vtilitate prior·

¶Sigibertus· ¶Eo quoqz tpe in prochia legien
si porca enixa est porcellū habentē faciē hominis
Natus est etiā pullus galline quadrupes· Obijt an
selmus cantuar· archiepūs· Philipp? quoqz rex frā
corū obijt· Post quem ludowic? filius eius regna
uit annis·xxix· ¶Ex cronicis· ¶Hic philippus
apud floriacense cenobiū tumulat· Post quem lu
dowicus aurelianis a gilberto senonensi archiepo
in regem ofecrat· ¶Sigibertus· ¶Multi vero
sacro igne accensi sunt mēbris instar carbonū ni=
grescentib?· ·X· ¶De recōciliatōne int̄
imparorem & papam·

IN mense iunio cometes apparuit radi=
os dirigens ad austrū multis coniciēti
bus hoc signo portendi futuram regis
henrici expeditōem versus italiā· Izit̄ rex hēric?
romam vadit p̄ter sedandā discordiā que erat ī
ter regnū & sacēdotiū que cepit a gregorio papa
vij· qui & hildebrān?· & exagitata a successorib?
eius victore & vrbano & p̄ oīmbus a paschali ma
gno scandalo erat toti mundo· Rex em̄ vti volens
auctoritate & cōsuetudine & auctoralib? priuile
gijs imparorū qui a karolo magno qui primus de
regibus francorū impauit romanis· Iāqz p· ccc· et
eo amplius annos impauerāt sub· lxiij· apostolicis
& dabant licite epatus & abbatias p virgā & anu
lum hoc esse suum ius allegabat· Contra hāc maio
rum autoritatē censebāt pape sinodali iudicō nec
posse nec debere dari p virgā vel p anulum epatuz
vel aliquā ecclesiasticā dignitatē vel inuestiturā a
laicali manu· Et qui cūqz ita epatum aut aliā eccle
siastici iuris inuestiturā accipiebāt excōmunicabāt̄
p̄ter hanc p̄cipue causam rex romā tēdebat· & si
qui longobardorz quoquo mō ei resistere volebāt
potēter eos p̄sternebat· In recōciliatōne autē que
facta est inter imparorem & papam· Nam ipsum
papā cum epis & cardinalib? cepat die pasche hē
rico in imparorem coronato· post lectū euāgeliuz
tradidit ei papa āte altare beatorū apostolorz pe
tri & pauli in oculis omniū p̄cipū priuilegiū de
inuestitura epatuum vel abbatiarz tam p anulū q̄
p virgam· s· vt regni eius episcopis vel abbatibus
libere p̄ter violentiā & simoniā electis & inuesti
turam virge & anuli cōferat· Post inuestiturā ve
ro canonice p̄secratōm accipere ab epo ad quē pti
nuerit· Confirmatō pacis inter apostolicū & īpa=
torem dum in celebratōne misse traderet ei corp?
& sanguīm̄ domini nostri hiesu xp̄i hec est· Dñe
imparor hoc corpus domini natū ex maria virgīe
passum p nobis ī cruce sicut sancta & apostolica
tenet ecclesia damus tibi in cōfirmatōe vere pacis
inter me & te· ·XI· ¶De tribulatōnib?
& mirabilib? illius temporis·

ANno henrici· vj· deo peccatis hominuz
offenso multa eueniunt· In mōte castri
loco ecclesia sancte waldedrudis cū to
to pene opido arsit· Ecclesia sancti mi
chaelis de piculo maris fulgurata diuitus arsit cū
edificijs appendentib? sibi· Waloricus eps laudu
nensis ciues ip̄ius vrbis a sacramēto p̄peram iurā
tes coīcatos reuocaē nisi? a sedicōb ad arma ocur
rentib? qđ dictu nephas est gladio ofossus interi
it feria· v· ebdomade paschalis· vij· kl'· may· ī leta
nia maiore· tumulante etiā impetu confuse mlt̄itu
dinis· domus epi succendit̄· Vnde & ip̄a mater ec
clesia beate marie & ecclesia sancti iohannis bapti
ste in abbatia monialiū cū omnib? alijs ecclesijs e
vicino appendētib? ocremanē· In actores autē se
ditōnis a ludowico rege francorū tam seuere vin
dicatum est· vt tam futuros q̄ p̄sentes a simili sce
lere deterrere posit exemplū· ¶Helmandus·
Huic tribulatōni laudunensiū quedā p̄turbatō p̄=
cesserat· que future huius calamitatis seminariū et
radix fuit & quodām odo p̄nuncia· Quidā em̄ p̄=
ceps & nobilis castellanus laudunenſ nomine gi
rardus de siriciaco dum in eadem sancte dei geni
tricis ecclesia genibus flexis suppliciter oraret ab
inimicis suis qui eum alibi aggredi non audebant
dolose circūuentus· et ab oratōne surgēs diuersis
gladiorz plagis ibidem est interfect?· cui? san guīe
pauimentū ecclesie respsum cum multotiens aqua
supfusa nō posset ad plenū ablui· pl'esqz spectatū

venientes non parum sup hoc mirarent. Magiste anselmus tunc temp̄is laudunenſ ecclesie decanus vir scientie et eloquētie fama notissim? quibusdā secrete colloquēs p̄nunciasse ferē illam sanguis ef fusionem non nisi eiusdem ecclesie cōcrematōne di luendam quia tātum sceluſ non aqua ſz poti? igne esset expiādum et ita cōtigit. ¶ Sigibertus Ante hos dies natus ibidem fuerat puer gemm? a clune supius duo ſ habens capita duo vsq; ad renes cum suis brachijs habens corpa. Qui bapti satus triduo quoq; supuixit. Anno vij mense iu nio siligines et arbores sacro igne aduste spē sui fructus mentite sunt. Et quedam silue insup are facte sōsecutaq; est grauis et diuturna hominuz valitudo cum pfluuio ventris et mortalitate. Do minus sigibertus venerabilis monach? gēblacenſ cenobij vir in omni scientia literarū igeniosus tē porum descriptor obiit suisq; grauissimū merorē absentie sue reliquit. ·XII· ¶ De miracul' feretri sancte marie laudunēsis. Cronogphus.

Aldrico laudunēsi episcopo a fue vbis ciuibus nequiter pempto hugo aurelia censis ecclesie decanus substituiē. Quo post septē menses mortuo vir illustris Bartholomeus ad ep̄atum laudunenſ ciuitatis p uebiē. Cuius moustria & ep̄alis ecclesia que incen sa fuerat in breui repata iterū consecrat & ciuita tis ac p̄incie desolatōne subleuata in mltis locis in quibus antea nunq̄ fuerat religionis feruor & dei cultus fundat & inde ī mltas ac remotas etiā trāsmarinas regiones ppagat. ¶ Helmand? libro xl. ¶ Electi sunt ego vij canonici laudunēſ eccle sie & vij burgenses qui feretrū scz marie et aliaſ capsas reliquiarū p diuersas circūferent p̄uiciaſ ad expetēdas elemosinas fideliū p restauratōe ec clesiarū que reliquie multis miraculis clarificate sunt. Que miracla scripserūt canonici ecclesie lau dunensis ex quib? pauca breuiter causa edificatō nis excerpsim?. Apud issoldunū duo cōtracti sa nati sunt quoz calcanei natibus adherebāt. Hos p dei amore multo iam tēpe pauerat in domo sua galfridus eiusdem castri domin?. Apud castellum buscēti sanatus est filius domini castelli raptoris pessimi puer annoz xv a natiuitate surd? & mu tus. Quo facto pater pueri discalciatis pedib? ad ecclesiam cucurrit & feretro sancte marie xl soli dos obtulit. Non em̄ multā habebat pecuniā. qui etiam feretrū sancte marie cum ceteris militib? hu meris suis imposuit & illud vsq; ad castellū p̄xi mū duobus miliarib? distans nudis pedib? porta uit. Qd audiētes inimici raptoris illius & miracu lum de filio eius factum & ipi nudis pedib? imi micis suis obuiam ruunt & feretrū ab illis pacifi ce susceptū in castellū suum deferūt ·XIII·

¶ De his que facta sunt turonis.

In de venerūt turonis. Ibi quedā femīa que de lecto surgere non poterat iaz p viij annos & nusq̄ ire nisi portaretur sanata est hoc modo. Apparuit ei dormienti matē misericordie p̄cipiens vt se ad feretz suum in ecclesia sancti mauricij faceret deferri & portata est in vanno suppositaq; feretro ptim? ob dormiuit & sana surrexit. Ibidem apud sanctum martinuz sanatus iuuenis a natiuitate surdus & mut? & ex toto corpe sudorē emittēs & veis cir ca aures inflatis sanguis vbertim pfluxit ex auri bus qui postea cum feretro iuit laudunū. p? hoc venit illud feretrū ad sanctū laurentiū de cala in festo eiusdē martiris. Monach? autē quidē ibi ha bitans pati non potuit vt feretruz beate virginis sup altare sancti laurentij ponereē. sed fecit illud poni sup quoddā mim? altare in pte ecclesie timēs amittere oblatōnes cōsuetas in eodem festo. Cum vero turonēses qui feretrū ubsecuti fuerāt refe rentes miracula que viderāt. omnes pegrinos su perueniētes ad feretz imitarēt. monach? ille liuo re pcussus fecit feretrū & omnes reliquias d ecclē sia eijci. Sed p̄positus castelli tentoriū spacōsū qd sibi pauerat tradidit deferētibus feretz et maro ne plurimas deferētes cortinas idē tentoriū decē tissime ornauerūt & luminarib? copiosis tota no cte splendidū reddiderūt. Prefatus aūt monach? ad vespas epilēpsie morbo grauiter arrept? coraz omni populo in terrā cecidit. magnūq; timorez vi dentibus incussit. Campana etiam maior de turre cadens cōfracta est & turris ipa in supiori parte fissa crepuit. Monachus ergo sero penitens nudis pedibus corā feretro terre pstratus celesti regime humiliter satisfecit. rogans vt idem feretrum sup maius altare referreē. sz laudunenses noluerūt.

XIIII. ¶ De his que facta sunt carnoti.

In natiuitate sancte marie venit idē fe retrū carnotū. Cui occurrit venerād uſ yuo ep̄s cū tota pcessione canoni corz vsq; ad vineas. Positūq; est feretrum in maiori ecclesia sup altare sancte marie. Ibi mu lier cōtracta erat iam p v annos in domo vbi co quebaē panis epi. Huic prima noctis hora appa ruit in somnis beata virgo maria p̄cipiēs ei vt q̄n tociti? surgeret & ad maiorē ecclesiā iret. feretrū q; laudunense quereret. Protinus euigilans sana cucurrit ad ecclesiā p plateas cum gaudio vocife rās & clamans & ingeminās domīa sancta maria statiz ep̄s omnia signa p̄cepit sonari diuti? et ipe met incepit. Te deum laudam?. Qō dum cantare tur altera cōtracta sanata intrauit duoq; scabellu la quibus reportādo se circūferre solebat sup alta re posuit. Rursus signa pulsanē & te deū cantaē epo incipiēte. Qō anteq̄ finireē. quidā iuuenis mi les qui in castello quodā cathenis religat? captus seruabaē liberat? ex insperato ecclesiā ingreditur matreq; sua cū ciuibus occurrētib? ad altare pro grediē. genibusq; flexis coram feretro & dicēs se p beatam mariā ereptū obtulit solidos xl. Iterum iubēte epo p omnes ecclesias signa pulsanē. et ipe iij. Te deum laudam? icepit. Multū ibi p gaudio ploratū est. Igiē ex oblatōnib? fideliū p franciam collectis toto autūnali & hiemali tpe ecclesia sanc te marie laudunēsis ex magna pte ostructa est.

·XV· ¶ De his q̄ facta sunt in itinere versus angliam.

Equēti xl cum adhuc ps operis maxi ma supereſſet & pecunia paulatim ōcre sceret electi sunt ex canonicis laudunē sibus vij quibus traditū est feretz sā cte marie cum alijs pluribus sanctoz reliquijs int quas emiebat forma et dignitate vnū philacteriū in quo sic scriptū legiē. Spongia crux domini cuz sindone cum faciali. Me sacrat atq; tui genitrix et virgo capilli. Cum his reliquijs pfecti sunt in an gliam que tūc temporis magna diuitiaz pollebat opulencia p pace et iusticia quā rex henric? in ea faciebat. Feria secunda post dominicā isti sūt dies pfecti sūt a lauduno et eodē āno circa natiuitatē

beate marie laudunū redierūt·miracula que iterim cōtigerant enarrātes·Apud vigellam in pago viromadensi quidā iohānes a natiuitate surd9 et mutus sanatus est·potatus aqua reliquiarū lotarum toto corpore post dormitatōem sub feretro sudāt sanguine de narib9 & auribus et venis circa collū inflatis vbertim pfluente qui psecutus est feretr9 vsq3 ad mare·Circa pasceuē venerūt attrebatum Ibi erat quidā senex artifex iam p annos·xij·lumine oculorū priuat9·Hic audiēs feretrū sancte marie laudunenß allatū esse·interrogabat qualitatez & formā feretri·Quā cum cognouisset·ptin9 imo ex pectore alta trahēs suspiria & vbertim plorās dicebat·Hoc feretrū ego peccator pprijs manibus i iuuentute mea ꝓposui iussu domini helynādi epi laudunensis in quo idem eps pciosissimas reliquias posuit·Inē qs fuit caput sācti walerici abbatis & caput sancti mōtani monachi recluси·qui natiuitatem sancti remigij pdixit & ō lacte cilime matris eius lumen recepit sicut pdixerat·O si hanc misericordiā faceres mecū o pissima mat misericordie vt instar sancti montani recepto lumine rurs9 feretrū tuum qđ ꝓposui possim videre·Hoc dicens & plorās rogabat vt de lotura reliquiarū ocli sui tāgerent·Quo facto de ipa aqua bibit & tota nocte coram feretro puigil in oratōne mansit· Mane facto lumen recepit·Apud sanctū audomar3 quedam puella manū habens aridā a natiuitate sanata est· ·XVI· ¶ De his que facta sunt in trāsitu maris·

IN festo sancti marci euangeliste venerunt apud wisant & a nautis cōuocati nauem intrauerūt & cū eis plures negociatores qui ꝓpter lanā emendā i angliā ibant·Et cum feretro securi trāsire spabant plus9 .ccc. marcas secū in marsupijs portantes·Magister nauis dicebat coldistanus circa maris mediū viderunt piratas nauigātes & in naui eor3 lāceas & gladios & clipeos coruscantes·Tūc singuli ad alterutrū p timore peccata sua cōfessi sunt & p sbiter laico cōfitebat·Predicti negociatores de vita iam despantes marsupia sua cum tota pecunia feretro obtulerūt·flentes & orātes beatā mariā vt eos de piratarū manib9 liberaret & de pclo mortis & totam eorum pecuniā ad restaurandā suam ecclesiam retineret·Piratis autē appinquātib9 magister nauis exhortatus est bosonem presbiter3 vt assumptis dei genitricis reliquijs piratis sibi nocē di potestatē interdicat·Mox ille philacteriū cum capillis beate marie assumens cū timore & deuotōne i eminentiorē locum puppis ascendit ipo magistro nauis vtraq3 manu ipm sustentāte·manuq3 contra hostes eleuata ex auctoritate christi & matris eius fortiter adiurās ne vltra veniāt·ne potestatem nocendi habeāt interdicit·Statimq3 vt signū crucis de eodem philacterio fecit cōtra hostes·dicto citius ventus vehemēs & contrari9 nauem eorum retrotulit malus nauis frangit·ps mali sup vnum ex ipis decidens ipm exterrebat & in mare mortuū pcipitat·Post modicum nauis sana cum feretro & leta ad portum puenit·Negociatores liberati sacculos suos quos obtulerūt resumpserūt·Cūq3 tota anglia circūita magnos acēuos lane emendo suam pecuniā expēdissent·& de ipa lana magnā domum implessent supra litt9 maris qđ doura dicit·eadem nocte qua in crastinū trāsire debuerāt·domus illa cū tota lana cremata est·

XVII· ¶ De his que facta sunt cantuarie & wintonie·

POst hoc venit feretrū cantuariam·ibi laudunenses honorifice suscepti sunt a willo archiepo·qui dudum p uidendo & audiendo magistro anshelmo laudunum petens diebus multis in domo epi manserat Ibiq3 randulphi filios cancellarij regis anglorum docuerat·Ibi ergo matrona quedā ditissima iam p octo dies dolore piendi fuerat cruciata·Que cuz misisset maritum suū ad laudunēses querentē siqs forte illorū aliquid medicine nosset·boso pbiter illum admonuit vt psaleret vxori sue veracez peccatorum suorū pbitero suo cōfessionē facere·& de lotarū reliquiarū aqua confidenter bibere·Illa vero que iam p dolore loquelā penitus & memoriam amiserat·ptinus ex ipo calore fidei aliquātulum roborata veniēte pbitero peccata sua fideliť cōfessa est·subiungēs eadem nocte sibi i visu quādam specōsissimā dominam de francia venientē appuisse·& vt peccata sua veraciter ꝓfiterer pcepisse sicq3 eam sanādam pmisisse·Igitur statim post q3 aquam reliquiarū biberat·ptu edito sanata est Que munera & ornamenta multa beate marie uirgini obtulit·Nemo autem ibi sanari potuit nisi ō ipo episcopatu·& nisi peccata sua prius cōfessus si tamen etatis idonee esset·Aput wintoniā sanatus est quidaz miles pincerna regis qui iam p·viij annos cecus fuerat·& alius ditissimus walterus nomine qui iam sex annis lecto decubuerat·et pre ter hoc fluxu ventris laborabat·hic tribus clericis qui ad eum reliquias ōtulerāt tres anulos aureos obtulit·& accurrens ante feretrū tres cipbos argenteos & multā pecuniā & alia ornamēta obtulit·que cum in platea delata nōnulli viderēt & dicerent eum pauca obtulisse secundū multitudinez diuitiarū suarum·Nam ferebat pluq3 triamilia librarum anglice monete in thesauris habere respōdit se ad psens nolle amplius dare·donec oms usuras quas a debitorib9 suis accepat redderet·sicut deo pmiserat·Vnde ptinus p totam vrbem fecit clamare precones·vt quicunq3 ei usuras deberat veniret·& sua accipet·pter hunc alij·xij·publice sanati sunt ceci·claudi·surdi & muti· ·XVIII

¶ Qualiter apud xpikercā susceptū est feretrum

POst hoc venit feretrū ad xpikercam sic dictā villam·i·xpi ecclesiam in octauis penthecostes·vbi celeberrimus erat negociatorū quēt9·Ibi erat decan9 quidā cum·xij·canonicis qui noluerunt feretrū suscipere ne paterent oblatōes negociatorū·quia ecclesia eorum nondum pfecta erat·Et quoniā ingens pluuia erat·vix tandem decanus cōcessit vt feretrum poneret sup minus altare in remota ecclesie parte Et cum viderz negociatores fere omnes qui miracula wintonie facta audierant ire ad feretrū et offerre·iratus pcepit feretrū de ecclesia eijci·Ibi ergo equi laudunensiū et vestes pluuia madebant·& pre multitudine negociatorum tota villa hospitium nō inueniebāt·Tunc matrona quedaz illis cōpatiens rogauit maritum suuz vt domū nouā quā edificauerat et iam duabus marcis negociatorib9 locauerat regine celi que de ecclesia electa fuerat·ꝓmodaret·et in ea tā ipsā q3 clericos eius in sequēti nocte hospitari pmitteť·et interim sibi aliud hospitium querant·Annuit ille·et clericos iam pene pre pluuia ōficiētes in domū illā suscepit·vestesq3

2b663

illoꝝ luto pfu fas ablui et siccare fecit. et feretrū beate virginis cōpetenti loco detentum. cortinis adornato collocauit. et eis demceps omnē hospitalitatez exhibuit. Vnus ex negociatoribꝰ tres cāpanas quas venales habebat ad domus laquearia suspensas pulsans. socios suos earum sonitu cōuocat. et locum eminentiorē ascendēs quomō decāꝰ feretrum de ecclesia eiecerat enarrat. et vt nullus ad ecclesiam eat. sed potius ad officiū feretri sancte marie diuinū officium audituri gueniant exhortatur. Postremo cuncti vnanimiter edictū ꝓponūt vt siquis ad ecclesiam iret. v. soliꝺ. socijs pſolueret. Erat autem tunc sabbatū ante octauas penthecostes ·XIX· De miraculis ibidez ostensis.

Hospes ille habebat vnā domū ꝓpe opidum ī quo boues & pecora seruabantē Ibiqz manebat quidam paup rusticus eisdem pecoribꝰ custodiēdis deputatꝰ cuius filia puella puula tortum pedem a natiuitate habebat. ita vt calcaneus in anteriori pte. digiti vero in posteriori pte pedis essent. Hec bibēs ꝺ aqua reliquiarū & pedem suum de aqua aspgens vigilans corā feretro mane sanata est. In crastino draco quidam flamiuomus de mari exiens in villā illam aduolauit. & primo ecclesiā. deinde quasdaz domos flama quā ex suis naribus emittebat succēdit. Feretrū vero sancte marie vix dimidio stadio iam recesserat. post qꝺ cursores sup equos aduenerunt. Rogauerūtqz laudunēses vt ardēti ville subueniret qui humana curiositate tātum ꝓdigiū videre sitiētes deputatis feretro idoneis custodibꝰ velociter sup equos ad vicū recurrunt. viderunt qz draconem incredibilis longitudinis habentem v. capita flamasqz sulphureas p nares emittentez & de loco ad locum volantē domosqz sigillatī succendentē. Ecclesia vero ita deremata est vt non solum ligna sed etiā pietes & maximi lapides & ipa altaria in cinerē redacta sunt. vt nullo modo appareret ibi fuisse ecclesia. Decanus autem videns ecclesiā & domū eius succensam. vestes & suppellectilem suā festināter colligens & circūligans ad nauem que in ꝓximo maris littore defixa extra deferri fecit. Sed draco ac si ꝓpter hoc solū veniſſet nauem volatu petens cūctaqz que in ea erāt succēdit & ipam nauē incredibile dictu. Domus autez hospitis illius qui feretrū collegerat incolumis & illesa cum omnibꝰ que in ea erant remānsit. Et illa etiam ꝓcul posita in qua eius pecora seruabantur Negociatores etiam illi qui multam laudunēsibꝰ impenderāt benuolentiā ita ꝓ gratiam dei seruati sunt. vt de omnibꝰ rebus suis aut nichil aut parum ꝓderēt. Decanus aūt ille qui feretrū de ecclesia eiecerat sera motus penitētia. nudis pedibꝰ illud ꝓsecutus est. & coram ipso ꝓstratus. Itaqz ꝺi iudicia ꝓtestatus indulgentiam postulabat.

·XX· De his que facta sunt in ceteris anglie locis.

Apud excestriam honorifice suscepit laudunenses cū feretro Robertꝰ archidiaconus qui diu laudunī māserat ꝓ audiencia lectōe magistri anshelmi. ibi. xvi. infirmi curati sunt. Ibi autem erat cōtractꝰ ꝺ episcopatu salisberiensi. qui curari nō potuit. donec feretrū venit in epatum eius. De salisberia venerunt ad abbatiā sanctimonialiū que dicit wiltoīa vbi ostensa est eis sepultura venerabilis bede pbiteri. iuxta quē sepulta est mulier illa versificatrix idita. Ibi iacebat quidam iam longo tempore febricitans ad sepulcrū venerabilis bede pbiteri quia plures ibidem ꝓsueuerāt sanari. Ipa vero nocte in cuius crastinū feretrū laudunense illuc aduenit mulier illa versificatrix apparuit infirmo dicens. Non potes hic modo ꝓ bedā sanari. quoniā beata dei genitrix ad nos descēdit. Qꝺ cū laudunensibus in crastino retulisset infirmꝰ. & ex aqua lotarū reliquiarū bibisset. ilico sanatus est. Inde venerūt in ꝓmciā danariexerie. vbi ostenderunt eis indigene kathedrā & furnū famosi illius regis secundū fabulas britānorū arcturi. ibi eos plimū honorauit. Algarcus clericꝰ qui fuit postea constantiensꝰ in northmānia epus. qui fuerat laudunī auditor magistri anshelmi. ibi apud villā que bonnia dicē puella decēnis a natiuitate ceca illuminata est. & iuuenis a natiuitate surdus auditū recepit. Quidam vero manū habens aridū iurgari cepit cum vno ex famulis laudunensiū ꝓ arcturo. et ideo sanari nō potuit. ·XXI· Adhuc de eodem.

Apud totenes sanatus est quidā senex a natiuitate claudus germanꝰ ꝓpositꝰ illius castri. Quo sanato mox frater eius obtulit corā feretro. xl. solidos sterlīgorum. Et post eum populus infinitꝰ multa addidit Erant autem ibi tres iuuenes eiusdē terzitorij carnis cōsanguinitate ꝓpinqui. Qui videntes tantaz pecuniam deferri ad feretrū detrahere cepunt laudunensibus. dicentes eos questꝰ gratia p magicā artem facere miracula. Quoꝝ vnꝰ alios hortatꝰ est vt secū irent ad feretrū. simulantes se illō osculari. vt sic de numis sup altare positis ora sua lābēdo replerent. Illis autem hoc facere nolentibꝰ ꝓfidus ille fecit qꝺ dixerat. & de aceruo numoꝝ q̄ntum potuit ore lābendo rapuit. Redienſqz ad socios numos quos rapuerat ostendit. inuitans eos secū ire ad tabernā. quibus illū sequi nolētibꝰ miser ille tabernā introiuit & satiatus exiuit. Ceteri duo ad quentum populi redierūt. Ille aūt ascenso equo ꝓximā siluam intrauit. Que vix dimidio stadio aberat. & reste lignea collo suo circūligata ad vnius arboris ramum se suspendit. equus cui insederat vacuus ad populi quentū redijt. Quē videntes ꝑfati duo iuuenes equi vestigia plustrādo. & cursim ꝓsequendo ad siluam celeriter puenerunt. eūqz suspensum & mortuū repperunt. soluentesqz marsupium eius qꝺ pendebat ad baltheuz inuenerunt numos quos rapuerat adhuc recēti saliua eiꝰ infectos. quos ꝓtinus cum magno eiulatu ad feretrū deportātes sup altare reposuerūt. terzeqz prostrati ꝓ anima cognati sui misericordiā ꝺi genitricis implorantes. coram omnibꝰ facinus qꝺ defunctus ꝓpetrauerat retulerūt. Mirati sunt oīs tam celerem dei vindictam & pectora sua tundendo vbertim lacrimas effuderūt. Hucusqz miracla laudunensis feretri que facta sunt anno domini. M. c. xiiij. & M. c. xv. ·XXII· De beato bernhardo clareuallensi et bonis eius initijs.

Cronoḡphus.

Anno domini. M. c. xiij henrici quarti. vj. bernhardus iuuenis egregius scientia. moribus. & genere clarus. vir post ea magne virtutis exēplar futurꝰ castellione castro burgundie oriundus. cum germanis fratribus & alijs comitibꝰ multis cisterci habitu

religionis mouitur. & miro religiositatis feruore
conuersat. ¶ Ex gestis eiꝰ. ¶ Hic beatus bern
hardus anno natiuitatis .xxij. cū socijs plusq̄ .xxx
ingressus est cellam nouiciorum sub abbate stepha
no. Inter quos fuit hugo masticonensis qui ponti
niacense cenobiū edificauit. qui postea factus est
antisiodorensis epūs. Patē sancti bernhardi dictꝰ
est tescelinus domiꝰ opidi fontanor. Mater eiꝰ
dicta est aelem ex castro monte barri. Hec. vij. li
beros habuit. vj. mares futuros monachos. et vnā
feminā futuram sanctimonialē. Quos alienis ube
ribus nutriēdos omittere nolebat. infundens eis
naturā boni materni cum lacte materno. nō patie
batur eos delicatiores assuescere cibos. Hec cū ha-
beret in ordine terciū in utero bernhardū. somnia
uit se in utero habere catellū totū candidum et in
dorso subrufum & latrantem. Responsum est q̄
infās ille contra inimicos dei magnos latratꝰ ede
ret & mundā vitam duceret. & magnum patiētie
exemplū p̄beret. Adultus puer traditus est magi
stro apud castellionez cuius castri ecclesia post-
modum p eius opam a uersione seculariū in ordi
ne regulariū canonicorū p̄mota est. In nocte nata
lis dñi apparuit ei velut sponsus p̄cedens e thala
mo suo benignus puer iesus. Predicta vero aelē
mater eius laborās in extremis & psallens cū cleri
cis & dicens letaniā cum diceret p passionē et cru
cem tuā libera eam domine. leuata manu signās se
spiritū reddidit. ita q̄ deinceps manum suā depo
nere non potuit. quā ad se significandā leuauerat.
Quadā vero nocte instinctu demonis iniecta est
in lectum dormiētis abbatis bernhardi puella nu
da. quā ille sentiens vertit se in p̄tem alterā et dor
miuit. Illa palpitāte & stimulante pmānsit immobi
lis. sicq; illa ficta & cōfusa aufugit. Alio tempo-
re solicitatꝰ est a quadā hospita sua que se in lectū
eius iacens. alliciebat eam ad carnalem eius copu
lam. Ille autē cōsilij non inops clamauit. latrones
latrones. Qō illa audiens aufugit. Et hoc factū
est p̄ē. Cum aūt artius implicaret amore scientie
secularis. videre sibi visus est matrem suā cōque-
rentē & dicentē q̄ non eū nutrisset ad hāc nugaci
tatem. Semp pensare post cibum solitus erat q̄n
tum p̄merat. annum in cella nouicior exegerat
cum adhuc putaret in capite ecclesie vnā tātus fe
nestram esse vitream cum ibi tres essent.

XXIII ¶ De quibusdam incidentibus il
lius temporis. ¶ Cronographus.

Hoc tempe in pago brachacēsi circa tor-
natum nix tanta cecidit. ix. kl'. may. vt
etiaz siluas fregerit. Apud rauennam et
p̄mā ciuitates italie in agris & intra me
nia sanguis pluit. iunio mense. Idibus nouēbris in
suburbio antiochie noctu terra debiscens turres
multas & adiacentes domos multas cū habitato
ribus absorbuit. Balduinꝰ rex hierusalē cuz roge-
ro comite antiochie contra turcos vadit. sz rogēo
cum exercitu suo iuxta quendā fluuiū residēte. rex
cum suis p̄cessit. vt aduentū turcorum explorarz
Turci vero montē quendā occupātes insidias per
quattuor loca collocauerant singulis insidijs. iiij.
M. equitum deputatis. a quibus ex inspato rex vn
diqz interceptis. mille quīgentis suorū interfectis
miserabili fuga est liberatꝰ. Turci cenobiū in mōte
thabor situm fanoitꝰ euertunt. monachos interfi
ciunt & omnia sibi diripiūt. Eo quoq; tempore. s.
anno domini. M. c. xiiij. in ciuitate beluacensi a ca
rione sedis apostolice legato cōcilium est celebra-
tum. Post yuonem aūt qui vita atq; doctrina sua
carnotensem ecclesiā illustrauit. quiq; inter cetera
opa sua illud volumen qō decreta yuonis dicunt
vtiliter cōpilauit. Gaufridus vite merito ac pru-
dentia venerabilis carnotensem ecclesiā rexit. An
no domini. M. c. xv. lambertꝰ bone memorie attre
batensis epūs obijt. A tempe sancti vedasti vsq; ad
istum attrebatensis ecclesia ꝑprio viduata pūle ca-
meracensi epō erat subiecta. XXIIII

¶ De fundatōe cenobij clareuallis & abbate bern
hardo. ¶ Helmandꝰ libro. xviij.

Eodem anno clareuallis fundat. Funda
tum est cenobiū clareuallis Anno dñi
M. c. xv. sub primo abbate sācto bern
hardo. seo & cenobiū pōtiniacēse a ma-
sticonensi hugone qui postea fuit antisiodorensis
epūs. Hi duo viri. v. anno a uersione sua abbates
facti sunt. Intrauerāt em̄ piter domū cistercij An
no domini. M. c. xj. sicut scribit guillerꝰ abbate. s.
theoderico. Et anno a ꝓstitutōne domꝰ cisterciēs
xv. q̄uis sigibertus in suis cronicis dicat illos. xxx
socios intrasse domū cistercij anno. x. a cōstitutōe
eiusdem domus. anno. s. primo abbatis stephani.
Erat em̄ beatus bernhardꝰ annoz. xxij. quādo cō
uersus est & quando abbas clareuallis factus est
erat annoz. xxvij. Qui ꝑfectus catalanum ad su
scipiendā benedictōem suā. quia limgonēsis epatꝰ
tunc vacabat. cū magna susceptꝰ est reuerentia a
cātalanensi epō guillo ō cāpellis qui videns iuuenē
tam macilentū & exesi corpis toto corpe pstratꝰ
in terzā petijt a capitulo cisterciēsi vt āno vno sb
cura sua esset & obtinuit. In quo spatō sepe sagi
mē crudum p̄medit p butiro. & oleū bibit p aqua
a seruitore negligētissimo & nichil sciente p errō
rem sibi oblata. Tunc em̄ sensum gustādi p̄dīrat
quātum ad saporū dinoscentiā p̄ nimia abstinētia
vt solum aquā frigidā sibi sape testareē. felix cui
solum illud reputaē ad culpā qō alij p̄sumere sibi
solent ad gloriā. Clareuallis aūt nō longe a fluuio
alba antiqua fuit spelunca latronū que dicebatur
vallis absinthialis. vl' ꝑter copiā absinthij. vel p
pter amaritudinē incidentiū in latrones. Fratres
clareuallenses tunc tpis sepius pulmentariū ex fo-
lijs fagi ꝑficiebāt. Panis erat similis illi ꝑphetico
ex ordeo & milio & vicia. XXV ¶ De
quibusdā actibus eiusdē abbatis.

Vidit tunc tpis beatus bernhardꝰ puerz
sibi cum diuina claritate astantē. & ma
gna autoritate sibi p̄cipientē vt fiducia
liter loquereē quidq̄d ei suggereret in
aptōne oris sui. quia ipe non esset qui loquereē sz
spiritus patris sui qui loquereē in eo. Quidā fraē
quē p secreta culpa abstinere p̄cepat a p̄munione
in quadā p̄cipua solēnitate. erubescēs q̄ solus re-
maneret incōmunicatꝰ iuit cū alijs p̄municare. quē
videns sanctas p̄munionē illi negare noluit. sz ta
cite p̄catus est vt deus aliquid melius de tāta pre
sumptione ordinaret. Ille ergo frater sumptū cor
pus domī nullo modo glutire potuit. Post sextaz
vero traxit sanctum in partem ꝓfitens ei presum
ptōnem suam. Quem increpans sanctus orando
fecit vt corpus dñi sine difficultate glutiret. Qui
busdam militibus euntib; ad torneamentū iussit
dari ceruisiā quā benedixerat ad biben dū. qui sta
tim uersi sunt. Walcherus de monte mirabili cuz
infantulꝰ oblatꝰ essz ei a matre sua ad benedicēdū

quia in eius domo hospitatus erat · cum interlo quendum aliquoties sanctus manū ꝓtenderet· multoties osculatus est manū eius trahens eam ad os suum · Clericus quidam nicolaus nomīe im petrauit ꝑ eum a domino gratiā lacrimarū·

·XXVI ¶ De anshelmo laudunēsi & ꝓdigijs illius tpis· Cronographus·

ANno domini · M · c · xvij · Anshelmus laudunice ciuitatis magister nom̄atissimus literarū scientia clarus· vir moꝝ honesta te & consilij maturitate venerabilis obijt· qui īt̄ cetera opa in psalterio glosas marginales & inter lineares ordinauit· Anno aūt sequēti mense ianua rio· iij · nonas ipius· iiij· feria in aliquib9 locis sed non vsqzquaqz terremot9 accidit · alias clemētioꝝ alias validioꝝ · adeo vt quarundaz vrbium partes cum ecclesijs subruisse dicanē· Mosa etiam fluui9 iuxta abbatiā que dicīt̄ sustula quasi pendēs in ae re fundum suū visus est deseruisse · Hoc quoqz an no leodium ciuitas multis plagis attrita est· Men se em̄ maio· v · nonas eiusdem dū in maioꝝ ecclesia vespas celebrarēt subito tonitru9 cum terremotu omnes ad terram strauit· & fulmen ad leuaz tēpli ingressum non modicas crustas de muro hac illac diiecit· Deinde turrim ingrediēs· multas trabiuz ptes diffidit· subsecutus ē fetoꝝ intolerabilis ado vt multo aromatū odore vix potuerit expelli · Itē iunio mense· vij · idus ipius mensis circa horaz no nam nubes pluuie subito rupta a monte qui dicīt̄ roberti subiectā sibi ptem ciuitatis penit9 oppssā pessundedit · adeo vt multas domos dirueret· & immēsam annonā ꝑderet· & matrē duos infantes altrīsecus ī brachijs amplexā necaret · & alios · viij homines diuerſ in locis oppzimeret · Pulsantibus vespis sabbato · quedā dum caput lauat puēo ma nus rubent sanguine fluido · A kl' · etiam iulij circa horā · vj · turbo nimis vehemens & obscur9 ciuita tem opuit & nubes ex abrupto sussa · ita omne te ctum ecclesie maioris deiecit · vt & imbrib9 pate ret · & totum pauimentū pfunderet · Illico fulmen a pte aquilonis ingrediēs quendā clericū retro al tare sanctoꝝ cosme & damiani in pulpito legen tem · & alterum ante crucifixum orātem · tercium de scriptorio ecclesie ꝓximo egredientē in ipo ec clesie ingressu extinxit · Ante fores quoqz ecclesie quendā laicum extinxit · Vij · idus iulij ab hora · iij vsqz ad nonā · quattuoꝝ turbines a quattuoꝝ pla gis celi vrbem circulauerūt · Ventus etiā magna ui intonuit & vrbem multo imbre alluit · Tercio nonas augusti p̄mo noctis ꝓticinio cū quaqz tra tonitruus audirēt & fulgura sepius micarēt · ī vr bem leodiū amplius ipe turbo deseuit · ita vt ho mines e stratis exilientes ecclesias tristi cetu com plerent & tota nocte supplicatōnib9 intenderent Sūmo vero auroꝛe diluculo a pte oriētis ignis cū ingenti flama circulauit · tantus vt omnes diuini tus cremari extimuerūt · Post hoc magnus turbo erumpens ab occidente ip̄m ignez visus est aliq̄n tulum obscurasse · Iteruz aūt quasi victoꝝ ignis cū flama recaluit · & iterum turbine reuertēte paulu lum dilituit · Tercō etiam ipe ignis recaluit · & ter cio nichilomin9 turbine vict9 cecidit · Hoc specta culum a sūmo mane vsqz ad horā terciam vehemē ter terruit · ·XXVII· ¶ Iterū de ꝓdigi is & quibusdam euentibus alijs·

MOnstrū quoddā namuci natum est · cui perraro vel nunq̄ visum est · videlicz bi ceps infantulus · qui hoc vidit testis est populus. hic tam sexu duplex q̄ ceteris simplex erat ꝓpage corpis · Tercio idus decēbris ad mediā noctem lu centibus stellis celo sereno · xiij · luna eclipsim pas sa est · & contracto orbe multis colorib9 · sz maxīe sanguineo pene hora integra suffusa est · Xiij · kl' · ianuarij prima hora noctis ignee acies a septētrio ne ī oriētē vgētes ī celo apparuerūt · Deīde p totū celum spse · plurima noctis pte videntib9 miracu lo & stupori fuerunt · Paschalis papa moriē · Suc cedit iohannes romane ecclesie cancellari9 & appel latur gelasius · At impator quia electōni nō inter fuerat · hispanū quēdam nomine burdinū ei super ordinauit · Gelasius autem papa in dicto remis cō cilio trāsgrediens alpes in gallias venit · Balduī9 secundus rex hierusalē obijt · Frater godefridi du cis lotharingiorū & primi regis hierosolimitarū · Qui godefridus primceps nobilissim9 cū in regez cōstitutus fuisset · nunq̄ tamen in ea ciuitate in q̄ dominus spinis coronat9 est diadema portare cō sensit · Anno domini · M · c · xix · Gelasius papa clu niaci moriē & sepeliē · Guidouiēnensis archiepus in papam eligīt̄ · & calixtus vocari designatus clu niaci benedicīt̄ · Dum autem ꝑ recōciliatōe regni & sacerdotij legatō nunc a rege ad papā vadit · & nunc a papa ad regem rediit · lux pacis inter eos cō turbat̄ · & impator cuz sibi fauentib9 excōmunicat̄

·XXVIII· ¶ De inijtō p̄monstratensis ordinis & patre northberto·

ANno domini · M · c · xx · ordo p̄monstratē sis incepit · Cuius · s · loci & ordinis fūda tor vir dei northbert9 extitit · Hic quidē de ptibus lotharīgie oriundus · genere diuitijs at q̄z facundia etiā ipis sūmis p̄ncipib9 familiaris at q̄z notissimus · diuino feruore succensus · postpoī ta secula pompa · repente ad votum suum diacō9 & p̄sbiter simul ordinatus pauptatis xp̄i tunica ī duitur · & verbo ꝓdicatōnis feruētissime instans baiolans sibi crucem nudum nud9 xp̄m sequit̄ · Quoꝝdam etiā religiosorū morib9 explorat̄is · ar tioris vie ꝓpositū & tunc temp̄is inauditā distri ctōem arripuit · & p aliquantulū tp̄is nudis ince dens pedib9 etiā brumali rigore verbū dei spḡs multos ab errore puertit · Deniqz gelasius papa cū in gallias venisset & in puincia sancti egidij cau sas synodales ageret · ad hunc vir dei northbertus nudis vt erat incedens pedib9 accessit · eiqz animi sui ꝓpositum pandens · licentiā & autoritatē se mi nandi verbum dei ab eo accepit · Tandem a papa calixto bartholomeo laudunēsi epo specialit̄ om̄e datus · cum ei ecclesia beati martini a p̄ dicto epo offerret̄ · tū ꝓpter vrbis vicinam · tū quia ciusd̄ ec clesie clerici ꝓpositi & vite eius austeritatē horre bant eque reliquit · & ab epo diuersis eiusd̄ pui cie locis religioni ꝓgruentib9 sibi ostensis tādem diuinit9 in loco p̄monstrato resedit Ibiqz solitari9 religiosam vitam agere cepit · Tpe quadrageſime ad colligendos socios solus egressus ante pascha cum · xiij · socijs rediit · & cū his in p̄mōstrato loco secundum canonice institutōnis normā ad tenorē regule beati augustini deo militare cepit · Papa ve ro calixtus romā ꝓficiscens ab omni senatu & po pulari turba glorioſe suscipit̄ et ī sede apostolica cōfirmat̄ · Burdin9 pseudo papa sucrij positus dū pegrinos romā eūtes vel redeūtes depdareť · tan dem vt vilissimus apostata capit̄ et in monachuz tondet̄ XXIX· ¶ De quibusdam circa

p̄monstratenses in mīstio gestis.

IN p̄mōstratēsi autē ecclesia cuidam fratri altius de trinitate ineffabili que deus est cogitanti m matutinis demon astitit & ei ta gestans capita appuit. t̄nitatē se esse cōtestans & ob fidei sue meritū trinitatis visione eum esse dignū affirmās. Sed frater inimici dolū agnoscens auiciando ei a se recedere cōpulit. Northbēto apud vingellā verbum dei p̄dicante. & puellaz demoniacā coram se adductā exorcizante demō irridens. canticacāticoz a principio vsq; ad finez p os puelle edidit. & ad verbū in romana. deinde i theutonica lingua interp̄tat? est. Sed dei seruo artius insistente. tandē egressus est. Northbertho autem ad querēdas sanctoz reliquias coloniā veniente & suis indicto ieiunio oratōnibus instante vna de numero vndecim miliū virginū nomē suuz & locum vbi iacebat specialitē designās. in crastino solēniter leuata & cum alijs sanctoz reliquijs ad locum p̄monstratū est ab eo translata. Sequenti vero die apud sanctū gereonē i oratōe pnoctās mane facto in medio ecclesie vbi nullū apparebat sepulture vestigiū effodi p̄cepit. & corpus sancti gereonis integrū absq; cerebro honorifice & diligenter collocatū inuenit sicut & de ip̄o legebatur q̄ p̄s capitis & non totū caput abscisum fuit. Qō cum honore & reuerētia a clero & populo eleuatum est. & inde p̄s viro dei donata est. Inde p̄mōstratū rediens. & .xl. iā clericos cū mltis laicis secum habens. p̄fessionē eos facere secundū apostolicam institutōem & canonicā regulā beati augustini docuit. & ad voluntariā pauptatem & pmptam obedientiā ceteraq; militie spūalis instrumenta eosdem diligenter instituit. Anno p̄notato in ecclesia viceliacensi in vigilia trāsitus beate marie magdalene incertum quo iusto dei iudicō innumerabiles p̄miscui sexus & etatis atq; ordinis in ip̄o crepusculo noctis atq; diei ecclesia subito conflagrante cōbusti sunt. Guill's rex henrici regis anglorum filius in mari mersus apud barbes fluuiuz p̄iit cum multis nobilib?. Antisiodorensē ecclesiaz hoc tpe regebat domin? hugo sancti germani prius abbas sancti hugonis cluniacēs nepos virtutū insignib? memorādus. hoc etiā in tē poze incepit ordo militie templaris. Anno domī. M. c. xxiij. sanctus geraldus biturensis ep̄us fide sanctitate & doctrina ac miraculis clarus in dño quieuit. .XXX. De libello miraculoz sancti iacobi a gelasio papa cōpilato.

ANno domini. M. c. xxiiij. obijt bone mēorie papa calixtus. Actoz. Hic ē vt legitur calixtus secundus qui libellū scripsit de miraculis sancti iacobi. que ipsum legerat i vnum volumen opilando de quo nōnulla ad edificatōem legentiū hic inserere curaui. Calixt? papa. Cum essem scolaris & ab infantia beatuz iacobum apostolū diligens. xiiij. annoz̄ spacō pambulans terras & puincias barbaras que de eo scripta inueniebā. paucis et vilibus cedulis diligēter scribebā. vt in vno volumine o p̄hendere possē. O mira fortuna. inter p̄dones cecidi et raptis omnibus spolijs meis codex michi tātum remānsit. Erga sculis trusus fui. et p̄dito toto censu meo michi tā tūmodo codex remānsit. In p̄fundū aquarū mltaz crebro cecidi p̄xī? morti et mīme codex ifect? euasit. Domus in qua eram cremabaē. et cōsumptis rebus meis codex mecū euasit mustus. Cūz studio se cogitarem vt codex ille p̄ quo innumeras pass? sum anxietates. quem et manibus meis studebam p̄ficere deo foret acceptabilis. Nocte rapt? i extasi. in quadā regia splendida vidi iuuenē pulcerrimum et splendidū laureatū regalit̄. qui in kathedra sedens michi insidenti pedibus suis ait. Prebe quas in manu habes cirothecas. Cui cum libenter obtulissem. illo thalamū ingredi̇ēte. quidā e socijs eius dixit michi. Iste est filius regis summi. q̄ sicut cirothecas de manib? tuis accepit. sic codicē apostolicū placide susc̄piet p? q̄ ipleueris. Rursū transl. tōis apostoli sermonem venerāda die michi ruminanti et scripturā eius inter manus tenenti vna cum beato iacobo in extasi ip̄e appuit dicens. Scribe que cepisti. corrige scelera prauoz̄ hospitū manentiū in itinere apostoli mei. Nemo igit̄ hūc libz̄ despiciat. quidq̄ in eo scriptū est. est autenticuz magnaq; autoritate exp̄ssum. Itaq; miracula que in hoc codice otinenē diebus festis eius in refectoriis leganē. Idem de historia karoli a beato turpino remensi archiepiscopo descripta statuim?.

XXXI. De miraculis sancti iacobi apl̄i.

TEmporibus adefunsi regis in hispanie p tibus .xx. viri x̄piani quoz̄ vnus erat sacerdos a saracenis capti sunt et in vrbe cesarauguста carcere tenebroso diuersoz̄ generū nexibus obligati. Qui cum deo inspirante admonente p̄sbitero beatum iacobū inuocarent. in obscuro carceris sic eos alloquēs refulsit. Ecce assum quem vocastis. Tunc ora que p̄ dolore infixa i genibus tenebanē erigentes. ad pedes eius p̄ciderūt qui suffuso eius virtutis vnguento. eoz̄ vincula confregit. suaq; potentia captiuoz̄ manib? cōserta de carcere diuinitus erepti ad portas ciuitatis eo duce puenerūt. Que facto crucis signo. apostolice reuerentie egressum vltro mīstrauerunt. Illos igitur iā fere sole illucescente ad q̄dā castellū q̄ x̄pianoz̄ tutamine tenebaē pduxit vbi etiam se abeis vocari p̄cipiens. celos visibilit̄ ascendit. Tunc cū magno clamore aduocantes. aptis foribus interius suscepti sunt. Beda p̄sbiter. Tempibus beati theodunri cōpostolanēsis episcopi quidam graue peccatuz amisit. q̄ vix sacerdoti suo et episcopo ausus est ofiteri. Quo audito ep̄us stupefactus penitentiā ei dare non audēs hominem illum cum cedula in qua erat peccatū illud scriptū ad sanctum iacobum misit. Qui cū venisset illuc die festi eius. cedulā sup altare posuit. flens et rogās sanctum iacobū vt meritis suis deleret illud peccatū. Interea episcopus ad missam celebrandā accessit. et cedulam illā videns cum quereret cur & a quo posita esset ibi. vir ille p̄timus occurrit & rei seriē cunctis audientib? flens narrauit. literas illas apiens & nil ibi scriptum inueniens peccatū illud dimissum cunctis narrantib? itellexit. XXXII.

Adhuc de eodem. Hubertus sibuntinus.

ANno domini. M. lxxx. xxx. viri de lotharingia sanctum iacobū adeuntes mutue seruandā virtutis fidem sibi inuicē p̄miserunt. Vnus tamen inter eos fuit qui hoc eis nō p̄misit. Cum itaq; ad vrbez que porta clusa dicit̄ incolumes pueniss̄ent. vnum e socijs ibi egrotantē p̄ter pactum quod fecerunt p .xv. dies vsq; ad portus cifereos cum grandi labore tulerunt. Cuz ille. xv. diete ab expeditis. v. dieb? agi posset. tūc tandem grauari infirmum reliquerūt. Ille tamen solus qui fidem non p̄misit cu eo remānsit ad petē

26666

montis sancti michaelis· Tunc dixit infirm9 vt eũ si posset sup illum montẽ ferret· Quẽ ille libenter detulit·& die declmãte ad vespaz infirm9 migra uit·Qõ videns viuus valde timuit·ꝓpter immmẽ tem noctis caliginẽ & defuncti p̃sentiã· & gẽtis barbare feritatẽ·Sic ergo oĩno destitut9·ad ora= tõem se tulit·& statim sanct9 iacobus ei ĩ specie equitis apparẽs·causam flet9 inquisiuit· Domine inquit quia nox est·& mortuus iste sepeliri nõ po test· Tũc ille Trade michi hũc mortuũ·& tu ascẽ de post me sup equũ·Quo facto nocte illa ãte so lis ortum·xij·dietas pagentes ad montẽ gaudij q̃ est dimidia leuga citra sanctũ iacobum ꝓuenerũt Ibiqz sanctus viuũ & mortuũ ꝺ equo ꝺposuit·iu bens viuo vt canonicos sancti iacobi ad sepelien dum pegrinũ mortuũ inuitaret·& pacta pegrina= tõne cũ inueniret socios ĩ vrbe que dicit̃ legio eos de fracto pacto corriperet·& diceret eis ex parte sancti iacobi q̃ ꝓpter hoc corũ pegrinatõ non va leret· Et his dictis disꝑuit· Ille aũt rediẽs cũ hoc inuentis socijs nũciasset·valde mirati sunt· & ab episcopo legionis ciuitatis vt ille ꝓsecutus fuerat super hoc penitentiam susceperũt· XXXIII· Item de eodem· Calixtus papa·

ANno domini·M·xc·Quidam theutonici sanctũ iacobum adierũt·& in vrbe tho= losa a quodã burgense hospitõ susceptꝰ sunt·quos nocte inebrians: ciphum argenteum in mantica corũ posuit·& mane exeuntes quasi latro nes inclamitans reuocauit·At illi dixerũt vt illũ puniret sup quẽ pecuniã suam ĩueniret·Illosq9 di scutiens in mantica patris & filij ciphũ suũ reppit & sic cos et corũ bona rapiẽs ad iudiciũ traxit Cũ ergo iudex vnum ex tãtum ex pietate iuberet appẽdi & pater ꝓ filio & filius ꝓ patre vellet mori·tan= ꝑem filius suspendit̃·& pater tristis & anxius ad sanctum iacobum ꝓgredit̃·post·xxxvj· dies reuẽ tens ad corpus filij adhuc pendentis lamentendo diuertit·Cũq3 eum lacrimosis gemitib9 inclama = ret·ecce filius suspensus eum blande ꝺsolari cepit dicẽs·Noli pater dilectissime flere sed gaude q̃a nunq̃ fuit michi ita bene·Nam hucusq3 sanct9 ia cob9 me sustẽtat & me celesti dulcedine refocillat Quod pater audiens cucurrit ad vrbem· & cõuo cati populi viuentẽ & sanũ deponũt·& hospitem illorũ ilico suspenderũt·Anno domini·M·c·Fran cus quidã mortalitatẽ hoĩm que erat in frãcia vi= tare desiderãs cum vxore & filijs sanctũ iacobuz adire disposuit·Qui cum venisset ad vrbem pam piloniã defũcta ibi vxore sua·hospes eius totã il lius pecuniã cum iumẽto quo pueri vectabanẽ re tinuit·Ille tamẽ sic penitus desolat9 pueros suos humeris portans & manibus trahẽs iter suum nõ dimisit·Cui de vrbe exeunti & dolores tanti ĩfor tunij recitãti·vir q̃dã cũ azino ĩ via occurrit·& au ditis casib9 ei9 ei asinũ suũ ad uehẽdos pueros cõ modauit·Itaq3 cum sic adiut9 ad sanctuz iacobũ pueniss̃et·vigilanti in ecclesia & oranti sanctus ia cobus apparuit·& si se cognosceret ĩquisiuit·Cui neganti·ego sum inquit iacobus apostol9 qui tibi in pampilonia meum asinũ ꝓmodaui·& nunc itez accomodo reuertẽti & ꝓuuncõ tibi hospitẽ tuũ q̃ tua iniuste retinuit ruentẽ de dom9 sue solio mo= riturũ·& hospites omnes ei similes bona hospitũ detinentes.que debent dari ꝓ remedijs defũctoꝝ & his dictis disꝑuit·Peregrin9 rediẽs cũ azio & pueris hospitem suum sic mortuũ sicut apostolus ꝓnunciauit inuenit·Et cum letus ad patriã pueris set depositis de asino pueris·asinus ille statim di= sꝑuit· XXXIIII Item de eodem·

ANno domini·M·c·primo cũ nauta q̃dam frisonus nomĩe nauim pegrinoꝝ ꝓ mare duceret·quidã saracenus auctus nomĩe contra eum ad pugnã venit·volens secum omnes pegrinos in terzã moabitarũ captiuos ducere·Cũ q3 due rates saracenoꝝ·s·& xp̃ianoꝝ ꝺuenirẽt fo= titerq3 debellarent·cecidit friso nus inter duas na ues lozica ferzea & galea clipeoq3 indut9 in ꝓfũ= dum maris·Sed cum dei clementia roborat9 san ctum iacobũ inuocaret·ilico sanctus iacob9 in ꝓ fundo maris ei appuit·eumq3 ꝓ manũ arripiẽs in= columen restituit naui·Et ꝓtinus cunctis audiẽ= tibus ait saraceno·Nisi hanc xp̃ianoꝝ nauiculã di miseris·eorum potestati te & tuã galeam tradam· Cui ille·O heros inclite cur p̃dam meã auferze mo liris·Nunquid tu es deus maris qui nostre genti in mari resistis·Cui apostolus ait·Non ego sum de us maris sed famulus dei maris subueniẽs piclitã tibus ad me clamantib9 tã in mari q̃ in terza·sta= timq3 dei virtute saracenoꝝ nauis valida tempe state pciditari cepit·& xp̃ianoꝝ puppis beato iaco bo ducente ad locum optatũ puenit·Anno domĩ M c·ij·cũ quidã antistes a hierosolimis iuxta oĩ nauis sederet·& apto psalterio psalleret·veniens vnda maris valida illum rapuit·cũ quibusdã alijs in mari·Qui cum a naui fere·xl·cubitis sup vndã fluctuantes iam distarent & beatũ iacobũ inuo= carent ꝓtinus affuit·& stãs sup vndas siccis plan tis pciditãtibus ait·Nolite timere filij mei·Statim q3 thetis eius impio omnes quos male muaserat ĩ naui apto codice etiã adhuc quo legebat antistes mĩme infecto sane restituit·et apostolus ilico di= sꝑuit·Ille autem antistes in honore eius respon so rium quoddã cũ versu suo edidit· ·XXXV·

Item de eodem

ANno domini·M·c·iiij·quidam pegrin9 a hierosolimis rediẽs sup oram nauis se dens cecidit·Cui beatuz iacobũ altis vo cibus imploranti quidam socius ipius clipeũ suuz ei in mari iecit dicens·Glorioſissim9 iacobus cui9 auxilium inuocas auxilieẽ tibi · At ille clipeo acce pto beato iacobo ducente tribus diebus et nocti bus natans nauis vestigia secutus ad optatũ por tum cũ alijs ĩcolumis venit·et quẽadmodũ beat9 iacobus ab hora qua eum inuocauit ante illũ ꝓ ca= pitis verticem iugiter manu tenens prexerat·cun ctis enarrauit·Anno domini·M·c· v·Bernard9 quidam in italia captus catheris obligat9 est·& ĩ ꝓfundo cuiusdam turris ab inimicis iectus·Cui die noctuq3 ꝓtinuo imploranti appuit beat9 iaco bus dicens· Veni sequere me vsq3 ad galiciam·Et disruptis catheris eius disꝑuit·Ilico pegrin9 su= spensus ad colluz boys vsq3 ad turris summitatez sine humano iuuamĩe beati iacobi auxilio suffult9 ascendit·et de sublimitate turris que xl· cubitoꝝ erat·vsq3 ad solum terze forinsec9 saltũ vnum fa ciens incolumis penitus euasit·Anno domini·M· c·v·quidam adlobos miles ranibertũ quendã ru sticum suum sancti iacobi pegrinũ iniuste pugno in gena ꝓcussit·Qui dum ꝓtereẽ dicebat· Deus adiuua me et sancte iacobe·statimq3 diuina vltõe mile extorto cõfractoq3 brachio velut exanimus factus·solo ꝓstrat9 et a p̃sbiteris absolut9 veniã petijt ab eo dicẽs·Raiberte sancti iacobi pegrie

exora aplm in quo confidis p mea salute. Qđ cũ fecisset miles sanatus est. Anno domi. M. c. vj. i stan te gula miles quidã velut vter vento plenus infl atus est. qui cũ a nullo medico sanitatis mede lam iueniret. cõfisus in beato iacobo dixit. Quod si inuenire posset. aliquã crusilla m quam a sancto iacobo pegrini redeuntes afferre solent. & ex ea ppriã gulam tangeret. statim reme diũ haberet qđ & factũ est .XXXVI. De eodem.

ANno domi. M. c. vj. quidam negociator volens cum mercibus ad nundinas pfici sci ad dominũ terre illius ad quam pfe= ctur? erat. qui forte tunc i villa illa erat accessit rogans vt eum secũ ad nundinas illas saluũ duce ret. Quod ille facturum se pmisit & fidem dedit Sed cum illi pfecti essent. ille diaboli instictu cõ motus. negociatorẽ & eius res accipiens in carce rem trusit fortiẽ que constrinxit. Qui cum beatuz iacobum inuocaret. nocte quadam vigilantib? ad huc custodibus ei incarcere apparuit. & impans vt surgeret. vsqz ad summitatem turris eũ perduxit. Que se intm inclinauit. q visa est cacumen suum in terram ponere a qua sine saltu & lesione descẽ dens. solut? a vinculis abijt. Custodes vero illum insequẽtes iuxta eum venerunt. Et non inuenien= tes excecati retro abierũt. Anno domi. M. c. x. in= stãte bello i italia milites ex ciuitatib? duab? ĩt se dissidentibus ad certamen congressi sunt. Quorũ vna ps ab alia suparata fugere cepit. In qua miles quidam beati iacobi limina petere solit? aufugiẽs Iamqz vite sue diffidens beatũ iacobũ iuocauit di cens. O beate iacobe si me ab immimẽti piculo libe rare dignaberis me & equũ meuz. nichil em habeo pciosius presentie tue repsentabo. Tunc apostol? inter eum & hostes qui eũ acrius insequendo cape sitiebant. appuit & hostibus illum. vj. leugis inse quentib? clipei sui ptectõne liberauit. qui ne voti reus existeret se & equũ suum qui. xx. solidos me dietatis monete non valebat apl'o obtulit. Anno domini. M. c. viij. in oris gallie vir quidam vxore sterili filiũ non habens sanctũ iacobum ppter hoc adijt. & rediens filium habuit. cui iacob nomen ĩ ponens cũ esset annorũ. xv. cum ipo & matre adi re sanctũ iacobũ & ei eũ offerre pposuit. Sz in me dio itinere puer egrotans expiranit. de cui? mor= te pentes valde dolentes quasi amentes totum ne mus clamoribus repleuerũt Mater autẽ sic sanctũ iacobum interpellauit. q si filium ei non redderet se viuã cum eo faceret sepeliri. Interea dum puer ad tumulũ deferrẽ quasi de somno excitat? reui= xit. Et qualiter eum sanctus iacob? in sinu suo te nuerit & iussit ei vt cum pentib? iterceptũ page ret cunctis astantib? enarrauit.

XXXVII. De eodem Hubertus bi suntinus.

QUes milites dioceſis lugdunenſis ad san ctum iacobũ pgebãt Quos inueniẽs que dam muliercula rogauit. vt sui miserti duplarium suum amore sancti iacobi deportarent Qđ cum vnas eorum fecisset. & vsqz ad. xij. die= tas a galicia mulieris sacculũ deportasset. quendã infirmũ in itinere repit. a quo rogatus equũ suum ei accomodauit. Et accipiẽs burdonem infirmi et sacculum mulieris equũ suum ferentẽ infirmũ seq bat. sed feruore solis & labore itineris infirmatur remiscens q in multis offenderat amore beati apo stoli infirmitatẽ suã vsqz ad galiciam equanimitẽ tolerabat. Ibiqz decũbens a suis socijs monitus é vt more boni xpiani confessus omuicari se faceret At ille bene audiens sed respondere non valens p triduũ mut? fuit. Vnde socios suos de salute cor poris & anime sue vehemenẽ turbauit. Quarta au tem die vigilantib? circa eum & mortem ei? expe ctantib? grauiter suspirãs dixit. Gratias ago đo & sancto iacobo quia liberat? sum. & querentib? quid dixisset. exquo inquit decubui. volebã facere qđ monebatis. sed cũ hoc cogitarẽ. venerũt ad me subito demones ira me ostringẽtes. vt nihil loqui possem quod ptineat ad salutem. Et vos quidẽ au diebam sed respondere non poterã sed modo huc intrauit sanctus iacobus ferens in sinistra manu sacculũ mulieris. & in dextra baculũ paupis quos in itinere sic adiuui. Burdonem habebat p lancea & sacculum p parma. id est. scuto. & statim quasi iratus veniens eleuato baculo fugiẽtes demones coegit exire. Et ecce beati iacobi gratia me libera= uit. & loquelã michi reddidit. Facite ergo venire pbiterum. quia diutius in hac vita pmanere non possum. Qui cum moram faceret. vnum de socijs ãmonuit dicens. Amice noli domino tuo ãmodo militare. scias em q veraciẽ ẽ dãnat? et mala mor= te pxio moriturus. Quod postea pbauit rei euen tus. Sepulto socio cũ rediissent. et illi đño hoc di xissent. ipe se non emendans p somnio verba eorũ duxit. sed paulopost in bello lancea cuiusdam mili tis trãsfossus interijt. XXXVIII.

Adhuc de eodem

DRope ciuitatẽ lugdunẽ. iuuenis quidã pel liparius patre defuncto matrem suã p prio labore sustentãs singulis annis adire sanctum iacobũ solebat. Cum ergo diu caste vixis set. tandem quadã nocte cum quadaz muliere for nicatus est. Mane autẽ facto quia prius ad sãctũ iacobum ire pposuerat cum duob? vicinis ducens secum asinũ ad sanctum ire cepit iacobum. q sibi quendã mendicũ in via repientes gratia societatis et amore apostoli secũ tulerũt ei necessaria largiẽ tes Tunc illi iuueni diabolus in specie sancti iaco bi nocte apparuit dicens. Nosti quis sum. Cui ne ganti. Ego sum inquit iacobus apostol?. quem sin gulis annis visitare cõsuesti. Scias quia multum gaudebam de te quia valde magnũ bonũ spabã in te. sed nuper anteq de domo tua exires cum mu= liere fornicatus es nec confessus nec penitens huc venire ausus es et cum peccato tuo pegre pfect? es quasi pegrinatõ tua placeret deo & michi. Nõ debet ita esse. sed quicunqz ppter me vult pegrĩa ri. prius debet sua p confessionem peccata dicere. et post pegrinãdo eadez omissa penitere. His dictis demon euanuit. Tunc anxiatus iuuenis domũ re dire et peccata sua confiteri. et sic iter reincipe dispo suit. Sed statim demon vt prius ei apparens cogi tatõem talẽ redarguit dicens. q peccatũ istuo nul lo modo delere posset nisi sibi genitalia mẽbra seca ret. et multo beatiorẽ et martirẽ fore si se auderet occidere. Quib? dictis iuuenis simplex nocte so cijs suis dormientib? cultellum extraxit. et sibi ge nitalia ãputãs. et se eodẽ cultello p ventrẽ transfi xit. Cum ergo sanguis effluceret. et ille moriẽs pal pitaret. exprecti socij accenso igne morientẽ inue nerunt. Et timentes crimen homicidij mane fugiẽ tes ipm cum egeno relinquunt. Post paululuz cũ eius fouea paretur. ecce defunctus ppter fluxum sanguinis extra ecclesiaz poit? reuixit et ĩ feretro

resedit· & statim circũstantes diffugiũt· & ad cla morem eorũ omnes alij cõuenerũt· & sic ille loqui cepit· & cuncta que illi prigerãt enarrauit· Et cuꝫ ꝓdicta dixisset adiunxit· Cum me inquit occidissẽ demones me ceperũt· Et cum me versus romã du cerent· sanctus iacobus post nos velociter aduo lauit· Cunqꝫ ꝑ me & cõtra me diutius ad inuicez disceptassent· illo cogente venim? a quoddã pra tum vbi beata maria cum vniuersis sanctis ad col loquiũ residebat· Beatus ergo iacobus ante eaz ꝑ me contra demones orauerit· Et cum illa demões increpasset· iussit vt reuiuerẽ· Sicqꝫ sanctus iaco bus me suscepit & hic cõfestim restituit· Qõ cum audissent astantes eum in domo cũ gaudio detule runt· Et statim sanato sole cicatrices loco vulnez remanserũt· Post triduũ ꝓgens ipe cum asino & mendico redeuntib? socijs obuiauit· & vix tandẽ cognitus stupentib? qõ gestum fuerat enarrauit· Et post omnes ad patriã pfecta pegrinatõne redi ens· hoc qõ socij ꝑri? narrauerãt re ipa ꝑfirmauit Hunc hoiem & omnia signa mortis sanct? hugo cluniacens abbas cum multis alijs vidit· & ꝑ admiratõe hoc vt reuelatũ est sepius solitũ se vidisse asseruit·

·XXXIX· Item de eodem·

Anno domini· M·c quidã ciuis bartmone vrbis cum ad sanctũ iacobũ pueniss hoc solum ab ipõ petijt vt deinceps a nl' lis hostibus detineri poss· Rediens ergo ille ad ꝑpria ꝑ ciciliam a saracenis in mari capit· & ꝑ fora & nũdinas in·xiij·vrbibus paganis vendit & emi tur· & semꝑ cathene quibus ligatus fuerat soluebãtur· Xiij· venditõe arca crura duplicib? cathenis astrictus cum sanctũ iacobũ inclamaret appa ruit ei idem apostolus dicens· Quia cũ esses in ecclesia mea tantũ a me petisti liberatõem corporis tui & non anime salutem· ideo in his piculis lapsꝰ es· Sed quia domin? misertus est tui misit me ad te· vt etiam nunc eruam te· Et statim apostolo di sparente· ruptis cathenis vir ille solutus ꝑ vrbes & castella saracenorũ quandã ꝓtem cathene ferens in manibus in testimoniũ tanti miraculi ad terraz suam saracenis videntib? palã rediit· Cũqꝫ aliqs paganus ei obuians eum capere temptabat· mox visa cathena territus fugiebat· Multi etiam vrsi & leones leopdi & draconeꝫ ꝑ deserta gradientẽ ꝺ uorare volebant· sed statim visa cathena quã apostolus tetigerat recedebãt· Huncip̃m hominẽ cathenam i maib? ferentẽ & hoc narrãtem vidi ego ipe· Anno domini· M·c·xxxix· vir quidam nomine brun? de mizeliaco a sancto iacobo rediẽs numis deficientibus egere cepit· & non habens vñ saltẽ numatã panis emeret· Die quadã vsqꝫ ad nonam ieiunãs & mẽdicare erubescẽs tristis & anxi? valde fuit· Vnde sanctũ iacobum implorãs sub quadam arboze solus queuit· Ibi paululũ dormiens somniabat ꝙ sanctus iacobus eum pascebat· Euigilãs statim panem sub cinericiũ ad caput reppit de quo xv diebus bis in die sufficienter edebat· & altera die eundem panem in sacculo integrꝫ inuenit·

·XL· Item de eodẽ Calixtus papa·

Duper comes sancti egidij ponti? nomine cum fratre suo iuit ad sanctũ iacobum· quo puenientes rogauerũt edilẽ vt ante corpus apostoli ꝓmitteret eis vigilare· Consuetudo autem erat vt post solis occasum ianue eiusdez oratorij clauderentẽ vsqꝫ mane· Qui noluit· At illi tristes recesserũt ad hospitia sua· & ꝓgregãtes omnes pegrinos societatis sue pauerũt sibi lumiaria que tenerẽt in manibus· & cõfortati in fide venerunt ad ianuas clausas fere· cc· pegrini· & orantes dixerunt alta voce· Sancte iacobe si tibi placet pegrinatõ nostra api nobis oratoriũ tuũ· Nondum verba finierãt· & ecce ianue cũ tãto strepitu apte suut· vt putarẽt eas in mínutias fractas· Rupta sunt aũt repagula & sere & cathene quib? oberabanẽ· Quidam eps de grecia ste phanus nomine relicto epatu venit ad sanctum iacobũ in paupe habitu· & ibi facta est ei cellula de iuncis· i qua die noctuqꝫ ieiunijs· vigilijs· & oratõnib? intẽdebat Cunqꝫ oraret quadam die· turba rusticoꝝ iuxta cellulã eius apostolũ sic rogare cepit· Beate iacobe bone miles ab instantibus malis nos liberes· Qõ ille audiẽs increpãs eos dixit· O stulti rustici beatum iacobum nõ militem sed piscatoꝛẽ appellate· Eadem nocte beatus iacob? appuit ei in veste candidissima duas claues in manu tenẽs arma ferens fulgentissima vt radi? solis· quẽ tercõ vocãs ait· Stephane serue dei qui me nõ militẽ sed piscatorem vocari iussisti· ideo taliter tibi appareo· vt scias me deo militare· Et vt firmius hoc credas· cum his clauibus quas manu teneo portis colum brie vrbis aptis que· vij·ãnis a fernãdo rege xp̃ia norũ obsidione oppzimit· crastina die hora tercia i tromissis xp̃ianis eorũ reddam potestati & ita factum est· Ortum est aliquãdo bellũ fortissimũ inẽ comitem fontis calcarie & militem suum nomine guill'm· qui capt? est a comite & ante eũ adduct? quẽ cum comes decollari iussisset & miles clamaret· Iacobe apostole dei quẽ herodes hierosolimis gladio occidit adiuua me & libera me a spiculatoris gladio· Ter ictuz immensũ nudo collo erectis ad celum manibus sustinuit et nil lesus est· Tunc spiculator mucronem fixit in ventrez eius quẽ beatus iacobus sic bebetauit· ꝙ nec ictum eius sensit Tunc comes iussit eum in castro suo recludi· Cui beatum iacobũ inuocanti mane apostol? stans apparuit dicens· Ecce assum quẽ inuocasti· Tunc impleta est domus tanta suauitate odoris· vt omnes illi qui ibi erant putauerũt se esse in paradiso ꝓpter odorem & lucem que immensa ibi apparuit· Tunc in ipõ fulgore beatus iacobus eduxit eum coram omnibus manu tenens· & ꝓduxit eum vsqꝫ ad extremã portam castri custodib? quasi excecatis· & aptis ianuis piter vsqꝫ ad vnuꝫ miliariũ extra muros prexerunt· Tunc miles amore apostoli accẽs? prexit in galiciam ad visitandum corpus apostoli·

·XLI· De vindicta celesti in nõ observantes festum sancti iacobi·

Hec sunt miracla que olim beati iacobi festa non colentibus vltõne diuina opante euenerunt. Inter hispanos apud tudelionum die festo sancti iacobi· triticuz rusticus tota die in area excussit· qui aduespascente die balneuz quod iuxta idẽ castrũ miro ope a saraceno ãtiquo factũ est intrauit· Cunqꝫ in eo sederet· statim pellis dorsi eius ab humeris vsqꝫ ad crura balnei pietibus adhesit· cũctisqꝫ videntib? ob trãsgressionẽ tanti festi spiritum exalauit· Inter vascones apud albinetum· sancti iacobi diem plebs colere renuẽs tota die opabat· sed diuina vltione totũ castrum eius nocte sequenti cõsumptũ est igne nec fuit q̃ sciret ex qua pte ꝓgrederet ignis sed e celo dicit hueniss· In epatu bisumptiẽn bernard? ꝺ maiora eac die sancti iacobi tritici manipulos cum harzo

tota die vicinis otradicētib? duxit·& ad vespam eo sic opante tēpestuos? ignis ac valid? e celo veniens karzū manipulos & boues in cinerē redegit sed et mulieres quedā que cū illo erāt ab alijs supuenientibus m fonte pximo deportate sunt vt igs calorem euaderent·& vix euaserūt·Item harduī? eiusdem ville miles eodem die plaustrū suū cū manipulis tritici tota die duxit·sed vltō diuma boū oculos excecauit·Inter gothos puincia mōtis pessulani iussu cuiusdam militis mircorziensis rustica quedam apud villā sancti damiani die sancti iacobi panem subcinericiū fecit & coxit·quo allato ad mensam atqz cōfracto·corā cunctis discūbentib? sanguimolent? apparuit·Et dum magis frangerē magis ac magis sanguimē reiecit·A domīo factuz est istud rē·Hec de libello calixti pape dicta suffi ciant· XLII· ¶Actor ¶De fundatione cenobij boneuallis & eius abbate iohanne·

¶Helmandus·

RAlixtus iste ordinem cisterciēsem primus in territorio viennēsi plantauit in monasterio boneuallis·cuius cenobij primus abbas fuit iohannes lugdunēs·postea pōtifex valentinus·cuius dignitatis future psagiū fuit letissimum pulcerrima quedaz visio quam idē iohānes ante uersionem suam vidit hoc modo· ¶Gaufridus sup apocalipsim·¶Cum prima nostri ordinis cistercienſ iacerenē fundamēta·erat in ecclesia lugdunensi quidam clericus honest? & honorabilis iohannes·qui rumore celebri nostri ordinis cōpūctus tacitus secum pposuit in nostro se collegio sociandū·Qō pposito post paucos dies subeunte alia cogitatōne mutauit·& p quadā recōpensatōne talis ppositi pegrinatōz sancti iacobi aggressus est·Qua deuote cōpleta rediens a domesticis gratulabunde susceptus est·& fatigatus ex itinere in cubiculū se recepit·Quiescentiqz mox affuit in visu deus noster hiesus xps cū duobus apostol' beatis petro & iacobo·Quorū petrus in manu libzū tenebat·Quem pcepit domin? apiri·erat aūt scriptus aureis literis otinens nomia predestinatorum·Iussus ergo apostolus cepit legere·& cū ibi legeret nomen iohannis illius·Tolle ait dominus tolle·dele eum dele·quia meum se futurū pmisbat & resilijt a pmisso·Accedens aūt pius beat? iacobus & obsecrās dicebat·Domine·meus est pegrinus·ne deleas obsecro nomen eius·cui dominus·Meus inquit non pegrinus sed ciuis esse obuerat Nonne maius est ciuem esse meum qp tuū pegrinū Apostolus aūt iacobus psistens in supplicatione· Ne deleas inquit domine pijssime ne deleas eū obsecro·Ego tibi p eo fideiubeo faciet qō ppositū erat Et dominus ad eum·quādo faciet·Apostol? aūt Infra·xv·dies·Excitatus ad hec verba iohānes solo prosterniē·& fideiussori suo cum vberzima lacrimarum effusione gratias egit dicens·Faciā prsus apostole sancte faciam qō tam misericordiē p me pollicitus es·Non multo post fletū magnū iteruz obdormiuit·Iterūqz domin? cum duob? apostol' pdictis affuit·iussitqz iterum libzū apiri·ī quo audiuit idem iohannes beatū petrū legentē·murenulas aureas faciemus tibi vmiculatas argēto·Mox iohannes surgens & pfixum diem pueniēs adimpleuit votum·Hic fuit primus abbas cenobij boneuallis·& post ecclesie valentini antistes·cuius vita & moz multis mert is & miraculis claruit· plane merito israelitis mperatē qp in egiptū corde redierint·quādo iste iohānes qui a cisterciō corde resiliebat·iussus est deleri de libzo vite·Simul qz ostendendū nobis quanta deuotōne sanctorum nobis implorāda sint suffragia qui tam amicabiliē spondent p nobis·& tam efficaciter intercedunt

XLIII· ¶Qualiter northbertus pmonstratensis factus est archiepūs·¶Cronograph?·

QAlixto papa defuncto successit lambertus qui & honorius ostiensis episcopus ad quem pficiscēs pater northbertus & ab eo honorifice susceptus & que flagitabat digne psecutus·pthenopolis se futurum epm diuinitus agnouit·& rediens cum in die' pasche apud herbipolim in populi frequētia missam celebraret·ceca mulier ipō post sumpta misteria in oculis eius sufflante visum recepit·Vnde quidam diuites cōpuncti·se & sua deo reddiderūt·& ecclesiā ibidē edificantes·diuino cultui p manum pdicti patris eam mancipauerūt·Inde pmonstratū rediēs ī ecclesia beati martini que sita est in suburbio lauduni quēdam de suis dominū videlicet galterū abbatē primum psecrari fecit·cuius industria deo coopante eadem ecclesia tā in tpalibus qp in spūalib? intātū est in breui multiplicata vt famaz bone opinionis & ppagines sancte plantatōnis in exteras ac longinquas iā extenderit regiones·videlicet ī neruiā in flandriā·in angliā·in wasconiam·in gothiam·in hispaniā·in burgundiā·Defuncto aūt pthenopolis ciuitatis archiepō·Northbert? eligiē·& regali psequente oniuentia ad pfate vrbis puehiē sacerdotium·In pmonstratēsi aūt ecclesia successorē sibi hugonem qui ab imijtō pauptatis sue soci? fuerat ordinari fecit abbatem·Deniqz northbert? archiepūs vir potens in ope et sermone multorū monasteriorū fundator et sancte religionis eximi? p pagator·Innocentij pape catholici equissimu? fautor·petri vero scismatici iustissim? execrator·cum impatore limbero ab expeditōne italica regressus in ciuitatem suā.non multo post infirmitate corripitur·et in ea p spaciū·viij mensiū laborans epatu sapienter ac fideliter āministrato p annos·viij·astātibus fratrib? data benedictōne morie·Cum aūt de sepultura inter clericos maiozis ecclesie et fratres sancte marie contentō fieret· res ad impatorem delata est·et ex eius pcepto in ecclesia sancte marie cū filijs ac fratribus quos in xpō genuerat et xpō educauerat sepultus est cuius extitit ī xpō dormitō·viij·idus iulij· ·XLIIII· ¶De miraculosa victoria xpianorū ex saracenis·

DReterea anno domini·M·c·xxiiij·Baldui nus rex hierosolimorū a saracenis pūentus capiē·Qua de re mente excedentes vndiquersum euocati ad·lx·M·oglomeranē vt xpianos a finibus suis exterminent et apud ascalō impedimenta sua omendant·Xpiani vero in arto positi nichil spei nisi deum habentes·exemplo niniuitarū vtriqz sexui ieiuniū indicunt·pueris etiā lactentibus infantib?·vniuerso quoqz pecori pabula negātur·Dies pugne indicit·Procedūt xpiani cum militibus et peditibus vix ad triamilia estimati·principes gradiunē in frōte·s·patriarcha p vexillo ferens crucem xpi·Abbas olim cluniacenſ pontius pferens lanceam trāsfixam in latere xpi· Episcopus bethleemites ferens in pixide lac beate marie virginis·Saraceni vero qnaqzuersuz effusi ex omni latere in orbem circūcingunt·christianos nequis possit euadere·Duz ita in pmptu haberēt

xp̃iani vid̃ent do auſpice ſibi ſplendorẽ ſciſſo aere ſup paganos ſubito cecidiſſe·ſz ñ ꝓſperũ ſed ſatis nociuũ·q̃uis hunc ipſi ſaraceni non viderit·Ilico em̃ omniũ viriũ roboze eneruati·paſſim fugientes cedunt̃ non ſolum a viris ſed etiam a pueris & feminis·Perierũt in bello ſeptẽmilia·ſubmerſi ſunt in aquis quĩqzmilia·Omnes vero xp̃iani icolumes reuerſi·ſummũ & dulce epinichion reboãt deo in excelſis. ·XLV· ¶De ceteris miraculis illius tempozis·

ANno dommi M·c·xxv·hiems ſolito acerbioz & aggeſtu niuis ſepius decidẽtis nimis horrida & impozruna fuit·Multi em̃ pauꝑes infantes & mulieres nimietate frigoris defecerunt·In multis viuarijs piſces abſozpti ſũ glacie pierunt·Glacies em̃ adeo ſpiſſa erat & valida· vt vehicula onuſta ſup eum ducerent̃ & quaſi ſuper ſolum equitaret̃·In brachbãto anguille innumerabiles ꝓpter glaciẽ a paludibus exeũtes quod dictu mirum eſt in fenilib? fugientes latuerũt·Qz ibi etiã p̃ nimietate frigoris deficiẽtes putruerũt· Mozralitaſ quoqz animaliũ maxima fuit·hiemi ſucceſſit intempies aeriſ·nunc niue·nunc pluuia·nũc gelu alternati ſatis noxia vſqz ĩ medio marcõ·Poſtea diutĩo frigore & pluuia aeriſqz icõſtãtia·vix tãdem arbozes flozuerunt·Maio menſe vix tãdem gratia herbarũ & graminũ reuiguit viroze·Imbẽ vero ſingulis menſibus aſſidue decidu? ſata agrorum pene abſozpſit·Nam ſiligo & auene ꝓuentũ ſuũ ſatis ſunt ementite·multi quoqz ſacro igne adurunt̃ Tirus hebrea lingua ſoz dicta vrbs fenicis maxima & antiqua in cozde maris ſita·ſidoniozuz colonia negociatõ maris emptozium totius orbis vaticinio ꝓphetarũ celebzata·& carmĩbus poetarum inclita·olim quidẽ inſula·ſed a nabuchodonoſoz vel ab alexandzo ꝓpter expugnatõem multis in breui freto aggerib? ꝑoztatis terze otinens facta·pridẽ a nabuchodonoſoz expugnata & ptim captiuata·& poſtea ab alexãdzo penit? ðſtructa vſqz ad ſolum & dirupta Sed iuxta ꝓphetas p?. lxx·annoſ recdificata & in antiquũ ſtatũ reſtituta noſtris modo tpibus in fine mundi a xp̃ianis tẽra mariqz obſeſſa capitur·& chriſti imperio ſubiugatur· ·XLVI ¶Adhuc de eodẽ & de morte henrici impatoris·

ANno ſequenti hiems fuit aſpima·vj·hebdomadis otinua & valde noxia· fames valida·vbiqz magna vtriuſqz ſexus multitudine ꝓeunte· In albania ignobilis muliercula monſtz bis gemini cozpozis eſt enixa auerſis vultibus & cozpozib? ſibi coherens·ante quidẽ effigies homimis integro cozpiſqz mẽbrozz homine diſtincta·retro vero facies canis ſimiliter cozpis & mẽbrozum ꝓprietate integra·In brachbanto villa veriſca alia mulier enixa eſt·iiij·maſculos vno ptu· In geblacenſi prochia dum paterfamilias domica die mixturam ſegetũ p̃ penuria famis molerz ĩ vſ? familie·ſubito iuſta dei indignatõne arſit farĩa cũ putozis nigredine ad exemplũ poſteris ne quis p̃ſumat ſimile·Henricus impator matildẽ hẽrici regis anglozũ filiam accepit vxozem quã tamẽ poſt ea dimiſit·Ipe aũt (vt ferẽ)a quibuſdã nuſq̃ apparuit·Poſt hoc ipa matildis gaufrido comiti andegauenſi nupſit·Ex qua henricũ primo ducẽ northmannie poſt regem anglie ꝓcreauit·Alibi vero legiẽ q̃ hic henricus leodij paſcha dominĩ celebrauit· Inde aquis ꝓtendens morbo dzacũculi q̃ ſibi erat natiuus moleſtari cepit·ꝓpter quod & ibi aliquot dies remozatus eſt·Demoe quaſi penthecoſtẽ celebraturus vltraiectũ venit·Et tandem feria·v· in penthecoſte vitam cũ regno amiſit·Cozpus ei? eiectis inteſtinis ſale reſpſum ſpire relatũ eſt. De hoc autem impatoze quedã dicunt̃ que fabuloſa eſſe didicimus·Fertur nãqz q̃ ſe quaſi mortuũ finxerit & occulte ſuozum p̃ſentiam fugiẽs pegrinatõez aggreſſus fuerit·& ad vltimum monach? cluniaci factus fuerit·Reuera autem vt dicit̃ quidã erat valde ſimilis eidem impatozi & viribus cozpozis plurimum valens·qui monachatũ cluniaci ſuſcipiens·henricũ impatorẽ ſe eſſe firmiſſime aſſerebat Rex hieruſalẽ balduin? data redemptõne a ſaracenis dimittit̃· XLVII· ¶De magiſtro hugone pariſienſi & ſcriptis ei?· Ex cronicis·

ELore bat tunc tempis venerabilis hugo pariſienſis ſancti victozis canonicus religione & ſcientia literarũ clarus· & in vij liberalium artium ꝓtia nulli ſui tpe ſecundus qui inter multa que vtiliter ſcripſit etiã librum d̃ ſacramentis valde neceſſariũ duob? voluminibus ꝓhenſum edidit·In cuius libzi volumine ſecundo quidã mirabile intexuit de quodam pegrino ·de quo·ſ·ſupius dictũ eſt·quẽ dyabolus in ſpecie ſancti iacobi apparens ad hoc ſe duxit·vt ꝓpria manu ſe interficeret·Cunqz eum dyabolus ſecũ traherz ſanctus iacobus ſupueniẽs eripuit eum de manu illius & multa ei oſtendens ante iudiciũ dei ſtatuit·atqz vt denuo vite redderet̃ obtinuit·Petente autem rege ludowico explanauit· gerarchiã ſãcti dioniſij martiris multis obſcuritatib? plenam·

Actoz· ¶Scripſit etiam & idem hugo & alia plurima opuſcla·ſ·dyaſcolõ libros·v·Sup eccleſiaſtẽ omelias·xv·Sup lamentatõnes hieremie libz vnũ·Sup gerarchiã dioniſij ãgelicã·li·j· De arca anime·li·j·De virtute orandi·li·j·De mſtitutõne nouitiozum·li·j·De arca noe li·v·De anima xp̃i· li·j·De ꝓpetua virginitate beate marie·li·j· Expoſitõz ſup magnificat·li·j·Sup tota pulcra es·l'·j·De ſacramentis·li·duos·Itẽ notulas ſup quoſdam verſus pſalmozũ & alia plura opuſcula de q̃bus hec pauca que ſecunt̃ excerpſi in hũc modum

XLVIII ¶Documentũ ei? de oratõne·

¶Hugo in libzo de virtute orandi·

QVo ſtudio & quo effectu a nobis oran dus ſit deus ex noſtra miſeria ſimꝛ et ei? miſericoidia ꝑſiderare poſſum?. In cõſideratõe miſerico[illegible] noſtre diſcam? quid nobis neceſſe ſit petere mcõſideratõne miſericordie dei noſtri quo deſiderio debeam? poſtulare· Cogitem? q̃ ſit brevis vita noſtra·q̃ via lubzica·q̃ mors incerta·Cogitemus q̃ lugentes in hanc vitam ĩtraiuimus cum dolore ptranſim?·Cum luctu exituri ſumus·Vt aut̃ ptermittamus mala ea que oĩs omniter homines oppzimũt·qualia eſtimamus eſſe ſecreta picula ſingulozũ·quoz ſibi quiqz oſcij ſũt ſi cogitare quiſqz voluerit·que ab meũte etate mala fecerit que ſuſtinuerit·Quotiens p amore vite eius fruſtra deſudauerit·quotiens m laboziosis conatibus fallaces exitus inuenerit·& poſt lõgoſ diſcurſus requiem necdum vllaz adept? ſit·Cognoſcet quid de hac vita iudicare poſſit· Cum autez vite huius erumnã cõſideret etiam que ſit patrie celeſtis ſuauitas atqz dulcedo attẽdat & ꝓpẽdat quid ĩuenerit·qo poiderit·vt exutroqz intelligat quantum ſibi in hac exilio lugendũ ſit·Hinc enim

salomon dicit· Qui addit scientiam addit & dolo
rem ·quia quanto magis homo mala sua intelligit
tanto amplius suspirat et gemit Postremo super
est vt in memoria malorũ nostror etiam misericor
die dei recordemur quia fiduciali? de futuro eius
miseratões requiram? sed quẽadmodũ in ꝑterito
nostri misertus sit cogitemus·reuocem? ad memo
riam bona que tribuit·& ꝙ in ꝓiculis sepe cõstitu
tos clemẽt eripuit·nec vnq̃ peccatis nostris quo
minus misereret̃ vinci potuit·Oblitos sui de se ad
monuit·auersos ad se reuocauit· venientes ad se
benigne suscepit·penitentib? indulsit·pseuerãtes
custodiuit· Meditatõ nãqz assidua ꝓscientiã· ꝓsciẽ
tia ꝓpunctõem·ꝓpunctõ autẽ deuotõnem parit·
deuotõ vero oratõez pficit· Sciẽtia est quando ho
mo ad cognitõem sui illumĩat̃· Cõpunctõ est qñ
ex cõsideratõne malorũ suorum cor interno dolo=
re tangit̃· Deuotõ est pius & humilis effectus in
deum qui ex ꝓpunctõne generat̃· Tritus em̃ mag̃
tudine malorũ suorum anim? & diffidẽs de ꝓꝓrijs
viribus ad deum se uertit· & tanto ardentiꝰ pa=
trociniũ illius expetit·quanto sibi nichil extra de=
um relictũ esse videt in quo cõfidere possit· Deuo
tõ igitur est uersio in deuz pio & humili affectu
Humilis em̃ est ex ꝓscientia infirmitatis sue· pius
ex cõsideratõe diuine clementie· Hec in se tres pr̃
cipales virtutes habet·fidem·spem·caritatẽ· Neqz
em̃ homo ꝑ deuotõnem se ad deũ uerteret·nisi &
crederet se ab eo saluari posse & sperat eum mise
reri velle· Postremo nisi eum plusq̃ mala sua dili
geret·nequaq̃ illa fugiens refugiũ sibi in ipo eli=
geret· Nichil ergo aliud est oratõ q̃ mentis deuo=
tõ·i·uersio in deum ꝑ pium & humilẽ effectũ· fi
de spe & caritate subnixa· ·XLIX·

De specieb? oratõnis·

Tres sunt species oratõnis·supplicatõ po
stulatõ·insinuatõ· Supplicatõ est sine de
terminatõne petitõnis humilis & deuo=
ta precatõ· Postulatõ est determinate petitõnis
certa narratõ· Insinuatõ est sine petitõne ꝑ solam
narratõem voluntatis facta signatõ· Tria sunt ge
nera supplicatõnum·captatõ·exactio·pura oratõ·
Captatõ est quod fit ante postulatõem ad ꝓpan=
dum & inclinandũ animũ auditoris· Quod trib?
modis facimus· Primo cũ aliquid dicim? qõ ꝓso=
nam vel causam nostrã ꝓmendet siue meritũ nostr̃
siue infirmitatẽ·siue aliud· Secũdus mod? est cũ
aliquid in laudem ei? ꝓferim? quẽ oramus · ꝑ qõ
apud animũ nostrũ eum carũ & acceptabilẽ esse si
gnificamus·vt nostra caritate vicissim ei? dilectõ
nem mereamur· Tercius est cũ aliquid dicimus ꝑ
quod apud animũ auditoris causa aduersarij no=
stri siue ꝓsona deprimit̃· vt odio potius q̃ amore
digna videat̃· Exactõ est post factã postulatõem
quando auditorem ne petitõ nostra apud eum in
obliuionẽ veniat·quadã instantia memorẽ facim?
hoc genus q̃ apud homines ꝓportunũ videtur ·tã
apud deum gratũ atqz laudabile est· Pura oratio
est quando ex abundãtia deuotõnis mens ita ac=
cendit̃· vt cum se ad deum postulatura uertit· p̃
amoris eius magnitudĩe etiã petitõnis sue obliui=
scat̃· Inter hec tria supplicatõnum genera infimuz
locũ captatõ·medium exactõ·supremũ & excellẽ
tissimũ pura oratõ obtinet· quia captatõ timorem
exactõ fiduciã·pura oratõ ꝓfectũ amorẽ habz·ita
vt pura oratõ magis in iubilum uertat̃ & appin
quet deo·ueniat citius & efficaci? obtineat· Po=
stulatõ est determiate petitõnis incerta narratio·
Hec tribus modis fit·obsecrãdo rogando· simpli
citer postulando· Obsecratio est quãdo vehemen=
tior necessitas deuotius ꝑcibus insistere cogit· In
mediocrib? causis rogamus·in minimis simplicitẽ
postulamus· Excellentissimũ est obsecrare· mediũ
rogare·minimũ simpliciter postulare· Insinuatio ẽ
etiã sine petitõne ꝑ solam narratõem volũtatis fa
cta signatõ· Hec quoq; trib? modis fit· timore fi=
ducia & ꝓemptu· Timore fit quãdo magna ẽ cau
sa quã agimus vel ꝓsona quã rogamus· sicut istud
Domine si fuisses hic frater meus nõ fuisset mor=
tuus· Rogare em̃ voluit vt dominus fratrẽ suum
mortuũ suscitaret·sed quia ꝑ magnitudĩe cause &
ꝑ reuerẽtia ꝓsone extimuit·insinuare potiꝰ q̃ po
stulare elegit· Dixit vnde voluntas intelligeretur
& temeritas nõ rephenderet̃· Fiducia fit quando
vel de facilitate cause vel de benigna olẽtia ꝑsone cõ
fidimus· Et ideo patẽter desiderium nostrũ exprime
re negligimus · quia nos obtinere posse sola insi=
nuatione sparamus·sicut est illud· Vinum nõ habẽt
Contẽptu·quãdo causa vilis est· vl' ꝓsona que ro
gatur humilis·que omnino ab oratõne diuina ex=
cludit̃·apud homĩes aũt maxime superbos & potẽ
tes maximo studio exercet̃· Insinuatõ ex fiducia ꝑ
fectis ꝓuenit·ex timore incipientib? ex ꝓmptu malis

·L· De quibusdaz psalmis qui non vi
dent̃ ad oratõnem ptinere·

Quosdam mouere solet q̃ in oratõnibus
nostris illos etiam nõnunq̃ psalmos qui
vel petitõnis verba non habẽt· vl' ad no
stram petitõem non ptinẽt decantare solem?· Ec
ce em̃ inquiũt deũ ꝑ indulgẽtia peccatorz nostro=
rum deꝓcari volumus·quid nobis ad hoc ꝓdest·
Si vel·quare fremuerũt gentes· vel Attẽdite po
pule meus·vel aliũ huiuscemõi decantam?· Sz qs
quis supdictas oratõis species diligent̃ pspexerit
qualiter etiam ista in oratõib? dicta valeãt facile
discernit· Dicamus igit̃ omnes illas scripturas in
circo vtiliter debere & ꝓueniẽter posse inter vota
ꝓcum nostrarz ab oratibus recitari· vt in nobis af
fectum pie deuotõnis excitãt·& cor nostrum vel
narrãdo laudem dei ad eius amorem ꝓuocant· vl'
nostrã ꝓmemorando miseriã ante ꝓspectũ ei? nos
humiliãt·vel maliciã aduersariorz nr̃orz exaggerã
do & vtilez nobis solicitudinẽ & fiduciã corã ipo
ampliorẽ ꝓstant· Siue igit̃ laudem dei in bonitate
& potentia·siue miseriã nostram in infirmitate &
culpa nostra·siue maliciã aduersariorz nostrorum
in tirãnide eorz et astutia ad exercitatõem mentis
et augumentũ bone deuotõnis orantes ꝓmemore
mus nichil ineptum facimus·sed ꝑ pium effectum
quẽ ipa in nobis verba excitant vbiqz orantes su
mus· Vnusquisqz ergo cum in oratõe vl' psalmos
vel alias quascunqz scripturas decantat diligenter
cõsideret cui affectui deseruiant· & ad illum affe
ctum toto nisu cor sunm excitet· ad quez id quod
loquit̃ magis ptinere videt·sicqz ꝑ intelligentiam
verborz in maiorẽ deuotõem affectũ accendz· Cer
te videmus adulatores qualiter se erga illos a qui
bus aliquid expetũt deuotos simulant·et nos ꝑci
bus nostris ꝑuenĩamus faciez dommi·et vt merea
mur obtinere qõ petimus·non simulatam deuotõ
nem·sed veram caritatẽ offeramus· Beatificemus
amicos domini nostri·indignemur inimicis eius·
Laudem? in eo potẽtiã pietatem·sapientiã eqtatẽ
Item narremus ei miseriam nostram·confiteamur

ei culpam nostrā·efferamus ei obedientiā nostrā Dicamus & credam? aliū non esse p quē possim? eripi·p quem spem? liberari·Item ostēdam? ei ad uersariorū nostrorū demonū & puersorū hominū maliciam·crudelitatē·iniquitatē tirānidē·q ei ad uersanē qui nos psecunē·q nobis hostes sunt qui ei otradicunt·q odimus que odit q diligim? que diligit·malle nos ꝓpter eum odia inimicorum ei? ppeti q̄ contra eum habere pacem eorꝝ. LI.

De scientia recte viuendi item in libro de instituōne nouiciorum·

Scientiā recte viuendi & honeste·ꝑpare sibi oportet hōꝝ ptī ratōe·ptī doctrina ptim exemplo·ptim meditatōne sacrarū scripturarꝝ·ptim assidua inspectōne opum ac morum suorꝝ·Ratōne quidē hoc modo·Debet siquidem homo diligenter cōsiderare quid liceat & q̄d non·q̄d deceat & quid non·in omni actu & ī omni loco & ī oīni tpe erga omnē psonam·In omni actu·hoc est qualiter sacra & diuina misteria impleri oporteat·qualiter humana officia que ad vsū ptinent corpis exercere ꝑueniāt·vt semp sibi sit pcus & ꝓximo ꝓmptus & deo deuot?·Non soluꝝ autem quid agat·sed etiam in quo loco quid agere debeat psideret necesse est·Alius est modus se habendi in eo loco vbi de? adorat·alius in eo vbi corpus reficit·alius in eo qui locutōni deputat? est·alius in eo vbi silentiū custodit·alius deniq; ī secreto·alius in publico·Et q̄uis in nullo loco homo disciplinā deserere debeat·Diligenti? tamē & magis solicite ibi pseruanda est·vbi vel neglecta pluribus generat scandalū·vl' custodita bone imitatōnis exemplū·In nocte secum debent esse homines·& aut fessa mēbra somno reficere·aut oratōnibus vel meditatōib? sanctis in silentō animū exercere·In die vero de secreto suo in vnū coeūt·& ad rursum videndos se & imitādos ostendunt Ante cibū sumptū magis hilares nos esse ꝑueniat ne ipa nostra abstinentia grauis & molesta vīdatur·Post vero magis modestos & tacitos·ne pergule vicium crapula nos inflamasse putet·Quantum vero decoris addit dieb? festis quies vacationis tantum ornamenti ꝑfert diebus ceteris studiū boni opis·Itaq; carnales quidez mentes ne vel in istis in bono ope se exerceant pigricia ligat·

LII. Qualiter homo se habere debeat ad ꝓximos·

Discretō psonarꝝ quantū quidē ptinz ad dilectōem scōm meritū·quantū vero ad veneratōem secundū etatem & officium habenda est meliores diligere·superiores honorare debemus·quia par est superbia siue in eo qui ꝓpt̄ inferiorē gradum in homine virtutē despicit·siue in eo qui ꝓpter inferiorē vitā gradum superiorē contemnit·Istis ergo honor·illis amor impendat̄ sic tamen vt honor istorū sit voluntari? · & illorum amor veneran?·reuerentia eī sine amore magis seruilis est·& amor sine reuerētia puerilis iudicari debet·Sex deniq; modis discretōem psonarum habendam ex his colligimus·tribus scōm dignitatem·& tribus scōm uersatōez·Secundū dignitatem superioribus obedientiā timorem obsequiū & veneratōem debemus exhibere·cum equalib? pacem·& concordiā custodire·inuicem obsequio beneficio & honore ꝓuenire·In omni actōne & verbo superiorem locum eis tribuere·& siquādo fortassis in aliquo negocio cosꝑire cogamur·cū omni humilitate & reuerētia que facienda sunt non ꝑcipere sed demonstrare·Et si eos ꝑcedere cōtigerit·cum alacritate & deuotōe quasi ex necessitate subiecti obedire·Inferioribus semp beneficiū & auxiliū impendere·nunq̄ imꝓperare·sine superbia corripe sine supbia gubernare·sine crudelitate castigare·cū pietate fouere·veneratō em ñ exigere·societatē atq; qualitatē amare·maioribus p timorem subdi·equalibus p caritatem obsequi·minoribus p humilitatem coequari·ꝑcipientib? pati·obedientibus modesti·maledicentib? taciti·laudantib? verecūdi·Item secundū uersatōem superioribus quidem in omni loco & in omni ope & sermone exhibere studeamus reuerentiā·& quidq̄d egerint aut vbicunq; fuerint virtutis exēplū imitemur quodāmodo taciti·tamē psortiū coopandi nunq̄ ꝑsumam? expetere·Negligentes vero & maxime eos quorꝝ opa vel studia reꝑhensione digna apparēt tali nos cautela declinare oportet·vt & fugiam? quod faciunt·& tamen non iudicare ꝑsumam? quod sūt Cogitemus in eiusmodi nobis neq; dari exemplū neq; pmitti iudiciū m·quia fortasis hoc ī eis ignorantia siue infirmitas excusat·quod si a nobis fierz excusatōem non haberet·Cū mediis & equalib? tanta nobis pacis & concordie seruande diligētia sit·vt in nullo vnq̄ negocio quantū in nobis ē fraterna dilectō pturbet̄·Studeam? iuriā eis nunq̄ aut molestiam inferre·Illatā vero ꝓpter amorē fraterne caritatis equo animo sustinere·nichil contētiose aut arroganter contra eos agere·sz pati semper in omni ope et ptinaciter insistentib? cedere·et laborātibus libenter subuenire·Et quia inē pares nōnunq̄ puersa quedā virtutis emulatio esse solet opam nostraz neq; ingeram? nolentib?·neq; petētibus subtrabam?·quia in vtroq; liuoris suspicō esse potest·Siquādo autē in aliquo forte negocō laborantib? opem ferre cupimus·tanta hoc humilitate et mansuetudīe faciendū est vt hisdem ipis manifestum sit q̄ non excellentiā opis sz ꝑsortium queramus laboris· LIII Qualiter habere se debeat in seipo·

Ceterum quātum ptinz ad nos sūmopere nitendum est·nequādo vel in labore mi? patientes·vel in obediētia ꝑceptorū minus alacres·vel in caritatis operib? exequēdis minus inueniamur feruentes·Spūalis doctrīe studium non litigantes sed auscultātes requirit sicut p moysen dicitur·Audi israhel et tace·Et sicut iacobus admonet dicens·Sit omnis homo velox ad audiendum·tardus aūt ad loquendū ꝛc̄·quia qui linguam suā a multiloquio ꝓpescere non vult·non poterit animū suum diu a furore iracundie custodire·Sed dum p̄ alijs supbe sapiētes videri volumus·erubescim? vel nostrā ignorantiā ab alijs arguī·vel aliorum sapiētiam quasi ad nostrā depssionem aꝑbari·sic nōnunq̄ contra nostrā ꝑscientiaz vel nostrū errorē impudenter defendim?·vl' alterius veritatem maliciose impugnam?·Hec est sapientia huius mundi quā idem apostol? carnalez vocat et diabolicam·que versuta est et maligna·illas solummō astucie vias exquirēs quib? possit suum errorem tegere·et alienam veritatem q̄uis manifestam in opinione stultorū et insipientiū hominum deprauare·Sed non talis sapiētia que desursum venit que nescit etiam semetipsam contra veritatem diligere·semp para vel bonū qō habet non habentibus humiliter impendere·vel bonuz

al habere tibi libenter petere · vel malū qđ sanctis cum alijs & coram alijs veraciter accusare · & ipsa doctrina veritatis tales auditores amat nec erubescunt magistros habere omnes a quibꝰ discere possint quod ignorant · qui bene dicta omniū libēter apprbant · errores vero alienos irrumpe studēt vel modeste corripe vel prudēter dissimlare · Qui deniqꝫ studium scientie morum disciplina exornat sicut cera nisi prius emollita fuerit · formā non recipit · sic & homo quidem p manum actōnis alienē ad formam virtutis non flectit̄ · nisi prius p humilitatem ab omni elatōnis & prradictōnis rigore molliat̄ · Neqꝫ em̄ p exemplū alterius aliquādo in melius reformari poterit · q ui adhuc p elatōnis vicium & bona aliena oppugnat & sua mala defēdit · In lectōe diuina prius debetis querere quod mores vestros ad virtutem instruat · q̄ qđ sensum acuat ad subtilitatē · magisqꝫ velle informari p̄ceptis scripturarū q̄ questionibꝰ impediri · Cū igit̄ diuinas scripturas legitis · solerter ppendite quid ibi dictum sit ad excitandū in vobis amorē dei · qđ ad prremptū seculi · quid ad cauēdas insidias inimici · quid disciplinā in ope · quid humilitatē i cognitōne · quid obedientiā in p̄ceptis · quid patientiaꝫ habere in aduersis doceat · Et hanc p̄am sapientiaꝫ quā p virtute libenter despicitis · melius postmodum p virtutem inuenitis · Sepe opus qđ bona intentōne inchoari credit̄ · tanto citius hominē i deceptōnis laqueum p̄cipitat quanto de intentōnis sue principio securus finem actōnis nō obseruat & imprudens quasi via plana ad foueā curr̄it · qđ videt quid faciat · sed quid factum suū sequi debeat non attēdit · Propter quod circūspectō hominī vbiqꝫ necessaria est · qua solicite attēdat quid agat quid agere debeat · si id qđ faciendum est faciat · si quantū & qualiter faciendū est faciat · si bono opi malum aliqđ non admisceat · si alterius bonum vt suum diligat · si suum vt alterius malum reprhēdat quantū ad bona agenda solito sit alacrior quantū ad mala vincenda solito cōstantior si i aliquo opere suo insidijs inimici supplantat̄ sit · qualiter demum p iudiciū transacte deceptōnis futuram illi fraudem cauere possit. ·LIIII· De disciplina membrorū in generali·

Disciplina est membrorū omniū motus ordinatus · & dispositō decens in omni habitu & actōne · Disciplina est cōpes cupiditatis · malorū desideriorū carcer · frenū lasciuie elatōnis iugum · vinculū iracundie · que domat intemptantiā · leuitatem ligat · & omnes inordinatos motus mentis atqꝫ illicitos appetitus suffocat · sic em̄ de incōstantia mentis nascit̄ inordinata motō corpis · Ita quoqꝫ dum corpus p disciplinā stringitur · animus ad prstantiā solidat̄ · & paulatim intrī secus mens ad quietem ponit̄ cū p disciplinē custodiam mali motus eius foras fluere non sinunt̄ Integritas ergo virtutis est quando p internam mentis custodiā ordinate regunt̄ membra corpis sed qui statum mētis prdit · foras i incōstantiā motōnis defluit · Vnde p salomonē dicit̄ · Homo apostata rc̄ · Liganda ergo sunt foris p disciplinā membra corpis · vt intrīsecus solidet̄ status mentis · q̄ tenus dum vndiqꝫ exterior custodia interiori mobilitati coercende opponit̄ · tandem mens ad pacē stabilem in semetip̄a colligat̄ · Omniū nāqꝫ viciorū motus disciplina coercet · & quantum mala desideria foris coercendo primit · tantum p eā bonū de siderium interius prualescit · Paulatīqꝫ eadē virtutis forma p assuetudinē menti imprimit̄ · que foris per disciplinam in habitu corpis cōseruat̄ · LV.

De disciplina seruanda in habitu.

Quattuor sunt p̄cipue in quibꝰ obseruāda est disciplina · In habitu in gestu · in locutōne i mensa · i · in comestione · In habitu quinqꝫ modis · in genere & q̄litate · in colore & formatōne & coaptatōe vestimentorū · In genere · s · ne sint nimis p̄ciosa · In qualitate ne nimis sint subtilia vl̄ mollia · In colōe ne nimis nitida · siue quolibet alio modo supraq̄ disciplina & propositum religiose conuersatōnis expetit fucata · In formatōe vt sint · decēter & religiose composita · i · ne nimis magna aut dependentia aut fluxa · ne nimis stricta siue quolibet alio modo scōm seculi vanitatēꝫ decorata · Coaptatō ad modum portandi ptinet · Nam sunt quidaꝫ stulti qui stultis placere cupiētes quodam artificō vestimenta sua circa collum ponūt · Alij vero maiori scurrilitate ridiculose trāsuertūt Alij autem vt pompā de se faciant explicāt ea · & quautū possunt latius distendūt · Alij tenere corrugata in vnum colligunt · alij torquētes & cōplectentes inuoluūt · alij toto conamīe strinḡtes & findentes ea omnia corpis sui liniamenta in verecundissima quadā turpitudīe aspiciētibꝰ numerāda exponunt · Alij iactando & ventilādo pannos suos leuitatem mentis sue ex ipa habitꝰ sui mobilitate ostendunt · Alij incedētes sinuose surmate tēram verrunt · & limbis dependētibꝰ ymmo retro sequentibus caudis in similitudinē vulpiū vestigia obducūt · qui vt ostendāt se de numero illorum esse de quibꝰ dicit psalmista . Non sic impij nō sic rc̄ · quocūqꝫ prexerint quasi turbo tempestatis pulueren concitant · & ipi filij tenebrarū illud lumen foris oculis hominū subtrabūt quod intus cecata mente p̄diderunt · Tedet me omnia vanitatis cōcilia numerare · in quibꝰ stulti & vecordes mulieribus ymmo meretricibꝰ studia sua auferūt · & tanto dedecore · quanta superstitione cum habitu pene sexum mutauerūt · sed gratia dei omnes qui modo in religione constituti talibus studeant & per hoc hominibus placere cupiunt · omnibus hominibꝰ magis viles et cōtemptibiles fiunt · et ecōuerso q̄ hec pter deum despiciūt · non solum corā deo sz etiā corā hominibꝰ honorabiliores et cariores existūt

LVI Inuectio contra illos qui de veste gloriantur

Eant ergo nunc miseri et stulti honestatis ignari · eant et comant pannos suos qui non intelligūt q̄ iuste in viris religiosaꝫ vitam pfessis · cultus p̄ciosarū vestium reprhendit̄ qui p apostolum petrū in feminis prhibet̄ · Non inquit in veste p̄ciosa · videant quia ille diues qui in euangelio purpura et bisso induit̄ · postea i tormētis inferni eternaliter cruciādus sepelit̄ · Quid aūt in purpura nisi color et p̄cium · et quid in bisso nisi mollities reprhendit̄ · Cum ego carni sue et i purpura decorem · et in bisso molliciem adhibuisse dicitur pculdubio simul superbus et luxuriosus fuisse prbatur · Si igit̄ ille quia prijs abusus et tantam damnatōem meruit · quid putamus isti faciūt qui prriam non habentes · alienam elemosinam cultui sue elatōnis impendere non timescunt · Ve eis · peccata populi cōmedunt · Ve corone superbie et flori de · Ve quia omnis caro fenum rc̄ · Quid igit̄ superbis puluis et cinis · fumus euanescēs et vapor

ad modicum parens· Quid est homo· putredo· et fili? hoīs vermis· v̇mis ipe & v̇mis hereditas ei? Cū em̄ morieť hō hereditabit· ſ· b· & v̇· Quantū= cunqz excolať et ornet̄· quid est aliud caro q̄ caro Quid igit̄ ꝓdest in habitu qui sozis ad temp? ad heret gloziam quere· et cozruptōnis putredinē que in nobis est & semp ꝑmanz nō ꝓsiderare· Pro pterea debent amatozes religionis ope demōstra re quantū ipi terzena despiciāt· nec carnem q̄ mo= ritura est cultu supstitōso excolere· sed pompe im= dumentozū mozum ornamēta anteferze· Vestimē ta plus vilia q̄ p̄ciosa· plus grossa q̄ subtilia· plus aspa q̄ mollia· plus fusca q̄ nitida plus neglecte q̄ accurate cōpositā vel apta amare· LVII

¶ De disciplina in gestu·

GEstus est modus & figuratō membrozū corpis ad omnē habendi & agēdi modū Hic sex modis repbensibilis mueniť scz si est aut mollis· aut dissolut? aut tardus· aut ci= tatus· aut ꝓcax· aut turbid?· Mollis significat lasci uiam· dissolutus negligentiā· tardus pigriciā· cita tus incōstantiā· ꝓcax furbiam· turbid? iracundiā Homo ait apostata ꝛc̄· Et dixit domin?· Pro eo q̄ eleuate sunt filie sion ꝛc̄· Nemo igit̄ deinceps pu= tet parū delinquere eos qui ꝓra disciplinā ad tur pes motus & inordinatas gesticulatōnes membra sua inflectunt· quia nunq̄ scripťa tā seuere istos exteriozes motus corpis in nobis repbenderet· ni si omnis exteriozis hominis inhonesta figuratō & motio· indecens ab interiozi mentis corruptōe ma naret· Propterea multū ei? disciplina valeret ad coercendos prauos motus animi· Primū ergo dili genter obseruandū est· vt singula mēbra suum te neant officium· neqz vsurpent alienū· vt· ſ· id agat vnūquodqz membrū ad qđ factum est· vt neqz lo quať manus· neqz os audiat· neqz oculus līgue of ficium assumat· Sunt em̄ quidam qui nisi patenti bus buccis auscultare nesciunt· & quasi ꝑ os sen= sus ad cor influere debeat· palatū ad verbū loquē tis aperiunt· Alij quodqz adhuc peius est in agen do vel audiendo quasi canes sitientes linguā ꝓten dunt· & ad singulas actōnes uelut molā labia tor quēdo circūducunt· Alij loquētes digitum exten= dunt· supcilia erigunt· & oculos in orbem rotātes aut ꝓfunda quadā cōsideratōne defigentes cuius dam intrinsecus magnificentie conatus ostendūt· Alij caput iactāt comā excutiūt· vestimenta ada= ptando cōponunt· & latera cubitando pedesqz ex tendendo ridiculam satis ostentatōnis formā fin gunt· Alij quasi ambe aures ad audiendū facte n̄ sint· alterā tantum collo detorto voci venienti op= ponunt· Alij tipum nescio quem figurātes oculū inter videndū alium claudūt· aliū apiunt· alij ma iori ridiculo cū medietate oris loquunť· Sunt pre terea mille larue· mille subsanationes & corruga tōes narium· mille valgia & cōtorsiones labiorūz que pulcritudinē faciei & decorē disciplīe defor mant· Est em̄ facies speculū disciplīe cui tāto ma ior custodia adhibenda est· quāto minus siquid i ea peccatum fuerit celari potest· Tempanda ē igi tur facies & modificanda i gestu suo ita vt nec p terue exaspetur· nec molliter dissoluať· sed semp̄ habeat & rigidā dulcedinē & dulcē rigorem· Alij nauigant brachijs incedentes & duplici quodam monstro vno eodēqz tpe pedib? deorsum in terra ambulāt & lacertis sursum in aere volāt· Quod ē queso monstrū hoc· qđ simul in se fingit & homīs incessum' & nauis remigiū & auis volatū· Libet i hoc poetice illius subsannatōnis elogiū ꝓclamare Humano capiti ceruicem pictor equinam· Iunge re si velit & varias inducere plumas·

LVIII. ¶ Adhuc de eodem

IDcirco oportet vt ad hāc pturbatōem sedandā custodia disciplīe opponať· que vnūquodqz mēbrū ad suuz officiū restrī gat· quatenus dum alterū membrū opať· alter= tem omnino quietū maneat· aut si forte ei? opera illi necessaria esse cognoscāť suo motu ad coopādū illi decenter & ordinate moueať· ita vt nichil ofu se nichil ꝓposterū in mēbris corpis agať· Est enim quasi quedam respublica corpus humanū· in quo singulis mēbris sua officia distributa sunt· Dū er go vnum mēbr̄ alterius mēbri officiū mordinate sibi vendicat· quid aliud q̄ ꝓcordiā vniuersitatis pturbat· Dumqz aliud suo motu alterius motum impedit· certe illi quā natura moderať dispositōi cōtradicit· Prima ergo est custodia disciplīe i ge stu vt vnūquodqz mēbrum in eo ad qđ creatū est officio se ꝓtineat· neqz alterius mīsteriū sua admi xtione cōfundat· Secūda est custodia disciplīne in gestu· vt vnūquodqz mēbrū id qđ facit eo modo atqz mensura faciat quo faciendum est· i· nec plus nec minus nec aliter q̄ oportet faciat· quaten? in actu suo sic & dirigať et moueať· vt in nulla vnq̄ ꝑte tpantie limitem aut formā honestatis excedat hoc est vt in paucis exemplificem?· videre sine ap tōne dentium· videre sine defixione oculorū· loqui sine extensione manū & intentatōne· sine ꝓtentōe labiorū· sine extensione & iactatōe capitis· sine ele uatōne supciliorū· Incedere sine mo dulatōne gres suum· sine ventilatōne brachiorū· sine gesticulatōe scapularum· Sedere sine diuaricatōe crurū· sine al terutrū subiectōne pedum· sine extensione vel agi tatōne tibiarum· sine alterna accubitatōne laterū· iacere sine dissectōe mēbrorū· Et vt tādem de hac ꝑte finem loquendi faciam?· gestus homīs i omni actu esse debet gratiosus sine mollicie· quiet? sine dissolutōne· grauis sine tarditate· alacer sine inqe tudine· maturus sine ꝓteruia & seuerus sine ebu lentia· mollem gestum tempat turbid?· & turbi= dum mollis· dissolutū ꝓcax· ꝓcacem dissolutus· ci tatus tardum· tardus citatuz· quia inter vicia cō traria medius limes est virtus· LIX

¶ De disciplina in sermone·

IN locutōne quinqz res sunt obseruande hoc est quid dicať· cui· quādo· vbi· quo modo· Quid vt videlicet· nunq̄ in ho nibus disciplinatis ociosa adhibeanť· Ociosa autē sunt omnia que sunt aut i honesta· aut nociua aut inutilia· Inutilia sunt· que nec loquētib? nec audi entibus ꝓsunt· In honesta que vel illius qui loqui tur· vel illius cui loquit̄· vel illius de quo loquit̄ dignitati non ꝓueniūt· Nociua· que suis suasioni bus animos auditorū· siue ad errorem siue ad pra uitatem inducunt· Hec tria duob? discerni possūt id est· scōm qualitatē rerum de quibus locutō fit & secundū qualitatem ꝑsonarū ꝑ quas vl ad quas vel de quibus locutō fit· Qualitas ꝑsonarū quat tuor modis cōsiderať· scōm etatem· quia aliud cō uenit locutōnibus iuuenū· aliud senum· Secūduz scientiam quia aliud locutōib? sapientiuz· aliō sim plicium· Secūdum officium· quia aliud locutōib? iporum qui negocia exteriora tractant· aliud eorū qui secretioris vite quieti & studio cōtemplatōis

imuigilant · Scom ordinē quia aliud ouenit locutō
nibus eoz qui sunt ꝑlati · aliud qui sunt subditi ·
Senes loqui debent de discretione bene consulen
di · iuuenes de instantia bñfaciendi · Sapientes de
misterijs scripturarum · simplices de exemplis bo=
norum opum · Hi q̄ exteriora tractant negocia de
solercia acquirendi · Hi qui quietam vitam ducūt
de disciplina viuendi · ꝑlati de puisione subditoz
subiecti de obediētia preceptoz̄ · Rursū ō discre=
tiōe loquēdi dictū est · cū viro irreligioso tracta
de sāctitate &c̄ · Sapiētes velle docere superbia ē
et obstinatos corripere insipientia · quia iniurios⁹
est proximo qui meliori non exhibet reuerentiam
& iniurios⁹ sibi qui nō emendat sed ꝓuocat erga
se insipientis vesaniam · Ergo qui cum alio loquit̄
primo consideret vtrum ꝓpter se an propter aliū
loquatur Si propter sui vtilitatem loquit̄ videat
vt ille talis sit de cui⁹ colloquio vtilitas ei proue
nire possit · si ꝓpter illū loquitur caueat ille ne ta=
lis sit ille qui vel sua exhortatōne non indigeat ·
uel ita in malo obstinat⁹ ut exhortatione alteri⁹
corrigi se nō ꝑmittat · Facile ergo cui sit loquēdū
agnoscim⁹ · si id quod dicitur quale sit diligent̄ cō
sideremꝰ · quia id ꝓfecto vnicuiq; magis dici oue
nit · qđ ad illud in quo ipe plus laborat · malum sa=
nandū cōsilio omodoxi occurrit · Verbi gratia · Si
cepimus supbis laudare ostantiam · dū eos ad vir
tutem hortari credim⁹ amplius in suo officō cōfir
mamus · Exhortemur ergo ad ostantiam timidos ·
ad timorem supbos · ad frugalitatem ꝓdigos · ad
liberalitatē auaros · ad humanitatē ꝑcos · ad ꝑcita
tem gulosos · ad cōsilium temerarios · ad feruoꝛez
zeli tepidos · ad silentiū verbosos · ad verbū exhoꝛ
tatōnis nimis tacitos · ad alacritatē segnes · ad mā
suetudinē ipatientes · ad iusticiā negligentes · ad i
dulgētiam crudeles · ad verecundiā ꝓcaces · ad q̄e
tem p̄cipites · ad prudentiā incautos · ad solicitudi
nem obliuiosos · ad modestiā inuerecūdos · & om=
nino quidquid dicere volumus cui dicendū sit · ex
ipa prius nostri sermonis qualitate colligam⁹ ·

LX Adhuc de eodem ·

Equit̄ tercia discretō loquendi · vt cum
aliquid dicere volumus · pri⁹ vbi illud di
ci oueniat cōsideremꝰ · Neq; igit̄ in diui=
nis & sacris locis fabulatōnes inducere · neq; in il
lis locis vbi de disciplina est agendū · questiones
aut cōtentiones verboz̄ vētilare · neq; in illis vbi
de intelligentia diuinarū scripturaꝝ tractādum ē
exterioza negocia admiscere debem⁹ · nec ea q̄ sūt
pluribus dicenda in occulto edere · nec ea que sūt
paucis reuelanda in manifesto ꝓpalare · Quarta lo
quendi discretō est · quādo quid dicendū sit atten
dere · Tempus est quando nichil dicendū est · quia
tempus tacendi · Et quando aliquid dicendum est
quia tempus loquēdi · Temp⁹ vero quādo omnia
nunc̄ · tempus tacendi Temp⁹ loquēdi debet p̄ce
dere · quia prius p silentiū tpe tacendi discit̄ · quid
postea p verbum tpe loquēdi ꝓferat̄ · Aliquando
tacere debemus ꝓpterea q̄ alter prior loqui cepit ·
aliquādo ꝓpter multiloquiū vitandū · aliquādo q̄
hi qui p̄sentes habent̄ nequaq̄ tales sunt ad quos
verbum debeam⁹ facere dum vel reuerētia digni=
tatis psone intendit̄ vl̄ malicia incorrigibilis · atq;
ideo indigna admonitōne existimat̄ · Sapiens aūt
eque cauet · vel ne m eo tpe quando loqui debet p
negligentiam sileat · vel ne in omni tempore qum=
do loqui decet p licentiā ꝓcessam in multiloquium
cadat Qualitas id est · modus loquēdi in trib⁹ cō
stat · Vt loquētis gestus sit modestus & humilis
sonus dimissus & suauis · significatō verax & dul=
cis · Modestiā debet habere gest⁹ loquētis · vt nec
inordinate nec impudice nec turbulente int̄ loquē
dum mēbra moueat · neq; oculoz nutib⁹ aut aliq̄
indecenti ofirmatōne sine trāsformatōe vult⁹ pla=
corem sui sermonis imminuat · Sonus dimissus · ne
i strepitu & imoderata clamositate auditoz̄es aut
terreat · aut offendat · sed & cum ueritate necesse ē
vt sermo loquētis dulcedinē habeat · quia sepe eti
am veritas auditori amara eff.cit̄ · si aut sine ratōe
aut sine dilectōne contra eum ꝓferat̄ · ·LXI·

De disciplina in cibo ·

In mensa est duplex custodia disciplme ·
in habitu & cibo · Disciplina i habitu tri
b⁹ modis · tacendi · videndi · sese · otinēdi
Taciturnitas inter epulas necessaria est · quoniam
lingua que omni tpe pna ad peccatū labit̄ · picu=
losius cū p crapulam inflamata fuerit · ad loquen=
dum relaxat̄ · Custodia oculoz̄ · quia nō decet ibi
p̄cipue vt impudēter ea que apud alios agunt̄ cir
cumlustrādo ꝓspiciat · sed vt potius pudice dimis
sis luminibus ea tantū que sibi appōita sunt atten
dat · Custodia quoq; otinendi sese ibi negligēda n̄
est · quatin⁹ videlicz neq; in habitu · neq; in gestu
indecens aliquid aut inhonestū agat̄ · sicut quidā
faciunt · qui cum ad edendū assederint · inquieta q̄
dam agitatōne & ofusione mēbroz̄ impatiā · ani
mi sui designāt caput excutiūt · brachia erigūt · ma
nus in altum expandunt · & non sine magna turpi
tudine quasi totum epulū sint absorpturi · ingētes
quosdā conatus & gestus indecoros ostendūt · In
vno loco sedentes oculis & manibus que ꝓpe &
que longe omnia circūcurzūt · sil̄ panes ominuunt
vina in calices & pateras effundūt · discos in girū
circūducunt · & velut rex sup obsessam ciuitatem
assultū facturus dubitāt · vbi primū expugnatōez
aggrediant̄ · dum simul in omni pte irruptōem fa
cere cōcupiscunt · His igit̄ tribus modis debet q̄s
q; inter epulas ꝑseruare disciplinā in semetip̄o · vi
delicet vt & linguam suam a loquacitate restrin=
gat · & oculos suos a circūspectōe cohibeat · & vt
cetera mēbra omnia cum modestia & quiete conti
neat · ·LXII· Adhuc de eodem ·

Equit̄ etiā triplex obseruātia disciplīe in
cibo · quid · quātum · quomō · Quid sumat
id ē · vt neq; nimis p̄ciosa & delicata ex=
petat · nec nimis rara & insolita req̄rat · nec nimis
accurate & laute ꝑparata ꝓcupiscat · In primo em̄
luxus arguit̄ · in secundo curiositas · in tercō supsti
tio notat̄ · Sunt nāq; quidā quoz fauces satis ridi
cula infirmitate egrotant · qui nisi pinguia & deli
cata deglutire nō possunt · sed quādo eis ꝑci ac fru
gales cibi oblati fuerint · statim aut indigestionez
stomachi · aut pectoris siccitatē · aut horripilatōez
capitis · aut siqua sunt talia · aut excusandas excu
satōnes p̄tendūt · Alij delicias & luxum ciboz̄ ma
gna ostātia aspnant̄ · sed ab eis iterum non minori
aut tolerabiliori petulantia omniū ciborum vsus
omnimo respuit̄ · Noua quidam & insolita ciboz̄
genera exquirūt · ita vt sepe ꝓpter vnius ventrem
hominis omnes circū pagos turba famulor̄ discur
rat · & vix tandem vel de ignotis atq; desertis mō
tibus ꝑcul radices euellēdo · vel pauculos ō ymis
gurgitibus ꝓfunda scrutatione pisciculos traben
do · siue intempestiua de arētibus rubetis arbusta

colligendo. vnius appetitus petulantiã cõpescere queat Et michi non satis pandere potest qõ viciũ istos exagitet. nisi forte quia p quãdã animi insolẽtiam multos ob id in suo obsequio occupari gaudent. siue quia p tumorem elatõnis ceteris omĩb? quantum cibo dissimiles sunt. tanto merito dissimiles videri volunt Alij superstitõsum nimis in pparandis cibis studiũ adhibẽt infinita decoctõuz & frixurarũ & cõdimentorum genera excogitantes modo mollia. modo dura. modo frigida. modo calida. modo cocta. modo assa. modo pipe. mõ allio. modo cimino. modo sale cõdita scõm psuetudinez pgnantium mulierũ desiderãtes. Hi pfecto nõ solum arguendi sed etiam deridendi sunt. qui quasi caupones ad omnem clepsedrã eliciẽdi gust? gratia palatum extendũt. Sequitẽ custodia disciplime in eo quantum quis sumere debeat. cuius mẽsura hec michi esse videt. vt neqz contra honestatẽ neqz supra necessitatẽ sit. Non omnis venter idez sapit. sed alius sic. alius vero sic. cui minus sufficit iste priusqz ad turpitudinẽ edacitatis pueniat in superfluitate offendit. cui multum opus est. in eo sepe honestas pmedendi ledit. etiam priusqz ad superfluitatẽ veniat. Ergo ille cui parũ satis est. magis superfluitatẽ caueat. Ille vẽo cui mltũ op? ẽ magis ad honestatem attẽdat. Postremo est obseruantia in cibo quomõ quis sumere debeat. hoc est qz mũde & qz epate. Quidam miter pmedendũ dum scutellas exornare volunt. quadrata ferculorum frusta adipem siue saginã superoratã distillantia mensalibus imoluũt aut supmisciũt donec iterũ cuiscerantis interioribus. ea que remanserãt in pristinũ locũ reponant. Alij bibentes medioten? digitos poculis imergunt. Alij vnctas manus ad vestimenta sua detergẽtes. rursus ad cibaria tractãda redeũt Alij nudis articulis coclearis vice olera sua piscãtur. ita vt in eodem iure & manus ablutõnem & venter refectõem querere videat. Alij semicoctos crustas & pmorsas colliridas cibarijs iterãdo infigunt. & reliquias dentiũ suorũ offas facturi i poculis dimergunt. Tempantiã manducãdi intelligimus in eo si homo tractim & non cũ nimia festinatõne cõmedat. ·LXIII ¶ De cognitõne dei p creaturas. Idem de tribus diebus.

Tria sunt inuisibilia dei. potentia sapientia. benignitas. Potentiã manifestat creaturarũ immensitas. sapientiã decor. benignitatem vtilitas. Immẽsitas creaturarum cõstat in multitudine & magnitudie. Multitudo in similib? in diuersis in pmixtis. Magnitudo ẽ in mole et spacio. Moles est in massa & pondere. Spaciũ est ilato & longo pfundo & alto. Decor creaturarum est in situ & motu. in specie & qualitate. Situs est in compositõne & ordine. Ordo est in pprietate et tẽpore & loco. Motus est quadriptit? local. natalis. animalis. ratõnalis. Localis est ante & retro. dextrorsum & sinistrorsum surfum & deorsum & circum. Naturalis est in incremẽto & detrimẽto. Animalis est in sensibus & appetitib?. Ratõnalis ẽ in factis & cõsilijs. Species est forma visibilis que oculo discernit. sicut colores & figure corporum. Qualitas est pprietas interior. que ceteris sensib? pcipitur. vt melos auditu. dulcor gustu. fragntia olfactu. lenitas tactu. Vtilitas creaturarũ pstat in grato & apto. pmodo & necessario. Gratum est quod placet. aptum qõ puenit. pmodũ qõ pdest. necessarium est sine quo quid esse non potest. Mundus iste sensibilis quasi quidã liber est scriptus digito dei. hoc est virtute diuina creatus. & singule creature quasi figure. LXIIII. ¶ De cõpositõne creaturarũ.

Compositõ duo habere debet. aptitudinẽ & firmitatẽ. hoc est vt pponẽda apte & ppetenter coeant. & cõposita firmitẽ cohereant. si vniuersitatis huius machinã intueris. inuenies qm mirabili ratõne & sapientia ppositõ oim rerũ pfecta sit. & qm apta qm cõgrua. qm decora. qm cunctis ptibus suis absoluta in qua non solum cõcordiam seruant similia. sed ea etiam que creãte potentia diuersa atqz repugnantia ad esse pdierunt dictãte sapientia in vnã quodãmodo amiciciaz & federatõem ueniũt. Quid repugnanti? esse potest aqua & igne que tamen in natura rerũ ita dei cõtpauit. prudentia. vt non solũ adinuicẽ cõmune societatis vinculũ non dissipent. verum et nascẽtibus cunctis vt subsistẽ possint vitale nutrimentum submĩstrent. Quid de humani corpis cõpage loquar. cui omniũ membrorũ iuncture tantã adinuicem seruãt concordiã. vt nullum omnimo inuenire possit mẽbruz cuius officiũ alteri nõ videat pstare ãmiculũ. Sic omnis natura se diligit. et miro quodã mõ plurium dissimiliũ et in vnum redactorum cõcordia. vnã in omnibus armoniã facit. Apta est ergo et pueniẽs omniũ rerũ ppositõ. sed quomodo esse firma quis non videat. Quis nõ miretur. Ecce celi qui ambitu suo pcludũt oĩa. quo modo solidi sunt et quasi ex ere fusiles dsup circũ quaqz expansi. Terra vero in medio põdere suo libzata semp imobilis pseuerat. vt cetera i medio fluctuantia. hinc soliditas celorum. illinc ẽre stabilitas in vnum coerceant et constringant. ne ãt legittimos terminos diffusa pcordiam diuẽsitatis disrumpant. Ecce quomodo p viscera telluris intrinsecus dracones aquarum spsi et foris p alueos suos ad diuersa loca deducti. intus fatiscentẽ ne dissoluat cõglutinãt. et foris ne fatiscat arentez rigant. Ecce quomodo in humani corpis fabrica iũcturas ossium vincula neruorum ligant. et medullis intus p fistulas tibiarum diffusis cãalia etiam venarum vitalem sanguinem p omne corpus deducunt ac deĩde teneritudinẽ carniũ cutis tegmẽ inoluit vt et rigor ossium intrinsecus corp? sustineat. & pellis munimẽ foris defendẽdo custodiat.

·LXV ¶ De dispositõne vl'ordĩe earum.

Post ppositõem sequitẽ vt dispositõem rerum qualis sit cõsiderem?. In celo luminaria et stellas collocauit vt subiecta omĩa illustrarent. In aere ventis et nubib? fecit viã vt agitatõnibus suis dispse pluuiam deorsum funderent. In gremio telluris moles aquarum recipi iussit vt p gurgites suos hinc illincqz quo nutus ferret iubentis discurrerẽt. Quasdam regiones ditauit vbertate frugũ. quasdã vinearũ. alias olerũ. alias pecorum. alias potentib? herbis. alias gemmis pciosis. alias aĩmalib? et bestijs monstruosis. alias coloribus varijs. alias diuersarũ artium studijs. alias metallorum. alias timiamatũ generib? diuersis vt nulla prsus regio sit que non aliquid nouũ & speciale ab alijs accipe queat. Quidqd criã ea que humanis vsibus necessaria sunt in omuni hominũ frequentia puidentia creatoris cõstituit Ea vero que non natura pter necessitatem sed cupiditas expetit pter speciem. in abditis terrarum finib? abscondit. vt quem amor virtutis ab imoderato nõ

tastigat appetitu · saltē laboris tedio victꝰ ꝓfescat
Quid de dispositōe tpm · Ecce post noctem veit
dies · vt torpentes motio laboris exerceat · pꝰ diē
sequiē nox · vt fessos ad refocillandū quies excipi
at · Iterū quēadmodū vicissitudines dierum & no
ctiū animātia renouāt · ita quattuor anni tēpa ordi
ne sibi succedētia totius mundi speciē imutant
Primū p tepozē veris quadā innouatōne mundus
nasciē · Deinde p feruozem estatis quasi in iuuētu
te roborat · Post hoc supueniēte autumno ad ma
turitatē cōscendit · Postremo succedēte hieme ad
defectum vergit · Idcirco aūt semp deficit · vt sem
per post defectū renouari possit · quia nisi prius a
statu suo deficerēt vetera · quasi illis locū occupā
tibus non valerent exurgere noua · Omnes sensus
defozis intus veniunt · solus visus deintꝰ foras ex
it · & eminus positas mira p ceteris agilitate pci
pit · Bene ergo quasi speculator quidā eminētiozē
locum cunctis obtinuit · vt que ceteris sensibꝰ su
puentura sunt ante piculū ꝓuidere possit · Pꝰ hūc
auditus & loco & mobilitate secundꝰ est · deinde
olfactus · Gustus aūt qui nil sentire potest nisi id
qō tangit merito velut tardior ceteris sensibus im
ymo resedit · Tactus specialē sedem non habet · q
ideo vniuersalis est · quia cunctis coopatur sēibꝰ
Vnde & in digitis pollex quia tactum significat ·
coadunatis in unum digitis solus omnibꝰ respon
det · quia sine tactu nullus sensuū esse potest · Vi
dete etiam quomō in humano corpe ossa intrisecꝰ
collocata sunt · quatenus robor corpus eoꝝ sustie
at · Deinde caro ossa vestit · vt duricia coꝝ molli
ta tactum excipiat · Ad vltimū pellis carnē induit
vt sua quodāmō tenacitate ab icōmodis foris ac
cidētibus corpus muniat · Sic cortex munit arbo
res · sic rostra & pēne volucres sic squame pisces
Vide quomō in motu locali sapientia conditoris ap
pareat · Cogita nunc vnde defluentibꝰ aquis sem
per indeficiēs vena mīstratur · vnde motꝰ vento
rum educiē · Quis infatigabilē astrozū cursuꝝ mo
deraē · Quis solem p hiberna descēdere signa pci
pit & similia. ·LXVI· De specie & ālitate earum.

Species est forma visibilis que continet duo · figuras & calores · figure aūt reruꝝ multis modis apparēt mirabiles · Aliquā do ex magnitudīe · aliquādo ex pulcritate · aliquando quia rare · aliquādo quia pulcre · Secundū magnitudinē figura attendiē · quādo res quelibet sui generis modū in quātitate excedit · Sic miramur gigantem inter homines · cetū inter pisces · grifem inter volucres · elephantē inter q̄drupedes · draconē inter serpentes · Vide quid magis mireris dentes apri vel tinee · alas grifis vel cinifis caput equi vel locuste · crura elephantis vl' culicis · aquilam vl' formicam · leonē vel pulicē · tigridem vel testudinem Ibi miraris magnitudinē · hic pulcritatē · corpꝰ pulū magna sapiētia conditū · Magna sapiētia cui nulla surrepit negligentia · Illis dedit oculos quos vix ꝓhendere potest oculus & in tam exiguis corporibus sic omifariā liniamenta nature sue congrua pleniſſime distribuit · vt nichil videas deesse in minimis eorum oīm que natura formauit · in magnis Rurꝰ alia idcirco miramur · qz mōstruosa quodā modo sunt vel ridiculosa · quorū quidē plasmatio quantū ad humana ratōne aliena est · tanto leuius humanū animū in admiratōem cōpellere potest · Quare ctocodilus manducas inferiozē molā non mouet · & quomō salamādra in igne illesa ꝑmanet
Quis dedit hericio spinas & docuit eum vt se pomis turbine discussis inuoluat · quibꝰ onustꝰ incedens stridet quasi plaustrū · Formica hiemis supē uēture pscia granis horrea sua replet · aranea quoqz de visceribꝰ suis laqueos nectit vt pdā capiat · isti sunt testes sapientie dei · Est autē adhuc aliud verū & euidēs diuine sapiētie argumentū · q̄ oīne genus simile sibi ꝑcreat · & in tam multis similitudo vna ꝓpagata prime originis formā non imutat Hoc quoqz mirabile est q̄ in vno corpe tot ostruunē membra tot mēbroꝝ forme · tot loca · tot officia · & cum sint ita diuersa in se singula mutuum tñ coopanē oīa · Post figurā sequiē color · Quid luce pulcrius · Que cum colorē in se non habeat · omnīū tamen colores rerū ipa quodāmō illuminando colorat · Sol sicut auꝝ rutilat · luna pallet quasi electrū · stellarū quedā sicut flameo aspectu radiant · quedaz luce niuea micāt · quedā vero alternati nūc viridem · nunc roseū · nunc candidū · fulgorē demō strāt · Quid de gemmis narrem? · Ecce tellus redimita floribꝰ q̄ iocundū spectaculū ꝑbet · quomō visum delectat · quomō affectū ꝓuocat · Videm? rubentes rosas candida lilia · purpureas violas · in quibꝰ omnibꝰ non solū pulcritudo sed odor quoqz mirabilis est · quomō · s. dei sapientia de terre pluere talem ꝓducit speciem · Post speciem de qualitate rerum disserere debemus · Tam diuersas deus qualitates rebus indidit · vt ibi omnis hominis sensus sua oblectamenta inueniat Quot enim oblectamenta oculorū in diuersitate colorum monstrauim? · tot oblectamenta auriū in varietate sonorum inuenim? · inter que prima sunt dulcia sermonum ꝓmercia quibꝰ homīes admuicē suas voluntates ꝓmunicāt · ꝓterita narrāt · ꝑsentia indicāt · futura nunciāt · occulta reuelant · adeo vt si his careat · vita humana bestijs cōpabilis videaē · Quid autem ocentus auium · quid humane vocis melos iocundū · Quid dulces modos sonoꝝ omniū ꝓmemorem · Sic est de olfactu ac ceteris sensibꝰ ·

LXVII. De sapiētia dei in rez creatōne

Deus hominē ꝓpter se fecit · non q̄ ipe homine indigerz · sed vt homini (quia melius nil dare potuit) seipm fruendū darz · Alia vero creaturam sic fecit · vt & subiecta homī essz ꝓ ordinōem · & deseruiret ad vtilitatē · Homo ergo quasi in quodam medio collocatus · habet supra se deum · subter se mundū · & corpe quidē deorsum mundo iungiē · spiritu aūt sursum ad deum subleuaē · Necesse ergo fuit vt visibiliū ordinō ita ordinareē · quatenus homo in eis foris agnosceret quale esset inuisibile bonū qō intus querere deberet · hoc est vt subtꝰ se videret quid supra se appeterz Non ergo decebat vt rerū visibiliū copia aliqua ī pte defectum sentiret · que ob id maxime instituta est vt inestimabilem eternorū bonorū affluētiā nūciaret · hoc est etiam cur deus illa etiam creare voluit que humanis vsibus necessaria nō esse ꝓuidit Si em̄ sola necessaria tribueret · bonitas quidē essz sed diues non esset · Certe cū homo facē desiderat magna facere non potest · quia tanto minus ꝓualz in singulis · quanto plura sunt p que intentōis sue conatus diuidit · Rursus cum ad magnitudinē nititur · a multitudine retardaē · quia multis ꝑstare non sufficit vires · quas ad vnius rei effectū spēaliter effundit · Simili modo minor diligentia decori corpis impendiē · quotiens ad multitudinē solam

ſiue ad magnitudinem pficiendaz anim? occupaē
ſed in ope dei nec mlitudo magnitudinē · nec ma
gnitudo multitu dinē ſtringit · neqz ſimul vel multi
tudo vel magnitudo pulcritudini officit · neqz pul
critudo vtilitatē tollit · Sed ſic facta ſunt oīa q̄
ſi facta ſint ſingula · vt cum vniuerſa aſpexeris · ſin
gula mireris · Immenſitas creaturaz magis ad eſ=
ſentiā · decoz vero magis ptinet ad formā. eſſentia
vero abſqz forma cōſiderata īformitas eſt · Quod
autem informe eſt in hoc quidē qđ eſt deo ſimile ē
ſed in hoc q̄ forma caret a deo diſſidet · Quod er =
go formatū eſt magis deo ſimile eſt q̄ illud qđ for
mā non habet · Vnde ꝓſtat q̄ plus euidens ſimu =
lacrū eſt decoz creaturarū qui ptinet ad formā q̄
immēſitas creaturaz que ad ſolam ſpectat eſſētiā
Item decoz creaturarū ꝓpter formā naturalē pēti
net ad habitū · vtilitas vero ad actum · quia crea =
ture m hoc vtiles ſunt · q̄ ſubiecte homī ſeruiunt
& obſequiū reddūt · Qđ autē ad habitū ptinz ma
gis ꝓprium eſt & magis certum q̄ id qđ ptinet ad
actum · quia habitū natura indidit · actū vero iſti
tutō adiunxit · Simulacrū ergo decoris īmenſitatē
piter & vtilitatē in cognitōne p̄cedit · quia in ma=
nifeſtatōne eſt euidentius · In hoc ergo primū ve
ſtigium ꝑtemplatōnis ponere debem? ·

LXVIII. De cognitōne dei p motuſ creaturarum ·

Decoz creaturarū quattuoz ꝑplectiē · ſitū
motū · ſpeciem · qualitatē · ſed in his quat
tuoz motū excellētiozē locū habere dubi
um non eſt · quia viciniora vite ſunt mobilia q̄ ea
que moueri non poſſunt · Motus aūt quadriptit?
eſt · ſed motuſ naturalis locatē motū ſupat quia in
naturali motu non ſolum ymago vite expimiē · ſz
ipa quodāmodo vita inchoat · Rurſus aīalis mot?
tanto naturali p̄cellit · quāto inſenſibili id qđ ſētit
Poſtremo ratōnalis cunctis ſupponiē Ianua ego
ꝑtemplatōnis hominī apiē quando ipe ſe ſua ratō
ne ducente ad ſeip̄m cognoſcendū ingreditur · Si
ergo intellectus eſſe non poteſt niſi intelligēs · reſ
tat vt quem non ſemp intellexiſſe cognoſcim? nō
ſemp fuiſſe · ac p hoc aliqndo cepiſſe credam? · Sic
igitur inuiſibile noſtr intitū habuit · ſup eſt vt n̄
de p̄acenti materia · ſed de nihilo factū ſit · Quod
autem nichil eſt · eſſe ſibiip̄i dare non poteſt · & id
circo quidqđ initium habuit dubiuz non eſt quin
ab alio eſſe accepit · qđ autem a ſeip̄o non ē eſſe ali
is dare non poteſt · Igiē quiſqnis ille eſt qui rebuſ
eſſe contulit ab alio eſſe non accepit · Qđ inde quo
qz liquido ꝓbatur · quia ſi quidquid eſt creaturā
eſſe credimus · nullum in rebus finem inuenimus ·
Noſtra ergo nos natura inſtruit q̄ creatorē habe
mus eternū · cui ſuum & ꝓpriū eſt quod ſubſiſtit
quia ſi ab alio eſſe accepiſſet · prima rerū origo ve
raciter dici non poſſet · Item qđ a ſemetip̄o eſt nō
eſſe nō poteſt · quidqđ em̄ a ſemetip̄o eſt · huic idē
eſt eſſe & id quod eſt Et ꝓſtat q̄ nulla res a ſemet
ipa diuidi aut ſepari poteſt · cui igiē idem eſt eſſe
& id quod eſt neceſſario ſemp eſt · qa a ſemetip̄o
ſepari nichil poteſt · Hanc cognitōez in ratōnabili
motu inuenim? · huic aūt cognitōni ceteri quoqz
motus atteſtanē · In animali nāqz motu ſunt ſenſ?
& appetitus · Omnis autē naturalis appetit? in re
bus explementū īuenit Conſtat ergo quia ꝓuidē
tia p̄ceſſit cuius conſilio hoc tunc cautū eſt · ne qđ
nunc indigentiis rerū neceſſariū p̄ſidiū deſit · q̄ em̄
appetitus inſt uit ipe appetitib? alimenta p̄para
nit · Idem motus naturalis ꝓbat · Sicut em̄ impoſ=
ſibile eſt vt p ſe aliquid de nihilo fiat · ſic omnino
impoſſibile eſt vt p ſe aliquid augmētū ſuſcipiat
hoc eſt qđ ſibiip̄i dare non poteſt initiū · ſibip̄i da
re non poteſt incrementū · Quidqđ em̄ creſcēti in
augmentū venerit · p̄ter id eſſe cō ꝓbatē · quod p ſe
prius ſolum ſine incremento fuit · Si ergo nil cre=
ſcere poteſt niſi addatē ei qđ prius non habuit · pa
tet q̄ nulla creſcēs res p ſe incrementū ſumit · qui
ergo creſcentib? dat crementū · ip̄e exiſtētib? dāt
initium · Idem motus localis ꝓbat · quaſdaz nāqz
creaturas ꝑpetuo motu agitari cernim? · quaſdaz
vero ſcōm tempus moueri videmuſ & alias ſic at
qz alias ſic · Et licet iſte diſſimiliter res moueanē ·
nuſq̄ tamen ordo rerū confundiē · Vnde non eſt du
bium quin intus ſit diſpoſitio p̄ſidentis qui vnus
certa lege cuncta moderatē · Vnus inq̄ · nā ſi diuer
ſa intus cōſilia p̄ſidentiū eſſent · ipſi ſe foris rerum
curſus ab inuicem aliquādo diuideret Nunc autē
omnia dum ſic decorditer ad vnum finem curzunt
ꝓfecto indicāt quia vnus eſt fons & origo vnde
ꝓcedunt · Sed quia vnum diuerſis modis accipiē
fas non eſt vt extimem? creatorē rerum aut colle
ctōne diuerſoz · aut ꝓpoſitōne ptium · aut ſimilitu
dine plurium vnum eſſe · cum illud etiam qđ in no
bis ratōnale eſt · horum omniū in ſemetipſo nichil
poſſit inuenire · Vere autem vnū eſt quod eſſētia
liter vnum eſt · cui totum eſt vnum eſſe & ſimplex
eſſe quod eſt · ſed adhuc quedā res inueniunē que
vere vnum ſunt · & tamen ſumme vnum non ſunt
ſicut anime que vnum ſunt eſſentialiē · ſed vnū nō
ſunt inuariabiliter · quod autem vere & ſūme vnū
eſt eſſentialiter & inuariabiliter vnum eſt ·

LXIX Qz deus mutari non poſſit lo
caliter neqz formaliter ·

Trib? modis fit omnis mutabilitas · loco
forma & tempe · Localem aūt mutatōez
facile ab eo remouem? · ſi eum vbiqz eſſe
oſtendimus · Quod em̄ vbiqz eſt de loco ad locuz
trāſire non poteſt · deū autē vbiqz eſſe multa ſunt
indicia · Primū ipſa anima noſtra quā & ratio ſim
plicem eſſentiam eſſe non dubitat · & ſenſus p om
ne quod viuificat corpus diffuſaz eſſe ꝓbat · Que
cunqz em̄ animati corpis ꝑs ledit vnus eſt anim?
vel ſpiritus ad quē ſenſus omnis doloris retorq̄ē
quod omnino non fieret ſi vnuſ & idem vbiqz dif
fuſus non eſſet · Si ergo ratōnalis ſpiritus homīs
cum ſit ſimplex p omne quod regit corpuſ diffun
ditur · dignum non eſt vt ille creator ſpirit? q̄ om
nia regit & poſſidet · vno aliquo coartari & non
omnia potius implere credatē · Nam & ipſi rerum
motus qui tam certo & tam rationabili vbiqz mo
deramine curzunt · vitam intrinſecus mouentē eſ
ſe oſtendunt · Nec tamen vllo modo credendū eſt
q̄ ſicut ſpiritus hominis cū corpe quod ſenſificat ·
ita quoqz creator ille ſpiritus cum corpe hui? ſen
ſibilis mundi ꝑſonaliter cōiugatē · quia aliter ip̄let
mundum · deus & aliter anima corpus · Anima im
plet corpus & ptinet · quia circūſcriptibilis ē · de
us implet mundū ſed mundo non includiē · quia
vbiqz preſens nuſq̄ ꝓhibēdi poteſt · Preterea cū
diuine virtutis effectuſ nuſq̄ deeſſe cernim? · cur
eandem dei virtutem omnib? meſſe rebus dubite
mus · Si autem dei virtus ubiqz eſt cum alia nō ſit
dei virtus q̄ deus · ꝓſtat qz nuſq̄ de? deeſt · Neqz
enim ut homo ad operāt um aliena virtute deus
indiget · Qz ſi quis forte querat quō diuīa eſſentia

que simplex ē ubiqz esse possit · sciat q̄ aliter spūs simplex esse dicit̄ aliter corpus · Corpus eīm ꝓpter puitatem simplex esse dicit̄ · cum aūt spiritus simplex esse dicitur non puitas sed vnitas signatur · Creator igit̄ & simplex est · quia vnus est · & vbiqz est · quia deus est Quia igit̄ in omni loco est mutari localiter non potest · sed neqz formaliter · Quid quid eīm scōm formā mutat̄ · vel scōm augmentuz vel secundū dimmutōez · vel secundū alterat̄ōem mutat̄ · sed horū omniū diuina natura nichil recipit · Non potest igit̄ crescere · qui semetipo amplius nil recipere potest · Neqz minui potest · quidq̄d eīm semetipo minus fieri potest · vere vnū non est quia id quod in sepatōne se diuidit · in diunctōne idē non fuit · Deus igit̄ cui totū vnum est esse ꝙ̄ est · nullo modo semetipo minor fieri potest neqz p fectō potest augeri neqz vnitas minui · LXX ·

Q̄ deus alterari non possit ·

Alteratō corpum fit in transpositōne partium & vicissitudīe qualitatū · alteratio spirituū p cognitōem & affectū · Scōm affectum mutant̄ spiritus · vt nunc tristes nūc hilares · Secundū cognitōem vt nunc plus nūc mīs sapientes · Duo vero sunt p̄cipue que affectū operantis mutare solent · id est · siue quia aliquid in p̄terito penitendū fecerit · siue quia aliquid inordīatum ꝓponat de futuro · Sed quia deus de facto n̄ peniteat · satis euidenter ostendit īmutabilis iste cursus rerū omniū qui sic lege ꝑpetua prime īstitutōnis modū non deserit · Q̄ vero nil inordinatū ꝓponat · ratōnabilis ꝓbat euentus · qui in toto nature corpe nusq̄ sibi cōtradicit · Semp igit̄ īmutabilis est voluntas dei qui nec mutat cōsilium de p̄terito · nec ꝓpositum de futuro · Sic quoqz cognitōne īmutabilis esse credendus est · Trib9 eīm modis mutabilitati subiacet humana cognitō p augm̄tum · p dimmutōez · p vicissitudīm̄ · Per augmentū vt quando dicimus q̄d nescim9 · Per diminutōem vt quando quod scim9 obliuiscimur · Vicissitudo autem q̄dripita est · in essentia · in forma · in loco · in tpe · In essentia vicissitudīm̄ parit humana cognitō · quando nunc hoc nunc illud cogitam9 · q̄a sūl omnia nostro sensu ꝓhendere non possum9 In forma vt quādo idipm nunc tale nunc vero tale attendimus · quia vtrūqz simul non valemus · In loco vt quando nūc huc nunc illuc cogitatōez ducimus · quia simul vbiqz cogitatōne esse nō valē9 In tempore vt quādo nunc p̄terita nūc p̄sentia nunc futura cōsideram9 · quādo nunc habitā cogitōem intermittim9 · nunc intermissam itez resumimus · Quomō vicissitudīm̄ recipe possit sapientia que oīa simul & semel sub vno visionis radio cōprehendit · Simul quia omnem essentiam omnē formam omnia loca omnia tempa · Semel quia visionem nec intermissam recipit · nec habitā intermittit sed quod semel est semp est · & quod totū est semper est · omnia videt · & de omnibus omnia videt & semp & vbiqz videt · quēadmodū si totū corp9 tuum oculus esset · nec aliud tibi esse & aliud videre esset · quocunqz res se verteret p̄sens tibi nō esse non posset · & sub vno visionis ictu immobilis pmanēs ꝓhenderes quidquid · quāquersum in respectu haberes · immo non nisi āte te cerneres q̄d quid circūquaqz positū haberes · res trāsiret & visio staret · & quocunqz se sua mobilitate verteret stanti non nisi p̄sens esset · Nunc autē quia ex pte vides mutabiliter vides · & cum res videnti transit · aut videri desinit · aut secum visionem mutabiliter trahit · Q̄z si totus oculus esses sic mutabilit̄ non videres · Quidq̄d igit̄ ex pte est · mutabile est & quidq̄d ex pte non est īmutabile est · Deus aūt cui idem est esse · viuere & intelligere · cū p essētiā ex pte non sit · nec p sapientiā ex pte esse potenit · sz sicut immutabilis est eius essentia ita & eius sapiētia · LXXI · Q̄z deus non ꝓpter opera sapientiā suam diligit sz ecōuerso ·

Homines sepe solent diligere scientiā suaz ꝓpter opus · nō opus ꝓpter scientiā sicut est scientia agricolādi · texendi · pingendi & cetere huiusmodi · vbi p̄sus pitia iudicat̄ īmentis · nisi consequat̄ in ope fructus vtilitatis · Absit autē vt credam9 q̄ deus sapientiā suā ꝓpter opa que p illam fecit diligat · quoniā potius de9 omia opa sua non nisi ꝓpter illam amat · Propterea enim dixit · Hic est filius meus dilectus in quo mihi cōplacui · non in terra aut in celo · non in sole & in luna ꝛc̄ · quia & ista si suo modo placita sunt · tamen non nisi in ipo & p ipm placere non possunt · Tanto eīm amplius amore meo digna sunt · quāto vicini9 ad ei9 similitudīm̄ accedūt · Beatitudo quidē nusq̄ rectius q̄ in summo bono collocat̄ · De9 igitur solus & ꝓprie & principalit̄ beatus est · Beatus autem quomō esse potest cui idipm non placz quod est · Si igit̄ pater & filius & amor patris & filij vnum sunt · & vnus deus sunt · cū in solo deo vera beatitudo sit · necesse est vt & quisqz amet se ipm & ad inuicem quisqz alium · Neqz eīm beatitudo veraciter dici posset · immo potius sūma infelicitas foret · si p contrariā voluntatē se diuiderent & p eandem naturā ab inuicem separi non possēt · Sicut igitur natura vnum sunt pater & filius & amor patris & filij · ita quoqz voluntate & amore vnum non esse nō possunt · Vno amore se diligūt quia vnum sunt · nec aliud est quod q̄sqz amat in altero · q̄ q̄d quisqz amat in seipo · quia non est aliud quod quisqz est q̄ quod alter est · Quod pater diligit in filio hoc idem diligit filius in seipo · Et q̄d amor patris diligit in filio · hoc idem filius diligit in seipo ꝛc̄ · Hic est inquit filius meus dilectus in quo michi cōplacui · hoc est q̄d michi de me placz in ipo est · extra ipm non est · quia q̄d ego sum ipe est · Quia enim aliud q̄ ipe non sum · extra ipm michi placere non possum · quidq̄d michi placz in ipo & p ipm michi placet · Ipe est enim sapientia p q̄ feci omnia · In ipo eternaliter disposui quidq̄d taliter feci · Et tanto amplius vnūquodqz op9 meū diligo · quāto pfectius illud prime dispositōni cōcordare video · Nolite putare q̄ ipe tātum sit mediator in reconciliatōe hominū · quia p ipm etiā cōmendabilis & placita fit aspectui meo cōditō omnium creaturaz · In ipo examino cuncta opa mea que facō · & non amare nequeo · quod intueor simile illi quem amo · Solus ille me offendit · qui ab ei9 similitudine recedit · Si ergo vultis michi placere estote ei similes · ipm audite · Et si forte ab eius similitudine male agendo discessistis · ipm imitando redite · In ipo dat̄ preceptū vt ꝑsistatis · consiliuz vt redeatis · LXXII · Qualiter pficere debet vita hominis ex ptemplatōne ·

Quid aūt nobis ꝓdest · si in deo cognoscimus maiestatis celsitudīm̄ · & nullā inde nobis colligimus vtilitatem · Appareat ergo q̄ ibi fuimus · appareat quid ibi vidimus · Si ibi vidimus potentiam · apponemus lucem diuini

timoris. Si sapientiam apportem? lucem veritatis Si benignitatē apportem? lucē dilectōnis. Potentia torpentes ad timorē excitet. sapientia ignorantie tenebris cecatos illumīet. Benignitas frigidos caloze caritatis inflamet. Tres ergo dies sunt mundi sibilis lucis. quibus interius spiritalis vite cursus distinguit. Primus timor scōs veritas. tercius caritas. Primus dies solem suum habet potentiam scōus sapientiā. tercius benignitatē. Potentia ad patrē. sapiētia ad filium. benignitas ptinet ad spiritumsanctū. Boni dies isti qui nunq̄ transeunt. De illis pphēta ait. In diebus meis īuocabo. Istis diebus homines impleri possunt. vbi futuris supuenientibus pīentes non trāseunt. vbi numer? cū augeē claritas multiplicaē. Primū homīes sb̄ peccato cōstituti. p legem increpati sunt. & ceperūt deum timere iudicem. quia cognouerūt iniquitatē Ipm ergo timere hoc iam erat cognoscere. iā dies erat. sed necdum clarus. quia peccati adhuc tenebris caligabat. Venit ergo dies veritatis. dies salutaris qui peccatū destrueret. claritatē priozis dei illumīaret. & timozem non tolleret sed ī meliuſ ꝑmutaret. sed necdum plena erat claritas donec adiungereē veritati caritas. Nam ipa veritas dicit Cum aūt venerit ille spirit? ve. rē. Ecce tres dies sunt. dies timoris qui manifestat malū. Dies veritatis qui aufert malum. Dies caritatis. qui restituit bonum. Nunciate ergo de die in diem sa. ei? De his dicit. Osee viuificabit nos post duos dies rē. Sicut ergo ipe vt nostraz in se & p se salutem opareē tres dies habē voluit. ita nobis vt nostrā ī nobis p ipm salutez opemur tres dies dedit. Ido em̄ sexto die mortuus est. septimo die in sepulcro iacuit. octauo die resurrexit vt simili modo primū potentia in die suo p timorem nos a carnalib? desideriis foris occidat. Deinde sapientia in die suo per veritatem diume liberationis a peccato nos intus in abscondito ortemplatōis fepeliat. Postremo benignitas in die suo p desideriū diuini amoris viuificatos exurgere faciat. quia sext? dies ad laborem. septimus ad requiem. octauus ptinet ad resurrectōem. ·LXXIII· De duplici amore & spūalib? mansionib? arce. Idem in libro de arca noe primo.

ERat vnum & verum bonū homīs. plēa & pfecta cognitō sui cōditoris. sed piectus a facie domini factus est vag? per inordinatam ocupiscentiā. pfugus p peccatricē cōscientiam. Cuius voce illud etiā apte subiungitur qui me inuenerit occidet me. quia mentē diuīo offertam auxilio quecūq̄ temptatō impetierit. fubūtit. Cor ergo hominis quod prius amori diuīo affixum stabile pstitit. & vnum amando vnū pmansit. Postq̄ p terrena desideria difluere cepit quasi in tot diuisū est. quot ea sunt que cōcupiscit. Sicq̄ fit vt mens que verum bonū amare nescit. nunq̄ valeat esse stabilis quia desiderij sui finem ī his que amplectit non inueniens. dum semp se desiō rio extendit sequēs quod osequi non valet nunq̄ requiescit. Huius mundi amor dulcis in principio esse videtur sed finem habet amarū. Amor vero dei ab amaritudine incipit. sed vltīa eius dulcedine plena sunt. Omnis nāq̄ homo. i. carnalis. ꝑmū bonum vinuz ponit. sed sponsus noster postremo Si deum amare cupimus primū eum agnoscere sagam?. tanta est em̄ species pulcritudis eius. vt qui potuerit eum videre non possit non diligere.

tres mānsiones in arca signāt tres ordines fidelium qui sunt in sancta ecclesia. quoz primi vtunē mūdo licite tamen. Secundi fugiunt & obliuiscuntur mundū. Tercij iam obliti sunt mundū. & hi sunt ꝓpinqui deo. Q̄ in supioziba? arca cōtrabit. in inferioribus dilatat. hoc signat q̄ in sancta ecclesia maioz est numerus carnalē vitā ducentiū q̄ spiritualium. ita vt semp quanto pfectiozes tanto sint pauciozes. In supmo ad vnius cubiti mensurā arca cōtrabit. quia xps caput ecclesie sue qui est sanct? sanctorū p naturā cōsimilem inter homines est. secundum illam sententiā qua intrinsec? altitudinez arce distinximus in quīq̄ mānsiones. Hee sunt quiq̄ status. tres pīentis vite & duo future. Prim? illorum hominū qui dicunē carnales. secūd? illoz qui animales. tercius spūalium. qnartus animarū exutarū a corpe. quintus in anima & corpe resurgentium. qui supmus est. & cubito supmo ꝺtigu? quia tunc omniū desideriorz nostrorz finē ad vnū referim?. LXXIIII ¶ De arca intellectuali que ꝑstruit in corde. Idem in libro sco

INhoc quodāmō ratōnalis anima similitudinē habet creatoris sui. qui sicut in mente diuina omniū rerum cause eterna liter sine mutabilitate & distinctōne tpali sb̄stiterunt. Ita etiam in mente nostra ꝓterita. presentia & futura p cognitōem simul subsistūt. Si ergo p studium meditatōnis assidue cor nostrū inhabitare cepimus. iam quodāmodo tēpales esse destitimus. & quasi mortui mundo facti intus cum deo viuim?. Habeam? ergo rectas & vtiles & castas cogitatōnes. quia de tali materia fabricabim? arcam nostram. Ista sunt ligna que in aqua missa natant. in igne posita ardent. quia tales cogitatōnes fluxus carnalium delectatōnum deorsū nō ꝑmūt sed flama caritatis incendit. Postea bituminābis arcam tuam intus & extra. Nullaten? em̄ in secreto oscientie tue suauiter pausare poteris. nisi pri? malos & extra p māsuetudinē tolerare & intus dicteris p caritatē non odisse. Bitumē calide nature est & nascit̄ de terra fulminata. & caritas ꝓcreatur ī anima timore diuini iudicij. Arca diluuij cordis nostri secretum est. in quo latere debemus abstrepitu huius mundi. Sed quia nostre cōditōnis infirmitas diu nos in silentō intime ortemplatōnis pausare non patit̄. hostium signat exituz p opatōnem. fenestra exitum qui fit p cogitatōem. hostiuz deorsum est. fenestra sursum. quia actōes ad corpus ptinent. cogitatōnes ad animā. Hinc est q̄ p fenestram aues exierūt. p hostium homines & bestie. Q̄ aūt p auē anima significeē & p homīez corpus. habemus in libro iob vbi dicit̄. Homo ad laborem nascit̄ & auis ad volatū. Quoniā si nati sumus in hac vita vt si volumus animā p ortēplatōz subleuare. necesse sit corpus p exercitia laboris atterere. Q̄ vero hostium ī latere positū dicitur hoc signat q̄ nunq̄ a secreto cordis nostri p opatōnez exire debemus ex ꝓposito intentōis. sed ex accidēti occasione necessitatis. LXXV ¶ De exitu actōnis et cogitatōnis.

ACtiones alie sunt carnales. i. que ad vsū corpis ptinent. alie spūales que ptinent ad instructōez mētis ad verasq̄ boni & mali exeunt. Quattuor modis eximus p ortēplationem. Primus modus est. quando cōsideram? oēm creaturam quid sit ex se. et inuenim? oīa vanitatē quia omnis creatura sicut de nichilo ad esse venit

ita etiam quotidiana imutatõne indicat·q̃ ẽntuz
in se est ad nichilum tendit·Secundꝰ·quãdo cõsi
deramus quid sit ex dono creatoris· & cernimꝰ in
ea diuine ratõnis similitudinẽ·quia ipa que p sua
ditõne mutabilitati subiacẽt· dũ hoc ex beneficõ
creatoris accipiũt ·vt nunq̃ ꝓsus esse desinant·
quodãmodo opus tpale eterni opifícis imitaẽ sta
bilitatem·Tercius quãdo ꝓsideramꝰ quomõ vtaẽ
deus mimísterio creaturarũ ad indicia sua implen
da·siue p sua miscricordia beneficia largiẽdo·siue
p nostro merito erogando supplicia·In hoc gene
re otẽplatõnis audimus omnẽ creaturã tribꝰ vo=
cibus nobis loquentẽ·Prima vox dicit·Accipe·se
cunda dicit redde·tercia dicit fuge·Accipe benefi
cium·redde debitũ·fuge supliciũ ·Prima vox est
famulantis·secunda admonẽtis·tercia ominantis·
Vox famulantis est celum ·dicit·n·Mimistro tibi
lucem in die vt vigiles·tenebras in noctꝰ vt pau
ses·Ego ad obsecratõez tuã gratas tempoꝝ vicis
situdines pario·tempe feris & estatis feruorẽ·au
tumni plenitudinẽ·& algorem hiemis·Ego alter=
nantibꝰ incremẽtis dierum & noctiũ spaciũ simili
ratõne dissimiliter extendo·vt & varietas tollat·
fastidiũ·& tibi pe at oblectamentũ·Aer dicit·Vi
talem tibi p̃beo flatum·& omne genus auium ad
tuuz mitto obsequiũ·Aqua dicit Potũ tibi p̃beo
sordes purgo ·arentia rigo·& diuersorum genera
piscium ad tuum esum mimistro·Terra dicit· Ego
te porto· ego te nutrio·pane cõforto·vino letifi=
co·omniũ generũ fructibꝰ oblecto·diuersis aiali
bus mensas tuas repleo·Vox ominãtis est·Mũdꝰ
dicit·Vide homo quomõ amauit te qui fecit me p
pter te·Seruio tibi·quia factus sum ꝓpter te·vel
vt tu seruias illi qui fecit me & te·me ꝓpter te·te
ꝓpter se·Si sentis beneficiũ redde debitum·Acci
pe benignitatez redde caritatẽ·hoc tribuit & hoc
exigit deus·Vox ominãtis est·Ignis dicit a me cõ
bureris·Aqua dicit·In me submergeris·Terra di
cit·A me absorberis·Infernus dicit·A me deglu=
tieris·quia omnis creatura sicut ex ꝓditõe sua bo
mini famulaẽ·sic etiam peccatoribꝰ p malorũ me=
ritorum ꝓscientia ominaẽ·vt in singulis creaturis
ppeti timeãt quod se meruisse cognoscũt·Quartꝰ
modus est quãdo ĩ eis cogitamꝰ nõ naturalis ĩfir
mitatis subsidiũ·sed libidinis oblectamentũ ·hoc
oculo eua lignũ vidit & omedit· ·LXXVI·

De adaptatõne exitꝰ corui & columbe·

QVi hoc modo p cogitatõnem exeunt·si=
miles sunt coruo qui reuersus non ẽ· ga
dum foris quod male delectat inueniũt
ad arcã cõscientie amplius redire nolũt·Reliqua
vero tria otemptationũ genera in exitu colũbe fi=
gurata sunt·que vacua exiuit sed vacua non redi
it·quia foris inuenit quod intus non habuit·Nec
tamen foris amauit qõ intus detulit·Ramus oli=
ue virentis bonum mentis affectũ demõstrat ·qa
sepe sancti viri quãtomagis foris opa diuina aspi
ciunt·tãtomagis intus in amore conditoris vire=
scunt·In primo ergo materia vanitatis inspecta ĩ
nobis generat otemptũ mundi·In secundo simu=
lacrum ratõnis laudẽ dei·In tercõ instrumentum
dispensatõis timorem & amorẽ dei·In quarto cu
piditas incentiuũ libidinis·Hunc igiẽ exitum caueа
mus ne egrediamur temere·Nemo de conscientia
sua ꝓsidat·Dina intus virgo intus casta·intus co
lumba fuit·sed quia colũba fuit seducta nõ habeẽ
cor·egressa foras colorẽ piter cũ nomine mutauit·

Que vi opꝛimiẽ patet·quia non ideo exit·vt cor
rumpaẽ·sed tamen quia temere exiit pudicicie sue
damna etiã in vita sustinuit·Qꝛ aũt subiungitur·
Conglutinauit eã sibi·hoc est cadauer inuenit· &
amplius ad arcam redire noluit·Tres mãsiones ĩ
intellectuali arca signãt tria genera cogitionũ re
ctum·vtile·necessariũ·sed inter bas omnes preci
pue vna necessaria·i·caritas que nos deo diungit
Et ideo in supmo arca ad vnum colligiẽ·vt iã vnũ
cogitemus·vnum expectemꝰ·vnum desideremꝰ
dominũ iesum xp̃m·In prima ergo mãsione ẽ co=
gnitõ·in secunda opus·in tercia virtus·in supma
pinium virtutis dominꝰ iesus xp̃s· Hos gradus
habes in psalmo vbi diciẽ·bonitatẽ & disciplinaz
& scientiã·si cõuertas scientiã & disciplinã·& bo
nitatem doce me domine iesu christe·

LXXVII· De seminatõne & pfectu ardoris sapientie· Ex libro tercõ·

DEr timorẽ seminaẽ sapientia·quia timor
domini principiũ sapiẽtie·p gratiã rigaẽ
p dolorẽ moriẽ·p fidem radicaẽ·p deuo=
tõem germinat·Deuotõ est feruor bone volunta
tis·quem mens cohibere non valẽs·certis manife
stat indicijs·Hec diuidiẽ in tria·in zelum & opas
sionem & beniuolentiã ·Zelus est duz p amore iu
sticie defensorẽ vltro se offert animus ·calumniaz
veritatis pati non sustinẽs·Cõpassio est·quando
miserijs aliorũ condolemꝰ·Beniuolẽtia est·quãdo
ꝓmpta voluntate beneficia rogata ãnuimꝰ·Sexto
loco sapiẽtia p opunctõem oriẽ·ꝓpter seipam vo
querẽda est sapiẽtia·nichil eñ melius est·& ideo
indignus est sapientia qui aliud p ipam q̃ ipaz ob
tinere intendit ·qui non vt possideat·sed vt vena
lem ꝓstituat sapientiã querit·Preterea si christus
est sapiẽtia qui sapientiã p humana laude querit
similis esse ꝓuinciẽ ꝓditori iude qui xp̃m vẽdidit·
Igiẽ p timorẽ eximus de terra nostra·p gratiaz de
cognatõne nostra·p dolorẽ de domo patris nostri
p fidẽ & deuotõz dominũ sequimur·Ac deinõ se
xto gradu terra nobis ꝓmissa p opunctõz demon
stratur·Per timorẽ relinquimꝰ censum terrenũ·p
gratiã & dolorẽ mutamus affectum·p fidem & õ
uotõem ꝓfirmamꝰ animũ·p opunctõem inueimus
desiderium·Egressis aũt de terra nostra alia tẽra
a domino ostendiẽ· quãdo nobis ꝓfecte huic mun
do mortuis quiddã iã de futuris gaudijs quasi de
longe odorare ꝓcdiẽ·Afflatus eñ spũsancto ĩso
lito gaudio animꝰ hilarescit·& miraẽ quale ad gu
standum esse possit·qõ tã mire etiã p odorẽ reficit
Septio loco p desiderium crescit·sicut opunctio ĩ
cendio opatur·ita desideriũ simile est fumo qui de
incendio nasciẽ·Postq̃ aũt p ignẽ opunctõnis ru
bigo peccati a mente fuerit ꝓsumpta·& ille ĩternꝰ
fulgor in corde micare cepit· confestim animus in
quandã cõtẽplatõis speculã subleuaẽ·ibiq; quodã
modo seipo altior effectus quandã vt ita dixerim
lucidã regionem & terrã nouam eminus ꝓspicit
miraẽ subter se ĩ ymo quo ꝓstratus iacuit· miraẽ
sup se in summo quo eleuatus tẽdit·Gaudet se iã
tantum euasisse qõ doluit·dolet se tantum adhuc
abesse ab eo qõ diligit·Conaẽ igiẽ·festinat· ascen
dit·crescit p desiderium·& quẽadmodum virgula
fumi quãtomagis sursum tollitur·tanto amplius
extenuatur·Ita celestibus appinquans & omnem
terrene concupiscentie nebulam euaporans totus
spiritalis efficitur·Tandẽq; se humanis subducit
aspectibꝰ·dũ ad terrena ista & visibilia ꝓcupiscẽdo

amplius exire recusans · intus in abscõdito faciei domini gloriaẽ · Octauo loco p caritatẽ roboraẽ · Caritas similis est vino · qa quos inebriauerit reddit hilares · audaces · fortes · obliuiosos quodãmõ insensibiles · Nono loco p spem viret · Est eñ spes quasi memoria quedã iucundissimiũ gaudiorũ · que i corde hominis recõdita calefacit illud intrinsecus · & nõ sinit arescere frigore infidelitatis in hieme p̃sentis vite · Decimo loco p circũspectõem frõdescit & expandit ramos · In ptemplatis in altum surgit in actiuis in latũ se expãdit. · LXXVIII ·

¶ De illis qui ramos expandunt in altum et non in latum ·

Sunt vero nõnulli qui p quietem diuiti? sibi ocessam primo multũ in ptemplatõe excrescunt · sed dum vident alios simpliciores fratres terrenis actõnibus occupari · eos i compatõne sua despiciunt · & dum ipi steriles sũt a bono ope bona tamen opa in alijs nõ ptimescũt iudicare · Necesse eñ est vt in oculis eorũ vilescãt aliena facta · qui de suis meritis sentiũt imoderata · Nec fieri posset vt vitam alienã iudicare presumerent · nisi prius in se tumuissent · que tamen superbia primũ se palliat sub specie boni zeli · & psuadz decepte menti non esse pfectum amatorẽ iusticie · qui cõsensum p̃bet culpe aliene · cum aũt delicto alieno omnimo cõsentire qui negligit dum potest delinquentẽ arguere · Huius igitẽ male puida mẽs errore decepta · totã se curiositati dedit · & paulum crescente morbo tum primum errata aliorũ imoderata assuescit psequi · postremo ad hoc deducitur · vt quidqd viderit vel apte calumniari vl' sinistre interptari conet · vt si forte aliquos p cõmuni vilitate aliqnantulũ solicitari viderint · hos cupidos vocant · quos puidos esse pspexerint auaros nominãt · Eos aũt qui se affabiles & hilares oĩbus p̃bent · vicõ adulatõnis inseruire dicunt · Illos vẽo qui sepius tristiciã vultu p̃ferunt inuidia tabescere credunt · Et quos alacres & deuotos ministrãdo pspexerint · leues & inq̃etos esse asserũt · Quos debiles aut graues inuenerint · quasi pigros & inertes accusant ac strenuos morbo ipocrisis laborare · & eos qui plus necessitati mulgẽt · luxui deseruire existimãt · Hunc quidẽ errorẽ multiplex cõfusio sequitur · Mala siquidem & pestilẽs curiositas · que secretum alienũ imp̃be scrutari otendit · sepe q̃is nihil inueniat quod iuste rep̃hendere possit · puersa tamen suspicari non desistit · Si vero aliqd dignũ rep̃hensione inuenerit · statim tumidã mentem non ad cõpassionem · sed ad ptẽptum trahit · Contẽptus aũt iram excitat · quia in tipo superbie inflatus anim? intolerabile esse credit · quidqd ab eo sustinet quẽ despicit · Deinde ira in indignatõz crescit · indignatõ in cõtumeliã · ptumelia odiuz parit · Inuidia vero animo tediũ gignit · & suffocato gaudio intrno in semet pa sciẽtia tabescit fitqz sibi p̃pi grauis animus · & quasi plumbũ imobilis p̃manens sursum erigi non valet · Et qui prius pennis ptemplatõnis celos penetrare cõsueuerat · nũc graui p̃ssus pondere sub se cadit · phorrescit tenebras suas quas intus patiẽ · & si possibile esset aufugere vellet semetipsum · Igitur relicta conscientia foris funditur terrenis se immiscet actionib? vt vel occupati? obliuisci possit malorum suorum Et quia lenius esse iudicat omne malum · eoipso quod intus tolerat · iam miser etiã dolores sue occupatõnis foris amat · Et quia verã dulcedinẽ lõgo tedio palatum cordis gustare didicit · carnalis cõcupiscẽtie acetum sitiens animacum desiderio bibit · igitẽ iste qui p sapiẽtiã excreuerat de altitudine sua supbiuerit · & ideo bonum est ei vt p̃scindaẽ & assuescat in latum extendere ramos suos · bonum est ei vt intermisso studio cõtemplatõnis ad tẽpus foras exire cõpellaẽ · & exteriora dispensanda suscipiat · vt discat expimento · q̃ difficile sit p officium exterioribꝰ inseruire & tam̃ p desiderium interiora non deserere · & cum se ad curã suscepti regiminis imparẽ esse agnouerit · tũc sciat qd ò hiis sensisse debuerat · quos prius in eodem loco positos inconsiderate despiciebat · Discat esse puid? & circũspectus & non torpescat p ocio vt ãte picu lum animũ firmet · nec solum quid eueniat · sed qd euenire possit attẽdat. LXXIX · ¶ De exercitio circũspectõnis q̃ est in quattuor ·

Modi quibus circũspectõ exerceẽ sunt q̃tuor · timor · cura · necessitas affectus · Timor est anxietas piditãdi · Cura est solicitudo euadẽdi incõmodi aut cõmodi adipiscẽdi Necẽcitas ẽ optuitas debitũ dãdi â indigẽtia accipiendi · Affectus est desideriũ pfruendi · timor puit cura trahit · necessitas ligat · affectus vulnerat · Igitur ira dei p̃ timore p̃mit · vanitas mundi curas superfluas imittẽdo deorsum trahit · infirmitas nostre conditõnis diris nos necessitatib? ligat · inuidia diaboli illicitis desiderijs nos inflamãdo vulnerat · sz in his omnibus dei seruus exerceẽ ad p̃mium · & tunc quoqz ei mala subiecta seruiunt cũ eum affligẽdo p̃bant non subuertũt · quia cõflictus vitiorum exercitia sunt virtutum · Et sicut sepe cadendo discit homo qualiter gressum figere & caute ãbulare debeat & in pflictu belli qui frequẽter plagatus est · cautius venientẽ ictum excipit · Sic qui a dyabolo sepe decipiẽ · subtilius postmodũ versutias eius deph̃endit & machinatões subuertit · Et hoc est q̃ multos videmus post magna scelera ad virtutum summã cõscendere · & tanta virtute omnes dyaboli conatus cõtra se erectos atterere · vt in quo prius se vicisse gaudebat iã non se spoliasse sed contra se potius eos armasse videaẽ · Ex tribus · i · timore · necessitate · affectu · nasciẽ quartum id est · cura · Quod eñ timem? incidere solicite studemus euitare & quod dolem? adesse solicite studemus a nobis remouere · & qd̃ desideram? adipisci solicite studemus obtinere · Et si post affectõez passionis sequiẽ cura solicitudis · & post sequitur conatus in exercitõ opatõnis · & p hoc cautela crescit circũspectõnis · & quia ex officõ nostre coruptõnis magis soliciti sumus p eo adipiscendo qd̃ puerse cupimus · vel eo euitando qd̃ superflue formidamus fit vt cautelã circũspectõnis quã in bonis studijs cõpare neglexim̃us p mala studia facile acquiramus. Sepe qui anime mortem nõ metuit · mori in carne ptimescit · Pro his euitandis laborãt homines que seruis dei non solum fugiẽda non sunt ymmo etiam nonnũq̃ causa fructꝰ eorũ agnoscẽ appetẽda · Similiter sepe homines p carnalibꝰ desideriis adimplẽdis plurimos labores gues & amaros libẽter tolerant · quos p amore eterne vite vl' ad modicum subire recusant · Et dum p expimenta rerum multa discunt · quasi ex ipa occupatõne sua prudẽtiores fiunt · Sed tales aliquãdo miserato̅ne diuina ab errore suo cõuersi in bonis agẽdis tanto cautiores fiunt quanto in malis ppetrandis prius studiosiores exiterunt Vñ manifeste p̃dicẽ

hoc etiam eis pfuisse q̄ ad tempus derelicti vide bantur · ꝓpter quod supius dictum est quatuor esse que exerceant circūspectōem. timorē videlicz curam. necessitatē. affectum. LXXX.

De subiuisione illorū quatuor.

Res sunt timores mundani vel carnales Timor utilitatis. timor pene. timor mor tis. Quorum singuli curas suas generant Necessitas aūt duplex est. alia indebito dandi. alia in indigentia accipiendi. Aliter em̄ dicit̄ necesse ē tributum dare cesari. aliter necesse est dare escas ventri. vterq; tamen exactor est & cesar & ven ter. vtrūq; tributum est & esca & pecunia. sz si p prie ꝑsiderare volumus minus nocet cesar tollēdo pecuniā. q̄ venter accipiēdo escaz. Cesar semel au ferendo pecuniā solicitudinē tollit. venter aūt sine intermissione exigēdo escam nunq̄ nos sine solici tudīe esse pmittit. Cesar auferēdo pecuniā magis nos alleuiat. venter accipiēdo escā & corpus nr̄m piter & animum grauat. Cesar auferēdo pecuniā p pauptatem humiliat. venter accipiendo escam p abundantiā ad vicia nos inflamat. & vt breuit̄ cō cludā. ego p omnia miserabiliorē video eum q̄ ser uit ventri q̄ illum qui seruit cesari. Necessitas q̄ in debito dandi est mltis modis accipiē. Debēt em̄ plati subiectis ꝓuidentiā subiecti plātis obedien tiam equales equalibus caritatē fraternā. sapiētes insipiētibus doctrinā. diuites paupibus alimoniā Et sicut de cura timoris dictum est. sic etiā singu le necessitates generāt curas suas. Affectus est ō siderium perfruendi. Bona desideria sunt spirita lia mala sunt carnalia. Spirituale desiderium quasi vinuz dulce suauiter inebriat Carnale quasi vinū acidum & in toxicatum in furorem vertit aut ne cat. de illo dicit̄ calix domini inebriās q̄ pclarus ē de hoc autem. fel draconū vinum eorum.

LXXXI. De flore & fructu arboris sapientie.

Post hoc arbor sapiētie p disciplinā flor In flore tria sunt. species. virtus. odor. que omnia p similitudinē i bono ope iue nimus. vbi future retributōnis pmium expectat̄. Per exemplū fulget. p odorē demulcet. Per vtutē fructificat. Fructus boni opis e st virtus occulta recte intentōnis. Proinde quisquis vacuus a vir tute bonum opus in oculis hominū foris exhibet. velut arbor ē que sine fructu floret. Per patientiā maturescit. Inchoata virtus non ꝓdest nisi ad fi nē ꝓducat̄ Per mortē carpit̄. vt ad suiuiū regis eterni trāsferamur ibi cibus dei erim?. quia ei cō placebit in nobis & ipe cibus noster erit. quia nos delectabimur in ipo vt illud ꝓphete opleat̄ in no bis. Satiabor cum appuerit gloria tua. Concluda mus ergo summū pfectōnis gradū. vt dicamus p otemplatōem cibat. de qua psalmista dicit. Adim plebis me leticia. cum. v. t. del'. in dex. t. vsq; in fi nem. Ecce arbor sapiētie nostre p. xv. grad? vsq; ad summū incrementū puenit. LXXXII

De edificatione templi in corde hominis. Ex quarto libro.

Locus in quo edificari opteat domū dn̄i est cor hominis materia cogitatōnes mē de. Nemo se excuset. Non est necesse ma ria trāsire & ignotas exquirere regiones ad ꝓpan dos lapides preciosos & marmora electa. nec ce dros excelsas incisas ō libano p alta maria naui? ꝓuectib? aduehere. aut numerosa artificum milia egregare. qui & thesauros regūm attenuare pos sent. Nichil horū a te postulat̄. In te & de te fabri cabis domum dei. artificū aūt duorū est. dei vide licet & hominis. Deus em̄ qui dignat̄ cum homīe habitare. non dedignat̄ sibi cum homine habitacu lum ꝓparare. Proinde non debet homo impitiam suam aut infirmitatē ꝑsiderās despare. sed eaz po tius qui secum opari dignet̄ attendere. Deus em̄ est virtus & sapientia. & non potest aliquis aut cum virtute deficere. aut cum sapiētia ignorare. maxime cum idemipe sit qui & nobis opantibus bonum coopat̄. & nō opantib? vt velimus & pos simus opari bonū largit̄. In omni edificatōne tria sunt. pcipue ꝑsiderāda. ordo. dispositō. & definita dimensio. i. principiū habens & finē & determina tōnes. Superest igit̄ nunc vt inquiram? qualē opor tet esse ordinē & dispositōez cogitationū nostraz vt ex eis construat̄ domus domini. Nam quia res mundane quas inordinate appetim? infinite sunt. cogitatōnes quoq; quas ex ipaz rez memoria in trinsecus excipimus finite esse non possunt. Nam dum p singula momenta alie ex aliis exoriētes mlti pliciter ꝓcurrunt nec ipi nos ꝓhendere valemus quo ordine vel quomō ad cor veniunt. aut a corō recedunt. ꝓinde si ordinatas & stabiles ac quietas cogitatōnes habere volumus. ab hac immoderata distractōne corda nostra cohibere studeam?. Hoc aūt fieri poterit. si certas quasdam & determīatas res nobis ꝓscribamus in quib? assidue & intentio cordis nostri versari & meditarō exerceri possit. Tria em̄ sunt. idest. p infinita distrahi. in eodez sē per ꝓsistere moderat evagari. Quorū vnū habere non possumus. vnum habere non debem?. Et id circa hoc solum superest. vt quia adhuc vere corde stabiles esse non possumus. interī saltē ab īmode rata distractōne corda nostra colligam?. vt dum semp nitimur minus īstabiles fieri. semp magis ac magis incipiamus verā stabilitatē imitari. Et vt quod loquimur p exemplū manifesti? fiat. ī ymo ponamus mundū. in summo deū. in medio collo cemus humanū animū. Deinde ꝑsiderem? deorsū in mundo isto magnā quandā & horribilē omniuz rerum ꝓfusionem. & infinitā humanarū mentium distractōez. sursum aūt apud deū ꝓpetuā & mcō cussam stabilitatem. Post hoc ymagīemur huma num animū de hoc mundo sursum ad deū ascendē tem. & ascendēdo magis ac magis in vnuz se colli gentem. & tunc ꝑspicaciter videre poterim? for mam arce nostre que in ymo lata fuit. et sursuz in angustā surrexit. quousq; ad mensurā vni? cubiti in cacumīe suo pueniret. LXXXIII.

De reuocatōne sponse ad sponsum.

Primus homo postq̄ foris aurem ad sua sionem serpētis apuit. aurē intus ad vo cem dei clausit. Quia ergo auditū intus ꝓdidit quo deum loquentē audiat. reuocans nos deus ad se deforis clamat. sed cum loquit̄ semper quasi occultari volens se subtrahit. vt mentez hu manam et p hoc q̄ loquit̄ de se amoueat. et p hoc q̄ se occultādo fugit ad se trahat. Irritat em̄ ō side rium nostrū vt augeat. quia loquēdo amorez suū in nobis excitat et fugiendo ut sequamur inflamat Tale est em̄ cor hominis vt si quod diligit adipisci non valeat. āplius de siderio marcescat. Sic in cā ticis canticorū sponsus venit. stat post parietem ꝑspicit p fenestras et cancellos vt quasi lateat & non lateat. Mittit manum suam p foramen. tāgit

ſponſam et ſono depſſo voce tenui vocat' eã et dicit veni · Illa vt audit ſponſum adeſſe ſurgit mox · feſtinat · apit · brachia ad amplectendũ pat · liq̃ſcit anima eius · feruent p̃cordia eius · exultat · gaudet · tripudiat. ſed ille cum teneri putaẽ declinat & ſibi to quaſi de mediis elapſ? amplexib? fugit · Quid eſt hoc · Dum non queriẽ querit · dum non vocaẽ veĩt · Dum aũt queriẽ · declinat · & dum vocaẽ · fugit · Si non diligit quare venit · aut ſi diligit quare fugit · Diligit aũt & ideo venit · ſed quia hic nõ diligit · ideo fugit · hic non diligit · id eſt · in hoc mundo in hoc exilio · ſed vocat nos ad terrã ſuã ad patriam ſuam · quia non decet talis amor patriã iſtã ĩmutõ amoris eſſz vilitas regioĩs · Locũ? amor amenũ q̃rit locũ · ido ꝺmẽdat nobis terrã ſuã · ido laudat p̃riaz ſuã · Ido diẽ flores apparuerũt · Primi hominis natura ita a deo ordinata & inſtituta fuerat · vt aĩma q̃ corpi p̃erat p ſenſus quidẽ miniſteria corpis foris impleret · ſed intus p rationez ſemp ad creatorem ſuum intenderet · & nichil foris ageret quod ex eius dilectõe non p̃cederet & ad ei? dilectõem non ꝓmeret · ita vt omnẽ actũ & caritas imparet · & ratõ diſponeret · & ſenſus ĩpleret atq3 pficeret · Sed poſtq̃ merito p̃uaricatõnis ſue eiectus eſt a facie domini · factus eſt cecus p ignorantiã mẽtis · inſtabil' p ocupiſcentiã carnis · Quibus ab illo in omnem poſteritatẽ trãſfuſis vniuerſa mala exorta ſunt · Proinde poſt illam primã rez ꝺitõem que facte fuerãt vt ſtantib? ſubeſſẽt · ne ceſſe erat & alia facere que iacẽtes erigerẽt · Que tanto primis digniora ſunt quãtomagiſ neceſſaria & quanto dignitate p̃cedunt · tanto plixiori tẽpe curzunt · Illa eñ ſex diebus facta ſunt · iſta ſex etatibus fiunt · Sex dieb? facta eſt rerũ ꝺitõ · & ſex etatibus pficiẽ hominũ repatio · LXXXIIII ·

¶ De his qui in arca nõ ſaluanẽ ſed peunt ·

Conſiderare poſſumus tres manerias hominum · In diluuio ſine arca ſunt infideles quos carnis deſideria inuoluũt · qui p̃ter hãc vitam trãſitoriã aliã eſſe neſciunt · In diluuio arcã habent ſed in ea non manẽt hi qui vitã immutabilem eſſe venturã credere dixerũt · ſed tempalium rerũ delectatõni animũ ſuũ ſubiiciũt · Nam ibi quiſq3 ſecundu3 interiorẽ hominẽ habitare diciẽ vbi cogitatõne uerſaẽ · Itaq3 hi qui delectatõnem cordis ſui in vanitate huius mundi ꝓſtituũt · q̃uis arcam fidei habeãt · intus tamẽ naufragi ſũt vt taceam ceteros mundi amatores · quot mõ litteratos cernimus qui xp̃iani vocari volunt · & cum ceteris fidelibus eccleſiã intrãt · & de ſacramentis xp̃i p̃ticipant · in quorũ cordibus ſepius eſt memoria ſaturni & iouis & herculis ſocratis & platoĩs & ariſtotilis · q̃ xp̃i & ſanctoz eius · Nugas poetarũ diligũt · & veritatẽ ſcripturarũ aut negligũt aut quod peius eſt irridẽt & ꝓtemnũt · Ego eis p̃ nunc̃ quia in fine eis ſociãdi ſunt · quos nunc ĩ cogitatõnibus ſuis p affectum cordis ſibi ꝺiungunt · Quid illis p̃deſt habere fidem & non manere in fide · quid illis p̃deſt nauẽ integram habere · & ĩ fluctibus naufragiũ non dicã pati ſed ſponte facere quid p̃deſt veritatẽ ꝛgnoſcere · & falſitatẽ diligere Non ſunt tales qui vere fideles ſunt · Audi q̃lis vnus eorũ fuerit & tales omnes intellige · lex dei eius in corde ipius · Sola ergo nauis fidei mare tranſit · ſola arca diluuium euadit · q̃diu caro ocupiſcit aduerſus ſpiritũ & ſpiritus aduerſus carnẽ omnis homo in hoc diluuio eſt · ſed boni in eo ſũt ſicut hi qui in mari portanẽ a nauibus · Mali vero ſicut naufragi · qui inuoluunẽ influctib? · Intelligamus ergo in nobis eſſe quod fugimus · in nobis eſſe ad quod fugere debemuſ · ocupiſcentiã et fidẽ Concupiſcẽtia p̃tinet ad opa ꝺitõnis · fides p̃tinz ad opa reſtauratõnis · quia & illa inordinate amãdo p cõcupiſcentiam diffluimus · & iſta pie credẽdo p fidem ſolidamur · Et idcirco diuina moĩta totiens nobis ſuadent mundũ fugere · non vtiq3 vt extra celum & terrã exeamus · ſed vt in cõcupiſcẽtia mundi non maneamus · Excogitata eñ mundi ſpẽ naſciẽ in corde affectus ocupiſcentie · Proinꝺ ſi ocupiſcentiã mũdi declĩare volum? · p̃i? neceſſe ẽ vt mẽoriã mũdi hui? a cogitatõne nr̃a excludã? Nã ſic̃ oc'us paſciẽ ex ſpẽ · ſic anim? ex cogitatõe & turpi quodã commercio ĩpudica mẽs deſiderio ſuo fruiẽ · dum quodãmõ intus p cogitatõem rem concupitã amplexaẽ · Sic etiã nonnunq̃ vt qꝺ frequenter cogitamus ocioſe aliquãꝺo ocupiſcam? illicite · reuſq3 facti iudicaẽ qui p ꝓſenſum in cogitatõne delectatur · Ceterũ quantũ ad ipaſ res p̃tinz quia omnis creatura dei bona eſt · nulla res eſt q̃ cogitari non poſſit ſine peccato · Rurſumq3 ſi p̃ua uos affectuſ attendim? nulla res eſt in qua peccare non poſſumus cogitãꝺo · Nam & de malo bene & de bono male · de ĩmundo munde · et de mundo immunde poſſumus cogitare · Legimus ſanctos viros non ſolũ cogitaſſe ſed et locutos eſſe et ſcripſiſſe de rebus ĩmundis · quod vtiq3 non feciſſent ſi cogitatõnes rerũ immunda3 animã inquinarẽt Nichil intereſt quale ſit illud qꝺ cogitaẽ · ſz qualiſ affectus ex ipa cogitatõne generẽt · quia cogitatõ mentem non polluit · vbi delectatõ ſcientiaz non corrumpit · Expedit tamen vt obliuiſcamur mundum · ne forte dum frequẽter de eo cogitamuſ · ad eius ocupiſcentiã inflectamur · LXXXV

¶ Q3 p opa reſtauratõnis vniunẽ cogitatõnes diſtracte p opa conꝺitõnis ·

Satis vt reor apte iam demonſtratũ eſt · vnde hec infinita quã patimur cogitatõnum noſtrarũ diſtractõ oriaẽ · a mundo videlicet et a ocupiſcentia eius · hoc eſt ab opibus ꝺitõnis · Rurſumq3 quid ſit illud p quod colligi poſſunt in vnum cogitatõnes noſtre hoc eſt p opa reſtauratõis · Et quia ordo non eſſe poteſt vbi finis non eſt · ſupeſt vt relictis opibus conditionis queramus ordinẽ cogitationũ noſtrarũ ibi · vbi finite ſunt · hoc eſt in opibus reſtauratõnis · hoc eñ ſupius inueſtigare p̃poſuimus · Quiſnam videlicz cogitationũ noſtrarũ ordo eſſe deberet · quatenuſ ex eis ſpiritualis dom? ſapientie in nobis edificari poſſit · Et quia ex rebus cogitatões veniũt · oportet vt ex ordine rerum ſumaẽ ordo cogitatõnum Deinceps ergo tractare incipiemus de opibus reſtauratõnis relictis opibus ꝺitõnis · de quibuſ q̃ſi de quodam ſubterfluente diluuio egreſſi ſumus & nunc in opera reſtauratõis quaſi in arcam ĩgredimur · Igitur opera reſtauratõis ſunt omnia que ab initiõ mundi vſq3 ad finem ſeculi facta ſunt vl' facienda p reſtauratõne hominũ · in quibus et res geſtas et perſonas ipas per quas et p̃pter quas et apud quas geſta ſunt loca ſiml' et tpa · vbi et quãꝺo geſta ſunt cõſiderare oportet · In opib? reſtauratõnis tribus modis ordo conſideraẽ ſecundũ locũ ſcm̃ tempus · ſcm̃ dignitatẽ · Scm̃ locũ vt quid p̃p · quid lõge geſtum ſit · Scm̃ dignitatem quid humilius · quid excellẽtius geſtum ſit · Scm̃ tẽp?

quid prius quid posterius gestum sit · Historia longitudinē arce metiē · quia in serie rerū gestarum ordo tpis inueniē · Allegoria latitudinē · quia in participatōe sacramentorū cōstat collectō populorū fidelium · Tropologia altitudinē arce metiē · quia in pfectu virtutū crescit dignitas meritorū · Moraliter prima mānsio est fides · scōa spes · tercia caritas · Vel scōm anagogē prima mansio est cogitatō recta · scōa meditatō puida · tercia contemplatō clara · Vel scōm opatōem prima mansio est scientia · scōa disciplina · tercia bonitas · Vel scōm statū differentes · prima mānsio est natura · secunda · lex scripta · tercia vero gratia. LXXXVI. ¶ De temporibus & quibusdā arce expositōnibus. Item in libro quinto ·

Hadam vsq; ad diluuiū prima etas seculi tinens annos mille · cc · lvj · Scōa etas ad diluuio vsq; ad abraam tinens ānos cc · xcij · Tercia ab abrhaam vsq; ad dauid habens annos · nongētos · xlij · Quarta a dauid vsq; ad trā smigratōez tinēs ānos quadringētos · lxxiij · Quīta a trāsmigratōne vsq; ad aduentū xpi habēs annos quīgentos · lxxxviij · Sexta etas nunc agiē nulla annorū serie certa · sed vt etas decrepita ipa mortē totius seculi psumenda · Sunt & alie adhuc differentie quibus altitudo arce distinguaē · Prima mānsio cōiugati · secunda tinentes · tercia vgines · Vel ita prima mansio repentia · secunda ambulantia · tercia volantia · Item p singulos āgulos ascendentibus a frigore oriētis · i · a supbia · Prima mansio est timor · secunda est dolor · tercia amor · ascendentibus a calore occidētis i · a concupiscētia carnis Prima mansio est patientia · secunda misericordia tercia compunctō · Ascendētib? a frigore occidētis i · ab ignorātia · Prima mānsio est cognitō · scōa meditatō · tercia contēplatō · Ascendentib? a calore oriētis · i · a spiritus feruore · Prima mānsio est trantia · scōa prudētia · tercia fortitudo · LXXXVII. ¶ De virtute caritatis qm̄ fortis sit & cara · Idē in tractatu de laudibus caritatis.

Ovis sanctorū a principio mundi extitit qui non caritatē nobis aut verbo aut facto commendauerit · Caritas abel martirem fecit · abrhaā de terra sua eduxit · quia & ille p caritatem innocenter mortē tulit · & iste natale solū libenter deseruit · vterq; p caritatem terra celū cōmutauit · Considerem? quot iā martires p tormēta ad regnum celorū transierint · qualem ergo in eis vim amoris arsisse credimus quos xp̄i deū nec sibi peccasse videmus · Cōueniam? nunc cor nostrum & videamus si acquiescat nobis · omnia que mundi sunt relinq̄re · nō arridere psperis · non cōdelectari blandis · non congratulari letis · Domie impfectum meum vi · o · t · qm̄ longe ab hac non dicā pfectōne sed pfectōnis inchoatōne me video · Et cē te hoc parum erat amicis dei · vt p amore eternorum ista spnēnt · ista calcarēt sed abiectis his omnibus alacriter ad votum curr̄ētes · nec mimis terreri poterāt nec tormentis · Trahebat eos caritas Et ideo nec trahebat cupiditas nec deterrebat aduersitas · Curr̄ebāt ergo · mundū post se relinq̄bāt deum ante se habebant · sed interpōita sunt tormēta vt interrogarent̄ vl' quo desiderio hūc quererēt vel qua cōstantia hunc despexissent · Interrogata ē veritas · pbata caritas · cōfusa iniquitas · Accedūt ad penas itrepidi & quantū mentē amor int? vulnerauerat · tātum caro foras vulnera sua despicie-

bat · O caritas quomō illis sapiebas · qm̄ dulcis eis fuisti · quos tāta ppter te sustinere coegisti · Quib? illos ad te vinculis traxisti · quos mundo & p blādimenta detrabēte & p tormenta repellēte poere tamen non potuisti · Cucurrerūt quia tu eos otraxisti · & trāsierunt quia tu eos inuisti · puenerūt · qa tu eos suscepisti · Quā inextinguibilē in pcordijs eorum arsisti · quia nec pbris nec pmijs nec penis obrui potuisti · Ista quasi quedā flumīa inundauerunt · sed multa flumina & aque multe caritatē extinguere non potuerūt · O caritas quomō laudabo te · si sapem te appciarer te · Si scirem quātum vales pcium appenderē p te · sed forte excedis angustias meas · nec inuenire potero precium tuum penes me · dabo tamen qd̄ habeo · & totū qd̄ habeo · tota domus mee sustātia te commutabo · Et cum totum dedero · totum quasi nichil reputabo · Omnes delectatōes carnis mee · omnes iocūditates cordis mei p te libenter impendā · vt te solā possidere valeam · Tu sola michi carior · tu sola vtilior · tu sola suauior · tu sola iocundior · āplius delectans · abundātius satiās · tutius saluās · felicius pseruās · alijs etiā anunciabo de te · Dic michi o cor humanū qd̄ magis eligis · semp gaudere cum hoc seculo vl' esse semp cum deo · Quod plus diligis · hoc potius eligis · audi ergo vt corrigas dilectōem · nō differas electōem · Vide quomō totus tibi est dilectō · ipa electō · ipa cursus · ipa puentio & mānsio & beatitudo · Dilige ergo deum · elige · curre · apphende · posside · fruere · Iam inquis elegi qua via curtā vt puenia · da socios ne aberrem · Recte sunt vie dommi · & iusti ambulāt in eis · Iusticia ergo est via · et iusti sunt qui in via curr̄ūt · nulla via iusticia rectior · nulla societas iustorū melior · nulla requies deo trā quillior · p caritatem cor dilatatē · corde dilatato via iusticie curriē · LXXXVIII. ¶ Adhuc de eodem de cōmendatōne eiusdē ·

O Bona caritas quid amplius dicam de te · Ducem te dixi in via dei · Quid si teipaz viam dei dixerī · Adhuc inquit apostolus Excellentiorem viam · v · d · Tu es caput viarum rectarum · Omnes vie recte a te exeunt · & in te recurrunt · Nam pcepta dei vie sunt eius que omia a te pendent & in te cōsistūt · Tu es plenitudo iusticie pfectō legis · cōsummatō virtutis · agnitō vitatis Via ergo es o caritas · Qualis via · superexcellēs · suscipiens · dirigēs · & producens · Cuius via · Via hominis ad deum · & via dei ad homines · Tu deū ad hominem deducis · tu hominē ad deū dirigis · nec nisi p te ad vterutrū trāsire possumus · Tu media trix es · aduersos cōcilians · disiunctos socians · & dispes quodammō coequans · deū humilians · nos sublimans · illū ad yma trahens nos ad summa erigens · Sic tamen vt nec abiecta sed pia sit eius descensio · nec supba · sed gloriosa sit nostra exultatō magnam ergo vim habes caritas · Tu sola deū trahere potuisti de celo ad terras · O qm̄ forte est vinculum tuum quo & deus ligari potuit · & hō ligat? vincula iniquitatis disrupit · Nescio siquid maius in laude tua dicere possim · qm̄ vt deum de celo traheres · & homines de terra ad celum eleuares · Magna virtus tua vt p te vsq; ad hoc humiliarē deus · & vsq; ad hoc exaltarē homo · Cōsidero deum ex femina natum · infantem pannis obsitum · vagientem in cunis · sugentem vbera · respicō postea ꝓprehensum · ligatum · flagellis cesum · spinis coronatū sputis illicitum · lanceatum · clauis fixum · felle &

aceto potatum · illic indigna · hic dira passum · et tamen cur vel ita dignaret vel ita pateret si causam querimus · aliam pter solam caritatē causā nō inuenimus · O caritas quantū potes si tātuz mualuisti erga deum · quantomagis erga homines · Sed fortassis facilius vincis deuz qꝫ hominē · quia quo magis beatum eo magis est deo debitum a te superari · Hoc optime tu noueras · que vt facilius vinceres prius illum supabas · Adhuc nos rebelles habuisti · quādo illū tibi obedientē ō sede paterne maiestatis vsqz ad imfima nostre mortalitatis suscipienda descendere coegisti · Adduxisti illum vinculis tuis alligatum · sagittis tuis vulneratū · vt āplius puderet hominem tibi resistere cum te videret etiam in deum triūphasse · Vulnerasti impassibilē & ligasti insupabilē · traxisti incōmutabilē · eternū fecisti mortalē · hec oīa fecisti vt corda nostra emollires & insensibiles affectꝰ opungeres · vt se a corpore suo resoluerēt & facilius ea sagitte tue penetrarent · Nec incassum hoc fecisti · multi em̄ sic a te supati sunt · Multi iam tibi manus dederūt · multi iam in suis pcordijs sagitta s tuas infixas portant & altius adhuc eas infigi desiderāt · delectabiliter em̄ & suauiter vulnerati sunt · & plagas suas se pcepisse nec dolent nec erubescūt · O caritas q̄nta est victoria tua · Vnum prius vulnerasti · & p illum omnes post modū supasti · LXXXIX ·

¶ De emendatōne laudis eiusdem ·

O Caritas laudaui te quātū potui · Nescio em̄ si forte maius sit de te deum dicere an deum te supasse · quod si maius ē etiā hoc libenter & fiducialitē de te dicā · deus caritas est · nunquid parū est deum in se manentez habere tātum est caritatē possidere · Hoc priuilegium sola caritas habet · vt deus dicat & sit · Non em̄ dicit deus humilitas est · aut patiētia · quia cū omnis virtus dei donum sit · nulla pter solam caritatez hoc habet · vt non solum donū dei sed & deus dici possit · Reliqua igit̄ gratiarū dona largit̄ deus etiam his quos repbat · solam aūt caritatē quasi seipsuz his tantum quos diligit in pmium seruat · Caritas igit̄ est fons ꝓprius de quo non emunicat alienus quia qnicunqz illā habet non iam alienus est a deo sed ipe in deo & deus in eo manet · sic familiaris ē deo caritas · vt ipe māsionem habere nolit vbi ic̄aritas non fuerit · Siquis inquit diligit me ꝛc̄ · Animā in qua caritas habitat · supbia nō inflat · inuidia n̄ deuastat · ira non dissipat · tristicia mala nō vexat · & auaricia non excecat · gula nō inflamat · luxuria non inquinat · semp munda est · casta est · quieta ē · pacifica · benigna · & semp modesta · & in aduersis secura · & in psperis tempata · mundū ptemnēs · et deum diligens · omniū bona amādo sua faciens · & sua oībus libenter impties · In quo caritas dei ē semp cor sursum habet · & desideriū in supna eleuatum · Et siquādo ambulat · siquādo agit · siquando sedet · siquādo quiescit · quidqd egerit cor ā do non recedet · tacens deum cogitat · & loquēs nil pter deum & quod ad amorem dei ptinet loqui desiderat · Alios ad caritatē exhortādo seipm̄ inflamat · caritatē omnib̄ emendat · Quā dulcis amor dei · qꝫ amarus & qꝫ impurus sit amor huius seclī non solum voce sed & ope quoqz demōstrat · Deridet huius mundi gloriam & solicitudinē arguit Miratē cecitatē hominū qui hoc diligūt · quomodo iam dudum vniuersa hec caduca omnes nō cōtemnunt · omnib̄ estimat dulce esse · quod sibi sapit · & omnibus placere quod diligit · omnibus manifestum quod cognoscit · Istis indicijs caritas se potit igit̄ o bona caritas · quid dignū dicā laudib̄ tuis Certe post tāta prioꝝ pconia nil de te dicere meapuitas psumeret · vbi nunqꝫ de te dici satis potuisset · Illabere igit̄ nobis o dulcis & suauis caritas dilata cor nostrū & expande desideriū · amplifica cordis nostri habitaculū vt cape possit hospitem · & mansorem domini · · XC · ¶ De meditatōne in creaturis & scripturis & moribus · Item de triplici meditatōne ·

MEditatō est frequēs cogitatō modum & causam & ratōem vniuscuiusqz rei inuestigās · Modum quid sit · causaz quare rationem quomō · Tria sunt genera meditationū · In creaturis · in scripturis · in moribꝰ · Primum surgit ex admiratōne · scām ex lectōne · tercium ex circūspectōne · In primo admiratō questionē generat · & questio inuestigatōem · inuestigatō inuentionē Admiratō est dispositōnis & questio cause · inuestigatō ratōnis · In lectōne autem sic ꝑsiderandum primo lectō ad cognoscendā veritatē materiā mīstrat · & meditatō coaptat · oratō subleuat · opatō oponit · gratulatō in ipa exultat · Bona aūt quedā sunt necessitatis · quedaz voluntatis · Necessitatis sunt que sunt in pcepto & voto · De ceteris siqd superogaē reddit̄ · Si nichil non imputaē · Item meditatō in lectōne est triplicis ꝑsideratōis secūduz historiam est · quādo eorum que facta sunt vel rationem querimus vel admiramur suis tpib̄ & locis & modo ogruo pfectaz · Scām allegoriā meditatō opatur in dispositōne pcedentiū futurorum significatōez attendēs miratōne & puidentia coaptatā · sicut oportuit ad intelligentiā & fidei formam fabricandā · In tropologia opaē quē fructū dicta afferant exquirens quid faciendū insinuent vel quid vitandum · quid ad eruditōem · quid ad exhortatōem · quid ad ꝑsolatōem · quid ad terrorez scripture lectō ꝓponat · & quid ad intelligentiam virtutis illuminet · quid nutriat affectōnem · quid formā viuendi ad iter virtutis edoceat · Meditatō in moribus est secundū affectus & cogitatōes & opa · In affectibus ꝑsiderādum est vt sint recti · sinceri hoc est ad id ad quod debēt esse Et quomō affectus est in eo ad quod rectus · et quomō debet esse sincerus · In cogitatōnib̄ cōsiderandū vt sint munde et ordinate · Munde sunt quando neqz de malis affectōnib̄ generanē · neqz malas generāt affectōes · Ordinate quando rationabilit̄ · hoc est tempe suo adueniūt · Tempore em̄ non suo etiam bona cogitare sine vicio non est · vt in lectione de oratione · et in oratione de lectione · In operibus considerandum est primum vt bona intentōne fiant · itaqz intentōnem oportet esse rectaz p discretōnem · et simplicē p benignitatē · Scōo in opibus ꝑsiderandum est vt ex recta intentōe inchoata cū pseueranti feruore ad finem pducanē · vt ne pseuerantia torpeat · nec amor tepescat · · XC ·

¶ Adhuc de meditatōne in moribus ·

ITem meditatō in moribus duplici consideratōne discurrit · foris ad famā · intus ad ꝑscientiam · foris quid expediat · et qd doceat · doceat ad exēplū expediat ad meritū · nobis ad meritum ꝓximis ad exemplū · Intus ad conscientiam · vt si munda que nec de ꝑterito iuste accusaē · nec de ꝑsenti iniuste delectaē · Itē in moribꝰ vt omnes motus cordis deꝑhendat vnde veniāt

aut quo tendāt · Motus igiē cordis aliqñ maīfestā habet originem · aliquando occultā · que manifeste bona est a deo est que autem manifeste mala · siue a diabolo est · siue a carne · Omnes aspirationes que imuisibiliter cordi adueniunt ab istis ꝓcedūt Que autem dubia sunt ī origine ꝓbanē a fine · Et que mala sunt differūt qm̄ que a carne sūt frequē tius surgūt ꝓter necessitatem · que vero a diabolo sepius ꝑter ratōnem · Item meditatō morū finē & directōnem in omni uersatōne ꝑsiderat · Finis est ad quod tendiē · directō quo facilius puenitur Qui directius pgit citi⁹ puenit · Sunt enim quedam bona in quibus etiam multum moueri parū est ꝓmoueri · Alia ꝑpendioso laboze fructū magnum adducunt · Et hec ergo discernenda sunt · & eligenda magis q̄ magis ꝓsunt · Multi hāc discretionem non habentes plurimum laborauerunt & parum ꝓfecerunt Et qm̄ oc⁹m foris habuerunt tantum ad speciez opis et nō int⁹ ad fructū virtutis Gaudebāt em̄ magna se facere magis q̄ vtilia exercere · Et dilexerūt pot⁹ illa ī quibus videri possent q̄ emēdari · Itē meditatō ī moribꝰ primū cōsiderat que debita sūt siue ex p̄cepto siue ex voto et ea primū agēda indicat que sic facta habēt meritū · vt nō facta generēt reatū · Post hoc si q̄d voluntarie supaddiē sic faciendū est vt debitū nō ipediatur · Itē meditatio morū duo mala ī bona actione p̄ apue cauēda cōsiderat · hoc est afflictōnē et occupationē · Per afflictionē dulcedo mētis amaricat · per occupationē trāquillitas dissipat · Afflictio est qñ ꝓ his q̄ nō valet p ī patiētiā vincē · Occupatō quando in his que valz agendis ꝓ intpantiā agitat · Ne igiē male amariceē animus suam impossibilitatē patienter sustineat · Ne aūt male occupeē possibilitatē suam extra mensuram nō extēdat · Itē meditatō moꝝ ꝓbat nec ea que non fiunt impatiēter appetere · nec ea que fiunt īsipiēter fastidire · Qui em̄ semper quod nō facit appetit & quod facit fastidit · nec ꝑsentibus fruit · nec futuris satiat Inchoata em̄ ante ꝑsummatōem deserit & inchoāda ante temp⁹ apprehēdit · Propterea bonū est bono suo esse ꝓtentum · & p̄sentia bona supueniētib⁹ augere non ꝓ futuris abijcere · Leuitatis em̄ ē bonorū ꝑmutatō · multūq; diuersa currunt via · qui ꝓ nouis vetera abijciūt · & qui ab inferioribꝰ ad superiora ꝑscendunt · qui em̄ mutatōem querit fastidiosus est · sicut qui ꝓfectum appetit studiosus.

XCII · De concordia misericordie et iustitie in filij dei incarnatōne ·

Misericordia & veritas obuiauerūt sibi ꝛc · Veritas erat in celo cū iudice deo · & misericordia in terra cum homine iudicādo Vbi em̄ misericordia esset · si cum misero nō esset · Accepto igiē tpe · assumpta veritate ꝺscendit deꝰ vt ratōem poneret cum homine · Q̄ cum vidisset misericordia nō ignara diuini cōsilij prexit obuiaz illi · deū cupiēs mitigare · & placatū adducere · Ibi ergo misericordia & veritas ob · ſ · Veritas affirmauit nequā homies debere merito damnari · Misericordia respōdit eos vt boni fierent · spontanea etiam pietate debere vocari · Veritas dixit · q⁹ deꝰ malis omnimo pceret nō deberet · misericordia dixit si nemini pceret deus & nunq̄ bonos haberet · Veritas dixit se nolle nec posse tot scelera hominū tolerare · misericordia respōdit gratiā domini ad indulgendū supabundare · Videns deus tā diuersas sententias ad effectum simul ꝓcedere non posse · Ait scriptum est · Misericordiā & veritatē diligit deus · Veritas aūt vult vt totum imputeē · misericordia vero vt totum ꝑdoneē · que simul fieri non possunt · Propterea peccatū homis & ex pte ꝓptē veritatē puniaē · & ꝓptē misericordiā ex pte dimittaē · Veritas aūt intrans cor hominis clamare cepit · de terra hominē accusans · misericordia vero ñ desistebat ī celo orare dominū · p homie postulās homo cōfessionē ad salutem ore ꝓprio faciebat · & misericordia p̄cibus suis dominū ad iustificatōez hominū ꝑpellebat · Veritas de terra p cōfessionez homis oriebaē · & iusticia de celo ꝓspiciēs · p misericordiā dei ad terras mittebaē · Quia ergo misericordia cum deo p homie erat · & iusticia & veritas a deo cum homie erat · iam inter deum & hominem erat pax p iusticia · Tunc ait iusticia ad pacez Nunquid satis est optio mala dimittere · nisi etiam studeat bona ꝓferre · Laxauit peccata p indulgentiam · nunc cōferat virtutū dona p gratiā · Respondit pax & ait · Domin⁹ dabit benignitatē ꝛc · Confessio crimis est in detestatōe mali · cōfessio laudis in exultatōne boni · Confessionē crimis parit timor ꝓfessionem laudis amor ·

XCIII · De mundana cōsolatōne & sequēti desolatōne ·

Ve vobis diuitibus ꝛc · Anime ratōnali si vere saper · p̄ter verum bonū nihil sapet Nunc autē primū malū eius factum est · vt illo sublato egestatē illius patiaē · Deīde scōm accessit · vt in alio bono ꝑsoleē vt illud nō reqrat Perdito ergo eo quod intus erat bono · egressa est ad ea que foris erāt bona aliena · & pactū fecit cū delectatōibus seculi · & regressa mouxit eas ad se vt fornicareē cū eis intus in abscōdito cordis sui et requiesceret sup eas · et non respiceret absentiā boni sui · quoniā secum habet societatē alienā delectationū huius mundi ingredientiū ad ipam p sensus carnis ipius · vel cum ipa egrediē ad illas · Cuz aūt claudi cepint porte iste sensuū carnaliū nō patebit deinceps via trāseundi admittē · Et tunc se pabiē societas vanitatis · et erit mundus foris exclusus ne ingrediaē · et anima intus clausa ne egrediaē · Et veniet anima ad portas oculoꝝ et clausas inueniet · vt non egrediaē p visum · Deinde diffundet se p aditus sensuū reliquorū · et nō erit trā situs illius · quoniā repagula mortis ꝓpetue inflexibili rigore et īmobilibus seris valuas sensuum et aditus omercij antiqui sine fine ꝑcludent · Tūc anima misera in hoc tristi discidio solā se inueniet et quertēs se requirere incipiet illum socium qui ic⁹ est et excludi non potest · et nō poterit habere societatem illius in desolatōne sua · quia non requisiuit illum in ꝑsolatōe sua · Tunc illa infelix desperatō ne cadet a se · et damnatōe sub se · et apiet se ꝓfundum in obuiam ruēti · Et cum illam excepit ꝓtinuo claudeē sursum et apieē deorsū vt sine fine cadat et ad finem non resurgat · Propterea dixit dominus Orate ne fuga vestra hieme fiat vl̄ sabbato · Quid em̄ est hiems nisi torpor mortis · et quid sabbatum nisi post mortē tempus ꝓpetue vacatōis · Hiems siquidem tollit ambulandi potentiā · sabbatum negat licentiā · Sic et immitis mortis torpore astrictus homo a correctōe ꝓpediē · Post mortē vero penitentia non recipiē · Hic grauaē ne bona opera exerceat · ibi ligaē ne damnatōem euadat · Hic correctō grauis ibi emēdatō impossibilis · Propterea bonum est fugere iram venientem · priusq̄ sentire incipias imminentē · Ne vel voluntas nimis efficax

sit sine ope· vel dolor inutilis sine correctõne· Cogitet ergo anima in societate alienorũ nunc posita quia non poterit semp pmanere cum illis & eligat interim socium illũ· qui cum omnia subtracta fuerint solus fidẽ suat dilectoribꝫ suis. ·XCIIII

De tribus bonis quibꝫ placat deus·

INdicabo tibi o homo ꝛc· quia & deus q̃ trinitas est· non nisi trino sacrificõ digne placari potest· Offer ergo iudicium filio· iudici misericordiã· spiritui sancto caritatẽ· solicitudinem paternitati· sic tamen vt non discreat õne numerorꝫ vnitatẽ trinitatis diuidas sed singul' sua & simul vni singula exhibeas· Primũ em̃ iudiciuꝫ faciendũ ẽ de teipo· deinde inter te & pximũ tuũ Postremo ò pximo tuo· In eo iudicõ quo iudicas temetipm esse debes districtus· in eo quo inter te & pximum tuũ iustus· in eo quo pximum pius· Teipm iudica hoc modo· Cõsidera diligenter q̃ o facis & quid non· quid facere debes & quid non· Postea hec ad inuicem cõferendo ppẽde· si idem· est quod facis & quod debes· Qò si ita inueneris gaude sin autem· time Inter te & pximuꝫ hoc mõ vide quid facis pximo· & quid faciat tibi· Si tibi facit bonum & tu illi malũ reddis· malus es· Si tibi malum facit & tu illi bonum reddis· bonus es· De pximo tuo hoc modo· Vide quid facit· Si certum bonum est puũ· existima magnũ magnũ matius· Si dubiuꝫ bonum est· verum puta· si certum malũ est magnũ· puũ· puum mim? iudica· Si dubium malũ est bonũ puta· Oportet ergo te primuꝫ facere iudicium· vt qò recte discernis ope opleas Deinde diligere misericordiã· vt bonũ quod agis non ex timore sed amore facias· Postremo solicitũ incedere ne vel bonũ qò nondũ habes nõ merearis accipe· vel bonum qò habes amittas· In his tribus trinitati in te opanti cooparis p illuminantez sapientiã· & cum lucente rectum discernis p ĩflamantẽ caritatẽ· & cum ardente misereris· Per puidam vero paternitatẽ· & cum tuente temetipm custodis· Per trinitatẽ itaqꝫ coopando trinitati· trinitatis ymago efficieris· verũ sacrificiũ· teqꝫ ipꝫ deo offers· cum ad eius similitudinẽ reformaris·

·XCV· De morali expositõne piscine superioris.

IHerusalem est anima· supior piscina ẽ ratõ p quã oprehẽdit celestia· inferior sẽ sualitas p quã affectat terrena· Supior piscina aqueductũ habet in agro fullonis· Fullo ẽ xp̃us qui pãnos suos calcat· quia electos suos per tribulatõem emũdat· vt eos sup niuem dealbatos sibi vestimentũ faciat· Cumb? fullonis est ista cõuallis lacrimarũ plena· s· mundus in quo ad cõculcandũ piecti sumus· Sed dum calcamur· vrimur & mundamur· quia pressura tribulatõnis & caritatem accendit & culpã abluit· Iste est fullo qui illa vestimẽta fecerat· que candida erãt sicut nix· qualia non potest fullo facere sup terrã· Iste agrũ habet vbi flores inueniunt optimi ad colorãdos pãnos· Ager est sancta scriptura vbi pascunt animalia dei· In hoc curzimus quãdo legim?· flores colligimus· quãdo p̃cepta discim?· pannos coleram? quãdo p̃cepta implẽdo virtutib? animas nostras decoramus· Patiẽcia est in rosa· & castitas in lilio caritas in croco· & humilitas in viola· puritas ĩ saphiro· Bene autẽ p agrum fullonis trãsit aqueductus piscine superioris· qui est radius oremplatõis p studiũ em̃ diume lectõnis apiẽ via cordi nostro vsq; ad oremplandũ lumen diuinitatis· vt illuc q̃si de fonte vite aque spũalium donorũ descendãt praditi oremplatõis ad irrigandũ & implendũ finũ mentis nostre· Piscina iferior· hoc est sensualitas habet quinq; aqueductus· quiq; sensus corporis quos oblectamẽta huius mundi influũt ad replẽdum appetitũ nostre carnalitatis· Isti· v· porticus sunt in quibus multitudo languentiũ iacet· Sz angelus domi scom tẽpus in piscinã descẽdit & mouetur aqua· quia dum diuina aspiratõ peccatorez intus tangit· illico terrore iudicij orturbat carnalis oscientia· Et quicunq; post motõem aque in piscinam descendit sanus fit· quia diuina gratia pẽnitus peccator si vere se ad penitentiã humiliat· & oscientiam impurã oueniens· aut acta mala districte diiudicat· ò quolibet delicto veniã osequitur Congregatis inquit aquis piscine inferioris· non em̃ viciũ est aquas piscine inferioris bibere· sed cõgregare· quia licz nobis bonis trãsitorijs vti ad necessitatẽ· sed non diligere ad supfluitatẽ· Si hierusalez animas dicimus· domos hierusalẽ corpa· Domos ergo hierusalẽ numerare est osiderata hoium multitudine timere de defectu rerũ· oputare sumptus corpis· & nõ cõfidere imunificentia largitoris· Vnde & post subiunxit· Aquas piscine veteris col zc· Murus exterior est corpus quo aĩa dauditur· Interior est ira naturalis virtus anime qua vicijs irascit & otra tẽptamenta munitur· Preter murum· & murũ ad colligẽdas aquas lacũ facere est necessitatis loco cupiditatẽ admittere·

XCVI· De amore ordinato & iordinato·

QUus fons dilectõnis intus saliens duos riuos infundit· Mediũ quippe est cor homis vnde fons amoris erũpit· & cum p appetitum ad exteriora decurrit cupiditas dicitur· Cum vero osideriũ suum ad interiora dirigit caritas· & omniũ malorum radix est cupiditas· & omniũ bonorꝫ caritas· Amor est delectatõ cordis alicui? ad aliquid ppter aliquod desideriũ ĩ appetẽdo· ĩ pfruendo gaudium· p desideriũ curzẽs· reqescẽs p gaudiũ· hoc bonũ & hoc malũ ẽ tuũ cor humanũ· qz nec aliũde bonũ neq aliũ de malũ est· nisi q̃ bñ vl' male amas quod bonũ est· Nã omne qò ẽ bonum est· Nec qui amat nec quod amat malũ est sed q̃ male amat· Ordinate ergo caritatẽ· & malũ inde nullum est· Omnipotẽs deus qui nullo idigz ratõnalem spiritũ creauit sola caritate nulla necessitate· vt eũ bñtudis sui pticipẽ facerz· Porro vt ad id aptus esset· fecit in eo dilectõez spiritale palatum p hanc sanctificãs ad gustum dulcedis intne· vt ei semp inherendo ipz quo beatificãda erat bonum & ex ipo sugeret· & de eo p desideriũ biberet· & ex ipo p gaudiũ possiderz· Suge o apicula suge· suge & bibe dulcoris tui ĩenarrabilẽ suauitatem· Immergere & replere· quia deficere nesciti tu non incipias fastidire· Adhere ergo & inhere sume & fruere· Si sempiternus gustus fuerit· sempiterna quoq; beatitudo erit· Igiẽ p amorez socia ta est factori suo creatura rationalis· solumq; est dilectõnis vinculũ quod ligat vtrosq; in idipsum et tãto felicius quanto fortius· Propter qò et vt indiuisa societas et cõcordia pfecta vtrobiq; habereẽ· et geminat? est nexus in caritate dei et pximi vt p caritatem dei omnes ad inuicem vnum fierẽt vt quod de illo vno cui omnes inherebant quisq; in semetipo ñ caperet· pleni? atq; pfecti? p caritatẽ pximi in altero possideret· et bonũ oim fierz totũ.

singulo rū. Ordínate ergo caritatē si desideriū est amor bene curzat. si gaudiū bene requiescat. Tría quidez sunt que amari bene aut male possūt. Deꝰ supza nos. pximus iuxta. mundus subtꝰ nos. Ordínate ergo caritatē. Si curzat bene curzat. Si requiescit. bene requiescat. Desideriū curzit. gaudium requiescit. Propter quod gaudiū vniforme ē. quía semp in vno est. Desiderū aūt motus mutabilitatem suscipit. & idcírco non se cōtinet i vno seo varías species repsentat. Tría deus. duo pximus. vnum mundus habeat in cursu desiderij nostri. Et est in desiderio ordínāda caritas. amor nā qz p desideriū. & de deo. & cum deo. & in deuz ordínate curzere potest. De deo curzit. quādo a deo accipit vnde eum dilígit. Cum deo. quādo eiꝰ uoluntati in nullo otradicit. In deum quādo in ipo requiescere appetit. Duo sunt pximi potest em desiderium de pximo curzere. vt de eius salute & profectu gaudeat. Cum pximo. vt eū in via dei et comitem itineris & sociū puentōnis habere cōcupiscat. sed in pximo non potest vt in homie spez & fiducīā suā pstituat. Vnū est mundi. De ipo currere. non cum ipo aut in ipm. De mundo em desiderium curzit. quā do inspecto foris dei ope p amiratōem & landē ardentius intus ad ipm se duē tit. Hec est em ordínata caritas. & pter ipam omne qđ agitē est inordínata cupiditas. ·XCVII·

De sapore & nutrimento verbi dei.

Quamdulcia faucib? meis ꝛc̄. Verba dei vtiqz cibus sunt. non ventris sed mentis. ymmo ieiuniū ventris & cibus mentis. Cibus corpis tria habet in se. Sapor delectat. nutimentum sustentat. massa onerat. Sapor ad palatū ptinet. nutrimentū ad naturā massa ad miseriam. Vñ palatū pcipit saporē & stōach? nutrimtū & massam. alterum ad refectōem. alterū ad grauamē Nutrimentū vt illud in corpus trajciat. massā vt illam ejciat. Sapor quodāmō spūalis est. & ideo solūmodo delectat non grauat. Inde est q fames in faucibus satiari nunqꝫ potest. quia ibi nec appetitus mensurā habet nec delectatō finem. In stomacho aūt satietatē recipit. & delectatō finez. Nā quia ille nutrimentū qđ sustentat non pcipit sine massa que grauat. ne id qđ poest vltra modū appetere incipiat ipa quā simul pcipit illum onerando refrenat. Ergo frater cum māducas noli interrogare fauces tuas si satis est. Qz si iudiciū illarū sequeris priusqꝫ illas delectatōne repleas. stomachum tuū onere suffocabis. ventrē potius de mensura edendi psule. & priusqꝫ illum dolere dcipias. fauces ab auiditate ꝓpesce. hoc tamen de cibo corporali intellige. Nam de refectōe spūalis cibi fauces potius qꝫ venter psulende. Habet quippe spiritualis cibus. i. verbum dei similiter saporem suuz qui fauces spūales delectat. nutrimentū qđ spūalem substantiā pascit & vegetat. & massam que infirmitatez pmit & grauat. Fauces spūales dicim? palatum cordis. Sapor dei est verbi gustus interne dulcedinis. Anima autem ipa substātia est spiritualis. Nutrimentū verbi dei est exercitiū virtutis. massa vero pondus laboris. quia ergo sapor ille interne dulcedinis sine fastidio sumitē. et q̄si de quodā spūalis cibi gustu fauces cordis delectatōnem pcipiūt. sed saturari non possunt. Quia vēo exercitiū virtutis quo anima pascitē non sumitē sine pontere laboris quo caro grauatē quasi quidaz sensualitatis nostre stomachus dū cibū boni opis exercendo pcipit. ne virtutē qua reficitē vlē modū appetat ipe eū quo pmitē labor opis castigat. Nō igitē ait. Dulcia ventri meo sed faucib?. acsi dicerz Per verbum quidē tuum domine venter carnalitatis pmitē. sed palatum cordis intus sapore dulcedinis delectatē. quia & si foris infirmitatē grauat labor opis. intus tamen ōsiderium pascit dulcedo & gustus suauitatis. Hinc est q dilectus ille. Iohannes de se phibet dicens. Accepi librū ꝛc̄. sic & tu frater deuora librū vite. verbum dei auide cōmede & noli ꝓpterea dulcedinē saporis eius deserere. si aliquid amaritudinis sentis in ventre.

·XCVIII· De humilitate qualiter deficit vel pficit.

Vobis modis diabolus in nobis humilitatē impugnat. p iniuriam videlicet et p reuerentiā. Nos vero si cīpas nostras & miserias attente inspicere volumus tunc fortassis nec indignum iudicabim? si nobis inferatē iniuria. nec dignum si reuerētia exhibeatē. mens etem hominis citius in laude sua decipitē. quia qđ libenti? accipit difficilius repellit. Nam dum bona sua nō nunqꝫ foris laudari audit. et se tācummō testimonio veritatis ꝓsensum pbere existimat. non ipa eaz veritas sed adulatō potius delectat. Vt aūt pꝛs? ab elatōis vicō innocens esse videatē maiozi adhuc calliditate se palliat. Et postqꝫ id quod ō se dictū est verum esse ꝓsenserit. ne vllo modo sibi tribuere existimet. statim se ad gratiarū actōez vertit. Hoc autem nō ad humilitatē ei. sed ad elatōnis augmētum pficit. quoniam tāto iam fiducialius apud se extollitē quāto manifestius bonum suū non a se sz a deo esse ꝓfiteē pharisiaca pꝛsus supbia dicēs. Deus gratias ago tibi. Et vide quomō virus pestilētie paulatī se diffūdit. dum mens in sui admiratione occupata diffigitē. paulatim iam et eū a quo habet obliuisci incipit. et quasi iam sibi sufficiat qđ ē mala sua amplius ad memoriā reducere nō dignatur. Tunc hostis postqꝫ intus cor mundū vidz. opbria foris et iniurias admouet. qz scit q decepta mens tanto iā eas impatiētius susceptura sit. quāto in se nichil nisi quod laude dignū est agnoscit. Tría deniqz sunt p que humanitas aduersus illatā otumeliā se defendit. Primū vt cōsideremꝰ culpā nostrā qua meruimus vt talia patiamur. Deinde quia quotiens ad nostram lesionē excitatē pximus hic quasi nō ille. sed in illo iusto iudicō suo ad nostram ꝓbatōem siue iubendo siue pmittēdo opatē deus. Postremo q malum agēti non irascendū sed ꝓpatiendū sit sicut corpaliter infirmanti. quia omnis qui male agit non quasi ex virtute agens. sed quasi a virtute deficiēs. et velut quadā frenesi eꝫ tudine laborās pie tolerādus est. Duma ergo consideratō suadet nobis iusticiā. secunda reuerentiā tercia misericordiā. Contra reuerentiā autē et laudatōnē p eandē malorū suoꝝ memoriā hoc modo se debet defendere humilitas. non attendat neqz cogitet vtꝝ verum sit quod de se dicitē. aut dignū quod sibi exhibetē. sed statim ne decepta mens p inanem gloriam laudemqz qua foris pulsatē intus suscipiat. ex ipo suo vicō ei opponere curet vade potius erubescat dicens cū psalmista. Auertantē statim ꝛc̄. Quisquis em laudatꝰ de virtute ꝓfuturus scientiam addit. ex eoipo ꝓsentire iam adulatōni cuimatē. quia occasionem a ꝓbatōis eius nō qreret nisi eam retinere potius qꝫ abijcere maluisset. Et idco fit nōnunqꝫ vt talem iusto iudicō deꝰ vitatē

discernere non pmittat·& testimoniū sciētie iam illi respondeat·non ad id qđ querere se finxit·sed quod inuenire desiderabat· XCIX· ¶ Exhortatō ad platos & iudices·

COnsiderate fratres dispensatōem dei·solus peccatores iustificare potest·vt tamē humanā scientiā de sua pietate certā faceret potestatē relaxandi peccata homini pcessit·vt homo ad hominē quasi ad similē suū familiarius & fiducialius ueniret·quem & videre posset veniam postulatur? & accepturus audire·Deus eñ orantem videre potest·sed homo deum indulgentē videre non potest·Idcirco voluit de? vt hō homini loquereē·& de sua salute cum illo tractaret·sed ne forte salus ab homīe dubia esset· deus homo factus est· vt nec fallereē iudicādo nec falleret miserando.sed omne iudiciū datū est filio diuina potestate in pticipatōem hominū trāffusa vt homo peccata dimitteret·iuxta tamen diuinū iudiciū·cū idē ipe hō de? eēt·ipe aūt hō xps sic̄ pticeps factus fuerat nacē nr̄e·ita pticipes nos esse voluit honoris sui·Videte ergo ministeriū vestr̄ iudicate·Iudiciū suum in finem distulit·vt vos pius iudicetis ad correctōem·ne ipe post cū iudicare cepit·iudicet ad damnatōem·Vos eñ nō quasi iudices criminū ad pcutiendū positi estis· sed q̄si iudices morboz ad sanandū·Videte ergo languidum in manibus vestris·quem vobis misericors ille samaritanus omisit·Ceterum nondū xpus crucifigebaē·& tamen petrus feruorē suum cohibere non potuit·sed pcussit seruū pncipis sacerdotum nec multitudinē timens nec potestatē·Igiē videte quid facitis·christus in oculis vestris crucifigitur & vos adhuc gladium in vagīa habetis.cū tñ mltitudo maior vobiscū sit q̄ cum illis·Quid vos ī passione xp̄i fecissetis·qui modo ad pcutiendū pigri estis·Ipe quippe dixit· Quod vni ex minimis zē·Igiē in xp̄o christus occidiē·& in xp̄iano tribulatur·Quid ergo facitis·q̄d pigri q̄d timidi estis· forte quia non statis sicut phinees·idcirco irā placare non potestis vt cesset quassatō·forte q̄ discubuistis ad ollas pharaonis·& saginā diligitis·pigrū est vobis surgere ad bellū·forte quia lanā diligitis & lac nō oues·idcirco pascitis vosmetipos non oues·& fugitis veniente lupo·quia ō ouib? non curatis·saltem si lac ouiū pmeditis carnes cōmedere nolite·si fructum p custodia ouiū q̄ritis ipas vivas seruate·Bonus pastor etiā carnē suam ouibus suis edendā dedit vt eas reficeret·& vos non solum mercenarij p̄cium p custodia queritis sed ipas etiam oues lupi facti ad vestrā refectōz necatis· ·C· ¶ De triplici visione & qua druplici vanitate· Idem super ecclesiastem omelia prima·

RES sunt anime ratōnalis visiones·Cogitatō·ptemplatō·meditatō· Cogitatio est·cum mēs nocōne rei transitorie tangitur cū·s·ipa res sua ymagine animo subito p̄sentatur·vel p sensum ingrediēs·vel a memoria exurgens·Meditatō est assidua ac sagax retractō cogitatōnis aliquid vel inuolutū explicare nitens vel scrutans penetrare occultū·Contemplatō est pspicax & liber animi ptuitus in res pspiciēdas vsq̄q̄ q̄ diffusus·& ita quodāmō id quod meditatio q̄rit ptemplatō possidet·Cōtemplatōnis autez duo sunt genera·Vnum qđ primū est & incipientiū in creaturarū psideratōne·aliud qđ vltimū & pfecto rum est in ptemplatōne creatoris·In puerbijs salomonis quasi meditādo incessit·In ecclesiaste ad primum gradū ptemplatōnis ascendit·In canticis canticoz ad supmum se trāstulit· ¶ Idem in secūda omelia·Vanitas alia est in rebus cōditis·alia in opibus humanis·alia in corpibus·alia in mentib?·Prima est mutabilitatis·secūda curiositatis·tercia mortalitatis·quarta iniquitatis·Vanitas mutabilitatis duobus modis in rebus cōsideraē·siue quia inanes sunt·siue quia trāsitorie sunt·In illo vane sunt·quia ostendunt qđ nō habent In isto vane sunt·quia non pmanent in eo quod habent·Vanitas cupiditatis in tribus cōstat·In cōcupiscentia scz oculoz in concupiscentia carnis·in supbia vite·In omnibus eñ vanitas est·ꝓterea tam vanum est in his que bona videnē spem ponere· q̄ q̄ mala putanē formidare· Quid eñ facit concupiscentia oculoz fallaces rez fucos & lubricos captās aspectus·Oblita sui fundiē·ac totā se curiositati ōdēi circūit omnia·siqua forte noua·siqua īsolita·siqua mira occurēāt·Ad omnes rerū motus altera semper p̄ceps·temeraria·pcax·instabilis·petulās·impatiens·& lubrica·sepe vana·sepe exultans· sepe inani timore trepidans·nullā interius radicem habens sed semp suspecta ad exteriores rez pendēs motus·Certe omnis creatura talis est homini qualis homo ipe est sibi·vt ab his que foris sunt nec bona mens ledi possit·nec mala iuuari·Igitur hec omnia nec ad malū bono·nec ad bonum malo esse possunt nisi quātum ipe animus vl'ista aspnando pficit vel deficit puerse amando aut metuēdo ne·quid pdest carnē moriturā dlicias luxu & voluptatum affluētia contra corruptōem tanto nisu defēdere·cum nemo sit qui possit eā a corruptōne custodire·Nā si supbia vite·siue de diuitijs siue ō dignitatibus gloriari velit·quid vaius esse potest Hec pfecto diuitie·hec dignitates suis possessoribus solum oferunt·vt quo in eis plus alijs accipe videnē·inde plus alijs onerati inueniāē·quos certe p eisdem acquirēdis vl'oseruādis plus semper vel labore atterunt vel cura affligūt·Vanitas mortalitatis in duobus constat·in pena·s·que atterit & in pena que dissoluit· ·CI· ¶ De casta & curiosa visibiliū ptēplatōne· Idē in octaua·

DEmo visibilium rerū aspectū castis mētibus noxiū putet·Opus eñ dei quasi verbum illi? est p quod nobis loquit̄·Sicut ergo auris instrumentū est ad pcipiendū verbum hominis·sic̄ ocul? instrumentū est ad pcipiendum verbum creatoris·ꝓterea ogrue in humano corpore & oculi sursum positi sunt·& aures a latere cōstitute·quasi p hoc nobis significeē q̄ nostra intentio secundario dirigi debeat ad pximū ·p̄cipaliter ad deum·quare cordi humano totus mund? non sufficit·quia non saturaē oculus visu·nec auris impleē auditu·Ergo scientia succūbit·affect? trāscendit·Tendit se scientia quātum potest et totum cape non potest·amor vero totum haurit & adhuc saturari non potest·Quare hoc·quia scientie caritas supeminet·nec dicit·sufficit cor hūanuz donec ad illum pnenerit & illum īuenirit a quo factum est vt esset·& ad quem factum est vt ī illo beatum esset·Species rerū visibiliū quasi vene tātummō quedam sunt·p quas inuisibilis pl'critudo se manifestans ad nos vsq̄ emanat·Et ideo cū ita sensum nostrū atq̄ effectum naturaliē ꝓuocant·ñ quidē desiderīū replent sed ad īquirendā pditorie

speciem & eius pulcritudinē ꝯcupiscendā irritant

Item in .x. Cum animus veritatē deserit·hāc primum repulsus erroris sui penā patiē· vt ipam ꝙ̄ in se & ꝓpter se amare voluit veritatē iam ꝑ vanitate querere incipiat· & non tam veritatē ꝙ̄ nouitatem affectās mlta scire ꝯcupiscat· Incipit miser defectus sui erumna languēs·quasi quozūdaz fastidio de alijs semp ad alia appetēda discurzere & priora abijciēs quasi vacua & sterilia sperat se desiderij sui effectum in his que supsunt posse obtinere·sed huius tam impudētis desiderij & stulte curiositatis iusta statim pena subsequiē·quoniam ibidem delectatōem puerse querit·nichil ꝑter dolorem inuenit & spiritus afflictōem & multitudine ꝑter distrahiē·& pfunditate reuerberaē·& tñ aliquādo scientia tali vanitate quesita tātoqz labore ex pte quātulacūqz inuenta animū ꝑ supbiam inflat·vt dum de boni interioris gloria ad appetitū exterioris labiē·semp ad deteriorē vanitatē ꝓcipiteē· Tantoqz auidius totam se ad carnis voluptatem male dulcem experiendā effūdat·quātomagis interius fatigata· & ab inquisitōnis sue intentōne repulsa de inueniēda veritate despat· Sed & ibi quoqz vanitatē inueniēs requiescere nō siniē·quia in carnis voluptate fugientē delectatōem nec cuz ꝑsens est detinere potest·nec cum ꝑterierit reuocare·Sicqz vndiqz fatigata & dissipata·ꝓcella vanitatis sue cōcutiē·vt ꝑ ipm quo male delectata abijt·salubriter tandem afflicta redire ꝓpellaē·& sepe grauis quedā fit lucta in animo vt dum se infimis delectari piter & affligi cōsiderat·magno ō siderio & amore libertatis dilecta etiā si fieri possit deserere ꝯcupiscat· ·CII· De occupatōne mentis in exterioribꝰ· Idē in·xj·omelia·

Hanc ergo occupatōem·p·d·d·f·h·quia eñ mens hominis in illo vno bono stare noluit·in quo poterit feliciter requiescere·vel sine distractōe & occupatōe summe veritatis plenitudinem possidere·piecta foras extra semetipam in multiplicitatē rerū visibiliū spgiē· & veritatem quā intus cecata a fonte haurire nō potest·quasi p rimulas quasdam visibiliū arescētibꝰ ꝑcordijs saltem fugere conaē· Sed dum amplius ꝑ exteriora spgitur·magis ab iterioribꝰ auersa cecaē· Vnde bene legiē chain dixisse ad dominū· Ecce eijcis me & ero vagus & ꝓfugus·vagus ꝑ inordinatam ꝯcupiscentiā· & ꝓfugus ꝑ peccatricē cōscientiam· Igiē hanc occupatōem quare dedit vt distendātur in ea·vt se tendāt & distēdant·laborent & deficiāt·& reuertanē & sanet eos· Si enim in occupatōne sua non distenderenē neqz laborarent·dulcis fierz nimis ipa occupatō & nollēt illā dserere neqz redire āplius ꝯcupiscerēt vbi veritas est· Propterea dedit deus illis occupatōem pessimam vt distendanē in ea· Agamus pietati huius gratias·quia laborare nos facit in malo nostro·in auersione nostra·que sepiuit spinis viā nostrā· vt reuertamur ad ipm virū & sponsum & amicū anime nostre·quia bene erat nobis tūc magis ꝙ̄ nūc Hoc autem non intellexim⁹ nos· & putauim⁹ bene esse nobis cū male erat· Et ideo aspsit ipe amaritudinē & absinthiū & fel in poculū dedit supermale dulcem & blandientē ad mortem auersionez nostrā & occupatōnem pessimā· Occupatō eñ est distractō & illigatō mentiū que aūtit & dissipat & illaqueat animas ne cogitare ꝑualeāt ea que saluti sunt·vt distendātur in ea· Quid est distendā

tur·exterius intumescāt·interius manes fiāt· Naz qō discendiē·foris quidem maius appet·sed vnde extrinsecus incrementū accepisse cerniē·inde veraciter interius soliditatē amisisse cōprbaē·dum eñ vltra se ptingere nitiē in id quod non est in semet ipo deficere incipit·et manescere ab eo quod est·

·CIII· De iactantia et vana leticia·

Idem in·xij·

Ut scirē prudentiā atqz doctrinā· Supius se sapienter ꝯemplatū fuisse et didicisse testatus est· Vnde patet ꝙ̄ supiora ad rez naturā deferenda sunt· Hec vo q̄ subiungit ad mores hominum·ꝑ postero quidē ordie vsus est·quia priꝰ vita ꝓpria corrigenda erat ꝑ circūspectōem morꝝ ac deīde ceteris que extra ꝓpriā naturā fuerūt studium adhibendū·vt primū interiores cordis oculi mundarenē a vicijs et post apirenē in ꝯemplatōe veritatis· Sed elatō que foris magna apparere vo luit·primum exteriora quesiuit vt prius exterius scientiā ꝑ viā iactātie apiret· Deīde interiora sua scrutando ad ostentatōem foras ꝓiceret· Vnō recte cum dixisset et prudentiā se quesisse piter adiunxit·et doctrinam quia mens glorie et ostentatōis cupida·nequaq̄ prudentiā circūspectōnis ad bene viuendum·sed ad docendum habere voluit· Et ideo scientiam prudentie sine scientia doctrie inutilem sibi et infructuosam foze reputauit· Qz autē etiam errores et stulticiam scire se voluisse fatetur nequaq̄ ad hꝰ mala cognoscere voluit·vt cognita vitaret·sed vt se de malorū cognitōne extolleret· alias de ope damnaret· Error vero est cū ꝑ ignorantiā malum ꝯmittiē·stultitia aūt cum maluz cognitum non vitaē· Igiē et bona piter et mala scire voluit·et cum scientia vtrozūqz doctrinam simul ꝯcupiuit vt totū q̄ō mens ꝑ scientiā ꝯphenderet· ꝑ doctrinam ad ostentatōem manifestare valeret Risum inquit reputaui erroꝝē· Per risum quodam mō cōcepta letitia foras trahiē·et qō de gaudio intus latuit ruptis velut modestie claustris quadaz leuitate et incōtinentia lubrice mētis ꝓpalaē· Spirituale gaudiū nequaq̄ animum ad risuz dissoluit sed ea tantum letitia que a carnis blandimēto cōcipiē·etiam p motum carnis facile apitur· Nam q̄ via primum ad animū ingrediēdo mordinatū gaudium claustra ꝯtinentie rupit·eadem postmodum via qua lapsum est cum interiꝰ excrescere cepit· sine modestia facile erumpit·lubrica mens semē ꝑ uersum quod primū sine modestia ꝯcipit·q̄si pturiens postmodū sine pudicicia effūdit· Primū ergo decipiē quando blandientis mundi illecebras ītuit ad gaudium suscipit·postea erzat·quando ꝯceptū intus gaudium ad lasciuiam mundi ꝑ risū effūdit

·CIIII· Qualiter sapientia attingit a fine vsqz ad finem foz·et·d·o·suauit· Idē i·xv·

Transiui ad ꝯemplādā sa·er·qz ec s·Quid est error· Nescire quod rectuz est· Quid est stultitia·Non sequi· Quid ē sapiētia cognoscere et amare bonum· Si fortiter ptingit sapientia a fine vsqz ad finem·ergo non est defectꝰ opificis differēs pulcritudo ꝯditōis· Quare ergo non eque pulcra sunt omnia nisi vt magis pulcra sint simul vniuersa· Nam si non essent differenē pulcra singula·non essent incōpabiliter pulcra vniuersa·quia si esset una pulcritudo in singulis quālibz excellens illa foret et ceteris omnibꝰ eminentioz· non esset omnis pulcritudo ī uniuersis·Igiē sapia a fine vsqz ad finem fortiter ptingit · quia sic opa

sua vsq; ad fundum rerū pſequiē· vt etiā defectū inferiozū ad vniuerſozū pulcritudinē mooderet· vt inde vniuerſitas magis pulcra ſit· ſine quo in vniuerſitate quedā aliozū compatōne & reſpectu defectum patienē· Nam hoc ꝑm quod in quibuſdaz eius opibus pulcris non pulcrū videē· turpe tam̄ non eſt vbi eſt· ſed minus in ꝓte pulcritudis habz quia hoc ī toto pulcrū eſt ad quod eſt. Ergo ex eo in toto ptium maxima eſt q̄ in ptibus differēs & multipliciter variata diſtinctaq; omnifaria pulcritudo eſt· Suauiter em̄ omnia diſponit· quia ī tam multis tamq; diuerſis rerū generibus ſingula queq; ad terminū ſuum ꝓmouēs· nichil vniuerſitatis ꝓcordiam pacēq; turbare ꝓmittit· ſed ſi vnicuiq; quod ſuum eſt tribuit & diſſimiliter curzentia ad vnum finem ꝓducat· & vt vnius opatō vim effectumq; alterius non impediat· malū quidē ꝓpriaz edem non habet· ſed natura pegrinū a ſuo in alieno moraē· quia non eſſet vbi eſſe poſſet malicia· ſi ñ eam in ſuo patereē· que eam non fecit ſapientia Non em̄ ſapiētia maliciā fecit· ſed in eo quod fecit maliciā eſſe ꝓmiſit· vt collata malicie ſapiētia vinceret· & ꝓpata pulcriozappareret· Confert eniz ſe & ꝓmetiē ſapiētia malicie in opibus ſuis & vincit eā vtiq; vt attingat a fine vſq; ad finem· Ideo em̄ malicia ad defectū curzēs ſapiētiam nō euadit· q̄a non poteſt malicia ipa quod corrūpat inuenire· niſi in his que ſapientia creauit· Sapiētia vero ꝓpter ea maliciā ad ꝓfectum ſurgens trāſcendit· quia nō poteſt malicia corrumpe quod ſapiētia potuit creare· Curzit ergo ſapiētia vt attingat a fine vſq; ad finem· trāſcendēs maliciā incorruptis boniſ quo malicia non accedit· & ꝓſequens maliciam in his que corrupta ſunt quo malicia non ꝓcedit· tā ſuauiter em̄ omnia etiā nō ſuauia diſponit· vt omnia que contra eius voluntatē ſe erigūt neq; potenter extinguat vt nichil ſint· neq; violenter cōpellat vt nichil poſſint· ſed eſſe ſinens & poſſe annuens curzētia contra ſuā voluntatē manifeſte ꝓmittit· & occulte cōducit ad implēdam ſuā volūtatem· Reſtat nunc maximus ille ſupmus ſapiētie excurſus a fine vſq; ad finem qui nullū habz finez ſurſum ſublime ꝓtemplatōnis· & deorſum ꝓfūdū damnatōnis· Ad iſtos duos fines vniuerſozū curſum incipiens· a medio ſapiētia· himcmodi ſiue promouendo ſiue deſerendo diſponens conducit· ſurſum aſcendētib? viam ſternēs iuſticiā deorſum deſcentibus viam relinquēs iniquitatē· quo cum vētum fuerit ſiſtent vniuerſa in finibus ſuis & fines ſui nunq̄ habebūt finem· Et tunc quoq; ipa ſapiētia ptingit a fine vſq; ad fi· foz· vt amplius nunq̄ vel a retributōe iuſtoz deficiat· vl' a pena iniquorum deſiſtat· Diſponēs om̄ia ſuauiter· hīc ad gaudium· illinc ad ſupplicīū eternum· Sed queſo que ſuauitas in inferis erit· quia ipa ſuauis ꝓmanz que diſponit licet illi ſuaues non ſint quos diſponit· nec illud ſuaue ſit in quo diſponis· Ipa diſpoſitio ſuauis eſt· & ſi illa ſuauia non ſint que diſponit·

·CV· De quadruplici opere in mundo. Idē in ·xvj·

Octuor ſunt opa quibus omnia tēpalia explicanē· Primū eſt opus dei· ſecundū nature· terciū artificis cuz natura· quartum ſolius artificis ſine natura· Opus dei eſt eſſentia rerū de nichilo creare· materiā rerū informē diſponere· motum aūt rerū ſub certo ordine temperare· Propterea tria hec ad opus dei ptinent· ſcilicet tia rerum & forma & ordo· Hec aūt tria ſicut poſtea autor ipe atteſtat de opibus dei ſtabilia ſunt nec tpis capiunt mutabilitatē· quia & rerū eſſētie hoc quod ſunt· nunq̄ eſſe deſinunt· & rerū forme ſecundū primā ꝓditoris ſui inſtitutōem in ſuis generibus ꝓpetnā identitatem cuſtodiūt· & motu? rerum primi ordinis legē nunq̄ trāſcendunt· Neq; em̄ vel eſſentie rerum nichil eſſe· vel forme rerum aliter eſſe· vl' ordo rerū diſpoſitioq; ab initio mutari potuerūt. Opus itaq; dei eſt creare· formare diſponere vniuerſa· Opus nature eſt ſemina rerū de occulto ſinu p incrementa ꝓducere· eadēq; rurſum marcentia cū ꝯciderūt p defectum ad occultuz ſinum vnde ꝓdierunt reuocare· Opus artificis cū nata eſt ea que oriunē de terra ſtudio & induſtria adiuuare· Opus ſolius artificis eſt in ſubiecta rerum materia opari· vel diſiuncta ꝓponendo vl' cōiuncta ſepādo· Tres itaq; opifices ſunt in hoc mūdo· Deus· natura· & artifex imitans naturā· Sed hi tres valde diſpari potentia id quod ad effectū ꝓducunt efficiunt· Nam deus in ope ſuo nec naturę opera indiget· nec opificis imitantis naturam· Opatur em̄ deus aliquando ſine natura· aliquādo in natura· aliquādo ſupra naturā· Naz ſine natura primum fecit ipam naturā· Cum natura facit ea q̄ de natura ſcām naturā ꝓducit· Supra naturam quādo in natura ꝑter curſum nature ſolitū & poſſe primū maiori addita potētia aliquid ad effectū ꝓducit· Omne ergo quod natura facit· deus facit ſed non omne quod deus facit natura etiam facit· qui ſine natura naturā facit· Tercō loco ſequitur opa artificis imitātis naturā· & ipe quidē aliquando cum deo opaē ſine natura· aliquādo cū natura ſine deo· aliquādo cum deo ſimul & cum natura· aliquādo ſine deo ꝑter & ſine natura· Cū deo operatur quādo opa iuſticie opatur· Sine deo· quādo opa iniquitatis opaē· Cum natura quādo ſemib? rez ac fetibus ꝓpagādis quibus natura incrementum ſubijcit· foris induſtriā & ſtudium apponit· Sine natura quādo ꝑterea ī ſubiecta materia ſtudium explicat· vt aliquid q̄cunq; ad effectum ꝓmoueat· in quo natura patiē· tantum non opatur quia materiā opandi ꝑbet· non operanti effectum exercet· Talia ſunt omnia opera hominū que ſiūt ſuper terzam· Ex quibus multa mortalis vite neceſſitas cogit· multa ſuadet cupiditas· multa vanitas opatur·

·CVI· De mutabilitate hominis ſcōm tempora·

Si in obediēcia mādati pſtitiſſet homo nō ſubdereē momentis tpm fixus p ꝓtemplatōem in ſolidit̄ate eternozū· Poſtq̄ autē cor ſuum declinauit· vt illud p ꝓcupiſcentiā rebus mutabilibus ſubijceret quaſi de celo lapſus· cepit deorſum cum bis quibus imberebat defluere· & p volumina mutabilitatis ſue ductus· tpm momēta ſentire· Sic ergo tēpora venerūt in cordę humano quādo multa deſideria introierunt in illud· & mutabilitas illic dominari cepit· Et venerunt alia· & alia diſceſſerunt· et facta eſt fluctuatō et incōſtantia magna· Iam em̄ cum mundo viſibili mundo? in uiſibilis voluebaē· et cepunt in eo tpa et momenta diſcurzere et eſſe anni et dies et noctes· ſementes et meſſes· natura ad eternitatem facta ei que temꝑaliter trāſit prave aſſociata· Neceſſe eſt autem vt homo qui a carnalibus ad ſpūalia cōuertiē prius animo ab his quibus ꝓ affectum ībeſerat auellaē· Tunc ſiquidē libere ſe ſpūalib? ꝓ amorē ꝯglutiat

cum de terrenis affectibus nichil supe st quod ei? mentem in desideria aliena auertat. Itaq; tempus sciendi est vt homo prius mētem a desidenjs terrenis auellat. Postea tempus psuendi vt animo p amorem spūalem eternis & pmanentib? bonis adherere incipiat. Sic quippe psuuntur humana & diuina ī vnum. & que duo fuerāt p naturā. fiāt vnū p gratiam. Cōpunctō siquidem ipa acus est & dilectō filum. & facit viam acus & pforat vtrūq; vt filum vtrūq; ptineat Qui vero deum amat sicut secum in deo diligit pximū. Sic cōtra deū nec diligere nouit seipm. Tempus igit est dilectionis. & tempus odij. vt qui p deo studemus inimicos diligere cū cā dei lediē. non psumam? etiā amicos amare. Est adhuc alia dilectō & odiū aliud vt q̄sq; carnem suam & in his diligat que īfirmitati sustentande necessaria sunt. & odiat in his que desideria praua exposcunt. Sequiē vero post mutabilitatē rerū grauis pfusio animorū. quoniā pgunt corda sup volumīa & trāsitus temporū. vt nō stēt in veritate. seo defluāt cum eis qui vadunt vt trā seant. Intellectus aūt homīs excitatus specie rex surgit. & scōm emulatōem veritatis ad interiora conaē scrutanda. & habet principiū in opibus dei prime ptemplatōnis. & non puenit vsq; ad finem opum dei. vt capiat totum quod absconditū est. Si eñ ad finem puenire potuisset. inuenisset vtiq; deum quoniā a quo sunt ibi finē habent omnia.

·CVII· Qualiter traditus est mundus hominū disputatōnib?.

Propterea stultā facit deus sapientiā mūdi. quia posuit mundū in disputatōe eorum pmanēs ipe occultus donec deficerent disputātes & querentes mania. Post hoc reuelauit se deus & exiuit vt inueniree cum gloriari iam non possit homo. & quasi ipe sensu suo & sapientia deum cognouerit. qui in ope dei scrutādo defecerat. Sunt adhuc alie quedā disputatōnes in desiderijs hominū multiplices nimis & varie. et ex ipis surgunt multarū studia vanitatū. Omnis homo pfert quod diligit ipe & trahunē corda hoīm in infinitas sassiones. & laudāt ptem suam singuli. Et in his omnib? non inuenit homo opus quod opatus est deus ab initio vsq; ad finem. Initium nāq; opum dei est vsus rerū tpaliū. finis vero fructus eternorū. Idcirco traditus est mūdus amatoribus mundi quia quibus eternorū bonorū dulcedo tollitur. eis carnales date sunt delectatōnes & mundi gaudia exposita. in desideriorū suorum malorū dissipatōem. Inuenimus adhuc & alias disputatōnes in iudicijs hominū graues ac multiplices. arripiunt eñ homines vicē dei violenter et iudices seculi se ostituunt. & disputāt de mundo & de opibus dei. & de puidentia eius & iudicijs quibus mundum vniuersum disponit. Reprehendūt deum q̄ noxia facit. & nemo tamē reprehendit. cum lediē inimicus eius. cum sint ipi vniuersi & inimici dei & aduersarij veritatis. Multa opatur deus circa hominē ab initō eius vsq; ad finem illius et nō inuenit quo fine fiant hec omnia donec ipe finem accipiat. Tunc aūt intelliget & tunc inueniet que opatus est deus in eo ab initō suo vsq; ad finem suum. vel in misericordia vel in iudicō. Interī aūt latent oñia & sepe deus malos tolerat. & differt penam illorū manifestā habet tamē omnis malicia penam occultā & iudicat deus & videē iudicium differre. vel facta hominū non attendere omnino ab his qui non videt. nisi ea que foris sunt. Similiter aliquādo pbat deus iustos aduersitatibus & tribulatōnibus exercet. et videē iusticia nō habere pmium apud ipm et tamen nunq̄ caret retributōne sua occulta vel manifesta. Seo aliquādo differtur vt interrogenē de pseuerātia sua sciētie hoīs Hec est ergo afflictō hominū. disputatō eorū adūsus deum. quia in eo q̄ iudicijs dei humiliter sbdi nolunt non solum eos exterius pena aduersitatis et tribulatōnis molestia atterit. sed multomagis ītus furor et impatiētia murmuratōnis affligit.

·CVIII· Qualiter hō p ocupiscentiā assimulatus est iumento.

Duo in homine facta sunt. vnū terrenū. aliud celeste. vnum similitudo iumenti. aliud dei. Et oiuncta sunt in homine corpus et anima. duo in vnum. et datum est corpi beneficium societatis vt pticiparet de immortalitate anime ad incorruptōem. et hoc totum ad gloriam anime factum est. quia placita erat deo ī veritate et iusticia consistēs vt non attereree vestimentum eius si pseuerarz obediētia illius. Postea auertit se anima in alienatōez amoris. et oblita est qō melior erat suum et intuita est foris pulcritudinē alienaz et intendit ī fucū pallij sui vt se oblectaret ibi. & cepit fornicari ad illecebras corpales. et subtecta ē ab oculis eius dilectō spūalis. et iratus est de? et voluit hominē reuocare intus ad id quod verum erat. vt semp non haberet sup ymagines fucatas ītuitus fallaces et abstraxit gloriā indumenti eius vt iret in corruptōem. et pcidit vestimentū ei?. vt ostēderet homini quia non esset in eo gloria eius vbi se bestijs similem esse videret. et cecidit hō & dilapsum ē quod erat terrenū corruptibile et fluere cepit vt rediret vnde venerat. Factumq; ē vt pbareē homo si meminissz boni sui. et si non nossz requirere illud. dum cogiē speciē vanam relīquere et exire ab eo cui puerse imberat. Propterea vt pbaret deus filios hominū et ostenderet eos similes esse bestijs. Idcirco vnus est meritus ho. et iusic et prius homini cum iumentis vna origo erat in corpe quod sumptū est de terra et vna viuendi oditō cum iumentis vt similiter corpus terrenuz alereē de terra. seo vnus finis cū iumētis homini non erat. quia factus erat homo vt non moreree. neq; in terrā reuertereē de qua factus est. Ita tūc p incorruptōem corpis humilis origo tegebaē. et dissimulatum erat p īmortalitatē ne veniret in expbratōez. quia homo similis esset bestijs. neq; ostēdere voluit homini deus vnde essz ignobilitas ei? vt eum in ipius odi tōne totum exponeret. seo vestinit eum pulcritudine īmortalitatis. et posuit se orsum extra genus suum in sortem alterā. Cū vo peccasset homo deo. priuauit eum gloria sua. et remisit eum ad originē suaz. vt p id quod ibat agnosceret vnde venerat. et siquis dicere voluerit quia homo habet amplius iumēto. in eo q̄ spūs filiorū adam vadit sursum. vt occidente in morte corpe supstes in vita remaneat. et spūs iumentorz descē dat deorsum. i. piter cum morte corpis defluat in corruptōnem. quis nouit hº. Non tamē quia vez non est hoc. seo quia occultuz est. ideo quis nouit hoc. Verum est quod credie. et ipa credulitas non dubia scientia est. firma est. Et tamen nemo hoīm hoc scit. qualiter sciunē ea que videntur quia ideo absconditum est vt credaē vt fides meritū habeat et infidelitas locū. Et fiunt mīti īfideles et dicā:

Quis nouit hoc· Et putant certa p incertis nō es se relinquēda· & incipiunt pſentia amplecti et ea que videnē rape vt teneant que certa ſunt· & lu = dificanē in incerto· quia trāſeunt & elabunē dū te neri putanē· & ſuccedunt que certa ſunt que pu tabantur incerta· ·CIX· De animo in vtraq; foꝛtuna puerſo·

DEruerſoꝛ animus in vtraq; pte cozrectō nis impatiēs· nec pſperis excitaē nec ad uerſis caſtigaē Cum eīn dulcia vite huiꝰ reſpiciūt herent animo in illis· & dicunt ſatis eſt hoc· Cum vero aduerſa attendūt hebetanē & coz ruunt diffidēcia· & optant magis non eſſe q̄ male eſſe· quia non nouerunt viam aliā p quā effugiāt malum eſſe· niſi trāſeant ad non eſſe· Propterea vi ſis malis que ſub ſole ſunt· ꝓtinuo voce illoꝛ ſub inferē cum diciē· Et laudaui magis moꝛtē cē· Iſta quippe vox illoꝛ eſt qui verum bonū nō nouerūt nec aliud putant homini ad bonū vel ad malū eſſe niſi quod p̄ſens eſt totum· Idcirco in bonis ſupza modum exultāt· in malis deſpant· & vbi ſpes illo rum eſt illic deſpatō cōſtat· hoc etiam ad ꝓfuſionē omniū accedat q̄ ipe homo caligat ad videndū ſe Si eīn videret homo quid & quare factꝰ ſit· reco gnoſceret vtiq; ſuum bonū· & iā nō magis felices diceret· qui nichil ſunt q̄ eos qui ſunt aliquid· De ſiderio nāq; tanti boni aſtrictus animꝰ licz malis tpalibus afflictus vitam p̄ſentē faſti diret· ſpe tñ cōſolatōis future omnino eſſe magis q̄ non eſſe di ligeret· Quare ſtulte dicis melioꝛē pugillū cum re quie· q̄ plenam vtrāq; manum cū laboꝛe· Eoꝛsitā cōſideras quādo & pugillum habes & requiē· ſed non attendiſ quādo nec ipm pugillū habebis quid tunc facturus ſis· & quā requiē tūc ſis habitur? Ideo nūc ꝓmedis pugillum in requie & placz tibi ocioſitas tua· neq; curas nunc interim aliū pugil= lum querere cū laboꝛe quē cōmedas cū iſte defece rit· Ideo ꝓmedis carnes tuas nunc· quia ipe vapu labunt & hoc impoꝛturū ſua maceratōe poſtmo= dum exoluēt· quod requies inconſulta expēderit· ·CX· Soliloquiū hominis cū anima ſua de rectitudīe amoꝛis· Idem de arza anime·

Homo

LOquar ſecretum anime· Sic eīn nec mihi timoꝛ erit occulta querere· nec illi pudoꝛ vere reſpondere· Dic michi queſo anima mea quid eſt quod ſup oīa diligis· Ego ſcio q̄ vita tua di lectō eſt· & ſcio q̄ ſine dilectōne eſſe non potes· Certus ſum ergo q̄ aut hoꝛū que videnē aliquid amas· aut ſi iam poſtpoſuiſti omnia hec aliud ha = bes quod p̄ omnibus his diligas· Anima· Si= cut amare non poſſum qđ nunq̄ vidi· ſic de his oī bus que videntur nichil adhuc amare potui· cum multis iam expimentis didici fallacē eſſe & fuga = cem amoꝛem huius ſeculi· quē ſemp vel cum perit id quod magis elegerā ꝓere· vel cum aliud quod magis placeat ſupuenerit cogoꝛ ꝓmutare· Sic ad= huc deliderijs incerta fluctuo· dum nec ſine amo= re eſſe poſſum· nec verū amoꝛē mueīo· Homo Gaudeo ſaltem q̄ in amoꝛe tpalium non figeris· ſed doleo q̄ in amoꝛe eternoꝛū nondū requieſcis· Infelicioꝛ eſſes· ſi de exilio patriā faceres· nunc ve ro quia in exilio erras· ad viam reuocāda es· Si tē poꝛalia iſta & viſibilia idcirco amari debere exiſti mas· quia illis quendā ſui generis decoꝛē meſſe cō ſpicaris· cur teīpam potius non diligis que ſpecie omnium viſibiliū decoꝛē vincis· Anima· Oculꝰ cuncta videt ſeīpm nō videt· & eo lumīne quo re liqua cernimus· ipam in qua poſitum eſt lumen fa= ciem non videmus· Ego igiē qnia ad faciem meam qualis ſit ꝓtemplari nequeo· facilius ī ea que foꝛis admiranda videnē affectū dilectōnis mee extēdo p̄ſertim quia amoꝛ nunq̄ ſolitarius eſſe patiē· et in hocip̄o iam quodammō amoꝛ eſſe deſinit· ſi in alte rum pilitatis ꝓſortem vim dilectōnis non diffun dit· Homo· Non eſt ſolitarius cum quo eſt deꝰ nec idcirco vis dilectōnis extinguiē· ſi a rebꝰ abie ctis ac vilibus appetitus eius cohibeaē· Ille magiſ iniuriam ſibi facit· qui vel inhoneſta· vel certe ea que amoꝛe ſuo digna ñ ſunt· in ſocietatē dilectōiſ admittit· Non vis habere anima amoꝛē ſolitariuz noli tamen habere ꝓſtitutū· quere vnice electuz· Amoꝛ ignis eſt· & ignis quidē fomentū queꝛit vt ardeat· ſed caue ne io miſtias qō fumū potius aut fetoꝛē miniſtret· Ea vis amoris eſt· vt talē te eſſe neceſſe ſit· quale eſt illud quod amas· Et cui p affe ctum cōiungeris in ipius ſimilitudīnē ipa quo= modo dilectōnis ſocietate trāſformaris· CXI

Qualiter anima poſſit ad verū amoꝛē incitari·

QVam igitur anima pulcritudīnē attende & intelliges qualē debeas pulcritudinez diligere· Qz ſi foꝛte interna illa tua viſio p negligentiā obſcurata eſt· & temetipm vt decet & expedit ꝓtemplari non ſufficis· cur ſaltē quid ō te exiſtimare debeas ex iudicō alieno non ꝑpendis Sponſum habes· ſed faciē eius non vidiſti· Ille te vidit· munera miſit· arzā dedit· Si ſpeciē illius vi= deres· non amplius de tua pulcritudine ābigeres Scires eīn q̄ tam pulcer· tā vnicus in tuo aſpectu captus nō eſſet· ſi eum ſingularis decoꝛ & vltra ce teros admirādus non traheret· Quid ergo agis ſi adhuc ſcire non poteſ qualis ille ſit qui te diligit Conſidera ſaltem arzam quā dedit· Nobile donuz eius· quia nec magnum decuit vt parua daret· nec ꝑ paruo ſapiens magna dediſſet· Magnum ergo eſt quod tibi dedit· ſed maiꝰ eſt quod in te diligit Quid tibi dedit ſponſus tuus· Reſpice mundum iſtum· Omnis natura ad hunc finē curſum ſuū di rigit vt obſequijs tuis & vtilitati deſeruiat· tuiſ q; oblectamēcis ꝑiter & nec eſſitatibꝰ ſcōm affluē tiam moeficiē· er occurzat· Quis illud nature preci pit· vt ſic vno de ꝓſenſu tibi ſeruiat· Beneficiū ac cipis· & actoꝛē eius non agnoſcis Donū in mani feſto eſt· largitoꝛ occultus· Quicunq; ergo ille eſt multum tibi ꝓtu'it· qui hoc totum & tantū tibi de dit· Multum diligendus· qui tantū dare potuit· et qui tantum dare voluit· multū dilexit· Vide ergo quid agis cum in hoc mundo amari et amare cōcu piſcis· Totus tibi mundus ſubiectus eſt· et tu ñ dico totum mundū· ſed quid vix aliquā mūdi poꝛ ris· cēte ſi hoc di'igis vt qđ ſubiectū dilige vt arzā tiunculā ī ſocietatē cui amoris admittere nō aſpna ſponſi et munera amici· vt beneficia domini· Sic tam̄ vt ſemp memineris quid illis debeas· nec iſta ꝑ illo nec iſta cum illo· ſed iſta ꝓpter illum· et p iſta illum· et ſup iſta illum diligas· Caue o anima ne quod abſit non ſponſa ſed meretrix dicaris· Si munera dantis plusq̄ amantis affectū diligis· ma ioꝛem caritati eius iniuriā facis· ſi et dona illiꝰ acci pis et tamen viciſſitudīnē dilectōnis non repēdis aut ſi potes dona illius reſpue· vel ſi dona illiꝰ re ſpuere non potes vicſſitudīnē dilectōnis repēde Dilige illum· dilige te ꝓpter illuz· dilige dona illiꝰ ꝓpter illum· dilige illum vt fruaris illo· Dilige te

q̄ diligaris ab illo. Dilige in donis illius· q̄ data sunt ab illo· illum tibi & te illi· dilige dona illius ab illo tibi ꝓpter te·hec pura & casta dilectio est·

CXII ¶Q; licet deꝰ omībus viuētibus tempalia ꝓmunicet non tamen omnia similiter diligit· ¶Anima

QOgoꝛ ratōnibꝰ tuis illum sup oīa dilige re·a quo me video omnia in pignus dilectōnis accepisse· Ecce ergo ego vice electum & vnice dilectum diligo·sed hāc huius dilectōnis mee iniuriā patioꝛ·q̄ solum diligēs sola ñ amoꝛ·Nam hāc dilectōnis arzā quā michi obijcis non dicā cum bestialibus·seo cū ipis bestijs ꝓmunem accepi·Quid em̄ michi lux solis āplius ofert quā reptilibus & vermibus terze·Omnia similitē viuūt spirāt·idē pastus·idē potus omniū· ¶Homo· Tria sunt in quibus id quod te mouet inuenias·Discerne que dona a sponso tuo acccepisti· Alia em̄ ꝓmuniter alia specialiter·alia singulariter tibi data sunt·Cōmuniter quia omnibꝰ ꝓpē te tecum seruiunt·Specialiter·quia multis nec tñ omnibus ꝓpter te tecum sunt ꝓcessa·Singularitē que tibi soli sunt data·Quid igitē·nunquid igitur· & ipse ideo minus te diligit·quia quedā dona sua tecum simul omnibus cōcessit·Nunquid felicioꝛē te fecisset·si tibi soli mundum dedisset· Vbi igitē illa grata & vtilis societas humane ꝙuersatōnis· vbi solacia· vbi oblectamenta quibꝰ nunc frueris·Vide igitē quia & in hoc mltum tibi ꝓtulit·q̄ hoc ad solamē tuum tecū creauit·Si mundus iste·& hec tibi omnia seruiūt·quomō etiā omnia ad obsequiū tuum creata non sunt·Nūquid paterfamilias parē suum solus ꝓmedit·poculum suum bibit· vestimentis suis induit·totum tñ non immerito eiꝰ dicitur·quidq̄d habent hi qui ei p dilectōnem vel p subiectōem famulātur·Siue igitē illa que tibi seruiunt·siue illa que seruiētibus necessaria sunt omnia tibi data sunt·omnia tibi obsequia impendunt nec te cōturbare debz·q̄ in vsum rerum tpalium eadē hominis & malis est pticipatō·Nec ideo similiter eos a deo amari existimes·quia his omībꝰ tecum similiter ꝓmunicare vides·Nā sicut non bestie ꝓpter se·sed ꝓpter hominē create sunt·ita mali hommes non ꝓpter se sed ꝓpter bonos viuunt·vt societas illoꝛū bonoꝛū vitam exerceat·quos & felicitate sua admonēt·potiora his & que mali cōmunicare nō possunt bona querere·& iniquitate sua cogunt artius amare virtutē·Postremo vt duz illos diuina gratia destitutos videt p quelibet abrupta viciorum ruere discāt quātas p sua salute debeant creatoꝛi gratias referze·Similiter ergo bonis ac malis ista ꝓcedi ōbuerunt·quia aliter bona potiora sibi seruari non crederēt·nisi ista tam malis q̄ bonis ꝓmunia esse viderēt. ·CXIII·

¶Q; multitudo dilectoꝛū non minuit sed auget felicitatē singuloꝛ·

QVnc restat vt cōsideres vtrū ne idcirco de singulari amoze sponsi tui gloziari nō possis·quod ab eo non sine societate bonoꝛum diligeris·Dixi societatē hominū dono tibi creatoꝛis eē ꝓcessā·vt inde solamē viuendi capias·ne quadā solitaria & inerti vita cōtabescas·Sicut igitē vita maloꝛū tibi est exercitiū·sic solamē est vita bonoꝛ·qui certe tales sunt quos nec felicitatis tue pticipes·nec amoꝛis tui aspnati debes habere & ꝙoꝛtes·Nam si vere bonos diligis·quidq̄d illis beneficij impēditur·inde caritas que in te est· nō quasi de alieno sed quasi de ꝓprio gratulaē· Licēt igitē beatum esset isto amoze vel solamine pfrui· multo beatius est in ipo cum multoꝛ bonoꝛ congratulatōne delectari·quia cū in eos etiā qui cōpticipāt affectus dilectōis expandit·caritatis gaudiū & suauitatis āpliatur·Spūalis nāq̄ amor tūc melius cuiq̄ fit singularis·quādo omnibꝰ est cōmunis·nec pticipatōe pluriū minuit·cuiꝰ fructus vnus & idem totus in singulis repitur· Nihil em̄ in priuilegio singularis amoris tui societas bonoꝛ pscribit·quia sponsus tuus in omnibus diligit te quos diligit ꝓpter te ac p hoc singulariter diligit te·quia nichil diligit sine te·Non autē timeas aīm illius in amoze plurium quasi p affectum distrahi Et idcirco minoꝛē esse ad singulos q̄ pticus quodā mō & diuisus videat in cunctos· Singulis ad est quasi omnibus·quia nec alium nec maioꝛē dilectōnis affectum singulis impēderet·Si absq̄ cunctoꝛum pticipatōne singulos amaret·ergo oīs vnū vnice diligāt·vt omnes ab vno vnice diligant·q̄ nec alius p̄ter vnum vnice ab omnibꝰ diligendus est·nec alius p̄ter vnum vnice omnes diligere potest·Omnes aūt in vno se quasi vnum diligāt· vt vnius dilectōne vnum fiāt·Iste amoꝛ vnicus est· non tamen ꝓpriatus·solus·nec tamē solitariꝰ pticipatus·nec diuisus·Cōmunis & singularis cunctoꝛum·singulis & singuloꝛū totus· nec pticipatōne decrescēs·nec vsu deficiēs·nec tpe veterascēs· antiquus & nouus affectu·desiderabilis expientia· dulcis fructu·eternus iocunditate·plenꝰ refociēs & satiās·nec nunq̄ fastidiū generās· CXIIII·

¶De bonis que sponsus dilectis suis cōmuniter contulit·

OAnima mea ī hoc quoq̄ ꝓuidit tibi optimus amatoꝛ tuus ne nibil esset ī quo singulariter de ipo gloziari possis·In omnibus his dilexit te·que vel ꝓmuniter tecū omnibus vel specialitē quibusdā vel singulariter tibi soli tribuit·Cum omnibus rursum dilexit te quibus te p ticipatōne doni sui sociauit·Pze his omnibus dilexit te·quibus te singularis gratie dono p̄tulit·In omni creatura dilecta es·cum omnibꝰ bonis dilecta es·nolo vt parū existimes·vel in tātis vel cuꝙ talibus esse dilectā·vbi & bonos socios oīes habeas·malos & que ꝓdita sunt vniuersa subiectos Primum cogita q̄ aliquādo non fueris & vt esse ī cipes·hoc eius dono accepis·qui vtiq̄ si nichil amplius dedisset·p eo tamē ipo a nobis laudādus & diligendus esset·Nunc aūt amplius dedit·vt p̄cellā? & his que non sunt p essentiā·& his que īoꝛdinata & incōposita sunt p formā·& que inanimata p vitam Magno debito obligata es anima mea mltum accepisti & nichil a te habuisti·& p his oībꝰ non habes quod retribuas·nisi tantū vt diligas· Nam quod p dilectōem datum est· nec melius nec decentius q̄ p dilectōez rependi potest·Nec ideo plus dilexit te·quoniā plus diligendū inuenit ī te Sed quia gratuito plus dilexit te talem fecit te vt iam nunc merito plus diligat te post esse·post plus crum esse·Post viuere datum est sentire·datum ē & discernere·Sensibus foris decozauit·inꝰ sapiētia illustrauit·Sensus danꝰ quasi exteriozē oznatū sapiētiam quasi interiozem habitum·Sensus quasi quasdam gemmas fulgentes appendens exterius· sapientia quasi naturali pulcritudīe faciem vultꝰ tui decozans inꝰ·talem omnino esse decebat· que ad celestis regis thalamum introducenda fuerat·

Multum gloriari poteras · & multum custodire debueras · ne tale donum p̄deres · nec tātum decorē corrumpes · ne eo amisso vel immmuto āplius misera fieres q̄ eo non accepto vel non p̄fecto miba fuisses · ne te cum damno amisse pulcritudis simul torqueret cōfusio fedītatis · sed vide quid feciſti · dereliquisti sponsum tuum · & cum alienis p̄stitui sti amorem tuum · fedasti pulcritudinē tuā · dispsisti ornamentū tnum · oblita es sponsi tui. & p tantis beneficijs p̄dignas grates non egisti · Vt autez te releuaret illuc vnde ceciderās · ipe descēdere dignatus est huc vbi iacebas · Et vt iuste tibi redderetur quod p̄deras · ipe dignatus est pie pati q̄ tolerabas · Descendit ergo · suscepit · sustinuit · vicit · restaurauit. Descēdit ad mortalē · suscepit mortalitatē · sustinuit passionē · vicit mortē · restaurauit hominē · Cogita quantū diligat te · qui tāta dignatus est facere p̄pt̄ te · Oli cū nō esses dilexit te vt cōderet · postea cum feda esses · dilexit te vt pulcrā faceret · & vt ostēderet tibi quantū te diligerz non nisi moriēdo a morte te liberare voluit · Nunc autē tam sincera caritate te diligit acsi semp cum eo p̄stitisses nec exp̄brat tibi reatuz · nec imp̄perat beneficium · & si deinceps vis cū eo p̄seuerare fideliter · ipmqz vt decet amare · ac tuū illi amorem incōtaminatū p̄seruare volueris · maiora se p̄rioribus daturū p̄mittit · ·CXV· De his q̄ bus lapsos a miseria repauit · Anima ·

Iam quodāmodo incipio amare culpam meam ad quā diluendā dum ille caritate trahitur · mortuus est p me innocēs · nihil in me quod amaret inueniēs · Quid ergo domine dilexisti in me · & tantum dilexisti · vt morereris p me Quid tale in me inueniſti · p quo tāta & taz dura sustinere voluisti · Amplius michi vilis esse non debeo que tātum placui deo · vt mori eligeret p me ne p̄deret me · Homo · Et quid si cogitare cepis quot & quales in compatōe tua abiecti sūt qui hanc que tibi data est gratiā p̄sequi nō potuerunt · Elegit ergo te & p̄elegit sponsus tuus · elegit te in omnibus · & assumpſit te ex omnibus · & amauit te p̄ omnibus · Anima · Multū fateor collatum est michi · sed queso te si vt asseris ego iā assumpta sum · quid adhuc deferor · quoniā ad amplexus sponsi necdū venire possum · Homo Nescis q̄ feda p̄ri? fuisti · q̄ polluta discissa & dissipata · & quomō tam cito in illum castitatis thalamum introduci expetis · nisi saltem p̄rius cura aliq̄ & studio exculta repareris · nec te pudebit tunc p̄isce turpitudinis · cum nichil turpe · nihil pudore dignū habebis · Nunquid audisti quid rex assuerus fecit · quādo vasthi reginā p̄pter insolentiā illius repudiauit · Vide q̄ multe electe sunt vt vna eligerēt · illa · s · que oculis regis formosior & ornatior videreē · Ministri regis mittas elegerūt ad cultum · rex ipe vnā elegit ad thalamū · Posuit te spōsus tuus i triclinio vbi mulieres ornanē · Caue ergo ne ad extollendā temetipam negligēs sis · Ecclia triclinīū dicē p̄pter ordines fideliū · & iam hoc ad dilectōem p̄tinere scias quod habes vnde ornare te possis · que vtiqz ex te nichil habes · nisi ab illo accepis · Primū est fons baptismi in quo sordes p̄teritorū criminū abluis · Deinde crisma & oleum in cuius vnctōne spūsancto liminis · postea delibuta & vnctōne leticie p̄fusa · ad mensam venis & p cipis ibi alimentū corpis & sanguinis christi · quo interius noxiā illam p̄teritorū ieiuniorū macē de pellis · Deinde vestimēta bonorū operū induis · Ad vltimum secunē aromata virtutuz · quarum odor suaue spirās omnem illū antiquarū sordium fetorē fugat · Datur etiā tibi speculū sacra scriptura vt ibi videaz faciē tuam · neqz minus neqz aliter q̄ deceat s: hēat p̄positio ornatz tui · vide q̄ pia dispōsatōne tibi vbiqz ocurriē · Non habuisti & datum est tibi · p̄didisti · & p̄staurac tibi · Nū quid tibi gratia bene opandi nulla data est · Si magna opa facis misericorditer sublimaris · Si non facis magna opa fortassis salubriē humiliaris · Melius nouit ille q̄d tibi expediat q̄ tu · Et ob hoc si uis de illo bene sētire · totum quod ab illo tibi fit bene fieri intellige Forte gratiam virtutum non habes · sed dū vitiorum impulsu cōcuteris · melius in humilitate solidaris · Suauius redolet deus humilitas infirma q̄ virtus elata · Nichil ergo dispositōni illius p̄iudicare audeas · sed semp cum timore & reuerētia ora cum · vt quēadmodū ipe nouit tibi subueniat · Si qua adhuc mala in te p̄māserunt pie diluat · si qua inchoata sunt bona · benigne p̄ficiat · & ea te qua ipe voluerit via ad se p̄ducat · ·CXVI·

Quib? specialiter vel singulariter aīaz ītrauit

Dulcedo vite mee & lumen oculorum meorum · quid retribuā tibi p̄ omnib? que tribuisti michi · Vis vt diligā te · & quō tu dedisti michi domine sensum vt te cognoscam & p̄ ceteris multis de tuis secretis reuelata intelligam · alios coetaneos meos in tenebris ignorantie dereliquisti · & michi p̄ illis lumē sapientie infudisti · Tu dedisti michi sensum capacē · intellectū facilem · memoriā tenacem · linguā disertā · bmonē gratum · doctrinā suadibilē · efficaciā in opere · gratiaz in conuersatōne · p̄fectum in studijs effectū in inceptis · solamen in aduersis · cautelam in p̄speris · & quocūqz vertebā me vbiqz gloria tua & misericordia p̄cessit me · & sepe cū michi p̄sumptus ferebar subito liberasti me · quādo errabam reduxisti me · quando ignorabā docuisti me · quādo peccabā corripuisti me · quādo tristabar p̄solatus es me · quādo desp̄abam confortasti me · quādo cecidi erexisti me · quādo steti tenuisti me · quādo iui duxisti me · quādo veni suscepisti me · Hec omnia feasti michi domine deus meus · & multa alia de quibus michi dulce erit semp cogitare · semp loqui · semp gratias agere · vt te laudem & amem · Ecce habes aīa mea arzā tuam · & in arza tua cognoscis sponsum tuum serua te illi intactam · serua impollutā · Anima Vere fateor merito amor iste singularis dicē qui cum in multos diffundaē · ita tamen vnice singulos amplexaē · vere pulcrū & mirificum bonum q̄d p̄mune est omnium & totum singulorum cunctis p̄sidens · singulos implens · vbiqz p̄sens · omniū curam agēs · & tamen singulis quasi oībus p̄uidēs Sz certe mihi videē cum eius miseratōes circa me attendo · q̄ si fas est dicere quodammodo nichil aliud agat deus · nisi vt mee saluti p̄uideat & ita totum ad custodiam meam occupatū video quasi omniū oblitus sit · et michi soli vacare velit · semp p̄sentem exhibet · semp patū se offert · quocūqz vertero non me deserit · vbicunqz fuero non recedit · quidquid egero p̄ter assistit · ·CXVII·

Q̄z si deus animam diligit totā fedā multomagis iam exp̄te mundat am ·

Hoc igit cōsiderans timore p̄ter ingēti et pudore p̄fundor · q̄ illū qui tā vehemēt placere cupio vbiqz mihi p̄sentē et omnia

occulta videntem intueor · O quam multa sunt in me de quibus coram oculis eius erubesco · & p quib? iam magis illi displicere time o ꝑ pro his que in me laudanda sūt siq̄ sunt posse placē pfido · O ma cule veteres · o fede & turpes quid tandiu heretis Abite & discedite · & ne p̄sumatis āpli? oculos dilecti mei offēdē · Nolite fallē vosmetipsos ñ semp mecū ipo adiuuante manebitis · quāuis adhuc me pigritante exterminari non potuistis Prorsus ab omnibus turpitudinem vestram · iamq̄ deinceps & si possem non videri · nollem tamen a vobis inficiari quantomagis nunc quia palam ipsi suum · & quia plus certe cōtristat eius offensio ꝑ mea etiam turpitudō Recedite ergo · in uanum michi adheretis amplius · quia & mecum manentes mee non estis alienas a sorte mea vos iudico habeo alio exēplar cui conformari cupio · et ad illud iugit̄ respicō · ac quantum possum magis semp ac magis exinde silī tudinē traho · Ex quo etiam hoc didici quod vos extermināre debeo · & qualit̄ hoc faciam iam agnosco ¶ Homo Dixisti dilectionē singularem pariter & p̄nem esse non posse · Sed inde cōpbata est amplius mirabilis q̄ demonstrata est omīs & singularis · Ad extremū modo dubitare cepisti · an ī hac deformitate tua q̄ licet inuita pateris ab illo posses diligi Sed si te tunc diligē dignatus est q̄ñ tota turpis · et nichil adhuc decoris habens fuisti quanto magis nunc diliget te · quādo decorari et priscam turpitudinem iam deponere cepisti et q̄ uis quedam adhuc in te videat que sibi non placeant diligit tamē hocip̄m quod tu quoq̄ in temet ipsa tam odire cepisti que illi displicent · Non enī tam statum q̄ ꝓpositum respicit nec quid sis sed quid velis esse attendit · Si tamen in quantum potes satagis · vt quod esse non cepisti esse merearis

CXVIII · ¶ De visitatōnib? sponsi · Anima

QVid est illud dulce quod in eius recordatione aliquando me tangere solet · & tā vehementer atq̄ suauiter afficere · vt iā tota quodammō a memetipsa abalienari et nescio quo abstrahi incipiam · exhilaratur conscientia · ī obliuionem venit omnis p̄teritor̄ malorum memoria · cor illuminat̄ desideria iocūdanē iāq̄ alibi nescio vbi me esse u ideo · & quasi q̄busdam amplexibus amoris int? teneo · Et nescio quid illud sit · & tamen illud semp retinere · & nunquā ꝓdere toto animi nisu laboro · luctat̄ quodāmodo delectabiliter animus ne recedat · quod semp amplecti desiderat · & quasi in illo omniū desideriorū finē inuenerit · summe & ineffabiliter exultat nichil ampli? querens · semp sic esse volens · Nunquid ille est dilectus mei? · Queso dic mihi vt sciam si ille est · vt si denuo ad me venerit · obsecrē eū ne recedat sed semp ꝑmaneat · ¶ Homo Vere ille est dilectus tuus qui visitat te · sed venit inuisibilis · venit occultus vt tangat te non ut videat̄ a te · Venit nō vt totum infundat se sed vt gustandum p̄beat se non vt impleat desideriū · sed ut trahat affectum · Primicias quasdā porrigit sue dilectōnis non plenitudinē exhibet pfecte societatis · & hoc ē quod maxime ad arctā desponsatōnis tue ptineat · q̄ ille qui in futuro se tibi videndum & ꝑpetuo possidendum dabit · nunc aliquādo ut quādulcis sit agnoscas · se tibi ad gustandum p̄bet · Simul etiā vt ite rim de absentia eius cōsoleris · quādo eius visitatō ne ne deficias incessāter reficeris · ¶ Actor

Hec ō scriptis magistri hugonis ad p̄sens excepta

sufficiant · Nam de libris eius de sacramentis et ex cō mēcarijs sup gerarchiam & ceteris ei? opuscul' plurima ceteris opibus nostris locis ꝓruis inseruimus · Nunc igit̄ ad ordinē historie redeam? ·

¶ Continentia · xxviij · libri ·

OCtauus liber cōtinet historiam xxvj · annor̄ p tempa duor̄ imparorum s · lotharij secundi · Conradi tercij · Interhec flores hugonis de foilleto corbeiensis monachi · Flores etiā quosdā richardi pisiēb sācti victoris canonici Et visionē tūdali · Habet · ca · cxxviii ·

DE impio lotharij secundi ·i·
De restinctōne sacri ignis in ecclesia beati marie suessionensis ·ii·
De muliere quadā que ibi sanata est ·iii·
De puero quodam & alia muliere ·iiii·
De ceteris euentibus illius tpis ·v·
De innocentio secundo & antipapa petro leonis & quibusdam alijs ·vi·
De pfectu nouellarum religionum eiusdem temporis ·vii·
De sancto hugone grānopolitano & bonis eius initijs ·viii·
De quodam ab igne sacro p beatā mariam magdalenam liberato ·ix·
De miraculo per beatam virginem in eodem hoīe cōsūmato ·x·
Qualiter idem homo reclusus dyabolum visibilit̄ expugnauit · ·xi·
De sacris moribus predicti hugonis & obitu eiusdem · ·xii·
De scismate aq̄tanie & alijs q̄busdā · ·xiii·
De legatōne beati bernardi cū epo carnotēsi · xiiii·
De fine tpm lotharij & impio oradi tercij ·xv·
De quibusdā euētib? illius tpis ·xvi·
De petro abaelardo & heresibus eius ·xvii·
De obitu hugonis parisiensis & libro de claustro anime ·xviii·
De quattuor occasionibus peccādi que claustralibus fugiēde sunt ·xix·
De securitate claustri & piculis seculi ·xx·
Q̄ vita claustralis & paupi sit abundans & sufficiens mediocri ·xxi·
Q̄ eadē etiā diuiti sit tolerabilis ·xxii·
Q̄ larga sit infirmis ·xxiii·
Q̄ etiam ꝓpatiēs sit delicatis ·xxiiii·
Q̄ moderata sit fortioribus ·xxv·
Q̄ misericors sit penitentibus ·xxvi·
Q̄ puersis sit seuera ·xxvii·
Q̄ bonis sit optima ·xxviii·
De falsis claustralib? & ordinatōne claustri · xxix·
De edificijs & possessionib? monasterij ·xxx·
De cibo claustralium ·xxxi·
De habitu & labore fratr̄ et de p̄latis ·xxxii·
De · xij · abusionibus claustri et primo de p̄lato negligente ·xxxiii·
Adhuc de eodē ·xxxiiii·
De discipulo inobediēte ·xxxv·
De iuuene ocioso ·xxxvi·
De sene obstinato ·xxxvii·
Adhuc de eodem ·xxxviii·
De monacho curiali et causidico ·xxxix
De habitu p̄cioso in monacho ·xl·
De cibo exquisito ·xli·
De rnmoribus in claustro ·xlii·
De lite in capitulo ·xliii·
Adhuc de eodem ·xliiii·

De dissolutõne ím choro ·xlv·
De irreuerẽtia circa altare ·xlvi·
Adhuc de eodẽ ·xlvii·
Item de eodẽ ·xlviii·
De claustro anime et eius lateribus ·xlix·
De receptaculo hospitum ·l·
De capitulo et labore manuum ·li·
De refectorio ·lii·
De dormitorio ·liii·
De oratorio et modo orãdi ·liiii
De reconciliatõne penitẽtis ·lv
De lectulo ꝑemplatõnis ·lvi·
De claustro celesti et eius dispositõne ·lvii·
De richardo pisiensi et scriptis eius ·lviii
Moral'ei? expositõ de vxoꝛib? & filijs iacob ·lix·
De quattuoꝛ filijs lye· i·affectõnis ·lx
Q; rachel· i·ratõ primo suscepit filios ex bala· id est ex ymaginatõne ·lxi·
De duplici ymaginatõne ·lxii
De duobus filijs bale ·lxiii·
De officõ dan ·lxiiii
De officõ neptalim ·lxv·
De duobus filijs zelphe ·lxvi·
De officõ ruben & mãdragoꝛis eius ·lxvii
De quattuoꝛ filijs ãcille ; & officõ eoꝝ ·lxviii
De oꝛtu ysachar & eius officõ ·lxix·
De oꝛtu zabulõ & eius officõ ·lxx·
Adhuc de officõ zabulõ· i· veri zelatoꝛis ·lxxi·
De oꝛtu dine ·lxxii·
Cur post zabulõ oꝛta sit ·lxxiii
De coꝛruptõne eiusdẽ ·lxxiiii
De bello fratrum eiusdẽ oꝛta sichẽ ·lxxv·
De oꝛtu ioseph ím quo designatur gratia discretõnis ·lxxvi
De oꝛtu beniamín ĩ quo ẽ gra ꝺemplatõnis· lxxvii·
De monte ꝺemplatõnis & eius ascẽsu lxxviii
Qualiẽ hõ scire posiit· an illuc ascẽderit ·lxxix
Qualiter illic ad tonitruum vocis diuĩe cadit auditoꝛ ·lxxx·
Qualiẽ hõ ꝓparet coꝛ suũ ad illũ ascensũ ·lxxxi·
De duobus ꝺemplatõnis generibus ·lxxxii·
De quibusdam incidentibus ·lxxxiii
De reuelatõne inferni facta guillerino ·lxxxiiii
De visiõe guillerimi pueri a iudeis crucifixi· lxxxv
De cõcilio remensi & gilberto poꝛrete ·lxxxvi·
De fame & pestilẽtijs illius tꝑis ·lxxxvii·
De raptu anime tũdali & eius visione ·lxxxviii
De aspectu demonũ & ãgeli q̃ duxit eos ·lxxxix
De valle hoꝛribili & ponte angusto ·xc·
De bestia mõstruosa & terꝛibili ·xci·
De stagno tẽpestuoso & ponte piculoso ·xcii
De furno flamiuomo ·xciii
De bestia alata & stagno ogelatu ·xciiii
De falle fabꝛoꝝ ·xcv
De puteo infernali ·xcvi
De pricipe tenebꝛaꝝ & socijs eius ím penis ·xcvii
De statu mediocri bonoꝝ & malorum ·xcviii·
De statu coꝛmarthi regis ·xcix·
De visione glorie sanctoꝝ ·c·
Item de eodem ·ci·
Adhuc de eodem ·cii·
De q̃ttuoꝛ epis quos ibi tũdalus ognouit ·ciii
Deredítu anime tũdali ad coꝛpus ·ciiii·
De sancto malachia archiepiscopo ·cv·
De bonis eius initijs ·cvi·
De soꝛoꝛe sua moꝛtua ꝓ eũ deo reconciliata ·cvii
De monasterio ab eo constructo & quibusdã eius miraculis ·cviii·
De actibus eius in episcopatu suscepto ·cix·
De archiepiscopatu quem muitus accepit ·cx·
De vltõne celesti ím eius aduersarios ·cxi·
De ígressu eiꝰ ĩ vrbẽ & de vigello scísmatico·cxii
De vmbicta dei ím eius detractoꝛes ·cxiii·
De spiritu eius pꝛophetico & transitu per claraz uallem ·cxiiii·
De miraculis eiusdem ·cxv·
De mirabili ac singulari vita ·cxvi
Item de miraculis eiusdem ·cxvii·
Adhuc de eodem ·cxviii
Item de eodem ·cxix·
De oratorio lapideo quod edificauit· & pena maledici eius ·cxx·
Item de miraculis eiusdem ·cxxi
Qualiter locum & diem sepulture sue ꝑelegit & illuc puenit ·cxxii·
De felici transitu eiusdem ·cxxiii
De sancto petro tarentasiensi episcopo ·cxxiiii
De quadã mirabili muliere ab eo curata ·cxxv·
De ceteris euentibus illius temporis ·cxxvi
Adhuc de eodem ·cxxvii
De vxoꝛibus regis ludowici & moꝛte conradi terci· ·cxxviii·

·I. De impio lotharij scõi· Ex cronicis

Efũcto (vt dictũ ẽ) hẽrico impatoꝛe· legati apostolice sedis & archiepi cum epis & optimatib? impij ex cõdicto oueniẽtes maguntie· cõsultant sibi & toti romano imperio de substituẽdo rege· Lotharius itaq; dux saxonum vir sapiẽs & industrius & ecclesiastico iuri deuotus· ꝑpotens diuitijs & victoꝛijs· omniuz assensu eligit· & a friderico archiꝑsule colonienſi benedicit & vngit omni clero & populo festiuz epincheon acclamãtibus· Igit anno domini· M· c· xxvij· Mundi· s· quitimillesimo· xc· impauit lotharius qui & lincherius ãnis· xj· Anno primo regni sui contra bohemos vadens quoꝛundam suoꝝ principum traditõne magnã stragẽ militũ passus est· quingẽtis videlicet & ·xl· occis· In siria hoc anno exercit? dei bis aggressus est saracenos· In primo ꝓlio de paganis ceciderũt duomilia & quingẽti de xꝑianis solũmodo· xv· In secundo aũt nõ m eruentã victoriã habuerũt xꝑiani· Sed q̃uis plurima ꝑs eoꝝ appetierit· tamẽ auxilio dei roborati absq; numero hostes ꝓtriuerũt & vicerũt· karolus comes flãdrensiũ ꝓditõne quoꝛũdam optimatum suoꝝũ quibus ꝓ zelo iusticie exosus erat· bruges ím ecclesia sancti donaciani martiris oꝛãs interfectus est· sed hoꝛrenda aĩaduersione vindicat? Proditoꝛes em̃ cum capti fuissent aut exilio exterminati aut ꝓcussi gladio· aut patibulo affixi· aut ꝓcipitõ elisi· aut duello ꝙicti & rotis alligati vix aliquo euadente omnes pierunt· ·II·

De restinctõne sacri ignis ím ecclesia beate marie suessionis·

Ano sequẽti· s· anno domini· M· c· xxviij· multi de pago suessionico sacro igne accensi· ad ecclesiã beate dei genitricis marie ím ciuitate suessoꝝ sitã ꝺuenerunt· ibiq; diebus paucis misericoꝛdiã di & beate virginis succursũ ꝓsolantes sicut plenius refert libellus eoꝝundem

miraculorum salutē ipius meritis ac ꝓcib⁹ ꝙsecuti sunt ita vt intra ·xv· dies ·c· & tres nominatim ab hoc igne restinguerent· et tres puelle distorte sanitati redderentur ¶ Hugo farsitus Nam aduersarie potestati ꝓcessū erat ꝓcutē multos plaga inuisibili diuēse etatis & sex⁹ ·ita ut semel succensa eoꝝ corpa cū intolerabili cruciatu arderēt· Est aūt morbus hic tabific⁹ sub extēta liuēti cute carnem ab ossib⁹ sepans & cōsumēs ex mora tpis augmenta dolorū & ardoris capiēs ꝑ singula momēta cogit mibos mori sꝫ desiderātibus mortē illa nō venit· donec depastis artubus ignis ille celer & pestifer inuadit mēbra vitalia· & quod valde mirum est ·ignis hic sine caloꝛe validus ad ꝙsumēdum tanto frigoꝛe velut glaciali ꝓfundit mibabiles vt nullis remedijs possint calefieri· Item qđ nō min⁹ est mirabile exquo diuina gratia restinctus fuerit fugato mortali frigoꝛe tantus caloꝛ in eisdē ptib⁹ egros puadit· vt morbus cancri eidem feruori p se pe se societ· nisi medicamētis occurraē· Sex dieb⁹ mense septmebꝛi in ecclesia beate virginis fuerunt Ad ꝓces aūt populi de alijs ecclesijs & de maioꝛi ecclesia in eandē ecclesiā ꝙcurrētis affuit· beata dei genitrix trahēs secum foꝛtia agmina sanctoꝝ spirituū· ad cui⁹ ꝑsentiā foꝛmidaret ifenrus & pauerent poꝛte mortis· Cuius aduentus ꝑcurſoꝛ tā magnus tremoꝛ ecclesiā repleuit vt terꝛemotum esse factū aut ecclesiā a fundamētis ꝙcussaꝫ arbitrātes fugerēt omnes· sed vbi nihil piculi adesse sēserūt reuersi· omnē aꝛdoꝛē languentiū extinctū & omēꝫ dolorem esse ꝙsopitū celerꝛima suauitate collata īueniunt· Aiunt a quibusdā ex languentib⁹ pridie huius beneficij celitus dati visas esse celit⁹ copiosas claritates p fenestras ecclesie vitreas illapsas quasi quedā ꝑconia largitōnis subsequētis· Intra xv· dies nominati annotati sunt ·c· & tres ab hoc igne restincti· Sed vt plurimi asseuerāt stellas mire magnitudinis tenebꝛosam noctis caliginē vltra ecclesiam ꝑsequēdo effugasse. ·III· ¶ De quadā muliere ibi sanata·

MVlier quedā nomine gundꝛada virū habens nomīe theodoꝛicū ꝛomanēs in ripaꝛia vltra axonam fluuiū qui ꝑterlabit̄ vꝛbem suessionū de villa que dicit̄ audigutturis īmē ceteros venerat ad ecclesiā· cuius faciē ignis ille depauerat· & nasum & labium supius qđ naso subiacet vsꝫ ad maxillas & gingiuas & dentes molares· & extinctus est ignis a facie eius· Sed oīi occurſanti iam molesta & odiosa fiebat· grauisꝫ oībus etiā suis ad videndū Itaqꝫ ꝓpulsa est totā faciem ꝑter oculos madenti pāniculo velare· Redit ad ecclesiam beate virginis· factaqꝫ cādela quā offerret iuit dꝛmitū· eadē nocte matꝛius euigilās sensit laxatum fluitare pāniculum· quē dum restrīgere sursumqꝫ reducere nitit̄ & parum ꝑficit· coacta est circūiacentiū implozare auxiliū· qui dū morantur somno vel frigoꝛe tardi ·illa poscit lucēnā accendi· & sibi auxilium ferꝛi· Sensitqꝫ interī carnem sub digitis & pāniculo ꝑssam imolescere· & nesciebat quia caro est nasi & labij reformata· Dumqꝫ sepius reducit pannū· sepiusqꝫ ꝑinde attractat creaturā nouiter plasmataꝫ· Clamauit ter magna voce· Deus & sancta maria adiuua· Ad quā vocē excitati & turbati qui aderāt· maturius inferūt lumen & vident nasum & labium nouiter formatū

·IIII· ¶ De puero quodam & alia muliere

QVidā puer ānoꝛum ·xj· pecoꝛū custos ardens pedibus a matre sua aduectus est· remedioqꝫ doloꝛis intra paucos dies acꝛepto· ad domū reuectus est· Erat aūt de vallib⁹ Sed dum puer idem nutu diuino nō īmemoꝛ tāti beneficij· desiderio visende domus beate virginis flagitaret· & sup hoc quotidie molestus matrē pugeꝛet· & illa penitus non acquiesceret· Redeat inquit in me infirmitas· vt necesse habeā illuc referri· quod & factum est· Relatus igit̄ a matre illuc ad ingressum ꝓcessionis matris ecclesie excussus a quiete in gratiarū actōibus rupit clamoꝛib⁹ ethera· narꝛauitqꝫ omnib⁹ raptum se fuisse ante deum & dei genitricem ꝑ populo supplicantē vidisse vt dignaret̄ deus hunc moꝛbū a populo auertere & euertere· Et hāc scintillā que acciderat auferꝛe· et hoc responsum a filio suo benigne accepisse· Mare tu es maris stella· fiat omnis voluntas tua· Dumqꝫ iterū eadem virgo quereret̄ sup domo sua que vil' & abiecta p̄ ceteris erat· audiuit a filio suo qꝫ de trāſ mare & de trās renum faceret pecuniā afferꝛi· de qua domus eius edificaret̄· & in omniuꝫ oculis intuentiū claritate magna et gloꝛia illustraret eam· Populo etiā suessionēsi mala euenire ex pte dei p̄dixit· quia sue genitricis ecclesiā nō reficeret· Et quidē multos ex eadē vꝛbe ignis inuasit· Que et qualia restēt nescimus· Idem puer parum post se moꝛiturū testatus est· et sic euenit· nō enim mensem supuixit· Mirum autē valde de hoc puero erat· qꝫ ab initō mundi omnē hist̄oriā retexens totā narꝛatōem suā cursim rigmice digerebat· Textum euāgelij et actus dommi sic oꝛdine recensebat· tanq̄ omnia in libꝛo legeret· et dictata ab alijs ꝓnunciaret· De ioseph quoqꝫ viro beate virginis inter cetera ait· Qui tenet sceptrū floꝛētis virge custos erat glorioſe puelle· Hec narꝛabat clausis oculis tanq̄ lucē transitoꝛiā exosus· laicis et illiteratis vix dignabaē facere verbum· tanq̄ ignorantiā eoꝝ ꝓtesus· Eius mortui coꝛpus tāta gra ꝑfudit· vt cādoꝛe et claritate vultus āgelicū nescio quid et diuinū signaret· Apud villā que dicit̄ cala in terꝛitoꝛio suessionēsi· que possessio est matris ecclesie beatoꝝ martirum geruasij et ꝓtbasij mulier ob ꝓt⁹ difficultatē laboꝛās ꝓtinuis trib⁹ h ebdomadis piclitabaē· ꝑsuasaqꝫ a quicinis mulieꝛib⁹ senudis pedibus iturā ad sanctā mariā suessionis veit et liberata est sed oꝛdine stupēdo· Nā primum extero suo emisit tres lapides· Primū in magnitudine oui anserini· scōm fere in magnitudīe oui galline· et tercius non minoꝛ aliqua nuce erat· His lapidibus effusis· statim sequit̄ ꝓtus infantis· qui et gratiā baptismi accepit· et paucos dies supuixit·

·V· ¶ De ceteris cuētibus illius tempis·

Cronographus·

ANno p̄notato laudūni in ecclesia sancti iohānis consilio regis et principū monialibus que male infames erant eiectis· et monachis in earū locū substitutis· Drogo religione et facundia venerabilis⁹ a bartholomeo epo pꝛimus abbas oꝛdinaē· qui postmodū a papa innocētio rome ostiensis epūs cardinalis ꝙsecraē Helimādus Anno sequēti cenobiū vsicampi fundatur· Post honoꝛiū sedit rome innocentius scōus papa lxix· ānis· xiiij· Contra quē ꝑ ꝓtentōem oꝛdinat⁹ ē petrus leonis· Ad cuius sci smatis pestē sedandaꝫ vocatus a clareualle sanctus bernhardus multuꝫ laboꝛauit· et multum ꝑfecit· Hic cū esset aliquādo

in vrbe nouiomo in domo simonis episcopi·adductus est ad eum heruetus de bangētō puer admodum gratiosus ortus ex regio sanguine et ipsius epi nepos· De quo sequēti nocte famulo suo xp̄s ostendit·quod erat post tempa longa futuruz·Si quidē videbaē sibi tanq̄ in missarū celebratōne angelo cuidā pacis osculū dare quod ad puez deferretur·Nec dubius de reuelatōne eundē heruetiuz renunciaturū seculo & futuz aliquādo deuotum xp̄i famulū p̄mittebat·quē postea venerabilis walerānus primus abbas vsticāpi monachū fecit & angelico functus officō pacē quā ex ore patris sancti ipse suscepat·p̄municauit heruetio · qui etiam p̄dicto walerāno in regimīe vsticāpi successit· & nouissime obitum suum immimentē san? adhuc & incolumis eodem walerāno sibi p reuelatōez annūciāte p̄sciuit·atq; p̄dixit· ·VI· De innocentō·ij·& ātipapa petro leonis & quibusdam alijs·

Innocentij fama & vita & sciētia digna summo sacerdotō habebaē·Petrus autē leonis ad hunc honoris apicem ābiens·a suis fautoribus p̄cio corruptis nominat? est anacletus·Cōgregauerat sane opes innumeras tā in exactōnibus curie q̄ in legationū negociatōnib? quas ad expectatas nundinas reseruauerat·Insuper & patrū census āpla ageries eatenus sigillata modo distributa in populū ad fas & nefas venalem armauerat plebē·Quib? erogatis·donaria regum in ornamētis ecclesie ab ipis euulsit altaribus & cum calices frāgere·& crucifixos aureos membratim diuidere ipī p̄phani xp̄iani vel erubescerēt vel timerēt·q̄siti sunt iudei qui vasa sacra & ymagines deo dicatas audacter p̄minuerēt· Conuocato interea apud stāpas cōcilio·sanctus bernard? innocentium suscipi psuasit·Petro igiē ob pentelesue fortitudinē apud sanctū petrū cōmorāte·Innocentius romā egressus in gallias p̄fiscit·et ecclesia gallicana sibi adherēte cōcilium celebraē in papā confirmaē·& petrus ab omnib? gallie atq; gēmanie epis anathematizaē·Igiē innocēti? aureliani bonorifice a ludowico rege frācorum suscept? est·inde carnotū deductus est a gaufrido carnotensi epo magnarū virtutum viro·vbi occurrit ei henricus rex anglor·cenobiū apud bellū montem fundaē·sub abbate primo alexādro a viro venerabili roberto de cādos· Cronographus· Anno domini·M·xxxj·Philippus puer filius ludowici nuper in regē frācorum vnctus dum in ciuitate pisius equo vehiē·porcus equi pedibus se forte submittēs equā sup ip̄m dedit p̄cipitē·& de ei? sbita & miseranda morte francis luctū induxit·

Helinandus· Tunc synodus magna remis celebraē a papa innocētio·in qua multis ad honorez di dispositis·regē ludowicū p philippo fratre quē de equo eiectum porcus occiderat viuente adhuc patre coronauit in regē·Idem innocētius monasterii sancti medardi suessione qō est trās fluuiuz situm ōdicauit·Affuit inter ceteros mulier de pago laudunensi·que cū aliis monasteriū beate virginis ingressura p̄cessit·sed virtute visibili ab ingressu repulsa est·tūc nimio pauore cepit vexari & toto corpe tremere·Confessa vero & absoluta ingressū p̄meruit· Cronographus·Ipo anno ecclesia sācti medardi suessionis ab innocentō papa dsecraē ·VII· De p̄fectu nouellarū religionū eiusdem tēporis·

His tpibus ordo canonic? p̄monstratēsiū & monastic? cisterciēsiū quasi due oliue in dspectu domini pietatis lumē & deuotōnis pinguedinē mundo ministrabāt & q̄si vites fructifere religionis palmites circunquaq; p̄pagabant·Eratq; circa hec tpa pulcra ac decora facies ecclesie diuersor ordinū ac professi onū circūdata varietate·dum hinc p̄monstratēses·hinc cisterciēses·hincinde cluniacenses monachi·tū etiā diuersi habitus & p̄fessionis sanctimoniales & mulieres deo deuote in continentia atq; pauptate sub obedientie iugo regulariter viuentes feruore religionis mutuo p̄uocarent & noua certatim diuersis in locis monasteria fundarent·Cum his etiā monachi cartusienses & ipī paulatim pullulabant· qui p̄ ceteris otinentes pesti auaricie q̄plurimos sub religionis habitu laborare & anhelare videntes terminos posuerūt·dum certū numerū hominū aīmaliumq; possessionū quē eis p̄tergredi nullo modo liceat statuerunt·& ipī singulas singulis cellulas habentes·ac raro vel ob dei cultuz vel etiā ob mutuum ī caritate solatiū cōuenientes p̄fectius mori mundo & ceteris tanto diligentius quāto secreti? deo viuere elegerūt·Adhoc etiā milites tēpli hierosolimitani·fratres quoq; de hospitali sub religioso habitu otinenter viuentes vbiq; se multiplicādo diffundebāt·& que poterāt vel de laborib? p̄prijs vel de fidelium elimosinis ad opus deo militantium & infirmor quotcūq; ac paupum hierosolimā mittebāt·sed & p̄sules ecclesiarū ac p̄mcipes seculi p̄mptissime ānuebāt·vel etiā spoute offerebāt terras·p̄ta·nemora·& cetera que monasteriis edificādis necessaria erant ·Ecclesia sancte marie in episcopio totaq; pene ciuitas nouiomensium incendio p̄flagrauit·iusto vt fertur in fortunio·quia summū pontificē innocentiū verbis irrisorijs multi eorū exhonorauerūt·Clareuallis duo cenobia vno die p̄ducit·s·longipontē & rieuallez & post paucos menses etiā vācellas· ·VIII·

De sancto hugone gratianopolitano & bonis eius initijs·

Anno sequēti·s·anno domini·M·c·xxxij obijt vir sanctus hugo grānopolitanus epus·cuius religiosā admodū vitam cōscripsit guigo prior cartusie Actor Huius hugonis mater (vt refert p̄fatus guigo) dicere solita erat·quia dum p̄gnans suis eum ferret visceribus visum sibi p somniū fuerat elegantē creasse puerū quē sistendo dei aspectibus sancti ī quib? & beatus erat petrus deferebant in celum·Hinc factum est eadem annuente vt discendis applicareē literis Spabatur em̄ nec frustra singularis apud deū gratie futurus & meriti· Congessit em̄ in illū diuina gratia p̄plurima virtutū ornamēta·que p singulos dispta plurimos illustres sufficienter facere possent atq; p aspicuos Si em̄ laudaē castitas·qs illo mundior·Si sermonis veritas quis ī loquēdo cautior·Si dei caritas·quis feruētior·Si p̄ximi ·quis benignior·Si humilitas·quis deiectior· Si elemosina·quis largior·Si oratō·quis deuotior·Si lacrimarum fluor·in quo effusior·Si contemplatō in quo sublimior·Si tolerantia·quis in tribulatione fortior·Si iusticia·quis districtor·Si prudentia·quis circūspectior·Si tpātia quis moderatior·Exceptis his que clero & plebi p eum bona puenerūt beremus carthusie·calesiensis·abbatia excubiaruz·beremus regulariū canonicorū·et apud mifennū

& apud sanctū gregoriū dom?·ipo annuēte cepē runt·ipoqz spiritualiter & corpaliter fouēte ꝓfe cerunt· Hic vt legit̄ in solitudine cartusie deū sue dignatōi ostruentē habitaculū vidit p somnium stellasqz septem sibi pstātes itineris ducatū· Et ec ce sanctitatis ei? odore tracti ad ipm veniūt· vij viri qui omnes vno desiderio succēsi locum bere= mitice vite ꝙgruū querebāt· nec dūqz repperant· Hoz primus fuit magister bruno vir religione sci entiaqz famosissim? alij quattuor litterati· duoqz laī= ci· Quos sanctus hugo gratāter suscepit· & voti ꝓpotes fecit· Ipo nāqz ꝓsulente· iuuāte· comitante carthusie solitudinē itrauerūt atqz extruxerūt Sic cepit ordo carthusienꝭ puritate mētium· ac theo= rie studio singularis· ·IX· ¶ De quodā abigne sacro p beatā mariā magdalenā liberatam

Vius hugonis tpibus videt̄ accidisse mi raculum p beatā mariā magdalenā factū quod ī quodā puo mariali reppi scriptū in hunc modum· Vir quidā puignū habuit· q̄ duz ei bubulci ferret officiū dies beate marie magdale ne obuenit· quā idem iuuenis nomine petr? indi= ctōne sacerdotali cum audisset ope forensi inhibi tam vitrico agricultuz impanti· reuerentiā vetite solēnitatis obiecit· sed vitrici iurgātis impiuz vi cit· Itaqz boues aratro subiungēs cum ipius opis atqz animaliū execratōne ꝓsequit̄· Cunqz cepta iu genibus maledictis illapidat iutile sibi exauditur ad votum· Nā boues & vtēsilia motis subitaneo tonit ru elementis· fulmīe absumunt̄· & ipe q̄ hoc fieri exegerat imprecādo attrociori supplicō et di= uturniori addicit̄· Eadē em̄ celestis flama q̄ bruta ligneaqz vorauerat· eius pedi ex templo subripuit quē in breui cum redidisz exesum· tibiā quoqz pua dens cruris ꝑter supma corripuit· carnes quoqz vorās neruorum duricia tabidis fluorib? latescēte ossa retexerat· eadēqz casu quotidiano vsqz ad ge niculū hac illac dispserat· Cū igit̄ ꝑ misera sua ha= bitudine putori & pudori suis essz pentib? ad q̄n dam ecclesiā beate marie magdalene nomine dedi catā· offerri se fec̄· vt cui? temerata festiuitas occa sio punitōis extiterat remedij causa rursus existat Itaqz sacer ignis qui ptes iam corpis supiores atti gerat· merito illius extinct? est· que ad pedes hie su xpi ocupiscentiaz ignem lacrimis extīguere me ruerat· ·X· ¶ De miraculo p beatā vir= ginem in eodē nomīe ꝙsummato·

Interea vni? expientia pietatis iam iāqz maiora p̄sumēs· cum adhuc extre mis p= tibus prsus esset mutilis· operit quādaz dei genitricis ecclesiā celebrib? vbiqz dici miracu lis insignē que habebat & ypoliti martiris memo riam· Ad hāc cum se deuehi impetrasset· cepit ibi crebris obsecratōnibus interpellare mūdi reginaz vt quod alijs valentioribꝰ impēdebat sibi prsus impoti non negaret· Miles aūt quidā sepe intuēs eum basilicā reptādo subire elemosine causa· in do mū ppriā declinare psuasit· vbi cum aliquādiu re= sedisset· pedisseqz nescio quid acture a camera no ctu in domū exteriorē deueniunt· & petrū crebris planctibus ingemiscentē subaudiunt· quoz gemi tuum hec causa fuerat· virgo maria cū beato ypoli to in visione stratui eius astiterat· que vt iacenti videbat̄ impabat· restitue inquit cum ātiqno vigo ri· Martir vero impanti obsecundās humilit̄· crus tybiā pedēqz quaq̄versum olim spsa diuinitus ad instar future resurrectōnis in puncto ꝓpactare = colligēs corpi eius qua ī surculū arbori cepit sub iungere· In qua insertōne tātis torquebat̄ arbori= bus vt non sine clamoribꝰ subsistēdo· crebris quo qz rictibus & membroz motibus quid patereꝰ i dicaret· Iruūt igit̄ ancille· & illato adiacētis cubi le faro ·dum hac illacqz dispiciūt· duos habere pe des & duo crura petrū repiunt· Exquo intuitu tā tus eas stupor ilico inuasit vt non se eas esse q̄ ve nerāt· sed mutari ī alteras estimarēt· Cōtrectabāt tamen & vera mēbra que tetigerāt sentiebāt· Tā dem difficilime excitatus cū apperuisset oculos bea tā cum martire virginē adhuc estimabat astantes quibus visibiliter absentatis interrogat? a feminis quis sibi restituisset amissa· rem retulit· multosqz in admiratōem adduxit· ·XI· ¶ Qualiter idē homo reclusus diabolū visibiliter expugnauit

Erat autem hic homo oriund? ex granno politano terzitorio Qui cum ꝑ tāta gra tia sibi impēsa· quā deo redderet vicem cogitaret· Ad hoc tādem aīm appulit· vt soli deo victurus sub reclusione secederet· Itaqz dū dīne speculatōni sic vacaret· inuenit dyabolus ptra eī? immunitatē quid machinaz ingereret· Quadā em̄ nocte dum sese cubitū deponeret inopīate ad pu rum sine illusiōe spēs immo vera effigies mulieris sibi apparet· que mēbra corpis impudēter intēdens ad fedos vsus p̄missis lenocinijs moliebat̄ allicere Porro blandicijs minus agens· hominē terzore ma ctabat· & cum neutro posset manib? iectis pelli cere vi volebat· Omnib? igit̄ noctib? se femīa illa pbebat & intātum euz fatigabat· vt mane ad se ve nientibus visitādi gratia respondere vix valebat· vix id quod ꝓpetrabat̄ edicere· Būqz multis quod ab eo ferebat̄ veniret ī scrupulū· accidit illi castro supuenire munanēsem epm̄· Eadem nocte quidaz equites cum cereis suis p reuerētia basilice cui il le appendicem habebat cellulā in vestibulo ipi? vi gilabāt· Et ecce in edicula strepitū audiētes ad fe nestrā venerūt· intro pspiciūt· & ī medio pflictū petri & mulieris attendūt· Quoz ille p̄sentia ro boratioꝰ iamiā lassabūdus exclamabat· stolā ab ec clesia sacerdotalē ocius exhiberi· qua sibi raptim vecta dyabolice illius pelicis collum implicuit· ita vt eam pauimēto ꝓsterneret· ac penitus suffo caret· Hoc in crastinū milites epo referūt· Adest epus· victoriā stupet· quā p petrū exercuit deus Clientes ꝓprios dirigit qui tecto retecto & fune dimisso genuqz innexo anū īgentissimā extraxerūt & seuis ignibus ocremandā ab opido abduxerunt Postꝙ aūt eā petrus effocauit incellula· tantus fe tor ipm qui sacris illam armis pemerat & astātes obsedit· vt nemini ambiguū foret cadauer turpis sime cuiusdam extitisse quod dyabolus induisset· Huic opinioni hoc etiam p̄stat argumentū quod ī fenestrula latrinaz p quam illa irruere ꝙsueuerat pāni scissi ac putridi repti sunt· Quis em̄ hos esse putauerit nisi quos impurissimū illud ī obuolutio ne sua cadauer habuerat· ·XII· ¶ De sacris moribus predicti hugonis & obitu eiusdez gygo·

Sanctus autem hugo q̄uis multis virtu tibus adornatus· & ecclesie dei multum pficuus semp tamen impfectōem suam cogitans epalem sarcinā omnino exuere· & quieti anime vacare desiderauit· quo desiderio ab initio sue promotōnis vsqz ad mortem non caruit· Vnde & sup hoc legatoz ad papam honorīū misit· Et cū

postulata nō impetrasset·ipemet quāq; morbis & senectute grauatus euntē papā adijt·rogans & obtestans dari senectuti sue licentiā quiet·cēdi sed obtinere nō potuit·Defuncto aūt honorio & succedente innocentō·cum petrus leonis cognatorū suffultus ꝓsidijs q̄ certe tam ipe q; pat eius sācto hugoni multas olī veneratōnes & obsequia ꝓstiterūt aduersus innocentiū caput erexisset·itez tñ vir sanctus hugo nec amicicia flexus·nec potētia territus·sed zelo dei ductus q̄uis morbis & erate cōsumptus prexit amiciū vt eundē cum alijs epis excōmunicaret scismaticū·Innocētio aūt eiusdem petri declināte psecutōnes & gallias ingresso·occurrit ei sanct⁹ hugo lacrimis rogās & obsecrās quod ab anteceſſori suo petijt·sed nec sic quidem obtinuit·Credebaē em̄ q; sola auctoritate & exemplo pl⁹ posset ꝓdesse plebi sbiecte cbilis & egrotus q; quilibet alius licet robustus & sanus·Ab hoc tempe cepit magis in dies deficere·& molestijs ocrescentibus morti ꝓpinquare·Aderāt ei viri religiosi de carthusia ac de calensiēsi & excubiarum domibus ad seruiendū·nec vlla ꝓrsus ꝓsona secularis ad eius admittebaē obsequiū·Siquid opus habebat non a quoq; seruientiū iubēdo tanq; dñs·sed humiliter rogādo ꝓpter deum diuinā remuneratōem ei ꝓcando poscebat·Videre autē vel ociosis verbis vacare succeſſores suos nequaq; sustinebat·sed statim hocip̄m seuissima increpatōne frenabat·asserēs tpa fletibus debita·& ipa lamentis occupāda nec cachinnis & nugarū relatōib⁹ terenda·Obijt autē anno domini·M·c·xxxij·etatis sue annimus·lxxx·cōsecratōnis eiusdem anim⁹·lij·kl'.aprilis·vj·feria ante ramos palmarū·Ex cronicis·Eodem āno lincherius impator expeditōez in ytaliā pat·cum epis & archiepis innocentiū papam romā deducens contra petrū leonis qui monasteriū sancti petri munierat·ip̄m in episcopum latrianensi in sede pōtificali potenter collocat·Ipz vero lincherius innocenti⁹ ibidē ꝓsecrat impatorez

·XIII· De quibusdā euentib⁹ & scismate aquitanie

Cronographus·

ANno domini·M·c·xxxv·Monasteriū de prato fundatū est·Prima plantatō quaz pater walerānus ex ꝓpria domo ꝓtulit·Eodem anno rex āglie henricus obijt·cui stephanus ex sorore nepos in regno succedit·sz magna regni pte mutilatus·non post multū tpis totā northmanniā amittit·Nā filia regis henrici matildis que primo nupserat·(vt supradictū est) hērico impatori·postmodū gaufrido ātegauēsi comiti·ope ludowici regis frācorū northmānie ducatū occupat·& in ipa āglia magnas ei molestias & calamitates suscitat·quē etiā postea bello cepit·sz ꝓ comite fratre suo roberto eundē relaxauit·Vent⁹ nimius·iij·kl'·nouembris fuit·qui turres & edificia multa diruit·Eodē anno guillerus comes pictauēsis ad sanctū iacobū ꝓficiscaē·& in·vj·feria pasce ue in ecclesia beati iacobi moriē·& āte altare sepelitur·qui moriturus ꝓceres suos quos secū habebat ꝓtestaē vt filia sua maior alienoris ludowico regi francoz cum aquitanie ducatu vxor tradaē·quā ꝓdictus ludowicus apud burdegalā cū optimatibus regni ꝓsentibus iungit sibi nuptijs solēnib⁹ Cuius pater ludowicus intra eundē fere mensem apud ꝓsius defunctus in ecclesia beati dyonisij āte corpus illius est sepultus·kl' augusti·xxviij· āno regni sui·Florebat hoc tpe theobald⁹ comes cāpanie pater orphanorū & iudex viduarū·oculus cecorum ac pes claudorū·singulariter munificus in paupibus sustentādis·in extruēdis monasteriis·et erga religiosos quosq; largitate incōparabilis·Hic genuit comites henricū & theobaldū ac stephanū Guilleruz quoq; archiep̄m remēsem filias etiā plurimas habuit quarū vltimā nomīe adelā ludowic⁹ rex post in vxorem accepit·ex qua filiū nomīe philippum successorē regni suscepit·Florebat & guillerus comes niuernens vir iusticia & honestate insignis·cuius deuotō mira postmodū emicait·duz ex potente seculi principe factus est in carthusia humilimus paup christi·Helinandus·Laborabat eo tpe sub scismaticoz oppressione tota burgundens ꝓuincia·& non erat in aquitania qui posset resistere principi cuius animū mourauerat deus·qui p suadente gerardo engolismēsi epo & instillāte in cor eius semina dissensionis·factus erat scismatis defensor & auctor·Hic gerardus misit ad petrum leonis vt ei legatōem cederet & ipe ei fidelitate iurata obediret·Insup & principē terre et quoscunq; posset ad eius impium inclinarz·Gaufridus homo ꝓditōnis locum se inuenisse in quo dilataret malicia suam·cito annuit & libēter·et misit ad eum gilonē thusculanū carōmalē episcopū qui solus de romanis cum petro portuēsi ei adhesserat Igit̄ gerardus resumptis cornibus q̄ ante non fecerat·publice incedebat mitrat⁹·Ab his ergo duobus violenter expellit̄ a sede sua Guiller⁹ epus pictauens vir honestus & catholicus & p eo alius quidā genere nobilis sed degener fide intrusus ē Similiter in lemonicēsi ecclesia intruserūt ranulfū quendā dorathēsem qui non multo post cadēs resupinus de equo in via plana vno tantum lapide vltore qui ad hoc ibi relictus erat infixo capiti ei⁹ & ḡffato expirauit·Audiēs hec & huiusmodi gaudens venerabilis carnotens ep̄s cui a papa innocentō aquitanie legatō fuerat ōmēdata·duxit secū sanctū bernhardū·

·XIIII· De legatōne beati bernhardi cū epo carnotēsi·

VEnerunt ergo nannetū·ibi sanata est mulier p virum sanctum que iā·p·vj·annos ab incubo demone fuerat oppressa·Decanus autem ecclesie pictauēsis altare in quo sāct⁹ bernhardus missam cātauerat ostringere ausus est Post breue tempus ꝓcussus a deo cum iā anima exalaret vidit domum suam plenam demonib⁹·& se a demonio iugulari clamitans a circūstantibus postulabat cultellū quē ad demonē extrahendū immergeret gutturi suo·& inter hec verba expirauit Archipbiter vero qui petri inuasoris pictauēsis ecclesie denunciabat sinodū coram ipsis·quos ad quentum pfidie inuitabat a dyabolo corrept⁹ est·Sed & in alios multos qui in scismate illo feruentiores extiterant manus dei manifestā exercuit vltōem·Tandem principe recōciliato & episcopis qui expulsi fuerant in suis sedibus relocatis·gerardus solus pseuerans in malis·sine pfessione & viatico repente in lectulo suo mortuus inuentus est & enormiter tumidus·Qui a nepotibus suis in q̄dam basilica sepultus est·sed a gaufrido carnotēsi episcopo inde extractus est & alias ꝓiect⁹ Nepotes quoq; eius ab eadem ecclesia eliminati sunt & omīs ꝓgenies & plātatō a radice auulsa p cetera regna tanti iudicij circūferēs ḡrimonias exulauit·Rex sicilie rogerus solus de principib⁹ innocentō non obediens misit ad petrū leonis vt petrus sibi

pisanū a suo latere delegaret psidens im eloquētia petri pisani · sed abbas sanctꝰ ipm petrum pisanū pape innocentio reōciliauit Post triduum petrus leonis impenitens moriē cadauer eius in latebris sepeliē · & vsqz hodie fouea illa a catholicis ignoratur ·XV· De fine tpoꝝ lotharij & impio conradi tercij · Cronographus ·

ANno domini · M · c · xxxvij · siccitas tanta fuit in frācia quātam nemo qui tunc viueret se vidisse vl' ab ātecessoribꝰ suis audisse testareē ita vt fontes & putei · quidā etiā fluuij siccarenē · Comes pictauensis guillerꝰ ad sanctum iacobū in gallicia oratōnis causa pficiscitur · & in sexta feria pasceue i ecclesia beati iacobi moriē & ante altare sepeliē · qui moriturus pceres suos quos secū habebat testaē vt filia sua maior alienordis ludowico iuuiori frācoꝝ regi cū aqtanie ducatu vxor traderēē · quod & factum est · He limandus · Eo quoqz āno abbas alexāder qui cū omni uentu suo ānuente rege angloꝝ henrico in foxestam delionis venerat · & i heremitorio quod dicebaē mortuūmare monasteriū suum edificauerat ipam domū suā · s · mortuimaris ordini cisterciē si ꝺiunxit · & walerānus abbas vrsicāpi eā in filiam suscepit · monachosqz suos illuc trāsmisit · nec multo post idem alexander abbatis curam dimisit · cui adā quondā prior vrsicāpi successit · Cronographus · Anno quoqz pnotato lincherius impator scōam expeditōem in y taliā fecit · Post subactā vero infidelitatē romane ecclesie apuliā rediens i patriā suam moriē · & gradus qui āte ipm impium affectauerat henrici imperatoris ō sorore nepos ad regnū puehiē · Cepit aūt anno domini · M · c · xxxviij · Mundi vero quintimillesimo · cj · & impauit annis xv · ·XVI· De quibusdā euentibus illius temporis ·

His tpibus quidā pseudo impator im ptibus alamanie surrexit · qui p aliquot annos apud solodoꝝ in reclusione viuens · egressus inde imperatorē henricū se esse mentiendo dixit · Et cum multos seducēdos sibi allexisset · intm p eo etiā graues pugne & homicidia fierēt · alijs eū recipientibus · alijs seductorē palā pfitentibus tandem declarata eius falsitate cluniaci i mōachū attonsus est · Anno domi · M · c · xxxix · habitaculuz seruoꝝ dei in loco qui diciē ad montē dei struiē · Florebat hoc tpe ecclesia gallicana p viros religione ac sapientia illustres · milonē morinensē epm humilitatis virtute pcipuū · aluisum attrebatensez liberalitate atqz ysilio ac facundia clarū · godefridū lingonensē · hugonē ātisiodorēsem · Iosleuū suessionensem · gistridum carnotēsem · albericū bituricensem archiepm · scientiaqz literarū atqz cōsilij prudentia clarissimum · Inter hos et alios multos tūc claros sciētia viros · Bernhardꝰ abbas clareuallensis vir opātissime religionis eminētissime clarebat qui mltoꝝ miraculoꝝ patrator · & verbi dei feruētissimus pdicator · atqz multoꝝ monasterioꝝ fūdator animaꝝ lucra maxima deo exhibebat · adeo vt magistri scolarū cū magno clericoꝝ comitatu etiā de longinquis regionibꝰ ad eius optabile magisterium pfluentes · cētenario vel etiā ampliori nouicio rum numero domū pbatōis implerēt · & vno die xl · monachi fierēt · Eodem anno iohānes de tpibus moriē qui ānis · ccc · lxj · vixerat a tpe karoli magni cuius armiger fuerat · Anno domini · M · c · xl · cenobiū sancte marie de fresmonē · fundat um est ·

Helinandus · Eo tpe henricus germanꝰ ludowici regis apud clarēuallē monachus effectus est · q non multo post ad epatum beluacensē assumptus est · Anglia fame & gladio atteriē · principibꝰ illiꝰ terre inter se discordātibus · Eo tpe papa innocentius apud aquas salinas fundauit monasteriū sancti anastasij martiris ostrictis ibi cenobialibꝰ mansionibus & petijt a clareualle uentum & abbatē mittiē illuc cum uentu bernhardus pisane ecclesie olim vic · dominꝰ · ·XVII· De petro abaelardo & hereticis eius ·

EO tempe fuit petrus abaelardꝰ magister insignis celeberrimus in opinione scientie · sed de fide pfide dogmatizās · Huius scripta incendio & scriptorem silentio condemnauit innocentius papa · Capitula in libris eius reprehensibilia annotauit beatus bernhardus in epistola quā scripsit ad innocentiū papā · Libri tamen huius a multis curiose seruanē · quibus aque furtiue dulciores sunt · & panis absconditus suauior · Egcipe in eis mlta reprehensibilia inueni · Huiꝰ petri aliquādo discipulus fuerat gaufridus ātisiodorensis qui multo tpe notariꝰ fuerat beati bernhardi · hic iter cetera de eodem petro dicit · Ego aliqn michi magistrū fuisse recordor · qui cum pedibꝰ & intestinis nichil amplius de agno paschali · aut ipe vorans aut discipulis exhibens & se piter & suos non modica eius pte fraudabat · Siquidē pciuz redemptōnis euacuās nichil aliud nobis i sacrificio passionis dominice ꝺmēdabat · nisi virtutis eiꝰ exēplum & amoris icentiuū · Q2 em scripture pbibēt de potestate dyaboli pcioso illo sanguīe humanū genus esse redemptū · in eo solo ostare dicebat · q exemplū nobis exhibitū est vsqz ad mortez p veritate & iusticia certādi · & adhibitū est velut quodam incentiuū amoris · cum ex impēso amore occasio data est redamādi · qsi vero & hec duo in mortibus pphetarū p veritate & iusticia occisorū · nobis autē exhibita non sint · Et quidē magna hec et vera sed non sola · Benedictus deus qui michi sil' et vobis magistrū dedit · postea meliorē p quē poris redarguit ignorantiā · insolentiā pfutauit · Ille em tanqꝫ verus hebreus aui de p:sus vorabat · et vorādum nobis solicite ꝺmēdabat · caput agni cuz pedibus et intestinis sic imitandū dominū pdicās patientē · et sic redamandū amantē vt principalē hui? sacrificij causam velut agni caput redemptōnem in eo pfitereē et adorare humanā · Tria nanqz specialia xpus in sua passione nobis exhibuit · exemplum virtutis · incentiuū amoris · redemptionis sacramentū · Quod terciū euacuanti heretico nihil poesse cetera potuerūt · Sine causa em p virtute certauit vsqz ad mortem nobis patiētie ꝓbās exemplum · et sine causa exhibuit et ꝺmēdauit huius immense dilectōnis affectū · si non recipit ab olim iam addicta captiuitas copiose redemptōis effectum · Gaufridus contra petrū olim magistrū suum fortiter et catholice scribit · ·XVIII·

De obitu hugonis pisiensis et libro de claustro anime · Cronographus

ANno pnotato · i · M · c · xl · ab incarnatōne domi · hugo pisiensis sancti victoris monachus religione et literarū sciētia clarꝰ et in · vij · liberalium artium pītia nulli sui tempis secundus obijt qui inter multa que utiliē scripsit et librū de sacrameētis valde necessarium duobus volumminibus pphensum edidit · Actor · Huius

hugonis libros in supiori libro numerauí eorūq; flores excerpsi. Extat etiam liber hugonis de claustro anime nomine quidē hugonis de folieto ītitulat? qui & ipe sancti petri cozbeiēsis dicīē fuisse monachus. Sed quo tpe ignorās paucos eiusdem libri flosculos quia putilis est ad edificatōez legētium brzuiter hic inserui. ¶ Ex libro primo ō claustro anime. ¶ Episcopi nostri hodie domos nō impares ecclesijs magnitudīe ostruūt. pictos ōlectā tur habere thalamos. paup aūt sine vestib? īcedit & vacuo ventre clamat ad hostiū. O mira delectatio. troianos gestat pies pictus purpura & auro vestitos. & xp̄ianis neganē veteres panni. Hectori clipeus dat auro splendēs. paupi vero ad ianuā clamitāti nō porrigitē panis. Et vt verum fatear spolianē paupes sepe vt vestianē lapides & ligna Monachi sibi claustra faciūt quib? hō interioz ozdinate tenereē. sic agit discretus non ad tempus. sed assidue ne tradat aduersarijs castrū. ne & ipe capiat. Istius vita mozes instruit audientiū. loqui de eo etiā debiliū mentibus p̄bet affectum. Audire em̄ bonum diligenē & velle fieri magna ps bonitatis est. At dyabolus p quosdā de exercitu suo claustralibus minat vt eos terzeat. p alios blandit vt decipiat. p aliquos pmittit vt pūtat p aliquos insidiat vt rapiat. Phisicā docet. de oplexionib? loquitur. infirmitates diuersas si teneat religio generari p̄dicat. Sed quare hoc. Non vt mederi velit. sed vt occidere possit. Videt ex subtractōne cibozum luxurie vires minui posse. Et ideo non tardari minat egritudinē. timet ocium pire. & somnolentiā destrui. Et ideo laboris in tolerantiā & ptē sa vigiliarū spacia p̄tendit. Abstinentiā & ieiuniū damnat. & p ista naturā carnis deficere astruit. & tamen viciū supfluitatis tacet. p quā natura suffocatur. ·XIX· ¶ De quattuoz occasionibus peccandi que claustralib? fugiēde sunt.

SVnt aūt q̄ttuoz diuersitates. rezq; claustralibus fugiende sunt maxime renūciātibus huie secl'o habende despectui. Cōfert em̄ pulcritudo delectatōem. ornat? affectū. locus oportunitatē. diuitie effectum. Audiāt igitur hoc vt caueāt illi qui loculos portāt. qui nūdinas & foza ꝓpter necessitatē factum frequentant qui secularīū domos & curias plustrāt. Deuitant solariū bersabee. biuium thamar. thalamum amon filij dauid regis. Deuitēt etiam psonas infames. hospitia suspecta munuscula dare & accipe. pecuniam plurimā congregare. ne in potentia laqueus lateat in quo cum alio ꝓeant. Pudicus oculus ianitoz est cozdis. Quidq̄ indecēs nouerit esse excludit. Impudic? vero querēs quod placet p omnia discurzit. volentes vero intrare patiē. nolentes aūt monet & hortat. Inde scriptura dicit. Oculi p̄mata sunt adultere. Solent homines tribus generibus armoz̄ uti. telis videlicet hasta & gladio. Immisit vxor domini sui oculos sucs in ioseph. Hec sunt impudicie tela quibus vulnerant lōge positi. his vero pudiciciam oculoz opposuit. Vibratō haste blādientis videlicet adultere sermo. huic opponit cozdis mūdicia. Venenata em̄ colloquia nō recipit mundi cozdis puritas. gladius quo cōfigit comminus mollis adultere tact?. huic restitit p mūdiciā cozpis. respuit em̄ adultere tactū. rupit firmbriā ne serpet cōtagiū. His ergo modis docet nos ioseph ne p pulcritudinē mulierū ad delectatōem trahamur. vestiū vero ornatum & affectū qui in de submministrat vilis habitus amoz exterminat. Nemo em̄ qui vere habzat ꝓpzij habitus cōemptum alieno delectat ornatu. Sed & loci opozrtunitatez ne temptatōni sit cōgrua claustri assiduitas excludit. q ui em̄ discurzunt p alienas dom? qui societate secularium gaudēt. qui fozi spectacula sequūt. qui non ad necessitatē omunē sed ad ꝓpriā volūtatem sunt pati. qui causas itineris sui non habent. sed fingunt tales sicut sunt faciles ad discurzēdum fozsitan ꝓni sunt ad ea que loci opozrtunitas subministrat. ·XX· ¶ De securitate claustri & piculis seculi.

SEcura est igitē claustri assiduitas quā cura familiaris rei non turbat. quā nō solicitant accessus hominū. Ibi inter fratres alterius ad alterum diligēs habeē custodia. Ibi p latoz ū subiectis discreta puidet solertia. Ibi silentium ofabulatōnibus aufert locū. extinguit iram. Ibi disciplina ceteros motus cozpis seruire cogit mundicie. & sic omnis opozrtunitas que est ad malum p claustri assiduitatē excludit. p pauptatē vero voluntariā pecunie effectus extirpat. Cōtingit quādoq; vt qui minis terzeri nequeūt. nec blandimentis acquiescunt. pmissis citius flectanē muneribus. Prudētia mundi ipa est que pmittit vt pūtat. s. diuitias & honozes. alterū cupiditatis est. alteruz supbie. pmittit sed nichil dat. Et si aliquā do recipiāt homines quod pmittit nō datur illud sed emitē. Raptozibus pmittit agricole substātiā oues vidue agros pupilli Feneratozi vicini sui domum. āplitudīnē possessionis. Militib? pmittit. inter enses lucra. inter telozū grādinē. sub spe carceris. & sub mortis piculo. Negociatozib? vlt̄ mare pmittit lucrū. Ibi naufragij timoz. ibi vēro cōmēdanē opes & anime. In vtroq; piculū. In vtroq; difficilis acquirendi modus. claustralibus vero vagandi licentiā quā rigoz claustri abstulerat repmittit. Fabulosas aūt ofessiones ociosoz. plateaz plausus. foza spectacula. cibozū affluentiā. vestis mollicie. & vt cuncta opleā libertatē faciēdi qō placeat. vltimo loco ō superbia que insidiatur vt rapiat est agēdum. hec est que seculares possidet & retinet. nouiter uersos vexat & reuocat. Iustos vero temptat & illudit. In secularibus apparet. in nouiter uersis notat. in religiosis quādoq; latet. Elephātis natura talis esse dicitur vt ossa illi? iuncturis careāt. & ideo flectere mēbza sua nequeat sed semp stat. Mēbza superbie inflexibilia sunt. cum em̄ superbus loquit̄. si imponas silentiū ei nō acquiescit. Si aliquid opatur & oztadicis. non cessat. & sic flecti nequeūt actus superbie. sed qui sic stat male stat ad ꝓpriam voluntatē quasi ad arboz̄ latus inclinat superbus. vt quietē recipiat. Quod enim p dispositōem ꝓprie voluntatis agimus. hoc quieto suscipimus animo. Si autem aliter ozdinat̄ p labore reputabit̄. Succidat ergo arboz ꝓprie volūtatis vt cadat. & occidat bestia superbie. Sz cauendum nobis est ne cadens opprimat aliquem. Sicigitē nouiter uers̄ insidiat̄ superbia ·XXI· ¶ Q̄ vita claustralis & paupi sit abundans & mediocri sit sufficiens.

AVdiant seculares quos delectatō tempalium retinet. qui religionis abhozrēt habitum. q̄ suauis sit vere religionis cohabitatō. abundās em̄ est paupi. mediocri sufficiens tolerabilis diuiti infirmis larga. delicatis opatiēs. fortioz̄b? moderata. penitētib? misericoz̄s pūsis

seuera·bonis optīa·Hec sunt·ix·bñficia religioīs Qu idam rebus tpalibus egēt sed inuiti·& hec vo cari solet egestas·egēt em̄ rebus & egēt bona vo luntate qua ditius nichil esse potest· Quidam de seculo veniunt vt in ecclesia possint honorari·qui in sua domo non nisi ptemptibiles esse potuerunt· Qui si forte ecclesiā in qua pauptas amaē intraue rint·intolerabilē dicunt illius loci pfuetudinē·ni miam p̄latorū seueritatē p̄tendunt·aliquē de fra tribus opponunt sibi·quē cum nolūt pati· dicunt quod non possunt callide machinātes vt ad ditio rem valeāt trāsire ecclesiā·quasi humiliter rogant a vinculo pfessionis absolui·miscētes blādis aspa minanē em̄ scandalū si male discesserīt·& iurāt in alia ecclesia se quiete mentis posse esse·in sua vēo nunq̄·Respondēt abbati suo frōte libera·accusāt fratres quosdā crimīosos·quosdā p yroniā iustos vocant·Quos vero iustos esse negare nō possunt inuidētes bono nimiū iustos appellāt·genus suuz erubescūt·pprio nomine nolunt appellari·Amant em̄ nomina dignitatū·si vocenē abbates·si p̄pos si p̄positi·arridet oculus hilarescit facies·Et sic nū ciat animus quid optet·huiusmodi paupib9 non pmittit christus regnū sed infernū·Sunt alij qui ex pauptate venerūt · quibus si denē necessaria ex humilitate putent esse supflua·ociū diei vnius sa crilegium esse credūt·saturari vilib9 cibis arbitrā tur vicium·nulli equales esse·ex debito cūctis ser uire estimāt·aliquādo bonas vestes habere erube scunt·vt nisi odiret humilitatē discretō vti licitis licitum esse dubitarēt· Tales sequūē xp̄m paupez itmere recto·quia paupes paupem·humiles humi lem·His danē ad necessitatē tēpalia & pmittunē ad eternitatē celestia·Mediocri religio sufficere d̄ bet·quia necessaria p̄bet·dat satis & dat gratis· Mediocritas est via media que ducit ad ciuitatem summi regis·A dextris vero & sinistris sunt ege stas & diuitie·In vna āgustanē p egestatē·in alia vero erzāt p supbiā·In p̄ciosa em̄ veste supbia·In pānositate vero aliene rei ocupiscētia timeē·Me diocritas vero est quasi mensura qua totius boni tatis spaciū terminaē· XXII· Qz eadez etiam diuiti sit tolerabilis·

Tolerabilis diuiti est religio·Iugū em̄ me um inquit suaue est·Thaurozuz ceruices humiliat onus qd̄ trahiē·supbiam carnis que quasi ex adipe pcedit domat·Sed dicz aliqs· vita xp̄i est oppbria pati·nichil possidere·affligere corpus·mori p pximo·Si cui est hoc onus leue· Audi aūt cui·Cupio inquit paulus dissolui & esse cuz xp̄o·Et est mira res·hoc abhorrēt quotidie se culares·& hec quotidie patiunē·Timent oppbria pati p xp̄o·p mundo aūt patiunē oppbria sempi terna·Mori p pximo ptimescūt·& p tēpali lucro quotidie moriunē·Nonne leue est mori p pximo & esse cū xp̄o·Spes muneris laborē oneris īmmu it·Vere onus leue vita xp̄i·quia nec portat mlta· nec diu·Religio non acquirit cū cupiditate · non possidet cum amore·non dolet si amiserit·Iugum aūt dyaboli grauat & oppzimit·multa enim patiē diuitum supbia·Nouim9 diuitū mēsas· nouerūt & aliqui nostz·quia pteritas acquirit ibidē sibi locum non simplicitas·Quibusdā datur ibi cibus sine potu·& ecōuerso·Multi etiā ieiuni surgūt a mensa·& cum leti vzbanitate quadā famem suam cōsolanē·Mensa vero religionis est ordinata·suffi ciens non supflua·Nullus amittit ibi locū cum ro bore·quia omnia disponit humilitas·Ieiunāt mi lites vt aliena rapiāt·scolares vt subtiliores fiant & nolunt ieiunare vt audiant·Venite ad me qui laboratis & onerati estis ꝛc·Dicit xp̄us reficiam· & dicit homo deficiā Cui credā·Credo quia q̄ po tuit hominē facere·possit & reficere·Labor diui tum grādis·leuior est labor claustri & tamē timeē Leuius est em̄ pondus tunice q̄ lorice· Tutiz est claustrū q̄ castrū· Tutior est abbatis obedientia· q̄ regis iussio·hic inter gladios mittit·illa piculuz vitat·Laborāt multi sed non p̄dest eis·labor clau stri tolerabilis est·quia mediocritas laborē tempe rat·nec aufert diuiti nisi supflua·Religio qd̄ noz aufert·quod necesse est ministrat· ·XXIIII Qz larga sit infirmis.

Larga est infirmis·Quidā em̄ infirmanē ex senio·Alij ex infirmitate ad tempus· alij otinuo languore·Sunt aūt alij quoz senectus est garzula·iracundia plena·puerbijs & fabulis vacant·Et licet oculus eoz cecutiat·licet manus tremebūda cesset ab ope·licet officiū suum pes ignoret·licet totus corpe & animo curuus in cedat·tamē coz & lingua non senescunt·Hi sunt qui glorianē se fuisse diuites·bella principū secla rium non pacem sanctoz recitāt Ad causas voca ri volunt·quia p̄terita uouerūt· Tales accusarent susannā si velles & laudarent iezabel·Sunt & alij qui cū terzā non videāt oculis·celū mēte ꝺsiderāt qui licet offendāt pedibus·licet toto corpe nutēt· non offendūt tamen lingua·nec nutāt animo·Ta cent noxia·quod instruit narzāt·hominē interiorē laborī supponunt·cum non possint exteriorē·īstāt oratōni·recogitāt omnes annos suos in amaritudi ne anime sue·Et ideo renouabiē vt aquile iuuēt9 eorum Illoz vero qui membroz lesionē siue mole stiam corpis siue languorē patiunē·Quidā egrefe rentes ꝓsulunt medicū·si statim non ꝓualescāt ira scuntur·dolorem capitis nō patiunē benigne·& quomō p xp̄o capitis abscisionē paterenē·Flagel lum timent·& quō flagella sustinerēt·Sunt alij q̄ nō seruiunt carni·sed volunt vt seruiat caro spiri tui·qui non querūt medicū nisi xp̄m·clamātes tm̄ sana me domine & sa·soli portāt infirmitatē suam quia non inquietant aliquem querimonijs·Quat tuoz sunt vnde cōquerunē infirmi·s·de infirmita te·de medicina·d̄ cibo·de ordie·De īfirmitate iō ꝓquerunē·quia pondus infirmitatis portāt inuiti Alij vero eo q̄ labori fratrū interesse nequeāt· De medicina vero q̄ non subueniaē eis(vt dicūt)fra terna caritate·Alij q̄ dispendiū patiaē ecclesia pro salute eorum·De cibo aūt q̄ non sufficienter· vel quomō·vel quando volunt ministreē eis·Alij ve ro q̄ delicata ꝓmedant nichil opantes· q̄ aliqs eis seruiat & ipi nulli·De ordine aūt ꝓquerunē·impu tātes grauitati ordinis īfirmitatis sue causam·& sic quod bene egerunt male p̄dunt·quia a cōuentu fratrū sepati delicatius tractanē·si autē a lectulo fratrū in choro psallentium voces audierint·psal mos illos ruminat·qui claustri tedium benigne fe runt.felices esse putanē nichil de ordine se īplere fatenē·sed nisi fallor implent totum·infirmitatis claustro coartanē·disciplinanē anxietatū vgis·spi nis dolorum ieiunāt·vigilāt·laborāt·quia cibum somnū & quietem infirmitas negat·& tm̄ si pareē lectul9 suauioz·si coganē sine caligis dormire·q̄si aliquid criminale fecerint in huiuscemodi timent vitam finire·Quomodo9 est infirmis larga religio

vt si dent alijs necessaria infirmis plura & delicatioza querant· plura· vt ex multis aliquid placeat delicatioza· vt cum gustauerit reficiat ex aliquo·

·XXIIII· ¶ Qz delicatis sit ꝑpatiens·

DElicatis est ꝑpatiēs· Quattuoz sunt delicatorū species· s· voluntate· vsu genere natura· Voluntate delicati sunt· qui cum grossiozibus cibis vti possent nolunt· sed exquisita & diuersa fercula querētes respondēt vētri & petēti obediūt Respōdeo huic & ego quē si clamauerit· n̄ uirga sz pane cōpesco· michi soli quādoqz plura fercula pantur· & multis fratrib? vnū dat multis vnum· & vni plura· Vsu vero qui cū in seculo essent seruiebāt ventri· in ecclesia vero positi vsum soliti cibi mutare nolunt infirmitatem cozporis timent· & anime sue ꝑferūt mortem· Impossibilitatis sue vsum vite p̄cedentis foze causam testantur· sed vt dici solet malus vsus· abolend? ē· Genere delicati sunt & filij nobiliuz· qui sicut fuerint in seculo nobiliozes dignitate generis· ita i cōuentu fratrū nobiliozes sunt ꝓcessu boni operis· iactāt se non esse delicatos humiles sunt· verbo vestitu & oꝛe nec de pentum suoz dignitate gloriane· sed occultāt causas supbie· ne pes eoz labatur in vicium Natura vero quoz ꝯplexio talis est vt pondus laboris ieiunij & vigiliarū ferze n̄ valeant· Qui etiā cibos exquisitos fastidiūt· qui sibi sunt oneri· qui caloze solis dissoluti cito lassantur & frigoze statim torpescunt· Tales etiā quosdam de populo natura plasmauit· Omnib? his ꝑpatiēs est religio· Est autem vera & falsa ꝑpassio· vtraqz tamen tribus modis fieri solet. s· oze· corde & ope Oze fit falsa ꝑpassio q̄ndo aliquis flebilib? verbis tantum damnū alterius ꝓsolat· Corde vero quando diues aliquis opp̄sso egritudine siue etiā egestate occurrit· & pietate motus affectuz inclinat trāsiēs aūt effectu n̄ sucerit egēti· Hec ꝑpassio sterilis est· cōcepit sed non peperit· De ꝯceptu enim vere ꝑpassionis nasci solet elemosina· sed tanq̄ venefica mulier ꝑtum iugulat auaricia ne ꝓdeat i lucem· illa que oze fit tm̄ adulatoria est· Sequit̄ alia que multa tribuit· sed ideo vt laudet̄ aut plus recipiat· Sunt etiā qui ꝑpatiunt̄ sibi ne iterficiāt ciuē alij vero fratri suo· sed quia nō habēt vnde cōpassionis opa ꝯpleant· p̄latis quozū est ꝓuidere aut ꝑpendere necessaria qualis sit & quid possit frat̄ ille diligēter intimant· ꝑpatiunt̄ & magistro ne qui p̄ire debeat deficiat in via· Vnde quidam vsus moleuit· vt aliquē de fratrib? abbati suo p̄ponāt· cui obediat in agenda sui cura· ne rigoz p̄latōnis frangat humanā fragilitatē & hec est ꝑpassio ꝓuidētie Tria sunt p̄ que ꝓbatur vera ꝑpassio· s· occulta beneficia· pauptas & moꝛs· Beneficiū em̄ si impēdatur occulte· humane laudis fauoz extinguit· Q̄n em̄ paupi misereꝫ aliquis· tpalis remouet spem retributōnis· cum ꝑ ꝓximo mortē pati non renuit· amoz mundi non ꝓponit· ·XXV· ¶ Qz moderata sit fortiozibus religio·

HOrtiozib? sit moderata religio· tenēd? est in omnibus modus· quod em̄ excedit modum excedit & vires· Mod? equa lāce libzat onera fortioz siue debilium· ne grauētur fortiozes aut debiles sub onere oppimant̄· Tres sunt species fortium· scientia· coꝛpe· animo· Sciētia fortes sunt· qui licet diligentis affectu animi careant· licet fortitudo coꝛpis non suppetat· ipi tamen quadā ratōnabili scientia qua creatoris sui benignitatem & suam negligentiā recognoscūt· Inclinant animi rigoz̄· & coꝛpus cogunt seruire suo creatoꝛi· & sic discunt bene amare· quia sciūt bene opari· Coꝛpoze fortes sunt· quos natura solidauit ad tolerādos laboꝛes· quoz quidā quod ꝑ possit opari possunt· sed nolunt· alij possunt & volunt· alij vero plus volunt q̄ quod pati possunt. Qui coꝛpoze fortes debiles autē animo ꝑunt sibi· seipos amantes· sectant̄ ocium· vacant fabulis· fures sūt quia ꝯmuni necessitati subtrabūt qđ cōmune fecerant· Mentiunt̄ autem coꝛā deo & homīb⁹ quia quod vouerūt reddere possunt sed nolunt· decipiūt fratres suos ignoꝛātes quid p ossint· Animo sunt quidā fortes alij vēo fortiozes· alij fortissimi fortis thobias. fortioꝛ iob fortissim? abrhaā· Duobus modis ꝑbat̄ fortitudo animi cupiditate· s· & carnalitate· Thobias omisit· Iob amisit· Abrhaam dimisit· hic pecuniā· iste sustantiā· ille domū terrā & cognatōem· vnus in spe· alter patienter· alius vēo sponte· Primus egenti ꝓpatiēdo· scd? ꝑsequētem tolerādo· tercius iubenti obediēdo· Sic nō cedunt cupiditati que in tribus ꝓsistit· sz in amoꝛe possidendi· in doloꝛe amittendi· in coactōne deserendi· Sed simul expellunt tres tria quia q̄sqz suā Nec cedunt carnalitati· Non em̄ plus amauit thobias filiū q̄ debuit· Iob de moꝛte filioz non doluit plusq̄ necesse fuit· Abrhaā vero non tantum ismahelē expulit· sed etiā ysaac ad imolandū ꝺo obtulit· Fortissimus abrhaā· sed beatus laurēci? fortioꝛ fortissimo· Abrhaā sua dimisit· laurenti? sua dispsit & dedit· Abrhaā filium suū obtulit ꝺo· laurentius seip̄m ꝑ filio dei· Hic ignem pat colligat filium· ille ad ignē positus xp̄m p̄dicat· efficiē olocaustum domino· vere totum icensum me? caritatis igne exterius flama tribulatōnis· Hic quia fit obediēs filium recepit incolumen· ille qz ꝑseuerat intoꝛmentis a dei filio recipiē ad salutē· Sic igitur in trib? his ꝓsistit fortitudo toti? religionis· Qui em̄ scit & vult & potest bene opari· si modum in hoc teneat semp ꝑfectus est· ·XXVI·

¶ Qz penitentibus sit misericoꝛs·

DEnitētibus est misericoꝛs religio· Trib? modis penitz homo· Saul oze· petr? coꝛde· dauid coꝛde & oze simul peīuit· Tria ꝓmisit dauid erga vriā· pfidiam· homicidiū· & adulterium· Tamen quia coꝛde penituit audiuit· dimissum est tibi peccatum tuuz· Ter negauit petr? & tamen respexit eum dom̄? · Tribus modis peccauit saul· ꝑ supbiam· ꝑ inobedientiā· & ꝑ excusatōem peccati· Supbieqz dyaboli· ꝑuaricatōis ade excusatōnis eue ꝑticeps efficit̄· Adam oꝛa patrez eua oꝛa filium· dyabolus oꝛa spiritūsanctū peccauit· Hi tres sunt qui testimoniū dant in celo aduersus saul· Pater qui est veritas de mendacij excusatōe· Filius qui est patri obediens de inobediētia· Spiritussanct? de ꝑseuerātia peccati testimoīum ꝑfert Supioꝛi non obediuit saul· nec pepcit inferioꝛi· sed sibi dum populum sibi subiectum accusat· dum seip̄m excusat dum samuelis p̄cepta recusat· Tribus modis penitet homo. & tribus modis miserēt de? · Peccantē expectat & reuocat dono gratie. Desperantē ꝓsolat̄ ꝑ spē venie. Penitentez roborat ex ꝓmissis glozie. Miserēt & homo homini tribus modis· Miserēt p̄latus discipulo. dum peccantem verbis benigne coꝛrigit. desperantē ad spē ꝑ exēpla mīe erigit. & coꝛrectū post ꝓmissa diligit· Nonnulli cum aliquem familiarē habeāt si peccat

despiciũt·fatenẽ q̄ non diligãt eos sicut & prius
Peccauit petrus·sed xp̄us eum non despexit·sed respexit & dilexit·Miserẽ & plato discipul⁹ duz irato non resistit magistro·aut peccãti nõ ōtrabit vel puersum patiẽ·Iratũ em̄ saul fugiebat dauid purgãtem in spelunca ventrẽ cum possz occidere non occidit·puersumqz passus est q̄diu vixit·Miserẽ discipulus discipulo·dum peccãti ozãdo cõpatiẽ·aut quãdo inter se & illum solum corripit·aut quãdo peccãti in se benigne dimittit·

·XXVII· Q⁹ puersis sit seuera·

DEuersis est seuera religio·Seruat honestatem seueritas·leuitatẽ castigat·timẽ ab indoctis·Ipa est decor senum·iuuenũ virga·Prelatoz⁹ psonas ornat·virtutũ speciẽ colorat·Sicut em̄ rubor mixtus cãdori·sic seueritas mixta rectitudini·si dulcedĩe odiaẽ vultũ religionis decorat·Dulcedo p̄lati trahit ad penitẽtiã peccantẽ discipulũ·seueritas corrigit·rectitudo dat legem delinquẽti·Sic nec seueritas leuitatẽ patiẽ· nec dulcedo dissolutõem·nec rectitudo lineã iusticie trãsgredi pmittit·Ira p̄lati causam dat puerso iustum vero ꝓuocat ad iram·Due species sunt puersitatis·apte scz & occulte·Sunt quidã adeo puersi·vt quod ipi male opanẽ apte defẽdant·q̄ autem alij benefaciũt detestanẽ & impugnãt·incorrigibiles sunt·hoc solum qd̄ volunt esse bonũ credunt·Obedientiã aut nunq̄ aut negligenẽ implẽt humiles fratres ꝓuocãt·turbãt silentiũ· Taliuz figuraz gestat philisteus ille qui egressus de castris philistiim ꝓuocabat filios israhel·Cuius magnitudo & armoz⁹ diuersitas moraliter statum puersoz⁹ qui magni sunt apud semetipos & mozũ q̄litates designãt·Peruersi caput casside tegunt·dum puẽ se actõnis intentõem laudãt·Sinistrũ vero latus obumbrãt clipeo·dum sinistrã praue actõnis excusant prem·ocreas habẽt in cruribus que est q̄si extrema ps corpis·quia vsq3 ad finẽ in obstinatõe p seuerãt·lorica induunẽ qua totum tegiẽ corp⁹·q̄ totã defendũt actõem·Hec species armoz⁹ ex ere facte phibenẽ·quia quidq̄ agit puersus nõ humili ꝓfessione p̄fiteẽ·nec ratõne veritatis· sed clamoso strepitu secularis eloquẽtie defendit·& p exempla rexboz⁹ ofirmat·Vnde sequiẽ & armiger ei⁹ ãtecedebat eum·Hic est quilibet rexbus·cuius exẽpla ãtecedunt·& ex his sumunẽ defensionis arma hec est apta puersitas·Vnde sequiẽ· Stãs clamabat aduersus fil·is·Sunt alij quoz⁹ puersitas est occulta·qui psilio suo fratres ꝓmouent ad irã·excitant rixas·qui psilio suo cõsurgere faciũt absolon contra dauid·i·filios spirituales cõtra eoz⁹ patres vtrisq3 seuera debet esse religio vt apte puerb⁹ resistat in faciẽ·& occultoz⁹ cõsilia mutet· sic dauid philistei frontẽ lapide ꝓminuit·sic cusi cõsiliũ achitofel ōstruxit·frons philistei est cognitõ puersitatis·Percutiẽ ergo philisteus in fronte·quãdo pũsia insipiẽtis agnita reuerberaẽ a sapiente·Cusi autem interp̄taẽ silentiũ·achitofel vero ruina fratris Destruxit ergo cusi cõsilium achitofel·quia p silentium illoz⁹ qui sunt quasi ruina fratrũ adnichilatur psilium·Hec duo ad seueritatẽ rar⁹·s·6mo et rigoz sermonis ptinent·rarus em̄ sermo cõcordiaz seruat rigoz sermonis corrigit emendanda·

XXVIII· Q⁹ bonis sit optima

BOnis est optima religio·Bonos facit rez distributõ·meliozes mũdi rnũciatõ optimos vo religiois cohabitatõ·Mũd⁹ bonis est pessimus·religio aũt & malis est optima· Facit em̄ quãdoq3 de malo bonum·& de bono meliozem·de meliozi optimum·Quattuoz sunt in religione notanda·Suauis est em̄ & mitis·quieta & secura·nec tamen sic suauis est vt non sit discreta nec sit mitis vt patiaẽ iniusta·nec sic mente quieta vt bonum non cogitet ociosa·nec sic secura vt dominum non timeat·sed vt p amoze humano ab opere bono non desistat· Assimilaẽ mulieri caste que pulcra est in oremplatõne·sapiẽs in sui circũ spectõne·Nobilis est·quia libera est a peccati seruitute·diues hereditate·Amat luxuriosus speciosam·sed non amat castam·Sunt em̄ quidã qui delicatã ac voluptuosam foze credũt religionẽ exptẽ laboris·vacãtem ocio·& ideo habitum religionis indiscrete rapiunt·Cum aũt ordinẽ & psuetudines eius aduersantes carni nouerĩt in modum pharaonis vxorem suã reddunt abrhae expellẽtes eam·vt liberi remaneãt in egipto·Abijciunt em̄ habitũ religionis·& in desideriis carnis sue pseuerant·

XXIX Q De falsis claustralib⁹ & ordinatõne claustri· Idẽ in ꝓlogo scõi libri·

SCio mlt⁹ esse in maioribus ecclesijs qui licet mlta possideãt·in alijs tamen paupertatem amãt·possident ea quasi nõ possidentes·vtunẽ quasi non vtentes·exempla paupertatis diligunt·& ea que de pauptate scripta sũt studiose legunt·legentes seipos aspiciũt·Et sub onere diuitiarũ dolẽtes gemunt·Hi sunt paupes spiritu non habitu·nos aũt ad oculos paupes sumus locum mutauimus non animũ·vestẽ non mẽtem· Sunt etiã in maioribus ecclesijs aliqui sublimes oculis inflati supbie spiritu·qui paupes fratres cũ supuenerint ex latere respiciũt·Derident eos·detrahant illis vacãtes ocio·ponentes simbolum quasi canes dente liuido ossa paupum fratrz corrodẽtes odientes faccũ hieronimi·tunicã benedicti. maculam eulalij·lacrimas arsenij·nuditatẽ apostoli·olam helizei· Ex secundo libro· De ordinatõne claustri materialis cõsiderãda nobis quattuoz occurrũt·s·qui sunt qui teneãt ordinem·aut quid teneant·vbi maneãt & vnde viuãt·vt plures sint & boni ꝓpositi·vt quo habitandi suppetãt edificia et victui habeant necessaria·sit tamen in numero discretõ·in ꝓposito deuotõ·in edificijs mediocritas in rebus possessis frugalitas· Tenẽda est discretõ in numero fratrũ vt tot simul cohabitẽt qui ordinate viuere possint·ne vel excusante paucitate irregulariter viuãt·vel p̄ multitudine cohabitantiũ necessitati eoz⁹ illicita querãt·qui em̄ multos congregãt·necesse est vt eoz⁹ victui multa querãt· sz dum querunt plura crescit exterior cura·spgunẽ p diuersas regiones ecclesie beneficia spgunẽ & fratres·soli inẽ seculares habitãt nolẽtes pati fraudẽ sed iudicõ otendere pati· Qui vero p cellulas duo vel tres·vel etiam quattuoz vel quiq3 simul habitant·claustrali nõ coartanẽ lege·loquunẽ· quãdo & cur·& quod volunt & religiois opus paucitatis negligentia corrũpiẽ·ꝓpositi nostri tenenda ẽ institutõ·ne vel dissoluti viuamus in delicijs·aut arduitate ꝓpositi desistamus a cepto· Ait em̄ ambrosius·Sunt in nobis qui habent timoreẽ domini sed non scõm scientiã·statuẽtes duriora precepta que non possit humana cõditõ sustinere · Edificia fratrũ extra cohabitatõem secularĩ debẽt ꝓstitui ne silentiũ claustri·siue dormitorij q̄es tumltuãtis populi strepitu ꝓturbetur · ne dum lingua tacet

respondeat cor. vel dum corpus quietē recipit. aī
mus fit inquietus. .XXX. De edificijs
& possessionibus monasterij.

EDificia fratrū non supflua sint sed huī=
lia. non voluptuosa sed honesta. vtil' est
lapis in structura. sed quid pdest ī lapi
de celatura. vtile fuit hoc in structōe tēpli. erat
em forma significatōnis & exempli. legaē genesis
in libro non in piete. vestiē eua in piete. paup aūt
iuxta pietem nudꝰ accubat. Datur ade tunica pel
licea. fratrū vero multitudo coartaē hiemali mole
stia. liceat hoc si cui licitū fore debeat. illis qui in
vrbibus aut in vicis morantē. ad quos confluit popu
li frequētia. vt simplicitas eorꝝ delneaē delectatō
ne picture. qui non delectaē subtilitate scripture
Nobis aūt q̄ solitudīe delectamur vtilior ē equꝰ
aut bos in agro q̄ in piete. hic satiāt oculos in vi=
dendo ibi laborāt necessitati subueniendo. agros
vineas. ortos. pecorū greges. prata. lacus nutriē=
dis piscibus aptos. fratribꝰ habēdos cōcedimus.
Hec em victui necessaria p̄bent. non villas ñ eaꝝ
reditus. non iura fori. non theoloniꝫ numos. non
trāseūtiū mercatorū laboriosos (vt ita dicā) reci
piant obolos. Que em iusticia est. vt si vendiderit
quem vidua iure fori numuꝫ reddere cogaē. Aut
si paup aliquis humeris suis pegrinas merces trās
ferat. trānsire non liceat. nisi p trānsitu pciū reddat
Non cohibeāt iudicis vices. nec more principū mi
litibus dominentē. sed oppssis subueniāt & paupe
rum fratrū ministrēt obsequijs. Quattuor sunt ī
rebus possessis obseruāda. s ne licita iniuste acqui
ramus. aut iuste acquisitis illicite pfruamur ne ml'
ta q̄ris licite possideam? aut illicite licita de ēda
mus. Multa em possidere ꝓpinquū est cupiditati
& sic quādoqꝫ qđ nimium diligiē male defēdi solꝫ

.XXXI. De cibo claustraliū

CRia in cibo considerāda sunt. i. quid & qñ
& quantū comedam? Nemo nostri ꝓpoī
ti abhorreat abstinentiā que de omnibus
ciborū generibus solum carnis excludit vsum. Ce
tera vero cōmedit ac benigne submministrat. In his
tria sunt obseruāda. i. modus. mēsura & numerus
In mensura debet esse equalitas. non quātitatis sꝫ
sufficiētie. Vnde beatus augꝰ. Non equaliter inqt
omnibus ꝛc. Tunc em res equaliter diuidiē cum il
le qui diuidit. put cuiqꝫ opus est singulis partiē.
In hoc multi multotiēs decipiunē cum delicatiori
alicui vsum lautioris cibi ꝓcessum viderīt. Nō est
inquiūt hec equa religio que psonas recipit. diui=
tes honorat. & sic vbiqꝫ quātum possunt fiant di
uites laborioſi fiāt pauꝑes delicati. hi mēsurā que
runt voluptatis non necessitatis. Quattuor dicū
tur esse mensure. Auaricie mensura est nimia pci
tas. voluptatis supfluitas. dispensatōnis benigni
tas. necessitatis sufficiēs equalitas. Solent merca
tores mensuris duabus quādoqꝫ vti. Vna qua vē
dentes sua distribuūt que minor est. altera vēo q̄
ementes aliena recipiunt. sed hec maior. Sic q̄dam
plati auaricie & voluptatis mēsura vtentes nimię
pcitatis vasculo subiectis ministrāt ipi aūt pleno
supfluitatis vrunē modio. pcitatē pdicāt subiectis
sed ipi voluptatē sequunē. De numero aūt fercu
lorum certa nobis considerāda est ratō. ne si multis
offeras vnum. alicui sit ingratū. aut si numerosita
tem ferculorū cōcedas vicū supfluitatis incurras

.XXXII. De habitu & labore fratrū
& de plātis

QVattuor aūt sunt in habitu religionis no
tabilia. In vtilitate vana gloria & simu=
latō. In pciositate supbia aut delectatō.
In paucitate intolerātia seu desperatō. In supfluita=
te vero amor seculi non amor celi. amor pallatij ñ
padisi. Augē. Fateor inquit de veste pciosa erube
sco. Et beatꝰ hieronimꝰ. Saccus inquit & ieiuniū
arma sunt penitētie & remedia peccatorū. quia in
anis venter & habitus luctuosus ambitiosus deū
decipiaē & exhortaē. Laborēs inquit manuū tua
rum. quia mā. ꝛc. Quid autē erit illis qui in labore
hominum non sunt ꝛc. Ipi non flagellabunē. i. non
cruciabunē. Quid aūt de his dicā qui vagi & ocō
si vacātes fabulis & inundātes agmine verborū
fratribus laborī manuū statutis horis instātibus
subsamnātes detrahunt. nunqꝫ labor labiorꝫ ipor
opiet eos. In tribus maxime prelati xpm imitari
debent. quia in loco xpi sunt. i. dignitate potesta=
te & officō. Fuit etiā xpus sacerdos rex & mīster
Dignitati debeē reuerētia. potestati vero obediē
tia. officō cura. Reuerētia & obediētia plātis exhi
benda est a subiectis. qui cū viderīt plātos ī digni
tate humiles. in potestate mites. in āministratōne
cure familiaris seruientes. sint ipi humiles. mites.
iniuncta officia benigne suscipiētes. Sunt em qui
dam qui plātorꝫ occupatōnes accusant. Ingressus
& egressus eorꝝ damnāt. causas ignorant. & si co
gnouerunt turbāt. Consilijs se ingerūt. cur. quō.
a quo factū sit querūt. sic maria que in silentō de=
beret esse marthe detrahit. & que verba domī au
dire cōsueuerat. verbositati seruit. Hec & falsa ma
ria cōqueriē q̄ non egrediaē. q̄ exteriora nō ordi
net. q̄ secularibus non admisceaē. Tales em prela
torum dignitatem non reuerenē nec potestatē ti
ment. sed claustri statuta turbāt. .XXXIII.

De. xij. abusionibus claustri & primo de prela
to negligente.

DVodecim autē sunt abusiones claustri q̄
bus tota religionis summa corrumpiē. i.
plātus negligens. discipulus inobediēs.
iuuenis ociosus. senex obstinatus. monachus cu
rialis. monachus causidicus. habitus pciosus. cibꝰ
exquisitus. rumor in claustro. lis in capitulo disso
lutō ī choro. irreuerētia circa altare. Minorem
igiē in singulis & de singulis pauca disseramus.
Sunt quidā qui sciunt & possunt & volunt pesse
quidam qui sciunt & possunt. sed nolunt. quidaꝫ
qui nec sciunt nec possunt sed volunt Scire posse
& velle caritatis est. vel supbie. scire posse & nolle
humilitatis vl' inertie. Nec scire nec posse & velle
cupiditatis & stulticie. nec scire nec posse nec vel
le discretōnis & puidētie. Qui em sciūt & possūt
& volunt pesse. si velint ꝓesse caritatis est. alio
quin supbie. qui vero sciunt & possunt sed nolūt
humilitatis est q̄ renuūt. Inertie vero cum sciant
si omnino desistūt. Qui aūt nec sciūt nec possūt &
volunt cupiditatis esse videē q̄ volunt. stulticie si
velint qđ nec sciūt nec possunt. Illi siquidē q̄ nec
sciunt nec possunt nec volunt. prudēter agūt Sū
ma est em discretō nolle qđ non potes puidē aut
qđ nescis. Quattuor ex his que pdixim? i. stulti=
cia & inertia cupiditas & supbia negligentiā gene
rant re'iqua vero quattuor. i. puidētia & discretō
humilitas & caritas. ipam negligentiam & si nu
trita fuerit eliminat. Ad puidentiā siquidē ptinet
cōsilium. ad discretōnem iudicium. ad humilitatē
custodia ad caritatem diligentia Cōsiliū puidētie

sepat a bonis mala·iudiciū discretōis eligit q̄ sunt melioza·humilitatis custodia virtutū euitat damnum·diligentia piculum·In his negligētia locum non habet·Illos vero qui ꝓuidentie oculos stulticie caligine cooptos habent·qui ab exercitō boni opis inertes torpent·qui ꝑ cupiditatē voluptuosam distrahunt̄·& ꝑ supbiā humilib⁹ nō ꝓdescendūt·Illos dico negligētia possidz & eoz dissoluit actōnes·ꝑ stulticiā intrat negligētia·ꝑ inertiā manet·cupiditas desiderio pascit̄·ꝑ supbiam regnat

XXXIIII De eodem

AVdiat negligēs pastoz quid sibi & diligenti pastori dicat̄·Bonus iquit pastoz animā suam ponit ꝑ ouibus suis· mercenarius vero fugit·Animā suā ꝑ ouibus suis ponit qui piculosum regimis ascendēs locū·solus inter mundana pcla exteriora negocia curās necessaria querit·qui inter adulantiū ac detrahentiū linguas medius incedit·qui ꝑ infirmis laborat·& laborantes pascit·solat̄ pusillanimes· & cum supbis īcrepando cōtendit· Talis oues agnoscit·dum subditorum mores & actus diligenter attēdit·cui ꝑ cōfessionem corda·ꝑ circūspectōem opa·ꝑ experimentum quid possint·ꝑ effectus quid velint ratō manifestat·Oues pastorē sequunt̄ ad vitā si diligens ad mortem si negligēs ꝓcedat· Quomō ꝓcet ēt vita & doctrina·sic fiet vnum ouile & vnus pastoz Pastoz vnus debet esse in se·& vnus cum grege· Vnus in se vt quod docet verbis impleat ope·vt ꝑ iracundiā non mutet̄ a māsuetudīe·nō eleuetur ꝓsperis·non frangat̄ aduersitate·sed idē ꝑmaneat patientia ꝑseuerāte·Tenet autem vnitatē cū grege quādo non diuidit̄ a subiectis ꝑ ꝓciosiorē habitum·vel ꝑ delicatiozem cibum·dum sit vnus ꝑ cōpassionem cū infirmis·ꝑ dispensatōem cū delicatis·vt cum aplō dicere possit·omnib⁹ omnia·f·s·vt·o·l·s· Pastoz vero negligēs fugit·Sunt enim quidā plati qui onera importabilia imponunt·& ea digito mouere nolunt·fugiūt quod p̄cipiūt·fugiunt cum se subtrahūt·fugiūt cum ꝑ alienas domos vagātes discurrūt·fugiunt qui que sua sunt quaerunt·fugiunt qui licet p̄sentes sint cū negligētias viderint se sub silentō abscondūt·fugiūt qui remoti a ꝓuentu sub ocio viuūt·quia a ꝓmuni fratrum cōsilio recedunt qui praua agunt. & reprehendi nolunt· qui male viuūt & subiectos bene viuere cogunt·erratēs reuocāt·sed fortes occidunt·reuocāt verbis·occidunt exemplis·Religiosi videri student·quia religiosos sub se habēt·Gloriant̄ de eoz patientia·non de sua·quod opari nolūt ipāt· opant̄ ipi quod alijs opari licitum esse non putāt subiectos cogunt·& ipi a nemine cogi volunt·

XXXV De discipulo inobediente

INobedientie morbus ex supbie tumore ꝓcedit·sicut sanies ex vulnere·hoc morbo primus homo lāguit·qui bestijs terre p̄positus fuit·ꝑ inobedientie vero culpā suppositus etiā nunc muscis & culicibus ꝑ posteros fuit Hic aūt tribus modis mederi solet·emplastro scz vnguēto & ferro·i·exemplo boni opis verbo ꝓmonitōis·disciplina correptōnis· Assumit sibi īobedientia quādoq; nomen obediētie vt solo nomine glorieť·Imponit̄ em̄ nomen obediētie p̄cepto· facto & loco·Leue est p̄cipe·sed labor est implere· Locus vero aliquādo placz·aliquādo displicz· Placet quibusdā·non quia abundat fratrib⁹ scz piscib⁹ placet quia famlis abundet & fabulis·& sic fit vt voceť obedientia cum non sit·Hāc multi ꝺsiderāt vt extra obediētiā esse queāt·Multis aūt modis hec obediētia queri solet·s·pentum exactōe seu fratrum seductoria exhortatōne ·vel etiā boni opis simulatoria ostentatōe·Item muneris ꝑmissione· Sic adhuc cum petro sy non magus morať in ecclesia·morať & zaphira cuz anania· Voluit emere symon gratiā·isti obedientiā· Ananias & zaphira absconderunt ptem substātie·isti vero negocijs imcūbunt acquirende pecunie· Hec est obediētia cum simonia· Est & alia species inobedientie que tamē obediētia vocat̄ ꝺ qua dicit̄· Quia obedisti·voxt·zc̄· Audiā ergo quid loquat̄ in me dominus· nunquid dyabolus·caro aut mund⁹· Vox vxoris vox carnis·s·voluptas· Vox mūdi vanitas· Vox dyaboli iniquitas· Vox dei bonitas· Est aut̄ vox creatoris ad subiectos de ꝑlatis dicens· q̄ dicunt facz̄· vbi etiā male opātibus obedire iussit·vt sic ingrediaris & egrediaris cum dauid sub saule·& eundem honores licet repbum cū samuele·nec bonis tamē obedias i malum·nec puersis ꝺtradicas i bonū·

XXXVI De iuuene ocioso·

OCium stulticiā·labor scientiam generat· Labor hominis interioris labor scientie· labor exterioris exercitium opatōnis Scientie labor in tria diuidit̄· In puericia labor disciplīe·in iuuentute exercitij·in senio doctrine· vt qui nescit in puericia discat·qui didicit in iuuētute ad vsum ducat·que ad vsū duxit in senio doceat· Est & alius labor interior scz cogitatōnis & meditatōnis·vt ad requiem pueniat ꝺtemplatōis vt si quid ꝑ oblīuionē sub nube dubitatōnis lateat obscurum·fiat cogitatōne liquidū meditatōne liq̄ dias ꝺtemplatōne liquidissimū·Cum em̄ aliquid ꝺ celestibus offert memoria menti prius quasi cōfusum in cogitatōe cernit̄·postea vero in meditatione discernit̄·ad vltimum vero ꝺtemplatōe dinoscitur·Accendit̄ ergo cōsideratōe cogitatō·inflamatur discretōne meditatō·illumināť ognitōe ꝺtemplatō· Est em̄ cogitatō in mente quasi fum⁹ i igne meditatō quasi flama cum fumo·ꝺtemplatō ignis q̄si flama sine fumo · Cum aūt mens ad ꝺsiderāda celestia laborat·tunc cogitatō occupatōne tpaliū impedit̄·meditatō ꝺturbat̄ ocō·ꝺtemplatō curiositate reuocat̄·& fit quādoq; vt mēs ociosa voluptate torpescat·Cum igit̄ homo interior iacet i lectulo voluptatis·dum somno torpescit mortie·et somnijs deludit̄ curiositatis·ꝓuocat et hortat̄ exteriorem vt inclinet aurem rumoribus·loquat̄ vana mollibus induat̄·mane ꝺmedat·gallus cene terminet lectōem euntibus dormitū suzgētes ad vigilia as obuient fratres·vigilantibus illis dormiāt· reeuntibus surgant· Sed melius fortitan esset si nichil diceret·q̄ si subtractis sillabis aut dictōnib⁹ oscitando psalmos decātarent·Laboret igit̄ homo īterior et exterior ne dicat̄ eis·Quid hic statis tota die ociosi·Audiāt tamen plati causam ocij· Nemo inquit nos ꝺduxit·Non em̄ epi · non p̄sbiteri populū·non abbates non priores ꝓuentū·Ad hūc laborem diuersi veniunt·et diuersis tpibus·mane pueri·meridie iuuenes·vespe senes·mane maurus meridie paulus·vespe gentianus· Sola tñ iuuent⁹ portat pondus diei et estus·Portat materialit̄ pōdus laboris et estum solis·moraliter pondus carnee fragilitatis et estum libidinis· Labore igitur manuum adnichilat̄ pōdus temptationū· Iuuenis autem in ocio quasi iuuentus sine iugo· q̄ nondū

tenetur obediētie vīculo īm equalitate fraterne
societatis · quasi bos lasciuiēs discurrit p desideria
ꝓprie voluntatis ·XXXVII· De se
ne obstmato·

INter abusiones seculi sola maior ē senis
obstmatō qui morti ꝓximus mortis ad =
uentum nō abhorret · qui quasi ad hostiū
huius mundi positus foris spectat · Nec tamen vi
te ꝑsentis egressum nec ingressum future ꝑsiderat
Audit nuncios mortis & credē non vult eis · Ca
sus mortem nunciat latentē · infirmitas apparentē
senectus ꝑsentem · Sed forsitan funiculus triplex
difficile rumpiē quo senex ligaē · Dum em̄ a pueri
cia īm mente senis p cogitatōem semitā fecerit vo
luptas · īm sermone vanitas ī ope puersitas · Quid
aliud agiē nisi q̄ m̄ ꝓsuetudīnē quasi īm funem hec
tria torquentē · Est aūt laqueus īm fune · dulcedo tē
poralis īm ꝓsuetudine · circūdatō funis īpedimēta
sunt carnis · dulcedine ergo decipimur · ꝓsuetudīe
ligamur · Absolon crinibus īherēs quercui duri =
ciam designat cuiuslibet obstīnati · Crinib? īherēs
ſnspendē · quia supfluitatis amore detinetur · Mu
lus aūt cui īsederat ꝓtrāsiit · quia luxuria & dol?
cui semp studuerat perijt · sed ꝑna peccati remā=
sit · Tribus lanceis · i · auaricia supbia & luxuria cor
eius ꝑforaē · vnde & vsq; hodie aceruus lapidum
magnus sup eum ꝓiciē · quia peccatoꝝ siue supli
ciorum multitudīne ī eternum grauaē · qui p obsti
natōem vsq; īm finem cor impenitens gessit · Sunt
etiam tres species obstīnatoꝝ · Prima · s · eorū q̄ ex
correptōne ꝓficiūt · Secunda eorū qui ex ꝑmonitā
ne deteriores fiunt · Tercia eoꝝ qui emendatōnez
ꝓmittunt · sed non faciunt · Manasses īm carcere
positus cathenis & ꝑdicibus astrictus deū agno
uit · quem prius liter cognoscere noluit · Tales sūt
quidam claustrales qui q̄diu sui iuris sunt puerse
viuūt · dum vero īm claustro quasi īm carcere tenen
tur astricti cathenis · obediētie · s · timoris · fit q̄ndo
q; vt deum quē prius despexerāt · correcti diligāt
& qui fecerāt de libertate seruitutē · faciāt de ne =
cessitate virtutem ·XXXVIII· Adhuc
de eodem

NAbal vero designat quosdā doctores q̄
ex ꝑmonitōne subditoꝝ fiunt deteriores
qui pueris dauid cibum negāt quia pue
riuere volentibus verbum dei non ꝓpīāt. Tonso
ribus vero suis quiuium pant · quia vacantes ocio
adulātium ꝑfabulatōnes amāt · Accusat nabal da=
uid & dicit · Hodie increuerūt ꝛc̄ · Peruersi sīdem
plati dolent cum videē numerum religiosoꝝ mul=
plicari · Timent cum vident dauid · i · bonos subdi
tos · vngi īm regem · & saul deiici · ne & ipi priuentē
honoribus · & ne loco eoꝝ restituaē aliquis melior
& iudicat abigail nabal · Boni siquidē subditi puē
sos magistros de negligētia ꝑmonent · sed ex ꝑmo
nitōne deteriores fieri quādoq; solent · & emor tu
um fit cor nabal · & factus est quasi lapis cū mor
te ꝑpetua īduraē īm peccatis · Pharao vero q̄ po
pulum dei moysi dimittere ꝓmisit · nec tñ dimisit
illos designat · qui vite melioris emendatōem pro
mittunt nec culpā dimittūt · nec īm spiritu colum
bino ꝓritōnem sed īm voce corvina dilatōem que
runt · quoꝝ terza diuersis plagis affligiē nec emol
litur · sed ex ꝓsuetudīne peccādi magis ac magis īm
duraē Tunc em̄ dominus aquas īm sanguinē ꝑuer
tit · cum de rerum causis aliquis carnaliter sentit ·
Terza ranas ꝓducit cum īm aliquo garriente domi
natur vana loquacitas · Cinomia siquidē & cinifes
sunt importuni mentis impetus & canini mores ·
Mors pecoꝝ mortem designat cogitationū quan
do ratōnabili intellectu carent · Sic em̄ bō ꝓparaē
iumentis insipientib? ꝛc̄ · Sexta plaga est cum tu=
ment vesice & corrumpunē viscera · Quod fit dū
interiora mētis rument odio & ebulliūt ira · plaga
vero grandinis īm fructibus · iniquita em̄ mani=
festam designat īm opibus · plaga locuste instabili
tas est anime que ore ledit dum detrahit dat sa'e?
dum ad carnales se extendit affectus · Plaga tene
brarum cecitatem designat animarū q̄ palpabiles
esse ꝓbanē · dum puersa que mens cogitat ope p
petranē · Nouissima est mors primogenitoꝝ · dum
em̄ voluntas & intentō corrumpunē · quasi primo
genita egiptioꝝ morte ꝑcutiunē · His igiē plagis
affligiē obstinatō seis qui carnalib? delectaē · loq̄
citate gaudet · importunis & grauis est omnibus
more pecorū · ꝑnus ad vicia · iracundia tumēs · ad
iniurias manifestus · ad omnia mobilis · luce veri =
tatis carens · & ideo seipm palpās · ·XXXIX·
De monacho curiali & causidico·

QVm aūt dicit monach? curialis & ex ad
iuncto designatur aliqnid leuitatis · Or =
do claustri & ordo curie diuersus est · Ibi
sedet īm insidijs cum di · īm oc · hic audis · non sedi
cum cō · va · ꝛc̄ · Ibi dextera tua repleta est muneri=
bus · Hic lauas inter innocentes manus tuas · Ibi
paupum res violēter auferunē · hic a paupib? spō
te offerunē · Ibi laudatur peccator īm de si · a · s · hic
aūt benedicit iusto · cōtingere em̄ quādoq; solet ·
vt monachi qui curias frequentāt causas audiāt
iudicia ꝓquirāt · amāt decreta ꝓciliorū · non secreta
misteriorū · Laudari appetūt quia p multis loquū
tur · sed monachus multū loquēs multis displicet
Coniugia copulāt illicita licita quādoq; dissoluūt
de incertis iudicāt · testanē sepissime qō ignorant
Si vero res ad effectum puenire non valeat · mōa
chus causidicus iter pat · vt quod alibi fieri non po
tuit · rome fiat · Pro principe ergo seculari alpium
frigus caloreq; libenter patiē · qui p magistro spi
rituali multo leuiora forsitan īuitus patereē · One
ratus cartulis autoritatib? fultus reuertiē · Ponit
diem cause · psonas īducit que pate sunt iurare qō
est · & si velis iterum iurēt quod non est · Quid er
go dicam · Nōne magis amas monachus causidic?
esse de simul discūbentibus cū herode · q̄ īm vinca
lis & carcere teneri cū iohanne · ·XL· De
superbia vestium īm monacho

Ait apostol? · Non īm veste ꝑciosa ꝛc̄ · Qui
mollicies mulierum ꝑciosiorē vestē negat
putasne monacho ꝑciosiorē habitū cōce
dat · Plus amat sponsus sponse castitatē q̄ specio
sam vestem · plus simplicitatē q̄ tortum crinē · Sic
immortalis sponsus plus amat interiorē habitum
q̄ habitū exteriorem · Molles mollia querunt · elati
ꝑciosa · delicati spēcosa · Exterior em̄ supfluitas ani
mi annunciat vanitatem · sic diuersitas inter indu
mentum palatij & monasterij · qui em̄ mollib? īm
duunē ī do · re · s · Sed quid dici debeat de quibus
dā nr̄ ordis canonicis & mēs & facies erubescunt ·
Lectuli etem̄ eorū culcitris fulciunē plumeis · lin
theis & lodicibus accurate pantur · quos si forte
videres lectulum sponse que sponsum desiderare
forsitan estimares · non multum differt habitus re
gularis & secularis · Sed si forte regularē vitam eas
archidiaconum vel episcopum te vidisse prendas

Si forsitan dices. Delicatis delicata gueniũt. Ait eñ beatus augℓ. Si eis qui venerunt ex moribℓ delicationibus ꝛc. ꝓsentimus vt deẽ delicato qꝺ sufficiat ne deficiat. nõ quo supbiat. Audi & tu augustinũ. Nõ ꝓtigat inquit detestãda guersitas ꝛc. Mentior si nõ vidi quosdã qui erigẽtes ceruicem noluerũt sociari eis ad quos foris accedere nõ audebant. Sed egressi de paupe ecclesia circũieruut ditiores ut ibidẽ reciperẽtur. Et qui semp uctores aut viles pãnos habere ꝓsueuerãt. nunc semp nouos aut ꝑciosos habere ꝓtendunt. & qui ante conuersionem lectulũ ꝓprium nusqꝫ habebãt nunc si forte voluntas eis fuerit eundi alicubi ornamẽta lectuli secum portãt. Timeo aũt ne in huiusmodi lectulis videanẽ somnia vanitatis. ne in eis patiatur animus illusionẽ carnis. & anima spoliata virtutibus eneruiter delectẽ. In lectulo iacob ad caput ponit̃ lapis nõ pluma lenitatis. Inter illos etiam qui tunicis induunẽ. voluptas pedẽ posuit. nõ ꝙ camisijs induanẽ sed quodã delicato pãno qui vulgo saya vocãt. In ostẽsione igit̃ lanee vestis asperitatem guersatõnis ostendũt. sed in delectatõne delicati pãni suauitatis mollicie querunt. Vidi & ego nisi fallor monachum camisia vestitũ iocantẽ & dicentẽ. Carior est stamina ꝙ camisia. eratqꝫ sanus & peculans & pingui residẽs equo. abũdãs rebus & curias frequẽtans. qui tamen ante guersionis habitũ pedes ire ꝓsueuerat. nec semp limeis induebatur. XLI De cibo exquisito

Qvm aũt legas deliqsse ionathã in gustu mell'. esau in edulio lentis. sodomitas in saturitate panis. putasne sine piculo esse tot carnium ferculis. tot piscium generibℓ. tot frixurarum diuersitatibℓ delectari. Nõne sic differt palatiũ a refectorio sicut egiptus a deserto. Si igitur in deserto sumus mirandũ non est si ollas carnium suspiramus. isti aũt quare suspirãt ꝙ ollas carnium semp habent. Adhuc inquit esce eorum erant in ore ipsorum ꝛc. Esca eñ ventri & .v. e. ꝛc Occidit eñ pingues eoꝝ quorum deus venter est Deo siquidem ventri templum est coquina. altare mensa. ministri coci. Immolate pecudes. pate carnes. fumus incensoꝝ odor saporꝝ. Hec in hierusalẽ non astruunẽ sed babilonie. quia quoꝝ deus ventẽ est & gloria eoꝝ in cõfusione. Ipe est eñ principes cocoꝝ qui muros hierusalẽ destruxit & fecit vasa templi vasa palatij. & vasa etiã mense diuine fecit vasa coquine. Qui nutriebanẽ inquit in croceis ꝛc Crocus i oriente nascit̃ colorat & saporat. In croceis ergo nutriunẽ qui in initõ guersionis sue interius sapore virtutum reficiunẽ. exterius vero boni opis exemplo colorantẽ. sed bi amplexanẽ stercora dum post sobrietatis & continẽtie vitam reuocat eos ventris cura. Et fit quãdoqꝫ vt qui in sua domo ante guersionem sobrie vixerãt. posti moduꝫ in monasterio gulosi fiant. Placat̃ venter deus deoꝝ diuersoꝝ hostijs ferculoꝝ. iclinat aurẽ rumoribℓ excitat̃ saporũ geueribus demulcet̃ cõfabulatõne non in oratõne. ocio gaudet somnolẽtia delectat̃. ꝓ similitudinẽ ergo deo venter assimilat̃. vñ ei tota deuotõne ꝓ omnia seruit̃. Habetqꝫ monachos. canonicos. cõuersos. qui obnixius seruiũt. eos. s. qui sub ocio in ecclesia dei remisse viuũt. qui non querunt secretas oratones. sed fabulosas otiosoꝝ ꝓcessiones. Inter quos non audiunẽ singultus & suspiria ꝓuncte mentis. sed risus & cachinnationes & ructatℓ ingurgitatis ventris. Miserabiliores

ſnter alias hec abusio vt delicatius in ecclesia qꝫ in domo ꝓpria vixisse guicaris. & dicat̃ de te. Pauit sterilem que non parit ꝛc. XLII. De rumoribus in clausto.

Affluentiam ciboꝝ comitari solet ĩundatõ verboꝝ. saturitatẽ ventris sequit̃ leuitas opis & vanitas mentis. Sedit mquit populus mãducare & bibere. & .s.l. Ludere dicit nõ legere. Sunt eñ quidã post diuersa fercula delicati cibi. qui cum in clausto sedeant nor lectõni & silentõ sed rumoribus & curiositati vacãt. ꝙ locũ & tempus loquẽdi & tacẽdi nusqꝫ & nunqꝫ suãt sed instabiles & ociosi nunc hos nunc illos ad colloquium vocãt. Pone inquit custodiã ori meo ꝛc. hostium dixit non murum. Si eñ murus ponereẽ loquendi licentia omnino negari videreẽ. sꝫ hostiũ ponit̃ quod tpe & loco claudit̃ & apitur. Est tps & locus tacendi & loquẽdi. Apitur itaqꝫ hostium in clausto hora ꝓstituta lectõni. in capitulo cõfessioni. in ecclesia oratõni. Claudit̃ iterum ĩ clausto ꝓfabulatõni. in capitulo excusatõni. in ecclesia vane modulatõni. Hoc hostium claudit̃ sepe fratℓ nouiter cõuersis. tepidis & guersis. apit̃ tñ eisdẽ quãdoqꝫ ꝓpter necessitatẽ coꝛpis vel ad doctrinã ordinis seu ad edificatõem mentis. Potest hoc hostium appellari licẽtia loquẽdi. ꝙ hoc sepe ĩtroeũt qui hostium mẽtis frãgunt. Fascinatõ eteñ nugaꝛc. Cauendum tamen est ne hoc hostiũ pateat vento venienti a regione deserti. ne domus quattuoꝛ angulis ꝓcussa subuertat̃. & filij iob oppressi moriãtur. Deserti regio est demonũ seu guersoꝝ fratrũ a deo derelicta multitudo. a quibus ventℓ veniẽs id est. grauis temptatõ irruit que a trãquillitate ꝓscientiã subuertit. Domus vero mentis que quattuoꝛ angulis .i. prudẽtia tpantia foꝛtitudĩe & iustitia solidata est. ꝓcitatur quãdoqꝫ vento temptatõnis seu turbine ventoꝝ quassata turbat̃. Septẽ filij .vij. sunt virtutes animi. qui moriunẽ quãdo a suis ꝓrarijs feriunẽ. Obruit̃ eñ sapientia ꝙ stulticiam. intellectus ꝙ ebetudinẽ. consilium ꝙ ꝑcipitatõem. foꝛtitudo ꝙ timoꝛem. scientia ꝙ ignorantiaꝫ pietas ꝙ duriciã. timoꝛ dei ꝙ supbiã. sed ab hac ruina puer euadit qui beato iob nũciet. i. discretõ mẽtis que cum animo agit. vt quod ꝓpere cepat. peꝛtendo conseruet. Hi sunt rumoꝛes claustraliũ. ad quos non ptinẽt bella principũ secularium sꝫ pugne temptatõnuꝫ. Delectare ergo karissime bis rumoribus non exterioribus. Gaudẽt multi claustraliuꝫ cum de regibus fabulanẽ. dum casus militum narrant. dum ꝙ illis loquunẽ a quibus ipi non agnoscuntur. multoꝝ ptes defẽdunt. ꝙ multis irascuntur. ꝙ multis litigãt. ignoꝛãt tñ quod negant aut affirmãt. Si aũt de regibus sermo est docet lectõ claustri regum certamia. casus & euentus belloꝝ quomõ moriat̃ saul. & quis eius mortem nunciauerit dauid Audire forsitan vel rumoꝛes pacis non belli. ꝓcordie nõ discoꝛdie. Regina saba nouit rumoꝛes huiusmodi. que audita fama salomonis ꝛc.

XLIII De lite in capitulo.

Infirmitate mortaliũ omnipotẽs pat̃ benigne ꝓuidens in ecclesijs istituit tria. s. medicos. loca. & remedia. Medici sunt ꝓlati. loca capitula. modi penitẽtie remedia. Attẽde igit̃ in samaritano ꝓtum. in stabulo capitulũ. in infusione vini & olei fomentum cõsolatõnis & aspitatẽ coꝛrectõis. Hec ẽ etiã piscia ꝓpũctõnis ĩ qua sanatus ẽ infirmℓ ꝙ ꝓmotõeꝫ vere ꝓfessionis

nec tamen sanabaē nisi vnus. Nisi em̄ assit vnitas
de est sanitas. Qui igiē amāt litem destruunt vni
tatē. Intolerabilis igiē hec est abusio vt ibi litiges
vbi teip̄m accusare debes. vt ibi augeaē cl'pa vbi
deleri p̄ vt ibi ꝑtēnas xp̄i vicariū vbi ꝑtēnis xp̄m
Sz forsitan dicet aliquis. Religiosū possū pati ma
gistrum. sed cum negligentiā p̄latoꝝ ꝓsidēro. obe=
dire ꝑtemno. cum video fratres meip̄o r eteriores
accusatōnes eoꝝ pati nolo. Cum dicis fratres te=
ip̄o deteriores. deterior factus es. Quare ꝑtemnis
magistrum. an nescis xp̄m coꝝā pilato iudicatum.
Tulit crucē ꝑ peccatis tuis. non ꝑ suis. & tu vir
gam renuis. Flagellari non erubuit coram populo
& tu dedignaris spoliari coꝝā magistro. Accusaē
& tacet. accusaris & tu litigas. Si ī hoc pseueras
in spiritu peccas. Igiē in loco remissionis inducis
litem ꝑtradictōis. Hic est locus p̄ ceteris dyabolo
odiosus. hic amittit quos alias acquisiuit. Hic est
em̄ locus spirituisancto ꝓsecratus. officina spirit⁹
sancti in qua filij dei ꝯgreganē vt ei recōcilientur
Noli esse frater quasi sathan inter filios dei. Sathā
est qui magistro ꝑtradicit & fratrib⁹ aduersatur.
De eo queriē vnde veniat. qui nunq̄ est stabil'. sed
semp instabilitatē vagus amat. Hoc em̄ solent p̄ū
si fratres facere. officinas. pentum domos. vicinas
ecclesias vagādo circūire. bene viuentib⁹ intus &
exteri⁹ molesti fiunt. scito tamen q̄ quidq̄ intus
& exterius delinquiē. in capitulo p̄ ꝓfessionem re
laxaē.

XLIIII. De adhuc de eodem.

Oli queso esse in capitulo sicut sathan in
celo vl' sicut adam in padiso. iudas cum
xp̄o. Vnus em̄ despat. alter excusat. ter=
cius se exaltat. An nescis sathan expulsum a capi
tulo celi. adā a capitulo padisi. iudā in capitlo xp̄i
In primo culpa superbie. in scō inobediētie. ī tercō
auaricie. Lucifer non attendēs dignitatē creatōis
casurus sedē quesiuit elatōnis. Sic quidā claustra
lium dum generis nobilitate p̄miment. dum litera
rum scientia pollent. dum ꝑpria virtute ad laborā
dum p̄ualent. dum vocis modulatōne placēt. duz
in qualibet artium ceteros fratres p̄cellunt. elatō
nis sedem petūt & qui ex dono tanti muneris hu
miliores esse deberēt contra debiliores & illitera
tos superbi tument. Quidā ex data potestate super
biunt. & licet eis alij obediāt. ip̄i tamen obedire p̄
latis nolunt. Vnde aūt ꝑcessit deiectō in dignita
te vnde malum in angelo cū nec p̄cessisset nec tūc
esset. Altioris est hoc opis & subtilioris. Scio tñ
q̄ si veniret sathan ad capitulū ꝓfessionis. ī petra=
re posset indulgentiā remissionis. Sed ne desparz
homo cum audiret angelum tāte dignitatis cecidis
se. hominē tāte potestatis peccasse. discipulū tāte
familiaritatis apostotasse. ostendit nobis de⁹ exē=
pla quorundā qui peccauerūt nec ōspauerūt. sed
amici dei facti sunt. An ignoras petri negatōnem
thome dubitatōez. Nonne & post culpam dilexit
mariam. Amat xp̄s ꝓfitentiū humilitatē. non sup=
borum obstima tōem. qui declinat coꝝ. s. in ver. m.
Solent & quādoq; ex nimia simplicitate platorum
vel ex puersitate subditoꝝ in capitulo lites multi=
plicari. quia vbi deest seueritas disciplme oriunē ri
xe. loquunē de exterioribus negocijs in domo cō
fessionis. Adducunt oues & boues in capitulo vt
vbi de bet haberi sermo de animabus. habeaē cura
de bobus. Cōmouenē inter huiusmodi vba simpli
ciores fratres. turbanē discreti. habent iracūdi lo
cum. puersi temp⁹ loquēdi. pqueriē martha. respō
det maria. quia non est qui respondeat p̄ ea. Vbi
em̄ nimia simplicitas p̄latoꝝ nō seruat pacē clau
stralium vel nō increpat culpas ministrantiū. ibi
nec martha cōpescitur. nec marie silentium custo
ditur. Pulcer ordo recte viuentiū vt in capitulo
turbato fratri non respondāt nisi qui scit & quod
debeat & quod deceat. In his tribus p̄sonis desig̃
ri potest forma pfecte religionis. In martha mmi
strantium. in maria claustraliū. in xp̄o p̄latorum
In capitulo itaq; in quo discreti p̄ualet autoritas
p̄lati. Nemo nisi iussus loquiē. nisi vl' pclamet ali
quem vel de ordine querat. vel culpā suam humili
ter ꝓfiteaē. In his siquidē seruādis summus ē me=
dicus & pfecta medicina seuerus magister nō cru
delis & ratōnabilis disciplina. XLV.

De dissolutōne in choro.

In ecclesia cum ad opus dei ventū fuerit
humilitatis honestas diligentius obser
tur ne qui in ecclesia ante ꝓspectū dei cō
uenimus ibidem deteriores simus. Sunt em̄ q̄daz
qui mente vagi. attoniti oculis habitu dissoluti.
plana pietum p̄spicientes plustrāt. aliud cantant
aliud cogitāt. in choro sunt corpe. sed in foro mē
te. Sunt etiā alij voce dissoluti. qui vocis suę mo=
dulatōne gloriane. nec tantū gaudēt de dono gra
tie sed alios spnunt tumentes elatōne. Aliud can=
tant q̄ libri habeant. fortassis vt placeant populo
magis q̄ deo. Qui sic cantāt non cantāt in choro
cum maria sorore moysi. sed in palatō cum herodia
de vt placeant discumbentib⁹ & herodi. Delectā
tur em̄ altitudine vocis. Nemo tamen altius can
tat eo quem dominus audire ꝓsueuit de mōte san
cto suo. Nemo dulcius q̄ cui inclinat domin⁹ au
rem suam Voce mea inquit ad dominū clamaui ⁊c̄
Esto michi in valle humilitatis. vt in monte sācto
audiri merearis. Si sic cātas vt ab alijs laudē que
ras. vocem tuā vendis. & facis eam non tuam sed
suā. Caue ne monasteriū vertas in theatrū. habes
in potestate tua vocem tuam. habeto & animum.
frangis vocem frange & voluntatē. seruas ꝓsonā
tiam vocum. serua & ꝯcordiā morum. vt p̄ exem
plum cōcordes p̄rimo p̄ voluntatē deo. p̄ obediē
tiam magistro. hec ē cōcordia morum. Sunt etiā
tres species sonoꝝ que fiunt pulsu flatu & cantu
Ad citharā ptinet pulsus. ad organum flatus. ad
vocem cantus. Assignatur hec cōsonantia sonorū
concordie morum. si referaē ad pulsuz citharе ma
nuum opatō. ad flatum organi mentis deuotō. ad
cantū vocis sermonis exhortatō. Percute igiē cor
das citharе manu bone opatōnis. vt ꝯcordes p̄rio
p̄ exemplum mortificate carnis. Imple organū cor
dis flatu. i. spiritu sancte inspiratōnis. vt reddas
deo dulcem sonum pie deuotōis. Noli cantare cū
lucifero in celo. seu cum primo homine in padiso.
sed in templo cū xp̄o. Cantus dyaboli cupiditas
primi hominis voluptas. secundi caritas. In cātu
diaboli sunt tres falsе voces. & in cantu primi ho
minis tres dissone & discordes. In cātu etem̄ dya
boli prima vox est elatōnis. secunda suggestionis
tercia desperatōnis. Similiter & in cantu primi ho
minis prima vox est delectatō. secūa cōsensus. tcia
excusatō. Ex his sex vocibus cōstat discordie cāt⁹
Musica diaboli ab altiori voce cātari cepit. Inchoa
uit em̄ in celo antiphonam elatōnis dicēs. Ponaz
sedem meam ad aquilonez ⁊c̄. Altius igiē ichoauit
q̄ debuit si em̄ non excederet regulam subiectōis
cantaret cū alijs āgelis canticū ꝑpetue felicitatis

Descendens vero de celo inchoauit antiphonam suggestionis in paradiso · de patronis in inferno Differt itaq; musica xpi a musica diaboli · illa enī incipit a voce sublimiori · hec aūt ab humiliori · Discite inquit a me ꝛc · In musica siquidem xpi sex sunt voces inter se consone & cōcordes · Prima cōcordie vox est humilitas cordis · scōa mortificatō carnis tercia ꝑpassio · quarta ꝯsolacō · quīta oratio · vi · de uocō · Nota ergo ordinā mox imē descensꝰ et ascē sus virtutum · In his sex vocibus cantaē canticuz nouum · canticum caritatis · in his audiē iubilū vnitatis ꝯsonum · melos deuotōnis · dulcedo ꝑtemplatōnis. ·XLVI. ¶ De irreuerentia circa altare ·

Vltimum ō · xij · abusionibꝰ claustri dictu rus accedo · qui me solum inter ceteros ī hac ꝑte negligentiozē repio · qui licet ablutis manibus · lota facie albis vestibus indutꝰ accedā ad altare · tamen puersꝰ oꝛe ore pollutꝰ · immundus corde xpi corpus meis non ꝑtimesco manibus tractare · accedo elatus ad humilē iratꝰ ad mitem · crudelis ad misericordē & tamen patitur humilis elatum · mitis iratum · crudelē misericors · Accedo seruus ad dominū non amore sed timore non deuctōne sed vsu · Accedo ad dominū cuiꝰ ꝑcussi seruū · Ad patrē accedo cuius occidi filiuz · ꝑcussi verbo · occidi exēplo · nec tamē ꝑtimesco dominū · nec reuereor patrē manēs in turba fratrum turbās aliquos · & ab aliquo turbatꝰ · quādoq; accedo ad pacificum · talis ad osculū pacis · qui priꝰ reconciliatus accedere debuissem ad osculū turbati fratris · Bonum est cū simeone saluatorē pueꝝ portare in manibus · & fructū salutis habere in opibꝰ Qui enī portat pueꝝ in manibus · i · puritatē ī opibus cum orat exaudiē · vt in pace dimittat · Cū offerebanē in templo pueri offerri solebāt in hac purificatōne agnus · turtures aut columbe · Ego aūt quid offerā cum nullū istoꝝ habere queā Offeraz ne porcum de his quos tādiu pauī · offerā ne merulam beati benedicti que totiēs & tam ꝯporune mihi volitās occurrit · Offerā strutōem quā nutriui post puersionē · Offerā fortassis porcū immūdicie ꝑ agno innocētie · merulā voluptatis ꝑ turture castitatis · strutōem simulatōnis · ꝑ columba simplicitatis · Quid est enī strutō in deserto nisi simulatō ī cōuerso · Adhuc mecum habeo siliquas porcorum quia in ore meo resonāt seculares fabule · cibus spirituū immundoꝝ · secularia narro · stultos ꝙgrego & sicut porci siliquas · sequunt imūdi nugas Heu q̄ sepe occurrit michi merula temptatōnis · & tā tardus curro ad vepres & vrticas correctōnis · Porro plumā strutōnis in habitu religionis · vt nō placeā moribus sed vestibus · Quasi enī strutō volatum simulo · sed tamē pedibus terrā tāgo · Voluto habitu · tāgo affectu · Pēna inquit strutōnis similis est pēne hericij · Et veniunt ad vos in vestimentis ouiū ꝛc · Exterius enī ꝓtegor vellere · intus autem seuio cupiditate. XLVII. Adhuc de eodem ·

Coram domino assisto ad altare extēs manibus quasi cruci affixus · crucē simulans & tamē non portās · cuius crucē fortitā latronis · sed vinā illius cui dictū est · hodie mecū eris in paradiso · Tres sunt siquidē cruces · prima latronis desperantis · scōa vero orantis · tercia xpi · Primus meruit crucem sed non ꝑfuit sibi ad salutem ſcōus vero meruit · portauit tamē cam & illi ꝑfuit Tercius nō meruit · portant tamē sed nobis ꝑfuit Hi in quoꝝ manibus labor est assiduus · oratō in lingua · puritas in mente · portātes aliena peccata q̄si sua · Hi sunt qui portāt crucē nō ꝑ suis sed ꝑ peccatis alienis · Prima igit̄ crux diaboli · scōa cuiuslibet iusti · tercia vero xpi · Prima malicie · scōa penitētie ꝛcia iusticie · In vnaq̄q sūt q̄ttuor dimēsiones In cruce etem diaboli ē altitudo · qua extollit̄ supomne quod colit̄ · ꝑfundū despatō · de qua peccator tādē in ꝑfundū venerit & latitudo in carnalibus qui latā & spacōsam viā sequunt̄ · longitudo vero ꝓtimacia · In cruce vero iusti · ꝑfundū est humilitatis · longitudo assiduitatis laboris · altitudo ꝑtemplatōnis · latitudo oratōnis que non tātuz cōplectit̄ amicū sed etiā inimicū · Crux autē xpi habz ꝑfundum timoris · altitudinē spei · latitudinē caritatis · longitudinē ꝑseuerātie · primā timeo · scōam quero · terciā desidero · In prima pena tantū · in secūda pena cum venia · in tercia gloria · Oportet ergo ꝑcedere sacrificiū humilitatis in mente afflictōis in carne vt habeat deuotō in dominici corpis cōsecratōe · Cū offert abrhaā sacrificiū domino aues in diuise remanēt · quia spūales semp vnitatis vinculum tenent · Sup corpora vero diuisa volucres descendunt · quia in diuisione carnaliū demones desiderij sui pastum querūt · Ego aūt non tm̄ grauor accessu volucrū · sed etiā inquietor importunitate muscarum · In illis timeo rapmā · in his maculam · Tres sunt aūt muscе egipti · musca vanitatis · musca curiositatis · musca voluptatis · Musca vanitatis inquietat & maculat sacrificiū humilitatis cordis · musca curiositatis sacrificiū oratōnis · Musca voluptatis sacrificiū mortificate carnis ·

XLVIII · ¶ Iterum de eodē ·

Accedo igit̄ ad altare vanus · curiosus · voluptati subditus · Sunt & multi alij in seculo qui non tātum vani curiosi & voluptuosi · sed et ā cum ambitōne non cum deuotōne accedūt ad mensam xpi · qui etiā non accederēt · nisi se aliquid recepturos sparēt · Accessit ad hiesuz petrus accessit & iudas · accesserūt discipuli accesserunt & milites crucifigētes · accedunt & quotidie ad corpꝰ xpi religiosi · accedunt & puersi sacerdotes qui ea que offerunē ad mensam xpi offerūt in mensa diaboli · ipa est alea fati · in illa deū inuocant · in ista piurāt Non enī oratōni vacāt · sed lusibus exultāt · Legem dei nec sciunt nec discunt vacantes ocio · omessatōnibꝰ & ebrietatibꝰ studentes · terrenis inhiāt · terrena sapiūt · assidui in plateis ī ecclesia rari · tardi ad īuestigandā culpā peccatoris pati ad inquirēda vestigia leporis · velociores ad cōgregādos canes · q̄ ad inuocādos pauperes · Libētius porrigunt panem cani q̄ pauperi · Plures seruiunt eis ad mensam · ad missam nullus · Famulos aut famulas habere secum volunt · sed clericos habere nō possunt · quia nolūt · Hi sunt quoꝝ thalamus ornatior est ecclesia sua · mensa patior altari · cibus calice ꝑciosior · equus carior missali · cappa casula pcrior · camisia delicatior alba · Ecce quō obscuratum est aurum fuligine peccatoꝝ · mutatꝰ est color optimus decoris & sanctitatis ī feditatē viciorum · Lapides sanctuarij dispsi sunt in capite omnium platearū · quia dum ꝑ vitā mundā & oratōnem intus esse ꝑ cōtemplatōem dei semp debuerant · ꝑ vitam repbī foris passim vacāt · Ecce iam pene nulla est secularis vite actio quā sacerdotes xpi ñ admīstrent · Nulla mundi negocia in quibus

ministri altaris se non occupēt·nullū rez ipbitas qua monachicus ordo se non implicet · Pene nl'la illecebris vite blandicies·qua se castitas sanctiōniali ū non ymaculet·Sanctuarij ergo lapides dispsi sunt in plateis cum religiosi quiqz lata mundi itmera sectanē·& non solum in plateis sed ī capite omnium platearū dispgunē·quia & vacēt p misterium opis· & honorari volunt de ymagīe sanctitatis·Igiē plati subditos diligēter custodiant· subditi platis benigne obediāt·deuoti sint senes · laborioſi iuuenes·sit honestas in habitu ·mediocritas in victu·in claustro assidui·ad curiam rari·vt non sint curiales sed claustrales·sint intenti psalmis non causis·in claustro non sit rumor sz lectio in capitulo non lites sed psessio·Sit in choro seuera simplicitas·circa altare reuerētie honestas· Ex his obseruātie mādatis pēdet summa totiq religionis ·XLIX· ¶De claustro anime & eius lateribus. Ex libro tercō·

HAnime claustrū ptemplato dicit·Ju cuiq sinu dum se recipit animus sola celestia meditaē·sepaē a terzenis a turba cogitationum·dulces carnis refugit affectus. vagos sē suum motus restringit·in domino delectaē·legit in libro vite·p silentō pacem tene·In choro virtutū seruat ordiāqz morū·Huius claustri ambitus virtutū columnis ōcoraē·sustentaē patientie basibus·ad regulam iusticie quadraē·virtutū coadiacentibus officinis muniē. Muro boni opis claustrī septa forinsecus ambiunē que clauso silētij hostio vage mentis gressus cohibēt·ab hoc em claustro egressa est dīa·In quattuor virtutib? animi quadratura est claustri·que sunt ptemptus sui & contemptus mundi·amor pximi & amor dei· Ex bis vnū vertiē ad occidentē·aliud ad septentrionez · terciū ad orientem·quartū ad meridiē·Non ē igiē quo diuertat animus inter hec quattuor virtutuz munimīa pstitutus·Non em ad carnis voluptatem·nō ad mundi vanitatē·non ad odium pximi· non ad ptemptū dei·In his quattuor claustri lateribus quattuor ordines columnarū disponuntur· Ex ptemptu sui etem duodecī columnaz ordo procedit·s· humiliatō cordis & afflictō carnis· ſmo humilis·abiectō vestis·cibus tenuis ·pond? laboris·amor subiectōnis·ptemptus honoris·laudem fugere·alterius psilium suo pferze·subditis obedire·de se deficere·hec columne secanē quando sic discretōnis virtutes a vicijs sepanē·Sculpuntur quādo ea que mens cogitat manus opanē·Sic salomon in templo celaturas pmīētes fecisse legiē Promīēt celature dum mētis cogitatōes exteri? apparēt ī exemplo & opatōe·sed quō poliunē qñ tribulatōnis aduersitate feriunē·quod poliē equale efficiē non elatum·leue non aspum · Equalitas mentis lineam seruat religionis·Sunt em quidam qui nunc afflictōne carnis macerane·nunc ad carnis voluptatē reuertunē·sepe vigilāt alijs dormientibus·sed sepius dormiūt alijs vigilantib?·nūc humilia·nunc sublimia·nunc blāda·nunc aspa loquunē·nunc de fratrib?·nunc de pentib?·gloriātur·nunc nichil nisi ordinis statuta pstrepūt·nūc nil nisi fabulas audire·nunc albas·nūc nigras·nūc medio colore coleratas delectanē habere cappas · nunc vilis placet habitus·nunc mediocris · nunc supfluus·Nunc dāt illis olera pastum· aqua potū nūc vero exquisitis ferculis·nūc diuersis poculis vtunē·nunc laborāt·nunc labor displicet·amant subesse vt possint pesse·Hec est inequalitas columnarum·hec est aspitas eaz·Paulus docet leuitatē cum dicit·Si fieri potest qō ex vobis est ꝛc·Equalitatē vero vbi ait·Scio humiliari & hab.ꝛc·Patientie virtus·edificij spūalis sustinet onus·Tres in scripturis basium species inueniunē·s·enea·argentea & aurea·fortitudo in ope·claritas in ſmone·fulgor in mente·Qui in his tribus patientiam seruat·quasi basis aurea virtutū structurā firmiter portat·Sunt & alie tres basium species·sz fragiliores·igne em lignea obuziē·lapidea gelu frāgitur·picta vero nichil portat sed ab alio sustentaē hec est em patientia ficta· ·L· ¶De receptaculo hospitum

INter edificij spūalis officinas hospituz prior dom? occurzit·q pegrīs patz·mēs hospitalitatis officō fungiē cum deliquētium fratrū culpis benigne opatiē· Habet hec domus ministros suos qui hospitibus seruiāt Pulsāti em pegrino caritas apit·intrātem hilaritas recipit·receptum affabilitas ōtinet·esurientē collatō pascit·fesso humilitas seruit·hec reuerēti filiō paterfamilias exoluit·sic & spiritualiū pīm pietas. (q quasi paterno affectu pīdet subiectis) delinquentē discipulū cum p penitentiā redierit longe venientē vidz opatiendo·occurzit indulgēdo·amplectiē familiarē sibi faciēdo·Occidit vitiū carnis mortificatōem pdicando·chorz ordīat·simphoniā tangit·morū ordinem & vnitatē edocendo· Inuitat igiē pietas despantē·trahit caritas inuituz.misericordia pacificat pdicatō instruit· Morz concordia facit amicum pximū humilitas deo · sz dū hec fiunt·timeo ne frater ille qui foris erat supueniat & dicat· Pater tot annis seruio tibi ꝛc ·Reuera ille dicit extra domū esse opassionis qui nescit beneficium psolatōnis·qui tātum nouit murmurare non obsecrare·sic tamen tpanda est misericordia regentis ne impunita remaneat culpa delinquētis· Sed quādoqz spirituales pīes quosdā dlinquētes recipiunt·quos fratres despiciūt.domū opassionis intrare dedignanē·& sic extra moriunē.& qui fratrū opati debuerāt crudeliores platis fiunt·Quē poitā xps ad caulas violentie manu nō reduxit·sed humeris ppzijs impositā reportauit·sic & angeli super vno peccatore penitentiā agente gaudent ·Quid igiē carissimi·concordāt angelus & creator dum puertiē peccator·& frater fratri dedignaē cōpati cū pater spiritualis misericorditer ñ ignoscit filio delinquenti·Qui iacet non erigiē·nisi qui iacent ē erigit inclineē·tales quādoqz erigunē p amorem · quādoqz p timorem·amor erigit·trahit & sustētat Timor cogit·erigit·sed cruciat·nec tamen nimiuz pcat amor·nec nimiū terzeat timor·sed sic amorez timor comitet · vt nc timor odiū piat·neqz amor negligentiā patiaē·Hinc p beatuz iob dicit·Cum fuerem quasi rex ꝛc· ·LI· ¶De capitulo & labore manuum·

SIcut autē fratrū multitudo vt errata corrigat·statutis horis ad capitulū cōfluit sic etiam mentis ratō cogitatōnes diuersas ad secretum cordis quādoqz vocat vt incorrigibiles eiciat.corripiat inquietas·negligentes emēdet·instruat simpliciores·mitiget iracūdas & voluptuosas restringat·pigras excitet· consoleē pusilanimes·doceat indiscretas In hc spiritali capitlo abbatis locū possidet ratō·sciētia culpas accusat supbia reatum defendit·innocētia pfiteē ·hūilitas

seipsã iudicat·arrogantia vero alios iudicare non desinit·more puersorũ fratrũ vicia preceptis ptra vicũt·more vero ſiplicium ⁊tutes obediũt·seipsas tñ qñz ⁊tutes imicẽ accusant·accusat mĩa eñ iusti cią·iustícia ⁊o mĩam·humilitas honestatẽ·honestas humilitatem·Cum agit misericors remissi?·iust? seuerius·humilis ptius·honest? abũdãtius·Quasi ad suscipiendã disciplinã denudãt·qñ p ꝓfessionẽ vitiorũ occulta maifestanẽ·Post capitulũ ad labo rem manuũ fratres egredi solẽt·sic post quietem ꝓplationis egreditur anim? ad laborez necessita tis·Egredit a ꝓtemplatione celestiũ ad meditatõ nẽ scripturarũ·&ibi pmiorum amore tractus & penaz timore tactus descendit ad suoz memoriã delictoz·q̃ dum culpã ꝑriam cognoscit·aliene ci tius ignoscit·& ideo descendit ad opassionẽ proxi moz·inde vero ꝓgredit ad agendam curã eorũ· sicut cum aliquis egreditur de thalomo in domũ· a domo ĩ porticum a porticu ĩ uicũ·a uico in agz In ꝓtemplatione igitur quies est·in ceteris labor· In meditatione scripture laboramus timentes ne pmia iustoz amittam?·ĩ memoria delictoz ne cũ damnatis simus·in opassione vero ꝑximi labor ẽ cordis in agenda cura eoz labor opatõnis·in vno monemur· in alio docemur·in tercio monemur·ĩ ĩ quarto meremur· Monet em̃ scripta quid agere debeamus·Exit etiã anim? in ortum vt videat or tolanũ xp̃m qui plantat germina virtutum· Exit & olera rigare·i·fragilitatẽ carnis lacrimis deplo rare ·sed sicut sol post pluuiam clarior fulget·sic xp̃us post irrigationẽ lacrimarũ benignior appaẽt Egredit iterũ ad ficulneã vt stercoris cophinum mittat·i·vt memoriã peccati fetentem reddat·In trat & in vineã vt circũfodiat eã·vt succidat sar= menta·i·supfluitatis incremẽta·vt qđ luxuriat in palmitibus·abundet in fructibus·Egrediamur in quit in agrũ·Egredit animus a ꝓtemplatõne ad sui circũspectõem·a cura sui·ad agendã curã ꝑximi· vt fiat ager virtutũ·qui prius erat vepriũ & spi a rum. Cõmoremur inquit in villis·i·in illis qui sũt villani·i·rudes & tardi ad ꝓcipienda documenta curie xp̃i·Inordinati em̃ qui non querũt edificatõ nem mẽtis·sed repletõem ventris·terrenis imbiãt terrena sapiũt·In his igit̃ necesse est vt faciamus morã et p doctrinã·p disciplinã Mane surgamus ad vineas·i·non pigri sed p̃cedẽtes exẽplo & opa tõne· ·LII· De refectorio·

INterior homo ĩ refectorio sancte medi tatõnis potaẽ vino ꝓpunctõnis· & diũ sorum exẽploz saginaẽ ferculis · In hoc ergo tres ponunẽ mense·tres intellect? diuĩe scri pture·s.·historialis misticus & moralis·In ꝑma ci b? ẽ grossior·in secunda subtilior·in tercia dulcior Prima pascit miraculis·scda figuris·tercia verbis Res miraculoz corroborat fidem·impletõ scriptu rarũ spem·doctrina morũ caritatẽ·Ponunẽ itaqz mense ponunẽ & panes·Affert em̃ moyses ꝓpsuz apostoli ordeaceũ·helias subcinericiũ·Ordeũ ve= tus testamtũ·Per ꝓpsum õsignaẽ panis lacrima rum·p subcinericiũ designaẽ vita peccatoz· Mini stri apponunt diuersa genera vini·stephanus·s.·vi num passum·esaias aqua mixtum·Inebrianẽ duo noe & loth·noe requies·loth vero declinatõ iter pretaẽ· Qui querũt requiẽ carnis inebrianẽ vino aqua mixto·qui vero requiẽ mentis vino passo· Apponit paul? olera·tres pueri ministrãt legumi na·paul? infirmis olera ꝓprie fragilitatis·igne co cta pauptatis assignat·Tres vero pueri p legumi na delicatis dãt exemplũ seruãde sobrietatis·Se= quunẽ aũt tria generalia fercla carniũ·Abel agnũ Abrhaã arietem·Iosue vaccã appoit·In agno sim plicitas cordis·in ariete fortitudo operis·in vacca lac p̃dicatõnis·Non sit aũt in nobis simplicitas si ne discretõne·sed simus sicut illi qui vt nubes vo lãt·prudẽtes sicut serpẽtes·& simplices sicut colũ be·Ne sit nubes sine pluuia serpens sine prudẽtia columba sine simplicitate·sed careat colũba felle· serpens veneno·nubes siccitate·vt sit simplicitas iusti sine amaritudie·prudentia sine malignitate· doctrina sine vanitate· Post carniũ fercula tres piscium diuersitates apponunẽ·s.·pisces de mari·ỏ flumine·de stagno·Pisces de mari seculares·ỏ flu mine doctores·de stagno claustrales·Tales enim apponãtur qui squamas & pẽnulas habeãt·i.·aspi tatem recte ꝓuersatõnis & alas ꝓtemplatõis· Pi scis de mari cornelius fuit·de flumĩe paul?·de sta gno maurus·Apponat igit̃ petrus ad mensam cor nelium·ananias paulum·benedictus maurũ·Cuz em̃ legunẽ opa cornelij·ꝓuersio pauli· vita mauri quid aliud agit̃ q̃ eoz exemplis animus sagmaẽ· Huiusmodi igit̃ pisces sunt cõmedendi·i· vita & moribus imitãdi·Imitãdus est ergo cornelius fid & ope secularibus·paulus vita & doctrĩa docto ribus maurus humilitatẽ & obediẽtia claustrali= bus·Affert & moyses diuersas ferculoz spẽs·mel scz de petra oleũqz de saxo durissimo· Petra erat xp̃s ante passionem·ꝓpter patiẽtie firmitatẽ·saxũ vero durissimũ postea ꝓpter immortalitatẽ· Per mel ergo designaẽ melliflua doctrina xp̃i·Effusio olei est remissio peccatoz ꝑ gratiã spũssancti· Si habes igit̃ apud te vas mundũ·accipe mel de pẽ Ait em̃·Discite a me quia mitis sum ⁊c·Ecce mel humilitatis·cum dulcedĩe mãsuetudinis sicut mel ꝓcordat m ꝓfectõnibus medicine cum omnib? di uersitatibus speciez·sic ex humilitatis dulcedĩe cõ diunẽ omnia genera virtutũ·p butirũ vero de ar mento signaẽ in patriarchis & ꝓphetis doctrine spũalis pinguedo·p lac de ouibus·innocẽtia cor= dis in simplicibus· Vnde & ꝓpheta ait· Et pauit eos in ĩnocentia ⁊c·ad cor ptinet innocẽtia·ad cor pus opum mundicia·hoc lacte debem? pasci·hac lana vestiri·In adipe vẽo agnoz & arietũ designa tur in plãtis dilectõ fratrũ·Hi em̃ dicunẽ filij ba= san·i·filij pinguedinis·in quo demõstraẽ dulcedo caritatis·Per hircos cum medulla tritici peniten tes imitãtes passionez xp̃i·Sanguis vero vue me raciſſime sanguis est xp̃i·nulla peccatoz fece tur= batur· Qui igit̃ vsqz ad effusionem sanguis ꝓsis resistũt·quoniã ꝓ nobis saluator bibit ꝓ calice ca licem bibentes reddunt· Vnde ꝓpheta· Quid re tribuam dño ⁊c·Sunt & alij cibi egiptij summope vitandi·quia noxij·allia scz cepe & porri· hec filij israhel in deserto cum ollis carniũ suspirabãt que tamen ꝓmesta grauiter inflãt·ventositatẽ generãt cerebrũ turbant, oculos grauãt·lacrimas ꝓuocãt Egiptie carnes sunt mundane delectatõnes ĩ qui bus infirmitates aĩe latent·quia postea p effectus & opatõnes exteriores appareãt·inflat em̃ elatio· ventositatẽ generat verborum inundatõ· turbat cerebrum iracundia·oculos cordis grauat inertia vt igit̃ sanus viuas·noxia deuitãs salubria sumas

·LIII· De dormitorio·

QUoniã est mentis trãquillitas aĩe dormitoriũ nuncupari·in qua ponit̃ lectus ꝓsciẽtie,

substernitur senum carnis·carpiē somnus pacis· Quattuor solent inquietare pacis somnū·vxor hostis·seruus· & vicinus·Cum igiē dyabolus ejciē mundus subijciē·caro affligiē·proximus diligiē·qđ aliud agiē nisi q̄ pax ex omni pte stabiliē·vt sic salomon in circūitu pacem habz·qui non turbaē memoria p̄teritorū delictorū·nec inquietaē desiderio futurorum non frangiē aduersis·non eleuaē pspe ris·De falsa pace dicit· Pax pax & non est pax· Dum em̄ inter seculares pacē querimus·dū discordes ad concordiā reuocamus estimāt q̄ pacem inter nos habeamus·dum in vestimentis ouiū foras eximus·& intus quasi lupi rapaces gregē simpliciuz fratrū lacerādo dispgimus·pacē simulamus sz nō habemus Cohabitatōne siquidē pax vera cognoscē quod lingua vel habitu exteri? simulatorie loquunē·Dicunt em̄ quādoqz lingua & habitus·pax pax·si aūt querae animus·respondz q̄ non sit pax Cum autem habitus cor & lingua concordāt pacem seruāt·vbi vero lingua dissoluta discurrit·pacem soluit·Filij dan prudentes sibi sortem hereditatis designāt quosdā de seculo prudentes sibi ad habitandū domū conuersionis·Inueniūt ergo ibi ephot quādoqz·i·habitum religionis·& cum eo sculptile puersi opis·& conflatile confabulatōnis· Cum enim fieri debet conflatile metalli species circumpositis follibus ponit in igne·sic euenire solet dū simul in aliquo loco conueniunt ociosi fratres·ponūt ī medio metallum·i·materiā rumorū·Aerē folles emittunt & attrahunt cum rumores audiūt fratres & dicunt·Audiē ibi tumultus folliū id est·dissensio impatientiū·mouent cineres·quia cito turbātur leuiores·Crescit flama dum succendit ira·volant scintille·i·verba discordie·sic cum aaron feciss vitulum conflatilem a filijs israhel petijt maures·Inanes sunt rumores·Ex his igiē p̄cedit vitul? petulantie·qui si p̄cedat aufert nobis rectitudinē vie· Non em̄ grauiter incedit·sed ludēdo discurrit·Cū igiē aliqui de seculo ad domum religionis veniūt & hic inueniunt·domū micheē se repisse credunt Micheas interptaē quis est hic·Dum aūt inueniūt ephot·i·habitum conuersionis·& cōflatile·i· verba detractōnis·exeunt quādoqz & recedūt·& admirantes huiusmodi conuersionē·quis est hic dicūt·Multi siquidem istorū societate peiores fiunt·Multi vero ab eis descendētes ad meliora trāscendunt· iob in puluere·sanson in gremio mulieris·petr? ī pfū do carceris·palliticus in grabato iacuisse referunē Dormit in puluere qui gaudet leuitate·p puluerē em̄ dignaē leuitas. Per gremiū mulieris voluptas p profundum carceris ignorātie cecitas·p grabatuz pallitici cōturbatō fratris dissoluti· Excutere ergo de puluere·cōsurge de gremio mulieris·solue vincula colli tui·tolle grabatū tuū & ambula.

·LIIII· De oratorio & modo orandi.

DE dormitorio trāquille mentis trāsire debemus ad oratoriū pie deuotōnis· cum igiē oramus assistētes cora summi iudicis maiestatē insinuem? miseriā·capte mus beniuolentiā·postulemus veniā vt respiciat miseriā misericordia·beneuolentiā diligētia·veniā gratia· Ad insinuatōem miserie ptinet memoria oppssionis· ad captatōem beniuolētie memoria liberatōnis·ad postulatōez venie memoria iustificatōis· Tria sūt autē quibus opprimimur·videlicet captiuitas carcer & infirmitas· In captiuitate siq uidē sunt·loq? dum in egipto sumus·tempus·q̄diu male vixim? pondus laboris·quātitas opis·crudelitas exactoris·ptinacia pharaonis· De his vero que ad carcerem ptinēt·dicit pphēta·sedētes in tenebris ⁊c· Sedent in tenebris qui morant̄ in ignorātia pprie fragilitatis· Sedent & in vmbra mortis·ipa est ymago future damnatōnis· Mendici sumus· quia pxi morum res quas habere non possumus·desiderio & affectu animi mēdicātes pcupiscim?· In hac autem mēdicitate ferro ligamur·quia duris & oppri mentibus culpis aggrauamur· Ad infirmitatē vo ptinent quattuor·de quibus pphēta ait· Esurientes & sitientes ⁊c· Esuriunt & sitiunt infirmitati ptra ria·abhominant̄ & fastidiūt sanitati oueniētia·esuriunt curiositatē·sitiunt voluptatē· abominantur & fastidiunt verbum dei· In fame igiē & siti geratur desideriū tormentū·in fastidio nouimus esse defectum· In se ergo p se deficiūt·quia sibi nō sufficiūt· Ne igiē in seipis omnino remanētes dficiāt in deum pficiāt· De talibus em̄ dicit·Clamauerūt ad dominū cum tri·⁊c· Insinuauim? ergo miseriaz captemus ammō dei beneuolentiā· Ipse est em̄ de quo dicit·Eduxit eos de tenebris ⁊c· Laudāda est igiē potentia·ānunciāda sunt beneficia liberatōis vt capteē beniuolētia liberātis· Ipe em̄ eduxit nos reduxit·deduxit & induxit·de carcere ad patriam p viā rectam in ciuitatē habitatōis·ipe eripuit me de inimicis meis fortissimis· Fortes inimici sūt vicia carnis·fortiores vicia mētis· Fortissimi vo sūt dyaboli· Hi aūt qui me oderūt sunt falsi fratres q̄ michi detrahūt· Ab his eripuit me dom̄? p patiētiam vincendo maliciā. Scriptū est em̄· In patientia vestra pos.a·v.⁊c· ·LV· De reconciliatōne penitētis·

INsinuata est itaqz miseria nostra p enumeratōem tribulationū·capta etiā beniuolentia p recordatōez beneficiorū postulanda est venia de ppetratōne peccatorū· Vestigiis igiē pedum pij iudicis obuolut? clamabo & dicam· Operi manuū t·p·d.⁊c· Osculabor igiē pedes domini ne moriar p culpā·erigā me ad osculū manuum vt bonis opibus viuā innixis pedum summitatibus & manibus reptās·extendā me vt osculū oris sumā· Osculū oris est recōciliatō generis humani facta p incarnatōem mediatoris· Ad pedes igiē agnoscit miseria·ad manum dat venia·ad os gratia· Hoc est marie suspiriū·iste ē labor marthe ille iohānis amor·hic plorat maria·ibi martha conqueriē·illic iohānes quiescit· In his trib? possunt denotari tres animi affectus·s·pfitentiū pprias miseriam·agentiū penitentiā·querentiū gratiā Affectus cognosces p effectus· Maria em̄ lauat pedes domini·non effundit aquā de vasculo·sed de oculo non pāno tergit sed crine·in quib? mundo placuit in his deo seruit· Tria similiter possum? assignare in martha·solicita est ne quod agit fiat pigre·turbatur ne fiat tepide·queriē vt adiuueē ne fiat tarde· Tales em̄ debent esse effectus penitentiū· Nota iterum in iohāne tria· carnales vt aiūt nuptias deseruit·supra pectus domini in cena recubuit· pendenti in cruce cum maria matre eius p̄sens affuit· Querit igiē donum gratie p effectum mundicie·p exhibitōem penitētie·p assiduitatē frequentie· mundicia siquidē videt deum·p̄sentia tangit· frequētia cognoscit Confidant in his qui voluptates euaserunt carnis·qui in pectore ecclesie requiescunt·qui dominice passioni quotidie deuoti assistunt Confidat etiam in his sz ante alios iuuenum

munda societas·qui p oīa placēt mūdo·& tam mundum fugientes seruiunt deo·In hac siquidem etate flauescunt carnes·caro nitescit eburnea oculorum gemmis facies rosea decorat·valitudo corporis vires subministrat·iuuenilis etas longioris vite spaciū repmittit·Tunc eī viget ratō·tunc est visus acutior·auditus pmptior·incessusq; rectior·vultus iocundior·Qui igit in hac etate se deo sociāt·pmium iohannis expectāt·Tales offerunt hostiā viuentē immaculatā non aure·nō oculo·non pede·non cauda carentē·Audiat hoc senum sera uersio quibus ex defectu senectutis aures obturant·turbant oculi·& vt cuncta breuit pstringā·ipe in se p se deficiūt·Hi ñ offerūt agnuz imaculatū·sed vt ita dicam porcū spurcatu·sicut eī porcus in immundicijs·sic senex iacuit ī vicijs & sicut porcu s siliquis pascit·sic & senex fabulis & rumoribus delectat·Simul aūt quādoq; & cōuertit & morit·& ideo hoc sacrificiū caude caret officō·in hoc vite spacō·nisi forte dicas q̄ habuerit caudā in capite·i·principiū uersionis in fine·Amant huiusmodi senes heredes quos ꝺrelīquūt quādoq; carnaliter·insipiēter eneruit·Nimis eī carnaliter diligunt·quos adhuc spiritaliter cōuerti nolunt·Amant insipiēter·quoniā hoc q̄ ꝺ pusse acquisierunt·puersis relinquūt·Eneruiter iterum illos amāt·quoz damna & tribulatōnes nō equanimiter portāt·

·LVI· De lectulo cōtemplatōnis·

Hauit iohānes dulciter & fortiter·quia sicut clauus clauo expellit·ita dulcedie dulcedinē·spiritali carnalē expulit·Amauit sapienter quia nemo prudentiq̄ diligit·q̄ qui cōsilio sapiētie & veritatis seipm pmittit·Fortit amauit·quia pendēte in cruce domino dilectq̄ cū dilecto pmorari non dubitauit·Habet itaq; mundicia dulcedinis affectōem·pīsentia sapiētie discretōnem·frequētia patiētie passionē·Caue igit ne cōsentias carni blādienti·ne credas mūdo decipiēti·ne cedas ꝺyabolo psequēti.sed oppone vitā xpi falsis pmissionibus·quia teipm xpō credidisti·ppone virtutē psecutōnibus quia crucē xpi nō erubuisti·Delectare itaq; in pulcritudie mundicie·ī rectitudine iusticie·in fortitudie patiētie·Hic est lectus pplantiū·hic reqescis·hic dormies·Tria sunt autē que huius quietis pacē pturbāt·pānoz immundicia·i·carnis spurcicia·somnia·i·mūdana gaudia·lecti duricia·i·impatientia·In duro siquidem lectulo iaces·dum tribulat ōis aspitatē patiēter sustinere non vales·Ad abluēdos huiusmōi pānos lectuli maria magdalene pbuit aquā. eosdem extersit martha manibq̄ vt siccarenē·Accendit iohannes ignē·Conueniūt ergo hec tria ad faciēduz mundiciā·videlicet aqua manus & ignis·i·meroz labor & amor·Aqua siquidē abluit sordes·manq̄ exprimit·ignis desiccat·

·LVII· De claustro celesti & eius dispositōne· Ex libro quarto·

IN celesti hierusalē claustrū pfecte beatitudinis ponit·qō quattuor generalibus officinis vndiq; munit·vt ores·vt abundes·vt reficiaris·vt quiescere possis·Pax eterna p similitudinē quasi oratoriū esse dicit esse·quia qui vmcula seu carceres mundi huius euaserūt ad illud cōfugiunt·vt saluent·Cellariū vero abundātie suauitatis diuie sequit refectoriū satietatis et ne sed licet in pace sis·licet abundes diuitijs·licet fruaris ad libitum possessis·nihil tamē pderit·nisi quiescas in dormitorio trāquille mentis·Notā q̄ huiusmodi officine non discoopiunt ventorū turbine·non adnichilant vetustate·sed incolumes & integre pmanēt sine fine vt sit pax sine pturbatōe abundātia sine diminutōne·satietas sine fastidio·quies sine tedio·Qui igit ad illud claustrū pfecte beatitudinis puenire ōsiderat necesse est vt adhuc in domo pbatōnis manens·ordinē ꝺicti claustri diligēter addiscat·Domus siquidē pbationis est vita regularis·In hac domo discimus quid ī futura facere debeam?·hic pbamur·vt ibi recipiamur in hac eī domo habemus xpm magistrū nouicōz claustrū pfecte beatitudis in quadro ponit·vt ex omni pte firmitas equalitatis in ea teneāt·ne eleuetur psperis·ne frangat aduersis·ne de pteritis doleat·ne de futuris aliquio sinistrū posse ptingere ptimescat·In claustro angeli residēt·vt ī eodez eterne felicitatis ordinē pseruent·d uine et lectōi sapiētie studēt·Nec retrahit eos aliqua necessitas corpis·nec aliquod īpedimentū laboris·viriditas pratelli qō est in medio celestis claustri oculos supnoz ciuium recreat·& eos semp sua nouitate cōfortat·Nichil eī vetustum aut transitoriū erit·sz semp nouitate sue viriditatis ab' q; dubio pmanebit·In medio pratelli ponit lignum vite·vt vita sit in amenitate·Est eī vite lignum sapientia dei patris·fructus eius salutem pseruat & vitaz prestat·A q̄busdā queriē·vtrū silentiū in celesti claustro ad horā vel ptinuum teneat·Ait eī iohānes in apoc·Factum est silentium in celo quasi media hora·Celuz est anima iusti que ad eterna sublimia p subleuatōem ptemplatōnis surgētes ab infimis cogitationū tumultibus pmit·& intra se deo q̄ ꝺam silentiū facit·Sed quia hec quies mētis ī hac vita non potest esse pfecta·nequaq̄ hora integra factum in celo silentiū dicit·sed quasi media plēa seruat·Cum igit homo ad aliud beatū silentiū future beatitudinis puenerit·quid petat vlteriusnō habebit·Tunc eī silebit iniquitas·abundabit caritas·nec quicq̄ ibi deficiet·vbi vnusquisq; omnia habentem in se habet·Tunc eī erit deus omnia ī omnibus·nichilq; deesse poterit.quando abbatis more dei sapientia omnibq̄ omnia puidebit·ibi nl' lus in suo ordine deficiet·quoniā in libro diuie sapiētie in quo scriptus est ordo nature·vnusquisq; leget·

·LVIII· De richardo pisiensi & scriptis eius·

Circa idem tempus floruit magister ricardus sancti victoris pisiensis canonicus·qui in libris & tractatibq̄ varijs mlta ecclesie sancte vtilia descripsit·Inter quos eminēt ꝺ sancta trinitate libri septem·ī quibus iudicō meo cunctos qui ante ipm de hac materia tractatq̄ ml' tiplices ediderūt pbabili ratōnū inductionū siml' & dulcedine quadā ac venustate sermonis excessit·Scripsit nichilominq̄ idem ricardus de ptemplatōne pulcerrimū libruū de patriarchis ītitulatū·Aliū quoq; ꝺe mistico somnio nabuch·De arbore quoq; quā idē nabuchodonosor vidit vnū·& alium de quattuor ventis in mari pugnantibus·Alium de extermimatōne mali & pmotōne boni·Alium iterū de officō ecclesie·alium de sacrificō abrhae·Scripsit & tractatum grādem de illo verbo esaie Omne caput languidum·& alium de illo·In die illa nutriet homo vaccam boum·Tertiū vero contra andream & alios in expositōne sacre scripture

iudaizantes sup illo verbo. Ecce virgo cōcipiet & pariet filium ꝛc̄. Aliū aūt ad nouicios de illo vbo psalmi. Afferte domino filij dei. Scripsit etiā liby qui dicit̄ excerptōnum in quo breuiter continet̄ diuisio & materia omniū scientiaꝝ. ac series histo rie p̄cedentiū temporꝝ. & quedā morales expositō nes sacraꝝ scripturaꝝ. Et pauca quidem que ex li bro de patriarchis excerpsi ad vtilitatē legentiuꝫ in hoc loco. huic opi in hunc modū inserere volui

·LIX· Moralis est̄ expositō de vxo ribꝰ & filijs iacob. Ricardꝰ in libro de p̄triarchis

Beniamī adolescētulus in mentis excessu. Quis sit beniamin iste multi nouerunt. alij p scientiā. alij p expientiam. Qui per doctrinā audiant sapienter. Qui vero p expiētiā libenter. qui em̄ eū ēxpientie magisterio semel noſ se potuit fidenter loquez. sermo de eo q̄ꝫ plixꝰ illū satiare non poterit. Omni spiritui ratōnali da ta est gemīa quedā vis a patre luminū. s. ratō qua discernamus. affectō qua diligamus. ratō ad ve= ritatem. affectō ad virtutem. Hee sunt due spūs ratōnalis vxores. ex quibus oriť generosa ples & regni celestis heredes. Ex ratōne oriunť p̄silia re = cta. ex affectōne desideria sancta. Est itaqꝫ lya af fectō diuina aspiratōne inflamata. ad normā iusti cie se ꝓponens. Rachel vero ratō diuina reuelatōe illuminata. in celestis sapiētie ꝓtemplatōem se ex= tollens. rachel em̄ visum principiū vel ouis interꝓ tatur. Nam qui te domino in bonitate sentit. illū qui est principiū omniū oculo fidei cernit. seꝰ & vt ouis veraciter in simplicitate q̄rit. Oms fere cō iugia lye abhorrent. quia laboriosa. qui tamē i am plexus rachel multum suspirāt. quia iocunda. Sa pientiā & multum amare potes & ipa carere. Iu = sticiā vero pfecte diligere hoc iam est iustum esse & omnino quāto amplius iusticiā dilexeris. tanto iustiorꝰ eris. Habet aūt vtraqꝫ ancillam suam. s. lya zelphā & rachel balā. i. affectō sensualitatē q̄ illaꝫ egredientē p̄cedit & huc illucqꝫ circūducit. Nam quia lya lippa est & parū videt illius manuductō nem sequi eam non pudet. Ratō vero ymaginatō nem. quia nunq̄ ad inuisibiliū cognitōem assurge ret nisi ei imaginatō rerum visibiliū formā repsen taret. Sed quoniā ymaginatō queqꝫ visa vel audi ta ad memoriā reuocat. eadē itez & iterū replica re non cessat. Et sepe cū nulla ei cordis voluntas assensum p̄beat. ipam tamē more decrepiti senis. vel inueterate anus. quasi narratōem explicat. nul lo audiente. merito bala. i. inueterata dicit̄ que i= ueteratorū morem imitat̄. Zelpha em̄ interp̄tatur os hians. Vinum qđ sitit est gaudiū voluptatis. & quātoplus bibit tāto amplius sitit. Nā ad satiā dum sensualitatis appetitū totus mundus nō suffi cit. Vidimus ergo de ābaꝫ obsequio. & de vtriuſ qꝫ vicō. Est em̄ bala garrula. zelpha temulēta Bale nanqꝫ loquacitatē. nec ipa eius domina rachel cō= pescere potest. & zelphe sitim domine sue copia tā ta omnino extinguere non potest. Itaqꝫ filij iacob ex lya. sunt ordinati affectus. Septenaria igit̄ lye ples septem sunt virtutes. Siquidē nichil aliud ē virtus q̄ animi affectus ordinatꝰ atqꝫ moderatꝰ Ordinat̄ quidē ad id ad quod debet. Moderatus vero. i. tātus quātus esse debet. Principales ergo affectus septem sunt. qui ab vna animi affectōne alternatim surgunt. spes. s. & timor. gaudiū et do lor. amor odium & pudor. Hi omnes cum ordīati sunt tunc tātum inter filios iacob deputāti sunt.

·LX· De quattuor filijs lye id est. affectionis.

Citur prima virtutū ꝓles est timor. qui scz nascit̄ ex ꝓsideratōe ꝓpij sceleris & potentie iudicātis. Hic est ruben filiꝰ vi sionis. quodammō em̄ cecus est qui peccare nō ti met. quia futura mala non p̄uidet. Non erubescit prauitatē suā. nec expauescit potestatē diuinam. Hic primo filio crescente secūdus nascit̄. qz timo rem magnum necesse est vt dolor sequat̄. Quāto em̄ quis vehemētius metuit penā quā meruit. tan to acerbius plāgit culpā quā fecit. Et quia cor cō tricum & humiliatū deus non despicit. Hic filius simeon. i. exauditō dicit̄. Oratō em̄ citius exaudit̄ que ex corde contrito & humiliato ꝓfert̄. humiliato scz p timorem. cōtrito p dolorē. Sed beati q̄ lugēt quoniā ipi cōsolabunt̄. Que aūt ꝓsolatō penitēti potest esse. nisi vna spes venie. Hic est tercius filiꝰ qui leui. i. additus vel additō vocat̄. quia duob⁹ illis p̄rioribus supaddit̄. Quāto em̄ quis frequen tius ac vehemētius de suo reatu interno dolore af ficit̄. tāto certior ac securior de indulgētia efficit̄. Scōm multitudinē inquit doloꝝ meorū in c. m. ꝛc̄ Et tunc incipit quedā familiaritas inter deum & animā fieri. eo q̄ hec se sentiat ab illo sepiꝰ visita ri & dicit. Nunc copulabit̄ michi vir meus. Verū anime sponsum deū. s. tunc nobis veraciter copu lamur. cum ei p verum amorē imberem⁹. ymmo ve ro tunc sibi nos ille ꝓnectit quādo nos quibusdaꝫ internis ꝓmercijs ad amorem suū accendit & arti⁹ astringit. Itaqꝫ sicut post crescentē timorem neces sario suborꝫtus est dolor. Sic vtiqꝫ post spē natam & quotidie ꝓficientē nascit̄ amor. Hic est quartꝰ filius scz iudas. i. confitens. Illa em̄ est vera cōfessio que ex casta dilectōe cōsurgit. Semp inquit laus est in ore meo. Semp quidē laudas si semp amas. nā non amares. si non a ꝓbares. Quid est autem a ꝓbare nisi laudare. Et etiā ipa laudatō cōfessio est. sed hec confessio laudis est. Cōfessionē quoqꝫ cri minis iudas agnoscit. quia & hec ad honorē dei p tinet. Et qui veraciter diligit libēter facit. qui dq̄ honori dei militare coguouerit. Multū em̄ ꝓmēdat bonitatē dei non solū largitas sua sed etiā iniq̄tas nostra. Si em̄ magnum est nil ꝓmerētibus gratis impēdere mlta. quale quātumue erit tribuere bōa ꝓmerentibus mala. O qualis pietas quā nulla no stra supare potest impietas. Alia em̄ sunt que mise ricorditer ignoscit. alia que affluenter tribuit. Cō fiteamur ergo illi & mala nostra a nobis eē. vt pie ignoscat. & bona nostra ab ipo esse. vt ꝓseruet & augeat. Hoc iudas incessanter accitat ne ingratꝰ appareat. vel de indulta venia. vel de ꝓcessa gtia. Ideoqꝫ recte hic filius iudas vocat̄. qz verꝰ amor semp ꝓfitet̄. Ecce primi quattuor filij lye. s. timor pene. dolor penitētie. spes venie. amor iusticie. Et post hoc ꝓsinit parere. quia sibi sufficere posse esti mat cum se vera bona veraciter amare ꝓsperat.

·LXI· Qz rachel. i. ratō primo suscepit filios ex bala id est. ymaginatōne.

Dato itaqꝫ iuda. i. bonorū inuisibiliū desi derio exurgente atqꝫ feruēte. rachel inci pit amore plis estuare. quia icipit velle cognoscere. Vbi em̄ amor ibi oculus. & libenter aspicimus que multum diligimus. Ergo q̄ntopl⁹ crescit iudas. i. affectus diligendi. tāto amplius in rachel feruet desiderium pariēdi. id est. studium cognoscendi. Sed valde difficile est. immo pene

impossibile mentē carnalē & adhuc in studijs spi
ritualibus rudē·ad inuisibiliū intelligentiā assurge
re· & in eis ꝺtemplatōnis oculū figere· Querenti
ēm inuisibilia nihil aliud occurrit·nisi q̄ cogitare
cōsueuit sola visibilia· Melius tamen est qualicun
q3 modo illa cogitare q̄ obliuioni vel negligentie
tradere·facit ergo quod potest & intuet̄ ea p yma
ginatōem·que necdū videre valet p intelligentie
puritatem·sicq3 rachel prius habet libꝛos de ācil
la q̄ generet de seipa· Suadet ēm ratō ꝺmodi? es
se qualicūq3 modo vera cogitare bona· & ymagi=
naria quadā saltem pulcritudīe ac eoꝝ desideriuꝫ
animū accendere·q̄ in falsis deceptoꝛijs bonis co=
gitatōem figere· Vide quomō etiā diuine scripte
huic speculatōni alludāt & humani infirmitati cō
descendāt· Res ēm inuisibiles p rerū inuisibiliū
formas describūt· & earū memoriā p quarundam
ꝓcupiscibiliū speciem pulcritudīnē mētibus nostris
imꝓimūt· Hinc est q̄ nūc terrā lacte & melle ma
nantē ꝓmittunt·Nunc flores·nunc odores nomi
nant·nūc p cantus hominū·nūc p cōcentus auiuꝫ
celestiū gaudioꝝ armoniā designāt·In apoc· enim
iohānis celestis hierusalē ornatus p aurum & ar=
gentum & gemmas p̄cioſas multipliciter describi
tur·& scimus quia nichil talium est ibi p speciem
vbi tamē totum est p similitudinē·In oībus his
habet bala vnde domine sue seruiat·quoꝝ ei mēo
riam p voto repsentat· Nunq̄ ēm ymaginatō ra=
tōni vtilioꝛ esse poterit·q̄ cum ei in tali obsequio
deseruit· LXII· De duplici ymagiatōne

Sed sciendū q̄ ymaginatō alia bestial' est
quādo·s·p ea que paulo ante vidim? vl'
fecimus absq3 vlla vtilitate & delibera=
tōne huc illucq3 vaga mente discurrimus· hoc eti
am & bestia facere potest· Alia vero ratōnalis q̄n
q3 ex his que p sensum corꝓoreū nouimus· aliq̄
ymaginabiliter fingimus· Verbi gratia auꝝ & do
mum vidimus·aureā domū nunq̄ vidim?· aureaꝫ
tamen domū ymaginari possumus si volum?·hoc
vtiq3 bestia facere non potest·soli ratōnali creatu
re hoc possibile est· huiusmodi ymaginatōne sepe
vtimur·cū que sint future vite bona vel mala dili
gentius rimamur·Nunq̄ hic sola mala· nunq̄ hic
sola bona sed ꝓmixta simul & bona & mala· Item
hic sicut nec sola·sic nec summa inuenimus Ibi ve
ro & summa & impmixta bona vel mala esse non
dubitamus· Quotiēs igit̄ ex multis bonis vel ma
lis que in hac vita sensus corꝓoꝛeꝰ expit̄·quale·s·
vel quātum esse possit illud future vite summum
bonum siue malū colligit̄· Et ex hoꝝ ymaginatōe
quedā futuroꝝ ymago figurat̄· Talis vtiq3 yma=
ginatō ratōnalis esse nititur·& ad balā & rachel
ꝓtinere videt̄· Ad balā ꝓtinet inquātū ymaginatō
est·ad rachel inquātum ratōnalis. Talis itaq3 ꝓles
& ymaginatōnis est p natiuitatē· & ratōis p ado
ptōem· Ex bala nāq3 nascit̄·sed p rachel moderat̄
Nemīnē aūt cōturbet q̄ & matrē & ꝓlem ymagia
tōem appellem·sed hoc volo esse inter matrē & fi=
lium quod est inter instrumentū & actū· & sepe
instrumentū & eius actōnem vno nomīe appellā?
Nam illud qō videmus & illud quo videm? visū
vocam?· LXIII· De duob? filijs bale

Ratōnalis ymaginatō alia est p rationem
dispositā·alia intelligentie ꝓmixta· Illa
vtimur quādo scōm visibiliū rerū cogni
tam speciē ad inuisibiliū cognitōem ascendere niti
mur·in illa est ymaginatō non sine ratōne· in ista
intelligentia non absq3 ymaginatōne· Isti sūt duo
filij bale·quoꝝ ꝓmogenitus dan dicit̄·posterioꝛ ne
ptalim nominat̄· Ad dan itaq3 specialiter ptīet cō
sideratō futuroꝝ malorū·ad neptalī speculatō fu
turoꝝ bonoꝝ· Dan nichil nouit nisi corꝓalia· sed
ea tamē rimat̄ que longe sunt a sensu corꝓoreo re
mota·Neptalim p rerū visibiliū formā surgit ad
rerū inuisibiliū intelligentiā· Infernalia ēm toꝛmē=
ta longe a sensu corꝓoreo remota non dubitamus
quia vbi vel qualia sint videre non possum?·Sed
cum hec quotiēs volumus p ministeriū dan p ocu
lis cordis habemus·Nemo ēm fideliū cū infernuꝫ
flamāq3 gehenne·tenebras exteriores in scripturis
legit hec figuraliter dicta credit·sed ista veracitē
& corꝓoraliter alicubi esse non diffidit· Recte er
go hoꝝ cōsideratōeꝫ ad dan specialiter iam ptīere
diximus·vbi sola ymaginatōne opus hab emus·q̄
uis eā in tali negocō non sine ratōnis dispositōne
tractemus·sed cū terrā lacte & melle manātē cele
stis irl'em muros ex lapidibus p̄cioſ portas ex mar
garitis·plateas ex auro legerit · Quis sani sensus
hoc iuxta literā accipe velit· Vnde statim ad spi=
ritalē intelligentiā recurrit·& quid ibi misticū cō
tinet̄ exquirit· Multa tamē que etiā de tormentis
malorū scripta sunt mistice sunt accipiēda·& mlta
ꝺ future vite bonis q̄uis corꝓalia ꝺscribanē spūa
liter sūt intelligenda Illa aūt ꝓsideratō meditanti
facilius occurrit·que in sola ymaginatōne ꝓsistit·
Nā illa que cum intelligentia pmisceꝰ quāto subti
lioꝛ tāto difficilius inuenit̄· Vnde est q̄ dan ꝓꝛ·
neptalim vero posterioꝛ nascit̄· LXIIII·

De officō dan·

Hoc autem valde notabile est q̄ dan secū
dum p̄sentium reꝝ ymaginatōem veraꝫ
repsentat rerū futuraꝝ ymaginatōem fi
ctam·Neptalim vero sepe p descripte rei ymagia
tōem fictā·surgit ad intelligentiā verā· Non eniꝫ
licet de futuris bonis p spūalem itelligentiā aliq̄
falsum fingere·q̄uis absq3 culpa sit tormēta malo
rum multo plus aliter q̄ sunt p ymaginatōeꝫ cer
nere·Quis ēm ea omnino ꝓut sunt in hac vita cō
templari sufficit·sed quisq3 ea p arbitrio mētis nō
qualia sunt·sed qualia fingere nouit figurādo ea
describit·Vnde fortassis hic talis filius dan id est
iudiciū vocat̄·quia in tali repsentatōne nō expien
tie documentū·sed sue discretōis sequit̄ arbitriū
Est tamē huius nominis alia ratō· Sancti ꝛenim
viri quotiens se sentiunt turpibus cogitatōnib?
pulsari·solēt in ipo etiā cemptatōnis aditu futura
tormenta ante mentis oculos ponere· & p ꝓsidera
tōem pene vlciscunt̄ & damnāt blandimēta culpe
Quia ergo p officiū dan illicitas cogitatōnes dep̄
hendimus·arguimus·damnam?·recte dan·i·iudi
cium vocamus· Sed quid hic de turpibus tātum
cogitatōnibus loquimur·q̄nquidē vanes & muti
les pfecti viri non leuiter abominant̄ ꝓpter illud
Ve qui cogitatis inutile·& illud spūssanct? disci
pline effugiet fictum ꝛc· Quid queso fiet de his q̄
sentimus non sine quodā illi cito affectu·quando
spūssanctus aufert se ab his q̄ sunt sine intellectu
Multoꝝ ēm est seipos rephendere de puerso ope
uel de prana uoluntate·pauci uero sunt q̄ seipos
diiudicēt de inordinata cogitatōne·sed qꝛ pfecti
uiri hoc faciūt·iacob p̄cipit dicēs·Dan iudicabit
po·s·sicut·a·t·s·Si ēm dan populū suū districte
custodiat·si iudiciū suum diligenter exerceat·fiet
ut in ceteris tribubus raro inueniat quod de iure

damnari debeat. Mens etenim que statim in ipsa suggestione pcidit illecebrosam cogitatōem · non facile rapit in prauā delectatōem. sicut & culpa q̄ phibet ante prauū psensum nunq̄ transit i actuz Semp inueniet dan in tribu sua quod examinare ō beat. & quod iuste reprehendat. q̄uis in alijs possit fieri vt aliquādo aliqua eaz sine culpa valeat i ueniri. Aliaz nāqz culpa est in volūtate. hui? aūt ordinatō sepe est in necessitate · nunq̄ em̄ malum approbo. nunq̄ malo cōsentio. nunq̄ pficō nisi ipse voluero. Malum aūt p cogitatōem occurrere potest etiā multo. sed ad dan ptinet exurgēs malum statim in iudicō adducere diligenter discutere. de phensum damnare. & deceptoriā cogitatōnem ex alia psideratōne pcutere. ·LXV. De officō neptalim.

Sed sicut ad officiū dan spectat p repsentatōem pene reprimere exurgētia vicia. sic ad neptalim ptinz p psideratōz pmiorum inflamare desideria bona. Quod duobus modis facere cōsueuit. vtiē nāqz aliquādo translatōe aliquādo apatōne. Compatōne quādo ex pfentiuz bonorū multitudine vl' magnitudīe colligit illa future vite gaudia quot vel quāta esse possunt. Vēbi gratia inspecta sepe solis claritate psiderat quāta futura erit lux illa spiritalis. si tāta tāqz mirabilis est lux ista corpalis. Quanta nāqz putas erit illa que erit nobis pmunis cum angelis si tanta est ista quā habemus pmunē cum bestijs. Qualis erit lux futura beatorum si talis est pfens ista lux miserorū. Item multiplicitatē bonorū inuisibiliū cōijcit ex multitudine bonoz visibiliū. Quot sūt em̄ colores. quot odores. quot sapores · si tot delicie corporum. quot erunt delicie spirituū. Trāslatōe quādoqz rez visibiliū quālibet descriptōem transfert ad rerū inuisibiliū significatōez. Verbi gratia Audit in scripturis nominari lucē maccessibilem. Querit ergo que sit lux ista incorpea. & inuenit q̄ est ipa sapiētia. Sicut em̄ lux illa exterior illumīat oculos corpoz ita illa oculos cordiū. Liquet ergo q̄ recte secundum vtrāqz interptatōem neptalim dicat. quia compatō vel uersio interptatur. Solet nāqz cognitā quālibet rerū visibiliū naturā uertere ad spūalem intelligentiā. Huiusmōi ergo speculatō que p neptalim designat habet aliqd singulare valdeqz notabile. Est em̄ & pmptior i meditatōne. affabilior in sermone Vnde & p iacob dicit. Neptalim ceruus emissus. Ceruus ppter curredi facilitatē. emissus ppter curredi auiditatem & recte non aui volāti iz ceruo curreti opat. Nādum p rerum visibilium formā rerum inuisibiliuz naturā querit quosdā saltus dare. non aūt ad plenum volatum ualescere cōsueuit. quia in eo q̄ se ad summa erigit rerū corpeaz secū trahēs umbraz yma omnino nō deserit. Vultis audire eloquia pritudinis. qualia neptalim formare osueuit. Osculet me inquit osculo oris sui. Fulcite me floribus stipate me malis. quia amore langueo. Fauꝰ distillans labia tua ꝛc. Sic nouit neptalim carnalia cuz spiritualibꝰ pmiscere. & p corpalia incorpea ostendere. vt vtraqz hominis natura in eius dictis inueniat. vnde se mirabiliter reficiat. qui ex incorporea & corpea natura constat. Illud aūt in eius dictis valde est mirabile dignūqz admiratōne q̄ tūc fere semp delectabilius blandiunt. quādo iuxta litere sensum nichil sonare videnē. Quale est illud. Capilli tui sicut gre. ca. nasus tuus sicut turris libani caput tuum sicut car. Sed forte in huiusmodi dictis hoc est quod tam libēter pplectimur quod ex iocunda quadā vt ita dicā litere fatuitate ad spiritalem intelligentiā psugere coartamur. Hec sufficiant de filijs bale. restat nūc de filijs zelphe.

·LXVI. De duobus filijs zelphe

Per zelphā debemus sensualitatē accipe quā virtutis plem potest ipa gignere. nisi vt discat in rebus psperis tpaliter viuere. & in aduersis patientiā habere. Isti sunt gad & aser. rigor abstinentie & rigor patientie. Gad nascit prior. aser aūt posterior. quia prius est vt tē pantes simus ad bona ppria. postea etiā vt fortes simus ad tolerāda mala aliena Hec est gemīa vtuum ples. quā quidē parit zelpha in dolore. verū tamen ad magnā beatitudinē domīe sue. Hinc est q̄ nato gad lya exclamat dicēs feliciter. & iteruz aser nascente hoc p beatitudīe mea. Mea inqt nō sua. Vnde em̄ sensualitas exterius p carnē atteritē inde cordis affectō ad puritatis integritatē reparatur. Quāta em̄ putas pax cordis est. nulla huius mundi oblectamēta ocupiscere. nulla eis aduersa formidare. Quid illiꝰ gaudiū imminuat. qui etiaz de illata ptumelia vel q̄libet pssura exultat. Duo em̄ sunt ex quibus cōstat gaudium beatitudis. carere. s. eo quod nolis. & habere q̄ō velis. Felicem em̄ dicimus qui nil patiē quod nolit. & beatū cui suppetūt que cupit. Isti sunt gad & aser quorum prior calcat mundanā gloriā. alter ppter deū libenter patiē mundi pssuram. Prius autē semp est vt ancilla rachel redigaē sub viri potestate q̄ ancilla ipius lye. si em̄ ymaginatōnis euagatō que fit p inutiles cogitatōes prius non reprimit absqz dubio sensualitatis appetitus imoderatus mīme tpatur Qui igit vult corpalium voluptatū ostideria tempare. prius assuescat carnales delicias nunq̄ vl' raro cogitare. pfecto quāto talia rariꝰ cogitaueris tanto rarius. tātoqz tepidius ea desiderabis. Patz nichilomimꝰ q̄ gad & aser nunq̄ adoptinos filios lya faceret. nili sororis sue rachel adoptiuā sobolē assidue cerneret. Quis em̄ vnq̄ affectōni cordis p suadere posset mundi huius pspera cōtemnere et eius aduersa non formidare. nisi suggerētibꝰ dan & neptalim future vite tormenta vel pmia eterna frequēter immo pene idesinēter cogeret aspicere Nunc aūt p assiduam cōsideratōnem futuroz malorum facile ei psuadet ptēptus pfentium bonoz & iterū p iugē ptemplatōem eterne felicitatis ista mat ad voluntariā tolerantiā pressure tpalis.

·LXVII· De officio ruben & mandragoris eius.

Timere aūt deū ppter seipm homines autem ppter deum. est rubē nūc intus morari. nunc foris mueniri. Exit ergo tēpe messis triticee. quādo ex impio obedientie exercet se m opibus iusticie. Sed quādo ad pfectaz putas obedientiā ualesceret. nisi cum gad & aser. id est amor abstinentie & patiētie. ad ptemptū voluptatis vel ad tolerantiā tribulatōnis animasset. Duo em̄ sunt que solent pfectōem obediētie ppedire. id est. ne cogamur vel amata deserere. vel aspera tolerare. Sed si semel animus amore abstinētie vel patientie pfecte incaluerit. ptinus rubē ad omnē obedientiā absqz vlla ptradictōne se subdit. Qui em̄ tam aduersa ppeti. q̄ in psperis non delectari apō semetipm statuit. q̄ difficultas eiꝰ obediētiaz vlterius minuere poterit. Si enim dura & aspera

queqz p dei amore etiam p memetipm appeto·cur non magis hec ex adiuncta obedientia ad maioris meriti gratiã tolero·Recte ergo·post natum gad & aser rubẽ exire dr·qa timor dñi ex volũtaria abstinẽtia & patiẽtia ad omnẽ obedientiã roborat̃ Sed quãtus qualisqz bone opinionis odor de ipso circũquaqz spgiẽ·qui uulla molestia nullaqz iopia a studio obediẽtie ppeditur·Hee sunt mãdragore quas ruben inuenit·quas ab ipo mater eius lya accipit·quãdo oblata laus affectum tãgit·Tempate vero rachel non mãdragoras sed mãdragorarũ ptem petit·Nam valde est difficile vt anim9 qpuis renitẽs ex oblata laude non hilarescat Absente adhuc viro vix lya ptem pcedit·sed in eius aduentu eius desiderio uberius accensa nil sibi ex eis ulterius reseruari voluit·Sic mens hominis spiritali dulcedine tangiẽ quidqd prius de humana laude pcupierat libẽter obliuiscie·In hunc aũt modum mãdragore de possessione lye vtiliter rediguntur sub rachel potestate·Nouit em̃ rachel qp lya mandragoris melius uti·Nam quidqd affectio cordis vsurpat ad laudẽ sui·rectius sane ratõ retorquet ad gloriã dei·Mãdragore nec post natos tot lye·nec post gemmos liberos bale·sed post natiuitatẽ filiorum zelphe statim legunt̃ imẽte·Ad filios nãqz lye voluptates·ad filios bale cogitatões·ad filios zelphe ptinẽt actões·Et qpuis vera laus sit de recta voluntate·eã tamẽ non laudamus nisi appareat in ope· ·LXVIII· ¶De quattuor filijs ancillarz & officõ eorz·

Hoc aũt de duarz filijs istarũ ancillarum retinendum qp ex eorz vigilãtia pscientie nostre ciuitas mire custodiẽ·multũqz p regiẽ·Primogenit9 nãqz bale eã pponit intrisecus Primogeit9 em̃ zelphe munit eam extrinsec9·Per dan reprimunt̃ mala intus exurgẽtia·p gad repellunt̃ mala exterius exurgẽtia·Ad dan ptinet disciplina cogitationũ·Ad gad aũt spectat sensuum·Debet itaqz dan euigilare ad discretõnis iudiciũ·gad dimicare fortiter p abstinẽtie exercitiũ·Vni9 est sedare ciuilẽ discordiã·alterius repellere hostilem pugnã·hic vigilat cõtra ciuium poitõem·ille contra hostium incursionẽ·disciplina em̃ corporis sine disciplina cordis inutilis est·disciplina vo cogitationũ sine disciplina sensuum obseruari nõ potest Vnde satis constat qp sine adiutorio gad qui contra exteriora euigilat·dan in pponenda ciuium pace intus maniter laborat·prius itaqz gad se accingit quãdo sensuum dissolutõem p disciplinã restringit·Tuncqz fortis plio dimicat·quãdo desideria carnalia p carnis mortificatõem trucidat·Assistunt & eis fratres sui non segnes ad auxilia ferẽda·neptalim intus cum dan·aser exterius cũ gad·Gad itaqz & aser vigilãt contra hostes·dan & neptalim soliciti sunt circa ciues·Dan terzet nimis·neptalim fouet pmissis·Adiuuat & aser exterius fratrẽ suum·latus vnum ptegit·ille alterũ defendit·Gad certat in dextero·aser in sinistro·Quãtũ putas aser iste abundat in diuitijs spũalium cõsolationum cuius diuitias quelibet aduersitas nõ tãminuere qp augere solet·Nam quãto diutius pmitur exterius·tãto delectabilius gloriat̃ interius·He sunt ille delicie quas tãtum sitiũt·nõ dico pauperes & ignobiles·sed etiã ipi reges & pncipes Aser inquit pinguis panis eius & p·d·regib9·Si em̃ gaudiũ est in celo sup vno peccatore penitentiam agente·quãta tunc solennitas erit sup quoli bet iusto p iustitia libẽter moriẽte·Vere aser pinguis panis dicie·Quã putas largus esse potest in necessitates paupum·cui supabũdat pare delicias regum·quãtum putas miranẽ·quãtuz ue gratulãtur in eius constãtia·quos viuentes adhuc in valle lacrimarũ pmit infirmitas sua·si tãtum delectãtur in eius opibus illi etiã quos iam absorbuit felicitas illa eterna· LXIX· ¶De ortu isachar & eius officõ·

Hostibus itaqz fugatis·ciuibusqz pacificatis·nil iã obstat vt arbitror quin illa nostra ciuitas expiat̃·que sit illa pax dei q exupat omnẽ sensum· vel qp sit magna multitudo dulcedis quã abscondit deus timẽtibus se·Est em̃ manna absconditũ·& nisi gustãti omnino ignotũ Vnde & ei dicie·Intra in gaudiũ domini tui·Hic est ille filius lye qui ei quinto loco nascie·Est enz gaudiũ (vt supius diximus) vnus de pncipalib9 affectib9·Pro tali em̃ ple lya mãdragoras optẽpsit vt talem filiuz habere possit·Mens eteim̃ que i laude hominũ delectat̃ quid sit eternũ gaudiũ expiri non meret̃·Recte aũt post natiuitatẽ gad & aser lya talẽ filium genuit·quia nisi p abstimentiã & patientiã mẽs humana ad verum gaudiũ nõ ptingit Oportz ergo non solum falsã delectatõem sz etiã vanã pturbatõem excludere·qui vult ꝺ veritate gaudere·Horz aũt vnum abstinendo supam9 alterum patiẽdo calcam9·Hic talis filius isachar dicatur·quod merces interpretat̃·Quid em̃ aliud tot tãtisqz laboribus querimus·huius mercedis totiẽs quasi quasdã primitias & arrã accipimus·quotiẽs ad illud domini nostri gaudium internũ intramus & aliqua pte gustamus·Hãc aũt degustatõez scriptura sancta nũc gustum·nũc ebrietatẽ vocat· vt qp sit pua vel magna ostendat·pua quidẽ ad compatõnem future plenitudis·magna autem in comparatõne cuiuslibet mundane iocunditatis O dulcedo mirãda modicũ quiddã de tãto felicitatis pelago mẽtibus instillas·mentem tamẽ quã infũdis plene imebrias·Siue inqt in corpore siue extra corpus nescio deus scit·Quomodo putas imebriatus erat·quõ mundus ei in obliuionẽ venerat·qui se ipm nesciebat·Visitasti inqt terrã & imebriasti eã Cur non etiã mare·quia mens que p varia desideria fluctuat·qp adhuc seculariũ curarz pcella exagitat·illo torrente voluptatis non potat̃·quanto minus imebriat̃·Mare em̃ & cetera elementa semp ī motu sunt·& sola terra stãte stare cetera nesciũt Quid ergo p trã nisi fixã cordis stabilitatẽ debe9 accipe·Debet ergo fluctuatõem cordis restringere·& ad vnius veri gaudij desideriũ cogitationuz affectõnumqz mot9 colligere·qui se cupit illo vere sobrietatis poculo imebriandũ fore·Inhabita inquit terrã·& pasceris in diuitijs eius· Hec est illa terra quã iste ysachar vidit & pcupiuit·Multum sibi subito viluerat·qui se asinũ reputabat Multũ pcupiuit terram quã vidit p qua ad omnẽ laborez fortis pduraut·Pene autẽ non plene hanc morientium terrã deseruerat·pene non plene illam viuentium terram apphenderat qui inter terminos habitabat·quia vilissimis·quia paucissimis huius vite bonis ptentus erat. huius terre misere extrema tenebat· quia p frequẽtes mentis excessus phennis vite bona pgustabat·illi9 bte terre iijtia tãgebat· Satagebat istam penitus ꝺserere non poterat·ambiebat in illã totus intrare nec valebat· Fecit ergo quod potuit inter terminos habitauit· Mansueti

ait hẽ·ĩ· & de ím mĩ· pacis· In illa quíde labor non
eſt·ſed ad illã ſine labore ꝓueniri nõ poteſt· Duo
ſunt·terza & requies·duo contra duo·Cõtra mi=
ſeriã mentis trãquillitas·contra ꝓcupiſcentiã cor
dis ſtabilitas·Nullam moleſtiã ſentire eſt bene re
quieſcere·nullis ꝓcupiſcentie fluctib? agitari eſt
ꝓculdubio iam ín terza morari·In terza eñ tali re
quies talis· Ve michi miſero qui vſqz hodie viuo
ſup terzã· vagus ſequẽdo ꝓcupiſcentiã·ꝓfug? de
climãdo miſeriã·ſemp deeſt quod ꝓcupiſcã vbiqz ĩ
uenio quod fugiam·Et ꝓculdubio terza talis non
ſtabilitas cordis ſed duricia & inſenſibilitas ẽ mẽ
tis·Sed ſpiritus tuus bonus domĩe deducet me ĩ
terzam rectã·qualẽ yſachar vidit & ꝓcupiuit· eo
ſcz ꝙ eſſet ibi requies bona & ipa terza optĩa·Eſt
eñ fructus terze illius ſublimis·mirabilis·ſingula
ris.Huius ſiquidem terze fructibus mens homĩs
ſepius ſatiata & aliquatenus impinguata·mirãdã
ſubito ꝓtra omnia picula fortitudiñ accipit & ad
omniũ viciorum odiũ ꝓualeſcit· ¶.LXX.

¶De ortu zabulon & eius officõ·

Hinc eſt ꝙ poſt yſachar zabulon naſcitur·
qui habitaculũ fortitudinis interꝑtatur
Quid eñ ꝑ zabulon ĩtelligim? niſi odiũ
vicior·odium bonum·odium ordinatũ·Hunc in
nobis affectum ꝓpheta ordinare cupiebat cum di
xit· Iraſcimini & nolite peccare· Quid eſt enim
peccando non iraſci·niſi homines vtiliter non ad
oculum amãdo eor vicijs mdignari·Hunc habere
ſe filium idem ꝓpheta ſignificabat cum dixit·Per
fecto odio oderã illos ꝛc·Et alibi omnẽ viam mi=
quã odio habui·Hic eſt ille egregius dei mileſ qui
bella domini ꝓliari non ceſſat·& quẽ vſitato vo=
cabulo ſcriptura ſacra zelum domini vel zelũ recti
tudinis appellat·Recte ergo poſt yſachar q̃ mer=
ces interꝑtaẽ·Zabulon id eſt·habitaculũ fortitu
dinis naſciẽ· qa poſt deguſtatã eterne retributio
nis dulcedinẽ aĩmus ꝓtra tẽptatõnum argumenta
mirabiliter roborat·ſuaqz ſubito picula puipen=
dens·domini iniurias fortiter vlciſciẽ. Hinc eſt ꝙ
moyſes ille mitiſſimus poſt·xl·dierũ ieiuniũ ſpiri
taliũ deliciarũ refectus ſatietate mirifica intãtum
ſubito zelum contra fabricatores vel cultores ydo
li exarſit·& ſtatim adiunctis ſibi qui domini erãt
ꝑ medium caſtror de porta ad portã ꝓcutiẽdo trã
ſiret·& ꝓuaricator triamilia in morte ꝓſterneret·
Iſte eſt zabulon qui iraſcendo iram dei placare cõ
ſueuit·qui pie ſeuiendo dum hominũ vicia ꝓcutit
eis quaſi non ꝓcẽdo melius ꝓcit·Abſqz dubio ni=
chil ſic placet deo nichilqz placat deum quomodo
zelus animarũ·O ꝙ multi multas ceteraz virtutũ
ꝑles ex dei gratia mente ꝓcepunt & de ſe genue=
runt·qui hunc filium habere non potuerũt·Quaz
multos hodie videmus ſpiritu paupes·ſpe gaudẽ
tes·caritate feruẽtes·multũ abſtinẽtes· admoduz
patiẽtes·ad zelum tamẽ animaz nimis tepidos·mĩ
tumqz torpẽtes· Alij quoqz ad cuſtodiã humilita
tis delinquẽtes increpare non ꝓſumunt·alij ne ca
ritatez fraternã ꝓturbare videanẽ·peccãtes argue
re metuũt·ſic & alij alijs & alijs adhuc modis ꝙ
zelare ꝑ domino nolunt virtutis hoc eſſe fingunt
vel virtutẽ eſſe credunt·Econtra multi qõ agunt
ſ̃ ſpiritu feruoris agere ſe arbitranẽ zelo rectitudi
nis·& que veraciẽ exequunẽ ñ odio hominũ exer
cere ſe putãt·ſed ſimulãt odio vicior·Sed ſeipos
queſo interrogẽt vtrũ in veritate diligant· quos
quaſi inſtigante zabulon tam acerbe caſtigãt·forte
adhuc que ſint ille ſpiritales delicie ꝑ expientiam
ſcire mĩme poterunt· ad quas eos quos arguunt
vel flagellant·ſuis imitare flagellis vel etiã mere
patõnibus videri volunt·Iudam & yſachar pri?
q̃ zabulon lyam pepiſſe legimuſ·quoniã mens que
caritatis & iterne ſuauitatis adhuc exps eſt·recti
tudinis normam ín ſuo zelo ſeruare non poteſt·
Caritas eñ docet quõ tractare oporteat·quos za
bulon caſtigat.ſpiritalium noticia docet que ſit il
la ſuauitas ad quã imitanẽ vl' etiam ꝓpellunẽ qui
bus exterior iocunditas interdiciẽ.ꝑ qua ſepe za
bulon vrgente durius arguunẽ·Iudas itaqz doce
re debet modum·yſachar aũt cauſam correctõnis
vt moderãte iuda fiat ín ſpũ leuitatis· & yſachar
ſuggente fiat cauſa vtilitatis· ¶.LXXI.

¶Adhuc de officio zabulon id eſt·veri zelatoris·

Debet aũt zabulon non ſolum delinquẽtes
corripe·ſz etiam eos tpe tribulatõnis cõ
tra ꝓſequẽtes defenſare· Alioquin ver?
zelus ñ eſt ſi patior eſt ad feriendũ q̃ ad ꝓtegẽdũ
Vide ergo quõ domus inhabitãtes quoſqz ſupiuſ
ꝓtegit· & ab omni ꝑte eos cingit· & tamẽ niſi for
tis & firmiter munita ſit·habitaculũ fortitudĩs ñ
erit·ſic ꝓfectus zelus debet infirmiores contra ae
ream poteſtatem doctrina & oratõne ꝓtegere &
contra mundana picula vndiqz munire·& in vtro
qz non ſolum infatigabilis ſed etiã inſupabilis ꝓſe
uerare·ſemp eſſe patior ad mala ferenda q̃ ad ínfe
renda· & amplí? vtiqz dolet cum cogiẽ eos ꝑ cul
pa ꝓcutere q̃ cum cogiẽ ꝑ eor defenſione pugre
Libenter ergo ſe occurrẽtibus piculiſ obijcit alio
quín fruſtra ín littore maris habitat ín ſtatõne na
ſi contra marina mundane ꝓſſure diſcrimina trepi
dat ·niſi tempeſtatibus diu fatigatos· & tandem
ittoribus eiectos blãde excipiat & benigne foue
at·Sidon venatõ interꝑtatur·ꝑ quã recte ꝺceptõ
num fraudulentia intelligiẽ Satagit ergo zabulon
iſte non ſolũ imbecilles quoſqz erigere contra fu
rorem ꝓſequentiũ·ſed quoſlibet etiã ſimplices cri
pe de laqueo venantiũ·lingua·ſ·adulantiũ·lingua
detrahentiũ·ſeminantiũ inter fratres diſcordias·
ocitantium rixas·Pertingit ergo vſqz ad ſid onem
quotiẽs ꝓuenit ínſidiatorũ doloſam machinatõem
ſiue malignor ſpirituũ·ſiue ꝓfidor hominũ Figit
ergo fortitudinis ſue habitaculũ e regione maris
ín cõfinio ſidonis·vt hinc vigilet contra ſeuiciam
ꝓſequentiũ·illinc contra fraudulentiã ínſidiantiũ
Cogitet ergo qui poteſt qualis ſit hic filiꝰ· & quã
ta ſit eius virtus cuius officõ q̃ſqz non ſolũ ſeip̃m
contra vicia munit·ſed etiã alios a peccati laqueis
eripe ꝓtendit.Ignoro an poſſit hac gratia interím
maiorem aliquã deus homini ꝓferre·q̃ vt eius mi
niſterio pueri homines ín melius mutenẽ·vt de fi
lijs dyaboli filij dei efficianẽ· O qualis dos·quãta
dignitas talem gratiam a deo accipe· Non decuit
celeſtem ſponſum ſponſe ſue dotem aliam donare
q̃ vt ꝑ adoptõnis gratiã poſſit multos deo filios
gignere·& de filijs ire regni celeſtis heredes aſcri
bere·Merito ergo zab ulon nato exclamat lya· Di
tauit me dominus dote bona· ·LXXII·

¶De ortu dine·

Sed nũ quid poſt has virt utũ foboles ſal
tem dabiẽ cuiuis ſine peccato viuere·vt
ſaltim poſt vicior odium poſſit ſine vi
cio eſſe·ymmo eos ſepe ꝑ quos deus alior errata
corrigere diſponit·ex magne pietatis diſpenſatõe
grauiter cadere ꝓmittit· vt ex ꝓpria culpa diſcant

q̄ miſericordes in aliorū correctōne eſſe debēant Sed quātum putas erubeſcāt cum ſe in id vnde alios corripiunt vel forte in aliquod gr̄uiꝰ lapſos cōſpiciunt. Hinc eſt q̄ poſt zabulon naſcit̄ dina. qz ſepe nimium zelum interueniēte culpa ſequit̄ verecundia. ſed ordinata. ſolum peccatum erubeſcere eſt ordinatā verecundiam habere. Sed q̄ zabulon mundū gignere meruit. fruſtra dinaꝫ ſe poſſe gignere credit. Diſce prius peccatū odiſſe. & tūc illud incipies veraciter erubeſcere. ille pudor verus eſſe cognoſcit̄ quem viciorū odium p̄cedit & comitat̄. alioquin ſi in peccato deph̄enderis. & deph̄enſus pudore infunderis. non te credo erubeſcere culpam ſed infamiā. Habent vtiqz homines pū ſi etiā verecundiam. ſed vtinam bonā. vtinā ordinatam. Nam vtiqz ſi bonam haberent puerſi forſitan ñ eſſēt Peccatū etenī ſi pfecte erubeſcerēt ñ tā facile omitterēt. Qualis putas pudor ē erubeſcere pauptatē et erubeſcere humilitatē Illō ñ pudet eos erubeſcere. ad quod docendum nō puduit celeſtē magiſtrum de celo deſcēdere. Diſcite a me inquit quia mitis ſum & humilis corde ⁊c. At illi ecōtra magis abhominātes q̄ ſectātes humilitatē. multo amplius erubeſcūt habere ſordidā veſtem q̄ ſordidam mentem. Quā multi hodie ſunt quos magis puderz in oratōne feciſſe barbariſmū ptra regulā priſtiani q̄ ptuliſſe mendacium contra regulā xp̄i Sed quid hoc iſtis loquimur qui ſepe etiā ſua crimina lactāt. quādoquidē illi etiā qui ſpiritales videnī. hunc pudorē haud facile ſupant. Sepe i p̄dicatōnis officō ptingit eos ſupbire. vnde pſtat eos contra ſupbiam ſubtiliter diſſerere. & ſi forte iterloquēduz breuē ſillabā p̄ducerēt. magis eas fortaſſis puderz ō vicō oratōnis q̄ de vicō elatōis. Nō eſt credendū hāc eſſe illam verecundiā quā intelligere debemus p dinā. Ecce de carnalibus omitto cum ſpiritalibus tātum interim ſit mihi ſermo. Si cogereris corā multitudine nudo corpe tranſire. nunquid poſſes non erubeſcere. Cogita ergo ſi tātum cōfunderis. quando immunda cogitatōne in mente ſordidaris. Cur te iactes amplius dinā genuiſſe & ordinatā verecundiā habere. ſi min? erubeſcis pudenda cordis q̄ corpis. ſi magis vereris vultum hominum q̄ cōſpectu āgeloꝝ. Siccine magis eſt erubeſcēduz quod deus fecit bene q̄ quod tu male feciſti. Diligenter igit̄ cōſideranti q̄ ſit rarum vl q̄ paucoꝝ humanā verecūdiā plene viciſſe. & ſolā illam que ordinata eſt poſſidere. Nō erit vnde quis āmirari debeat cur talē tā ſero plem liā pariat. .LXXIII. ¶ Cur poſt zabulon orta ſit.

Dina iudicium iſtud interp̄tat̄. Hoc itaqz eſt illud iudicium quo quiſqz a ꝓpria conſcientia cōuenienter puincit̄ cōdemnat̄. & digna pfuſionis pena mulctat̄ in quo vnus idē qz eſt ille qui iudicat & ille qui indicat̄. Idemipſe qui pdemnat & qui pdemnat̄. Iſtud enī demōſtratōem ſignat. Et quid aliud hec adiectō q̄ animū audiētis in admiratōem excitat. Vere iudiciū mirabile in quo quāto quiſqz ſeip̄m ardenti? diligit. tāto in ſeip̄m acrius ſeuit. & quo ſibi parci vehementius cupit. tanto minus ip̄e ſibi parcit. qz quo amplius ſuam pfuſionē formidat. eo acerbius ſua quēqz pfuſio vexat. Sed ſi hec inter alias virtutes digne ānumerat̄. cur p femineum & non potius p virilem ſexum exp̄imit̄. Sed quis neſciat verecūdia quālibz honeſta cordis robur quantū emolliat & q̄ ſepe fortia opa p̄pediat. dum anim? hominis vltra modum cōfundi deuitat. Eſt itaqz dina nō vir ſed femina. nō filius ſed filia. Habz enī (vt ex p̄dictis apparet) zabulō impetus vaſtos. & ingētes gerit animos. ſed ſciunt tam femine q̄ viri tumentes animos blādius alloqui & iratos dulcius blādiri. Valde ergo oportunū videt̄ q̄ poſt zabulon dīa naſcit̄. vt ex ſororis leitate frīs ferocitas temperet̄. Multum enī p omnem modū zelātis animi impetū tempat. cum in ſeip̄o inuenit quis vnō erubeſcat. Sed quia dina nil virile. nil magnificū molit̄. tribum in populo iſrhael facere non meret̄. Sed q̄uis pauida ſit vtpote femina ad opa fortitudinis. inuenit̄ tamen p̄uida & circūſpecta ad cuſtodiam honeſtatis. Et q̄uis neſciat placere p fortitudinem. nouit tamen p forme pulcritudinē. vñ nāqz eſt q̄ verecundos homines fere semp ceteris carius amplectimur. niſi q̄ in eis dum verecūdie modeſtiā. modeſtieqz gratiā miramur dine quodā modo pulcritudine allicimur. LXXIIII.

¶ De corruptōne eiuſdem.

Hvius rei ſichē ille teſtis fit. quia ei tā ardenti amore inhesit vt mallet omnes mares ſuos abſqz mora circūcidere q̄ illam non habere. O q̄ multi vſqz hodie ſunt. qui quod p deo facere noluerūt. ſepe p amore dine efficere non differunt. & pudendoꝝ ſupflua que p dō amputare debuerant. orta pfuſionis occaſione p euitando verecundie detrimēto amputare nō tardāt & malunt in amputādis vite ſue ſupfluis circūciſionis moleſtiam ſubire q̄ impudētes videri & ſine verecundia eſſe. Sichē quippe interp̄tat̄ onus vel labor. Videtis quia quidq̄d agit̄ p leticia vēa totum exercet̄ p leticia vana. Iſachar laborat p requie quā vidit. ſichē p laudis vanitate quā ocupiſcit. Recte tamen non laborioſus ſed labor appellatur. quia p ſuum laborē ad veram requiē nō p̄ducitur. Sichem egredient̄i dine occurrit oppſſitqz et corrupit. Integritatē ergo quā intus fortaſſis conſeruare potuit egreſſa amittit. Nā quoniā verecūdie venuſtas ab omnibus fere amendat̄. laudatur amat̄. Dinam egredientē & intima ſua deſerētem & que eam humiliare aſueuerat infirmitatis mēoriam cito obliuiſcentē ſubito hominum laudes excipiunt. & eam dum fauoribꝰ demulcēt corrumpunt Verūtamen tunc corruptōnis ſue dāna violentia quadam potius q̄ voluntate patit̄. cū blandienti praue delectatōni quātum poteſt reluctat̄ Sed quid eam ſua intima deſerere & ad exteriora euagari opulit. niſi q̄ ſepe dum infirma noſtra nimis erubeſcimus. an forte alij eaſdem infirmitates in ſe ſentiant mirari incipimus & videmus nobis quoddā ſolatij genus mueniſſe ſi deph̄endam? nos in noſtra ſaltem delectatōne vel ſocios habere. Inde fit vt icipiamus alioꝝ ſtudia curioſius querere nunc vultum. nunc geſtum. totiuſqz corpis habitum frequenter circūſpicere. eoꝝ occulta & alioꝝ reatum libenter addiſcere. Dum igit̄ dina in alijs animarū ſtatum ex ſignis exterioribus deph̄endere nitit̄. quid aliud q̄ ſua deſerēs ad vidēdas mulieres foras egredit̄. foriſqz vagat̄. Et cum ſecū tacita ſepe compat. q̄ multas pulcritudīs ſue magnitudine longe ātecedat. quid mirum ſi appetit? eaz vane glorie vehementius pulſat. cuius impetum dum reſiſtēdo repellere non ſufficit. quid aliud q̄ viribus ſichem victa ſuccumbit. .LXXV.

¶ De bello fratrū eius ptra ſichem.

Quod dñe fratribus merito displicuit · meritoq; eos placare non potuit circūcisio que non tam p deo q̄ p dña · nō tz p īstitutōne diuina q̄ p verecundia humana facta fuerat · malum tamen in eis fuit iuste scuerita-tis modum excedere · O quanto sancti⁹ erat viros q̄uis non tam p deo q̄ p dña circūcisos ad vez dei cultum paulatim ꝓducere q̄ inopinata & repē tina morte ꝓcutere · Qui sunt istiusmodi circūcisi nisi mozes non bona intentōne cozrecti · Nec tam in talibus debemus moz honesta destruere sed intentōem mutare · Erzant ergo vtiq; erzāt · qui abiiciunt bona opa q̄uis forte inchoata sint intentō ne mala · Erzantium ergo suozū vltozes huiusmōi quid aliud faciunt q̄ p sup circūcisos cū simeō & leui irzuentes · violenter occidunt · Gladius simeonis expbzatō · gladius leui exactō est · Solet eniz simeon corzupte menti expbzare vehemēter malū quod fecit · leui vero solet exigere violenter bonū quod fieri opozтuit · His stimulis quozūdam mēa vehemēter accēsa sepe imcōsolabiliter plāgit ea etiam que nullo modo potest euitare · Ea etiā sepe inchoare ꝓsumit que nullaten⁹ valz ꝓsūmare · Quid est em̄ eos arzeptis gladijs dñe amatozes interficere · q̄ expbzatōne meritabiliū · vel exactōne impossibilium eo usq; non solum vires cozporis · verum etiā vigozē mentis attenuare · vt p hūana saltem verecundia non possit se mens a suis excessibus tempare · Vnde eis recte p iacob dicit̄ Simeō & leui fratres ꝛc̄ · O quales bellatozes · qui dū fortiter egisse videri volunt · pacis sue socios tā crudeliter q̄ violenter occidunt · Per ysachar ergo intelligimus gaudium ꝓscientie · p zabulon odiū malicie · p dinam venustatē verecundie · Et sunt hi nouissimi tres liberoz lye · quos si cū quattuoz superioribus ānumeramus · vij · esse inuenimus · Primo itaq; ordinat̄ timoz · deinde doloz · p⁹ hos spes & amoz · Post hos quattuoz ordinanē letitia & ira · Nouissime aūt omnium verecundia · Itaq; nihil aliud est iacob huiusmodi liberos ex lya genuisse · q̄ animū affectōnis sue motus ordinādo dignaz virtutum sobolem de seipo ꝓcreasse · ·LXXVI·

¶ De ortu ioseph in quo designatur gratia discretionis ·

Affectus aūt isti tunc veraciter crediūtur boni quādo sunt non solū ordinati sz etiaz moderati · Sepe nāq; cum discretōnis moderamen excedunt · virtutis nomē amittunt · Duobus autem modis filius equitatis mensurā supgreditur · aut quia circa vnum aliquid nimis extendit̄ aut quia ad innumera vl'etiā inutilia passim dilatatur · Caute ergo circa omnes debet custodiri · vt n̄ solum sint ordinati sed etiā moderati · Timoz em̄ nimius sepe cadit in desperatōnem · doloz nimius in amaritudinē · spes īmoderata in ꝓsumptōez · amoz supfluus in adulatōez · letitia supuacua in dissolutōnem · ira intempata in furozem · Ita virtutes ī vicia vertunt̄ si p discretōem non moderauē · Hic ē ille ioseph qui sero quidem nasci̇t̄ · sed a patre pl⁹ ceteris amat̄ · Merito ergo illa virtus singulariter diligitur sine qua nulla ꝓquirit̄ · nulla cōsummat̄ · nulla ꝓseruat̄ · sed sero vix talem filium accipe meremur · qz ad discretōis ꝓfectōem nō sine magno vsu · non nisi p magna expimenta erudimur · Prius nos oportet in singulis virtutibus exerceri · & q̄d in unaquaq; possimus expiri · q̄ possim⁹ de oī b⁹ plenam scientiā ꝓcipe · & de singulis sufficiēter in dicare · Multa quidem de discretōne legendo · multa discimus audiēdo · multa ex īsito nobis ratōis iudicō · Verūtamē nunq̄ de hac ꝓplenum erudimur sine expientie magisterio · P⁹ oīs sequi oportet qui de ommbus iudicare debet · Sic dum longo vsu virtutum disciplina addiscit̄ · quandoq; mens diu exercitata ad plenam moz discretōem ꝓducit̄ & quasi de nato ioseph iure letat̄ · Ante hui⁹ nati uitatem eius fratres dum adhuc omnia sine discretōne agunt · quāto vltra vires suas multa p̄sumūt tanto sepe deterius atq; deformius ruūt · Vñ est sicut iam diximus q̄ post eos dña nasci̇t̄ · quia frequēter deformē lapsum pudoris ofusio comitatur · Patet aūt ratō cur ancillarū nulla · nec ipa quidez lya sed rachel sola potuerit talem filium gignere · siquidē non est sensualitatis · non ymaginatōis · n̄ deniq; ipius affectōnis · sed solius est ratōnis discernere sicut & intelligere · Hic est ille ioseph qui solus inter fratres tunica talari vestit̄ · quia sola illa actō ad ꝓsummatōnis talum debitūq; finis terminum ꝓducit̄ · que p discretōnis prudentiā moderatur · Hic est ioseph ille somniatoz · somnioz̄q; īterꝓtatoz · quia vera discretō in ipo tempatōis articulo inter ipa suggestionū fantasmata immimentium malozū insidias detegit · & de futuris piculis cautos reddit · Accusat autē fratres suos apud patrem crimine pessimo · Vicium q̄ deus singulariter ōtestat̄ ypocrisis intelligit̄ · Hoc p ioseph detegitur · qnando insidians malum p discretōem dep̄hendit̄ & arguit̄ · Ad officiū itaq; ioseph spectat cura & custodia oīm fratz suoz · disciplīa singulorū ad ipm̄ dispositō gerendoz ꝓuidentia futuroz

·LXXVII· ¶ De ortu beniamin in quo est gratia ꝓtemplatōnis ·

Sicut aūt p ioseph gratiā discretōnis · sic etiam p beniamin intelligimus gratiā cōtemplatōnis · vterq; de eadē matre nascitur · quia & dei cognitō & sui ex ratōne ꝓcipitur · Longe post ioseph beniamin gignit̄ · quia animus qui in sui cognitōne diu exercitatus plenez̄q; erudit⁹ non est · ad dei cognitōem non sustollit̄ · frustraq; cordis oculum erigit ad videndum deū qui nōdū idoneus est ad videndū seipm̄ · Precipuū & principale speculū ad videndū deum animus ratōnal' est · absq; dubio inuenit seipm̄ ad dei similitudinez factū · Hoc itaq; speculum nō desinit ver⁹ ioseph tenere · tergere & indesinēter inspicere · Tenere ne deorsum corrueus tergere p amorem inhereat · Tergere ne manū cogitationū puluere sordescat · Inspicere · ne ad yma studia intentōnis sue oculū reflectat · Exterso autē speculo & diu diligēter inspecto · incipit ei quedā diuini luminis claritas īterlucere · & īmensus quidā insolite visionis radi⁹ oculis eius apparere · Hoc lumē oculos eius irradiauerat qui dicebat · Signatum est sup nos lumē · v · t · d · de · l · i · m · e · m · Ex hac ergo visione videndi deum flamā desideri ꝓcipit & fiduciam sumit · Beniamī itaq; nascente rachel morit̄ · quia mens ad ꝓtēplatōem rapta quātus sit humane ratōnis defect⁹ ꝓcipitur · Si em̄ aliqua argumentatōe adire potuisz lumen illud diuinum utiq; inaccessibile nō fuisset · Deniq; apostolus gloriat̄ ad illud se non quidem isse · sed absq; dubio raptum fuisse · Scio inquit hominem hniusmodi raptū usq; ad terciū celū · Alia est em̄ dignitas spiritus humani · alia āgelici & lōge alia est excellentia spiritus diuini · Ad primum itaq; celū ptinet cognitō sui · ad terciū ꝓtēplatō dī

Possumus tamen illam que in hac vita haberi po
test dei cognitõem tribus gradibus distīguere·&
p tres celos diuidere· Aliter siquidem de? videt
p fidem·aliter p ratõnem·atq; aliter p stemplatõ
nem· Prima visio est infra ratõem tercia supra ra=
tõnem· Ad primum itaq; & ad secundũ celuz ho
mines sane ascẽdere possunt·sed ad aliud quod ẽ
supra ratõnem nisi p mẽtis excessum supra seipos
rapti nunq̃ ptingunt· Q; autem p beniamin illud
genus quod est supra ratõnem intelligere debea=
mus ex matris eius morte cõijcere possum?·

·LXXVIII· De monte ptemplatõ=
nis & eius ascensu·

Magna est altitudo scientie semetipm pfe
cte agnouisse· mons magn? & alt?· ple=
na cognitõ ratõnalis spiritus oim mun
dana; scientiarum cacumina mõs iste trãscendit
omnez phiam & ab alto despicit. Quid tale aristo
teles· quid plato· quid tãta phoz turba tale inue
nire potuit· Vere si seipos plene cognoscerẽt·nun
q̃ ydola adorassent· Hi defecerunt scrutãtes scru
tinio· Raro valde in hunc montem ascẽdere·s; nl'
to rarius in eius vertice stare & ibi morã facere·
rarissimũ aũt ibi hitare & mente redescere ptigit·
Quis inquit as·in m·d·aut quis s·in l·s·ei? ·Mul
ti in ipa ascensione defecerũt ꝓpter laborẽ ascendẽ
di·& multi ab eius vertice ocius descenderũt ꝓpt
laborẽ standi·sed forte iam ascendisti·nec hoc suf
ficiat tibi· Disce ibi habitare & mãsionem facere·
& qualicũq; mentis euagatõe abstract? illuc sem
per redire absq; dubio p multum vsum quãdoq;
vertet tibi in oblectamentũ· intãtum vt absq; vl=
la laboris difficultate possis ibi assidu? esse· quin
immo pena tibi potius sit alibi q̃ ibi morã aliquaz
agere· Mira iocũditas in hoc mõte sine laboze mo
rari posse· Petro attestante qui tanta & tam insо
lita suauitate allectus exclamat· Bonũ est nos hic
esse· Ascendere & stare est virtutis· inhabitare &
requiescere felicitatis· Domie quis ascendet· dñe
quis stabit in monte sancto tuo· domine quis ha=
bitabit· domie quis requiescet in loco sancto tuo·
Emitte lucem tuã & veritatẽ tuam· ipa me de·2c·
Libenter em sequor veritatẽ·non habeo suspectũ
talem ducem· Nouit ducere·nescit seducere· Sed
quid est veritas· Ego sum inquit via veritas et vi
ta· Xp̃m ergo sequere·si non vis errare· In huius
montis cacumine xp̃us trãsfiguratẽ· In ipo moises
cum helya videt·& sine iudice vterq; cognoscit·
in ipo vox patris ad filium audit· Vis videre xp̃;
trãsfiguratũ Vis absq; expoitore intelligere legẽ
& ꝓphetiã· Vis audire paterni secreti arcanũ·ascẽ
de in montẽ ipm·disce cognoscere teipm· De celo
em descẽdit·gnothos olitos·i·nosce teip;· Q; aũt
sine tribus discipulis in hunc montẽ ascẽdere no=
luit·nec plus q̃ tres secum ducere xp̃s quesiuit·
forte in hoc docemur q̃ sine triplici studio ad hu=
ius cognitõnis celsitudinẽ non poducimur·s·opis·
meditatõnis oratõnis· multa em expimur opando
multa inuenimus inuestigãdo·multa extorquem?
orãdo· His tribus comitib? sibi adinnctis veritas
in nobis pficit & in alta se attollit·& eousq; se p
quotidiana incrementa exaltat·donec pdicti mon
tis verticem tãgat· O q̃ mltos hodie videm? stu
diosos in lectõne·desidiosos in ope·tepidos i ora
tõne·psumentes tamẽ montis huius cacumina pos
se apphẽdere·sed quãdo queso apphendẽt q̃ xp̃m
ducẽ non habẽt· Neq; em ducit eos xp̃us qui ascẽ
dere non vult nisi cum discipulis tribus· Iungant
igiẽ studio lectõnis studiũ opis & oratõis· absq;
dubio sine ingenti exercitõ·sine frequẽti studio·si
ne ardenti desiderio·ad pfectam sciẽtie altitudinẽ
mens nõ subleuaẽ Multi montis huius iam se cre
dunt apphendisse supma·cum stet eos ei? vix te
tigisse extrema· ·LXXIX· Qualiter homo
scire possit an illuc ascenderit·

Sit tibi certum signu; quia montis huius
verticẽ mime apphendisti· Si xp̃m clari
ficatum nondũ videre meruisti· mox vt
te dux tuus xp̃us collocauerit in summo· apparet
tibi in habitu alio·& te corã mouiẽ lumie sicut ve
stimẽto· Animaduerte ergo quia aliam in valle &
aliã vestem xp̃us habuit in monte In valle sane ha
bet vestem integrã·sed in monte tãtum glorioſaz
Nescit simplex veritas scismatũ scissuras·& idcir=
co siue in valle siue in monte non induit xp̃us nisi
vestes integras·sed distmgue inter doctrinam &
doctrinã & inuenies vestium differentiã· Docet
terzena in valle & celestia in monte· Quãdiu ẽgo
adhuc in valle morariſ·q̃ diu ad alta non ascẽdis
non docet te xp̃us nisi de rebus terzenis & ĩimis
Sed si iam te existimas ascendisse ad coz altum &
xp̃m videre trãsfiguratũ·quidq̃d ĩ illo videas·qd
quid ab illo audias ñ facile ei credas·nisi occurzãt
ei moises & helyas·scimus quia in ore duorum vl'
trium stat omne testimoniũ · Suspecta est michi
omnis veritas quã non cõfirmat scriptura; auto
ritas·nec xp̃m in sua clarificatõne recipio si nõ assi
stant ei moyses & helyas·& in valle & in montis
ascensione xp̃m sepe recipio sine teste· nunq̃ aũt
in montis vertice vel in sua clarificatõe·Si christ?
docet me de rebus exterioribus vel ò intimis meis
facile recipio · vtpote in his que ꝓbare possuz p
prio expimento·verum vbi ad alta mens ducitur
quãdo de celestibus questio ventilaẽ·vbi de pfun
dis rebus agiẽ·in tante sublimitatis vertice nõ re
cipio xp̃m sine teste· Nec rata esse poterit quelibz
verisimilis reuelatõ sine attestatõe moysi & helye
sine scripturaz autozitate· Adhibeat igiẽ xp̃s sibi
duo testimonia in trãsfiguratõe sua·si vult vt nõ
sit michi suspecta claritatis sue lux·illa tã magna
& tam insolita. pulcrum spectaculũ valdeq; iocũ
dum cum reuelatõne veritatis· Hinc pcedit maĩ
festa ratõ·& ad cõfirmatõem reuelatõnis·illinc oc
curzit tã apta q̃ figurata locutõ· Alioquin ab alti
tudine diei timebo· verẽs ne forte seducar a demo
nio meridiano· Vnde em tot hereses· vnde tot er
rozes nisi quia spũs erroris trãsfigurat se in ange
lum lucis· Certe vterq; se trãsfigurat· xp̃us scz &
dyabolus·sed xp̃us lucis sue veritatẽ cõfirmat in
duobus testibus· Apparẽt itaq; moyses & helias
cum domino in hoc monte Apparẽt aũt in maiesta
te non in obscuritate litere·sed in claritate spirita
lis intelligentie· LXXX Qualiẽ illic
ad tonitruũ uocis diuine cadit auditoz·

Ecce q̃ magna sunt que in hoc monte ge
runt·sed adhuc his maiora sunt q̃ sequũ
tur· Hoc em totum discipuli stãtes aspi
ciunt·postmodũ in faciem cadunt· Ad tonitruuz
itaq; diuine vocis auditoz cadit·quia ad id qd di=
uinitus inspiraẽ·humani sensus capacitas succum
bit·& nisi humane ratõis angustias deserat·ad ca
piendum diuine inspiratõnis arcanũ intelligentie
sinum non dilatat· Ibi itaq; auditoz cadit·vbi hũa
na ratõ deficit·ibi rachel moriẽ·vt beniamĩ oriaẽ

Itaq3 idem ni fallor p mortem rachel & casū discipulorum figurat̄ · nisi q̄ trium in tribus discipulis sc3 sensus memorie · & ratōis defect9 ostendit̄ · Ibi em̄ sensus corpore9 · ibi exterior memoria · ibiq3 ratō humana intercipit̄ · vbi mens supra semetip̄am rapta in supna eleuat̄ · Hic est inquit filius me9 · de in quo m · cō · Aliud est dicere ꝓplacui & aliud cōplacuit · Certe si filius aliud q̄ pater esset · posset patri in filio ꝓplacere · sz ip̄e pater sibi in filio ꝓplacere non possz · Quid ē dicere ꝓplacui · nisi quomō placui michi in meip̄o · ita placui michi in filio · an forte eo q̄ dicit mihi ꝓplacui · in hoc suo beneplacito sociū se habere ostēdit · quia quō patri ꝓplacz in filio · sic in filio ꝓplacz & spūsancto · Vel forte idcirco dicit̄ cōplacui · vt inde detur intelligi · quia quomō pater sibi cōplacet in filio · sic sibi ꝓplacet in spūsancto · Quid horum rectius dicit̄ · an potius totum hoc · quia quidq̄d horū eligit̄ vnitatem substantie in diuersis psonis astruit si recte intelligat̄ · Ascendat ergo homo ad cor altum si vult cognoscere illa que sunt supra sensum humanū Ascēdat p semetip̄m supra semetip̄m · p cognitōem sui ad cognitōnem dei Discat prius in dei ymagie q̄d debeat de deo cogitare · Montis ascēsio vt dictū est pt̄inet ad cognitōnem sui · ea que supra montē gerunt̄ puehūt ad cognitōem dei · illud ad ioseph ista ad beniamin pt̄inere dubiū n̄ est · LXXXI

¶ Qualiter homo preparet cor suum ad illum ascensum.

Discat ergo displiones israhelis ꝓgregare studeat euagatōnes mētis restringere · assuescat itimis suis immorari · exteriora omnia obliuisci · qui ad celestiū ꝓtemplatōem anhelat · qui in diuinor̄ noticiā suspirat · faciat ecclesiā non solum desideriorū · verūetiam cogitationū vt discat verū bonū solum amare · & ip̄m solū indesinēter cogitare · In ecclesijs inquit bñdicite deo · In hac nāq3 gemina ecclesia cogitationū & desideriorum · In hac gemina vnanimitate studior̄ & volūtatum beniamin in excessum rapit̄ · & mēs diuitus afflata in supna eleuat̄ · Ibi inquit beniamin adolescentulus in mentis excessu · Prius tamē est cuiq3 vt faciat de cogitatōnibus vel desiderijs suis synagogā q̄ ecclesiā · Synagoga ꝓgregatō · Ecclesia īmēptat̄ ꝓuocatō · Insēsibilia & bruta ꝓgregari possūt ꝓuocari aūt nō possunt · sed ratōalium ocurs9 spōtaneo nutu fit · vt iure ꝓuocatō dici possit · Si igit̄ psenseris desideria tua circa exteriores delectatōnes affici · & cogitatōnes tuas in eis iugiter occupari cū magna solicitudīe ꝓpelle intrare · vt saltez possis ex eis interim synagogā facere · Sed cum iā illa dsideror̄ cogitationumq3 frequētia illi9 interne dulcedinis degustatōne allecta ad nutū ratōis sponte occurrere · & in ītimis fixa stare didicerit · ecclesie vtiq3 nomīe vlterius digne censeri poterit In huinsmodi ecclesijs beniamin libenter immoratur · mirabiliter delectat̄ · Et cum seip̄m p̄ gaudio iam capere non possit · supra seip̄m ducit̄ · p excessuz mentis in supna eleuat̄ · Beniamin ait amātissimus domini hab · Scimus q̄ in thalamis soleāt sponsus & sponsa simul morari · amoris obsequijs in alterutrū occupari · mutuis amplexibus & caritate altēna ꝓfoueri · Mirāde ergo pulcritudīs & forme singularis ni fallor p̄rogatiua pollet illa beniamin nostra dilecta · cuius ꝓtuberniū nunq̄ fastidire valet Dixi inquit sapientie sorori mee es · & prud̄ · vo · a · m · Intrās inquit in domū meā cō · cum illa ꝛc · Ei9 siquidem frequēs ꝓtuberniū solet sanē desiderium non minuere sed augere · & amoris incendiū acri9 infamare · mirum ergo non est cur iste beniamin tota die quasi in thalamo ꝓmorat̄ · qui talis sponse dulcedine fruit̄ · & inter humeros illius requiescēs eius amore iugiter delectat̄ · Quā putas frequentes mentis excessus patit̄ q̄ sepe in extasim rapt9 supra seip̄m ducit̄ · dum pulcritudīs eius magnitudine attonitus in eius admiratōne suspendit̄ · & ī pletur absq3 dubio quod de eo legit̄ · beniamī adolescētulus in mentis excessu · Notādum sane quō si bi occurrāt testimonia scripturar̄ · Qō em̄ ꝓpheta p rachelis interitū qō euāgelista designat p casuz discipulorū · hoc psalmista exprimit in beniamin p mentis excessum · LXXXII · ¶ De duobus ꝓtemplatōnis generib9.

Possumus tamē p mortem rachelis & per excessum beniamin diuersa ꝓtemplatōnz genera non incōueniēter intelligere · Cōstat siquidē duo ꝓtemplationū genera supra ratōnem esse & vtrūq3 ad beniamī pt̄inere · Et primuz quidē est supra ratōnem · sed non p̄ter ratōem · secundum autem & supra ratōnem & p̄ter ratōnez Illa sane supra ratōem sunt · sed p̄ter ratōnem non sunt · Que q̄uis ratō patit̄ esse · nulla tamē hūana ratōne inuestigari vel cōuinci possunt · Ista autem dicimus & p̄ter ratōem & supra ratōnem esse · q̄bus videt̄ omnis ratō humana ꝓtraire · Qualia sūt ea que de trinitatis vnitate credimus & multa q̄ de corpe xp̄i indubitata fidei autoritate tenemus Q3 em̄ in vna & simplici essentia triplex psona sit vel q̄ vnum idēq3 corpus eodem in tpe totum in diuersis locis esse possit · nulla humana ratō patit̄ & huiusmodi assertōnibus omnis absq3 dubio ratōcinatō reclamare videt̄ · Hec sunt itaq3 illa duo genera ꝓtemplatōnis · quorū vnū ad mortē rachel aliud pt̄inet ad beniamin excessum · In primo beniamin interficit matrē · vbi omnē supgredit̄ ratōnez In secundo aūt etiā seip̄m excedit · vbi ī eo quod ex diuina reuelatōne agnoscit · humane intelligētie modum trāscendit · Quid est aūt beniamin in egiptum descēdere · nisi ab eternor̄ ꝓtemplatōne ad tpalia ꝓtemplanda intuitū mentis reuocare · & ab eternitatis luce quasi de celi vertice vsq3 ad mutabilitatis tenebras intelligētie radios deponere · & in tanta alternantiū rerum ꝓfusione diuinor̄ iudicior̄ ratōnem ppendere & ex magna pte penetrare · Et q̄d est q̄ ioseph & beniamī ꝓueniūt et oscula iungunt · nisi q̄ meditatō & ꝓtemplatō sepe īuicem sibi cum ratōnis attestatōne occurrunt · Nam quātum ad generalem ꝓsideratōez pt̄inet sicut p beniamin gratia ꝓtemplatōnis · sic per ioseph intelligi valet gratia meditatōis · ꝓprie tamē & exp̄ssi9 p beniamī designat̄ intelligētia pura · p ioseph vo prudentia vera · Comp̄hensio rerum īuisibiliū pt̄inet ad ītelligentiā purā · Circūspectō vero morū ad prudentiā verā · Intelligentiā puram dicim9 q̄ est sine ymaginatōnis admixtione · Prudentiā aūt verā ad differentiā eius que dicit̄ prudētia carnis scōm quā filij huius seculi dicunt̄ prudētiores filiis lucis · Totiens ergo ioseph sup collum beniamī ruit · quotiens meditatō in ꝓtemplatōnem desinit Tunc beniamī fratrem suum sup̄se ruentē excipit quādo ex studio meditatōnis anim9 ī ꝓtemplatōz surgit · Tunc beniamī & ioseph oscula iungūt · qñ diuīa reuelatō et hūana ratōcinatō ī una veritatis attestatōne cōsentiunt · Vides ne quomō diuina

scriptura circa vnam eandemq; rem significatõis modum alternat · vbiq; tamen aliquid adiũgit · vñ sensum suum ex toto latere non sinat · In morte rachel ptemplatõ supra ratõnem ascendit · in introitu beniamin in egiptum · ptemplatõ vsq; ad ymaginatõnem descendit · in de osculatõne beniamin & ioseph diuine reuelatõi humana ratõ applaudit

·LXXXIII· ¶ De quibusdã incidẽtibus ·

Empe pnotato · s · impante cõrado ludowicꝰ rex cepit vitriacũ comitis theobaldi · vbi admoto igne incensa est ecclesia & in ea mille · ccc · anime diuersi sexus & etatis cõbuste · Eodẽ tpe senonis pñsente ludowico rege fit epoꝝ & abbatum religiosoꝝ cõuentus otra petrũ abaelardum qui scãdalizabat ecclesiã ꝓphana quadam nouitate · verboꝝ vel sensuũ · & hic ab eis interpellatus · cum esset de iusticia respõsurus · veritus audientiã sedis apostolice appellauit & sic euadens non multo post cabilone apud sanctũ marcellum obijt · Innocentius etiã papa migrauit · cui guido castellanus celestini nomine alteraꝰ succesit · Anno domini · M · c · xliij · Et hic pleto · v · mẽsibus & dimidio papatus officõ decessit · eiq; lucius ex gerardo cãcellario factus papa succesit · Eo tẽpore beato bernhardo clareuallis mediante simultas que inter regez ludowicũ & comitẽ theobaldũ incãduerat sopita est · Anno domi · M · c · xlv · edissa mesopotamie ciuitas · in qua erãt apostolorum thome & thadei corpa · & que sordibus ydolatrie nunq; polluta fuerat · exquo ꝓmitus ad xpianismũ cõuersa est · a turcis obsessa capta est · Lucio infra annum põtificij sui decessit · & eodem anno fames magna in frãcia inualescit · Sanctus bernhardꝰ in alemania multas virtutes facit · vbi apud vrbẽ spirensium tantus erat ocursus vt pradus rex ne populus cum ꝓmeret · deposita clamide eum in ꝓprias vlnas suscipiẽs de basilica asptaret · Bernardus abbas sancti anastasij eligit̃ in papã romanũ & sit papa · c · lxxij · vocat̃q; eugenius tercius · Hic de clareualle fuit monachus & beati bernhardi discipulus · vir tam honore q̃ eterna memoria dignꝰ Contra quẽ romani iordanẽ patriciũ & senatorez erigẽtes ipm ab vrbe deturbãt · Ipe ergo seditõne orta in popl'o · puluerẽ pedum in litigãtes excussit & relictis eis in franciaz venit · in cuius comitatu multa signa fecit sanctus bernhardꝰ · Ad hũc pam scripsit idem vir sanctus librũ multe subtilitatis & vtilitatis · cuius titulus est de consideratõne · Sub eugenio papa huius nomis tercõ translatus est liber iohãnis damasceni pbiter de greco in latinuz a burgũdione iudice ciue pysano i quo continet̃ orthodoxe fidei traditõ in q̃tuor libros diuisa · c · capitulis distincta · Anno domini · M · c · xlvi · Rex frãcoꝝ ludowicus capte vrbis mesopotamie zelo accensus · vel vt alij putãt vitriacensis incendij cõscientia cõpunctus · apud viseliacũ affixo sibi crucis signo cum regni principib9 & multitudine innumerabili trãsmarinã pegrinatõem ꝓponit aggredi · Ecclesia tornacens̃ que p ãnos circitẽ de · a tpe beati medardi sub epo nouiomensi sine pprio fuit sacer dote · hoc anno cepit ꝓpriũ epm habere · Anselmo · s · abbate sancti vincẽtij apud lugdunum ab eugenio papa cõsecrato · & eidez vrbi in epm destinato · Per idem tempus in alemanie pties admirabilis quedã virgo puecte etatis erat cui tantã diuina virtus gratiã cõtulerat · vt cũ laica & illiterata esset mirabiliter tamẽ rapta frequẽ

tius in somnis disceret · non solũ qõ verbis effunderet · sed etiam quo scribẽdo latine dictarz · vt dictando catholice doctrĩe libros cõficerz · ¶ Actor Hec fuit vt estimo sancta hilegardis que mira fertur pdixisse de futuris Ad quã scripsisse dicit̃ etiã beatus bernhardus clareuallens̃ Hec ad colonienses scribens de futura clericoꝝ tribulatõne dicit · q; clerici gloziã absq; merito volunt habere · & meritum absq; ope · Andeberthus marchie comes vici filij morte turbatus terzã suã regi henrico vendidit · Nam filius eius a quodã milite quẽ ꝓditione occiderat · viuus sublatus nusq; cõparuit · Vnd terzitus pater crucem accipit · ac hierusalem vadit vbi & moritur̃ · Cuius terzã gaufridus & hugo de lesiniaco se dicentes heredes repetũt & tãtem eã obtinent · ¶ Cronographus · Guillis puer i anglia crucifigit̃ a iudeis in die pasceue in vrbe norwico de quo talis visio legit̃ · .LXXXIIII ¶ De reuelatõne inferni facta guillero puero ·

Dum quidã nomine guillis annorũ · xv · dormiẽs vidit virũ splendidũ dicentem sibi · Sequere me · & cepit mox vmbrã videre & terzã a leua · sz & leni visione ductoris sui cõfortatus est · De hinc vallem vidit terebrosam habentẽ hinc ignẽ illinc aquã frigidissimã · vbi aie de vno in aliud semp trãsibant · Post hoc deduxit ille senior puerũ ad alia tormenta vbi vidit sedilia infinita ignea · & plebem inumerã eisdẽ impleri sedilibus · & demones monetã flameã de sacculis ꝓferebãt · & in ora singulorꝝ pijciebãt · quã illi p voces & guttur emittebãt · sed demones iterũ in ora eorꝝ reingerebãt · Postea vidit a demonib9 carnes que pfecti hominis formã habere videbanẽ in caldaria pijci · & sub momento quasi mox nati infantes apparebãt He fuscinulis ignitis a caldarijs erecte statim in priorem etatem trãsformari videbantur & sic sepius i caldarijs retorquebanẽ · Ductꝰ inde ad alium ignẽ vidit innumeros homies in eũ pjectos in singulis iuncturis dissolui · & iterũ de flama erecte ad loca sua reuerse sunt iũcture · Postea vidit multos sup rotas volubiles affigi · viros p virilia · feminas p mẽbra genitalia & omnes clamabant ve ve · Post hoc vidit multos super sedes igneas quasi fures in campo suspensos capitibus deorsum · Alij frigore moriẽtes · vestes subterpositas videbant · sed tangere non valebãt · Alij fame cruciati cibos delectabiles subterpositos tangere non poterãt Et in quacũq; necessitate positis alijs nõ subuenerãt in eadem cõsolatõem nullã recipiebant · Postea vidit tartarũ aptum qui videbat̃ in descensu pfundior q̃ sit longitudo vie a dorobernia in lundoniã · Isti hostis antiquus sedebat i medio flame in sex ptes distentus · Cum autem puer staret iuxta oram putei tremẽs · teter spũs qui sinistro latere eius semp ab egressione dom9 adhere · bat · cepit cum accusare dicens · Omnia praua huic puero semper suggessi · ea vero que puer confess9 fuerat ãte pascha · nam post pascha hoc accidit omnino tacebat · tot tamen & tanta crimina illi obiecit · vt ad eternam damnatõem sufficere crederentur · Tunc ad admonitõez ductoris cũ puer signo crucis se muniret · puteus nõ cõparuit · Ductore vero illo recedẽte · puer diu in tenebris stetit tremens · .LXXXV · ¶ De visione guillelmi pueri a iudeis crucifixi ·

Reuertens aũt ductor puerꝝ ad lucidum splendorẽ duxit · et statim apparuit mur9

ínfinite longitudínis & latitudínis·ínquo nullus patebat aditus· veniétes illuc ín mométo vltra se raptos ínuenerũt· In patria illa desiderabili appa ruit domus rotũda que ·xij· portas habebat· sicut scriptum est· Ab oriẽte porte tres ꝛc· Hãc ingressi tam amplã viderũt· vt quotquot in mũdo sũt ipi us ptem decimã implere non possent· ibi multos ĩ in magna gloria videbat· sed alij alijs glorioſiores tunc vidit· x· beatoꝝ cateruas· Veniẽs aũt ad oriẽ talez portam circa mediũ hostij vidit altare quod dam circa qd viri splendidi sedebãt· qui omẽs vni tangꝫ pstãtissimo fabulabãt· ille coronã aureã ha bebat in capite· xij· crucibus aureis insignem pue rum in hac visione letãtem· alloquit ductor suus· Hic tibi locus erit si bene vixeris· sciasq hunc esse puerũ guillerum quẽ iudei apud norwicũ crucifi xerunt· Iterũ digressus ab eo statim rediit & dixit Sequere me· quia illuc te reducã vbi te cepi iubẽ te deo· Venies aũt si bene laborazueris ad hãc glo riam· Mox ad corpus licet renitẽs reuersus ẽ· Hic in· ij· feria paulo ante nonã dormire cepit· In tcia feria circa terciã in faciem se erigẽs signauit se· qñ scz tartarũ vidit apertuz· In· v· feria circa meridiẽ reuixit· Anno domini· M· cxlvij· cõrado rege ĩ pu rificatõne beate marie apud franckfort constituto abbas clareuallis sanctus bernhardꝰ tam regi qꝫ cunctis fere principibꝰ crucis affigit signuz· & so cij pegrinatõnis multiplicanẽ p numerũ· Naualis dei exercitus ex anglia· flãdria· atq lothariꝝgia col lectus· ij· idus aprilis de tremundo portu anglie est· cc· fere nauibus pfectus· iiij· kl· iulij ĩ vigilia apostolorũ petri & pauli vlusbonã applicuit· et eã post· iiij· mensium obsidionem p multas cedes· p multã maceratõem dei virtute & sua industria ca piunt· & cum de ipis tãtum essent· xiij· M· hostiũ cc· M· & dc· supantes· ingressi cum himnis eccle siam dedicãtes· eos ibi & c'enicos ordinauerunt Ad corpa ibi occisorũ tres recupauerũt vsum lo quendi· Hoc anno guillerus niuernẽsis comes reli cto seculi principatu & omni honore calcato car thusiam petit· ibiq deo digne & humilima paup tate uersatus· infra annum uersionis sue felicem terminat cursum vite· Conradus rex mense maio cum multitudine innumerabili & virtute incõpa bili pegrinatõem aggressus· trãsito pspere bosfo ro· dum ad expugnãdum yconium incõsulte diuer tit· sumptis terre germib? & deficiẽtib? victua libus cum suis fame afflictus redit· & psequẽt. b? turcis multa milia suoꝝ amittit· ·LXXXVI·

¶ De cõcilio remẽsi & gilberto porrete·

Anno domini· M· cxlviij· Remis ꝯciliuz a papa eugenio celebrat· in quo cõcilio publice cõfutauit beatus bernardus ma gistrũ gilbertum cognomẽto porretã disputando cum eo singulariter tangꝫ sui tpis singularis athle ta· Hic gilbertus erat pictauoꝝ eps in sacris lite ris plurimũ exercitat? · sed sublimioza se scrutat? ad insipientiã sibi· Siquidẽ de trinitatis vnitate · & diuinitatis simplicitate· non simpliciter sentiẽs nec fideliter scribens· discipulis suis panes ꝓponebat absconditos· & furtiuas ꝓpinabat aquas· nec facile quid sapet· ymmo quãtum desiperet psonis autenticis fatebat· Timebat enĩ qd apud senonas petrum abaelardũ ei dixisse ferunt· Nunc tua res agit paries cum ꝓximus ardet· Nouissime tñ cuz tam sup hoc fidelium inualesceret scandalũ· crescẽ ret etiam murmur· vocatus ad medium est et libꝫ tradere iussus· in quo blasphemias euomerat Gra ues quidem· sed verborũ quodã inuolucro circũ septas· Sanctus ergo bernhardus primo quidem totum quod ille verboꝝ cauillatõnibus occultare videbat subtiliorib? interrogatõnib? elicies· de inde tam suis ratõcinijs qꝫ sanctoꝝ testimonijs bi duana disputatõne redarguit· Considerãs autem nõnullos ex his qui pfidebãt· iam quidẽ animadũ tentes blasphemiã in doctrĩa adhuc tamẽ auerten tes iniuriam a psona· accensus est zelo & domesti cam sibi gallicanã seorsum cõuocat ecclesiam· omu ni deinceps cõsilio a patribus· x· puriciaꝝ· alijs aũt epis & abbatibus plurimis dictante viro dei no uis dogmatibus opponit simbolum nouũ· Cui etiã subscribunt nomina singuloꝝ· vt eoꝝ videlicz om nium sic irrepehensibilis zelus ceteris innotescat· Ita demũ apostolico iudicõ & autoritate vniusa lis ecclesie error ille damnat· Epus gilbertus an ci dem damnatõni psentiat interrogat· Consentiens & publice refutãs que prius scripserat & affirma uerat· indulgentiã ipe psequit· maxime qꝫ ab initõ captus fuisset· ea lege se eandem disputatõez ingre di· vt ꝓmitteret sine vlla sese obstinatõne p eccle sie sancte arbitrio correcturũ libere opinionẽ suã Horꝝ duoꝝ magistroꝝ petri videlicet abaelardi & gilberti porrete quidã discipuli nimiũ zelantes p ipis beato bernardo & toti cisterciẽsi ordini po stea detrahere ceperunt. ·LXXXVII·

De fame & pestilentijs illius tpis·

Eodem anno frãci p deserta syrie dolo & astutia grecoꝝ & crebro assultu turco rum· detrimenta maxima patiunt· & fa me nimia cruciati· quidã equoꝝ & asinoꝝ carnib? vescunt· sic cum multo labore & damno multis fa me peuntibus· vix tãdem seleuciã venerũt· & an tiochiam & palestinã nauibus petierunt· Nam an no ꝓcedenti rex eoꝝ ludowic? pegrinatõez aggres sus cum infinitis & expeditis suoꝝ milib? p hũga riam' pfectus· trãsito bosphoro occursu cõradi re gis exceptus· & ab imperatore grecoꝝ nauib? eius fuerat hierosolimã euect? · Hoc quoq ãno laudu ni· iiij· nonas iulij factis tonitruis ĩ monasterio sã cti vincentij monachis diurni officij cursum oplẽ tib? duo ex his subito fulmis ictu corruẽtes expi rauerunt· Alij quidam tacti vel terziti vix ualue runt· Fulmine etiam altaris linteum vrẽte & sac rium penetrãte· & de magna cruce ptem· ptẽ quo qz clausralis hostij asportãte tota domus replet horrore· In alijs etiam locis hominib? seu hominũ edificijs vel animalibus fulmine peuntib? · malaq solito grauiora xpiani ptigere sunt significata. Di cunt etiam hierosolimis in templo domini siue in monte oliueti fulminasse & eius infortunij psagiũ fuisse· In terzitorio gebenensi lupus quidã corpis magnitudine & animi ferocitate alijs dissimil' ho mines deuorauit· & plusꝫ· xxx· animas diuersi se xus et etatis vita priuauit· In alijs etiam locis hoc anno lupi similiter noscunt opati· Obsessa p tridu um damasco a frãcis & germanis ac hierosolimita nis· captis iam muris anteriorib? qui ortos ãbie bant· cum in breui ciuitas capienda putaret· dolo vt aiunt principum palestinoꝝ obsidio remouet· Factaq discessione· rex francoꝝ & imperor iterũ predicto die ad obsidendã ascalonem cum suis iope ueniunt· sed hierosolimitis mime iuxta condictũ occurrẽtibus· imperor pstãtinopolĩ nauib? euehit Rogerus res sicilie exercitũ nauale direxit ad fines

affrice·captaq3 insigni ciuitate q̄ dicit affricasuil
la affax clipea alijsq3 castris pluribus archiep̄m af
frice qui sub seruitute romam venerat sacrādus
ad sedem remittit liberum·Henricus ludowici re
gis frācoꝝ filius ptempto mundi scemate p xp̄o
in clarevalli indutus monachali scemate quiescit
ad ep̄atum ciuitatis belvacice·Interim manuel re
cepto in deditōꝝ cur folio siculioꝝ naues p suos i
sequiē·& captis nōnullis nauibus ex fuga libera-
tur & a rege rogero necnō a papa eugenio hono
rifice suscipiē ac deduciē· .LXXXVIII
De raptu anime tundali & eius visione marchus
g·abbatisse·

ANno domini·M·cxlix· qui fuit annus se
cundus expeditōnis hierosolimoꝝ cōra
di regis romanoꝝ·& annus quarti eu=
genij pape·in quo anno ip̄e papa de ptib9 galliaꝝ
romā reuersus est·in quo etiam anno sancti mala
chias in clarevalle defuncti est·visa est hec visio
Due sunt metropoles i hibernia·ardmacha sep tē
trionalium hiberniensiū·australiū caselēsis·ō qua
ortus fuit vir quidā tūdalus nomie·nobilis gene
re·crudelis actōe·forma corpis egregius fortitu
dine robustus de salute anime sue nichil solicitus
grauiter ferebat si quis ei vel breuiter ō salute aīe
loquereē Ecclesiam negligebat·paupes xp̄i nec vi
dere volebat·scurris & ioculatoꝝ9 p vana glo=
ria distribuebat quidquid habebat·Hic cū milites
haberet amicos & sodales·inter eos habebat vnū
qui omilitonis debito trium equoꝝ debitor erat·
Hic cum statutū terminū p̄stolaret·trāsacto ēmi
no illum venit·qui cū bene receptus ab eo phēdi
naret tribus noctibus cepit tractare de ceteris
rebus·Cui cum ille responderi·se modo ad manū
non habere qō petebat·iratus recedebat· debitor
aūt illum mitigare cupiens·rogauit eum vt prius
q̄ recederet secū cibū sumeret·Resedit & securi ō
posita quā in manu tenebat·cibum cū illo sumere
cepit·statimq3 pcussus inuisibiliter manū quā ex=
tenderat replicare non potuit ad os suum· & cla
mare cepit terribiliter·suāq3 securim quā depositue
rat vxori socij emendauit dicens·Custodi meā se
curim quia ego morior· statiq3 corruit corp9 ei9
exanime·acsi nunq̄ animā habuisset·Assunt omia
signa mortis·accurrit familia·tollitur cibus·excla
mant armigeri·plorāt hospites·corpus extendiē
pulsanē signa·accurrit clerus mirane populi tota
q3 ciuitas subita boni militis morte turbaē Ab ho
ra·x·in·iiij·feria·vsq3 in eandem horā sabbato mor
tuus sic iacuit·Calor tamen modicus in sinistra p
te pectoris diligēter palpātibus sentiebaē·& ideo
eum subterrare noluerūt·Post hoc resumpsit spi
ritum ex debili flatu quasi p vnius horе spaciuꝝ re
spirare cepit·Mirātibus oībus debili intuitu cir=
cūspicere cepit·Interrogatus si vellet omunicare
innuit sibi afferri corpus domini·qō cū sumpsisset
& vinum bibisset· cepit in gratiaꝝ actōne deum
laudare & dicere·O deus maior est misericordia
tua q̄ iniquitas mea·licet magna sit nimis·Quan
tas ostendisti michi tribulatōnes multas & malas
& con·v·me·& pe·ab·ē·i·re·me·Qō cum dixisset
statim sub testamento omnia que habebat dispen
sit & dedit paupibus·& se signo crucis signari ce
pit·& pristinam vitam funditus se relictu rū vo
uit·& cuncta q̄ viderat & passus fuerat narrauit
dicens· .LXXXIX· De aspectu de
monū & angeli qui deduxit eum·

QVm anima mea corpus exueret & illud
mortuū esse cognosceret·reatus sui con
scientia cepit formidare·& quid faceret
nesciebat·Timebat quidem·sed quid timeret igno
rabat·volebat ad corpus redire·sed intrare nō po
terat·Foras exire se vbiq3 ptimescebat·igiē flens
& plorans & tremebunda & quid ageret nescia·
in nullo confidens nisi in misericordia dei·tandeꝝ vi
dit ad se venientē tantā immundoꝝ spirituū mul
titudinē vt non solum totā domū & atriū domus
sed etiam vicos & plateas ciuitatis implerent·&
circūdantes miserā animā dixerunt Cantem9 hunc
misere anime debitum mortis canticū·q3 filia mor
tis est·& cibus ignis inextīguibilis·amica tenebra
rum·& lucis inimica·Et cōuersi ad eam stridebāt
dentib9 in ipam & vngulis p̄prijs p furore nimio
genas teterrimas laniabāt dicentes·Ecce miha po
pulus quem elegisti cum quibus arsura intrabis i
infernum·nutrix scandali·amatrix discordie quod
& nos amamus·Quare non superbis modo· quare
non adulteraris·quare non fornicaris· Vbi ē vaī
tas tua & vana leticia·vbi risus immoderat9·vbi
fortitudo tua qua plurimis insultabas·Quare mō
ñ innuis oculi·non teris pede·nō digito loqueris
nō prauo corde machinaris malū sicut facere sole
bas in leuitatibus & leccacitatib9 tuis·Cum hec
et similia dicerēt·vidit a longe venientē q̄si stellā
lucidissimā m quā statim infatigabiles fixit ītuit9
spans se aliqō solatium p eam p̄cepturū·Erat aūt
angelus eius·qui cum appinquasset p̄prio eā salu=
tauit nomine dicens·Aue tundale·Quid agis·Vi
dens aūt ille speciosum iuuenē nimis·et audiēs se
p̄prio nomine salutatum p timore simi et gaudio
sic respondit·Heu domine pater·circūdederūt me
dolores inferni·poc·me·la·m·Cui angel9·Modo
me vocas dominū et patrē quē semp tecū habebas
et nunq̄ tali nomine dignū me iudicabas·Ait ille
Domine vbi vnq̄ te vidi·aut vnq̄ dulcissimā vo=
cem audiui·Ad quē angelus·Ego semp te seq̄bar
a natiuitate tua quocūq3 ibas et nunq̄ meis consi
lijs acquiescere volebas·Et extendens manum in
vnum īmundorum spirituū qui p̄ceteris ei male di
ctis insultabat·Ecce inquit ille cuius volūtati &
p̄silio obtemperabas·sed aderit tibi misericordia dī
quā tamen nō meruisti·Esto ergo secura & leta·
quia patieris pauca de multis que merueras·Seq̄
re me·et quecunq3 tibi mōstrauero memorit tene
quia iterum ad corpus reuerteris Tunc illa vltra
modum pterrita relicto corpe suo supra qō stete
rat accessit p̄pius·Demones hoc audientes et ma=
la que minabanē se non posse inferre audiētes blas
phemauerunt deum iniustum esse dicētes·quia ñ
reddebat sicut p̄miserat vnicuiq3 scōm opera sua
et post hoc in semetip̄os insurrexerūt·et plagis q̄
buscunq3 poterāt se mutuo p̄cutiebāt·et nimio fe
rore cum ingenti tristicia et indignatōe recesserūt
Angelus autem p̄cedens dixit ad animā·Sequere
me·At illa respondit·Heu domine mi·si p̄cesseris
isti me retro capient·et eternis ignibus tradent·
Ad quā angelus·Ne timeas·quia plures nobis cū
sunt q̄ cum illis·Si deus p nobis quis cōtra nos
Cadēt a latere tuo mille et decēmilia a dextris tu
is ad te aūt non appinquabit· Verūtamen oculis
t·cō·et re·pecti·His dictis p̄fecti sunt·
·XC· De valle horribili et ponte
angusto·

QVnqz longius simł ꝓgerēt · nullūqz ꝑter splendorē angeli lumen haberēt venerūt ad vallem terribilem & tenebrosā valde & optam mortis caligine · Erat aūt ꝑfunda et carbonibus ardentibꝫ plena · opeulum ferreū habens spissitudīs · vj · cubitorꝫ qō ardore nimio ipos carbones supabat ardentes · Cuius fetor omnes quas hucusqz passa fuerat anima tribulatōnes supabat Sup illam laminā descēdebat multitudo miserarū animarꝫ · & illic cremabanē · donec ad modū cremij in sartagine liquescerēt · & quod erat grauiꝫ ꝑ ꝑdictam laminā colabanē · sicut colari solet cera per pannum · & iterū in carbonibꝫ ignis ardentibꝫ renouabanē ad tormentū · Hec erat pena patricidarꝫ fratricidarꝫ · homicidarꝫ · vel facto vel ꝓsensu · Sed post hanc penā inquit angelus ducenē ad maiores Tu aūt qꝫuis homicida sis · modo tamē istam non patieris · Post hoc venerunt ad montem mire magnitudinis & horroris magne & vaste solitudinis qui trāseuntibꝫ angustum valde ꝓbebat iter · Ex vna ꝑte illius mōtis erat ignis putridꝫ sulphureꝫ & tenebrosus · ex altera ꝑte nix glacialis & vētus horribilis · Erat mons ille torroribꝫ plenus q̄ furcas habebant ferreas ignitas & tridentes acutissimos quibus iugulabāt animas transire nolentes · & ad penas trahebāt · & ꝑ vices de niue & grādine mittebant eas in ignem & ecōuerso · Hec est inquit angelus pena insidiatorꝫ & ꝓfidorꝫ · Post hoc aīa illa ꝑ timore pedetentim anḡlm sequens · venit ad vallem ꝑfundā & putridā nimis & tenebrosā · cuius ꝑfunditatē ipa quidē anima videre ñ poterat sonitum tamē sulphurei flumīis & vlulatū patiētium in eo audiebat · Fumus vero de sulphure & cadaueribus inde surgebat fetidus · q̄ supabat omnes ꝑnas quas ꝓius viderat · ibi erat tabula longissima de vno monte in alium montē porrecta ī modum pontis sup vallem extēsa · que mille passꝫ habebat in longitudīe · in latitudīe pedem vnum Quē pontē nemo nisi electus trāsire poterat · De hoc ponte vidit hec illa anima multos cadere & vnum solum ꝓbiterum illesum ꝓtransire · qui erat peregrinus portās palmā & indutus sclauina · & ꝑmus ante intrepidus ꝓtrāsibat · Angelus aūt timētem ꝓsolans animā dixit · Ne timeas ab hac siquidē pena liberaberis · sed aliam patieris · Et ꝑcedēs tenuit eam & vltra pontē duxit illesā dicens · Hec ē inquit vallis horribilis in pena sux borꝫ · ·XCI·

De bestia mōstruosa & terribili.

REcedēte aūt angelo ꝓfecti sunt ꝑ viā tenebrosam & tortuosā & difficilē valē & cum multū laborarēt in eundo ꝑ tenebras · vidit anima alonge bestiā incredibili magnitudine & horrore intollerabilē · que maior erat oīnibus mōtibus quos ꝓius viderat Oculi eius quasi colles igniti · os eius valde patens · & aptum videbatꝰ posse capere ix · M · hominū armatorꝫ · Habebat aūt in ore suo duos pasitos gigātes versis capitibus valde incōpositos · quorꝫ vnus habebat caput sursum ad superiores dētes ꝓfate bestie · & pedes deorsum ad inferiores alius vero ecōuerso · Et erant quasi columne in ore eius qui os illud in similitudinem trium portarū diuidebat flama inextīguibilis ex ore illo exibat · que in tres ptes p illas tres portas diuidebatꝰ · & contra ipam flamā anime dānande intrare cogebanē · Fetor quoqz incompabil ex ore ipo exibat · & planctus multitudīs de ventre eius ꝑidem os audiebatꝰ · Intus enī erāt multa milia virorꝫ ac mulierū diris tormenta luentiū · Ante cuius os etiam immundorꝫ spirituū multitudo congentiū animas intrare stabat · eas anteq̄ intrarent multis plagis & verberibꝫ affligentes · Cunqz aīa tūdali diu aspexisset tā horribile monstrū nimis extrita dixit ad angelum · Domīe quare illuc appiquas · Ad quā angelus · Iter nostrū aliter explere non possumus · hoc tormentū non possunt vitare nisi electi · Hec bestia vocatꝰ acherons & deuorat omnes auaros · De hac scriptū est · Absorbebit fluuium & nō mirabitē · & habz fiduciā q̄ influat iordanis in os eius · Hi vero qui in ore eius & inter dentes apparēt ꝓtra positi gigātes sunt · & suis tpibus in secta sua nulli fideles fuerunt · Et cum hoc dixisset āgelus accedens ꝓius ātecedebat animam · & stetit ante bestiam · Anima vero licet nolēs seqbatur Et cū simul starēt āte bestiā · angelꝫ discipuit & anima misera sola remānsit · Demones aūt circūdederunt eā vt canes rabidi & flagellatā traxerūt secum ī ventrē bestie · Quāta vero ibi passa sit vultus eius & morū ouersio postea indicauit · Passa ē ibi morsus & laceratōnes canum · vrsorꝫ · leonū serpentū & animaliū aliorꝫ innumerabiliū incognitorum & mōstruosorꝫ ferocitatē et demonū ictꝫ · ardorem ignis · aspritatē frigoris · fetorē sulphuris · caliginem oculorū · fluxum lacrimarꝫ ardentiū · stridorem dentium · copiam tribulationū · Ibi se misa anima de ꝓteritis accusabat · et ꝑ nimia tristicia et despatōne genas ꝓprias lacerabat · Et cū se putaret ibi eternaliter damnatā · nescia quo ordīe extra bestiā se esse sentit · Et cum longius a bestia iacerz debilis · apiens oculos vidit ꝓpe illū qui añcebat angelum lucis · Tunc illa gaudēs licet afflicta mltum laudauit dominū de sua misericordia · āgelus autē domini tetegit illā et cōfortauit eam ·

·XCII· De stagno tempestuoso et pōte piculoso

EVntes inde longius viderūt stagnū amplum valde et tēpestuosum · eius fluctꝫ elati non ꝑmittebāt cernere celum · Ibi erat plurima multitudo bestiarū terribiliū mugiētium vt animas deuorarent · ꝑ lacum stagni pons multū angustus erat et longus vsqz ad duo milia ria · Latitudo eius erat vnius palmi · longior erat & āgustior q̄ pons supior · Eratqz tabula illa plena clauis ferreis acutissimis insertis · qui oīm trāseuntium pedes ꝓforabāt · Omnesqz bestie ad illuz pontem occurrebāt · vt inde cibum sumerēt · aīmas scz que trāsire non poterāt · Erāt aūt bestie tante magnitudinis vt magnis turribꝫ assimilarentē De ore ipārꝫ exibat ignis tā vehemēs vt stagnū ipsuz acernētibus bullire putaretē · Vidit aūt ibi animā quādam in pōte valde plorātem et se multis criminibus accusantē · eratqz pondere magno manipulorum frumenti onerata et hunc pontē cogebatē trāsire · et q̄uis plantas clauis ꝓforatas nimis dolerz magis tamen timebat in stagnū cadere et ī ora patentia · Querenti tūdalo quid hoc esset · dixit āgelus Ista pena specialiter tibi ꝓdigna est · et tui similibus furtū ꝓpetrātibus · vel magnū vel modicū · nō tamen eodē modo patiunē · qui in mīmis et qui in magnis deliquerūt · nisi illud modicū sacrilegiū fuerit · Sacrilegiꝫ aūt reus est qui vel rem sacratazꝫ vel de loco sacrato aliquid furatē · Maxime vō rei sunt qui sub habitu religionis delinquūt · Hūc pōtem oportet te trāsire et vaccā indomitam tecum ducere · et illesam vltra pontem michi reddere · qz

vaccā opatris tui aliquādo furatus es · Ad quem tūdalus · Domine · nōne ego illā reddidi · reddidisti inquit · sed quādo illā abscondere non potuisti Et ideo non plenum patieris suppliciū · quia mi? est malum velle q̄ pficere · licet vtrūqz malum sit ante deum Et his dictis ostendit ei angel? vaccā indomitam tūdalus vellet nollet tenuit vaccā & eā qbuscūqz potat minis istigare conabat ad pōtē Bestie vero mugiētes veniebāt · & cibum suum ō ponte expectabant · Tundalus cepit iter agere · vacca aūt nolebat eum sequi · Cum staret tūdalus cadebat vacca · & cum illa stabat cadebat tundal? Et sic versa uice modo cadēdo modo stādo venerunt vsqz ad medium pōtis · Cunqz illuc venissent viderūt quendā qui portabat manipulos tritici sibi venire obuiā qui rogabat animam tūdali q̄ uaccam ducebat · ne sibi pontem p̄occuparz et tundalus similiter illum rogabat · vt iter suum eum ople re pmitteret · qō iam medium pfecerat neuter corz non dico reuerti · sed nec respicere retro poterat · Sicqz stātes & plorātes pontem plātarum suaruz sanguine cruentabāt · Cunqz ita diutius starēt nescientes quo mō vterqz alterm se pertāsisse vidit · Tundalus aūt angelū suum quē retro reliquerat ante se stantem vidit · Qui dixit ei · Beneuenias · ō vacca āplius nō cures · quia nichil āplius ei debes Cūqz tundalus ostēderet pedes suos diceretqz q̄ āplius ire non posset · Respondit āgelus Memīsse eū debes q̄ veloces fuerunt pedes tui ad effūdendum sanguinē · Et ideo otritō & infelicitas in vijs tuis · Et tāgens eum sanauit eum & sic p̄cessit · Et cum diceret tundalus · Domine quo imus modo · Respondit angelus · Quidā torzor teterzim? nr̄m expectat aduentū · cuius hospitiū non possumus p̄terire · qō hospitiū semp est plenū hospitib? · sed hospes ille adhuc alios hospites ad supplicium desirat inuenire · XCIII · De furno flamineo ·

QVnqz irent p loca tenebrosa & arida apparuit eis domus apta maxima q̄si qdam mons arduus p̄ nimia magnitudīe rotūda quasi furnus flama inde exibat · que p mille passus animas quas inuenire poterat oburebat · Qō videns tūdalus dixit ad angelum · Ecce a p̄p̄im q̄m? ad portas mortis · quis me miserum liberabit · Cui angelus · Ab ista quidē exteriori flamā liberaberis sed ipam domū vnde p̄cedit intrabis · Et cū p̄ii? accederēt · viderūt carnifices cum securib? et cultris · & bisacutis · & dolabris · & terebris · & falcibus · & forcipibus acutissimis · & vāgis · & fossoris · & ceteris īstrumētis quib? animas excoriare vel decollare vl'scindere vel trūcare poterāt ī medio flamarū stantes · & sub manibus eorz multitudinē animarū hec omnia sustinentiū · Qō videns tundalus dixit ad āgelum · Obsecro domine si placet · ab hoc solo me libera supplicō · & ceteris que post hoc occurzerit me tradi cōcedo · Cui angelus Hoc est maius supplicīū omnib? que hacten? vidisti · sed adhuc vnum videbis maius īmē istud supplicium · quia canes rabidi te expectāt · Tundalus aūt tremēs & p̄ angustia deficiēs rogabat · ne ītraret sed non pfecit · Demones aūt videntes cū sibi ocessum circūdederūt eum & magnis ouicijs expbrātes cū supzadictis īstrumētis īm frusta discerpserunt · Domin? huius domus dicebat phristin? in qua erat gemitus & tristicia · fletus & stridor dentiū · lentus ignis extrinsec? · & ītrinsec? vastū īm cēdium · Auiditas sibi cibi inexplebilis ibi erat · nec satiari poterat · nimietas gule · verenda loca doloribus cruciabant pmaximis · pudenda ipa putre dine corrupta videbant scaturire vermib? · & in ipa verenda virorz ac mulierū · non solum secl'arū sed etiā religiosorz dire quedā ītrabāt bestie · ibiqz anima tundali se iuste pati talia fatebat · sz quando deo placuit nesciens quo ordīne se extra tormēta esse cognouit · Sedebat aūt in tenebris & ī vmbra mortis · & videns āgelum suū dixit · Heu domme mi vbi est quod audiuim? · Misericordia dn̄i plēa est terza · Respōdit āgelus · Hec sententia multos decipit · deus tamē licet sit misericors · est tn̄ iust? multa vindicat · sed plura donat · Tu iuste pass? es quidq̄ passus es · sed tūc gratias ages quando videbis que tormēta p̄ misericordiā dei euaseris · Si deus dimitteret cuncta cur homo iustus esset Et si supplicia nō ptimesceret · quare peccare timeret · vel a voluptatibus suis se auerteret · Et quid opus esset vt cōfessi peniterēt · si deum nō timerēt Peccatorib? penitentiā in corpore agentib? misericorditer a deo p̄citur · sed tamē p̄ suis meritis puniunt̄ · Iustis quoqz p̄ suis excessibus tēpale cō modū in corpe degētibus iuste tollit̄ · sed bona eis sine fine māsura misericorditer cū angelis reseruātur · Multa mala opa donat deus · nullū tam̄ op? bonum ab eo īremuneratū relinquit̄ · Nemo enīz liber est a peccato nec etiā infans vni? hore · multi tamē liberant̄ a pena · vt eos nō tāgat vmbra mortis · Ideo aūt iusti qui penas nō pati unt̄ p? mortē ad videndum tamē illas ducunt̄ · vt visis tormētis a quibus p̄ dei gratiā liberant̄ · magis īmardescant in amorem dei & in laudē creatoris sui sicut econtrario anime eternis supplicijs digne p̄ii? ducunt̄ ad sanctorz gloriā · vt visis p̄mijs que spōte deseruerūt magis postea doleāt · Nullū em̄ tam grāue supplicium est q̄ a dei & sanctorz cōsortō seqstrari · Ideo ille p̄sbiter quē primū pontē secure trāsire vidisti ductus est ad supplicīū · vt visis penis ardētiu laudet illū qui vocauit eum ad gloriā suā Naz fidelis seruus & prudēs inuentus est · & ideo accipiet coronā vite · quā repmisit deus diligētibus se Sed quoniā nōdum omia mala vidim? p̄perem?

XCIIII · De bestia alata & stagno pgelato ·

DRecedēte igitur āgelo vidit tundal? bestiā ceteris quas āte viderat longe dissimilem duos pedes ac duas alas habentē collum longissimū & rostrū ferreū & vngulas ferreas · ō cui? ore flama ītextīguibilis eructabat · Sedet aūt hec bestia sup stagnū glacie cōdensum · & deuorat animas que ī ventre eius p̄ supplicia redigebant̄ ad nihilū · & iterū piebat eas in stagnū glacie congelatum · ibiqz renouabant̄ iterum ad tormētum · Impgnabant̄ vero omnes anime tam virorz q̄ mulierum que descēdebāt in stagnuz · & ita graue p̄stolabant̄ tēp? ad p̄tum īmus aūt mordebātur in uiscerib? more uipino a p̄le p̄cepta · sicqz uegetabant̄ misere in unda frigida mortui mansglacie cōcreta · Cunqz tēpus esset ut parerēt clamātes replebāt inferos ululatibus et sic serpētes piebant · Pariebāt aūt non solum femine sed etiā uiri & hoc non p mēbra que natura instituit tali officō conuenientia · uerū p̄ brachia simul & pectora · exibāt qz erūpētes p̄ cuncta mēbra bestie habētes capita ardentia et ferrea et rostra acutissima · quibus ipa unde exibāt corpa dilaniabāt · In cauois aūt suis

habebant eeđ bestie mltos aculeos · qui q̄si hami retro retorti ipas a quibus exibāt aīas pūgebant · Bestie nāq; ille volentes exire cum caudas suas ñ possent secum trabere · in ipa corpa vnde exibāt rostra sua ardentia & ferrea retorquere nō cessabāt donec ea vsq; ad neruos & vsq; ad ossa arida consumerēt · & sic simul ꝺclamātes stridor glacieꝫ inū dantium & vlulatus animaꝝ sustinēcium talē penam · & mugitus bestiarū exeuntiū ab eis pueniebant ad celum · Erāt em̄ in omnibus diuersis membris & digitis diuersarū bestiarū capita · que ipsa mēbra mordebāt vsq; ad neruos · s · & ossa · Habebāt etiā linguas viuas in modū aspidū que totum palatū & etiā arterias cōsumebāt vsq; ad pulmones · Verēdā quoq; ipa virorꝫ ac mulierū erant in similitudine serpentiū qui inferiores ptes ventris lacerabāt · & ipa viscera inde studebāt abstrahere Tunc ait angelus · Hec est pena monachorꝫ · canonicorū · sanctimonialiū · ceterorūq; ecclesiasticorꝫ · qui mētiti deo p tonsurā & habitū noscunt · q̄ linguas suas exacuerūt sicut serpētes · & mēbra sua non cohibuerūt ab īmundis opibus · Hanc penam sustiebūt qui īmoderata luxuria se polluūt · & idō istā sustinere te oportet His dictis rapuerūt eam demones cum impetu & dederūt bestie deuorandam · Cum aūt post p̄dicta tormēta esset in partu vipaꝫ affuit ei āgelus lucis & tāgens eā sanauit · & se sequi p̄cepit · Preter fulgorē aūt angeli nullum lumen habebant · pgebātq; p loca terribilia & multo p̄cedentib9 diriora · via valde āgusta · & q̄si te cacumine altissimi montis tendēte in p̄cipitiū · Quāto aūt plus descēdebat illa anima · tāto minꝰ reditum ad vitam sperabat · XCV ·

De valle fabrorum ·

DIxit aād tundal9 ad āgelum · Domie quo imus · Respondit āgelus · Hec via ducit ad mortē · Et aīma · Quid est ergo quod scriptum est · Lata & spacōsa est via que ducit ad mortem · & multi sunt qui intrāt p eam · cū nemīnē p̄ter nos hic videamus · Respōdit āgel9 · Nō ō hac via dictum est hoc · sed de impudica & illicita & seculari vita que ducit ad istā · Euntes aūt longi9 & vltra modum laborātes · venerūt in vallē fabrorum · ibiq; viderūt fabricas in quibus maximus audiebāt luctus · Tūc ait angelus · Torror iste vocatur vulcanus · p cuius ingeniū corruerūt plurimi & ab ipo cruciandē · Domine inquit anima si debeo pati eius supplicīū · Debes ait · Quo dicto p̄cedebat eā · Illa aūt plorās sequebaē eum Et ecce tortores cum ignitis forcipibus āgelo sancto nichil dicente cepunt illam & piecerūt in caminū ignis ardentē · & sic sufflātes follibus · sicut solet ferrū in fornace examinari · ita examinabāt eā donec ad nichilum redigerentē anime que ibi patiebanē · Quq; ita liquefierēt · vt nichil aliud nisi aqua appareret · iugulabanē tripētibus ferreis & poīte sup incudē patiebanē malleis donec vice ne vel tricene vel cētene in vnam massam redigerentē · & tamē quod ē grauius nec sic perirent · desiderabāt em̄ mortē & inuenire nō poterāt · Loquebanē aūt tortores adinuicē dicētes · Nūquid sufficit · Et alij in alia fabrica respōdebāt · Proijcite nobis vt videam9 si sufficiat · & p̄jiciebāt · Et alij capiebāt eas in forcipibus ferreis anteq̄ terrā tāgerent · & sicut p̄mi ita & ipi eas ignibus tradebāt · Et ita misere mō huc modo lilue p̄jiciebanē & vbiq; oburebanē · donec simul pelles & carnes & nerui & ossa in faullam redigerentē et flamā ignis · Post multas passiones affuit tundalo aduocatus suus & ap̄bendēs eum de medio faville dixit Quō vales · Nunquid fuerunt tibi tam dulcia carnis oblectamēta · vt p eis tot & tāta mala debeas sustinere · Ille penit9 rsp̄ōdere non poterat quia post tātum supplicīū nō habebat vires ad loquendū · Tunc angelus ait · Confortare · quia dominus deducit ad inferos & reducit · q̄uis em̄ magna sint que hucusq; passa es · maiora tamen sunt a quibus p dei misericordiā liberaberis · Et addidit · Omnes quos supi9 vidisti iudicium dei expectāt · sed hi qui adhuc sunt in īferioribus iudicati sunt · Adhuc em̄ non pueniste ad inferos inferiores · Et more solito tāgens eā & confortans p̄cessit · XCVI · De puteo infernali ·

QVnq; simul pgerēt & incedētes sermocinarentē · ecce subitus horror & frigus intolerabile & fetor intolerabil' & tenebre priorib9 īcompabiles · tribulatōq; & āgustia animā tūdali inuaserūt ita vt omnia fundamēta terre videntē sibi otremiscere · et āgelo p̄cedenti cōpulsa est dicere · Heu domīe mi quid est q̄ p̄ solito stare non possum · Quo dicto non potuit se mouere p̄ nimia formidine · et ecce āgelus cito disp̄uit · et cū amplius videre non potuit · et stati cepit despare Non est em̄ sapiētia · non est sciētia · nec opus nec ratō apud inferos quo illa ꝑperabat · Audiuit aūt clamores et vlulatus mire multitudinis et tonitruū tam horribile · vt nec puitas nostra potuerit capere nec lingua eius enarrare · Circūspiciēs ergo siquō videre posset vnde venerāt · vidit fossā quadrataq; et quadrāgulā quasi cisternā qui puteus putridaq; flame et fumi emittebat columnā · que colūna extēdebaē vsq; ad celos · et in ipa columna erat multitudo maxima animarū et demonū more fauillarū cum flama ascendentiū et ad nichilū redacte Itemq; cadebāt cū demonibus in fornacē vsq; impfundū Quo viso anima tūdali volebat se retro retrahere sed non valebat pedes a terra leuare · et dum hoc sepius tēptaret sed tamen facere non possꝫ nimio furore repleta in semetip̄am exarsit · et genas suas vnguibus lacerās clamauit · Ve michi · q̄re nō mori or · que me cepit demētia · Audiētes demones hō qui cum flama accedebāt circūdederūt eā cū instrumentis quibus animas ad tormēta rapiebāt dicentes O misera anima penis et cruciatib9 digna vñ huc veniste · Nil adhuc expta es · Adhuc videbis dignum opibus tuis tormentum de quo exire nō poteris · nec in eo pire sed semp̄ī cruciatu viuens · Ardebis sine refrigerio · sine lumine · sine cōsolatōne · sine auxilio · nullā deinceps misericordiā spare poteris · Appinquasti em̄ vsq; ad portas mortis et infernis inferioribus sine mora p̄sentaberis · Qui te huc adduxit ipe te decepit · Liberet te si potest de manibus nostris non videbis eum amplius · Et ad inuicem loquebanē · Quid ampli9 moramur trahamus eaꝫ et prebem9 eā lucifero deuorandā · et sic arma vibrātes mīabanē illi mortē eternaꝫ · Ipi aūt immundi spūs erant nigri sicut carbones oculi eorꝫ vt lampades ignis ardentes · dentes eorꝫ niue candidiores · caudas habebant ut scorpiones · ungues ferreos acutos · alas ut vulturis · Interea affuit angelus domini qui fugatis spiritibus tenebrarum cōsolatus est ream suam dicens · Gau de et letare filia lucis · q2 misericordiā et non iudiciū cōseq̄ris Penas quidem magnas videbis · sꝫ nō eas patieris

Veni ergo & oñdam tibi pessimũ humani generis inimicum & p̃cedens ad portas inferi dixit · Veni & vide · Scito tamen q̃ nullum lumẽ bis qui huc deputanẽ lucẽ sed tu poteris eos videre · & i p̃i nõ videbunt te ·XCVII· ¶ De p̃incipe tenebrarũ & socijs eius in penis ·

Appropinquãs autem anima vidit p̃cipẽ tenebrarum & profundum inferni · Que autem et qualia ibi viderit inaudita torm̃enta si cẽtum capita · & in vnoquoq; capite centũ linguas haberet enũare nullo modo posset · Ibi visus est p̃inceps dyabolus · q̃ magnitudĩe p̃cellebat omẽs bestias quas ipe tundal? ante viderat · cui? quãtitati corporis ipa que vidrat anima nihil sciebat compare · Erat illa bestia nigerrima sic corpus formam habẽs humani corpis a pedib? vsq; ad caput · excepto q̃ plurimas habebat manus Habebat etiam & caudã · habebat etiã non mim? mille manus · Habebatq; in longitudĩe quasi centũ cubitos in grossitudine vero decem · Vnaqueq; manus digitos vicenos habebat · & digiti eius habebant in longitudĩe cẽtenas palmas · in grossitudĩe vero denas · Habebat vngues lanceis militũ grossiores & longiores & ipos ferreos · in pedibus totidẽ · Rostrũ eius nimis longũ · & grossuz cauda ei? aspima & longa ad nocendũ animab? · aculeis acutissimis p̃pata · Iacet aũt illud horribile mõstrum sup cratẽ ferreã suppositis ardentibus prunis · ab inumerabili multitudine demonũ follib? sufflantiũ · Circumdat aũt ip̃m tãta multitudo animarũ & demonum q̃ nulli credibile esset q̃ mundus tot animas a p̃ncipio parere posset · Ligatus aũt est ille hostis ãciquus p singulas mẽbrorũ iuncturas cathenis ferreis & ereis ignitis & valde grossis · Cũq; sic versaẽ in carbonib? & vndiq; oburitur nimia exardescẽs ira · vertit se de vno latere in aliud latus · & oms manus suas in illã multitudinẽ aiarum extẽdit · easq; repletas animab? cõstringit · sicut rustic? sitiẽs racemos oprimit vt inde vinũ eliciat · mtm̃ vt nulla sit ibi anima que tali otritõne non priueẽ capite aut pedib? vel manib? Et tunc suspirãs sufflat et spgit animas in diuersas pres gehẽne · & statĩ eructuat puteus ille · de quo p̃dixim? fetidã atq; horribilem flamã · Et cum retrahit anhelitũ suũ dira illa bestia retrahit ad se oms animas quas ante sperat · & cum fumo & sulphure in os eius cadẽtes deuorat · sz & quecũq; manus eius effugiũt ne strigãẽ illas cũ cauda sua p̃cutit · & sic misera bestia p̃cutiens semp p̃cutiẽ · & tormenta animabus inferens · in tormẽtis omnib? sup omnes cruciaẽ · Tũc ait angelus ad animã · Hic est lucifer p̃incipium creaturarũ dei · qui versabaẽ ĩ delicijs paradisi Qui si solutus fuerit · celũ simul & terrã vsq; ad ĩferos cuncta p̃turbaret · Hi aũt qui cum eo sunt partim sunt ãgeli tenebrarum · p̃im filij a de · & iam iudicati sunt & multos alios expectãt · qui vel xp̃m negauerũt · vel negantiũ opa fecerũt · passi sunt ea que vidisti · prius minora tormẽta · & postea ducti sũt ad ista · de quib? tormẽtis nullus qui semel ea ĩtuerit ãplius exire poterit Hic sunt p̃lati & p̃incipes mali de quibus scriptũ est · Potentes potẽter tormenta patiunẽ · qui · s · nõ bene vsi sunt potẽtia sibi a deo data · Tunc ait anima ad ãgelum · Quare potentia non bonis daẽ · vt bene p̃sint Respondit ãgelus · Aut subditorum culpe hoc exigũt vt bonos rectores non habeãt · aut ipis bonis in hoc p̃citur vt saluti animarũ suarum melius p̃uideãt · Hic autẽ ifelix p̃ceps tenebrarũ dict? ẽ · ñ p̃p̃ potẽtiã q̃m hẽat · sz p̃p̃ p̃matũ quẽ tenz ĩ tenebris · Oẽs aũt alie pene q̃ quis sint maxime respectu hui? p nihilo putanẽ · Ad hec anima · Certe verũ est · Nã videre tã tũmodo locũ istũ magis me cõturbat · & fetorẽ ei? plus me sustinere grauat · q̃ pati omnia que ãte patiebar · Vnde rogo si põt fieri vt hinc me subtrahas cito · & hic me ãplius cruciari nõ p̃mittas · Hic em̃ video multos cognitos & sodales & notos meos quos mecũ in seculo gaudebã habere socios · quorum hic plurtiũ multũ abhorresco · Scito aũt p certo q̃ nisi michi diuina succurrat gratia meritis meis exigentibus nõ mim? ista patiar q̃ ipi · Ad quã ãgel? Veni o felix anima peruertere in requiẽ tuã · qz dñs benefecit tibi · Non em̃ hoc patieris · neq; amplius (nisi p̃meruer̃is ista) videbis Hucusq; vidisti ĩimicorũ dei carcerẽ ãmodo videbis gloriã amicorum dei ·XCVIII· ¶ De statu mediocriter bonorũ & malorum ·

Conuersa anima sequebaẽ ãgelũ p̃cedẽtez & cum non longe p̃gerẽt fetor euanuit · dstructisq; tenebris lux appuit · Fugato q; timore securitas redijt · et deposita tristicia aĩa illa repleta est gaudio et letitia · ita vt se tam cito mutatã mirareẽ & diceret · O domine quomõ tam cito mutata sum · Cui ãgelus · Benedicta sis · ne timueris · Hec est em̃ mutatio dextere excelsi · Per aliam aũt viã trãsire debemus in regiouẽ nostrã · Tu ergo benedic dñm · & sequere me · Euntes autẽ viderunt murũ nimis altũ · & intra murũ ex illa p̃te qua venerũt · erat plurima multitudo virorum ac mulierũ pluuiã & ventũ sustinentiũ · et erãt valde tristes · famẽ et sitim sustinẽtes · lumẽ tamen habebant · et fetorem non sentiebãt · Tunc ait angelus · Isti quidẽ mali fuerunt · sed non valde honeste vixerunt · sed bona tpalia paupibus nõ sunt largiti · Et ideo p aliquot ãnos patienẽ pluuiã et ventum · famẽ et sitim · Sed post ducenẽ ad bonã requiem · Euntes paululũ venerũt ad portam que vltro apta est eis · quã cum intrassent · viderũt cãpum pulcrum · odoriferũ · floribus plenum · lucidum · et satis amenũ · in quo multe anime erãt vtriusq; sex? exultantes · et nox ibi nũq̃ fuit · neq; sol illic vnq̃ occidit · & est ibi fons aque viue · Tunc ait Hic habitãt boni sed non valde · qui de cruciatib? erepti nõdũ merenẽ sanctorum p̃sortio coniungi · Fons iste vocaẽ viuens · sed qui ex hac aqua gustauerit viuet ĩeternum nec sitiet vltra · et p̃cedẽtes paululũ viderũt laicos sibi notos · Inter quos erãt Cõcober et Donatus reges Quibus visis ait anima ad angelum · Domine quid est hoc · Isti duo viri erãt in vita sua nimis crudeles et inter se inuicem multum inimici Quo ergo merito huc venerũt · respondit angelus De hac inimicicia ante mortem penituerũt · Cõcober autẽ diu languit · et votum vouit q̃ si vixisset monachus fieret · Donatus aũt p multos annos in vinculis religatus · oĩa quecũq; habuit dedit pauperibus · et ideo iustitia eius manet in seculũ seculi · et tu etiã narrabis uiuẽtib? oĩa hec · ·XCIX·

¶ De statu cormarti regis ·

Cum aũt modicũ p̃cederent viderũt domũ mirabiliter ornatã cuius pies et omnis structura ex auro et argento erant · et ex omniũ lapidũ p̃ciosorum generibus sz fenestre ibi non erãt · nec hostiũ · et tamen omnes q̃ intrare volebãt intrabant · Erat aũt intus tã splendida ac si non dico vnus sol sed quasi ibi multi splẽderent

soles· Eratq; nimis ampla & rotūda & nullis columnis fulta· & totū etiā eius vestibulū auro et lapidibus p̄ciosis erat stratum· Circūspiciēs autem tundalus vidit vnū sedile aureū cum gēmis & sericō· & omnib? ornamētis ornatū· et regem cozmartum in ipo throno sedere· vestitū mirabilib? vestimentis et p̄ciosissimis supra oē p̄cium terzenum Et cum staret admirans· venerūt plurimi ī domū illam cum muneribus ad regē· & offerebāt singuli cū gaudio munera sua· Et dum staret tundal? diutius āte dominū suū regē cozmartū· erat em̄ dominus suus in sedo· Venerūtq; multi sacerdotes & leuite solenniter induti sicut ad missam cantandaz cum sericis casulis et alijs ornamētis valde p̄cioꝝ & ornabat vndiq; domus illa regia· mirabili atq; p̄ciosissimo ornamēto· Ponebāt em̄ ciphos & calices aureos & argenteos· & pixides eburneas super paxillos & tabulas· & sic domus illa ornabat vt si maioz gloria in regno dei non esset· ista posse sufficere videret Omnes ergo illi qui ministrabāt ante regē venientes & genua flectētes dicebant· labozes manuū tu· q· m· b· es & b· t· erit· Tūc tundalus ait ad angelū· Miroz domine de tot mīstris inter quos nec vnū de familia sua recognosco Ad hoc angelus· Non sunt illi de familia sua sed pauperes xp̄i & pegrini quib? rex bona sua largiebat & ideo p manus eozum retribuit ei merces eterna Tunc ait tundalus· Domine· passus ne est domi? meus aliqua tozmēta post mozte· Pass? est inquit & adhuc quotidie patit· & adhuc patiet Expecta ergo paululū & videbis· Et cū paululū expectasset obscurata est domus & omnes habitatozes ei? illico ostrnati sunt· Et rex ptristatus exiuit cū fletu· Quem cū tundal? sequeret· vidit hanc multitudinē quā ante intus viderat expansis in celū manibus deū devotissime dep̄cantē & dicentē· Domine deus omnipotēs sicut vis et sicut scis miserere serui tui· Et respiciēs vidit regem in igne vsq; ad ūbilicū· & ab ūbilico sursū cilicō indutū· Hāc penā iquit āgel? quotidie patit̄ p tres hozas et p hozas xx· & vnā requiescit· Et hoc ideo· quia legitimi cōiugij maculauit sacramentū & ideo patit̄ ignē vsq; ad vmbilicū Cilicium vero portat quia iussit interfici comitem iuxta sanctū Patriciū· & p̄uaricatus ē iusiurandū· Exceptis his duobus cūcta ei crimia dimissa sunt· Sed iā ascendam?· ·C· De visione glozie sanctoz·

ET cū paululū p̄cessissent viderūt murum nimis altū & nimis p̄clarū· Erat autem argenteus totus splendidus & valde decozus· Et cū nulla porta ibi appareret· tundalus tñ nesciens quomō intrauit· et circūspiciēs vidit choros sanctozū exultantiū et dicentiū· Glozia tibi deus pater· gloria tibi deus fili dei· gloria tibi deus spiritus sancte· Erāt aūt viri et femine vestiti candidis vestimētis et p̄ciosissimis sine macula et ruga iocundi et hilares semp gaudētes et sanctā trinitatem laudantes· Candoz aūt vestimentoz sicut nix recēs erat· pcussa solis radio· voces vero sonātes quasi musicū melos reddebāt sonos· Claritas autē iocunditas· amenitas· hilaritas· pulcritudo· honestas· sanitas· eternitas· vnanimitas oib us erat eq̄lis et caritas· Odoz illius campi vbi erant isti supabat omnia aromata et odozamēta· Tunc tundalo ait angelus· Hec sunt gaudia iugatoz qui fidem iugē seruauerūt· et familias suas in timoze di bene et iuste rexerūt· et bona sua paupibu s et ecclesis is xp̄i omunicauerūt· qui in iudicō audituri sunt· Venite benedicti patris mei p̄cipite regnū q̄ vobis patum est ab origine mundi· Tundalus autem multum rogabat vt ibi remanerz· sed nō obtinuit Post hec pfecti sunt Videbat aūt eis null? labor in ābulando· et quocūq; ptrāsibāt inclmatis capitibus et letis vultibus cū ingenti gaudio occurrebant· et eā ꝑpzio nomīe salutabāt· et deum qui eaz liberauerat glorificabāt dicentes Laus tibi domīe rex eterne glozie· qui non vis mortē peccatoris sz vt conuertat̄ et viuat· qui scōz misericordiā tuam ab inferni cruciatib? animā istā cripe dignat? es· et sanctoz tuoz ꝑsortō sociare· Cum aūt sic plurimas turbas ptrāsissent· appuit ali? murus tam altus vt primus· sed de auro purissimo et p̄clarissimo· ita vt magis dilectaret̄ quecūq; vidisset aia in solo nitore metalli q̄ in omni gloria quā āte viderat Cūq; simili mō intrassent illū vt primū· apparuerūt illis pluzima sedilia de auro et gēmis et viuersis lapidū p̄ciosoz generibus cōstructa· et p̄cōsissimis ornamentis coopta in quib? sedebāt seniores viri et feīe vestiti sericis et stol' cādidis et variiset vniuersis ornatibus· qualia nec añ viderat· nec cogitare poterat· Et erat facies vniuscuiusq; splendida sicut sol splendēs in meridie· et capillos habebant auro simili mos· et cozonas aureas bisdē gemis ornatas· Sed et lectozia posita erāt cozaz eis aurea quibus supposiri erāt libri aureis literis scripti· et cantabāt domīo alleluia cū nouo cantico et tā dulci melodia· vt cunctoz p̄teritozū obliuiscetur anima que semel audiret voces eoz· Tūc ait angelus ad tundalū· Isti sunt sancti qui p testamto dei sua cozpa tradiderūt· et in sanguine agni lauerunt stolas suas· & cōtimētes qui de seculari vita ad dei seruitiū cōuersi sunt· et qui semetipos cū vicijs et ꝑcupiscentijs crucifigentes sobrie et iuste et pie vixerūt· ·CI· Adhuc de eodem·

QVm autē tundalus curiosius circūspiceret· vidit quasi castz et papilionef pluri mas purpura et bisso· auro et argento et serico miro varietate cōfectas· in quibus cozdas et organa· tympana et citharas· cū organistris & cimbalis canentes· Cetera quoq; omniū musicoz genera suauissimis sonis audiuit ꝑcimētes· et que iuit que hec essent Cui angelus· Ista est religiosorum requies monachoz et conuersoz· canonicozū et sanctimonialiū· qui pmissam obedientiā bis qui p̄sunt hilariter et deuote impendūt· et qui magis gaudent subesse q̄ p̄esse· qui voluntatē ꝑpriā relmquūt et aliene obtempant· Qui dum sunt ī corpe celestia sapiunt· qui refrenāt linguas suas nō solū a malis sed etiam a bonis ꝑpter taciturnitatis amorem· Tunc ait tūdalus· Domine si tibi placet volo ꝑpius accedere· et eos qui intus sunt videre· Placet inquit vt videas eos· et audias· sed nō ītrabis ad eos· Isti quoq; fruunt̄ p̄mia sce trinitatis· et q̄ semel ad eos intrauerit oīm immemoz p̄teritozum vlterius non disiungit̄· a cōsortio sanctoz· nisi forte virgo fuerit· et cōiungi mereat̄ choris angeloz et accedentes ꝑpius viderūt vtriusq; sexus animas quarum splendoz et odoz delectabilis que assimilabantur angelis· et sonus suauissim? omnem gloziā quā añ viderant superabat· oīa mstrumēta nemīe tāgente sonos reddebant· sed hanc omnē dulcedinē superabant voces ipoz spirituū· quib? nullus labor erat in exultatōe vocū· nec labia videbant̄ moueri nec manus ad instrumenta musica leuare curabant

& tam ad libitum cuiusq melos reddebāt · Firma mentū quod erat sup capita eoꝝ multū splēdebat de quo cathene pendebant auri purissimi · virgulis argenteis intermixte · pulcerrima varietate contexte. de qb? ciphe & fiale et tinti mabula et cimbala & lilia & sperule pendebāt auree · Inter quas mīti tudo maxima versabaē angelorū volantiū · & aureas alas habentiū · qui leui volatu inter cathenas volantes · suauissimū atq etiā dulcissimū audientib? reddebāt sonum · Cum ergo tundalus nimis delectatus vellet ibi stare dixit ei āgelus · Respice · Et rspiciēs vidit vnā arborē maximā & latissimā frōdib? uiridissimā flozib?q pulcerrimā · oīmq generib? fructuū & frugū fertilissimā · In cui? frōdib? aues multū diuersoꝝ colorum & diuersarū vocū generibus cantātes & organizātes morabanē · sub cuius ramis lilia & rose & cunctaꝝ herbarū spēꝝ q odoriferarū genera oriebanē · Et sub eadē arbore viri multi & femine in cellis aureis & eburneis semp benedicētes & laudātes dominū p vniuersis beneficijs & donis suis Et habebat vnusquisq coronā aureā in capite suo mirabiliter ornatā · et sceptrū aureū in manu sua · Et erāt vestiti talibus vestimentis quibus āte visi monachi · Tunc ait angelus ad tundalū Hec arbor tipus est sancte ecclesie Hi qui sub ea sunt pstructores & defensores sunt ecclesiarū · qui p beneficijs q̄ sanctis ecclesijs largiti sunt fraternitatē ip̄oꝝ cōsecuti sunt · quia p illorum omonitōem secularem habitū reliquerūt · et religiose vixerunt · CII · ¶ Item de eodem ·

QVnq pfecti fuissent · viderūt murū alti tudine · pulcritudīe & splendore ceteris q dissimilē · Erat nāq ex oībus lapidū pciosoꝝ generib? cōstructus varijs colozibus metallis interpositis ita vt habere videreē aurū p cemento · Lapides eius erāt cristallus · crisolitus · berillus · iaspis iacinctus · smaragd? · saphirus et onichī? · topasius & sardius · crisopr asus & ametist? turcatus atq granatus · His et similib? splēdebat murus valde · et mentes intuentiū multū in se puocabat · Accedētes igitē murū videre pculdubio qō oculus non vidit · nec auris audiuit · nec in cor hominis ascendit q̄ p̄pauit deus diligētibus se · viderunt ibi · ix · ordines angelorū & beatorū spirituum cū illis immixtoꝝ · & audierūt ibi verba meffabilia que non p̄t homo · nec licet homini loqui · Dixitq angelus ad animā tundali · Audi filia & vide et mirā · au · t · & ob · po · t · & do · p · t · et · cō · r · de · tuum Et patet quāta sit amenitas iocunditas · dignitas · sublimitas interesse choris āgelorū & oīm sāctorū et p omne precellit gaudium eum qui panis est angelorū & vita omniū · sentire clementē & piū · Ab illo autem loco in quo tunc stabāt non solū omnē quā ante viderāt gloziā · verus & p̄dicta supplicia videbāt · Et qō magis mirandō est · ip̄m orbē terraꝝ quasi sub vno solis radio videbāt sicut scriptū est · Cernēt terrā delongē ꝛc · Non em̄ p̄t quicq̄ creature visum obtundere cui semel concessum est oīm creatorē videre & miro mō cum starēt in eodem loco in quo · s · prius steterāt · non se vertētes in aliquam ptem · cunctos tamē ex eodem loco āte et retropositos videbāt · Non solum aūt visus · verum etiā omniū rerū scientia dabaē insolita · ita vt non esset ibi opus interrogare āplius aliqua · sed oīa sciebat ibi tundalus apte & integre quecūq volebat · CIII · ¶ De quattuor episcopis quos ibi tundalus cognouit ·

QVm autē ita esset ibi tundalus · affuit ei sanctus ruadan? cōfessor cum magna letitia salutās eū & āplectens intime caritatis visceribus ait · Domin? custodiat introitum tuū & exitum t . h . n . & . v . in . se . Ego sum ruadā? patronus tu? cui iure debitor es sepulture · Et cū hoc dixisset · stetit nichil āplius dicens · Tundalus aūt respiciēs vidit sanctū patriciū hibernensium apostolū cum magna turba eꝝ inter quos quat tuor sibi notos vidit · i · celestimū qui fuit archiep̄s armache · & malachiā qui celestino successit · q̄ romā veniens tpe innocentij pape legatus et archiepiscopus ab illo est constitut? · qui omnia que habere poterat sanctis & paupibus diuidebat · Hic cōstructor extitit · xliiij · cenobiorū · mōachorū · canonicoꝝ sanctimonialiū · quibus omnia necessaria p uidebat · & nihil omnino sibi retinebat · Ibiq vidit xp̄ianum lugdunēsem ep̄m fratrē p̄dicti malachie vterinū mire ptimentie virū & voluntarie paupertatis amatorē & neemiā cluanēs ciuitatis antistitez virum simplicē atq modestū · sapiētia quoq et castitate p̄ ceteris fulgentē · Hos quattuor ognouit ep̄os · Eratq iuxta eos vnum sedile mirabiliter ornatum in quo nemo sedebat · Et dixit tundal? Cuius est istud sedile · & quare sic vacat · Respondit sanctus malachias · Cuiusdā de fratribus nostris qui nondū migrauit a corpore hic sedebit cū migrauerit · CIIII · ¶ De reditu anime eius ad corpus ·

QVm aūt in his omnib? anima tūdali valde dilectareē · affuit angelus domini qui eam ātecedebat · & blande eam alloquēs ait · Vidisti hec omnia · Et illa · Video domine · Obsecro sine me hic esse · Cui angelus · Debes ad corpus tuū redire · et omnia que vidisti ad vtilitatem pximorū memoriter retinere · Quo audito · aīa tristis et flens respondit · Domine inquit · Quid tanti mali egi vt relicta tanta gloria ad corpus redeā Ad quā angelus · Hāc non merenē intrare nisi virgines qui corpora sua ab omni imundo tactu & corda sua ab omni immūdo affectu custodiunt & aduri magis p tanta gloria q̄ coinquinari aliq turpi ocupiscentia volunt · qō . s . tu noluisti facere & verbis meis credere · et ideo non poteris hic manere · Reuertere ergo ad corp? tuū et abstine ab his que ante faciebas · Consilium meū et auxiliū tibi n deerit · sed p̄sentialiter atq fideliter tibi manebit · Et cum hoc dixisset angelus · uersa anima statim sensit se mole corpis esse grauatā · nullū interuallū nec vllum tempis intercessit momentū · sed in vno eodemq tpis puncto · in celis loquebaē ad angelū et in terris se sensit induere corpus suū · Tūc ipsa debilis corpales aperuit oculos · et suspirās nichilq dicens respexit clericos circūstātes · et sumpsit corpus domini cum gratiaꝝ actōne · et omnia que habuit dispsit et dedit paupibus et signū saucte crucis vestimentis suis quibus vestiebaē super affigi iussit · Cūctaq que viderat et retinere poterat nobis postmodum recitauit · bonā vitam nos ducere monuit · verbū q̄ dei quod ante nescierat cum magna deuotōne et vilitate ac humilitate et scientia p̄dicabat Nos aūt quia vitā eius imitari nō possumus hoc saltem et vtilitatē legentium scribere studuimus · ¶ Actor · Hec aūt visio et huic similes apud doctores nostros calumniā patiunt̄ · nullus penitus locum uel statum animarū esse ponentes

mediū inter purgatoriū & paradisum · q̄uis beatus bernardus in quodā sermone de omnibus sanctis contrarium innuere videat̄ · ·CV· ¶ De sācto malachia archiepō ·

PRoro sancti malachie vitā qui anno p̄dicte reuelatōnis dictus est obijsse · beat⁹ bernard⁹ clareuallēs descripsit · de qua h pauca inserui in hunc modū · ¶ Bernardus · Exemplorum quidem opēpcium fuit illustres sanctorum describere vitas · vt sint in speculū et exemplū ac quodā veluti rudimentū vite hoīm sup terrā · Per hoc em̄ quodāmodo apud nos etiā post mortē viuūt multosq; ex his qui viuentes mortui sunt ad verā p̄uocant vitam · & reuocāt · Vere nunc maxime hoc requirit raritas sanctitatis · nostra plane etas iopsa virorum · Quē em̄ michi ostēdas vel de illoruz numero qui videnē dari in lucē gentiū · nō magis desublimi fumantē · q̄ flamātem Et si lumen quod in te est inquit tenebre sunt · quāte sunt tenebre (nisi tu illos forte quod nō credo lucem dixeris) q̄ q̄stū estimant pietatē · qui in hereditate domī · non que domini sed magis que sua sunt queritāt · Quid dico que sua sunt · p̄fectus sit & sanctus etiā sua q̄rens suaq; retinēs · si ab alienis cor manusq; contineat · memmerit tamē q̄ qui sibi vsq; huc forte peruenisse videē eundē exigi sanctitatis graduz & abethnico an nō milites suis iubent̄ otēti forte stipē dijs vt ipi salui fiāt · Magnū vero ecclesie doctori si sit sicut vnus militū · aut certe quod ad illorū imp̄erium p̄pheta loquit̄ sicut populus ita & sacerdos · item das michi otentum i necessarijs · otempnum supfluoz · Lex est tamen p̄fixa ab apostolis apostoloz successoribus · vestitū & victū habētes inquiūt his cōtenti simus · Vbi forma hec in libris cernimus eā sed non in viris · Habes vero de iusto quia lex dei eius in corde ipius & nō in codice · nec p̄fectōis is grad⁹ p̄fectus em̄ carere & necessarijs patus est · At gratis istud · vtinā supfluis ponatur modus · vtinā non capiam⁹ in infinitū · Opti⁹ hodie est · qui nō est nimis malus · Vnde q̄n a terra dēficit sanctus videor mihi non supuacue ex his qui empti sunt de terra · reuocare ad mediū ep̄m malachiā · virū vere sanctum · & nostroz quidē tēpum singularis sapiētie · qui lucerna erat ardēs & lucēs nec tamē extincta est sed submota · ·CVI·

¶ De bonis eius initijs ·

HIc ortus est in hibernia de populo barbaro · ibi epuçatus · ibiq; literas edoctus ē · Ceterū de natali barbarie nichil traxit ñ magis q̄ de sale materno pisces maris · Parētes tñ illius fuerūt genere & potētia magni iuxta nomē magnorū qui sunt in terra · At mater tā mente q̄ sanguine generosior satagebat in ipo initō notas facere puulo vias vite · Itaq; agebat senem morib⁹ annis puer · expers lasciuie puerilis · Erat autem homo in ciuitate ardmacha in qua alitus ē malachias vir sanctus · & austere admodū vite · Qui cellā habēs iuxta ecclesiā · seruiebat ieiunijs & orationibus & obsecratōnib⁹ die ac nocte · Ad hūc se p̄tulit malachias · ab eo vite formā accepturus · Sedit q; & ipe solitarius · Sed intra paucos dies habuit imitatores nō paucos exemplo sui p̄uocatos Tandem ordinat⁹ est sacerdos · Annos nat⁹ quasi · xx · & · v · Cui etiam ep̄s vices suas omisit · semina re semen sanctū in gente non sancta & dare rudi populo & sine lege viuenti · legem vite & discipline · Suscepit ille mandatū cū omni alacritate sicut erat spū feruēs · nec talentis incubās sed inhiās lucris · Deniq; cum esset eis studiū & zelus maxim⁹ circa cultū diuinoz & veneratōnem sacramentoz ne forte de his aliquid cōstitueret vel docerz sec⁹ q̄ ritus haberet vniuersalis ecclesie subijt eius animū adire ep̄m malchū qui se plenius de omnibus informaret · Hic erat senex plenus dierū & sapientia atq; virtutū · qui de habitu monachali nichonensi monasterio assumpt⁹ est in ep̄m in lesmoz ciuitate · Ibiq; tanta ei desuper data est gratia · vt non solum vita & doctrina · sed et signis etiā clareret Nam puerū mente captū ex his · s · quos lunaticos vocant inter p̄firmandū sacra vnctōe sanauit · surdoq; auditū restituit · In quo idem mirabile quid. dam p̄fessus est · quod cū sanctus vtriq; auricule himeīde digitos immisisset · duas quasi procellas ex ipo exire senserit · Pro his hui⁹ mōi fama crebrescēte · nomen grāde adeptus est · ita vt ad eū scoti hyberniq; confluerēt · & tā quā vnus omniū pat̄ ab omnibus colereē · Ad hunc ergo malachias pueniēs benigne a sene est susceptus · & ānis aliquot cum eo mansit · vt p̄ hanc tēporis morā de pectore veteris sapientiā hauriret · ·CVII· ¶ De sorore sua mortua p eū deo recōciliata:

MOrtua aūt sorore sua non p̄tereundam ō ea vidit visionē · Huius siquidē sanctus carnalem exhorruerat vitā & tanto etiaz zelo · vt se deuouerit nō visurum eā in carne viuentem At illa carne soluta solutum est votū · et cepit videē in spū quā in carne noluit · Quadā nocte audiuit p somniū vocem sibi dicentis · sororem eius stare foris in atrio · & ecce p̄ totos · xxx · dies nichil gustasse · qui euigilans & cito intellexit · cuius esce media mazceret · & diligēter discusso numero diez quē audierat ip̄m esse reppit · & exquo p̄ ca panem & vinū non obtulisset · Tūc ille qui sororis aīam non oderat sed peccatū · beneficentiā quā intermiserat rursum adorit̄ur · Neq; frustra · Non multo em̄ p̄ost visa est ei p̄uenisse ad limē ecclesie · necdū tamen posse intrare · apparere etiā in pulla veste · Cunq; ille p̄seueraret curās ne qua die solita stipe frustrareē · Secundo vidit eam in veste subcādida ad missam quidē intra ecclesiā · sed altare p̄tingere non p̄mitti · Tercio tandē visa est aggregari cetui candidatoz & in veste cādida · Vides igit̄ lector quantū valeat dep̄catio iusti assidua · Vere regnū celorū vim patit̄ · & violenti rapiūt illud · Nonne tibi videē malachie oratō vicem quodammō effractoris celestibus exhibuisse portis · quando peccatrix mulier fraternis obtinuit armis quod suis meritis negabat̄ · Hanc vim hiesu bone tu qui pateris facis validus et pius ad saluandū · faciens mificoz diam et potentiam in brachio tuo · et in sacramento tuo · seruans sanctis qui ī terra sunt vsq; ad cō summatōnem · Hoc plane sacramentū est potens pcta p̄sumere · debellare obuias p̄tates · iferze celis reuertentes de terra · ·CVIII ¶ De mōasterio ab eo p̄structo et quibusdam eius miraculis ·

QUidā diues et potēs qui locū bencoz & possessiones ei⁹ tenebat inspiratus a deo cōfestim in manus malachie omia sua dedit et se quoq; et is auunculus eius · sed malachie spiritus q̄ carnis p̄pinquitas pluris fuit · ip̄m quoq; locuz bencoz tradidit et p̄inceps · vt edificaret ibi monasteriū vel potius reedificaret · Nēpe nobilissimum extiterat ante sub primo patre cōgello mlta milia monachoz generans · multoz mōasteriozum

caput·nec mō ī ꝑfatas ſed ī exteras eciā regiones quaſi mundatōne facta illa ſe ſanctoꝝ exaīa effu derunt·Exquibus ad has noſtras gallicanas pres ſanctus colūbanꝰ aſcendēs luxouienſe conſtruxit monaſteriū factus ibi in gentē magnā· Aiūt enim tam magnā fuiſſe vt ſuccedētibꝰ ſibi vicißim cho ris contmuarenē ſolennia diuinoꝝ·ita vt nec mo mentum quidē diei ac noctis vacaret a laudibus· Hec de antiqua dicta ſunt bencozenſis monaſterij gloria·Hoc olim deſtructū a piratis ob ſigne di gnitatis antique malachias veluti quandā replāta turus paviſum āplexus eſt·Et quia multa ſancto rum corpa dormirēt ibi·Nam vt taceā illa que in pace ſepulta ſunt·fuerunt nōgenti ſimul vna die a piratis occiſi·Erat quidē ingens illius loci poſſeſ ſio· ſed malachias ſolo otentus loco ſancto totas poſſeſſiones & terras alteri ceſſit·Ipe vero decē circiter ſecum fratribus aſſumptis·veniēs ad locū cepit edificare·vbi die quadā cum in ſecuri ipſe ſe caret caſu ex oparijs vnus illo vibrante in aera ſe curim·locum incaute occupauit·in quo ictus ōſti nabaē·Et cecidit ſup ſpinā dorſi eius·tanto vtiqz impetu ac ſonitu· quāto conatu ille impingere va luit·Corruit ille·& accurrere omnes putantes aut peuſſum ad mortē aut mortuū·Et tunica quidem ſciſſa eſt a ſummo vſqz deorſum·homo aūt illeſus inuentus eſt tā modice et ſummatī·vt vix in ſuper ficie veſtigium appareret·Stabat cū homo incolu mis quē ſecuris ꝓſtrauerat intuētib9 & ſtupenti bus q circūſtabāt·vnde & facti alacriores & ꝓm ptiores exinde ad opus inuenti ſunt·Porro oratō rium intra paucos dies cſummatū eſt· in quo deo ſeruitur ſicut olim ſimili deuotōne·ſed nō pari nu mero.Eo tpe & loco quidā infirmabaē·cui aſſiſtēſ dyabolus & apte loquens ſuggerebat·ne vngꝰ cre deret monitis malachie·ſed ſi intraret ad ſe ·cultel lo cum peteret & occideret· Quo agnito· illi qui miniſtrabāt ipi infirmo ꝓpone·verbū ꝓferūt ad malachiā ꝑmuientes· At ille ſclita arma oratōnis arripiens impauidus hoſtem aggreſſus·& infirmi tatem fugat & demonē ·Clericū nomine michaelē diſſenteria laborantē & deſpantem mittēs ei aliqd de menſa ſua eodem loco ſanauit·ſcdo ipm eundē grauiſſima infirmitate correptū·& corpe piter cu rauit & mēte.ilico em adheſit deo & ſeruo eiꝰ ma lachie· ·CIX· ¶De actib9 eius in epi ſcopatu ſuſcepto·

VAcabat tunc epalis ſedes in vna ciuita tum & iā diu vacarat Malachia nolente aſſentire quē elegerāt·Perſiſtentib9 tamē illis tandē ceſſit accedēte ad vim faciendā mādato magiſtri ſui necnō & metropolitaī·Triceſimo igi tur ferme anno etatis ſue cōſecratuſ epūs conereth introducie·Cūqz cepiſſet ꝓ officō ſuo agere·tunc intellexit homo dei nō ad homīes ſe ſed ad beſtias deſtinatū·Nunqꝑ adhuc tales exptus fuerat ī quā tacūqz barbarie nuſqꝑ repperat ſic ꝓteruos ad mo res·ſic ferales ad ritus·ſic ad fidem impios·ad le gem barbaros.ceruicoſos ad diſciplmam·ſpurcos ad vitā·xpiani nomīe·re pagani·Nō decimas dare nō primitiaſ·non legitima mire diugia·non facere ꝓfeſſiones nec penitētias·nec qui peteret ·nec qui daret penitus muenirī·ſed nec in eccleſijs aut ꝑdi cantis vox aut cantantis audiebaē·Quid igiē face ret athleta domini·aut cedēdū turpiter aut pdo ſe certādum·ſed qui ſe paſtorē & non mercenariū agnoſcebat·elegit magis ſtare qꝑ fugere·patus da re animā ſuam ꝓ ouibus ſuis ſi oportuerit·& qꝑꝑ omnes lupi et oues nulle·ſtetit in medio lupoꝝ paſtor intrepidus oīmodis argumentoſus·quō fa ceret oues de lupis·Venere cōmuniter·ſecreto ar guere·flere ꝓ ſingulos.nūc aſpe·nunc leniter ouē nire ꝓut cuiqz videbat expedire·In qb9 dū minus ꝓ hoc ꝓfeciſſet cor ꝓtritum et humiliatū offerebat peis·Quotiēs noctes totas puigiles duxit exten dēs manꝰ ī oratōe·& cuz venire ad eccleſiā nollēt ꝓ vicos & plateas occurrebat inuitis·& circūiens ciuitatē ꝓquirebat anbelus quē xpō acquireret Sꝫ & foris rura nichilominꝰ & opida ſepius ꝓcurre bat cum ſancto illo ꝑmitatu diſcipuloꝝ ſuoꝝ q nū qꝑ deerāt lateri eius·ibat & erogabat vel ingratis tritici menſurā·Nec vehebaē equo ſed pedes ibat in hoc virum ſe apoſtolicū ꝓbans·Hieſu bone qñ ta paſſus eſt ꝓ nomine tuo bellator tuꝰ a filijs ſce leratis·quātaqz ſuſtmuit ab hiſpis quibus & ꝓ q bus loquebaē bona tibi. Blaſphematꝰ obſecrabat iniuriatus opponebat ſcutū patiētie·& vincebat ī bono malū· Itaqz dextera domini fecit virtutē·qa os domini locutū eſt veritatē·Ceſſit duricia.quie uit barbaries·recipiunē vbiqz eccleſiaſtice conſue tudines·contrarie vero reijciunē·Reedificanē ba ſilice.ordinaē clerus·in illis ſacramentoꝝ rite ſolē nia celebranē·cōfeſſiones fiūt· ad eccleſiā ueniūt plebes·ꝑcubinatus honeſtat celebritas nuptiarum Poſtremo ſic mutata in melius omnia vt hodie il li genti ueniat·qđ dominꝰ ꝓ ꝓphetam dicit· Quia ante non populus meus·nūc aūt populus meus·

CX· ¶De archiepatu quē inuitus ſuſcepit· QOntigit aūt archiepm celſum ifirmari·q & malachiā in dyaconū ꝑbiteꝝ & epm ordinauit·& cognoſcēs qꝑ moreree·fecit quaſi teſtamentū vt malachias ſibi deberet ſucceđ re·eo qꝑ nullus ſede prima dignior videreē· Verū mos peſſimus moleuerat quorūdam diabolica am bitōne potentū·ſedē ſanctā obtinendā ī hereditā ria ſucceſſione·Nec em patiebanē epari niſi q eſſēt de tribu & familia ſua·Nec parū ꝓceſſerat execrā da ſucceſſio· Decurß iam in hac malicia quaſi gene ratōnibus·xv·& eouſqz firmauerat ſibi ius prauū immo oīm morte puniendā iniuriam Generatō em mala & adultera.vt et ſi interdū multi defeciſſent clerici de ſanguine illo·ſed epi nunqꝑ. Deniqz iam viij· extiterāt ante celſum viri vxorati & abſqz or dinibus·literati tamen·Inde tota illa p vniuerſam hiberniā(de q mlta ſupi9 dixim9)diſſolutō eccīa ſtice diſciplīe·cēſure enūatō·rligioīs euacuatō·ꝑ bis gō celſus vehemenē dolēs·curanit oīno ſucceſ ſorem habere malachiā·eo qꝑ ꝑ ipm ꝓfideret poſſe explantari male radicatā ſucceſſionē·qui carꝰ eſſz omnibus·& quē omnes emularenē·& dominꝰ erat cum eo·nec fruſtratus eſt a ſpe ſua·Nā mortuo il lo·ſubſtitutus eſt malachias non tamē mox·Neqz id facile·Ecce em de ſemine neqꝑ qui occupet locū mauricius nomine·Is ꝑ quinquenniū fretꝰ poten tia ſeculari incubauit eccleſie.non epūs ſed tirannꝰ Nam vota pioꝝ magis in malachiā ꝓuenerāt·Deī qz ſuadebāt eum ſubire onus iuxta ꝓſtitutōez celſi Sed ille qui omne ſublime haud ſecꝰ qꝑ ſuū ꝑcipi tiū declinabat·bonam ſibi videbaē nactus occaſio nem excuſandi·qꝑ ꝑ id tpis introitus eius pacificꝰ eſſe nō poſſet. Dicebat igiē nō ſuā intereſſe fundi humanū ſanguinē occaſione ſui· Poſtremo iūctū ſe alteri ſponſe quā dimittere non liceret·Verum illis econtra inſtantibuſ & clamantibꝰ quia a dño

sermo est egressus. sed & tota autoritate iubenti
bus subire onus & intantantibus anathema · Ad
mortē inquit ducitis me sed obedio spe martirij·
hac tamē ꝺitōne· vt si iuxta fidez nostrā res ī me
lius cedat· & vendicet sibi deus hereditatē suam a
diripiētibus eā · Tunc demū oīibus cōsumatis &
ecclesia pacē habēte liceat redire ad priorē spōsaz
meā et amicā de qua rapior ꝑ potestatē & ꝑ me il
lic aliū substituere· qui tunc forte reptus ydoneus
fuerit · Nota lector virtutē viri & animi puritatē·
nec honorē affectātis· nec formidātis mortē ꝑ xp̄i
nomīe· Spōdentib⁹ illis demū acquieuit volūtati
eoz vel potius dei · a quo sibi iam olim p̄stēsum
recordabat· qꝺ de se modo dolebat fieri Nēpe iam
egrotāte celso apparuit malachie et quidem longe
posito & nescienti mulier ꝑcere statute & reuerē
di vultus· ꝑcunctāti que nā esset responsum ē esse
vxorē celsi· Que ei tradēs virgā pastoralē quā ma
nu tenebat dispuit · Paucis decursis diebus celsus
moriēs· misit baculum suū malachie tanq̄ sibi suc=
cessuro· Quē vt vidit agnouit ipm esse quē vide=
rat· ·CXI· ¶ De vltione celesti in eius
aduersarios·

Vius p̄cipue recordatō visionis terruit
malachiā · vt si qꝺ diu satis dissimularat
vltra renueret diume iā resistere vidreē
voluntati · Verūtamē ciuitatē nō intrauit· quā diu
ille incubator vixit· ne hac occasione vtigeret mori
quenq̄ ex his quibus vitā magis mīstratur⁹ vide
bat· Ita ꝑ biēniū (Nā io tempis supuixit ille agēs
extra vrbez) sirenue in vniuersa ꝓuintia op⁹ epa
le exercuit· Illo igiē celeri morte facto de medio·
Rursum nigellus quidā immo vere nigerimus se
dem p̄ripuit· & in hoc anime sue mauricius adhuc
viuēs ꝓuiderat vt hūc haberet heredem in quo ꝙ
damnādus exibat · opibus addicere damnatōis psi=
steret· Erat em̄ vt ipe ex dānata ꝓgenie cognatus
mauricij· Cetez rex & episcopi & fideles terze ni=
chilomin⁹ ꝓuenerūt vt introducerēt malachiā· Et
ecce ꝓciliū malignantiū ex aduerso· quidā de filijs
belial ꝓmptus ad maliciā · potens iniquitate· fciēs
locū vbi piter cōuenire decreuissent· mlris aggre
gatis sibi latenter vicinū occupat collē eminentem
e regione vnde illis tractātibus alia · repētino im
petu super incautos irruerēt & interficerēt inno=
centes · Condixerāt em̄ etiā regē cum epo trucida=
re vt non esset qui vindicaret sanguinē iustū· Res
innotuit malachie· & intrās ecclesiā · erat em̄ ꝓpe ·
& eleuatis manib⁹ orauit ad dm̄· Et ecce nubes
et caligo sz & tenebrosa aqua in nubib⁹ aeris · die
vertūt in noctē· Fulgura quoqz & tonitrua et hor
ribilis sp̄s ꝓcellaz diē vltimū minitanē ruiturāqz
ecclesiā · itentāt ad oīa mortē· Et vt scias lector ꝙ
oratō malachie cōcusserit elemēta · solos intercepit
tēpestas qui querebāt animā eius. solos turbo te=
nebrosus inuoluit qui pauerāt opa tenebraz· Deī
qz ipe qui p̄ceps extiterāt tanti mali fulmīe ꝓcus
sus interīt cuz tribus alijs · & fuerūt psortes mor
tis qui fuerūt p̄cipes sceleris · quorū sequēti die
inuenta sunt corpa semiusta & putrida · hereūia ra
mis arborcis vbi quēqz spūs eleuās allisisset · Alij
quoqz tres semiuiui inuenti sunt· Ceteriqz omnes
circūquaqz dispsi· ·CXII· ¶ De ingressu
eius in vrbem et nigello scismatico·

ANno etatis sue· xxxviij · paup malachias
pulso incubatore intrauit ardmachā pō
tifex et metropolitan⁹ totius hibernie .

Rege vero ceterisqz qui induxerāt eū ad ꝓpria re=
meātibus · ipe remanet in manu dei · et remanēt illi
foris pugne intus timores · Nam ecce vipea sobo=
les frendens & vociferās se exheredari · tota se in
tus et foris suscitat aduersus dm̄ & aduersꝰ xp̄z
eius · Porro nigellus videns sibi fugam imminere
tulit secum insignia que dā sedis illius · textū · s · euā
geliorꝫ qui fuit beati patricij · baculumqz auro ꝺte
xtum · & gemmis p̄ciosissimis adornatū · quē nomi
nant baculū hiesu · eo ꝙ ipe domin⁹ vt fert opio ·
eum manib⁹ suis tenuerit atqz formauerit · Et hec
sunt sūme dignitatis et veneratōnis in gente illa ·
Ibat homo girouagus et alter sathanas circūibat
terrā & pambulabat eam insignia sacra circūferēs
que vbiqz ostētās vbiqz eoz gratia receptabatur ·
Fuit vero ꝓciliū scismaticū insequi · eo ꝙ seducerz
multos ex insignibus que ferebat · suadens oīibus
ep̄m esse debere · et sic solicitās plebes aduersꝰ ma
lachiā et ecclesie vnitatem · Et fecit sic et sine diffi
cultate · et ita in breui vniuersas sepiuit vias eius
ꝑ gratiā sibi a deo datā · et quā habebat ad omnes
vt malignus ille coactus sit dare manus · reddere
insignia · et quiescere de reliquo in omni subiectōe
·CXIII· ¶ Item de vindicta dei in eius
detractores·

NEc modo malefactores sed et detracto
res malachie corripuit deus Verbi grā ·
Quidā habens gratiā p̄cipū et poten
tū etiam ipius regis eo ꝙ esset adulator et garru=
lus et potens in lingua fauebat ꝑ oīa aduersarijs
malachie et ꝓcacit tuebaē ptem eoz Sācto vero
et p̄senti resistebat in faciem · et detrahebat absenti
irreuerenter occurrens ei in omni loco maximeqz
vbi celebrioribus illū sciret intereſſe ꝺuentibus sz
cito digna lingue ꝓcacis mercede donatus ē Intu
muit et ꝓputruit lingua maledica vermibus ex ea
scatentibus et diffluentibus toto ore blasphemo·
Quos ꝑ · vij · ferme dies incessanter vomēs · tandez
cū illis miseram expuit vitā · Loquēte corā aliquā
do malachia et populū exhortante · mulier quedaz
infelix ausa est interzumpe sermonē clamorib⁹ im
pbis · non deferēs honorē sacerdoti et spiritui qui
loquebaē · Erat aūt de ꝓgenie impia · et spm̄ impiū
habens in naribus blasphemias et ꝓtumelias euo
mebat in sanctū dicēs eū ipocritā et inuasorē alie
ne hereditatis · sed et caluicie illius imꝓperās · At
ille nihil respōdit ei · sicut erat verecund⁹ et mitis ;
sed dn̄s respōdit ꝑ eo · Versa est igiē illa in īsaniā
dño vindicāte · et crebris vocib⁹ clamitās se suffo
cari a malachia morte demū horrēda luit peccatuz
blasphemie dicentibus qui de semine chanaan sūt
fugiam⁹ malachiā · qꝛ domin⁹ pugnat ꝑ eo · Tādez
memor ꝓpositi sui malachias · ostituit ꝑ se gelasiuz
viz bonū et dignū tali honore · cōniuente clero et
populo · quimpoti⁹ sustimētibus ꝓpter pactū · Naz
alias duz visum est oīno Quo ꝺsecrato · regib⁹ ac
principibus attenti⁹ ꝺmendato · ipe clar⁹ miracu
lis ac trīū phis ad suā prochiā rediit · ·CXIIII·
¶ De spiritu eius prophetico et transitu per cla
ramuallem·

DVm aūt egress⁹ aliquādo de scotia pue
nisset eboracū · sacerdos quidā sicar⁹ no
mine inuitus eū agnouit · nec em̄ ei⁹ fa
ciem viderat ante · sz cū haberz spm̄ ꝓphetie revela
tū fuit ei iam prid̄ de illo · Hic est inquit ꝺ quo di
xerā · quia de hibernia sanctus veniet pōtifex qui
scit cogitatōes hoīm · Sic nō potuit latere lucerna

sub modio ꝓdente tñ ꝑ os sicarī spiritu sancto· q̄ illū accēderat Nā & multa secreta deesse suo suoꝝ qꝫ dicta sunt ei a sicaro· que ita esse vel fuisse oīa recognouit· Sed & socijs malachie ꝑcunctātibus de suo reditu· respōdit sicar⁹ incūctanter· (qđ ꝓ⁹ rei ꝓbauit euent⁹) paucos videlicꝫ admodū đ nu mero illo cū ep̄o redituros Illi audito hoc suspicati sunt mortē· sꝫ aliter deus adimpleuit Nempe rediens ab vrbe quibusdā apud nos· quibusdā & in alijs locis ad discendā ꝙuersatōnis formā relictis iuxta verbū sicari cū paucis admodū repatriauit· In ip̄a vrbe ebozacensi· accessit ad eū vir nobilis secundū sec'm valen⁹ nomine· qui aduertēs ep̄m ml' tos habere socios & equos paucos· Nā ꝑter ministros & clericos alios quīqꝫ cū eo erant p̄sbiteri· & equi non nisi tres obtulit ei suū quo ip̄e vehebatur· hoc solū dolere se inquiēs q̄ esset rūcinus dure portās· Et addidit· Libenti⁹ em̄ dedissem si melioꝛ essꝫ· sed si dignamī ducite qualēcunqꝫ vobiscū Et ego ait ep̄s eo libenti⁹ accipio quo p̄dicas vilio rē· quia nō p̄ot michi esse vile· quidq̄ tam p̄ciosa voluntas obtulerit· Et ꝙuersus ad suos· hūc inquit sternite michi· quia ꝺmodus satis & sufficiens erit in longum· Quo facto ascēdit· Et primo quidem durū vt erat sentiēs· postmodū mira mutatōe valde cōmodū sibi & suauiter ambulantē inuenit· vt ne caderet sup̄ terrā de sermone quē dixerat· vsqꝫ ad ix· annū quo mortu⁹ est ip̄e nō defecit ei· fact⁹ optim⁹ & p̄ciosissim⁹ palefredus· Quodqꝫ euidētius miraculū cernētibus fecit De subnigro cepit albescere· & nō multo post vix iuueniebat albioꝛ & pulcrioꝛ illo· Ip̄e etiā diuertēs clarāuallem vir sanctus visis fratrib⁹ cōpunct⁹ & illi nō mediocrit̄ edificati in p̄ntia et sermone eius· & acceptās locū & nos atq̄ in intimis visceribus colligēs· valedixit nobis & abijt qui trāsalpinās cū venisset yporiā ciuitatē italie hospitis sui puulū filiū qui male habēs erat moritur⁹· ꝓtinuo sanauit· Erat tūc tpis in sede ap'lica felicis memorie sc̄us innocētius papa· qui eū suscepit benigne & humane· A quo cuꝫ multis lacrimis iplorabat eius p̄missu licere sibi viuere & mori in claraualle· sed nō obtinuit· Reūtēs aūt p clarāuallem· sc̄am largitus est nobis benedictōnem· Et alta suspiria trahēs quod nō liceret sibi p̄ suo desiderio remanere· Hos inquit interim p̄ me oro vt retineatis q̄ a vobis discāt qđ nos p⁹ moduꝫ doceant· Et dimissis quattuoꝛ a latere suo abijt Qui ꝓbati & digni inuēti monachi facti sūt

·CXV· De miraculis eiusdem·

Profectus aūt a nobis p̄spere peruenit scotiā & inuenit dauid regeꝫ qui adhuc hodie supest in quodā castello suo· cui⁹ filius infirmabat ad mortē· Ad quē ingressus bonorifice a rege suscept⁹ est & humiliter exoratus vt sanaret filiū suum· qui aquā benedixit & aspsit iuuenē· & intuens in eū ait· Confide fili· nō morieris hac vice· Dixit hoc· & sequēti die· dictū secuta est sanitas· sanitatē letitia patris· clamoꝛ & strepit⁹ totius familie exultantis· Trāseunti p villā nomīē crudelbū· occurrit puella muta· Ozante autē illo· solutū est vinculū lingue eius & loquebat recte· Dehinc villā ingrediēs quā nominat ecclesiā sācti michaelis oblatā sibi mulierē frenetica & vinctam funibus cozā oīi populo curauit· Perueniēs aūt ad portū lapaspi· trāsitum ibi p aliquot dies p̄sto labat· sed moza mīme trāsijt ociosa· Cōstrnit interim de virgis in sepem textis ozatoriū· ip̄o iubēte ip̄oqꝫ opante piter· Consumatūqꝫ circūdedit vallo· atqꝫ interiacēs spaciū benedixit in cimiteriū Sane merita benedicētis miracula satis declarāt· que vsqꝫ hodie ibi actitari ferunt· Inde est q̄ de finitimis locis infirmos & male hītes illuc portare cōsueuerunt· & sanant multi· Mulier totis dissoluta mēbris plaustro vecta illuc· pedib⁹ suis remeauit domū· vna dumtaxat nocte non frustra in sancto loco p̄stolata misericozdiā dñi· Alia quedā ibidē pnoctabat in ozatōe quā forte repiens solā homo barbarus accensus libidīe & sui mīme ꝙpos irruit rabiosus in eā· Conuersa illa & tremefacta suspiciens aduertit hoīem plenū ꝺyabolico spū· Et deus tu inquit miser quid agis· cōsidera vbi es· Reuerte hec sancta· defer deo· defer seruo eius malachie ꝑce & tibiipi Nō aūt destitit ille furijs agitat⁹ inquis· & ecce qđ horribile dictu ē· venenatū & turpiduū animal qđ buffonē vocāt visum ē reptās exire de inter femoza mulieris· Quid plura· Etiā tremefactus resilit homo· & datis saltibus festinus ozatorio exilit· Ille cōfusus abscessit & illa intacta remansit· magno quidem dei miraculo et merito malachie· Et pulcre operi fedo· et abominando sedū interuenit et abominabile monstꝝ· Non p̄sus aliter decuit extingui bestialē libidinē· q̄ p frigidissimū vermē· Nec aliter temerariū frenari ausum· frustrari conatū· q̄ p vilē mutilemqꝫ bestiolam·

·CXVI· De mirabili et singulari eius vita·

Quis aūt cuncta facta p eū enumeret· q̄ q̄ libenti⁹ fateoꝛ imitandis imorer q̄ admirādis· Et meo quidē iudicio p̄mū et maximū miraculū qđ ōdit ip̄e erat Quis vnq̄ etiā si curiosus obseruauerit in eo dep̄hendit ociosum· nō dico verbū sꝫ nutū Quis manū pedē ue mouentem frustra ymmo q̄d nō edificās in eius incessu· aspectu· habitu· vultu· Denicꝫ vultus hilaritatez nec fuscauit meroꝛ· nec leuigauit risus· Totuꝫ in eo disciplinatū· totū insigne ⁊tutis pfectōnis forma· Per oīa seri⁹ sꝫ nō auster⁹· remiss⁹ interdum· diss̄olut⁹ aūt nūq̄ negligēs nichil· Et si p tpe ml' ta dissimulās· quiet⁹ sepe· sꝫ mīme aliqn̄ ociosus· A die p̄mo ꝙuersionis sue vsqꝫ ad extremū vite sue sine ꝓꝓrio vixit· Nō seruos· nō ancillas· nō villas· nō vitulos· nō denicꝫ quicq̄ redituū ecclesiastico rū seculariū ue· vl' in ip̄o habuit ep̄atu Mēse ep̄ali nichil p̄sus ꝓstitutū vl' assignatū vñ ep̄s viueret· Nec em̄ vel domū ꝓꝓriā habuit· Erat aūt pene in eessant circūiens prochias oīs· euāgelio seruiens et de euāgelio viuēs sicut ꝓstituit ei domin⁹· Pozro si interdū requiescere oporteret in locis sanctis hoc faciebat qꝫ ip̄e p hiberniā p̄dicauit vniuersam Apud quos vero moꝛā facere libuissꝫ· illoꝝ se moribus et obseruātijs ꝺformauit· Denicꝫ cū exiret ad p̄dicandū cū pedit̄ib⁹ pedes et ip̄e ibat· ep̄s· s· et legat⁹· Forma em̄ ap'lica hec· et inde magis mira in malachia· quo rara nimis in alijs· Illi dominanē in clero· iste dū esset liber ex oīb⁹ oī⁹ in se seruuꝫ fecit· Illi aut nō euāgelizantes manducāt· aut euāgelizāt vt māducēt· malachias vero imitās pauluꝫ vt euāgelizet māducat· Illi fastū et questū estimāt pietatem· malachias hereditate vendicat sibi opus et on⁹· Illi felices se credūt· si dilatauerīt termīos suos· malachias in dilatāda caritate gloriat Illi cōgregāt in horrea et dolea replēt vñ onerēt mēsas· malachias colligit in deserta et solitudines vnde impleat celos· Illi cū accipiūt decimas et p̄mitias et oblatōes· insup et de cesaris beneficō theolonia

et tributa et alies reddit? infinitos. solicitī fūt ni chilomin? quid mādueent atq; bibant. malachias nichil habēs hoz. multos tamē locupletat de ꝑm ptuario fidei. illi a paupibus exigūt qđ dent diuiti bus. ille solicitat diuites ꝑ paupibus sustētātis. Illi alta palatia eligūt turzes ac menia ad celos le uāt. malachias nō habēs vbi caput reclinet. op? fa ciet euāgelīste. Illi equos ascendūt cū turba hoīm gratis mādueantiū panē & nō suū. malachias se = ptus sanctoz fratz collegio pedes circūit. portās panes angelozz quibus satiat animas esurientes. Illi plebes nec agnoscūt quidē. iste erudit Illi po = tentes & tirānos honorāt. iste punit. O virū apo stolicū quē tot et talia nobilitāt signa apl'atus sui. Quid ergo mirz si mira est opatus. sic & mirabilis ipe. ymmo vere non ipe. sed deus in ipo Alioquin tu es deus inquit. qui facis mirabilia.

·CXVII· Item de miraculis eiusdem.

IN regione hibernie iacebat infirm? ī do mo vtiq; demonū maleficio. Nam qua = dam nocte audiuit eos dicētes loquente altero ad alterū. Vide ne miser iste ipocrite illius fratris stratū stramen ue ptingat et sic effugiat ma nus nostras. Cognouit homo ꝙ malachiā loq̄ren tur quē nō multo ante in eadem domo memmerat pnoctasse. & erat adhuc stramē ī loco. Sūptaq; fi ducia quo potuit conatu cepit repe debilis corpe sed fide fortis Et ecce in aere clamoz et vociferatō Prohibe eū ꝓhibe retine eū retine. amittimus em̄ pdam. At ille manib? et genib? nitēs & pueniens ascendit lectulū. volutaē in stramine. audit vlula = tum plangentiū. Heu heu ipi nos ipos pdidimus. decepti sum? Euasit. Et hoc dicto. citi? recessit ab eo dmoniū. terzoz & horror quē patiebaē et oīs piter egritudo. Item trāseunte malachia aliquādo ꝑ ligurią oblatus est ei infans habēs demoniū qui sanus et incolumis est relatus. In regione eadē li = gatā funibus freneticā solui iussit. & in aqua quaz benedixit lauari. lotā quoq; ē. & ab infirmitate sua sanata est Alterā quoq; in saballo regione vidie mēbra ꝓpria dentib? laniantē. orādo & tangendo totaliter eā curauit. Exiēs iterū de quadā ecclesia obuiū hominē habuit cū vxore sua que nō poterat loqui Rogatusq; vt eius misereatur. stat in porta populo circūstante & data benedictōne sup eā iu bet dñicam dicere oratōnem Dixit illa. & popul? benedixit dñm sup his mirabilib? factis. In ciuita te cui nomē centreb decūbens in lectulo quidam iam ꝑ dies. xij. priuatus lingue officio. ad iussionē visitātis se sancti loquelā recupat. eukaristiam su = mit. Et ita munit? extremū in bona confessione effla uit spm̄. Intrauit ad eū quidā de nobilib? habēs ei aliquid dicere Qui inter loquendū fide plen? tres iun cos pie furat? de lectulo. s. quo ille sedebat tu lit secū. & multa deus de furto pietatis est opat? fide illius & ꝑsulis sanctitate. Sedebat iterz in cā po cū comite vidie aliqua tractās & multitudo copiosa circa eos. Venit mulier guida et vere gra uis. indicat em̄ se contra omnes nature leges rete re ptum. iā ꝑ certo. xv. mensib? & diebus. xx. Cō passus malachias orauit. & mulier peperit.

·CXVIII· Adhuc de eodem.

QUitas hibernie nomīe corcagia vacabat epō. Tractatū est aūt de electōne. disse = sere ptes quibusq; vt assolet ꝑsulem vo lentibus ꝓstituere suū nō dei. veīt illuc malachias audita dissensione. conocato clero & populo. et coz da & vota discordantiū vnire curauit. Et psuasis illis totū negociū debere credi. cui potissimū soli citudo incūberet ecclesiaz hibernie. mox nomīat eis nō quēpiam de nobilibus terze. sed quendā pau pem alienigenā quē sciret sanctū & doctū Queri tur ille. nunciaē lecto decūbere ita vt ꝑ se nō pos set de lecto exire. Et malachias. Surgat inquit in noīe dñi ego pcipio. Obediētia eū saluū faciet qđ facerz ille. Parere volebat. sz imperatū se sentiebat Q2 & si posset ire epari reformidabat. Itaq; cū vo luntate obediendi pugnāte gemīo hoste. s. ponde re languoris et metu oneris. vicit illa tamē data si bi in adiutoriū spe salutis. itaq; conaē. mouet sese tēptat vires. inuenit se solito fortiorē. Crescit pie fides cū viribus. & demū expedit? et alacer pueit ad malachiā sine hois adiutorio. Qui assumēs eaz misit in cathedrā clero et populo collaudante. Cu iusdam nobilis viri vxor cū infirmareē. ad mortem rogatus malachias vt descēderet priusꝙ moreē infirmaz vncturus olco. Descendit et intrauit ad eam. Quo viso exultat illa spe salutis aīata. Et cū paret eā vngere visum est oībus differēdū potius vsq; mane. Erat em̄ vespa. Acquieuit ergo eis sā ctus. Et cū recessisset. subito clamor factus ē & planctus eo ꝙ mortua esset. Auditoq; tumltu ma lachias accurit et ostematus est aīo sibi soli impu tans ꝙ fraudata gratia sacramēti obierit. Et elena tis manib? in celū confitens suū peccatū testatus ē in audiētia oīm nullā se recepturū consolatōez in quā tulerat liceret restituere gratiā. Et stans sup eā to ta nocte laborabat in gemitu suo et cū fletu suos etiā vigilare et orare pcepit. itaq; illi in psalmis. ille in lacrimis noctē duxere pigilē. Mane aūt fa cto. exaudiuit dom̄in? sanctū suū. Nā apit oc'os que mortua fuerat. et erigens se salutauit eū et c uersus est luctus in gaudium. ·CXIX·

Iterum de eodem.

EVit item mulier cui spiritus iracūdie et furoris intm̄ dñabaē. vt nō solum vicini et cognati fugerēt ost ortiū eius. sed et fi lij quoq; ipi vix sustinerēt habitare cū ea. Clamor et rancor et tempestas valida vbicunq; fuisset au dax et ardens et pceps. me tuēda lingua et manu i portabilis et inuisa. dolentes filij. tū ꝑ illa. tū ꝑ se ipis trahūt illā ad pntiam malachie lacrimabilem cū fletu deponētes querimoniā. Vir aūt sanctus eam aduocatā fecit peccata sua cōfiteri et iniūgēs penitentiā. oransq; sup eā vt deus oīpotēs daret ei spiritū mansuetudīs in nomine dñi nostri ihesu xpi ne vltra irascaē iubet. Sequiē quoq; tanta mā suetudo vt pateat oīb? non esse aliud ꝙ admira bilē mutationē dextere excelsi Ferē adhuc hodie viuere. et tante esse patiētie et lenitatis. vt q̄ oīs exasperare solebat nullis mō exasperari dānis. afflictō nibus. aut ptumeliis queat. Ego istō superiori susci tate miraculo mortue censeo pferendū. qđ exterior quitem ibi. hic vero interior reuixerit homo. Vir secundū seculū honorabilis. secundū deuz timora tus veniēs ad malachiā ꝙquestus est ei sup sterili tate anime sue. supplicās vt obtineret ei ab oīi po tente deo gratiā lacrimarū Et subridēs malachias ꝙ gratum haberet in homine seculari desideriū spi rituale. suā maxillā maxille illius quasi blandiendo piungēs. Fiat inquit tibi sicut petisti. Tantos exim de et pene ptinuos exitus aquaz deduxerūt oculi eius. vt illud scripture ei posse aptari videretur: Fons ortoz pu.a viuentium ꝛc. CXX·

¶ De oratorio lapideo quod edificauit & pena maledici eius.

IN cui bencorensis monasterii cesserant possessiones in gratus beneficio extunc de inceps insolentissime se semp habuit aduersus eum & suos in omnibus infest? eis·vbi q3 insidiās ōtrabēsq3 actibus eius·at nō impune hoc·Erat aūt illi vnicus filius qui imitator patris audens aliquid et ipe in malachiā eodē anno mortuus est·Nam visum est malachie tebere construi in bencor oratoriū lapideū instar illor? que in alijs regionib? cōstructa ospexerat·& cū iacere icepis set fundamēta.indigene quidā admirati sunt q3 in terra illa necdū huiusmodi inuenirenē edificia·At ille p̄sumptuosus nō modo mirat? sed indignat? Cepitq3 nunc secreto detrahere.nūc palā blasphemare leuitatē notare·nouitatē horrere sūpt? exaggerare·Itaq3 cū plurib? quos suadere valuit ad locum descendit & ait· bone vir quid tibi visum est vestris hāc inducere regionib? nouitatē·Scoti sumus nō galli.Que nā leuitas ē hec·Quid op? erat ope tā supfluo tāq3 supbo Vnde tibi pauperi & inopi sumpt? ad pficiendū· Vincit vires.supat facultates·Cessa igiē cessa·desine ab hac vesania·alioquin hoc nō sustinemus·Ad quē vir sanctus tota libertate vtēs·Miser inquit opus qd̄ inchoastū vides & muides sine dubio pficietur·pfectūq3 videbūt multi·Tu vero quia nō nis·nō videbis·& q3 non vis mozieris·Pater aūt audito q3 defilio vir sanctus p̄dixisset·sciēs verbū eius viuū & efficax esse·Interfecit inquit filiū meū·Et instigāte diabolo tanto furore exarsit in illum·vt corā duce & maioribus vlidie mēdacij argueret hominē veracissimū·& iudicū intulit simeā eū appellās·Et malachias quidē doctus nō reddēs maledictū p maledicto obmutuit·& nō aperuit os suū· Sed eadem die domīo vindicāte domū reuersus est·homo luit lingue effrenis temeritatē·ipo vltore quo instigatore laxarat·Arreptū em̄ in ignē p̄cipitat demō·sed mox manibus assistentiū abstractus est·adust? tñ corpis pte & capt? est mente·Et dū insaniret·vocatus malachias venit·repitq3 maledicū spumātia ora torquētē horrēdis vocib? & motib? terrentez omnia·ac toto corpe agitatū vix posse teneri a pluribus·& orās p inimico vir totius pfectōnis exaudit? est sed expte·Nam ilico sancto orante ille aperuit oculos & sensum recepit·Relictus est autez ei spūs domini mal? qui eū collaphizaret·Credim? aūt eū adhuc viuere.quē certis tpibus ferūt lunaticū esse·Et quidē non erat malachie non dico vñ pficeret·sed vñ faceret quicq3·Inuenit autez dei famulus ī dei marsupio qd̄ suo quidē defuit merito Quid em̄ iustius·vt cui p deo nō erat p̄riū·cum deo iniret cōsortiū·et marsupiū vnū esset amborū Fideli deniq3 homī totus mund? diuitiarū est· & quid ille nisi quoddā marsupiū dei·Deniq3 ait Meus est inquit orbis terre·& plenitudo ei?·Nec dubiū dei opus esse·qd̄ deo reuelāte malachias preuidit.Contulerat primū cū fratribus·de ope illo·& multi p̄ inopia minus libēter assentiebāt·Inde anxius dubiusq3 quid ageret·cepit inter orādum vehemēter īquirere quonā fozet volūtas dei·Et die quadā de via regrediēs cū iam loco appiaret·prspexit eminus·& ecce oratoriū apparuit magnum lapideū & pulcrū valde·& intuens diligēter situ·formā & opositōem cū fiducia arripuit opus·prius q dem indicata visione seniorib? fratrib?·paucis tñ sane totū qd̄ attētē notauit de loco & mō et qualitate tāta diligētia obseruauit·vt pacto tempe factum viso similimū appareret. ·CXXI·

¶ Item de miraculis eiusdē·

QVm aūt sacramēta offerret & appiaret ei diacon? facturus aliqd̄ p officio suo·intuitus eū sacerdos ingemuit q3 sensisset penes illū latere qd̄ nō ouenirent Peracto sacrificō secreto pcunctat? de sua sciētia·confessus est & ñ negauit illusum sibi p somniū nocte ipa· Cui inīgens penitētiam·Nō debueras inquit hodie mihi strasse·sed verecūde te subtrahere a sacris & deferre tantis tāq3 diuinis misterijs·vt hac humilitate purgat? digni? eimde mīstrares Item alia vice sacrificante illo & orāte hora sacrificij ea quidē sanctitate & puritate cordis qua ipe solit? erat·astā te diacono visa est colūba intrare p fenestrā in claritate magna·Ea sacerdos pfundit̄ totus·ea subobscurior basilica tota refulget·Colūba vero aliq3 diu circūuolitās tāoem residet sup crucē āte faciē sacerdotis·Obstupuit diacon? & pauēs tū pro luminis·tū p volucris·nouitate q3 illa sit rara auis in terra·cecidit sup faciē suā & vix palpitans sese erigere ausus ē.vel quādo officij sui necessitas postulauit·Post missam quent? a malachia seorsum·sub pcto vite iubeē nullaten? secretū p̄dere quod vidisset quoad viueret ipe· Aliquādo cū in aoīacha esset cū quodam coepo suo·de nocte surgens cepit memorias sanctor? que ī cimiterio sācti patricij multe sunt·orando lustrare· Et ecce subito vnū de altaribus ardere cōspiciūt·Ambo em̄ videre visionē hanc magnā·& ambo mirati sunt·Et malachias intelligēs signū esse magni meriti illius sc3 vl'illor? quor? sub altari illo corpa requiescerēt curzēs & se medijs flamis imergēs·expānis brachiis sacrā amplexatus est arā·quid ibi fecerit·quid ue senserit·nemo est qui sciat·Sed quod amplius solito celesti igne succēs? ex illo igne exierit·fratr? qui cū eo erāt tūc reor nemīnē esse q3 nesciat .Hec dicta sint pauca quidē de pluribus·sed multa p tē pore·Nō em̄ signor? tpa hec scōm illud·Signa nostra nō vidim?·iā nō est p̄pheta ꝛc·Vñ satis appareret malachias meus quātus in meritis fuit qui taz multus in signis extitit.etiā in caritate tanta·

CXXII· ¶ Qualiter locū & diē sepulture sue p̄legit et illuc puenit·

DErunctat? aliquādo quonā ī loco si optio deē extremum malit agere diem·De hoc siquidē fratres querebāt iter se quē sibi quisq3 diligeret·cūctaē & nō respōdit·Instantibus illis·Si hinc migro inuit·nusq3 libentius q3 vnō vna cū nostro apostolo resurgere possim·Dicebat aūt sanctū patriciū·Si pegrinari oportet·& ita p̄mittit deus clarāuallē delegi·Requisit? item de tpe diē solennē oīm sanctor? respōdit Sicut audiuim? sic vidim? de loco piter et de die·Egre satis ferebat hiberniaz vsqz adhuc pallio caruisse vt pote emulator sacramentor?·Et recordatus sibi a papa innocentio fuisse p̄missum·nactus occasionē q3 papa eugenius p̄sideret·et tunc in frāciā appiasset p̄sumebat de tali viro apud illuz se nullā impetrandi difficultatē sustinere Igiē arripuit iter·pse quunē eum qui ouenerāt fratres vsqz ad litt? ·non multum tamen·nimirū ipo phibente·Ad quē vn? illor? katholicus nomine·flebili voce et vultu·heu tu abis īquit·et ī quāta pena quotidiana vexatōe me deseris non ignoras nec fers opē miserī? mei·

His verbis & lacrimis filij paterna viscera cõcussa sunt·& amplexatus est eũ blandiẽdo·Impssoq; pectori eius signo crucis·Certus sis inquit te eius modi nil passuꝝ donec ego redeã·Erat aũt epilẽticus· & cadebat frequẽter·ita vt interdũ non semel patereẽ·sed sepius in die·hic iam p. vj·annos horrido morbo laborabat·sed ad verbũ malachie pfecte qualuit·In ipo aũt ascensu nauis ascẽdunt duo ex his qui illi familiarius adherebãt· accedentes & petentes aliqd ab eo. quib? ipe spopondit At illi·Volumus inquiũt nobis certo pmitti te ĩ columẽ in hiberniã reuerti·Tũc ille de pmisso penituit·tristis tñ annuit·& nauem ascẽdit· Cunq; iam fere mediũ iter equoreũ pegissent·subito contrarius vent? nauẽ repellit·& reducit in terrã hiberme Descendẽs de naui in ipo portu·ĩ sua quadam ecclesia pnoctauit·& letus gratias egit diuine psilio quidẽtie quo factũ est vt iã fecerit satis p sua pmissione·Mane vero intrãs nauẽ· ipso die pspo cursu transfretauit & venit in scotiã· multa q; deo placita ibi opatus·ptrãsijt eã & pueĩt in angliã·Oportuit aũt eũ trãsire clarãuallem vt sũmũ sequereẽ pontificẽ qui a nobis susceptus est tanq; verus lucifer ab occidẽte veniẽs visitãs nos oriẽs exalto ·CXXIII· De felici transitu eiusdem

Die solenni beati luce euãgeliste missa ĩ cõuentu deuote celebrata·febre correptus lecto decubuit. vidẽs discurrere fratres dandi auidos vel accipiendi·omnes soliciti erant circa frequẽs mĩsteriũ·medicamẽta pquirere·fomẽta adhibere·sepius ad gustandũ vrgere· Ad quos ille sine causa hoc ĩquit·sed caritate vestri facõ qd quid miungitis·Oportet hoc anno malachiam exire de corpe·Scio eñ cui credidi·& cert? sum qa nõ fraudabet reliquo desiderij mei qui ptem iã teneo·qui me sua mia pduxit adlocũ quẽ petij·termiñ quẽ eque volui non negabit·Deniq; mũgiẽ· & sumpto viatico fratrũ se oratõnibus & frẽs ꝺo pmendãs ad lectũ reuertiẽ·Iacebat eñ in solario· necs ustimuit vt pucntus ascenderet ad se· sed ipe ad eos descendit·& tamẽ mortẽ in ianuis esse dicebat Quis hunc crederet morituꝝ·nõ vult? pallidior·nõ macilentior esse videbaẽ·Nõ rugata quoq; frõs·nõ recõditi oculi·neq; nares extenuati·nõ cõtracta labia·non aduncti dentes·nõ collum exesũ & gracile·non curui humeri·non caro eximanita in corpe reliquo·Hic erat ꝺecor corpis ei? & hec gl'a vult? ei? que nõ euacuaẽ·ac ne ĩ morte videres hominẽ quidẽ securũ a morte & necdũ mortuũ iam certũ ꝺ vita & quodãmõ loqui Iã nõ dicã· forsan tenebre oculcabũt me·quia hec nox illumĩatõ mea in te·m·Et quidẽ omniũ oculi in eũ fixi erãt· Nemo tamẽ qui quãdo exiuit aduertere potuiss·eo q; eadem in morte viuacitas vultus ac serenitas· eadẽq; & in vita pmaneret Non est mutatus· sed ipe mutauit oms mirũ immodũ luctus et gemit? oĩm subito conquiescit·Mutaẽ in gaudiũ meror· planctũ cãtus excludit· vincit fides·triũphat affectus·Et reuera quid ratõis habet imoderati? plãgere malachiã·quasi nõ sit pciosa mors eius· quasi nõ sit portus mortis et porta vite Malachias amicus noster dormit·et ego lugeã·luctus iste se vsu nõ ratõne tueẽ·Si domin? dedit dilecto suo somnũ. et talẽ somnũ in quo hereditas dñi filij mercs fructus ventris. Quid hoc videẽ fletũ inducere· Ego ne fleã illũ qui fletũ euasit· Ille tripudiat·ille triumphat·ille introductus est in gaudiũ dñi sui·et ego eũ plangã·Cupio michi hoc·nõ illi inui deo· Interi pariẽ exequie·offerẽ p eo sacrificiũ·cõ summanẽ etiã ex more omĩa cum sũma deuotione et alacritate·Stabat emin? puer cui emortuũ pendebat a latere brachium·magis impedimẽto illi q; vsui·Quo compto inui vt accederet· et apphẽdi aridã manũ et applicui ad manũ epi·et viuificauit eã·Nempe viuebat in mortuo gratia sanitatũ. Et manus fuit mortue manui qꝺ mortuo homini heli seus puer ille delonge venerat·et manũ quã pẽdẽtem attulerat sanã in patriã reportauit· Iãq; omnibus rite pactis in ipso oratorio sancte dei genitricis marie in quo sibi bene placuit· Malachias tradit sepulture· Anno domini·M·cxlviij·iiij·nonas nouẽbris. CXXIIII. De sãcto petro tharatasiensi epo. Helinãdus.

Eo tempore florebat multa miraculorũ gratia petrus tharatasiens epus·cui? virtutũ fama cũ ad ciuitatẽ lausennã pueniss set tres viri ibi in carcere clausi custodib? suis ãte hostiũ carceris obstatum ludẽtibus·flẽtes et lugentes cepunt nomen eius supli'r et fideliter inuocare· Adest ptinuo pontifex inuocat?·soluit cõpeditos manũ porrigit·apit hostiũ·iubet vt exeũtes sequãtur se·Sicq; manifestus apparens illis et a nullis alijs visus extrabit eos et deducit·Cũq; ulla foret opportunitas diuertendi·sequẽtes primũ ducẽ suũ desup tabulas quibus custodes ludebãt iter illos medios ptrãsibant· Nec mirũ si videri pñtes ab hostibus ipi nõ poterãt qui sic uidere sibi videbãtur absentẽ Nec ab eis pontifex ante dispuit·q; euasis se picula·et ad locum sese cognoscerẽt pueniss e securum·Vnde etiã voto se obligantes non gustare cibum donec ad sui pñtiam liberatoris accederent et noua et mira dei magnalia pdicantes et annuncantes·Implacabiles inimicicias et odia iueterata frequẽter extĩjit et grauia admodũ bella opescuit despatas recõciliatõnes inter maximos etiã principes domino coopante et sermonẽ eius ofirmante sequẽtibus signis effecit·inter principẽ suũ comitẽ imbertũ et raymundũ comitẽ tholosanũ ĩ regione granopolitana eo tpe dominantẽ·nõ sine multis incendijs et homicidijs guerrã diutius agitatã·multo labore sedauit·Cuius occasione negocij ad hẽri cum regem anglor? vehementer ꝺsideraꝝ? accessit In quo itinere miraculũ singulare diuina virtus p eũ pfecit apud sanctũ simphorianũ qꝺ est castruꝝ lugdunensis ecclesie paucis ab vrbe leucis distans ·CXXV· De quadam miserabili mulie re ab eo curata.

Erat vir fidelis petrus ꝺ fraxineto notus et honoratus qui eũ ad hospitium suuꝝ aliquãdo quasi vim faciẽdo ptraxit Huic filia iuuencula erat. miserabili incõmoditate laborãs Egerat eñ quedã mulier malefica p nequitiã inuide socrus inducta vt languore tabesceret despato·nec viri sui pñtiam·nec aspectum etiam vllatenus toleraret· Affectõne aũt muliebri genitrix persuasa· vt sathanas sathanam eijceret·famosum quendã maleficum accersiuit·Affuit et explorauit·Agnouit et iuuenculam asserens infirmataꝝ terit arborum corrices et poculũ verbis et herbis infectuꝝ ꝓpinat·Mordet etiã pprijs dentibus brachium misere mulieris in duobus·s.locis·circa frõtem·s.brachij·ita vt vtraq; morsura superior· s. et inferior distaret a fronte brachij quasi vno palmo Res noua· res mira·ab illo quidẽ lãguore pualuit

sed interdū velut ex corde sentiēs acus ꝓcedere · cruciabaē atrociter · donec ꝑ supiorem morsuram brachij quā nulla cicatrix sicut nec inferiorē obduxerat acus duceret vis occulta · Plures iam in hūc modum ꝑ tpm interualla quasi · xxx · acus ꝓdierāt · quedā vt vulgo dr excapsate · quedā admittendis ydonea filis foramīa ꝓferentes · Exhibeē igiē viro sancto a patre filia · cuius ci lugubrē explicat tragediā · & ecce mox eadē iuuencula sentiens acū gemebunda deplorat · Quā accedēs vnus ḋ fratrib? laicis viro dei seruiēs cruentā extraxit · Annis plurimis ad testimoniū ꝓseruandā · Oratq; sanctus et locum vulneris tāgens in virtute fidei pollicetur nec ferrum nec calibem vltra ꝓcessurū · factumq; est ita · sed mutata materia malicia nōdum penitus extincta ꝑ alterā brachij inferiorē morsurā · quam vir sanctus nō tetigerat quia necdū inde aliquid exierat · cepunt sudes lignei puuli quos vulgo brocas vocant ex quercino roboze vel fraxineo ꝑ ferreis acubus egredi grossiores spinis & pauꝯ lōgiores · Nec tamē vnius oīs longitudīs vel grossitudinis sicut nec acus fuerāt · Sedecim nāq; infra annum & paucos menses ex vulnere ligna ꝓdierant · Affuit deinde reuerēdus antistes petrus · cui diuinitus seruabaē tanti miraculi pleitudo · Offertur mulier missaꝯ solennia celebranti sicut p̄cepat vespe p̄cedenti · Eadē hora · xviij · ex carne mulieris lignū egrediē qd̄ sub oculis omniū capellan? extraxit · Cōfitentē itaq; mulierē absoluit p̄sul · & sacrā extrahens eukaristiā ab omni deinceps cuiuscunq; maneriei ꝓgressu iubet ipam esse securā · Sicq; ab omnib? p̄stigijs liberata adhesit viro suo · liberosq; ꝓcreauit · virtutē sancti viri postea multis ānis p̄dicauit · quā in seipa meruit expiri ·

·CXXVI· De ceteris euentib? illi? tēporis · Cronographus ·

Anno dñi · M · clix · eclipsis lune fuit · xi · kl' · apālis circa horā nonā de noctis sabbato ante ramos palmaꝯ · & ventoꝯ intēpies secuta est ꝑ quattuor otinuos dies In quarta feria aūt vent? maxim? & nimia fuit pluuiaꝯ iundatio · qua die ī territorio vernioꝯ iuxta gaudanū sacerdos missa celebrata fulmine ictus occubuit · Et in terrritorio remensi quidā clericus tempestate pijt · tonitrua · fulgura grādies tempestates · diuersa hoc anno intulerūt hominibus incōmoda · Ludowicus rex francoꝯ a palestina nauigans · vt in patriā rediret grecoꝯ naues incurrit Cūq; ab eis imperatori cur foliū obsidenti p̄sentand? deducieē Georgius dux nauiū regis sicilie eos aggrediē Siquidem vastatis expoliatisq; grecoꝯ puīrijs vsq; ad ipam vrbē regiā cōstantinopolim accedēs sagittas aureas in palatiū imperatoris iecerat · & incēsis suburbanis de fructu orroꝯ regis violenter tulerat · vñ rediēs naues grecoꝯ incurrit q̄b? captis ludowicū regē eripuit · sed captos regis obtentu dimittit · Anno sequēti bartholomeus laudunenſ epūs · xxxviij · anno sui epatus · otemptu mundi scemate fusinati induiē monachili scemate · Qui cū sederz aliquādo cū alijs monachis ad collatōem aspexit · quendā monachū tardius atq; lenti? alijs aduenientem nigrūq; puulum iuxta eū gradientē atq; ꝑ cucullā eū tenentē · Qō cum abbati retulisset didicit ab eo q̄ monachus ille valde negligēs esset · Habitis ꝑ francia ꝙuentib? · ꝙnuente etiā papa eugenio vt abbas clareuallis hierosolimā ad alios ꝙuocandos mitteree · grādis itez sermo de ꝓfectōne trās marina celebraē · sed ꝑ cisterciēses monachos totū istud cassaē ·

·CXXVII· Adhuc de eodem ·

Anno sequenti obierūt epi moribꝰ et sciētia clari · Hugo ansi diocēsis & Iosceli nus suessionenſ · Hic hugo fuit abbas pōtiniaci primus vir moribꝰ & sciētia clarus ac in sacra religione strenuus · Et licet iuxta ꝓpositum ordinis sui esset mire patiētie · in ecclesie tamē hostes districtus executor · In nocte quidē electōem suaz ꝓcedente vidit in somnis q̄ mater sua sibi esset copulanda nuptiali federe · qui eū in ecclesia senonēsi ꝓpter suspensiones henrici metropolitani ꝓsecratōnis locum non haberet · a domino gaufrido carnotensi ꝓsecratus est · Huic successit alanus ripatorū abbas primus · Hoc etiam anno illustres religione ac prudētia obiunt viri sugger? abbas sancti dyonisij · Ramard? cistercij · Odo sancti remigij · sz & gaufridus comes andegauoꝯ post simultates habitas cum rege ludowico facta pace obijt īfra mēsis vnius spacium · Obijt etiam nobilis & religios? princeps & pauperum pater comes theobaldus · Multi quoq; nobiles hoc anno moriunē Hāc optimorum virorum migratōnem forte significauit q̄ in pago suessionico eodem anno accidit Cum em̄ hiemali gelu terra vehementer induruisset · cespis plurime longitudinis & latitudinis de terra subito auulsus longe ad alium locum est trāslatus An no sequenti regina hierosolimoꝯ iusto familiari? ad mimicos dei se habente · filius eius balduinus rex contra eam insurgit · & obsessis capitisq; eius munitōibus in vrbē sanctā intrare ab ipa · secundo etiam p̄hibitus · tandem violenter ingreditur eam q̄ in arce obsidēs facta pace neapolim ei dimittit reliquam ptem regni sibi retinet · Massa muti quos quidam moabitas dicunt post vsurpatuz mauritanie regnum regemq; patibulo affixum etiam regē bulgie occidentes regnum eius inuadūt · ipam siciliam · apuliam · romam q̄noq; se inuadere minanē · Rex francoꝝ ludowicus zelotopie spiritu inflamatus · iurata sanguinitate vxore m̄ suā repudiat Quam quia contra eius voluntatem henric? dux northmānie videlicet filius gaufridi andegauēsis & matildis p̄dicte ducit · magna inter eos simultas ex candescit · Hac quippe occasione ducatū aquitanie amisit · Rex autem emulus illius eum obtinuit ·

·CXXVIII· De vxoribus regis ludowici & morte conradi tercij ·

Actor ·

Hec fuit prima vxor regis ludowici alio nomine filia senioris comitis pictauēsis De qua p̄fatus rex suscepit duas · Abelidem & mariam · Cunq; cuz eadem vxore sua p̄exisset vltra mare · audiuit eam vt ferē a sabaldino munera suscepisse · Vnde post reditum suum in frāciā non solum ob causam predictam · sed etiam ob ipius mulieris incontinentiam voluit eā repudiare · vt enim dicit helinandus · qr̄ n̄ tanq̄ regina se gerebat sed fere tanq̄ meretrix · Qō intelligens illa ab eo declinauit · & ad p̄fatum northmannie ducem henricum se trāstulit · qui eā vt dictum est in vxorem duxit · Propter quod inter ipz & regez discordia fuit · sed postea rex ipsum ad pacē recepit · Quicscilicet dux henricus ī breui mortuo rege stephano angliam intrauit & integritate regni potitus pacem anteq̄ reformauit · Hic ergo henricus senior rex āglie · iiij · filios suscepit ex p̄dicta regina · s · alionomine henricuz videlicet & ricardū & iohannem

qui tres ibi regnauerunt succeſſiue · Gaufridum quoqz comitē britanie· Inſup & quattuor filias · quarum vna data eſt vxor regi caſtelle vnde orta eſt blancha regina francie· Altera vero ſtantino politano imperatori nomine dilexi· Tercia quoqz ſaxonie duci vnde natus eſt otho qui poſtmodum factus eſt imperator· Quarta vero tholoſano comiti· vnde ortus eſt raimundus· cuius filiam poſt modum accepit alfunſus comes pictauenſis frat ludowici regis. Porro ſupradictus ludowicus ſecundam vxorem videlicet imperatoris hiſpanie filiā laudabilis feminam accepit· ſed illa non multis annis interiectis obijt· Deīde rex idem habito colloquio cum theobaldo comite bleſenſi accepit adelā ſororem illius in vxorem· ſed bone memorie theobaldi filiam de genere karoli vt dicit descēdentē· filiam vero ſuam abelidē dicto theobaldo iuniori dedit in vxorem· Igit ex ludowico & abela philippus noſtri temporis rex futurus ort? eſt & theobaldus ex abelide filium ſuſcepit ludowicū. ac filias margaretam & elizabeth· ex quibus· ſ· ludouicus in comitatu patris ſuccedēs vxorem katheri· nam accepit filiā comitis clari mōtis cui comitat? idem hereditario iure obuenit· Qui ex ea relicto herede thebaldo nomine prexit cōſtantinopolī cuz balduino flandrenſi comite & ibi deceſſit· Porro filio eius theobaldo lepra infecto ac ſine herede defuncto· ſucceſſit in comitatu bleſenſi margareta eiuſdem amica· et in comitatu carnotēſi ſoror eiuſdem margerethe elizabeth· His enim duabus ſororibus nulla prius erat hereditas paterna· ſed margaretha gratis fuit accepta in coniuzium · primo ab hugone de oſiaco ppe cameracum Poſt cuius obitum nupſit othoni burgundie fratri· ſ· imperatoris henrici Quo defuncto· tercio nupſit domīo de auernis galtero· qui ſuſceptam ex ea filiam ōduxit in vxorem hugoni filio hugonis comitis ſancti pauli· ex qua ortus eſt filius qui ſucceſſit in comitatu bleſenſi · Elizabeth autem altera filia a patre ſuo theobaldo data eſt primo coniunx domino de ambaſia qui ex ea filiam nomīe mathildam genuit que in comitatu carnotēſi matri ſucceſſit· Illo quoqz mortuo nupſit elizabeth iohanni de montemirabili que ſine hērede deceſſit· Vnde & monſmirabilis matheo fratri eius iure ppinquitatis obuenit · Maria vero altera ludouici regis filia data ē vxor comiti campanie henrico· habuitqz duos filios ex eo· ſ· henricum & theobaldum· Horum henric? cui iure primogeniture p? deceſſū patris obuenerat comitat? campanie· cum adhuc eſſēt ſine vxore comitatu in cuſtodia fratris ſui thecbaldi relicto · p rexit in terrā tranſmarinam cum rege francie philippo rege in franciam reuertente· regina cipri vir habebat qui ſimplex homo erat· nec bellicoſus vidēbatur nomine gaufridū de cholon· Hunc barones a regina ſepauerunt· eamqz marſicio de monte ferraco in iugium tradiderunt· Quem & terze acqſite cuſtodem ſtatuerunt· nec multo poſt arſaciage ipm in achon media interfecerunt Tunc prefatam reginam henrico comiti campanie in vxorem tradiderūt· quē & eidem terze ſimiliter pfecerūt· Eugenius autem papa cum romanis pace facta vrbem ingredit· ibiqz cum eis hoc anno primitus ymorat Conradus vero theutonicorum rex obijt· qui cuz xv· annis regnauerit· benedictōnem tñ impiale mn̄ habuit· cui fridric? dux nepos eius ſuccedit ·

Cōmē^a

Contínentia viceſiminoni libri·

Iceſimusnonus liber continet hiſtoriam nullam ſed tantum flores quorundam librorum atqz tractatuum beati bernardi abbatis clareuallenſis· & hēt capitl'a· cxxviij·

DE cōmendatōne beati bernardi clareuallenſis· ·i·

De opuſculis eiuſdem· ·ii·

Exhortatō eius ad ptemptū mundi ·iii·

Q̄ auaricia & cetera mala procedunt ex voluntate· ·iiii·

De excuſatione falſa auarorum & maxime clericorum· ·v·

De ſingulari & monſtruoſa vita clericor· ·vi·

De cupiditate preſbiterorum & fornicatōne & ſimonia· ·vii·

De ambitione cleri & intruſione in patrimonium chriſti· ·viij·

De auaricia eor & abuſu tpalium· ·ix·

De ſuphia eor & falſa ſecuritate· ·x·

Q̄ eis in futuro ſuccedet luctus p gaudio· ·xi·

De inſatiabilitate peccantiū· ·xii·

De illis qui reformidant aggredi viam perfectionis· ·xiij·

De brauio ſequentium chriſtum per viam prediſtam· ·xiij·

De aſcenſu ad regnum & tpe quod ad hoc homī eſt ꝓceſſum· ·xv·

De ſtultitia cupidor qui nolunt relīquere ſimpla p centuplis· ·xvi·

De illis qui relinquūt poſſeſſiones ſed non ppias voluntates· ·xvii·

Q̄ predictum centupluz nemo ſcit niſi qui accipit ·xviij·

De meditatōne hominis circa ſe· ·xix·

De conſideratōne proprie miſerie preſentis & future· ·xx·

De ſuperna beatitudine & quis ad eam poſſit aſcēdere· ·xxi·

De diſcuſſione vite ppie & pura oratōe· ·xxii·

Q̄ vbiqz oratōni & bone cogitatōi inſiſtendū ſit & caritati ſtudendum· ·xxiij·

De impuritate ꝓfeſſionis & orationis· ·xxiiij·

De miſeriis & piculis huius vite mortalis ·xxv·

Meditatō aduentus xp̄i ad paſſionē· ·xxvi·

Meditatō paſſionis eiuſdem· ·xxvii·

De ſuſceptōne dextri latronis· ·xxviij·

De cruce iā nō timēda ſz amplectēda· ·xxix·

De aptione lateris chriſti quod factum eſt hoſtiū pauli· ·xxx·

De miſterio ſepulture eiuſdē & aſcenſionis ·xxxi·

De viatico corpis eius quo ſuos ad vitam tranſduxit· ·xxxii·

Oratio ad ipm vt de fluminibus exegipti nos educat· ·xxxiij·

Exemplum in magdalena quā de p̄dictis fluminibus eduxit· ·xxxiij·

De modo & cauſa diligendi deum· ·xxxv·

Qualiter ipſi diligi meretur etiam apno infideles ·xxxvi·

Q̄ multomagis fideles tenentur eū diligere ·xxxvii

Q̄ conſideratō paſſionis ei? debeat eſſe fomes dilectōnis· ·xxxviij·

Quo fructu debeamus ipſum diligere· xxxix·

De quatuor gradibus amoris· ·xl·

Qualiter ad ſummum gradum ſancti ꝓficiūt ·xli·

De humilitate & gradib9 eius· ·xlii.
De gradibus inquirēdi veritatem & primo de mi sericordia· ·xlnj
De mānsuetudine ·xlmj·
De ascensu cōtemplationis per gradus humilita= tis. ·xlv·
De primo gradu supbie & scōo ·xlvi·
De tercō & quarto gradu· ·xlvii
De quito sexto et septimo gradu ·xlviii·
De octauo nono & decimo gradu· ·xlix
De ·xi· & ·xij· gradu· ·l·
De tenore & obligatōne regule mōachor· ·li·
De triplici necessitate p̄ceptor. ·lii·
Q2 quedam regule p̄cepta non subsunt voluntati p̄lati sed discretōni· ·lnj·
De meta voti obediētie· ·lmj·
Q2 impfecta est obedientia que voti finibus cohi= betur ·lv·
De dispari culpa inobedientie & impari iubentiu3 autoritate· ·lvi·
Q2 penitus obediendum sit p̄lato quādo nō p̄cipit ptrariū deo· ·lvii·
Responsio ad illos qui obedientie professionem ac cusant· ·lvnj·
Q2 habz ipa regula transgressionū remedia ·lix
Vtrū in omni p̄cepto quantū obedientia valet tm̄ inobediētia grauet· ·lx·
De stabilitate loci & trāsitu ad aliū· ·lxi·
Exhortatō eugenij pape ne totum se occupatōib9 dedat· ·lxii·
Correptō eiusdē de primuo cāz audtu · ·lxnj·
Q2 onus illud in alios sit p̄iendū & interdū consi deratōni vacandū· ·lxmj·
De vtilitate ꝑsideratōnis· ·lxv·
Qualit̄ antic̄de sunt & decidēde cause ·lxvi
De ptibus ꝑsideratōnis. & primo de considératōe sui quid sit & quis· ·lxvii
De ꝑsidratōe sui q̄d fuit & q̄d sit nūc· lxvnj
De ꝑsideratōne sui qualis sit· ·lxix·
De considératōne circa subditos & de appellatōnibus· ·lxx·
De exemptōne ecclesiaz· ·lxxi·
De neglecta obseruātia canonū ·lxxii
De consideratione populi romani qui circa eum erat· ·lxxnj·
De considératione laterum suozum id est· cardina lium· ·lxxmj
Quales ad hoc officiū assumi debeāt. ·lxxv·
De dispositōne rei familiaris· ·lxxvi·
De dispositōne familie ꝑprie· ·lxxvii·
De considératōne eoz que sup̄ te sunt id est· diui nozum· ·lxxviii·
De trino & vno deo· ·lxxix·
Qualiter de9 sit pena puersoz: ·lxxx·
Qualiter idē sit gl'a electoz· ·lxxxi·
De certitudine fidei. ·lxxxii·
De vita ep̄i & cleri· ·lxxxiii·
Inuectio contra abbates qui procurant exemptio nes· ·lxxxmj·
De supfluo ornatu ep̄oz· ·lxxxv·
De officō ep̄i in ꝑmotōne puerоz· ·lxxxvi·
Inuectio cōtra cisterciēses qui clugniacēses asp= nabantur· ·lxxxvii·
Item contra eosdem de temerario iudicio & detra ctōne· ·lxxxvnj·
Responsiones ad eoz obiecta· ·lxxxix·
Item excusatio clugniacensium contra superbiam detrahentiū· ·xc·
Responsio clugniacensiū de intemperantia & disso lutōne· ·xci·
De excessu eoz in cibis & potibus· ·xcii·
Contra illos qui contra regulam comedunt car= nes· ·xcnj
De curioso ac p̄cioso vestitu monachoz ·xcmj
De supfluis expens̄ abbatū & p̄pis· ·xcv·
De supfluis picturis et ornatu pietū· ·xcvi·
Adhuc de picturis pauimentorum & claustro= rum· ·xcvii
De fine sermonis & exhortatione vtriusq3 partis· ·xcvnj·
Exhortatio carthusiensium ad humilitatem & pa tientiam· ·xcix·
Exhortatio eorundem ad pietatem & solitudinis amorem· ·c·
De triplici gradu quo pueniē ad pfectōem· ·ci·
De p̄mo gradu qui ē simplicitas nouicioz: ·cii·
De instructōne nouicioz· ·cnj·
De bonis occupatōnib9 fratrum· ·cmj
De exercitijs eorūdem· ·cv·
De stabilitate in cella· ·cvi·
Q2 habitās in cella trina gaudet custodia· ·cvii
De cella interiori & exteriori ·cvnj·
De tpibus & mō orādi· ·cix·
De sacra lectōne & modo legendi· ·cx·
De labore corpali· ·cxi·
De cibo et somno· ·cxii·
De susceptōne fratrum & ambitōsa edificatōe cel larum· ·cxnj
De exemplo pauptatis sanctoz patrū· ·cxmj
De informatōne nouicij in amore xp̄i· ·cxv
De pfecto amore dei et mois orādi· ·cxvi·
De varijs mois obtinendi orōnis effectū ·cxvii
De humilitate pfectoz et pfectu isipiētiū· ·cxvnj·
De studio sapiētie ac virtutis· ·cxix
De custodia bone voluntatis p obedientiā et con sensum veritatis ·cxx·
Item de regimīe et custodia voluntatis· ·cxxi·
Q2 voluntatē sequit̄ ipetus cogitatōnis ·cxxii·
De examinatione volūtatis in deū tendētis· cxxmj
De illuminatōne mētis in ꝓtemplatōem ·cxxmj
De p̄paratōne cordis ad dei visionē· ·cxxv·
De certa victoria eoz q̄ p deo militāt ·cxxvi·
De comparatione militum secularium ad milites chr̄isti· ·cxxvii·
De vita militum templi· ·cxxvnj
·I· Dē commēdatōne beati bernhardi clareuallensis abbatis·

Nno impij friderici p̄ mo qui fuit ab incarna tōne domini· M·cliij · A mundi vero initio quīti millesimo· cxvi· obijt papa eugenius iu stitie cultor et pietatis amator eximius. Cui9 chorusc̄at merita i ip̄a vrbe· cui· s· insignie9 p̄fuit miraculis plurimis illu strata. Huic a ūt succesit anastasius· venerāde quo q3 memorie abbas clareuallis bernhard9 post cla ros actus et multaz animaz lucra· post mlta fun data monasteria et plura miraculoz signa exhibita beato fine quieuit. Ex cuius discipulis c ū plures ad ep̄atum vel archiep̄atum vel etiā pa patū p̄mo ti fuerunt · ipse tamen nunq̄ ep̄us vel archiep̄os

esse voluit·licet electus atq; inuitus & nl'tonies & multis in locis Sepultus est aũt ante altare beatissime virginis marie·ipoq; in tumulo eius pectori suppositio est capsula reliquias ptimẽs beati thadei·quas eodem anno sibi missas a hierusolima iussit ipe corpi suo supponi· ¶ Ex gestis eius·Hic cum adhuc puerulus graui capitis dolore vexareẽ decidit in lectum·Adducta aũt ad eũ est mulierecula quasi dolorẽ mitigatura carmĩbus·Quã cum ille appm quantẽ sentiret cũ suis carmĩalib9 instrumentis quibus homĩib9 de vulgo illudere psueuerat·cũ indignatõe magna exclamãs a se repulit & abiecit·Nec defuit mibicordia diuĩa bono zelo sancti pueri·sed ptinuo sensit virtutem·& in ipo ipe tu spũs surgẽs·ab omni dolore liberatũ se esse cognouit·Neq; illud tacendũ qõ ab ipis iam puerilibus ãnis si quos habere poterat numos·clamdestinas faciens elemosinas & verecũdie sue mozẽ gerebat·& petate ymmo supza etatẽ pietatis opa sectabaẽ·Obsidebãt aũt benignũ iuuenis aĩm sodalium dissimiles mozes·& amicicie pcelloſe similez sibi efficere gestientes cui pcipue inuidẽs coluber tortuosus.spgebat laqueos temptationũ ac varijs occursibus calcaneo ei9 insidiabaẽ· Cum eñ aliqñ curiosius aspiciẽdo defixes in quandam oculos aliquãdiu tenuisset·ptinuo ad se reuersus & de seipo erubescẽs apud semetipm ĩ seipo vltro seueriss̃im9 exarsit·Stagno qui dẽ gelidarũ aquaz quod im pximo erat colloten9 insiliẽs tãdiu inibi pmãsit· donec pene exanguis effectus p virtutẽ gratie coopãtis etiã a calore carnalis pcupiscẽtie tot9 refriguit ¶ Actor·Huius sancti vita & miracula quĩq; libzis digesta sunt a domĩo guillermo sermõe luculento·de quibus nõnulla supius posui· ·II·

¶ De opusculis eiusdẽ.

Scripsit aũt beatus bernard9 ea que subiecta sunt de ptemptu mũdi ad clericos libzũ vnum·Meditationũ li.i·Exhorta cozium de passione & resurzectõne domĩ li·j· Diligendo deũ li·j·De gradu humilitatis & superbie li·j·De gratia & libero arbitrio li·j·Ad abbatem collũbensem de pcepto & dispensatõne li·j· Ad cisterciẽses & clugniacenses monachos apologicũ·li·j·Ad hugonẽ de sancto victoze·li·j·Ad innocentiũ papã cõtra hereses petri abaelardi li·j· Ad eugenũ papã de psideratõne·li·v·Ad militez templi de laude militie noue·li·j·Sup psalmũ qui habitat omel'·xviij·Snp cantica cãticoz·omel'·lxxxij·Sup missus est gabziel omel'.mj·Sup magnificat tractatũ·j·Epl'as bzeues ad diuersos.cc. & xl·Sermones aũt pene innumerabiles de quib9 videlicet ea que subiecta sunt excerpsi. III·

¶ De exhortatõne ei9 ad ptẽptum mũdi ¶ Bernhardus in libzo de ptẽptu mũdi·

Ecce inquit nos relinquim9 omnia & secu.s.t.·Bene petre & optime·& nõ ad insipientiã tibi·Nã & mundus trãsit & cõcupiscentia eius·& relinquere magis expedit q̃ relinqui·Item quia exultauit vt gigas ad curzẽdam viam·& curzentẽ sequi nõ poteras oneratus · sed nec mutilis omutatõ·p eo qui sup omĩa est reliqsse·Omnia sane non tm̃ possessiones·sed etiã cupiditates·& eas maxime·Plus eñ mundi pcupiscentia q̃ suba nocet·Et hec fugendaz diuitiaz causa est pcipua·qz aut vix aut nunq̃ sine amoze valeant possideri Limosum siquidẽ & glutinosũ coz humanum facile omnib9 que frequẽtat adheret·Age er go qui relinquere disponis omnia·te quoq; ĩter relinquẽda numerare memẽto·ymmo maxĩe & pricipaliter abnega teipm·si desideras sequi eũ qui ppẽ te eximaniuit semetipm·Pone illa quinq; iuga boũ quia cũ illis venire nõ poteris·Sed & si nouissime veneris & pulsaueris·respõdebiẽ tibi deimtus·q̃ non sit cura deo de bobus & azmis·Quis eñ dubitet hominẽ iumẽtis esse ppatum qui sibi iuga emit iumentoz Hic quidem etiã iumentis stolidioz esse quincẽ·q̃ iugo necessitatis eoz ipe se spõte subiecit·Et qõ illis est natura huic culpa.dum tanq̃ sine ratõne degens & ipe sub corpeis similiter sensibus ĩcuruaẽ·Sed quid eum iuga subisse causamur Arguamus magis emisse·Illud eñ stoliditatis miran de·hoc extreme clemẽtie est·dignus est eñ operius mercede sua·Vt aũt mercedẽ p ope tribuat iauditũ est·Omĩbus inquit meretricib9 danẽ mercedes ẽ·In eo ergo dedisti et nõ accepisti factum est in te contrariũ·Plane & in eo qui iuga emit cõtrariũ fit·Quid eñ iuga emit & iuga boũ·cui iugũ xpi suaue gratis offerẽ·Cuius etiã his qui tulerint copiosa remuneratõ est·Sine iugo quidẽ ñ potes esse homo·nimirũ qui ad laborẽ nat9 es·Sed graue iugũ sup omnes filios ade·vtiq; q̃ sequunẽ eum.Sup illos aũt qui xp̃m leue est & suaue Ceterum·quale est hocipm eligere poti9 quĩq; q̃ vnũ Quis eñ põt seruire quĩq; dominis·nedũ tirãnis & pdonibus·Siquidẽ oculus ipam animã depdaẽ & diuersi interdũ diuersa impant fozsitã & aduersa·dum·s.·vnusquisq; omunẽ gestit pripe seruum & trahit sua quẽq; voluptas·Vide excusatõnem homĩs qui ideo xp̃m non sequiẽ & a nuptijs excusat se·quia iuga boum emerit quinq;.

·IIII· ¶ Q̃ auaricia & cetera mala pcedũt ex voluntate·

Quid si illoz laborẽ & dolorẽ consideres & iuga numeres·qui varijs vicijs suiũt mozz magis q̃ sensibus corpoz·Inuenies eñ homĩes qui multomagis in labore hoĩm ñ sunt sed longe aliena ab homine flagella sustinẽt·ementes nõ modo quinq;· sed plusq̃ ·lv·Non plãe iuga iumentoz·sed demonũ pretendũt ambitõ & elatio cordis Altera nidũ·altera foueã pat·altera volare iubz·altera repe cũ neutrũ pfecto sit homĩs Auaricia quoq; & appetitus laudis sibi inuicẽ adũsantur·& quod hec cõgregat ista dispgit· nec minus cõtraria sunt· que simulatõ & pusilanimitas suggerunt Impudẽtie impatiẽtieq; clamozib9·et vtraq; labor & dolor·et afflictõ quoq; spũs sunt Hec aũt omnia ex vna radice pullulãt pprie voluntatis Hui9 eñ sanguissuge sũt due insatiabiles filie· Siq̃dem nec anim9 vanitate·nec corp9 aliquãdo satiatur voluptate·fuge sanguissugã·et omnia reliqsti Hec eñ omnia trahit ad se·Pone hãc et iugũ tam importabile q̃ multiplex abiecisti·Non est ad illaz cruo elis domin9·nõ tirãnus impius et inhuman9 sic vrgẽs seruulũ ec nõ pcens·fatigatũ mstigat amplius subditũ pmit durius·nullũ michi onus ipozrabile·nulla grauioz sarcina·factus sum in talẽtũ plũbeum·et resedit iniquitas sup illud·Sed audiã vocẽ solacij·quã loquiẽ angelus magni cõsilij·Venite inquit ad me omnes qui laboratis et o.e.ẽ·Felices sane qui sunt exonerati·et xp̃m sequuntur expediti·Quid tu camele gibbũ·quid tu pecunio se loculos pditozis tollis·Nõ sic impie nõ sic ĩgredieris·artissimũ eñ fozamẽ acus hniusmõi sarcinas ĩpune nõ admittit· ·V·

De excusatõne falsa anarozũ et maxie c'ericoz

Sed forte aliqui se excusent et dicant · Si terrenaz diuitiaz culpabilis esset possessio · nunqꝯ abrahã ysaac et iacob tantam ĩ diuitijs gratiã obtinuissent a domino. Quid rspõdebimus nouis imitatozibus sanctozũ veterum · Sup altare domĩ certe vitulos imponẽt · arietes et hircos ĩmolent · quia et hoc abrahã fecit. sed hoc ĩ quiunt statutũ vltra nõ habent · vbi veritas reuelata est · Quid si ipas quoqz sanctoz diuitias tpales · vmbrã futurozũ fuisse dixerimus · In figura siqdem omnia eis orgisse legim? · Neqz id dicim? tanqꝯ saluari quis vel hoc tpe nequeat · diuitias possidendo · Habent euangelia · pfectõnis cõsiliũ · et ifirmitatis remediũ Nolite thesaurizare vobis thezauros ĩ terza · pfectõ est. Populo aũt infirmo dicẽ Facite vobis amicos de mamona iniqtatis ꝛc · Hic est qꝯ dctatas & ditatas videmus ecclesias apotentibus & diuitibus seculi · Sed heu ipa eoz pudentia · data est in occasionem carnis · & qui sibi piter atqz alijs ĩ celo tabernacula eterna pare ꝺbuerãt · ĩ terza diungũt domũ ad domũ · & agz agro Quis rapuit ab ore apostoloz tpis huius fiducie verbum · Ecce nos relinquim? omnia ꝛc · Ecce vt populus sic sacerdos · Similiter volunt diuites fieri · Similiter amicis egerẽt & ipi · vt ĩ aliena taberna cula recipentur · vtpote ꝓpria nõ habentes · Beati eĩ paupes spiritu. q · i · ê re · c · ꝛc · ·VI·

De singulari & monstruosa vita clericoz ·

Habent singla hoĩm genera laborĩs aliqꝺ & voluptatis · sed aduertere licet & mirari · quẽa modũ clerici io miro ĩter hec artificõ discernẽtes · & ab inuicẽ sequestrantes totum quod delectat eligũt & amplectunẽ · qꝺ molestum est fugiũt & declinãt · Cũ militibus nãqz supbie fastus · amplã familiã & nobiles apparat? · equorũ faleras · accipitres · aleas & similia queqz frequẽtant · Aliqui forte & ꝺpendẽtes a collo rubzicatas murium pelles · ornatos thalamos · balnea & omnẽ molliciẽ · atqz gloziã vestiũ a mulieribus mutuanẽ At vero caute omnino lozice pondus · & ĩsomnes ĩ castris noctes incertaqz discrimina plioz · mulierẽ quoqz verecundiã & disciplinã · aut siquid aliꝺ sexus ille habere laborĩs cernẽ declinãt · Sudant agricole · putant & fodiũt vinitores · & qui inter hec torpẽt ocio · Accedente fructuũ tpe · & ĩnouari sibi horrea iubent · & ꝓmptuaria eoz plena cuz illis · vtinã nõ p illis · viuũt tritico · bibũt vue sanguinẽ meracissimũ · Herbarũ viribus pegrinũ mutuanẽ vina sapozẽ · & addiẽ oleũ camĩo · Impĩguãtur dilatanẽ ex adipe frumenti · Negociatozes circũeunt mare & aridã · ĩ labore corpis & vite periculo · pituras sibi diuitias ꝯgregãtes · Hi vero dulces interea capiũt somnos ne dicã ĩ stratis suis lasciuiunt · Erit tamẽ inuenire ĩ die festo · graues vasis aureis & argenteis mĩstroz dextras refertas · varijs opibus mãticas · pticas oneratas · & ĩ scrinijs tã multiplices loculos · vt si mensas adhibueris numularios putes Quid fabros · cemẽtarios ceteros qz huiusmõi oparios necesse est numerare · victuz sibi multo labore querũt · Illi mãdent delicijs · copijs affluũt ociosi · An non merito poeta tales subsãnet · ne cum forte suas repetitũ venerit olim grex auium plumas · moueat cornicl'a risum fortuis nudata colozibus · Cũqz resurgere cepint boes vnusquisqz ĩ ordinẽ suo · vbi putas generatõ ista locabit · Si ad milites forte diuerterit · exuflabunt eos

ꝯ mime secum labores & picula tolerarĩt · sic agricole sic negociatozes & ceteri singuli a finib? suis eos similiter arcebũt · vtpote qui ĩ labore homĩn non fuerũt · Quid igitur restat. nisi vt quos oĩs ordo repellit piter & accusat · eũ sortianẽ locum · vbi nullus ordo sed sempitern? horroz inhabitat ·

·VII· De cupiditate pbiteroz & fornicatione et simonia ·

Petro dictũ est tercõ amas me nec pasche nec mulge · nec tõde · nisi semel additum est · Speret ergo gradũ mĩistri · qui domĩnicum gregẽ pascere ꝯ tondere satagit Pascere aũt exẽplo uersatõnis · verbo ꝓdicatõnis. fructu oratõnis et hoc ab mandatũ xpi · vt nemo hũc sibi sumat honorẽ · sed qui vocatus est a deo tanqꝯ aaron · Qui eĩ non intrat p hostiũ ĩ ouile ouiũ sed ascendit aliunde ille fur est et latro · Atqz vtinã vl' querat ĩã inter dispensatozes vt fidelis quis inueniatur · Nemo tamen indigneẽ nobis · nondum eniz nunc reuelam? occulta dedecozis · nec pietem fodimus · vt abominatõ maioz appareat · Nõdum ꝺ fornicatõne aliquã fecim? mentõnem · qꝯis & hec ĩ multis et multipliciter regnet · qui puritatis actori impuro corde et corpe mĩstrantes · nõ verentur stare ante angelũ domini qui secet eos medios & dispdat · Sed omnino audẽt agni ĩmaculati sacras ptingere carnes · et intinguere ĩ sanguine saluatoris manus nepharias · quibus paulo ante carnes p chdoloz meretricias ptractarũt · Sic altaria circũi re · sic frequẽtare psalmos · cum et huiusmõi lux execrabilis et oratõ sit ĩ peccatũ · Sed nec eoz recensemus sacrilegia · qui diligũt munera se · reẽ · vẽdũt sacramenta · iusticiã ꝓdunt · Quoz guttura necdũ traxit ad laqueũ · necdũ pfocauit fauces · vbũ blasphemie · vox sacrilega · sermo nequã · Quid vultis michi dare et ego vobis eum tradã · Videmus hec omnia · sed quodãmodo nõ vidẽtes Quib? quippe nec flagellũ est nec ille comedẽs zelus ·

·VIII· De ambitõne clerí et intrusione ĩ patrimoniũ xpi ·

Videte vocatõnem vestrã fratres · s · quis vos vocauerit ĩ honorẽ cleri · Conuenire volo pscientias singuloz et scõm preceptum domini ad coz ipm loqui Huic puulo necdũ forsitan nato · ecclesiastica iam beneficia puida pentum solicitudo pauit · Hũc nos inquies · illi vl' illi trademus ep̃o apud quẽ habemus gratiã · vel forsitan cui seruiuimus · vt ditemur de bonis dñi · nec ĩ tot liberos nostra diuidat hereditas · Illũ ꝓpositus aut decanus vt sibi succederet · plusqꝯ materno educauit affectu · ĩ delicijs enutriẽs et delictis · ille dignus archidiaconatu · vtpote filius pncipis · magis autẽ si fit epi pspicimus · ĩ quo nimirũ ẽ tota epata ꝓgenies · Alius vndiqz circũit sedulus explorator · blãdiẽ · obsequiẽ · simulat · dissimulat · miseraqz sibi suffragia mendicare nõ erubescit manibus et pedibus repens siquõ tandẽ se ingerere qat ĩ patrimoniũ crucifixi et bona domini que sola ex omnibus hodie inueniunẽ exposita · Nimiz pegre pfectus est · sz ĩ plenilunio forte vt sua districte reparet rediturus · Quis ea intentõe gradus ecclesiasticos et ministeria querat · ymmo queri nempe qꝯ querere ipe debuerat · vt sine curis seculi · ĩ sanctimonia cordis et corporis illumĩãdus accedat ad domĩũ · et suã piter et pximoz opeẽ salutem oratõnis studio dedit? et verbo ꝓdicatõnis · Nam si eos qrit eo ituitu vl' tenet · vt hĩc vita necessaria

habeat euãgelizat vt manducet · et pcerso nimis ordine celestib? terrena mercatur · q̄ certe digni? est · ampliusq; ꝑsētaneum rōni · ut ꝑ carnali victu carnalia magis opa et negocia exerceret · nec fieret īmuersor rerū · aut īhonorat mīsteriū spūale · Ex modico est natura ptenta · nec multi sola īm his necessaria querūt · quippe mīnor facile satis obtimenda piculo · honorati cedere volūt · placere stud̄ent hominibus · delectarī · supbire · huic seculo conformarī · Ipi īquit regnauerūt · & nō ex me pcipes exiterūt · & nō cognoui · ·IX· ¶ De auaricia eor & abusu tpalium ·

VE vē īm domo dei horrendum videmus · Quis nisi ydolatras mīnistrātes quoruz deus venter est · Nunquid nō auaricia ē ydolor seruitus · Vtīā sapes miser & intelligeres cum thezauro pecunie · thezaurū īre piter cumulari · Ve ve tibi clerice · mors īm olla · mors etiā ī olla carnium · Mors īm huiusmōi delicijs est · nō modo quia secus īmtoitum delectatōnis poīta est · sz ob id maxime quia populi ostat esse peccata que ome dis · Sumpt? ecclesiasticos gratis te habere putas cantādo ut ais tibi puenire videnē Sed bonū erat magis fodere vel etiā mēdicare Peccata em̄ popli omedis acsi ꝓpria tibi minus sufficere viderentur · Veniēt venient ante tribunal xpi Audiē populorum querela grauis · accusatō dura · quor · s · vixere stipendijs · nec diluere peccata · quibus facti sunt ceci duces · & fraudulēti mediatores De altari ait viuāt non supbiāt · non luxurienē · non ditenē · nō de bonis ecclesie sibi ampla palatia fabricēt · murantes quadrata rotūdis · nec loculos īde pgregēt nec īm vanitate nec īm supfluitate disp dāt · Non ex tollāt de facultatib? ecclesie psanguineos suos aut neptes · ne filias dixerim nuptijs trad̄āt · Res enim paupum non paupibus dare par sacrilegij crimen esse dinoscie · Sane patrimonia paupum facultates ecclesiar · & sacrilega eis crudelitate subripiē quid quid sibi mīnistri & dispēsatores · non vtiq; domī vl' possessores vtra victū · & vestitū accipiūt Nc em̄ ordīauit deus his qui euāgelio seruiūt de euangelio querere dlicias vel ornatus sed viuere vt vi delicet sint ptenti alimenta corpis · nō gule irrita mēta · aut incitamenta libidinis · & quibus teganē nō quib? ornenē accipere Triplex igiē funiculus qui difficile rumpitur miserū īm pniciē trahit · qui impure īterat indigne mīnistrat · & fructu abutiē tpali · ·X· ¶ De supbia eor & falsa securitate ·

VIdo em̄ si īm hoc mundo florct & ꝑspaē īm via sua · Arescet velociter & cito deciet flos feni · s · & vapor ad modicum parens pciē virge quādo īueniē iniquitas eis ad odiū Cunq; frontosa īpudētia cor obduxerit · nō vt paueat · nec ptremiscat · desperatio est · Propter q̄d eniz irritauit impius deum · & exacerbauit dn̄m peccator Non ꝓter fornicatōnes · incest? aut sacrilegia nichil em̄ horr memorat ꝓpheta · sed quia dixit īm corde suo nō requiret · Hoc em̄ dicere est requisitu rum nō expauescere · Huic aūt impietati scōm ml' titudinē ire sue misereē deus dum rec querit · nec arguit · nec flagellat · nec vīdicat · Miseramur ait impio · ꝑcul fiat a me miserato tam crudelis · q̄ nō discat homo facere iustitiā · & obdormiscat miser dicēs · Oblit? ē de? · aūtit faciē suā ne vidāt · ducat ī bonis dies suos · & īm puncto ad īfer · des · In terra īquit sanctorū īique gessit · i · īm ecclesiasticis possessionibus que sanctor vsibus fuerūt assignate · s · in domo dei quā decet sāctitudo · In clero q̄ppe tanq̄ īm celo īquā gerit · quia celeste tenet officium · & tanq̄ angelus aut eligiē aut repbaē · Inuenta autē īm angelis prauitas vt grauius iudiceē necesse est · & inexorabilius q̄ humana · Age ergo qm̄ iudiciū durissimū īm his qui p̄sunt fiet · Ascendat supbia tua semp · sequere regē tuū · Omne sublime videāt oculi tui · festina multiplicare p̄bendas Inde ad archidiaconatū euola · deinde ad epatum aspira · nec ibi requiē habiturus · quoniā sic itur ad astra · vt altiori gradu grauior sit casus · Neq; eniz sic paulatim decides · sed tanq̄ fulgur īmpetu vehementi quasi alter sathanas subito īm pfundū deicieris · XI· ¶ Q eis īm futuro succedet luctus ꝑ gaudio ·

IN labore hoīm non sunt · & cū homībus non flagellabunē · Ideo tenuit eos superbia · s · dyaboli peccatū & iniquitas · hec est que disciplinā non recipit · curari renuit · vlcus pessimū · quod nec summis digitis patiē attrectari Quid miseri tanto ope flagellū declinatis · Mutatis nō effugitis penitentiā · Nam malū impunitum esse non potest · Et quidem īm hac die que ad pacē vobis · sed si cognouisse tis & vos ꝛc̄ · Tollite mąt iugum meū sup vos Sine iugo esse non possumus Homo em̄ ad laborē nasciē · sed graue iugū sup filios adam · vtiq; qui sequunē eu · Nā super eos qui xp̄z sequūē suaue ē · In sudore ip̄t vult? tui v · p · t · Nūquid īm eo sententiā laboris omnes excepimus īm quo sine exceptōe omnes peccauim? · Forte em̄ aliqui dicāt · Quid peccamus · nostra licite possidemus · a rapinis & furtis abstinemus · Ego sane dicitem illū de quo dn̄s īm euāgelio narrat · īm nullo horū audio accusari · Induebaē purpura & bisso · et · e · c · s · Si crudelitatis arguiē q̄ habēs subam mū di hui? & vidēs fratrē suum egere clausit viscera sua ab eo · quādo hoc diuiti deest · quātos vidētis et īpi lazaros esurientes · nudos egrotos · & plus de iumentis vestris q̄ de eor miserijs cogitatis · Sz ad tremendū abrahe · ymmo dei abrae iudiciū veiamus · Fili recordare quia recepisti bona īm vita tua ꝛc̄ · Hecine est tota causa cruciatuū q̄ īm hoc seculo bona recepit īpa plane · Neq; em̄ ad hoc nos deputo voluptatis animaduersio diuina eiecisse videtur · vt alterū hic padisum sibi adinuentō humana paret · Homo ad laborē natus si ipe laborē refugit ñ facit ad quod natus est · ad q̄d venit īm mundum · Quid respondebit ei qui misit illum · q̄ īstituit eum vt laboret · Nunc vero hic cōsolaē · tu vero cruciaris · Quid dicemus ad hec · Si talis ē finis & tale iudiciū vt extrema gaudij luc · o · nonne p̄ferenda sunt īm hoc seculo mala bonis ·

·XII· ¶ De īsatiabilitate peccantiū ·

QEterum non est ꝓcupiscentie modū pōere · neq; amator pecunie dicet aliquādo suffic̄ · neq; etiā libidīosus satiabiē voluptate · Sic & crudelis quisq; semp sanguinem sitit & ambitōsus aut humane laudis cupid? acceptis dignatū titulis seu fauorībus · malū exīmō remediū capit · sed desiderio estuat ampliori Minus autem īuenit requiē qui sibi placere cupit · & putat se aliquid esse cū nichil sit · Vidi & ego aliquādo · v · viros & quid nisi freneticos arbitrarer · Prim us siq̄dem buccis tumentib? marinā masticabat arenam Secundus sulphureo astās lacui exalantē tetrimū & fetidissimū gestiebat haurire vapozem · Tercio?

fornaci ic ubãs vehemẽter accẽse micãtes scintillas hiãtibus excipe faucibus lerabaẽ Quartus supꝫ pi naculum templi residẽs leuioris aure spiritũ apto ore attrahebat Et si quo minus influere videretur flabello sibi ventũ faciebat acsi totuz sperare aerem deglutire Quintus seorsum positos ridẽbat ceteros ipe quoqz ridendus & maxime Propriaſ em carnes incredibili studio fugere laborabat nũc manum nunc brachium ori imponẽs Miserat? hoies causamqz miserie scisciat? a singulis vnã oibus repio validissimã vtiqz famem Tunc macilentissimas eorꝫ facies ptemplatus recordabar ꝓphete gementis & dicentis Aruit cor meũ quia oblit? suz ꝑmedere panẽ meũ Quid ꝓsunt hec vobis inquio Non sunt naturales cibi famẽ magis ꝓuocãt hec ꝙ extinguũt Nimirũ ad ymaginẽ dei facta anima ratõnalis ceteris oibus occupari potest repleri omnino nõ potest Capacẽ dei quidqd deo minus est nõ implebit Inde est ꝙ naturali desiderio oĩs quidẽ summũ bonũ appetere ꝓbanẽ nullã nisi eo adepto requiẽ habituri Sed erꝛãt miseri viã nõ inueniẽtes & vt scriptũ est In circũitu impij ambulant dum minora bona querẽtes illud semp deliõrant qõ necdũ sibi vicinius videnẽ adepti vnusqsqz qõ valet trahit in prem nec aliquãdo poterit hic circũitus pagrari Vis peruenire incipe transire In circũitu siquidẽ ambulas & qõ ꝓperat cordi tuo terga vertẽs declinas Hinc est ꝙ vociferanẽ ad te Reuertere reuertere sunamitis re re ꝛc An fractuosa via est & inambulabilis facilius pueĩes spretis omnib? ꝙ adeptis ·XIII· De illis qui reformidãt aggredi viã pfectõnis?

Ecce inquit nos reliquimus omnia & secuti sumus te Quãtos mundi sapiẽtia maledicta supplantat & ꝓceptũ in eis extinguit spiritũ quẽ domi? voluit vehemẽter accẽdi Noli inquit ꝑcipitanter agere diu libera magnũ est qõ ꝓnis exire qõ possis amicos ꝓsule Hec est sapiẽtia mundi terrena animalis dyabolica salutis inimica suffocatrix vite mater tepiditatis q̃ deo solet vomitũ ꝓuocare cum a deo verbũ esse n̄ dubites quid opus est de liberatõe vocat magni ꝓsilij angelus & quid aliena cõsilia ꝑstolaris quis fidelior illo vel sapiẽtior Seduc me domie et seducar fortior esto & inualesce vt ab ore putei gehenne eripiar & indutias petam & cunctabor exire si forte interim fiat aliquid Abscondi ignem in sinu meo & exusto iam latere & iã sanie defluente diu deliberandũ est an excutiã illum Magnũ est quod offerẽ sed eo vtiqz libentius & festinãti? suscipiẽdum obuijs manibus & cum feruore & hilaritate Probet aũt seipm qui de ꝓpria virtute ꝑsumit Nã diuina quidẽ omnino ꝓbata est Amicos consulat qui non legit inimici hominis domestici ei? Quid frequẽtat euangeliũ qui euãgelio non obedit Sine inquit mortuos sepelire mortuos suos.

·XIIII· De brauio sequuetium christum p viam ꝑdictam.

Sequiẽ Vos qui secuti estis me in regeneratõe cũ sederit filius hois ꝛc Que ẽ hec noua regeneratõ Tercia generatõ non illa s. que fit ex sanguinibus & voluntate viri nec illa que fit ex aqua & spũsancto sed corpis futura reformatõ Homo nimirũ ex anima & corpe ꝓstans totus simul cecidit ꝓ peccatum in mortem sed totus simul resurgere nõ potest Dignũqz est vt ea portio que videẽ potior repareẽ prior Hec est anima Prior ergo reficiaẽ que prior corruit ꝑsertim eo ꝙ ab eius culpa corpis pena ꝓcerit Vnde prius vtiqz peccata mundi nõ molestias tollere carnis saluator venit quod in seipo manifesti? docuit penis oĩbus corpus exponẽs animã aũt immunẽ ꝓsus a peccato custodiẽs Nõ sic hodie non sic filij hominũ sed anime curã negligũt curã aũt carnis ꝑficiũt dantes opam eius valitudi imo etiã voluptati de scola ipocratis & epicuri discerunt hec Tempus hoc aĩabus nõ corpibus est assignatum dies salutis vtiqz nõ voluptatis At nẽo inquiũt carnẽ suam odio habuit Verũ est sz zelus habẽs absqz scientia dũ ꝓesse festinat inueniẽ obesse Cum em̃ iudiciũ carnis ex anima pẽdeat nihil carni potest vtiliusꝙ salus aĩe puideri vt vidlicz in tpe sit respectus illius & socia passionis felicitatis quoqz ꝓsortiũ mereaẽ Vnde apostolus saluatorem inquit expectamus ꝛc Requiesce in hac spe caro misera qui ꝓpter animã venit ꝓ te quoqz vẽturus est In regeneratõne inquit cũ sederit filius hominis i se ma s. se & v. ꝛc Felix regeneratõ qñ renascit̃ ad sessionẽ miser homo nat? ad laborem Corpus em̃ resurrectõnis iam nõ moriẽ & iam nõ erit amplius neqz luctus neqz clamor sed nec vll? dolor quoniã priora trãsierũt Felices lacrime qs benigna manus oditoris absterget Et beati oculi qui m talib? liquefieri potius elegerunt ꝙ eleuari in supbiam ꝙ omne sublime videre ꝙ auaricie petulantie famulari Sedebit igit̃ corpus imortalitatis & ipassibilitatis gemma quadã felicitate dotatum liberũ ab omni necessitate et ab oĩ ꝓcupiscẽtia alienũ imune ab oĩ corruptõe plenũ gratia cõfiguratũ deniqz claritati xp̃i Sedebit & aia sicut nil metuẽs sic nec cupiẽs vltra Ceterũ in regeneratõne corpum sedebit in sede maiestatis qui ꝓ aĩaꝝ regeneratõne stetit in ignominioso supplicio crucis· XV. De ascensu ad regnum & tpe qõ ad hoc homini est concessum·

Scala vero qua ad deum ascendim? tres habet grad? s sobrie viuere quo ad nos iuste quo ad ꝓximñ pie quo ad deũ La cera vilitas et aspicias mnixa basibus id est duob? lignis crucis desup etiã capitellis coercenda s spe supne glorie et voluptatis eterne Quis vero secularis honor excogitari põt qui non prius ĩ tãte ſb limitatis compatõne vilescat Nõ vnius siquidem ciuitatis aut populi seu regionis vnius sed vniũ sitatis iudices habẽt p̃sidere cum xp̃o Nec solum ipos homies sed ipos angelos iudicabũt qui pẽtes ad modicũ vaporem ꝑsentis glorie dedignãtes et exufflantes impium xp̃i vniuersis ꝓferunt titulis dignitatum Infelix prius ambitõ que ambire magna nõ nouit querẽs de modico crescere de maximo aũt minui Amãt em̃ primas cathedras q̃ sicut grossi ficuũ velociter sunt casure Hec em̃ est pfecti gloria singularis inter ipos etiã eminere fidles et ceteris quoqz saluandis ꝑmittere autoritate iudiciarie potestatis Magna quidẽ ꝓmissio diuia sed longa nimiũ dilatõ et molesta expectatõ terrenam deserere sortem et nõdum obtinere celestem Breues dies hominis sunt Sed esto tibi multa annoꝝ curricla restant adolescẽs es vsqz ad senectutem victurus et seniũ Quid necesse habes amittere tpa tanta ꝓere lucra tanta Nichil epe pcõsius sed heu hodie nichil vilius estimaẽ Transeũt dies salutis et nemo sibi non reditura momenta pisse causaẽ Sede ꝓputa quid diebꝰ singulis acquirere

valeas·certus apud deum nullum omnino bonum
irremuneratū· & sicut non capillū de corpe·sic ne
de tpe momentū pitur· ·XVI. De stolticia
cupidor qui nolunt relinquere simpla p cētuplis

SEquit· Et omnis qui reliquerit domuz
aut patrem aut matrem ꝛc· Quid īsanie
est q cunctanē hoīes relinquere simpla
p centuplis Vbi est cupid?· vbi ambitios?· Quid
ad fidele negociū & numinas questuosissimas aua
ricia intepuit· & obdormiuit in terra· Cui io iudeo
negares homo· cui sacrilego dare qō habes cūcta
reris p centuplo· Sed execrabilis tibi est man? do
mini· vt ab eo pmutatōem accipere nō acquiescas
An non fictus in p̄cepto labor· onus leue· suaue iu
gum· crux muicta ·vbi·s·xp̄s morte multat· cru=
ce turpat· Quis suor delicias siue gloriā sustīere
queat· ne dum querere audeat· Sicut exercitij spi=
ritalis & cure cordis indiciū est euidēs cōtempt?
exterior· sic eor solicitudo signum est certū men
tis inculte de stercore boū la·pi·qui xp̄m lucriface
re negligens corde vacuo & deserto foras cogit
euagari· Ve ue misero· dum stercorat ornari puta
tur· Bos erat paulus qui omnia hec arbitrabat vt
stercora· vt sane mentis āpliorem credat nō esse in
virtutibus q̄ in vicijs· delectōnem· Neq; em̄ car=
ri vel mundo vel dyabolo· sed xp̄o seruire regna
re est· In via inquit mādator tuor delectat? sum
sicut in o. di· Quid erit in patria· si tanta ē delecta
tōnis copia in via Nam & apostol?· nō in spe solū
sed etiā in tribulatōnib? docuit delectari· Et oīs
inquit qui reliquerit domū aut agrū ꝛc· Ipse enim
hic loquit qui dicit alibi· Celū & terra trāsibūt ver
ba aūt mea non trāsibunt· ·XVII·

De illis qui relinquunt possessiones sed non p
prias voluntates·

SEd audiui ait homo qui p̄ditōnis sue oc
casionē & vt vulgo dr festucā querit vn
eruat sibi oculū Audiui inquit de illo &
illo qui reliquerāt omnia & ad vomitū sūt reuersi
quō isti acceperunt centuplū· Sunt quidē loculi sed
non solū pecunie sed etiā pprie voluntatis· Scrute
tur p̄uide vias suas & studia sua qui p̄missam cē
tupli gratiā sibi deesse causat· Nec dubiū quin in=
ueniat angulū & diuersoriū reclinatoriūq; nō filij
hominis· sed aut foueā vulpis· aut volucris nidū·
Magis aūt obsecro relinquat oīa· nichil sibi reti
neat· ne modicū fermenti totā massam corrumpat
& solū sequat xp̄m iactās cogitatū suū in eo enu
triendus ab eo· & centuplū sine dubio recepturus
Nemo ergo cū se viderit nō oīa reliquisse· cētu=
plū non accepisse miret· p̄ciosa siquidē diuina so
latō est· nec oīno tribuit admittentib? alienā· In
felix tu esau qui dixisti· Nūquid vnā tantū benedi
ctōnem habes pater· Quāto melius diceres cū p
pheta· vnam petij a domīo hanc requiram Indignus
em̄ celesti benedictōne quincit qui eam dubio q̄rit
affectu· duplici intentōne· aliud sibi refugiū pans
si nō eam forte obtinere p̄tigat· Maior est (inquit
eam) miq̄as mea q̄ vt veniā merear· Quid ergo
Renuat cōsolari aīa tua si veniā nō meret· hoc so
lum cogita & deplora Sed oīs inquit qui inueni
rit me occidet me· Graue damnū· grauis iactura·
si corp? p̄imat q̄ndo quidē aīa perijt· Sic em̄ se oc
cidendū causabat infelix tanq̄ p magno beneficio
habiturus· si phiberet occidi· qō & factū est· Cō
solatōnē miserā obtinuit quā quesiuit· & oblitus ē
illi? p qua maxime supplicare debuerat· Sic et saul
postq̄ peccauit amalech rege seruato primo quidē
samuel visus est p indulgētia supplicare· Ex eo tn̄
in sententia pristente nunc inquit honora me coram
oīm populo sic vsq; hodie dilectissimi cui? ad ali
as delectatōnes ysolatōnis mens inhiat· & nō pe
nitus renuit in caducis & trāsitorijs cōsolari· ipe
sibi p̄fecto celestis subtrahit gratiā cōsolatōnis·
quā si digna deuotōne & pleno affectu peteret· q̄
reret· pulsaret· sine dubio accipet· ·XVIII·

Q; p̄dictū centuplū nemo scit nisi qui accipit·

ORte adhuc secularis quispiā dicit· Ostē
de michi centuplū qō p̄mittis· At inq̄·
Nunqō hoī oīn dēti poti? credere·s· q̄ ve
ritati p̄mittenti· deficis scrutās scrutinio· nisi cre
deris non intelliges· Manna absconditū ē· nemo
scit nisi qui accipit· An non oīa possidet cui oīa
coopant in bonum· An nō centuplū habet omniū
qui implet spiritusancto qui xp̄m habz ī pectore
Quā magna inquit multitudo dulcedīs tue domie
quā ab·ti·te·& memoriā abundātie suauit·t·e· Hoc
ergo centuplū est adoptō filior· libertas & p̄mi
tie spiritus delicie caritatis· gloria sciētie· regnū
dei quod est intra nos· non vtiq; esca vel pot? sz
iustitia & pax· & gaudiū in spūsancto· nō tantuz
in spe glorie sed etiā in tribulatōnib?· Hec est vir
tus ex alto que andreā fecit amplecti crucē· lauren
tium ridere carnificē· stephanū in morte p lapidā
tibus flectere genua ad oratōnem· Hec gratia de
uotōnis et etiā vnctō docens de oībus quā in exp
tus ignorat· qz nemo scit nisi qui accipit His itaq;
p̄ueniat vos deus benedictōnib? dulcedinis· ad
solatiū vtiq; & remediū p̄sentis laboris· ne deficia
mus in via· vt de p̄sentiū exhibitō ne numeruz fir
ma sit expectatō futuror· ·XIX·

De meditatione hominis circa se· Idem in li
bro meditatōnum·

QVidā multa sciunt & semetipos nesciunt
alios inspiciūt et seipos deserūt· Deum
querūt p ista exteriora· deserentes sua ī
teriora· quibus interior est de?· Idcirco ab exterio
ribus redeam ad interiora· et ab interioribus ad su
periora accēdam adherēdo sic veritati p cognitōem
Nam ab illa defluendo p amorem amādo· s·uanita
tem p illa· homo vanitati similis factus est· Et qō
vanius· q̄ diligere vanitatē · Et quid iniquius q̄
ptemnere veritatem· Itaq; appetit? vanitatis est
ptemptus veritatis· et ptemptus veritatis causa ē
nostre cecitatis· Vnde quia non p̄bauerūt iniq̄ de
um habere in noticiā· tradidit illos in reprobū sensū
Quāto aūt in cognitōne mei p̄ficō tanto ad cogni
tōnem tei accedo· scōm interiorē hominē tria ī me
moria mea inuenio p que deū recolo cōspicō et cō
cupisco· sunt autem hec tria memoria· intelligētia
voluntas siue amor· Per memoriā remiscor· p ītel
lectū intueor· p voluntatē amplector· Cuz dei re
miscor in memoria mea eū īuenio· et eo dlector
Intelligētia intueor quid sit deus in seipo· quid ī
angelis· quid in sanctis· quid in creaturis· quid in
hominibus· In seipo est incōprehēsibilis· quia p̄n
cipium et finis Ex me intelligo q̄ incomp̄hēsibilis
sit· quando me intelligere nō possum quē ipe fecit
In angelis est desiderabilis· quia in eum desiderāt
p̄spicere· In sanctis est delectabilis· quia in eo as
sidue felices letant· In creaturis est admirabilis·
quia omnia potenter creat· sapienter gubernat· be
nigne dispensat· In hominibus est amabilis· qu ia
eor de? est· et ipe in eis habitat tanq̄ ī tēplo suo·

Diligere eum vere debemus · qñ ipe prior dilexit nos. & ad ymaginē & similitudinē suā nos fecit · qō nulli alie creature donare voluit · Oportet itaq; id quod ad ymaginē est cū ymagine uenire · Repsentamus ergo in nobis imaginē eius in appetitu pacis virtutis & veritatis · & in amore caritatis · Teneamus eū in memoria · postem? in sciētia & vbiq; psentem veneremur · Beata siquidē anima ē apud quā deus requiē inuenit · Beata que dicere potest · Et qui creauit me requieuit in tabernaculo meo Negare siquidē ei requiē nō poterit · Cur ergo nos deserimus · & in his exterioribus deū querim? · qui apud nos est · si nos esse velimus apud deum ·

·XX· ¶ De consideratōe pprie miserie psentis & future ·

Secundū exteriorē hominē de pentibus illis venio qui me āte fecerūt damnatum qp natum · Miseri miseq; in hui? lucis miseriā induxerūt · Ad illos vero festino q̄ morte corporis hinc exierūt · Cum eor? sepulcra respicō non inuenio in eis nisi cinerē & vermē · fetorē & horrorem · Quod ego sum illi fuerūt · & qō ipi sunt ego ero · Plorās & vlulās traditus sum huius mundi exilio · & ecce morior plenus iniquitatib? & abominatōnibus · iamiāq; pntabor ante districtū iudicē de opibus meis ratōnem redditurus · Ve mihi misero cum venerit illa iudicij dies · & apti fuerint libri in quibus oīs mei conat? & cogitatōnes recitab unē psente domino · Tūc demisso capite p confusione sciētie stabo corā domino trepid? et āxi? cū de me diceē · Ecce homo & opa eius · Quadam vero vi diuina fiet · vt vnusquisq; opa sua bona vl' mala tunc in memoriā reducat · & mentis intuitu mira celeritate cernat · vt accuset vel excuset scientia sciētiā · atq; oīs ita simul et singuli iudicenē iudiciū faciet gestor? quisq; suor? · cunctaq; cunctorū ceteris arcana patebūt · Que em nunc pfiteri erubescimus · tūc manifestabunē oīibus · Et qd quid istic dissimulādo palpamus · totū illic vindex flam a pburet · Ignis vbiq; ferox · ruptis pugnabit habenis · Quantoq; diutius nos expectat deus vt emēdem? · tāto districti? iudicabit si neglexerim? O aīa insignita dei imagine · decorata ei? similitudine · despōsata fide · dotata spū · redēpta sanguine · deputata cū angelis · capax beatitudis · pticeps ratōis · qd tibi de carne · si diligēter sideres qd p es & nares ceteroq; meatus egrediaē · vilius sterquilinū nunqp vidisti · Si singulas eius miserias enūare velis · qp sit onerata peccatis · pruriēs ocupiscentijs · occupata passionib? · polluta illusioīb? · plenā oīi pfusione & ignominia inuenies Attēde homo quid fueris · quid es · quid eris · fama · fauor populi feruor iuuenil' · opesq; surripuere tibi noscere qd sit homo · Nichil em aliud est homo qp spma fetidū saccus stercor? & cibus vermiū · Post hoiem vermis · post vermē fetor & horror · sic in nō hominē vertiē oīis homo · ·XXI· ¶ De supna beatitudine et quis ad eā possit ascēdere ·

Quitas celestis · māsio secura · patria totū otinēs qd delectat · populus sine murmure · qp gloriosa dicta sūt de te ciuitas dei sicut letantiū omniū habitatō est in te · Ibi pax pietas · bonitas · lux · virtus splendor · honestas · Gaudia · letīcie · dulcedo · vita phennis · Gloria · laus · requies · amor · & cōcordia dulcis · Que ergo nos angit vesania viciorum · sitire absinthiū · huius mūdi sequi naufragiū · vite labentis pati infortunīū · impietatis tirānidis ferre dñium · & non magis anelare ad angelorū societatē · sanctor? splēdorem · regis potentis honorē · supne glorie decorē · Sed ad hec oīia quis idoneus · Profecto verus penitēs · bon? obediens · amabilis socius · fidelis seruus · Verus penitens semp in dolore de pteritis et in labore de futuris cauendis · sic plangit omissa · ne omittat plangenda · Bonus obediēs dat suū velle & suum nolle vt possit dicere · patum cor meū deus · p · c · m · zc · Amabilis socius oīibus est officiosus et nīli onerosus · domi seruus · pximi socius · mundi domin? · Fidelis seruus in ptēplatōne dei et custodia sui · Sed tu intelliges ad te custodiendū nunqp suffice re posse tuam industriā · adhibe tñ omnē diligētiā et implora diuinā clementiā · atq; angelicā · exora tu telā · Hiesum xp̄m sicut signaculū sup cor tuum pone · Cum em xp̄s cordis hostiuq; custodit · et est hostiarius vt p illum ingrediaē et egrediaē cēs familie cordis · cōsequēter assunt milia miliū angelor? ad fores exterior? sensuū excubantiū · nec alienigena audet irrumpe terribiles illas acies ppt hostiarij reuerentiā & angelor? custodiam ·

XXII. ¶ De discussione vite pprie et pura oratōne ·

Integritatis tue curiosius explorator vitam tuā quotidiana discussione examina Attende diligēter quantū pficis vl' quātum deficis · qualis sis in moribus · qualis in affectibus · Stude cognoscere te · quia multo melior es et laudabilior · si teipm cognoueris · qp si te neglecto cognoscer? cursus sider? · vires herbar? · cōplexiones hominū · naturas animaliū · Cū ad orandū vel psallendū ecclesiā ītraueris · fluctuātium cogitatōnum tumultū exterius relinque · curā exterior? penitus obliuiscere vt soli deo possis vacare · Fieri em non pōt vt cū deo aliquādo loquaē · qui cuncto mundo etiā tacens fabulaē · Intende illi qui intēdit tibi · Audi illum loquentē tibi · vt exaudiat te loquentē sibi · Ita fiet vt diuinis laudib? soluēdis debita reuerentia & solicitudine assistas · si singula verba diligenter attendas · non qp ego ista faciā dico · sed qp facere vellem · et nō feciss̄e penitet · et nō facere piget · O qp felix esses · si semp spūalib? oculis intueri posses · quō pueniunt primcipes iuncti psallentib? in medio iubilum · Videres pculdubio qua cura quo ue tripudio intersunt cātantib? · assistunt orātibus · assunt meditantib? · supsunt q̄ eisdē tibus · psidētibus et pcurātib? psunt · Diligunt em cōciues suos · eisq; ogaudēt confortāt · īstruūt ptegunt · psidentq; in oīib? · Ipi em desiderant aduētū nostrū · qm̄ de nobis expectāt ciuitatis sue ruinas restaurari · diligēter querūt · et libent audiūt bona de nobis · solicite discurrunt medij inter nos et deum · nostros gemit? ad eum fidelissime deportantes · nō dedignanē esse socij nostri quia iam facti sunt ministri · Exultare eos fecimus quādo ad penitētiam uersi sumus · Festinem? ergo quātum de nobis est eor? adimplere leticiā · Ve tibi qui reuerti desideras ad vomitū redire ad luctū · putas ne placatos habebis in iudicō · quos tāto et tā spato priuari vis gaudio · ·XXIII·

¶ Q quibus bone orationi insistendum sit et caritati studendā ·

Quicūq; fueris intra temetipm ora · si longe fueris ab oratorio · noli querere locū quouiā ipe locus es · Sicut aūt nullum momentū est quo homo nō fruaē dei bonitate &

misericordia· sic nullum debz esse momentum quo eum non habeat ꝑsentem in memoria· Noli vilipe dere oratonem tuã quã ille ad quẽ oras nõ vilipe dit· Sed anteꝙ egrediat de ore tuo· scribi eã iubet in libro suo· Et vnũ ex duobus indubitanẽ sperare debemus· qm̃ dabit nobis qd̃ petimus· aut qd̃ no = uit esse vtilius. Cogita ergo de deo quidq̃d melio potes· & de te quidq̃d deteri? potes· Omne tẽp? in quo de deo non cogitas· hoc te ꝓputa ꝓdidisse· vaca ergo· & vbicũqz fueris tuus esto Noli te re bus tradere· sed ꝑmendare· quocũqz loco cõsistis aliquid salutare i animo tuo versa· animũ colligẽs tecũ habita· & in latitudine cordis tui deambulãs bi cenaculũ grãde stratũ xpo exhibe· nichil aliud me docet scriptura· nisi religionẽ amare & verita tem seruare· & caritatẽ habere· Ego autẽ miser et miserabilis citius curro ad lectonem ꝙ ad oratoez libentius volo legere ꝙ missas audire ¶ Expectat me aliquis volẽs de sua necessitate loqui· Ego vo libz ũ accipio quẽ ille vel ille habere vellet· & legẽ do in eo amitto caritatis fructũ· pietatis affectũ· ꝓpũctionis fletũ· missarũ vtilitatẽ· celestiũ cõtem platonem· Nichil tamẽ in hac vita dulci? sumiẽ· nichil auidi? sentiẽ· nichil sic mentẽ ab amore mun io sepat· & contra tẽptatones roborat·

·XXIIII· ¶ De impuritate cõfessio nis & oratonis·

Miserere mei deus· qm̃ ibi plus pecco· vbi peccata mea emẽdare debeo· In mõaste= rio sepe dũ oro· nõ attẽdo quid dico· Id circo magnã iniuriã deo facõ· cũ illũ ꝓcor vt ora tonem meã exaudiat quã ego qui fundo nõ audio· Precor vt michi intendat· ego vero nec michi nec illi intendo. sed qd̃ deterius est· immũ da & inuti = lia in corde versando· ferorẽ horribilẽ ei? ospecti bus ingero· nihil est in me corde meo fugaci?· Qd̃ quotiẽs me deserit & ꝑ prauas cogitatones defluit totiẽs deũ offendit· Cõfessionẽ diuisi vt diuersis sacerdotib? diuersa manifestarẽ· & ita veia carui ad quã ꝑ ptes venire putaui· Execrãda nãqz fictõ est diuidere peccatũ & superficieten? radere· nec in trinsecus eradicare Heu in me est quidq̃d mihi no cere põt· & egoipe michi sarcina sum· Optaui vt deus peccata mea nesciret. aut punire nollet· vel ñ posset· & ita volui deũ esse insipientẽ· & iniustũ· & impotentẽ· qd̃ si esset deus non esset· Sepe ad sacz ministeriũ vocem meũ fregi vt dulci? cãtarẽ magisqz delectabar in vocis modulatõne ꝙ in cor dis ꝓunctõne· Deus vero nõ querit vocis leuita tem· sed cordis puritatẽ Nã dum cantor mulcz po pulũ· deus irritaẽ· Finxi me non esse qd̃ eram· di= xi me velle qd̃ nolebam· aliud ore dicebam et aliud mente voluebam· & ita sub ouina pelle vulpinã cõ scientiã abscondebã· Vulpina siquidẽ conscientia· est tepida ꝓnersatõ· ficta cõfessio· obediẽtia sine õ uotõne· oratõ sine intentõne· lectio sine edificatõ ne· sermo sine circũspectõne· Magnã porto coro nã & vestẽ rotundã· regulã ieiunioz seruo· & sta tutis horis psallo· sed cor meũ longe est a dõ meo Exteriorẽ superficiẽ intuens· salua mihi oia arbitror totus pgẽs in ea que foris sunt· oblitus interiorũz meoz sicut aqua effusus sum· ·XXV·

¶ De miserijs & periculis huius vite moralis·

Si me non inspicõ· meipm nescio· Si autẽ inspicõ· tolerare me nõ potero· tanta in me ꝓfusione digna inuenio· quãto sepius & subtilius me discutõ· tanto plures abominatio nes in angulis cordis mei repio· Porro dyabol? quẽ non video & ideo non possum satis cauere ab eo· laqueos michi abscondit· viscũ ponit· s· amorẽ pos sessionis· affectũ cognatõnis· cupiditatẽ honoris voluptatẽ carnis· quib? scz anima inuiscaẽ vt pe nis ꝓtemplatõnis ꝑ plateas supne sion volare non possit· Heu michi quia vndiqz tela volãt· quocũ qz me vertã nulla securitas· & que mulcent et que ꝓtristãt oñia timeo· & esuries et ꝛfectõ et somn? et vigilie et labor et quies militãt ꝓtra me Magis aũt illud malum timeo qd̃ facio in abscõdito ꝙ qd̃ in apto· malum autẽ quod nullus videt nemo reꝑ hendit & vbi nõ timeẽ reꝑhensor· ibi securius acce dit temptator· Caro mea de luto est· & ideo luto sas et voluptuosas cogitatões de ea habeo. vanas et curiosas de mundo· amaras et malicioſas a dya bolo qui multũ ꝙfidit in adiutorio carnis· quia ma gis nocet domesticus hostis· Illa vero ad subsio nem nostrã fedus cum eo inijt· vtpote de peccato n ita· in peccato nutrita· Murmurat assidue· impa tiens est discipline· Hac vtiẽ tortuosus serpẽs· cui nullum est aliud desideriũ· nullũ negociũ· nullum studiũ· nisi animas ꝓdere· et caro que data est no bis inadiutoriũ· fit nobis in ruinã et in scandalum Da itaqz opam interne lectõni· vt legas et intelli= gas temetipm· et vt legas et diligas deũ· vt vincas mundũ et omnẽ inimicũ· quaten? labor tu? ꝓtaẽ in requiẽ· luctus in gaudiũ et post tenebras hui? vite videas ortũ surgẽtis aurore. ·XXVI·

¶ Meditatõ aduent? xpi ad passionẽ· Idem in exhortatorio de passione domini·

Noli timere filia sion· ecce rex tuus venit tibi mãsuetus· Veni domine iesu· veni desiderate cunctis gentibus· quia dormi tauit anima mea ꝑ tedio more tue· et oculi mei lã guerũt ꝑ inopia luminis tui Ozire sol amabilis vt exeat homo ad opus suũ ꝛc· Noli timere filia sion· qz timor oculũ turbat· hilaris pupilla lucide spe = culatur· Ecce rex tuus venit tibi mansuetus· qual' ipe est· talem te esse vult· Mansuete iugũ eius por ta· vt et ipe sedeat sup te· Venit emẽ tibi et tu non vadis ei· Egredere te terra tua· egredere de ciuita te· quia vidi iniquitatẽ et ꝓtradictõnem i ciuitate ꝛc· Egredere cũ pueris hebreis· qui trãseũt simpli citer in occursum dñi. Nichil in te resideat quod in occursum iesu non ꝓdeat· quia nec vna vngu la in egipto pharaoni relinquẽda ẽ· Man? et cor et lingue cessent osanna in excelsis· Et nũc domine passionis tue dies regere nos deberẽt magis ꝙ ꝑ= positi pharaonis· quoniã in opibus tuis iusticia ẽ & pax et gaudiũ in spũsancto· Nos aũt dormitã? te ꝑ nobis orante· quia oculi nostri tempe nostro grauati sunt Suscita nos vt vigilem? et oremus· Vtimã gutta sanguinis qui de agone tuo sudat vs qz ad terrã nostraz decurrat· et apiat terra os suũ et bibat illum· et clamet ad te et tecũ ad patrẽ me lius ꝙ sanguis abel Quis aũt est domine q tecum vna hora vigilet· etiam in celo nõ est factũ silẽtiuz nisi quasi media hora· quãto mim? in terra vna ho ra vigilabim? tecum· quotiẽs et quotiẽs redis ad nos· et inuenis nos dormiẽtes· et nunc benigne su scitas nos· et iterũ abis secũdo et tercõ eundẽ ser monẽ dicens Statim aũt vt recesseris iterz somn? occupat nos· nec vigilare possumus nisi ꝙdiu no= biscũ es et suscitas nos· Euigila tandẽ euigila mise rabilis anima· et si non amore· saltem timorẽ. Cogi ta saltem cruciatum quẽ iam passura es in morte·

Nulla crux durior est qꝫ mors · ad quã quotidie tu festinas & non attẽdis · Vide quõ te mors crucifigit · corpus rigescit · crura distenduntur · manꝰ & brachia decidũt · pectus anhelat · ceruix languescit · labia spumãt · oculi stupescũt · facies exudat · vultꝰ horrescit · & velut testa pallescit · Ista crux monet te · nescio vtrũ in lectulo molli an in cruce rigida suauius moriaꝝ · Nunquid crux dolorẽ citiꝰ abscidit · que videmus et sentimꝰ leuia sunt ad ea que tus animaiã ꝓgustat · Nam sensus qꝫ cito recedit · animã sua mors semp comitat̃ · ·XXVII·

¶ Meditatõ passionis eiusdem ·

DVm ambularẽt animalia ambulabãt pit & rote iuxta ea · Si vita nostra ꝓficeret rota sancte scripture nobiscũ piter ambularet · Sed quia ꝑ paludes et saxa pedibꝰ eũtes offendimꝰ · vix rote nos sequunt̃ · passio domi celebratur · & nos voluptati opam damus Clamat nobis de cruce · O vos omnes qui trãsitis ꝑ viã · attẽdite & videte si est dolor similis sicut dolor meus · Attendite dolorẽ meũ · vt in dolore meo videatis dolorẽ vestrũ · Dolor meus ymago vestri doloris est · qõ attẽditis in corpe meo · attẽdite & videte si similis dolor non est in corde vestro · trãsitis a vobis ad me · retransite a me in vos & in me · Nolite flere sup me sed sup vos · videt̃ ille dolor quẽ transitis & nõ attẽditis magis esse flendꝰ qꝫ dolor meus. Hec nobis de cruce tua clamas o bone iesu · et si non verbis · tamẽ ipa re fecisti michi de corpore tuo speculũ anime mee · In domo ergo principis sacerdotũ velata facie collaphizaꝝ xps. quod enim xps in publico · ego patior in occulto · & quod ille foris a mistris caiphe · ego intus a nequitijs sathane · Clamidẽ ei coccineã hoc est vestimentũ tinctuz sanguine circũdant · cũ ꝓpter crudelẽ vite sue sanguinolentiã a plerisqꝫ honorat̃ et circũdat̃ · Vnde & plectẽtes coronã de spinis ponũt sup caput eꝰ cũ de rapina paupum spineas ei diuitias coaceruãtes · caput eius ad regnũ elatõnis efferũt · Aue rex iudeorꝫ · Quid sup̃bis terra et cinis · quid veste nitida gloriaris · Subter te sternet̃ tinea · & oꝝimẽtũ tuũ vermis · Hec tua vestis est · illuserũt tibi q̃ clamide coccinea circũdederũt Sic antiochꝰ & domi ci natalis hostis herodes alienis vestibus depoitis in suis vermibus expirarũt · ·XXVIII·

¶ De susceptõne dextri latronis ·

REdi ad corꝰ tuũ tãdẽ aliquãdo · redi vetꝰ adam · vide vbi & quõ te requisiuit · et iuenit nouus adã · Quis em̃ latro ille vbi adã fuit · imo non latro sed martir & ꝓfessor · Necessitatẽ em̃ ꝑuertit in voluntatẽ · & penã cõmutauit in gloriã · & crucẽ in triumphũ · Tu petrꝰ i cruce fuisti · & petrus in domo caiphe latro · Latro fuit quãdo latebat ãte ꝓfessionẽ · iustus autẽ post oratõnem · Quid em̃ orauit Memẽto mei domine dum veneris in regnũ tuum · O magna fides · orat ꝑ futuris non ꝑ ꝑsentibus · Non vult de cruce ꝺponi sed i regno xpi reponi · O cor ꝓtritũ & humiliatũ quid minus vel humilius ꝓtuit orare qꝫ vt vl' sui memor esset · Memẽto mei · mei inqꝫ indigni · peccatum meũ contra me est · ꝓfundor oculos meos ad te leuare · Malum coram te feci · tũ me tibi celare volui · latro sũ anime mee Homicidiũ qõ feci volui occultare · sed malũ coram te feci memẽto mei · Miserere mei secũdum magnã misericordiã tuã · Video em̃ in te magnã et tuã · hoc est ꝓtentẽ misericordiam que te michi ad mei ꝑsimilẽ ꝓdescẽdere fecit miseriã · Ego quidẽ digna recipio factis · tu aũt qõ fecisti · Video te michi in pena similẽ · quẽ in actu video tã dissimilẽ · Non potuisti me longius sequi A summo celo egressus de vtero virginis specõsꝰ forma ꝓcessisti · et mecum pendes in ligno. Quis huc te adduxit · Sola misericordia · Scõm hãc misericordiã tuaz miserere mei deus · Sed in quo te cognoscã misereri · In hoc quia imaginẽ meã in te video similẽ · & hãc eandem mecũ miseriã pati Quid ergo restat nisi vt sperem · Ergo memẽto mei · vadis ad regnũ tuum implesti negotiũ tuũ · Ad hoc venisti vt me reducas tecũ · Tecũ ire ocupisco · et ꝑ hoc amarissimã mortẽ pati nõ otremisco · Quomõ ergo otremiscerẽ · vbi te mecũ esse viderẽ · Etiaz si ambulauero i medio vmbra mortis · nõ timebo mala qm̃ tu mecũ es · Aut quõ erubescerem qꝫ te dominũ celi portare viderẽ · Qui em̃ portat crucẽ tuã portat gloriã tuam · & qui gloriã tuam portat · portat te · Portantẽ aũt te · tu portas sup humez tuũ Humerus tuꝰ altus est · fortis est · pingit vsqꝫ ad patris ꝺsessum sup omnẽ principatũ · & potestatẽ & virtutem · Illuc reducas ouem centesimã · illuc deduces ouem ioseph · Vade iã secura ouis ioseph xps te portat sup humez suũ · Fortis est humerus eius noli timere · altus est noli ad ima respicere · qz nemo mittẽs manũ suũ ad aratrũ ꝛc̃ · XXIX·

¶ De cruce nõ timẽda sed amplectẽda ·

GRaue iugum sup filios ada Si essez filiꝰ noui adã · leue iugum portarẽ · Quid est onus graue · Talentũ plũbi Et quid est onus leue · Crux xpi · Mira res · Nichil formidolosius homini qꝫ crucẽ pati · Sed quare timẽt crucem homies · quia latrones sunt · Crux equa lance iudicat & remunerat · hinc nocentes · illinc innocẽtes · Ideoqꝫ impijs formidolosa · pijs aũt sup oĩa ligna padisi gratõsa · Nunquid em̃ xps crucem timuit · nunquid petrus · nnnquid andreas · imo et adopta uit · Exultauit em̃ vt gigas ad curzendã viã · Et desiderio inquit desiderauí hoc pascha mã · vo · ꝛc̃ · Meus inquit cibus est vt faciã volũ · pa · m et volũtas patris mei est vt calicem eius bibam In cruce ergo pascha mãducauit · quia ascendit in palmã et collegit fructus eius · Cum exultatꝰ inquit fuero a tra oĩa trahã ad me · Que oĩa · celũ terrã et iferos Traxit ad se patrẽ · quia clamor eiꝰ intreiuit in aures eius · et otremuit terra · et petre scisse sunt et monumẽta apta sunt · quia vocez filij dei audierũt Sic mediatoz dei et hominũ medius inter celuz et terzam pascha mãducabat · et fructus arboris vndiqꝫ colligebat · quos in corpus suũ trajiciebat · qz ꝓfluebant oĩa ad arborem vite que erat in medio padisi · Restincta em̃ erat framea que viam iterclusserat. Quis ergo amplius crucem timeat · Vere q̃ crucem timet ipe sibi testis est qꝫ adhuc latro est · In cruce pendet oĩs fructus vite · quia ipa est arboz vite in medio padisi · Ipa est mestoz cõsolatõ esurientiũ ꝛfectõ · ꝓfectoz gloriatõ · Circũire possum domine celũ et terrã · mare et aridam · et nusqꝫ te inueniã nisi tantũ i cruce · Ibi dormis · ibi pascis ibi cubas in meridie · Crux em̃ tua fides est. Cuius latitudo caritas · longitudo lõganimitas · altitudo spes · ꝓfundũ timor · In hac cruce te inuenit · quicũqꝫ te inuenit In hac cruce anima suspentiẽ a terra et dulcia poma de ligno vite decerpit · In hac dño suo adherens dulciter decantat · Susceptor meus es tu · gloria mea et exaltãs caput meũ · Nullus ergo te querit · nullus inuenit nisi crucifixus ·

·XXX· De aptione lateris chr̃isti qđ fa
ctum est hostiũ pdisi·

APeri nobis dñe hostiũ lateris tui quod
est in arca tua·vt introducas nos cũ mũ
dis aialib? septena & septẽa· Tu es em̃
verus noe quẽ solum inuenit deus pater iustũ co
ram se· Tu cognoscis oues tuas & ille te·qa sunt
animalia munda septena & septena·qui septifor=
mis gratia et opibus lucis sabbatũ ex sabbato ade
pti iam digni sunt octaue cõscribi·qui numer? tm̃
in arca saluatus est·Introduc etiã nos ad te p ho
stium lateris tui qđ est fides ecclesie· & claude ho
stium aforis· donec ptranseat iniquitas· Et cessan
te diluuio·itez nobis apias hostiũ nõ iã fidei sed
speciei· Hostiũ contra hostiũ·qđ ī montis edificõ
pphete monstratũ est·Itez tam̃ et fenestrã habes
in arca p quã dilectus mittit manũ suam et colum
bam suã excitat. Surge inquiẽs amica mea· sponsa
mea·colũba mea & veni·& cũ euolat p? te vt app̃
hendat te·tu effugis et ascẽdis sup cherubim·et vo
las sup pennas ventoz· vt nõ inueniat pes colum
be tue solidũ quid de te vbi requiescat · nisi iterũ
ad arcã tuã reuertaẽ·& tu manu app̃hensam itez
in sua mansiuncula reponas · Tutius est in porta
fidei interĩ pstolari et quiescere· qp̃ te nimis et fru
stra insequẽdo in aquas diluuij intrãsmeabiles te
cidere & submergi. Da michi portõem in terra vi
uentiũ ī sepultura pegrinoz in agro achelocmach
qui in pcio magno sanguĩs tui emptus est· Ibi em̃
sepulti sunt omẽs patres nostri qui sup terrã hãc
aduene fuerũt et pegrini. Ibi abrhaam nec sine pre
cio sanguinis xp̃i gratis sep seip̃m saluandũ credi
dit·nec bonũ sibi estimauit esse si in sepulcris mũ
di sepulcris habitaret· Seo vbi. In spelũca dupli=
ci· vbi spes bonoz opum & amoz ptemplatiue re
quiescit· ·XXXI· De misterio sepl'tu
re eius et ascẽsionis·

IN lectulum salomonis sexaginta fortes
ambiũt·oĩs tenentes gladios et ad bel
la doctissimi· Lectulus tuus hiesu chri=
ste sepultura tua est in qua sabbato requieuisti ab
oĩi ope qđ patrasti· Est aũt monumentũ tuum ī
orto nouũ et in petra excisum·quia amica tua fi=
lis anima ortus pclusus est·& quotidie renouaẽ ī
agnitõne tua·& solidaẽ in petra amoris tui conse
peliẽs seip̃am tibi in interiorẽ secreto cubiculi tui·
Ibi te ambiũt fortes doctissimi·nõ solũ carnis ille
cebras· sed etiã potestates aereas·nocturnosq; ti
mores abigere· Duplex spũs duplo clamat· pater
mi creator·pater mi reformator·curr? israhel et au
riga eiꝰ· Portas regis sustimes & gubernas· Ecce
sublatus es amplius te non videbit tuus heliseus
Remansit tamen ei palliũ tuũ in memoriã tui vt p̃
sentia absentie tue dolorẽ semp eius & augẽdo le
niat·& leniendo augeat· Hoc sacramentũ nominis
tui qđ sumimus in tui pmemoratõem donec veniaꝰ
palliũ tuũ est caro tua qua vestitus ad nos pcessi
sti·& latuisti quidẽ pfidos· sed fidelibus tuis teip̃z
ostendisti·sicut & vsq; hodie sub hoc pallio abscõ
dita est maxima fortitudo tua· O fortissime sanctõ
quã dilectõnem nõ diligẽti te ad ultimũ nõ celasti
vt inimicã verteres in amicã· Intm̃ amasti mulierẽ
non amantẽ· sed psequẽtem te· vt pter amorẽ eiꝰ
sapiẽtia tua stulteſceret·& fortitudo tua infirma
reẽ·sed qđ stultum est dei sapienti? factũ est hoĩ
bus. ·XXXII· De viatico corpis xp̃i
quo suos ad vitã trãsduxit·

GRadere nunc etiã nobiscũ domĩe ne dẽso
lemur et tristemur in via hac qua ambu
lamus· Que est aũt nubes que p̃cedit re
ros israhelitas nisi sanctissimũ et verissimũ corp?
tuũ qđ in altari sumim? in quo nobis velaẽ altitu
do diei imensitas maiestatis tue. Cuius & calorez
et splendorẽ mortalis infirmitas sustinere ñ posſz
nisi mediatrix nubes interposita et ardorẽ suparz
desup·& tutã subtus viã p̃monstraret· Hãc nubez
totus exercitus tuꝰ exequiẽ· Domine rex sabaoth·
Qui aũt nõ sequiẽ eã in tenebris est & in tenebris
ambulat. & nescit quo vadat· Relucet em̃ de hac
nube semita que ducit ad vitam·semita hũilitatis
& patientie· semita mãsuetudinis et misericordie·
Et quidqđ humano generi p incarnatõnis tue mi=
steriũ reuelare dignatꝰ es· Relucz nobis ex hac lu
ce legis & pphetie gloria·qm̃ moyses & beyas te
cum appuerunt in monte· sed nubes lucida obum
brauit eos Necip̃i em̃ sicut et nos sine tua ptectõ
ne saluari potuissent Columna vero ignis p no=
ctẽ spũssanctꝰ est·qui sup apostolos in igneis lin
guis apparuit·qui cecitatis nostre caligiẽ illuiat
& sursum erigit nos vt sapiamus ea que surſũ sũt
nõ que sup terrã·nubes ergo p diẽ· et colũna ignis
p noctẽ·quia & caro tua diumitatis estũ nobis tẽ
pat·et spũssancti lux tenebras mẽtis nre illustrat

·XXXIII· Oratõ ad ip̃m vt de flumínibus
egipti nos educat·

SIbila dñe huic misere immũde peccatrici
anime mee·vt spũs tuus bonus deducet
me in viã rectã· vt vadã ad excelsam &
montuosam pmissionis terrã· que de supioribꝰ su
is irrigaẽ·& de celo pluuiã expectat· nõ sicut era
egipti·quã fluuius de terra ebulliẽs totam coopit
Non est em̃ mons oppositus·nõ est aliquod obsta
culũ ocupiscentijs egipti· sed sicut de terrena mẽ
te ebulliũt sup deiectã anime sup̃ficiẽ sine mora ꝺ
currũt· Habet aũt·vij·bestia fluuiꝰ egiptius q̃ de
vno capite·i·de sup̃bia deriuaẽ Horz extremũ in
telligiẽ luxuria carnis de qua muſce nascunẽ immũ
dicie semp amatrices· Nec istã despicit supabũ dã
tia gratie· sed sibilat et vocat eã de extremo flumi
num·et iũgit api que erat in terra assur· Apis vir
go est·sed q̃diu est in terra assur·hoc est elatõnis
mel non põt opari· Sola rep̃missionis terra lacte
et melle fluit· Sibilante ergo gratia musca et apis
ueniũt·et similis requiescũt in torrentibꝰ vallium
In illis et apis de sup̃bie·et musca de luxurie sordi
bus emundaẽ Torrẽtes valliũ discipline sunt hu
militatis Torrentes quare quia siquis merorꝰ·siqua
grauitas est in corrigẽtis vicijs·cito p̃tercũt· Vñ
mulier cum p̃it tristiciã habet zẽ· Nã labor vertiẽ
in amorem·et tediũ in desideriũ · et amaritudo in
dulcedinẽ·sicq; de torrentibus valliũ·pficiunt ad
cauernas petraz· Petre firmissimi atq; fortissimi
in fide patres sunt·in quoz passionibꝰ veluti suis
exemplaribus musca et apis quasi colũbe mdificã
tes redescũt· Vñ ñ cessat manꝰ eoz·ñ cessat pes·
sed in oĩbꝰ frutectis bonoz opum iugiẽ exercita
re·sic demũ ad ptemplatõnis foramĩa pueniũt·hec
sunt opera tua domĩe hiesu·quia sunt bona valde

XXXIIII Exemplũ in magdalena quaz
de p̃dictis flumínibꝰ eduxit·

SIc mariemagdalene si bilasti de qua non
vnũ sed·vij·egipti flumina eiecisti· Intra
uit inter epulas discumbentiũ · cucurrit
ad pedes hiesu·effũdebat sup eos torrẽtes lacmaz

Tu vero vbi affect⁹ vehemẽtioz incãduit·et velut carbo imbze lacrimaz respsus·fortius exarsit· Videres ab illa sacratis vestigijs crebza & isatiabilia oscula infigi· Videres effuse vnctõis suauitate totã domũ impleri· Quid igiẽ illa nisi in torrẽtib⁹ valliũ requiescebat·de qua tot & tanti gratie torrentes effluebãt· Vnde etiã dimissis ei peccatis mltis quia multũ dilexerat·iam sicut colũba q̃ lacte est lota residebat ad pedes hiesu iuxta fluẽta pleissima·cum quidẽ sozor eius martha satageret circa freqẽs misterium· Quid memozẽ de sepulture ofsicõ qđ p̃uenit de pedib⁹ ascendẽs ad vnctõem capitis· cũ in eam fremeret illud auaricie sepulcruz fetens odozem pietatis ferze non sustinẽs· Nõ potuit amoz tãt⁹ xp̃o etiã moziẽte mozi·fugientibus & latẽtibus viris·hoc est apostolis· mulier imperzita stabat ad monumentũ plozans· Non habebat viuũ· & tota sup mortuũ ardebat·quo plus ꝺ manibus & oculis auferebaẽ·eo ardenti⁹ animus insequebaẽ· Si fieri posset p redimẽdo cozpoze sepulcrũ lacrimis implesset·puersa retrozsum vidit hiesum stantẽ & nesciebat quia hiesus est O pium o delectabile pietatis spectaculũ· Ipe qui queriẽ & qui desideraẽ. & occultat se & manifestat· occltat se vt ardentius requiraẽ & requisitus cũ gaudio inueniaẽ·inuentus cũ solicitudine teneaẽ·et tẽtus nõ dimittaẽ·donec ip̃e in amoris sui cubiculo mansionẽ facturus introducaẽ Hac em̃ arte sapiẽtia ludit in orbe terzaz & delicie eius esse cũ filijs hominũ Data est tibi domine hiesu omis potestas in celo & in terza· Tu es quasi tenerzim⁹ ligni ver mid'us·qui virginaliter edit⁹ humilitate & caritate tua omnẽ p̃foras duriciã vno impetu spũs tui octingẽtos interficiẽs principes malicie.

·XXXV. De modo & causa diligẽdi deũ Idẽ in libzo de diligẽdo deũ·

Vltis audire a me quõ diligend⁹ sit de⁹ Et ego·causa diligendi deum·deus est· Modus·sine mõ diligere· Ob duplicem siquidẽ causam dixerĩ deũ esse diligendũ p̃ꝓ seip̃z siue q̃ nichil iustius·siue quia nichil diligi potest fructuosius· Duplicẽ quidẽ parit sensum cũ queritur de deo cur diligend⁹ sit. Dubitari nãqz potes quo suo merito·an quo nostro sit cõmodo diligendus· Ergo si meritũ dei queraẽ illud est p̃cipuum quia ip̃e prioz dilexit nos. Dign⁹ plane vt reamet̃ur·p̃sertim si aduertaẽ quis quos· quantũ ue amauit· Dilexit ergo deus & gratis inimicos· Sz quãtum·sic deus dilexit mundũ vt vnigenitũ daret· Et paulus qui p̃prio ait filio non pepcit·sed p̃ nobis oñibus tradidit illũ· Ip̃e quoqz filius p̃ se ait· Maiozẽ inquit caritatẽ nemo habz vt a·s·po· quis zẽ· Sic meruit iustus ab impijs·summ⁹ ab infimis oñipotens ab ifirmis amari· Sed dicit aliquis· Ita quidẽ ab hominib⁹·sed non ita ab angelis vez est quia necesse non fuit· Ceterũ qui hominib⁹ subuenit·in tali necessitate seruauit angelos a tali necessitate· Et qui omnes diligẽdo dedit ne tales remanerent·dedit angelis ne tales fierẽt· Quib⁹ hec palam sunt·palam arbitroz esse· & cur diligẽdus sit· hoc est vnde diligi mereaẽ· ·XXXVI·

Qualiter ip̃e diligi mereẽ etiã apud infideles·

Quod si infideles hec latẽt deo tamen in p̃mptu est ingratos ofundere inumeris beneficijs suis·humano siquidẽ & vsui p̃stitis·& sensui manifestis· Nempe quis alius ammiistrat cibũ vescenti·cernẽti lucẽ·spirãti flamẽ Querat aũt homo emm̃ẽtioza bona sua in ea parte sui qua p̃emmet ibi·s·in anima·que sunt dignitas sciẽtia·virtus· Dignitatẽ in homĩe libez dico arbitriũ·in quo ei datum est ceteris animãtibus non solum p̃minere·sed etiã p̃sidere Scientiã vero qua eandem in se dignitatẽ agnoscat·nõ a se tamẽ esse Pozro virtutẽ qua subin de & a quo est inquirat· non segniter·et teneat fortiter cũ inuenerit Itaqz gemiñũ vñquodqz hoz triũ apparz· Dignitas ergo sine sciẽtia ñ p̃dest Illa vo etiã obest si vtus ꝺ fuerit·habere etem̃ qđ habere te nescias quã gl'iam habet· Pozro noscere qđ habeas·sed qz a te nõ habeas ignozare habet gloziã sed nõ apud deũ· Apđ se aũt gloziãti dicit apostolus Quid habes qđ non accepisti· Qui gloriaẽ ait in dño glozieẽ·hoc est ĩ veritate· Veritas quippe domin⁹ est· Vtrũqz ergo necesse est vt scias·quid sis & q̃ a teipo nõ sis· Ne videlicet aut oñino nõ glozieris·aut inaniter glorieris· Deniqz si non cognoueris inquit te·egredere· Cum dignitate em̃ sciẽtia opus est et virtute q̃ vtriusqz fructus est: p̃ quã ille inquiriẽ et teneẽ·q̃ omniũ auctoz & datoz merito glozificeẽ de oñib⁹ Alioquin sciens & nõ faciẽs digna·multis vapulabit· Quis item vel impius putet aliũ eius que in anima splẽdoz humane dignitatis auctozẽ p̃ter illũ qui dixit· Faciamus hominẽ ad ima· & si·n· Quis aliũ sciẽtie largitozẽ existimet· nisi ip̃m qui docet hominẽ sciẽtiã· Quis rursus munus sibi aliunde virtutis aut putet datũ·aut impetret dãdum q̃ꝑ ꝺ manu domini virtutũ· Mereẽ ergo amari·p̃pter se ip̃m deus·etiã ab infideli· qui si nesciat xp̃m· scit tamẽ seip̃m·p̃de inexcusabilis est oñis homo etiã infidelis si non diligit deũ toto cozde·tota anima· & tota virtute sua· Clamat quippe ei virt⁹ inata & cognata ratõni iustitiz·quia ex se tota illũ dilige debeat· cui totũ se debere non ignozat.

·XXXVII· Q̃ multomagis fideles tenenẽ eũ diligere·

Facile p̃inde plus diligũt·qui se amplio⁹ dilectos intellexerũt Quibus aũt mim⁹ donatũ est·minus diligũt· Iudeus sane paganus nequaq̃ talibus aculeis excitaẽ amoris q̃ lis ecclesia expiẽ que ait· Vulnerata caritate ego sum· Et rursum· Fulcite me flozibus·stipate me malis· quia amoze langueo· Cernit regẽ salomonẽ in diademate quo cozonauit eũ mater sua· cernit vni cum patris crucem sibi baiolantẽ·cernit cesum & pputũ deũ maiestatis· cernit auctozẽ vite et gl'ie clauis pfixum·p̃cussum lancea·o p̃pbzijs saturatũ tandẽ dilectã animã ponentẽ p̃ amicis suis· Cernit hoc·et suã ip̃ius magis animã gladius amoris trãsuerberat et dicit Fulcite me flozib⁹·stipate me malis·quia amo·lan· Hec sunt quippe mala punica que in ortũ introducta dulcius sponsa carpit ex ligno vite·et celesti pane p̃priũ mutuata sapozem colozẽ a sanguine xp̃i· videt deinde mortẽ mortuã et mortis auctozẽ triumphatũ· Videt de inferis ad terzas·a terzis ad supos captiuã duci captiuitatẽ vt in nomine hiesu oñe genu flectaẽ· Itaqz generatõ que non direxit coz suũ·et non est creditus cum deo spũs eius·sed magis sperãs in ĩcerto diuitiarum· Verbũqz modo crucis dedignaẽ audire ac memoziã passionis eius ducit onerosam·qualiẽ illius pondus in p̃ntia sustinebit· Ite inquiet maledicti zẽ· Sup quẽ ceciderit lapis iste steretur· At vo generatõ rectoz benedicetur· Nõ potestis o mihi seruire mãmone simul et gloziari in cruce domini

noſiri hieſu xp̃i·et ſpare in pecunie theſauris· P?
aurũ ab ire·& guſtare quoniã ſuauis eſt dñs· P?o
inde qm̃ ſuauẽ in memoria non ſentitis·aſpum p=
culdubio in pñtia ſentietis· Ceteruꝝ fidelis anima
& ſuſpirat pñtium inhianter· & memoria requie=
ſcit ſuauiter·& donec ydonea ſit·revelata facie vi
dere faciem dei & gloriã ſpeculari ĩ crucis ignomi
nia gloriaẽ· ·XXXVIII· ¶Q? conſideratõ paſ
ſionis eius debet eſſe fomes dilectõnis·

Vid nãqꝝ facit aliud conſiderata tanta &
tã inaudita miseratõ·tam gratuita ita vt
ſit p̃bata dilectõ·tã inopinata dignatõ
tã inaudita mãſuetudo·tã ſtupẽda dulcedo· Quid
inq̃ hec oĩa faciãt diligẽter cõſiderata·niſi vt cõ
ſiderãtis animũ ab omni penitus p?auo vẽdicatũ
amore ad ſe mirabiliter rapiãt·vehemẽter afficiãt
fac ãtqꝝ p̃ ſe cõtemnere queqꝝ niſi in ꝓemptu ho
rum appeti nõ p̃nt·nimiꝝ p̃inde vngentoꝝ ĩ odo
re hoꝝ ſponſa curꝛit alacriter·amat ardẽter et pa
rum ſibi amare ſic amata videẽ·cũ ſe totã ĩ amorẽ
p̃ſtrinxerit·Nec in merito·Quid em̃ magnũ tanto
& tanti reconpenſaẽ amori·Si puluis exiguus to
tum ſe ad reamandũ collegerit·quẽ illa nimiruꝝ
maieſtas in amore p̃ueniẽs tota ĩ opus ſalutis ei?
intenſa cõſpiciẽ Sic em̃ deus dilexit mundũ vt ſi·
ſ· vni· daret·Deniqꝝ ſi totũ me debeo p̃ me facto
quid addã iam p̃ refecto & p̃ facto hoc mõ· Nõ
em̃ facili? r̃fectus q̃ factus·Siquidẽ de omni qđ
factũ eſt dixit·& facta ſunt·In me autẽ reficiẽdo
& dixit multa·& geſſit etiã mira & ꝓtulit dura·
nec tm̃ dura·ſed etiã indigna·Quid ergo retribuã
dño p̃ omnib? que retribuit michi In primo ope
me mihi dedit·in ſecũdo ſe·& vbi ſe dedit·me mi
chi reddidit· Patre ergo & redditus me p̃ me re
beo & bis debeo Quid aũt domĩo retribuã p?o ſe
Nam et ſi me milies repẽdere poſſem·quid ego ſuꝝ
ad deum. Vide ergo quõ immo q̃ ſine modo a no
bis deus amari meruerit·qui vt paucis (vt dictũ
eſt) repetã·p?ior p̃e dilexit nos·tantus & tantũ
& gratis tãtillos & tales·Deniqꝝ cũ dilectõ que
tendit in deũ tendat in ĩmenſum·quia infinit? eſt
deus·quiſnã queſo debeat eſſe noſtri amoris finis
vel modus·Diligã te domĩe fortitudo mea ·domi
nus fir·m·& r·m·& l·m·Et meũ quidqđ amabile
et optabile dici põt· Diligã te p̃ dono tuo et mo
do meo·mm? quidẽ iuſto·ſed plane p̃ poſſe meo
Impfectũ me. vi·o·t· Sed tm̃ in libro tuo omnes
ſcribenẽ·qui qđ poſſunt faciũt.& ſi qđ debẽt non
poſſunt· XXXIX ¶Quo fructu debeamus
ip̃m diligere·

Vne quo noſtro cõmodo diligendus ſit
videamus·Nõ em̃ ſine p̃mio de? diligiẽ
& abſqꝝ intuitu p̃mij ſit diligẽdꝰ? vacua
nãqꝝ vera caritas eſſe non poteſt Hec tm̃ mercena
ria eſt quia nõ querit que ſua ſunt·Affect? eſt nõ
ꝓtractus·ſponte afficit et ſpontaneũ facit·Verus
amor ſeip̃o ꝓtentus eſt.habet p̃mium ſed id qđ a
matur·Nam quidqđ p̃ter aliud amare videaris·
id plane amas quo amoris finis p̃tendit·non p qđ
tendit·Verus amor p̃mium nõ requirit ſz mercẽ·
p̃mium ſane nec dũ amãti p̃ponit·amanti debeẽ·p
ſeuerãti reddit·Extreme demẽtie eſt ea ſemp̃ appe
tere que nunq̃ nõ dico ſatiẽt· ſed nec appetitũ tẽ
pent·dum quidqđ taliũ habueris·nichilomin?·nõ
habita ꝓcupiſcas·ſempqꝝ anim? non minus anxie
cupiat que đ ſunt·q̃ q̃ aſſunt lete poſſideat. Quis
em̃ obtineat vniuerſa· Sic directo tramite volun=
tas puerſa ꝓtendit ad optimũ feſtinat ad id vnde
impleri poſſit·immo his amfractibus ludit ſecum
vanitas·mentiẽ iniquitas ſibi·Si illud ap̃hendere
re vis quo ap̃henſo nichil amplius velis quid tẽ
ptare opus eſt ꝛc̃·Curris p̃ devia et lõge ante mo
reris q̃ hoc circũitu pueniaſ ad optatũ·hoc ergo ĩ
circũitu impij ambulãt naturaliter appetẽtes vnđ
finiãt appetitũ·et inſipiẽtes vnde fini appinquent
rez magis ſpecie q̃ actore dilectati p?? vniuerſa
pcurrere·et de ſingulis cupiũt expiri q̃ ad vniuer
ſitatis dominũ curent puenire.et quidem puenirẽt
ſi quãdoqꝝ voti ꝓpotes effici poſſent. vt oĩa·ſ·
p̃ter vnũ p?incipiũ omniũ aliquis obtineret Ea nã
qꝝ cupiditatis ſue lege qua in rebus ceteris nõ ha=
bita p̃habitis eſurire·et p̃ non habitis habita faſti
dire ſolebat· mox oĩbus que in celo et que in ter
ra ſunt obtẽtis et ꝓemptis·tandẽ ad ip̃m pculdu
bio curꝛeret·qui ſolus deeſſet oĩm de?· P?o ibi
quieſceret·quia ſicut citra nulla quies reuocat·ſic
vltra iam nulla inquietudo ſolicitat Diceret p̃certo·
michi adherere deo bonũ eſt·Quid em̃ michi ẽ
in celo ꝛc̃· Deus cordis mei·& p̃s mea deus imeter
num Sic ergo ad id quod optimũ eſt·quiuis cupi
dus pueniret·ſi ante quod citra cupit aſſeq̃ poſſꝝ
Verũ quoniã id oĩmo impoſſibile p̃ſtruit et vita
breuioꝝ·et virtus infirmioꝝ & cõſoꝛs inumeroſioꝝ
longo itinere & caſſo labore deſudat·iuſtus autẽ
non ita·Audiẽs quippe vitupatõem multoꝝ ꝓmo
rantiũ in circũitu regiã viã eligit·nõ declinans ad
dextrã neqꝝ ad ſiniſtrã·Nam ſemita iuſti recta eſt
ꝛc̃· Verbũ abbreuiatũ et abbreuiãs eligit nõ cupe
quecũqꝝ viderit·ſed vẽdere oĩa que habet ꝛc̃· Ve
rum eſt itaqꝝ quod dixi cauſa diligendi deũ·deus
eſt· Nam & efficiẽs & finalis· Eius em̃ amor nr̃m
& p̃pat et remunerat Bonus es domine aie querẽ
ti te·Quid ergo inuenienti·Sed hoc miꝝ eſt q̃ ne
mo querere te valet·niſi qui p?ius inuenerit·

·XL· ¶De quattuoꝛ gradibus amoris·

Et aũt amor carnalis quãdo ante omnia
diligit homo ſeip̃m p̃ter ſeip̃m·Nondũ
quippe ſapit niſi ſeip̃m quia p?ius quod
animale eſt deinde quod ſpũale Nec p̃cepto induci
tur·ſed nature inſeritẽ·Nemo em̃ carnẽ ſuam odio
habuit·ſed huiuſmodi hominẽ deus tribulatõibus
exercet·Alto ſalubriq̃ conſilio·vt cum homo ꝺfece
rit et deus ſubuenerit·Carnalis homo qui p̃ter ſe
nemiẽ diligere nouerat·etiã deũ ſaltẽ p̃ter ſeip̃ꝝ
amare incipiat·Ex occaſione aũt frequentiũ neceſ
ſitatum deum neceſſe eſt crebris interpellatẽ nib?
ab homine frequẽtari·frequentãdo guſtari·guſtã
do p̃bari quoniã ſuauis eſt dominus·Ita fit vt ad
diligendũ deum pure plus iam ip̃ius alliciat guſta
ta ſuauitaſ·q̃ vrgeat noſtra neceſſitas Sicqꝝ exem
plo ſamaritanoꝝ dicentiũ mulieri· Iam nõ p̃ter
tuam loquelã credimus ꝛc̃· Et nos carnem noſtraꝝ
alloquẽtes merito dicamus Iam nõ p̃ter tuam ne
ceſſitatem deum diligimus· Ipe em̃ guſtauim? &
ſcimus quoniã ſuauis eſt dominus· Sic amat qui
dicit Confitemini dño q·bo·ꝛc̃· Qui em̃ domino
confiteẽ non quoniã ſibi bonus eſt ſicut ille đ quo
dicit·Confitebitur tibi cũ benefeceris ei·ſed quo
niã bonus eſt·hic vere diligit deũ p̃ter deum &
non p̃ter ſeip̃m· Iſte eſt tercius amoris gradus·
Felix qui meruit vſqꝝ ad quartũ p?ingere quaten?
nec ſeip̃m homo diligat niſi p̃ter deuꝝ·vt amore
diuino debriatus animus oblitus ſui·factuſqꝝ ſibi
ipſi tanq̃ vas p̃ditũ totus p̃gat in deũ·et adherẽs

teo vnus cum eo spūs fiat et dicat · Defecit caro mea & cor meū ⁊c̄ · Siquidē ex mortalib⁹ quispiā ad illud raptim interdū & ad momentū admittit̄ subito diei malicia pturbat corpus mortis aggra uat necessitas carnis solicitat · Heu redire in se re cidere ī sua ꝓpellit̄ & miserabiliter exclamare · Do mine vim patior ⁊c̄ · Infelix ego homo ⁊c̄ · Oportet aūt nos in hunc affectū quādoq; transire · vt quō deus omnia voluit esse ꝓp̄t semetipm · sic nos quo q; nec nosi pos nec aliquid aliud fuisse vel esse ve limus · nisi eque ꝓpter ipm · s · ob solā ipius volūta tem ñ nostrā voluptatē · Quod et quotidie postu lamus in oratōne cū dicimus · Fiat voluntas tua si cut in c · & in ter · ⁊c̄ · O amor sanctus & castus · o dulcis & suauis affectō · O pura & defecata volū tatis intentō · eo certe purior & defecatior · quo in ea de ꝓprio nil iam admixtū relinquit̄ · eo suauior & dulcior quo totū diumū est qō sentit̄ · sic affici deificari est · Quō em̄ stilla aque modica multo in fusa vino ōficere a se tota videt̄ · dū & sapor̄ vini induit & calor̄ · Et quō ferrum ignitū & candēs igni simillimū fit ꝓp̄ria forma exutum · & quō solis luce pfusus aer in eandē transformat̄ lumīis clari tatem · adeo · vt nō tam illuminat⁹ q̄m ipm lumē es se videat̄ · sic omnē tunc in sanctis humanā affectō nem quodā ineffabili modo necesse erit a semetipa liquescere · atq; in dei penitus trāsfundi voluntā = tem · Alioquin quō deus omnia in oīnibus erit si ī homine de homīe quicq̄ superit · Tunc itaq; facile summū gradū obtinebit · cū in gaudiū domini sui ꝓmptissime & auidissime festinantē nulla iā carnis illecebra retardabit · nulla molestia pturbabit ·

·XLI· Qualiter ad summū gradū sancti proficiunt ·

DVtamusne sanctos martires hanc vl' ex parte assecutos ī illis adhuc victoriosis corpibus cōstitutos · Magna ꝓfus vis amoris illas animas introrsum rapuerat · q̄ ita cor pora sua foris exponere & tormenta ptemnere va luerūt · At pfecto doloris acerbi sensus non po tuit nisi turbare serenū · & si non pturbare Quid aūt iam solutis corpibus si qō non negat̄ sua cor pora recipe deliderāt & spant · liquet eas necdum a seipis penitus īmutatas · Quibus cōstat necdū penitus deesse de ꝓprio que vel modice reflectat̄ intentō · Itaq; ante repatōnem corpum nō erit ille defectus animor̄ qui pfectus & summ⁹ est ipor̄ status ne carnis iam ꝓfortiū spūs nō requirēt et si ne illa ꝓsummaret̄ · Valet itaq; anime diligēti deū corpus suū infirmū valet mortuū valet resuscitatū Primo quidē ad fructū penitēcie · scdo ad requiez postremo ad ꝓsummatōez · Merito ergo sine illo ñ vult pfici qō in omni statu ꝓsentit in bonū subser uire sibi · Deniq; hoc ouiuiū triplex celebrat sapiē tia · laborātes abās · quiescētes potans · regnantes inebriās · Vnde dicit in cāticis · Comedite amici ⁊c̄ · Comedite hic ante mortē in carne mortali · cū labo re qō glutiendū est masticātes · & bibite post mor tem in vita spūali suauissima quadā facilitate qō p cipit̄ celātes tanq̄ post panē doloris vīnū amoris plenius haurire ꝓmissi · nō tamē purū · sed quō sub nomine sponse in canticis dr · Bibi vīnū meū cum lacte meo · Vino em̄ diuini amoris misc̄ etiam tūc dulcedinē naturalis affectōnis · qua resumere cor pus suū ipm̄q; glorificatū desiderat · Estuat ergo iam tunc sancte caritatis potata vino sed nōdum vsq; ad ebrietatē · quia tempat interim ardorē illū lactis huius ꝓmixtio · Ebrietas nāq; solet mentes euertere & imemores sui reddere · At nō sui oblita est ex toto · que adhuc de ꝓprio corpe cogitat susci tando Sed tandē inquit inebriatū in vita immorta li mira plenitudīe exuberātes · Merito carissimi q; caritate inebriati · merito inebriati · quia ad agni nu ptias introducti ·

·XLII· De humi litate & gradibus eius · Idem in libro de gradi bus humilitatis ·

HVmilitas est virtus qua homo verissima cognitōne sibiipi vilescit · Hec aūt cōue nit his qui ascensionis gradibus ī corde suo dispositis de virtute in virtutē · i · de gradu in gradū ꝓficiūt · donec ad cl'tū humilitatis pueniāt In quo velut in sion · i · in speculatōnis culmine po siti veritatē ꝓspiciūt · Etem̄ benedictōnem inquit da · le · ⁊c̄ · Dulcis em̄ et rectus dominus legē dabit · viā humilitatis p quā redeāt ad cognitōem verita tis dat occasionē recupande salutis quia dulcis est non tamē absq; disciplina legis · quia rectus ē · dul cis quia ꝑire nō patit̄ · rectus quia nō punire obli uiscit̄ Hanc itaq; legē qua redit̄ ad veritatē · beat⁹ benedictus p · xij · gradus disponit · vt sicut p · x p̄ cepta legis & geminā circūcisionē in quo duodna rius implet̄ numus ad xp̄m venit̄ · Ita bis · xij · gra dibus ascensis veritas apphendat̄ · Illud quoq; qō in scala illa que in tipo humilitatis iacob mōstrata est dominus innixus apparuit · Quid nobis aliud in nuit nisi quod in culmine humilitatis ꝓstituitur co gnitō veritatis · Dominus quippe de summitate sca le ꝓspiciebat sup filios hoīm vt videret si sit ītel ligens ⁊c̄ · ac requirentib⁹ se clamat dicēs · Trāsite ad me o · q · me · & a ge · m · adim · Et illud · Venite ī quit · Quo · Ad me veritatē · Quo fructu · & ego reficiā vos · Sed que est refectō quā veritas ꝓmit tit · An forte ipa est caritas · Vere dulcis & suauis cibus est caritas · quia fessos alleuat · debiles corro borat · mestos letificat · Iugū deniq; veritatis facit suaue & onus leue · Bonus cib⁹ caritas que media in serculo salomonis describit̄ quia eius suauitas nec insipiētibus ꝓsto est ꝓhibente timore · nec pfe ctis satis est ꝓ abundāti ptemplatōnis dulcedine Hi adhuc a noxiis carnaliū dlectōnum humorib⁹ timoris amarissima · potōne purgādi nondū lactis dulcedinē expiunt̄ · Illi iā auulsi a lacte epulari ab introitu ecclesie glorioſius delectanē solis mediis i · pficientib⁹ ita iā melleas quasdā sorbiciūcdas ca ritatis exptis vt illis interim ꝓ sui celsitudinē ptē ti sint · Primus ergo cibus humilitatis est purgato rius cū amaritudine · Secūdus caritatis ꝓsolatior⁹ in dulcedine · Tercius ptemplatōnis solid⁹ cū for titudine · Bona itaq; via humilitatis qua veritas ī quirit̄ · caritas acquirit̄ generatōnes sapiētie ptici pant̄ ·

·XLIII· De gradib⁹ inquiren di veritatē et primo de misericordia ·

DIxi put potui quo fructu hūilitatis gra d⁹ ascēdere debeāt · dicā vt potero quo ordine ad ꝓpositū brauiū veritatis ꝑducant · Sed quia ipa quoq; veritatis agnitō in trib⁹ gradibus ꝓsistit · ipos si possim breuiter distinguo quatenus ex hoc clarius inotescat ad quē terminū veritatis · xij · gradus humilitatis ptingat · Inqrim⁹ nāq; veritatem in nobis · in ꝓximis · in sui natura In nobis nosmetipos diiudicādo · In ꝓximis · eorum malis ꝑpatiēdo · In sui nacā · mūdo corde ptēplādo Obdua sicut numerū ita & ordinē · Prio te doceat veritas · ipa quare prius in ꝓximis q̄m in sua ꝑbeat

ínquír natura· Postea accipias· cur eã pri? ĩ te q̃ ín pximis querere debeas In numero siquidẽ beati tudimũ quas suo sermone distĩguit· Prius misericordes q̃ mũdicordes posuit· Misericordes quippe ci to ĩ pximis veritatẽ a pphẽdũt dum suos affect? ín illos extendũt dũ sic p caritatẽ se illis resormãt vt illoꝝ bona vel mala sentiãt tanq̃ ppria· Cũ ifir mis ifirmanẽ· cum scãdalizatis vrunẽ· gaudere cũ gaudẽtibus· flere cũ flentibus psueuerũt· Caritate fraterna cordis acie mũdata· veritatẽ delectantur ín sua ptemplari natura· & p eius amore male to= lerãt aliena Qui vero fratrib? se nõ psociãt sz ecõ trario· aut flentibus insultãt· aut gaudentib? dero gant· dum qõ ín illis est ín se nõ sentiũt· quia simi= les affectu non sunt · veritatẽ ín pximis qualiter dephendere possunt. Bene nãqz cõuenit illis illud vulgare puerbiũ· Nescit sanus quid sentiat eger· aut plenus quid patiat ieiunus· Et eger egro· & ieiunus ieiuno quãto pmptius tanto familiarius ppatiunẽ· Sic em̃ pura veritas nõ nisi puro corde videẽ· sic miseria fratris verius misero corde senti tur· sed vt ob alienã miseriã coꝛ miserũ habeas· op tet vt eam prius cognoscas· vt pximi mentem ín tua ínuenias· et ex te noueris qualiter illi subueni as exemplo· s· saluatoris nostri qui pati voluit· vt cõpati sciret· miser sieri vt misereri disceret· nõ q̃ ante misereri nescieret cuius miseri cordia ab eter= no vsqz íneterñũ· Sed qõ natura sciebat ab eterno tempali didicit expimento· Caue ergo ne forte ma um pximi ꝓsideras & tuuz nõ attendẽs mouearis non ad miseratõnem sed ad ĩdignatõnem · nõ ad adiuuandũ sed ad iudicandũ· nõ ad ínstruendum ín spiritu lenitatis · sed ad destruendũ ín spirtui furoris ·XLIIII· ¶ De mãsuetudine·

Oꝛro sicut prius misericordes q̃ mũn= dicordes. sic pri? mites q̃ misericordes pnunciat· Apostolus etiã apte ostendit prius veritatẽ ínquirendã esse ĩ nobis q̃ ĩ pximis Cõsideras inquies teipm hoc est q̃ facilis ad tem ptandũ q̃ pnus ad peccandũ· quaten? ex tui cõsi deratõne miteſcas· sicqz ad succurzendũ alijs ĩ spi ritu lenitatis accedas· Alioquín si monentẽ nõ au dis discipulũ· arguentẽ time magistrũ· Ipocrita ín quit eij̃ce prius trabẽ de oculo tuo ꝛc̃ · Trabes ín oculo grãdis & excelsa supbia ĩ mente est· amoꝛ· s· ppríe excellẽtie Amoꝛ vero sicut & odiũ veritatis iudiciũ nescit· Vnde & legibus humanis statu tuz est ín causis taz ecclesiasticis q̃ secularibus sp̃ales amicos causantiũ nõ debere admitti ad iudiciũ ne fallãt vl̃ fallanẽ amore suoꝝ· Q; si culpã amici tuo iudicõ abscõdit amoꝛ illius aut mínuit· q̃to magis amoꝛ tui contra te iudiciũ fallit· frustra vero sibi de ínfirmitate vel ignorãtia blandiunẽ· Qui vt li= berius peccent libẽter ignorãt vel ínfirmanẽ · Nũ quid & primi martiris lapidatores qm̃ aures suas ptinuerũt p ignorantiã excusabiles erũt Cognosce tur certe domin? iudicia facies qui nũc ignoraẽ mi sericordiã querẽs: ·XLV ¶ De ascẽsu ptẽpla tõnis p gradus humilitatis·

Domine nõ michi veniat pes supbie quia sup= bi expulsi sunt nec potuerũt stare· O q̃ salubrius ad tactũ angeli neruus femo= ris iacob emarcuit· q̃ angeli supbientis mens ĩtu muit· euanuit· ruit · Vtinã & meũ neruũ angelus tangat & marcescat si forte ex hac ínfirmitate ínci piam pficere qui ex mea firmitate nõ po ssum nisi déficere· Nam sufficit michi gratia tua cũ õfecerit virtus mea· Pedem pfecto gratie fortiter figẽs et neruũ qui ínfirmus est leuiter trahens secur? ascẽ dam p scalã humilitatis· donec veritati adherens ad latitudinẽ transeã caritatis· Tũc psallã cũ gra tiarũ actõe & dicam· Statuisti in loco spacõso pe des meos· Sic arta via cauti? strictim ingreditur sicmiro modo ad veritatẽ licet pigrius tñ firmius claudicando accediẽ· Ve michi quia de illa descen di nisi prius leniter & maniter descendissem ĩ ascẽ dendo tãdiu tam grauiter nõ laborassem sed quid dico descendi· Nã fortasse certius cecidi dixerim . nisi forte quia sicut nemo repẽte fit summus· ita ne mo repente fit pessimus sed paulatí descẽdit Cum ergo via descensionis sit & ascẽsionis· & via ad bo num & via ad malũ· Caue malã elige bonã· Si p te nõ potes ora cum pphẽta & dic· viã iniquitatis amoue a me Quomõ· Et de lege tua miserere mei Illa· s· lege quã dedisti delinquẽtib? ín via· id est· derelinquẽtibus veritatẽ· De quibus ego vn? p pter hoc viã veritatis elegi· qua· s· ascẽdã humilia tus vnde supbiendo descẽdi· Ascendã im̃p et psal lam dicens· Bonũ michi dñe quia humiliasti me· Duas videẽ vias dauid ppositisse· sed vnã noueris esse· Ipam tamẽ ad diuersa et diuersis nomib? ap= pellatã· aut iniquitatis ppter descendẽtes· aut vita tis ppter ascẽdentes· vt videlicet si ad veritatẽ re dire cupis non necesse sit viã querere nouã quam nõ nouisti sed notã qua descẽdisti· quatenus rece ptis gressibus tua ipe vestigia sequẽs p cosdẽ gra dus humilitatis ascendas· p quos supbiẽdo descen deras vt qui duodecimus fuerat supbie descendẽ ti· primus humilitatis sit ascendẽti· vndecimus in ueniaẽ scdus· decim? tercius· nonus quart? · octa uus quintus· septim? sext? · sext? septim? · quitus octau? · quart? nonus· tercius decim? scdus vnd cimus· primus duodecim? · Numeratis ergo super bie gradibus ín te ínuentis· ín me recognitis· iam non laboras ín querendo viam humilitatis·

·XLVI· ¶ De primo gradu superbie & secundo·

Primus itaqz supbie grad? est· curiositas quã talibus ídicijs dephendes· Si vide ris monachũ vbicũqz stat· ãbulat· sedet· oculis uagãt· caput erectũ & aures portare suspẽ sas e motibus exteriorís hominis ínteriorẽ ímmu tatum esse cognoscas· vir quippe puersus annuit · oculo· terit pede· digito loquit̃· & ex ĩsolenti coꝛ= poris motu recens anime morbus dephendit̃· quã dum a sui circũspectõne torpescit ín curia sui cu riosam ĩ alios facit· Qui em̃ seip̃am ignorat foras mittit̃ vt eos pascat· Et vere si te o homo vigi= lanter attẽdas. mirũ est si ad aliud vnq̃ ínten das· quo a te curiose recedis· Cui te omittis· Vt qõ au des oculos leuare ad celum qui peccasti ín celum · Terzam ínstuere· vt cognoscas teip̃m· sta ín te ne cadas a te· si ambulas ín magnis & mirabilib? sup te· Iure aũt ín gradibus supbie primum curiositas vendicat sibi locum· que etiã ínuenta est ínicium esse oñis peccati· sed nisi hec citius cohibeaẽ ín le uitatem que scdus gradus est iam cito dilabitur · Monachus em̃ qui sui negligens alios curiose cir cũspicit· dũ quosdam suspicit supiores· quosdam despicit ínferiores· In alijs quidẽ videt qõ ĩuidet ín alijs qõ irridet· Inde fit vt mobilitate oculoꝝ leuigatus animus nulla vtiqz sui cura aggrauatus modo p supbiam ad alta se erigat· mõ p ínuidiam ín ima demergat· In altero nequã· ĩ altero vanus

in vtroq; superbus. ·XLVII· De tercō & quarto gradu.

TErcius gradus est inepta letícia·Monachus enī dum p curiositatē ad animi leuitatem puenit· impatiens sue humiliationis ad ōhilium false ōsolatōnis fugit· Ex illa itaq; pte qua sua sibi vilitas aliena excellētia monstratē restringit curiositatē vt totū se trāsferat in cōtrariam ptem·quatin us in quo ipe videt pcellere curiosius uacet·in quo alter pcellit semp dissimulet· vt dum vitat qđ triste putaē letícia ōtinuet·putes si illum attendas vt sui oblitū aut a culpis ablutū Nunq; enī vel raro audies eū gementē vel videbis lacrimantē·sed in signis scurilitas·in fronte hylaritas·vanitas apparet in incessu·pnus ad iocū·facilis ac pmptus i risu·Sicut enī vesica collecta turgida vento·pūctoq; forata exiguo·si stringiē crepitat cū detumescit·ac ventus egrediēs nō passim effusus·sed strictim emissus crebros quosdā soni tus reddit·Sic monachus vbi uanis scurilibusq; cogitatōnibus cor suū īpleuerit ꝓpter disciplinam silentij non inueniēs ventus vanitatis qua pleni? egrediaē iter angustias fauciū p cachinos excutiē Sepe etiā vultum pudibūdus abscōdit·labia clauđit·dentes stringit·ridet tamē nolens·cachīnat tamen inuitus·Cūq; os suū etiam pugnis obstruxerit p nares adhuc sternutare audiē·At postq; vanitas crescere & vesica grossescere cepit·necesse ē vt āpliori foramine laxato sinu ventositas eructuetur alioquin rumpeē·Sic monachus inepta redundante letícia dum risu vel signis eam apire nō sufficit·in helim verba illa prumpit·En venter meus quasi mustū absq; s·zē·Aut ergo loqueē aut rumpetur·Coartat enī eū spūs vteri sui·Esurit & sitit auditores quib? suas iactet vanitates·Inuēta enī occasione loquēdi si sermo de literis exoriē vetera ꝓferunē & noua·volant sententie·verba resonant ampullosa·ꝓueit interrogantē·non querēti respōdet ipe querit·ipe soluit·& verba collocutōnis ī pfecta pcedit·Cū autē pulsato signo necesse est interrūpi colloquiū ad horā lōgā breue queriē iter uallum·Querit licentiā vt ad fabulas reuertaē p? horā nō vt quempiā edificet·sed vt scientiā iactet ñ curat te docere vl'a te doceri qđ ipe nescit. sz vt scire sciaē qđ 'scit de patiētia·de hul'itate·de ceteris virtutib? plenissime sed vanissime disputat·vt tu·s·si audieris dicas q; ex abundātia cordis os loquitur·Et quia bonus homo ō bono thesauro suo ꝓfert bonū·sic ad ludrica sermo uertiē·In his q; nto assuetior tanto loquacior inueniē dicas si audias os eius riuū esse vanitatis·fluuiū scurilitatis ita vt seueros quosq; & graues animos in leuitatem ducat risus·& vt totū in breui colligā in multiloquio nota iactantiā·In hac enī habes quartum gradum· ·XLVIII· De quinto & sexto gradu & septimo·

QVintus vero sequiē gradus singularitas Turpe ē enī ei qui se sup ceteros iactat si non plus ceteris aliquid agat·p quod vltra ceteros appareat vt dicere valeat· Non sum sicut ceteri hominū· Non tamē melior esse studet sed videri·non melius viuere·sed videri vincere· Plus ē enī sibi blandiē de vno ieiunio qđ ceteris prādentib? facit·q; si cum ceteris septē dies ieiunauerit. Cōmodior sibi videē vna oratiūcla peculiaris q; tota spalmodia vnius noctis·Inter prādendum crebro solet oculos iactare p mensas vt si quē minus ꝑmedere viderit victū se doleat & incipiat ipm sibi crudeliter ꝺtrahere·qđ necessariū victui puiderat īdulgendū plus metuēs glorie detrimētum q; famis cruciatū. Ad oīa denicq; sua strenua? ad ōnia vero piger·vigilat in lecto·dormit in choro·Cunq; alijs psallentib? ad vigilias tota nocte dormitet·post vigilias alijs in claustro quiescentibus solus in oratorio remanet· Cum autem ex his singulariter sed inaniter agit·apud simplicio res eius opīnio excreuerit·dum miseq; beatificant ipm in erzorem inducūt·Credit nāq; qđ audit & quid intendat nō attendit·Obliuiscit intentōnem dum āplectit opīnionē·Quicq; de omni alia re pl? credit sibi q; alijs·ō se solo plus alijs q; sibi·et qđ quid de se laudatū nouerit nō ignorātie aut benī uolētie laudatoris sz suis meritis arrogant ascribit Vnde post singularitatē sextū sibi gradū iure arrogātia vēdicauit·post hanc psumptō inueniē·in qua septimus gradus ostituit·Qui enī alios se pcellere putat quō plus de se q; de alijs nō psumat primus in conuētibus residet·in osilijs primus rīdet·Non vocatus accedit·nō inssus se ītromittit reordinat ordinata·reficit facta·quodq; ipe nō fecerit aut ordinauerit·non recte factū nec pulcre estimat ordinatū·Iudicātes iudicat·iudicaturis p iudicat·Si cum tempus aduenerit nō pmoueē ad pfectū·Abbatē suū aut inuidū iudicat aut decepturn· Si aūt ei aliqua mediocris obediētia mūgatur indignaē·aspnaē·arbitrās se nō esse minoribus occupandū qui se ad maiora sentit idoneū·Sz quō talis culpā suam ostitebitur qui nec esse putat·nec putari culpabilis esse patiē·Propterea cū culpa ei imputaē crescit non amputaē·Si ergo cū arguet? fuerit declinare cor eius videris in verba malicie· in octauū gradū qui diciē defēsio peccatoz noueris corruisse·Multis vero modis fiunt excusatōes in peccatis·Aut enī dicit qui se excusat non feci· aut si feci bene feci·aut si male nō multū male·aut si multum male non mala intentōne·Si aūt de illa sicut adam vl' eua quīciē·aliena suasione excusare se nitiē. ·XLIX· De nono & decimo gradu·

SEd qui pcaciter etiam apta desēdit· q; occultas & malas cogitatōnes abbati humiliter reuelabit·Ex hoc ergo sequiē nonus gradus·i·simulata ofessio & vtiq; multo piculosior est fallax & supba ofessio q; etiā obstinata defensio·Nōnulli siquidē cum de aptioribus arguunē scientes q; si se defēderēt nō sibi crederēt subtili? inueniūt argumentū defensionis verba·respōdentes dolose ofessionis est quippe qui nequiter se humiliat ze. vultus demittiē·corpus pterniē· aliq; sibi lacrimulas extorquēt·si possunt verba gemitibus·vocē suspiriis interrūpunt·Nō solū obiecta non excusant·sed etiā culpā exaggerāt·vt dū īcredibile aliquid d'pe sue ore iporū additū audiē·etiā illud discredaē quod ratū putabaē·& ex eo qđ eē falsum nō dubitas dum ofiteē in dubiū veniat qđ quasi certum tenebaē· Dūq; affirmāt quod credi volunt culpā ofitēdo defēdunt & opiendo tegunt vt magis ex humilitate q; ex veritate ofiteri putet qui audit·aptās illud scripture· Iustus in principio accusator est sui. Glorioſa res humilitas· qua ipa quoq; supbia palliare se appetit ne vilescat· sz hec cito tergiuersatio a plato deprehendiē si ad hāc supbam humilitatē ñ leuiē flectiē quo magis dissimulet culpam. vel etiam differat penam. Vasa enī figuli

pbat fornax· & tribulatō vere penitētis discernit
Nam qui veraciter penitet laborem penitentie nō
abhorret· Sed quidq̄d sibi p culpa quā odit imun
gitur· tacita psciētia amplectit̄· Cuius vero simu
lata pfessio est· vna vel leui cōtumelia aut exigua
pena interrogatus iam humilitatē simulare· iā sil'a
tōnem dissimulare nō potest· Murmurat frēdit·
irascit̄· & in nouū supbie gradū corruisse pbat̄·
Tandē notat̄ ab oīnibus· diiudicat̄ ab omnib?· eo
q̄ vehementi? omnes indignant̄ quo falsum esse
spiciūt quidq̄d de eo prius opinabant̄· Tūc op?
est plato vt eo mīn? illi pcendū putet· quo magis
omnes offenderet· si vni pceret· Sicq̄ eū nisi mise
ratō supna respiciat vt q̄ talibus valde difficile ē
vniersorum iudicijs tacitus acquiescat· frōtosus
mox & impudēs factus· tāto deteri? q̄to despe=
ratius ī decimū gradū· i· in rebellionē corruit· qui
q̄ prīns latenter arrogās fratres pcempserat· iam
patēter inobediēs etiā magistrū ptemnit· Sic aūt
xij· gradus in tres tantūmodo colligi possunt· vt
in sex primis ptemptus fratrū· in quatuor sequen
tibus ptemptus magistri· in duobus qui restāt cō
summet̄ ptemptus dei·

·L· ¶ De vnde
cimo & duodecimo gradu·

Qo est vndecimus gradus dici ipa liber
tas peccādi p quā monachus cū iam nec
magistrū videt quē timeat· nec fratres
quos reuereat̄· tanto securius quāto liberi? sua de
lectat̄ p his a q̄b? ī monasterio tā pudore q̄ timo
re phibebat̄· Expta aūt voluptas libenter repetit̄
repetita blandit̄· Sicq̄ psuetudo ligat in qua duo
decimus pstituit̄ gradus· iam indifferēter libitis p
licitis vtitur· Iam ab illicitis cogitādis· patrandis
inuestigādis animus man? vel pedes nō phibent̄·
Sed quidq̄d in cor· in buccā· ad manū venerit· ma
chinat̄· garrit· opat̄ maliuolus· vaniloquus· facio
rosus· Quēadmodū deniq̄ ascensis his oīnib? gra
dibus· corde iam alacri & absq̄ labore p bonā con
suetudine iustus currit ad vitā· Sic descēsis ipius
eisdem p malo vsu nō se ratōne gubernās· non ti
moris freno retētans intrepidus festinat ad mortē
Medij sunt qui fatigant̄ & angustiant̄ q̄ nūc me=
tu cruciati gehēne nūc pristina retardati psuetudi
ne descēdendo laborāt· Supīmus tm̄ & infim? cur
rit absq̄ impedimēto & absq̄ labore· ad mortem
hic· ad vitā ille festīmat· alter alacrior· alt̄ pcliuior
Illū alacrē caritas· hunc pcliuē cupiditas facit· In
illo deniq̄ pfecta caritas foras mittit timorem· in
illo psummata iniquitas. Illic veritas· hīc cecitas
dat securitatē· Pōt ergo duodecim? gradus appel
lari psuetudo peccandi· qua dei metus amittit̄· cō
temptus incurrit̄· Pro tali tā inquit iohānes nō di
co vt quis oret· Sed nunq̄d dicis o apostole vt q̄s
despet· imo gemat qui illū amat· nō p̄sumat orare
nec desistat plorare· Audi credentē· sperantē non
tamē orantē· Domīe inquit si fuisses hic ꝛc̄· Disce
& in matre domini magnā in mirabilib? fidē habe
re· in magna fide verecundiā retinere· Disce vere
cundia decorare fidē· reprimere p̄sumptōnem· Vi
num inquit nō habēt· q̄ breuiter· q̄ reuerēter sug
gessit· vñ pia solicita fuit· pceptāq̄ pcis fiduciā ve
cūde supp̄slit· Deniq̄ qđ nostris meritis deest ve
recūdia fortasse supplebit· Petri post grauē lapsuz
lacrimā quidē video· sed p̄cem nō audio· nec tamē
de indulgētia dubito· Vīmū inquit nō habēt· quid
modestius· quid fidelius· Absit aūt a nobis vt etī
am p illis p quibus palā nō p̄sumimus vel incorri
bus nostris orare cessemus· cuz paulus eos quoq̄
lugeret· quos sine penitētia mortuos sciret· Etenī
si a omnib? orationib? ipi se excludūt· sed ab affe
ctibus omnīno excludi nō possunt· Viderint tamē
in quāto piculo sint p quibus ecclesia palam orare
nō audeat· que fidenter etiā p iudeis· p hereticis·
& p gentilibus orat· Cum em̄ in pascene nomina
tim oret̄ p quibuslibet malis· nulla tamē fit men=
tio de excōmunicatis·

·LI ¶ De tenore
& obligatione monachorū· & dispensatōne.

Qrebris eplis & nūcijs cogitis me aut p
priam pdere impietiā· aut officiū carita=
tis· at ego malens sine illa que inflat· q̄
absq̄ illa que edificat inueniri· victus sum tandez
pcibus vestris· Fidei pinde vestre nō meo hōes in
genio abissum ingredior questionū· nescio de? scit
qua emersurus p̄sto caritas erit· vt nā ita & vitas
Queritis nempe illa regularis distinctō quō & q̄
tenus sit pensanda pfitētibus eam· vtrum videlicz
cuncta que continēr putanda sint esse p̄cepta· cō
sequēter & damnosa trāsgredient̄· an cōsilia tantū
vel monita· & ob hoc nullius vel nō magni sit pō
deris ipoz pfessio· nullius aut non grauis culpe
ipoz p̄uaricatō· An certe quedam deputāda sint ī
pijs· quedā p cōsilijs reputanda qua prim ea li=
ceat· prim non liceat omnimo p̄tergredi· Et si hoc
vltimū det̄ distinguī a me· tunc deīde certos ac p
prie cuiusq̄ ptis limites flagitatis· ne cui forte p
varias sui sensus opiniones licentius vagādi detur
occasio· siq̄ liquare culicē· & camelū glutire cōtin
gat· si nesciat q̄tum cure vel ope sue quibusq̄ ōbe
at obseruātijs· Itaq̄ vt sentō ego· regula sācti be
nedicti omni hommi pponit̄ nō imponit̄· Prodest
si deuote suscipit̄ & tenet̄· nō tamē obest si nō sus
cipit̄· qđ aūt in voluntate est suscipiētis· nō in po
testate pponētis· Voluntariū merito dixerim non
necessarium· Attamen hoc qđ dico voluntarū· si
quis ex ppria volūtate semel admiserit· & pmise
rit deinceps tenēdum· pfecto ī necessariū sibi ipe
uertit· nec liberū habet iam dimittere quod ātea
tamē nō suscipe libez habuit· Cetez felix (vt qui
dā sanctorū ait) necessitas que in melius cogit·
Omnia pinde sancti benedicti institutа exceptis
sane nōnullis de spū alibus· verbi causa· caritate·
humilitate· mansuetudine· que nō tam ipm q̄ deū
cōstat instituisse· & ob hoc penitus nō esse mutā
da· nō pfitentibus in p̄cepta· p̄uaricātibus quidez
monita tantū seu cōsilia cēsenda sunt· nec grauant
nō obseruata· cū tamē pfitētibus in p̄cepta· p̄uari
cantibus in crimina fiāt· Ita sane hec necessaria di
xerim vt ex eis mīme p̄iudicet̄ necessarijs ratōnali
busq̄ dispensatōnibus· sed non oīnibus ī huiusmo
di credita est dispensatō· nisi his dūtaxat qui cum
apostolis dicere possunt· Sic nos existimet homo
vt ministros xp̄i ꝛc̄· Nouit aūt fidelis seru? & pru
dēs· quē· cō· d· s· fa· suā ibi tm̄ vsurpare dispensa=
tōnem vnde bonā possit habere recōpensatōnem
Propterea hoc queret̄ inter dispensatores· vt si· q·
inueniat̄· & eadem fortasse fidelitas a subditis exi
gitur in obtempando que a p̄positis in dispēsando
Cōstat igit̄ ex his que dicta sūt nostrā illā diuisio
nem integrā esse & sufficientē· si mō p̄sone distīguā
tur & tēpora· Omnis nāq̄ regularis instituto· q̄
tum ad corpales obseruātias ptinet subiectis āte
pfessionē volūtaria· post pfessionem necessaria est
Prelatis vero ptim voluntaria· s· que ab homine

sunt inuenta ·ptim necessaria· vt que diuinitus in stituta ·verbi gratia de caritate·humilitate man = suetudine· LII· De triplici neces = tate pceptoꝝ·

Ortassis aũt hec diuisio tũc ogrua ac lu culẽta magis apparebit· Si eius mẽbrum qđ dictũ est necessariũ ·rursũ in hec tria subdiuidaẽ·stabile· inuiolabile incõmutabile· Sta bile est quod non cuilibet hominũ mutare fas est· ſz solum dispẽsatoribꝫ misteriorꝝ dei·i·ppositis vt sunt regule sanctoꝝ basilij augustini· benedicti· necnõ & autẽtici canones·& siqua sunt alia eccle siastica digne autoritatis ĩstituta· que qm̃ a sãctis tradita sunt sancita stabiliter pseuerãt·nec omni = no cuiuis subiectoꝝ ea aliquo mõ mutare ꝓcediẽ Quoniã tamẽ ab hominibus instituta sunt· etiam p homies loco & officõ illis canonica electõne suc cedentes· licite interdũ p causis· psonis·locis & tpibus dispensanẽ·Ideo aũt taliter & a talibꝫ mu tatõnem accipe possunt·quia nõ naturaliter nec p se bona sunt· Porro instituta fuerũt·nõ quia alit viuere nõ liceret·sed quia ita magis expediret nec plane ad aliud qđ ad lucrũ vel custodia caritatis · Quãdiu ergo caritati militãt ĩmobiliter fixa sũt mutariqꝫ nec ab ipis ppositis sine offensa possunt Si aũt ꝺtraria caritati aliqñ visa fuerit·his dumta xat quibus hoc posse videre datũ est · & ꝓuidere creditũ ẽ·nõne iustissimũ eẽ liqt·vt q̃ p caritate in uẽta fuerit·p caritate quoqꝫ ubi expedire videbit vl'omittanẽ·vl'imittanẽ·vel ĩ aliõ forte ꝺmodi? demutenẽ·Iniquũ em̃ esset si statuta p sola carita te cõtra caritatẽ tenerenẽ· Tenẽt ergo fixã ĩmobi litatẽ que ex stabili necessario sunt etiã apud ꝓcla tos sed quateus caritati deseruiũt·Nũquid hoc ergo ego solus sentõ vel primus dico Ait et papa gelasius·Vbi necessitas nõ est·inconuertibilia ma = neãt sanctoꝝ decreta patrũ·leo quoqꝫ papa ait · Vbi inquit necessitas nõ est·nullo mõ violẽtur sã ctoꝝ patꝝ instituta·& infert. Vbi ergo necessitas fuerit ad vtilitatẽ ecclesie q̃ potestatẽ habet ea di spenset· Ex necessitate em̃ fit mutatõ legis Neces sariũ aũt inuiolabile illud intelligo qđ nõ ab hoie traditũ est·sed diuinitus ꝓmulgatũ·vbi nisi a đo qui tradidit·mutari omnino nõ patiẽ·vt non occi des·nõ mechaberis·& reliqua illiꝰ tabule legis sci ta·Que & si nullã ꝓsus humanã dispensatõnem admittũt·deꝰ tamẽ hoꝝ qđ voluit·quãdo voluit soluit·siue cũ ab hebreis egiptios spoliari· siue cũ ꝓphetam cũ muliere fornicaria ꝑcepit misceri· Sã son quoqꝫ seip̃m vna cũ hostibus opprimẽs interfe cit·Quod vtiqꝫ factũ si defendaẽ nõ fuisse pecca tum·priuatũ ĩdubitãter credẽꝺ? est habuisse cõ silium·& si de scriptura nõ habemus· Necessariuꝫ vero incõmutabile illud volo accipi qđ ita diuina & eterna ratõne firmatũ constat·vt nulla ex causa possit vel ab ipo deo aliquatenus mutari Sub hoc genere est omis illa sermonis domini in monte ha biti spũalis traditio & quidquid de illa dilectõne mãsuetudine ceterisqꝫ virtutibus tã m nouo qđ in veteri testamẽto spũaliter obseruandũ tradiẽ·Hec em̃ eo ĩmobiliter quo naturaliter bona omi tempe omi pone·morte cõtempta·custodita salutẽ opan tur Prima ergo necessitatẽ sua cuiqꝫ facit in ꝓmit tendo voluntas·scda ꝑcipiẽtis autoritas·tertiã ꝑcepti dignitas·Qđ igiẽ nulli hominũ fas est nisi solꝰ mutare platis·vix mutabile quod soli deo lice re cõstat·pene ĩmutabile·qđ aũt ne ipi quidẽ peni tus ĩmutabile nomineẽ· ·LIII·

Q quedam regule ꝑcepta subsunt nõ volũtati plati sed discretõni·

Magna igiẽ ex pte regularis traditõ·id ẽ· illa eius ps que in corpalibus cõstat ob seruantijs·subest eius qui pest·& si non voluntati·certe discretõni·Neqꝫ em̃ abbas supra regulã est·cui semel & ipe spõtanea se submisit p fessione· Et si quod negandũ nõ est caritas dei re gule sancti benedicti ꝓponiẽ·iure sup fratꝝ sane trãsgressiones·nõ sup patꝝ traditõnes constituiẽ qui abbas eligiẽ mãdatoꝝ cultoꝝ·& viciꝝ vltoꝝ Hinc est q ipsdem legislatoꝝ ĩ his que abbati dispẽ sanda reliquit·caute nusq vt memini voluntatem sed aut ꝓsideratõem aut dispositõez·aut puidẽtiã aut aliqđ huiusmõi ponit·volẽs fidũ dispensatorẽ in dispensando sequi rõnis iudiciũ non voluntatis sue placitũ· Vt em̃ p voluntate sua abbas aliquid mutet me ibi legisse nõ recolo·quinimo in oibus inquit omes mgr̃am sequanẽ regulã · Ergo nemo voluntatẽ suã·nec ab ea inquit temere deuietur a quoq̃·ergo nec ab ipo abbate· Videtis qđtum ne cessitati tribuiẽ·voluntati subtrahaẽ· Quid etiaz Nõne regularis ipa pfessio qua se minor spõte sb dit maiori·eque alligat & priorẽ·Cõmunis eqdem pacti pari reoꝝ vtrunqꝫ necessitate teneri· fieriqꝫ duos p vnius spõsionem alterutrũ debitores·Vnũ fidelis cure· altezꝫ humilis obediẽtie·Quid igiẽ iã voluntati relinquiẽ· vbi & platus debiti necessita te teneẽ· LIIII· De meta voti obediẽtie·

Sed & de hoc item nõ parum plati ꝑsci biẽ voluntati ·q is qui pfiteẽ spondet obedientiã nõ omimodã·sed scdm regu lam determinate sancti bñdicti·nõ ergo scdm volũ tatẽ ppositi· Proinde si pfesso scdm illã regulã ab bas meus michi aliud forte iponere tẽptauerit·qđ nõ sit scdm regulã· quenã queso in hac re mihi ne cessitas iminet obsequẽdi·solũ quippe id a me pos se exigi arbitroꝝ qđ ꝓmisi·Oportet ergo eũ q̃ pest nõ frena laxare voluntati sup subditos·sed ꝑfixã ex regula sibi scire mensurã·& sic impia sua mode rare Videtis ergo iã obedientie limites·Si em̃ mo dus obeditõis est tenoꝝ pfessionis·nec se vltra va let extẽdere pãs impatis· profecto citra & vlt & cõtra limites obediẽtie censenẽ·Ex his virtus eadẽ circũcludiẽ·Ergo plati iussio vel phibitõ nõ ptereat terminos pfessionis·nec vltra debet extẽ di vel citra cõtrahi·Nil me platus phibeat eorum que ꝓmisi ·nec plus exigat qđ promisi· Vota mea nec augeat sine mea volũtate·nec minuat sine cer ta necessitate·Necessitas quippe nõ habet legem· & ob hoc excusat dispensatõnem·Voluntas vero quia sola mereẽ retributõnem etiã sola nõ ĩmerito gradũ vsurpat altiorẽ·Alioquin & absqꝫ necessita te voti remissio nõ dispẽsatõ sz ꝓuaricatõ est·& re stictõ contra voluntatẽ murmur est nõ ꝓfectus Ponãt ergo ppositi metam obediẽtie subiectoruꝫ ex votis laboꝝ suoꝝ·& non suoꝝ desideriorꝝ mo nẽtes eos non cogẽtes ad celsiora ꝓdescẽdẽtes eis cũ necesse fuerit ad remissiora·nõ cadẽtes cũ ipis

LV· Q impfecta est obediẽtia q̃ voti finibus cohibeẽ·

Ceterũ subiectus huiuscemodi obediẽtiã que voti finibus cohibeẽ noscat impfe ctam·Nam pfecta obediẽtia legẽ nescit termmis non artaẽ·nec angustijs pfessionis ꝓtẽta largiori volũtate ferẽ in laitudine caritatis·& ad

omne quod miungiē ſpōtanea·vigoꝛe liberalis·alacritaſq; animi modū non ꝓſiterās·in infinitam libertatem extēdiē·De hac petrus ait·Caſtificātes inquit cor·v.in obe·caritatis pulcre p hoc eaz ſeq; ſtrans ab illa ſeꝛti & ſeruili obediētia·Nec ꝓmpta caritati·ſed obnoxia neceſſitat·Hēc ēm iuſti illiꝰ cui lex poſita nō eſt ꝓpꝛia eſt·nō q̄ ille vel ille pfectus debeat viuere ſine lege·Sed quia non eſt ſub lege·quippe minime contētus eſt voto ſue pfeſſionis quā ſupat animi deuotōne·Quanq̄ nec iſtam regula ipa tacuerit·vbi monet ſi fratri impoſſibilia miūgūē vt ofidens dē adiutoꝛio dei obediat ex caritate.Ibi quoq; interius terciꝰ humilitatis gradus deſcribiē·vt in oīi obediētia monachꝰ ſe ſcī dat maioꝛi·Non ergo vult nos obediēdo mēſura pfeſſionis eſſe ꝓtētos nec de pacto ſumere modū·ſed trāſire alacriter etiā votū & obedire in omnibus·Eſt ſane obediētie limes ſcōm tēpus ipa tēpis extremitas·vt ſit terminꝰ obediētie qui & vite·q; xp̄s factus eſt obediēs vſq; ad moꝛtem.

·LVI ¶De duplici inobediētia & ipa ri iubentiū autoꝛitate·

INtereſt ſane qua cauſa·quo affectu·q̄ intentōne·quo p̄cipiēte·in quo ue precepto malū inobediētie omittaē Mandatū dei eſt non occides·Fac ergo duos homicidas·& vnū quidē ſpoliandi cupiditate·alteꝝ vero neceſſitate ſeſe defendēdi·An nō hic ſatis euidēter iter lepꝛā & lepꝛam cauſa ſepat·Faciēs itaq; diſparem valde culpā vnius & eiuſdē trāſgreſſionis·Nil de inde inceſtius obſceniuſue q̄ illas filiaſ loth pater num vſurpare ꝺcubitū·& tñ quis nō vidat q̄ eua cuauerit·aut attenuauerit·turpis nephādiq; flagiciſr eatum pietas intentōnis & intentō pietatis·Iam vero de illo qui p̄cipit.& idem de eo qō p̄cipitur·huiuſcemōi aduertēda erit ſcōm ratōnem diſtinctio·vt cuiꝰ inter p̄ceptoꝛes reuerētioꝛ nobis imminebat autoꝛitas·grauioꝛ eius formideē offēſio ac etiam maioꝛis cuiuſq; mādati trāſgreſſio·dānabilioꝛ eſtimeē·Poꝛro maioꝛa minoꝛaq; mandata dixerim·que magis minuſue velle ꝓſtiterit ipſum qui p̄cipit·ſiue hominē ſiue deū·Eſt verbi grā dei mandatū·nō furaberis·& eſt mandatū oīi petenti da·ſed nō de furādo maius·Quis ēm neſciat minus peccare·qui non tribuit ſua·q̄ qui non ſua furatur.Sed in mādatis hominū rara equalitas inuenitur cū p varijs neceſſitatibꝰ vel vtilitatibꝰ agēdoꝝ immergentiū affectō variē Quodq; putauerit rectius vel ꝓmodius hoc amplius cupiāt & exigant obſeruari·Tam ergo qualitas p̄ceptoꝝ q̄ autoꝛitas p̄cipientiū.& obediētie p̄figit metā·& inobediētie terminat culpā·Bonus quidē obedientie gradus eſt ſi iuxta magiſtri noſtri ſententiā ꝓpter metum gehēne ſeu ꝓpter ſanctā pfeſſionē quā p feſſus eſt quiſpiā obedierit·melioꝛ tamē cū ex dei amoꝛe obedit.Illa quippe obediētia neceſſitatis eſt iſta aūt eſt caritatis.Illum aūt dixerim optimum obediētie gradū cū eo animo opus iminctū recipiē·quo & p̄cipiē.Et ex voluntate iubētis pendet intentō exequētiſ·tā in obſeruādo fideliter iuſſa q̄ in cauēdo pbibita·Nouit verꝰ humiliſq; obediēs & minima non ꝓtēnere & maxīa curare que maxīa ſunt·intimo quodā deuoti ſinceriq; animi ſapoꝛe diſcernēs quibꝰ de mādatis ei qui p̄eſt ſuis quodā modo factis reſpōdeat cum ꝓpheta·Tu mandaſti mā·t·c.ni·Vbiq; ēm & culpabilis neglectꝰ & cōtemptus dānabilis eſt·Differūt aūt·q; neglectus quidē languoꝝ inertie eſt·cōtemptus vero ſupbie tumoꝝ·Poꝛro ꝓtēptus in oīi ſpe mādatoꝝ pari pōdere grauis & omniter damnabilis eſt·Negle ctus aūt infixis grauioꝝ tolerabilioꝝ in mandatis mobilibꝰ·Diſcretō enim eſt in mādatis ꝓſequēter & in culpis· ·LVII. ¶Qꝛ penitꝰ obediē dum ſit plato quādo nō p̄cipit ꝓtrariū dee·

SIue aūt deus ſiue homo vicarius dei mādatū quodcūq; tradiderit pari pfectu ꝓſequendū eſt·vbi tñ deo ꝓtraria nō p̄cipit homo.Quod ſi ꝓrigerit illa petri ſentētia tenēda eſt·Obedire inquit optet deo magis q̄ hominibus·Si aūt doleret hō ſe cōtēptum·ſoleē eū illō ſamuelis·Si peccauerit vir ꝛc̄·Si aūt in deū peccauerit·etiā ſi ſubaudiaē ꝓpter hominē·quis oꝛabit inquit p eo·Neuter equidē·Nam & a quo offēditur & ob quē offendiē·eque vtriuſq; oratō execrāda diſcerniē apud ipm·ſ·qui offendiē hoc eſt apō deum Talis ergo requirēdus eſt ad exoꝛādum qui ſit idoneus ad placandū·Poꝛro culpam ſiqua eſt q̄ homo offendiē cū ei nō obediē·aut multū extenuat cauſa melioꝛ·aut penitus adnihilat·Quappē cū dicie·Si peccauerit vir in virū ſubaudiēduꝝ eſt ꝓpter deū·Nullatenus ēm leſio cuiuſq; ꝓximi nedum p̄lati excuſeē a culpa·Si ſolus defuerit in cauſa deꝰ·Alioq̄n paulo ꝓdixit q̄ ait·Si ēm inq̄t i fratrē pcīs.i xp̄z peccatis·Nolite ait dñs ꝓtemnere vnū ex his puſillis ꝛc̄·Aliter nāq; accipiēda ſūt ſcāndala puſilloꝝ & aliter phariſeoꝝ·Illoꝝ quippe ſcāndalū de ignoꝛātia·iſtoꝝ aūt de malicia deſcendit·Illi ſcādalizanē quia veritatē neſciūt·iſti quia oderunt·Q; ſi tātope cauēda ſint ſcandala puuloꝝ quāto amplius p̄latoꝝ·quos ſibi deꝰ eḡre quodā modo in vtraq; ꝑte dignatus·ſibimet iputet illoꝝ irreuerētiā & ꝓtemptū ſpēaliter ꝓteſtās eis dicēs Qui vos audit me audit & cetera ·Quāobrē q̄d quid vice dei p̄cipit homo quod nō ſit tamē certū diſplicere deo·haud ſecus omnino accipiēdum eſt q̄ ſi p̄cipiat deus·Quid ēm intereſt vtrū p ſe.an p ſuos miſtros ſiue hoīes ſiue angelos hoibꝰ innoteſcat ſuū bñplacitū deꝰ·Sꝛ hoīes inq̄s facile falli in dei vltōne ꝺ reb̄ dubijs p̄cipiēda·& i p̄cipiēdo fallere p̄nt Sedeiñ quid hoc refert· Cui qui pſciꝰ nō es·p̄ſertim cū teneas ꝺſcripturis·quia labia ſacerdotis cuſtodiunt ſciētiam & legē ex oꝛe eius requirūt·quia āgelus domini exercituū eſt·Req̄runt dixerim legē·nō quā vl'autētica vlla ſcripta tradiderit vel ratō manifeſta ꝓbauerit·De huiuſmodi quippe nec p̄ceptoꝛ eſt expectādus·nec ꝓhibitoꝛ auſcultandꝰ·ſꝛ quod ita latere aut obſcuꝝ eſſe cognoſciē·vt in dubiū venire poſſit·vtrum nā deus ſic an aliē fortē velit·Si non de labijs cuſtodientibus ſciētiam & ex oꝛe angeli domini exercituū certum reꝺitur·a quo deniq; diuina potius conſilia requirētur·q̄ ab illo cui credita eſt diſpenſatō miniſterioꝝ dei·Ipꝛ ꝓinde quē ꝓ deo habem? tanq̄ deum i his que apte non ſunt contra deum audire debemus· ·LVIII· ¶Reſpōſio ad illos qui obediētie ꝓfeſſionē accuſant·

SVmētes vo materiam ſiue occaſionē arguēdi aſſeritis·ſi hoc ꝓſtiterit vt iuſſa q̄libet hominū vl'inſtituta diuīe autoꝛitatis ponꝺere eſtimanda ſunt·hominē ſub hoīe aut vix aut nequaq̄ poſſe ſaluari·cū in tanto populo mādatoꝝ que p̄lati etiam p incuriam ſepe p̄cipiūt interdum non ꝑuaricari aut difficile admodū aut omnino impoſſibile eſſe videaē·Et quidē ñ nego

difficultatē tāte īesse pfectōni. si tñ ipa corde im pfecto psumiē. Porro impfecti cordis & infirme pūs volūtatis indiciū est. statuta seniorū studio ius discutere herere ad singula que iniungunē. exi gere de quibusq; ratōnem & male suspicari ō oñi pcepto cuius causa latuerit. nec vnq; obedire libē ter. nisi cū audire cōtigerit qō forte libuerit. Aut cū non aliter licere seu expedire mōstrauerit aut apta ratō vel mobitata autoritas delicata satis. īmo nimis molesta est huiusmōi obediētia. non pla ne hec illa est que ex regula tradiē obediētia. sine mora disputare pfecto hoc est in affectu cordis nō in auditu auris obedire. Istiusmodi ergo carna lem animā nō modo pmi sed etiā oppimi pōdere psumpte pfectōnis necesse est. quia non pōt por tare caro infirma qō solus spūs pmptus expiē iu gum esse suaue & onus leue. Xpi quippe iugum & onus est. & omnino iportabile nisi eque xpi spiri tui. His itaq; si dicatis legē regule subintrasse vt abundaret delictū verū dicitis. Ceterū hec culpa non est date legis. aut dantis legē. sed ipuite p fitentis & impie puaricātis. Mandatū quidē san ctum & iustū. sed tu te noris esse carnalē uenūda tum sub peccato. Hoc aūt psuidisse dbueras quo turpis huius euāgelice nō prius iaceres fundamen ta. q; sedēs computares si haberes sumptū ad pficien dum. Nunc quid restat. nisi vt aut correptus obe dias seniorib? aut confusus audias ab illusorib?. hic hō cepit edificare & nō potuit cōsūmare. Sed for san dicitis. Ergo ne ita pfectus quispiā inuenitur cui nō vel mīmū aliquid interdū surripiat de tā multis ac minutis que passim vel a negligētib? p positis impanē. Minue. Sed nō ptinuo vt aliqd pterim? primus. Presertim cū nos cōsoleē scriptu ra. Si quis peccauerit inquiēs aduocatū habemus ⁊c. Qui & si p trāsgressorib? nō tamē p ptempto ribus legiē supplicasse. Verū illi quō pire possunt p quib? saluator rogat ne peant. Itaq; & ipa euā gelica pcepta multū inter se discrepāt. & merito obseruatōnis & trāsgressionis piculo. Nam sicut nō oñia vnius esse cōstat. vel necessitatis. vl' vtili tatis. vl' dignitatis. sic nec pari culpa negligunē. que nō pari cura pcipiunē. nec pari pmde pēa pu niunē. Nōne deniq; veritas in euāgelio sub noīb? trabis & festuce graues leuesq; discernit īobediē tie culpas. Nam ipa disputāre īmo diffimiēte gra datim nobis distinguiē que cui reatui pena debea tur. dum aliū iudicō. aliū psilio. aliū & gehēna reū esse ptestaē. Nulla ergo sequēdi necessitas cogit vt si magistris diuia deē in suis pceptis autoritas nullū ideo iā monacho leue aut veniale peccatum inuenire posse puteē. & qō eius vniuerse actioni crimē imdieē inobediētie. Nō em̄ qualiscūq; man dati pteritō criminalē facit inobedientiā. sz repugē re. & nolle obedire. Legimus & in euangelio. maxia mīmaq; mādata & mādatorum trāsgressio nes vniuersas dicemus equaliē maximas.

LIX. Q2 ipa regula habet trāsgres sionū remedia.

Frustra pmde vt videtis aut terzemini. aut terzere conamī de ipsi? obediētie p missione que fit ex pfessione. quasi non opteat illū pmittere. quā cōstet. nec itegre posse teneri. nec sine crimine pteriri. Etem̄ si oñis īobe dientia inexcusabiliē sit culpabilis. nulla tñ eterna liter dānabilis nisi quā remediū penitētie nō sanat nulla est letaliter criminalis. nisi que cōtemptum supbie nō euitat. Magna igiē securitas filijs obe diētie. & reuera pax hoīb? bone voluntatis qñ im oñi īobediētia sola dānat i penitētia quā nescit qui diligit deū. Sola in crimināē supbia. quā faci le cauet qui timet gehēnam. Bene pūs non pōt esse cōscius sibi. qui se nō implere pfidit qō debe re se credit. Creditis itaq; vt verboz nostrorum sensum breuiter colligā. qō ad integrū mādata dei obseruari vix valeāt. abbatis nō valeāt cū veritas ipa testeē. Nec vnū quidē iota pteritū iri. Ceterū qui ita sentit. michi videē vt vestra pace dixerim nondū gustasse q; suauis est dom?. sub iugo legis gemere adhuc nondū respirare sub gratia. Suaue xpi iugū nequaq; esse exptū. ido certissime adhuc infirmari p carnē. quia spūs nō adiuuat eius infir mitatem. si aūt nō īpossibile quidē sz tamē difficile esse sentitis magistros nō ptenere. & ido murmu ratis aduersus obediētie legē affirmātes piculosū esse pmittere qō tā laboriosum est obseruare. Ad hoc ego respōdeo īmo nō ego sed dominus. Qui pōt inquit cape capiat. Hic quippe est q; paulo su pius dixi. quia anteq; edificiū inchoares puidisse dbueras vñ pficeres. Nunc aūt vt ait quidā. aut nō temptasses aut pficeres. Partiēda est pinde nobis in duo vniuersa hec regularis obseruatō. in prece pta videlicet & remedia. Preceptis instituit vita cōtra peccatū. remedijs restituit innocētia p? pec catum. Sic vtraq; ista oplectit nostra pfessio. vt pfessus quisq; cum in aliquo forte mādatoz regu lariū deliquerit. si ad remediū eque regulare cōfu gerit. & si puincit trāsgressor mādati nō tamē pua ricator pacti. Solum itaq; cēsuerim fregisse votū violasse ppositū. qui & pceptū ptempserit et rme diū. Regulares nāq; termīos et si sepe deliquerit nō euadit. qui cēsure que regula est disciplinā non subterfugit. Pars siqdem regule est regularis cor rectō. et ī ea repiunē obediētie pcepta. et īobediē tie remedia vt nec peccādo a regula recedaē.

LX. Vtz omñ pcepto quātum obediētia valz tantūmobed iētia grauet.

Querētib? item de obediētie pōdere seu discrimine inobediētie icidit a latere no bis et de merito vtriusq; querēdū. Vtz videlicz in quibus pceptis quantū obediētia valz tm̄ grauet inobediētia Vt verbi gratia. vl' abzhaā de īmolando filio vl' ille nescio quis de filio itidez furni incēdijs exponēdo tm̄ diuine indignatōnis et vltōnis merito incurzissent si nō obedissent. qn tum laudis et gratie recepunt p eo q; obedierunt. Quod vobis quidē videē et durū et necessarium sed non ē ita. Cū vero cōstat nōnulla nec fieri sine gloria. et posse nō fieri sine culpa. Ideoq; si fiāt di gna eē pmijs. nō tamē supplicijs si non fiant. Nam et non tangē mulierē meriti est non mediocris. et nullius delicti ppriam amplecti piugē. Istius enī modi sunt. quecūq; illi euāgelico captio ogrue cō ueniri pñt. Qui pōt cape capiat. Et rursum q̄daz p ptrariū. neglecta quidē offēsam contrahūt. sz im pleta gloriam nō merenē. et damnāt ptemptorem et actorē non glorificant. Talia sunt quecunq; di uinit? lege publica īponunē hoīb?. sine qb? nec saluari queunt. Hinc ē illud in euāgelio. Si diligi tis eos qui vos diligūt ⁊c. Deīq; & vniuersaliter cum feceritis oñia que pcepta sunt ⁊c. Acsi dicat Si solis cōtenti estis preceptis et traditōnib? ipo site legis et non sponte etiā pfectōnis vos psilijs et suasionib? mācipatis. liberi quidē estis a debito

nō tamē p merito glorioſi· Euaſiſtis penā ſed non acquiſiſtis coronā. Quenā igiē neceſſitas cogit pa rere vos in ſingulis que iniūcta fuerit & formida re vltōnem ō trāſgreſſione· & de obſeruātia remu neratōem· Ea ꝓpter in talib⁹ generalib⁹ hec regu la teneaē· vt in difficilioꝛib⁹ quidē agēdis obedītō gratioꝛ· q̄ grauioꝛ p̄uaricatō iudiceē· & in facilio= ribuſ minuſq; oneroſis cōtemptus damnabilioꝛ q̄ actus laudabilioꝛ eſtimeē· ·LXI

¶ De ſtabilitate loci & trāſitu ad aliū.

IAm videam⁹ quaten⁹ tenēda ſit ipa que ī profeſſione firmari ſolet loci ſtabilitas· Preſcribit ſane ſtabilitatis pactū omni deiceps remiſſo deſcēſui· ptentōſo diſceſſui· vago & curioſo diſcurſui· totius deniq; incōſtantie leui tati non tñ his que in pfeſſionis ſerie ſequunē mo rum videlicet ꝟerſioni & obediētie ſcōm regulā Nam ſi hec ibidē p̄ impbitate & irreligioſitate co habitantiū obtineri forte nequiuerāt· duce ſpū li= bertatis trāſire indubitanē ſuadeo ad alium locuz vbi nō impediaē reddere vota ſua deo que diſ· la. ſua· Et quidē cū ſancto ſanctus eris & cū· puer· pū· Sane de religioſis ac bene ordinatis monaſte= ijs nullus pfeſſoꝛ meo conſilio ne artioris quidē de ſiderio vite ſine licētia ſui ſenioris egrediēē Egreſ ſus tamē ſi melius inuenerit & elegerit· meo nihilo minus iam cōſilio nō egrediēē ad inferius ſ. bonuz q̄ reliquerat & p̄ meliori ptempſerat· Si non tñ loci prioris vicinia reuoceē· qnia deuoto monaſte rio nec retineri quis regulariter poteſt· nec recipi ſine conſenſu abbatis ſui· Si ergo vult aliquis v̄· g̃· de cluniacēſibus inſtitutis ad ciſtercienſiū ſe ſtrin gere pauꝑtatem· eligēs p̄ illis nimirū conſuetudīb⁹ magis regule puritatē· ſi me conſulit nō conſolo niſi id abbatis ſui vſurparit aſſenſu· Quāobrē· Primo p̄ pter ſcādalū ipoꝛ quos deſerit· deinde quia certa p̄ dubijs relinquere tuū non eſt· Forſan eñ hoc te nere pōt· illud nō poterit· Tercō ſuſpectā habeo leuitatē· qui ſepe q̄ facile volumus anteq̄ pbe= mus· expti iam nclum⁹ vno ꝓpe momēto idipſuz cupiētes & reſpuētes tā leuiter q̄ irrationabiliter· Quales vtiq; nō paucos frequēter experimur· q̄ va gi & inſtabiles mūtāt experimento iudiciū· īmo ſine iudicō fluctuātes & tumultuātes· tot de ſe conſi lia p̄ſumūt quot loca reuiſunt· ſemp q̄ nō habēt cupiētes· & q̄ habēt in ipis faſtidientes.

·LXII. ¶ Exhortatō eugenij pape ne to tum ſe occupatōibus dedat· ¶ Idē ad eugeniū pa pam de cōſideratōne· ¶ Libro primo·

NEſcio quō vult & nō vult exire· leta qui dem ſed lēta oratō· dū certatim illi cōtra ria īpare ptendūt· maieſtas· ſ· atq; amoꝛ Nempe vrget ille· inhibet illa. ſed iteruenit digna tō tua· qua hocip̄m nō p̄cipis ſed petis· cū p̄cipe magis te deceat· Ceteꝛ amoꝛ dñm neſcit· agnoſcit filiū· & in filijs p̄ ſe ſatis ſubiectus eſt· Obſequiē ſponte· gratis obtempat· libere reueretur· Amaui paupem· amabo & paupum patrē & diuitū· In te hanc mutatōnem factam eſſe cōfido nō de te· nec priori ſtatui tuo ſucceſſiſſe p̄motōnem ſz acceſſiſſe Vnde iā ergo incipiā libet ab occupatōnibus tuis quia in his maxime cōdoleo tibi· ſi tamē doles et tu alioquin nō cōdoleo· Doleo tamē et maxime ſciēs a ſolute lōgius abſiſtere mēbruz q̄ obſtupuit· & egꝛ ſeſe nō ſentientē piculoſius laboꝛare· ſic ſe tue res habēt· Abſit hec eſt ps illius qui datus eſt in repb ū ſenſum· Ab his ſane cupio tibi pacē nō cū bis· Nil tā fixū animo q̄ō neglectu & tpe nō abſo leſcat· vulneri vetuſto & neglecto callus obducit̄ et eo inſanabile quo inſenſibile fit· Deniq; doloꝛ cō tinuꝰ et acerbus diuturnus eſſe non patiē· nam ſi aliūde nō extundiē· neceſſe eſt cedat vel ſibi· Eniz uero cito aut de remedio conſolatōnem recipet· aut de aſſiduitate ſtupeꝛē· Quid eñ non inuertat cō= ſuetudo· Quid nō aſſiduitate duret Quid nō vſui cedet· Primū tibi inportabile videbiē aliq̄d· ꝓceſſu tpis ſi aſſueſcas iudicabis nō adeo graue· paulop⁹ et leue ſenties· paulopoſt et delectabit· ita paulatī in coꝛdis duriciā itur· Hinc ꝓcſus hinc tibi timui et timeo ſemp· ne dilato remedio doloꝛē ñ ſuſtinēſ piculo te irreuocabiliter deſpatus īmergas· Vere oꝛ inq̄ ne in mediis occupatōnib⁹ q̄m multe ſunt dum diffidis finem· frontē dures· teip̄m quodam modo ſenſu p̄ues iuſti vtiliſq; doloꝛis· multo pru denti⁹ te de illis ſubtrahas vel ad temp⁹· q̄ patia re trahi ab ipis· et certe paulatī duci quo tu ñ vis Queris quo· Ad coꝛ duꝛ. Ne pgas querere quid illud ſit· Si nō expauiſti tuū eſt hoc Solū enim eſt coꝛ duꝛ quod ſemetip̄m nō exhoꝛret· qnia nec ſen tit· Quid me interꝛogas· Interꝛoga pharaonem· Quid eſt ergo coꝛ durū· Ip̄m eſt quod nec cōpun ctōne ſcindiē· nec pietate molliē· nec moueē preci bus· minis nec cedit· flagellis inuraē· Ingratum eſt ad beneficia· ad cōſilia inuidū· ad iudicia ſeuū· inuerecundū ad turpia· ipauidū ad picula· inhuma nū ad humana· temerariū ad diuina· pteritoꝛ obli uiſcis· p̄ntium negligēs· futura nō p̄uidēs· Ipſum eſt cui pteritoꝛ pter ſolas iniurias nichil oīno ñ pterit· p̄ſentiū nichil nō pit· futuroꝛ nullaꝰ forte ad vlciſcēdum ꝓſpectō ſeu ꝓpatio eſt· Et vt ī hoc vi cuncta horribilis mali mala ꝓplectar· ip̄m ē q̄ nec deuz timet nec hominē reuereē· En quo trahe re te habent occupatōnes hee maledicte· ſi tamen p̄gis vt cepiſti dare ita te totū illis nichil tui tibi relinquēs. LXIII· ¶ Correctō eiuſdē ō cō tinuo cauſaꝝ auditu·

OVeſo ergo te quale ē iſtud de mane uſq; ad veſpam litigare· aut litigātes audire et quaſi nō ſufficeret diei malicia ſua· nō ſunt libere noctes· Dies diei eructat lites· et nox nocti indicat maliciā· Magna virtus patiētie· ſed non hāc tibi ad iſta optaueri· interdū īpatientē ee ꝓbabilius Tu ne ꝓbes illoꝛ patiētiam· q̄b⁹ pau lus dicebat Libēter ſuffertis inſipiētes cū ſitis ipi ſapiētes· niſi falloꝛ ironia erat et nō laus· nō bona patiētia vt poſſis eſſe liber ſeruū te ꝓmittere fieri Nolo diſſimules ſeruitutē· in quā certe in dies dū neſcis redigeris· Habitatis coꝛdis eſt īdiciū ꝓpriā nō ſentire ꝓtinuam vexatōnem· Vexatō dat ītelle ctum auditui· Ait quidam· Vexꝛ eſt ſed ſi nimia ñ fuerit· Nā ſi ſit non plane intellectū dat ſz ptēptū Deniq; impius cū venerit in pfundū malꝛ con temnit· Expgiſcere ergo et peſſime ſuitutis iugū nō tantū caue ſed etiā horre· An nō ideo iugum· q̄ nō vni ſeruis ſed oīb⁹· Nec michi opponas nūc apoſtoli vocem qua ait· Cū eſſem liber ex oīmibus ſeruū oīm me feci· Longe eſt iſtud a te· Nunquid hac ille ſeruitute homīb⁹ inſeruiebat in acquiſitō ne turpis queſtus Nunquid ad eū de toto oꝛbe cō fluebāt ambitōſi· auari ſimoniaci· ſacrilegi· ꝓcubia rij· inceſtuoſi· et queq; iſtiuſmodi mōſtra hominū vt ipius apoſtolica autoꝛitate vel obtineꝛēt hono res eccleſiaſticos vel etiā retineꝛēt· Ergo ſeruum ſe fecit homo cui viuere xp̄s eſt· et moꝛi lucrū· vt

ſcz plures lucrifaceret xp̃o·nō vt lucra augerz auaricie·Audias poſt ip̃m dicentē·Precō inquit empti eſtis nolite fieri ſerui hominū·Quid vilius indigniuſqz preſertim ſummo pontifici·q̄ non dico omi die ſed pene omni hora inſudare talibus rebꝰ & p talibꝰ·Deinde quādo oramꝰ·quādo docemꝰ populos·qñ edificamꝰ eccleſiā·quādo meditamur in lege·Et q̄dem quotidie pſtrepūt ī palatō leges ſed iuſtiniani ñ domī.Iuſte ve etiā iſtud·Tu vidēris·Nā certe lex domī īmaculata conuertēs aīas·Ne aūt non tam leges q̄ lites ſunt·& cauillatōes ſubūtētes iudiciū·Tu ergo paſtor & epe animarz qua mēte obſecro ſuſtines coā te ſemp ſilere illam garire aūt iſtā·Falloz ſi non mouet tibi ſcrupulū querſitas·puto q̄ interdū ꝓpellat clamare ad dñm cū ꝓpheta·Narzauerūt michi iniqui fabulatōnes·ſed nō vt lex tua·An et te audes liberū pfiteri ſb tam grauī mole·in cōueniētie huius·Et cui fas nō ſit ceruicē ſubducere.Nā ſi potes & nō vis·mlto magis ſeruꝰ es huiꝰ ipius tā pueſe volūtatis tue Nā & ſi coacta ſeruit? miſerabilioz·ſed affectata miſerioz eſt· ·LXIIII· Q̄ onus illud in alios ſit ptiendum & interdū ꝑſideratōi vacādū

ET q̄d vis me facere inquit vt tibi ab his occupatōnibꝰ pcas·Impoſſibile fortaſſe eſſe reſpōdebis·faciliuſqz te cathedre valedicere poſſe·Recte em̄ hoc ſi rumpe & non magis interrumpe iſta hortarer·Audi ergo q̄d redarguā·quid te ſuadeā ſi q̄ viuis & ſapis totuz das actōni cōſideratōni aūt nihil·Laudo te m hoc ñ laudo·certe nec ipi actōni expedit ꝑſideratōne nō ꝓueniri·Si totꝰ vis oīm eſſe inſtar illius qui oībus oīa factus eſt·Laudo humanitatē ſz ſi plēa ſit·Quō aūt plena te excluſo·Et tu homo es·ergo colligat & te intra ſe ſinus qui oēs recipit·Alio quin quid tibi ꝓdeſt ſi vniuerſos lucreris te vnuz ꝓdens·Quamobrē cū te oēs habeant· & tu eſto cū habētibus vnus·Sapiētibus & inſipiētibꝰ debitor es & ſoli negas te tibi Clericus & laicꝰ.iuſtꝰ & ipius oēs piter ꝓticipāt te·De fonte publico bibūt pectore ſuo·& tu ſeorſum ſitiēs ſtabis·ſed maledictus eſt qui ꝓtem ſuā facit deteriorē·Quid ille qui ſe penitus reddit exptem·Memēto ꝓinde nō dico ſepe ſed vel interdū reddere teipſum tibi·Vtere tu quoqz te inter multos·aut certe pꝰ multos·Audi paulū apoſtolū qui de huiuſmōi ſentiat Ad ignominiā inquit vobis dico·ptemptibiliores qui ſunt in eccleſia illos ꝓſtituite ad iudicandum·Itaqz ſcōm apoſtolū indigne tibi vſurpas tu apoſtolicꝰ efficiū vile·gradū ptemptibiliū·vñ & dicebat ep̃s ep̃m inſtituēs·Nemo militās deo implicat ſe ne·ſe·Quid ni ptemnāt iudicare de terrenis poſſeſſiūculis hoīm qui in celeſtibꝰ & āgelos iudicabūt·In crimīibus ergo nō in poſſeſſionibꝰ poteſtas veſtra·Propter illā ſiquidē & nō ꝓpē hanc accepiſtis claues regni celorū·ꝓuaricatores vtiqz excluſuri nō poſſeſſores·Habēt hec infima & terrena iudices ſuos reges & p̃cipes terre·q̄ fines alienos inuadītis·Quid falcē veſtrā in alienā meſſem extēditis·nō quia indigni vos·ſed qz indignū vobis talibus miſtere quippe potioribꝰ occupatis Deniqz aliud incidenter excurrere ī iſta cauſa qualibet vrgente aliud vltro incūbere·Nūc aūt quoniā dies mali ſunt·ſufficit interī admonitum eſſe nec totū te nec ſemp actōni dare ſed cōſideratōni aliq̄d tui cordis & corpis ſequeſtrare·que ipſius quoqz actōnis ꝓtes benigna quadā ꝓſumptōe ſuas facit pagendo quodāmō & ꝓordināndo que agēda ſunt·Neceſſariū ſane ne forte que ꝓuiſa & ꝓmeditata poterāt eſſe ꝓficuo·ꝓcipitata magis ꝓcliofiant· ·LXV· De vtilitate conſiderationis.

ET primū quidā ip̃m fontē ſuū·i·mentez de quo oriē puriticat ꝑſideratō deīde regit affectus·dirigit actꝰ·corrigit exceſſus·componit mores·vitā honeſtat et ordīat·Poſtremo diuinarz piter & humanarz rerū ſcientiam cōfert·Hec eſt que ꝓfuſa diſtermīat·hiātia cogit ſpſa colligit·ſecreta rimat·vera inueſtigat·veriſimilia examinat·ficta et fucata explorat·Hec eſt q̄ agēda ꝓordīnat·acta recogitat·vt nichil in mente reſideat aut incorrectū·aut correctōne egēs·Hec eſt que in ꝓſpis aduerſa p̃ſentit·in aduerſis nō ſentit·quorū alterū fortitudinis·alterz p̃udētie eſt· Ibi etiā aduertere tibi eſt ſuauiſſimū quēdam ocentum·ꝓplexūqz virtutum·atqz alterā pēdere ex altera ſicut hoc loco vides fortitudinis matrē eē p̃udentiā·nec fortitudinē ſed temeritatē quēlibz eſſe auſum quē nō pruriuit ſapientia·Hec item eſt que inter voluptates et neceſſitates media quaſi quedam arbitra ſedēs.vtrimqz certis limitibus diſtermīat fines·Iſtis aſſignās et p̃cēs·q̄ ſatis eſt·illis q̄ minus eſt demens et ſic ex alterutro terciā fortūas virtutē quā dicunt tempantiā·Nā intempantem ipa cōſideratō cenſet·tam eū qui neceſſarijs p̃tinaciter demit·q̄ qui indulget ſupfluis·Vñ mihi videē nō omnimo abſurde diffinire tempantiā·qui hāc nec p̃cidere neceſſitatē nec excedere dicat·Iam de iuſticia que vna ex quartuor eſt nōne ꝑtat conſideratōne mentē ꝓueniri vt ſe formet in ea·Si em̄ neceſſe eſt p̃iꝰ cogitet vt ex ſe normā ducat iuſticie·nec factura vtiqz alteri q̄ ſibi fieri nolit·nec q̄ ſibi fieri velit alteri negatura·Intuere nūc me cū etiam harū pulcrā ꝓnexionē et ipam coherentiā Nam ip̃i iuſticie vt iuſta ſit tempantia modū ipponit·Noli nimiū eſſe iuſtus ait ſapiēs·Quid q̄ etiā ipa ſapiētia hoc tempantie frenū nō reſpuit·dicē te paulo.Non plus ſape q̄ oportet ſape·ſed ſape ad ſobrietatē·Sed et ecōtrario·q̄ tempantie neceſſaria iuſticia ſit·oīdit dominꝰ in euāgelio·arguēs illoz tempantiā qui abſtinebāt vt viderent̄ hoīmibus ieiunātes Erat in abo tpantia·ſz non iuſticia in anima·quia nō ꝺo placere ſz hoīmibꝰ intēdebāt Quō rurſum vel illa vel iſta ſine fortitudine cum conſtet fortitudinis eſſe mediocris cohibere velle et nolle ſuum inter anguſtias parū et nimis vt ſit otēta volūtas mō illo medio·nudo·puro·ſolo cōſtante ſibi equali vndiqz ſui·vtpote exomni ꝓte piter circūciſio·que ſolū ꝑſtat eſſe virtutis·Itaqz iuſticia modum querit·p̃udētia inuenit·vēdicat fortitudo·tpantia poſſidet.Non mihi eſt hoc loco ꝓpoſitū de ip̃is virtutibus diſputare·ſz hec dixerim hortās ad vacandū ꝑſideratōni·cuiꝰ beneficio et hec ſimilia aduertunt̄·Cui taz pio tāqz vtili ocō nullam in vita opam dare vitā ꝓdere eſt·Quid tamen eſt ſi te philoſophie huic totū repente deuoueriſ.p̃deceſſores tui ñ ita ꝑſueuerūt·eris moleſtꝰ q̄pluribus quaſi qui a patrz veſtigijs deuiares Nē pe id videbis agere in ſuggillatōem eorz·ſz et noteris vulgari puerbio·qui hoc facit quod nullus mirat̄·q̄q̄ ſi de bonis et non ꝺ nouis ſumamꝰ exempla nō defuere romani pōtifices qui ſibi ocia inter maxima negocia inuenirēt· ·LXVI·

Qualiter audiēde ſunt et decidēde cauſe·

Sed esto aliꝰ moleuit mos·dies alij sunt & alij hoim mozes·tpa piculosa non im stant·sed iã extant·fraus & circũuentõ & violẽtia ꝓualuere sup terrã. Calũniatozes mlti defensoz rarus·Agitenẽ ergo cause sicut opozteꝫ Nam is modus qui frequẽtaẽ est execrabilis plãe & qui nõ dico eccleſiã·sed nec foꝛꝫ deceret· Mirozqꝫ quẽadmodum religiose aures tue audire sustinẽt huiusmõi disputatõnes aduocatoꝛꝫ. & pugnas etiam verboꝛꝫ que magis ad subuersionẽ ꝙ ad ꝛnuentõnem ꝓficiũt veritatis·Corrige prauꝫ mozem·pcide linguas vaniloquas· & labia dolosa claude· Hi sunt qui docuerũt linguas suas loqui mendaciũ·diserti aduersus iusticiã·eruditi ꝓ falsitate·Sapiẽtes sunt vt faciat malũ eloquẽtes vt ĩ pugnẽt verũ. Hi sunt qui instruũt a quib? fuerãt instruẽdi·Astruũt nõ cõpta sed sua· Struunt de ꝓꝛio calũnias innocentie·destruũt veritatis simplicitatẽ·obstruũt iudicij vias·nichil ita absqꝫ laboze maifestã facit veritatẽ·vt breuis & pura naratõ·Ergo quas ad te necesse erit intrare causas· neqꝫ oĩes necesse erit diligẽter velim·sꝫ breuiter decidere assuescas frustratoziasqꝫ et venatozias pcidere dilatões·cã vidue ĩtret ad te·et causas pauꝑis & eius qui nõ habet quod det alijs alias mltas poteris ꝓmittere ẽminãdas ꝙplures ne dignas audientia iudicare·Quid em̃ op? est admittere illos quoꝝ peccata manifesta sunt pẽdẽtia ad iudiciũ Tanta em̃ est impudẽtia nõ nulloꝝ vt cũ manifeste ambitõnis prurigie scateat tota facies cause eorum.nõ erubescũt audiẽtiam flagitare·publicãtes semetipos ad multoꝝ ꝓsciẽtias·in quo vel sue soli us satis poterãt ꝓfundi iudicõ·Non fuit qui rescĩderet attritas frõtes sed ideo plures facte sũt & magis diruerũt·Sed & nescio quõ vicioſus ꝓsciẽtias vicõsoꝝ nõ refugit·& vbi oĩs sordent vni? mĩme fetoꝛ sentiẽ·Quis em̃ verbi causa vnq̃ auarus auarũ·luxurioſus luxurioſum erubuit·Plena em̃ est ambitõnis ecclesia·non est iã quod horreat studijs & molitõnib? ambitõis non plus ꝙ spelũca latronis in spolijs viatoꝝ·Si xp̃i discipul? es· ignoſcat zelus tu?. exurgat autoꝛitas tua aduſus impudẽtiã hãc & generalẽ pestẽ·Intuere magistꝝ nõ pat aures vt audiat·sed flagellũ quo feriat·verba nec facit nec recipit·nec em̃ sedet iudicãs·sed ĩ sequiẽ puniẽs·causam tamẽ nõ tacet ꝙ videlicet domũ oratõnis fecissent domũ negociatõnis· ido & tu fac similiter· ·LXVII· ¶De partibus consideratõnis & ꝓmo de consideratõne sui quid sit & quis·

Quattuoꝛ vt occurzũt tibi ꝙsidrãda reoꝛ Te·que sub te·que circa te·que supra te sunt·A te tua cõsideratõ inchoet·ne frustra extẽdaris in alia te neglecto·In acquisitõe em̃ salutis tue nemo tibi germanioꝛ vnico matris tue Et hec tui ꝙsideratõ in tria diuidiẽ·s. vt cõsideres quid· quis & qualis sis·Quid in natura·v·g·hõ· Quis in ꝑsona·s. papa·Qualis in moꝛib?· Cõsideranti igiẽ tibi ꝙ hõ sis·i·animal ratõnale moꝛtale Is tibi eximde occurzit fructus vt & moꝛtale qđ ĩ te est ratõnale humiliet·& rursum ratõnale moꝛtale cõfoꝛtet· Deinde quis sis & de quo sis factus aduertendũ. Quid ni erubescas mimim? ĩueniri in magnis·qui te recoꝛdaris magnũ in mĩmis extitisse·blandiẽ cathedza·spelũca est·Inde nãqꝫ supnitendis sonãs tibi epi nomĩe nõ domĩnũ sed officium· Quõ aũt libet gloziari·vbi ociari non licet Non em̃ locus est ocõ·vbi sedula vzget solicitudo omniũ ecclesiaꝝ· Quid em̃ aliud tibi dimisit sãct? apostolus·Argẽtum inquit et aurũ non est michi· quod aũt habeo hoc tibi do·Nũquid dominatõeꝫ Audi ipm̃ dicentẽ·Nõ quasi dominãtes ait in cleꝛo·sed foꝛma·f.g.Et ne hoc dictum sola humilitate putes·nõ etiã in veritate vox domĩ est in euãgelio·Reges gẽtium dominanẽ eoꝝ & qui po·h· super·eos·be·vo·Vos autẽ nõ sic·Planũ est·apostolis interdicit dominat?·Tu ergo tibi vsurpare audes aut dominãs apostolatũ·aut apostolicus dña tum·Plane & ab alterutro prohiberis·si vtrũqꝫ simul habere velis·pꝛs vtrũqꝫ·Domabis quidez lupos·sed ouibus nõ dominabeꝛis Pascẽdas vtiqꝫ nõ ꝑmendas suscepisti·Preciosissimus fundus est humilitas in quo edificiũ spiritale ꝟstructũ·crescit in templũ sanctũ in dño· Tercõ ꝟsiderãdum est tibi qualis sis·Simia em̃ in tecto·rex fatu? in solio sedẽs & nunc audi canticũ meũ·mim? quidez sua ue sed salutare·Mõstruosa res est grad? summ? & animus infimus·sedes prima et vita ima·lĩgua magniloqua et man? ociosa·sermo multus· & fructus nullus·vultus grauis et actus leuis·Ingẽs autoꝛitas et nutãs instabilitas·Admoui speculũ· fedus se ĩ eo vult? agnoscat·tu tuũ gaude dissimilem inueniri·Inspice tam̃ et tu ne forte et si sit vñ merito placeas tibi·etiam in quo debeas displicere nõ desit·Kara vox·nichil michi cõsci? sum·cautioꝛ in bonis ãbulas si & mala nõ lateãt· Quãobzẽ noueris te vt inter angustias que nõ desunt fruaris cõscientie bono·Magis aũt vt scias quid desit tibi· cuinã nõ desit omĩa illi desunt qui nichil sibi deesse putat·Nũquid quia summ? põtifex es ido summus·Vel quõ ꝓficis·si iam sufficis tibi·

LXVIII· ¶De cõsideratõne sui quid fuit et quid nunc sit·

Consideratí aũt tibi quis sis·nichilomim? ꝟsiderãdum quid prius eras ĩmo qđ nũc es· Vt quid em̃ desinis intueri·quod nõ desisti esse· Adhuc em̃ es qđ eras·s.homo·nec minus hoc es·ꝙ quod post factus es·forte et magis Deniqꝫ illud natus es hoc mutuat?·Nõ illud reiectũ ẽ sed istud adiectũ·Cõsidera igiẽ maxĩe quod maxĩe es·s.hoiem qđ et nat? es.nec mõ qđ nat? sꝫ et qualis· Tolle ꝓinde nũc hereditaria hec ꝓzomata ab imitõ maledicta·dirũpe velamẽ filioꝝ zelantium ignominiã·nõ plagã curantiũ· Dele fucũ fugacis honoꝛis hui?·et male colerate nitozẽ gloꝛie vt vnde nudũ ꝟsideres·quia nudus egressus es de vtero matris tue·Nũquid ĩfulatus·nũquid miçãs gẽmis·aut floꝛid? sericis·aut coꝛonat? pẽnis· aut suffarcinatus metallis·Si cũcta hec veluti nubes quasdam matutinas velociter trãseuntes dissipes et exuffles a facie cõsideratõnis tue·Occurzet tibi o homo nudus et paup·et miser miserabilis homo quoqꝫ dolens ꝙ homo sit·erubescẽs ꝙ nudus sit· ploꝛãs ꝙ natus sit· murmurãs ꝙ homo sit natus ad laboꝛẽ et non ad honoꝛem·Homo natus de muliere·et ob hoc cũ reatu·bzeui viuens tempe·et ob hoc cum metu·repleẽ mltis miseriis·et ob hoc cũ fletu·salubzis copula·vt cogitãs te summũ pontificem·attẽdas piter vilissimũ cinerẽ nõ fuisse sed esse·Hec te cõsideratõ tenet in te·nec a te auolare sinit·nõ ambulare ĩ magnis neqꝫ in mirabilib? sup te In te cõsistito ne ifra deijci sinas·nõ attolli supnon euadere in longius·nõ extẽdi in latius· Tene medium si nõ vis ꝓdere modum·Loc? medi? tut?

est·mediū ſedes modi & modꝰ virtꝰ·Omnē extra modū manſionem ſapiens exiliū reputat·Propter hoc nō eſt illi habitare in lōgo qđ ultra modū ſit ſed nec in lato qđ extra ſit·nec in alto quod ſupra ſit·nec ī imo infra ſit Deniqꝫ et longitudo exī miniū habere ſolet. & dilatatō ſciſſuram·& altitudo ruinā· et pfundū abſorptōnem ·Longū dico cum ſibi homo longiorem pmittit vitā·Latū cū inſup fluas animꝰ diſtendiē curas·Altū cum de ſe plꝰ pſumit·Profūdum cum ſe plꝰ deijcit·Qui igiē lōga ſibi metiē tempa·ingrediē iter exterminij· & ī pſenti a ſe exulans p obliuionez ·in aliam pmanem ſolitudinem migrās ſecula et nō pfutura·imo nec futura Similiter animi īmoderata extēſio attenuatōnem facit·& extenuatō nimia ſciſſionē·multiſqꝫ lacereē curis neceſſe eſt ·Iā vero alta pſūptio qđ niſi p̄cipitatio ruinoſa ē. Et quid puſillanimitatis deiectio·niſi deſpata quedam abſorptio ·In hac fortis non deijciē prudens longiozis uite non abducetur incerto·modeſtꝰ moderabiē·curas tempabit a ſupfluis·nō deerit neceſſarijs Porro iuſtꝰ altiora de ſe non pſumit· ſed dicet·Si iuſtꝰ fuero nō leuabo caput·Ne qꝫ ergo plꝰ uero tibi tribuaſ nec plus iuſto pcas LXIX De cōſidera tione ſui qualis ſit

Vigilanter diſcerne qualis ex te ·& qualis dono dei ·& non ſit in ſpū tuo dolꝰ Erit autē hoc ſi fideliter ptiens tua tibi et que ſunt dei deo ſine fraude reſignes·Cōſiderando qualis ſis etiā qualiſ fueris recogitādū tibi eſt· Conferēda ſunt poſteriora prioribꝰ ·pfeceris ne in virtute·in ſapiētia·in ſuauitate moꝝ·An abbis forte qđ abſit defeceris patiētioꝝ ſis· an impatiētioꝝ·inſolentioꝝ·an humilioꝝ· exorabilioꝝ an difficilioꝝ·Latus tibi patet cāpus in hoc genere cōſiderandi·Oportet vt innoteſcat zelus tuꝰ· clementia tua· diſcretō moderatrix vtriuſqꝫ· Solent eī diſcretōnis oculo caligāte alterutꝫ ſibi pripere loca terminos occupare Porro caligīis due ſūt cauſe·ira & mollioꝝ affectus·Is iudicij cenſurā eneruat illa p̄cipitat· Turbatꝰ eī p̄ira oculus clementer nil intueē·ſuffuſꝰ fluxa quadā & muliebri mollicie rectū nō videt·Non eris innocēs ſi vl' puīas cui pcendū eſt·aut pcas ei qui puniēdus eſt· In tribulatōnibus quoqꝫ qualē te mueneris nolo diſſimules· ſi pſtantē in tuis·pdolentē in alienis·gaude Magnus qui incidēs in aduerſa nō excidit vt parū a ſapiētia·nec minoꝝ cui pñs felicitas ſi arriſit ñ irriſit·q̄q̄ facilius ineneris qui ſapiētiam retinuerit cōtraria ſibi fortuna·q̄ qui ꝓpicia nō poiderit Quāq̄ vero ſapiēs recte horteē ſapiētiam ſcribi in ocio·cauēdum eſt tamē & in ocio ociū· Fugienda eſt eī ociōſitas mater nugaꝝ·nouerca virtutū inter ſeculares nuge ſunt·ī ore ſacerdotis blaſphemie· Interdū tamē ſi incidāt ferēte fortaſſis· referende vero nunq̄·Cōſecraſti os tuū euangelio·talibus iam apire illicitum·aſſueſcere ſacrilegiū eſt· Labia inquit ſacerdotis cuſ·ſci· & le·re· ex o ·e· nō vtiqꝫ nugas vel fabulas·verbū ſcurzile nō ſufficit pegrinari ab ore·ſed ab aure pcul relegandū eſt· Frēde ad cachinnos moueris·fediꝰ moues Porro detrahere vl' detrahentē audire quid horꝫ damnabilius ſit nō facile dixerim·Nō qui aūt peccatē reum exiſtimes·ſi facies peccatoꝝ in iudicio ſumis·& non potiꝰ cauſas diſcutis meritoꝝ· Eſt & aliud viciū·cuius ſi te īmunem ſentis· inter oēs quos noui ex his qui cathedras aſcēdunt· ſedebis me iudice ſolitariꝰ·qz ſingulariter leuaſti te ſupra te·ſcz facilitat e credulitatis·hinc p nihilo ire multe inde innocētium frequēs addictō·Inde p̄iudicia ī abſentes·Nūc ad ea que ſub te ſunt conſideratō intendenda eſt. ·LXX· De conſideratōne circa ſubditos & de ꝓpeſcēdis appellatōnibꝰ·

Sapiētibꝰ & inſipiētibus debitor es·Ipz nomē debitoris memēto potiꝰ ſeruienti ꝓgruere q̄ dominari. Nec tātum fidelibꝰ ſed & infidelibꝰ interest p̄inde tuā dare opam·vt incredulī puertanē ad fidē· puerſi nō auertanē·aū ſi reuertanē·puerſi ordinenē ad rectitudinē·ſubū ſi ad veritatē reuocenē·ſubuerſores inuictis ratōibus puincanē·Hi ſunt heretici canes ad ſciſſionez vulpes ad fraudē·Veſtri qui terrā auſtri tā ſepe viſitāt·hi ſciunt·eunt & reteūt p mediū eoꝝ . Sz quid boni adhuc cū illis egerim·necdū audiuimꝰ & fortaſſe audiſſemus·niſi p̄ aure hiſpanie ſalus populi viluiſſet·O ambitō ambientium crux quō oñes torques·oñibus places· An nō limina apoſtoloꝝ plus iā ambitō q̄ deuotō terit·An nō vocibus eius veſtrū tota die reſultat palatiū·Appellatur ad te de toto mūdo in teſtimoniū ſingularis p matus tui & vtmā tā fructuoſe q̄ neceſſarie· Vtinā cum oppreſſus clamat·ſentiat oppreſſor & nō ſuppiat ipius vnde incēditur paup·Impune eī trāſire inique appellantē iniquaꝝ appellationū ē fomes Iniqua aūt oīs appellatō·ad quā iuſticie inopia nō coegit·nō vt graues ſed ſi graueris licet appellare a ſentētia·Ante ſententiā omnino niſi ob manifeſtū grauamē impbe pſumiē appellatō· Qui ergo nō grauatꝰ appellat liquet·qz aut grauare intēdit aut tēpus redimere·Nō eſt aūt appellatō ſuffugiū ſed refugiuꝫ ·At vero antidotū verſum eſt in venenū·Non eſt hec mutatō dextere excelſi· Zelatus eſt dñs domū oratōnis · factā ſpeluncā latronum· Tu miniſter eiꝰ diſſimulas miſeroꝝ refugiū datū arma iniquitati· ·LXXI· De exēptōne eccleſiaꝝ

Vox murmur & querimonias eccleſiaꝝ truncari ſe clamāt ac demēbrari·Subtrahunē eī abbates epīs · epī archiepīs archiepī patriarchis vl' primatibꝰ·Facitis hoc quia poteſtis ſed vtrū & debeatis queſtio eſt· Spiritalis homo qui oīa diiudicat vt ipe a nemīe iudicetur·omne opus ſuū ēna ꝓſideratōne p̄ueniet· ſcilicet an liceat·an deceat·an expediat·Quid autē taz indignū tibi q̄ volūtate p lege vti·Quid tam beſtiale q̄ nō iudicō agi ſed appetitu·Quid itez tam indecēs tibi q̄ vt totū tenēs nō ſis ꝑētus toto niſi minutias quaſdā et exiguas portōnes ipius tibi credite vniuerſitatis· quaſi ñ ſunt tue ſatagas ad huc facere tuas Nolo p̄tendas michi fructū emācipatōnis huius·Nullus eſt eī niſi q̄ epī inde inſolētioꝝ·mōachi diſſolutioꝝ fiūt q̄ etiā paupiores· Licentius eī peccāt cū nō ſit qui arguat·licentius ſpolianē cū nō ſit qui defēdat·Sinaūt extolli tur qui ſubtrahiē et cui ſubtrahiē irridē·Qui ſubtrahit quō innocēs eſt·Sed is qui murmurat ſcām animā mortuꝰ eſt·Qui inſtigat·quō viuit·quō ñ reus mortis amboꝝ et ſue piter qui gladiū dedit· vnde ambo morerenē·Hoc eſt qđ dicie ad achab qui rerū ſummā tenebat·vt vnā vineā affectauit Occidiſti inſup et poſſediſti·Huic cōgruit pabola nathan de homine qui centū oues habēs vnaz que paupis erat ꝓcupiuit·Adde qđ qui audiūt ſcādalizanē·detrahūt·blaſphemāt·Hīc etiā iter eccleſias

imimicicie graues Nō facile adducoꝛ licitū ꝺſētire qꝺ tot illicita pturit Tu ne licitū ſentias eccleſias ſuis mutilare mēbris. Oīis anima inquit poteſtatibus ſublimioꝛibꝫ ſubdita ſit. pᷓliter em̄ dicit poteſtatibus. Non em̄ tua ſola poteſtas a domino ē ſunt & mediocres. ſunt & inferiores. Et quomō quos deus ꝓiunxit non ſunt ſepandi. ſic nec quos ſubiūxit compandi. Monſtꝛ facis ſi manui digitū ſubmouēs facis ꝺepēꝺere ꝺe capite ſupioꝛem manui brachio collateralē. Coꝛpus ſiquiꝺē xpi paulꝫ capiti ꝓueniētiſſime aptās totū ex eo opactū ꝓhibet & ꝓnexū p omnē iunctura ſubmiſtratōnis ꝑ. o. v. m. a coꝛ. fa. in eꝺi. ſui in caritate. Nec vilē reputes hāc formā quia in terris eſt. exemplar em̄ habet e celo. Neqꝫ em̄ pōt ſilius facere quicq̄ niſi qꝺ v. p. fa. Vide inquit vt oīa facias ſcōꝫ exemplar qꝺ tibi in m. m. eſt. Q; ſi ꝺicat epūs nolo eſſe ſub archiepo. Vel abbas. nolo eſſe ſub epo. hoc nō eſt e celo. niſi forte angeloꝝ quēpiam audiſti ꝺicentē Nolo ſub archangelis eſſe. aut ex alio quolibꝫ inferioꝝ oꝺinū aliquē non ferentem ſub eſſe niſi deo. Quiꝺ inquis ꝓhibes ꝺiſpēſare ſeꝺ non ꝺiſſipare. Vbi neceſſitas vꝛget excuſabilis eſt diſpēſatō vbi vtilitas ꝓuocat laudabilis. Vtilitas ꝺico nō ꝓꝓria ſeꝺ oīmunis. Nam cū nichil hoꝝ nō plane fidelis ꝺiſpenſatō ſeꝺ crudelis diſſipatō eſt. LXXII.

De neglecta obſeruātia canonū.

Ipſa ꝺeniqꝫ veſtra apoſtolica māꝺata atqꝫ iſtituta paſſi neglecta iacēt. Nōne os tuū iā quartꝰ annus eſt in remenſi ꝺcilio hec capitula ꝓmulgauit. Pꝛecipimus aiſti vt tam epi q̄ clerici. neqꝫ in ſuꝑfluitate ſeu varietate ihoneſta veſtiū diūſicoloꝝ aut fiſſura veſtiū neqꝫ ī tō ſura ītuentiū offendāt aſpectū quoꝝ forma et exemplū eſſe ꝺebēt. Itē vt nullꝰ in archiꝺiaconū vel ꝺecanū. niſi ꝺiaconus vel p̄ſbiter oꝺineē. Pꝛchibemus ne aꝺoleſcētibꝫ vel infra ſacros oꝛꝺines cō ſtitutis p̄ꝺicti ꝺeꝺāt honoꝛes. ẏba tua hec. Quis ea tenet vel tenuit. Falleris ſi teneri putas. Si nō putas ipe peccaſti. aut ſtatuēs que nō tenerentur. aut qꝺ non tenen ē diſſimulās. Leua oculos tuos & vide. ſi nō eque vt ꝓius pellicula diſcoloꝛ ſacꝫ oꝺinē diſcolozet. ſi nō eque vt ꝓius fiſſura enoꝛmis pene inguia nuꝺet ſolēt ꝺicere. Nunqꝺ ꝺe veſtibus cura eſt ꝺeo. & nō magis ꝺe moꝛibꝰ. At forma hec veſtiū ꝺeformitatis mentiū & moꝝ inꝺiciū eſt. Quiꝺ ſibi vult q̄ clerici aliuꝺ eſſe & aliuꝺ viꝺ ri volūt. habitu milites queſtu clerici. actu neutꝫ exhibēt. Neqꝫ em̄ pugnāt vt milites. nec vt clerici cuāgelizant. Cuius oꝺinis ſunt cū vtriuſqꝫ eē cupiūt. vtrūqꝫ ꝺeſerūt. vtrūqꝫ ꝓfunꝺūt. At ſi ſūme ſapiēs ꝺeus nichil moꝺinatū reliquit. Vereoꝛ nō alibi oꝛꝺināꝺos. q̄ vbi nullus oꝛꝺo ſz ſempiternꝰ hoꝛroꝛ inhabitat. nunc inſerēꝺa que circa te ſunt.

LXXIII. De ꝺiſideratōne populi romani qui circa eū erat.

Clerū illū oꝛꝺinatiſſimū eſſe ꝺecet. a quo p̄cipue in omnē eccleſiā cleri forma ꝓceſſit. Quiꝺ ꝺe populo loquar. Quiꝺ tā notum ſeculis q̄ pteruia romanoꝝ. Gēs inſueta paci tumultui aſſueta. Gens immitis & intractabilis ſubꝺi neſcia niſi cū non valet reſiſtere. En plaga tibi incūbit cura hec. Noli ꝺiffiꝺere etiā ſi incurabil' ſit. Aꝺ curā em̄ exigeris nō curatōez. Curā inquit illius habe. Vez ꝺixit quiꝺā. Nō eſt in medico ſē per releueē vt eger. Plus oīibus laboꝛaui ait apoſtolus nō ꝺicit. plus oīibus ꝓfui. Vnuſquiſq; ī quit ꝓpriā mercedē accipiet ſcōm ſ. l. non ſecū ꝺū ꝓuentū. Ita queſo fac tu qꝺ tuū eſt. nam ꝺeus qꝺ ſuum eſt ſatis abſqꝫ tua ſolicituꝺine curabit. Reꝺet ꝺeus mercedē la. ſ. ſ. Securꝰ laboꝛ quē nullus euacuare ꝺefectus poteſt. Scio vbi habitas. Increduli & ſubuerſoꝛes ſunt tecū romani impij ī ꝺeū temerarij in ſancta. ſeꝺicioſi in inuicē. emuli in vicinos inhumani in extraneos. quos nemiē amāteſ nemo amat. Supioꝛibus infiꝺeles. inferioꝛibꝫ imptabiles. inuerecūꝺi aꝺ petēꝺum. aꝺ negandū frō tuoſi. ingrati cū accepint. grāꝺia loquunt cū oꝛē tur exigua. blāꝺiſſimi aꝺulatoꝛes. moꝛꝺaciſſimi ꝺtractoꝛes. vix circūſpectū & amicū ꝓprie cōſcienti e calumniant ypocritā. Poꝛro quietis amatoꝛem & ſibi interꝺū vacantē inutilem ꝺicūt. Talia tamē tu paſtoꝛ vtilis conſiꝺerato quō ſi fieri poſſit cōuertas eos. neipi ſubuertāt te. Petrus cuiꝰ ſeꝺē tenes neſciē aliquāꝺo ꝓceſſiſſe vel gemmis oꝛnatꝰ vel ſericis. nec tectus auro. nec vectus equo albo. nec ſtipatus milite. nec circūſtrepentibꝫ ſeptꝰ miſtris Abſqꝫ his tamē ſatis crediꝺit poſſe ipleri ſalutare māꝺatum. Si ꝺiligis me paſce oues meas. In his ſucceſſiſti non petro ſeꝺ oſtātino. Cōſulo toleranꝺa p tempe. nō p ꝺebito affectāꝺa. Aꝺ ea potiꝰ te incito quoꝝ te ſcio ꝺebitoꝛē Opus inq̄ fac euāgeliſte & paſtoꝛis nomē impleſti. Dracones inqꝫ me mones paſcere & ſcoꝛpiones nō oues. Propt hoc inq̄ magis aggreꝺere eos ſeꝺ verbo nō ferꝛo Quiꝺ em̄ ꝺenuo vſurpare gladiū temptes. quē ſemel iuſſus es reponere in vagimā. Qui tñ gladius ſcz materialis tuus eſt. etiā ipe tuo nutu & ſi nō tua manu euaginātus Aliquin niſi aꝺ te ptineret aliquo moꝺo ꝺicētibꝫ apoſtolis. Ecce gladij ꝺuo hic. nō reſpōꝺiſſet ꝺominꝰ ſatis eſt. ſeꝺ nimis eſt Vterqꝫ ergo gladius eccleſie eſt. ſeꝺ vnus p eccleſia alter & ab eccleſia exercēꝺus. Hic ſacerꝺotis: ille militis manu. Inſta ergo oportune importune clama ne ceſſes. Si ꝺura fronte ſunt. inꝺura & tu ecōtra tuā. Nichil tā ꝺuꝝ qꝺ ꝺuriozi nō ceꝺat. De ꝺi inquit frontē tuā ꝺuriozē frontibus eoꝝ.

LXXIIII. De ꝺiſideratōne laterum ſuoꝝ id eſt. caꝛꝺinaliū.

Eniam aꝺ collaterales tuos qui tibi inimi ſunt. Quāobꝛē ſi boni ſunt tibi potiſſimū. ſi mali eque plꝰ tibi. Ne te ꝺixeris ſanum ꝺolentem latera. i. ne bonū ꝺixeris malis inuitentē Aut ſi bonus ſis. quē fructū afferꝛe poteſt bonitas tui ſoliꝰ Sz nec tibi tua boitas. vnꝺiqꝫ obſeſſa malis. ſicut nec ſanitas vicino ſerpente. Siue aūt leuēt ſiue grauēt cui potius imputanꝺū eſt q̄ tibi. qui tales aut elegiſti aut aꝺmiſiſti. Sz nec poteſtatem habent. niſi quā tu eis tribueris vel ꝓmiſeris. Tibi ergo imputa quiꝺqꝺ patēris ab eo qui ſine te nichil poteſt facere. Igit non incōſiꝺerate eligenꝺi ſiue colligēꝺi ſunt in opus miſterij huius Tuū eſt vnꝺecūqꝫ eos euocare exemplo moiſi nō iuuenes ſeꝺ ſenes. non tam etate q̄ moꝛibus. An nō ꝺe toto oꝛbe eligēꝺi ſunt oꝛbem iuꝺicaturi Sane huic negocō nō ſe ingerat rogās. conſilio nō p̄cageꝺū eſt. Sūt em̄ que neceſſario a nobis rogātiū aut extoꝛquet importunitas aut neceſſitas mereē An iſtuꝺ in his que noſtra ſunt. vbi aūt non licet michi facere qꝺ volo qꝺ locuſ rogāti cū p quo togaris ſuſpectus tibi ſit. Qui aūt ipe rogat p ſe iā iuꝺicatus eſt. Clericū curiā frequētantē qui nō ſit ꝺe curia aꝺ iꝺ geuns ambientium pertinere noꝛis Aꝺulantem & aꝺ cuiuſqꝫ placitum loquētez vnū

de rogãtibus · puta etiã si nihil rogauerit · Viri callidi & dolosi ꝓpriũ esse solet tũc ꝓtendere humilitatẽ cũ aliquid obtinere nitiẽ Hic est qui nequiter se humiliat · & inter · e · p · s · d · Quãtos quos supplices admisistis · postmodũ sustmuistis graues · rebelles · ꝓtumaces · Verbosum adolescentẽ & studentẽ eloquẽtie · cum sapiẽtie sit inanis nõ aliud q̃ iustície hospitem reputes · LXXV Quales ad hoc officiũ assumi debeãt ·

Duros ꝓbatos oportet elegi · nõ ꝓbandos Nos in monasterijs spe meliozãdi omes recipimus · At curia bonos facilius recipe q̃ facere cõsueuit · Tracta ante factũ · quia p? factũ sera retractatõ est · Itaq; non volẽtes neq; curzẽtes assume · sed cũctantes se · renunciãtes etiam coge · In talibus requiescet spũs tuus · qui · s · nõ sunt attrite frontis · sed verecũdi & timorati · ꝓter deum tamẽ nichil timeãt · nichil spent ñ a deo Qui etiã aduentantiũ nõ manus attendãt · sed necessitates · qui stent viriliter ꝓ afflictis & iudicẽt in equitate ꝓ mãsuetis terze · qui sunt cõpositi ad mozes · pati ad obedientiã · mãsueti ad patientiam · subiecti ad disciplinã rigidi ad censurã · catholice ad fidem · fideles ad dispositõnem · cõcozdes ad pacem · In iudicõ recti · in cõsilio ꝓuidi · in iubẽdo discreti · in disponẽdo industrij · in agendo strenui · in loquẽdo modesti · in aduersitate securi · in ꝓsperitate deuoti · in zelo sobrij · in misericozdia nõ remissi in ocõ nõ ocõsi · in cura reifamiliaris nõ anxij · alienę rei non cupidi · sui non ꝓdigi · vbiq; & in oĩbus circũspecti · qui legatõne etiã ꝓ xp̃o possũt fungi quotiẽs op? erit · nec iussi renuãt · nec nõ iussi affectent · Qui missi post aut non eãt sed xp̃z sequãt Qui questũ legatõnem non estiment · nec requirũt datum sed fructum · Qui regibus exhibeant iohãnem · egiptijs moisen · fornicantibus phinees · heliã idolatris · heliseũ auaris petz mentientib? · paulũ blasphemãtibus matheum negociãtib? · Qui vulgus non spernant sed doceant · diuites nõ palpent sed terzeant · paupes non grauent sed foueant · minas principũ ñ paueãt sed ꝓtemnãt · Qui ñ cũ turba intrent · nec cum ira exeant · ecclesias nõ spoliẽt sed ementent · Marsupia non exhauriant · sed cozda reficiant & crimina cozrigant · fame ꝓuideant sue · nec iuidcant aliene · De omni re plus orationi fidant · q̃m in dustrie sue vl' labozi · Quoz ingress? pacific? sit · modest? exit? · Quoz sermo edificatõ sit · vita iusta · pñtia grata · memoria ĩ benedictiõe Qui redeant ad te fatigati quidem sed non suffracinati simul & gloriantes · ñ q̃ curiosa siue precõsa queq; terraz attulerint · sed q̃ reliquerint pacez regnis · legẽ barbaris quietẽ monasteriis · ecclesiis ordinẽ · clericis disciplinã · deo populũ acceptabilẽ sectatorẽ bonoz opum · Non sit qui possit dicere legato · Ditaui abzhaã · sed cũ samuele cõcionetur · ad omnes loquimĩ de me cozã domino & xp̃o eius zc̃ · Et nũc reduc oculos mi eugeni ad eũ qui nũc est curie siue ecclesie statũ & studia p̃latoz · eozuz ꝓsertim qui sunt in circũitu tuo · Sed de his hactenus ego palpaui · nõ fodi pietem · tibi licet fodere & videre zc̃ · LXXVI · De dispositõe reifamiliaris ·

O Israhel q̃ magna est domus dei · & im · lo · pos · eius · Vacuũ ꝓsus a solicitudine rerũ mimaz & viliũ oportet esse animũ · tã magnis & tã mltis rebus intentũ Oportet ingeniũ rectum · cautũ · vigilẽ · firmũ · amplũ esse · ꝓcurãtus est qui ꝓ te molat. Pro te inq̃ non tecũ · Quedam em̃ ꝓ temet facies · quedã ꝓ te & alios simul · quedã ꝓ alios asq; te · Sub quo · s · vltimo genere agenda domus tue locanda · cẽ fuerim · ꝓ aliũ igiẽ illa facies cui tria necessaria sunt · s · vt sit fidelis ne fraudet prudẽs ne fraudẽ · terciũ est autozitas · qua possit disponere queq; put scit & vult · Hoc ẽ vt si cõstituaẽ sup familiã · possit mutare mĩstros · transferre mĩsteria ad quos · & q̃ndo voluerit · & nullũ patiatur ꝓtra dictozẽ · p̃sit oĩbus vt oĩbus ꝓsit · et ò oĩbus clãdestinas & susurzatas delatõnes non recipias aduersus eũ · Et hãc velim tibi generalem ꝓstituas regulã · vt omnẽ qui palã verẽ dicere q̃ò in aure locut? est suspectũ habeas · Q; si te iudicã te dicendũ coram ille noluerit · delatozẽ iudices nõ accusatozem · Itaq; vnus oĩbus faciẽda imũgat · oĩes vni respondeãt · tu illi habeas fidem vacans tibi & ecclesie dei · siquo minus aut fidelis inuenia tur · aut prudẽs fideli potius omittendũ · E duob? em̃ hoc tutius q̃ꝓ & si minus fidelis repiẽ sustinere potius cõsulo q̃ te ĩmergere laberito huic · Memento saluatozẽ iudam echonomũ habuisse · Quid cpo turpius q̃ incũbere suppellectili & substãtiole sue scisciari de singulis · mozderi suspitõnibus · moueri ad queq; ꝓdita vl' neglecta de minutis & quadrãtis exigere ratõnem Non ira ille egipti? cũctis ioseph creditis ignorabat quid haberet in domo sua. Erubescat xp̃ianus xp̃iano sua non credẽs quia homo sine fide · fidẽ tamẽ habuit seruo alieni gene · Mira res · Epi habẽt ad manũ quib? animas credãt · & quibus suas omittãt facultatulas non ĩueniũt · Optimi videlicet estimatozes qui magnam de mĩmis quam vel nullã de maximis · curã gerãt Quotidianas expẽsas quotidiano recipcam? scrutinio · & ꝓtinua domini gregis detrimẽta nescim? De p̃cio escaz & numero panũ · quotidiana cũ ministris discussio est · Raro admodũ cum p̃sbiteris collatõ celebraẽ ò peccatis populoz · Cadit asina & est qui subleuet eã · perit anima & nõ est qui reputz · Queso trãsitozia illa que stare tibi nõ queũt fac vt a te trãseant · Nõ pte · Riuus qua fluit cauat terzã · sic discursus tpaliũ ꝓscientiam rodit ·

·LXXVII· De dispositõne familie ꝓprie ·

Volo aũt vt vicia domus tue vltim? scias Quapter vt dixi alius tpalia dispenset nõ tu · Oĩmode em̃ studeas auertere a te ocursum hoz · Plurima nescias · mlta dissimules nõnulla obliuiscaris · De disciplina vero tu puide illud nemini credas · si insolentioz cozã te vl' sermo insonuerit vel habitus apparuerit · man? tua sit super huiusmõi impunitas ausum pit · ausus autẽ excessum · Domũ epi decz sanctitudo · sacerdotis domestici aut ceteris honestiozes · aut fabula oĩbus sunt in vultu · habitu · incessu eoz qui circa te sũt Nichil impudicũ vel indecẽs residere patiaris · Discant a te coepi tui comatulos pueros & comptos adolescẽtes secũ non habere · certe inter mi tratos discurzere calamistratos nõ decet · Noli faciẽ tuaz hilarẽ ad eos ostendere nec tñ austeritatẽ suadeo tibi · sed grauitatẽ Illa infirmiozes fugat · hec leuiores repamit · Illa si assit odibilẽ · hec si desit ꝓptibilem reddit · Igiẽ nec seuerius nec dissoluti? · qo hac mediocritate gratius vt nec de seueritate sis oneri · nec de familiaritate ꝓptui · In palatõ papã domi te patrẽfamilias exhibeto · Amẽt te domestici tui · si nõ facito vt timeãt te · Vtilis semp custodia oris · que tamẽ affabilitatis gratiã nõ excludit ·

Igit vbiq; frenāda est lingua p̄ceps · maxime autē
in conuiuio · ille gueniētior habitus · si actu quidez
seuerus sis · vultu serenus · verbo serus · Capellani
tui qui tecū iugiter diuinis intersunt obsequijs nō
sint sine honore · seruiaē eis ab oībus tanquā tibi
necessaria de manu tua accipiant & hijs contenti
sint · tu aūt vide ne exeant sup hoc q̄ forte ab ad
uentātib? petere dep̄hēdes · iudica gyezi cām opti
mus canon qui p̄jcit auaricia ex calumnia · id est ·
non tm̄ a sciētia. Iam sidera q̄ supra te sunt

·LXXVIII· De consideratōe eoruz
que sup te sunt & diuinoz ·

Libri supioz̄es & si de sideratōne iscribā
tur · res tm̄ non tātum sideradas · sed e
tiam agendas docēt · Que autem supra
te sunt · non actu indigent sed tantum inspectu ·
Totiēsq; tua pegrinaē sideratō · quotiens ab illis
rebus ad ista deflectiē inferioza & visibilia siue in
tuenda ad noticiā · siue appetēda ad vsum · siue pro
officō disponēda vel accitāda · si tamē versaē i his
vt p hec illa requirat · haud pcul exulat Sic em̄ cō
siderare repatriare est · Sublimioz aūt iste p̄sentiū
ac dignioz est vsus rez cum · s · inuisibilia dei p ea q̄
f · s · in · cō · Hac scala ciues nō egēt sed exules. Licz
aūt que supra sunt nō verbo doceanē sz spiritu re =
uelenē · tam̄ quod sermo nō explicat sideratō que
rat · oratō expetat · vita mereaē · puritas assequaē ·
Tribus aūt modis quasi totidem vijs inuestigāda
sunt · s · opinione · fide & intellectu · intellectus ra
tōni innitiē · fides autozitati · opinio verisimilitudi
nē · Habēt prima duo certā veritatē · sed fides clau
sam & inuolutā · itellectus nudā & manifestā · opi
nio aūt certi nil habēs · vez p verisimilia querit po
tius q̄ apprehēdit · Omnimo aūt in his cauenda est
pfusio · ne aut incertū opinionis fides figat · aut q̄
firmū fixū qz est fidei · opinio in questionē reuocet
Et sciendū q̄ opinio si habet assertōem temeraria
est · fides si habet hesitatōem infirma est · Intellect?
si signata fidei irzumpe nitaē · effractoz reputatur
& scrutatoz maiestatis · fides igit ambiguū nō ha
bet · Ecce affectus nostri iacēt mole corpea pgra =
uati & luto heretibus desiderijs sola interim arida
& tenuis sideratō puolat · & tam̄ ex tātillo quod
iam daē libet exclamare · Domine dilexi decorē do
mus t · & l · b · g · t · Quid si toram se anima colligat
& reductis affectibus e cunctis locis quib? capti
ui tenenē timēdo que nō oportet · amādo que nō
decet · dolēdo uane · gaudendo vanius · cū his ibiat
tota voluntate & libertate · volatū pulset impetu
spiritus · & in pinguedine gratie illabaē · Nōne cuz
cepit circūire illas lucidas māsiones & sinum illum
abrhae curiosius pscrutari · & sub altari martiruz
reuisere animas in patria stolā scām patiētissime
expectātes · multomagis tūc instabit loquēs cū p=
pheta · Vnam petij a dño h · r · zc̄ · LXXIX ·

De trino & vno deo ·

Deus trinus & vnus est · quō aūt pluralis=
tas sit in hac vnitate & ipa ī plalitate ·
scrutari temeritas ē · credere pietas · nos
se vita eterna Vt aūt hui? singularis vnitatis emi
nentia eui dētioz fiat · multa vna sideratō pcurzat
Est aūt vnitas collectiua · vt cū lapides multi acer
uū vnum faciūt · & est cōstitutia cū multa mēbza
vnū corpus vel multe ptes vnū totū · & est ziuga
tiua qua vir & mulier sunt vna caro & est natiua
qua anima et caro vnus nascit̄ homo · et est pote =
statiua qua hō virtutis nō instabilis · nō dissimilis
sed vnus sibimet nitit̄ inueniri · et est psentanea cuz
p caritatē multoz hominū est coz vnum et aia vna
et est votiua · cū homo votis oībus deo adherens
vnus spūs est · Et est dignatiua qua limus noster
a dei verbo in vnā assumptus est psonā · Inter hec
oīa que recte vnū dicunē arcem tenet vnitas tri=
nitatis qua tres psone sunt vna substātia · Secūdo
loco est illa qua ecōuerso tres substātie vna in xp̄o
psona sunt · quecūq; vero alia dici vna possunt sū
me illius vnitatis imitatōne nō compatōe vna ap
pellanē · Bonus est itaq; dominus anime querenti
illū Quid ergo de? qō ad vniuersū spectat finis
qō ad delectatōem salus · q̄ ad se ipe nouit ·

·LXXX· Qualiter deus sit pena
puersoz̄um ·

Quid est deus · Non minus puersoz pena
q̄ gloria humiliū · Est em̄ ratōabilis que
daz equitatis directō incōuertibilis atq;
inclinabilis quippe attingēs vbiq; cui illisa oīs
prauitas pturbet̄ necesse est · Ve oppositis volūta
tibus que semp conanē impingere et frustra solaz
sue auersionis referētes penā · Quid em̄ tam pena
le q̄ semp velle qō nunq̄ erit · et semp nolle qō nū
q̄ non erit · nunq̄ obtinebit qō vult · et qō nō vult
meternū sustinebit Quis hoc facit rectus domin?
deus noster · qui et cū puerso puertiē · Est etiā tur
pium pena deus quia lux est · Omnis em̄ qui male
agit odit lucē · non tamē luce declinare poterit · qa
lucet vbiq; etiā in tenebris · sed tenebre eā non op̄
henduūt · Proinde reprobi in iudicō videbunē vt pfū
danē · et nō videbunt ne consolenē · nec mō a luce vi
debunē sed in luce · et hoc ab omni videēte vt p mul
titudine intuentiū sit pfusio multa · At nullus de tā
ta numerositate spectantiū molestioz oculus suo
cuiusq; · Non est aspectus siue in celo siue in terra
q̄ tenebrosa cōscientia suffugere magis velit &
minus possit · Hic est vermis qui nō morit̄ memo
ria p̄teritoz · Horreo vermē mordacē et mortē vi=
uacem · horreo incidere in manus mortis viuētis vi
te morit̄is · Hec est secūda mors que semp occidit
nunq̄ poccidit · Qui em̄ dicēt mōtibus · cadite sup
nos et cetera · quid nisi mortē mortis beneficō fugi
re vel euadere volūt · Cōstat aūt animā imortalez
esse · durāte aūt anima durabit & memoria · Sz qua
lis · feda flagicijs · horrida facinoribus? · Hec em̄ licet
trāseant a manu · remanēt in mēte · et si facere in tē
pore fuit · fecisse sempiternū est · Hoc est qō dicit̄ ·
Arguā te et sta · c · f · t · Domin? locutus est cui oīe
aduersuz esse etiā sibi aduersari necesse est vt sit se
ra querela · o custos hominū · q · me · p · c · tibi zc̄ ·
O eugeni ita est · Non potest deo esse otrariū quid
et sibimet coherere · sed oīs qui arguē a deo ar
gueē et a seipo · Non est sane iam q̄ tūc aut verita
tem dissimulet ratō · aut ratōnis intuitū · Anima ō
clmet abrupta mēbris corpis in sese collecta Quo
em̄ volat sopitis cōclusisq; mortis sensib? p quos
vtiq; curiosius exire et a se ire solebat in eā que p̄te
rit huius mundi figurā · vides turpibus nihil desse
ad pfusionem cū pducenē i spectaculū deo · angel'
hominib? sibiipis · O q̄ male locati erūt vtiq; oppo
siti torrēti huic directe equitatis et huic lumini p
palate veritatis expositi · Nōne hoc est ppetuo tū
di atq; pfundi · Duplici inquit otritōne cōtere eos
zc̄ · LXXXI Qualiter idem sit gloria
electoz̄um ·

Quid est dens · Lōgitudo · latitudo · sublimitas et pfundum · Longitudo ppt eter

nitatem interminabilē·latitudo propter caritatem
immēsurabilē·sublimitas ꝓpter maiestatē imattin-
gibilē·pfundū ꝓpter sapientiā inscrutabilē · Hec
sancti scōz apostolū ꝯphendūt· Esto & tu sanct?
vt possis ꝯphendere cū oīibus sanctis· Sanctuz
vero facit duplex affectō sancta·s·timoz domī san
ctus·& sanctus amoz· His pfecte affecta aīa ve-
lut quibusdā brachijs suis ꝯphendit & amplectit
stringit & tenet· & dicit· Tenui eū nec di·zē · Et
timoz quidē sublimi & pfundo amoz longo latoqz
respōdet· Quid em̄ tam timendū q̄ potestas cui n̄
potes resistere·q̄ sapiētia cui abscōdi non potes ·
Quid itez tam amabile q̄ ipe amoz quo amas &
amaris· Amabiliozē tamē iuncta eternitas facit q̄
nō excidit·sed fozas mittit timozē· Ama igit pse-
uerāter & habes longitudinē Dilata amozē et ha
bes latitudinē·Hec igit quattuoz habes apud te si
stupes·si paues·si ferues·si sustines· Stupēda pla
ne sublimitas maiestatis·pauēda abissus iudicōz
feruozē exigit caritas·pseuerantiā sustinēdi eterni
tas. Eternitatis em̄ quādam imaginē pseuerantia
pfert· Deniqz sola est cui eternitas reddit. Et nūc
aduerte in his quattuoz·quattuoz species otempla
tōis· Prima & maxima est admiratō maiestatis q̄
requirit coz purgatū vt a vicijs libez facile ad su-
perna se leuet· Interdū quoqz vel p aliqs mozulas
stupoze·& extasi suspēsum teneat admirantē · hec
ꝯphendit sublime dei· Scda· inspectō iudicioz dei
que sunt abissus multa Quo sane pauido aspectu
dū vehemēti? ocutit imuentē· fugat vicia·fundat
virtutes·imitiat sapiētiā·humilitatē seruat· Virtu
tū siquidē fundamentū est humilitas· que si nutet
virtutū aggregatō nō nisi ruma est·hec pfundum
ꝯphendit· Tercia recozdatō beneficioz·que ne di-
mittat igratū solicitat memozantē ad amozē bene
factoris· De talibus dicit· Memoziā abundātie sua
uitatis tue eruc·zc· Eructatō em̄ gratiaz actio ē
hec ꝯphendit latitudinē Quarta meditatō pmisso
rum que ea que retro sunt obliuiscēs in sola expe
ctatōe requiescit· Que cū sit meditatō eternitatis
que em̄ pmittunt eterna sunt·lōganimitatē alit·et
pseuerātie dat vigozē· hec est que ꝯphendit lōgitu
dinē· Querēd? adhuc fuerat·qui nec satis inuent?
est·nec queri nimis pōt. Adorando fozte q̄ dispu
tādo dignius queri & facili? inuenitur·

LXXXII· De certitudine fidei. Item
ad innocentiū papā otra hereses petri abaelardi·

Rabem? i frācia nouū de veteri magistro
theologū·qui ab ineūte etate sua in arte
dialetica lusit.& nūc in scripturis sācti?
insanit·qui noua semp inquirit· & que nō muenit
fingit· Hic in primo theologie vel potius stulteilo
gie sue limine fidē diffinit estimatōem·sed absit vt
putem? in fide nostra aliqd vt is putat dubia esti
matōne pendulū·& nō magis totū qd in ea est cer
ta ac solida veritate subnixū · oraculis & miracl's
diuinit? psuasum·stabilitū & pfectū ptu vgi-
sa? guine redēptoris·gloria resurgentis. Testimo
nia ista credibilia facta sūt nimis· Clamat aposto
lus· Scio cui credidi & cert? sum·& tu michi subsi
bulas fides est estimatō· Tu mihi ambiguū garzis
quo nichil est certi? · Sed & augustin? aliter fides
ait nō dictādo vel opmādo habet in corde i quo
est ab eo cuius est· s; certa scientia acclamāte scien
tia·Cetez fides ait apostol? est substātia rez ſpe
randaz·n̄ manifū fantasia hecturaz·Achademico
rum sunt iste estimatōnes quoz est dubitare de oī

bus·scire aūt nichil· LXXXIII· De vi
ta epi & cleri· Idē ad epm senonensem·

Si temptatō est cuiuscūqz homis vita su
per terzā·quātis putatis piculis patz vi
ta pontificis · cui necesse est omniū ferze
temptatōnes·Si ego latēs i cauerna & sub modio
nō quidē lucēs sed fumigās·ventoz ta mē impet?
nec sic declinare sufficō·sed ptimuis tēptationū va
rijsqz impulsib? fatigat?·instar vēto agitate harū
omis hac illacqz circūferoz·Quid posit? supza mō
tem.positusqz supza cādelabrū solus michi seruan
dus· Solus tam ipe michi sum scādalo·sol? tedio
solus oneri atqz piculo·ita vt ꝓprie gule et ventri
& ocalo scādalizari frequēter irasci oportet· Quib?
ergo molestijs angit·qb? lacessit iniurijs·Cui etiā
si ꝓpria cessent·nunq̄ tamē de alienis desūt foris
pugne in·ti· Oīes iuxta p̄ceptū domini diligant
etiam inimici·sed & ad ꝓfectū soli eligant prudētes
& beniuoli·In oīib? etiā exēplo apostoli honorifi
cate inquit ministeriū vestrū·ministeriū dico non
dominū·honorificabitis aūt nō cultu vestiū·nō fa
stu equoz·nō amplis edificijs·sed ornatis mozib?
studijs spūalib? bonisqz opibus·Despiciāt sacdo
tes dñi textricū siue etiā pellificū & nō ꝓprijs opi
bus gloriari· Horreāt & muriū rubricatas pellicu
las(q̄s gulas vocant)·manib? circūdare sacratis
& sacrātib? tremēda misteria respuāt & apponere
pectori qd decētius ornat gēma sapientie puteat
& collo circūtexere qd honesti? atqz snaui? christi
iugo submittit· Non xpi stigmata sunt hec que isti
martirū exemplo circūferunt in ope suo·muliebria
potius esse noscunt insignia·cogitantiū que mun
di sunt quō placeant viris· Curiē in clero passim
ab omni etate et ordine·a doctis piter et indoctis
ad curas ecclesiasticas tanq̄ sine curis iā quisqz vi
cturus sit cum ad curas puenerit· Nec mirū ō his
qui necdū in semetipis expti sunt· Videtes quippe
illos qui ꝓprios iā humeros cupite sarcine submise
runt non solū nō gemere tanq̄ sub onere·s; msup
appetere plus onerari·nō deterzent piculis q̄ cupi
ditate cecati nō videt·s; fauorib? ampli? puocant
quos illis inuidēt O infimita semp ambitō et īsatia
bilis auaricia·cū primos honoz gradus in ecclesia
meruerit vel vite merito vel pecunie·siue etiā car
nis et sanguinis que regnū dei nō possidebūt pro
gatiua nō ideo cozda quiescūt duplici semp estuā
tia desiderio·quo vtiqz magis ac magis et i plura
dilatent·et ad celsioza sublimen̄·

·LXXXIIII· Inuectō cōtra abbates qui
ꝓcurant exemptōnes·

Non vos felices quia p̄sentis sc̄o si n̄ ꝓde
stis infelices putate· Vt aūt secure p̄esse
possitis subesse et vos sicut debetis non
dedignemini· Dedignatō quippe subiectōnis pla
tōne.reddit indignū· Sapientis psiliū est quanto
magnus es·humilia te in oīibus· Miroz aūt quos
dam in nostro ordine monasterioz abbates · hanc
humilitatis regulā odiosa otentōe infrīgere et sb
humili qd peius est habitu atqz tōsura tā supbe sa
pe· vt cum nec vnū quidem verbulū de suis impe
rijs subditos suos ptergredi patiantur ipi ꝓprijs
obedire ptemnāt epis Spoliāt ecclesias vt emanci
pent·redimūt se ne obediāt·Non ita xp̄s· Ille siq
dem dedit vitā ne p̄deret obedientiā·qua isti vt ca
reant totū fere suū suozūqz victū expendūt· Quid
hoc est p̄sumptōnis·o monachi·neqz em̄ quia pla-
monachi ideo non monachi · Nempe monachum

facit pfessio plat̃ necessitas. Vt aũt nõ pmdicet necessitas pfessioni accedat nõ succedat plat̃ monachatui. At nõ ppter me inquit facõ sz quero ecclesie libertat̃. O libertas omni seruitute seruilioz patiẽter ab huiusmodi libertate abstineã q̃ me pessime addicat seruituti supbie. Plus timeo tentes lupi q̃ virgã pastoris. Certus sum em̃ ego monachus & monachoz qualiscũqz abbas si mei quãdo qz põtificis excutere iugũ tẽptauero. quod sathãe mox tirãnidi meipm subijcõ. Illa quippe cruẽta bestia que circũit querẽs quẽ deuozet. aduertẽs elongatã custodiã. heu mox insilit in psumptozẽ. merito em̃ nõ cunctat̃ supbo psidere. qui se iure regez gloriat̃ sup omnes filios supbie. Quis dabit mihi centũ in mei custodia deputari pastozes. Stupenda insania. Non cunctoz animaz turbas michi custodiẽdas colligere. & vnũ sup ppriã grauoz custodem habere. & quidẽ subiecti me de reddẽda p se ratõne solicitãt. Qui aũt psunt michi ipi poti? p uigilãt. tanq̃ p me ratõnem reddituri. Verũ apte intelligãt quidã hoz quid cogitẽt. dũ multo labore ac pcio apostolicis adeptis puilegijs p ipa sibi vendicãt insignia põtificalia. vtẽtes & ipi moze ponticũ. s. mitra anulo, atqz sandalijs. Sane si attendẽt rez dignitas. hãc monachi abhozret pfessio Si ministeriũ solis liqueat ogruere põtificib? pfecto es se desiderant qõ videri gestiũt. Meritoqz illis esse subiecti nequeũt. quib? iam ipo se desiderio opãt Quid si & nomẽ eis oferze priuilegioz possz auctoritas. quãto putas auro redimerẽt vt appellarenẽ põtifices. Quo ista o monachi. vbi timoz mentis. vbi ruboz frontis. Quis vnq̃ pbatoz monachoz tale aliquid aut verbo docuit. aut exemplo reliqt. Duodeci em̃ humilitatis gradus magister noster edisserit. i quo queso illoz docẽt aut ozinet vt hoc fastu delectari monachus has querere debeat dignitates. Laboz & latebze & volũtaria pauptas. hec sunt monachoz insignia. hec vitã solẽt nobilitare monasticã. Vestri aũt oculi om̃e sublime videt. vestri om̃e foz circũeunt pedes. vestre lingue in om̃i bus audiunẽ scilijs. vestre manus om̃e alienũ diripiunt patrimoniũ. LXXXV. De supfluo ornatu epoz.

QOn etiã veste inquit pciosa. Clamat̃ hoc specialiter ad feminas. vt erubescat in se ipo epus deprhendi. qõ in fragiliozi quoqz sexu audierit reprhendi. Deniqz nõ quippiã eccle siasticũ. sed illud tm̃ gentilicũ ingerat quis Dicite pontifices in sancto quid facit auz. q̃ tolerabili? cernit̃ in sancto q̃ in freno. Hoc me etiã tacẽte & si non curia regũ tamẽ penuria paupum clamat. si leat licet fama. sz non fames. fama quidẽ silet. Nã quõ mũdus peccatũ arguet. a quo potius laudat̃ peccatoz in desideriis. s. & imi. benedicit̃. Clamant vero nudi. clamãt famelici & dicũt. Dicite põtifices in freno quid facit auz vel argentũ Nunquid auz a freno frigus repellit aut esuriẽ. Nobis fame & frigoze miserabiliter laborãtibus. quid oferunt tot mutatozia vel extẽsa in pticis. vel plicata i mãticis. Nostrũ est qõ effũditis. nobis crudeliter subtrahit̃ qõ inaniter expẽditis. & nos em̃ fratres vestri. plasmatõ dei & redẽpti sanguine xpi. Videte quale sit de fraterna poztõe oculos vestros pascere. vita nostra cedit vobis in supfluas copias. nostris ẽtrahit̃ necessitatibus quidqd vestris accedit vanitatibus. Duo deniqz mala de vna pdeũt radice cupiditatis. dũ & vos vaitãto pitis & nos spo liãdo pimitis. Iumẽta graduntẽ onusta gemmis. & nostra non curatis crura nuda tegere caligulis Anuli. cathenule & clauate corrigie multaqz talia tam specõsa coloribꝰ q̃ pciosa ponderibꝰ mulozũ dependẽt cruicibus. fratrũ aũt lateribus nec semicincia miserãtes apponitis. Hucusqz accedat q̃ hec omnia nec negociatõnis studio nec ppzio manuũ exercitõ vobis elaborastis. sz nec iure hereditario possidetis. nisi forte & vos i corde vestro dixeritis Hereditate possideamus sanctũ. d. Et hec paupes mõ quidẽ tm̃ corã deo cui loquunt̃ corda. non em̃ audẽt apte causari aduersum vos. quib? interi nec esse habẽt p sua vita supplicare. Ceteꝝ in futuro stabũt omnes i magna pstãtia aduersus eos qui se angustiauerũt. stãte p eis patre ozphanoz & iudice viduaz. LXXXVI. De officõ epi & pmotõne pueroz.

IN omibus actis & dictis suis nihil querat epus suũ. sed tm̃ honozẽ dei vel salutem pximoz. Hoc em̃ agẽs implebit nõ soluz officiũ põtificis. sed etiã ethimologiã nomis pontẽ vtiqz seipm faciẽs inter deũ & pximũ. Fidelis autẽ pontifex qui bona quelibet p manus suas trãseuntia siue diuina beneficia ad homies siue vota ad deũ columbino intuens oculo. nihil sibi retẽtat ex omibus. nec populi requirit datũ sed lucruz nec gloriã dei vsurpat sibi. Fidelis aũt sibimet custos. qui oleũ fauoris sine fraude sibi reseruat. ne i aduẽtu sponsi lampas sciẽtie vacua extinguatur. Nec em̃ tutũ arbitrat̃ labijs hominũ gloriã suã cõmittere. arce vtiqz sine claue & sine sera. Nõ totũ plane sed stultum ibi thezaurũ tuũ recõdere. vnde resumere nõ valeas cũ volueris. Si ponis in os meum. iã non in tua sed in mea potestate est. tam vtiqz p libitu meo vl laudare te possum vel tibi ozogare. Sanũ vas & incõcussum scientia. et secretis saluãdis ydoneũ. Scolares pueri et ipuberes adolescẽtuli ob sanguinis dignitatẽ pmonent̃ ad ecclesiasticas dignitates. & de sub ferula trãsferunt̃ ad principandũ psbiteris. letiozes interi q̃ virgas euaserũt. q̃ p principatũ meruerũt. Nec tantũ ill' blãditur adeptũ q̃ ademptũ magisteriũ. Et hoc qdez im mitio. pcessu autẽ tpis paulatim insolescẽtes. docti sunt i breui vendicare altaria. subditoz eua cuare marsupia. magistris nimiz in hac disciplina vtentes ydoneis ambitõne. s. et auaricia.

LXXXVII Inuectõ pra cistercienses qui cluniacenses aspnabantur. Idem in apologetico.

QVomõ silenter audire possum vestram huiuscemõi de vobis querimoniã. qua. s. miserimi hominũ in pãnis & semicicijs de cauernis vt ille ait dicimur iudicare mundum et de vmbra nostre ignobilitatis mũdi lumiaribꝰ insultare. Ita ne sub vestimentis ouiũ. nõ quidem lupi rapaces sed pulices mozdaces. imo timee demolientes bonoz vitã. qui palã nõ audemus in occulto cozrodim? nec saltẽ clamozẽ inuectõnis sed susurriuz detractõnis emittimus Si hoc ita est vt quid sine causa mortificamur tota die. estimati sumus sicut oues occisionis. Si ita im̃q̃ phariseica iactãtia ceteros homines. et quod est supbi? nobis meliozes despicimus. quid nobis pdest in nostro victu tãta pcitas et aspritas. in vestitu notabilis illa vilitas et diuersitas. in ope manuũ quotidiana desudatõ. in ieiunijs et vigilijs iugis exercitatõ. totius deniqz vite nre singularis q̃dã atqz austerioz

uersatio ·nisi forte opa nostra facim⁹ vt videanē
ab hominibus ·Nōne si i hac vita tm̄ i xp̄o spātes
sumus miserabiliores sumus omīb⁹ hominib⁹ ·
si de xp̄i seruitō tempalē tantummō querimus glo
riā·Miser ego homuncō·qui m tāto labore & indu
stria studeo nō esse vel potius videri nō sicut cete
ri hominū·minus tamē acceptus⁹ īmo grauius pu
niend⁹ q̄ quilibz hominū·Sicceme ergo nō inuenie-
bat nob via (vt ita dicā) vtcūqz tolerabilior ad ī
fernū·Si ita necesse fuit vt de illa ad istū descēde
remus·cur saltē illā quā multi incedūt viā secl'arez
latā que ducit ad mortē nō eligim⁹·quatim⁹ ō gau
dio & non de luctu ad luctū trāsiremus·Ve por-
tātibus crucē non sicut saluator suā sed sicut ille ci
reneus alienam. Ve semel & ve iterum paupibus
supbis·Quid em̄ facit supbia sub pannis humilita
tis hiesu·Nunquid nō habet quo se palliet hūana
malicia·nisi vnde inuoluta est saluatoris infantia·
& quō infra p̄sepium domini simulatrix arroganti-
a se coartat·ac p vagitibus innocētie malū inibi
detractōnis īmurmurat·An nō illi supbissimi de
palmo quor⁹ p̄dijt ex adipe iniquitas eor⁹· m'to
tutius opti sunt iniquitate & impietate sua·q̄ nos
latemus sub sanctitate aliena·Quis em̄ magis im
pius·aut p̄fitēs impietatē·aut mentiēs sanctitatē
nōne is qui etiā mendaciū addēs gemmat ipietatez
Quis vnq̄ me aduersus ordinē illum·vel coraz au
diuit disputantē. vel clam susurrantē Quē vnquā
vel clam vel palā aut ab illo ordine dissuadere·aut
ad nostr⁹ vt veniret p̄suadere temptaui·An potiꝰ
nōnullos cupiētes venire rep̄ssi.& venientes pulsā
tes repuli·An forte quia iuxta aliū ordinem cōuer
sari video⁹. ꝓterea hic suspectus habeor· Sed ea
dem ratōne vos derogatis nostro quicūqz aliē vi
uitis Non sum tam hebes vt nō cognoscā tunicam
ioseph·Nocissima quippe est·quia polimita est·id
est·pulcerrima varietate distincta Omnes ergo pi
ter occurramus in vnā tunicā·& ex omīb⁹ cōstet
vna·ex omīb⁹ im̄q̄ vna·Cur ergo inquis ordinem
illum nō teneꝭ si sic laudas·Audi diuersis morbis
diuersa ueniūt medica mēta·Vnū ope teneo·cete
ros caritate·Faciet aūt caritas·fidēter loquor·vt
ne illor⁹ priuer fructu·quor⁹ īstituta non sequor
Plus aliquid dicā·Tu tibi caute age·pōt nāqz fie
ri q̄ tu frustra laborareris·Vt aūt ego frustra di
ligam bonū qō oparis fieri omnimo non pōt·O q̄
ta fiducia caritatis·Alius opat̄ nō amās. & alius
amat nichil opans·Ille quidē opus suū p̄dit·illius
vero caritas nunq̄ excidit· ·LXXXVIII·

¶ Item contra eosdem de temerario iudicō & de
tractione·

QUi de opibus sepe incerta & ob hoc pericu
losa sentētia ferē·cum multotiēs mi⁹
iusticie habeāt qui magis opanē·Vñ nūc
michi ueniēdi sunt quidā de ordine nostro·qui cō
tra illam sententiā·nolite āte tēpus iudicare·alijs
ordinib⁹ derogare dicunē·Quos p̄fecto siqui tm̄
huiusmōi sunt nec nostri nec cuiuspiā esse ordīs ve
rius dixerim·Quippe & si ordinate viuētes·supbe
tamē loquētes·ciues se faciūt babilonis·i·p̄fusionis
īmo filios tenebraz·ipiusqz gebenne vbi nullus or
do·Vobis im̄q̄ fratres·qui etiā post auditā illā do
mini de pharisco & publicano sententiā·vl' pabolā
de vestra iustitia p̄sumētes·ceteros aspnamī· Pri
mo quid ad vos de alienis seruis Suo em̄ domino
aut stāt at cadunt·Quis vos cōstituit iudices sup
eos·Deinde si ita vt dicie de ordine vestro p̄sumi
tis·qualis ordo est· vt anteq̄ quisqz de suo oculo
trabem ejiciat·i fratz oculis tam curiose festucas
pquiratis·qui in regula glozamini·cur cōtra regu
lam detrabitis·Audite & discite ordinē qui cōtra
ordinē alijs ordinibus derogatis·ipocrita inquit·
ejice primū trabem de oculo tuo·an nō grandis &
grossa trabes est supbia·qua te putas aliquid esse
cum nichil sis Insanissime tibi tanq̄ sanꝰ exultas
& alijs vanissime trabem portans de festucis īsul
tas·Si p nulla vel minima habes·audi apostolū·Ne
qz maledici ait regnū dei possidebūt·Audi & deū
Arguam te inquit & statuam contra faciem tuā·
Q2 quia detractori loquie certū est ex p̄cedentibus
& quidem iuste ad se retorquēdus & se ꝓpellēdus
est intueri·qui auertēs faciē suam a se·aliena potiꝰ
mala q̄ sua solet curiosius p̄scrutari·

LXXXIX· ¶ Rñsiones ad eor⁹ obiecta·

ET inquiūt quō regulam tenent qui pelli
cijs vtunē·sani carnib⁹ seu carniū pingue
dine vescunē·tria vel quattuor pulmen
ta vna die qō regula p̄hibet admittūt·op⁹ manuū
quod iubet non faciūt· Multa deniqz p libitu suo
vel mutāt vel augent vel minuūt Recte de corpa
libus vtiqz obseruātijs fratrib⁹ calumniā struitis
& que maiora sunt regule spiritalia·s.institua re
linquitis·Camelūqz glutiētes culicē liquatis· Ma
gna abusio·maxima cura est vt corpus regulariter
induaē·& contra regulaz suis vestibus aīa nuda ō
seraē Tunicati & elati abhorremus pelliceas tanq̄
melior nō sit pellib⁹ inuoluta humilitas· q̄ tuīcata
supbia.p̄sertim cum deus tunicas pelliceas p̄mis
hominibus fecerit & iohannes in heremo zona pel
licea lūbos accinxit·& ip̄e tunicarum īstitutor be
nedictus in solitudine non tunicis sed pellib⁹ sese
induerit·Repleti deinde ventrē faba·mentem sup
bia. cibos damnamus sagimatos·quasi non melius
sit exiguo sagimine ad vsum vesci q̄ ventoso legu
mine vsqz ad ructū exaturari·p̄cipue cū esau nō ō
carne sed de lente sit rep̄hensus·& de ligno nō de
carne adam damnatus·& ionathas ex gustu mell'
non carnis morti adiudicatus·Econtra vero hely
as innoxie carnem ꝓmederit·abrhaam carnib⁹ ange
los gratissime pauerit·& ō ip̄is sua fieri sacrificia
de⁹ p̄ceperit·Sed & sanius est modico vino vti p
pter infirmitatem·q̄ multa aqua ingurgitari ꝓpē
auiditatem Quia & paulus thimotheo modico vi
no vtendū p̄suluit·Et domin⁹ etiā ip̄e ex eo bibit
ita vt potator vini ip̄e est appellat⁹· Apostol' quo
qz bibendum dedit· Insup et ex eo sacramentū sui
sanguinis p̄didit·cū ecōtrario aquā ad nuptias bi
bi passus non sit.dauid quoqz aquā quā desiderave
rat potare timuerit·viriqz illi gedeonis qui p̄ aui-
ditate toto corpe p̄strato de flumine biberūt·dig
ire ad bellū ñ fuerūt·Iā vero de labore manuū q̄d
dicam·cum et martha laborās increpata et maria
quiescens laudata sit·Et paul⁹ aperte dicat·Labor
corpis ad modicū valet·pietas aūt ad omīa·Opti
mus labor de quo ꝓpheta dicebat. Laborauī in ge
mitu meo ⁊c·Et alibi·Memor fui dei et delectat⁹
sum & exercitat⁹ sum·Ac ne corpale intelligas ex
ercitiū·et defecit īquit spūs meus·Vnde non corꝓ⁹
sed spūs fatigat̄ spiritualis ꝓculdubio labor ī
telligitur· ·XC· ¶ Itez excusatō clunia
cēsium contra supbiam detrahentiū·

QUid ergo inquis·siccine illa spūalia per
suades·vt etiā hec que habem⁹ ex regla
corpalia damnes·nequaq̄·sz ista oportet

agere & ista nō omittere · Alioquin cum aut ista omitti necesse est aut illa·ista potius omittēda sūt qꝑ illa·de quib? apostolus ait· Emulamini carismata melioza· Detrabēdo inqꝑ fratrib? in quo temet ipm extollis pdis humilitatē·in quo alios deꝑmis caritatem·que sunt pculdubio carismata melioza Tu tuum corp? multum & nimis laborib? atteris ac rgularibus aspitatib? mortificas mēbza tua que sunt sup terzam·benefacis·Sed quid si ille quē similiter non laborantem diiudicas modicū quidem habeat de hac re que ad modicū utilis est corpozali videlicet exercitatōne·amplius aūt qꝑ tu de illa que ad omnia valet·i·pietate·quis vero melioz· humilioz an fatigatioz· Q? si regulā ab oīibus qui eam ꝓfessi sunt sic ad literā tenendā cēses vt nullā omnimo dispensatōnem admitti patiaris audacter dico nec tu eam nec ille tenetis · Sin vero cōcedis aliqua posse putari dispensatoria pculdubio et tu illa m tenes & ille qꝑqꝑ dissimiliter·Nam tu quidez districtus·at ille fortassis discretius·neq; hec quia dico·dico qꝓ hec exterioza negligēda sint cū potius spūalia qꝑqꝑ meliora nisi p ista aut vix aut nullatenus acquiranē·aut obtineanē sicut scriptū est· Nō prius quod spūale sed quod animale·deinde quod spūale·Sicut nec iacob nisi prius cognita lia desideratos amplexus rachel meruit obtinere·Vñ rursus in psalmo·Sumite psalmū & date timpanum· Quod est dicere·Sumite spūalia·sed pri? date corpalia·Optimus aūt ille qui discrete & ogrue & hc opaē & illa· ·XCI· Reprehensio cluia censium de intpantia & dissolutōne.

Nam quidē nostros patres de quibus cōquestus estis qꝓ ordini vestro detr. herēt satis quātum potui stilo corripui· & me quoq; ab huiusmodi falsa suspicatōne purgaui vt debui·Sed quoniā dum nostris mīme pco· nōnullis de vestris nimiū in quib? nō decet videor assentire·pauca que & nobis displicere cognoui & oīb⁹ bonis esse vitāda nō dubito·necessarium reor subiungere·que quidē & si fieri videnē in ordine· absit tñ vt sint de ordine·Null? quippe ordo quē piam recipit inordinatū·vnde non aduersus ordinem sed ꝓ ordine disputare putādus ero·si nō ordinem in hominib? ·sed hominū vicia reprehendo·Si quibus vero displicuerit·ipi se manifestāt·qr ordine m non diligūt·cuius vtiq; corruptōem & vicia damnari nolūt·Ipis itaq; illud gregorianū respondeo·Melius est vt scandalū oriaē qꝓ veritas relinq̄tur Miror etem̄ vnde inter monachos tāta intpantia in cibis & potatōibus·in vestimētis & lectistēnijs & equaturis & ꝑstruēdis edificijs molescere potuit·quatim? vbi hoc studiosius voluptuosi? atq; effusius fuit ibi ordo melius teneri dicaē·ibiq; maior puteē religio Ecce em̄ ꝓcitas putaē auaricia sobrietas austeritas credie·silentiū tristicia putaē Econtra remissio discretō dicie·effusio liberalitas loquacitas affabilitas·cachinnatō iocūditas·mollicies vestimētoz & equoz fastus honestas·lectorum supfluus cultus mūdicia·Cūq; hec alterutrū ꝑpendim? cantas appellaē·Ista em̄ caritas destruit caritatem·hec discretō discretōnem ofūdit· Talis misericordia crudelitate plena est.qua videlicz ita corpi seruie·vt anima iugulee·Sub hac tñ abusione iam fere vbiq; sic ꝓ ordine tenenē · fere iam ita ab oīb⁹ sine querela atq; irreprehensibiliter obseruanē quāqꝓ dissimiliter·Nōnulli quippe his oīibus vtunē tanqꝓ non vtanē·Et ideo cum nulla offensa aut mīma aliquāti quippe hec agūt ex simplicitate·aliquāti ex caritate·aliquāti ex necessitate· Quidā nāq; simpliciter ista tenent·quoniā eis ita ꝓcipitur·qui aliter agere si aliter ꝓcipeē· Quidaq; aūt ne discorditer ab eis viuāt cum quib? habitāt sectantes in his non suam libidinē sed aliozꝝ pacē Alij vero quia resistere non valēt multitudini contradicentiū qui hoc vtiq; tanqꝓ ꝓ ordine libera voce defendūt·& quotiēs isti aliqua ita ꝓut ratio dictat restringere vel mutare incipiūt·illi mox tota eis autoritate resistūt· ·XCII· De excessu eoz in cibis & potib?

Quis in principio cum ordo cepit monasticus ad tantā crederet monachos inertiam ꝺuenire·O quātum distam? ab his qui in dieb? anthonij extitere monachi·Siqdez illi cum se inuicem ꝓ tempus ex caritate reuiserēt·tanta ab inuicem auiditate panem animaꝝ ꝓcipiebāt · vt corpis cibum penit? obliti·die plerūq; totuz ieiunis ventribus nō mētibus trāsigerēt·Et hic erat rectus ordo quando digniozi ꝑti prius inseruiebatur·Hec summa discretō cum amplius sumebat q̄ maioz erat·Nobis autē ꝺuenientib? in vnum iam non est dominicā cenam māducare· Panem quoq; celestem nemo est qui requirat·nemo qui tribuat · Nichil de scripturis·nichil de salute animarū·sed nuge & risus & verba ꝓferunē in uentū·Intē prādēdum quantū fauces dapibus tantū aures pascūtur rumoribus·quibus totus intentus·modum nescias in edendo·Interī aūt fercula ferculis apponūtur·& ꝓ solis carnib? a quibus abstineē grandiū pisciū corpa duplicanē·Tantaq; accuratōe & arte cocoꝝ cuncta apparanē · quatim? quattuoz aut quimq; ferculis ꝺuoratis prima nō impediāt nouissima·nec satietas minuat appetitum·Palatū quippe dum nouellis ꝺimentis paulatim dissuescit cognita·et ad succos extraneos velut adhuc ieiunuz renouaē in desideria·Venter quidē oneraē diz nescit·sz varietas tollit fastidium · Quia em̄ puras vt eas natura creauit epulas fastidimus·dum alia alijs multifarie pmiscenē·& spretis naē alib? quos de? indidit reb? quibusdam adulterinis gula puocatur sapozib?·transitur nimiꝝ meta necessitatis · sed nec dum delectatō supaē·Quis em̄ dicere sufficit quot modis vt taceam cetera.sola oua versātur et vexanē quāto studio euertunē· subuertunē liquanē·duranē·diminuunē·Et nunc quidē frixa·nūc assa·nūc farsa·nūc sparsa·nūc mixtim·nūc si gillatim apponunē·Vt quid autē hec omnia nisi vt soli fastidio cōsulaē·Ipa deinde qualitas rez talis deforis apparere curaē·vt non minus aspectu qꝓ gustu delecteē·vt cum iam stomachus crebris ructibus impletū se indicet·necdum tam̄ curiositas satiaē·Sed dum oculi colozibus·palatū saporibus alliciunē·Infelix stomachus cui nec colozes lucēt· nec sapozes demulcēt·dum oīa suscipe cogitur oppssus magis obruiē·qꝓ reficiē·Iam vero ꝺ aque potu quid dicaz·q̄ndo nec vllo quidē pacto vinū aquatū admittiē·Oīes nimirū exquo monachi sumus infirmos stomachos habem? ·et tā necessariū apostoli de vtēdo vino cōsiliū merito nō negligi? modico tam̄ quod ille ꝑmisit nescio cur ꝑtermisso· & vtmā vel solo cum & puz est cōtenti essemus Quale est aūt illud qꝺ nōnulla monasteria obstrue dicunē in magnis videlicet vestis vina ꝺlibuta melle pigmentoꝝ respsa puluerib⁹ in ouētu bibē Nunquid et hoc dicemus fieri ꝓpter infirmitatē

stomachi·Ego vero ad nichil aliud valere video
nisi vel vt amplius bibaē vel delectabili?·Sed cū
vene fuerint vino ingurgitate toto in capite pal-
pitātes sic surgenti a mensa quid aliud libet ñ dor
mire·Si aūt ad vigilias indigestum surgere cogis
non cantum sed planctū potius extorquebis. Cū
vero ad lectum deuenero requisitus incōmodum
plango·non crapule peccatum·sed q̄ mādducare ñ
queo ·XCIII· Contra illos qui ꝓtra regulā
cōmedunt caznes·

Ridiculū vero est·si tamē verū est qđ re-
latum michi a pluribus reticendū esse nō
arbitror. Aiunt em̄ icolumes ac validos
iuuenes ꝓuentum solere deserere·in domo se infir
morum qui infirmi non sunt collocare·carniū esu
qui vix egrotis dūtaxat & oīmode debili? ex re
gule districtōne p̄ virium repatōne ꝓcedē·nō qui
dem corporis infirmātis ruinas reficere p̄ incōmo
do·sed carnis luxuriantis curā p̄ficere in desiderio
Rogo que est hec securitas inter frendētium vndi
q3 hostium fulgurātes hastas & circūuolantia spi
cula tanq̄ finito bello & triūphato aduersario p̄
iscere arma·& aut prandijs incūbere vel incubare
longioribus·aut nudum molli volutari in lectulo
Quid igiē hoc ignauie o boni milites socijs in san
guine & cede versantibus vos aut cibos diligitis
delicatos·aut somnos capitis matutinos deliq̄tos
Alijs im̄q̄ die ac nocte cura puigili festimātibus re
dimere tempus quoniā dies mali sunt. vos ec cōtra
rio & longas noctes dormiē do cōsumitis·& dies
fabulando ducitis ociosos·Delicata nimis medici
na est ꝓius alligari q̄ vulnerari·emplastrūq3 ad-
hibere vbi cesura non ē·Ad discernendū deinde in
ter sanos & male habentes baculos in manib? ge
stare iubenē egrotātes plane necessario. vt quē·s·
pallor in vultu maciesq3 non indicat·bacul? sustē
tans mentiaē infirmitatis infirmē·Ridendas an ludendas
dixerim huiusmodi ineptias·Sic macharii? vixit·
sic basilius docuit·sic anthonius īstituit·sic patres
in egipto uersati sunt·sic deniq3 sancti·odo·maio
lus·odilo·hugo·quos se vtiq3 sui ordinis p̄cipes
& p̄ceptores habere gloriane·aut tenuerūt aut te
neri censuerunt·Sed hi oīes si sancti·imo quia sā
cti fuerūt·a sancto apostolo nō dissenserūt· q̄ ni
mirum ita loquiē·Habentes inquit victū & vesti
tū his otenti simus Nobis aūt est p̄ victu satietas
nec vestitum appetimus·sed ornatum·

·XCIIII· De curioso ac p̄cioso vesti
tu monachorum·

Quēriē aūt ad indumentū non quod vtili?
sed quod subtilius inueniē·Nō quod re
pellat frigus·sed qđ superbire ꝓpellat· Nō
deniq3 iuxta regulam quod vilius ꝓpari pōt. sz qđ
venustius imo vanius ostentari·Heu me miserum
qualēcunq3 monachū·cur adhuc viuo· nostr̄ vide
re ad id deuenisse ordinem·Ordinē·s·qui prim? fu
it in ecclesia·imo a quo cepit ecclesia·quo etiam in
terra nullus similior angelicis ordinib?·null? vici
nior ei que est in celis hierusalem mater nostra·siue
ob decorem castitatis·siue p̄ter caritatis ardorē·
Cuius apostoli īstitutores·cuius hi quos paulus
tamsepe sanctos appellat inchoatores extiterunt·
Diuidebaē em̄ vt scriptum est singulis p̄ut cuiq3
opus erat·non quod quisq3 pueriliter gestire pote
rat·Sane vbi tantū quod opus erat accipiebaē·ibi
p̄cul dubio nichil ociosum admittebaē·quanto ma
gis nichil superbum·Putas ne galabrunū vel isenbru
num cuiq̄ querebaē ad īuendū·cuiq̄ mula ducē
torum solidorum ꝓbabaē ad equitandū·Nō illic arbi
tror valde curatū esse de p̄cio·de colore·de cultu
vestimentorū·vbi tam indefessa inerat concordia
morum·animorum coherentia·p̄fectusq3 virtutū
Multitudinis inquit credentium erat cor vnuz &
anima vna·Vbi nunc illud vnanimitatis exercitiū
Fusi sumus exterius et ō regno dei quod īra nos
est·relictis veris & phēnibus bonis·Foris q̄rim?
vanam consolatōnem de vanitatibus & insanijs
falsis·ac iam religionis antique non solum virtutē
amisimus·sed nec speciem retinemus· Ecce enim
ipse habitus noster qui humilitatis esse solebat in
signe a monachis nostri temporis in signum testa
tur superbie·Miles autem & monachus ex eodem
pāno ꝓtiunē sibi cucullam & clamidem·quiuis de
seculo quantūlibz honoratus·etiā nostra non hor
rebit indumenta·si sua sibi modo p̄ꝓāta fuerint &
aptata·Ceterum inquis in habitu non est religio·
sed in corde·Bene·At tu quādo cucullā emptur?
es lustras vrbes·foza circūis·pcurris nūdinas· do
mos scrutaris negociatorz·cūctam euertis supel
lectilem·ingentes explicas cumulos
pannorz·attrectas digitis·admoues oculos·solis
apponis radijs·quidquid grossum·quidq̄d pallidū
occurrerit respuis·Siquid autem sui nitore ac pu
ritate placuerit·illud mox quātolibet p̄cio satagis
retinere·Rogo ergo te·ex corde facis an simpliciē
cum deniq3 contra regulam nō quod vilius occur
rerit·sed studiosissime queris·quod quia rarius in
uenitur·ideo p̄ciosius emitur·Ignorans facis hoc
an ex industria·Ex cordis thesauro sine dubio pro
cedit quidquid foris appet viciorz·Vanum cor va
nitatis notam īgerit corpori·& exterior superflui
tas interioris vanitatis indicium est·Mollia indu
menta animi molliciem indicant·Nō em̄ tanto cu
rareē corporis cultū·nisi pri? neglecta fuisz mēs
inculta virtutibus· ·XCV· De super
fluis abbatū expēsis & pompis·

Iror autē cū regula dicat ad magistr̄ re
spicere·q̄dq̄ a discipulis delinquiē·&
dñs p̄ ꝓphetam·sanguinē in peccato mo
rientiū de manuū p̄latorz requirendū esse mineē·
quō abbates nostri talia fieri patianē·nisi forte q̄a
si audeam dicere·nem o fidenter id reprehendit·in
quo se esse reprehensibilem confidit· Siquidem hu
manitatis est omnimm in quo sibi quisq3 indulget·
alijs nō vehemēter irasci·dicam dicam·p̄sumptuo
sus dicar sed verum dicam· Quō lux mundi obte
nebrata est·Quō sal terre infatuatum est·Quorū
nobis vita·via vite debuit esse·dum exemplum in
suis actibus ostendunt superbie·ceci facti sunt du-
ces cecorum·Quod em̄ vt cetera taceam specimen
humilitatis·& cum pompa tanta & equitatu īce
dere·tantis hoīm crimitorz stipari obsequijs· q̄ti?
duobus episcopis vni? abbatis sufficiat mīritu do
mēticor si non vidi abbatem·lx·equos & eo ampli?
in suo comitatu ducere· Dicas si videas trāseūtes
non patres esse monasteriorum sed domīos castel
lorum·non rectores animarum sed p̄incip es pui
arum Tum deniq3 gestari iubenē mappule·ciphi
bacmi·candelabra·& mantice suffarcinate.nō stra
mētis sed ornamentis lectorum· Deniq3 vix quat
tuor leugis a sua quispiam domo recedit·nisi cum
tota suppellectili tanq̄ vel ad exercitum sit itur?
vel trāsiturus p desertum·vbi non valeant inueni
ri necessaria· An nō posset eodē vasculo & aqua

manibus iungi & vinum bibi. An non posset ar=
dens lucere lucerna nisi in tuo quod portas cande
labro. & hoc aureo vel argenteo. An nō possz dor
miri nisi sup variū stratuz aut sub siluestri coopto
rio. An non vnꝰ aliquis minister posset & iumen
tum ligare & ad mensam seruire & lectulū ꝓpare
Nunc ergo tante multitudini gartōnum & iumen
torum cur vel ad solatium mali nobiscum necessa=
ria ñ ferimus. quatinꝰ hospites nō grauemus. sed
hec pua sunt. Veniam ad maiora. sed ideo visa mi
nora quia vsitatiora. ·XCVI· De
supfluis picturis & ornatu pietum.

Omitto oratoriorū immēsas altitudies.
īmoderatas longitudines. supuacuas la=
titudines. sumptuosas depolitōes. cu=
riosas ꝺpictōes. Que dum ī se orantiū retorquēt
aspectum impediūt & affectū. & michi quodam
modo repsentāt antiquū iudeorū ritum. Sed esto
fiāt hec ad honorem dei. Illud autez interrogo. mo
nachus monachos quod in gentilibꝰ gentil' argue
bat. Dicite ait ille pontifices in sancto quid facit
aurum. Ego aūt dico. Dicite paupes. Nō em attē
do versum sed sensum. Dicite imꝯ paupes. si tamē
paupes. in sancto quid faciat aurum. Et quidē alia
est causa eꝑorꝝ. alia monachorꝝ. Scimus nāqz ꝙ illi
sapiētibus & insipientibꝰ debitores cū sint. carna
lis populi deuotōnem. quia spūalibus nō possunt
corpalibus excitant ornamentis. Nos vero qui iaz
de populo exiuimꝰ. qui mūdi queqz pciosa ꝓ xp̄o
reliquimus. qui omnia pulcre lucentia. canore mul
centia. suaue olentia. dulce sapiētia. tactu placētia
cuncta deniqz oblectamenta corpea arbitrati sūꝰ
vt stercora. vt xp̄m lucrifaciam. Quorꝝ queso de
uotōnem in his exercitare intendimꝰ. quē inquā ex
his fructum requirimꝰ. Stultorꝝ admiratōem. an
supplicum oblatōnem. An quoniā cōmixti sumus
inter gentes. forte didicimus opa eorum. & seruis=
mus sculptilibus eorum. Et vt aperte loquar. An
hoc tantum facie auaricia que est ydolorꝝ seruitus
& non requirimus fructum sed datum. Tali quadā
arte spgitur es vt multiplicet. expendit vt augeat
& effusio copiam parit. ipo quippe vsu sumptuosa
rum. sed & mirandaz uanitatum accenduntur ho
mines magis ad offerendū ꝙ ad orandū. Sic opes
opibus hauriunt. sic pecunia pecuniā trahit. qz ne
scio quo pacto vbi amplius diuitiaz cernit. ibi of
fertur libentius. auro textis reliquijs signant ocu
li. & loculi apiunt. ostendit pulcerrima forma san
cti vel sancte alicuius. & eo credit sanctior quo
coloratior. Currunt homines ad osculandū. muitā
tur ad donandum. & magis mirant pulcra ꝙ ve
nerant sacra. ponunt demde in ecclesia gēmate nō
corone sed rote lapidibus circūsepte. Cernimus &
ꝑ candelabris arbores quasdam erectas mlto cris
pōdere. miro artificis ope fabricatas. Quid putas
in oīmbus his queri. penitentiū cōpunctio. an in
tuentium admiratō. O vanitas vanitatū. Fulget
ecclesia in pietibꝰ. & in paupibus eget. Suos lapi
des induit auro. & suos filios nudos deserit. De
sumptibus egenorꝝ seruit oculis diuitū. Inueniūt
curiosi quo delectent. & non inueniūt miseri pau=
peres xp̄i quo sustentant. ·XCVII·

Adhuc de picturis pauimentorꝝ et claustrorū.

Ut quid saltem sanctorꝝ imagines non ve
nerent. quibus vtiqz hocip̄m quod pedi
bus conculcat nitet pauimentū. sepe spuit
in os angeli. sepe alicuius sanctorꝝ facies calcibus
tuntur. Et si non sacris ymagibꝰ cur
vl' non pcī pueris coloribꝰ. Cur decoras qd mox
fedandum est. Cur depingis quod necesse est con
culcari. nisi forte & hic aduersus memoratū poete
iam versiculum. versus ꝓphēticus ille respondeat
Domine dilexi decorem domus tue ꝛc. assentō. pa
tiamur hec fieri & in ecclesia. quia & si noxia sunt
vanis & auaris. non tamen simplicibus & ductis
Cetez in claustris corā legētibꝰ fratribꝰ. qd facit
illa ridicla mōstruositas. mira ꝺformis formositas
ac formosa ꝺformitas. Quid imūde simie. qd fieri
leones qd monstruosi centauri. quid semihoies. qd
maculose tigrides. quid milites pugnātes. qd vē
tores tubicīnates. videas sub vno capite mlta cor
pora. & sup vno corpe multa capita. Cernit hicīn
de in quadrupede cauda serpentis. illinc in pisce ca
put quadrupedis. Ibiqz bestia ꝑfert equum. capt̄ā
trahens retro dimidiā. hīc cornutum animal equū
gestat posterius. Tammulta denigz tāqz mira diū
sarum formarū apparet vbiqz varietas vt magis li
beat legere in marmoribus ꝙ in codicibꝰ. toramqz
diem occupare singula ista mirando. ꝙ in lege dei
meditādo. Pro deo si ñ pudet ieptiaz. cur nō pigz
expensaz. ·XCVIII· De fine sīmonis &
exhortatōne vtriusqz ptis.

Multa quidem & alia suggerebat addēda
longa materia. sed vtiliora sunt pauca in
pace ꝙ multa cum scandalo. Enimuero
vicia carpens scio me offendere vicios. pōt tamē
fieri volente deo aliquibꝰ quos me timeo exaspas
se potius placiturum esse si desinant esse vicioſi. si
videlicet districtōres desinānt esse detractores. &
remissiores amputēt supfluitates. sic sic quisqz bo
num teneat qd tenet vt alius alium tenentē nō iu
dicet. Si quis bonus est. nō inuideat melioribus
qui sibi videt agere meli. bonum nō spnat alteri.
Si qui etiā districtius viuere possunt eos qui nō
possunt nec aspnent nec emulent. qui aūt non pos
sunt. eos qui possūt sic mirent vt temere eos non
imitent. Sicut em non licet his qui maius forte ali
quid uouerunt ad id quod mim? est descendere vt
ne apostotent. sic nō oīmbus expedit de bonis mi
noribus ad maiora transire ne p̄cipitent. Scio ꝙp=
pe nōnullos de alijs ogregatōnibus & īstitutōni
bus ad ordinem nostrum puolasse. pulsasse. īrasse
Qui hoc quidē agendo & sua scandala reliq̄runt
& nobis nichilominꝰ attulerunt. dum quātuz illos
sua temeraria discessione. tantum nos turbarūt sua
misera uersatōne. Et quoniā supbe spreuerūt qd
tenebant. et temere p̄sumpserunt qd non valebāt
digno deus exitu eorꝝ tandem patefecit ignauiam.
Quia & impudenter deseruerunt quod impuden
ter arripuerāt. et turpiter redierūt ad id qd leuit
deseruerāt. Cum em claustra nostra sui potius or=
dinis impatiētia ꝙ desiderio nostri expetierīt ostē
dunt qd sunt. dum a vobis ad nos. a nobis ad vos
instabili leuitate puolantes. et nobis et vobis et
oīmbus bonis scandalum faciunt. ꝙꝙ ergo nōnul
los eorꝝ nouerimus qui fortiter deo auctore cepe
runt. et ipo ꝓtectore fortius pseuerant. securius
est tamen vt ꝑseueremus in bono qd cepimus. ꝙ
quod incipiamus vbi non pseuerem? De hoc aūt
piter omnes studeamus quod scōz apostoli psiliū
oīa opa nostra in caritate fiant. Hec est enim no
stra de nostro et de vestro ordine sententia. Que
in vestris laudabilia sunt laudo et ꝑdico. et siqua
repēhēsibilia sunt vt emēdent vobis et alijs amicis

meis suadere soleo. Hec non est detractō sz attractio. quod vt nobis a vobis semper fiat omnino p cor.

·XCIX· ¶ Exhortatō carthusiēsium ad patientiam & humilitatem ¶ Idē ad carthusienses.

PAtribus de mōte dei. orientale lumē & antiquū illum in egipto religionis feruorem vestra sufficiētia & altissima paupertas iam multorū ꝑfundit cupiditatem Qui cum manifestum lumen veritatis obnubilare nequeūt de solo nouitatis nomine cauillanē. Veteres ipsi & in veteri mente noua nescientes meditari. vtres veteres non capientes nouū vinum. quod si eis infunderēt irrumpenē. Sileant ergo qui in tenebris de luce iudicantes vos arguūt nouitatis. ex abundantia male voluntatis ipi potius arguēdi veritatis & vanitatis. Sed quoniā & laudatores & detractores semp estis habituri sicut & dominus. laudatores ꝑterite & quod bonū in vobis amant. hoc in eis amate. detractores dissimulate & ꝓ eis orate. & obliti que retro sunt ꝑtergressis scādalis que iuxta iter vobis a dextris & a sinistris posita sunt ī anteriora vos extēdite. Non est vestrum circa cōmunia ꝑcepta languere. nec attendere solum quid ꝑcipiat deus. sed quid velit. ꝓbantes que sit voluntas dei bona. beneplacens & ꝑfecta. Alioꝛ enim est deo seruire. vestrum aūt adherere. Alioꝛ etiā est deum credere. amare & reuereri. vestꝛ itelligere. sape. frui. Absit tamē a cōscientie vestre estimatōne & ab ore vestro omnis altitudo. quoniā altū sape moꝛs est. Caue serue dei ne ques imitari non vis damnare videaris. Qui em̄ ꝑfecte examinādo semetipm̄ intelligit. suo peccato nullius peccatum par esse existimat. quod nemo sicut suum itelligit. Nolo ergo vt vsq̄ arbitreris solem ꝯmunē lucere nisi in cella tua. vsq̄ opari gratiam dei nisi in ꝑscientia tua An solitarioꝛ deus tantum. imo & omniū Miserē em̄ omniū deus & nichil odit eoꝛ que fecit. Malo te cogitare vbiq; serenū esse nisi apō te & peius de te q̄ de aliquo estimare. ·C·

¶ Exhortatō eorundem ad pietatem & solicitudīs amorem.

EXerce aūt teipm̄ ad pietatem ꝛc. quā qui non habet in vano accepit animam suaz id est. frustra viuit vel omnino nō viuit dum non viuit ea vita ꝓpter quā vt in ea viueret accepit animam suam Pietas enim hec est iugis dei memoria. ꝑtinua actōnis intentō ad eius intelligentiam. & indefessa affectō in eius amoꝛem. vt nulla dei seruū vnq̄ mueniat. non dico dies sed hoꝛa nisi vel in exercitij laboꝛe ac etiā ꝓficiendi studio. vel in expiendi dulcedine ac fruendi gaudio. hanc qui non habet in ꝑscientia. nō exhibet in vita. non exercet in cella. non solitarius sed solus dicendus est. nec cella ei cella sed reclusio & carcer est. Vere em̄ solus est cū quo deus nō est Vere reclusus est qui in deo liber non est. Cella vero nunq̄ debet esse reclusio necessitatis sed domiciliuz pacis. hostiū clausum. nou latebꝛe sed secretum. Cum quo em̄ deus est nunq̄ minus est solus q̄ cum solus est. tūc em̄ libere fruiē gaudio suo. tūc ipe suus est. ad fruēdū sc̄z deo in se & se in deo. Tunc in luce veritatis vltro sibi patet pura ꝑscientia libereq; se infūdit affectata de deo mēoria. & vel illumināt intellect? et bono suo fruiē affectus. vel libere seipm̄ deflet ubmane fragilitatis defectus. Propter hoc secūdum ꝓsiti vestri formam habitantes in celis poti? q̄ in cellis. excluso a vobis toto seculo. totos vos inclusistis cum deo. Cella siquidem et celi habitatio cognate sunt. & a celando vtrūq; nomē habere videē. sanctiq; angeli eque in vtroq; delectanē. Cū em̄ in cella celestia. i. vacare & frui deo iugiter actitanē. celum celle & sacramēti similitudine et pietatis affectu ac etiam similis opis effectu ꝓximum efficiē. Nec etiam iam oranti spiritui vel a corꝓe exeunti a cella in celum longa via vel difficilis inueniē. A cella em̄ in celū frequēter ascendiē. vix a nunq̄ a cella in ifernum descēditur. nisi sicut dicit psalmista. Descēdant in infernum viuētes. ne dēscendant moriētes. Hoc em̄ modo cellarum icole illuc sepe descēdunt. Nam sicut assidue otēplando celestia gaudia reuisere amant. vt hec ardenti? appetāt sic & inferni dolores vt horreant & refugiant. Et hoc est q̄ inimicis suis impcanē orantes vt descendant in infernum viuētes. moriēs aūt vix aut nunq̄ aliquis in infernum a cella descēdit. quia vix vnq̄ aliquis nisi celo p̄destinatus vsq; ad mortem in ea ꝑsistit. Filium enim gratie fructum ventris sui cella fouet ac nutrit. amplectiē. & ad ꝑfectōez plenam ꝓducēs. dei colloquio dignum efficit. Alienū aūt vel suppositū abdicat a se citius & ꝓjcit. Proꝓjcit imq̄ quasi aboꝛtiuū euomit tanq̄ inutilem ac noxium cibum. Nec diu talē pati pōt in visceribus suis officina pietatis. venitq; ei pes supbie. & mouet eum manus peccatoris. et expulsus fugit sicut cham a facie domini miser et tremebundus exposi tus vicijs et demonib? vel si aliq̄diu duraueꝛit ī ea. non virtutis constātia sed ꝓmaci miseria. Sic ei cella est quasi carcer. aut sicut viuēti sepultura.

·CI· ¶ De triplici gradu quo ꝓcenitur ad ꝑfectionem.

SIcut ergo dicit ꝓpheta. Si ꝓuerteris conuertere. i. ꝑfecte ꝓuersionis culmen appꝛehende. Nulli em̄ in eodem statu diu esse concediē. Seruo enim dei semp aut ꝑficiendum est aut deficiēdum. Aut sursum nitiē. aut in inferioꝛa vꝛgeē. Ab omnibus aūt nobis ꝑfectō licet nō vniformis exigiē. Si ergo incipis. incipe ꝑfecte. et si iā aliquid ꝑfectōnis attigisti. teipm̄ in temeritate meꝛe et dic cum apostolo. Non q̄ iam apꝓhenderim aut perfectus sim sequoꝛ an ꝛc. Et addidit. Quot quot ergo ꝑfecti sumus hoc sapiamus. In quo apte declarat quia ꝑfecta eorum que retro sunt obliuio. et ꝑfecta in anteriora extēsio. ipa est hominis in hac vita ꝑfectō. Et huius ꝑfectōnis ꝑfectio ibi erit vbi ꝑfecta erit beatij supne vocatōnis appꝛehēsio. Hoc aūt modo sicut stella a stella differt in claritate. sic cella a cella in conuersatōe incipiētiū sc̄z et ꝑficiētiū. ac ꝑfectoꝛū. Cū quo aūt est deus nunq̄ minus est solus q̄ cum solus est. Sunt enim quidam animales qui p se nec ratōne aguneē nec affectu trahunē. et tamē vl' autoꝛitate ꝓmoti vel doctrina cōmoti vl' exēplo ꝓuocati. appꝓbant bonum vbi mueniunt. et quasi ceci sz ad manum tracti sequunē. Sunt alij ratōnales. qui p ratōnis iudiciuz et naturalis sciētie discretōnem habēt et cognitionem boni et appetitum. sed non dum habēt effectū Sunt et alij spirituales. i. ꝑfecti qui spiritu di agūtur et sapiētie affectu trahunē ad bonū ꝛc. Primꝰ em̄ status circa corꝓus se habz. scōus autem circa animum se exercet. Tercius vero nisi in deo requiē non habet. Horum singuli sicut habēt certam ꝑficiendi ratōnem. sic et certam in genere suo ꝑfectōnis sue mensuram. Initium etenim boni i ꝓsatōe

animali pfecta obediẽtia est·pfectus subigere cor pus suum & in seruitutem redigere·pfectõ vero vsus boni osuetudinem in delectatõnem vertisse· Initium autẽ ratõalis est intelligere que i doctri na fidei apponunẽ·pfectus talia ꝑpare qualia ap ponunẽ·pfectio cum in affectum mẽtis trãsit iu dicium ratõnis. Perfectõ vero ratõnalis est initiũ spiritualis. pfectus eius reuelata facie gloriã dei speculari· pfectõ autẽ in eandẽ imaginem transfor mari a claritate·s·in claritatẽ tanꝙ a domĩ spiritu

·CII· De primo gradu qui est simpli citas nouicior.

Ergo primũ gradum ꝓsequamur a ꝓ mo·animalitas est vite motus sensibus· corpis seruiẽs·cum·s.anima quasi extra se p seusus circa dilector delectatõnes corporũ affecta·eor fruitõne pascit vel nutrit sensualitatẽ suam·seu cum intra se regrediẽs & corpa quibus forti glutino amoris & osuetudinis adhesit ĩ locũ incorꝓe nature secum ferre non ꝑualens·eorum il luc secum ymagines contrahit· & amicabiliter ibi cum eis uersatur Quibus assuefacta tum ad co gitanda spũalia vel diuina se erigit·nil aliud estima re vel cogitare potest nisi quale extra sentit· vel in tus cõtraxit·Hec auersa a deo stultitia fit cum ni mis intra semetipam remissa fuerit· & tã bruta vt etiam vel regi non possit·Cum autẽ extra se p su ꝑbiam arrepta fuerit fit prudẽtia carnis·& ipa sibi sapiẽtia esse videẽ cum stultitia sit·Porro ad deuꝫ cõuersa fit sancta simplicitas.i·eadem semp circa idem voluntas·s·ad deum pfecte uersa vnam pe tens a domino hanc requirẽs·non ambiẽs multipli cari in seculo·vt simplicitas est in uersatõne vera humilitas·s·scientiam virtutis magis qꝫ famã am plectẽs·dum non refugit vir simplex in hoc seclo viderí stultus vt sit sapiens in deo·vel simplicitas sola est ad deum voluntas·s·nondũ illumĩata vt sit caritas·nõdum ratõne formata vt sit amoris io cunditas·Habens ergo in seipa simplicitas initiũ aliquod creature dei voluntatẽ·s·bonam·quasi fu turi boni hominis informẽ materiam· ĩ primordio sue uersionis offert eam actori suo formandaꝫ in sensu & spũ humili iam timore dei incipiẽte omnẽ virtutum plenitudinẽ opari·dum p iusticiã ofert maiori p prudentiã non credit se sibi· p rpantiam refugit discernere·p fortitudinẽ totum se subdit obediẽtie·nõ discernẽde sed adimplẽde·Perfecta igitẽ obedictia maxime in incipiente est indiscreta· hoc est non discernere quid vel quare ꝓcipiat·sed ad hoc tantũ niti vt fideliter & humiliter fiat qõ a maiori ꝓcipitẽ·Lignum em scientie boni & mali in paradiso·i·in uersatõne religionis cẽsura ẽ discre tõnis·penes patrem spũalem qui iudicat omnia· & ipe a nemine iudicat·ipius est discernere alior obedire·Animalem discretũ·nouiciũ prudentẽ·in cipientem sapientẽ·in cella cõsistere diu posse im possibile est·fiat stultus vt sit sapiẽs·& hec eiꝰ sit omnis discretõ·hec eius omnis sapiẽtia·vt ei ĩ hac ꝑte nulla sit·Si callet ingenio·si viget arte·si ꝑmi net intellectu·instrumẽta sunt hec tam viciorũ qꝫ virtutum·Ingenium corpus adaptet· ars naturaꝫ informet·intellectus non elatum faciat animũ sed docilem·.

CIII· De mstructõne nouicior·

Docẽdus aũt est nouicius sic habere cor pus suum sicut egꝝ ꝓmẽdatum· cui etiã multa volẽti inutilia sunt negãda· vtilia vero etiam nolẽti ingerẽda·sic de eo agere ꝙsi non de suo·sed eius a quo ꝑcio magno empti sumꝰ vt glorificemus & portemus eũ in corꝑe nostro· Du rius quidem tractandum est ne insolescat sic tamẽ vt seruire sufficiat·quoniã ad seruiendum spiritui datum est·nec sic habendũ est tanꝙ ꝓpter illud vi uamus·sed tanꝙ sine quo viuere non possumus· Fedus eñ quod habemus cum corꝑe·non quãdo cũqꝫ volumus possumus abrumpe·sed legitimam eius resolutõnem patiẽter expectare nos oportet & interim que legitimi sunt fedris obseruare·Sic ergo nobis cum eo est uiuendum·quasi non diu nobis cum eo sit omorandum.sicqꝫ vt si aliter eue nerit non urgeamur ad exeundũ·Premuniẽdus est etiam assidue contra temptatõnes acrius in solita rium nouicium deseuiẽtes·Nam hominẽ deo fuiẽ tem gratis nõ cessant solicitare vicia·mercede ob late delectatõnis·dyabolo suggerẽte·carne concu piscẽte·seculo ocupiscẽda ingerẽte·Sed ille tẽpta tõnes facile vincunẽ·& facile illis a ratõne occur ritur·que vel suspecte sunt· vel prima facie male innotescunt· Que vero sub specie boni se ingerunt & difficilius discernunẽ & piculosius admittunẽ· Omniũ aũt & temptatõnuꝫ & malarum cogitatõ num & inutilium sentina est iners ocium· Nũqꝫ igitẽ ociosus sit dei seruus·qꝫis ad deum sit feria tus·Ociosum non est uacare deo.ĩmo negociũ ne gociorum hoc est·quod quicunqꝫ in cella nõ agit fideliter & feruenẽ· quidquid agat qõ ꝓpter ipm non agit ociaẽ·vbi ꝑ uitando ocõ ociosa sectari ri diculum est· Ociosum aũt est quod nullam habet vtilitatem vel vtilitatis intentõem·Nec hoc tantũ est agendũ vt cum aliqua delectatõne vel sine grã di nausea ocij dies transigaẽ.sed vt etiam de pera cta dicta semp ad pfectum mẽtis aliquid in scie tie thesaurum congeraẽ· ·CIIII·

De bonis occupatõnibꝰ fratrũ·

Queris quid agas in quo te occupes·Pri mum quidem extra quotidianũ oratõnũ sacrificium vel lectõnis studiũ quotidia ne scientie discussioni·emendatõni·ꝓpositõni· ꝑs sua diei neganda non est·Deinde opandum est ali quid manibus quod iniungiẽ·nõ tam quod animũ delectando ad horam detineat·qꝫ quod spirituali bus studijs dilectõnem cõfirmet & nutriat in quo remittaẽ ad horam animus non relaxeẽ·vnde se fa cile animus mox vt sibi ad seipm redeũdum visum fuerit expediat absqꝫ cõtroversia inherentis volũ tatis·absqꝫ cõtagio cõtracte delectatõnis·vl etiã memorie imagĩatis·Nemo siquidem ad scientiam redire amat·post actõnem qui ad agendum ab ea non ꝓficiscitẽ·& qui redit ad scientiaꝫ.si nondum vicit ocupiscẽtiam suam·inuenit ibi de ipa concu piscentia vel suaues delectatõnes vel graues cor rosiones·& inde multiplicat cogitatõnes·Qui ve ro iam eam vicit qꝫdiu tamen veri boni maior ocu piscẽtia vel delectatio mentem eius nõ obtinuerit cum exosa quadam voluptate gestorum·visorum auditorꝫ·patiẽ ymaginatõnes·Vnde vtrobiqꝫ lũ bi implenẽ illusionibus delectationũ·& ad cogitã dum spũalia vel diuina·lumen oculorꝫ nõ est secũ cum et qui pugnat contra ocupiscẽtias vbi mole stas patiẽ·quas nondum pfecte vincere ꝑualet af fectõnes·et qui iam ad libertatem aspirat excutẽ a se non potest imaginatões noxias vel occupatõ nes vel ociosas que exinde etiam tempe psalmodie & oratõnis ceterorũqꝫ exercitiorꝫ spũaliũ ĩ corde serui dei passim oriunẽ cogitatõnes·fit qꝫ mirabil

anime diuiſio ſpiritu & ratõe voluntatem cordis & intentõnem·corpiſq; ꝓmptum obſequium ſibi defendẽte· animali vero impbitate affectũ ſibi ꝑripiente & intellectum·mente ſine fructu remanẽte· Hinc & infirmioribꝰ aĩs vicia paſſim curioſitatis ebulliunt Hinc ĩordinatas & inimicas ꝓpoſito delectatõnes querunt·& in cõmunium ſtitutionum via regia furtiua ꝓprie voluntatis diuerticla Hinc ſolitoꝝ faſtidium ꝑſumptõ nouitatum que pruritum quidẽ ac tedium egri animi quaſi confricando videnẽ ad horã lenire·ſed calefaciũt ampliꝰ & accendunt·Hinc quotidie fiunt occupatões nouelectõnes diuerſe·non ad edificandũ animũ.ſed ad fallẽdum tardanti dici tedium·vt cum damnauerit ſolitarius oĩa vetera ac ſolita & defecerint noua·non reſtet niſi odium celle & fuga mala·ꝓpẽ quod pia ſimplicitas·& in ꝓfeſſione religionis nouus homo qui non habet vel ratõnem ducẽtem vl' affectum trahentẽ·vel diſcretõnem moderantem in quadum nitiẽ in ſemetiꝑm tanq; a figulo lutum lege quadam mãdatoꝝ quaſi manibus alienis faciẽdus & formãdus in oĩ patientia & in rota volubili obediẽ & i igne ꝓbatõnis ſue plaſmatoris ſui voluntati & arbitrio ſubdendꝰ habilitaẽ· CV·

De exercitijs eoꝝ·

DOcto ſicut viro datum eſt adiutoriũ ſibi ſimile ex ipius hominis ſubſtãtia·ſic etiã in adiutoriũ ſpũalis ſtudij neceſſaria ſũt corꝑis exercitia.non tamẽ in hoc ſemp ꝓuenire videnẽ omnia·ſed ea que cum ſpũalibus ꝓficiorem ſimilitudinem habere videnẽ· ſicut ad edificatõ nem ſpũalẽ meditari quod ſcribaẽ vel ſcribere qõ legatur · Exteriora enim exercitia & opa ſicut ſenſus diſtrahunt·ſic etiam ſepe ſpiritum exhauriũt.niſi cũ grauiori ope rurali fit magna ꝓtritõ corꝑis vſq; ad ꝓtritõnem & hnmiliatõnem cordis & fatigatõnis ſue ꝑſſura vehemẽtioris expũmunt affectum deuotõis·Quod & in labore ieiuniorũ & vigiliarꝝ & huiuſmodi fieri manifeſtum eſt · Serius tñ animus ad omnem laborem ſe ꝓpat·nec in eo diſſoluiẽ ſed ꝑ eum magis in ſeiꝑm colligiẽ·ſemp habens ꝑ oculis non tam quod agit ꝙ quod agendo intẽdit· Cogunẽ enim in vnum ſenſus a diſciplina bone voluntatis·nec eis laſciuire vacat a ponderе labozis· & ſubacti & humiliati in obſequiũ ſpũſ docenẽ ei ꝓformari·& in ꝓticipatõne laboris & expectatõe conſolatõnis Ex inordinata enim natura ꝑ peccatum ſi ad deum fuerit auerſa recupat cito ꝑ modo timoris & amoris quem habz ad deum quecũq; ꝓtidit auerſa·& vbi cepit ſpiritꝰ reformari ad ymaginẽ conditoris ſui mox reflorеſcens caro ex voluntate ſua incipit ꝓformari reformato ſpiritui·nam et cõtra ſenſum ſuũ incipit eam delectare quidq̃ delectat ſpirituz·inſup & multiplici defectu ſuo ex pena peccati multipliciter ſitiens ad deum ·nõunq̃ etiam cõtendit ꝑcedere rectorem ſuũ · Delectatõnes enim non ꝓdimus ſed ipas mutamus Facillimũ quippe & delectabile eſſet adiuncto amoris dulcẽdimento·ſcõm naturã viuere ſi nos inſania noſtra ꝓmitteret·Qua ſanata ſtatim naturalibꝰ arridz natura·Eodem modo & de labore·ruſticꝰ duros habet neruos·fortes lacertos·exercitatõ enim hoc facit ſine cum torꝑe molleſcit· Voluntas facit vſum · vſus exercitiũ·exercitium vires in omni labore ſũ miniſtrat·Audiat hoc animalis homo qui iã cepit corpus ſuũ ſubdere ſpiritui·& adaptare ſemetiꝑz ad ea que ſunt dei·ad exuẽdam carnis ſue dominã tẽ ꝓſuetudinẽ ſe accingat·ꝓſuetudinẽ ꝓ ꝓſuetudinẽ & affectũ ſibi formans ꝓ affectũ donec plenã accipe mereaẽ delectatõez ꝓtra delectatõem·vt tãtum delectet eum mẽbris ſui corꝑis ſeruire iuſticie quantum prius imundicie·hec eſt enim ꝑfectõ homínis animalis in ſuo ſtatu vel nouicij incipientis·

·CVI· De ſtabilitate in cella·

OMniũ vero bonoꝝ officina cella eſt & ſtabilis ꝑſeuerãtia in ea·In ea enim cuicunq; cum pauꝑtate ſua bene ꝓuenit diues eſt·& quicũq; bonam voluntatem habuerit ſecuz habet quidq̃d ei ad bene viuẽdum opus eſt · ꝙuis bone voluntati non ſemp credi expedit ſed frenanda eſt·et regẽda & maxime in incipiẽte· Regat ſancte obedientie regula bonam voluntatem·illa vo corpus·doceat illud poſſe ꝓſiſtere in loco· cellam pati ſecũq; morari· Quod in ꝓficiente bone ꝓpoſitõnis initium eſt & certum bone ſpei argumentũ· impoſſibile eſt enim hominem fideliter figere in vno animum ſuum qui non prius alicui loco ꝑſeueranẽ affixerit corꝑis ſuum·Nam qui egritudinẽ animi migrãdo de loco ad locũ effugere nitiẽ·ſic eſt ſicut qui fugit vmbram corꝑis ſui·ſeiꝑm fugit·ſeipſum circũfert locũ mutat & nõ animũ·eundem vbiq; ſe inuenit niſi ꝙ deteriorẽ facit ipa mobilitas·ſicut ledere ſolet egrũ qui circũferendo ocutiẽ ſz remedia crebro mutata nocent·naturã turbant egrũ diſterminant·Nam & qui aliquo tendit ſi vnã & rectaz tenuerit viam cito ꝓuenit quo tendit · & itineris et laboris facit finem·Si vero multas aggreditur vias erzat.nec laboris aliquãdo finem facit·quia error nõ habet finem Si ergo ad ſanitatẽ feſtinas vide vt nil vel modicum de temetiꝑo agere ꝑſumas medico·ſ.inconſulto a quo ſi opam medicantis expectas·neceſſe eſt vlcus tuum ſemp ei detegẽ nõ erubeſcas.Erubeſce ergo ſed tam reuela totũ nec abſcondas.Sunt enim qui ꝓfitendo ſicut fabulã enarrant peccatoꝝ ſuoꝝ hiſtoriam et egritudines aĩe ſue ſine cõfuſione diuumerãt·et pene ſine pñia et ſine affectu doloris·Qui vero nõ dolet quanto ſanitati ꝓpinquior videẽ tanto ab ea fit remotior·

·CVII· Qꝛ habitans in cella trina gaudet cuſtodia.

HEc vero tibi horroꝛi ſit tua ſolitudo . & vt tutius in cella habites tres tibi deputati ſunt cuſtodes·deus·ſ.cõſcientia·et ſpũalis pat·deo debes pietatem·cui totũ te impẽdas·ꝓſcientie tue honorem coram qua peccare erubeſcas patri ſpũali obediẽtiam caritatis ad quem de oĩbus recurzas·Inſup vt gratum me habeas· addam tibi et quartũ et ꝙdiu puulus es et donec plenius addiſcas diuinã cogitare ꝑſentiã·pedagogum tibi ꝓcurabo·Elige tibi tuiꝑe cõſilio meo homiñẽ cuius vite exemplar ſic corꝺi tuo inſederit · reuerentia ĩheſerit·vt quotiẽs eius recorꝺaꝰ fueris ad reuerentiã cogitati aſſurgas et teiꝑz orõĩs et ꝓponas·qui cogitaꝰ ac ſi ꝑſens ſit in affectu caritatis emendet in te oĩa emẽdanda·et nullũ tam patiatur damnũ ſecretu ſui ſolitudo tua·Hic ꝑſẽs aſſit quãdocunq; volueris·occurzat ſepe et cũ volueris·increpatões eius deſcribet tibi cogitata ſãcta eius ſeueritas·ꝓſolatões pietas·et exemplum ſancte vite ſinceritas·Naz oĩs etiã cogitatões tuas cum ab eo videri cogitabis·ac ſi videat·ac ſi arguat·emendare cogeris·Sic ſcõm ꝓceptum apli ſolicite temetiꝑm cuſtodi · et vt temetiꝑz ſemper aſpicias ab oĩbus oculos auerte·Egregiũ inſtru

mentum corpis oculi si sicut cetera sic etiã videre posset semetipm. Quod cum interiori oculo sit cõcessum si ad exteriozis exemplum seipm negligẽs vacat circa aliena etiã cum multũ vult nõ sufficit redire ad seipm. Tibi ergo vaca multa tuipe tibi solicitudinis es materia. Exclude etiam ab oculis exterioribi quod osueuisti videre ab interioribus qõ amare quia nil tam facile recrudescit qp amoz maxime in teneriozibus & recentiozibus animis.

CVIII. De cella interiori & exteriori.

Vdi etiam nonnunqp sape & emulari cazismata melioza & tuipe tibi esto edifica tõis pabola. Alia cella tua exterioz alia interioz. Exterioz est domus in qua habitat anima tua cum corpe tuo. Interioz est oscientia tua quam inhabitare debet omniũ interiozum tuozum deus cũ spiritu tuo. Hostium clausure exterioris signũ est hostij circũstantie interioris. vt sicut sensus corporis p exteriorem clausurã foris vagari nõ pmittuntur. sic interiozes sensus ad suum semp interius cohibeanẽ. Dilige ergo interiozẽ cellam tuam. dilige & exteriozem. & vnicuiqz suum impende cultum. Tegat te exterioz & non abscondat. nõ vt pecces occultus sed vt tutius viuas Non em scis o rudis incola quid celle debeas si non cogitas quõ i ea nõ solummõ curaris a vicijs tuis sed etiam nõ habes rixari cum alienis. Nescis etiam quẽ oscẽtie tue ỏ beas honozem quicunqz in ea non expiris gratiam spũssancti & interne suauitatis dulcedinẽ. Da ergo vtriqz celle honozẽ suum. & tu tibi in ea vẽdica primatum tuum. Disce in ea tu tibi pesse. vitaz ordinare. moxes oponere. temetipm vindicare. sepe etiã & odemnare nec impunitũ dimittere. sede at iudicans iusticiã. stet rea & semetipam accusãs oscientia. Nemo te plus te diligit. nemo fideli? iudicabit. Mane preterite noctis fac a temetipo exactõnem. & venture diei tu tibi indicito canonem. Vespe pterite diei exige ratõnem. & supueniẽtis noctis fac indictõnem. sicqz districto nequaqp aliquando tibi lasciuire vacabit. ·CIX·

De tribus & modo orandi.

Singulis horis scdm omunis instituti canonem sua distribue exercitia. cui spũalia. spũalia. cui corpalia. corpalia. In quibus sic exoluat oñe debitum spũs deo. corpi spiritui. vt si quid fuerit intermissum. si quid neglectũ si quid impfectũ suo modo. suo loco. suo tempore non habeat impunitũ vel etiam irrecõpensatũ. In quib? extra illas horas de quibus dicit pheta. Septies in die laudem dixi tibi Matutinũ ac vesptinũ sacrificium ac medie noctis maxime est obseruãdũ Nõ em frustra vt ait pheta. Mane astabo tibi & videbo. sed quia tunc a curis exteriozib? adhuc sumus ieiuni. & eleuatõ manuũ mearum sa. ves. qa tunc ab huiusmodi impedimẽtis iam quodãmodo inueniur digesti. Qui etiam media nocte surgimus ad confitendum nomini domini. Tunc em menti vel spiritui aggregandi sunt fructus sui. vt exide vel in abundantia benedictõnis dei in quietem noctis relaxemur vel surgentib? nobis ad laudes dei oñis exinde tenor nostri opis in ipis laudibus dei formet ac viuificet. Idcirco in pueniendis nocturnis vigilijs non expedit multitudine psalmoz obruere intellectum. & exhaurire spiritum vel extinguere. sed qp diu sobrius inueniet pietate afficiend? est. & suo itmere dirigend? ad domũ. donec dilatato corde incipiat curzere. Scit etiam quicunqz habet sensum xpi quãtum xpiane pietati expediat aliqua diei hora passionis ipius ac redemptõis. ac tentius colligere beneficia. ad fruendum suauit in oscientia. & recondẽdum fideliter in memoria. qd est spũaliter manducare corpus domini & bibere eius sanguinẽ Siquidem sancte huius ac reuerẽde memoratõnis misterium suo modo. suo loco. suo tempore. celebrare licet paucis hominibus quibus hoc creditum est mĩsterium. Rem vero ministerij in oñi tempore & i omni loco dominatõis dei modo quo traditũ est. hoc est debite pietatis affectu agere & tractare & sumere sibi in salutem. oñib? in ppetu est quib? dicit. Vos aũt genus electũ. regale sacerdotiũ. gens sancta. populus acquisitõnis. vt virtutes annũcietis eius q de tenebris vos vocauit in admirabile lumẽ suũ. ·CX·

De sacra lectõne et modo legendi.

Deinde etiã certis horis certe lectõi vacãdum est. Fortuita em et varia lectõ et q si a casu recta non edificat sed reddit animum instabilem. et leuiter admissa leuius recedit a memoria. sed certis ingenijs imorandũ e et assuefaciendus animus est Quo em spiritu scripture facte sunt. eo spũ legi desiderãt. ipo etiam et intelligende sunt. Nunquã ingredieris in sensum pauli. donec vsu bone intentõis in lectõe eius et studio assidue meditatõnis spiritum eius ibiberis nunqp intelliges dauid. donec ipa expientia ipos psalmoz affectus indueris. Sicqz de reliquis et in oñi scriptura tantum distat studium a lectõne. quantum amicicia ab hospitõ. socialisqz affectõ a fortuita salutatõe. Sed et de quotidiana lectõne aliqd quotidie i ventrem memorie ỏmittendũ est qd fideli? digerae. et sursum reuocatũ crebrius ruminee qd ppositio cõueniat. quod intentõni pficiat. quod ỏ timeat animum vt aliena cogitare non libeat. Hauriendus est sepe de lectõnis serie affectus. et formanda oratio. que lectõnem interzũpat. nec tã impediat interzumpẽdo qp puriozem otinuo animum ad intelligentiam lectõnis restituat. Intentõni em seruit lectõ. Si vero in lectõne deum querit qui legit. omnia que legit ei coopanẽ in bonum. et captiuatur sensus legẽtis. et in seruitutẽ redigit omnẽ intellectum in obsequiũ xpi. Si vero in aliud declinat sensus legentis. omnia trahit post semetipm. nihil qz tam sanctum ac pium inuenit in scripturis qd seu p vanam gloriam. seu p distoztum sensum. seu p prauũ intellectum non applicet. vel sue malicie vel vanitati. In omnibus em scripturis initium sapiẽtie debet esse timoz domini. ·CXI·

De laboze corpali.

Spũalibus vero exercitijs in corpalia nũ qp longe vel in totum recedae. sed facile ad ea posse redire animus assuescat. et cũ illis se mutuat. istis semp ibereat. Non em vir ppẽ mulierẽ. sed mulier pter virum. nec spũalia pter carnalia. sz carnalia pter spũalia. Corpalia vero nũc exercitia dicimus. que manuali ope corpaliter exerçẽtur. Nam sunt et alia corpis exercitia in quibus necesse est corpus laborare sicut sunt vigilie. ieiunia. et alia huiusmodi que spũalia nõ impediũt sed adiuuant. si cum ratõne et discretõne fiãt Que si ex indiscretõnis vicio sic aganẽ. vt vl' deficiente spiritu vl' languẽte corpe spũalia impediane. q sic & corpori tulit boni opis effectum. et spiritui affectum. et pximo exẽplum. et honozem ỏ sacrileg? est. et horum omnium in deum reus. nõ qp secundũ

apostolum non videat humanum · etiam hoc et nō deceat & non debeat · & iustum nō sit caput aliqñ dolere in seruitō dei · quod olim sepe vsq; ad dolorem laborauit in vanitate seculi · esurire ventrē vsq; ad rugitum quod sepe aliquādo supplētū est vsq; ad vomitum · sed modū in oīnibus est habendū Affligendum aliquādo corpus est · sed nō penerēdū Non solum autē sed & omnē vitam nostram q̄uis hominibus occultā exhibere deo debemus sanctā & honestam omnē conuersatōem nostrā sanctis angelis cōspicabilem agere & delectabilē · Grata dores est honestas · & sanctorū amica angelorū · Propter quod etiā iubz apostolus velari mulieres ꝓpt̄ angelos Qui cum pculdubio tam die q̄ nocte nobiscū sint in cellis nr̄is nos custodiētes & studijs nostris gaudentes & coopantes · placet etiaz eis si nullo homine vidente omnia nostra honeste fiāt ·

CXII · De cibo & somno ·

Sive ergo māducatis sive bibitis · sive aliquid aliud agitis · omnia in nomine dñi facite · pie · sancte · religiose · ac honeste · Si māducas · mensam tuā p se satis sobriam sobrietas tua ponet Et cum māducas nequaq̄ tot māduces · sed corpe tuo suam refectōnem pcurante · mens oīno nō suam negligat · sed de memoria suauitatis domini vel scripturaz aliquid quod eā pascat · meditando vl̄ saltem memorādo secum rumi net & digerat · sed & ipa necessitas non secularit̄ non carnaliter expleat̄ · sed sicut decet monachum sicut cōuenit seruo dei · Nam etiam ad sanitatē corporis cibus quāto honestius & ordinatius ingerit̄ tanto facilius & salubrius digerit̄ · Obseruandus ē ergo sumēdi modus & tempus · cibi & qualitas & quantitas · fugiendaq; supflua & adulteria condimenta · Sufficit obsecro vt̄ omestibiles sīt cibi vestri · non etiam ocupiscibiles vel delectabiles · Sufficit em̄ & ocupiscētie malicia sua que cū vix aut nullo modo ptrāsire possit ad finem explende necessitatis nisi p viam quātecunq; delectatōis si ceperit accipe irritamenta ab eis qui ꝓpetuum suscepe bellum aduersus eius oblectamenta · fient duo contra vnum & piclitat̄ pimentia Deinde sicut de cibo dictum est · sic etiam de somno · Caue ergo inquātū potes serue dei · ne totus aliquādo dormias · ne sit somnus tuus non requies lassi · sed sepultura corporis suffocati · non repatio sed extinctō spūs tui Suspecta enim res est somnus · & ex magna parte ebrietati similis Exceptis em̄ vicijs quibus in dormiente cum corpore dormitat pariter et ratio non est qui cōtradicat quantū ad debitum pmui ꝓfectus · nil tempis tam deperit de vita nostra q̄ qđ somno deputat̄ · Iturus ergo ad somnum semp aliquid defer tecum in memoria vel cogitatōe · in quo placide obdormias · qđ nōnunq̄ etiā somniare iuuz qđ etiaz vigilantē te excipiēs in statum besterne intentōnis restituat · Sic tibi nox sicut dies illuminabit̄ · & nox illumīatō tua erit in delicijs tuis · Et surgens facilis & agilis eris ad redeūdum in id vnde non totus discessisti · Sobriū em̄ cibum sobriū q; sōnum sequitur sobrius sensus & ratio · Carnalis vo ille & brutus · & sicut dicit̄ letheus abominād est ō quo non est facile sensus & corpis & mētis euocare · & quasi seruos domus patrisfamilias ad opa necessaria spiritui suscitare & remittere ·

CXIII · De susceptōne fratrū & ambicōsa edificatōne cellaz ·

EX duobus hominū generib; cellarum habitatō supplenda est · vel de simplicibus qui & sensu & voluntate ad sequēdam religiosam pudentiā feruētes appuerūt & habiles vel de pudētibus quos religiose & sancte simpliciatis esse cōstiterit emulatores · Stulta vero superbia · vel superba stulticia a tabernaculis iustorū pcul sit semp · Propria em̄ est ciuitas refugij simplicitati cohabitatō religionis · nisi sit talis que nolit humiliari · vel tam bruta vt̄ non possit regi vel tractari · Bona tamē voluntas & si multū sit bruta non est deserēda · sed salutari cōsilio ad laboriosam & actuosam vitam trāsmittenda Superba aūt q̄tumuis pudēs sibi videat̄ dimittenda sibi est & abigēda · Admittant̄ ergo aīales & humiles & paupes spū ad cohabitatōnem cellaz · Sed vt̄ fiant ipi ratōnales ac spūales non vt̄ ꝓpter eos ipi qui hoc iaz esse meruerūt quertant̄ retro & efficiant̄ animales · suscipiant̄ in omni benivolentia caritatis · portent̄ in omni patiētia benignitatis · Sed qui eis opatiunt̄ · nec cōformēt̄ · nec sic querāt horū pfectum · vl̄ ꝓpter eos cogant̄ incurrere ꝓpositum religione rigoris defectum · Inde em̄ submtrāt iam de ere alieno sumptuosa · & quātum pudor sinit ambicōsa cellarum edificatō · vt̄ abiecta sancta rusticitate (sicut salomō dicit) ab altissimo creata q̄si frigidas quasdam nobis creamus habitatōnum honestates · in q̄bus tantum cōpassum est animalibus · vt̄ pene omnes in hoc effecti sumus animales Dimissam em̄ a nobis a patrib; iure hereditario formā pauptatis & spēm sancte simplicitatis · verū decorē dom; dī alienantes a nobis & a cellis nostris p manū artifi cum exquisitorū · cellas non tam heremiticas q̄ aromaticas edificamus nobis singulas in titulo · C · solidorum · ocupiscētias oculorū nostrorū de elemosinis paupum · Amputa domine oppbriū · C · solid̄ · a cellis paupū tuorū · Cur nō poti? · C · denariorū Cur nō poti? nullorum · Cur non poti? gratis filij gratie ipi sibi edificant · Obsecro in huius pegrinatōne seculi · in hac militia sup terram · edificemus nobis non domos ad habitandū · sed tabernacula ad deserendum · vtpote cito inde euocandi & migraturi in patriā · Credite em̄ fratres · quia pulcritudines iste & forenses honestates cito virile ꝓpositum eneruant · & masculinuz animū effemināt Nameti ipo sepe vsu sopiunt̄ eaz delectatōes · & si sunt aliqui qui vtunt̄ huiusmodi quasi non vtentes · tam̄ ptemptu melius q̄ vsu exercent̄ & vincunt̄ huiusmodi affectōnes · Conferūt etiam non moticū iteriorib; nostris exteriora nostra ad similitudinē mentis aptata & composita & bono ꝓposito suo modo respōdentia · paupior em̄ cultus in alijs circa amorē paupertatis afficit pscientiam · Sed & intentū interiorib; suis animū magis decent inculta omnia & neglecta exteriora quib; domin; domus sepius alibi quersari dinoscit̄ · seqz alibi magis occupatā intētō sancta denunciat · & efficacit̄ bone pscientie conciliat iteriora · cui omnia exteriora viluisse renūciat ·

CXIIII · De exemplo paupertatis sanctorum patrū ·

PAtres nostri in egipto & tebaida huius sancte vite ardentissimi emulatores in solitudinibus degētes · angustiati · afflicti quibus dignus nō erat mundus ipi sibi cellas fabricabant in quibus tecti tātummō & circūsepti a turbine & pluuia tutabant̄ · In quibus heremite frugalitatis delicijs affluentes locupletabāt multos

ipi egentes·Ipi em̃ quos quo nomie digni? appellē
nescio. homines celestes an angelos degētes in ter
ris·sed ouersatōnem habentes in celis· laborabant
manibus suis & de labore suo paupes pascebant·
esurientes ipi·quid ad hoc nos dicemus nō anima
les sed animalia terzena adherētes terze & sensib?
carnis nostre in sensu carnis ambulātes· ex alieis
manibus pendentes·q̄uis consolaē nos in hoc ipo
aliquatenus ille qui cum diues esset·paup p nobis
factus est·Nam ipe etiam a fideli pasci voluit·nō
nunq̄ etiam & ab infidelibus·sed vt fideles facerz
vite necessaria accipe nō recusauit·Quod & si cō
ceditur liberius hocip̄m ipo domino p̄cipiente &
ordinante euangeliū annunciantib?·ex apostoloz
tamen autoritate non negaē etiam euāgelice viuē
tibus·sicut sanctis illis paupibus qui tunc erant
in hierusalem·Ignosce domine ignosce·excusamus
tergiuersamur·sed non est qui se abscōdat a lumie
veritatis tue·quod sicut illumiat ouersos sic etiā
ferit aduersos·Non est etiam occultum a te os no
strum quod fecisti in occulto hominū·Nos autem
nobisip̄is facimus illud occultū ·quia vix est aliq̄s
qui in eis que ad te sunt expiri velit quid possit·&
quod p̄mptissime potest quādoq̄ scōm carnē vel
seculum·siue timor impulerit·siue cupiditas tra=
xerit·Sed & si fallimus homīes inscios· non nos
p̄mittas·vt quasi volentes fallere te·fallamus nos
metip̄os·Non laboram?·quia vel non possumus·
vel non posse nobis videmur·vel a consuetudine ocij
& deliciaz nostraz nos nō posse efficim?· Adoze
mus ergo semp & plorem? et p̄cidamus coram te
qui fecisti nos Magnam hāc iacturā p̄fessionis no
stre suppleat pietas ac deuotō cōscientie humilita
te·Sint nobis lacrime nostre panes die ac nocte·
q̄diu dicit̄ anime nostre vbi est deus tu?·Hec est
q̄diu p̄egrinaē a domino deo suo & a lumine vul=
tus eius· Vnum quidē erat necessariū·sed qui nec
in vno figimur·nec in multis exercemur·in quo or
dine oputabimur Vtinā cum illo de quo apostol?
dicit·ei qui non opaē·credenti aūt in eum qui iusti
ficat impium·reputaē fides eius ad iusticiā scōm
p̄positum gratie dei· Vtinā cum peccatrice illa cui
multum est dimissum quoniā multū dilexit·Nā &
in diligendo te deus retributō magna est diligenti
conscientie ipa dilectō tua· Deinde vero vita eter=
na·Si eq̄z fratres obsecro non excusemus nos sed
accusemus & ofiteamur·& qui magni nomis vm
bram et psonale quoddā figmentū p̄fectōis apud
homines induimus apud deum scientie nostre co
gnoscentes paup̄tatem·nō vsq̄quaq̄ a veritate re
cedamus & veritas liberabit nos· CXV·

De informatōne nouicij et amore xp̄i·

Deinde docendus est etiam animalis inci
piens & christi tiruncul̄us do a p̄pinqua
re vt & deus a p̄pinquet ei. Nō solum em̃
faciendus est homo & formādus·sed et viuifican
dus·Primo em̃ formauit deus hominē·deinde isp̄i
rauit in faciem eius spiraculū vite· Formatō eniz
hominis institutō est moralis· vita eius amor dei ē
Hunc fides concipit·spes p̄urit·ip̄e se in caritate
formaē & viuificat Amor em̃ dei vel amor de? spi
ritussanctus amor hominis est·& spiritui se infun
dens afficit eum sibi· & amans semetip̄m de homi
ne deus·vnum secum efficit·& spiritū eius & amo
rem eius·Sicut em̃ non habet corpus vnde viuat
nisi de spiritu suo·Sic affectus hominis qui amor
dicit̄ non viuit·hoc est non amat deum nisi de spi
ritusancto·Amorem ergo dei in homie ex grā dei
tum lectio lactat·meditatō pascit·oratō cōfortat·
& illumiat Animali vero & nouo in xp̄o homini
ad excitanda eius interioza melius & tuti? p̄ponū
tur legenda et meditanda redemptoris nostri exte
rioza·ad ostendendū in eis exemplū humilitatis·
prouocatio caritatis et affectus intime pietatis·
et de scripturis sanctis et sanctoz tractatib?·pa
trum moralia queq̄ et planioza·p̄ponenda etiā ei
sūt gesta vel passiones sanctoz·vbi nec laborādum
ei sit in planicie historiali·et semp aliquid occurzat
quod nouicij animum excitet ad amorem dei et cō
temptum sui·Porro alie historie delectant quidez
cum legunt̄·sed non edificant·quinpotius mentez
inficiunt·et in tp̄e oratōnis vel spūalis meditatōis
inutilia queq̄ vel noxia memoriā scaturire faciunt
lectōnis quippe modum similis meditatō sequi so
let· Difficilium etiā lectō scripturaz fatigat et nō
reficit teneriozem animū·frangit intentōnem·hebe
tat sensum Docendus est etiam in sua oratōne sur
sum corsuum leuare. spūaliter orare·a corp̄ib? vel
corpum imagimb? cum deum cogitat q̄p longe pōt
recedere· Admonēdus est quāta pōt puritate cor
dis intendere in eū cui sacrificiū oratōis sue offert
seip̄m attēdere qui offert· intelligere quid offert·
Huiusmodi tamē homini orāti vel meditāti meli?
ac tutius sicut iam dictum est· p̄ponit̄ imago dn̄i
ce humanitatis·natiuitatis·passionis· resurrectio
nis·vt infirmus anim? qui non nouit cogitare nisi
corpa et corpalia. habeat aliquid cui se afficiat·cui
etiam iuxta modum suū pietatis intuitu inhereat·
Est quippe in forma meditatoris in quo sicut legit̄
in iob· Visitans homo speciem suam non peccet·
hoc est·humanā spēm in deo cogitādo·a vero non
vsq̄quaq̄ recedat Et dum p fidem deū ab homie
nō diuidit·deum aliquādo in homine apprehēdere
addiscat· in quo paupibus spū et simpliciozib? fi
lij dei·tanto primo solet esse affectus dulcioz·quā
to nature humane p̄pinquioz· ·CXVI·

De pfecto amore dei et modis orādi.

Postmodum vero fide migrāte in affectū
amplexantes in medio cordis sui dulci a
moris amplexu hiesum xp̄m totū hoiem
p̄pter hominem assumptū·totuz deū apud assumē
tem deū·incipiūt eum iam non scōm carnē cogno
scere q̄uis eum nec scōm deum plene possint cogi
tare·et sanctificando eum in cordibus suis offerre
ei amant vota sua que distinxerūt labia sua· obse
cratōnes·oratōnes·postulatōnes·p tempe·p cau
sa congruentes·Postulatio est quā primā posuimus
circa obtinenda tpalia et necessaria aliqua vite hu
ius in qua deus postulantis quidem a p̄pbās bonā
voluntatem·facit tamē quod melius ip̄e iudicat·et
dat libenter sequi bene postulantē·Obsecratō ve
ro in exercitijs spūalibus anxia ad deum instantia·
in quibus ante gratiam succurrentem·qui apponit
scientiam·non apponit nisi dolorem·Oratō vero ē
hoīs deo adherentis affectō et familiaris quedam
et pia allocutō·et statio illumiate mentis ad fruen
dū q̄diu licet·Porro gratiaz actō est in intellectu
et cognitōne gratie dei bone voluntatis ideficēs
ad deum·et irreflexa intentō·etiam si aliquādo vl'
non sit·vel torpeat·siue actō exterioz siue interioz
affectō·Hec est em̃ de qua dicit apostolus· Velle
inquit adiacet michi·pficere aūt bonum nō inuenio
acti dicat Semp quidem adest·sed aliquando iacet
hoc est·in efficax est·quia pficere bonū op? quero

ſed non ĩuenio · hoc eſt · caritas que nunq̄ ꝺficit · ipa eĩ ſine ĩtermiſſione ozõ ſen grãz actio de qua apl'us dicit · Sine ĩtermiſſione ozate · & grãs agẽtes ſemp deo Eſt em̃ iugis quedã bonitas mẽtis et bñ ꝓpoſiti ai & ad patrẽ deũ ĩ filijs dei boitatis q̄dã ſilitudo · ozãs p oĩb? ſemp · & grãs agẽs in oĩbus tot moĩs in ozõne vel gratiaz actõe m deũ ſe iugiter refundẽs · quot ĩ ſuis vl' neceſſitatib? vl' ꝑſolatõib? ĩ ꝓximi etiã vel ꝓpaſſioib? vel ꝝgulatõib? cãles ĩ hoc materias ĩuenit pi? affect? · Hec aũt tota iugiter ĩ grãz actõib? ẽ · qz qui ſic ẽ ſemp ĩ gaudio ſpũſſancti ẽ · In poſtulatõib? ergo pie ac fidelit̃er ẽ ozandũ · ſz nõ illis ꝓtinacit̃ ĩherendũ · qz nõ nos ſcim? ſz pater noſter q̄ eſt ĩ celis q̄ ꝺ ĩ ꝓpalib? iſtis neceſſe ſit nob · Obſecratõib? vo inſiſtẽ ꝺũ ẽ · ſz ĩ oñi hũilitate & patiẽtia · qz nõ afferũt fruct? niſi ĩ patiẽtia · CXVII · De varijs moĩs obtinẽdi ozõnis effectũ ·

Nonnunq̄ em̃ cũ celeri? grã nõ ſubuenit obſecrãti · Celũ eneũ & ẽra ſua ferrea fit & cũ relicta ſibi hũani cozdis duricia ad votũ exaudiri ñ mereẽ · Anxietas deſiderãtis negari ſibi eſtĩat q̄q̄ differẽ · Cunqz ſic̃ illa chananea ꝓteriri ſe ac deſpici igemiſcit · q̄ĩ ĩmũ ꝺicia caniſ ꝓterita ſibi peccata ſua ĩputari vl' ĩꝓperarij imagiãt Nonunq̄ ꝺo nõ ſine labore petẽs accipit · q̄rẽs ĩuenit · & pulſanti apiẽ · & ꝑſolatões ac ſuauitates ozõnis · ĩueĩre rãdẽ aliq̄ñ mereẽ labor ipi? obſecratõis nonunq̄ etiã pure ozõis affect? · & bona illa affectõis ſuauitas ñ ĩueniẽ · ſz q̄ĩ ĩuenit cũ ñ petẽtẽ · ñ q̄rentẽ · ñ pulſantẽ · & q̄ĩ neſciẽtẽ grã ꝓueĩt · et tanq̄ gẽ? ſuoz ſuſcipiẽ ĩ mẽſa filioz cũ rudis adhuc & ĩſipiẽs aĩ? ĩ eũ ozandi aſſumiẽ affectũ q̄ ꝑ ꝓmio reꝺꝺi ſolet meritis ꝓfectoz Qꝺ cũ fit agiẽ vl' vt ĩ iudiciũ ſuũ ñ liceat neſcire negligẽti q̄ꝺ negligat · vel vt ꝓuocatõ caritatis amorẽ m eo grẽ vltro ſe offerẽtis accẽꝺat · In quo ꝓch dolor plimi fallunt̃ · qz cũ paſcunt̃ pane filioz iã ſe filios eẽ arbitrant̃ · et ꝺficiẽtes vñ ꝓficẽ debebãt ex viſitãte grã euãeſcũt a ꝑſcia ſua · arbitrãtes ſe aliq̄ꝺ eẽ cũ nichil ſint et de bonis ñ emẽꝺãẽ ſz ĩdurant̃ · paſcũt̃ em̃ a patre ꝺo aliq̄ñ ꝺ pcõſiore grẽ ſba ſerui · vt affectẽt eſſe filij Ipi vo grã dei abutẽtes · efficiũt̃ ĩimici · Vt em̃ abutant̃ etiã ſcriptis ſcis · ĩ peccatis vl' ĩ ocupiſcẽ tijs ſuis redeũtes ad eas p? orõez dicũt ſibi illud vxoris manue · Si ꝺñs voluiſſz nos occiꝺẽ nõ ſuſcepiſſet ſacrificiũ de maib? noſtris · CXVIII ·

De hũilitate ꝓfectoz & ꝓfectu incipientiũ ·

Perfecti aũt q̄qz & ſpũales cũ ad firmam ĩtũ & robur virtutiſ ſue p vtutẽ obediẽtie & ſbiectõis ſe ꝑmũt ſp ac deijciũt in ꝺicz qꝺ icipiẽtiũ ẽ vñ ĩfra deſcẽꝺũt · ĩde ſuꝑ ſe aſcenꝺũt & hũiliando ſe magẽ ꝓficiũt ꝓpt fruct? ſolitudis · ñ arbitrãtes eẽ negligẽꝺã ꝑſciam · vſũ vite ſocialis · et dulcedinẽ fraterne caritatis · Iõ ſpũalis etiã corpe ſuo ſpũaliter vtẽs · ſeruitutẽ eius quã habet aialis p vim coactã · rõabilis p aſſuetudinẽ ſubactã accipe mereẽ q̄ĩ naturalit̃ affectã · Vbi em̃ illi obediẽtiã nccitatis ipe hẽt eã caritatis · Vbi illi vtutes ipe hẽt ſibi vſas ĩ mozes Illi ꝺo ſurſũ nitẽtes ad ea q̄ ꝓfectoz ſũt · ñ elatõis ꝑſumptõe · ſz amoris pietate · In pauptate ſpũs ſui ñ repellunt̃ vt elati ſed ſuſcipiunt̃ vt ꝺeuoti · & aliq̄ñ hoc merentur expiri quo ſpũales frui · & ſp affectãt imitari eoz vitaz actiuã ad quoz ãbiũt ꝑſolatõez ocẽplatiuã · Sicqz in vno ſpũ licz ñ vno greſſu g̃diẽtes · eq̄ ꝓficiũt · & ſpũales ĩ hũili · & incipiẽtes ĩ ſublimi · Et hec ſunt cellaz bñ ozdĩataz ſãcta ꝺmertia · ſtuꝺia venerãꝺa mutuo ĩ ſilentõ ſibi colloq̄ · in abſentia admuicẽ ad muicẽ ſe magẽ frui · ꝓficere ꝺemuicẽ · & cũ ſe nõ vi ꝺẽt admuicẽ · in alio vidẽ q̄ꝺ imitãꝺũ eſt · in ſeipo ñ ñ q̄ꝺ flenꝺũ eſt Ego vero ſic̃ ꝓpha ꝺicit vir videns pauptatẽ meã · cũ alienas ꝺiuitias cõputo ĩ memet ipo erubeſco & ſuſpiro · qz q̄ꝺ tracto ĩ alieno · male ĩ ꝓprio · De ꝺuob? q̄ꝓpe malẽ tolerabili? ẽ quoꝺ amas ñ vidẽ · q̄ vidẽ & ñ habere · q̄uis ñ ſic de bonis ꝺñi · Bona em̃ ꝺñi videre amare ẽ · amare vo habere ẽ · Idẽ nitamur quãtũ poſſum? vt videam? · viꝺẽꝺo ĩtelligam? · itelligẽꝺo amem? · vt amãꝺo habeam? · Dñe ſup hoc añ te oñe ꝺeſideriũ meũ & gm̃ a te nõ eſt abſcõꝺit? · CXIX ·

De ſtuꝺio ſapiẽtie ac virtutis ·

De aiali ꝺo ſtatu trãſeuntes ad rõnalem · vt de ratõali trãſeam? ad ſpũalẽ tractãꝺo · & vtimã ꝓficiẽꝺo · Primo ſcire debẽ? qz ſapiẽtia ſicut in libro nomis ei? legiẽ ꝓoccupat eos q̄ ſe ocupiſcũt · & occurit eis ſicut ĩ ꝓficiẽꝺo ſic & in meditãꝺo & in tractãꝺo · Adiuuat em̃ deus vultu ſuo ſe intuentẽ · mouet & ꝓmouet · & atẽ hit ſpẽs ſummi boni ſe ocẽplantẽ Rõcinatõ querit rõ ĩuenit · Hoc exerceri ſp amat · ĩ eo q̄ꝺ vtile et honeſtũ eſt · exercitõ ꝓficiẽs · deſtꝺia ꝺo in ſemetipſa marceſcẽs · Nullũ ꝺo digni? & vtili? exercitiũ eſt hoĩ eã hñti · q̄ in eo q̄ꝺ meli? hẽt · & in quo ceteris aialib? & ceteris ptibus ſuis ꝑminet · q̄ ẽ ipa mẽs vel ai? cui ceꝺa ps hoĩs regenda ſubdita eſt · nec eĩ digni? ẽ aliq̄ꝺ ad querendũ · nec dulci? ad ĩueniẽꝺũ · nec vtili? ad hñdum · q̄ q̄ꝺ ſolũ ipam mentem ſupemiet qui ẽ ſol? ꝺeꝰ · Nec lõge ẽ ab vnoquoqz noſtz · qz in ipo viuim? p fiꝺẽ mouemur et ꝓmouemur p ſpẽ · figimur p amorẽ · Ab ipo em̃ ad ipm cõꝺit? eſt rõnalis ai? · vt ad ipm ſit ꝺõſio ei? · vt ipe ſit bonũ ei? · Hic aũt ex illo bono bon? ad imaginẽ & ſilitudinẽ ei? ꝺitus ẽ · hoc eſt q̄ diu hic viuit̃ q̄ ꝓpi? põt accedat ad eũ ſilitudie · a quo ſola recediꝺitur diſſilitudie · vt ſit hic ſanct? ſic̃ ille ſanct? eſt ĩ fuco futur? beat? · ſic̃ ille beat? ẽ hec ſtuꝺia ſerutanẽ virtutũ ñ tã flores q̄ radices · nõ vt luceant · ſz vt ſint · ñ vt ſcianẽ ſz vt habeanẽ · Vicoz ꝺo pl? in ſemetipis metuũt appetitũ q̄ ab alijs impetum · Sic̃ em̃ magno aliq̄ñ labore & ſtuꝺio ꝑſeuerante · ꝺutes trahunt̃ ĩ affectũ & mentẽ bonã Sic vicia leuiſſima remiſſionis & licẽtie optuitate trãſeũt in oſpſionẽ & q̄ĩ naturalia efficiunt̃ · ſz nullũ viciũ naturale ẽ · oĩs aũt v irt? hoĩ naturalis ẽ · Cõſuetuꝺo tñ vel voluntatis corrupte vel imolete negligentie plima ſepe vicia q̄ĩ naturalia in neglecta ꝑſcientia ſolet efficere · oĩſq̄ vicij fruſtra ſiccaẽ riuus ſi fõs ñ fuerit obturat? · Quiꝺ em̃ eſt virtus · Filia rõnis ſed magis gratie · vis em̃ q̄ꝺam ẽ naẽa · vt aũt ꝺut? ſit · hẽt ex grã · Vis em̃ eſt ex iuꝺicõ apꝓbãtis rõis virt? aũt ex appetitu illumiate volũtatis · Virtus em̃ eſt volũtari? ĩ bonũ aſſenſ? · Virt? ẽ equalitas quedã uite p oĩa ogruẽs ratõi · Virt? ẽ ad iudiciũ rõis · vſ? libere volũtatis · CXX · De cuſtoꝺia bone volũtatis p obediam et ꝑſenſũ veritatis ·

Bona em̃ volũtas ozigo eſt in aĩo oĩm bonoz · & oĩm mater virtutũ · ſic̃ ecõtrario mala volũtas oĩm maloz & vicoz · Iꝺo qz cuſtos aie ſue valꝺe ſolicitus eſſe debet circa cuſtoꝺiã volũtatis ſue · vt prudent̃ ĩtelligat & diſcernat q̄ꝺ in totũ velit vl' uolenꝺũ ſit ſibi · ſic̃ eſt amor ꝺei · q̄ꝺ ꝓpt illꝺ ſic̃ ẽ amor ꝓpriꝺ Vt em̃ ĩ illo tuta ſit oĩs ĩꝺiſcretõ · In hoc ſp ſcom obediẽ regl'as cau

ta sp & pruteꝫ debet esse discretō · In dilectōne quippe dei·nō alia rō·ñ alia discretō ē·ñ vt sic ille cū dilexissz suos in fiñ dilexit eos· Sic si fieri pōt in ifinicū diligam⁹ eū·sz cū nullū finē vl'terminuz hēat suotō amātis·tñ termios suos & fines & regulas debet habe actō opantis·vbi re erzet aliqñ nimia volūtas necesse ē sp assit mediāte obediētia custodiēs veritas·Nihil em̄ bonū hois in deū ꝓficietis tā sibi queīt q̄ volūtas & uitas·Hec em̄ duo sunt q̄ sicut dñs dicit si osenserīt ī vnū q̄cūqz petierīt fiet eis a patre meo·Si duo hec ī vnū pfecte osenserīt · oēm in se otinēt ututū plenitudinē sine aliquo vicō itercurzēte·oia pñt in hoīe languente oia hñt & possidēt in hoīe nihil hñte·dāt·mutuāt oferūt·ꝓsunt·in hoīe secū q̄escēte· Gloria & diuitie in osciētia beati viri illi⁹·ex fructib⁹ bone volūtatis ei⁹· Foris vo ñ ex vno latē sicut scutū huius mundi·sz vndiqz eū circūdat·Scutū vitatis dei bilarem eum & iocūdū im⁹ sp efficit bona volūtas In exteriore vo actōe seriū & grauē·tutū ac securz reddit veritas· Ideoqz supgress⁹ hūana·ille hō sp in sereno ē·Sic de aere illo hoies ferūt q̄ supglobū lune est· CXXI· Iterū de regimīe & custodia voluntatis·

QOluntas em̄ nacalis q̄daz aī appetit⁹ est Alia ad deū & circa iteriora sua Alia circa corp⁹ & exteriora corpalia· Hec cum sursū tēdit sic ignis ad locū suū·hoc ē·cū sociatur veritati·& mouet ad altiora amor est Cū vt ꝓmoueat lactat a grā dilectō ē· Cū apphēdit·cū tenet cū fruiē caritas est·de⁹ ē·vnitas spūs est·de⁹ em̄ caritas est·In his aūt cū osūmauerit hō· tūc icipit q̄ nulla horz ī hac vita plena pfectō ē· Cū ùo declinat ī ea q̄ carnis sunt ocupiscētia carnis ē· Cū ī curiositatē seclī ocupiscētia oculoz ē·cū im ābitōnez glie vel honoris supbia vite ē· Quādiu tñ in huiꝰ modi vtilitati seu necessitati natē seruit · nacā est vl'appetit⁹ eius Cū ùo in supflua se expeīt vel noxia·viciū ē nate vel suisius· Volūtati em̄ ī huiōi cito satis ē·vicijs ùo eius nil vnq̄ satis est·Hec in spūalib⁹ et ī eis q̄ ad deū sunt·cū vult qd̄ pōt laudanda ē·cū vult qd̄ nō potest & plusq̄ pōt regenda ē·cū nō vult qd̄ pōt excitāda & puocāda ē·Sepe em̄ vl'negligētia vl'puato amore nostri erzam⁹ in nobis·Bona ergo custos volūtatis ē obedīa · sine impij illa siue osilij·siue subiectōis siue soli⁹ caritatis·Puri⁹ em̄ ac dulci⁹ scōz apostolū petrz ad pares·seu etiā ad minores suos filij obedīe castificant corda sua in obedīa ip̄i⁹ caritatis q̄ ad maiores suos subiganē p obedīam necessitatis In illa eī sola vel p̄cipit vel osulit·& obedit caritas·Hic aūt penā vel timet vel minaē impiosa necessitas·& in illa obedīēti sepe debeē maior gloria·ī ista ùo inobediēti maior sp intētaē pena·Ergo in homīe sursū cor hñte ꝓpter exteriora sua regēda·moderāda·cōponēda pālā oib⁹ est q̄ necessaria sit volūtati custodia sua·āpli⁹ aūt ꝓpt̄ iteriora sua· CXXII·

QQz voluntatē sequiē impet⁹ cogitatōnis·

HNimo nāqz sepe seipm vel deū cogitanti volūtas in oīi cogitatōe pnceps ē·et necessario pncipiū volūtatis sequiē ois tenor cogitatonis· At cogitatōes sine intellectu ipe sunt vane ille & ociose·non repēte pimentes sz sensim & paulatī corrūpentes·occupātes tps·necessaria impediētes·& aīm ificiētes·ñ tā cogitatōes q̄ simulacra q̄dā cogitatōnū seu etiā ipe recordatōes vltro & mltipliciter de memoria scaturiētes· ī quibus passio quedā volūtatis poti⁹ eē videē q̄ actō cū nulla sit ī eis cogitātis itentō·cū q̄ sp̄te ebullit de memoria·formādū se offert itellectui nō curanti·Et q̄d̄q̄ agiē potius videē agi ī sōnio dormientis q̄ in acie cogitātis Vbi tñ & si repellere a se spūsanctū ñ est in voto cogitātis·fit tñ ex culpa negligentis vt spūs disciplīe merito se auferat a cogitatōnib⁹ idisciplīatis·Vbi ùo serio de reb⁹ seriis bñ cogitaē·volūtas libero arbitrio de memoria eius euocat q̄cūqz opus habet· & itellectum formantē memorie adhibet·formatūqz q̄d̄q̄ illud est itellect⁹ adhibet aciei cogitātis·& sic pagiē negociū cogitatōnis· Cū ùo de eis que de deo vel ad deum sūt cogitaē·& volūtas eo pficiē vt amor fiat·otinuo p viā amoris ifūdit se spūsanct⁹·qui ē spūs vite & oīa viuificat·Adiuuās seu in ozōe seu ī meditatōe·seu ī tractatu ifirmitatē ip̄i⁹ cogitātis & otinuo mēoria efficiē sapientia·cū suauiter ei sapiūt bona dñi & qd̄ ex eis cogitādū est· formādū m affectu adhibet itellectui·Intellect⁹ ùo cogitātis efficiē otēplatō amātis·& formās illud ī q̄sdaz spūalis vel diuīe suauitatis expiētias afficit ex eis aciē cogitātis·Illa ùo efficiē gaudiū fruētis·& tūc de deo bñ cogitāē scōm humanū modū·si tñ cogitatō dicēda est vbi nil colligiē nil cogiē · sz tm̄mō ī mēoria abundātie suauitatis dī exultaē·iubilaē·et vere sentiē de dño ī bonitate ab eo q̄ ī simplicitate cordis q̄siuit illū·sz mod⁹ h cogitādi de deo ñ est ī arbitrio cogitātis sz ē im grā donātis· s·cū spūsanctus q̄b⁹ vult hoc ispirat Sz hoc hois est iugiter ꝓpare cor·voluntatē expiando ab affectōnib⁹ alienis·rōnem vel itellectū a solicitudīb⁹ · mēoriā ab ociosis vl' negociosis nōnunq̄ & a necessarijs occupatōnibus · vt in die bona dñi tria simbolū faciāt in gaudiū cogitātis·s·volūtas exhibēdo ī gaudiuz dñi purā affectōem·mēoria materiā fidelē· intellectus expiemie suauitatē·Sic ergo volūtas neglecta facit cogitatōes ociosas & idignas deo · Cor rupta ùo puersas q̄ sepant a deo·recta necessarias ad vsū vite hui⁹·pia efficaces ad fructus spūs & ad fruendū deo· CXXIII· Qe examiatōe voluntatis in deum tendentis·

ET in oīi genere cogitatōnis oīa quecunqz cogitāti occurzūt ꝓformanē intentōni volūtatis agēte in eis mīa et iudicō dei·et iust⁹ iustificeē adhuc·& q̄ in sordib⁹ est sordescat adhuc· Ideoqz hoī deo volenti uel amauti suus sp ꝓsolēo⁹ est anim⁹·exammāda oscīa·q̄d̄ sit qd̄ in totū uult·& ꝓpter qd̄ uult q̄d̄q̄ aliud uult·vl' ꝓpter qd̄ odit q̄d̄q̄ ꝓra illud caro ocupiscit Incidentes em̄ q̄si extrinsec⁹ & decedētes & ꝓteruolitātes uoluntates nequaq̄ iter uolūtates sed pene inter ocōsas deputāde sunt cogitatōes· Nametsi aliqñ fiunt usqz ad delectatōem animi · cito tñ se ire excutit anim⁹ cōpos sui·Qd̄ aūt in totū uult primo considerandū est q̄d illud sit qd̄ sic uelit·deinde quantū uelit & quō uelit Si qd̄ in totū uult de⁹ est discutiendū ei est deū quantū et quō uelit·utz usqz ī cōtemptū sui ipius·oīmqz q̄ sunt uel esse pñt·et hoc nō tm̄ ex iudicō rōnis·sz etiā ex affectu mētis·Magna em̄ uolūtas ad deum amor est·unitas ùo spūs cū deo hoī sursum cor habēti pficientis in deū·uoluntatis est pfectō Cum iā non solummō uult qd̄ deus uult·sed sic est nō tantum affectus·sed & m affectu pfectus ut non possit uelle nisi quod deus uult. Velle autē qd̄ uult deus · hoc iam deo simile esse est·& hc hominis perfectō est similitudo ipi⁹

dei. Perfectū aūt nolle cē delīqre ē. Et ido huic pfectōi nutriēda ē sp volūtas. amor ppād?. volū tas cohibēda. ne ī aliena dissipeē. amor buād? ne ī quīeē. Propt hoc eī solū & creati sum?. & viui m? vt do sil'es sim?. ·CXXIIII· De illumi natōne mētis ad ꝺtemplatōnem

Vnc qdē vt legiē abscō dit lucē sic lumē clausū ī maīb? & pcipit ei vt rursū ozia tur. Dilecto ei dei vicissī lumē vult? ꝺi oñdiē. sic lumē clausū in maīb? pz & latet ad arbi triū tenētis. vt p hoc qi ī trāscursu vl' trāspuncto vidē pmittiē. Exardescat aī? ad plenā possessionē lumis eterni. & hereditatē plene visioīs ꝺi Cui vt innotescat aliqten? ido qꝺ ei deē nōnunqꝑ qi ptrāsiēs grā pstrigit sensū amātis. & eripit eū sibi & rapit in diē p modulo suo ad momentū. idipm oñdens ei vidēdū sicuti est. Interī etiā & ipm efficit idipz vt sit suo mō sicuti illud ē. vbi cū dixerit qꝺ imē sit iter mundū & īmundū. Reddiē sibi & remittiē ad mundandū coz ad visionē. ad aptandū aīm ad sil'itudinē. vt si aliqn rursū admittaē sit purioz ad huc ad videndū. & sūbtilioz ad fruēdū. Nusqꝑ em se melius deprhēdit mod? hūane īpfectōis qꝑ ī lumīe vult? dei. i. in speculo diuīe visioīs. vbi in die qui est plus & pl? vidēs qꝺ sibi deē emēdat ī dies sil'i tudie. qꝺqꝺ deliqt dissil'itudīe. sil'itudīe ei appm= quās. a quo lōge fact? ē p dissil'itudinē Et sic exp̄s siozē visionē exp̄ssioz sp sil'itudo comitaē. Impossi bile qppe ē videri sūmū bonū & ñ amari. nec ñ t mī amari quātū datū fuerit videri quousqz amor pfi= ciat in aliquā sil'itudinē amoris illi? q deū sil'em fe cit hoī p hūiliatōez hūane ꝺitōis. vt hoīem similē deo pstituat p glorificatōez diuīe pticipatōnis. & tūc dulce ē hoī cohūiliari sūme maiestati. opaupa ri filio dei. diuīe sapiētie pformari. Hoc sentiēti in seipo qꝺ in xp̄o iesu dño nostro. & hoc potissimū amātē rapit ī amabilē. qꝺ ipe in semetipo est qꝺqꝺ in eo amabile est. qui est totū quod est. Cui bono amore ipi? boni sic se imtēdit pi? affect? vt ñ se im de se reuocet. donec vnū vl' vn? cū eo spūs fuerit effectus. Qꝺ cū in eo fideliē fuerit pfectū. iā solo mortalitatis hui? velo diuidiē ac differē a sanctis sanctoz a sūma illa beatitudīe sup celestiū. Qua tn cū iā in fide & spe ei? quē amat fruiē in sciētia iā qꝺ supest tolerabilioꝛi p̄stolaē patiētia Et hoc ē destinatū solitarij certamis. hic finis. hoc pmiū re quies laboz. osolatō doloz. & ipa ē pfectō & ve ra hoīs sapiētia. oēs ap̄lectēs in se & ptimēs virtu tes ñ aliūde collectas. sz naēaliter insitas sibi. ad si militudinē illā dei dū bit? bone volūtatis in bonā mentē osolidat? & affect? ē. vt ex ardētissima boī incōmutabil' adhesione. nullatenus iā videaē posse mutari ab eo qꝺ ē. Cū em fit circa hoīem dei assū ptō illa dñi & sci israhel regis nostri sapiēs et pi? aī? p illuminātē & adiuuantē gratiā. in ꝺtēplatōe sūmi boni. speculaē etiā regulas īcōmutabilis veri tatis. in qp̄tū ad eas ptingere mereē ītellectu amo ris. & exinde formaī sibi modū ꝺūsatōnis cuiusꝺā celestis & formā sanctitatis. Speculaē em sūmaz veritatē. & q ex ea ꝺa sunt. summū bonū. & q ex eo bona sunt summā essentiā. & q ex ea sūt. illi ve ritati. illi caritati. illi eternitati se oformās. in istis se ordinās. ex quo. s. ocipiunē & oriunē ꝺtutes sā cte atqz imago ipi? oīpotētis dei reformaē ī ho mine CXXV. De p̄patōe cordis ad ꝺi visionē

ET quidē de nōnullis q ad deū spectant= fas & possibile ē hoī rōem hñti aliqn co gitare & disquirere sicut de dulcedīe bonitatis ei? de potentia ꝺtutis. & de alijs huiusmōi. Ipz vero idipm qꝺ ē. id qꝺ ē cogitari oīmmo ñ pōt. ñ quātū ad hoc sensu illuīati amoris attīgi pōt. ī quo eē no strū ñ moriē. intellect? ñ erzat. amor ñ offenditur. Qui sp queriē vt dulci? īueniaē. dulcissime īueniē vt dulci? queraē. Hoc ergo ī effabile cū ñ nisi in effabiliē videaē. q ipm vult vidē coz mūtet. qz nul la corpis silitudīe dormiēti. nulla corpea spē vigilā ti. nulla rēis imagine ñ mūdo corde hūiliter amā tis potest videri vel apphendi Hec ē em facies dei quā nemo pōt videre & mūdo viuere. Hec ē spēs cui ꝺtēplāde suspirat oīs q affectat diligere dīm deū suū in toto corde. ad qꝺ etiā ñ desinit excitare pximū suū si diligit eū sic seipz Ad qꝺ cū aliqn ad mittiē in ipo lumīe vitatis. i dubitāter videt pue= nientē grām. & cū inde repelliē. in ipa mēte sua in telligit. puritati ei? ñ suenire īmundiciā suā. & si a mat flere dulce hēt. & ñ sine multo geītu cogitē re dire ī sciam suā. Ad qꝺ cogitandū oīno impes su mus. sz ignoscit quē amam?. & de quo nos nō pos se dicere vel cogitare pfitemur. & tn vt dicam? vt cogitem? amore ei? vel amore amoris ei? p̄voca mur & trahimur. Cogitātis ergo ē in oīb? hūilia ret semetipm & glorificare in seipo dīm deū suū. in ꝺtēplatōne dei vilescē sibi. in amore creatoris sūb ijci oī creaē hūane. Pre oībus aūt ñ pl? sape qꝑ optet. sz ad sobrietatē. bona sua ñ ponere ī ore ho mimū. sz celare in cella & recōdere ī scia. vt hūc qi titulū & in frōte scie. & in frōte celle sp habeat. Secretū meū michi. secretū meū michi Amen.

·CXXVI· De certa victoria eoz qui p deo militāt. Idē de laude noue militie ad mi lites templi.

NOuū militie gen? ortū nup audiē in ter ris & inexptū oīb? seculis. q gemio piē pflictu atqz īfatigabiliē decertaē. tū ad uersus carnē et sanguinē. tū ꝺra spūalia nequitie in celestib?. Quid aūt vl' viuēs vl' moriēs metuat cui viuere xp̄s ē. et mori lucz. Gaude fortis athle= ta si viuis et vincis ī dño. Sz magē exulta et gl'iare si morieris et iūgeris dño. Si beati q ī dño moriūē multomagē qui p dño moriunē. O vita secura vbi pura scia O vere sācta et tuta militia. atqz a du plici illo piculo p̄sus libera. quo id hoīm gen? so let frequēter ī militia seculi piclitari. vbi xp̄s ñ est causa militā di. Quotiēs nāqz ogrederis q militas militia seculari. timendū oīno ne aut occidas hostē quidē in corpe te vo in aīa. aut forte tu occidaris ab illo et in corpe simul et m aīa Ex cordis nēpe af fectu ñ belli euētu pensaē vel piculum vl' victoria xp̄iaī. Si bona pugnātis cā fuerit pugne exie? ma lus eē ñ poterit. Sic nec bon? iudicabiē finis. vbi cā nō bona et ītentō ñ recta p̄cesserit. Si volūtate supandi vel vndicāndi hoīem occidis. homicida vi uis. Est aūt q nec vlciscēndi zelo. nec vincēndi typo. sz tm̄ eua dēdi remedio īterficit hoīem. sz nec hanc bonā dixerim victoriā cū de duob? malis in corpe qꝑ in aīa mori leui? sit. Nō aūt qz corp? occidiē et aīa moriē. sz aīa q peccauerit ipa morieē Quis igi tur finis fructus ue secularis hui? nō dico militie sz malitie. si et occisor letaliter peccat. et occis? et naliter perit. CXXVII. De ꝑpatōne militū seculariū ad milites xp̄i.

QVis o hic milites tã stupendus'ercor ac furor tãtis sumptib? et laborib? milita re stipẽdijs vo nullis nisi aut mortis aut crimmis·Opitis equos sericis·et pendulos nescio quos panniculos lorcis supinduitis depingitis ha stas clipeos & sellas· frena & calcaria auro & ar gento circũornatis·& cum tanta & pompa pudẽ do furore & imprudenti stupore ad mortem ꝓpera tis·Militaria sunt hec insignia·an muliebria potiꝰ ornamenta·Nunq̃ forte hostilis mucro reuerebit̃ aurum·gemmis parcet·serica penetrare nõ pote rit· Deniq; ipe sepius certiusq; expimmi·tria esse precipue necessaria prelianti·vt scilicet strenuus i dustriusq; miles & circũspectus sit ad se seruan dum·& expeditus ad discurrendum & promptus ad feriendum·vos ꝑ contrarium in oculorum gra uamen·ritu femmeo comam nutritis·lõgis ac ꝓfu sis camisijs ꝓpria vobis vestimẽta obuoluitis·De licatas ac teneras manus amplis & circũfluẽtib? manicis sepelitis·nec aliud inter vos bella mouet li tesq; fuscitat·nisi aut irrationalis iracundie motꝰ aut manis glorie appetitus·aut terrene qualiscũq; possessionis cupiditas· Talibus certe ex causis ne q; occidere neq; occumbere tutum est At vero mi lites christi securi ꝑliantur ꝑlia domini sui nequa q̃ metuentes aut de hostium cede peccatum· aut de sua nece piculum· quando quidem mors ꝑ xp̃o vel ferenda sit vel inferenda · Miles inq̃ christi se curus interimit· securior interijt·sibi prestat cum i terit·christo cum interimit·nec cum malefactorez occidit homicida.sed vt ita dixerĩ malicida· & pla ne vindex & xp̃ianorum defensor reputaẽ·In mor te enim pagani christianus gloriaẽ·quia christus glorificatur·Non quidẽ vel pagani necandi essẽt si quo modo aliter possent a nimia infestatõne vel opp̃ssione fidel ium cohiberi·Nunc autem melius est vt occidantur q̃ certe relinquaẽ virga peccato rũ super sortẽ iustoꝝ·ne forte extendãt iusti ad imi quitatem manus suas·Quid enim si ꝑcutere in gla dio omnimo fas non est christiano Cur igitur p̃co saluatoris contentos fore stipendijs suis militib? indixit·& non potius eis omnem militiam interdi xit· Proinde dissipentur gentes que bella volunt & abscidantur qui vos conturbãt·Exeraẽ gladi? vterq; fidelium in ceruices inimicorum ad destruẽ dam omnem altitudinem extollentem se ad·s·d·q̃ est fides xp̃ianorum·nequando dicant gentes vbi est deus eorum CXXVIII· De vita mili tum templi·

QVnc ad confusionem militum non plane deo sed diabolo militantium·dicam? bre uiter vitam & mores equitum xp̃i·quo palam fiat q̃tum abinuicem differant militia di·s· & militia seculi·Viuunt enim in omuni sub vnius obedientia absq; vxoribus & liberis & absq; omni ꝓprio·nullo autem tempore aut ocioſi sedent aut curiose alicubi vagantur·sed semper dum non ꝑ cedunt ne gratis panem cõmedant armorũ seu ve stimentorum vel scissa resartiunt vel vetusta refi ciunt·vel inordmata componunt·Et quecunq; po stremo facienda magistri ipor̃ voluntas & cõmu nis indicit necessitas·ꝑsona inter eos minime acci pitur·meliori non nobiliori defertur·Verbum in solens·opus inutile·risus immoderatus·murmur vel tenue siue susurrium nequaq̃ vbi deꝑhenditur inemendatum relinquiẽ·scacos & aleas detestanẽ abhorrent venationem·nec ludrica illa animi rapi na vt assolet delectantur·mimos & magos & fa bulatores scurriles q; cantilenas atq; ludorum spe ctacula tanq̃ vanitates & insanias falsas respuũt & abominantur · Capillos tondent scientes iuxta apostolus ignominiam esse viro si comam nutriat nunq̃ compti·raro loti·magis autem neglecto cri ne bispidi.puluere fedi · lorica & caumate fusci · Porro immminente bello·intus fide· foris ferro·non auro se muniunt· quatinus armati & nõ ornati ho stibus metum incutiant·non auariciam ꝓuocent equos habere cupiunt fortes & veloces ·non tamẽ coloratos aut phaleratos·pugnam quippe non põ pam · victoriam sed non vanam gloriam cogitan tes·& studẽtes magis esse formidini q̃ admiratõi At vbi ventum fuerit ad certamen· pristina leuita te deposita tanq̃ si dicerent·nonne qui oderunt te dñe oderã ꝛc̃·In aduersarios irruunt velut oues·eos reputãtes quia non de suis viribus ꝑsumere noue runt sed de virtute dei sabaoth· victoriam spare cui facile esse confidunt iuxta machabei sententiam concludi multos in manus paucorum quia nõ mul titudine exercitus est victoria belli·sed de celo fi ducia est·ita miro & singlari quodam modo cernũ tur·& agnis mitiores·& leonibus ferociores qui bus nec deest monachi mãsuetudo·nec militis for titudo·De qua re quid dicẽdum est nisi quia a do mino factum est ꝛc̃· Tales eñ sibi elegit deus · & collegit a finibus terre ministros et fortibus israel qui veri lectulum salomonis·id est·sepulcrum vi gilanter fideliterq; custodiant·omnes tenẽtes gla dios in manibus ꝛc̃· Vita eñ xp̃i viuendi michi re gula fuit· mors a morte redemptio · vita quidẽ la boriosa·sed mors ꝑciosa·vtraq; vero admodũ ne cessaria·Quid enim xp̃i ꝓdesse poterat siue mors nequiter viuenti·siue vita damnabiliter morienti Nunc autem quia vtrunq; pariter nobis necessariũ erat·s·& pie viuere & secure mori·et viuẽdo viue re docuit·et mortem moriendo securam reddidit. Corde eñ creditur ad iusticiam·ore autem cõfessio fit ad salutem. Quisquis igit̃ verbum in ore habet et in corde non habet aut dolosus est aut vanus · Qui vero in corde et non in ore·aut superbus est aut timidus· Actor·Hec autem ad p̃sens de dictis siue de floribus beati bernhardi abbatis clare uallis sufficiant·

Contēntia tricesimi libri.

TRicesimus liber contīnet historiā lviij. annorum p successiones. mj. imperatorum. videlicet. Friderici primi. Henrici sexti. Philippi secūdi. et Othonis ārti. Inter hec quoq; continet originem et mores et actus quosdam tartarici populi et paucos flores opusculorum helinandi. Habet autē capl'a. cxlvnj.

DE imperio friderici primi et petro lōbardo et ymestore. .i.
De quibusdā īcidētib? illi? tpis. .ii.
De adriano papa. et theobaldo cātuariensi .nj.
Miracula beate marie de rupe amatoris .mj.
Item alia de eodem .v.
De novicō cisterciēsi tēptato a sathana. .vi.
De visionibus quib? p beatam virginem confortatus est. .vii.
De uisione padisi .vnj.
De visione īferni .ix.
De reditu anime illi? ad corp? x.
De fratre xpiano heremita gastinensi .xi.
De trāsitu eius ad ordinem cisterciensem .xij.
De ortu philippi regis francorū a patre ludowico & de sancta hildegarde. .xnj.
De aduentu scī thome cantuarienſ īm franciam ad papam alexandrū .xmj.
Qualiter a papa monachalē habitū īpetrauit. xv
De rabie luporū īm pago ruthenensi .xvi.
De hēnico iunioze rege anglie & magno terremotu. .xvii.
De vita sancti thome cantuariensis .xvnj
Qualiter īm causa sua contra regem anglie obtinuit .xix.
De martirio eiusdem .xx.
De roberto ppōito de area & q̄busdā alijs .xxi.
De bonis initijs regni philippi frācorū regis. xxii.
De sancta muliere alpaide .xxnj.
De hostia sacra quā rex philipp? īm spē carnis vidit & quibusdam alijs .xxmj
De vltōne īpius regis īm iudeos .xxv.
De vltōne īpius regis īm cotarellos .xxvi
De pace inter regē arrogonensiū & comitē sancti egidij miraculose facta .xxvii.
De sancto petro clareuallensi & bonis eius ītijs atq; opibus. .xxvmj.
De eodem .xxix.
Qualiter factus est abbas vallis regis & p? ignia ci & quid ibi egerit. .xxx.
Qualiter factus est abbas clareuallis & quid ibi egerit. .xxxi
Item de quibusdam gestis ac dictis & morte ipsius. .xxxii
De hugone abbate boneuallis .xxxnj.
Item de gestis eius contra demones .xxxmj.
De his que gessit circa morientes .xxxv.
De his que gessit circa viuētes xxxvi.
De dissensione & pace inter regem francorū & comitem flandrensium .xxxvii
De succursu ēre scē misso a philippo rege. xxxvnj.
De quibusdam incidētib? illi? epis .xxxix.
De abbate ioachim & quibusdam alijs .xl.
De mendacio astrologorum & vanitate histrionum. .xli.
De dissensione īter regē frācie & regē anglie & ō castri radulphi obsidione .xlii.
De amissione sancte crucis .xlnj
De ortu ludowici filij philippi & captōne hierusalem .xlmj.
De crucis signatōne duorum regum & aliorū multorum .xlv.
De corruptōe federis iter reges p comitem richardum .xlvi.
De dissensione eiusdem comitis a patre & captōe turonis .xlvii.
De obitu regis hēnici & īmitō richardi & quibusdam alijs .xlvnj.
De ordīatōe regni philippi & testamēto ei? xlix
De trāsfretatōne duorū regum ad achon .l.
De morte friderici īperatoris in itinere transmarino & successione hēnici. .li.
De deditōe urbis achō & reditu philippi regis. lii.
De iudeis a pud braiam obustis & de sancto wilhermo p̄sbitero & falso rumore arsacidarū ad regē philippum. .lnj.
De reditu regis richardi in angliā et electōe hēnici in regem hierusalem .lmj.
De scdo nupcio philippi regis et de quibusdā euentibus illius tpis .lv.
De guerra duorum regū admuicē et de tempestate mirabili .lvi.
De alienatōe guerre et treuge inīt duos reges. lvii.
Qualiter rex philippus cepit gisortium et de morte manricij epi .lvnj.
De morte henrici imperatoris et exultatōne othonis et p̄dicatōe mgr̄i fulconis cū socijs suis .lix.
De quibusdam euētibus admirādis et pugna duorum regum .lx.
De philippo imperatore et petro capuensi legato et morte regis āglie richardi .lxi.
De sancto wilhelmo bituricensi archiepo lxii.
De petro corboliēsi et interdicto francie et reputatōne vigeburdis regime .lxnj.
Qualiter barones frācie ppantes ad terrā sanctam ostantinopolī applicuerūt .lxmj.
Qualiter urbs capta est a frācis et venetianis & balduin? imperator electus .lxv.
De pace inter duos reges et nuptijs ludouici et legato octauiano. et recōciliatōne vigeburdis. lxvi.
De filijs philippi regis ex maria supinducta et irrata discordia inter reges .lxvii.
De munitōnibus captis a rege philippo in aquitania et in normānia .lxvnj.
De interfectōe dauid regis īdie a tartaris .lxix.
De rabanata monacho nestorino. lxx.
De exteriore qualitate tartarorū .lxxi.
De cultu ac ritu religionis eorum lxxii.
De legibus et statutis eorū .lxxnj.
De impietate eorū et superbia .lxxmj
De īporum cupiditate et auaricia .lxxv.
De effrenatōne īporū et luxuria .lxxvi.
De crudelitate īporū et fallacia .lxxvii.
De victu illorū .lxxvnj
De habitu eorū .lxxix.
Qualiter īm pugna se hñt .lxxx
Qualiter regiones muadere solēt .lxxxi.
Qualiter munitōnes obsidēt .lxxxii.
Qualiter erga captos vl' deditos se hñt .lxxxnj.
De sclauis eorū .lxxxmj.
De mulieribus eorū .lxxxv
De morte ac sepultura eorū .lxxxvi.

De natõnibus quas tartari post mortẽ domini sui subiugauerũt· ·lxxxvii·
Qualiter cozasmios destruẽtes fugauerũt·lxxxviij
De destructõne psarum ·lxxxix·
Qualiter alexius ostãtmopolis impiũ p francos recupauit & rex philippus nozmãniam & pictauiã subiugauit ·xc·
De mozculpho imperatoze & ignominioso fine eius ·xci·
De balduino & benrico impatozibus ostantiñ ·& quibusdam francoz et alemãnoz gestis ·xcii
De legatõne.xii·abbatũ contra albigẽses·& ỏ sãcto didaco epõ ·xciij
De origine ac studiis sancti dominici ·xciiij·
Qualiter habitum regularem suscepit & hospitez suum ab hereti puertit ·xcv·
Qualiẽ eiꝰ libellꝰ ab igne ter illesꝰ exiuit ·xcvi·
De scõ frãcisco & eiꝰ puersionis pmozdio · xcvii.
De patiẽtia eiusdẽ & nuditate & hũilitate·xcviij
De multiplicatõne fratrũ minoz ac regula & põi catõne eozum ·xcix·
De quibusdam incidentibꝰ illius tpis ·c·
De nece philippi imperatozis & legatione gualonis ·ci·
De dissensione epoz aurelian·& antisiodoz·a rege philippo· ·cii·
De pegrinatõne nostroz contra terzam albig· & obitu sancti didaci epi ·ciij·
De constanti predicatõne & caritate sancti dominici ·ciiij·
De sancta ipius ypocrisi ·cv·
De cozonatõne othonis imperatozis & eius depositõne ·cvi·
De amalrico heresiarcha & sequacibus eius cõbustis .cvii·
De dño helinãdo monacho & scripturis eiꝰ·cviij.
De illo appollinis oraculo nothis elitos·id est· nosce teipm ·cix·
De cognitõne exteriozis hominis ·cx·
De cognitõne interiozis hominis quãtum ad spẽm naturalem ·cxi·
De cognitõne eiusdem quantum ad speciem arbitrariam ·cxii·
De septem similitudinibus anime ad deum & primo de tribus primis ·cxiii·
De quatuoz vltimis ·cxiij·
De cognitõne humani corpis ·cxv·
Adhuc de miseria eiusdem ·cxvi·
Adhuc de cognitõe hominis & animabus pꝰ mortem apparẽtibus ·cxvii·
Exemplũ ad hoc de familia bellequini· ·cxviij·
Item aliud exemplum ad idem ·cxix·
Adhuc de eodem ·cxx·
De ostituẽdo rege & primo de moribꝰ eiꝰ ·cxxi·
De sapientia vel studio eius ·cxxii·
De humilitate eius & pietate ·cxxiij·
De ipius equitate ·cxxiiij·
De pmio regalis iustitie in ipo & herede ·cxxv·
De quattuoz primcipibus necessarijs & corpore rei publice ·cxxvi·
De reuerentia dei & cultu sui ·cxxvii·
De officialium disciplina ·cxxviij·
De publicis exactoribꝰ & eoz violentia ·cxxix·
De equitate iudicij ·cxxx·
De militũ electõne & eoz officõ ·cxxxi·
Qz obedire debeãt primcipi ꝫ magis deo ·cxxxii·

De mutuo affectu pricipis & subditoz·cxxxiij·
Planctus amici lapsi a statu mõachali ·cxxxiiij·
Reprehensio eiusdem ·cxxxv·
Qz vicium ipius labentis fuit non ordinis a quo cecidit ·cxxxvi
Inductõ exemploz ad ordinẽ tolerandum·cxxxvii
Qz ipe ordo sit portabilis omnibus infirmis et fortibus ·cxxxviij
Admonitõ lapsi vt resurgat ·cxxxix·
De psideratõne que penitẽtiam puocat ·cxl·
De mala psuet udine abolenda ·cxli·
De fomentis libidini subtrahendis· & primo de ocio segnicie·somno·carne·femina ·cxlii·
De vino & psperitate ·cxliij
De ludo & carmine· & forma·& puero ·cxliiij·
Qz ab his oibꝰ refugiũ sit vita claustralis ·cxlv·
Qz post votum vite claustralis nulla iam pateat alia ·cxlvi
De differẽtia voti solẽnis & simplicis· ·cxlvii·
Qz tpe sancti bñdicti non mutabant habitũ sed'arem nouicij ·cxlviii·

·I· De ipio friderici primi & magistro petro lõbardo et magistro petro comestore ·ex cronicis

ANno domini sicut dictuz ē·M·cliij·Mũdi vero qui timillesimo ·cxvj ·Friderici impat nepos cõradi p̃ decessoris ei? · Impauit aũt annis·xxxvij ·Huius tẽpibus rex ludouic? francoz regnabat pater regis philippi·Sub quo·s·ludouico floruit magister petr? lombardus parisiensis ep̃us. Actor·Hic librũ sententiaz qui nũc ī scolis theologie publice legitur·laborioſũ certe opus ex multoz sanctoz patrũ dictis vtiliter compilauit·sed & maiores glosas psalterij et epistolarum pauli similiẽ ex multoz dictis collegit & ordinauit Nã cuz esset ī ter francie magistros opinatissim? · glosaturã epistolaz et psalterij ab ãselmo p̃ glosulas interlineares margimalesq; distinctã & post a gileberto porretẽ pductã latius et aptius explicuit·multaq; dedictis sanctorũ addidit·Idez etiaz quosdam sermones vtiles cõposuit·Circa idẽ tẽp? estiõ floruisse magistz petz comestorẽ q̃ scolasticã historiã opposuit·s·historiã sacre scripture breuiter & vtiliter p̃sequens·et difficultates ī plerisq; locis prudẽter exponẽs·Insup et q̃dam incidẽtia ex historijs iosephi iudei et quorũdam gentiliũ locis cõgruis iserens Nõnulla etiã alia opuscula edidit · et hos sequẽtes vers? ī laudez beate virginis elegãter composuit ·Versus·

Si fieri posset q̃ barene puluis & vnde·
Vndarum gutte rosa gemme lilia flame·
Ethera celicole nix grando fexus vterq;·
Vẽtorum penne volucz pecudũ gen? omne·
Siluaz rami frondes auiũ quoq; penne·
Ros gramen stelle pisces angues & ariste·
Et lapides montes ovalles terra dracones·
Lingue cuncta forẽt mĩme depmere possent·
Que sis vel quanta virgo regina maria
Que tua sit pietas nec litera nec claudit etas

·II· ·De quib?dam incidentibus illi? temporis cronographus.

ANno igitur impij friderici primi rex frãcorum ludouicus cũ mimimo exercitu normãnie fines agressus castz vernon in dedicõnem recepit Iterz dux normãnie ī anglia otra regez stephanũ fortiter agẽs·tandẽ cũ eo pacez facit·Ita vt viuente rege p? eũ secundus m anglia mortuo succedat·Ciues metensis cũ vicinis militibus ogrediuntur·vicuntur·& peunt ex eis plusq̃ duo milia·Rex hierosolimoz regni integritate potitus ascalonẽ palestine caput post longã obsidionẽ nõ sine grau dãno & multa suoz pfligatõne tãdez cepit·Fertur aũt quia cũ plurez ex militib? templi qui ciuitatẽ se posse capere putabãt ingressi ·moxq; trucidati a paganis fuissent·ceteri obsessorez ãte crucez domi se p̃strauerũt·& diuinũ adiutoriũ cũ multis supplicãtibus imploraverũt·et mox exaudiri meruerant· Nam ciuitatenses diuina virtute exterriti·cuz se non posse vltra resistere sensissent·vrbẽ xp̃ianis tradiderũt cũ suis abire p̃missi·Vir aũt religiosus walther? laudunensis ep̃us multarũ fundator abbatiaz migrauit ad dominũ ·& p̃mõstrati sepelitur · vbi quondã p̃ xp̃o pauperatis habituz sumpsit ·Cui succedit galther? laudunensis decan? ·Inburgũdia eñ eodẽ tpe fit terre mot? ter ī nocte vna· multaq; ruũt edificia·Anno aũt sequẽti rex francoz ludouicus henricum ducẽ normãnie ad pacem recepit ·qui ī breui rege stephano mortuo angliã intrat ·et regni integritate potitus pacem antiquã reformat · Eodem anno princeps vtilis ac strenu? & actibus clarus rex sicilie rogerus post ī signes de saracenis victorias atq; terras occupatas obijt·nec inferiorẽ se guillerinũ regni ac victoriaruz successorem reliquit·Robertus aũt de botua vir oĩ plenus nequitia·nepotũ suoz castra ingressus dolose tirãnidẽ exercet ī terra·Qui spũ etiã zelotipie succensus·quẽdam hoĩem suũ satis fidelẽ cũ alio viro & alia muliere intra domũculaz iubet oburendos ĩcudi · illi vero instar antiquoz triũ puerorz domo ardẽte & flama sup capita eoz in modũ lucide nubis volitãti illesi pmãserũt·Quos foras egressos cuz pseqretur iniqu? ille·miser cui domin? su? hoc facim? inũxerat & euagmato gladio vnũ ex eis ferire voluisset repente quadã inuisibilis psona retro eũ per comã capitis app̃hendit·& cum equo cui sedebat ī terra p̃cipitẽ dedit · Vnde & mox ad sanctũ iacobum se itur esse spopondit·Sed & illi quos ppria seruauit innocentia gratiã dei nõ ī vacuũ recipientes vitaz suam in melius mutauerũt ·Obijt papa anastasius & ep̃us albanensis nicola? anglicus·papa fit adrianus·Luna passa est eclipsim·xi ·kl · iulij in posteriozibus ptib? gemioz ·Hoc etiã anno ludouicus rex francoz filiã impatoris hispanie seminaz moribus p̃cipuã accepit auxeliaĩs ī uxorez·Ibiq; nuptijs quasi solẽniter celebratis ab hugone senonẽsi archiepiscopo vncta ē ī regnã·III· ·De adriano papa & theobaldo cantuariensi helinandus

VIc adriano pape familiaris fuit iohãnes salesberiensis·et ipe anglic? natõne qui ō eodem adriano talia refert ·Audiui adrianũ papam dicentem q̃ romano pontifice nemo miserabilioz ẽ·odicõne ei? nulla miseriorz·Fatebatur enim ī eadez sede tãtas miserias se ĩuenisse·vt facta collacõne p̃sentiũ tota p̃sens amaritudo iocũditas & felicitas fuerit·Spinosam eñ dicebat cathedraz romani pontificis mãtuz acutissimis vsq;q̃q; oseruum aculeis·tãteq; molis·vt robustissimos p̃materat·et omĩuat humeros ·corzonam & frigiũ clara merito videri q̃m ignea sũt·seq; nũquã a natali anglie malle exisse·aut in claustro beati rufi apud valentiã ppetuo latuisse q̃m tantas ĩtrasse ãgustias · nisi quia diuine dispensatõni reluctari nõ auderet Hoc etiã sepissime michi adiecit ·q̃ cũ de gradu ī gradũ a claustrali clerico p̃ omnia officia in sũmũ pontificez ascendisset ·nichil vnq̃ felicitatis aut trãquille quietis vite priori adiectũ est ab ascẽsu · Et vt verbis eius vtar· In ĩcude mquit & malleo sẽp dilatauit me domin?·Sed nũc oneri q̃ ĩfirmitati mee ip̃osuit·si placet supponat dexterã q̃m michi ĩportabile est Nonne miseria dignus est qui p̃ tãta pugnat miseria·Hic ditissim? qui elect? est ·sequẽti die paup erit et infinitis fere creditoribus tenebitur obligatus·An bire ergo ad sũmũ pontificium et non sine fraterno sanguĩe ad illud etiã ascẽdere et romulo succedere ī parricidijs·nõ petro ī ouib? pascẽdis Bene ergo dicit nõ tã nũcupatiue q̃ etiam subsitãtiue sũm? pontifex seruus seruoz ·Seruiat enim huius auaricie ·i· romanis necesse ẽ·adeo vt nisi seruierit fiat aut expontifex aut exroman? ·Florebat hoc tẽpe theobaldus cantuariensis archiepiscopus ō beccensi monasterio assumpt? vir p̃ omnia laudabilis & magnificus·et tam in secularibus q̃ ī

ecclesiasticis negocijs exptissimus .Thomas archi diaconus cantuariēsis p̄ industriā archiep̄i theobal di factus est regis henrici cancellari?.Anno domi M.clvj.signū crucis apparuit in luna .Albericus miles beluacensis p̄ fide cristi passus est martiriū . In ptib? saxonie sācti monialis elizabeth mirabiles visiones vidit.Inter q̄s etiā angelus familiaris ei li bū q̄ dicit̄ viariū dei ānunciauit.etiā diē trāslatō nis sacrosācti corpis beatissime virgis in celū de mōstrauit sicut in loco ogruo supius narratus est. Fridericus aūt impator mediolanū fere p.vij.ānos obsedit ac ōstruxit.Anno aūt seq̄nti tres lūe vise sunt.& in media signū crucis.Anno autē sequenti filia ludouici regis francoꝝ datur filio hēnici regis angloꝝ vt pax inter eos firmaretur.Anno sequēti nonis septēbris tres soles vise sunt in pte occidēta li.sed duob? paulatī deficientib⁹.sol dici q̄ medi? erat remansit vsq; ad occasū.Eodē anno.s.M.clix ab in carnatōne dñi adrian? papa obijt .Eo quoq; mortuo facta est in ecclesia romana maxima turba tio.Cardinales em̄ abinuicē diuisi duos elegerunt sibi pontifices.rolandū.s.cancellariū q̄ alexāder pa pa dict? est.& octauianū.graui scismate ecclesiam dei disrūpentes.vnde p̄ceres diuersaꝝ regionum turbati sunt.quidaꝝ vni.q̄dā vero alteri adheserūt. Impator siq̄dē roman? cū suis ep̄is octauiano q̄ a sibi fauēt̄ib? papa victor acclamat? est cessit.Rex vero frācoꝝ ludouic? & rex anglie henricus cum suis alexandro in patrē et dñm susceperunt .Anno sequenti fit eclipsis lune & moritur regina francie vxor regis ludouici.filia impatoris hispanie femīa vite laudabilis & actib? clara.moribusq; p̄clara Rex vero ducit in vxorē adelam comitis theobal di filiaꝝ.quā postea p̄dict? hugo senonensis archi ep̄? vnxit in reginā pīsius.Hui? em̄ tempis sūt mi racla bē marie de rupe amatoris .IIII. Mira cula beate marie de rupe amatoris Ex mariali

Adolescens q̄daꝝ ciuis lugduni gallie per rodanu; remigabat.naui vino refecta ec clesie beate marie de rochemador confra ter.Hic videns instare piculū & nec arte nec viri bus p̄cellis irruentib? resistendū.intentōneꝝ suam euertit adorādū.Cūq; beatā virginē mariā multis p̄cibus rogaret.Ecce nauis nō modico fragore fac to sub vndis latuit.et quātuꝝ q̄ter bālista iaci pōt mseri? euecta p̄fundit flumīs tenuit.inde pietate mīricordissime dñe ad supiores auras reiecta.sine lesione hoīm.sine dāno rer? venaliu;.sine q̄ntalibet vīni effusione cū omī siccitate appuerunt oīa.In arguīntu; miraculi tā ille q̄ ali? qui cum eo diseri men hui? mortis subierat.pellicea & pallia mō strantes in quib? nichil aīaduertebatur extitisse ma didi.laudabant oīu; reginā et dominam .Mulier q̄ daꝝ de gothoꝝ p̄bus susceptο virili semine .xxx. mensib? grauida quotidie fetū nō emixa p̄turiebat Hec vnica p̄ētū suoꝝ extiterat p̄p̄ē quā ofratres ō rochemador nimio mērore macerabāt assidue iā q̄si mortuaꝝ lugētes filiam .Cum em̄ queuis mulier certo tēpe pariens in foris habeat mortem.quid doloris illaꝝ putē? passā tanto tpe p̄turiētes.Sane pentes ei? misericordē dei matre; mariam ad mīsi cordiaꝝ mouere nitebantur.sciētes q̄ oratio deuo ta celos penetrat.Apto itaq; celitus vmbilico cō tra naturaꝝ puer diu mortu? & iam putridus fu stratiꝝ extract? ē.In bertholdi curia gerberta cuꝝ q̄nq; filijs habitabat.quoꝝ iunior super caput i ca latho portans panē venalē tpe nouaꝝ frugū nōdu;

matura messe.quēdaꝝ sibi notū p̄cul a villa i medi o satoꝝ habuit obuiū multiplici crimīe irretitu m. Hic dolose cernēs iuuenē cui familiaris extiterat. ip̄m min? bautū clandicijs seductū cultellu; ex torsit .et hūi violēter p̄stratū iugulauit pellicula tm̄ a posterioꝝ remanēte illesa .At ille moriēs vir gines virginū volubat i corde quaꝝ voce p̄mere non poterat.Decedente aūt homicida neq̄m cum spolijs adhuc palpitantis.Ecce maria dña quedaꝝ cuꝝ mirifico decore circumamicta varietate morīē ei astitit.caput q; a trunco seiūctu; demul cēdo et p̄pria manu signando materno affectu tangēs lo co p̄or restituit.et stillicidiū sanguīs substitit.Ita q; ab itinerantib? inuent? ē.& cū lamēto suoꝝ ad domū relatus.vulneraq; resut? in breui sanatus ē Verūtamē ad hui? facti memoriaꝝ vox eius rauca pmansit & cicatrices i gutture quod ad vixit.Ma lignus aūt spūs cui corpe & spū p̄phanus homici da fuerat.p̄ sceleribus vitā redditurus.eū i villaꝝ clam reduxit.Qui cum lenonibus p̄noctans et cū aleatoribus ludēs opaꝝ dabat vanitati.Q̄ō p̄scripti matri iuuenis i spiritu reuelatū ē.Qua nūciante fi lijs deliramēta putabant.Surgētes tn̄ eum tenue rūt & regi reddiderunt.Qui iussit eum suspendi. Iuuenis ergo viuificatrici sue gratias redditurus. ad ecclesiaꝝ de rochemador venit .cicatrices ei? p tulit.& omib? rem innotuit. .V. Item alia

De eodem.

Tempe belli regis arragonēsis & comitis tholosani.rai mūdus q̄dem p̄sbiter ad ali mentū mōtis pessulanensiū p̄ mare frumētuꝝ duce re conabatur.Permissu vero dei celo nube tecto. vent? cū tempestate oborꝝ.intētabat naufragiū. nec vllū īminebat subterfugiū.Orantib? aūt illis. & manus ad alta tendentib? .stelle maris domine de roche mador singultibus & clamorib? piter mi sericordiā et auxiliū implorabāt.Nec mora nauis e pedibus eoruꝝ elapsa maris interiora tenuit .Ipsi quoq; sibi ad herentes i modū globi in medijs per stiterunt vndis.Tunc quidē fluctuātes meat? na turales ne subintraret vnda tenuis p̄ posse strmge bant.ora non relaxabāt.eoq; viuentes & collotē? et altius texerat eos fluct? .Et ecce maria virgo celebris & p̄ omīa laudabilis.nauē ab imo reductā sub pedib? eoꝝ restituit.plenaꝝ tn̄ aqua.atq; ad li tus tranquille et sine regimīe etiā p̄duxit .Verūta men p̄usq̄m portū tenerent.nimio frigore rigidi. totisq; artub? īmobiles orauerūt vt calefierent.et exauditi sunt .Naꝝ āplius q̄ igne materiali calore spūssancti interius & exteri? ignei facti sūt et ro borati.Miles quidā petagoricensis pagi hierosoli mā pegrin? adijt .ceteraq; sanctoꝝ limina visita uit. Tandeꝝ ad ecclesiā beate marie de rochemador q̄ a vicinitate sua paꝝ distabat venit .Vidēsq; tot imagines cereas & cetera que non viderat i valle iosaphat i assumpcōis ecclesia.nec in alijs etiā q̄m plurimis & honoratis locis beate virgī dedicatis non eis fideꝝ adhibuit.nec a pegrinis allata.s; frau dulenter a domesticis īpōita asseruit .Redieusq; ad p̄pa his argumētis falsificare nitebatur q̄ō de basilica illa generaliter ac veraciter dicebatur .In de factū est .vt ad vindictā malorꝝ .laudem vero bonoꝝ totis plecteretur artub?.fieretq; otract? Tunc ad se reuers? cū diu āplius q̄ duobus mensi bus egritudine mulctat? esset.penitentia duct? q̄ in sanctā basilicam blasphemiaꝝ p̄tulisset.veniam p̄ cabatur .& q̄ ecclesia de rochemador per mariam

matrez domini virtutibus decorata esset ac sublimata publice fatebatur·In hac autez cõfessione ac deuotõne solidatur neruis ·ꝑpage mbroꝝ reformata·surrexit sanꝯ & fortis VI· De novicio cisterciensi temptato a sathana helinandus·

FVit ī anglia eo tempe vir quidã magnaꝝ virium corpis·et ꝓpter illas vires magni nomis ·Hic post multa reꝓhensus a sua oscia peccata·ꝓposuit ire hierosolimã vt ibi vires suas expenderet in fuitio dei ·iuxta illud ·Fortitudinẽ meã ad te custodiã et cetera·Et de hoc voto osuluit abbatẽ quẽdaꝝ cisterciensis ordinis ·qui persuasit ei vt crucem religionis acciperet ·& ad celestem hierosolimã ꝓperaret·Et fecit sic·Et cepit e se valde feruẽs in religione·postea vero temptat⁹ a sathana mutauit ꝓpositum·et ꝓposuit se corꝑaliter ituꝝ hierusalẽ·sicut ꝑius voverat ·Sed q̃a tunc abbas ꝑsens non erat distulit recessionem contra suã voluntatez vsq; in diem crastinũ·Eadẽ eñ nocte cuꝝ de necessarijs ad lectum rediret·vidit super quandã trabem dormitorij demonez sedentẽ in specie simie·Et cepit cogitare q̃ dyabol⁹ essꝫ·quia in illo ordiẽ tales bestie non nutriuntur ·Dyabolus autẽ sentiẽs se cognituꝝ desilijt de trabe sup illuꝫ· & verberauit eum tã fortiter q̃ sanguis de narib⁹ eius et ore exibat·Et hoc facto euanuit·Illo autez clãmante fratres excitati sunt·et videntes illuꝫ novicium·taꝝ grauiter lesum portauerunt ī infirmitorium·Qui iacuit exensis tribus diebꝫ in lecto suo· & videbatur magis mortuꝰ q̃ viuꝰ ·Aptisq; oculis nihil videbat ·Qui cum ita iaceret ·apparuit ei sanct⁹ benedictus dicens B̃ndicite·Et ille ·Dominus·Quesiuitq; dicẽs·Quis estis domine ·Ego sũ inquit frater b̃ndictus·sequere me· VII·

De visionib⁹ q̃bus per beatam virgiñẽ ꝺsortat⁹ ẽ

ET secutus est eũ ī spũ ·Et ceperũt ascẽdere sublimes grad⁹ ·& erãt in singulis gradibus duo demones qui intentabãt ascendẽtes·& ĩsingulis gradib⁹ ꝓcutiebant illũ novicium Qui defatigat⁹ abictibus demonũ vix iam sequi poterat ductorem suũ ·Respiciẽs aũt ꝓ se sãct⁹ b̃ndictus posuit manũ suã sup caput novicij & cõfortauit eum·Post illoꝝ grad⁹ ascensoꝝ vidit novicius locuꝫ magne claritatis & viriditatis in regione puri etheris·et vidit ibi capellã m aere pendẽtez tam puaꝝ ita vt admiraretur ad q̃d tã pua capella facta erat·Ad quẽ sanct⁹ benedict⁹ ·Noli mirari opa dei qui sol⁹ scit rõnem opuꝝ suoꝝ ·Intrãs aũt sanct⁹ benedict⁹ iussit novicium stare post hostium· ibi eñ erat quidaꝝ candidatoꝝ grex sedentiũ in circuitu interiori capelle ·& sedebat inter eos mater mie resplendẽs sicut sol ĩter stellas ad quã accedẽs sanct⁹ b̃ndictus·ait·Benedicite·At illa·Dñs·Domina inquit ecce novicius quẽ adduci iussistis·Et illa·Facite illũ corã me venire ·Qui cum accessisset dixit ad eũ dña·Vis morari in domo mea mecũ ad seruiendũ mihi sicut ꝓmisisti·Ait·Etiã dña·Ergo inquit iura mihi sup illud altare & voue q̃ mihi sẽper fuies·et opa facies domini & custodies ·Qui cũ iurassꝫ·dixit dña nostra ad sanctũ b̃ndictũ·Reducite euꝫ vnde adduxistis·Tunc sanct⁹ benedict⁹ posuit eũ post hostiuꝫ dicens·Aspice diligẽter et retine firmiter quod visurus es ·quia vtile erit tibi hoc vidisse·Tũc sãctus benedict⁹ accepit peluim & lintheo ꝑcinxit se et dedit peluẽ dñe nostre ·Et illa cepit lauare pedes omniũ ibi sedẽtiũ ꝓ ordinez Et sãct⁹ b̃ndictus post eaꝫ extergebat flexis geniuus·factoq; illo mãdato·sanct⁹ benedict⁹ reduxit novicium ꝓ loca florida & delectabilia et suauiter redolentia ·Et ecce multitudo monachoꝝ & novicioꝝ occurrerũt eis ·Ex q̃bus q̃daꝝ pulcras coronas habebãt ī capitib⁹ suis alij nõduꝝ eas habebãt ĩ capitibus·sed cũ fiducia eas expectabant ·Inter quos erat quidã monach⁹ q̃ ꝓsignũ petijt a sãcto benedicto licentiaꝝ loquẽdi cũ illo novicio & accepit·Qua accepta dixit ad novicium·Frater gũtelire ego fui monach⁹ de domo tua·ꝑcor vt dicas abbati meo et tuo ex ꝑte mei q̃ frater mathe⁹ quondaꝝ monach⁹ suuꝫ mãdat ei vt se corrigat solicitiusq; se habeat q̃m hucusq; habuit ad custodiẽdũ ordinẽ suũ·hisq; intersignis credat·q̃ cũ ego migrarez de corꝑe vidi quãdam coronã descendẽtez de celo quã putaui meã fore·sed data est cuidam monacho qui ante mortuus est·Pro qua re otristat⁹ fui inuidens bono fratris mei ·De q̃ re eidẽ abbati õfessionẽ feci et penitui ·Teip̃m etiã admoneo vt in ꝓposito tuo ꝑ maneas humilis & obediens·et honores fugiens·et tuaꝝ ꝓꝑam voluntatẽ nũ quã facere delecteris & sp deũ timeas· ·VIII· De visiõe padisi

POst hec verba sanct⁹ b̃ndictus iussit sãcto raphaeli vt duceret novicium quo ducẽdus·erat·Tunc sanct⁹ raphael duxit eum in padisũ ·Et cũ ꝓpiquarẽt vidit novicius civitatem quãdaꝝ ex auro·cuiꝰ porta ĩmense pulcritudinis erat ·Quã cũ miratur·angelus misit eũ intra portam & vidit ĩtra padisũ herbas et arbores pulcerrimas et aues cantãtes·Sub vna arboꝛe erat fõs limpidissimꝰ·cuiꝰ riui ꝑ mediam civitatẽ fluebant Cunq; novicius vellet pausare iuxta fontẽ·duxit eum angelus ad aliã arboꝛez mire altitudinis & pulcritudis·sup quã erat homo pulcerrimꝰ et prægrandis stature q̃si gigas·vestit⁹ veste diuersoꝝ coloꝝ a pedibus vsq; ad pect⁹·Hic est inquit angel⁹ pater humani generis ꝓthoplast⁹ adam ꝑ sãguinem hiesu xp̃i filij dei redempt⁹·Vestimẽtuꝫ aũt eius ẽ vestis illa gl̃orie qua spoliauerat euꝫ humani generis inimicꝰ ꝑ trãsgressionẽ diuini mãdati ·Ab abel eñ filio suo ꝑmo iusto cepit ipe recuꝑare vestẽ suã ꝑ bona opa filioꝝ suoꝝ & filiaꝝ·q̃n vero totus vestitus erit·erit sanctoꝝ numer⁹ cõsũmat⁹ et finez habebit seculum·IX· De visione inferni

POst hoc venerũt angelus & novici⁹ ad r̃gionẽ vmbre mortis et terrã tenebrosam Et vidit novici⁹ quasi facies horribiles· et putauit q̃ ibi esset infern⁹·Sed angel⁹ dixit·nõ est·Ille aũt · turres sũt & camini ĩfernales ꝑ quos fum⁹ et flama ignis eterni exeunt ·Post hec vidẽt homiuẽ in ardente cathedra sedentẽ·ante quem stabant quasi pulcre femine·que tenebãt cereos ardentes quos ĩ pingebãt in faciem eius et ī os·& retrahebant similiter ardentes ꝑ eius ĩteranea ·& sẽp hanc penã patiebatur·Hic homo ait angel⁹ amicꝰ fuit carni sue·et inimicus aĩe sue gulosus et etiam luxuriosus·Cathedra eñ signat q̃ potens fuit ī malicia·amauit mulieres·& ideo maligni spũs in tali specie torquẽt eũ·Post hoc vidẽt hoiem quẽ nigerrimi spũs excoriabãt viuũ et fricabãt cũ sale et sup craticulam eũ assabãt·Hic inquit angelus potens fuit·& crudelis ī subditos·Post hoc vident hominem sup equũ ardentẽ clipeũ igneum gerentez ·& sup collũ equi sui capzã tenẽtem·& ad caudã equi sui trahebat habituꝫ monachi ·Hic inquit angelus paup homo fuit semp de rapina viuens ·Capzaꝫ rapuit vnã aquadaꝫ paupe femĩa circa finem vite sue

voluit fieri monach9 nõ vere penitendo ·ſed vt ig nominiam ſuam parũp tegeret ·Nam ſi viueret co gitabat ſe redituruz ad p̃ozem vitam ·& ideo tra hit habitũ religionis ſicut rem quaz p̃uam eſtĩabat Capza eñ et clipe9 tozmẽta ſũt damnacõnis ſue· Poſt hoc vident diuerſas perſonas religioſas ·mo nachoz·monialiũ·ep̃oz ·p̃sbiteroz·et clericozum· quorũ q̃dam ridebant et cachinnabãt ·alij ouiciabã tur·alij ſtudebant gule atiande·alij libidini explẽ te·Non q̃ iſte voluptates poſt mozt̃ ſint ·ſed ad maiozẽ ofuſionem et cruciatõnem ſimilitudies pec catoz p̃teritorum m ip̃is ſuis cruciatibus repñtãt demonibus ad hec eos cogentib9· Qui etiaz poſtea eos p̃cutiebant fuſtib⁹ p̃ media capita vſqz ad ex cuſſionem cerebroz ·& eiectionẽ oculoz·& hoc ĩ ceſſabiliter· Poſt hoc angel9 raphael duxit nouici um vſqz ad p̃fundũ inferni·vbi vidit rotaz horribi lem igneam et hoiem extentũ deſup ·et dum rota volueretur·quedam vox dixit ad nouicium territũ Vides rem terribilem·ſed adhuc terribiliozẽ vide bis· Et ecce rota rapido curſu dſcendit vſqz ĩ p̃fũ dum inferni· & tam magnũ farſũ fecit m cadẽdo· vt totus mũdus cecidiſſe videretur·celũ·terra·ma re·& dum rota caderet·oẽs anime captiue que ibi erant·omneſqz demones pulſab ãt illũ hominez et maledicebãt ei & excomuĩcabãt eũ· Hic erat iudaſ traditoz· XI De reditu anime illi9 ad cozp9·

ET dum inde redirẽt·angel9 raphael ·ſ·& nouicius ·apparuit eis angel9 q̃ guberna bat ſolem m humani generis ſututem · Poſt hoc angel9 raphael dixit ad nouiciũ· Opz te redire ad cozp9 tuũ· Viſionez iſtã nulli narres niſi abbati tuo·& ĩ ofeſſione· Tũc nouicius reuixit·qui tribus diebus iacuerat moztuus·& cepit oſcitare et gemit9 & planct9 dare· Et oblit9 p̃ceptũ ange li cepit ſtati narrare que viderat dicens circũſtan tibus & querentib9 quid vidiſſet· Vidi infernum· vidi padiſũ· Et cũ hec diceret·ecce ſanct9 bñdict9 venit cuz baculo ante eũ·et p̃cuſſit os infirmi mo bediẽtis· Infirm9 aũt opponẽs manũ ictui·p̃cuſſ9 eſt grauiter in digito · Et querẽs cãm p̃cuſſionis · audiuit a ſancto bñdicto quia ĩobediens fuiſti ·& ſi leſus es in carne ſcito q̃a magis leſus es ĩ anima Et quia peccaſti loquẽdo loquelã p̃oes·ix·dieb9· Et iniuncta ei pnia diſpuit· Per illos aũt·ix· dies gra uiter infirmatus eſt·& man9 ei9 ĩtumuit· Poſt·ix· dies ſanus fact9 eſt·et dixit abbati ſuo ſoli q̃ vide rat· Abbas vero q̃ p̃ceptũ tacendi non accepat· ad edificacõnem audientium & legentiũ, viſionẽ reue lauit· XI De fratre chriſtiã heremita ga ſtinenſi helinando·

EO tẽp̃e q̃daz cenomanẽſ noie chriſtian9 iuuenis uerſus eſt in heremitoriũ q̃dam in archiepiſcopatu thuronẽſi q̃ dicit̃ ga ſtinetum·vbi dum fortiter tẽptaretur a carne ſua · affligebat ſe ĩ q̃drageſima ieiunabat abſtinens ſe ab omni potu p̃ter vnũ diem ĩ ſeptiana· In hieme ſta bat veſtitus in aq̃ frigida vſqz ad collũ·diſciplinaz ſibimet dabat vſqz quo virge dirumpentur · Quod cum quadã die hoc faceret ·& ſe cecidiſſet vſqz ad ſanguinẽ·audiuit vocez a pte occidentis dicentem Nil p̃deſt tibi quod facis· Iſte deus quẽ inclamas non dabit tibi q̃d petis ·ſed uertere ad me et auxi liabor tibi · Q̃d ille audiens intellexit vocẽ eſſe imi mici· Et cũ oraſſet deũ vt auxiliaretur ſibi contra temptatõnes p̃poſuit aggredi pegrinatõem ad di uerſos ſãctos vt ita finiret vitam ſuã in pegrinan do·et cuz diu hoc cogitaſſet·accepto baculo egre ſus eſt nudis pedibus·& cum veniſſet añ quãdam eccleſiaz flexis genibus rogauit deũ vt daret ei bo num cõſilium · Vix ab ozõne ſurrexerat·et ecce ſen ſit fetozem magnũ·p quod intellexit dyabolũ p̃pe aſtare·q̃ ei ſuggerebat relinq̃re habituz religionis et locũ ſuũ & gratias agens dño de tali ſigno re uerſus eſt ad fratres ſuos· Hic aliq̃n in feſto ſãcti ſtephani dormiebat ad matutinas· Et cum legereẽ illa lectio vbi legit̃ ·et lapidabãt ſtephanũ exp̃ge fact9 ad hoc uerbũ reph̃endit ſe de ſomno lentia di cens· Ve mihi q̃ ſic dormio ad obſequium dei · Iſte ſanct9 non dormiebat q̃n lapidabatur & p̃ p̃ſecu toribus oꝛabat et ego miſer debuerã rogare iſtuz ſanctum martirez vt oꝛaret p̃ me· Et poſt hoc ce pit intentiſſime vigilare et rogare ſanctũ ſtepha num vt oꝛaret p̃ ſe· Incraſtino cũ eſſz ĩ refectorio antequã aliquid guſtaret venit vox ad eũ dicens · Tu intẽdis ad terrenas eſcas·et non cogitas de glorioſo p̃thomartire q̃ oꝛat p̃ te· Tunc apti ſunt oculi eius·et leuans oculos in celũ vidit martirem oꝛantẽ p̃ ſe ſicut vox ei dixerat · Quod cũ vidiſſz· ſtatĩ ſurrexit et petiit locũ ſecretum ĩ quo oꝛaret et dixit· Sancte ſtephane quas tibi gratias agaz ꝺ hoc tanto bñficio tuo·nihil habeo p̃ptiũ quod tibi dem·ſed tamẽ hoc do tibi quodãmõ p̃ amoꝛe tuo nõ induar lineis ſed laneis tm̃ q̃ꝺ & fecit· Hic duz poſtea moueret ceteros vt in bono p̃poſito p̃ſiste rẽt·narrabat dicens· Eram aliq̃n ĩ gaſtimeto iacẽſ in lecto pleno paleis ĩ ſolario quodam·et cũ vellẽ repauſare ſentiebaz neſcio quid q̃ꝺ ſe mouebat ſub renibus meis· Dixi quoq; hec magiſtro meo·ſed il la motio non q̃euit · Quadam aut̃ die inſpirante mihi dño cepi euertere paleã lecti mei · Et euerſa palea cum nihil mueñirem leuaui vnũ de aſſeribus ſolarij ſub quo iueni vnũ p̃dulem·& ĩ eodez mag nam maſſã denariozꝫ·quos cum iueniſſem·relictis illis cucurri ad magiſtrũ noſtz et ofeſſ9 ſum quid inueniſſez· Ille iuſſit mihi vt afferẽ illos ad ſe· Qꝺ cum feciſſem omẽs iuſſit ogregari fratres·qui oẽs excõmuĩcauerũt illum qui hoc fecerat· Quod cum audiſſet carpentarius q̃dam dixit ſe hoc feciſſe·& petiit veniaz humiliter correctionẽ p̃mittẽs · Ma giſter aũt ĩdulſit ei·& iniũxit ei pniaz· ſz denarioſ male acquiſitos retinere noluit · immo diuiſit eos pau pibus et egenis ·XII· De tranſitu ei9 ad ordinem ciſtercienſem

POſt hec idem frater x̄pianus audiens fa ma zꝺ ordie ciſtercienſi ·cepit admonere ſocios ſuos vt ad illũ trãſirent· At illi noluerũt·ſz ſtatuerũt inter ſe·vt qui vellẽt de ip̃is ad ordinem ciſtercienſem tranſire·trãſirent· Et eundem x̄pianũ miſerũt ad abbatiã de elẽoſina·cum quo iuit p̃oz ſius cum vno ſocio · Poſt annũ quoq; p̃batois ex pletum·ſpũs maligni ſepe apparebãt eidem x̄pião in viſione noctis·minantes ei q̃ expellerẽt illuz de domo illa·& ĩ vanum illũ laboꝛare dicebant · quia nõ duraret ĩ ordine illo · At ille recurrebat ad ora tionem· Et dum hoc bellũ haberet cũ demonibus· quadam die facta eſt ad eũ quedã vox a capite lec ti ſui dicens· Memoꝛ eſto hui9 verſiculi de pſalteri o· De9 ĩ noie tuo ſaluũ me fac & ĩ virtute tua iu· me · Quod audiens ille retinuit ·et ad omnes temp tacõnes dyaboli ſemp poſtea de illo verſiculo tan q̃m clipeo ſe muniuit· Cum aũt demones viderunt eum habere fiduciam in iſto verſu dicebãt· Stulte· hoc nos te docuimus·hoc volum9 vt dicas· Tunc

ille in dubio positus vtꝝ hoc dicere deberet·an nō quia simplex erat et illiteratus ·q̄huit a clericis q̄d hec vox significaret·A quib⁹ cū audisset hoc esse p̄incipium cuiusd̄ psalmi·totū illū psalmū p̄ gratiam dei didicit·& ī hac pugna diu fuit cōtra demones·Quadaꝝ nocte dū fratres in hieme post vigilias seuerēt et legerēt ad lumē in capitulo ille remāsit in clausto oraās·Et cum oraret dixit ad euꝝ vox de celo·Illi boni homines quos vides in capitulo ·sūt martires dei·Eodem anno vidit idem xp̄ianus omnē ouentū circumdari a demonib⁹ q̄ tāte multitudinis erāt·vt tegere viderētur q̄dquid erat inter terrā et celū·Quod cuꝝ ille videret & diceret·Domine deus q̄id hoc potest esse·et quis poterit euadere picula ista·audiuit vocē dicentē sibi ·Qui huīlitatē habere potuerit ab oīb⁹ his laqueis liberabitur ·Non multo post venit q̄dam claritas ō celo ab oriente ·quā cū p̄sentirēt maligni spūs euanuerūt·et illi glorioſi spūs qui erāt i illo lumīe appropinq̄uerūt·& illū locum vbi erāt illi sācti homines solari claritate repleuerunt·et ī eadē claritate apparuit regina angelorū·Quā cū ille aspiceret & diceret intra se·Dē·bone quo vadit dña nra ·aduocata nra saluatrix mūdi·Rndit ei eadē dña ·Veni o succurrē huic loco·q̄ meo īdiget auxilio ·Venio auxiliari huic paupi abbacie & aliorū paupū locis q̄ ofidūt ī me ¶ Excronicis Anno dñi·M·clxi·corpora triū regum sue magorū qui dñm ī cunabulis adorauerūt·olim ab impatore ostātinopoli translata·& sācto eustorgio mediolañ·miraculose trās uecta·Inde postq̄m fridericꝰ impator illā vrbeꝝ destruxit·rainaldus colonieñis archiep̄us a mediolāo coloniā trāstulit·Alexander papa in galliā venit· & a regibus frācorū et anglorū honorifice susceptꝰ est·Eodem anno henricus rex anglorū dux aq̄tanie venit contra tholosam·sed rex ludouicꝰ intrauerat ad defendēduꝝ eam·vnde nolens henricꝰ rex obsidere dñm suum recessit a loco·Anno dñi·M·c·lxij destructa vrbe mediolanēsi archiep̄s colonienſis sanctos tres magos apud coloniā trāstulit·& anno sequenti alexander papa in gallias venit· ·XIII·

¶ De ortu philippi regis frācorū ex patre ludouico· ¶ Ex historia frācorū·

ANno domini·M·clxv·philippꝰ ludouici regis frācorū filiꝰ nascit·Anno ·s· regni patris sui·xxxij·Cū em idē piꝰ rex numerosā filiaꝝ sobolē de tribꝰ vxoribꝰ suscepisseꝝ·et heredeꝝ masculū regni successorē habere nō posset·tandem cū atela vxore sua & omī clero et populo totius regni ad orōnes & elimosinas ouersꝰ filium a deo petijt et obtinuit·De quo etiā anteq̄m natus esset talem visionē ī sōnis vidit·videlicet q̄ philippus filiꝰ suꝰ aureū calicem ī manu sua plenū humano sanguine tenebat·de quo ꝓpinabat oīb⁹ suis p̄incipib⁹·et omnes in eo bibebāt·Eo tempe tharā tasientis archiep̄us venit apud caluū montem qui est in confinio francie & normānie p̄ pace·s· reformanda inter regem ludouicū et regem henricū·vbi multas virtutes p̄ eam opatꝰ est dominꝰ in p̄ncia duorū regū·et henrici iunioris regis anglie·& philippi comitis flandrēsis·In capite ieiunij imposuit cineres bñdictos in capite regis anglie apud mortuū mare· ·XIIII· ¶ De aduentu sācti thome cantuariensis in franciam ad papam alexādrum

EOdem anno sanctꝰ thomas cantuariensꝭ archiep̄us exul ab anglia aufugit ī franciā Anno siquidem domī·M·clxiij·in ep̄um consecratus·In quo ·s·anno alexander papa in gallias venit et thuronēse ociliū celebrauit·Porro idem papa venit senonis in festo sancti hieronimi·ac p̄ anū & dimidiū māsit ibi in ecclesia sancti stephani·altare sanctorū petri et pauli consecrauit·et ecclesiam sancte columbe dedicauit·Porro anno domini·M·clxiiij·sanctꝰ thomas p̄mo apud pōtigniacū exulauit·et post apud sanctā colūbam ī sūptib⁹ regijs ¶ Ex gestis sancti thome· Venit ergo senonis ad papam alexandꝝ afferens secū osuetudines regis ā glie scriptas·p̄pter quas exulabat·easq̄ tenens in manibus cartā explicatā et expansam ante pedes eius posuit dicens·Ecce sācte pater sacre īmo sacri lege osuetudines regis anglie canonib⁹ et decretis et etiam ip̄orū terrenorū p̄ncipū legibus aduerse p̄ quibus exiliū sustinere cogimur·vt eas sancte patrnitati vestre ostenderem⁹·& cōsilium sup his habe remus huc aduenimus·Iubeat igitur si placet sanctitas vestra eas legi et·audiri·Quisquis em eas audierit·miꝝ ē si non tineant ambe aures eius·audientes a xp̄ianis contra legem xp̄ianitatis agi· & damnatis sanctorū patrū venerādis institutis nouas & inauditas tirānorū veterū p̄sumptas abusiones in ecclesia ītroduci·Hec cum flexis genib⁹ dixisset·iubente papa surrexit·stetitq̄ ī medio circumstante eum turba clericorū suorū·Cunq̄ ad p̄ceptū domini pape consuetudines ille legerētur·et qui legebat p̄mū p̄nūciasset capitulū cepit venerād⁹ ātistes otra p̄positum capitulum mirabiliter disserere & regis m hoc intentōnem pleni⁹ elucidare et detegere· ostendens & ouincens ex decretis & legibus in quibus & in quātis q̄d p̄nunciatū fuerat sanctorū patrum canonib⁹ obuiaret·quantūq̄ discrimē eccl̄ie dei immineret·si rex q̄d intendebat obtineret·Silr q̄ ad singula capitula dño papa eū libenter audiēte· & assertiones ei⁹ p̄ singula diligenē notāte·cardinales tñ qui accepta a rege pecunia ·ptem eius fouebant multam vexacōnem beato viro ī sua causa p̄stiterunt p̄cipue guillerm⁹ papiens qui regi erat amicicior & familiarior·Hic em beatum virū mois oīb⁹ īpedire satagens ad singula ī surgebat· seq̄ ei obiciebat·multa p̄ponens & multa iq̄rens que vir venerabilis velut fila araneaꝝ sine difficultate & hesitatōne·vel soluebat vel duīcebat·Putabat em id guillerm⁹ q̄ archiep̄us orōne vteretur aliena & non p̄pria·et si posset eū a tramite sui p̄monis de flectere·otinuo eū ludibrio & ofusioni habendū·Sed et ip̄e sanctꝰ intelligens guillermū sibi ex directo obniti·aliquocies eū recipco sermonis excursu ita suis intricauit & illaqueauit obiectionib⁹·vt oīb⁹ manifestū fieret q̄ non solum p̄priis vteretur viribus et disertitudine verū q̄d īsupabilis esset ingenij et eloq̄tie· XV·

¶ Qualiter a domino papa monachilem habituꝝ impetrauit

QVnq̄ tam in expositōne cause sue q̄m in cōtentōne cū aduersarijs magna p̄s diei osumpta fuisset erāt em·xvi·capitula cōsuetudinum illaꝝ ad que stando responderat· admirans tandem dñs papa eius sapiam·vocauit eū ad se et iubebat eū sedere iuxta se et dixit·Bñuenerīs frater carissime·Cūq̄ ogaudens eum bene venisse sepi⁹ repetisset·gratias agē ei cepit q̄ tāt⁹ onus tamq̄ arduū negociū suscepisset et q̄ ecclesiam dei tam piculosis temporib⁹ contra tirannorū īsultus tueri p̄sumsisset·Ip̄e quoq̄ venerandus antistes cum debito honore & reuerentia domino

pape mltiplices gratias retulit·qꝫ eũ tãto honore dignatus fuerit honorari· Tũc dñs papa ꝓsuetudines illas ꝑpetuo dãnauit· & obꝺuatores atqꝫ exactores eaꝫ eterno anathemati subdidit· Vir ergo domĩ aliq̃nto tempe ĩ curia demoraꝝ·tandem cum licẽtia et cõsilio domĩ pape pontigniacũ se otulit· ibiqꝫ ferme ꝑ biẽniũ stetit·Ibi inter cetera sancte emulacõnis studia etiã monachilẽ habitũ ocupiuit & accepit ·Misso autem ad dñm papã tunc senõis cõmorãtem secretiꝰ nũcio·habitũ religiõis sibi ab eo fieri·bñdici·et trãsmitti postulauit et ĩpetrauit· domino papa ita inter cetera rescribente·Misimus tibi frater dilecte habitũ non qualẽ voluimꝰ sed q̃lem habuimꝰ·Cognoscẽs igitur rex angloꝝ ĩ q̃nto honore venerandꝰ pontifex a dño papa susceptus esset·& qꝺ in pẽtigniaco locũ sibi mãsionis elegisset·cum iam ĩ ipm deseuire nõ posset·in suos ĩaudito crudelitatis genere debacatus est·Precepitqꝫ vt vbicũqꝫ aliquis de cognacõe eius vir aut mulier iueniri potuisset· exheredatꝰ et spoliatꝰ bonis ꝓꝓriis a regno pelleretur·exacto prius ab eo sacramento qꝺ pontigniacum otristandi archiẽpi gratia ꝓficiscereture·& se ei pñtaret· Tũc expulsi sunt senes & iuuenes ad cognacõnem eius ptinentes ·sed et mulieres cũ pueris lactẽtibus et quedã etiã graue Ex cronicis Anno prenotato·s· ab incarnatõe domini·M·c·lxv·alexander papa prenominatus·s·huiꝰ nomis tercius·reuersꝰ romam cũ honore recipitur Guicardꝰ abbas pontigniaci scõus in lugdunẽsem archiepm est assũptus·Anno sequẽti opleti sũt ab aduentu angloꝝ ĩ britãniam maiorem ãni dccc · xxx·a baptismate vero eoꝝ·dc·xxiiij·ab introitu northmãnoꝝ ·c · XVI·De rabie luporum in pago ruthenensi

Hoc anno in ruthenensi pago quedã tẽpestas grauí flagello castigauit populum dei·Nam lupi feroces ab vberibꝰ matꝝ puulos rapiebant·& diris morsibꝰ deuorabãt·Mulier aũt quedam nomine stephana de treuere ·cuius frater tam pniciosa clade iam succubuerat matre brachiũ a corpe pueri euulsum dumtaxat retinente vigilia assũpcõnis beate marie ortũ ĩtrauit vt spicas colligeret·Nebulosũ quippe tempꝰ erat·Et ecce duo lupi cum tanto strepitu vt putarẽtur equites adueniſſe accurrerũt·quoꝝ vnꝰ illaꝫ ꝑ gutturalius subleuatis ad vmbilicum vestibꝰ diuersis & letalibus vulneribus vulneratã·nõ ville recto tramite quo frequẽter fugari solebant a canibus · sed trãs muros duos et sepes tres·velut ouẽ piciẽtes ad siluã ptraxerũt·Silua vero ꝑ dimidiũ miliare distabat ab opido·Mulier aũt adhuc spirans·sp̃m exalatura supmũ·in virtute sp̃ꝰ sancti & benignitatis virginis marie feris p̃cepit ferocibus ne corpꝰ suũ vlterius lacerarẽt·et ne etiam diutius ĩ eã grassarentur ibibuit·Mox ab eius laceratõne desitũt· corpꝰ exangue a supuenientiũ infestatõne feraꝝ diligenter cõbuantes·Interea cum canibꝰ requireba tur·& sequẽti die cũ detecta sub algore noctis ꝑ noctasſ, inuenta·ad villam relata est·Adeo erat lacerata qꝺ vix ĩ ea cognosci poterat forma humana De lacerato corpe vermes et sanies ebulliebant ·aspectuqꝫ terribilis existebat eciaꝫ sanguine ꝓpinquis·qui eciaꝫ in breui eã ĩmisericordiẽ repulerũt· plectꝝ lingue non mouebatur ad aliqꝺ verbũ foras mãdũ·& victualia ori ĩfusa ꝑ foramina gutturis et pectoris exibant ·ĩcorpato tenui vel modico sapore·neruoꝝ otractõne et mẽbroꝝ lesione genua pectori adherebant·et vulnera de quibꝰ non modica caro detracta fuerat cute supduci non poterãt Hãc igitur gentes sui impositam vehiculo nocte ad remotam villam detulerũt ·q̃ dimissa ꝑ foribus mõstꝝ ab ĩtuentibus putabatur· et ne diutiꝰ apud eos moraretur·ligatã asino quasi truncũ· ꝓcul ducẽ fecerunt· Descendens autẽ asinus quoddaꝫ montis p̃cipiciũ bibiturꝰ de torrente qui rapidus ꝺcurrebat·ĩ valle caput ꝺposuit·mulierqꝫ q̃ laxe victa fuerat ĩ aquam lapsa est·sed beata maria non passa est eam mergi·immo eam sup vndã euectam fluminis in ripa ostituit·Abstracta aũt de flumie ĩ horreo cuidam nobilis·cuiꝰ corꝺ dñs tetigerat ab hoiꝫ sequestrata consorcio·solitaria iacebat·quia ꝑ fetore eius et vulneꝝ ĩmanitate grauabantur intuitus assistentiũ & olfactꝰ·Miles aũt curam eius agẽs vulneribꝰ vinũ & oleũ ifundi iubebat Mulier interim cura medẽtium & amiculo ciboꝝ reformabaꝝ· sed modice· Et semp genitricem dei ·ĩ mente ruminabat·ꝑ eam sanari se spans·signisqꝫ & nutibus et quibꝰ poterat verbalis ad rochemadorꝰ se ferri precabatur·Ad quam ecclesiam miseratõne multoruꝫ delata ẽ ·Vbi cũ incuruata surs̃ũ respicere nõ posset·plistẽs ĩ oratõne et cordis otritõne exaudiri meruit et sanari & totaliter liberari ·Ea tempestate henricus beluacenſ epus in archiepm remensẽ trãslatus est·Anno domĩ·M·clxvij·fridericꝰ impatorꝰ dum romam obsidet·omisqꝫ pene illiꝰ exercitus peste perijt·& cum paucis ad ꝓꝓria mestꝰ redit ·Amalricus ꝑus abbas karoli loci·deinde siluanectensis epꝰ·obit·Anno aũt sequẽti pestilentia moriuntur omnes pene pegrini nostri hierosolimitani ·

XVII De henrico iunioꝛe rege anglie & magno terremotu

Anno domĩ·M·clxix· Henricꝰ rex anglie maiorem filiũ suũ henricum generum ludouici regis francoꝝ in otiũ sãcti thome archiepi cantuarienſ fecit osecrari ĩ regem a rogero eboracensi archiepo qꝺ ad solũ cantuariẽsẽ archiepm ptinebat·Eodeꝫ anno hugone archiepo senonensi defuncto·succedit ei guillermꝰ theobaldi comitis filiꝰ carnotenſ electꝰ sed nondũ epꝰ osecratus quem senonis osecrauit venerabilis mauricius pisienſis epus·Eodem tempe in ptibꝰ orientis & ĩ terra ꝑmissionis exigentibꝰ peccatis hoĩm·terremotꝰ multas vrbes & ecclesias·oppida & villas subruit·et innumera populoꝝ milia hians terra ꝺglutiuit·& edificioꝝ casu morituros oppit ·Inter ceteros q̃ tam repentino cadebant excidio·hermannus quidam genere viennẽsis educatus anticchie cũ esset ĩ castro cursario quod est de iure patriarchatus antiochẽi ĩ ecclesia beati petri cũ videꝝ coruscatõnes·fulgura et tonitrua· et hiatus terre ex his dũtaxat qui erant ĩ ecclesia plusquam ·c·et·xl· viuos deglutisset·ipsiꝰ quoqꝫ collotꝰ ne iã ꝺlapsꝰ· piissimam matrẽ domini apud rochemadorꝰ patrocinantem ĩuocauit·et p̃ces suas exaudiendas otinuo sensit·Nam cum circũquaqꝫ morientes rugirent & ad inferiora terre ruerẽt·hic licet coartareꝰ a tẽra et pene suffocaretur·auxilio regine virginam a terra extractꝰ euasit viuꝰ·In natali aũt apostolorũ petri & pauli circa horã· vi·otigit hoc opꝰ horrendum·Eodem ãno ĩ sicilia urbs cathama ante horam p̃mã terremotu subuertitur·& epus & clerus Abbas de mileto cum·x·l mõachis et cĩs populus circiter·xv·milia·morte peũt repentia· Plura eciaꝫ castella ĩ sicilia horaꝫ ipa cum ĩnumerabili populo

ceuſſa ſũt· Eo tempe ãſelm⁹ ex p̃ore carthuſie ble
ſensis ep̃us floruit q̃ mortuus viſũ eſt corpus ſuũ
gracilib⁹ ſtrinxiſſe funiculis· & quatuor cerei capi
ti eius appoſiti celit⁹ ſunt accenſi· Terre motus ve
ro i p̃tibus trãſmarinis fit· & i enumerabilis popu
lus criſtianor et pag morr perit· Vrbes multe ſub
uertuntur· & magna p̃s antiochie hieruſalẽq; valõ
oremuit· ſed non perit· Henricus rex anglie ſãctũ
thomã ab exilio reuocat & ſicut dño pape et ludo
uico regi francor p̃mibat pacẽ cũ eo factur⁹· miſ
ſam cantan fecit p fidelib⁹· ſciens q̃ ad illã pax nõ
daretur quã ab archiep̃o ſumere volebat· Itaq; an
no dom̃i· M·c·lxxiij· kl̃ ianuarij· feria· iij· fiunt to
nitrua horribilia cum ful mĩb⁹· Eode n die anno ſe
quẽti ſãct⁹ thomas martirizat· Anno autẽ ſequẽti
ab alexandro papa canonizatur XVIII De vi
ta ſãcti thome cantuarienſis· Exgeſtis eius

Hic ſanct⁹ thomas i iuuentute ſua valde
fuit in omĩbus gratioſ⁹· Sed cum tandem
in curia regis anglie multa geri que pieta
ti & caſtitati otraria erant· curiam dimiſit· & theo
baldo cãtuariẽſi archiep̃o ſe omiſit· et otra barões
anglor i multis eccleſie aduerſantes fideliter dimi
cans· multociens romam adiit· et omĩa negotia ſẽp
fideliter ac feliciter expediuit· vnde & archiep̃us
cantuarienſis eũ archidiaconũ fecit· Cum aũt idem
archiep̃us cerneret q̃ rex anglie ſatis noxius eccle
ſie deceſſiſſet & q̃ henricus in regnũ adhuc nimis
iuuenis ſucceſſiſſet· timens ne ex impetu ſue iuuen
tutis & p̃uor hoĩm conſilijs· eccleſiam grauĩ⁹ fa
tigaret· fecit beatũ thomã cancellariũ regis· vt ho
neſtate et prudentia ſua malignor hoĩm ſeuiciam
temperet· qui intantũ regi placuit· q̃ poſt deceſſũ
archiep̃i cum eidem eccleſie p̃ficere p̃curauit· Sed
ille attendẽs mores regis & p̃cerũ· et efficacem
maliciã detractor· ſedẽ illã plenã mag̃ oneris q̃ ho
noris q̃ntũ potuit recuſauit· Sed tandem vrgente
rege et quodã etiam rome cardinali hoc conſenſit·
Statim aũt vt oſecrat⁹ eſt mirabiliter ſe mutauit
Nam lectẽni et ozẽni ſemp̃ intendens cilicio et ie
iunijs carnem ſuã intolerabiliter crucians· ita ſãcti
tatem ſuam ſubtiliter occultabat· q̃ ſub honeſtate
veſtiũ & apparatu vtenſiliũ et gratioſitate vult⁹·
populo p omĩa ocorrabat· In ſecretõri aũt cellula·
xiij· pauper pedes quotidie curuatis genib⁹ ablu
ebat· & poſt plenã refectõnes ſingulis quatuor ar
gẽteos tribuebat· Quod ſi forte aliq̃n p ſe facere ñ
poterat· hoc diligentiſſime fieri p vicariũ faciebat
Sed videns dyabol⁹ ſanctũ virũ plurimũ eccleſie
p̃ſuturũ· ſuidit et aliũ quendã archiep̃m et multos
alios qui eccleſiam defendere tenebantur· ad p̃niciẽ
eius exitauit· Cum em̃ rex et cõſiliarij ſui ſanctus
thomã ad voluntatem ſuam in detrimentũ eccleſie
p̃miſſis & blandicijs reflectere conaretur ille om
nino reſtitit· Vnde iram regis & p̃ncipũ eius con
tra ſe rigor iuſticie p̃uocauit· Cũq; poſt inumeras
vexacõnes et iniurias ad quẽdaq; locũ barones &
epiſcopi cõuenſſent· exigebat rex inſtanter vt con
ſuetudines quas reges anglie habere ſolebant· in ec
cleſia firmiſſime tenerentur· Quod ſanct⁹ thomas
et epiſcopi attendentes et videntes vtrobiq; piculũ
videlicet quod vrgebat· ſ· fidei ſalutiſq; diſcrimen·
aut guerrã contra eccleſiã intolerabilẽ· illud negoci
um ſi poſſent libenti⁹ diſtuliſſent· Sed vrgente ne
ceſſitate ex magnor virorr deceptus oſilijs beat⁹
thomas verboten⁹ petitõnẽ fieri oſenſit· & ſic ipe
et epi q̃mus cũ diſpendio cauſe piculũ mortis cua
ſere· Sed beat⁹ thomas in hac libertacõne corpum
mortem metuens aiarr· ſeip̃m in p̃nia grauĩ⁹ crucí
auit· et ab altaris officio ſe ſuſpendit· donec o̅ſeſſ⁹
& penitens a papa meruit relaxari· Sed nec ſic re
gis ira quieuit· imo minis & terroribus exigebat· vt
conſuetudies quas contra eccleſiã inducere niteba
tur· archiep̃or et ep̃or literis firmarentur·

XIX· Qualiter i cã ſua otra regẽ ãglie ob̃tinuit
beatus thomas itrepide ſe opponẽs cũ
multis dãnis· iniurijs et otumelijs vrgere
tur aduerſ⁹ ep̃os ne eũ iuſte odemnarẽt·
re vel ſic regi blandirẽtur aplicam ſedẽ appella
uit· Sed cũ nec ſic quieſcerẽt p̃ceres· vir ſanct⁹ cru
cem q̃m manu tenebat i altum erigẽs a curia diſce
ſit· oclamãtibus impijs p⁹ eum· Capite furẽ· ſuſpẽ
dite p̃ditorem· Cũq; in hoſpitiũ re.eſſiſſet· duo
magni p̃ceres & fideles nocte ad eum veniunt la
crimãtes· et ſub iuramẽto dicentes· q̃ mortẽ eius a
multis p̃ceribus iurata eſſ̃· Ille aũt magis timẽs
eccleſie q̃ ſibi· nocte fugit· et dieb⁹ latens· noctib⁹
q̃ ambulãs· die· xiij· ad portũ venit· & in p̃ua naui
cula a duobus ſacerdotib⁹ trãſuect⁹ eſt in flãdriaz
Quẽ papa alexãder tũc ſenonis manẽs honorifice
ſuſcepit· et in pontigniacẽſi monaſterio vt p̃dictũ
eſt oñdauit eũ· Rex vero anglie ep̃os & p̃ceres
mittẽs romã vt legati venirẽt q̃ negociũ reg̃ otra
archiep̃m diffinirẽt· repuls⁹ ẽ· Vñ ipſe iratus iuſſit
eccleſiã et oĩa bona archiepiſcopi & ſuor etiã con
fiſcari· & oẽs omino qui ad eũ p̃tinebant exilio cõ
demnari· Ille vero apud pontigniacũ manens iciu
nijs et orationibus ſe affligẽs· iugiter orabat p ec
cleſia· p rege & p regno anglor· Sed a rege p ab
batẽs ciſtercienſis ordiis exire opulſ⁹· ad regem frã
cie ludouicũ ſe otulit· qui eum reuerẽter excipiens·
donec pax fieret ei benigne neceſſaria miniſtrauit·
Miſertus itaq; deſolationẽ anglicane eccleſie· ſeno
nenſis archiep̃us romaz adiens impetrauit ut rex
cũ toto regno ſuo excõmunicarẽ· niſi pax cãtuari
enſi eccleſie redderẽ· Pace ergo r.dita· vij exilij
ſui ãno ſanctus thomas reuerſus honorifice ſuſce
ptus eſt· Cũ aũt dñs papa querelã ſancti thome
audiſſet cõtra quendã ep̃m & cõtra alios fauẽtes
regi ep̃os omnes ſuſpendit· Vnde rex vehemẽter
iratus ſanctũ thomã itez damnis & iniurijs adeo
fatigauit· q̃ ꝯ ꝑditorem eccleſie ſue ſepta exire
p̃hibuit·

·XX· De martirio eiuſdem·

Eadem cuz rex vi nec blandicijs flecte
rẽ· quin ſemp̃ iura eccleſie ſue tueretur· ec
ce milites regis armati adueniunt· et vbi
eſſet archiep̃us inter clericos & monachos qui in
eccleſia cũ ipo erãt vociferando requirũt· Quib⁹
mox ſanct⁹ thomas ex gradib⁹ cãcelli reſpondit·
Ecce ego· quid vultis· Reſpõdit vn⁹ militũ· Vo
lum⁹ ut modo moriaris· qz vltra viuere nõ potes
Et ille· Ego p deo mori paratus ſũ & p aſſertõe
iuſticie & eccleſie libertate· Sed ſi caput meũ que
ritis ex pte dei omnipotẽtis· & ſub anathemate p
hibeo ne cuiq̃ p̃ter me nocaetis· Libenter quidẽ mo
riar dũmodo morte mea pacẽ et libtatẽ ec̃ oſequat̃
Deo itaq; et ſancte marie et ſanctis hui⁹ eccleſie
patronis et beato dyoniſio oñdo meip̃m et eccle
ſie cauſaz· Et his dictis· eductis carnificuz gladijs
inclinato capite decollat̃· Et qđ dictu horribile ẽ
defuncti cerebrũ p̃ pauimentũ cum cruore et oſ
ſibus diſp̃gitẽ· Cũ aũt ex more ad ſepeliendũ põti
ficalib⁹ veſtirẽ· inuenerũt corp⁹ eius cilicio inuo
lutũ· pediculis et vermib⁹ referto ipſaq; femoralia

vsq; ad poplices cilicina. Sed cum in his non quie sceret furor impioꝝ dicentiũ corpus ꝓditoris non debere inter sanctos pontifices sepeliri. sed piciẽ dũ in paludem vel ĩ patibulo suspendẽdum. timentes viri sancti seuiciam malignoꝝ qui corp̃ rapere vel ꝓicere veniebant. sepelierunt illud ante altare sãcti iohãnis baptiste ĩ quodã sepulcro marmoreo vbi miraculis celeberrimis illustratur. XXI

De roberto preposito de area et quibusdã alijs

ANno domini. M.clxxij. robertus prepositus de area duos episcopatus regebat. at trebatensẽ. s. et tornacensẽ filius fabri cuiꝰ dã rustici carnotẽsis. Qui vt aiũt familiari demõe vrebatur ꝑ quem ad tãtos honores deuenerat. Anno sequenti acies ignee appuerũt in celo de nocte iij. idus februarij. henricꝰ regꝫ anglie filius cõtra patrẽ vastat normãniã. multiq; mouentur. Anno sequẽti ciuitas rothomagi obsessa ẽ a ludouico rege francoꝝ. & henrico nouo rege angloꝝ. & philippo comite flandrẽsi. Eodem ãno sanctus thomas cantuarienꝭ. xxx. die postꝯ ĩ angliam est reuersus. ab ipijs hẽrici regis mĩstris hora vesptĩa ẽ occisꝰ. in ipa etiã ecclesia cantuariensi nõ longe ab altari. sicq; glorioso martirio factus est sacrificiũ vespti nũ. Cuius meritũ apud deũ tam cã iustissima. q̃m ĩ numera otestanẽ miracula. Eodem anno noradinꝰ rex turcoꝝ obit. & saladinꝰ genere humilis. cõsilio et armis strenuꝰ regnũ occupat. Exheredat eñ filios noradini. egiptũ aggreditur. babilonẽ et chare am regni caput puadit. regem quẽ alij mulenẽ vocant. alij caphan pinit. omnẽ regiã stirpem exterminat. ac regnũ sirie et egipti sub vna redigit potestate. Mẽse aũt nouẽbꝛ fit mundacõ aq̃ maxia. & ãno sequẽti fames vehemẽtissima. Eodem etiam anno obijt sãctꝰ petrꝰ tharatasiẽsis archiepꝰ. Florebat eodem tpe magister petrꝰ omestor p̃mas pisi ensiũ magistroꝝ. de quo. s. iam supius dictũ ẽ. Anno domini. M.clxxv. ꝓpositus de area aribaldus occiditur. procurante vt aiũt necẽ eiꝰ iacobo de anesiꝰ inclito milite. Non multo post ĩmo etiam eodẽ anno mortuꝰ est henricus remẽsis archiepꝰ. Fuerat aũt inter eos inuidia magna de potẽtatu. q̃a ille dominaꝝ flandrie et iste frãcie. et ambo ĩ breui extincti sũt. Itaq; guillꝰ senonensis archiepꝰ fit archiepiscopꝰ remẽsis. et succedit guido senonis. Anno domini. M. c.lxxvij. Eodem anno facta est ecclipsis solis. hora. vj. idus septẽbꝛis. Eodem aũt anno beatus thomas cantuariensis canonizatꝰ ẽ a papa alexandro. Florebat aũt his temporibꝰ anselmꝰ belua censis epꝰ. Ad cuiꝰ tumulũ lampades accẽse sũt diuinitus. excepta vna cui mĩstrabat vsurariꝰ q̃daq; populũ olei. & illa non potuit accendi. Petrꝰ etiã omestor celebris habetur in francia. De quo. s. iam dictũ est supꝝ. vir vtiq; facundissimꝰ. & in diuinis scripturis excellenter instructꝰ. Florebat & maurici us pisiensis epꝰ qui ob industriam et literaturã de ĩfimo statu magne pauptatis ad pontificalis dignitatis apicem est euectꝰ. Nam et cũ esset iunior. paup et mẽticus elemosinaq; postulatam accipe nolut hoc pacto vt nũq̃m foret epꝰ. Hic inter opa sua p̃clara. a fundamẽtis cõstruxit ecclesiã cui ꝑerat Benedictꝰ adolescẽs refert a deo sibi fore reuelatũ vt pontem ostruat supꝝ rodanũ. Et cum ab audientibus derideretur. nõ multo post ipi derisores põtem inchoãt sũptuosissimũ. Anno sequẽti fridericꝰ imperator abiurat scisma qõ ꝑ xvj. annos durauerat & publice satisfacit. et cum alexandro papa pacez cõponit. Sicq; depulso scismate vnitas reformat ecclesie. Cum aũt legatur ecclesia romana multis scismatibꝰ fuisse discissa. isto tñ nllũ aut rebellãtiꝰ icanduit aut diutiꝰ pseuerauit. Anno aũt sequenti alexãder papa rome celebrauit cõciliũ. vbi ex diuersis terre ptibꝰ factus est inumerabilis cõuẽtus taꝫ epoꝝ quã etiaꝫ abbatũ. Eodem vero ãno inumerabiles pagani vincunt hierosolimis a paucis xp̃anis Porro eodem anno. s. ab incarnatõne domi. M.clxxviij. quo magnũ illud scisma inter imperatorez fridericum & papam alexandrũ est sopitũ. sancta hildegardis de tpe muliebri ꝓphetauit in hunc modum. Anno inquit post incarnatõnez xp̃i. M.c. aplorꝝ doctrina & ardens iustitia quã ĩ spũ alibꝰ & xp̃ianis pstituerat deꝰ tardare & ĩ desitatõnem verti cepit sed hoc muliebre tempꝰ nõ tãdiu durabat q̃ntum vsq; huc pstitit. XXII. De bonis initijs regni. philippi frãcorũ regis. Exgestis francoꝝ

ANno dñi. M. clxxix. ꝑ philippꝰ ludouici regis francoꝝ filius die oĩm sanctoꝝ remis cõsecarẽ ĩ regẽ a guillo auũculo suo de archiepatu senoñ. in archiepm remensem translato. a stãte rege ãglie henrico ex vna pte coronã sup caput regis francie ex debita subiectiõe humilit portante. Cum ipe philippus esset annorũ. xiiij. adhuc viuente patre iam circiter septuagenario. qui regnauerat plusq̃ annis. xl. sed egretudie palsis que gressũ et ꝓcꝰ negauerat p̃grauato. Hic philippꝰ optima initia habuit. & sicut deũ timebat ac reuerebaꝫ. Io etiã ab oibꝰ in curia sua manentibus obsẽuaꝫ firmiter p̃cepit. Quodq; mirabiliꝰ est. iuramẽta que ab aleatoribus frequentẽ in curijs vel tabernis enormia fieri solent. intm̃ abhorruit. q̃ qñ fortuito miles vel aliusq̃libꝫ ludens eo p̃sente iurabat. staim illũ ĩ flumine vel ĩ lacu aliquo pisci faciebat & tale edictũ firmissime seuari iussit ĩ posterꝝ. Anno p̃fato philippi alexander papa concilĩ latera nẽse celebrauit. Ipo aũt anno p̃mo regni sui. bella contra eum ceperunt insurgere. & ipse cum esset etate puer. nõ tamẽ pueriliter sed viriliter ac strenue in oĩbus agere cepit. Nam p̃mo quidem hebo de carontonio in pago bituricensi cepit tirãnidem in ecclesias dei exercere. & grauibꝰ exactõnibꝰ clericos ibidẽ deo seruientes oppmere. Quoꝝ oquestiõe rex audita cum manu valida terraꝫ ipiꝰ vastauit. p̃daq; duxit. & intm̃ ipius audaciam repssit q̃ ne cessitate opulsus ad pedes ipiꝰ pcidẽs ab eo veniã impetrauit. sub iuramẽto pmittens q̃ iuxta bñplacitũ eius ecclesijs dei satisfaceret & de cetero se ab huiꝰmõi temperaret. Similiter eodem anno cõtra filios iniq̃tatis imbertũ de bello loco. & comitez cabilonensem cõtra regias imunitates ecclesias dei grauare p̃sumentes collecto exercitu terras eorũ intrauit. ipoꝝq; superbiam atq; tirãnidẽ cõfringẽs ablata ecclesijs in itegꝝ restitui fecit. Et quoniam hec duo p̃ma bella ꝓ defensione ecclesiarꝝ & cleri libertate strenue gessit. Postmodũ in fraude circũueniẽtium affuit illi dñs. Oris etem similitatibus. infictis odijs inter p̃ncipes regni quidaq; eoꝝ facta cõspiratõne otra regẽ. terras eius vastare ceperunt Qui furore succẽsus cũ infinito exercitu intra paucos dies illos omẽs fugauit. ac potẽter psequens. ad omnẽ voluntatẽ suam faciendam coegit. Anno aũt sequẽti. ipa die ascensionis domi idem philippus secõ sibi diadema imposuit. & tũc vxor eius elizabeth apud sanctũ dionisiũ a guidone senonensi archiepiscopo mitra fuit nita. s. balduini illustris

comitis haenēb⁹ neptis philippi magni flandrēsiuz comitis· qui ea die vt moris est ensem ante regem honorifice portauit· Eodem anno ludouic⁹ rex piissimus philippi patez in vrbe parisi⁹ obijt· & in ecclesia sācte marie de sacro portu que dicit barbeel sepultus est quā ipe fundauit· sup cui⁹ corp⁹ vxor eius adela ostrui fecit sepulcz miro artificio cōpositū ex auro et argento & lapidib⁹· & ere ac gemmis subtilissime decoratū· Anno etiaz eodē iohānes epus carnotenb obit· qui soci⁹ sancti thome cantuariēb vitam ip⁹i scripsit· luna adhuc pma circa horā sextā appet in festo sancti thome sidere plucido eam comitante· nec multo etiā ab ea distāte· Guido eñ archiep⁹ eo q iudeis xp̄ianos obsequi patitur exiliatur· paulo post reuocatur XXIII· ¶ De sancta muliere alpaide

QO tempe claruit opinio sancte alpaidis de cudoto· Nec miz si celebris in qua nimiz effulsit miraculū emiens ac p̄clarum Nempe illi diuitus collatū est ānis multis ī corpe degere & corpalis cibi subsidio nō egere· Hec q̄dez genere infima· officioq3 bubulca graui admodū atq3 diutino p̄us est flagello attrita· adeo vt p̄pter effluentem de toto corpe saniem· suis quoq3 fieret in horrorem· Sed qui otemtibilia mūdi elegit & infima post longa patientie p̄bāmta respexit humilitatē ancille sue & quo magis eā in camino tribulatōnum excoxit· eo digniorem effecit· corp⁹ ei reintegrans· spiritali alimento sustentās· Ita vero sui facta est impotens· vt non nisi ab altero moueri q̄at· Iacens otinue resupina p̄ter caput et dexteram mēbris ceteris sui vigore officij destitutis· Cunq3 nullū facile cibū posset traicere· ad traiciendū tam viaticū naturalē meatū habet libere p̄patū· Sic aūt in corpe facta est p̄exilis et marcida· quippe ītestinis p̄ longa intrors⁹ iedia euacuatis· Attamen ita venusta et corpulenta quidez ī vultu cernebat· acsi deliciaz copia frueret· Frequēter aūt rapiebatur in excelsis· et angelo duce freta· nūc penaz loca· nunc beatoz p̄currebat gaudia Ad se vero rediens quid et cui p̄ferre· libabat caute spū nimiz interi⁹ docente quid et qualiter silere debeat· quidue p̄ferre In solēnitatib⁹ vero domi vel gloriose matris ei⁹ datū est illi plurimū sursū rapi· mundūq3 et omia que ī mundo sunt· libero mentis intuitu cōtemplari· Cūq3 post vnū vel plures dies de altissima illa quiete regrederetur· velut de quadā āplissima luminis regione ī teneb⁹is traici· ac velut molā quandā sue mentis oculis sicut ipsā referentē audiuim⁹ superponi videretur· Referebat quoq3 quia dū ī illo raptu esset vniuersaliter mundū ī modum p̄le forma circuli circūscriptū aspiceret· solē a terza maiorem· terzam velud ouū ī medio pēdulā· et aquis vndiq3 circūcinctā· Res vero rezq3 rōnes et causas tam īfinitas esse tāq3 abditas· vt tanto min⁹ vn⁹ quisq3 capiat· q̄nto curiosi⁹ inuestigat· plurimū q3 ī spū videbat absentia· plezq3 p̄uidebat & futura Illud aūt eo spēcializ quo rari⁹ admirādū· femināe· editam et educatam ruze· ruraliq3 operi assuetam· tanto dono sapie īsignitam· tam prudentē in consilijs· tā circumspectā verbis· Etenim tam prudenter eloquebatur· tam discrete cōsulebat· tam salubriter adhortabat· vt luce clari⁹ esset ipsuz qui docet hominē scientiā ī ea delegisse sedem· ī ea facere mansionem· XXIIII· ¶ De hostia sacra quam rex philippus in specie carnis vidit et de quibusdam alijs

ANno domi· M· clxxxj· apud aurelian· die domica circa festū beati laurencij p̄sbiter celebrās pauerat duas hostias p̄pter viaticū· & p̄cesserat vsq3 ad orōnem domicam· videt illam quā manib⁹ tenet rubeo colore suffusā et sāguinē ex ea inter digitos p̄fluētem· eazq3 sup altare in trib⁹ locis transponit· vt ī singulis q̄ntū ipa cōtinet tantūdem sanguine purpuratur· Popul⁹ occurrit· miratē sacerdos· illā sumit quaz ipe pauerat reponēdam· Rex aūt philipp⁹ qui non lōge est accurrit· & vidit hostiam ī forma carnis viuide et super corpale sanguīs guttas· siue etiā nctas cū trās poneret hostia ad modum hostie circulatas· Post modicū apud castz carolam eadem hostia p̄tim cānis· p̄tim panis spēm repsentat· in festo· s· oim sanctoz dum p̄ori celebrante et volente ipaz triptire· frangi non potest· sed integra manens p medium ē replicata· & mox ps vna formā carnis īduit· Pars reliqua in p̄stina forma manet· Simile etiam quid accidit apud sozonam opidū· aliud aūt simile in tēritorio vindocinensi· Apud attrebatū quoq3 accidit simile· Hec autez accidērūt p̄pter heresim in vasconia pullulantē· Dux eñ saxonie iurat imperatori se saxoniam nō intraturum nisi p̄us exulauerit p̄ septēnium· ¶ Ex cronicis · Anno sequēti alexāder papa obit et hūbald⁹ hostienb⁹ qui luci⁹ appellatur succedit· Philipp⁹ comes flandrenb· odo dux burgūdie· guillerm⁹ archiep⁹us remenb & fratres eius cōspirant in regem· Rex aūt p brabancēs terram comitis stephani vastat· & comes flādrie terram regis· Henricus vero rex anglie cum filio fertur opem regi· Illis autem mediantib⁹ ponitur inter ptes· Egidi⁹ de tornezallis p̄curat negocia regni frater roberti clemētis qui fuerat tutor regis p̄fidus et fidelis· Hoz frater garmūd⁹ abbas p̄tigniaci elegitur in ep̄m antisiodorensem· sed quedam p̄sone ecclesie cōtradicūt· Garmūtus aūt & secij vtriusq3 p̄tis pene omnes ī romano itinere moriūt Manuel imperator cōstātinopolis dū vixit latinos dilexit· latināq3 vxorē duxit· et filio suo filia regis frācoz datur vxor· Eo mortuo ādronic⁹ se intrudit· & se facit tutorem īperatoris iuuēculi· eiusq3 ī structu greci irruūt in latinos· Andronic⁹ palatium inuadit· portus īcendit· et vbs mirabiliter pe iorat· Anno domi· M· clxxxviij· aruernie p̄ces ī pacis federa iurāt brabantōnes vincūt· & ex eis circit triamilia nullū suoz amittētes p̄imūt· Andronic⁹ imperatorez extermīat· & impium vsurpat· Henricus et ricardus frēs in anglia discordāt· & patre ricardi p̄tem fouente· Post paucos dies henricus moritur· Lucius papa ex vrbe p̄turbatur· multiq3 ex suis excecant· Mitrati sup asmos auersi vultib⁹ ponūtur· Et quia iurauerāt se pape taliter se repsentāt· Ipe aūt papa veronā puenit· Saladin⁹ hierlimam adijt· loca p̄lima p̄fligat· repuls⁹ abscedit· Philipp⁹ rex francoz iudeos de regno suo expellit· XXV· ¶ De vltione ciusdem in iudeos ex hist̄oria francoz

AVdierat nempe multotiens idez rex a pueris qui cū ipso in palatio nutriti fuerāt· q̄ iudei qui p̄si⁹ manebant singulis ānis xp̄ianū vnū in op̄briū xp̄iane religionis quasi p̄ sacrificio ī criptis et fossis subterzaneis latenter ī die cene vel ī illa sacra ebdomoda penosa iugulabant· Et ī huiusmodi nequicia perseuerantes dep̄hensi multotiens et igne cōbusti fuerant· Nam et sanctus ricardus cuius corpus in ecclesia sancti

innocencij pisius in cāpellis requieſcit a iudeis ſic interfectus·et cruci affixus·feliciter per martiriuz migrauit ad dominū·vbi etiā p eius interceſſiones operāte dō multa miracula facta fuiſſe referūtur Venerabilis ergo rex philippus quod viuēte patre diu mēte clauſū geſtauerat·et ob patris reuerentiam pficere formidauerat· in ipſo ſui regni initio zelo dei inflamatus aggreſſus ē·Nā ad ipſius mādatū capti ſunt iudei per totā franciā i ſinagogis ſuis ſabbato et primo quidem expoliati ſūt veſtibus & auro & argēto·Eo ſiquidē tpe multitudo maxima iudeoz pisius habitabat qui de diuerſis orbis partibus ob pacis diuturnitatē illuc conuenerant Audierāt ei ſtrenuitatē regū frācorū contra inimicos et pietatē i ſubditos·Illuc ergo diu cōuerſati i tantū erāt ditati·q fere medietatē vrbis ſibi vendi cauerāt·Sed & contra dei & eccleſie decretū xpianos in domib? ſuis ſeruos et ācillas habebant qui etiā cum eis iudaizabāt·Ciues quoq; milites·ruſticos·de ſuburbijs et opidis & villis ſupra motum vſuris grauabāt·& quoſdā etiā in domib? ſuis iuramēto cōſtrictos quaſi captiuos in carcere detinebant·Sed et vaſa ſacra pro miſtāti eccleſiarū neceſſitate ſibi nomine vadij ſuppoſita tā viliter tractabāt·q eoz infātes in calicibus offas i vino factas cōmedebāt et cū eis bibebāt·Itaq; tm entibus illis ne domus eoz ab officialibus regis ſcrutarētur·q dā ex eis crucē aureā et euāgelioz codices auro et gemmis deornatū· cū alijs vaſis i ſacco repoſuit· et in profundā foueā vbi ventrē purgare ſolebat· prochdoloz viliſſīe proiecit·que omīa paulopoſt domino reuelāte ſunt inuēta·Dato itaq; edicto a rege vt omnes iudei ō regno eius exirēt· quidā ad fidē xpi conuerſi ſunt·quibus intuitu xpiane religionis omnes poſſeſſiones ſuas integre conceſſit·Alij vero barones et plātos eccleſie dois et promiſſis allicere ceperunt·vt per eoz suggeſtionē et infimitā pecunie pmiſſionem animū regis a propoſito reuocarēt· Sed rex nec precib? nec promiſſionibus rerū tēporaliū emolliri potuit· Illis ergo electis eoz bonis poſſeſſionibus imobilibus ad fiſcuz regis deuolutis·rex omnes eoz ſinagogas quas ſcolas vocabant mūdari iuſſit·et eas cōtra voluntatez oim principum eccleſias deo dedicari·ibiq; altaria conſecrari fecit·vt vbi prius xps more iudeoz blaſphemabatur ibidē a clero & populo laudaretur

Acta eñ ſunt hec anno domini·M·clxxxiij·etatis eiuſdē philippi·xxij·regni vero·iij·

XXVI. De vltione eiuſdem in cotarellos

Qdē āno in prouincia bituricēſi· vij·milia cotarelloz & eo amplius interfecti ſūt ab illius terre incolis in vnū contra inimicos dei·Iſti eñ terrā regis vaſtando predas ducebant homines captos ſecū viliſſime trahebant·et cū vxoribus captoz̄ in proch nephas ipſis videntibus dormiebāt·Sed et eccleſias incendebant ſacerdotes & viros religioſos captos ſecū ducētes·& i ipſis tormētis irriſorie cantores eos vocātes ſubſannabant dicentes·Cātate nobis cantores cantate·et cōfeſtim eis alapas dabant·vel cū groſſis virgis eos cedebant· Quidam itaq; ſic flagellati·beatas animas domino reddiderūt·Alij lōga carceris cuſtodia ſemimortui·data pro redēptone pecunia ad propria redierūt· Deniq; peccatis hominū exigentibus·ideo cotarelli eccleſias ſpoliabant· et corpus domini ō vaſis aureis vel argēteis i quibus p infirmoz neceſſitate reſeruabatur extrahētes pch doloz·et i terram viliter p̄jcientes·pedibus conculcabant·De corpalibus vero cōcubine eoz pepla capitibus ſuis cōponebant· Calices vero ſecū irreuerenter·portabant & malleis vel lapidibus cōfrīgētes diſtrahebant·Hec vidētes incole puincie illiuſ domīo ſuo regi philipo p literas intimauerunt·acceptoq; ab eo exercitu iſultū i hoſtes vnanimiter fecerūt·et omnibus intefectis a minimo vſq; ad maximū·de preda illoz multi ditati ſūt· Eodē; anno idē rex pariſius a lepſis extra vrbē manentibus nūdinas ſibi ac ſuis ſucceſſoribus emit· & intra vrbem i foro quod campellis dicitur tranſferri fecit· Nemus quoq; vicinaz optio muro fecit circūcingi·Quod audiens hēricus angloz rex· feras p totam normanniaz & aqtaniam colligi fecit·Quas in nauē poſitas & ingenioſe coeptas per fluuiū ſecane longo·ſ·aquaz ductu prefato regi domino ſuo piſius tranſmiſit·qui eas i predictū nemus includi fecit·Nec multopoſt idē inclitus iuuenis henricuſ obiit·Eodē tempe multi heretici i flandria ebuſti ſunt ab archiepo remenſi guillermo et comite flandrenſiū illuſtri philippo XXVII. De pace inter regem arragonēſem et comitē ſancti egidij miraculoſe facta

Orta autē diſſenſio magna fuerat ex lōgo videlicet tempe inter ipſū regē arragonē ſiū·et comitez ſancti egidij raimundū· q cū nulla ratione pacificari poſſz cuidaz paupi turā do nomine deus apparuiſſe fertur i vrbe anicien̄ſi q̄ nūc podiū dicitur·eiq; tradidiſſe cedulaz in q̄ erat imago beate marie virginis i throno ſedētis·tenēs imanibus pueri ihesu imaginē· et in circuitu imp̄ſam· hmoi ſimilitudinē·Agnus dei qui tollis pec in·do·no·pa·Quod audiētes pncipes cuz vniuerſis populis aput anicium cōuenerūt i aſſumptione beate virginis·Tunc illius vrbis epus cuz clero et populo pauperē illū carpētariuz i edito ponentes intentiſſime audierūt·eo q̄ mandatū domini de pace reformanda inter eos audacter referente·& cedulaz cuz imagine beate virginis·p ſigno omnibus oſtendēte vocez cū lacrimis eleuantes·mēte pmptiſſima ſe pacē ſeruaturos ſub iuramēto p̄miſerūt In ſignuz autē ſeruande pacis predictū ſigilluz beate virginis iſtanno impreſſū·ac pectori ſuppoſitū cū caputijs lineis albis ad modū ſcapularis alboz monachoz factis ſemp portauerunt et quod mirabile eſt omneſ huiuſmodi capucium cum ſigno portantes intantū ſecuri erant·q̄ ſi quis fratrē alteri? aliquo caſu iterfeciſſet·et frater ſupſtes fratricidā cū ſigno iam dicto occurrentē videret·ſtati morte fratris obliuioni data i oſculo pacis illumeū lacrimis recipiebat·et in propriaz domum intuitui neceſſaria miſtrabat

XXVIII. De ſancto petro clareuallenſi et bonis eius initijs atq; operib? ex geſtis eius

Florebat hoc tempore petrus monocul? abbas clareuallēſis q̄ ſublimitatē generis ſui ſemp quanta potuit diſſimulatione celauit·Igniaci vero nouicius factus eſt·In cibo enim nil vnquam facile pter commune ſumpſit· de ipo communi multum & ſepe ſibi ſubducēs·cuculliam tm̄ habebat et tunicā·In hieme ptē ſolitū etiā vnā cucullam & tunicam habebat·hoīs nunq̄ vſus eſt nec etiam pdulib? niſi ſimplicibus·Vigilijs autez & iuziter & ptinaciter interfuit·vilis volebat viri·non humilis p̄dicari·Gratias ſingulares nec habuit·nec habē queſiuit·vt politū eloquiz venuſtatē

persone industriã in negocijs secularibus fauorabilẽ largitatẽ bona intima possidebat. In exterioribus se obscurũ esse gaudebat. Nec sic obscurus et vilis erat vt ipse putabat. Sed apud recte iudicantes multũ venerabilis et mirabilis erat. Nocte igitur quadã anteq̃ veniret igniacũ. vidit in visu noctis q̃ aulã ingrederetur pulcerrimam in qua sedes erat posita et supra sedẽ sedens quedã domina vultus admodũ reuerẽdi. Ingredienti autẽ in aulã occurrebãt canes nigri et horribiles. qui impetu facto in eum. lacerare eũ volebãt. Sed domina illa magna et venerabilis canes autoritate sua magnifice fugauit. et petrũ ad se vocatũ blãdis manib? et dulci & mulcens alloquio. securũ esse iussit. Erat em̃ semp in eodẽ statu a quo cũ quidã abbas familiaris ei? q̃reret. quomodo ita idẽ semper esse posset. respondit. Cũ essem nouicius quasi quidã spiritus sensibiliter visus est michi me intrare. et extũc vsq; nũc spiritus ille. vis illa vel affectio michi quodammõ dominatur. regit me et deducit velut ouẽ ioseph. sperſũ p extensora frequẽter interiorsũ colligit aliquotiens volentẽ intẽtere orationi cogit. eaq; oculis ingerũtur. aut auribꝰ obstrepũt. facit aliquotiens nõ sentire. sicut dicit beat? gregori? quem pfecte eterne vite caritas absorbuit. ad terrena foris desideria velut insensibilem reddit. XXIX.

Item de eodem

Cum adhuc nouus esset in ordine. aliquando vigilijs intererat. alijsq; psallentibus ipse stans in choro dormiebat. sẽsitq; quasi tactũ alicuius qui pulsans eũ suauiter excitauit putauitq; priorẽ esse. Et euigilans. aptis oculis neminẽ vidit. Cũq; hoc ei sepe cõtigisset et sepi? excitatus excitatorẽ nõ videret. intellexit diuinam esse virtutẽ et egre ferebat q̃ se ei offerebat. et se ñ ostendebat. Quadã igitur nocte dum solitũ excitatorem sensisset oculos citius aperuit. et intẽtus vidit sibi astare iuuenẽ splendidũ et quasi aureos habentẽ capillos. qui statim ab illo discedẽs p mediũ chori ibat morose et manifeste incedens. postq̃ ita diu apparuerat disparuit Media nocte dominica fratres psallebant et ipse cũ illis. tũc dolor capitis eũ inuasit tã vehemens. s. vt chor? egredi cogitaret. Et cũ se propter hoc moueret. audiuit vocẽ dicentem sibi. Laudans inuocabo dominũ. et ab inimicis meis saluus ero. Hac igitur voce cõfortat? remãsit. et post modicũ iterum inualescente dolore iterũ egreti disponebat & iterũ insonuit vox premissa. totaq; illa nocte et sequẽti dominica vsq; ad finem cõuentualis misse nõ cessauit conflict? ille doloris et cõfortatio vocis. Cũq; in ordine suo accessisset ad cornu altaris et cõmunionẽ acciperet. in ipsa inclinatione visũ est ei q̃ lapis magni põderis de capite suo corrueret. Et protinus se erigens et sanctã eucharistiã sumens. ab omi illo dolore sanat? ẽ. Quidã autem religiosus ei familiaris temptatus aliqñ de nostre fidei ratione. quesiuit ab eo in confessiõe sua si aliquando talẽ temptationem sensisset. Qui ait. Non inficior me tali plerũq; cogitatione pulsatũ. sed multiplex experimentũ fidei omnẽ meã talẽ infirmitatem fugauit. Quesiuit ille quod esset experimentum illud. Multũ inquit de deo sensi. et aliquando tale aliquid quod cum sentire desij. grauius tuli q̃ si in dibanũ ardentem p̃icerer.

XXX Qualiter factus est abbas vallis regis et post igniaci et quid ibi egerit

Factus est autem prior igniaci deinde abbas vallis regis. quaz electionem talis visio precessit. Videbatur abbati qui tũc p̃erat igniaco cãdelabrũ ardens et lucens ante altare maius positũ. subito per maiorez vitreã exire post modicũ electꝰ est. Quidã aũt de mercenarijs vallis regis mercedem a cellerario exigens habere nõ poterat. cellerario asserente de iure ei reddendam non esse. Cũq; mercenarius ad abbatem hoc referre vellet qui tũc egrotabat. non poterat quia cellerarius eũ intrare non sinebat. furens igitur ille ad vnã de grangijs finitimis accessit ferẽs p̃unas ardentes incacabo vt eã incẽderet. Hec eo cogitãte. ecce affuit abbas. et quid agere vellet inquisiuit. Expauit ille viso abbate stupore vehementi. et totũ propositum causamq; ppositi confessus est. Cui abbas. Ne faciias inquit hoc. Eras ad me in infirmitorium veni et mercedem tibi iubebo restitui. Fecitq; ille vt sibi fuerat in patum. Emisso q; homine cũ spe certa mercedis habende. dixit abbas seruienti sibi fratri nicolao. Vere frater si nos de domo cogitaremus. de? cogitaret de nobis. Coniciens ille eũ aliq̃d magnũ audisse. insecutus est hominem abeũtem et prudenter ac ingeniose pollicens se celare cõsiliũ. et accelerare negociũ rei geste narrationem extorsit. Vocatus enim ibat ad electiõem abbatis igniacens. Orabat aũt mente dominũ vt sibi inspiraret ad cuius electionem aspirare deberet. Hec eo cogitante et orante audiuit vocem dicentem sibi. Cũ ad locũ illum veneris quod requiris agnosces. Ita locũ illũ attingebat. et voti cõpos nondũ erat. Orante illo attentius. vox iterũ dixit. Interroga monachũ illũ qui tecũ vadit. Ipse em̃ tibi dicet quis futurus sit abbas. Accersito statim roberto dixit ei abbas. Pergim? igniacũ. et credo q̃ ex me plurimũ pentebit electio. Vos qui fratrũ mores cognoscitis. dicite michi quem digniorem hoc officio iudicatis. At ille incunctanter ait. Nullum vobis ait digniorez iudico. nullũ inquit alium nominabo. Ventum est igniacũ. et vnanimi consensu omnium absq; vlla contradictiõe electus est in abbatem. Prior anteqũ eligeretur. quidã frater religiosus nomine nicola? qui diu functꝰ est officio cantoris. p̃cabatur iugiter dominũ vt eis idoneũ prouideret abbatem. Cui quodã tempe dominum õpecanti quedã vox manifeste sic ait. Nicolae habebis abbatez. & ille ostẽdet tibi quid te oporteat facere. Ostẽsurus. n. erat omnib? vere religionis & sancti feruoris exemplum. Henricus comes campanie p̃catus est aliquando seruũ dei vt pro se dominum p̃caretur. Celebrauit aũt ille missam intercessurus p eo. Expleto em̃ misterio cũ ille dictur? extremã collectã ad suos se cõuertisset ministros. apparuit ei comes absens signum crucis habens in veste. XXXI Qualiter factus est abbas clareuallis & quid ibi egerit.

Orabat aliquando sanctus in quadã ecclesia & oranti astiterũt sanctus malachias & sanctus bernardus. Qui cõuersus ad ipsos orationem et intentionem direxit. Cui vnus eorum dixit. Tu eris abbas clareuallis. quo dicto dispuerũt. Et ille territus remansit. quia hoc nunq̃ fieri voluisset. Nõ multo p? abbas gartus clare vallis igniacũ venit. vbi tũc erat hugo de basochijs qui grauiter in ordine deliquerat. Cuius offensam p̃fatus gerardus regulari seueritate vitilicauerat. Et erat ille hugo cum fratribus egris corpore. mẽte iacens infirmus. Et cũ disponeret abbatẽ occidẽ

sedebat i vestibulo domus infirmoꝝ frater quidaꝫ religiosus haymo nomine natione remēsis. Tūc vidit ille haymo duas psonas horribiles introire i infirmitoriū. abbas aūt gerardus nocte illa vigilijs interfuit. Et dū iret propter necessitatē i dormitoriū. hugo i insidijs positus ferro ad facinus ꝑparato illū letaliter vulnerauit. Qui vixit vsqꝫ in diez sequentē. Circa vesperū positis corā ipso fratribus dixit. Dirige me domine in veritate tua &c̄ & hoc dicto obdormiuit in domino. Tunc factꝰ ē abbas henricus quidā vir potens in opere et sermōe. qui post modicū in ep̄m cardinalē assumptus est. Petrus aūt ad electionē citatus aufugit. qui tamē absens electus est. in eodem itinere cū monachi clare vallenses deferrēt corpus abbatis gerardi apud claramuallem & venissēt cū corpe apud chathalanuz & petrus tristis deduceret corpꝰ. Idem gerardus apparuit petro abbati igniaci dicens. Noli tristari de morte mea. quia cū domino nostro ihesu xp̄o sū. Cū veneris ad claraūallē facies obsequiū meum & sepelies me. Cū ergo idem petrꝰ rogatus ab alijs abbatibus vt cātaret missā ꝑ defuncto & esset in canone misse apparuerūt ei sanctus bernardꝰ & malachias. vnus ex vna parte altaris. et alius ex alia. dicentes. Noli dubitare q̄ abbas gerardus sit socius angelorꝝ & in gloria eterna.

XXXII. Iterū de quibusdā gestis ac dictis & de morte ipsius.

PApa romanus audita eius fama vocauit eū & peccata sua ei ofessꝰ est. & sacrā eucharistiā ꝺ manu eiꝰ suscepit. & etiā habitū cisterciensꝭ ordinis suscepissꝫ. si vir dei ꝓmisisset sꝫ sūptꝰ necessarios dedit ei ad faciēdā illiꝰ ordis vnā abbaciam. In quadam gallicana ecclesia. orta ē dissensio inter clericos de electione pontificis & ꝑsens erat cardinalis romanus. cōpromiserūt in euz clerici q̄ e duobus quos illi nominauerant. illū eligerent quem nominaret. cardīalis aūt virū sāctū consuluit. quis de duobꝰ illi melior videretur. Qui respondit. In duobus falsis denarijs melior inueniri non potest. Cū adhuc essꝫ i valle regis abbas ex violentia morbi capitis alter e duobus oculis eius totus liquefactus effluxit. et factꝰ est monoculꝰ Qui postea iocando dicere solebat. vnū se de inimicis suis euasisse. & se plus a residuo q̄ a ꝓximo formidare. Dixit ei aliquando quidā religiosus familiaris equitans iuxta eum. Precedamus eos qui nos precedunt. vt procellā huius pulueris euadamus. Qui respondit. Si ꝑcedam?. erūt ipsi in sorte qua sum?. et pēa reuersura est i caput ista suū. Quodā messionis tēpe exiuit cū fratribus ad laborem. Dū quoqꝫ monachi pausarent in silentio. vidit abbas tres mulieres pulcerrimas venientes inter fratres Quaꝝ vna ceteris mirabiliter ꝑcellebat. Tunc abbas iuit obuiā illis & ait. certe multū audaces estis que sic inter nos venistis. Nonne bene scitis q̄ mulier non debet venire inter fratres. s. de ordine nostro. Tunc illa ꝑclarior ceteris ait. Ego iquit bene debeo venire iter meos. Ego em̄ sum mater domini nostri ihesu xp̄i maria. que venio visitare meos sorores meos. et ista est maria magdalena. et ista est maria egiptiaca. Quo audito abbas cecidit ad pedes eiꝰ. Quam cū vellet amplecti illa euanuit. Eo mortuo quidam frater vnum de dētibus eius ꝑ reliquijs extrahere cogitauit. putās se hoc facile factuꝝ. quia mortuus os aptum habebat. cumqꝫ se ad hoc faciēdum ꝑpararet. os ita clausū & obstructū reppit. vt propositum impleri non posset

XXXIII. De hugone abbate boēuallis. Ex gestis eius

EO tempore multa sanctitatis gracia florebat hugo venerabilis abbas boneuallis q̄ iuuenis relmquēs seculum conuersari. ē in domo cisterciēsis ordinis que dicitur macerie. et cepit valde religiose conuersari. Post hoc temptatꝰ valde. cogitabat ad seculum redire. Hec igitur cogitans intrauit tēplum & orauit cum lacrimis & flexis genibus tetēdit manus ad celum. & vidit super altare matrē misericordie vestitam lumīe sicut vestimento. Et visum ē ei q̄ videret ihesum filium eiꝰ iuxta eam & quomodo annūciatus fuerat ab angelo. & de virgine natus. & pastoribus nūciatꝰ & quomodo circumcisus & a iudeis captus & flagellatꝰ & illusus & crucifixus. & quomō resurrexit tercia die. & post. xl ascēdit in celum. cū hec omnia videret. dixit ei domina nostra Viriliter age et confortetur cor tuum in domino. & certus esto te ammodo talibus tēptationibus nō pulsāduz. Post hoc cepit nimijs abstinentijs se affligere. ita vt pene sensū & memoriā ꝓdere videretur. Interea sanctus bernardus qui tunc adhuc viuebat venit ad eum ꝑ dei prouidētiā. & iussit eum mitti in infirmitorium. & ut ei singulis noctibus vigilie cātarētur priusq̄ ceteris infirmis. quatenus postea satis posset dormire et vt haberet generalē licētiā loquēdi vbi vellet. & ita ꝑ dei misericordiā in breui conualuit. Tunc cepit in eo religio multa feruescere nec multopost abbas factus ē boneuallis. Sub hoc sancto viro factus ē quidā iuuenis nouicius valde fez uēs in suis principijs qui postea tēptatus valō cogitauit ad seculum redire. et hāc cogitationē cōfessus ē abbati qui cepit ei suadere vt remaneret. sed nichil profecit. Tunc abbas ait fili inquit miserere anime tue placēs ꝺo. ne ꝓas gloriā tibi patā. Ego enim spondeo tibi et fideiussorez sponsionis huius meipsum statuo. q̄ si tu remāseris. sāctoꝝ āgelorū etnus socius eris. Ad hec verba ꝑfortatus ille i domino ꝑstitit et optime postea conuersatus ē. Qui duobus āmis āteqū morretur grauissima infirmitate laborauit. Ad quē confortātū missus ē sāctus iob cū maxima claritate q̄ totū infirmitoriuz replētū ē. Ego inquit sū iob. quē pater misericordiaruz et deus totius consolationis misit ad consolādū te sicut ego in tali infirmitate paciēs fui. sic et tu. et ideo mecū florebis in gloria mea. et cras eris mecū et metes quod seminasti. quod et factū ē. non multopost apparuit abbati suo i gloria magna reddēs ei gracias q̄ ꝑ eius āmonitionē in ordine ꝑstiterat. Sub eodē viro sācto facti sunt nouicij clerici vnus et miles vnus ꝑfidus et dolosus. q̄ i eodē āno duo castella tradiderat et destruxerat. Huic aūt militi dormiēti videbatur i visu noctis q̄ in puteū caderet tā profundū vt tres dies consumeret in cadēdo donec ad profundū ꝑueniret. Quod cū abbati sancto retulisset. ille interꝓtatus ē puteū abissi iferna lis. in quo casurus erat si ordinē relinqueret. Et ideo monebat illū vt remaneret. At ille noluit sed recessit. et cum recessissꝫ tercia die ab ūmicis suis interfectus ē. clericus autē similiter victꝰ confessus ē abbati tēptationē suā. quē consolās abbas promisit ei q̄ si remanerz regina mundi pro anima eiꝰ veniret et ducerz eum in requiem suā quod et factum est. nā pridie quā moreretur appapruit ei domina nostra dicens se venire propter eum et q̄ i crastia

futurus ẽsset ī regnie eterna·et ita contigit·

XXXIIII ¶ Iterū de gestis e⁹ cētradmones

IN anuunctiatione beate marie virginis · cū idē abbas excitaret fratres in choro ad vigilias·vidit diabolū ī medio choro stātem·in forma horribili ita vt ipse abbas p timore caderet·Qui leuatus a fratribus·signauit se et rediit ad sedem suā·In crastino narrauit abbas ī capitulo quid vidisset·et dixit aliquē de fratribus esse in crimīali peccato propter quem diabolus venerat·Quo audito omnes timuerunt·sed qui reus erat celauit conscientiā suā·In altero crastino iterꝝ dixit abbas ad huc diabolū esse inter illos·et tunc fratres cōfessi sūt et acceperūt singuli disciplinā precantes dominū vt rei conscientiam reuelaret abbati·Quod et factū est·tunc abbas reū traxit ī partē·& dixit ei peccatū suū·quo audito ille cecidit ad pedes eius rogans veniam sibi dari·et penitentiā secundū voluntatem abbatis sibi iniungi·Quo facto diabolus vltra non comparuit·In quadaꝝ filia boneuallis abbas quidā genere nobilis·sed moribꝰ ōgener·dignis ex causis ab hoc sancto viro depositus est·et alius dignior in loco eius substitutus·Cūqꝫ post hoc factū sanctus hugo rexederet quidā garzulus familiaris depositi cepit ei detrahare et publice dicere·qꝫ propter inuidiā magis qꝫ propter iusticiā eū deposuerat· Quo audito sanctus hugo manibꝰ extēsis in celū rogauit deū vt manifestaret se pura et recta intentiōe hoc fecisse·et mox ille garrulus insaniens cepit discurrē ꝑ totā curtem abbatie·et cōmedere sterc̄ora pecorū que ibi erant·quo viso misertus eius vir sanctus orauit pro eo et sanatus est

XXXV ¶ De his que gessit circa mortientes

IN domo boneuallis erat quidā monachus feruens qui cū esset debilis corpe·semper tamē tenebat cōuentū· Tandem incidit ī palisim et diu languit ī infirmitorio·Ibi erat etiā magister nouiciorū iohannes nomine infirmus vsqꝫ ad mortē·Cui seruiebat quidā frater nomine benedictus·Ad quē iohannes ait·Frater benedicte audis que ego audio·cui ille nichil audio·quid auditis·Ego inquit audio voces angelorū psallentiū tanqꝫ vocē citharetorū multorū qui veniūt pro anima nostri paritici· et ego cras eū sequar Sed festina pulsare tabulaꝫ· quia anima eius multū festinat egredi·tunc frater benedictus iuit cōsiderare qualiter ille paraliticꝰ se haberet·et vidit eū iā grosse ābelantē·Cucurrit ergo pulsare tabulā·et antequꝫ fratres omnes essent congregati·migrauit ille pariticus· in crastino vero iohānes· Quidā famulus cellerarij boneuallis infirmatus est vsqꝫ ad mortem·& confessus ē peccata sua monacho confessori pauperū·et dixit ille quodaꝫ peccatū qđ monachus ille timuit recipere· et iniunxit illi infirmo vt hoc confiteretur abbati·quod ille concessit·si viueret·Abbas autē tunc ꝑsens nō erat sed ī via interim vero famulus ille mortuus est· abbas autē cū rediisset de via post cōpletoriū et sederet ī lecto volens se discalciare·vidit illū mortuū ascendentē gradus dormitorij·qui veniens ante illū·cecidit ad pedes eius venīā petens·rogans hūiliter vt confessionē suā audiret·dicens se missū ad eū propter hoc·Et confessus est cū tāta lacrimaꝝ abūdantia·qꝫ etiā abbas motus est ad lacrimas · et plorauerūt ambo ītantū·vt maica cuculle abbatis valde humectaretur·Post absolutionē mortuꝰ rogat humiliter abbatē vt oraret pro se·quia ipse in magnis tormentis erat·Et dū abbas vellet tactu probare vtrū ī corpe esset·an ī spiritu·mortuꝰ ei annuit·In crastino ait abbas quesiuit a cōfessore pauperū si mortuus ille tale crimen cōfessus fuisset·qꝫ respondit·Etiā·et quomodo illud nostis·Ab ore inquit eius audiui·Quidā iuuenis monachus ī eadez domo nuper decesserat·cuiꝰ mater postea viso abbate cepit anxie flere de filio suo ·quam ille consolans ait·Noli flere·certa esto qꝫ filius tuus in magna gloria est·et scio qualiter vixerit et quā sancte· quo audito mater eius recepit consolationē· Non multū post cū idem abbas oraret·apparuit ei mōachus ille in vultu clarissimo et salutauit eū· quem abbas recognoscens ait·Quomodo est tibi fili mi· qui respondit·Bene domine sicut vos videtis

XXXVI ¶ De his que gessit circa viuentes

QVidam conuersus de alia domo propter culpam suam missus fuit bonamuallē·vbi infirmatꝰ ē vsqꝫ ad mortez·Abbas aūt visitās eū rogauit eū vt secure cōfitereꝰ peccatū suū de quo infirmabatur·quod ille nunqꝫ confiteri voluerat·nec etiam abbati proprio·Ille autē negauit totū et petijt sibi dari corpus domini ·abbas autem hugo suadebat ei vt non presūeret corpus domini sumere·nisi bene confessus fuisset ·at ille dicens se bene esse confessū·instituit vt ei afferretur corpus domini·quod cū presbiter attulisset· et ī os eꝰ posuisset·ille statim clamare cepit·quid faciam misez quid faciam· Tunc presbiter abstulit ab eo corpꝰ domini quod sup linguam tenebat et mox ille expirauit·Item abbas aliquando infirmatꝰ intrauit in infirmitoriū et vidit columbam niue candidiorem super humerū mōachi infirmarij·quam cuꝫ idē monachus velꝫ apprehendere illa volans venit ad abbatem·et intrauit in sinū eius·et postea exiuit per aperturam tunice abbatis·et fixit rostꝫ suū in aūe eiusdem abbatis dicēs ei verbis humanis·In nomine patris et filij et spiritus sancti para te· para te para te mandat tibi beatꝰ bernhardus vt vadas facere pacem inter papam et in patorē alemanie·cui sancti admonitione suscepta ·pacem inter eos postea perfecit

XXXVII ¶ De dissensione et pace inter regem francoꝝ et comitē flandrensiū ·

ANno domini·M·clxxxiiij · orta est dissensio inter philippū regem francorū·et philippū flandrensiū comitem pro terra que viromandia dicitur·Hanc em̄ ꝑfatus comes longo tempore ludouico rege viuente cuꝫ pace et quiete licet iniuste possederat· et adhuc pertinaciter retinere volebat·Ob hoc rex exercitū versus vrbem ambianis collegit·cuius multitudinē & robur comes cū populo suo videns atqꝫ timens fuge presidiū qꝫ iuit·Habitoqꝫ cū suis consilio principem milicie regis theobaldū blesensium comitē·frācie senascallū·ac̄·remensiū archiepiscopum ipsiꝰ regis auunculos ꝑ internuncios vocauit·ipsisqꝫ mediantibus regi totā viromandiam restituit·Castꝫ tamen sancti quintini atqꝫ peronā tantū ad vitam suā sibi dimitti petijt·& obtinuit·Referebant autē boni viri ambianenses canonici qꝫ dū rex iuxta castrū quod bonas dicitur moram faceret· tam hommes quam equi totius exercitus·insuper et equi trahentes bigas per campos messes conculcauerūt·Insuper & maximam partē cum fasciculis pro pabulo colligētes equis ad omedendum dederunt·ita qꝫ nichil pene virens super terram remansit·Erat em̄ tempus quando messis ī spica est et flores producit·uerum succedente tempore deo operante miraculose stra

omniū opinionē ita plene & abundāter messis re stituta ē. ut post granoꝝ excussionē & aree vētila tionem centuplū estimatū inuenirent. non tantuꝝ de spicis conculcatis. sed etiā de his que cū fascicu lis secte & equis ad cōmedendū fuerāt date. In lo co autem vbi exercitus comitis flandrie collectus fuerat. ita virentia omia sunt desiccata. ꝙ etiā her ba super terrā in ipo anno non ē ibidem repta

XXXVIII De succursu terre sancte misso a philippo rege

Eodem anno patriarcha hierosolomitanus & prior hospitalis transmarini. & magi ster templi. venerunt ad regem philippū portantes claues vrbis & sepulcri domi. rogātes vt terre sancte pstare dignaretur succursū. Intra- uerāt em sarraceni xpianoꝝ terras & multos etiā ex eis interfecerāt. pluresqꝫ captiuos secum duxe- rant. multos etiā ex fratrib⁹ hospitalis & templi militibus occiderant. Interī etiā magistro templi defuncto duo supstites parisi⁹ venerūt. & ab epo mauricio cum clero & populo honorifice suscepti sunt. Rex etiā omnibus aliis negociis omissis. eos in osculo pacis recepit. ppositis terre sue di'igen ter precipiens ut vbicūqꝫ p terrā suā irēt de reddi tibus suis eisdem necessaria mistrarent. Cognita quoqꝫ causa qua venerant conuocato generali cō cilio prelatis omnibus ecclesiaꝝ. autoritate regia mandauit ut per frequentes predicationes subdi tos admonerent. quatenus pro fidei christiane de fensione contra crucis inimicos hierosolimā pete rent. Ipse quoqꝫ de concilio principū illuc trāsmi sit strenuos milites cū multitudīe peditū armato rū de propriis redditibus sufficientes mistrās sup tus. Post aliquot dies dū rex parisius in aula deā bularet venit ad palacii fenestras vnde secanā ispi cere posset. sentiensqꝫ & ferre non sustinēs fetorē intolerabilem quem rede per vrbē transeuntes lu tū resoluendo procreauerant. arduū opus excogi tauit quod omnes sui pdecessores ex nimia grauí tate & operis impensa aggredi non presumpserāt. Conuocatis em burgensibus ac preposito vicos ō nes ac vias totius vrbis pcepit duris ac fortibus lapidibus sterni. Ad hoc quidem nitens vt nomen antiquū auferret ciuitati. lutetiam em a luti fetore prius eā nominauerunt. sed gentiles quondā nomē huius propter fetorem abhorrentes a paride alex andro filio priami regis troye pisius vocauerunt

XXXIX De quibusdā incidentibus eiusdeꝫ temporis

Anno dñi. M. clxxxv. i media q̄dragesīa fa ctus ē terremotus in gothia & in sequē ti mense aprilis eclipsis lune particularis. Eo tpe guillerm⁹ abbas eccīaꝫ bēi dionisij tepiō regebat. quod rex grauiter ferens aliū illi ecclesie rectorē puidere satagebat. Quadā ergo die dum rex p villā beati dionisii transisset & in abbatiā de scendisset. hoc audito territ⁹ ē abbas. petebat em tunc ab eo rex mille marcas argenti. cōuocatis fra tribus in capitulū seipsū deposuit. Dataqꝫ rex eli gendi licentia. statim hugonem eiusdē ecclesie pri orem vnanimiter ab omnibus electū i ipso capitu lo confirmauit. tali tamen condicione regiaqꝫ pro hi bitione adiecta ut in illa nouitate promotionis sue nulli ō pentela vel curie regis clerico vel laico mu nus aliquot daret vel pmitteret. Ipse itaqꝫ hugo ad benedictionē suā celebrandā meldensem & sil uanectensem epos conuocauit. qui duo ex ātiqua romane ecclesie institutione tenētur ecclesie beati dionisij in cōsecratione altariū. seu i ordinatione monachoꝝ vicissim subuenire & pcipue meldēsis Dū hec i francia gerebantur nūcij missi sūt a bele rege vngarie. pānonie. cromacie. anaricie. dalmacie rame ad regē philippū vt daret ei sororē suā mar garethā i vxorē. quondā. s. āglie reginā. hērici iuni oris defūcti relictā sub quo beatus thomas cāthu ariēsis passus ē cuius petitioni rex benigne acquie uit. necnō & nūcijs dona regalia tribuit

XL De abbate ioachim

Eo tempe abbas ioachim ō calabrie ptib⁹ venit ad vrbanū papā morantē aput vero nam ō quo. s. iochim fertur. ꝙ cū pri⁹ ñ multū ab homine doctore didicisset donū itelligē tie diuinitus accepit adeo vt facile & discrete q̄s libet scripturaꝝ difficultates & obscuritates eno daret. Dicebat itaqꝫ misteria q̄dam apocalipsis ha ctenus latuisse. sed nūc in spiritu prophetie clare scere. sicut ex opusculo qō scripsit legētib⁹ liquet Dicit em quia sicut scripture veteris testamenti. v etatū seculi ab adā vsqꝫ ad xp̄m decursarū histoi as continēt. sic liber apocalipsis etatis sexte a xp̄o. s. inchoarte decursū exponit. Ipsamqꝫ etatē sextā i sex etatulas distinctam. easqꝫ singulas singulis hu ius libri periodis satis congrue designatas. Dicit quoqꝫ hec reuelata fuisse in fine etatule q̄nte atqꝫ m proximo succedere sextam in qua. s. tribulatōes varias. multipliceſqꝫ pressuras p̄hibet emersuras sicut in aptione sigilli. & in sexto libri periodo vbi de ruina babilonis agitur patenter ostenditur. Io vero in libello eius p̄ ceteris notabile ac suspectū habetur. ꝙ mūdi diffinit terminū. & infra duas ge nerationes que iuxta ipsum annos faciunt. lx. arbi tratur iplendū. Fertur itaqꝫ multa scripsisse libroſ qꝫ suos domino pape corrigendos obtulisse. Naꝫ & i quibusdam erasse dicitur & tamē ei multa de futuris reserata fuisse referuntur. Vnde & postea duobus regib⁹ francie. s. & anglie i itinē transma rino apud messanam vrbē & sicilie hiemātib⁹. idē abbas vocat⁹ dixit nōdū liberationis hierusalē ad esse tēpus. Sup his autē que scripsit de futuris tē poribus nos rem incertaꝫ p̄sagiū relinquere pue nit iudicō posteriorꝫ. Anno dñi. M. clxxxvi obijt pisi⁹ godefrid⁹ comes britanie terci⁹ filius henrici regis āgloꝝ & in ecclesia beate virginis ante alta re ānuēte rege philippo sepult⁹ ē honorifice. Eo dē āno philipp⁹ rex liberat virgiascēse castꝝ a lō ga obidione ducis burgundie pluresqꝫ vident & pluries formā ignis in modū dom⁹ ignee p celum discurrere. Hēac⁹ friderici filius a patre prefinitur italie & vxorē duxit constātiam filiā rogeri regis sicilie. Inter ipsū & papam simultas oritur ita vt pape veronā moranti. quoq̄ pgrediēdi facultas ō negetur & itinerātibus iniurie plures inferantur. Philippi regis sororin hūgariam ducitur regi hū garie despōsanda. Vrban⁹ huius nominis terci⁹ pa pa fit & petr⁹ abbas clarcuallis obit. Anno sequē ti salahadinus totum sibi subicit orientē a quo etiaꝫ capta ē hierusalē. Eodē anno. viij. kl'. aprilis fuit eclipsis lūe pene vniuersalis.

XLI De mēdacio astrologoꝝ & vanitate histrionū.

Eodē anno astrologi orientales & occidē- tales. s. iudei & sarraceni & etiam christi ani miserūt literas p diuersas mundi p- tes. p̄dicētes & absqꝫ dubio asserētes in septēbri

futurā validoꝝ ventoꝝ tempestatē ac terremotū et mortalitatem hominū. Seditiōes etiā & discordias. regnoꝝ mutationes & alia multa cōmīatest in hūc modū. Sed aliter fore ꝙ diuinando predixerant. manifeste ꝓbauit euēt⁹ subsequens rez. Cum aūt in curiis regū vel prīcipū frequens histrionuꝝ turba cōuenire solebat vt ab eis auꝝ et argentū & equos seu vestes quas sepe prīcipes mutare solent verba ioculatoria variis adulatōib⁹ plena proferē do ab eis extorqueāt videns rex philippus hec esse vana et anime saluti cōtraria. mente promptissima deo promisit ꝙ omnes vestes suas quādiu viueret intuitu dei paupibus erogaret. malēs nudū christū in pauperib⁹ vestire ꝙ adulatoribus vestes dādo peccatū incurrere. quoniā histrionib⁹ dare ē demonib⁹ imolare. Hoc si quotidie prīcipes attenderēt nequaq̄ tot leccatores p mundū discurzerēt. Vidimus aūt principes quosdā vestes diu excogitatas et variis floꝝ picturatōib⁹ artificiosissīe elaboratas. vix evolutis vij diēb⁹ ꝓchdoloz histrionib⁹. s. diaboli ministris ad prīmā vocez dedisse ꝙ quibus forsan. xx. aut. xxx. vel. xl marcas argenti impēderant de quo nimirū precio totidē pauperes p totū annū victui necessaria pcipere potuissent.

XLII De dissensione inter regem francie et anglie et de castri radulphi obsidione

EOdem anno orta ē dissensio inter regem philippū & regē āglie henricū. Philipp⁹ em̄ a ricardo eiꝰ filio comite pictauēsi pro eodem comitatu hominū petebat qō ille a patre instructus ō die ī diem dissimulabat facere. Petebat etiā ab ipo rege arglie gisorciū & alia castra adiacentia. q̄ pater suus ludouicus filie sue margarethe pro dote tradiderat quādo eā hērico regi filio maioris henrici matrimonio copulauerat. Ea tamen o dictiōe vt si prolē ex ea non susciperet. post ipsius henrici mortem ad regem francie dos rediret. Sup his questionib⁹ frequenter a rege philippo rex āglie citat⁹ fuerat sed fictas semp proponendo dilationes. eius curie iuditio stare modis protelabat Itaq; philipp⁹ infinito exercitu collecto ī pago bituricensi aquitanie fines ingressus castꝝ isoldunuz et crariacū. et alias ꝙplures munitiones cepit. & terrā vsq; ad castꝝ radulphi depopulauit. Tūc rex henric⁹ & comes ricardus exercitū cōtra francos adduxerūt. coſq; ab obsidione castelli radulphi amouere conati sunt. sed cū rex philippus acies bellatoꝝ contra eos ordinari fecisset timentes illi solitā francoꝝ audaciā viros religiosos cū legatis romane ecclesie qui etiā pro pace reformanda tūc venerant. ad regē philippū miserūt. qui ex ꝑte illoꝝ prestita cautione firmarēt ꝙ ipi de tota querela secundū iudiciū curie regis francie plene satisfacerēt & sic datis inducijs ad propria redierūt. Vez dū ibidem rex ī obsidione morā facerz. comes ricard⁹ multitudinē cotarelloꝝ illuc pro succursu transmiserat. Quib⁹ ante beate marie virginis ecclesiaz in platea cū tesseris ludentib⁹. vnus ex eis verba blasfemie prorupit in beatā virginē et in deū quia dēanies quos male acquisierat male etiā ꝓdebat. Deī de tunbundus eleuatis oculis imaginē beate virgīs in pozticu tozuo vultu respiciens iterūq; blasfemias in eā congeminans. lapidē cozā omnib⁹ ī ipsam imaginē proiecit. et brachiuz imaginis pueri ihesu quā illa tenebat in manib⁹ fractū ī terzam deiecit. de qua fractura sāguis abundanter ī terzā fluxit ut multi qui ī obsidione fuerāt retulerunt. multiq; de illo colligentes a variis morbis curati sūt. Brachium aūt sāguinolentū iohannes qui dict⁹ ē sine terra. filius regis anglie iunioz pro reliquijs secū cū honoze portauit. et infelix ille cotarellus a demone quo prius agebaē eodē die arrept⁹ miserime vitaz finiuit. Monachi vero ipsaz imaginē intra ipām ecclesiam cū laudibus intulerūt vbi ad honorē christi et matris eius multa miracula postea facta sunt

XLIII De ammissione sancte crucis

INterim aūt dū hec agerētur venerūt ad philippū regē nunciꝫ transmarini cū gemitu referētes ꝙ salahadin⁹ rex sirie et egipti terras christianoꝝ invaserat. multosq; de fratribus hospitalis et tēpli militibus cū episcopis et baronib⁹ illius terre. et multa christianoꝝ milia trucidauerat et crucem quoq; sanctam et regem hierusalem necnon et ipsam vrbem sanctam ad extremū ceperat. ac preter tirū et tripolim et anthicchiam. et quedam castra fortissima que nūq̄ habere potuit. totamq; terraz promissionis subiugauerat. Cū em̄ ad colloquiū guidonis tripolitani comitis conuenissent magistri tēpli et hospitalis non procul a nazareth. turci dolo comitis supueniūt et nostri quidā primo vincūt postea vincūtur. multiq; occidunē et multi capiuntur. Iohannes deniq; miles turcis mane nostris nōdum armatis irruentibus. osulit vt ī illū cuneū vbi salahadini vexillū altius eminet irrumpatur. Placet o filiū vniuersis excepto prefato comite. de cuius cōsilio mōtana occupabantur. Nostri em̄ estu ac splē dore solis grauantur at celoꝝ imbribus oppīmūtur et obruuntur. Comes tripolis arma proicit. et cū suis ad castꝝ saphetū fugit. nostriq; miserabiliter atteruntur. Aconensis presul letaliter vulneratus crucē domini tradit alteri. et ille regi. Rex autem capitur et sancta crux asportatur. Sed et quot quot templarii et hospitalarii cū captiuis inueniūtur protinus decollantur. Porro guido rex. et magister templi ī monimentum victorie reseruantur sic exigentibus meritis suis ī manus gentiuz nostri sunt traditi ac gentibus subiugati. Nimis em̄ ī luxus varios et clerus et populus effluxerat. totaq; ē ra illa facinoribus et flagicīis sordescebat. sed et q̄ religionis habitum preferebant regularis moderantie turpiter fines excesserant. rarus ī monasterio. rarus in seculo. quē nō vel auaricie vel luxurie morbus inficeret. rainaldus aūt prīceps. quia alia vice a turcis captus. ac p annos. xvj. tentus et redēptus multa pecunia. nunc tenebat ebrō et regionē que est transmare mortuū vbi est mōs regalis. et vrbs petracensis que dicitur erath turcoꝝ inimicus añ salahadinū adducitur. et ab ipso mucrone proprio decollatur. Salahadinus ego habito celebri trophe o de nostris ad pontem tiberiadis redit. ibiq; maūbias diuidi & in damascū meliora deferri precipit. Debinc acbon que et ptholomeus obsidet. ac post biduū in dedicōnem recipit. Manentibus ac recedētibus oductus datur. quia salahadinus nullū grauari ꝑmittebat volentem degere sub tributo. nec vnq̄ iuramentum violabat. et vix alicui quod rogabatur negabat. Deniq; turci alias vrbes castraq; recipiunt. p vim autem nullum. Comite tripolis tripolim redeunte mandat ei saladinus. ut pacta que sibi iurauerat. ciues suos iurare faciat. Comes ciuibus iubet vt iurent. At illi nolunt. nisi iuramēti formā prius audiāt. Instante autez comite petūt inducias vsq; mane. mane autem facto. diuinitus extinctus inuenitur. apparuitq; stigma circūcisionis

quod recenter suscepat·quia turci & saraceni ex paterna traditõe filios circũcidunt· Quorundã e tiã clientũ suoz cõfessione ꝺtectũ ẽ ꝙ vrbem turcis tradere decreuerat·habens penes se sigillũ salahadini quod mox faceret ꝓpalari·Ab ipso autẽ anno domini·M·clxxxvii· quo crux dommi capta est infantes qui postea nati sũt non nisi·xx·vel·xxii dentes habẽt cũ antea·xxx·vel·xxxiij·habere solẽt

XLIIII De ortu ludouici filij philppi & captione hierusalem

ANno eodẽ·iiii·die septẽbris capitur ascalon a turcis Ipsaq; die fit eclipsis solis ꝑticularis in·xviij·gradu virginis & duravit duabus horis·apparueruntq; stelle per diẽ vt in nocte In crastino natus est ludouic9 philippi regis francoz ex regina elizabeth filius· De cuius ortu pisius tantũ gaudiũ fuit· vt per·vij·dies siguliſ noctibus cũ faculis accensis ac cereis·toti9 vrbis populus i dei laudibus exultaret· Latrunculi aũt sirie quos turco magnos vocant laodiciã vrbẽ impetunt & deuastant· Raimundus princeps anthiochenus cũ eis congressus multos suoz perdit & ipsi anthiochiã infestant·ac regionẽ que nerei mõs vel nigromontana dicitur ameniſſimã ꝓdatur Illoſq; ad ꝓpria redeũtes nostri de diuersis locis glomerati·cẽgressi cũ eis debellãt multos ꝓimunt pauci fuga euadũt·preda excutitur ·captiui viriliter liberantur·salahadin9 autem ascalone recepta munitaq; hierusalem properat vt illã obsideat·Arbitratur em̃ defacili cessuros fore·qui videbãt & alios iam cessisse sibiq; pauciſſimos adesse qui defẽderent & inumeros qui defẽdere non valerẽt Hierusalem em̃ a parte occidentali p·x·dies contínuos passa insultus ciuesq; viriliter se defendũt·Ob sidz autem eam a parte aquilonari ·& muros destruit machinis qui non cessant·sed se reddunt salahadio ita ꝙ ab eo qui decẽ annos excesserat·x·aureos & ·v·a mulieribus accipiat· Et ab illis qui infra decẽ niũ continentur duos Idibus octobris die·s·obsidionis·xiiij·feria·vj·hierusalem capitur·& mox salahadin9 facit cõmmui cãpanas & metallũ eis resti tui quoz erant campãe ·In ipsis autem basilicis iumenta stabulauerunt·& sordes quaslibz ibi perpetrauerũt·Ecclesiã vero sãcti sepulcri auro multo redimũt surziani· Templo autez domini mirã venerationem exhibent turci·quod iuxta ritus suos cõ sueuerãt ãti ꝓtus venerari· salahadinus ãteq; ĩtret lauari facit pietes aq; rosacia·& multa ·M ·pauperũ absoluit a ꝑcio ꝑtaxato·Infirmis de fisco ꝓprio ꝓaliq̃ntum tempus iubet necessaria mimistrari · Heraclius itaq; patriarcha·clerusq; vniuersus & de monasterijs diuersoz ordinũ ꝓfessores· turba q; cuiuslibet etatis & sexus innumera de hierusalẽ recesserunt·His qui supra muros in cellis recluſi abstinẽtie & ordini vacabãt iussũ ẽ vt abirẽt Vniuersis pene latinis vrbem relinquentibns· surziani & sectaz homines diuersaz vtpote georgiani·iacobite·greci·armenij·remãserunt ibidem sub turco rũ dommio constituti. Audita deditõe multa quoq; loca que vix ab homine capi possent si defenſores haberent i dedicõnem recepta sunt·Captaq; ẽ hierusalem post ãnos·lxxxviij·ex quo a turcis exuta fuit & tãtundem fere tpis possessa a nostris ꝙ tum prius & aturcis·pontificãte tunc papa vrbão & nunc etiã vrbão·Qui cum rem tã flebilem audisset nimis indoluit·& ex animi dolore langueſcens post breue decessit·atq; in vrbe ferraria qua nuper aduenerat de verona·tumulat9 extitit·Cui succesſit gregorius·viii vir sciẽtia literaz facundiaq; clarus·sed & puritate vite & integritate animi ꝑclarioz suiq; vehemens castigator In primis igitur ad subuentõnem hierusalem totis inhiat animis & ad concitãdos principes populosq; ꝑ occidentis ꝓuincias tã legatos ꝙ literas destinat Et qui cladem orientalem exponant & pñiarum absolutionem ꝓfecturis hierusalem ꝓmittãt·sed prochdoloz in suo mox exortu flos decorus exaruit quia post duos mẽses aput pisã moriens ibidem sepultus fuit Cui clemens tercius succeſſit crescebat em̃ vbiq; rumor lamentabilis de trãsmarĩs ptibz & igemiscebat mũdus ·Pleriq; de correctione vite attentius cogitãt pluresq; signo crucis accepto ire hierusalem proponebãt XLV De crucis signatione duorum regum & aliorum multorum

DIe autem ·xiij ·ianuarij ·s· ĩ festo sancti hilarij factum est colloquiũ inter reges philippum·s·& henricũ iter triam & gisorcium ꝓ sedãdo inter se discidio vbi archiepc9 tirẽ si adhortãte contra omĩum opinionem signum cruc̃is acceperunt ĩstinctu sãcti spũs ꝓ liberatione vrbis sancte hierusalem & sãcti sepulcri dominici multi etiã alii cum eis archiepiscopi quoq; s·rothomagensis cantuariensis ·Epi vero beluacensis carnotensis·comites quoq; pictauenſ ·flãdrensis carnotensis blesensis barrenſ sueſſionẽsis niũnensis · dux etiã burgundie & rotroudus comes cãpanie· comites quoq; drocoz clarimontis & bellimontis & plures alii magni viri zelo dei accensi ·In cuius facti monimentum duo reges in eodem loco crucem ligneam erexerunt ibiq; fundãtes eccleſiã fed9 inter se ꝑpetuo inierunt·Ipsum vero locum agrũ sãctum vocauerunt ·eo ꝙ ibidem sacris crucibus i signiti sunt·Anno itaq; dñi·M·clxxxvii mẽse marcio pisius generale concilium celebratũ est ab ipso rege philippo i quo sãcta cruce signata ẽ innumerabilis militũ ac peditũ multitudo Ob hanc em̃ instãtẽ ncitatẽ cũ assẽsu epoz & baronũ tre sue osti tuit rex ut plati et clerici ouentualiũ ecclesiarũ et milites etiã cruce signati de debitis suis reddẽdis tã iudeis ꝙ xpianis a creditoribus bi~nio respectũ haberent·et omnes crucem non habentes quicũq; essent ad minus illo anno de omnib9 mobilib9 ac redditibus suis decimas darẽt·exceptis illis q̃ erãt cistercienſis ordinis et charthusiensis et fontis ebrardi·et etiã leprosis quantum ad suũ proprium pertinerz Et iste decime salahadine dicte sunt ·Eodẽ anno secũda die febzuarii fuit eclipsis lune vniuersalis hora noctis ·iiii·et durauit p tres horas Itez iiii·id9 febzuarii paulo añ auroram serenſſima nocte visa ẽ lũa vsq; ad terzas in momento descendere et facta morula quasi resũptis viribz itezũ vsq; ad locũ vnd descẽderat paulatim ascẽdere Hoc ãno fridericus quoq; imperator crucẽ accepit saladinus frequenter tirũ infestat sed cũ damno suoz sepe confusus recedit In vigilia sancte marie magdalene antisiodorũ conflagratur et in crastino dicte festiuitatis vrbs trecensis oburitur Hoc etiã anno·beluacũ priuinum carnotũ mirabiliter icẽdũ

XLVI De ruptione federis inter reges per comitẽ ricardum

EOdem anno ricard9 comes pictauẽsis rupto federe quod ipse et pater suus cum rege philippo inierant terram comitis tolosani quam a rege francoz tenebat intrauit·et

mosacū aliaqz castella ad eū pertinentia cepit Qđ cū idem comes raimundꝰ regi philippo p nuncios intimasset·ille collecta multitudine armatorꝝ subito terras eorꝝ intrauit & castꝝ radulphi buſēsacū qz & argentoniū cepit·quarē etiā qđ leurosiū uocatur obsedit·vbi dū ī obsidione breuem morulā faceret·accidit vt torrens ante castꝝ in quo pluuiꝰ inundātibꝰ solebat aqua inueniri sufficienter·estatis feruore nimio siccatꝰ esset Cūqz rex & totus exercitꝰ eiꝰ aquarꝝ penuria multū affligeretur·subito de terre viscerib9 aqua miraculose intantū excreuit & sine pluuia·vt vsqz ad cingulos equorꝝ attingeret·et totꝰ refocillaretur exercitꝰ·eorꝝqz animalia·Tādiu aūt duranit quādiu rex ibidē ī obsidione fuit·Post paucos dies castꝝ cepit et ludouico ꝯsāguineo suo filio comitis theobaldi dono dedit·Ipo vero recedente· aque quoqz ad priorē locū reuerse sūt·nec postea oparuerūt Egressus inde rex venit et obsedit montē tricardū et cū labore cepit et turrim euertit·Deinde paluellū et montesoriuz et castelletū cepit·et rupē willebaldi ·& quicquid iuris āglie rex in tota habebat auernia sibi subiugauit·Quo viso rex āglie p marchiā normānie versus gisorciū exercitū suū reduxit· p quam·s· marchiaz trāsiens castꝝ dreuorꝝ incendit multasqz villas cāpestres destruxit·Rex aūt philippꝰ insecutꝰ est eū et in ipo trāsitu cepit vindocinū·Persecutꝰ est autem regem vsqz ad castꝝ quod dicitur thrō ō quo ipsū cū filio suo ricardo turpiter eiecit·totūqz vicū obussit·Supueniente aūt hieme datis inducijs vterqz a bello quieuit

XLVII De dissensione eiusdez comitis a patre et āliter capta ē vrbs turonis

INterim comes ricardꝰ a patre suo petijt vxorez q̄ debebatur sibi·sororē·s· regis philippi que tradita ei fuerat a patre suo ludouico ad custodiēdū·et cū ea petiit etiā regnū·Sic em fuerat ī pactis ·q̄ qui cūqz de filijs regis āglie eā haberet in uiuagiū post mortē ipsius regis haberet et regnuz· Hoc ergo ricardꝰ de iure sibi cōpetere dicebat·quia post henricū fratrē suū primogenitus erat·Quod cū rex solicitꝰ nimis hoc facere nollet·iratus comes a patre recedens ad regē frācorꝝ se trāstulit·& ei hominiū faciens fedus sub iuramēto firmauit ·Anno domi M·clxxxix·philippꝰ rex exercitū aput vegentū duxit·et firmitatē bernardi cū alijs quattuor firmissimis castellis cepit vrbēqz cenomānis ō q̄ hēricū regē āglie cū·dcc·militib9 armatis ēpiter fugauit·et psecutꝰ est eū vsqz chinoniū·cenomāniſqz reuersꝰ turrim fortissimā ac bene munitā muro·p mīarios quos semper secū ducebat suffosso laboriose cepit Deinde versus vrbē turonis exercitū duxit·vbi sup ligerim fixis tentorijs ipse solus aquas flumīis cū lācea temptās·quod auditū a seculo nō fuit vadū inuenit·Positisqz signis a dextris et a sinistris vt inter illa totus post eū exercit9 trāsuadaret primus ante omnes trāsiuit·Videns autē exercitus aquarꝝ dimīutionē·subito miraculose factā statim collectis tentorijs omnes p vadū secuti sūt regem Omnib9 aūt trāsmissis·aque reuerse sūt ad statuz priorē·Quod videntes turonenses timuerūt regez rex autem dū immunita ciuitatis circūquaqz cōsideraret·ribaldi eius qui primos īpetus ī expugnandis munitōibus facere osueuerant·ipo cernēte per muros cū scalis ascendentes vrbē ex impuiso ceperunt Tunc rex cū exercitu totam vrbem recepit·i biqz custodes posuit

XLVIII De obitu regis henrici et mīcio ricardi et quibusdam alijs

EVolutis aūt·xii diebꝰ obijt apud chinonium rex henricus dolore nimio vt aiūt absorptus eo q̄ se videret a rege francie sic oppressū·et a suo quoqz filio qui ad eundem regē confugerat derelictū qui in oīnibus satis prospere egit vsqz ad tempora philippi regis·quē dominus quasi frenū in ore eius posuit pro vindicando sanguine beati thome martiris· Sepultus est aūt aput fōtem ebrardi in abbatia monialiū·multis a se redditibus et muneribus ampliatū·etqz successit filius eius ricardus comes pictauensiū ·Ad cuius primū ingressū aput gisorciū eodem anno totū castꝝ flagrauit incendio Sequenti aūt die ī ingressu ipsius castelli pons ligneus sub pedibus eius fractus est omnibus socijs eius libere transeuntibus·ita q̄ ipse cū equo suo cecidit ī fossatū ·Post paucos dies pax que inter reges philippum et henricum·s·fuerat iterlocuta inter ricardum & philippum est cōsummata Cui etiam tunc philippꝰ vrbem turonis et cenomannis reddidit pro pacis bono Et etiaz castellum radulphi cum toto feudo suo Qua de causa ricardꝰ philippo feudum crariaci totum ppetuo quitauit·& omnia feuda que habebat ī auernia Eodem anno obijt vxor philippi elizabeth regina·& ī ecclesia beate virginis parisius est sepulta·Rauēnatensis et pisanus archiepiscopi cum multo populo et fridericus imperator cum filio suo duce sueuie transmarinum iter arripiunt Anno ergo p̄notato fuit ingens pegrinorum motio ac de diuersis partib9 p mare p terras ptes adeunt transmarinas Prefati vero archipsules cum magno agmine de italia transfretantes appulsi tiri tirēsib9 fiunt non modi cum adiumentum Imperator etiam imperij sui fines egreditur cum multitudine infinita rez oīum affluenter instructa ·De frisia et de dacia naues·l·federate pariter eandem peregrinationem arripiunt De flandria quoqz·xxxvii·rates cum apparatu gnti secute sunt Sed et de francia et ō campania pergunt hierusalem illustres viri tituliſqz militie gloriosi·Cunqz multa milia nostrorꝝ aput tirū existerent achon petunt & obsident Et ecce salahadin9 cum multis milibus accurit vt obsessis succurrat et obsessores īpetat Cunqz nostri hostiū assultus assiduos ferre nō possēt valla et aggeres ī giro castrorum extruunt et sic tutiores existunt post hoc pugnam acerimam cum hostib9 conserunt·multi qz nostrorum occumbūt Multis itaqz diebꝰ ī tholomaidis obsidione morantes multas patiunt calamitates vel per icursꝰ hostiū vel per aeris inclemētiam vel per victualiū indigentiam·siquidem et a facie et atergo hostilis immiebat obsidio et aeris ī temperies tanta fuit et iundatio pluuiarum vt p nimia humectatōe corrupta cibaria deperirent et innumeri etiam morbo dissenterico laborantes obirent·Miranda pinde ac perpetuo memoranda virorum illorum cōstancia que tot malis obsita non defecit sed permansit īfracta Rege sicilie mortuo sine herede siculi faciunt regem tancredum·et henricus imperatoris filius se dicit heredem esse ratō ne vxoris sue videlicet sororis dicte regis·et etiaz ex pacto promissionis sicqz mors illiꝰ regis īestimabile detrimentum intulit omnib9

XLIX De ordinatione regni philippi et testamento eius·

ANno dñi·M·cxc·rex philipp⁹ iter trãſmarinũ arripe cupiens·piſius cõuocatis amicis et familiaribus teſtamẽtũ ꝺidit·& adele matri ſue et guillermo remenſi archiepiſcopo auunculo ſuo ꝓ tutela & cuſtodia totũ regnũ frã corũ cũ filio ſuo ludouico cõmendauit·Ipius autẽ regni ordinationẽ fecit ſtatuens vt balliui ſui p ſingulas terras poſiti ī balliuis ſuis ſingulis menſib⁹ aſſiſtentiã vna die tenerẽt ī quo omnes qui clamorem facerent ius ſuũ p eos ſine dilatõe reciperent Guillerm⁹ etiã archiepus & adela regina nichilominus vnũ diẽ piſius ſingulis quatuor mẽſib⁹ ſtatuerũt·in quo clamores hominũ regni audirẽt ·ibiq; eos ad honorẽ dei & vtilitatẽ regni terminarẽt ꝓhibuit etiã vniuerſis ꝑlatis & homin⁹ ſuis·ne q̃ꝺiu eſſet ī ſeruicio dei talliã vel exactõnez darẽt Et ſi eũ mori contingeret ne ſimiliter hoc facerent donec ludouic⁹ fili⁹ ei⁹ ad etatẽ veniret·ī qua per dei gratiã regnũ regere poſſet·Q; ſi aliquis eidem filio guerrã mouere vellet·& ſui etiã reddit⁹ nõ ei ſufficerent·homines ipſi⁹ & de corpor⁹ ſuis & de peculiis auxiliũ ei facerẽt Prepoſitis inſuper et balliuis ſuis ꝓhibuit ne aliquẽ hominẽ vel eius peculiũ caperẽt q̃ꝺiu bonos fideiuſſores dare vellet & de iuſticia ī curia regis proſequenda niſi p homicidio vel murcto vel raptu vel proditõe·preterea precepit vt omnes redditus eius & obuentões et iuicia piſius afferentur p tria tpa·ſ· ad feſtũ ſancti remigij ad purificatõem·ad aſcẽſionẽ Et ſi eũ ī uia mori cõtingeret regina & archiepus & epiſcopus piſienſis cũ aliis tribus viris theſauz ſuũ in duas ptes diuiderẽt·De quaz vna p arbitrio ſuo a ꝺ reparandas eccleſias p guerras ipius ꝺſtructas diſtribuerent & illis qui per tallias nimis depauperati eſſent·Reſiduũ aũt eiuſdem ptis pro anima ſua & ãtecеſſorz ſuorz darent quibus vellent & quos magis egere crederẽt·Aliã vero mediã partẽ ad opus filij ſui ludouici cuſtodirent·ſed & ciuibus pariſienſibus precepit vt vrbs pariſius quã multũ diligebat optimo muro cũ carnellis et portis diligenter clauderẽt quod & factũ eſt in breui ſpacio· ſed & hoc idẽ ī aliis vrbib⁹ & caſtellis per totũ regnum mandauit fieri L De tranſfretatõe duorz regum vſq; achon

SIc igit̃ ordinato regno peraq; & baculo peregrinatõis acceptis in eccleſia·ſ·beati dioniſij ab archiepiſcopo guillermo vicelíacũ pertexit·Ibiq; baronibus dimiſſis vſq; ad ianuã venit vbi naues & victui neceſſaria parari fecit·rex autẽ ricardus apud maſſiliã cũ ſuis mare intrauit proceſſerũtq; duo reges cũ agmine infinito & apparatu incredibili ac proceres fere vniuerſi· Inter quos fuerũt odo dux burgũꝺie philippus comes flandrie henricus cãpanie theobaldus bleſenſ ſtephanus ſacri ceſaris ſed & archiepi epiq; quaz plurimi & qui alicuius ī militia habebanẽ nominis diuerſo quidẽ tempore ſed eodem anno iter arripiunt peregrinationis tantãq; aliquãꝺo motõnẽ populorũ fuiſſe nulla memimit etas nullaq; refert hiſtoria Diuerſos itaq; port⁹ adeũt·naues aſcẽꝺũt Cum aũt veniſſet rex philippus apud meſſanaz vrbem honorifice receptus eſt in palacio regis tãcreti qui & de victualibus ſuis abundãter ei ꝺoãuit Illic itaq; natale domi celebrauit·& militibus ſue q̃ res ſuas orta in mari tempeſtate perꝺiderãt· multa & magna dona tribuit·rex aũt ãglie cũ euz rex philipp⁹ quaſi hominẽ ſuũ ꝓpelleret vt ſicut iurauerat cũ eo mare trãſiret ī paſſagio marcij nolu it ſed vſq; ad auguſtum deferri Sororẽ quoq; philippi quã de iuramento tenebatur vxorem ducere recuſauit·Rex ergo philippus proſperis vẽtis applicuit achõ ī vigilia paſce·vbi cũ multis lacrimis & gaudio quaſi ãgelus domini receptus eſt ab his qui·ſ·longo tempore ſederãt ī ei⁹ obſidione Fixis q; tentoriis & fabricata domo tã prope muros vr bis vt vſq; ad eam & vltra frequenter hoſtes quarellos & ſagittas emitterẽt Abſente ſiquidẽ rege ãglie noluit aſſilire·Conꝺixerãt enim q̃ non niſi pariter aſſilirent·ſed erectis petrariis ſuis & mãgoẽllis & aliis ingeniis ante aduentũ eius tantum de muris ei⁹ fregerat·q̃ ad eã capiẽꝺã nõ ñ aſſult⁹ ꝺ erat·rex aũt ãglie per mare cũ ſuis veniẽs cũ transiret per inſulam cipri inuenit quendã pſeudo imperatorem eidem inſule dominantẽ·ipſamq; cũ imperatore ſuo & eius filia cepit·omneſq; theſauros ipſius aſportauit·Inſula vero ꝺ ſuis hominibus mũita proficiſcens obuiã habuit nauem vnam ſalahadini que veniebat ī ſuccurſũ achon ciuitati miro mõ munita In qua erãt infite phiale plene igne greco & baliſte·ccl· et arcuũ et ãmorz copia maxia Erãt q; ibi bellatores fortiſſimi qui omnes a rege ãglie et ſuis ſunt interfecti et nauis ofracta perijt·Aliam quoq; nauem eiuſdem apud tiz ceperũt franci in qua erat armorz copia que ſimiliter veniebat ad ſuccurſum achon·rex aũt ãglie cum veniſſet achõ et omnium eſſet voluntas vt aſſultus fieret·ſuos ire non permiſit·ſed et piſãos cum quibus iuratus erat·aſſilire prohibuit·et ob hoc rex philippus ſuos a iuramento quod de exercitu regendo fecerat· abſoluit

LI De morte friderici in itinere tranſmarino et ſucceſſione henrici

EOdem anno fridericus imperator cum filio ſuo et vniuerſo exercitu veniens ī partes tranſmarinas obijt inter niceam bithinie vrbem et antiochiã ·non minimã chriſtianis relinquens meſticiam· Hic nẽpe miles ſtrenuiſſimus ſoldanum iconii q̃ ei promiſſũ non ſoluit proſecutus eſt·caſtra eius diripuit·et turcos miſerabiles ī anguſtiis iuentos debellauit·Deniq; fluuium tranſiens equo cecidit·et vix extractus paulopoſt obiit Moriẽs aũt totum exercitum ſuum filio ſuo ducі bohemie reliquit·Qui cuz paucis de terra turcorum euadens·cum illis accium venit vbi et ipe breuiter naturali lege vitaz finiuit· Friderico autem ſucceſſit filius eius hẽricus ſtrenuus ī agẽdis·acer ī hoſtes et cum omnibus accedentibus ad eum largus et mirificus·ſumpſit autem imperium ãno ab incarnatione domini·M·cxc·ab inicio vero mundi quintimilleſimo ·cliii·et imperauit ãnis·vii· Anno ſequẽti obiit clemens papa·iii·cui ſucceſſit celeſtinus natione romanus· Hic die paſce conſecratus in papam·in craſtino prefatum henricum ꝺſecrat ī peratorem·Eodem ãno menſe iunio ac iulio tãta ī temperies aeris ex nimietate pluuiarz facta ẽ vt ſegetes in campis priuſq̃ colligi poſſent in ſpicis ac folliculis ſuis germinarẽt·poſtro·xxiii·die iunii regibus exiſtentibus in obſidione accii fuit eclip⁹ ſolis in·vii·gradu cancri·et durauit per·iiii·horas·In ſequenti autem menſe·x·kl'·auguſti ludouicus filius philippi regis grauiſſime pariſius vſq; ad vite deſperationem egrotauit·Quem totus conuentus ſancti dioniſij clauum et corõnã domini ſecum ferens cum proceſſione cleri et populi nudis pedib⁹

ſticedens · & preces domino cū lacrimis fundēs vi=
ſitauit · Cui mauricius epūs cū multitudie cleri et po
puli pari forma vſq; ad ſanctū lazarū occurāt et il
lis ſe cōiungens ad palaciū regis venit · ibiq; facto
ſermone ad populū et oratione fuſa · puer ſacris re
ſiquijs ī modū crucis attactus a periculo liberat⁹
eſt · ſed & ipa die ſerenitas et temperies aeris mul
to tempore amiſſa reſtituta eſt · Eodē anno leodiē
ſis epūs a facie īpatoris fugiens dū apud guiller
mū remenſē archiepm moraretur · ab eiuſdem hēri=
ci legatis ī dolo ē interfect⁹ · quia cōtra eius volū
tatem canonice fuerat elect⁹ et cōſecratus · Eodez
āno comes theobaldus frācie ſeneſcallus et comes
clarimontis · & cōes pticenſis · et dux burgūdie phi
lipp⁹ quoq; comes flandrie in obſidione accij mor
tui ſūt · Et quia cōes flādrie alium nō habebat hē=
dem terra eius ad baldimū nepotē ſuū filiū comitis
haenenſis devoluta eſt · qui poſtmodū īpatorē cō
ſtantinopolitanus factus ē

LII ¶ De ōditōe achō et ō ditu regis philippi

Oro rex ricard⁹ in aſſultibus achon ope
rabat remiſſius · Rex aūt philippus ad de
ſtructionem muroz bene laborabat · vrbē
q; intantū impugnauit · q; cuſtodes ſalahadini qui
erant ibi · ſ · ſunathoſiū & carathoſiū ſatrapas eius
cum ingenti armoz copia ſub certa pactione ad ō
ditionem ciuitatis coegit · Promiſerūt eī iuramē
to ſue legis aſtricti tātū corpib⁹ ſuis ſaluis dimiſ
ſis q; verā domini crucē quā ſalahadin⁹ habebat et
omnes captiuos chriſtianos quos in tota terra ſua
iuenirent poſſent regibus francie & āglie reſtituerēt
Achō igiē in id⁹ iulij recepta ē a noſtris · p⁹ dēſuz
fere biēniū ex quo obſideri ceperat Quo audito ſu
per hoſtes irruit timor ac tremor et aſcalonē ac ce=
tera caſtella que de manu noſtroz rapuerant diru
unt vacuaq; dimittunt · Igitur tota vrbe reddita
chriſtiani cū dei laudibus intrauerūt · et victualia
que ibi mūita ſunt inter ſe diuiſerūt · Reges quoq;
captiuos omnes eq̄ lance inter ſe diuidentes in ſor
tem acceperūt · Rex aūt francoz partem ſuaz duci
burgundie cū multa ſūma auri et argenti et victu
aliū copia delegauit eiq; omnes exercitus ſuos cō
miſit · Morbus eteī tūc grauiſſimus eū vexabat in
ſuper et regē āglie valde ſuſpectū habebat · qa glo
rie illius inuidens ab omni auxilio oportūo ſe ſub
trahebat · nūcios quoq; frequenter clam ad ſalaha=
dinū mittebat et ab eo mutua dona accipiebat · Ti=
mens itaq; dolū eius · ſed magis vt aiūt quidaz ire
flandriaz cupiditate ductus cōtra cupiditatē om
nū fere p̄cez francoz a terra ſancta receſſit · & in
apuliā trāſuectus illic aliquātulū cōualuit · Inde vi
ſitans apoſtoloz limina benedictionē a celeſtino
papa accepit · et ſic ī franciā rediit · Sed priuſq̄ a ē
ra ſancta recederet · ricardo regi iuramento firma
uit · q; infra · l · dies poſtq̄ in franciā reuerſus eſſet
illius terre non noceret · rex aūt ricard⁹ tranſmare
remanens captiuos ſuos qui ſaluis corpibus ſe ſub
predicta pactione reddiderūt ad id qđ p̄miſerāt
compellauit vt · ſ · crucē dominicā et captiuos chri
ſtianos ſine dilatione reſtituerēt · Quod quia non
potuerūt ad effectū p̄ducere · rex irat⁹ · v · milia ex
eis et āplius decollari fecit retentis maioribus et di
tioribus a quib⁹ p̄ redemptione inumerā pecunie
ſūmā accipiens liberos eos abire permiſit · Inſulam
aūt cipri quā ī tranſitu ſuo cepat p̄ · xxv · millib⁹
marcaz argenti templarijs venalē tradidit et poſt
modū eis ablatam Guidoni quondā hieroſolomita
no regi iterū vendidit ciuitatē aſcalonē multo au
ri precio paganis petentibus funditus euertit ·

LIII ¶ De iudeis apud braiā cōbuſtis et de ſā
cto guillermo preſbitero et falſo etiā rumore aſſa
cidarū ad regem philippum

Philippus aūt rex ī franciā reuerſus · dum
eſſet apud ſāctū germanū in laya audita
cuiuſdaz xp̄iani morte ignominioſa ab ip
ſis iudeis p̄petrata xp̄iani religioni cōpaciēs fa mi
liaribus ſuis ignorātib⁹ quo iret ſubito iter arripu
it apud braiam velociſſime veniens · poſitis ī portis
ipſius caſtri cuſtodib⁹ · comprehēſiſq; iudeis · lxxx
et amplius cōburi fecit · Comitiſſa eteī ipſi⁹ caſtri
muneribus eorū corrupta tradiderat eis quendam
chriſtianū cui falſo imponebat furtū et homicidiū
Hunc igitur antiquo odio cōmoti manib⁹ a tergo
ligatis ſpinis coronatū per totā villā fuſtigantes
duxerūt · et poſtea patibulo ſuſpenderūt · Eodē an
no pridie idus marcij apud nogentū ī p̄tico militū
acies ex aere deſcendentiū in terra viſe ſūt · Ibiq; fa
cta inter ſe mirabili pugna ſubito euanuerūt · Por
ro · xx · die nouembris fuit eclipſis lune duab⁹ horis
In anno ſequenti · vi · idus mai apud pontizarā guil
lermus ſacerdos nomine anglicus · vir caritatiuus
ſanctitate vite pollens ac morib⁹ et officij ſui pro
ſecutor vigilantiſſimus migrauit ad dominū ī pro
ceſſione rogatōnū · Ad cuius ſepulcrū tpe mortis
eius operante deo multa miracula facta ſunt ceci il
luminati · clauti curati · alij q; multi a diuerſis mor
bis ſanati · Vnde et fama tanti viri p̄ orbem diffuſa
de diuerſis p̄tibus cauſa peregrinationis ad locum
illū multos fecit venire · Eodem āno regi philippo
de tranſmarinis partibus litere ſūt allate · q; ad ip
ſum interficiendū p̄ ſuggeſtionem ricardi regis an
glie mittebantur aſſacide · Interfecerāt eī eo tem
pore marchiſiū regis conſanguineū vltra mare qui
terram ſanctam anteq̄ illuc reges venirēt mira re
gebat ſtrenuitate · Hinc rex philippus cum multis
diebus ſolicit⁹ p̄maneret · tandē habito conſilio mi
ſit nūcios ad vetulum aſſacidarum regē · vt p̄ ipm
rei veritatem cognoſceret · interī tamē iſtituit cor
poris ſui cuſtodes clauas eneas ſemper ī manibus
portantes ac per totam noctē alternatim circa eū
vigilantes · reuerſis aūt nūcijs per literas vetuli aſ
ſacide rumores falſos eſſe cognouit et ſic a falſa ſu
ſpitione quieuit LIIII

¶ De reditu regis ricardi ī angliā et electione hēnici
ī regem hieruſalē ·

Rex aūt ricard⁹ ad terram ſuam redire diſ=
ponens henrico nepoti ſuo iuueni campa
nie comiti exercitū ſuum tradidit · totam
q; terram tranſmarinam quam tunc xp̄iani tenebāt
ei dimiſit · et ingreſſ⁹ mare naufragium patiēs cum
paucis euaſit · Quidā autem comes maumarc⁹ de
gorre populuſq; regionis illius · audito q; in terra
erat ipſum inſecuti ſunt · eo q; in fugā verſo milites
octo de ſuis ceperunt · Sed et cum trāſiret per ep̄a
tum calaburgēſem friderici⁹ quidam · vii · milites ō
ſuis cepit Eundemq; ſapulcus auſtrie dux obſua
ta ſtrata & poſitis vbiq; cuſtodibus inuentum in
domo deſpecta captiuauit et omnibus bōis ſpolia
tum hēnico imperatori tradidit a quo iniuſte fere p
annum et dimidium detentus · multiſq; expenſis et
variis exactionibus grauat⁹ · tandem datis · cc · mil
libus marcaz argenti p̄ redemptione · per mare in
angliam tranſuectus eſt · Timebat eī tranſire per
terram francoz · quia valde regem habebat offēſuz

Prefatus autem henricus vtriusq; regis nepos ex parte sororis videns terrā sanctā desolatā pietate motus maluit ibi in labore cū suis remanere · & si locus se offerret animā suā pro xpō ponere· q̄ ad terrā suā cū ruboe redire·Q̄ō videntes milites templi et hospitalis et peregrini qui ibi erant·s·eius i domino constantiā·ipsū i regem vrbis sancte vnanimiter elegerūt·et filiā hierusolomitani regis ei dederunt·Anno domī·M·cxcii·rex philippus exercitu collecto cepit gisorciū·et paulopost totum vulcasinū normannicū quod rex āglie iniuste possidebat·Eo aūt tempe salahadinus obijt apud damascū Cū autem sciret sibi mortem immīnē signifer suū vocauit dicens· Tu qui soles ferre vexilla mea p bella·fer vexillū mortis mee·s·pāniculus vilem p totā damascū sup lanceā clamitādo·Ecce rex orientis moriens non fert secū nisi hoc pallium vile·& sic mortuus est·Huic eī successerunt duo filii sui·saphadinus sup siriā·& meralucius sup egiptū·Veruntamen inter eosdem & saphadinū q̄ fuerat salahadini frater de regno diutius concertatū est· Eodem āno in festo beati dionisij quidam puerulus subito mortuus ad ecclesiam eiusdē martiris a parentibus deportatus & ante corpora sāctorū super altare posit? meritis eor̄ corā vniuerso populo resuscitatus est

LV Dē secundo diuortio philippi regis et quibusdā euentibus illius temporis

Eisdem temporibus misit rex philipp? stephanū nouionensem epm̄ ad canutū regē danor̄ vt vnā de sororibus suis ei mitteret quā ille acciperet i coniugiū Q̄ō ille gratanter accipiens vigeburgem ei tradidit puellaz sāctā & bonis moribꝰ ornatā Hanc rex apud atrebatū in legitimā vxorem duxit·et in regimā coronari fecit·sz mox instigāte dyabolo rex ipse vt dicitur a quibusdā maleficijs p sortiarias impedit?·uxorē tandiu cupitam exosam habere cepit·nec multopost consanguinitatis linea p karolū flandrensiuz comitem ab epīs & baronibus cōputata matrimoniū separari fecit·Regina tamen ad danos redire nolens in locis gallie rel igiosis manere decreuit·malens coniugalem continentiā perpetuo seruare·quā alij iūcta p ma matrimonij federa maculare·Sed quoniā huiꝰ modi coniugiū dicebatur iniuste dissolutū·papa celestinus ad q̄stionē danorū misit duos legatos i franciam meliorem·s·presbiterz cardinalem et cē siū subdiaconū·Qui pilius conuocato concilio de reformando diuortio tractauerūt·sed pelli sue timētes ac tepidius agentes nichil ad pfectū duxerunt Eodem āno·iiij·idus nouembris fuit eclipsis lune vniuersalis & durauit duabus horis·In mense autē februario rex philippus intrauit normanniā· & cepit vrbem ebroicā & nouūburgū & vallē ruolij·& alias plures munitōnes·Rothomagū quoq; obsedit·sed nichil ibi se proficere vidēs iratus obustis petrarijs & māgonellis suis & alijs ingenijs recessit·Anno domini·M·cxciiii· michael decanus pisiēsis in patriarchā hierusolomitanū est electus·vir i regendis scolis parisius & in largiēdis elemosinis & in alijs pluribus bonis floridus· Sed domino aliter ordinante post·xv·dies a clero senonensi iterz ē electus·ibiq; in archiepm̄ est cōsecratus·Carnotū autem populosa ciuitas exustione subita exarsit Illoq; incendio insignis ecclesia beate virginis cū toto claustro cōflagrauit et corruit·vbi reliquiaz et hominū multitudo nec non & ornamentorz congeries immensa deperijt·

LVI De guerra duorz regū adinuicem et de tempestate mirabili·

Philippus autem rex iterū normanniaz ingressus vernoliū obsedit·& pte murorū destructa audiens nunciū q̄ a normannis vrbs ebroica quā tenebat munitā capta esset·iratꝰ ab obsidione recessit·& fugatis normannis ipsam vrbem funditus euertit nec non & ipsas dei ecclesias in spiritu uehementi contriuit·Eodē āno guillermus leocestrie comes vir fortis & magnanimꝰ a rege philippo captus est·& stampis in carcē positus·Itez rex āglie lochas cepit·& canonicos sancti martini turonensis eiciens rebus suis spoliauit Quo audito rex philippꝰ versauice omnes ecclesias terre sue p̄mentes ad episcopatus vel abbatias terre illius cepit·& quorundā prauorz hominū istius monachos et clericos ibidem deo famulantes eiecit eorūq; redditus i vsus proprios transtulit· Itaq; philippus & ricardus reges a p̄stina simultate nō quiescūt sed implacabili odio se inuicē persequuntur·& maxime i regionū suarū finibus multas graueſq; direptiones ac frequenter incursus faciunt· Eodem anno i pago beluacensi inter claruz montem & compenniū tante pluuie cuz tonitruis & fulminibus & tempestatibus facte sunt·quātas nulla memorat hominum antiquitas·Lapides em̄ ad quantitates ouorū quadranguli mixtim de celo cum pluuia cadentes·arbores & fructiferas vineas & segetes penitus destruxerunt·Ville quoq; in pluribus locis a fulminibus destructe & cōbuste sūt·Corui etiam quamplures cum huiusmodi tempestate visi sunt i aere de loco ad locum volantes & cum rostris suis uiuos carbōes portātes ac domos incendētes sed & vtriusq; sexus homīes ictu fulminum interierunt·& alia multa horrēda ea die mōstrata sunt ·Ipsa etiam die in episcopatu laudunensi castz quoddam·s·caluummontem audiuimus a fulminibus destructum· Eodem anno impator totam apuliam & calabriam et siciliam que iure hereditario ex parte vxoris eum contingebant īperio suo subiugauit·Raimundusq; tolose cōes obijt cui filius eius eiusdem nominis successit ·regisq; consanguineus francorum ex cōstantia sorore ludouici regis· Aerisq; insolita cōmotio facta est·turbines et tepēstates et grandines vineas et messes destruxerunt·Vñ i sequenti anno fames valida ꝯsecuta ē

LVII· Te alternatōe treuge et guerre inter duos reges

Anno domī·M·cxcv·redditę sunt treuge a rege anglie et guerra ōnuo ꝯcepta Tūc rex philippus vallē ruolii quaz munitā tenebat funditus euertit·et post paucos dies sororez suam q̄ rex anglie ricardus remiserat cōiti de pōtino in vxorē duxit·Eodez tpe rex moabitaz cum multitudine infinita hispaniā intrauit·et tras xp̄ianoz vastauit· Cui hildeuōsus rex castelle cuz exercitu occurrit·et pugna omissa victꝰ ab eis cuz paucis euasit·In quo bello plusq̄·l·milia christianorz cesa fuisse dicuntur· Eodē anno sacerdos quidam vulco nomine cepit ī gallijs p̄dicare ·multosq; ad vsuraz restitutionē adducere·Cū autē rex philippus exercitū ī pago bituricēsi iuxta isoldunū collegisset·& rex āglie cē exercitu suo i oppositā ptē staret· & vterq; exercitus ad pugnandū armis accingeretur·operāte deo contra omnium opinionez ita factum est q̄ rex anglie depositis armis cū paucis

ad regē francoꝝ venit·ibiqꝫ corā omnibus pro ducatu normannie et comitatu pictauēsiū et andegauensium hominium ei fecit et de pace seruanda·deinceps vterqꝫ rex iuramentū ibi prestitit·Anno domini·M·cxcvi·i marcio subita et nimia aquarum & fluminū inundatō facta pluribus in locis villas destruxit·et homines habitātes in eis extinxit·Pōtes etiā flumīis secane confregit·Eodem āno philippus rex duxit vxorē mariā nomīe filiā ducis moraue & bohemie·marchionisqꝫ histrie·

LVIII Qualiter rex philippus cepit gisorcium et de morte mauricij episcopi·

POst breue tempꝰ rex ricardꝰ postposito iuramento castrꝫ milionis in pago bituricensi dolo cepit & fūditꝰ euertit· Ob hoc rex philippus collecto exercitu albāmallā obsedit Vbi dū morā faceret rex anglie castellū nouētorꝝ data pecunia militibꝰ ipsū custodientibus recepit Rex autē philippꝰ p̄dictū castrꝫ erectis petrarijs & aliis ingenijs p·vij·ebdomadas et āplius impugnauit donec fracta turri et muris·interiores bellatores ad deditionē coegit·Cūqꝫ castrꝫ solotenꝰ destruxisset·nouentort obsidens in breui cepit·et comiti roberto custodiendū tradidit·Eodē āno venerande memorie mauriciꝰ pisiensis epūs pater pauperꝫ et orphanorꝝ feliciter migrauit ad dñm·Hic innumera bona que fecit quattuor abbatias fūdauit· & de propriis sumptibꝰ dotauit·s·heriuallē·hermias·hederā et giph·Et quia de resurrectiōe corporū multi tempore suo dubitabāt·quā firmissīe credidit·moriens rotulū scribi mādauit scripturā huiusmodi continentē·Credo qꝫ redētor meꝰ viuit ⁊c Hunc igitē in extremis agens supp pectus suū p̄cepit extensū poni vt de omnibꝰ ad eius sepulturā venientibus posset legi·Huic successit odo natōe soliacensis·frater hemici archiep̄i bituricēsis moribꝰ et vita longe a suo p̄decessore dissimilis·Anno domī ·M·c·xcvij· balduinus comes flandrensis qui in āno precedenti philippo regi hominiū apud cōpenniū fecerat ab eius fidelitate manifeste recedēs .ricādo regi anglie cōfederatꝰ est·ipsū etiā regē francoruꝫ & terrā eius grauiter p̄secutus est·Similiter & reginaldꝰ filiusꝰ comitis domī martini cui & maxima dilectōe comitissā bolonie cū coītatu suo dederat rex in vxorē LIX· De morte imperatoris hēzici et exaltatōe othonis & p̄dicatione magistri fulconis cū socijs eius ·

EOdē anno·s·ab incarnatōe domini·M·c·xcvij·ab inicio vero mūdi quītimillesimo·clx·romanoꝝ imperatorꝫ henricus obiit qui p̄ tirannidē suā siciliam sibi subiugauerat·multosqꝫ magnos & nobiles viros ibidē p̄merat cōtra religionem quoqꝫ christianā archiepiscopos & episcopos trucidauerat·et cōtra romanā ecclesiā semper tirannidē exercuerat·Qua de causa innocentiꝰ tercius qui eodē āno in papatu celestino successit·i p̄motōe philippi fratris ipsius henrici aduersariꝰ fuit et omnes eius fautores excōmunicauit·Othoi uero duci saxonie viriliter adhesit & eū aquisgrani in regē germanie coronari fecit Interea vngarie regina philippi regis francie sororꝫ cū post mortē viri sui multo apparatu p̄tes transmarinas peteret·iam qꝫ tholomaidē appulisset·paulopost defuncta ē Sꝫ et in eadē vrbe hisdem diebꝰ supradictꝰ comes trecensis henricꝰ nepos eiꝰ q̄ rex in terra sācta fuerat cōstitutus·dū in superiori ceāculo palacij sui fenestre cuidā inuitendo se applicaret·miserabili p̄cipicio collisus expirat·cuius mater nomīe maria atqꝫ sororꝫ philippi regis francoꝝ ex p̄te patris et etiaꝫ sororꝫ ricardi regis āglie ex p̄te mris erat·Et comitatū cāpanie satis strenue viriliterqꝫ regebat·cū de filij morte ac sororis sue regine hungarie nūciū ac cepisset nimis indoluit·& nō multopost obiit·ciusqꝫ filius indolis egregie theobaldꝰ nomine in comitatu succedit·Eodē āno petrus cantor pisiensis tā vita q̄ doctrina cōspicuꝰ obijt amatorꝫ pietatis atqꝫ iusticie·apud cenobiū lōgi pontis in magna deuotione sāctaqꝫ confessione migrauit a corp̄e·Eodeꝫ anno·s·a principio p̄dicationis p̄dicti fulconis āno·iiij·domīnꝰ multa miracula p̄ eū operari cepit cecis visū ·surdis auditum·mutis loquelaꝫ·claudis quoqꝫ gressū restituit·Anno dñi·M·cxcviij fulco aliū sacerdotē nomine petrꝫ de roisiaco ad officiuꝫ sibi p̄dicationis sociauit virꝫ literatū et bonū qui multos a peccatis luxurie et vsure reuocauit Meretrices quoqꝫ publicas ad nugalē cōtinentiaꝫ quasdam p̄uocauit·Quedā vero nugiū respuētes et soli deo seruire cupientes·sūpto religionis habitu in noua abbatia sancti anthonij p̄isius collocate sūt· que causa illaꝫ eo tēpore fūdata fuit·alie vero diū sis p̄grinationibꝰ et laboribꝰ se exposuerūt nudis pedibus incedētes·p̄ter hos etiā herluinꝰ mōachꝰ sancti dionisii sacris literis eruditus in cismaria britania p̄dicauit·per quē innumera britonū multitudo crucē domī assūpsit Subitoqꝫ nō expectatis aliis peregrinis mari transito apud achon eodē mōacho ductore peruenerūt·sed ibi rectorē non habentes i multas p̄tes diuisi nichil ad p̄fectū duxerunt

LX ·De quibusdam cuētibus admirandis & pugna duorum regum

HOc autē anno multe nouitates apparuerūt apud rosetū in bria in sacrificio altaris vinū visibiliter mutatū ē in sanguīnē & panis in carnē·In vermendesio quidaꝫ miles qui mortuus fuerat reuixit·multaqꝫ futura multis predixit & p̄ea et sīn cibo et potu lōgo tpe vixit·In gallia circa festū iohānis baptiste ros in nocte d̄ celo cadēs mellitus spicas segetū infecit ita vt multi eas in ore ponētes odorē mellis aperte sentirēt·mēse autē iulio orta ē tempestas valida·tanteqꝫ magnitudinis lapides de celo ceciderūt q̄ a trēblaco vsqꝫ ad mōasteriū chale·& circa loca adiacentia segetes & vineas & nemora penitus destruxerūt·Eodē anno mēse iulio rex philippus contra omniū opinionē ipiꝰqꝫ regis edictū iudeos parisius reduxit· & ecclesias dei grauiter persecutus ē·nec multopost·s·mense septembri pena secuta ē· Rex aūt anglie ricardꝰ cū·M·dc·militibꝰ armatis· & cotarellis ac peditibꝰ innumeris vulcasinū circa gisorciū vastauit corcellas destruxit· pluresqꝫ villas campestres incendēs p̄das eorꝫ abduxit· Rex aūt philippus cū ad gisorciū transire cuperet·sed ei facilis transitꝰ non pateret cū quingētis militibus tantuꝫ per medias acies hostiū furibūdus irrumpēs ·et contra hostes viriliē pugnans dei gracia sanus euasit· & vsqꝫ ad gisorciū uenit·multis tamē ex militibꝰ suis captis aliisqꝫ fugatis·Ibi eīn capti sūt viri nominati alanus de ruinaco·matheus de marliaco· guillermꝰ iuuenis de melleto·philippus de nautolio·& plures alij·Sicqꝫ rex anglie cū triūpho recessit ac p̄das diuisit·Rex aūt philippꝰ normanniam ingressꝰ eaꝫ vsqꝫ ad nouūburgū et vsqꝫ ad bellūmontē rogerii vastauit·et statim exercitū vt quibusdaꝫ visū ē minꝰ caute diuisit·Quo audito rex anglie cū cotarell'

suis quibus preerat mereadeius de vulcasino et de pago beluacensi ꝑdas magnas duxit · et ipsius vx bis eꝑm philippũ nomine viz in armis strenuum philippi regis consanguineum · et guillermum de melleto acriter insequẽtes ut ab eo predas excute rẽt·positis insidijs cepit· longoq; tempore carceri mancipauit·comes autẽ flandrie eo tẽpore sanctuz hotimaz cepit LXI ¶·De philippo imperato re et petro capuensi legato & morte regis ãglie ri cardi·

PHilipp9 aũt dux sueuie frater hẽrici quõ dã impatoris maximã partẽ obtinuit·cõ= tra quẽ otho dux saxonie stetit habens co adiutorẽ regẽ anglie ricardũ auũculũ suũ·comitem qz flandrensẽ & archiepm colonien sẽ· Rex autem francoz philipp9 dicto philippo regi alemãnie du ciqz sueuie cõfederatus est·sperãs ꝑ eũ comitẽ flan drie sibi subicere·ac regi anglie facili9 posse resiste re·Inter hec innocentius papa·iii·misit in frãciã le gatũ petrũ capuensẽ diaconũ cardialẽ ad reformã dã inter duos reges pacẽ·Qui pacẽ siquidẽ refor mare nõ potuit·sed fide duoz regũ interposita qui quẽnes treugas ab ipsis accepit·quas tamẽ ꝑ obsi= des impediente ricardo ofirmare nõ potuit·Anno domini·M·cxcix·ricardus rex ãglie iuxta lemoni cas grauiter vulneratꝰ occubuit·obsederat em̃ qõ dã castz propter quendã militẽ ibi manẽtẽ qui the sauz inuenerat·quẽ ricard9 ambiciose sibi reddi a vicecomite lemonicensi petebat·ad quez miles ille ofugerat·Dũ ergo rex castruz illud fortiter ipug naret·balistari9 quidã ex improuiso quarellũ trans mittẽs·vulnus ei letale inflixit·Et post paucos di es mortuus apud fontem ebrardi sepult9 quiescit Cui frater eius iohannes qui sine terra dicebatur ī regno successit·Porro rex francoz statu rez ī me lius mutato·ebroicã vrbẽ totãq; normãniã vsq; ce nomannis vastauit·Arthur9 autem adhuc puer co mes britanie nepos regis anglie cũ maũ valida ve niens·andegauensiũ comitatũ cepit· & apud ceno mannis regi francoz occurrens hominiũ fecit Ali enordis quoq; quondã regina ãglie apud thuroñ · eidem regi fecit hominiũ ꝑ comitatu pictauensiuz qui eã iure hereditario contigebat·Anno quoq; ꝑ notato franci cũ venetis ostantinopolim capiũt et balduinũ comitẽ flandrie imparorem cõstituũt·In ter hec philipp9 mauricij comes frater comitis flã drensis captus ẽ a roberto de bellesio & eustachio de noua villa iuxta castrũ leuciũ cũ·xii· militib9 re gi philippo traditus cũ petro de duaco clerico q̃ multa mala regi fuerat machinatus·Electus autez cameracensis captus fuerat ab hugone de hãlecort pro quo supradictus petrus romane ecclesie lega= tus totã franciã sub interdicto posuit·Sed p9 tres menses habito rex saniori consilio eundem petz eccle sie liberũ reddidit LXII ¶De sãcto guillermo bituricensi archiepiscopo

EOdem anno henricus biturí censis archie= piscopus obit cui guillerm9 abbas karo li loci post eũ in epatu successit ¶Ex ge stis eius ¶Hic sanctus genere nobilis a puericia quidem ī pisiensi & suessionensi canonicatus eccle= sia dũ ī robur virile maturior excreuisset·molestias seculi ferre nõ valens·ruptis earũ opedib9 ad grã dimontensem heremũ cõuolauit ·Ibiq; sinceritate mentis et conscientie puritate aliq̃ndiu vixit·sed ī eodem ordine turbatõe suborta mentis sue trãquil= itati timens ad cistercensẽ ordinẽ ī pontigniacen si monasterio se transtulit·Ibiq; professus et pro ficiẽs in virtutibus officiũ prioratus suscepit·P9 modũ ex abbate fõtis iohãnis ad carolocẽse mõa steriũ translatus ibi ꝑ electionẽ officiũ abbatis sus cepit Vbiq; em̃ subditos in mãsuetudie pertracta uit et virtutũ exempla ꝓpagauit Tandẽ licet inui tus in ecclesia bituricensi pontificali honore subli matus oneri succubuit nõ honori·Suscepti autem pius ordinis obseruantiã nõ mutauit·humilitatez pristinã et habitũ retinuit·Et licz archiepiscopales ciboz delicias inueniret·vsũ tamen sobrietatis ãti que nõ deseruit·meditationi & orationi libenter ītẽ tus de animarũ cura sibi omissa solicitus·confessio nes em̃ earũ in multa leuitate suscipiens spiritus ꝑ fouebat·Predicationi ꝑ se vel ꝑ aliũ sedulus insiste bat·cui dominus etiã illã meritorũ graciã addidit vt viuens miraculis coruscaret·Nam presbiter qui dam girardus nomie qui vsũ sinistre manus ita oĩ no amiserat vt celebrare non posset ad eũ accessit· qui manũ eius palpans dixit vt peccata sua cõfitẽ tur & melius se haberet·Post terciũ igitur diẽ ita plene conualuit ꝙ tercia die celebrauit·Quidã eti am puer cerebro turbato & oculis tremorem capi tis patiens·cum vehementer angeret ad beatũ uiz a parentibus deducit̃ · Qui doloꝛi eius cõpaciens puero manũ imposuit sup caput eius blãde palpa uit & tremor omino cessauit Erat aũt hic sãctus fere semp hilaris et iocundus qõ quibusdã etiã dis plicebat austeris·Et cũ se ī huiusmodi socialem et amabilem exhiberet·viciũ detractionis quod in lo cutionis cursu subrepe consueuit· viris etiã studio se sibi cauentibus sũma intentiõe vitabat·Ita ꝙ cũ occasio detractionis incideret aut verba detracto ria mutando materiam incidebat·aut si verba ōtra hentis ꝓsisterent peĩtus absorbebat·nolens polluí audiendo que vix aut nunq̃ eũ polluere consueue rant in loquendo· Tandem assumpta cruce uolens ad fines albigentiũ contra hereticos ꝓficisci cũ iti neri necessaria prepararet infirmitate corrept9· v= idus iannarij obijt ac sepultus in bituricensi eccle sia miraculis statim coruscari cepit·Quem honori us papa·iij·ī quisitione de vita eius & miraculis fa cta canonizauit· ·LXIII· ¶De petro corboli censi & interdicto frãcie & repudiatione vigebur gis regine

EOdem anno quo prefatus guillermus ad archiepiscopatũ promotus est michael se nonensis archiep̃s vir bonus & ōo plen9 ad dominũ migrauit·Cui petrus ō corbolio quon dam innocencij pape didascalus successit ·ꝑ cuius manum & autoritatem post cameracẽsem sedem· deinde senonensem obtinere meruit·Nec multop9 eodem anno apud diuionem a prefato petro cardi nali omniũ episcoporz abbatum & priorum totius regni conuocatum est concilium·Sed quia regnuz francoz sub interdicto ponere nitebatur a nunciis regis ad romanam sedem est appellatum Ipe tam cardinalis appellationi non deferens sententiã co ram omnibus ꝓtulit·sed vsq; ad ·xx· dies p9 nata le non esse publicandam precepit·Extunc tota ter ra regni frãcoz interdicto subiacuit·Quo audito rex iratus quoniã epi sui interdicto faciendo osen serãt·ipsosq; a ꝓpriis sedibus ꝓturbauit·Canonicos eorum vel clericos ō terza sua eijciens·eorum bona confiscauit·presbiteros etiam prochiales eiecit & ꝑ omnia eorum bona diripuit· ad cumulum etiam mali totius vigeburgem vxorem eius sanctaz oĩm

qz suozũ solacio destitutã apud stampãs in castro suo reclusit·Sed & milites olim sua libertate gaudentes & etiam homines ipsoz cruciauit·i·terciaz ptem omniũ bonozum suozum eis abstulit· A burgensibus suis etiam intollerabiles tallias et exactiones extozsit ·LXIIII Qualiẽ barones francie pperantes ad terzam sanctam constantinopoliz

MOrtuo rege anglie ri applicuerunt cardo barones qui dã francoz uidelicz balduinus comes flandzẽsis·ludouicꝰ comes blesensis·stephanus pticensis·marchisus de monte ferzato & alij ꝯplures magni viri ac strenui bella tozes p liberatione terze sancte crucẽ acceperunt. & apud constantinopolim factũ memozabile peregerũt·Et vt rei geste plenius seriẽ pandam? a superiozi exordiũ capimus·Temporibus eñ ludouici francoz regis·emanuel vir sanctissimus & oñi magnificentia p̃clarus apud constantinopolĩ imperauit·Cuius filio alexio p̃fato ludouici filia agnes nomine data fuit in vxozem·Hunc alexiũ post patris sui mortẽ andzonicus patruus su? regnãdi cupiditate illectus·in mari proiectũ extinxit·&·vij ãnis circiter impauit· Tandẽ conrezas ex ispato supueniens ip̃m andzonicũ in compitis viaz apud constantinopolim ad stipitẽ ligatũ quasi signum ad sagittã propter immensa flagicia sua sagittari fecit· & post eũ impauit·Hic fratrẽ·a·in armis strenuuz sed iniquũ habebat· cui totã potestatẽ imperij tanꝯ fratri carissimo tradiderat p̃ter cozonã & ipsi? imperij dignitatẽ·Qui tandẽ ambitiõis ĩuidia permotus·potentiozibus imperij p dõaria magna ascitis ip̃m fratrẽ ac domiñũ suũ crudeliter excecauit sibiqz nomẽ impatozis vsurpare p̃sũpsit·excecati quoqz filiũ incarcerari p̃cepit·Sed ille dei nutu de squaloze carceris elapsus·a grecie finibus ad sozorẽ suã & philippũ regẽ germanie sozoziũ suũ ĩ alemaniã proficiscens cuidã ex francis in italia occurrit·Cunqz franci venecias decurrissent· competentes nũcios idem puer destinauit qui eis patris et filij lacrimabiliter causã ꝓponerent· promittens etiam se eis daturũ·xxxiij·milia marcarũ argenti q̃bus venecijs tenebanꝰ ·necnõ & pecuniã quã pro nauilo dederãt si ei succursũ p̃beret & q ipe puer cũ virtute imperij sui ad liberationẽ terze sancte cuz illis venizet·ac de fisco suo etiã sufficiẽter exercitui necessaria ministraret·Ecclesiã quoqz constantinopolitanã ecclesie romane subderet & vniret·Vocato igitur puero & iuramento ab eodem recepto q promissa nũciozꝫ impleret·statim ventis & mari se cõmiserũt·& nauigantes ostãtinopolĩ applicuerũt

LXV Qualiẽ vrbs capta est a frãcis & venecianis & balduinus imperator est electus

CReci autẽ qui deforis inuẽti sũt·francoz audaciã & firmã in domino constantiam intuentes intra vrbis menia se receperunt Cunqz p·vij·dies terza & mari frãci vrbẽ fortiter obsedissent· & frequenti varioqz cõflictu victoziam obtinerent octaua die imperator egrediẽs cum sexagĩta milibus equitũ·& infinita multitudie peditũ armatorũ·ad dimicandũ contra francos acies ordinauit·Franci vero licet grecozũ respectu paucissimi· cũ leticia tamen congressũ expectabãt· ąa secure de victozia confidebãt·Quoz ille proditoz ac tirannus cõstantiã attendẽs·statim cũ suis fugiens intra muros ilico se recepit·multis cõminationibus q ĩ carstimũ pugnaret asseuerans·sed nocte sequenti clã aufugit·Porro sequenti die frãci vrbẽ vitiliter impugnauerũt· & cũ scalis p muros ascẽdẽtes infra muros inter grecos se audacter p̃cipitauerũt·ac de illis nõ mimimã stragẽ fecerũt Audiens aũt dux veneciazꝫ q francos multitudo grecorũ concluserat·eosqz mozti & exicio dabat·cũ venetis & stolo suo viriliter ad succurzendũ v eit Inter quos ipse dux licet senex & debilis cozpoze fozтis tamen & fremẽs animo primus galeatus frãcis pugnantibus se adiunxit· Vnde & francis assumptis viribꝰ ad pugnandũ acerzime recalescẽtibꝰ·impio proditoze cum hereticis suis paruulos nostzos rebaptizãtibꝰ fugato ciuitas capitẽ pater adolescẽtis e carcere liberatus·statim in palacio domiatur Puer aũt ipse tã in ecclesia maiozi q̃ in palacio imperiali solenniter diademate cozonaẽ·Qui adepto imperio sine mora cũcta que promiserat frãcis impleuit·Dux quoqz veneciarũ & veneciani sui iurauerũt francis se nauigiũ exhibituros & stolũ suaturos·p̃mittẽtes etiã si deus illis benefacerz quod ipsi sperabant·se nũq̃ ab eis recessuros nisi adplenũ subiugatis hostibus ihesu xp̃i Ad ąm promissiõnẽ impatozis munificentia sũt inducti ·quibus·c·milia marcarũ argẽti exoluit·pro obsequijs hactenus francis exhibitis & postea exhibẽdis·Mortuo deniqz puero imperatoze in bello ·de cõsilio ducis venecie ceterozũqz p̃cipũ cũ assensu cleri & populi balduinus comes flandzensis ĩ imperatozẽ est electus·& comes de alentiõe postmodũ· Ecclesia quoqz oziẽtalis tũc ab impatoze isto p̃cipibꝰ suis annuẽtibus romane ecclesie tanq̃ capiti membz subdita est & vnita LXVI De pace ĩter duos reges & nupciis ludouici & legato octouiano & recõciliatõe vigeburgis

ANno dñi·M·cc· ĩ ascẽsione domini refozmata ẽ pax inter duos reges frãcozũ·s·& anglozũ inter vernonẽ & insulam andeli aci·In sequẽti vero feria·ij· ludouicus regis frãcorũ vnigenitus blancam hildefunsi regis castelli filiam & regis anglie neptẽ duxit ĩ vxozez· pro quo matrimonio rex anglie iohannes omnes munitiões & vrbes & castra · totamqz terzam quam rex francozũ ceperat p̃fato ludouico et heredibꝰ suis quitauit· Totam etiam terzam cismarinam post decessũ suũ si ipsũ sine herede mozi legitime cõtingeret eidẽ cõcessit·Anno dñi·M·cc· Octouianus hostiẽsis· & iohannes vellecrensis epus· vt legatꝰ ĩ franciam venit·cuius admonitõe rex vxorez suam vigeburgẽ ĩ qualemcũqz graciam recepit ·& supductã a se ad tempus sepauit· Tunc quocatũ ẽ pciliũ suessionis ab ipso octouiano & iohãne legato cui rex philippus interfuit cũ episcopis & p̃cipibꝰ suis vbi p·xv·dies tractatũ ẽ de vigeburgis regie matrimonio ofirmando vel sepando·pꝰ multas vero & varias iurisperitozũ disputatões rex longa mora tedio affectus cum vigeburge vxore sua mane ipsis insalutatis recessit·mandans eis p nuncios q̃ vxorem suam sicut suam secũ ducebat·nec ab ea separari tũc volebat·Quo audito solutum ẽ cõcilium stupescentibus cardinalibus & episcopis qui cõuenerant ad faciendum diuozcium· Et iohannes quidem cum erubescẽtia recessit·octouianus autem ĩ francia remansit ·Eodem anno theobaldus comes xxv·ãnozum etatis obijt ·Et quia masculum hẽdez nõ habuit·rex philippus terzam suam sub tutela et custodia recepit ·Vnicam eñ tantum filiam habebat·sed postea natus est ei filius posthumus quoniam vxor eius p̃egnans remanserat · Eodem anno

iohannes anglie rex i frãciã venit·quẽ rex philipp⁹ valde parisius honorifice suscepit eiq; munera preciosa multa & varia dedit LXVII De filijs philippi regis ex maria superinducta & iterata discordia inter reges.

VNc etiã ãteq̃ octouianus romã rediret maria a rege philippo supinducta defuncta est·De qua idem rex filiũ nomie philippum et filiam vnam susceperat· quia· v· annis contra legem et dei decretũ eam tenuerat· Illa vero mortua innocentius papa ad petitionẽ philippi regis infantes predictos legitimos hẽdes esse mãdauit·et postea literis suis confirmauit Quod factũ eo tempore plurib⁹ displicuit·Eodẽ anno rex philippus inter vernonẽ et insulam andeliaci cuz rege anglie colloquiũ habuit·submouens eũ tanq̃ hominẽ suũ legiũ vt pro comitatu pictauensi & ãdegauẽsi·& p ducatu aquitanie post·xv· dies a pascha veniret pisi⁹·sup his que aduersus eũ ꝓponeret aduersus eũ responsurus·Qui quoniã ad diem ꝑfixũ nec in ꝓpria ꝑsona venit nec responsalẽ sufficientem mittere voluit·habito rex philippus consilio normanniã ingressus municiunculã quaz boto uant vocant funditus euertit·deinde arguelluz & mortuũ mare· Tandẽ gornacũ cepit·totãq; terzaz quã hugo de gornaco tenebat sibi subiecit· Ibidem arctuz militẽ fecit·tradẽs ei comitatũ britaie qui ei competebat iure hereditario adijciẽs comitatũ pictauẽsiũ & andegauẽsiũ quos sibi acquireret iure armoz·sed &·cc·milites i auxiliũ magnãq; pecunie sũmã ei tradidit·& sic eũ ꝓpetuo in hominẽ legiũ accepit·Qui cũ abeo recessit rex anglie ei superueniens ex improuiso ipsum cũ hugone bruno & gaufrido ỏ laudunaco·& postea vicecomitẽ lemouicensẽ cepit qui tamen tres erãt ipsi⁹ regis ãglie legij homines·Sed quoniã hugoni bruno qui erat vicecomes thoarcensis vxorẽ suã videlicet filiã comitis engolismensis sibi abstulerat ab eius fidelitate recesserãt & regi frãcoz sub iuramẽto datis etiam obsidib⁹ cõfederati fuerãt Vt autẽ hiems supuenit·vterq; rex sine pace & treuga marchiis muñitis a bello cessauit· ·LXVIII· De munitionib⁹ captis a rege philippo ĩ aquitaĩa & normãnia

ANno domini·M·ccii· rex philippus cũ exercitu aquitaniã intrauit ·& adiunctis sibi ĩ auxiliũ pictauensib⁹ ac britonib⁹ munitões multas cepit · Tunc etiã comes alenconis ei confederat⁹ tertã suã eidem custodiendã tradidit· Reuersusq; rex ĩ normãniã cõchas & insulã ãdelia ei & uallẽ ruolij cepit·Inter hec innocẽcius papa misit abbatẽ de cãmarij ad regẽ francoz & regem ãglie ꝓ reformanda inter eos pace·Qui adiuncto sibi abbate triũ fõtiũ vtriq; regi autoritate apostolica preceperũt·vt conuocatis epis & principib⁹ regni·salua vtriusq; iusticia pacem facerent·et abbatias ceteraszq; ecclesias p gentes eorũ ỏstructas ĩ statũ pristinũ reformarẽt·Audito rex philippus huiusmodi mandato causam ad sũmi pontificis examen p appellationẽ interpositã reuocauit· Deinỏ collecto exercitu radipontem obsedit·erectisq; ẽ ribus ligneis ĩ circuitu fortiter ipugnauit ac cepit Post hoc castz fortissimũ gaillardũ a rege ricãdo ĩ excelsa rupe sup secanã edificatũ obsedit · In qua ·s· obsidione·vj·mensibus et eo ãplius morazs fecit ipsũq; tandem cũ magna pugna cepit·Anno ꝑno tato fulco presbiter de melliaco moritur· multiq; p eũ cruce signati post multos labores venecią ve

niũt·sed transitus impediẽ·multiq; ⁹obeũt et multi redeũt·reliq̃q; sua expendũt· Die·xxx·may⁹ fuit terremotus tribus ante ascensionẽ domini dieb⁹ et vox terribilis auditur·magnaq; ps vrbis achonensis cũ palacio regis corruit et populus multus perit·Tirus pene oĩno vertitur·Archas opiduz munitissimũ ad solũ vsq; diruitur ·tripolis maxĩa pars ruit·et plebs plurima suffocatur·Antaradoz autẽ illesa seruatur·ĩ qua beatus petrus apostol⁹ primam basilicã beate dei genitricis ỏstruxisse dicitur Dehinc terre sequiẽ sterilitas et hominum mortalitas·Guillermus remẽsis archiep̃us apud laudunũ moritur intestatus·nec multop⁹ etiã retroch⁹ nepos eius cathalanẽsis ep̃us negligens in sacerdotis officio decedit fere simili modo·Iohannes autẽ rex anglie arctuz britanie comitẽ filiũ maioris fratris sui gaufridi apud mirabellũ capit · ceteriszq; p obsides liberatis ipsũ ut fertur latenter ꝓmit·Super quo a baronibus apud regem francie accusat⁹ cuius vasallus erat·cũ comparere nollet post multas citationes p iudiciũ pium exheredat⁹ est

LXIX De ĩfectõe dauid ĩdie regis a tartaris

ANno domini·M·cciii· secundũ quosdam tartari post occasionẽ domini sui exierũt in populoz destructionẽ· Hi etenim prius adhuc ĩ terra sua videlicet tbartaria que affinis est indie residentes cõtra regem dauid dominũ suum videlicet presbiteri iohannis quondã dominatoris et impatoris indie filiũ conspirauerunt·eumq; dolose machinãdo interfecerũt·antea siquidẽ ab antiquo machometo interfecto ydolatria tartaris regnabat·Qui cũ ad annos discretionis peruenisset ydolatriam reliquit & ad fidem christianam conuersus est·Et cũ ad regnum peruenisset ecclesias christianas edificauit & christianos honorauit·Et

armis paratos congregari·eosq; i duabus aciebus diuisos vna die a duabus ptibus equaliter a medio terre distantibus terrā domini sui dauid igredi·ac velociter eā pcurrentes nulli pacere sexui vel etati Illi ergo causa seruitutis excuciende· triūphiq; obtinendi q̄plurimū armati de terra sua exeuntes·arcubus & sagittis clauisq; siue fustibus tanq̄ āmis suis potioribus p̄muniti quoz maxima ps erāt pedites minor i bobus equitātes ·minima vero i asīs & iumentis ac pullis equoz ofidētes domī sui ɛraz simul a duabus ptibus inuaserūt·eaq; totaliter i fusione sāguinis intinxerūt·Rex autem dauid aduētum eoz audiens impuise nec vllatenus valens resistere·cū ab vna pte exercitus effugere vellet·ab altera p̄uentus est & oppressus·tandemq; cū tota familia sua pter vnicam filiā menbratī detruncat? quam videlicet supstitem p̄dict? cingischam sibi vxorem accepit et de ea vt dicit̄ filios generauit·

LXX ¶De rabbanata monacho nestorino

Rabbanata vero monachus xp̄ianus sed tamen nestorinus·quia viuēte dauid rege fuit ei familiaris & fortasse q̄nq; consiliarius post mortē ipsius dauid a filia eius vxore cingiscam tandem ē euocatus et eidem occasione ātiq̄ patris sui amicicie·& quia christianus erat consiliarius ac penitentiarius eius factus est ·tartariq; faīliaris est effectus ipso tamen dumtaxat uiuēte cingiscam p̄mittente· At illa mortua factus ē idē monachus tartaris extraneus·& ab eis elongatus·Ipse autem rabbanata tum mediāte regis dauid filia tum etiā mediāte curie frequentia· multa de gestis & factis tartaroz nouerat·multaq; diuinādo eidem reuelabat· Propter que nimiz ad tempus ab ipsis est magnus arbitratus·& ab illis qui curiā cingiscam & baronū eius frequentabāt sanctus est reputatus·Postea vero i armeniā maiorē trāsijt· ibiq; i thauris ciuitate p aliquod tempus latuit sed sicut postea diligenti inquisitōe p fratres predicatores qui ō mandato pape ad tartaros ibāt & ad ipsum etiā rabbanatā literas deportabant ac p viros religiosos et alios fidedignos inuētū est q̄ mercator erat & vsurarius ac diuinus & hereticus·fidiq; catholice & orthodoxe inimicus· licet etiā eam confiteretur ozetenus Latebras tamen libēter querebat nec vnq̄ omedens ab aliquo de fratrib? se videri p̄mittebat· Talis semper vixit talisq; moriēs qualis vixerat sicut credere dignū & iustū ē ad infernū descendit LXXI ¶De exteriori qualitate tartarorum·

Vnt autem tartari homīes turpissimi q̄p plures parui oculos habent grossos et p minentes multū coopertos palpebris ita q̄ valde parua ē aptura in eis latas habent facies latasq; habent frontes nasosq; platos·Sunt autē imberbes· extepto q̄ i superiori labio & i mento raros habēt pilos & quasi volatiles·graciles sūt in cingulo generaliter omnes exceptis paucis omnesq; fere sunt state mediocris·rasurā faciūt .p̄pe verticis summitatē que descendit inferius per tempora ab aure vsq; ad aurē·sedetq; rasura illa sup̄ caput eorum ad ferri equini modū·Raduntur itez a pte posteriori·& longos habent capillos·ac tricas retro iuxta aures·Talem etiā rasuram habent omnes illi qui cū eis sūt·ut romani & saraceni & alij Sed facies hominū eorū dissimiles sūt faciebus tartaroz·Ipi porro tartari leues & agiles sūt q̄plures ·ac bene equitantes·A puericia quippe discunt equitare cur rendo post armēta equoz & aliorū aīalium·Cūq; maiores effecti sūt·cū patribus suis in bellis quasi otinuis equitāt·nullusq; eorū pedes vadit·Sz omnes etiā mimi garciones equis aut bobus insidēt quia breuissimas tibias habent·In composito itaq; gradu incedūt·& pedites ire diu nequeūt·Mulieres eorū turpissiē sūt·& eq̄tāt sicut & viri Equos autem habent·qui nō ferrātur nec ordeo vtūt̄ multumq; sunt disciplinabiles ac magni laboris & castrati sūt & nares fixas habēt·Preterea tartari modo interrogatiuo clamoroso loquūt̄ in gutture rabido & horribili·Cantātes mugiunt vt thauri vel vlulāt vt lupi uoces inarticulatas i cantādo profer̄ūt·& hanc cātilenā alai alai omuniter ac frequentissime canūt· Turpissime bibētes·caput quatiunt & quod bibunt velut equi in gutture trahiciūt·Intentoriis semper habitāt & nō in villis vel vrbib? Pastores em̄ pecoz rurales sūt·ac gregib? ouium & capraz armentisq; boū & camelorū & equorum supabundāt·In hieme manere cōsueuerūt i planicie in estate vero pascuaz vbertatem sectantur in mōtibus·In luctuacōib? & in sagittationibus delectātur tanq̄ in suis potissimis gaudimonijs & exercitatōibus·xp̄ianis aūt debiliores sūt coꝛpibus·vēatores quidem mirabiles sunt & ordinati ac serrati ad venandū pergūt ita q̄ animalia venaticia fugando corā se ducūt· Deniq; concludendo ea quasi de seipsis coream vnam faciūt·Et tunc sagittando vndiq; interficiūt & capiūt·vilissime omedūt· Panē non habent nec curāt mensalibus non vtuntur nec manutergijs·eduntq; manibus illotis·

LXXII ¶De cultu ac ritu religionis eorum

Num quidem deū tartari credunt·ipsum quoq; omniū esse tam visibiliū q̄p inuisibilium factorē· & tam bonoz in hoc mundo q̄z penarū esse datorē·nec tamē orationibus vel laudibus vel aliquo ritu ipsū colunt·Nichilomin? eti am habent idola quedam de filtro ad imaginē hoīs facta q̄ ponūt ex utraq; ostij tētorij parte & quoddam de filtro in modū vberū femine subtus illa ea q̄z credūt pecorū suorū custodes esse ac beneficiū pullorū & lactis eis prestare·Alia vero ō pannis sericis faciūt·illaq; multū honorant quidam ea ponunt in pulcro curru cooperto ante ostium tentorij·Et quicūq; in curru illo aliquid furatur sine vlla miseratiōe occidit̄ ·cum autem idola huiusmodi facere volunt·omnes maiores domine que sunt in statione conueniunt·eaq; cum reuerentia faciunt· Deinde ouem interficiūt·eamq; manducant·& ossa eius igne cōburunt·cum etiam aliquis puer infirmatur·predicto modo faciūt idolū & ligant super eius lectū·Duces quoq; millenarij ac cēteārij semper habent hircū in medio sue stationis·& idolis p dictis offerūt p̄mū lac omnis iumenti ac pecoris · Sed & quādo primo bibere vel cōmedere incipiūt· primitus eis de cibarijs suis vel de potu offerunt· cumq; bestiam aliquam interficiunt · offerunt coreius idolo quod est in curru in aliquo cipho·& vsq; in mane dimittunt·tunc quoq; de presētia idoli auferunt illud ac decoquūt & illud manducant· primo etiam imperatori factum idolum ante stati cōem honorifice ponunt·cui multa munera offerūt sed & equos ei solent offerre quos nullus audet usq; ad mortem ascendere · alia quoq; animalia eidē offerunt que occidunt ad manducandum et nullū ex ossibus eorum confringunt sed igne comburūt huic etiam idolo ad meridiē tanquam ō inclinant

& aliquos nobiles inclinare faciũt qui seipsis reddiderũt. Vnde michaelem magnũ ducem ruscie occiderũt cum nollet se imagini cingischã inclinare Solem etiã ac lunã & ignem & aquã & terrã uenerãtur & adorãt. primicias eis potus ac ciboꝝ offerentes. mane. s. potissime ãteq̃ comedãt ul' bibant

LXXIII ¶ De legibꝰ ac statutis eorum

Tatutũ ẽ aũt inter tartaros & a cingischã ꝑmo eorũ domino cõfirmatum. vt quicũqz in superbiã erectus autoritate ꝓpria sine principũ electõe voluerit impator esse. occidatur sine vlla miseratione. Propter hoc & vnus de principibus nomine cuiuchã nepos ipius cingischã occisꝰ est ante electionem ipsi?. quia regnare volebat nõ electꝰ Aliud quoqz statutũ habẽt. q̃ omnẽ terrã sibi debeãt subiugare. nec cũ aliqua gẽte pacẽ habere nisi subdaẽ eis quousqz veniat tempꝰ ipsorũ interfectionis. Annis. lxxx. debent pugnare. & .xviij. tãtummõ regnare. post hoc ut ipsi dicũt ab alia natõe debẽt vinci vt vaticinatũ est eis. nesciũt tamen que illa sit Et qui euadere poterũt vt dicũt legem illã tenere debent quã tenẽt illi q̃ bello eos deuincent. Ipsi nãqz tartari diuinationibꝰ auguriis aruspiciis veneficijs & incãtatõibꝰ multũ intẽdũt et cũ illis a dmonibus respondeatur. deũ sibi loqui credũt. Est etiã statutũ cingiscã illiꝰ primi q̃ p milenarios. cẽtenarios ac decanos eoꝝ exercitꝰ debz ordinari. porro edictũ generale chaã est . vt vbicũqz capiantur a tartaris vel a seruis eorũdem muli eres quantecũqz sint. ab ipsis teneãt. eisqz pro sua voluntate abutantur. easdem in seruitutẽ sibi ꝑpetuam si voluerint reseruantes. De equis quoqz tale ẽ edictũ chaã generale. Quicunqz tartarus equũ rapere potuerit vndecũqz & vbicũqz iuenerit et cuiuscũqz sit. ipse uerus possessor illius habeatur. dũ tamen tartari nõ sit. porro de uiatoribꝰ tale ẽ edictũ generale ipsius. Quicunqz inquit tartarus seu tartari seruus aliquem in via inuenerit dũ tamen non sit mercator habẽs bullã cartaricã ille muneris vel accipiẽtis eũ sic seruus perpetuus habeaẽ. & si sit tartari seruus donec a domino suo repetaẽ Sunt autem duo genera tartaroꝝ diuersa quidem habentia idiomata sed unicã legem ac ritũ sicut frãci et theutonici

LXXIIII ¶ De superbia eorum et impietate

Ante uero impietatis & arrogãtie sũt ut dominũ suũ chaã filiũ dei appellẽt. et ipz loco dei super terrã venerantes adorent dicẽtes factoqz ostendentes illud in eis esse impletũ Celum celi domino ter. aũ. de. fi. ho . Nam et ipse chaam se filium dei appellat. et in literis suis sub hoc noie mandat omnibꝰ. eiusqz subditi videlicet tartari de mandato ipsiꝰ principes suos baiochonoy et bato violenter ab omnibus nuncijs ad ipsos venientibꝰ faciũt adorari cũ triplici genuũ flexiõe. ẽplici quoqz capitũ suoꝝ in terrã allisione Deniqz supra modum gloriantes & ad totius mũdi dominiũ ĩ breui se venturos ꝑsumentes. Ita adeo desipiunt. vt maiorẽ domino suo chaã neminẽ in mũdo fore exẽdãt vel etiã corã se nominari papã vel aliũ maiorem sustineant . Omnes homines qui ĩ mundo sũt veluti pecudes reputãt. seqz solos hominꝫ ꝑferẽtes. papam et omnes xp̃ianos canes appellant. ipsos etiã idolatras esse affirmant. quia ligna et lapides. i. qz signũ crucis in ligno et lapidibus impressũ vel in sculptũ adorant. Somnia vero obseruant et maleficis artibus intendunt. Habentqz magos secũ vel diuinos ꝑ quos a demonibus in idolis habitãtibꝰ sibi responsa dari petũt deumqz sibi vt dictum est loqui credunt. quem. s. deũ ythoga nominant sz ipsum comani chaã appellant. quem mirabiliter reuerentur ac timent eiqz multas oblationes et primicias ciboꝝ et potuũ offerunt. ac secundũ eius respõsum vniuersa faciunt. Solẽ patrem esse lune eo ꝙ lumen a sole recipiat dicunt. omniaqz per ignẽ purificari credunt. Dies ac menses maximeqz lunationes et annos et tempora obseruant. Nulliꝰ diei uel temporis abstinentia inter illos seruatur . nullaqz dies ceteris dignior uel celebrior reputatur Ad ceterorum hominum societatẽ incõmunicabiles et inamicabiles sunt vt etiam colloquiũ cuz eis habere dedignentur et in ludis et vbicunqz ꝓferri volunt Vnde cum in eorum exercitu duo xp̃iani georgiani ab ipsis imitati cum duobus tartaris luctarentẽ causa ludi. et duo tartari absqz vlla lesione corporum et a georgianis ad terrã essẽt submissi. alii tartari de eoꝝ prostratione supra modum indignati fremẽtes ĩ georgianos illos irruerant. ita ꝙ eoꝝ vnicuiqz brachium vnum extorquendo confregerũt

LXXV ¶ De iporꝝ cupiditate & auaricia

Anta vero in eis cupiditas exardescit. ut cum aliquid quod sibi placeat videt statim aut nimia iportunitate extorqueant aut violenter auferant ab illo cuiꝰ est velit nolit. pecunias suas cõmittunt ad usuram. ita ꝙ accipiunt ꝺ decem tenarijs vnum ad usuram ꝑ mensem. post primum itez decẽnarium de quolibet decẽnario ꝺ cimato ꝑ usuram iterum accipiunt vnum denariuz Itaqz miles quidam in georgia de quingentis iperis a tartaris acceptis ꝑ annos. v. retẽtis coactꝰ fuit eis. vij . milia reddere pro usuris. Quedam etiam domina tartarica ꝑ. l. ouibus quas cuidam cõmiserat et ille per. vij ãnos tenuerat petijt ab illo ꝑ usuris illaz ouium iperpera. vij . milia que oĩa ille coactus exoluerat ꝑ usura. preterea super tributarios suos aggrauant onus exactionis. ut ĩ terra anagh magni videlicet cuiusdam terre baronis primo siquidem chaam suum habet ẽbutum annus . xv . dragmas seu asperos qui bene valet. xxx. stirelingos Secundo dominꝰ specialis. Tercio dominus ꝓuincialis Quarto nuncij solennes Quito frequentes qui fiunt eis exeniorum presentatões. Pꝰ hoc etiam nuncij supuenientes cum equorum angarijs quibus ꝓuidetur in expẽsis . preterea de quolibz rustico laborãte accipiũt aspos tres ac ꝺ quolibz boues tres et de sex pecoribꝰ. iij . & munera quidẽ bene accipiunt & nõ sequunẽ retributiones quia ꝑ nullo dato alicui aliquid reꝛibuunt vel etiam gratis reddunt. quinpotius quecunqz quandocunqz illis dantur. ea sibi deberi tanq̃ omnium dominis ãbitrãẽ. Itaqz manus eorum semper ad accipiendum est porrecta sed ad dandum collecta. Cunqz insitis abundent gregibus pecorum & armentorum . multumqz in eis nutriendis et multiplicandis delectanẽ . quia gaudium onagrorum pascua gregum pre nimia tenacitate auaricie vix aut nunq̃ animal omedunt sanum aut viuum. sed quãdo mortuum ẽ statim mue moriturum vel mutilatum aut aliqua molestia consimili afflictum. Deniqz cum abundẽt tabernacula ipsorum. manum egeno et pauperi non porrigunt. hoc tamẽ solum laudabile quo ad quid habent. q̃ vbicunqz in prandio vel cena aliquis eis superuenerit libenter illud quo vescũtur ei omicant. ac volentem secum omedẽ non excludunt

·LXXVI De effrenatõe eoꝝ et luxuria

Dic aũt i malicia sua effrenati sũt vt nulla tenus se debere vel posse refrenari putẽt a destructione quã ceperũt. Exemplũqꝫ tale de scipsis non verenẽ ponere. Nos inquiũt sumꝰ ãsi sagitta de manu sagittãtis emissa q̃ nunquã desistit·dõec obstaculũ eum repellẽs & cõfringẽs eũ inueniat·Sup multitudine quoqꝫ gẽtis sue gloriãtes·nullã gentẽ eis resistere innuũt·p hoc exemplũ quod i medio ꝓponũt·Nos sumus aiũt vt fluuius magnus aquarũ multarꝫ·qui pre profũditate sua nimia transuadari nequit· Cuius impetus inundãs absorbet quecũqꝫ inuenit·licet a puo fõte oriatur·& a pluribus riuulis deriuetur. Ceterũ etiam mimi garciones eorũ accipiũt et rapiunt mulieres p ciuitates eis subiectas·s·georgie·turquie ꝑsidis armenie maioris & minoris·exceptis etiã illis que prouidenẽ a cõmunitatibus ipsis·Idem quoqꝫ garciones ipozũ ac nuncij quoscũqꝫ equitãtes ibidem inueniũt si equitaturis indigẽt·faciũt illos ꝺ equis descendere ac ducũt eos vbi voluerint·Oculos icõtinentes penitus habent tartari plenos icessabiles relicti omnibus pecudibus se indifferenter commiscent sicut & saraceni·nã in illis semp viguit sodomie peccatũ·& i tartaris est etiã diffusũ Preterea vxores sibi tartari accipiũt quotquot volunt et sustentare possunt·uulluſqꝫ consãguinitatis vel affinitatis gradus i eis obseruatur·Nam vxor tartari cũ mortua fuerit ille omnes sorores eius vel filias earũ si sibi placeat singillatim vel simul i vxores accipit·Persone tres tantũ ab eoꝝ excludunẽ matrimonio·s·mater & filia & soror·Omnes eĩ ꝑsonas alias sibi vel vxoribus quas habent vel habuerunt aliter attinentes sibi libere accipiũt vxores·cunqꝫ tartarus vxorem accipit non reputat eã vxorem suam donec ab ipo conceperit & peperit·Vnꝺ si sterilis sit ipse si vult eam dimittit· Item maritus dotem pro vxore non recipit donec illa ei puerꝫ peperit·Similiter nec mulier a patre vel a matre donec ipsa pepererit LXXVII ·De crudelitate ipsoꝝ et fallacia·

Crudeles adeo sũt·vt nec senem reuereantur·nec puerorꝫ misereãtur· Effusio sanguis apud eos tãquam effusio aque reputatur hũanorumqꝫ corporũ ꝓstratio tanquã stercoꝝ coacervatio computatur·nec solũ in vnam gentẽ sed etiã i christianorũ et omniũ aliorũ hominũ exardescũt extmctionẽ·carnes humanas deuorãt vt leones tã assas igni q̃ elixas & hoc quandoqꝫ causa necessitatis quandoqꝫ causa delectatõis·quandoqꝫ causa timoris & horroris incutiẽdi populis hoc audituris Itaqꝫ in occisione hominũ exultantes gloriãtur & in multitudine occisorũ anima eorũ mirabiliter delectatur·Itaqꝫ de rupibus homines precipitãt·alios colla ponẽdo super lapides excerebrant·alijsqꝫ lapidibus ipsũ terrendo collũ occidũt· Intrantes domos homines etiã timore mortis absconditos i fixos cultello in corde occidũt & sanguine eoruꝫ adhuc de vulneribus effluente sedẽt & comedunt ac bibũt dicentes iterũqꝫ pcutientes· Ecce modo iacetis hic vos inimici nostri·Multa quoqꝫ in eis ẽ dolositas fallaciaqꝫ & mẽdacitas vnde cum añ munitionẽ aliquã obsidẽtes lõgo tempore stant blãde loquũtur obsessis·multaqꝫ illis promittũt vt se in manus eoꝝ tradant Et si quidem illi se reddiderint eis dicũt illis Exite ad nos ut secũdum morem nostrũ numeremus vos·cũqꝫ ad eos exeũt quos cõpiunt esse artifices sibi reseruãt alios autẽ oĩes preter illos quos sibi ꝓ seruis retinere volunt cũ lapidibus sup lapides excerebrãt In bellis etiã quos cũqꝫ capiunt occidũt·nisi forte aliquos rebuare uelint vt illos in seruitute semper teneãt·Occidẽdos autem p cẽtenarios diuidũt vt cũ bipẽni ab eis interficiãtur ipsi vero diuidũt hos p captiuos·& vnicuiqꝫ seruo ad iterficiendum dant decem vel plures vel pauciores·secundum qꝺ maioribus placet·Deniqꝫ si aliquid promiserint illis qui se reddiderunt nichil obseruãt sed quascũqꝫ possũt occasiones cõtra eos querunt & opponunt· hoc itaqꝫ semp i eis oportet attẽdere qꝺ sepius fraudulẽtia doloqꝫ magis pugnant q̃ fortitudine

LXXVIII ·De victu eorum

Porro in victu sunt homines immundissimi atqꝫ spurcissimi· neqꝫ etiaꝫ mensalibꝰ nec manutergijs vtuntur nec panẽ habent uel curant sed quidam ipsum etiam comedere dedignãt· Olera quoqꝫ vel legumina nõ habẽt nec aliquid aliud q̃ carnes ut comedant·De quibus etiam tã paucas manducant qꝺ alie nationes vix imꝺ viuere possẽt·Porro omne carniũ genus preterq̃ mule quia non gignit comedunt·& hoc turpissime rapaciter qꝫ tangẽtes pinguia digitos suos lambũt & ocreis suis tergũt· Solẽt tamẽ maiores aliquos habere pãniculos cũ quibus ad vltimum tergũt·manus ꝰ mesturi nõ lauant·nec postea scutellas Et si aliqñ eas brodeo carniũ abluũt iteꝝ loturam cum carnibus in olla reponunt aliter etiam nõ lauãt ollas uel cocleria vel alia huiusmodi vasa·i cãnibꝰ ãt eq̃is plus delectantur q̃ in alijs·Ratos etiam & canes edunt·& catos libẽtissime comedunt· vinũ libẽtissime bibunt quando habere possunt·lacte iumẽtio quod ipsi kamous vocant quotidie sicut & homines ceteri vino forti se inebriant·Cunqꝫ kalẽdas vel festiuitates ventriũ suoꝝ celebrant·cantui vel potiꝰ vlulatui atqꝫ potatõibus vacant·Et q̃diu potationes huiusmodi durãt nulli negocio intendũt nullũqꝫ nuncium expediunt· Quod & fratres ordis ꝑdicatorũ qui ad illos a papa missi sunt in eodẽ exercitu omorantes p·vi· dies cõtinuos probauerunt· Carnes autem humanas deuorant vt leones assas igni & elixas comedẽtes· cunqꝫ capiunt aliquẽ sibi cõtrarium & inimicum ualde cõueniunt i vnum locum omesturi cum in ultionem rebelliõis sibi facte sãguinẽ eius auide sugẽtes uelut sanguisuge infernales·Deniqꝫ cum eis uictualia ꝺficerẽt in obsidione·s· cuiusdam vrbis kimoꝝ ꝺ decẽ hominibus accipiebatur unus ad manducandum·Pediculos etiã omedunt·uxor uiri & amicꝰ amici ꝺ capite uel aliũ de illos extrahẽtes atqꝫ dicẽtes· utinam sic possim facere de inimicis domini mei hic astantis· Apud ipsos ẽ peccatum magnum·si aliquid ꝺ cibo vel potu pire ꝓmittunt·ideoqꝫ ossa nisi prius extrahatur medulla dari canibus nõ permittunt·

·LXXIX ·De habitu illorum

Habitꝰ autẽ eorũ communis & solẽnis est talis·capillos habẽt oẽs cuiꝰcũqꝫ coloris sint qui nõ sũt profundi in se sed quasi laicorum mitre super capita iacent plane· In posteriori uero pte extentam habẽt caudam ad vniꝰ palme lõgitudinẽ·& in latitudĩe tantundem·& etiaꝫ i cauda dilatantur aliquantulum i maiorẽ· Ore capillorum ipsorum i anteriori parte & i lateribꝰ habẽt quandaꝫ reflectionem extra ad grossitudinem digiti sed non in pte posteriori Due quoqꝫ ligate

in eisdem oris supra aures insute sūt quib9 sub mento colligatis capellū inherere capiti faciūt ac ne a vento vel aliquo alio euellatur infigunt uel imprimunt. Super has quoq3 ligaturas due sūt lingule pue volatiles ad decorē siue potius ad terrorē. Huiusmodi ergo forma capellorū est tartaris oībus q3 quotquot sunt cū eis. Habitus autē tartaricus quo totū corpus eor3 supinduitur exceptis bracis in pluribus est nigri coloris. In latere sinistro ante p̄ induatur diuisus est & aptus ab vmbilico & supra in anteriori pte equaliter a latere in latus se extendens. & inferius vltra genua nō descendēs. In parte posteriori descendit plus aliquantulū p̄ i anteriori non extēsus vltra costas vel dilatat9. ac usq3 ad humeros retro suprāextensus duabus linguis latitudinis triū digitor3 insutis sup humeros pti posteriori. & inferius recte descendētibus. pāti q3 anteriori p vmbilicū a latere in latus se equalit extendentes insuūtur. Ab ipso autē indumēto nec brachia nec latera nec pectus neq3 aliqua anterior pars ab vmbilico & supra exceptis duabus linglis sunt coopta. Quidā etiā ipsor3 supra dispositiōez p̄dictam in duob9 lateribus habent fissurā. hec est forma specialis indumenti quo a ceteris hominib9 discernūtur tartari. Armati aūt sunt corijs supe positis laminis ferreis coniūctis. lamminisq3 uel corio brachia cooperiūt supius sed nō inferius. Cum autē sagittas arcu trajiciunt. dextrū brachiū a tota armatura exuūt factoq3 tractu reinduūt. hac vtūtur tantūmodo barones ac pugnatorū duces. eorūq3 signiferi & cunestabuli. Vnde nō credit decima pars ipsor3 eā habere aut ipsā deferre. Capellos habent de corio multiplicato ad modū patellule. gladiosq3 paruos vt saraceni longitudinis vnius brachij & vnius incisionis seu cesure cultellis nesciunt pugnare nec portant illos apte. Non vtuntur scutis. paucissimi quoq3 vtūtur lanceis. cū autē vtuntur eis a latere p̄cutiunt ex ip̄is vinculo insū mitate lancee ligato & in brachio ipsā portāt. Quidaq3 autem vncos habēt i fine lancear3. Sup omnia vero innitūtur arcubus & sagittis & cursu equorūq3

LXXX. Qualiter i pugna se habent.

IN bellis em̄ astutissimi sūt. quia iam per .lxxx. annos & amplius cū ceteris gēnib9 vt dicitur dimicauerūt. Licet em̄ superius dictū sit q̄ in anno domini. M. ccij. iuxta quosdam de terra sua egressi sūt. Quidā tamen dicunt q̄ citi9 exierūt. & fortassis ante illū exitū vltimū multis iā annis pugnauerāt. in quibus & domi sui terrā & alias p̄inquas regiones vastauerūt ita q̄ a terra sua nō ex toto recesserāt. cum autem ad bellū ire vo'ūt cursores p̄mittūt. qui secū nichil p̄ter filtra sua deferunt. Et hij q̄dē nichil rapiūt. domos nō cōburunt. bestias nō occidūt. sed homines tantū uulnerāt. aut p̄imunt si possunt vel saltem i fugam mittunt. nichilomin9 autē p̄incipes exercitus ex omni pte mittunt predones. & post hoc ad iumendū homines ac iumenta mittunt alios qui uadent sunt ad querendum sagaces cum autem vident hostes. vadūt ad eos & unusquisq3 iacit tres sagittas vel quattuor contra sibi oppositos. & si superare non possunt eos. regrediuntur ad suos. hoc autez i fraudē faciunt vt aduersarij sequātur illos ad loca quibus insidias posuerūt. Tunc em̄ illos circundant & vulnerāt & occidūt. Porro si magnū strā se exercitum vidēt. aliquando per vnā dictā vel duas ab eo diuertunt. aliāq3 terre partē inuadunt & homines interficiunt. terramq3 vastātes destruūt ac si nec hoc quidē facere possūt ad .x. vel .xij. dietas retrocedunt. Aliquando etiā i loco tuto morātur. donec aduersariorum exercitus sepetur. & tūc furtim veniūt subitoq3 totam terram depopulātes irruūt. Deniq3 sicut dictum ē supra non tam viribus pugnāt q̄ dolo & fallacia. cuz itaq3 volūt ad pugnā accedere acies ordinant. duces q3 vel principes bellū non intrant. sed alonge cōtrastant. Iuxta se uero pueros & mulieres in equis habēt & aliquando etiam sup equos ponūt imagines hominū ut credatur esse multitudo magna bellantium contra faciē hostium vnam aciem captiuor3 suor3 trāsmittunt. & alias fortiorum hominum acies ad dextram & ad sinistram mittunt. vt aduersarij illas n̄ videant. sicq3 illos circūdant & i mediū colligūt ex omni pte pugnare incipiunt. si forte aduersarij fortiter pugnant & faciunt eis viā vt fugiāt mox q3 ibi fugientes abinuicem sepati sūt insequantur illos pluresq3 tūc in fuga q̄ i bello possūt occidūt. Itaq3 nunq̄3 libenter cōgrediuntur si aliud possūt sed homines equosq3 sagittantes vulnerāt & occidunt. cunq3 tam homines quaz equi debilitati sunt sagittis tunc facile congrediuntur cum eis

LXXXI. Qualiter regiones inuadere solēt

QVm autem inuadere pergunt aliquam regionem i vnum ordinem procedentes āte faciem suam occupant terre latitudinem & situm in quo positus ē vnusquisq3 tenet. nec ad dextrā vel sinistrā diuertere p̄ez audz. Itaq3 regionem illam ingressuri & accepturi omnes de nocte ad montes circumadiacentes ascendunt. Et mane facto cursarios ad planiciem de quibus supradictuz est premittunt. Illi vero de planicie cursarios euitare nitentes fugiunt ad montes vbi se saluāe posse credūt. statimq3 occiduntur a tartaris ibidem latentibus. & ad ipsos descendentibus. Itaq3 qui volūt regiones suas ab illor3 inuasione seruare. debēt contra illos homines ad pugnam priusquā ipsi p̄ terram incipiant diffundi mittere. Postquaz em̄ spgi per aliquam terram incipiunt. nullus iam congrue de terra illa potest alteri auxilium prebere. quoniam ipsi cateruatim homines querūt & occidunt et sic quidem se in castris ī cludunt tartari tria vel q̄tuor milia hominū aut plures circa munitionē qui eam obsideāt ponūt. ibiq3 nichilominus per terraz ad hominum occisionem se diffundunt. Tales etiā qui se munitionibus includunt porcos suos incarceratos esse dicunt. magisq3 de talibus quam de aliis securi sunt & gaudent. quia iam illos esse suos asserūt. Cum autem inimicis ad pugnā occurrunt primis currentibus terminos vltra quos nō gradiuntur ponunt. Similiter faciūt etiam secundis & tercijs et omnib9 alijs. Iterumq3 quādo refugiunt termini sunt eis positi vltra quos nullatenus fugiant Cum em̄ aduersariorum fortitudini se preualere posse non credunt ante illos fugiunt et quasi se ab illis fugari faciunt. cunq3 illi armati tartaros inermes diu insecuti fuerint ac pre grauitate armor3 et uie lōgitudine lassati iam non amplius sequi potuerint. tunc tartari super equos recentes ascendentes. se super illos cōuertunt & in eos et capiēdo & occidendo insiliunt. Aliquando eē fugiēdo cedunt eis. vt eis locum inē ipsos intrantib9 faciunt. ipsiq3 se dispergunt & dilatant vt ita dispersi ad sibilum vel clamorem uni9 ī vnum cōgregati. hostes vndiq3 circumtingant & conterāt. In oīnib9 autē

ecrás quas destruunt tartari semp sequitur fames

LXXXII Qualiter munitiones obsident

Porro cũ aliquã munitionẽ obsident·vndiq; illaz ne quis ingredi vel egredi possit circũdant·fortissimeq; machinis & sagittis impugnãt·Nec die vel nocte a prelio cessãt vt illi qui sunt in munitiõne non quiescant·Ipsi tamẽ tartari uicissim quiescũt· quia ne nimis fatigentur acies diuidunt·ita q; vna succedit alteri in pugna· Proijciũt etiã ignẽ grecũ & aruinaz hominũ quos occidunt·ipsam liquefactam sup domos proijciunt & vbicunq; super illã pinguedinem uenit ignis ardet velut inextinguibilis ·Extingui tamen potest vini aut ceruisie supereffusione·Et si super carnez ceciderit·extinguitur manus confricatõe·Cum autem hoc modo vi prevalere nõ possunt introitum munitionis vel fontes aut etiam fluuium obstruũt vel fluuiũ diriuando illã submergunt·alioquin munitionem suffodiunt· & armati sub terza ingrediũtur·Vnaq; pars cũ hominibus intra munitionem pugnat· altera vero pars ignem apponit vt comburatur·si vero nec sic prevalent·ante munitionẽ sedent·suamq; munitionem contra illã faciunt ne ꝯuentur ab illis fortasse iaculis aut sagittis· & aliqñ stãt añ munitionẽ per multa tempora·s.p.xij ãnos & amplius·sicut vidit frater iohannes de planocãpi i alania ·Porro qñz cũ obsidẽtes castra uel vbẽ habitantibus mera se prevalere nõ posse vident·nõ longe ab illa fugiũt·& aliquantulũ latitant Cunq; obsessi eos longe recessisse vel etiam oñino a finibus illis abscessisse credunt tunc quasi securi munitionem aperiunt·at illi statim in eos irruũt· vrbemq; vel castrũ accipiunt·Ciuitatem eñ centũ portarũ in pside que vocatur sapham nõ sua virtute sed aquaz mũdatione quas illuc diriuari fecerũt·acceperũt·Sic quoq; multas terras plus fraudulentia vel ingenio q̃ viribus acceperunt LXXXIII

Qualiter erga captos vel deditos se habẽt

Vt autem superius iam dictũ est blãde loquũẽ obsessis·multaq; fallaciter· ut in eorũ manus se tradant ꝓmittũt eis·Cũ illi se reddiderit vel capti fuerint·oẽs occidũt exceptis artificib? quos ad opa sua reseruãt·vel si quos alios retinere pro seruis acceptant · Nobilibus & honestis hominibus nũq̃ parcũt·& si forte aliquo casu reseruant ex illis nec prece nec precio vlteri? de captiuitate exire permittũt· Occidẽdos autem vt dictũ est supra per cẽtenarios diuidũt·cunq; ĩ homines de obsesso castro tãq̃ sibi repugnãtes occiderũt in signũ victorie ac glozie·certitudisq; numeri occisorũ atq; ad terzorem ceteris hominibus incutiendum vnũ ex illis quasi millenariũ in aliquẽ locũ excelsũ & emĩnẽtẽ erigũt·capite subuerso pedibus erectis·alijs hominib? occisis iacẽtib? ĩ terra prostratis·Itaq; cũ cepissẽt vt dictũ est dzubaldi ciuitatem in pside ad sue crudelitatis ostensionẽ & audituris incutiendũ timorem oñib? habitatoribus illius decapitatis·aures rebelliũ sibi iam mortuorũ abscinderũt·duosq; sũmarios oneratos auribus in aceto positis ad chaam trãsmiserũt·Deniq; cuz nullis hominibus pacem faciunt nisi eis subijciãtur sicut antiquũ cingischam apud eos preceptum habetur·hec sũt autem que ab illis petũt qui eis se subijciũt videlicet vt cũ eis cõtra omnẽ hominem in exercitũ vadãt·vt & de oñibus tam de hominib? q̃ de aliis reb? decimam illis reddant·Vidit etiam frater iohannes de planocarpi supradictus·s· ꝺ oꝛdine fratrũ minorum quẽdam in ruscia saracenum ex parte chaam missum·qui de trib? pueris vnum petebat·secumq; ducebat·similiter etiã ducebat viros qui vxoribus carebant·& mulieres que viros nõ habebant·precipiebat nichilominꝰ vt vnusquisq; quantumcũq; etiam paruus puer diei vnius uel quantumcũq; pauper siue mẽdic? pro tributo solueret vnam pellem vsi albi vel nigri·& vnum castorem nigrũ vel aliquid tale quod tantundem valeret·Principes autem eis subiecti cũ ad illos veniunt habẽt vt alie viles persõe·nec vllum ab eis honorem recipiũt·oporet etiam vt eis munera magna presẽtent·precipueq; ducibus & vxoribus eoꝝ & officialibus millenariis ac cẽtenariis·quinetiam nõsolum ipsi sed eorũ quoq; serui valde importũe petunt ab eis & a nũciis quãdo mittũt ab ipis Aliquib? inueniunt occasiones vt eos occidant·& aliquos veneno vel potõib? ꝓcurãt vt ipsi soli in terra dominiũ habeant· Itaq; quos sub tirannide sua redigũt cõfrigũt & atterũt·tribilib? oculis intuẽtes ac dẽtib? infremẽtes ĩ eos·s.quos subiugare nõ possũt LXXXIIII De sclauis eorum

Hurcos & salimanos·i·saracenos & comanos·& etiam tartaros seruos suos & xp̃ianos ad se de diuersis locis adductos quos in bellis sibi mediãte gladio acquisierũt sclauos suos faciũt·Quos & nudos & i pẽuria victꝰ extrema pene spirit? exhalãtes·verberãt etiaz & affligũt prout volunt Eosdem etiam sine causa si eis placet occidunt·Ritus autem xp̃ianos & quaslibz sectas & quorũlibet hominum cultus secure ac libere obseruari permittũt inter se·Et vbicunq; etiam dominantur nec curant de quorũlibet hominũ consuetudinibus dummodo sicut ipsi precipiunt ĩ oñibus eisdem seruiatur·Itaq; machometi lex ĩ eorũ exercitu a saracenis quotidie quinquies palam omnibus audiẽtibus proclamatur· & etiam ꝑ omnes ciuitates in quibus ipsi saraceni habitãt·& qui eoꝝ dominio subiugañ·Ipsi quoq; saraceni ĩ exẽcitu eoꝝ & in omnibus eoꝝ ciuitatibus ad perfidiam suam nephandam exhortañ et attrahunt homines ac peruertunt·vt erzorem eoꝝ sequantur·sunt etiam mulieres plurime inter eos captiue·Nam ꝑter artifices operũ quos sibi vtiles estimãt·et ido de ciuitatib? captis illos ĩ perpetuam seruitutez sibi reseruant·Mulieres quoq; iuuenculas virgines· aut coniugatas captas sibi focarias faciunt·easq; ĩ nuditate et extrema famis pẽuria seruire cogũt hominum quoq; decimas vt dictum est accipiunt et ipsos ĩ seruitutem redigunt·Decem enim pueros computãt et vnum accipiunt·et de puellis idem faciunt·Quos omnes ducunt ĩ terzam suam et ĩ seruitutem tenent perpetuã·Quidam etiam viuentes vnum de sclauis suis eligunt vt ĩ tumulo ipsoꝝ viu? põaẽ cum eis quando in morte sepeliendi sunt Deniq; adeo subiectis suis odiosi sunt·vt etiã multi qui cum eis ĩ exercitu sunt si haberent fiduciã q̃ nostri nõ eos occiderent ex omni parte cõtra illos pugnarent sicut ipsimet fratri iohanni supradicto dixerunt ·LXXXV De mulierib? eorum

Tartaree autem mulieres ẽpissie sũt·Vxorate quidem omnes super capita sua deferunt canistruz longitudinis vni? pedis ac fere dimidij undiq; rotundum·et in parte superiori latiorem·coopertum et ornatum undiq; serico uel samite atq; margaritis et monilibus circumdatum·oculis pauonum infixis desuper ad decorẽ

habẽt etiam frena fallerata & inargentata et inaurata · atqꝫ in pectoralibꝰ campanulas infixas magnum emittẽtes sonitum ad gloziam eaꝝ & decozẽ Palefridos equitant magnos et pingues · habẽtqꝫ cambucas de cozio diuersis colozibꝰ depicto cuꝫ auro multo inserto ex vtroqꝫ equi latere depẽdentes · virgines autem et ñ vxozate de facili discerni non possunt a viris · qñ in omnibꝰ maximeqꝫ i habitu ac gestu vniformes sũt illis · vxozes autẽ magnoꝝ baronũ omnes indute sũt samitis vl' pũpuris deauratis · sicut & mariti earum · Communiter aũt alie mulieres boqueranno stricto sub cingulo multis plicis sumptuosis operato & insuto oñes vestiunt̃ · quod añ in se totum vnum continuum pꝰ quã indutũ est ī sinistro latere cũ quattuoꝝ vel qñꝫ nodulis claudit̃ vel firmat̃ · Habent etiam alia iumenta de panno laneo albo communiter omnes tãtari quo se induũt desuper in tempoze pluuiali vel etiam hiemali Et viri quidem eaꝝ exceptis sagittis oñino nichil operantur · sed exercentes se ad sagittandũ uenantur & inter se luctantur De gregibꝰ etiam aliquantulum habẽt curam · Equos valõ custodiunt · ĩmo etiam reꝫ omniũ maximi cõseruatores sunt · Pozro mulieres opera diũsa faciunt operantes · s · pellicia · vestes · calceos · ocreas · & omnia que de cozio fiũt · Curzus etiam ducunt & repant camelos onerãt · & alique sicut & viri sagittant · femozalibus etiam omnes vtũtur sicut & viri Sunt etiam alie velociſſime & in omnibꝰ operibus suis strenue · virgines & omnes mulieres equitant · pharetras & arcꝰ portant · In equis quoqꝫ sicut & viri agiliter currũt · & vtriqꝫ multũ ī equitando laborare possunt LXXXVI De morte ac sepultura eoꝝ

Qvm aliquis eoꝝ ad mortẽ infirmat̃ hasta vna ī eius statione erigit̃ · & circa illã filerũ nigrũ circũuoluitur · Extunc nullus audet ītra re termínos statõis illiꝰ · Cũqꝫ fuerit mortuus si õminozibꝰ est · occulte ī campis sepelitur cũ vno tẽtozio suo sedendo ī medio eiꝰ ponũtqꝫ mensã ãte illũ · & alueolum carnibꝰ plenũ & lactis iumẽtini ciphũ · Sepelit̃ etiam cũ eo iumentũ vnũ cũ pullo & equꝰ cũ sella & freno · aliũ autem omedũt et cũ stramine cozioũ eiꝰ implentes super duo ligna vl' ꝗtuoꝝ ī alto ponũt que omnia faciunt ꝓ mozruo ut habeat tentozioũ & etiam iumentũ ī alio mũdo · de quo · s · iumento lac habere possit · & equos sibi multiplicare ī quibꝰ tũc possit equitare · ossaqꝫ illiꝰ eꝗ quem cõmedunt pzo anima eiꝰ cõburũt · vnde ꝙ niũt mulier̃ ad ossa oburẽda pzo aníabꝰ ipoꝝ mozruoꝝ · Si vero diues & magnus homo fuerit tãtarus qui mozit̃ cũ habitu preciosissimo sepelit̃ · ac remotiꝰ ab oñibus ī abscondito loco ne habitu suo spoliet̃ · Amici quoqꝫ ipsius equũ eius a capite īcipientes vsqꝫ ad caudã excoziant · & cozrigiam ide latitudinis ꝙe pzimo secundũ longitudinem illaꝫ excindunt · Deinde totam equi pellem extrahentes palea implent · & ī memoziale mozrni habẽdũ · contũ per equi fundamentũ vsqꝫ ad collũ figũt · ipsũqꝫ hinc & ide supza duas furcas eleuatũ suspẽdũt Pozro carnes equi quasi pzo anime illius suffragio vt dictũ est omedunt · & planctum super mozruo quidam ꝓ · xxx · dies · quidã plus · quidam minus faciũt · Magni quoqꝫ barones vt dictum est · anteꝙ mozianꝫ · vnũ sibi de sclauis suis eligunt · quem signo quodam suo signãtes quando mozitur viuum poni secũ in tumulo suo faciunt · sũt & alij tartari quidam inter alios xp̃iani quidem sed pessimi · quorum filij cũ patres suos senescere vident · ac tedio senectutis aggrauari · dant eis comedere pinguia quedam vt caudas arietũ & huiusmodi · quibꝰ oppressi de facili valeãt suffocari Cunqꝫ sic mortui fuerint · cozpoza eoꝝ cõburunt · ac puluerem eoꝝ colligentes quasi pzecios̃um quidã custodiunt · Indeqꝫ quotidie quãdo comedũt cibaria sua ex hoc puluere spargunt · LXXXVII De nationibus quas tartari pꝰ necẽ dñi sui subiugarunt

Rege itaqꝫ dauid cũ omnibus suis necato vt predictum est a tartaris · cingiscã cetriqꝫ tartari ỏ perpetratis supza modum gloziãtes flagiciis in tantã amentiẽ exarserunt supbiã · vt instigãte dyabolo cõcipent animo sicut dñi sui terzã · ita totũ paulatim mundum suo subiugare dominio · Animati nãqꝫ super obtenta victozia de indis deo ꝓmittente · regisqꝫ dauid & populi sui exigentibus peccatis · iuuenibus foztibus ac bellicosis viris secum retentis · & in seruitutẽ suã redactis · circũadiacentes regioues ceperũt paulatim inuadẽ & expugnare · tãdẽqꝫ no dominio penitus subiugare · sicqꝫ qui a pzincipio pauperes & abiecti sclaui & tributarij tram regis indie iuaserũt · superozdinãte dei iudicio · multozũqꝫ populozũ peccatis exigẽtibus ī auro argẽto & possessionibus aĩaliũ ac multitudine seruientiũ diuites facti ac fere supoñia colla oriẽtaliũ nationũ domĩ effecti sunt · siq̃ dẽ nulli hoim credẽtes a tartaria fere vsqꝫ ad ortuꝫ solis & ab ortu solis vsqꝫ ad mare mediterraneuꝫ dilatati sunt · & innumerabilia regna suo dominio usbiecerũt · In oñibꝰ autẽ terzis que ab eis destruuntur · statĩ fames valida sequit̃ · sicut postea ꝓexẽpla manifestabit̃ · Plurimis itaqꝫ terzis ī seruitutẽ eoꝝ redactis quedam viriliter restiterũt eis · videlicet īdia magna · & quedã magna pars alanoꝝ & q̃dam magna pars kitoꝝ et gẽs saxozũ · Quãdã em̃ eoꝝ ciuitatẽ tartari obsederunt · sed eis ꝓualere nõ potuerũt · Et reuera tartari nõ paꝝ timidi sunt erga illos qui eis foztit̃ resistũt · nec vnq̃ insiliunt i homines ostãtes · seqꝫ viriliter defẽdẽtes atqꝫ repugnãtes · sed virtus eoꝝ ẽ otra fugiẽtes Itaqꝫ super oñes populos timẽt frãcos · Sic em̃ ipsi et oẽs trãsmarini large sumpto vocabulo nominãt oñes xp̃ianos · Vnõ fratres p̃dicatozes a papa missi ad eos cũ venissẽt in exercitũ eozũ timuerũt ipsi tartari valde · dicebãtqꝫ ꝓ exercitũ q̃ franci veniebãt · qui sequẽtes fratres ī media turquia erãt · Deniqꝫ vbicũqꝫ potestatẽ habẽt · francos in solidis · i · stipẽ diis recipi ꝓhibẽt Quãtũ vero odiunt tartaros saraceni et geozgiani et armeni · ceteriqꝫ populi qui eis tributarie fuiunt nulli dubium ẽ · fratribusqꝫ p̃dictis ipsimet eoꝝ afflictõe et miseria cõstricti retulerũt LXXXVIII · Qualiter cozasminos destruẽtes fugauerunt

Itaqꝫ post victoziã de indis vt p̃dictuꝫ est erigẽtes ceruicẽ supbie · ac de totiꝰ mũdi subiectione p̃sumentes · ad cozasminos transmiserũt ꝓmos nũcios tãq̃ ad sibi ꝓpinquiozes arzogãter eis mãdantes quatenus cingiscã et eius exercitui humiliter obedirẽt · eiqꝫ seruitiuꝫ ꝓpetuũ cũ tributo impẽderẽt · At uero cozasmini sup mãdatiõe sibi facta q̃plurimũ indignati predictos nuncios omnes fecerũt interfici · Tartari ergo sup illozum occisione supza modũ indignati et turbati · et congregata multitudine magna tartarorum eozumqꝫ qui eis voluntarij vel inuiti se miunxerant · terzam

corasminorũ inuaserũt· quotquot inuenire potue=
rũt ex eis gladio psternẽtes·oñesq; alios tanquaz
exules & pfugos de finib? illis penit? effugantes
Itaq; corasmini psecutionẽ eorz ꝺclinates sugerũt
& i fines se psidis maximeq; i ciuitatẽ georgie tri=
felis effuderũt·vbi &·vij·milia hominũ occiderũt
Post modũ vero cũ i fines illos tartari superuene
rũt·itez corasmini fugiẽtes ad tẽpus i terza solda
ni turquie latuerũt·Postea vero a soldano babilo=
nie domino egipti inuitati atq; cõducti i regnum
hierusolimitanũ veniẽtes & xp̃ianos ꝺbellãtes an
te gazã ciuitatẽ magnã frãcorũ multitudinẽ domi
no pmittente pstrauerũt·& glorioſũ domi nostri
sepulcrũ destruxerũt·atq; intra & extra sanctã ci
uitatẽ xp̃ianos q̃plurimos occiderũt·Qꝺ factũ ẽ
anno domi·M·cc·xliiij·sicut infra diceẽ i loco suo
Qui·s·corasmini postq̃ deo pmittẽte tantũ facin?
& impietatẽ cõmiserũt·tandẽ ipso domino dispo
nẽte iã fere omnes ad nichilũ redacti sũt·

·LXXXIX· De destructione psarũ·

Ibi autẽ tartari psidẽ inuaserũt· ciuitatẽ i
ea·c·portarũ que vocaẽ saphã acceperũt
nõ quidẽ virtute sua sed aquarũ inũdatõ
ne quas illuc diriuari fecerũt· Porro ad sue crude=
litatis ostensionẽ & ad incutiendũ audituris timo
rem cũ accepissent quãdã i ea ciuitatẽ fortẽ ꝺrubal
di vocatã i pede montiũ caspiorz habitatoriḃ? in=
uitis illis omnib? decapitatis aures rebelliũ sibi iaz
mortuorũ abscinderũt·duosq; sũ marios eisdẽ auri
bus i aceto positis oneratos ad chaã transmiserũt
Quia vero de montibus caspijs hic facta est men
tio·hic vnũ quod i dubiũ michi venit· inserẽ volo
Cũ em̃ dicãt histozie nostre scolastice q̃ alexander
magnus rex macedonũ oratõe impetrauit a domi=
no reclusionẽ iudeorũ inter mõtes caspios·ipõsq;
circa finẽ mundi p̃dicẽt exituros·fratres nostri·s·
ordinis p̃dicatorũ i georgia ciuitate triphelis·que
ꝓpe montes caspios ẽ p·vij·ãnos cõmorati sũt dili
genter a georgianis & a psis·& etiã a iudeis de in
clusione illa inquisierũt· & dicũt omnes etiã iudei
q̃ nichil penitus inde sciũt·nec vnq̃ istud i suis hi
storijs inuenerũt·Hoc autẽ scriptũ habẽt tantum
modo q̃ alexander ille quosdaz homines immũdos
& horribiles ꝓpe mõtes caspios habitãtes qui ali=
os homines & etiã seinuicẽ omedebãt ·intra mõtes
illos habitare coegit·& etiã ibi portas extrui fecit
que videlicet adhuc porte alexãdri dicte sũt· Vnã
q; illarũ tartari confregerũt· Cetez de reclusione
hominũ i montib? illis nichil aliud repiẽ veritatis
in illis locis XC Qualiter alexius cõstantino
polis imperiũ recupauit p francos et rex philipp?
normanniã & pictauiam subiugauit

Anno autẽ gracie·M·ccij·pegrini federe
inito cũ venetis post multas impediticões
iadarã vrbẽ regis hũgarie obsident·capiũt & ꝺua
stant·Indeq; costantinopolim festimãter nauigant
Alexi? quẽ andronic? excecari p̃ceperat p nuncios
mittit ad frãcos·q̃ si ei succurzãt·eos a ꝺbitis·xxx
miliuz marcaz erga venetos liberet·preciaq; naui
um soluet necnõ & oĩẽtalẽ ecclesiã pape subijciet
ac terze sancte mirabiliter subueniet·Itaq; apud ia
darã vocat? prestat sup hijs iuramentũ·Frãci cuz
venetis cõstantinopolim applicant·& turzi q̃ gala
thas diciẽ expugnãt·cathenam viriliter dissoluen
tes·grauẽq; victualiũ penuriaz patiũtur· Incuba
tor imperij secuz habens·xxx·milia equitũ & pedi
tes innumerabiles cũ nostris cõgrediẽ·qui nõ erãt
vltra·ij·milia pati ad pugnam·Itaq; ptib? vicinis
quantũ potest arc? iacere tirann? diuinit? paufa
ctus intra menia se recluſit · eaq; nocte cũ vxore
ac liberis cũ paucis fugit·porro greci ꝺueniũt & si
ne mora alexiũ eligũt·mane autẽ facto porte aperi
unẽ greciq; inermes suũ querũt electũ·caput patſ
thursath quondã impatoris exhibeẽ·& statim alex
ius coronaẽ·Ipseq; & pater ei? rogat nostros ut
secũ tota hieme pxima morentur·preciaq; deniq; na
uiũ debita venetorũ soluuntur·&·cc·milia marcas
nostris a venetis cõferuntur ·pacta de obedientia
romane ecclesie & de succursu terze sancte inouã
tur & cõfirmantur· Greci autẽ referũt q̃ in primci
pio quidem nostros spreuerũt ob paucitatẽ·& i cõ
gressu viderũt gentẽ niueam viriliter succurrentẽ
Eodem anno rex philippus normanniaz iterũ intra
uit·palesiam castz fortissimũ & dõnofrontẽ et ca
doniũ cepit·totamq; terram circũpositam vsq; ad
montem sancti michaelis sue dominatõi subiecit·
Deniq; normanni petentes ab eo veniam·oñes vr
bes quas custodiebant ei tradiderũt·s·constantiaz
baiocas·lexouiũ abrincas cũ castris & suburbanis
Nam ebroicas iam cepat ·nichilq; de tota norman
nia remanebat pter rothomagũ & vernoliũ & ar
chas·cum itaq; rothomagum obsedisset·videntes
normanni q̃ nec ipsi se defendẽ poterant· nec a re
ge anglie succursũ habere·vrbem cũ duobus predi
ctis castellis ei tradiderunt sine cõtradictẽe·Quã
·s·vrbem cum tota normannia null? p̃decessor ei?
p·ccc·&·xv·annos habuerat a tempore·s·karoli si
plicis·cui rollodan? cum suis paganis supueniens
ipsã iure armorum abstulerat postea rex cum exer
citu aquitaneam ingress? vrbem pictauis cum om
ni terza circumpõsita recepit·& hieme supuenien
te ytra lothas & chinonum obsidione posita in frã
ciam redijt·In ãno vero sequenti vtrunq; castruz
potenter impugnando cepit & apud chinõ viceco
mitem lemonicensem captiuũ liberauit XCI
De morculpho imperatore et ignominioso ei? fine

Eodem anno·s·ab incarnatione domini· m
cciiij Alexius impator nostres rogat vt
sint extra vrbem ob discordias vitandas
Itaq; nostri acquiescunt et ex diuerso vrbis iteria
cente portu castra sibi construunt Impator classez
incendere parat que ipsum ad coronam aduxerat·
At eius ꝑs succumbit in omnibus·Itaq; greci exo
sum eum habentes impatorem sibi creãt alium mit
tit ad nostros morculphum sibi familiarem· qui iu
rat ex pte imperatoris se traditurum eis palacium
plakernam q̃si pactionis obsidem Accedit mãchio
vt recipiat illud ipsiq; marchiõi illuditur ·marcul
phus reuelat grecis secretum de reddendo palacõ
et in odium alexij statim attollitur impator· Qui
mox in dominum dormientem manum mittens eũ
incarcerat·et nicolaum qui apud sanctam sophiaz
imperiales infulas nuper vsurpauerat captũ incar
cerat·Thursath alexij pater moritur·clerus et po
pulus in nostrã perniciem machinantur·Itaq; no=
stri terza frequẽter mariq; impetuntur sed dei uir
tute proteguntur·Quadã itaq; die ad querendum
victualia egrediuntur ex nostris circiter mille·qui
bus occurrit impator cum graui multitudine mox
q; fugit et arma uexillu mq; cum iconia sancte dei
genitricis quam ante se faciebat ꝺferri ꝓiecit Vna
em̃ nocte naues suas·xvj·ascendit· et velis expan
sis in nostras mittit·At cum multo nostrorum la
bore naues eorum indemnes fiunt domio ꝓtegẽte

Impator quoq; c ũ nostris colloquiũ petit·sz dux venetie respõdet se loqui nolle cũ ꝓꝓzij domini de tẽtore·Sequẽti autẽ nocte dominũ suũ necat vitã eius terminatã simulãs laqueo quẽ ipse cõfinxerat Nostri porro insultũ faciũt·sed prevalentib9 grecis machinas suas ꝓunt Porro duab9 navib9 colligatis que appellanẽ padisp & pegrina· prime illarũ scale muros attingũt·Itaq; irrumpentibus nostris vrbs populosa capitur a paucis grecis ĩ palacia fugiẽtibus nostri de assultu deliberãt·Imperator nocte fugit & mane greci cõstantinũ impatorem nominant·Nostri vero petites arma capiunt greci fugiũt·palacia vacua deserunẽ·ac de spoliis eoz nostri diuites efficiũtur·Comes flãdrẽsis baldumus eligitur·& impator ꝓsecratur·Mox culph9 captus excecaẽ·& de loco eminẽtissimo ꝓcipitaẽ· ac p vrbẽ tract9 decerpiẽ·Eodẽ ãno petr9 rex arroganum comes barcinonie & dominus montis pessulani regnum suum obtulit innocencio pape il ludq; sibi ac successoríb9 suis ĩperpetuũ pro remedio anime sue ac ꝓgenitoz suorũ constituit cẽsuale·vt annuatim de camera ipius regis·cc·& ·l nasemũtine apostolice sedi reddanẽ·& ipse ac successores e9 eidem specialiter fideles & obnoxij teneaẽ

XCII De baldumo & henrico imperatoríb9 ostãtinopolis & ꝗbusdã frãcoz & alemãoz gestis

Anno domi·m·ccv·rex blãcoz & rex burgaroz cũ cumanis & grecis ac thurcis ꝓgressi cũ nostris vincũt eos maioríb9 peremptis·nam impator andropolim a cõstãtinopoli distãtẽ·v· dietis obsederat·& ꝓuocati ab hostib9 nostri dũ incaute incedũt·impator rapiẽ ac pluribus ꝓmuntur·Eodẽ anno tempestas per loca plurima profligat segetes & vineas Rex philipp9 ĩ pignus caritatis ecclesie beati dionisij multas reliquias preciosissimas quas impator baldum9 de sãcta capella que dicitur os leonis acceperat·cõtulit easq; henrico abbati manu ꝓpria tradidit quas conuẽtus cũ processione & laudib9 & nudis pedib9 occurrẽs suscepit·Anno sequẽti pridie· kl'·marcij fuit eclipsis solis ꝑticularis hora·v·diei·In sequenti vero mense adela regis philippi mater apud parisius obiit & in burgũdia sepulta est apud pontigniacũ iuxta patrẽ suũ theobaldũ comitẽ cresentiũ atq; blesensiũ·qui predictũ vt dicitur monasterium fũdauit·Rex autẽ philippus pictauis & laodunuz & mirabellũ ac ceta q̃ illic habebat muniuit·& rex anglie iohãnes andegauis cepit· totamq; terrã destruxit·Porro vicecomes thoarcẽsis recedens a fidelitate regis francoz ofederat9 est regi anglorũ Quo audito rex philipp9 ĩ pictauiã rediit·& rege anglorz apud thoarcũ existẽte terrã vicecomitis ꝺstruxit·Tandẽ datis treugis rex iohãnes exhaustis loculis rediit in ãgliam·& rex philipp9 in franciã Otho cũ philippo duce sueuie de imperio otendit & deficiẽtib9 a se ꝓib9 intra coloniam ostitit·nã sola colonia ei fauet·eamq; philippus obsidz Ciues egrediuntur sed repelluntẽ·& othone fugato colonia capitur·Henric9 baldumi frater cõstantinopolis imperator efficiẽ·Eodẽ ãno mense decembri tãta fluminũ inundatõ facta est·quanta nũq̃ ab hoĩbus illius temporis visa uel a predecessoribus audita est·Itaq; parisi9 secana tres arch9 paruipõtis fregit·& q̃plures domos ibidẽ euertit·infinitaq; damna ĩ multis locis intulit XCIII De legatione duodecim abbatũ contra albigenses & de sãcto diaco episcopo

Sequenti ãno·s·ab incarnatione domi·m·ccvij·cisterciẽsis ordinis abbates et alij quidã a domino papa mittũtur ad prouinciã ad heresim extirpandã·Ibi pauci fideles tunc inueniũtur·ac de infidelibus quoz non erat numer9 paucissimi cõuertunẽ Actor De hac autẽ legatione in gestis beati domici ordinis ꝓdicatorũ magistri & patroni sic legitur Missi sũt eo tempe ab innocencio papa·xij·abbates cisterciẽsis ordis cũ vno apostolice sedis legato in terrã albigensiuz vt fidẽ catholicã predicãtes·heretica venena ꝓuinribus expulsarent·Qui conuocato archiepiscoporũ & epoz aliorũq; in ꝓtibus illis ecclesie prelatorũ concilio·conquirebant inter se quo nã modo 9 modius id cuius gracia venerãt·executioni mãdarẽt·Illis aũt super hac deliberatione solicitis venerabilis didacus oxoniẽsis epus superuenit cum hoc noze autẽ susc̃ipitur ꝓsulitur & fides eius consiliis adhibetur·hoc autẽ fuit eius spiritu diuino suggerente consiliũ·vt abiecta pompa superflui apparatus quaz equidẽ satis ĩcongrue qui ad xp̃m paupertatem predicandũ aduenerant·in expensis ac equitaturis ac vestibus & varia suppellectili preferebãt veramq; atq; euangelicam ĩ se pretenderant paupertatẽ·& fidẽ xp̃i non verbis tantũ & labijs personarẽt·sed rebus & manibus demonstrarẽt·atq; hoc modo animas quas heretici falsa virtute ac pietatis imagine deludebant·ipsi vero sanctitatis ac religionis exhibitione possent ad fidei veritatẽ revocare·Fauent q; omnes ei9 consilio et iuxta verbũ ei9 se facere pollicẽtur·Ipse vero p̃mus dictis suis facta compẽsans·cepit facere quod aliis suadebat·statimq; misit suos oxoniam cũ equitaturis et supellectili·& diuerso quem secũ tulerat apparatu·Retinuit tñ sibi paucos ex clericis & fratrẽ dominicũ ·scilicet sue oxoniensis ecclesie supprioremqui extũc iã cepit frater dominicus & non suppriorappellari·remissisq; ad loca sua temporaliũ sarcinis·ceperũt singuli euangelicam paupertatez amplecti·pedites discurze· ac strenue fidez xp̃i verbo & opere predicare·habentes super se quasi totiꝰ negocij ducem ep̃m oxoniensem·Quod videtes ac inuidentes heretici·ceperũt ex aduerso oportuni9 predicare·Petrus itaq; de castro nouo domini pape legatus a comite tholosano quem ꝓpter hẽtico rũ defensionẽ excõmunicauerat occiditur ideoq; tra ei9 expugnanda regi francoz a papa expoĩtur

XCIIII De origine ac studiis beati domici Ex gestis eius

Ipse autem dominic9 paulo ante nomĩat9 ex hispanie villa calaroga oxoniensis diocesis extitit oriũdus·Cuius mater anteq̃ ipsũ conciperet uidit ĩ somnis se gestare catulũ accensaz faculam baiolantem ĩ oze qui egressus ex oze totum mundũ videbatur accendere·& vtiq; uerbũ ci9 ut facula arsit quia in spiritu helie uenit·Nato igituz ex piis parentibus et religiose viuentibus·ĩ illa puerili etate sua coz ei senile iam inerat et sensus· veneranda canicies sub tenella facie latitabat·cũ eñ esset adhuc puerulus nonduz a nutricis diligentia segregat9 deprehensus est sepe lectũ dimittẽ quasi iã carnis delicias abhorreret·et eligebat potius ad terrã accũbere·cuidã aũt matrone nobili que ꝺ fonte baptismi eũ leuauerat visus est per somnium idez puer domicus q̃si stellam hñs ĩ fronte· que totam terzam suo lumie perlustrabat·Quo vtiq; ꝺmonstrãte futurorũ prescio dabaẽ itelligi q̃ ĩ lucẽ

gentiū dandus erat·post hoc ob liberaliū artiū do
ctrinā missus pallentiā vbi tūc generale studiū flo
rebat·cepit puer sancte indolis eruditōi diligēter
intēdē·Et vt animū suū pleniꝰ ad sapiētiā trāsfer
ret·cogitauit carnē suā a vino abstrahē·vnde & p
decēniū vinū nō bibit·& i liberaliū artiū eruditō
ne supza multos coetaneos pfecit· ꝓꝰ hoc ad the
ologie studiū se otulit totū·& diuinis eloquijs ve
hementer inhiare cepit· quoz mellea dulcedīe dele
ctatus hausit auide quod postea effudit abunde

XCV ¶Qualiter habitum regularez suscepit & hospitē suū ab heresi conuertit

HAme aūt pualida i hispanijs īgruēte buꝰ
dei manēs adhuc palētie cū videret egeno
rū miserias·& osolatoz nemīnē auxilio·cōpatiens
affectu vēditis libris quos admodū necessarios si
bi habebat & oīni suppellectili preciū acceptū dis
pſit & paupbꝰ·dedit·Quo exēplo multos quoqz
diuites & magistros ad opa misericoꝛdie ꝓuocauit·Cūqz honestatis eiꝰ late patēs ꝓconiū·oxoniē
sis didaci epi attigisset auditū·accersitū eū fecit i
ecclesia sua regularē canonicū·Qui statī inter ca-
nonicos velut singulare iubar emicuit· Et de vir-
tute i virtutē mira celeritate ꝓgrediēs omniz as
pectū ise ꝓuocauit·Erat enī i oratōe assiduꝰ·cari
tate pcipuus·cōpassione anxiꝰ & sibi subditis hūi
litate subiectus·Specialē gratiā cōtulerat ei deus
·s·flēdi p peccatoribꝰ·p miseris & afflictis penn-
tiū animaz zelo succensꝰ nec minꝰ ōsiderio celestis
habitatōis affectus crebro i oratōibꝰ pnoctabat·
Sepe aūt & inter oratōes fugiebat a geitu cordis
sui nec otinē se poterat·quī vox plāgentis euiden
ter eminus audireē ·Frequēē aūt & aures diuīe cle
mentie hac speciali petitōe pulsabat·ētenus cordi
eius illā caritatē dignareē infūdere qua ꝓximoz
possit efficacius salutē ꝓcurare·exemplo eius viō
liez q̄ se totū nostrā obtulit i salutē·Sane libz qui
collatōes patrū inscribīē·studiose legēs ac vigilan
ter intelligēs·salutis ī eo rimatus semitas·magnū
pfectionis apieē apprehendit· Agit siq̄dem liber il
le de cordis puritate ·de vicijs & de oīni ꝓfectīe
virtutū. Porro p̄fatus didacus epūs aldefonsi re-
gis castelle rogatu ad marchias ꝓgens vt eiꝰ filio
ferdināde cuiusdā puelle nobilis ociliaret cōnubia
seruū dei diuinitꝰ eccleſie sue suꝑioꝛē secū duxit·
Et cū tholosā ꝓueniſſent·eadē nocte sāctꝰ domīj
cus hospitē suū hereticū tā affabili psuasione d eli
ciens·quā ratōnū onexione deuīcens·ad fidē catho
licā deo cooperāte conūtit·Post hoc idē epūs cu-
riā romanā adiens ac sūmo pōtifici ꝓpositū suū ex
ponēs·videliz asserens sui fore voti cumanoz cō
uersioni curā impendē cessionē petijt sed impetra
re non valuit XCVI ¶Qualiter eius libellus
ignē ter exiuit illesus·

PRo cū ī ptibus albigensiū ut supius di
ctū est·idem epūs eiusq̄ socij pedites dis
curzendo fidem xp̄i uerbo & ope strenue p̄dicarēt
atq̄ inter catholicos & hereticos ibi dem frequen
ter disputationū conflictꝰ fieret· Ad quas vtriusq̄
sexus multitudo populi confluebat·factū est ut
apud fanū iouis celebris īdicereē disputatio sub iu
dicibus deputatis·quibus ab vtraq̄ ꝓte scripto p̄-
sētari deberet ipsa assertio fidei quā docebat Qua
ꝓter scriptis diuersis sup hoc a catholicis diligē
ter libellis & i omune redactis ac mutua collatōe
inter se discussis·libellus quē scripserat beatus do-
minicus omūiter & cōmendaē ꝓe ceteris & decer
nīē presentandus·Statuto itaq̄ die & multitudi-
ne populi circūstante·libelli vtriusq̄ ptis ī mediū
ꝓferūtur· Vez iudicibus inter se discrepātibꝰ hec
fuit tandē omnis eoz sñia vt vtrosq̄ libellos fla
mis imicerēt·& quez ab igne cōtingeret n̄ oburi il
le verā fidem ꝓculdubio teneret·fidēlis sermo &
omni acceptione dignus· Acceusns est ī publicum
magnus ignis libelli ꝓiciunē in mediū· libellꝰ p
tis heretice statī oburiē·libellus vero sui dei do
mimici non solū n̄ leditur·vez etiā ab igne foras p
silit in longinquū·Secūdoq̄ iniectus ac tercio eq̄
ꝓdijt incōbustus vt sic diuina potentia qđ olim
in tribus pueris gestū cognouimus·m vno eodem
q̄ ꝓcesus libelli ab igne confuati stupēdo prodi-
gio & orthodoxe fidei veritatez & sui cōprobaret
autoꝛis sanctitatē XCVII ¶De sancto fran
cisco & eꝰ ōsionis ꝓmordio ¶·Ex gestis eius

EOdemq̄ tpe beatus frācīscus ordinis fra
trū minorū īstitutoꝛ vite sanctitate flo
ruit qui nimiz sub innocēcio papa cursuz
suū in domino cepit·ac sub eiusdē succesſoꝛe hono
rio feliciter consūmauit·Hic quondā in vallis spo
letane finibus ciuitate assisio negociatoꝛ fuit offi
cio·diues terzenis opibus & mūdi vanitatibus ītē
center nutritus suis nutritoꝛibus insolentioꝛ effe-
ctus·Itaq̄ coꝛdis inquieti lasciuiā iocis & lusibus
gestis & habitu verbis impudicis & cātibus osten
tabat·et quia ꝓdigus erat ac p ianē suoz dissipa
tionē humanus & affabilis videbatur·multoz sibi
coherētiuz caudaz iniquā post se trahebat·sic vsq̄
ad ānū etatis sue fere·xxv·in via poitionis īcessit·
donec ad exemplū peccatoribus in gratiā respiran
dis mutatio dextre excelse apparuit·et primo qui-
dem a domino lāguoꝛibus attritus cogebatuꝛ soli
tis dissimilia cogitare·cepitq̄ quidquid ī ōsiderio
prius habuerat statim fastidire sed & taliū amato
res stultissimos reputare·sꝫ arridētibus iterū ꝓsꝑ
peris cepit adhuc sibi maioꝛa prioꝛibus ō seculi va
nitatibus promittere diuiciarū cupidus & gloꝛie·
Cūqz negociationis causa paret in apuliā pergere
ostensū ē ei ꝓ visionē domus sua militaribus appa
ratibus plena·que venaliū esse consueuerat pānoz
cumulis occupata stupentiqz aduentu rei īsolitū
responsū est hec omnia foꝛe sua militūq̄ suorū·eui
gilās aūt quamuis huiusmodi visionē ꝓposito suo
videret applaudere subito tñ mirabiliter cepit ab
eodem proposito tepescere·ita vt noue milicie dux
futurus & ex ipsa sui mutatōe ꝓpenderet dictā vi
sionē longe aliud q̄ꝑ ediderat imptare·extūc igituz
cepit mores pristinos ad plenū mutare·& a publi-
ce negociationis tumultu se subtrahens·euāgelicū
negociatoꝛez efficere·Quendā enī sibi familiarē ad
loca secretioꝛa sepius euocabat eoq̄ deforis expe
ctāte & quid ageret ignoꝛāte·quandā criptā ītra
bat·ibiq̄ cū lacrimis celestem exoꝛabat patrem vt
viā eius dirigens·suā ei pleīus ostenderet volunta
tem·sicq̄ in oratōe pīstens & grauiter se affligēs
tādem pro voto meruit exaudiri·celicoq̄ infallibi
liter iudicio quid ageret edoceri·Itaq̄ letus exur-
gēs assūptis secū pānis venalibus pcioſis ad sul
gineū ciuitatis pexit·quibus cū equo cui insederat
venditis onustus pecunia repedauit·quā pauperū
usibus et aliarū necessitatū pijs obsequiis mācipa
re dispoſuit·et apud quendā pauperez p̄sbiterū
morā fecit·Interim pater eius post longā inquisiti
onē de eo quid actū esset· cū audisset qualiter in p̄
fato loco misere degendo delitescereꝰ·turbatus ad

locum cucurrit·sed ille ne videretur a patre se cui-
dã cauce immersit·in qua quasi p mensẽ integruz
latitans vno qui fortitan locũ solus sciebat obseq-
um ei impendẽte diuinã clemẽtiaz in ieiunijs & fle
tu implorare nõ dñt XCVIII ¶ De pacientia
ei usdẽ & nuditate et humilitate

PRoinde sic exoranti effusa est in tenebris
mira quedã et inexpta letitia ·qua intan
tum animatus est·vt et in publicum prodiret· et
quia segniter latuerit seipsũ grauiter argueret·vi
dentes aũt noti eius eũ a statu pristino alteratuz
et maciei squalore confectũ·nõ id supne gracie sz
dementie potius imputabãt & insultantes ei luto
eũ ac lapidib? impetebãt·At ille nulla fractus in
iuria cũctos surda aure trãsibat·& illi a quo dñsu
per orabaẽ grãs agebat·Pater vero audiẽs &
accurrẽs·plus etiã ceteris omnibus ĩ eũ insanire ce-
pit & inhoneste ptractũ· primo quidẽ cõtumelijs
& uerberib? crudeliter affecit·deinde vinctũ ĩ cã
cerẽ retrusit·At vero matre ei? pietate amota pa
tre absente latenter vincula rupit·filiũqz solutũ li
berz abire pmisit·qđ vt pater domũ rediẽs agnouit
iratus vxorẽ cõtumelijs lacessiuit & post ad filiũ
effrenat? cucurrit·Cui ille se liber & intrepid? of
ferẽs iã ei? furie nõ cedebat·sed adhuc maiora pro
xp̃o pati gratãter se velle clamabat·Videns igitẽ pa
ter inflexibilẽ ei? ostantiã·Demũ ad pecuniã uer
titur extorquendã·qm vbi a sãcto viro tanq̃ vilez
puluerẽ ĩ fenestrã proiectã inuenit & subtulit·iaz
erga filiũ suũ mitius agere cepit quia sitis auaricie
paulisp extincta furorẽ ipius animi tempauit· P?
hoc illũ ad ep̃m loci vt omnes facultates suas ĩ ma
nibus eius resignaret pouxit·Qui promptus & hi
laris ad hoc ip̃m se offerẽs omnia inuumẽta sua nec
femoralibus quidẽ retẽtis deponẽs ea restituit·sic
qz nudus omino quẽ iam nil terrenũ a diuino ꝓtu
itu nisi sol? carnis paries sepabat·In mũdo se ex-
ulẽ designauit·& ĩ cruce nudato se ofirmauit·Ep̃s
vero faciẽ eius admirãs intra brachia sua collectuz
pallio quo induebaẽ obtexit· Post hec humilis sui
cõemptor etiã se ab omnib? cõtemni cõtemnẽs ad
ipsos se contulit·quib? deuotissime seruiẽs·etiaz
eor vlcera humiliter lauit·saniẽqz detergere non
abhorruit·Antea tamẽ cũ adhuc esset ĩ peccatis hu
iusmodi uidere nõ poterat·sed eos intantũ dñspex
erat q̃ nõ solũ eos e vicino sed etiã eor domos e
longinquo pspiciens manib? nares obturare ofue
uerat·Deniqz triũ ecclesiaz epe cõsũmato habitũ
adhuc heremiticũ tũc tpis habuit·baculũqz manu
gestãs pedibus calciatis·& corrigia cinct? incess-
it·Audiẽs aũt die quadã ĩ missa ea que xp̃s ĩ euan
gelio missis ad predicandũ discipulis loquiẽ ne·s·
aurum vel argentum possideãt·ne peram ĩ uia ul'
sacculũ vel virgã vel panẽ portent·ne calciamẽta
vel duas tunicas habeant· Et hec eadẽ itelligẽs ple
nius a presbitero·gaudio repleꝝ ait· Hoc ẽ iquit
quod quero·& totis ꝓcordijs cõcupisco. Duplic
bus ergo sñ mora depositis ex hoc iã calciamentis i
virga sacculoqz & pera nõ utens·tunicã cotemp-
tibilẽ plurimũ & incultã fecit·reiectaqz corrigia·
funiculo eam cinxit·& p̃nie verba simpliciter ĩ pu
blicũ ꝓponere cepit ·Sed & sicut ip̃e testatus ẽ q̃
huiusmodi salutationẽ domino reuelãte didicerat
vt diceret·Domin? det tibi pacẽ ĩ omni predicatõ
ne sua pacẽ annũcians populũ ĩ sermonis exordio
salutabat XCIX ¶·De multiplicatõe fratrum
minorũ ac regula & predicatõe eorum

OPerũtqz viri quidã ei? exemplo ad pe
tentiaz animari & ei relictis omnib? habi
tu vitaqz coniũgi·Iamqz sex fratrũ socie-
tate gaudebat & inter minores vt minim? se gere
bat ĩ omnib?·Quadã em̃ die cũ ex more se oratoni
dedisset·& de beneficijs sibi impensis deo gratias
agẽs·annosqz male trãsactos in amaritudine ani-
me sue recogitãs domino tremebundus assisteret·
cepit passim ei? menti mera quedã suauitas & leti
cia supinfundi intantũ·s·vt a seipso deficeret·do-
nec remissionis omniũ culpaz suaz certitudinẽ ac
ciperet·Plura quoqz de futuris archana ꝓclar?
est·Deniqz octonario numero fratrũ cõpleto sex
illorũ binos in diuersas regiones ad pacez cũ peni
tentia nũciãdaz mittens·plura eis de regno dei &
de mũdi sui qz contẽptu dulciter ꝓposuit Ipse quo
qz in aliã mũdi ptem vno secũ retento secessit Cũ
qz multopost videndi eos desiderio teneret orans
dominũ exaudiẽ·ita vt ĩ breui omnes improuise et
mirabiliter ĩ vnũ cõgregarẽt·beneficiaqz diuinit?
sibi impensa referentes gaudio patris congratula
bãtur·Cernens igitẽ accrescere numez fratrũ· bre
ui regulã sermone conscripsit ·interpositis ĩ ea sa
cri euãgelij verbis·ad cuius pfectionez quantũ po
tuit anhelauit·Desiderans aũt que scripserat a sũ
mo pontifice confirmari·xi·quos habuit fratres se
cũ assũpsit·& cũ illis ipse duodecim? romã prexit
Quib? papa innocencius de regula confirmanda
dans consensũ·& de penitentia predicãda manda
tũ cũ gaudio illos dimisit eisqz adhuc ãplioza mul
tiplicatis ĩ posterũ comꝑmisit· Vir itaqz sanctus
p ciuitates & villas circũiens ꝓdicabat ostantissi
me penitentiaz· Mirabanẽ em̃ viri literati ei? quẽ
homo non docuerat verboz virtutez videntes·ad
ipsũ nobiles & ignobiles turmatim confluere eiqz
solerẽ intendẽ· Qui etiaz tres ordines ĩstituit quo
rũ primũ ipse tenuit·s·fratz minoz· secũdus fuit
pauperũ dominarũ ac virginũ·tercius uero peiten
tiũ· Tantũqz ĩ seipo rigorẽ iusticie exercuit·q̃ si a
liquando vt assolet temptatio carnis surripet hie
mali tempe ĩ locũ glacie vel niuib? plenũ vsqz ad
illiciti motus abscessũ se mergeret ¶·De qui
busdaz incidentibus illius temporis·

ANno prenotato·s·ab incarnatione domini
·M·ccvij· philippus rex francoz aquita
niaz ingressus·terram vicecomitis thoarcensis va
stauit parchenatũ cepit·& alias ꝑplures circũpo
sitas munitiones euertit·Quasdam vero munitas
sub custodia marescalli sui & guillermi de rupib?
dereliquit·Hugo antisiodorensis episcop? ĩ eccle
sia lateranensi tumulaẽ· vir nobilis & magnificus
in utroqz iure ꝓcitus· persecutor hẽticoz precipu
us·qui etiaz inter alia relatu digna per comitez pe
tz ab vrbe iudeos eliminari fecit·eorũqz synagogã
eliminata spurcicia in honorẽ dei & sanctorũ con
fessorũ·s·nicolai ac renoberti basilicã consecrauit·
Post quez eligiẽ in episcopũ guillermus et ipse ge
nere nobilis ac literatura bonisqz moribus adorna
tus·et quia rex episcopalia confiscari precepat ele-
ctus plegatos restitutionez petit nec ipetit·Itaqz
consecratus adit psonaliter regez & cũ multis la
borib? ac sũptib? ppetuã regaliũ obtinet libertatẽ
Magister reũ·suppriorz cãtuariẽsis ĩ archiepiscopũ
electus vadit romã · sed rege volẽte aliũ intrude
re·papa in archiepiscopũ consecrat magistrũ ste
phanũ de languetonis sancti crisogoni presbiterũ
cardinalẽ·Regẽ aũt excõmunicat·ꝑ monachorũ

elimnatõnem·ac rez ecclestícaz ꝓfiscatõez· & iter dicto subicit angliã In vigilia sancti nicolai audi unt tonitrua· & plurima fulmĩbus incendunt edifi cia·sequit qz aquarũ inundatõ mirabilis & damno sa·Eodẽ anno satellia ciuitas munitissima capitur a paganis cũ maximo nostroz dãno CI ¶·De nece philippi impatoris et legatõe gualonis·

SEquenti aũt anno quidã comes palestin? qui ligua eoruz landagrana vocabat id ẽ comes palacij ꝑ philippũ impatorẽ interfe cit·Cuius vxor filia thursac impatoris grecorũ ꝓ dolore morit·Et otho filius ducis saxonie p indu strią & autoritatẽ innocencij pape impiũ obtinere nitit ꝑ·de castro nouo monachus a papa legat?· comitẽ tholosanũ excõmunicat & comes eũ apud villã sancti egidij satisfactionẽ de cõmissis polli cens vocat nec tamen vult satisfacere·sed mortem ei cõminat publice·Itaqz legato recedẽti duo ser uientes comitis se adiungũt·& i eodẽ hospicio pit hospitati sũt·Mane petr? celebrat & dũ ad flumẽ veniũt· vnus e duobus ipsũ lãcea ferit posteri? in ter costas·qui pcussorẽ respexit ac verbũ istud se rius repecijt·de? tibi dimittat et ego dimitto·p? modicũ vero vitã finiuit·Odo etiã epꝰ parisiensis obijt & petr? thesaurari? thuronensis moribꝰ po tius ꝙ literis eruditus ei successit·Guillerm? quo qz bituricẽsis archiepus genẽ ac uirtutibꝰ adorna tus parans iter contra albigẽses i xpo dormit Eo dẽ anno misit innocencius papa legatũ i franciam gualonẽ sancte marie i portico diaconũ cardinalez iurisperitũ·bonis moribus ornatũ·& ecclesiaz vi sitatorẽ diligentissimũ·philippo regi & omnibꝰ re gni sui pncipibus mandãs & pcipiens· vt cũ exer citu magno tanqꝑ viri catholici terrã tholosanã et albigensiũ & narbonensiũ aliasqz adiacentes inuad rẽt·atqz oñes hereticos qui eos occupauerãt dele rẽt·Et si forte in via vel i bello contra illos morę rentur ab ipo papa de omnibus peccatis a die na tiuitatis sue ꝺtractis de quibus confessi essent ab soluebant·Guillerm? de rupibus et marescall? frã cie sub quoꝝ custodia rex philippus quasdã muni tiones vt supradictũ est reliquerat i pictauia·col lectis fere·cc·militibus vicecomitẽ thoarcensẽ·& sonaritũ de malo leone qui cuz manu valida terras regis intrauerãt·predasqz ducebãt·ex impuiso sup uenientes cõfecerũt·i qua·s·cõfectura milites·xl· pictauẽses & eo amplius captos regi philippo pa risius misert CII ¶·De dissensione inter episcopum aurelianensem & antisiodorensem a re ge philippo·

ANno domi·M·ccix·vibellus de mediana uir nobilis ac strenuus nũciauit regi phi lippo quoddã castrũ esse firmatũ i septẽtrionali la tere mioris britanie sup mare i excelsa rupe cui no men guarplie·de quo facilis patebat transitus i ã gliã·Quod videlicet castrum armis & hominꝰ & ui ctualibus ac machinis munierãt·Ibiqz anglicos in imicos regni recipiebãt·& circũiacentẽ regionẽ si ue prouinciã damnificabãt rex itaqz philipp? ob hoc apud medontã exercitũ congregauit·& castrũ vi captũ atqz fidelibus suis mũitũ dicto vibello tra didit·Verũ cũ ad prefatũ exercitũ barones et epi vocati uenissẽt·& ad mandatũ regis homines su os more debito i expeditionẽ illã missẽt aurelian sis & antisiodorẽsis episcopi cũ militibꝰ suis ad p pria sũt reuersi·dicentes se ñ quãdo rex ipse psona liter pficisceret i exercitu vel mittere vel ire nõ te neri·cum qz generali cõsuetudine contra ipsos facie te nullo ad id se tueri priuilegio possent·nec tamen ad petitionẽ regis hoc emendare vellẽt·rex eorum regalia cõfiscauit·ea·s·tãtũmodo tempalia que ab ipso feudaliter tenebãt seiciens·decimas aũt & alia spualia eis i pace dimittẽs·Ipi vero terra regis et hominibus interdictis ad romanã curiã miserũt & i psonis ꝓpriis accesserũt·Sed innocẽcio papa nolẽ te iura·s·regni & cõsuetudines infringere·tandem emẽda facta & regi soluta·post duos annos cũcta que a rege cõfiscata fuerãt recepe Eodẽ anno iohã nes bruẽsis comes in regẽ hierusolimitanũ eligit·& filia cõradi quondã regis ducta i vxorẽ apud ti rũ solenniter coronatur CIII ¶ Depegrinatiõe nostroz contra terrã albigẽsiũ & obitu sãcti dida ci epi & de sancto dominico

EOdẽ anno crucesignati omnes contra albi genses iter arripiũt eisqz comes adiũgitur tholosanus quẽ absoluerat papa ꝑ legatũ·Itaqz bi terris capitur·omẽsqz piter trucidãtur·ita qꝺ·xvij milia hominũ ferro & mcẽdio peũt·carcasona ob sid etur·& rogerus fortitudinez nostroz videns fe cit pactũ vt liceat suis recedẽ quo volunt sine re bus·Illis recedẽtibus diligentissime custoditur ro gerus·Simon autẽ domin? montisfortis·toti regi oni habite & habende piter preficitur·Porro albi genses videntes recessisse pncipes multa mala no stris irrogãt·Quendã nãqz abbatẽ cisterciensis or dinis & eius conuersũ occidũt mõachũ quoqz vul neratũ estimãtes mortuũ deserũt· Girardus de pi pio cuidã capellano ꝓmittit qꝺ ipsũ & sex milites & .l. buiẽtes secure deducet vsqz ad nostros·ipsaqz nocte recipit eos ad mẽsã suã & postea spoliat & incarcerat vniũsos·eductis vero militibus ignẽ et ligna paleasqz mistri girardi ponũt i carcere blas femãtes matrẽ misericordie·At vero capellan? ac buiẽtes duo sustinẽt incendiũ nec tam vsunt Por ro duo ex militibꝰ ceteris ꝓmittẽtes fidẽ catholicaz abnegare nolentes ꝓpriis pollicibus exoculãt·auer qz radicitus amputãt·& nares cũ labio superiori ob trũcãt·quoz vnus ꝑ dolore moritur·alter postea viuus muenit·Comes fussensis unico filio suo ob side derelicte redit ad vomitũ·& nostros multipli citer inquietat ¶ Ex gestis sancti domici ¶ Intẽa dũ duus dei didacus oxoniensis epꝰ vt supradictũ est i terra illa predicaret·tanta i eo lux diuine gracie radiabat vt amorẽ sibi oim rapet·et ipsos quoqz ad uersarios gracie vi quadã honestatis alliceret· vt ab illis etiã amarẽt· Exacto tãdẽ i fidei predicatõ ne biennio prefatus episcopus ne forte negligentie posset redargui circa sibi cõmissã ecclesiã oxonien· i hispaniã redire decreuit·Relictis ego ibidem qui busdã ex socijs fratrez quidez dominicũ eis spiritu aliũ cura·quendã vero guillermũ clareti dictuz in tempaliũ admistratõe prefecit ita tamen ut ad fra trez domicũ referret omniũ que ageret rationẽ cũ qz multo labore oxoniã pueniss et pedes trãsiens p castellã·ad extremũ vite sue ꝓductus est·Ferẽ eti am post obitũ claruisse miraculis CIIII ¶ De cõstãti predicatõe et caritate sancti dominici

AVdito igit transitu oxoniensis epi ceteri qui in ptibus tholosanis gracia ꝓdicandi remanserat ad ꝓpria sunt reuersi· Solus autem frater dominic? cũ paucis adherentibus in ꝓdicationis indefessa ꝺtinuatõne pmansit·Cepit i terea de mandato domini pape innocencij crux cõ tra albigenses i francia predicari ut infructuosos

palmites quos verbi dei gladius putare nō potat· ipōs priusq̄ vineā domī sabaoth demolirentur ad libitū· materialis gladius penitus amputaret· Mā sit aūt tūc tpis beatus dominicus usq; ad obitū ꝑ stācer ānuncians dei verbū· Nec apostoloz quidē fraudatus est gloria qua dignus est habit? ꝑ noīe iesu·contumeliā pati· Iridebāt siquidē & multipli citer subsannabāt hereticī viz sanctū conspuētes & lutū & huiusmodi vilia i eū ꝓiciētes· Cū autez aliquādo ꝓtransisset locū in quo· s· sibi suspicabaē insidias nō solū intrepidus· verūetiā cantās et ala cer incedebat· Audiētes autē post hec heretici ad= mirātes ei? constantiā incōcussā dixerūt ei· Nūqd tu nō mortis horoze cōcuteris Quid actur? ezas si nos ꝓprehendissemus te At ille rogarē vos imāt ne michi breui cōpendio mortē inferzetis· sed paulatim membza singula mutilantes corpus ꝓmitteze tis sic cruentū i suo sanguīe volitari· Ad hec enim verba veritatis aduersarij stupefacti destiterunt vltra insidiari ei·cū seuientes i eū potius seruire si bi· & psequētes obsequi viderenē·ipse uero anias christo lucrari quas poterat ·totis viribus & zelo feruentissimo satagebat·caritatis quoq; pfectione non vacuus· ꝑ salute proximoz animā suā ponere promptus erat· Exhortatus eñ aliquādo quendaz dolis impietatis heretice circūuentū vt ad matris ecclesie rediret sinū·cū didicisset eū tempaliū ege= state cōpulsū·ab infideliū societate nō posse disce= dere· Nam ipsi victū ei quē āliūde habere nō pote rat ministrabant deliberauit di famulus seipsū ve nūdari atq; sui precio redimē ꝓximū redemptoris omniū imitatus exemplū· Quod & fecisset n̄ de? qui dives est i oīnib? aliūde prouidisset·quo mise rabilis illius hominis releuarēt egestas· Similē q̄ dem prius fecisse dioscīt·cū adhuc i patria sua mo rareē· Quedā eñ mulier cōquesta est ei fratrē suū apud saracenos detineri captiuū at ille vt erat ple nus spiritu pietatis intimo cōpassiōis affectu sa ui cius vendendū se obtulit pro redemptōe captui sed nō ꝓmisit hoc dom̄s qui eū sibi ad vberiozes fructus iusticie & animaz q̄pluriū conuersionem seruabat

CV De sancta eius ipocrisi

QUo tpe sciens dei famulus seculariū corda exemplis potius moueri quā verbis·ideo q̄plurimos mouere subdola hereticoz su pstitiōe illectos ꝓtrahi ad erzorē excogitauit exem plis exempla retundere· & veris virtutib? sophi= sticas expugnare· Quasdā eñ nobiles domīas in credulozz familiares adipt·& apud eas hospicio re ceptus est·& ꝑ totā quadrageſimā ibi mansit Igiē vt & ipse eas ostensione sanctitatis alliceret tanta seipsū cū societate sua cepit austeritate afficē quā tā sine auxilio diuīe gracie sustinere nequaq̄ infir mitas humana potuiss;· Etem cū sibi cibi moze so lito ꝓpati ab ipsis hospitibus preferzenē· Nos in quit huiuscemodi nūc alimentis non vtimur· Pa= nē nobis tantū & aquā frigidā exhibete · Ieiuna uit ergo vir sanctus cū socio suo i pane & aq̄ quo tidie ꝑ totā quadrageſimā vsq; ad pascha ita ut mi rarenē familiares hereticoz & dicerent· Vere isti boni homines sūt· Stratus quoq; cū sibi pareē ad quiescendū idoneus· Non inquit i hac mollicie sed sup tabulas quiescemus Stratis itaq; sibi nudis ta bulis accubuerūt quotidie nudo dormiētes i ligno exemplo eius qui somnū mortis suscepit in crucis patibulo·Somnus aūt eoz̄ brevis erat·Surgebāt eñ q̄citius & anticipabāt vigilias orationib? insi stentes· Allocutus est beatus dom̄nic? aliquas ex dom̄ab? illis·rogauit vt sibi & socio cilicia quere rent·addiditq; · nemo sciat seruetur secretū· Hec aūc faciebat vir spiritu dei plenus· nō vt sibi fauo rē laudis humane acquireret·sed vt mentes infide liū ad amorē catholice religionis alliceret·Hic nō nunq̄ pater ille sanctos admonebat fratres suos · vt cū apud seculares essēt·ad proximoz edificatō nē aliquā ostenderēt in seipīs uirtutis apparentiaz i abstimentiis & vigilijs·verboz quoq; ac gestuū disciplina & sic eos quadā sancta ipocrisi ad fidei reuerentiā & virtutis amorez ꝑpensius inmitarenē Vnde & apostolus sumptus recusabat accipe· ne q̄ offendiculū p̄staret euāgelio xp̄i· virtutes etiā suas & laborez·necnō & dei reuelationes enume= rat ut plures lucri faciat·Igiē seruus dei dom̄icus apud deū & homines gracia proficiebac & fama · Hereticos vero torquebat inuidia· predicatōi pro virib? insistebat·Habebat vero ad sui & suoz̄ su stentationē ecclesiā fani iouis & quedaz alia castz̄ etiaz insigne quod dicit̄ cassanuel sibi a comite mō tisfortis collatū·cuius comitis erga eū seruebat d uotio & specialis dilectō · De om̄ib? vero que ha bebat beat? dominicus quidquid sibi suisq; socijs subtrahere poterat dominab? monasterij de priui liano imptiri studebat· Mansit aūt i eisdē ptibus quasi solus annis fere·x·a transitu videlicet beate memorie didaci oxonienſis epi vsq; ad illud tēpus quo lateranēse concliū celebratū est· CVI

De cozonatōe othonis quinti imperatoris et e? depositione (Ex cronicis

ANno p̄notato·s·ab incarnatōe dom̄·M· .ccix·mundi vero quintimillesimo·clxxij· Innocencius papa contra voluntatē philippi regis frācoz & contradicētibus ꝑ maxima pte romanis multis etiam ex magnatib? impij dissētiētib? otho nem impatorē cozonauit·cuius pater·s·dux saxo = nie de crimine lese maiestatis impatore friderico d fictus·& vniuerso baronū imperij iudicio ꝺdemp nat?·atq; a ducatu fuerat imppetuū deiectus·In ipa uero coronatione papa iusiurandū exegit ab eo de patrimonio & iure beati petri indemniter ip si et ecclesie romane i pace dimittendo· et p̄ quos libet defendendo·Quo facto venit contra iuramē tū ipso die·Propter hoc ipm & ꝓpter quasdaz ex pensas quas ab impatore romāi ex debito petebāt & ꝓpter quasdam iniurias q̄s eis teutonici irroga bant·orta discordia romani cū eis conflixerūt. mul tiq; d theutunicis occisi sūt. Plurimū etiā eos dam nificauerūt ita vt cū de damnis sibi resarciendis i perator cū romanis postmodū ageret i illo bello se·M·et centū equos amisisse p̄ter homīes et alia affirmauit· Rediens aūt inde sicut dudū animo con ceperat·castra et munitiones occupauit·que·s·iu ris beati petri erant racofonū montē flasconis ac pene totā romaniaz·Inde transiēs i apuliaz· oppu gnauit terzaz friderici filij imperatoris hērici · cepit q; multas vrbes atq; castella in regno apulie quod totū est de feudo beati petri· Missis igitur hinc̄ de nūcijs cū iperator ea que occupauerat resigna re nullaten? vellz·quinetiam a suis quos in castris posuerat spoliari romipetas faceret·papa in eū cō municato fratrū consilio·excommunicationis sen tenciaz promulgauit· Deinde cū sic nec resipiscere vellet sed magis ecclesie res occuparet ac romipe taz iter impediret· omnes subditos ei? a fidelita te ipsius absoluit papa·sub anathematis īmiatiōe

prohibẽs ne quis eũ impatorẽ haberet aut nomiaret· Sicqz recesserũt ab eo lãdegrauiꝫ thurigie et archiepꝰ maguntinus ac treuerẽsis· duxqz austrie· & rex bohemie· multiqz alij tã seculares q̃ eccleſiastice pſone· Anno domi· M· cc x· nostri minerbiaz obsidẽt & capiũt· daẽqz optio· vt qui uoluerit heresim abiurare liber recedat· Ibiqz circiter· c· lxxx· iuenti sũt qui potius cõburi q̃ abiurare heresim elegerũt· Terme castꝛ fortiſſimũ obsidẽt· ibiqz peregrinũ ramalia ferentẽ ad implendũ fossata· quidaz balista sup signũ crucis quod i pectore gerebat spiculo ferit· & spiculũ tanq̃ si sup lapidẽ cecidiſſz resilit· Itaqz pegrinus cꝛruit· sed cõsurgẽs nullam vestis aut cꝛpis lesionẽ pcepit· Obsessi vero lõga obsidione fatigati· dũ nocte fugiũt ab excubijs intercepti· quotquot repiunt gladijs obtruncantur Guillermus de pipionibꝫ hereticꝫ tres sacerdotes & l· catholicos incendit· qui post triduũ iusti reperti sũt· Parisius de heresi· xiiij· homines quoꝝ etiã aliqui sacerdotes erãt cõuincunt ex quibus x· incendio tradunt et quatuor includuntur

CVII De amalrico heresiarcha & sequacibus eius combustis

Dam i diebus illis flozebat studiũ literaꝝ pisius illucqz vndiqz de toto orbe scolaribus confluentibꝫ· nõ solũ ꝓpter loci amenitatẽ & bonoꝝ oim affluentiã· sed etiã ꝓpter libertatez ac specialẽ ꝓrogatiuã quã· s· ipendebat eis rex philippus & ante ipm pater eius· Illic in sacra facultate studebat quidã amalricus de terzitozio carnotensi villa que dicit bena oziũdus· sempqz suũ habuit & in artibus liberalibꝫ & in sacra pagina discendi atqz docendi modũ· opinionẽ priuatã ac iudiciũ ab alijs seꝓratũ· Hic ausus ẽ cõstanter affirmare q̃ quilibz teneẽ czedẽ se esse mbꝝ xp̃i & hoc vnũ esse ꝺ articulis fidei· sine quo ñ potest homo saluari· Omnibus autẽ catholicis in hoc ei contradicentibꝫ ad sũmũ pontificẽ coactus accessit· Qui audita ei? ꝓpositione· & vniuersitatis scolariũm contradictõne contra ipm sententiauit· Reuersus ergo pisius cõpellit oze confiteri q̃ i contrariũ sentiret predicte opinioni· Ideo inq̃ oze· quia nũquã discessit coꝛde Itaqz tedio & indignatõe affectus vt dicitur egrotauit· ac lecto decumbens in breui decessit· Post cuius mortẽ eius venenosa doctrina quidã infecti surzexerũt· qui plusquã optet sapientes ad exufflã dũ xp̃m & noui testamenti sacramẽta· nouos & inauditos errozes & adinuentões dyabolicas cõfinxerũt· Inter cetera vero impudẽter asserere conabãtur q̃ patris potestas durauit quandiu viguit lex mosaica· & quia scriptũ est nouis supuenientibus abijcietis vetera· Postquã em xp̃s venit absoluta sũt omnia veteris testamenti sacramenta· & viguit noua lex vsqz ad illud temp? videlicet quo p̃dicabãt talia· Illo ergo tempe dicebãt noui testamẽti sacramenta finẽ habere· & spiritussancti tẽpus incepisse· Ideoqz confessionẽ baptismũ· eucharistiã & alia etiã sine quibus nõ est salus locũ de cetero non habere· sed vnũquemqz ꝑ gr aciã spiritussãcti tantũ interius sine aliquo exterioꝛi actu inspirataz saluari posse· caritatis quoqz virtutẽ sic ampliabãt vt id quod aliter peccatũ esset si fieret i caritate iã non esse peccatũ dicerent· Vnde & stupza & adulteria ceteraſqz corpis voluptates i caritatis nomine cõmittebãt· mulieribusqz cũ quibꝫ peccabãt & simplicibꝫ quos decipiebãt· impunitatẽ peccati ꝑmittebãt deũ· s· tantũ modo bonũ & nõ iustũ p̃dicãtes· Huiusmodi em fama cũ ad petrũ parisiensem ep̃m & fratrẽ guarinũ regis philippi cõsiliariũ occulte pueniſſet· miserunt clam magistrũ radulphũ de namurcio clericũ qui huiusmodi secte viros diligenter inquireret· hic ad singulos astute ac cetebat· & de eoꝛ secta se esse fingebat· illiqz secreta sua reuelabãt itaqz plures huiuscemodi secte sacerdotes & clerici & laici vtriusqz sexus directi & captipisius sũt adducti· ibidẽ ergo cõgregato cõsilio conuicti & cõdempnati atqz ab ordinibꝫ suis deg̃dati & curie traditi· iussu regis extra portã i cãpellis cremati sũt· Mulieribus aũt ac simplicibꝫ qui pmaiozes cozrupti sũt ac decepti pepcerũt· Heresiarcha vero amalricus licet iã fuisset vt putabaẽ in pace ecclesie sepultus· quia tñ plene constitit sectã illã ab ipso habuisse oziginẽ· ab vniuerso cõcilio ꝺ empnatꝫ est & excõmunicatus· ac de sacro cimiterio eiectus· eius cinis & ossa p̃ sterquilinia sunt dispersa ac eiecta

CVIII De domino helinãdo monacho & scriptis eiꝫ

Hoꝛis temꝑibus i terzitozio beluacẽsi fuit helinandus monachus frigidi montis vir religiosus & facũdia disertus· qui & illos versus ꝺ morte i vulgari nostro qui publice legunt tam eleganter & vtiliter vt luce clarius patet oposuit· & etiã cronicã diligenẽ ab inicio mũdi vsqz ad tempꝫ suũ i maximo quodã volumĩe digessit· Et hoc qui dẽ opus dissipatũ est et dispsũ· vt nusquã totũ repiaẽ· Ferẽ em q̃ idẽ helinãdꝫ cuidã familiari suo· s· bone memorie domino garino siluanectẽsi episcopo· quosdã eiꝫ dẽ operis quatteznos accomodauit sicqz siue ꝑ obliuionẽ siue ꝑ negligentiã· siue alia ꝺ causa penitus amiserit· De hoc tñ opẽ ꝑ put inueni re potui in hoc quoqz nr̃o oꝛe multa ꝑ diuꝛsa loca inseruí· hic aũt etiã quedã eiꝫ dẽ operis notabilia q̃ nusqnã sũt superius posita inserẽ volui et etiã de quibusdã alijs eius scriptis vnde flozes excerpsi· Scripsit em vt legit epistolã cuius titulus ẽ de reparatõe lapsi missã· s· ad galterũ clericũ qui fuezat nouicius i ordine cisterciẽsi· et canonicus i ordie p̃monstratẽsi· et tãdem quasi liberũ se a voto existimans· eo q̃ minime fuisset profeſſus· redies ad seculare vitã duxit vxoꝛẽ nomine rixẽdã· Super quibus rogatus helinãdus a guillermo· s· fratze eiusdẽ galteri socio et cõclaustrali ipius helinãdi scripsit epistolaz ad eũdẽ galterũ sub eiusdẽ guillermi persona· ita vt ipius esse videaẽ· Scripsit etiaz idẽ helinandus ꝺmones aliquos peroptimos· hec sũt aũt que de p̃fatis eiꝫ opusculis excerpsi· et i vnuz ꝺ apposui Helinãdus i cronicis libꝛo octauo Erzores philosophoꝝ ꝺ ingressu animaꝝ ad coꝛpoza et regressu acoꝛporibus· et de locis inferoꝝ latius exposui· vt melius intellecta facilius caueantur Itaqz de oraculo appolinis de quo macrobius errozẽ suum nititur confirmare· s· e celo descedit gnothosolitos ꝺmonẽ i conuẽtu fratrũ edidisse me memĩ in hunc modũ Legitur i libꝛo ic ꝺ· v· Visitans speciem tuam non peccabis· ꝺmo opoꝛtunꝫ ẽ optimus· Quid ẽ ꝺmo opoꝛtunus Sermo opoꝛtunus ẽ tempoꝛi et loco accomodatus et persone· iuxta illud sapiẽtis· Nichil tam cognitũ sapientie q̃ locis et temporibus ꝺmones aptare· Tempus de quo loq̃mur tempus visitatonis est· Locus in quo congzegamur ad hoc institutus est· Persone ad quas loq̃mur visitatoꝛes sũt et visitandi· O tu quisquis es uisitatoꝛ aliozũ si temetipsũ paꝫ visitaueris p?ea visitanto proximũ non peccabis· nã i teip̃o poteris

legere quomō aliox debeas errata iudicare. Et re uera quid iustius quid pueniēti? ꝙ vt spiritales medici qui spiritualiter infirmātes visitāt prius se ipsos visitare studeāt. & de statu suo interiore digitos discretōis interrogēt. venasq; pulsatiles affectōnū pulsent. ne forte cōtingat illis nondū visitatis & iā visitantibus. i. nondū correctis & iaz alijs corripiētib? audire hoc puerbiū. ab infirmis submurmurātibus. medice cura teipsum CIX

De illo appollinis oraculo gnotosolitos. i. nosce teipsum

OLim apud delphos scriptū fuisse legitur i uetustissimo tripode appollinis famosissimū illud oraculū cōsulenti quomō ad beatitudinē pueniret gnothosolitos. i. nosce teipsū. Huius aūt sētencie nō ē credendū apollinē fuisse auctorez vel inventorē sed potius furē. Furatus est ē m̄ eam de presenti loco Idem est em̄ nosse seip̄m qō speciem suaz visitare. Aut certe de illo loco cātici cāticoz. nisi cognoueris te o pulcra inter mulieś egredere & abi ꝛc. Hanc aūt sententiaz. uel potius hoc furtū apollinis satiricus noster iuuenalis diuinam & celestē sentēciā appellat ꝓpter sūmā vtilitatē q̄ i illa tenet. Ait em̄. Illū ego iure. Despiciā. qui scit quanto sublimioz athlas Omnib? i libia montibus hic tamē idem Ignorat quantū ferrata distet ab archa Sacculus. e celo descendit gnotis elicon. Quod est dicere stulta sciētia ē & impiēs sapiētia supuacua noscere. necessarijs ignoratis. Quid enim ꝓdest homini scire metiri mundū. & nescire seip̄m Absq; hac scientia nichil mortalibus est vtile nichil hom̄ibus salutare. hec i primis necessaria est. & si sola sit sufficit. docet em̄ hominē timere deū. cauere peccatū. diligere ꝓximū. terrena despicere et amare celestia. Dico em̄ hūc mēdacissimū spiritum hoc respondisse. non docēdi studio. sed fallēdi aīo Sic em̄ putauit se psuadere posse hom̄ibus vt crederēt se ortos ex deoz genē quos fuisse hoies audiebāt. vt ita ꝓuocaret illos ad contētionē mutuam & ambitionē honoris. domīandiq; libidinem sub uelamīe libertatis. Deniq; sapientes grecie de hoc oraculo consulti a regibus. nichil aliud respondebāt nisi ꝙ homini cognoscendū erat se esse de gñe deoz. Hinc & macrobius sup somnū scipiōis animas dicit de celo lapsas i corpa. & hanc esse aīme pfectā sapientiā dū corpe vritur. si vnde orta sit recognoscat. Sic em̄ putat eā virtutes ip̄as conscia nobilitatis inuidē. quibus post corpus euecto eo vnde descēderat reporteē Sed hec expositō omnem peccādi licentiā vulgo suggerebat. secundum ciuilē theologiā quando illos videbantur imitari. quoz infinita flagicia & facinora repreſētari i theatris audiebāt. Ceteꝛ demones pleꝛq; pferūt veritatē & bene consulūt hom̄ibus nō sponte sed īui ti necessitate coacti videlicz a potestatibus superioribus sanctoz. s. vel āgeloz vel dei. sicut legim? de illo demone i demoniaco habitante. quē beata brigida interrogauit dicēs. Dic michi verbū domī Cui demon ꝓ obsessū protinuo respōdit. audiēte populo. Brigida time deū & timeberis ab oib? Ama deū & amaberis ab omnib?. Nūquid dyabolus timoris & amoris dei potest fieri volūtarius p̄dicator sed coactus hec dicebat & inuit?. Similiē quotiens i euāgelijs vel sanctoz legēdis legiē dyabolus aliquod verbū protulisse salutis coactus hoc fecisse credendū ē. Nec solū i scripturis sanctis. sz etiā i hist̄orijs gentiū legunē talia. sic ergo credendū est apollinē respondisse. nō spōte sed inuite qō sciebat hominibus futurū vtile. aut certe spōte ꝓtulisse dictū ambiguū quod ñ putabāt i bonā ptē id est i argumentū humilitatis accipiendū CX

De cognitōe exteriozis hominis.

SEd iā videamus vtilitatē sermonis ꝓphetici & vere diuini & nō delphici. Visitās inquit speciē tuā nō peccabis. Duplex ē nr̄. hominis species. quia duplex est ipe homo iuxta testimoniū apostoli dicētis. Et si is qui foris est noster homo corrūpaē. tamē is qui intus est renouatur de die i diem. Exterioꝛ em̄ homo corpus interioꝛ vero animus ē. In exterioꝛ aūt specie quattuor visitāda sūt id est frequentius meditāda. vilitas. s. materie. dignitas forme. penalitas vite. necessitas ruine. de prima est illō. formauit deus hominē de limo terre. de secūda illud. Pronaq; cū spectēt animalia cetera terrā Os homini sublime dedit. celūq; videre Iussit. & erectos ad sidera tollere vultus. De tercia. homo ad laborē nascit̄ ꝛc. De quarta. puluis es & i puluerē reuerteris. hic est illud disticū vnde supbit homo cuius conceptio culpa nascī pena. labor vita necesse mori. que lati? explicat satiricus ꝑsius dicens. Discite o miseri. & causas cognoscite rerū. Quid sum? & quidnā victuri gignimur. ordo Quis datus aut mete: quā mollis flexq; & vnde. Hec aūt considerātō quadruptituz parit fructū. vilitatē sui. & desideriū celestis regni caritatē proximi timorē iudicij. Primū de vilitate materie ꝓcedit. secundū de dignitate forme. terciū ō penalitate vite. quartū ō necessitate ruine. Homo siquidem nat? de muliere. bre. vi. t. repleē multis m iserijs & corpis scilicet & anime Idcirco oculos ad celū erectos habemus. vt contempta terra celū desideremus & vt deū p̄ omnibus diligamus qui nos in tam elegāti forma cōposuit & inter cetera e tiaz animalia sic humanā speciē nobilitauit Idcirco plato egit nature gracias ꝙ homo nat? esset Erāt aliquando fratres simul i auditorio colloquētes cū qz quidā ad socios suos diceret se nichil aspicē vnde non edificareē quidā satis promptus ad loquē dū respondit Quid tibi confert obsecro edificationis visio busonis Et ille statim inquit certe multū quia cū nichil meruissē quare me deus magis foꝛmaret hominē ꝙ bufonem Quotiens em̄ bufonem video. hoc beneficiū dei gratuitū ad mentē refero & ei gracias ago ꝙ michi nichil merito tam execrabilem formam non tribuit. sed speciem pulcerrimā & figuram regiam michi dedit deinde & hoc mihi confert bufōis visio. ꝙ quotiens video eū formam tam horridū. natura tam seuū. gressu tam pigrū ue neno tam noxiū homī tam inimicū valde formidone assimilatus illi i moribus. pectore & ventre repens aliquando quod auertat a me deus. tradaz huiusmodi pessimis vermibus devorandus. non bijs terrenis qui cito cōterūt̄. sed his terribilibus in gehenna & de gehenna viuentibus qui nūq̄ moriuntur hoc igitur sapientissimo fratris responso ofusus obiurgator obticuit Sola igitur humane forme dignitas vt cetera in hominem diuina beneficia tanta ceantur magna est in nobis diuine dilectōis occasio. penalitas autem vite que omnibus cōmunis ē magnam causam continet caritatis fraterne. Naz vt disertissime ait quidam cū calamitas sit querela & felicitas sit supba. nisi mutuo miseri essemus olim alius alij esset fastidio. Stultissimus autez est cui mortis necessitas timorem iudicij non īfert. cū

Scriptū sit·statutū est homīb? semel morī·p? hoc autē iudiciū·Hec de exteriori specie dicta sūt·nūc de interiori videamus CXI ¶·De cognitōe interiorīs homīs q̄tū ad speciem naturalem

Interiorīs aūt homīs species duplex ē·naturalis·s & arbitr̄ia·Naturalis generalis ē oīz· Arbitraria ꝑticularia singulorū·Naturalis attēdiē secundū pdictōz arbitr̄ia secūdū volūtatē·In naturali quattuor attendenda sūt·q̄ aīa rationalis est q̄ immortalis q̄ invisibilis q̄ illocalis·Prima consideratio hominē ꝓhibet a luxuria·secūda ab auaricia·tercia a iactātia·quarta ab invidia·& a qualibet fratris iniuria· Inter omnia monstra huius mūdi nichil michi videē esse monstruosius·q̄ q̄ ī quibusdā humānis corporibus brutos videmus animos & affectus p̄celere bestiales·Aristotiles eñ & salustius hominēs gule & libidini deditos·nō inter homines sed iter animalia censent numerandos·Quid hic dicūt homines xp̄iani nomine & vita iumentini qui in suo stercore cōputrescūt·Rationis aūt triplex officiū est·discernere rep̄bare eligere·Discernere inter cōtraria reprobare peiora eligere melioꝛa·Primū officiū naturaliter habēt demones·secūdo & tercio p̄ uantur·nō naturaliter quidē sed volūtarie·Ideo ō monib? nō hominibus cōnumerādi sūt·qui sciēter eligentes mala & respuentes bona·illo se ꝑphetice pallio maledictōis obuoluūt·Ve qui dicunt malū bonū &e ouerso ꝛc·Secunda cōsideratio vt supra diximus nos abstinere oportz ab auaricia · Nichil eñ longius a ratōe·q̄ hominē qui animo immortalis est eodē animo mortalia immortaliter concupiscere·cū oīmo necesse sit concupita ī proximo a concupiscente relinqui Tercia enī consideratō persuadere nobis debet fugiendum esse iactatciā & ōnem elationē & laudis amorē·Nā q̄ anim? noster invisibilis est magno argumento nobis est ·omnia recte facta vel dicta nobis ī uisibiliter quātū ī nobis est & ī abscondito esse facienda vel dicenda vt pater noster qui videt ī abscondito reddat nobis Alioquin grandis reuera abusio est·& fere magicis adequāda vestigīs·auctorē absconditū & ī uisibilē ī suis recte factis vel dictis p̄iactātie uicium ad humanos oculos foras expompari·huic vicio efficacissimū & celerimū remediū est·si mens nostra frequentius visitet mala sua q̄ bona·Quarta vero visitatio id est considerato interiorīs hominis·s·quomō anima illocaliter totū corpus vegetz seqz singulis illius p̄tibus totā donat·nullā a sentiendi munere relinquens expertē·nonne mirabilis q̄dam est ad fraternā incitatio & psuasio caritatem Sic eñ apostolus pulcerrimo demonstrauit exemplo·omne corpus quātelibet congregationis vno et eodem spiritu debere vegitari cū dixit·Si patitur vnum membrum cōpati omnia ꝛc · Quid hic dicūt detractores & iuidi qui omnē fratris honorē suā ihonorationē reputāt·sue dēptū existimantes glorie quidquid cesserit aliene·cū potius e contrario existimare debuerāt sue glorie additū ·quid quid aliene cessisset · Quid iquit emularis pro me Quis det ut omnes ꝑphetēt. O infelicissimos omnium mortaliū·qui de sua proximoꝝ p̄sperantur miseria·& quibus sola fratrū p̄speritas aduersatē· hic est ille oculus nequā & vt esopo vel auiāo credas· Videbis qui sibi altez oculū velit erui·duz p̄ximus eius p̄ueē vtroq̄z CXII ¶·De cognitione eiusdē hois quātū ad speciem arbitrariam·

Hec de naturali specie interiorīs homīs diximus nūc de alia quam vocabimus arbitrariā videamus·Hec siquidē species ī hominis arbitrio constituiē idcirco & arbitraria nūcupatur quia·s·vt supius dictū est secundū arbitrij voluntatē attendiē·Itaqz pulcritudo hui? cōsistit ī duobus videlicz ī volēdo q̄ deū velle scim? & in nolendo q̄ ip̄m nolle nō dubitam?·nā vt ait quidā sanct?·volūtas dei regula est ad quā vtiqz volūtatē nostrā corrigere ac dirigere debem? De niqz pulcritudo anime sanctitas est·sāctitas autez est affectio sancta & ī sancto ꝓposito constans ac firma·Hec aūt ē gemina·videlicet odiū sanctū & amor sāctus·odiū mali & desideriū boni·Et malū quidē nichil ē nisi peccatū & peccati occasio·Bonū vero nil ē nisi ds & dei imitatio·Prima itaqz duo semp fugiēda sūt·secūda vero amplectēda·in his eñ duab? affectionibus consistit cordis mundicia·vnde dicitur Oculi tui inquit colūbarū·Colūba siquidē auis ē valde timorosa et nimis amorosa Hinc est illō poete·timidissima turba colūbe·duo igitur oculi colūbaꝝ nichil aliud sūt q̄ sanctus timor·& sanctus amor·hec de illo ꝑmone nostra excerpta sufficiāt·ad ꝓbandū q̄ apollinis oraculuz male a macrobio & alijs quib?dā philosophis sit intellectū CXIII ¶·De septē similitudinib? aīme ad deū & primo de tribus primis·

De hoc eodē oraculo epistolā quandā olim ad drogonē nouiomensē canonicū scripsisse me memī cuius partē ī hoc loco inserere curaui Cognicō hominis in eisdē consistit in quib? & compositio·Compositio autē ī duobus ·vel potius ex duobus·ex anima.s.& corpe Cognitō vero anime habeē ex suo exemplari ad cuius imaginē & similitudinē facta est·Vt ergo cōuincam? apollinē fallacem prius est cognoscendus de? q̄z homo·Naturaliter enī prius est idea q̄z idos sigillū q̄z sigillatum exemplar q̄ opus·Deus spiritus est·& aīma similiter·deus simplex ē & anima· deus immortalis est & anima·Invisibilis est deus·invisibilis & anima· deus vnus est in substantia & trinus in psonis· Anima est vna in essencia & trina in potencijs·deus substantialiter totus ē vbiq̄z anima nō quidem ubiq̄z·sed incorpe suo p̄ singulas ptes tota diffundiē· Postremo deus rationalis ē vel potius ratio· anima similiter ē rationalis·Ecce habes·vj·similitudines anime ad deū quaꝝ prime·vj· etiā brutorum animabus conueniūt·non enim spiritus brutoꝝ sicut quidā mentiūtur corporeus ē quāuis sit mortalis·sed incorporeus·Sola autē septima similitudo anime appropriatur humane· omni quidez sed nō soli· Verūtamen primaꝝ proprietatum cognitio multū ei vtilitatis affert·p hoc enim q̄ anima humana cognoscit se esse spirituz cognoscere potest & aliā vitā spiritū a vita carnis sepatā·p hoc etiam cognoscere potest se magis secundū spiritū q̄ secundū carnem debere ambulare iuxta illud spiritu ambulate ꝛc·In hoc aūt q̄ simplex est demōstratur ei q̄ simpliciter ambulare debet ·et omnem fugere simulationem·per hoc q̄ immortalis est·cognoscere potest mortalia fugienda sibi gaudia et immortalia semp appetenda·et eadem ratione mortalia non debere supplicia metui sed immortalia ·

CXIIII ¶·De quattuor vltimis

Per hoc autem q̄ invisibilis est cognoscere potest q̄ omne bonū qō agit in hoc seculo quātū in se est debet facere in abscondito·p hoc

q̄ vna est ī substātia. scire debet quoniā ei semper retinēda est vna & eadē inocētie & iusticie forma quia stultus vt luna mutaē Per hoc aūt q̄ trina ē ī potentiis īmuiē ei. vt singularē nō appetat potē tatū sed & ali? altior intellectus ī hoc ternario ō monstraē. Ternarius em̄ primus numerus ē hñs ligaturā. Nā binarius qui sine medio ē. sine vinculo ē. & ideo diuisionē significat. Ternarius autem quia mediū habz concordie & cōiūctionis ē signū Est em̄ primus imparīū numerozz. & prim? totus impar. unde quasi totus concordia est Nā quelibz ei? ps inter duas reliquas media ē. Qua re nō immerito signat īdiuiduā trinitatis substātiā & opationē insepabilē et indissolubilē caritatez. Et quo mā omnis numerus impar vinculo quodā media tōis ligatus ē. p imparē numerz pacez & cōcordiaz puto significasse vatē mātuanū cū dixit. Numero deus impare gaudet. quod idē ē acsi diceret. De? pacē diligit ac dilectionē. quia ipe pax ac dilectō est. Igitur anima p tres suas potētias sibi tā firmiter tam naturaliter coherētes. admoneē omnē diuisionē & scisma fugere & seruare vnitatē spiritꝰ ī uiculo pacis. p hoc aūt q̄ membris omib? se totā ex equo cōmunicat. admoneē homo oīi suo proximo. i. omni homī debitū humanitatis obsequium p suis viribus cōmunicare debere iuxta illud. Omni petēti te tribue. Postremo vero rationalis ē aīa sicut & deus nisi q̄ deus nō tā rationalis dicēd? ē q̄ etiā ipa ratio. Vnde seneca. Deus inquit totus est ratio. p hāc aūt similitudinē admoneē homo nō appetenda fugere. vel fugienda appetere. sed inter vtraq̄ ratōis oculo discernere. & de discretis melioza eligere. Inutiliter em̄ p̄cedit discretio inter bonū & malū. vel bonū & melius. vel malū & peius nisi meliozis electō & peiozis repbatō subsequaē Sic & inutiliter volūtas eligit quod prius eligendū ratō nō p̄bauit. Electionē aūt sine discretōe habent iumenta. & discretionē sine electione habent demonia. Hoc est em̄ ī infernū descēdere viuentē. i. peccare scientez. hoc est aptis oculis cadē sicut balaā cadebat. & ille qui dicebat. video meliora p boq̄. deteriora sequor. Deniq̄ sicut ī ēnitate que deus est due psone p̄cedūt ab vna. sic ī trinitate potentiaz anime irascibilitas & cōcupiscibilitas semper ex ratione debent procedē vt nichil fugiat illa nichil appetat ista. nisi quod ratio fugiendū uel appetendū dictauerit. naz sine ratione nichil aliud ē ista vel illa q̄ furoz & insania. Igiē quod est chamus asino frenū equo. auriga curzui. domitoz leōi hoc est ratio ire & amoꝛi. proinde necesse est ferri vtrunq̄ ī precipitiū. nisi vtriq̄ prebeat ratio ducatū Et hec ad presens dicta sūt de cognitōe interiozis hominis. nūc de exteriozi videamus

CXV De cognitōe humani corpozis

Corpozis humani cognitio in duobus ē in materia. s. & forma. Complexionē autem medicis relinquo. Materia em̄ de luto vel ō ceno ē de celo vero forma. Vnde quidaz ait. De celo ista possideo. Formauit igitur dominus deus hominē de limo terze. Formato igiē homine iussit illi? formā in celo respicere vt scirz formatoꝛē suū in celo habitare. Ex his aūt duobus trahit homo necessitatē duplicem. de forma vt sanctus sit. de materia vt humilis. Licet aūt forma humana iter oīes formas aīaliū ab ipa mūdi creatōe semp excelluerit tamen ex incarnatōe verbi & forma hominis a deo assumpti. longe maiorez dignitatis excellentiā acquisiuit. Neq̄ em̄ frustra istā caritatē qua dilexit nos deus nimiā appellauit apostolus. sed procerto intellexit q̄ tantū beneficiū sicut nulla mundāe iusticie magnitudo promereri poterat. sic nulla estimare ponderatō vel estimatio ponderare. Melius em̄ estīat deuotō nostra q̄ rōciatio. graciaꝛz actio q̄ disputatio Faciliusq̄ compat illud pauptas spiritus q̄ quilibet diuitiaꝛz aceruus. Ante incarnationem verbi similis erat deo sola homīs forma interioꝛ. s̄z ab incarnatione verbi facta est forma dei ipsa quoq̄ homīis forma exterioꝛ. Igitur ad omnez spentis suggestionē cogitare debemus huius forme duplicis vnicā dignitatez & mox pudebit nos l' turpe aliquid cogitasse. Dignioꝛ est enī forma vē q̄ vt tā turpi bestie conformeē. Sane vero ō vtra q̄ dici potest. īmo etiā dici debet verbū illud egregiū. non faciat .. moꝛes tā bona forma malos Alioquin quid passuꝛz putas supplicij qui dehonestauerit formā dei. Potest aūt humani corpis cognitio alia colligi ratōe. Tria quippe in humāo corpe consideranda sūt. origo sordida vita misera moꝛs necessaria id ē ex necessitate ptingens. Homo enim noster exterioꝛ de immūdo semine concept? est. ad labozez nat? velit nolit moꝛitur? Clamat nobis certissima moꝛs & hoza moꝛtis incertissima. Mortez semp ad oīuz pendere oculos. & ideo semp habē dā ab oīibus pre oculis sempq̄ meditandaz. sicut scriptū est ī ecclesiastico. Memoꝛare nouissima tua ꝛc̄. In huius aūt meditatōe plato & pictagoꝛas & basilius noster xp̄ianoꝛz philosophus sapiaz posuerunt

CXVI Adhuc de miseria eiusdem

Adhec enī tria potest illa referi diffinitō hominis a quodā sapiente respōsa querēti. quid est homo. vile inquit sperma uas stercoꝛz esca vermiū. vile sperma fuit ī conceptu. vas stercoꝛum est in reliquo vite cursu. esca vermium est in occasu. Ego autem dico. q̄ non solū p? moꝛtem. sed etiam ante moꝛtem esca vermium est omnis homo. Quāuis enī vestē mutet & remutet nō tamen omnimodis carē potest mozlib? tinearū uel pulicū aut huiusmodi. Quid aūt p̄fuit neroni q̄ nullā vestē bis induit. aut hilarioni quid obfuit q̄ cilicio nō mutauit. Loc? iste fabulā exposcit audi ergo fabulā. nō fabulā sed rē gestā de tuo helinā d.. Philippus epūs beluacensis apud nos aliquādo hospitat? ē nō vt quidā deuoratōis causa sed ōuotionis. Iā enī oꝛdinis nostri cōmunis hospitalitas plures inuenit qui eā deuoꝛēt q̄ singularis sanctitas qui eā honoꝛent. p̄cepit aūt michi prefat? epūs ut eū facerez missā matutinalez audire. Ad quez cū die crastina prima iā cātata veniss̄ē iueni eū adhuc doꝛmientē. & nemo uel de familia vel de suis familiaribus eū excitare p̄sumebat Ego aūt accessi propius & excitaui eū quasi iocando dicens. Iam diu est q̄ passeres surrexerunt ad benedicendū domīo et adhuc nostri pontifices stertūt ī cubili suo. Ad quā vocē expgefactus ille et ofusus indignat? ad uersū me q̄ tā libere eū arguissez. subsstomochans ait. vade hīc miser et īterfice pediculos tuos Ego autē motū illius ouertens in iocū. continue respōdi. vide tu pater ne interficiant te vermes tui. ego enī iaz vermes meos īterfeci. Scito g° hāc eē differētiaz inter ōmes diuitū et vermes pauperz. q̄ vermes diuitū diuites occidūt. vermes autem pauperū a pauperibus occidunt. Lege machabeoꝛz & iosephi & actuuz apostoloꝛū historias. & inuenies reges potētissimos anthiochū et herodē agrippā

a vermibus consumptos · Qua ratione simul & au
toritate oppressus ille statī obmutuit CXVII·
¶ Adhuc de cognitione hominis & animabus p̄ mortem apparētibus

Sed & de cognitione hominis hec ad p̄ns dicta sufficiāt · que tibi frater ideo deseri psi · ne putares verā cognitionē hominis haberi posse ex subdola spiritꝰ immūdi sētētia sed de sola spiritus sancti doctrina salutari · Si autem de eadē cognitōe pfectiorez tractatū cupis agnoscere · lege moralia beati gregorii de ipso sāctispiritus ore pfusa · teste petro diacono qui columbaz vidit ad aurē beati gregorii ūba q̄ scriberz suggerentē · Lege quoqz pulcerrimū libz beati bernardi de cōsideratione ad eugeniū papā · ex cuiꝰ nobilissimo stilo & sentenciis fere plusq̄ humanis potēis agnoscere non solū quid sit homo sed etiā quid sit deus · poteriſqz intelligere autorē huius libri sapiētiorē fuisse ipso appolline · eloquētiorē demostene subtiliorē arestotile · moraliorē socrate · discretiorē platone · Hec dicta sūt pro eo q̄ macrobius ad p̄ bandū animas e celo lapsas inducit autoritatez responsi delphici gnothosolitos Et hāc esse hominis agnitionē sui dicit · Si exordia prima respexerit · ut ex conscientia nobilis sue origīnis virtutes induat quibus eo vnde descenderat reascēdat · Eodez loco accipienda est virgilij autoritas de heroybꝰ quos apud inferos relegauit · quos dicit nosse solē suuz & sua sidera · qui etiā res leuiorez quas viui exēcuerāt eos pꝰ morē exercere testaē dicēs Que gratia curzū · Armorūqz fuit viuis · que cura nitentes Pascere equos eadē sequiē tellure repostos · Hec autē falsitas opīnionis ul' opīnio falsitatis · inde ni si fallor sumpsit initiū · q̄ anime defunctorz suorūz pēorz pēas lugētes mltis apparē solēt in eo habitu in quo prius vixerāt · id est rusticī in rusticano · milites ī militari · sicut vulgus asserere solet. de familia hellequini · de qua hēricꝰ aurelianēsis epiſcopꝰ nostri beluacensis ep̄i frater referre solebat rez valde mirabilē quā ipse audierat ab illo qui viderat · s · iohanne aurelianensis ecclesie canonico Dicebat · n iohannes iste loquens de hac re ad pfatū ep̄m

CXVIII ¶ · Exemplum ad hec de familia hellequini

Burcardus archidiaconus cognoīanto d pinsato iturus erat romā · Rogauit autez me vt quenoā clericū natalē nomine domus mee echonomuz ei sociū darē · quia tantalus erat in rei familiaris custodia · bonus dispensator & prudens & fidelis quod rarissime in dispēsatoribus inueniē · Volebat ergo idem burcardus hunc habere sociū itineris sui · non tam ideo q̄ eum diligeret · q̄ quia pecunie sue vt auarissimus valde timeret Ego autem tā nobili pſone & archidiacono meo non potui negare · Precepi ego natali clerico vt cū eo iret · & ei tanq̄ mihi in omnibus obediret quod ille muitus annuit timens mores burcādi cuius auariciā non ignorabat Ineramus autē ego et natalis fedus quoddā secretissimū · q̄ vter ex duobus nobis prius moreret intra · xxx · dies si posset ad sociū suum rediret · nihil ei in apparitione sua terroris incutiens · sed blande illum commonefaciens & de statu suo certificans · Cum autē iam ꝑpe romam essent · accidit quadam die vt prefatus burcādus cum natali clerico rationem poneret de quotidianis expēsis & de magna summa minutile singulos nūmos & obulos exigeret qui in quos vsus ab issent · Natalis autem qui tam minutas ratiōes ꝛdere michi non consueuerat · quippe cui ego tanq̄ mihi credebā irat ꝰ aduersus vir nobilē sordidissime ꝓuidentie cū in reddenda ratione deficeret · se quod auditu quoqz horrendum est demonibus cōmendauit · Eodem autem die cuz quandam aquam transuadarēt · id est burcardus & natalis · idem natalis submersus est Sequenti uero nocte proxima cum in lecto meo quiescēm vigilans & coram me lumen fulgēt in lampade · quia semp nocte consueui tenebras horrescē · ecce natalis clericus meus ante me astitit · capa indutus pluuiali sicut michi videbatur pulcerrima coloris plumbei · Ego autez nihil omnino territus & eum optime recognoscēs cepi quasi gratulans de tā maturo eius reditu ēnsalpino ad eum dicere · Natalis beneueneritis · Nun quid iam redijt archidiaconus · Nō inquit domine sed ego solus redij iuxta constitutum · mortuꝰ em̄ sum · Nolite ergo timere · ego nulluz timorē vobis inferam · Sed precor vt succurratis michi · ego em̄ in magnis tormētis sum · Cur inquam · satis em̄ honeste vixistis apud me · Domine inquit verum est · Bene quidē michi esset · nisi hodie subita preuētus ira me demonibus commēdassez · Rogo autez uos vt quoscunqz potueritis moneatis vt hoc nunquā faciant · Qui em̄ se commēdat demonibus · dat eis potestatē super se · sicut & ego miserimus feci · vn de potestatem habuerunt vt me statim submergerent & ꝓpter hoc solum torqueor · Nam bene confessus eram de omnibus peccatis meis & in nullum recideram · Tunc ego · Quomodo tam pulcram capam habetis si in tormētis estis · Domine inqt hec capa que tam pulcra vobis videtur pēderosior & grauior est michi q̄ turris pisarīensis si michi supposita esset · Pulcritudo autem ista spes est venie quam habeo propter confessionē quam feci si tam̄ mihi succurzatur · Cui ait · Cēte inquam ego vobis succurzam quantūcunqz potero Sed obsecro vt dicatis mihi si vos estis deputatus in illa militia quā dicunt helliqni · Et ille non domine · Illa militia iā non vadit · sed nup ire desijt · quia penitentiam suā peregit · Corrupte autē dictus est a vulgo hellequinus pro karlequinus · Fuit em̄ karolus quintus · q̄ peccatorum suoꝝ longam egit penitentiam · & nuper tandē per intercessionē beati dionisij liberatus est · sed rogo vos ut misereamini mei · & hoc dicēs cum fletu euanuit CXIX

¶ Iterū aliud exēplū ad idem

Hec idcirco dixi. vt per hoc eluceſcat vnde sumpsit exordium virgilianus error de āimabus defunctorum quas heroas appellat dicēs eos habē eandē curam equorum & curzuum & armorum post mortem quā habuerant dum viuebant · De qua re certissimum referebat exēplum patruus meus elebandus henrici quondam remensis archiepiscopi cubicularius · Dicebat em̄ · Dominus meus archiepiscopus mittebat me apud attrebatū · duz autē circa meridiē apud quoddam nem̄ appropinquassemus ego & famulus meus qui me p̄cedebat celerius equitans vt michi pararet hospitium · audiuit ille tumultum magnum in nemore q̄ si multiplices & varios equoꝝ frētus armoꝝ soni tus · & velut uoces mltitudinis impetu prorumpētis in bellum · Expauefactus ergo ipse & equus a? cōtinuo reuersus ē ad me. A quo cum querēm quare reuerteretur respondit · Equus meus non fuste nec calcaribus etiam cogi potest vt procedat · Et ego

etiam ipse aõo terr itus sum vt omnino procedẽ ñ audeã Mira eñ uidi & audiui Nemus eñ istud õ functorũ aĩmabus & demonib? plenũ est Audiui autẽ illos clamare & dicere Iam habem? prepositum õ area·in proximo autẽ habebimus archiepiscopum remẽsẽ·Ad quod ego respondi· Signum crucis nostris frontibus imprimamus & securi p:cedamus·Cum ergo processissẽ & ad nemus pueniss̃ iam vmbre processerant·& tamen voces q̃s:dam confusas audiui·& fragores armorũ & equorum fremitus·sed nec vmbras vidẽ nec voces ĩtelligẽ potui·Cũ autẽ redissemus iaz archiepiscopũ inuenimus in extremis·nec post has voces·xv·diebus superuixit· vnde conicitur eũ ab illis spiritibus raptum·a quibus auditũ fuerat rapiẽdũ. Hic apparet quales equi sint illi· super quos aliquãdo õfunctorũ anime videntur equitare·Sunt eñ demones se in equos transformantes·quorũ sessores sunt anime miserrime peccatis onerate·tanquã armis quibusdam & clipeis onustate· Sed reuera p prijs sceleribus in formis talib? onustate·iuxta illud ꝓphetic̃·Descẽderunt in infernum cum armis suis·id est cum mẽbris suis que fecerunt arma iniquitatis peccato·nolẽtes ea facẽ arma iustic̃e deo Certum est autẽ equum animal esse superbũ & contumax·contẽtionis & belli cupidum·feruentem ad coitũ·& in libidine prepotentẽ· Demones igitur ĩ equos transformari·significãt sessores suos se huiusmodi sceleribus oblectasse CXX

¶ Adhuc õ eodẽ

Alis equus erat ille quem monstrauit cã bonarius comiti cuidã niuernensi. Erat eñ carbonarius iste vir paup in seculo. sed diues in deo·religiosus & timens deũ· Ob qõ etiã familiaris erat pfato comiti·h·Hinc nocte q̃dam cum vigilaret & custodiret fossam suã carbonificã ineẽsã acriter·ecce quedã femina nuda currens apparuit·& post eã eques quidaz equo nigro insidẽs euaginato gladio velociter equitans· vt fugientẽ apprehendẽt mulierẽ que dũ fugiẽs fossam circũiret·cõprehensa est ab eo·& pfossa gladio & facta est quasi mortua·Quã ille proiecit in ignem & exustaz rursus extraxit·& posuit ante se super equũ & abijt·hec autẽ visio pluribus noctib? ostẽsa est illi·Cum ergo quadã die de huiusmodi visiõe tam frequẽti·nimis anxius cogitaret·sic cogitabũdus & tristis obuiauit comiti·Miratus comes traxit eũ in partez & secrete requisiuit ab eo quid haberet dicens·Si quis tibi fecit iniuriã vel molestiã aliquã intulit ne celaueris a me·ego eñ te bene vindicabo·Si in egestate es ego tibi subueniã·qui respondit. Nichil necesse habeo· de nullo conqueror sed hec & hec totiens vidi·& vtinã vos vidissetis· Certe inquit comes eius tecũ vadam·& videbo visionẽ hanc magnã· Igitur comes confessus omnia peccata sua mutat habitũ·& assumit secũ carboniũ·abijtq3 cũ eo solus in siluã·Et cuz vigilarẽt circa mediã noctẽ·audiunt quendã buccinantez fortiter·& signauit se per totũ· Et ecce misera mulier illa acturzens nuda sicut prius cepit fugiẽs fossaz circũire·quam eques illẽ insequẽs & cõprehendẽs gladio pemit & in ignẽ proiecit· Et iteruz resũpsit qua super equũ ante se posita cũ fugẽ vellet·cõfestim adiurauit eũ in nomine domini vt staret & dicerz ei quis esset·& cur hoc faceret· Tunc ille subsistẽs ait·Ego sum vester ille miles· & hec ẽ illa mulier nobilis vxor illius militis quem pro amore meo interfecit·vt licẽtius ac frequentius meo concubitu frueretur·Et in hoc peccato ãbo mortui sumus·ñ q̃ heu sero in hac ipsa morte penituimus. Nũc autẽ tale tormentũ patitur q̃ singulis noctib? a me interficitur & cõburitur· Tantuz eñ dolorẽ patiẽ in ictu gladij quo eã ferio quantum nullus vnq̃ in morte sua passus est·& multo maiorẽ in cõbustione. Ad hec comes·quis est ille equus sup quez sedetis·Diabolus ĩquit quidã est qui nos ineffabili vexatõe torquet· Posset ne vobis ait aliquis succurrẽ·Posset inquit·si vos facẽtis in cunctis congregationibus que vobis subiecte sunt orare pro nobis·& a presbiteris celebrare missas & psalmos a clericis decantari· Talis erat equus super quẽ ascẽdit infelix ille mathiscon̄ensis·de quo refert petr? abbas clugniacensis in libro miraculorũ·q̃ cũ quadã die solẽni·ille mathiscone in proprio palacio r̃ sidẽt·multis militibus diuersi ordinis constipat? repente ignotus homo insidens equo p ostiũ palacij ingressus·cunctis videntibus & admirantibus vsqz ad ipsũ puenit. dicens se velle ei colloqui·impetrans ei vt surgẽt & se sequerẽt·qui inuisibili potentie non ualens resistere·surzexit·& vsqz ad ostium domus processit·vbi equũ paratũ ĩuenit·quez iussus statim ascendit. cuius habenas ille accipiẽs qui propẽ illũ venerat·velocissimo cursu per aera cunctis videntibus ferze cepit·Ille aũt miserabiliẽ clamans succurrite ciues succurrite·totã ciuitatẽ cõmouit·Omnes autẽ curzentẽ eũ per aera cõspexerunt q̃diu naturali oculorũ acie potuerũt·sicqz tandẽ subtractus visibus hominũ·factus est eternus socius demonũ CXXI ¶ De constituẽdo rege & primo de. moribus eius

Vm inquit constitues regem quez dominus deus tuus elegerit de numero fratꝝ tuorũ Queritur cur õ displicuerit populus quando sub samuele regem sibi desideraverat fieri·cum hic inueniatur esse permissũ· ad quod dicendũ est q̃ ideo displicuit·quia non precepit vt hoc fieret·sed desiderantibus p̃misit hoc facẽ·Cunq3 fuerit constituendus·non multiplicabit sibi equos quoz3 numerositate sit subditis onerosus·Equos multiplicare est plures q̃ necessitas exigat·vane glorie causa vl' errore alterius congregare·Multominus ergo licet ei multiplicare canes ã volucres rapaces aut bestias truces· aut quelibet portenta nature·De histrionibus autẽ & mimis·scurris & lenonibus & meretricibus & huiusmodi prodigijs hominũ·que princeps potiꝰ exterminare q̃ fouere debet non erat in lege mentio facienda·Sequitur·Nec reducet populũ in egiptum·id est inferiores non corrumpat exemplo·quia cõponitur ordinatio orbis regis ad exemplũ·nec sic inflectẽ sẽs? humanos edicta valẽt· vt vita regẽtis mobile mutatur semp cũ principe vulgus·Sequitẽ·Nec habebit vxores plurimas que alliciant animam eius.cũ in alijs plures vxores esse vnius licitũ fuerat· vt in abraham isaac & iacob gratia propagande prolis·& fidelẽ populũ dilatandi in regibus ꝑpetuo obtinetur vt in vna vnius sit·Multominus igitur licet eũ vel fornicari vl' adulterari·vl' quelibz stupũ cõmittẽ·Quomodo aũt hec crimina puniet in aliis subiectus eisdẽ·Sequitur·nec habebit auri & argenti ĩmensa pondera·Quid ergo hic dicunt qui dõino prohibente aurũ & argentũ sibi thesaurizãt questũ ex calũnia facientes. & querentes abundãtiam singularem de multorũ inopia·& õ rapinis

diuitias·beatitudinem de calamitate·Non eñ habebit diuitias ꝯs nomine possidet alieno·et sibi ꝓuata erũt fiscalia que publica confitetur·Non est aũt miꝝ si regi non licet habere priuata fiscalia cũ nec ipse suus sit·sed subditoꝝ· ·CXXII·

¶ De studio eius vel sapientia·

QOstq̃ autem inquit sederit in solio regni sui describit sibi deutronomiũ legis huiꝰ in uolumine·Igitur princeps iuris non debet esse ignarus licet multis priuilegijs gaudeat· nec pretextu militie legẽ domini permittitur ignorare·Sed & princeps christianissimus legibus suis indicit· nec dedignetur princeps sacros canones imitari·Inutilis eñ est omnis constitutio principis si non est ecclesiastice discipline conformis·Sequitur·Et habebit secũ·legetq; illũ omnibus diebꝰ vite sue·Necessaria est ergo principi peritia literaꝝ cui quotidie legẽ domini legere precipitur·Qua eñ die legẽ non legerit·non ei dies vite est·sed dies mortis·Hinc est q̃ in literis quas rex romanoꝝ misisse legitur ad regem francoꝝ hortans eũ vt liberos suos liberalibus disciplinis istrui faceret·adiecitq; inter cetera· rex illiteratus est quasi asinus coronatus·Q; si forte illiteratus est·certe literatorum consilijs eum regi necesse est·Hinc est q̃ exemplar legis a sacerdotibus leuitice tribus iubeẽ assumere·id est a catholicis viris & literatis·Plato eñ vt boeciꝰ testis est·respublicas fore beatas dixit·si eas aut sapientes regẽt·aut eaꝝ rectores sapientie studerẽt·Sapiẽtia eñ ipsa dicit·Per me reges regnant·& conditores legũ iusta decernunt Gentiles eñ sapientiaꝫ quasi deũ deoꝝ colebant·sine cuius dei nutu nihil faciendũ credebant·Vnde & antiqui philosophi imaginẽ sapiẽtie pre foribꝰ omniũ temploꝝ pingi cuꝫ hac circumscriptione cẽ fuerunt·Vsus me genuit peperit memoria·sophiam me vocant gray·vos sapientiaꝫ·& hec iterum scribi iusserunt·Ego odi homines ignaua opa·& ꝓpha sciẽtia·Est autẽ sapientia reꝝ diuinarũ & humanaꝝ princeps & gerendoꝝ emittendoꝝq; scientia·huic autẽ insistere philosophari est·

·CXXIII· ¶ De humilitate eius ac pietate·

SEquitur·Non eleuetur cor eius in superbiam super fratres suos· quod precipue necessarium est sepius replicat Nunquã eñ humilitas satis videtur cõmendata principibꝰ quia difficilimuꝫ est vt gradus honoris non pariat tumorẽ in animo ipsius presidentis·Tarquinũ·n·a regno superba deiecit·In iure autem romão cautum est·vt qui ius reddit·se facilẽ in adeundo prebeat contemni tamen non patiatur·Principes sic mẽdici nunq̃ vti debent grauibꝰ remedijs·nisi cũ leuium beneficio desiderata sanitas desperaẽ·Vnde lucius·Principẽ senem moribus esse oportꝫ Et qui moderatiora consilia sequatur·& vicez gerere medicoruꝫ qui morbos curant·nunc eximantione in repletis·nunc refectione in vacuis·Et doloreꝫ etiam sedant·nunc cauterio·nunc fomentis·Si eñ citharedi alijq; fidicines multa diligentia ꝓcurẽt quomodo oberrantis corde cõpescant viciũ & alijs concordem reddant·quanta solicitudine oportꝫ principez moderari·vt subditos reddat quasi vna nimes & unius moris habitantes in domo·Certũ est autem q̃ tutius est cordas remitti amplius q̃ intentius protendi·remissarum nanq; intensio artificis opera conualescit·Que autem semel rupta est· nullo artificio reparatur·Sit piger ad penaꝫ principeps·ad premia velox·& doleat quotiens cogitur esse ferox·quoꝝ alterum iustitie est·alteruꝫq; pietatis·de quibus salomon ait·Misericordia & veritas non te deserant·Circunda eas gutturi tuo·& describe eas in tabulas cordis tui·& inuenies gratiã & disciplinaꝫ bonaꝫ coraꝫ deo & hominibꝰ·Gratia nanq; debetur misericordie·disciplina vero iustitie·Qui sine prima est·omnibꝰ odibilis est·qui vero sine secunda omnibus contemptibilis·Plutarchus eñ libꝝ scripsit de magistratuũ moderatõe· Plato inquit cum subditos opprimunt magistratꝰ proinde est eñ acsi caput corporis intumescat·vt a membris aut omnino aut sine ingẽti molestia ferri non possit·Idez cum in subditos potestas seuit idem est acsi pupilluꝫ tutor psequatur·vel euꝫ suo mucrone iugules qui tibi ad defensionẽ suam gladium dedit·Vnde claudianus·

Sis pius in primis·in fine iustꝰ & hostis·
Nam cũ uincamur in oñi munẽ dato
Sola deos equat semp clemẽtia nobis ·Item
Tu licet extremos late dominare p̃idos·
Te medus··te mollis arabs·te seres adorẽt
Si metuis·si praua cupis·si duceris ira
Seruitij patiẽ iugũ·tolerabis iiqs·
Interiꝰ leges·tunc omnia iura tenebis·
Cuꝫ poteris rex esse tui·procliuior vsus
In peiora daẽ·suadetq; licẽtia luxũ
Illecebris·effrena fauet·Tunc viuẽ caste·
Asperius·cuꝫ prompta venis·tũc durius ire
Consuliẽ·cuꝫ pẽa patet·sed cõprime motꝰ
Nec tibi quid liceat sed quid feciſſe decebit·
Occurrat·mentẽq; domet respectus hõesti·

·CXXIIII· ¶ De ipsiꝰ equitate·

EQuiẽ·Neq; declinet in partẽ dexteram siue in sinistrã·Declinare in dexteram est non dei gratie sed sibi retribuẽ velle qõ rectum est·Vel declinare in dexteram vel in sinistram est peccare propẽ eorum felicitatẽ que appetuntur·aut propter eorum infelicitatem que fugiũtur·Vel etiam ad dexterã declinare·est virtutibꝰ ipsis vehementer insistẽ·& in virtutis operibus q̃ in modo ꝓsistit modum excedere·Vnde iuuenalis Insani sapiẽs nomẽ feret equus iniqui·Vltra q̃ satis est virtuem si petat ipsã·Et philosophus·Caue quod nimium est·quia si hec ipsa cautela modestiam deserit·eoip̃o a trãite virtutis recedit·Ois autem vehemẽtia saluti inimica est·& excessꝰ omnis in culpa·bonaꝝq; rerũ consuetudo nimia·pessima est·Vnde salomon noli esse nimis iustus Quid ergo nimium prodest si regina uirtutum nimieta tes sui obest·Nimia quoq; humilitas maxima pars superbie ẽ·Item ad sinistram declinat qui in subditorum culpis puniẽdis nimis pronus est ad vindictam·Ad dexteram uero qui mansuetudini nimis indulget·Iterum non declinet in dexteram vel in sinistram partem·Equitas enim cui iudex obseq̃um debet·amoris dexteram vel odij sinistrã nescit Iuste iustum exequi est nec durius equo·nec remissius·in assertione l'executione iustitie nihil aliud q̃ iustitiam querẽ·Munera tamen curiales licenter accipiant·dummodo non extorqueant impudenter· Pudorem abijcit qui rogat·bis etiam emit Ad reinanq; vel spei precium verecundiaꝫ vendit·munꝰ vero iniuste petitionis notam non habet·quod ꝺuotio liberalitatis obtulit·non improbitas deprecantis extorsit·Ita tamen vt iniquorum munera non acceptet·ne aut ingratꝰ sit·si eos ñ foueat

accepto munere · aut si fouerit iniustus habeatur Nota eniz habenda est & cause & persone ut nec a turpi nec turpiter accipiatur · Nam plerumqz a manu · a causa a tempore · a loco vel modo splen : dent munera vl' sordescũt CXXV De pmio regalis iusticie in ipso & i herede.

Equitur · vt longo tempore regnet ipse & filius eius super israbel · De virtute nãqz pacẽtum sepe protenditur successio filiozum · & succedentium felicitas ex descendentiũ iniquitate precluditur · iuxta illud · Iniusti autem disperibunt simul · re. im · interibunt · Item regnum a gente in gentem transfertur · propter iniusticias & iniurias & contumelias & diuersos dolos · Iniusticia vt stoycis placet est, mentis habitus qui a regione mozum exterminat equitatem · Iusticia est nõ nocere · & ex humanitatis officio nocentes prohibere · Nocere est iniuria · nocentes non impedire in iusticia · Contumelia est quando tumozem mentis in lesione alterius manifesta operis sequela comitatur · Dolus ut acquilius diffinit est · cum aliud agitur & aliud simulatur · Malus quando fit in intentione nocendi · & quasi in insidijs nocet · Dolus igitur quia ex timore est aduersatur fortitudini · contumelia vero prudentie que dicit sibiipsi · & quid superbis terza & cinis · ẽ · Iniuriam temperantia non admittit · nolens inferre alij quod sibi nollet ab alio irrogari · Iniusticiaz iusticia excludit faciens alij · quod vellet sibi fieri bene & honeste · Qz autem addit diuersos · puto ad omnia cõmuniter referendum non solum ad viciozum diuisas species · sed etiam ad diuersas psõas & ad omnes modos quibus a quocumqz hec vicia cõmittuntur Pnceps enim tenetur pro omnibus · & omnium etiã actor videtur esse · quia cum omnia possit corrigere · eorum merito particeps ẽ que noluit cũ potuit emendare Cũ enim potestas publica sit omnium vires exhaurit · & ne in se deficiat incolumitatẽ oĩm debet procurare mbroz · Sic autem potentes tozmenta potenter patiuntur · si a iusticia deflexerint · sic & iustície premijs fruentur abundantius · si recte exercuerint potentatum · & tantam in futuro pre subditis habebunt gloziam · quanta vi tute eos in magna delinquendi licentia precesserit · Vnde dicitur · Potuit enim transgredi & non est transgressus · ẽ · Ad iusticiam nanqz reputatur pncipibus etiam cum temperant ab iniurijs · & facultas delinquendi est eis materia meritozum · Declinare autem amalo in eis magnum est · etiam si magna bona non faciunt · dum tamen subditos indulgentia sua non perimãt · Patri ergo succedit filiꝰ si patris iusticiam imitatur · Clanitatis autez ordo mmime seruatur · cum amozem qui patrie & parentibus precipue debetur · pater transfundit in filios & filialis affectus paterni pectoris cellam solꝰ exhaurit · ac hodie vicia liberozum saluti reipublice preferuntur · licet salutem populi liberis omnibus opozteat anteferri · In libro enim regum latẽt saul arguitur · qꝺ in voto sancto de diurno ieiunio peccit ionathe contra ipsius religionis votum · cuius preuaricatione populi cozruerant · & hely etiam licet in se sanctꝰ esset · quia filijs pepercit periit Vt autem de ceteris taceam quantum rempublicaz dilexit deus pater qui propter eam proprio filio suo non pepercit sed pro nobis omnibus tradidit illuz

CXXVI De quatuoz pncipi necessarijs & cozpore reipublice ·

Quatuoz autem principibus inculcare plutarchus nititur scilicet reuerentiam dei · cultum sui · disciplinam officialiuz · et potestatum affectum · & protectionem subditozum Nam qualis debeat esse princeps eleganter descripsit in libzo pulcerzimo qui inscribitur institutõ ẽiani · cuius principium superius in loco suo posuimus · Deniqz tu ait quid vis rectissime geres si nõ recesseris a teipso · si primo te cõposueris ad vtutem · recte procedent vniuersa · Pollitice eñ constitutionis maiozes tibi vires exclusi · cui si obtemperas plutharcũ viuendi habes autorem · Alioquin presentem epistolam testem inuoco · quia in perniciem imperii non pergis autore plutharco · Sequũtur postea pollitice constitutionis capitula · Est itaqz respublica vt plutharco placet corpus quoddam quod diuini muneris beneficio animatur · & nutu sũme equitatis agitur & regitur quodãmodo ramine ratiõis · Que eñ ad religionem pertinẽt vicem anime obtinent · Princeps caput est huius cozporis vni subiectus deo · & his qui vices dei agunt in terzis · Cordis autez locum senatus obtinz Oculozum · auriuz · & lingue officia sibi vendicant iudices & presides prouinciarum Officiales et milites manibus coaptantur. Qui semper assistũt pncipi lateribus assimilantur · Questozes & cõmẽtarienses non illi qui carceribus presunt sed comites rerum priuatarum ventris & intestinorum ferunt imaginem · Pedes agricole sunt · Ex his ergo quatuoz illa sunt que plutharcus principibus inculcare conatur · reuerentiam dei · s · ẽ · supradicta ·

CXXVII De reuerẽcia dei & cultu sui ·

Quatro autem modo deus intelligentiam sui sic infundit vt subtrahat · sic subtrahit vt infundat · In multis enim multipliciter lucet · Est autem a maiestate mirabilis · a sapiẽtia venerabilis · amabilis a bonitate · Et hic est funiculꝰ triplex inter creatozem scilicz & creaturam qui facile non rumpitur sed vt timeatur · honozetur & diligatur Colitur autez deus duplicit · affectu mtis & exhibitione cozporis · reuerentia que cozporaliter exhibetur · aut in personis consistit · aut ĩ rebus In personis · aut a natura · aut ab officio · aut a moribus · aut a conditione · aut a fortuna · Natura vt parentes cognati & affines · Officium est debitum exequendi que vnicuiqz ex institutis aut moribus agenda sunt · quozum agendozum · alia ad publicũ alia ad suum cuiusqz pertinent statum · Nam officiozum · quedam publica · quedam dicuntur priuata · Priuata eñ tot sunt quot sunt persone · Publica aut a diuino aut ab humano iure descendunt · Publico officio tanta debeẽ reuerentia · qnta est eminentia cuiuslibet magistratus Mos est mẽtis habitus ex quo singulozum opez assiduitas manat · hic virtutes & vicia eque complectitur · Vnde bonos & malos mozes dicimus mozatos siue morigeros a bono · mozosos a malo nominamꝰ · Conditio est status persone fortuitus · quo aut in aduersis · aut in prosperis degitur · In his autem qui diuina iura ministrant deus pre ceteris aut honoraẽ aut spernitur · cum illorum honozem & contemptum propũ reputz dicens · Qui vos spernit me spernit · & qui vos recipit me recipit · Reuerẽtia que in rebus cõsistit · aut ut in cozpozalibus est · vt edibus & locis sacris a sacrificijs · Aut in spiritualibus vt sũt iura que sacris rebus competunt · que temerare sacrilegium est morte expiandoz · Rerum autem sacruz

immunitates conuellere insurgere in deum est·cultus sui maxime in temperantia consistit·Marcum cathonem eodem vino quo remiges contentuz fuisse tradunt·Gaius curius sabinozum victor nolēs agros suos ex senatus consultu ampliari·gregalium portione contentus fuit·malum ciuem dicens esse cui non satis essz id quod ceteris ciuibus·

CXXVIII De officialium disciplīa.

Sequitur de potestate & officialium disciplina·nihil iniquo diuitis consiliario perniciosius·Vnde in prouerbijs·Omni custodia serua cor tuum·quoniaz ex ipso vita procedit·Est igitur prouidendum potestati·ne consilia rii indigeant neue aliena immoderatiꝰ cōcupiscāt Nihil est scelerius q̄ amare pecuniam·ꝛc·Non solum in corde·id est in consiliario·sed etiam in ventre & intestinis reipublice·id est·questoribus & cōmentariensibus.hec ratio seruanda est·In lateribus quoqz id est illis qui semper principi assistūt·Nam a conuictu mozes mutantur·Et qui tangit picem inquinabitur ab ea·vitaqz conspecta·vel cō tacta liuorez ducit ab una·Ita quidem legati apostolice sedis in prouinciis debachantur·acsi ad ecclesiam flagellandam egressus sit sathanas·a facie domini·acceptozes personarum & quasi quidam bonozum mallei·Vnde iuuenalis·Omne animi vicium tanto conspectius·In se crimen habet·quanto maioz qui peccat habetur·Episcopozum nomē & officium venerabile esset·si tanta impleretur solicitudine quanta interdum appetitur ambitōe·& diligerentur vt patres·timēnē ut domini·coleren tur vt sancti·si exactionibus parcerent·& proijcerent ex animo·quidquid prouenit ex calumnia nec omnem questum pietatem putarent·In domibus prelatozum & principuz omnia hodie venalia sūt frustra apud curiales de testimonio conscientie·ō venustate mozum·de torrente eloquentie·nisi precio interueniente confidis.Ipse licet venias musis comitatus hōere·Si nihil attuleris ibis hōere foras·Ego eñ credo me vidisse ostianos cerberō durioꝛes·Apud inferos tamen cerbeꝛ vt aiunt vnꝰ est·Sed quot sunt diuerticula curiarum tot cerberi·Tota eñ familia aut mozdet·aut latrat.Vetus prouerbium est·Vacue manus temeraria petitō ē Apud aduocatos quoqz & ipsum silentium venale est·Hoc fortassis a demostene acceperunt·q̄ cū aristodimum autozem fabularum interzogasset q̄ntum mercedis·vt ageret accepisset·& respondisset talentum·at ego ait demostenes plꝰ accepi vt tacerem·Causidicozum lingua damnifica est·nisi eam vt dici solet funibus argenteis vincias·Nihil autem vt ait seneca venali misericordia turpiꝰ·In iustum prorsus est misericordiam vendere siue iusticiam·In lege vero scriptum est·Iuste quod iustum est exequeris·Lege quoqz iulia repetendarū·tenetur qui cum haberet aliquam potestatez·ob iudicandum vel denūciandum·pecuniam acceperit·quo magis aut minus quid ex officio faceret·Hec verba legis sunt·Itezqz omnes cognitozes aut iudices a pecunijs & patrocinijs manus abstineant·Neqz eñ alienum iurgium suam putēt predā·Plebiscito etiam contmetur ne quis presidum munus donum ue caperet·nisi esculentum poculentum ve & id quidem inter dies proximos prodigatur·sed nec exēnia producenda sunt ad munerum qualitatem·De talium muneribus ait epistola seueri imperatoris·Vetus prouerbium est·nec omnia nec sempnec ab omnibus·Nam valde inhumanum est a nemine accipere·passim vilissimū·p omnia auarissimuz·

CXXIX· De publicis exactoribus & eozū violētia·

Egregie autem de talibus ait laurēti? mediolanensis episcopus·vbi publicos exactozes describit·Publicanus inquit est·caput rapine·lex violentie·predo sine pudoze·meticus exterminii īmanior furibus·Nam fur timēs ō linquit·hic autem confidenter·Fur laqueos legis timet·hic quidquid fecerit legem vocat·Quis eo iniquioꝛ·qui verbis iusticie iusticiam damnat·& armis innocentie spoliat·vulnerat·occidit innocētes.Lege vtiqz legem perimit·& dum alios vzgz ad legem·ex lege deicit·Publicanozum autē a maximo vsqz ad minimum cetus concussioni pocius·q̄ iusticie vacat·& ita in populum debachanē.vt quod reliquit vnus alii non mozentur auferze·tā q̄ ad hoc constituti sint vt residuum lucuste cōmedat brucus·Officiali cesaris nisi in omnibus acquieueris·cesari contradicis·Et quidquid dicte·nisi sit sic·& nisi sic stet·est in personam regis·contraqz coronam·quidquid dixerit ita obtinet·acsi inueniatur in actis·& cum alias habita moderatōne in culpate tutele uim vi repellere liceat·concutientibus officialibus·spoliantibus·torquentibus mutire non licet·hec autem omnia·in principem redundant·Singuli quippe tenentur ad singula.pricipi vero onera incumbunt vniuersa·Princeps autē legis nexibus dicitur absolutus·non quia ei iniqua liceāt·sed quia is esse debet qui non timoze pene·sed amore iusticie equitatem colat·Nā ī negocijs publicis nil ei velle licet·nisi quod lex aut equitas psuadz·aut ratio p̄is vtilitatis inducit·

CXXX· De equitate iudicij·

Equitas autem iuris ut perici asserunt est rerum conueniētia·que cūcta coequipazat ratione·& in paribus causis paria iura desiderat·Lex vero eiꝰ iterpres est·Quidquid autē equum est·ita demum iustū est·si est voluntarium·In nulla re hodie tantum offendunt huius seculi potestates sicut in iudicijs·nō attendētes qō scriptum est·in quo iudicio iudicaueritis·ō vobis iudicabitur·Et illud quod supra posuimus·Iuste quod iustum est exequeris·id est sine acceptione psonarum vel munerum·mox vt tibi liquebit de causa iustam de vtraqz parte feres sententiam. Nam dum causa anceps est protelanda est sententia·q̄ festinata iudicia pariunt penitentiam·Si ergo ī iudicando periculum vitari non potest·nichil est vtilius q̄ differri·Si autem alterutrius litigantiuz periclitatur vtilitas·& rei difficultas morazꝫ nō exigit·iniquissimum est iudicium protelari·Ipso autem iure cautum est ut sacrorum euangeliozuz sc̄pture terribiles ante sedem iudicis deponantur·ibiqz ab initio initium vsqz ad finem permaneant·nec amoueantur nisi sententia recitata·quo totius consistorii latitudo dei ipsius repleta presentia oī bus ad sacrosanctas scripturas metuz incutiat & reuerentiam·& ab inquisitione veritatis omnis iniquitas propulsetur·Vt autem dicitur in libro codicis secundo·procliuioza sunt iura ad defēdēdum q̄ ad impūgnādum·faciliusqz ad exceptionem·q̄ ad actionem trahūt·Vnō cum nō oñes ad accusationem admittūtur·oñes ad defēsionem admittūtur·nisi aliquis absens damnādus est· CXXXI De militum electione & eorum officio·

Vidimus de membris ceteris reipublice · nunc de militibus videamus· qui manus appellantur· Nullus est vt ait vegecius renatus quem oporteat vel plura vl' meliora scire q̄ principem. Xp̄ianus pr̄inceps milites magis a fide & moribus q̄ a viribus debet eligere· Nostri autem milites hodie sic ad bella quasi ad nuptias dealbati procedunt· In castris sermo illis est ō ouiuis in conuiuio de armis· Non sunt que faciunt militem tam corpozalem q̄ spiritualem· electō & sacramentum· longa pax militem incuriosius legit lucio flacco & gayo· verzone consulib9· Milites primo iureiurando facti sunt· Antea enim sacrām to tantummodo a tribunis rogabantur· C̄ōceptio sacramenti teste vegecō hec est· Iurant milites per deum et christum eius· & spiritum sanctum & p maiestatem principis que secundum deum humano generi diligenda est et colenda· se strenue facturos omnia que preceperit princeps nunquam detrecturos militiam vel mozrtem recusaturos pro republica· cuius sunt conscripti militie· Catho militem non dicit nisi eum qui sacramento ad militiam iaz consecratus ē· Miles igitur sicut laboris ita & honoris nomen est· Nemo enim sibi honozem sumat· nisi qui vocatur a domino· qui non electus seipsū militie ingerit· in se gladium prouocat quez p̄pria temeritate vsurpat· Vsus autem ordinate militie est tueri ecclesiam· impugnare perfidiam· & sacerdotium venerari· pauperum propulsare iniurias· pacare prouinciam· pro fratribus (vt sacrām̄ti doctrine conceptō) fundere sanguinem· Miroz aūt quomodo princeps illis habet fidē quos vidt deo suo cui ut cetera taceam & sacramento militie alligati sunt· fidem debitam non seruare· nequaquam fidē seruabit secundam· qui primam irritam facit· Deniqz consecratio militis hec est· consuetudo solennis est· vt ea die qua quis militari cingulo decorat̄ ecclesiā solenniter adeat· gladioqz super altari posito & oblato quasi celebri professione facta· seipsum altaris obsequio deuoueat· & gladij· s· officii sui iugem deo spondeat famulatum· Eis ergo pro ecclesia plurimum· contra ecclesiam licet nichil· ā em̄ plus aut non minus in sua professione faciunt q̄ episcopi & abbates qui cedulam offerunt· In q̄busdam etiam locis moris est militem in crastinuz consecrandum· totam noctem precedentem perui gilem in orationibus ducere· et nec iacēdi nec sedē di habere licentiam· nisi forte repentine infirmitatis necessitas coegerit· sed tota nocte stantez orare·

CXXXII.

Q̄z obedire debent principi seo magis deo·

PRimum hominium deo debetur cuius est homo creatione & redemptione· Secundum autem homini· saluo tamē hominio dei· qui ab omnibus hominibus suis exigit innocētiam· Cum periculo ergo innocentie nemo cuiq̄ debet fidem· nec abbati monachus· nec patri filius· nec domino seruus· nec marito vxor· Est igitur p̄n cipis prouidere in primis ne miles suus perdat innocentiam pro defensione reipublice· sine qua res publica salua esse non potest· Solus· n· ille p̄nceps est bonus· est & iudex incorruptus· cuius sentētia ex contemplatione assidua imago ē eq uitatis· Est enim publice equitatis iudex & equitatis seruus & in eo personam publicam gerit· q̄ omniuz iniurias et damna corrigit· & omnia crimina media eq̄ tate punit· cuius officium est illis qui nimiruz possunt plurimum prodesse· & qui nocere desiderant plurimum aduersari· Vnde & in sacra scripta columbe gladius appellatur· qz sine felle rixatur· sine iracūdia ferit· & cum dimicat amaritudinē nullā recipit· Nam vt ait cicero oratoz egregius· Sicut lex p̄sequit̄ culpas sine odio p̄sonaz ita princeps facere debet· Dauid vir sanguinum dictus est· nō p̄pter bella ut ait augustinuz· sed p̄pter viam· Naz nec samuel nec helias nec phinees vir sanguinū appellatus est· cū quilibet eoz sanguinē fuderit Pulcre autē secundum stoicos lictoz dicit̄ quasi legis ictoz quia ad eius spectat officiū ferire quē lex iubet feriendū· Vnde & antiquitus illi cuius mānu iudex innocens nocentem punit· cū reo gladius immineret dicebat̄· obtempa legis arbitrio vel legem imple· vt vel sic mansuetudo verborum puniendi rei tristiciam mitigaret· Cuz ergo milites sint manus corpis publice potestatis illius principis manus sanguine plene sunt· cuiq̄ officiales & milites vel innocentū sanguinē fundūt vel innocentes oppримunt· Huius ergo principis ozō nunc̄ p̄ exaudiēda est· elemosina deo nunc̄ acceptanda·

·CXXXIII·

De mutuo affectu principis· et subditorum·

PRimū eoz que plutharcus habere iubet principem· ē amoz subditoz· Codrus enim athenienſiū rex pro victoria populi sui se ipsum morti tradidit· naz mutato regis habitu sarmenta colligēs· castra hostium ingressus· a milite quē falce in iurgio pcusserat interfectus est· Vnō & illud poeticū· Et iurgia codri· Decios duces romanoz se p̄ suis exercitibus morti deuouisse pcelebre est· Iulius em̄ cesar dicere solitus erat· Dux qui non laborat vt militibus carus sit· militē nescit amare nescit humanitatē ducis in exercitu· & aduē sus hostē debē esse· Idem em̄ pistorē in vincula dicit· quia sibi meliorē panē q̄ ceteris militibus in mensa suppositerat· Alexander militē suū macedonem senio confectū nimio frigore obstupefactū ipse ī sublimi & p̄pinqua igni sede sedēs· cū aīaduertisset statim descēdit· & in suis manib9 corpus frigore duplicatū i suā iposuit sedē· Plato cū vidisset dionisiū tirannū sicilie corpis sui circūseptum custodibus· Quod tantū malū inquit feciſti· vt a tā mltis custodib9 necesse habeas custodiri· Principem em̄ sic oportet vincire obsequijs omnium affect9 vt quisq̄ subditus p eo piculis imminentibus caput opponat· Sic etiā vzgente natura p capite cetera se solent membra opponere· Vnde claudianus non sic excubie· nō circūstantia tela· Quam tutat̄ amoz nō extorq̄bis amari· Hec aterna fides hec simplex gratia donat· Hucusq̄ dictū sit de institutōe regū & principū· qualit̄ se habē debeant vl' domi vl' militie· non solum secundū leges diuinas sed etiam humanas que eatē9 valēt· quatenus a diuinis nō discrepēt· Alioquin falsū est quod in lege scriptū est· Q̄ō principi placz legis habz vigorē· Nullas em̄ leges credunt quidam ciuilibus p̄fendas· sz has anatharsis seta telis aranee comparauit· que muscas & culices detinent & volatilia grandiora transmittūt·

CXXXIIII.

·Planctus amici lapsi· a statu monachali·

GRatulamētatoēs & reh de carmine nichil ad te. Carmē em̄ illis debet̄ quibus bonū ē confiteri domino & psallere nomini domini altissimi· Carmē illis debetur quoruz in cordibus cātatur domīo· psallitur spiritu; mente iubilat̄

& quoꝝ opatio christo citharizat·ozganizat cogi=
tatio·psalterizat ozatio·deuotio lirizat·Nichil·n·
tibi & carmini·Non est eñ tibi cantare canticum
domini in terra aliena·nichil tibi & aue qui ñ mu
tas nomen eue·nihil tibi & salue·qui nō saluas cō=
mēdata dū mandata nō seruas·dū te nō pas ad iu
diciū·nō cōparas auxiliū aduocati tui christi·ſz sal
uatoꝛi tuo crucem reparas secundaꝝ·mortisqꝫ tibi
p̄paras secunde cruciatū·nihil tibi & vale·qui nō
viuis nisi male·qui valere ñ affectas dū ōtractas
penitere·Tu ergo anima mea fratri meo expectā=
ti & reexpectanti modicū in seculo nimiū in pec
cato·māda remāda lamentatoēs & veh·Perlustra
ta nāqꝫ cū omni solicitudine materie p̄sentis tota
multitudine·nil inuenire potui quod mitterē pro
carmine·sed plenus amaritudine·plenus anxietu=
dine quod scripsi scripsi·Salus a non sāo missa nu
gatoꝛia est·missa uero inuita supflua·Dēiqꝫ quid
prodest alicui salus vlla destinata· cui nulla salus
grata·Plane frustra salutaē a quo salus nō optaē
Quis dabit aquā capiti meo·& oculis meis fontē
lacrimarū·vt copiose lugeā dignum mei fratris in
teritu·Iustus es domine etiam si disputem recum
Veruntamē etiam iuste loquar ad te·non tanquaꝝ
recum disputans sed tanquam tecum cōputās·que
mecū supputo & fratri meo īputo·Adhuc·n·frā=
ter meus mendicat siliquas porcoꝛum in regione
illa in qua fames oꝛitur nec moꝛiē·ubi egestas inci
pit nec desinit·nec recoꝛdatur infelix quanti non
solum filii sed & mercēnarij in domo patris sui a=
bundent panibus·Ipse vero nec doloꝛe cōuincit·
nec rubore ꝓfunditur q̄ & fame pereat & siti coꝛre
at·& laboꝛe fatigetur·& seruitute p̄matur · & o
q̄ facili transitu hec oīa transiret· duobus tamē
passibus a tam graui exilio resiliret·quoꝝ primo ꝛ
uerteretur ad se·ad te vero pat altero conuertēē·
Iussisti autē mihi vt non solum euꝫ sed & quemli=
bꝫ proximuꝫ meuꝫ diligam quanteꝫ meip̄m·Sed q̄s
mihi proximioꝛ fratre meo·Nusq̄ ergo totus assū
vbi abest frater meus·Dimidiuꝫ eñ ē anime mee·
Nonne domine tu iubes diligi in tota anima·Quo
modo ergo tota anima mea te diligꝫ nisi vtraqꝫ eꝰ
medietas te diligat·Non·n·bene diligeris ad me=
dietateꝫ·Vt ergo te totus diligā·fac oꝛo vt te di
ligat & frater meus·Si vis ut sequar te·sequaē
te obsecro & frater meus·neqꝫ enī dimidiꝰ sequi
te potero·Vt me totuꝫ saluuꝫ facias·saluuꝫ fac &
fratreꝫ meuꝫ·qui totum hominem saluuꝫ fecisti in
sabbato·Quippe nihil facis ad medietateꝫ·sed q̄d
quid facis pficis·Alioquin nō diceretur de oper=
bus tuis q̄ vniuersa essent valde bona· Et in deu
tronomio dei pfecta sunt opaēē·

CXXXV·Reprehensio eiusdeꝫ·

Go·lamētatoēs & ueh·Lamentatō de pre
senti est·carmen & ueh de futuro·Veh ti
bi ꝓposui vt ab eo fugeres·lamentatiōes
prepositi vt ad eas confugeres·Carmen uero nec
posui vt remota oīs lete rei memoria·nulli tran=
sitorio decori cor tuum apponeres·sed quandiu te
super flumina babilonis sedere cognoscereꝭ·flēs·
plozares·gemeres·& in eius salicibus ozgana sus=
penderes·& te totuꝫ penitus medullitus expōeres
doloꝛi·Nulla tibi nulla de carmine mentō fiet do
nec illud impleas preceptum·Exite ō babilone·fu
gite a chaldeis·sed iā loquar ad te·Ipa lamentatō
·s·que hactenus locuta est pro te quomodo ceciꝺi
sti lucifer qui mane oꝛiebaris·qui iubilabas domio
cum matutinis astris·quando in cetu nouicioꝛum
in fletu monachoꝝ·in metu conuersoꝝ·i ꝓspectu
angeloꝛum psallebas altissio·Quomodo attracti
ua illa cauda draconis cum sua tercia parte stella
rum te etiam secū traxit cui deus dederat lucem sa
pientie·splendoꝛē scientie·iubar intellectus·ut cū
stellis stantibus luceres si uelles in perpetuas eter
nitates.Non parco tibi frater amantissime·vt mi
chi & tibi parcat deus·Cecidisti·nunquid qui ceci
dit nō resurget·Septies in die cadit iustꝰ & resū
git.id est quotienscunqꝫ cadit totiēs resurgit·Tu
qui cadis tota die recidis quotidie· cur non resur
gis vel vno die·

CXXXVI· Quitium ipius
labentis fuit non oꝛdinis a quo cecidit·

Quid autē ordinem nostrum accusas into
lerabilis duricie profecto non oꝛdinis·
sed accusantis est vicium·nez n· ordo ita
durus est vt sit inaccessibilis·aut importabilis·à
contra naturam·Alioquī nec ordo esset·sed tu flu
idus es & eneruis·Preterea quid magis secunduꝫ
naturam q̄ oꝛdinate viuere. At nulla uita oꝛdina
tioꝛ q̄ nostra·Ibi eñ omnia in numero & pondere
& mensura disponuntur Ibi cibus & quies & som
nus ad sufficientiam naturalem indulgentur·Ieiu
nia vero labozes & vigilie a nemine supza vires ex
toꝛquentur·sed omnia mensurate fiunt· Simplici
eñ victu & vestitu vita sustentatur·natura foue
tur·conseruatur sanitas· Deniqꝫ quid naturalius
quid sanius illo cibi & potus genere· ad cuius ap
petitum sola natura & cocꝰ est & medicus·Quis
pane triticeo & leguminibus bene coctis famem
non expellat·Ieiunus raro stomachus vulgaria tē
nit· Anima saturata calcabit fauum·anima uero e
suriens & amarum ꝓ dulci habebit·Probabile ē
ait seneca quod natura desiderat ad superuacua su
datur Taceo q̄ ad conseruandam sanitatem nichil
efficatius·q̄ cibi & potus idemptitas conseruata
Varia enim fercula variarum sunt naturaruꝫ Om
nis autem talis varietas parit humoꝝ repugnā
tiam·& omnis humorum repugnantia· repugnat
sanitati·vnde elegātissime & prudentissime respō
dit quidam de nostris adolescentibus beluacensi e
piscopo eum interzoganti·vnde contingeret q̄ sa
nioꝛ & pulcrioꝛ esset in claustro q̄ solebat esse in
seculo·quia inquit vniformiter viuo & decenter·
De quoꝝ primo habeo vt sanus sim· de secun
do vt pulcer sum·In seculo eñ uiuebā tam deffor
miter q̄ multiformiter·de quoꝝ primo turpitu
do nascituꝝ etiam corporalis·de secūdo egritudo
Perrexitqꝫ episcopus querē dicens·quid ergo eo
medisti hodie·Satis inquit·quid heri Similiter sa
tis·non quero inquit de quantitate·sed ō qualita
te·quid omediſti heri·quid hodie·Heri inquit cōe
di pisa & holera·hodie holera & pisa· cras autē
coēdam pissa cum holeribus·post cras holēa cum
pisis·uide ergo q̄ pulcro circumitu eandē senten
tiam circumduxit·vt varijs modis ostendēt eadeꝫ
se semp vti dieta·que prestat coꝛpoꝛi sanitateꝫ &
pulcritudinem·

CXXXVII· Inductio exemploꝝ ad
oꝛdinē tolerandum·

Explosa igitur est omnis difficultatis ac=
cusatio quam contra oꝛdinem induxisti·
& impossibilitatis excusatio quā pro pāte

adduxisti·Neq; em̃ ordo tam difficilis est vt infirmos nō recipiat·cum & illis satisfaciat & accurate & deliquate·neq; tu tam infirm9 aut debilis es vt ad illum portandum nequaquam sufficias cum ego non deficiam·te & infirmior & debilior Et ut de me taceam quantos tibi possum ostendere·qui de vita delicatissima ad hunc ordinem quem appl' las durissimum & difficilimum se transtulerunt· nec tamen adhuc ab eo resilierunt·quamuis & etate iuniores te sint: & natura teneriores & debiliores viribus·Et ut de tot milibus vnum excipiam· vnum tibi excipio qui certe solus sufficit ad omniū exemplum·Ipse quidem spectaculum factus est· & angelis & hominibus leuitate miraculi·qui p̄: us eis spectaculum fuerat miraculo leuitatis· duq non scena·non circus·non theatruq·non amphiteatrum·non amphicircus·non forum· non platea· non gimnasium. non harena sine eo resonabat· Nosti belmandum·si quis non nouit hominem si tam̃ hominem·Neq; enim tam natus erat homo ad laborem q̄ auis ad volandum. circumiens terram & perambulans eam·querens quem deuorare aut adulādo aut obiurgādo·Ecce ī claustro clausus est cū totus mundus solebat esse ñ solum quasi claustrum·sed etiam quasi carcer·Quomodo ergo nō potes quod ipse potest·cuius mutatio dextere excelsi·quantum stuporem intulit seculo·pudoreq; q̄ diabolo·tantum ipsi domino contulit honoreq;· neq; etenim ipse tam leuis fuerat q̄ ipsa leuitas·Vnde & tanta leuitas tam leuiter mutata·apud plures q; nichil aliud putatur q̄ leuitas·Hinc est q̄ iā quinquennis eius conuersatio vix facit alicui fidem de futuro·nimirum quantum in seipso experimentum dedit inconstantie·tantum perseueraturę cōstantie nunc debilitat argumentum·Erubesce igit̄ miserrime te saltem non sequi istum precedentem· iuniorem·infirmiorem·debiliorem·delicatiorem· Quis enim attendens vnde iste surrexerit surgere non possit·

·CXXXVIII·

QQ iste ordo sit portabilis omnibus infirmis & fortibus·

Itaq; surge & noli declinare in verba malitie ad excusandas excusationes in peccatis·attribuens nature quod est mentis impure necessitati quod est voluntatis·difficiliorem faciens ordinem q̄ sit·te molliorem q̄ esse debeas infirmiorem q̄ esse possis·Nemo em̃ tantam infirmitatem potest incurrere vt rigor ordinis ei de misericordia condescendens·& de caritate compatiens·congruam solacii non suppetet medicina m· Si ieiunare pre infirmitate non potest·manducet non solum permittetur·sed etiam cogetur·si laborare non sufficit·quies ei non deficit· Si vigiliis grauatur·somno recreatur·Infirmus es noli refugere·non portabis ordinem·sed ordo te· Fallunt autem pleriq; & non tam fallunt q̄ falluntur·pusillanimitate animi dicentes se nō posse·quod possent si temptarent·sed ante iudicant q̄ discutiant Et ideo in lumine primo deficiunt· & ante tubam erēor occupat arc9·Solēt āt huiodi pusillanimes dicere·Hodie ieiūaui & iā caput doleo·si g° ēs ieiunauero·nōe ē vt aut frenetic9 fiā·aut litargic9 aut melācolic9·aut epilētic9·aut maniacus·aut ō moniacus·Plane non sequitur. debile principium· melior sequetur fortuna·Multe res intēptate difficiles habent aditus. vsus autem faciles·Dicit ergo infirmus noster·hodie ieiunaui·& ideo caput iam doleo·Mentiris plāe·immo quia nō ieiunasti nisi vno tantum die·Non enim ideo caput doles· quia vel semel ieiunasti·sed quia ieiunare nō cōsueuisti· Deniq; quid scis an ex ieiunio hoc tibi accidit·Heri forte tale quid immoderate comedisti vl' bibisti quod naturaliter caput aggrauat· Non g° omnia aut ad p̄ceptorum difficultatē aut ad uiriū impossibilitatem referenda sunt·

·CXXXIX· Admonitō lapsi vt resurgat·

Surge igitur frater·nō·n·impossibile est surgere quamuis sit difficile· & tam difficile q̄ facile est cadere·Facili9 est ait are stotiles destruere q̄ astruere·Facilis (ait poeta) descensus animi·sed reuocare gradum superasq; euadere ad auras·hoc opus·hic labor est ·ꝛc̄ nō dixit hoc impossibile est·sed hoc inquit opus hic labor est·id est possibile est·& si difficile sit·Possibile ē si exhibeatur opus prebeantur opera·labor adhibeatur·Festina igitur vt resurgas·nam si resurgere est hodie difficile·eras erit difficilius· Qui non ē hodie cras minus aptus erit. Omne autem temp9 quod morte adijcitur·additur & casui Quanto iacebis diutius·tanto cades profundius· Ipsum nā q; iacere cadere est·Cadere fateor humanum est· sed resurgere nichilominus humanum est iuxta illō Nunquid qui cecidit non resurget·id est·nonne q̄ potuit cadere potest resurgere·non resurgere g° nullo modo humanum dicendum est·sed dyaboli cum·cuius tota uita ruina est·Notanda igitur in hoc loco quadripartita varietas·Quatuor enī sūt scilicq·stare·cadere·surgere·non resurgere·Horū duo media hominis sunt·Homo enim cadit & surgit·& iterum recidit & iterum resurgit·stare vēo absq; casu solius angeli est·non resurgere vero solius dyaboli est. qui ergo stat & non cadit angelus est·qui vero cadit & surgit homo est· qui autem cadit & post casum non surgit·non quia non pōt sed quia non vult·profecto dyabolus est· etiam si homo sit·Vnde & de tali homine dictum est· Et vnus ex vobis dyabolus est Vnō & dicitur ad homines· Temptarō vos non apprehendat·nisi humana· vbi plane dyabolica remouetur·que scilicq triplex ē·supra se·infra se·& contra se·Supra se tēptatur quis quando effertur vltra se·Infra se temptatur quis quando viuere appetit inferius & sordidius & vilius q̄ nature sue dignitas exposcit·Tēptatio contra se est·quando aliquis sciēter peccat etiam ad mortem·& tamen postea non penitq·aut desperans·aut minus sperans. aut nec sperās·nec desperans. sed incredulus ad sperandum & ad timēdum·id ē·nec misericordiam credēs profuturā nec damnationē obfuturam· quia neutram credit futuram·Sed omne iudicium putat defuturum·dicēs cum epicuro·nichil post mortē·& mors ipa nichil·quatuor enim tue calamitatis gradus supius enumeraueram·te scilicq non stetisse·cecidisse iacē non rsurgē·Q; non stetisti leuitatis fuit·q̄ cecidisti infirmitatis·q̄ iaces voluptatis est·q̄ nō resurgis consuetudinis·Leuitas impellit·infirmitas psternit·pimit voluptas·sepelit consuetudo·Prio fuisti arundo vēto agitata·secūdo soliū cadēs ab arbore·tercio factus es palitic9 grabato assut9·

Nam que est differentia inter mortuum & semper iacetem Quarto lasarus in sepulcro quadriduan? fetēs obuolutus linteis tumulatus. Arundo fuisti quando ad leuissimum serpentis sibulum te inclinasti. Folium fuisti quando spiritu habente potestatem ascendente super te locum tuum dimisisti. Paralisis autez est dissolutio. nihilq; magis hominem dissoluit q̄p voluptas. His tribus gradibus .s. leuitati. infirmitati. voluptati consuetudinem adiungens te feci?ti quadriduanum. Tumulat? es & oppressus obstinatione Hec est enim tumba que supponitur cadaueribus animarum mortuarū.

CXL De consideratione que penitentiā prouocat.

Qalde ergo timeo ne nimium speres. cū tamen non habeas plures rationes nimium sperandi q̄p desperandi. Nam sicut maledictus chaim qui desperauit. ita maledictus oīs qui peccat in spe. Sed christiani dei misericordiaz frequentius experti. q̄p eius iram id est vindictaz cuius modo non est tempus. facilius inclinatur āi mus in hanc dexteram q̄p in illaz sinistram. quasi ō us plus habeat misericordie q̄p iusticie cum ipse sit vtraq; id est miser cordia & iusticia. nec possit esse maior seipso. Si ergo cogitas deum esse multuz misericordem cogita eum & tantum esse iustū. iuxta illud. Misericordiam & iudicium cantabo tibi domine. cē. Hec cogitatio parit tibi timorem qui est initium sapiētie. clauis iusticie. que sola clauis referat animarum sepulcra. Ipse em̄ est angelus q̄ reuoluit lapidem ab ostio monumenti. cuius aspectus sicut fulgur & vestimenta eius sicut nix. Aspectus timoris est cogitare & intelligere terribilia. hec sunt maxime quatuor que semper ponenda sunt ante oculos mentis nostre. Iudicij veritas iudicis seueritas. tormentorum eternitas. & enormitas peccatorum. Hec quatuor solicite considerata faciunt animum considerantis sicut fulgur .id est ardentem & rubentem. hoc est dolentem & pudē tem. Iterum ista quatuor solicite considerata faciunt ut vestimenta consideratis sint sicut nix. quia cum peccator attente considerat quid meretur. si non peniteat. statim induit faccum penitentie rigē tem algore continentie. & renitentem candore castitatis. que .s. candor & rigor sunt due niuis proprietates. Non em̄ dixit. & vestimenta ei? sicut lana alba. aut sicut lac. sed sicut nix inquit profecto significare volens. quia si penitentia amara est & constrmgens & rigida. candida tamen est & cito resoluitur. quia breuis est quaticunq; sit tpis

CXLI. De mala consuetudīe abolēda.

Qlamat tibi ihesus voce magna. Lazare veni foras. exeūdum em̄ tibi est adhuc ligato. Quilibet em̄ sic sepultus ad confessionem consuetudinem etiam secum affert. sed nō obstinationem. Alioquin nec ad confessionem veniret. Quomodo ergo te soluemus ab his vinculis. Recurrendum est em̄ ad consuetudinis originem. que primo eradicanda est. vt extirpata penitus eius radice. rami eius non repullulent Ait em̄ aug. in li. confes. Ex peruersa voluntate fit libido. & dum seruitur libidini fit consuetudo. & dum consuetudini non resisti tur. fit tūc necessitas. que sū quasi quedam ansule sibimet innexe catbenam facientes. vnde peccator constrīgitur. De hac cathena vel de hoc funiculo dicitur aput isaiam. Ve q̄ trahitis iniquitatem in funiculis vānitatis. id ē peccatum peccato additis quasi filum filo ad faciendū funem. Hic est funiculus triplex. qui difficile rumpitur. Prima tortio huius funiculi fit ex illis duobus filis. .s. peruersa voluntate & libidine. Secunda ex libidine & consuetudine. Et est in hoc funiculo triplex libido. q. bis tortum filum. Tercia vero fit ex consuetudine & necessitate. Quid est peruersa voluntas. peruersus animi motus ad appetēdum aliquid preter deum p̄ter seipsum. & ex hoc peruerso motu tam ex pena peccati meretur vt illō sibi libeat. id est placeat. ad quod appetendum se peruerse mouit. & ita sequitur libido secūdum peccatum. & pena primi. Libido nanq; dicitur a libēdo id est placendo. At quecunq; nobis placent blāda quadam sui violentia vsum sui facile nobis extorquent. Nam que libenter facimus. si possumus facimus & frequenter. imo si possemus nunquam non facēmus. Sic ergo ex libidīe est consuetudo. quia qui hunc cibum cōmedunt adhuc esurient. Nunquam em̄ porcorum siliquis venter human? poterit expleri. Quare uero ex consuetudine nascat necessitas manifestum est. quia uidelicet consuetudo est altera natura. O violentia consuetudinis quanta est tua potentia que de libertate facis seruitutē de morbo complexionem. de volūtate necessitatez de casualibus naturalia. de contingentibus imposibilia. Vis ergo enodare hunc funiculum tam subtiliter q̄p velociter. recurre ergo ad primum nodū qui fit ex peruersa voluntate & libidine & secur? esto. q̄p isto dissoluto dissoluentur alij qui sequunt̄ quia cessante causa necesse est cessare effectū. Nē pe hic consistit tota vis huius funiculi. In alijs q̄dem nouissimus nodus primo soluendus est. & nouissime primus. hic autem econtrario. Auertantur igitur a sensibus corporeis res ipsos sensus allicientes. & facile auertetur ab animo peruersa affectio que si auersa fuerit statim libido auersa erit. Vnde seneca. Id agendum est inquit. vt irritamenta vitiorum q̄p longissime profugiamus. Quis em̄ iuxta prostibulum viuat continenter. Quis taberne pximus viuat abstinenter. Quis inter forensia iurgia silenter. imo quis in seculo viuat sapienter Qui .n. socius est stulto. efficitur ei similis. Qui picem tetigerit nonne inquinabitur ab ea. Qui flame se ingesserit. nunquid non inflamabitur.

CXLII. De fomentis libidinis subtrahendis & primo de ocio segnicie somno carne femina.

Qis ergo extinguere libidinem pone inimicicias iter te & mulierem. sufficiat tibi ō ceptam a serpente. te hactenus decepisse Noli dare sāguissuge sanguinem ad sugendum. sz auelle eam a cute. velit nolit etiam semiplenam. Vis extinguere libidīem. amoue ligna ab igne. & subcidet incendium. Que sunt īquis ligna que nō sunt struenda in ignē h? hois rixosi. Innumerabilia em̄ sunt. pauca tamen ex eis in quibus & cetera possis recognoscere dinumerabo. Ista sunt ergo. ocia. segnicies. somnus. caro. femina. vinum. pspēctas. ludus. carmina. forma. puer. De primo habes Ocia corpus alunt anim? quoq; pascitur illis. Et lucanus. Variam dant ocia mentē. Et quidaz ō nostris Inōsideriis ē oīs ociosus Et regula illa benedicti ait Ociositas inimica est anime. Et quidaz de patribus. Nūquam inueniat te diabolus ociosū De secūda habes. queritur egistus quare sit fact? adulter. In promptu causa est desidiosus erat. De

tercio est illud apud cathonis ethicam · Pl? uigila semper ne sõno ꝺꝺit? esto · Nam diuẽna quies vicijs alimenta ministrat · Deniq; illa duo prima semp istud tercium comitãtur · Nemo eñ potest esse sõnolentus quin sit & ociosus & desidiosus · De quãto ait apostolus · Bonum est non manducare cãnẽ & caro non prodest quicq̃ · De quinto quia infimita sunt exempla · sufficiat ponere solam mulieris ethimologiam Mulier inquit varro dicitur a mollicie · quasi mollier · Istud mollier intelligendum est dupliciter · id est actiue & passiue · tanquam si diceretur mollibilis · id est facilis ad molliendu; · vt & cito molliat & cito molliatur · Nolo autez te ignorare q̃ malleus similiter dicitur a molliendo eo q̃ ferrũ molliat · Ferreas mentes ait hieronimus · ipsa libido domat · Et claudian? Ferrea lasciuis molescunt corꝺa sagittis · Vides ergo quomodo conueniant rationes ethimologiarum cum rationib? naturarum · Quid non mollit malleus · Quem nõ mollit mulier · igitur mulier est malleus · Vere ipsa est malleus vniuerse terre · per quem diabolus & mollit & malleat vniuersum mũdum · Quomodo non cauisti tibi ab hoc malleo · Nonne ille est malleus qui tibi massam corporis usq; ad plumbeas exterminauit lamimas · imo etiam qui assiduе tunꝺendo super te suam de te fecit incuꝺem · Si ergo vis fugere ab hoc malleo exi de fornace ferrea babilonis nisi forte quod absit huius tam magni & tam grauis mallei tunsiones assiduas non formidas · q̃ contra proprietates aliorum malleorum nihil glutimare potest · solidare nihil nouit · seꝺ cuncta ofrigit & omnia cõminuit · dissoluit vniuersa · Redi ergo redi ad crucem ꝺomini baiulanꝺam · & noli pãtem tuam ponere cum pilato qui malleator interp̃tatur · CXLIII · ¶ De vino & prosperitate ·

RAnseamus autem ad cetera viciorum irritamenta de vino quod posui post feminam est illud vinum ĩ quo est luxuria · Et poeta · Et venus in vinis ignis in igne fuit · Vnde eleganter ait hieronimus · Vinum in adolescentia bibere est oleum addere camino · & gladium veneno · De prosperitate legis apud ouidium · luxuriãt animi rebus plerumq; secundis · Nõ facile est equa commoda mente capi · Vnde augu · de salomone · Secunde res que sapientium animos fatigant · pl? obfuerunt salomoni q̃ profuit ipsa sapientia · etiaz tunc laudabilis etiam nunc longe lateq; memorabilis · Et ipse salomon in prouerbijs ait. Prosperitas stultorum perdet illos · Vnde iuuenalis · Prima peregrinos obscena pecunia mores Intulit · & turpi fregerunt secula luxu. Diuitie molles · Sicut autem prosperitas attrahit ad peccatum · sic plerũq; aduersitas retrahit a peccato · Vnde gre · Aliquando nos mundus retrahit a deo · nunc tantis aduersitatibus plenus est · vt nos mittat ad deum · Ecce eñ domin? sicut promiserat per prophetam · sepiuit vias tuas spinis · vt semitas tuas non inuenires & post amatores tuos non curreres · quomodo ergo non dicis · Vadam & reuertar ad virum meum priorem · quia mihi bene erat tunc melius q̃ nunc Quare non conuenis dyabolum de conuentione quã tecum iniit · & de fedele quod tecum percussit · & proponis ei hanc disiunctaz · Aut mihi da diuitias & voluntates quas mihi pepigisti te daturum si tibi seruirem · aut ibo ad talem dominum qui mihi eas dabit · & non solum ad sacietatem · seꝺ etiam ad cumulum · O quam conuenientissime hec ei propo

neres · Ista eñ promittit non solum tibi seꝺ cuiusq; eius dominio submittere se volẽti · iuxta illõ Hec omnia tibi dabo si cadens adorazueris me · Ecce qui cadens adorasti · & adorans eum cecidisti · Aliter enim non adoratur nisi cadendo · cui non seruitur ñ peccando · at quod tibi promiserat · non dedit mentitus est eñ · Quid putabas eum posse verum dicere · nonne ipse mendax est & ab initio in veritate nõ stetit · quomodo hui? domini fedifragi exactoris seuissimi intolerabilem toleras seruitutem · Miror tamen vehementer vnde suppetãt seruitutis expẽse · non habet vnde suum paupertas pascat amorẽ non habes vnde tuum pascis furibunde furorem Vnde tunm · Considero eñ q̃ exquo huic domino seruire cepisti · nunquam tibi prospere cessit · seꝺ recessit omnis prosperitas · successit aduersitas · accessit calamitas infelicitas queq; modum excessit Nunc collige breuiter · q̃ ifelix ei seruias · paup egenus · inops pallens · exanguis · inanis · Fere · cibo · requie · frigore · peste · fame · O onerosa seruitus · o amara subiectio · seruire scelicz & egẽ · famulari & tribulari · humiliari & conculcari Deus bone quid amarius · quid onerosius paupertate plena peccatis · & peccatis plenis pauperie · Audi ergo consilium meum Falle illum qui te fefellit · mentire ei qui tibi mentitus est. Desine ei seruire qui non solum sicut promiserat tibi non seruit · seꝺ etiam contra te seuit sic ars deluditur arte · CXLIIII ·

¶ De ludo & carmine & forma & puero ·

SEquitur ꝺ ludo in quo nomine intelligo omnem iocum · est autem omnis iocus fomes libidinis · Vnde & venus dicitur iocosa · de qua sic ludit ille suus familiaris · Non solz in mestos illa venire corꝺs · Post ludum eñ posui carmina · in quo nomine omne melos musicum cõprehendo · siue fiat instrumento · siue humana voce · Vnde isaias. Cithara & lira & timpanum & tibia & vinum ĩ quinijs vestris · & opus domini nõ respicitis · Quomodo eñ opus domini · id est veritatis · respiciatur a quibus tot opera vanitatis · nõ solum aspiciũtur · seꝺ etiam exercentur · Et ouiꝺi? Multis pro forma vox sua blanda seruit. Aiunt phisici · Nihil potentius ad eneruanꝺum animum q̃ lenocinium melodie · Vnde & quiꝺam demones illa capiuntur · sicut dicitur de saule arreptitio · & ꝺauiꝺ citharista q̃ videlicet ille meli? habebat q̃nꝺo iste psallebat · & appollini delphico inuenti fũt ludi musici · & ille optimus musicus & theologus & poeta & citharista orpheus suã libiꝺinem citharizando prosecutus est vsq; ad infernum · In hui? iteruz rei argumentum accipe q̃ difficile inuenituz aliquis leuis vocis & grauis vite · Quippe cum vocis leuitas cantum desiꝺeret · at vite grauitas planctum · Viꝺi infitos tam viros q̃ femmas tãto peioris vite quanto melioris vocis · Seꝺ vt nostris pãcam temporibus · nero producatur in medium de quo refert suethonius in libro ꝺ vita cesarum · q̃ a ꝺeo delectabatur in cantãꝺo · vt nec repentino motu terre ante cantare desisteret q̃ inchoata finiret Refert etiam eum multotiens supinum iacere solere · & pectori suo lamimam plumbeam superpõere causa videlicet vocis conseruanꝺe · & abstimere a pomis & a cibis olficientibus & nunquã aliquẽ ad uocare nisi aut per alium · aut voce submissa · vnde dictum esse illud apud iuuenalem · Vox blanda & nequam digitos habet · Ecce ĩuenimus hominez vocis blandissie et vite pessime · et quoniã exẽploz

superabundat copia pergam? ad alia. Sequ'tur ꝺ
forma quam semper duo pericula comitãtur. Et il
la eadem que vocem blandam id est superbia & la
scivia. Vnde ouidius in libro fastorum. Fastus in
est pulcris. sequiturq; superbia formam Et iuue-
nalis. Rara est concordia forme atq; pudicicie. &
iterum ouidius. Lis est cum forma magna pudici-
cie. Nec damno dona nature. seo curioſi tatẽ & va
nitatem. quas individuas & quasi etiam naturales
secum ducunt comites. Sequitur de puero quẽ eti
am peccati fomitem appellaui ſ ea consideratione
qua & mulierem. Quantum eñ periculi sexus af-
fert in muliere. tantum etas in puero De illa sic a
it varro. Mlier quasi mollier. De isto ait naso Pu
ero inquit est etas mollis. De illa virgilius. Vari
um & mutabile semper femina. De isto oraci? Ce
reus in vicium flecti. Periculoſa eñ est etas puẽi
periculoſior q; societas periculoſiſſima uero fami
liaritas. Vnde legitur in vitas patrum. non habẽ-
dam esse familiaritatem cum femina & puero. vbi
additur. vel heretico. Hec ergo omnia sunt irrita
menta viciorum. hec sunt incitamenta voluptatis
tormenta castitatis. Hoc oleo hac pice. hac stupa
hac napta his malle olis his sarmentis incenditur
fornax babilonis. Vis ergo fugere voluptatis in-
cendium. fuge omne hoc genus fomitis.

CXLV. ¶Q2 ab his omnibus refugiuz sit
vita claustralis.

SEd quo fugies a facie istorum. Totuz cir
cumspice mundum. ubiq; diabolus hamũ
peccati aliquo fomite delectatiõis iescat
Fugiendus est ergo mundus. vt eius concupiscen
tie fugiantur. Alioqum si in ñdo remanere volue
ris nec abscisis manibus nec truncatis pedib? nec
effossis oculis. eo q; scandalizauerint te. scandalo
non carebis. Relinquitur eñ aliquid & auribus &
naribus quod eas scandalizet. & per eas animum.
Igitur quãdo q̃dẽ nec sine membris officialib? pos
sumus viuere. nec illis scandalizantibus bene viue
re. necessario querendus est locus non tam corpo
ribus q; moribus salubris. vbi corporeorum sensu
um non carentes officijs illorum scãdalis careamꝰ
& quis locus ad hoc idoneꝰ nisi claustruz. vbi pax
includitur. honestas claudit. excluditur volup-
tas. secluditur libido. De quo loco scriptum est.
Melius est sedere in angulo domatis. q; cum muli
ere litigiosa. Angulus est cõcors cohabitatio clau
stralium in quam ipſi claustrales de diuersis homi
num generibus tanquam de diuersis parietibus cõ
ueniunt curentes & habitantes vnius moris in domo vni
tatis. seruantes vnitatem spiritus ī vinculo pacis
felici discunt experientia. q; bonum & q; iocundũ
sit habitare fratres in vnum. Mulier eñ litigiosa.
vel omnis ad literam mulier ẽ vel ipsa caro vl' vi
ta muliebris vel societas cum amatoribus mollis.
& muliebris uite. Quodlibet eñ istorum semper
rixam mouet viris spiritualibus. O q; conuenient
rixendis vt dicitur appellata est illa captiua mulier
cula que te captiuum trahit. ipsa eñ est diabolus.
qui dicitur rixobaldus. quia semper rixam alit. Nã
& hoc nomen legitur esse proprium cuiusdam de
monis. Fuge ergo frater dilectissime. fuge rixam
quam tibi mouet rixobaldus iste per illam rixẽdẽ
& redi ad claustruz tuum locum pacis & quietis.
amatorem silentij. rixeq; persecutorem. Redi frat̃
redi a mundano circuitu in quo impij ambulant.
quem semper leo rugiens circũit querens quem ꝺ:
uozet. ad claustralem tetragonum. vbi mirabiliter
fabricante prudentia. columne iustitie super bases
fortitudinis. cemento temperantie firmissime sc̃li
date. spei epistilia infatigabiliter sustinentes. & p
iterualla discretõis seriati disposite cãritatis lata. i.
latitudinem in humilitatis angulos. scilz angusti-
as lineariter consummantes & ab eisdem incipien
tes uite ordinatissime pulcerrimam stabiliunt qua
draturam. arridente in medio tetragoni ad cumu
lum decoris prato diuinarum scripturarum medi
cinalibus & immarcessibilibus iocundarum sentẽ-
ciarum floscul̃is plenissime referto. Redi ergo fra
ter redi de fornace ferrea ad claustri refrigerium.
vt in loco amenissimo. sub domino humanissimo.
ihesu christo pijssimo. voluptuose transigas presẽ
tis huius miserie calamitatem.

CXLVI. ¶Q2 post votũ vite claustra
lis nulla iam patet alia.

SEd dicis. Nunqnid non est alia vita que
ducit ad deũ q; claustralis. Est plane. sz
non tibi. Antequam eñ hãc elegisses. plu
res tibi alie patebant. Quando autem de pluribus
hanc vitaz tibi elegisti. de omnibus vnam feciſti
Quid ergo inquis. Nunquid soli claustrales saluã
tur. aut omnes pereunt seculares. Sane neutrum.
Sed isti soli facile saluant. illi omnes difficile. Cur
hoc nisi quia tutior est ab incendio remotus ab i-
gne q; proximus igni. Frater non tibi persuadeat
male suada cogitatio. te quod voluisti non debe-
bere. quia videlicet non sub sancto benedicto pro
batio nis annum perfeciſti. nec sub sancto auguſti
no saltem dimidiaſti dies tuos. sed dixisti in dimi-
dio dierum tuorum vadam ad portas inferi. Inter
roga conscientiam tuam. Nescis cum quo mercato
re contractum misti. cum eo. scilicz qui nescit falle
re. quia iustissimus est. cuius non est posse falli. qz
sapientissimus est. Cui nemo potest resistere. quia
fortissimus est. Quem nemo potest corrumpere.
quia optimus est. A quo nemo potest fugere. q̃a
vbiq; est. Prius eñ contraxeras cum dyabolo. q̃n
do ei a teipso venundatus eras sub peccato. Tũc
vero contraxisti cũ domino miro modo distrahẽs
ei quod ante distractionem suum erat. & tuuz p?
futurum. Nemo autem suꝰ erit. id est sui iuris. do
nec ei se vendiderit a quo iam redemptus est. Vis
scire qualis fuerit ille contractus inter te & domi
num. Distraxisti teipsum domino. subtrahens te se
culo. retrahens te a peccato. abstrahens te ab iner
no. extrahens te a luto. contrahens te in claustro.
Trahens post te dyabolum. attrahens ad te domi
num. & ab ipso p?ea ad celum pertrahẽdus. Pro-
pter hoc ergo in huius distractionis id est venditionis preciũ
eternam beatitudinem tibi dominus confirmauit.
hac conditione. scilz. vt ei perseverares. an modi-
cum tibi videbatur precium quod eras acceptur?
Sed non sunt condigne passiões huius temporis
ad futuram gloriam que reuelabitur ī nobis. Qua
re ergo frater contractum istum tibi saluberrimũ
vtilissimum & iocundissimum side nõ persequeris
Q2 si negare voluens testes contra te velis nosis
erunt. quicunq; in capitulo illo tunc affuerunt.

CXLVII. ¶De differentia voti solen-
nis & simplicis.

NOn nego me inquis hoc modo vouisse. Sz
nunquid vouisse taliter est vouisse solen
niter. & non magis simpliciter. Nullo mo
do. Sic eñ distinguit̃ iter vota siplicia & solẽnia

Votum illud simpliciter fit · quod vel fit & silentio · quando scilz deliberatio suis finibus contẽta est · id est non prozumpit foras in vocem · vel si prumpit nullo presente · vel paucis presentibus. & hoc extra ecclesiam & habitu pristino nondum mutato · tale votum dicitur simpliciter factum · vel sĩ pliciter prolatum · vel simplex solum · Illud autem dicitur solemne quod fit cozam multis · Vl'si cozã paucis sed grauibus personis · & in ecclesia · vel in manus presbiteri etiam extra ecclesiam. vel sup reliquias. Vel vt breuius dicam duo sũt que faciũt maxime votum solemne · loci sanctitas · & persõe autoritas. Autoritatem appello hic ordinis dignitatem · Solẽniter autem vouetur in omni ecclesia · etiam sine presbitero · si tantummodo assint aliqui quorum testimonio vacillare non permittat sexus aut infirmitas · aut etas · aut infamia · Solẽniter autem vouetur cozam omni presbitero · etiam extra omnem ecclesiam · Tu autem vouisti cozam multis & gravibus personis · id est conuentu copiosissĩo & religiosissimo & cozam etiam abbate · & ecclesia quia in capitulo · Neqz em̃ capitulũ non est ps ecclesie · aut quod in capitulo fit in ecclesia non fit cum in toto cozpoze ecclesie preter illum vbi altare constituitur nullus locus sit sanctioz capitulo · nullus reuerentia dignioz · nullus diabolo remotioz · nullus deo proximioz · Ibi em̃ perdit dyabolus quidquid alibi lucratur · Ibi deo restaurat obedientia quidquid alibi illi subtraxit · vel negligentia l' contemptus · Vides igitur ꝙ quecunqz cooperantur ad votum solenne in illo voto concurzunt qõ feciſti nouicius in ordine ciſtercienſium · Nondum em̃ venio ad illud votum quod feciſti in ordine p̃ monſtratenſium · CXLVIII.

Qz tempoze beati benedicti non mutabant habitum seculazem nouicij ·

Empoze autem beati benedicti alia osuetudo erat · recipiendi & probandi nouicios ꝙ mõ · Tũc em̃ nouicij nec mutabant habitum propriu · nec tonsuram monachi accipiebant donec monachi fiebant · quod adhuc precipitur in canonibus · Vnd̃ miror qua fronte nostri tẽporis abbates hanc consuetudinem ausi fuerint imutare · Sed arbitroz ꝙ ad terzozem incutiendum · & pudozem magis em̃ verecundatur aliquis reuerti ad seculum seculari habitu cũ crine de posito · ꝙ si nullum istozum reliquisz · Qz autem nouicij non mutabant habitum suum tempoze beati benedicti antequam deberent fieri monachi probo ex textu illius regule · In illo em̃ capitulo quod sic intitulatur · de disciplina suscipiẽdozum fratruz · sic in fine legitur · Mox exuatur in oratorio reb? propriis quibus vestitus est · & induatur rebus monasterij · Et subsequenter · Illa vero vestimenta quibus exutus est reponantur in vestiario · uel si quando suadẽte dyabolo consenserit ut egrediatur de monasterio quod absit · tunc exutus rebus monasterii proiiciat̃ Libere g° tũc poterat dici nouicio · Liber discede · quando nec mutato habitu pristino · nec tõsura suscepta nullo voto tenebatur apud ecclesiam · sz tantum apud deum · Qz em̃ ibi dictum est · liber discede subaudiendum est quantum ad nos · quantũ autem ad deum liber non discedebat · Plures autẽ scandalizat dauſtralis refuga ex dimissione habit? ꝙ ex fractione professionis · Frangẽdo em̃ professionem illos solos scandalizat quibus se professione coniunxerat · Dimittendo vero habitum illos õ nes scandalizat a quibus se dissiunxerat eius susceptione · totum ergo seculum Quid tibi nunc animi frater plus nomine ꝙ re · quid tibi nunc animi · Si em̃ consolatio abscondita est ab oculis christi quia inter fratres infernus diuisurus est · quanto magis abscondenda est ab oculis ipsozum fratrũ · ne forte iter eos non diuidat · Obsecro ergo te frater dilectissime per viscera misericordie dei nostri · ĩ quibus visitauit nos oriens ex alto · vt collabozes mecum · ne ifernus diuidat inter nos · Cur em̃ nati ex vno carnali vtero · & ex vno spũali renati · vno infemo diuidamur · Vel etiã vt melius dicã ne diuidat inter nos & christum · quia ci? precioso sãguĩe redẽpti sum? · Explicit flores helinandi monachi viri bõi · religiosi · hõesti · & sãcti · ac vita precipui

Continentia tricesimiprimi libri·

Riceſimuſprimus liber cõtinet hiſtoriam xxxiiii·ãnorũ quib? imperauit fridericꝰ ii·& habet capitula·cli

De ĩperio friderici ſecũdi et expulſione othonis ·i·
De mẽmilmi regis et albigenſiũ deſtructõne ·ii·
De receſſu reginaldi comitis bolonie a regno frãcie ·iii·
De moribus eiuſdẽ comitis & eius fedære cum rege anglie ·iiii·
De præparatione itineris philippi regis in angliaz et cruciſſignatõne puerorũ ·v·
De reccõciliatione vigeburgis regine·& itinere regis philippi vſqz ad flandriam ·vi·
De bello papienſiũ & cremonenſiũ ꝟtra mediolanenſes ·vii·
De trãſitu regis iohannis anglie ĩ andegauiaz·& guarino epo ſiluanectẽſi·et gaufrido meldẽſi·viii
De bello noſtrorũ cõtra albigenſes·& nece regis arragonum ·ix
De ſancta maria de oegines· & magiſtro iacobo de victriaco ·x·
De ſanctis mulieribus que tũc abũdabant in partibus leodii ·xi·
De illis qui detrahebant eis ·xii·
De ꝓbatione ſanctitatis eaz ·xiii·
De quibuſdam ſingularibus perſonis quibus data eſt gratia ſpẽalis ·xiiii·
Item de eodem ·xv·
De origine et infantia dicte marie ·xvi·
Qualiter eius marit? per ipſã ad amorẽ caſtitatis uerſus eſt ·xvij·
De gratia lacrimarũ eius ·xviij·
Qualiter ſacerdoti cuidã obtinuit copiaz lacrimarum ·xix·
De ofeſſione eius & auſteritate pnie ·xx·
De ieiunio et refectõne illius ·xxi·
Item de eodem ·xxij·
De oratõnibus eius ·xxiij·
Item de eodẽ ·xxiiij·
De his que circa eã in nocte gerebanẽ ·xxv·
De hĩtu eius et ope et ſilentio ·xxvj·
Qualit in ei? facie gratia reſplẽdebat xxvij·
De ifirmitate ei? & aliorũ curata p ipſã ·xxviij·
De tiore illi? caſto & amore pauꝑtatis ·xxix·
De pietate eius exemplũ ·xxx·
Item exempla de eodem xxxj·
Item de eodem ·xxxij·
Item de eodem ·xxxiij·
Item de eodem ·xxxiiij·
De ſpũ ſcie & diſcretõnis quẽ habuit ·xxxv·
Item exemplũ de eodẽ ·xxxvj·
Item de eodẽ ·xxxvij·
De ſpũ fortitudĩs qui in ea fuit ·xxxviij·
De ſpũ oſilij quẽ habuit ·xxxix·
Item de eodem ·xl·
De ſpũ intellectus ipſi? ·xli·
Item de eodẽ exempla ·xlij·
De ſpũ ſapie eiuſdem ·xliij·
Item de eodem ·xliiij·
Item exempla de eodẽ ·xlv·
Adhuc de eodem ·xlvj·
De tranſitu eius a loco willembroch apud oegines ·xlvij·
Qualiter obituz ſuũ magiſtro iacobo predixit et vocib? exultationis preuenit ·xlviij·
De vltima eius egritudine & qualiter in ea ſe habuit ·xlix·
Item de eodem ·l·
De felici eiuſdẽ tranſitu ·li·
De victoria ludouici iuueis in pictauia ·lij·
De introitu philippi regis in flandriã & præparatione belli flantrenſis ·liij·
De ordiatõne acierũ in vtroqz exercitu ·liiij·
De exhortatõne frãcorũ ad pugnã et oratõne præmiſſa ·lv·
De primo egreſſu militũ ·lvj·
De aduẽtu omniaz & de pugna ꝟtra regẽ philippum ·lvij·
De oflictu belli et fuga othonis ·lviij·
De comite bolonie qualiter capt? ſit ·lix·
Qualiter rex philipp? victor cũ gaudio rediit·lx·
Qualit cõitẽ boloñe de igratitudĩe redarguit·lxj·
De captĩtate eiuſdẽ coĩtis et ferzãdi et aliorz·lxij·
De malicia iohãnis regis anglie & iconſtantia pictanenſiũ & treuga data ·lxij·
De concilio innocentij & reꝓbatõne dogmatum ioachim & amalrici ·lxiiij·
Qualiter beat? dominic? ordinẽ ſuũ petijt ab innocentio papa confirmari ·lxv·
Qualit idẽ ordo confirmat? ẽ a papa honorio ·lxvj·
De diſpſione fratrũ ad ꝑdicãdũ per mũdũ·lxvij·
De viſionibus quibuſdã oſtenſis ſuper ſtatu ordinis ·lxviij·
De magiſtro reginaldo aurelianenſi ·lxix·
Qualiter idẽ ꝓpoſitũ ſuũ per beatã virginem ad impleuit ·lxx·
De duob? mortuis quos beat? dominic? oratõne ſuſcitauit ·lxxj·
De miraculo panũ fratrib? ſemel & iterũ diuinitus oblatorũ ·lxxij·
De quibuſdã aliis eiuſdẽ miraculis ·lxxiij·
De denario ꝓ paulo diuinitus ab eo ꝓcurato & dono linguarũ impetrato ·lxxiiij·
De quibuſdã obſeſſis a demonib? per eum liberatis ·lxxv·
De demone quẽ in ſpẽ catti ad cõuerſionẽ nouem mulierũ oſtẽdit & fugauit ·lxxvj·
Qualit idẽ vir ſanct? ſpũ ꝓphetie claruit·lxxvij·
De tranſitu ludouici filij regis philippi in angliã ·lxxviij·
De paſſagio peregrinorũ generali trãſmarino & ꝑmo eorũ equitatu ·lxxix·
De ſecundo equitatu ·lxxx·
De tercõ equitatu ·lxxxj·
De edificatõne caſtri peregrinorũ ·lxxxij·
De exercitatõe colonielũ ad ſignũ crucis ·lxxxiij·
De ꝓfectõne peregrinoz ꝟtra damiatã ·lxxxiiij·
De quibuſdã mcidẽtib? illi? tẽporis ·lxxxv·
De captõne hierl'm per corradinũ turquẽ ſoldanũ ·lxxxvj·
Dẽ miſeria obſeſſorũ in damiata ·lxxxvij·
De captõne damiate abſqz ſanguinis effuſione ·lxxxviij·
De ciuium eius ſtragẽ ·lxxxix·
De ſpoliorũ eius diſtributione ·xc·
De captõe thanis et opulẽtia ei? ac fortitudĩe·xcj
De libro reperto in quo predicta eſt damiate vaſtatõ & q̃dam alia ·xcij·
De legatõne georgianorũ ad noſtros admirantiũ ſuper captõne damiate ·xciij·
De captõne ſaphet ac redditõne damiate ·xciiij·
De georgianorũ deſtructione ·xcv·
De criſmate georgianoz & errorib? ipſorũ ·xcvj·

De vastatõne armenioz̃ xcvij·
De erzoribus ipsoz̃ ·xcviij·
De quibus dã sancti francisci pocumẽtis & oscientie illius puritate ·xcix·
Qualit̃ etiã absentia cognoscebat spũ reuelãte ·c·
De abstinẽtia eius & vera humilitate ·cj·
De magnanimitate et fiducia eiusdem ·cij·
Qualiter volucrib9 predicauit ·ciij·
Q2 et auib9 et bestijs ac piscib9 et elemẽtis imperauit ·ciiij·
Q2 illas precipue ̃caturas amabat q̃ figuraz christi preferũt vt oues et agnos ·cv·
Q2 christi nomẽ etiam in vermib9 & in cedulis & maxime in paupibns honorabat ·cvj·
De miraculis gestoz̃ eiusdẽ ·cvij·
De oratõnib9 eius assiduis et ofidẽtia ī dño·cviij·
Qualiter ī eius corpe apparuerũt stigmata passionis domimice ·cix·
De virtute oratõnũ beati domimici in animab9 cõuertendis ·cx·
De moribus eiusdem precipuis ·cxj·
Qualiter spaciũ diei & noctis impẽdebat deo & proximis ·cxij·
De felici transitu eiusdẽ ·cxiij·
De reuelatõne glorioſi transit9 eius facta q̃busdã fratribus ·cxiiij·
De eleuatõne sacri corpis eius ·cxv·
De mortuis p eum in hungaria suscitatis ·cxvj·
Adhuc de eodem ·cxvij·
De ceteris eius miraculis ibidem exhibitis ·cxviij·
De miraculis eius ostẽsis in lombardia ·cxix·
De his que facta sunt in sicilia ·cxx·
De ifirmitatib9 beati francisci quas passus est ante mortẽ ·cxxj·
De felici obitu eiusdẽ ·cxxij·
De cõfirmatõne trium ordinũ per papã gregoziũ ·cxxiij·
De obitu quoz̃dã virorũ illustriũ in regno francorum ·cxxiiij·
De aduentu regis hierusalẽ in franciã & obitu regis philippi ·cxxv·
De reditu regni francorũ ad stirpẽ karoli ·cxxvj·
De itinere regis ludouici otra pictauẽses & de simulato comite balduino ·cxxvij·
De captẽe auignioīs p regẽ ludouicũ ·cxxviij·
De obitu ludouici regis et coronatẽe filij ei9 eiusdem nominis·& transitu pape honorij ·cxxix·
De dissensione baronum frãcie a rege ludouico iunioze ·cxxx·
De cõuersione sancti anthonij ad ordinẽ fratrum minorum ·cxxxj·
De predicatõis gratia sibi diuit9 collata ·cxxxij
De felici transitu eiusdẽ ·cxxxiij·
De ipsius exequijs ·cxxxiiij·
De canonizatõne ipsius & miraculis ·cxxxv·
De sancta elizabeth ·cxxxvj·
De dispersione scolarium pisiensiũ & quibusdam alijs ·cxxxvij·
De itiere trãsmario sub ducatu regis nauarrie & discordia inẽ fridericũ & papã gregoziũ·cxxxviij
De tirannide paperoissole et m turcos debachatõne ·cxxxix·
De ipsi9 ac suoz̃ destructõne ·cxl·
De lõga turcoũ a tartaris ipugnatõne ·cxlj·
De nobilitate et magnitudie regni turquie ·cxlij·
De opulentia eiusdẽ ·cxliij·
De magnatib9 subiectis ei9 domimio ·cxliiij·
De soldano ibidẽ ostituto p frãcos ·cxlv·
De pbitate francozũ otra tartaros ·cxlvj·
De destructõne q̃rũdã turquie ciuitatũ ·cxlvij·
De itinere ludouici regis in pictauiam otra comitem marchie ac regem anglie ·cxlviij·
De vastatõne polonie et hungarie p batho ducem tartarozum ·cxlix·
De vastatõne regni turcozum ·cl·
De coterino qui postea se voluit erigere in soldanum ·clj·
De initio pontificat9 innocentij quarti· et q̃busdã incidentibus illius tpis ·clij·

·L· De impio friderici impatoris secundi· et de expulsione othois impatoris· Ex historia frãcoz

Thone igit̃ vt supius dictum est·autoritate innocentij pape qui eũ creauerat repbato· & iperij collati potestate priuato·barones alemanie philippi regis francozum cõsilio mediante· fridericum henrici quõdã impatoris filiũ elegerunt vnanimiter in impatorẽ·rogantes papã vt ei9 confirmaret electõnẽ· Qui licet satis vellet·quia tamẽ ecclesia romana semp grauitatẽ & maturitatem in nouis reb9 obseruare consueuit·dissimulabat et quia pgeniẽ illã non amabat·Itẽ itaq3 fridric9 impator huius nominis secund9·cepit anno domi M·ccxj·Mundi vero quintimillesimo·clxxiiij· videlicet post tres annos a morte philippi· & impauit annis·xxxiiij· Sicq3 de cõsilio regis francoz̃ a baronibus vocat9 romã venit·& a romanis honorifice susceptus fuit·Inde discedẽs p mare venit ianuam·et ibi quoq3 cum gaudio maximo et honore susceptꝰ est·adiuuantib9 bonefacio marchione mõtis ferrati·et ciuib9 papiensib9·et cremonensib9·& omnib9 fere lombardie ciuitatib9· Transiẽs quoq3 et alpes intrauit alemaniã et venit ostantiã·Cuius aduentũ sciens otho· sequebat eum cum·cc·militibus·iamq3 p̃miserat famulos et equos suos·in eandem vrbẽ ipsa die ventur9·Itaq3 cum iam ab vrbe per tres leugas distaret otho cum suis viriliter repulsus est· Dicũt tamẽ q9 si fridric9 p tres horas morã fecisset·alemaniã numq̃ ītrasset· Otho ergo a ostãtiẽsib9 sic repuls9· accessit brisach·a quo etiã quia theutonici ciues illi9 opidi otumelijs et iniurijs afficiebãt· eoz̃q3 filias et vxores violabãt·nõ minore dedecore q̃3 a ostãtiẽsib9 est ꝓpulsus·Fridericus aũt ab hisipsis tanq̃3 ab alijs impij baronib9 est recept9· Eodẽ ãno celebratũ est colloquiũ apũ vallẽ colozis·mediante methensi epo·inẽ fridericũ impatorẽ·et philippũ regẽ francozũ· Cui tamẽ nõ inẽfuit ipse rex·sed ludouic9 fili9 eius cũ regni magnatibus· Percusserũt aut̃ inter se fedus amicicie perpetuũ·sicut fuerat inẽ p̃decessoz̃ eoz̃· Eodẽ ãno rex philipp9 totũ pisius ī circũitu circũsepsit Et licet de iure scripto ꝓpt̃ publicũ regni cõmodum in alieno fũdo posset erigere muros atq3 fossata·ipse tamẽ iuri preferẽs equitatẽ·ea que p hoc incurrebant hoīes·de ꝓpio fisco opensabat dãna·

·II· De mẽmilini regis·et albigẽsiũ destructõe·

Ex aũt quidã saracenus nomine mẽmilin9 id est rex regũ· exercitu collecto paganorum infinito·fines hispanie aggress9·et in supbia magna otra christianos loquẽs· obtulit eis bellum· Qui pugnantes otra eũ·in fide et noie xp̃i

vicerunt illū· vbi fuerūt viri fortes de regno francorum ·et miles ꝑbatissim⁹ rex arragonum'· Qui etiā in signū victorie·romā misit lanceā et vexillū mēmlimi·et adhuc in ecclesia beati petri posita est in loco eminenti· Eodē anno lauallū a nostris obsidetur·et innumera multitudo nostrorum iuxta castrum quod dicit̄ mons gaudij trucidat̄· Globum autē igneū sup eorū corpa celitus descēdere multi tūc videt̄· Epi vo et abbates cōueniūt et cimiterio dedicato sepeliūt corpa mortuorū Capiēq; lauallū Obsidet̄ autē pennesen agenois castrū inexpugnabile·et post longam obsidionē custodes castri saluis reb⁹ et corpibus castrū reddūt Milites·lxxiiij· in castro repti·suspēdio pimunt̄· Rogus extruitur datur optō·et multi malūt obuiq; deserere ꝑuaz sectam·Cohortantes em̄ se mutuo·etinno rogum intrant·Domia castri grauida que de fratre vel filio se cōcepisse dicit·in puteū pijcit̄·et aceruus lapidum sup eam ꝓtinus cumulat̄ Apud lemonicas quedā matrona nobilis morit̄·et sudario inuoluta reseruat̄· Et dū exequie prepant̄·resurgens de morte·dicit beatā magdalenaz sibi labia tetigisse· et se statim spm̄ resūpsisse· In festo vero eiusdez festina venit vizeliacū cum sudario·et multis testibus sue mortis· ·III· ¶ De recessu reginaldi comitis bolonie a regno francie·

ANno domini·M·ccxij·reginald⁹ de dōno martio· comes bolonie·diruit quandā fortericiā quā philipp⁹ beluacensis episcop⁹ cognatus regis·in pago beluacēsi erexerat·pro eo q; videbat̄ damna facere terre comitisse clarimētis que cognata ipsius erat·Ob hoc idē episcop⁹ quā dā aliā diruit munitiunculā·in foresta de halmes·a dicto coīte de nouo fundatā·vnde orta est discordia inter ipsū comitē ex vna parte· & prefatū ep̄m ac nepotes eius filios roberti comitis drocaruz ex altera· Eratq; comes ipse bolonie regi suspectus non ꝓpter hanc guerrā tm̄·sed quia castrū inexpugnabile morctoniū dictū·in confinio brītannie mīoris et neustrie hominib⁹ armatis et victualib⁹ munierat· Et insup etiam quia nuncios suos in regni ꝓiudiciū ad othonē imperatorē et ad iohānē regez vt dicebatur mittebat· Petijt ergo ab eo rex·vt ei munitōnes suas traderet·quas cum ei cōtra ius et consuetudinē patrie denegasset·cōgregato exercitu· rex ad predictū castrū accessit·ipsumq; preē spez infra triduū expugnās·quarto die p̄ vim cepit·& eo fidelibus suis munito·inde acies in bolonie partes direxit· Videns autē comes fortitudinē regis cui resistere non poterat·totū bolonie comitatum omīaq; castella ludouico regis filio dimisit·a quo totū illud feudaliter tenebat·Rex vero iam totū comitatū morctonij et domni martini·et albemarue et insulā bonā·& domni frontē·omniaq; illis appēdentia occupauerat·que omnia idē comes tam dono q; regis potentia possederat· Sic ergo comes a toto regno recedens·ad comitē barzi cognatum suū accessit·et apud eum mansit ·IIII·

¶ De moribus eiusdē coītis·et eius federe cū rge āglie

IN eo quidē comite nōnulla erāt laudabilia· sz plura etiā lauti ctraria·nam ecclesias dep̄mēs fere semp excōmunicat⁹ erat·viduas & orphanos depauperabat·sed et vicinos suos nobiles odio psequens eorū municipia destruebat·accepta quidē a rege philippo licētia·qui eum olim multuz diligebat·Et licet vxorē haberet nobilissimā cui⁹ gratia bolonie comitatū obtinebat·& cui⁹ filia regis philippi filio nupta erat·spretis tamen eius amplexibus cum alijs mulierib⁹ scortās·etiā pcubinaz publice circūducebat· Cum aūt excōmunicat⁹ eēt ad excōmunicatos se trāstulit·et ofederat⁹ est im patori othoni·ac iohanni anglorū regi· Hos enim papa excōmunicauerat·othonem quidē·quia beati petri patrimoniū occupabat· Iohannem vero ꝙa stephanū opinioīs sancte virū·cantuariensē archiepiscopū ab ipso papa osecratū ad sedē suam accedere non sinebat·Quinetiam omnes epos a regno suo eiecerat·omnesq; res ecclesiarū & bñficia monachorū fisco applicuerat·atq; in vsus ꝓpr̄ios iaz per trienniū conuertebat·Idē aūt archipresul & alij episcopi in regno francorū exulabāt·a rege philippo liberaliter recepti·Idem aūt comes ante ofederationem predictā per nūcios petebat absolute restitutionem terre sue· sed rex offerebat ei tm̄ mō sub ditione·videlicet si stare vellet iudicō regalis aule·Anno p̄notato niuernis cathedralis ecclesia cō flagrat̄· Raimund⁹ comes tholosan⁹ hereticus iudicatur·et sup hoc ondemnatur ·V· ¶ De prepatōne itineris philippi regis in angliam·et de crucisignatōne puerorum·

EOdem anno rex philippus cōciliū suessionis conuocauit·cui cum regni ꝓceribus etiā brabancie dux interfuit· eiq; rex ibidē filiam suā iuuenculā noie mariā philippi comitis mauricij relictā desponsauit· Ibidē quoq; de transfretando in angliā tractatū fuit·Placuitq; baronib⁹ sermo· & sposponderūt q; psonaliter transfretarēt cum rege philippo·Causa vero que regem ipsū ad transfretandū in angliā mouebat hec erat·ut epos in regno suo exulātes ecclesijs suis restitueret· ibiq; diuinū officiū quod iam per septēniū in tota anglia cessauerat·renouari faceret·et vt regem ipsuz iohannē qui nepotē suū arcturū occiderat· qui & plurimos ꝓuulos obsides suspenderat & inumera flagicia ꝓpetrauerat·vl' pene odigne snbijceret·vl' a regno prorsus expellens sz̄m interp̄tationē agnominis sui sine terra efficeret Soluscz ferrand⁹ comes flandrensis suū regi philippo negauit auxiliuz nisi p̄ius ei duo castella redderet· que ludouicus filius eius tenebat·s·ariam & sanctū audomarum Rex aūt obtulit ei scambiū ad estimatōnem iustaz eorundē castrorū·At ferrandus hac cōpensatione non accepta recessit·quia iam regi iohanni mediāte comite bolonien si ofederatus erat·vt tūc p̄mo apparuit Anno quoq; prenotato parui pueri vsq; ad·xx·circiter milia vt estimatū est cruce signati sunt·ac per legiones ad diuersos maris portus·videlicet massiliā et brunduſiū ꝓuenientes inanes et vacui redierūt·Ferebatur aūt q; vetul⁹ de monte qui arsacidas a puericia nutrire cōsueuerat· duos clericos cismarinos ī carcere detinuerat· nec vnq; eos dimittere voluit·donec ab eis vt regni frācie pueros sibi adducerent·firmā ꝓmissionez accepit· Ab his ergo estimabant̄ p̄dicti pueri quibusdā falsis rumoribus visionū atq; ꝓmissionib⁹ ad se crucesignandos illecti·Eodē anno fit vent⁹ maxim⁹·& anno seqnti vero magnus fit terremotus· Minos quoq; a curia sua fugat rex philippus dans exēplū aliis p̄rincipibus ·VI· ¶ De recōciliatione vigeburgis regine· & itinere philippi regis vsq; in flandriā

ANno domini·M·ccxiij·nauigio ad eundū in angliā iam ꝓpato·rex ꝓhilippus vigeburgem vxorē suā a qua iam per annos·xvj·et āplius

tiſſenſerat in gratiã recepit·ex quo frãcorũ pl'ns plurimũ exultauit· Venit itaq; rex cũ exercitu ſuo boloniã·& ibi p dies aliquot naues hoieſq; ſuos hinc & inde veniẽtes expectans·trãſuit vſq; graueringas villam opulẽtã in finibus flandrie ſupra mare ſitam·ad quã tota claſſis eius ſecuta eſt eum Ibi ex dicto ferrandus expectatus nec venit·nec m aliquo ſatiſſecit·licet ad eius petitẽnez ille dies ad ſatiſfaciendũ de omnibus retroactis eidem aſſignatus a rege fuerit· Itaq; ducato baronũ cõſilio qui de omni ꝓuintia regni ꝙuenerãt·rex dimiſſo p poſito eundi in angliã·diuertit in flandriã·cepitq; caſellũ et iprã·ac totã terrã vſq; brugias· claſſiſq; ſua p mare ſecuta eſt eum vſq; ad portũ ꝓpe brugias nomine dam·facta etiam volũtate ſua de brugijs·pfectus eſt gandauũ· relictis ibi paucis militibus & ſatellitib? ad cuſtodiã nauiũ·ꝓpoſitũ em ei? erat adquiſito gandauo trãſſretare m angliam Dum aũt eẽt in obſidione gandaui· venerũt de anglia reginald? bolonie comes·et guillerm? comes ſaleſbrienſis·qui cognominat? eſt longa ſpata· hugo de bouis·& alij multi·quib? etiã ferrand? eorꝫ preſciens aduentũ cum iſãguinis & bloecinis atq; flandrenſibus occurit· Sicq; ſubito irruẽtes occupauerũt naues·que per litora erant diſpſe·qz portus licet mire amplitudis eẽt· non poterat omẽs capere cum eẽnt numero·M·dcc· Omẽs igitur extra portũ inuentas adduxerũt·et in craſtino portũ ac villã obſederũt·Quo audito rex obſidione gãdaui dimiſſa reuerſus ad obſeſſos obſidionem ſoluit·et illos vſq; ad naues fugauit·multiſq; occiſis et ſubmerſis vſq; ad duo fere milia Plures quoq; ꝓbos ac ſtrenuos captos adduxit·ſicq; cũ victoria dam reuertens reſiduas naues victualib? et alijs reb? euacuari precepit·igneq; immiſſo ipas et villã ac totam in circũitu regionem incendio cõſumpſit·receptis obſidibus de gandauo· ipra·brugẽ·iſula·duaco·in franciã rediit· Porro gandaui ipre brugẽ· obſides p·xxx·milibus marcis argẽti ĩ pace reddidit Inſulã vero ꝓpter maliciã habitantiũ in ea fũdit? euertit Caſſellũ ſemidirutũ reliquit·duacuz in ſua manu retinuit· Interim autẽ dum hec agerenẽ· rex iohannes metuens ne cum clero ꝙponeret· nũcios ad papã miſit· Qui pandulphũ ſubdiaconũ ſuũ in angliã mittens·pacẽ inter regẽ & clerũ vt potuit reformauit·q; quidẽ ꝙpoſitõ quãtũ ad reſtitutõnez poſſeſſionũ eccleſie et cleri valuit·ſz ãntũ ad ablatorũ reſtitutionẽ nl'laten? ẽ ſeruata·licet ipſe iuramento ad vtraq; ſe aſtrinxerit .VII. De bello papienſiũ & cremonenſiu otra mediolanẽſes.

Eodem anno factũ eſt bellũ in cremonenſi terzitorio· Cum em ãno precedẽti ſecũdo ciuez papienſes ꝓduceret fridericũ electũ romanorũ vſq; cremonã· mediolanite poſitis inſidijs pugnauerũc cum eis iuxta budam vrbem·a fridcrico magno impatore auo iſti? ·liij·iam ãnis elapſis fundatã·nõ tam in preſentia fridcrici auſi ſũt eos aggredi·ſed ipſo apud cremonã relicto cuz iã inde redirent·pſilierunt illi de latibulis· & eos eximpuiſo ſunt adorti· Vnde tam ipſi ꝙ cremonẽſes otra mediolanitas odiũ immortale ꝙceperunt· ſed vindictã caute diſtulerũt· At mediolanite qui ſemp immortali odio totũ genus fridcrici magni pſecuti ſunt·olim ſiquidẽ eos in bellis cõficiens papianis auxiliantib?·o nes eorũ turres ꝙplanauerat non expectauerũt ſibi bellũ iferri· ſed exercitu congregato fines cremonẽſiũ aggreſſi ſũt· Sed et cremonenſes eductis copijs multo minorib? iuramẽto firmauerũt qꝙ ſi ogreſſus fieret·null? eorꝫ prede vel homini capiendo vacaret· ſed agmẽ ꝙſerto & miſſoluto cuneos hoſtiũ penetrarẽt· Cum autem eẽt dies pentecoſtes·ſupplicauerũt cremonẽſes vt ꝓpter diem ſãctũ differret pugna ſalte vſq; ĩ craſtinum· Quod cum illi negarent· papiani cum eis ogreſſi ſunt·& breuit de illis triũpharũt· Nec multo poſt mediolanite recollectis viribꝰ fines papianorum intrauerũt qui eductis copijs eos aggreſſi ſunt· Et licet mediolanite ad retardandũ eorũ impetum ignẽ domib? et caſtris impoſuiſſent·ipſi tñ per medios ignes cum furore trãſeũtes·eos ab obſidione fugauerũt·multos ex eis interficientes·m'tosq; capientes· Sic ergo mediolanite bis eodẽ anno victi ſunt·domio variarũ hereſiũ crimẽ in eis vindicante·et fauorẽ illicitũ quẽ ipſi ꝓtra dei voluntatẽ othoni depoſito impendebãt· Eodẽ anno qui fuit regni iohãnis regis anglie·xiij·idem iohãnes ſponte de omuni cõſilio baronũ ſuorꝫ obtulit & libe ceſſit deo et aplis eius petro & paulo · ac ſancte romane eccleſie·ac domĩo pape innocẽtio·iii· eiuſq; ſucceſſorib? totũ regnũ anglie·totumq; regnũ hibernie cum omni iure ac ptiuentijs ſuis ꝓ remiſſione peccatorũ ſuorũ·ac toti? generis ſui viuorꝫ ac defunctorũ· Et fecit ac iurauit homagiũ p dictis regnis deo ac aplis ꝑdictis & innocentõ pape tercio vt ea decetero tanquã feudari? recipet ac teneret ab ipſo papa·eiuſq; ſucceſſorib?· Ad cuius iudicium ſtatuit vt de ꝓprijs redditib? predictorũ regnorũ ꝓ omni ſeruicõ ac conſuetudine·ſaluo ꝓ eiatenario beati petri· eccleſia romana mille marcas recipiat annuati· videlicet in feſto ſancti michaelis quingentas·& in paſca quingẽtas· Septingentas ſcz pro regno anglie·ac trecẽtas ꝓ regno hibernie ſaluis ſibi et heredib? ſuis iuſticijs & libertatibus atq; regalibus ſuis .VIII. De trãſitu iohãnis regis anglie in andegauiã·& guarino epo ſiluanectenſi·& gaufrido epo meldenſi

Anno eodẽ iohannes rex anglie in aquitaniam trãſſretauit·ac rupelle applicuit· nec ml'topoſt reconciliat? eſt comiti marchie et gaufrido de laudimiano·alijſq; pceribꝰ aquitanicis·qui pri? fauebãt regi franeorũ philippo·quorum fretus auxilio tranſiens in andegauiã occupauit andegauiã·& caſtrũ quod bellũforte dicitur·et quedã alia·Miſſi quoq; curſores eius cũ turba militum·collegerũ predam tranſ ligerim iuxta nãnetum·Ad quos repellendos incaute cum paucis militãs robert? comitis drocaꝫ primogenit?, capt? eſt ab eis cum·xiiij·militib?·Petrus autẽ eiuſdẽ comitis filius filiam guidonis de thoarco ſororẽ vterinam arcturi ex ptẽ matris ſue duciſſe britãnie in vxorẽ duxerat·et cum eadẽ a rege philippo totum britannie minoris ducatũ acceperat·Hic ludouico ipſius regis filio preſtabat auxiliũ ofinia ꝓtegens ac defenſãs·Alionordis autẽ ſoror eiuſdez arcturi primogenita gaufridi quõdã eiuſdẽ primtie ducis primogeniti fratris iohannis regis anglie ab ipſo iohãne capta in anglia tenebaẽ incarcerata· Nolebat ſiquidẽ illã alicui matrimonio iungi· timens p eã amittere iura regni·Eodẽ ãno gaufrid? ſiluanectenſis epꝰ·tã etate ꝙ corpulentie põdere·inſufficiẽtem ſe ſentiens oneri quod iã per ãnos·xxx·portauerat·impetrata quidem a papa licentia renuntiauit epatui·ſeq; trãſtulit ad moãſteriũ karoli loci· Cui ſucceſſit frat gann? hoſpital' hieroſolimitani

pfectus · qui regis philippi oscitanti spēalis effect⁹ ꝯsi secund⁹ a rege fidelit negocia regni tractabat Ecc'esiarū quoꝙ necessitates tanꝯ vir ad plenum literat⁹ omni studio pcurans eaꝝ libertates ac p̄: uilegia inuiolata seruabat · sed & gaufrid⁹ vir sanctissimus meldensis epūs · similiter epatui renūcia uit · & in monasterio sancti victoris parisiensis · diuine ctemplatōni se artius mancipauit · Qui etiaꝝ imē alia sanctitatis opa quibus viriliter insistebat · abstinentiā inauditā obseruans singulis annis in quadragesima · et in aduentu domī terciū in septimana cibum · potum vero nunꝯ sumē osueuerat · In alijs autē tempibus raro · & tam amara ipi daꝙ comedebat & bibebat · vt vix ab alijs gustarent̄ hominibus · Huic quoꝙ successit guillermus cantor parisiēsis · Hicꝙ fuerunt eodē tempe tres vterini fratres epi · filijꝙ galterij quondā francie camerarij · s · stephanus nouiomensis · petrus parisiēsis · & guillerm⁹ meldensis ·IX· De bello nostrorum ctra albigenses · & nece regis arragonum ·

Hoc eodē anno mense septembri omissum est mirabile preliū in terra albigensiū · Qñ quennio nāꝙ iam elapso cum viri venerabiles archiepi petrus senonensis · & robert⁹ rothomagensis · epi vero robert⁹ baiocēsis · & reginald⁹ carnotēsis · & alij plures · sed et odo burgūdie dux ac henricus comes niuernēsis · et alij multi barones et infimi ppli de regno francorū cruce signati in ptes illas ad debellandū hereses nuptias detestātesꝝ et carnem comedi phibentē · aliaꝙ fidei ctraria asserentē · accincti fortitudīe deuenissent · vbēꝙ biturrim opulentissimā cepissent · lxx · milib⁹ hoīm et amplius in ea trucidatis · ac fundit⁹ euertissent · inde quoꝙ ad vbē carcassonā accedentes eam ī breui debellassent repatriare volentes · inuocata spūs sancti gratia de omuni assensu simonē mōtisfortis comitē elegerūt · vt christianoꝝ pesset exercitui totiusꝙ terre illi · Qui priuatū cōmodū vtilitati publice postponens · vrbes & etiā castella debellauit · hereticos et eoꝝ fautores interire seua morte coegit et multa dei prelia gessit · multasꝙ victorias nō sine diuino miraculo cōsecut⁹ est · Ad vltimuꝝ vero rex arragonū & comes sancti egidij · comes etiaꝝ fasi & alij infiniti obsederūt eū in castro quod vocatur murellū · Qui cum non haberet secū nisi · cc · et · lx · milites · & circit̄ quingētos equites satellites et pegrinos · pedites vero septingētos inermes · audita missa · inuocata spūs sancti gratia de castro exeuntes pugnauerūt cum eis · & inaudito fere miraculo · xxti · milia de exercitu pcusserūt · ipmꝙ regē arragonū occiderunt · Porro de omni numero suo non nisi · viii · pegrinos illo die pdiderūt · Hunc itaꝙ simonē in ptibus illis ppter virtutē eius admirabilem pplus comitē fortē vocabat · Qui cum cēt in bellis strenuissim⁹ · quotidie tamē missā & oīs horas canonicas audiebat ·X· De sācta maria de oegnies · et mgro iacobo de victriaco Actor

ANno etiā prenotato · s · ab incarnatōne dñi M · ccxiii · sācte & admirabilis vite sācta maria de oegnies in epatu leodiensi obijt · cuius vitam magister iacob⁹ de victriaco diligenter oscripsit · Hic etē iacobus ante fuerat in villa ppe pisius que dicit̄ argentoliū presbit̄ prochialis postea vero secularē vitam relinquēs · in monasterio de oegnies factus est canonic⁹ regularis Cui⁹ itidem prochie cura cum ei omissa cēt · eiteꝙ marie in eadē prochia uersanti ppter vite ipsius sanctitatem valde familiaris effect⁹ est Cui etiā illa speciale vt ferē gratiā oratōnib⁹ suis ipetrauit · Unde & ipse crucem ctra albigenses in francia predicans · eloquij suauitate atqꝫ dulcedīe multos atqꝫ innumerabiles ad signum crucis accipiendū pduxit · Postea vero fact⁹ est epūs aconensis · & inde translat⁹ auctoritate apostolica fact⁹ est epūs tusculan⁹ sedis apostolice cardinalis · Tandē ex vita psenti migrās · fecit corpus suū apud oegnies deferri · & in eadē ecclesia in qua illa quondā ei⁹ dilecta sepulta fuerat sepeliri · Hic etiā volumē vnuꝫ aliud ofecit · in quo multa de naturis rerū & precipue de mirabilib⁹ que in transmarinis ptibus reperiunt̄ inseruit · Sed et cum vita predicte marie de sanctis mulierib⁹ que tempe suo ī ptib⁹ leodiensiū abundabāt multa bona scripsit · & earū detractores acrit̄ reprehēdit · ac' venabili tholosano epiſco po fulconi loquens ita dicit ·XI· De sāctis mulieribus que tunc abundabāt in partib⁹ leodij Iacobus de victriaco

PAter sancte pastor tholosane · nosti quia cum venires ad ptes nostras te narrāte audiui ꝙ reliqueras egiptū in ptib⁹ tuis · & transiens p desertū · terrā promissionis in leodij ptibus inueniſti · Cum em̄ in ptibus tuis multos de ptib⁹ nostris cruce signatos ctra hereticos fide feruentes · in tribulatōne mirā patientiā habentes · in opibus misericordie abundantes cognouisses · imo sic̄ michi dixisti quasdā mulieres magis ꝙ vno veniali lugentes · ꝙ hoīes in ptibus tuis ꝙ mille morbalib⁹ mirareris · veniens ad ptes nostras sicut audisti · sic vidisti · imo & plusꝯ audisti · Vidisti em̄ et gauisus es in ortis liliorū domini · multas sācta rum virginū cateruas in diuersis locis · que spretis p christo carnalib⁹ illecebris & ptemptis p amore regni celestis huius mundi diuitijs · in paupertate et humilitate sponso celesti adherentes · labore manuum tenuē victū qrebant · Licet em̄ pentes earuꝫ diuitijs multis abundarent · ipse tamē obliuiscētes populū suū et domū patris sui · malebant āgustias pauptatis sustinere · ꝙ male adquisitis diuitijs abū dare · vel inter pomposos seculares cum piculo remanere · Vidisti & gauisus es sanctas & deo seruientes matronas ꝙto zelo iuuenculaꝝ pudiciciaꝝ obseruarent · & eas in honesto ppposito · vt solū celestem deliterarēt sponsū · salutarib⁹ monitis instruerent · Ipse etiā vidue in ieiunijs et oratōnib⁹ · in vigilijs & laboribus manuū · in lacrimis & obsecratōnibus domīo seruientes · sicut maritis suis pri⁹ placere nitebant̄ in carne · ita imo amplius sponso celesti placere studebant in spū · frequentꝙ ad memoriam reuocantes illud apostoli · Vidua que in deliciis viuit mortua est · & ꝙ sācte vidue que sāctorum necessitatib⁹ omunicant · que petes pauperum lauant · que hospitalitatē sectant̄ · que opibus miseri cordie insistūt · fructū sexagesimū pmerent̄ · Vidisti et gauisus es sanctas etiā mulieres in matrimonio deo deuote seruientes · filios suos in timore domini eruditēs · honestas nuptias et thorū immaculatum custodientes · ad tempus oratōni vacantes · & post in idipsum cum timore dei reuertentes · ne temptarent̄ a sathana · Multe tamen ex ossensu maritorū a licitis amplexib⁹ abstinentes · celibē & fere angelicā vitā ducentes · tanto maiore corona digne sunt · quanto in igne ocupiscentie non arserūt

XII· De illis qui detrahunt eis

Audisti et miratus es·imo etiã valde otristatus·quosdã etiã impudicos & totius religionis mimicos hoies·predictarũ mulierũ religionẽ malicõse infamãtes·& cania rabie cõtra mores sibi otrarios oblatrãtes·& cum nõ haberẽt ampliꝰ quid facerent·noua noia otra eas fingebãt sicut iudei christũ samaritanũ·christianos vero galileos appellabãt·Nec mirũ Egiptij em abominantur oues·& homines tenebrosi & malicõsi innocẽtium simplicitatẽ deridẽt inẽ potus & epulas· inter ebrietates & crapulas vitaꝫ abstinentiũ lacerãtes·vnde cum quidã sanctꝰ adhuc de sãcti bernardi monachis· in abbatia que dicit alua domĩo militaret·& ex simplicitate dubitarꝫ cuiusmodi eẽnt mulieres et homines qui quibusdã nouis nomĩbus a malicios appellarenẽ·hmõi in oratõne respõsuꝫ accepit a spũsãcto· Inuenientẽ ĩ fide stabiles·& in ope efficaces·Extũc senex ille tanta dilectõe illis adhesit·ꝙ non potat sustinere ꝙ aliquis coram se malũ diceret de eis Ipse aũt mirabili patientia opprobria sustinuerũt & psecutões·frequenẽ ad memoriã reducentes illud euãgelicũ·Si de mũdo essetis·mundꝰ quod suũ erat diligeret·Et itez·Nõ est seruus maior domĩo suo·Si me inquit psecuti sunt etiã & vos psequenẽ ·XIII· De pbatõne sanctitatis earuꝫ·

Sed qm̃ scriptũ ẽ·a fructib⁹ eoꝝ cognoscetis eos·ꝙ vere deo adheserint in vastatione leodiensis ciuitatis satis optũ est·Que em̃ ad ecclesias ofugere non poterãt in fluuium se pijciebãt·magis sic eligentes mori ꝙ damnũ castitatis vel virginitatis incurrẽ·Quedã etiã in sententias psiliẽtes·malebãt extingui feto re ꝙ spoliari ỽginitate vel castitate· Itaqꝫ tamen clemens sponsus sponsis suis dignat⁹ est ꝓuidere ꝙ in tãta multitudine non est muenta aliqua que mortẽ corpis vel detrimentũ incurreret castitatis Cum aũt vna sãctarũ mulierũ piculose laboraret in flumine·duo ex hostib⁹ cum nauicula ad eaꝫ venientes in nauim eã traxerũt vt ei turpiẽ omiscerẽtur·Sed quid cẽt casta inter leones·agna inter lupos·columba inter accipitres·maluit itez fluuio submergi ꝙ corrumpi·A nauiqꝫ psiliit in vndas· dumqꝫ nauis ex impetu salientis mergereẽ·simul illi duo mersi pierũt·Illa vero p gratiã dei sine dãno corpis & aime obsequente fluuio ad ripã puenit· Mirãdisqꝫ plus miranda succedũt· cum diuturna & intolerabilis fames p triennĩ in regno francie & in magna impij pte adeo inualuisset vt homĩes passim p villas & agros fame morerenẽ· illi etiaꝫ qui prius diuites fuerant publice mendicare & fame pire cogerenẽ·non est inuenta in tãta multitudine sanctaꝫ mulierũ in toto leodiensi epatu·licz omnia p christo reliquissent·aliqꝫ que vl' fame moreretur vel publice mendicare cogereẽ XIIII· De quibusdã singularib⁹ personis quibus data ẽ gratia spẽalis

Sed iam ad psonas singulares· & singularia miracula descendam⁹· Testẽ em̃ mihi sanctitatẽ tuam·oculis em̃ vidisti mirabilem dei opatõnem· & in diuersis psonis diuisiones gratiarũ·Aliquis em̃ a domino te certissime pbante tantã gratiã accepit·vt peccata hoĩm que p verã ofessionẽ tecta non erant·in multis psonis p cipet Et dum multis peccata oblita nunciaret·multos ad ofessionẽ inuitãs causa salutis eoꝝ p⁹ deũ extitit·Aliqs etiã vidisti mulieres taꝫ spẽali et mirabili amoris in deum affectõne resolutas·vt pre desiderio lãguerent· nec a lecto p multos ãnos nisi raro surgere possent·nullã aliam cãm infirmitatis habentes nisi illã·cuius desiderio aime eaꝫ liq facte cũ domĩo suauiter quiescentes·ꝙto spũ ofortabantur· tãto corpe infirmabantẽ·clamãtes corde licet p verecũdia ore dissimularẽt· Fulcite me floribus·stipate me malis·quia amore lãgueo·Alicui⁹ etiã mirabiliter & sensibiliter dum aĩma pre amoris magnitudine liqfieret·gene corpales attenuate resoluebanẽ·Multis etiã ex fauo spũalis dulcedinis in corde redundabat mellis sapor sensibiliter in ore dulces lacrimas eliciens & mentẽ in deuotõne cõseruãs· Quedã etiam tãtã gratiã lacrimaꝫ ꝓcepe rant·vt quotiens deus erat in corde p cogitatõnẽ lacrimaꝫ riuul⁹ fluebat ab oculis p deuotionem· ita vt lacrimaꝫ vestigia in genis ex osuetudĩe fluẽti apparerent·que tam caput nõ euacuabãt·sꝫ quadam plenitudine mentẽ refouebant·spũ suaui vnctione dulcorabãt·corpus etiã mirabiliter recreabãt & tanto fluminis impetu totam dei ciuitatẽ letificabant ·XV· Iterum de eodẽ·

Alie vero extra se tanta spũs ebrietate capiebanẽ ꝙ in ipso beato silentio fere p totum diem ꝙescentes dum erat rex in accubitu suo non erat eis vox neqꝫ sensus ad aliq̃ exterioza· Pax em̃ dei ita exupabat & sepeliebat sens⁹ earũ ꝙ ad nullũ clamorẽ euigilare poterant·nullã penit⁹ corpalem lesionem etiã si vehementẽ pungerentur sentirent·Aliquã em̃ vidi que fere·xxx·annis tanto zelo a sponso suo in clausiro custodiebatur ꝙ extra clastrũ null⁹ ei posset eẽ egress⁹·etiã si mille homĩes eam p manus trahere niterenẽ·mꝫ totiens em̃ exire conabaẽ·quibusdã etiam eam trahentib⁹ sed frustra·quia citius rumpeẽ· Vidi aliaꝫ que dum extra se frequenẽ quãdoqꝫ·xx·vicibus in die rapetur·que etiam me presẽte plusquã septies vt credo rapta est·in quocũq; vero inueniebatur statu·meo donec reuertereẽ immobilis ꝑmanebat Nec tamẽ ꝙntũcunqꝫ inclinareẽ familiari causa spiritu sustentante cadebat·Manus eius qñqꝫ in aere dependebãt immobiles·sꝫm dispositõnem in q̃ iuẽta fuerat Que dum ad se reuerteretẽ·tanto gaudio replebaẽ·ꝙ reliquijs cogitatõnis diem festũ agentibus·gaudiũ interi⁹ plausu corpali cogebaẽ ostẽdere sic̃ dauid coram archa saliendo·iuxta illud·Cor meũ & caro mea exultauerũt in deum viuũ· Quedam vero in ꝓceptẽ illi⁹ panis q̃ de celo descẽdit nõ solũ refectõnẽ in corde·sed & dulcẽ sup mel & fauũ·sensibilẽqꝫ osolatõnem ꝓcipiebat in ore·dum carnes veri agni a fauc⁹ cordis quas replebãt vsqꝫ ad fauces corpis mirabili sapore redundabant· Quedam aũt tanto desiderio post odorẽ tanti sacmẽti currebant ꝙ nullo mõ diu carẽ eo sustinebant nullamqꝫ osolatõnẽ vel requiẽ suscipientes·sꝫ penitus languore deficientes·nisi de suauitate cibi illius aime earũ freqnter vegetarenẽ· Erubescãt heretici infideles qui cibi hui⁹ suauitatẽ nec fide nec corde ꝓcipiunt· Noui autẽ quandã inẽ sanctas mulieres·q̃ dũ vehementẽ veri agni carnib⁹ refici desideraret·ipse ver⁹ agn⁹ nõ diuti⁹ eam lãguẽ sustinens seipm̃ illi obtulit·et sic refecta ualuit· Vidi etiã aliam arca quã tam mirabiliter opatus est dns ꝙ cum diu mortua iacuisset anteq̃ corpus eius in terra sepelireẽ·anima ad corp⁹ reuertente reuixit· & a domĩo obtinuit vt in hoc seculo viuens ĩ corpore purgatoriũ sustineret· Vnde longo tempore

ita miserabiliter a domio afflicta est ut quãdoqz se volutaret in igne· quandoqz in hieme in aq̃ glaciali diu morarẽ· qñqz etiã sepulcra mortuorũ intrare cogebaẽ Tandẽ ĩ tãta pace pacta pnia vixit & tantam a domio gratiã pmeruit vt multotiẽs rapta in spũ· aĩmas defunctorũ vsqz ad purgatorium vl' p purgatoriũ sine aliqua sui lesione vsqz ad supna regna oduceret ·XVI· De origie & infãtia prædicte sancte marie de oegnies

VIt etiam in epatu leodij in villa que dicitur niuella iuuẽcula quedã vita & nomie gratiosa maria· que etiã mediocrib? orta pentib? licet diuitijs & multis bonis tẽpalibus abundaret· nunq̃ tamẽ eius animũ bona trãsitoria ab annis puerilib? allexerũt· Ita eñ vere ex vtero piecta est in domino q̃ nunq̃ vel raro sicut mos est puellarũ cum ludentib? miscuit se· Frequenter vero adhuc in puericia ante lectũ nocte genua flectebat· & quasdã orationes quas didicerat q̃si primicias vite domio offerebat· Adeo ab infantia cũ ea creuit miseratõ & pietas· & quasi naturali affectione religionẽ diligebat· q̃ cum cisterciensis ordinis ante domũ patris sui fratres aliquando pertransirẽt· ipsa suspiciens & admirãs religionis habitum· furtiue eos seq̃baẽ· & cum non haberet amplius quid faceret petes suos ouersorũ vel monachorũ passib? pre desideno infigebat· Cum autem pentes ei? more secularium vestib? eam delicatis & cultis ornare voluissent· ipsa contristata respuebat· Felicib? igiẽ eius actib? muidentes· cum cẽt quasi annorũ· xij· eam iuueni cuidam matrimonio iũxerunt Tunc vero a pentibus remota· in tantũ feruore excessũ accẽsa est· tantaq; pugna corp? suũ castigabat· & in seruitutẽ redigebat· q̃ frequenẽ cum magna pte noctis ppr̃ijs manib? laborasset· post laborẽ diutissime orabat· Residuum vero noctis quotiens ei licebat sup̃ furtiuos asseres· quos in extremitate lectuli abscõderat cũ modico somno transibat· Et q; ptãtem ppr̃ij corpis apte non habebat· corda̅ asperimam qua vehemenẽ stringebatur sub camisia clam portabat· Nec hoc dixerim vt excessũ omendẽ· sed vt feruorẽ ostendã In his aũt & multis alijs quẽ ꝓuilegio gratie opata est· attẽdat lector discretus q̃ paucor? ꝓuilegia nõ faciũt legem omunẽ· Quod igiẽ quosdã sanctos ex familiari osilio spũssancti fecisse legim? ãmiremur potius q̃ imitemur ·XVII· Qualiẽ marit? ei? p ipam ad amorẽ castitatis ouersus est

QVm aũt multo tempe cum marito suo iohanne noie in matrimonio sic vixisset· respexit dom̃in? humilitatẽ ancille sue· exaudiuitq; lacrimas supplicantis· Nam quã prius habuit vxorẽ inspiratus est iohannes vt mariaz haberet omendatã· casto castã dom̃in? omendauit ancillam vt in solatõ haberet custodẽ· & ut liberi? deo seruiret fidelẽ ei reliquit ꝓuisorẽ· Quanto autem affectu carnali ab ea diuisus est· tanto magis matrimonio spũali nex?· ei ꝑ dilectionẽ iunct? est· Vnde & ancille sue postea dom̃in? ĩ visione apparens ꝓmisit vt sociũ suũ quasi repato matrimonio ei redderet in celis· q̃ castitatis amore a carnali cõmercio se abstraxerat in terris· quib? dedit dominus in domo sua & in muris suis locũ & nomen melius a filijs & filiab? dum beato martinj genẽ ingne non ardentes sese ꝑ domio penit? abjciẽtes· lepsis quibusdã iuxta niuellã in loco qui dicit̃ willembroch ꝑ domio aliquo tpe seruierũt· Vide bant hoc demones et inuidebãt· videbãt seculares & osanguinei· & dentib? otra eos frendebant· & quos prius venerabantur diuites· postea cõtemnebant et irridebant pauperes ·XVIII·

De gratia lacrimarũ eius

BOnus es dom̃ie spantib? in te· ver? es expectantibus te· Ancilla tua regnũ mundi et omnẽ ornatũ eius ꝓpter amorẽ tuũ cõtempsit· tu vero cẽtuplũ r'ddidisti ĩ hoc seculo· & in futuro vitam eternã· Primicie vero dilectionis eius crux tua & passio tua fuit· Dum eñ quadam die puẽta & visitata a te beneficia que tu in carne humano generi clemẽs exhibuisti ponderaret· tantã ꝓpunctõnis gratiã· tantãq; lacrimar̃ copiã torcular tue crucis expressam in passione tua adiuenit q̃ vestigia eius p ecclesiã lacrime· desup pauimẽtũ copiose defluentes ostendebant Vnde longo tpe post hanc eius visitatõnẽ nec crucis imaginẽ intueri· nec etiam loqui· nec alios loq̃ntes audire potat te passione christi· quin ex defectu cordis in extasim laberet· vnde vt doloz̃ aliq̃n temperet et fluuium lacrimar̃ cohiberz· relicta hũanitate ad christi diuinitatẽ & maiestatẽ aĩm attollebat· vt ĩ ei? ipassibilitate repiret osolatõnẽ· Sed vnde flumis impetũ restringere conabat· inde mirabilit maior lacrimar̃ impet? oriebatur· Nam cum attenderet quant? fuit qui tam vilia et abiecta p nobis sustinuit· rursus dolor renouabat· nouis q; lacrimis aĩa eius dulci ꝓpunctione inmouabatur· ·XIX·

Qualiẽ cuidã sacerdoti obtinuit copiã lacrimarum

QVadam autẽ die ante pasceuen cum iã imminente christi passione maiori lacrimarũ imbze cum suspirijs & singultib? se cum dom̃io mactare inchoasset· quidaz de sacerdotib? ecclesie vt oraret cum silentio & lacrimas cohiberet· quasi blande increpando hortabat Illa vero sicut verecũda semper erat· & omnib? columbina simplicitate obedire satagebat· impossibilitatis sue cõscia· egressa clamans ab ecclesia in loco secreto ab omnib? remoto se totaliter abscõdit· Impetrauitq; a dom̃io cum lacrimis vt prædicto sacdoti ostẽderet q̃ non est in hoie lacrimar̃ impetũ retinere quia flante spũ vehementi fluũt aque· Cum igitur sacerdos ille die eodẽ missã celebraret· aperuit dominj? & non fuit qui clauderet· & misit aquas & subuerterũt terrã· Tanto eñ lacrimar̃ diluuio sõmersus est spũs eius· q̃ fere suffocat? est· quanto cunq; impetũ reprimere conabat· tanto magis lacrimar̃ imbze nõ solũ ipse· sed etiã liber & altaris linteamina rigabãtur· Quid ergo ageret ille improuidus illeq; ancille christi increpator per expiẽtiaz didicit cum ruboze· quod prius per humilitatez & opassionẽ ognoscere noluit· Et post singultus multos· multa mordmate & cum interruptõne ꝓnuncians a naufragio vix euasit· Et qui vidit & ognouit· testimoniũ phibuit Tunc vero longo tpe post otemplatõnẽ ancilla christi reuertẽs· miro mõ ac si pñs affuisset quecunq; acciderũt sacerdoti improperãdo retulit· Nunc inquit p expientiã didicistis q̃ non est in hoie ipetũ spũs austro flante retinere Dum vero opatientis affectu post longa ieiunia· post multas vigilias· post tantas lacrimarũ inundatõnes quererẽ vtrũ exinanito vt fieri solet capite aliquã sentiret lesionẽ vel dolorẽ· he inquit lacrime sũt refectio mea· he sũt michi panes die ac nocte· q; caput non affligũt· sed mentẽ pascũt· nl'o doloze torquẽt· sz aĩam quadã serenitate exhilarãt

dum.ſ.per violentiã non extorquẽtur.ſz ſponte a deo ꝓpmanẽ ·XX· De eius confessione & austeritate penitentie.

IAm vero de eius confessione post oppũctõnẽ breuiter videam⁹.deum testẽ inuoco.nunq̃ in tota eius vita seu conuersatõe vel vnũ pcipe potui mortale peccatũ.licet sic a modicis & venialibus sibi caueret.q̃ plerũqz dies.xv.nec vnam ꝺiatam cogitatõnẽ in corde suo posset repire. Et qñ bonaz mentiũ est ibi culpaz agnoscere vbi culpa non est.sacꝺotũ pedib⁹ frequnter advoluta quedam cum lacrimis accusando se ofitebat. in quib⁹ risu vix abstinere valebam⁹.veluti verba q̃ꝺaz puerilia que in puericia sua se odiose dixisse recolẽdo dolebat.licet plerũqz ex imenso cordis ei⁹ gaudio dũ seipam vix posset cape cũ modico excessu exhilarata facie exteriori gestu corpis.cordis iubilum ostẽdere cogeret.vel i risũ modestũ ex cordis serenitate exeundo.vel aliquẽ ex amicis suis aduenientibus cũ modico et pudico & puro ãplexu affluentia benignitatis excipiẽdo.vel sacꝺotis alic⁹ manꝰ seu pedes ex intensa deuotione osculando. Tũ aliquando ad memoriã reduceret.quia post quanꝺã quam habuit egritudinẽ grauissimã carnib⁹ & vino modico tempe quasi ex necessitate vti coacta est.ex quaꝺã preterite delectatõnis abominatõne sese affligendo requiẽ non habuit i spũ suo.donec ꝓteritas qualescunqz delicias carnis sue cruciatu mirabiliter recõpensaret.Feruore em̃ spũs quasi inebriata.pre dulcedine etem̃ agni paschalis carnes suas fastidiens.frusta non modica cum cultello resecauit.que pre verecundia in terrã abscondit. Et quia nimio amoris incendio inflamata erat.carnis dolorem supauit.Vnum de seraphin in hoc mẽtis excessu.sibi astantẽ aspexit.Loca vero vulnezz cuz corpus eius in morte lauarent.mulieres inuenerũt & admirate sunt.Qui aũt ex eius confessione predicta cognouerãt.quid esset intellexerunt XXI. De ieiunio et refectione illius.

TAnta autẽ ieiunãti gratia xpi ãcilla ꝑcelebat.q̃ diebus illis quib⁹ ad recreatõnez corpusculi eam ad cenã tanq̃ ad medicinã accedere optebat.semel & modicũ in die.in estate em̃ ad vespam.in hieme vero i prima hora noctis panem nigrũ et asprimũ de quo vix canes comedere poterãt longo tpe comedit.ita q̃ ꝑ nimia asperitate & duricia fauces eius interius lacerabantur et ex vulneribus sanguis eliciebaẽ.quẽ sanguis christi memoria dulcẽ sibi reddebat. Quadam em̃ die dum corpus reficeret comedẽdo vidit hostez antiquũ iuꝺia tabescẽtẽ. Et cũ nõ haberet amplius qꝺ faceret insultabat ei dicens. Ecce o gulosa. nimis imples te. Ipsa vero inimici versutias & fraudes cognoscens qui libenter quã timoratã sciebat ꝓturbaret vt nimia abstinentia deficeret.tanto amplius eũ deridendo manducare conabaẽ. quãto serpens venenosus magis inte torq̃baẽ. Ieiunauit autẽ trib⁹ annis otinue i pane et aqua a festo sãcte crucis vsqz ad pascha.nullũ tamẽ mte valitudinis corpis seu opis manuũ sustinebat detrimẽtũ. Cum aũt in cellula sua infra ecclesiã in vespe vel nocte corpusculum pane modico et aqua sola reficeret.a principio benedictõnis vsqz ad gratiarũ actionẽ.in fine quidam ex sanctis angelis sobrie cene assistẽtes corã ea quasi ꝑ lucidã scalã ascendebãt & descendebãt Ex quorũ presentia tanta habebat osolatõnẽ.tãtaqz spũs exultatõnem q̃ omnẽ saporis suauitatem spiritualis refectio supabat ·XXII·

Iterum de eodem

SAnctus aũt euãgelista iohannes quẽ etiaz miro diligebat affectu.dum ipsa cibuz caperet.ad mensã aliquando eius veniebat. In cuius presentia ex affectu deuotõnis appetitus sensibilis ita euacuabaẽ.q̃ modicũ cibũ vix capere poterat.In fortitudie aũt cibi hui⁹ plerũqz dieb⁹ viii.quãtoqz vero.xi.ſ.ab ascensione domini vsqz ad aduentũ spũssancti.nihil manducãs ieiunabat. & miro mõ nec caput aliqñtulũ dolebat.nec ꝓpẽ hoc laborẽ manuũ dimittebat.Non em̃ minus potens laboris in vltimo die ieiunij q̃ in primo erat Nec si vellet bis dieb⁹ comedere posset.donec sẽ sualitas que a spũ quasi absorpta fuerat ad seipsã rediret Quãdiu em̃ aia spũali quaꝺã refectõe copiose exuberãs ita plena erat.q̃ nullã sibi corpalẽ refectionẽ eam recipe pmittebat. Aliquãdo em̃ in suaui & beato silentõ.xxxv.dieb⁹ cum domino suauiter requiescens.nullo corpali usa est cibo. nullũqz verbũ ꝑ dies aliquot penit⁹ ꝓferre potat.nisi illud solũmõ.volo corp⁹ domi nostri ihesu christi. quo recepto.in silentio suo singulis dieb⁹ cum domino pmanebat.Tandez post quiqz hebdomadas ad se reuertens aperuit os suũ.& nirãtibus circũ stantibus locuta est.cibũqz corpalez recepit. Post hoc vero longo tpe ei accidit q̃ odorez carniũ vl' frixure alicui⁹.aut vini.nullo mõ poterat sustinere nisi quãdo post corp⁹ christi vinũ sumebat in ablutõne.Tunc sine aliquo grauamine & odorẽ sustinebat & saporem ·XXIII· De oratõnibus eius.

QVanto aũt corp⁹ ieiunijs materabat.tãto spũs liberior in oratõnib⁹ pinguescebat. Sine intermissione em̃ orabat.vt corde tacito clamãdo ad deũ.vel oris officio cordis experimento affectũ.Et dum oparet manibus.dum manum suã mitteret ad fortia.& digiti eius apprehẽderent fusũ.psalteriũ ante se positum habebat. ex quo psalmos deo suauiter eructabat.qb⁹ quasi quibusdam clauis cor suũ ne ociose vagaret domino copulabat.Cum em̃ ꝑ aliquo deũ spẽaliter deprecaretur.mirabili quadam experientia domin⁹ ei in spũ respondebat.Ex eleuatõe em̃ spũs eius vl' depositione vtrũ exaudiret an non plerumqz deꝑhendebat. Aliquãdo em̃ ꝑ defuncti cuiusdã aiã ꝑces domino offerebat.& dictũ est ei.Ne effundas ꝑ eo oratõnem.quia reꝓbat⁹ est a deo.vulnere em letali trãsfixus miserabiliter mortuꝰ fuit i tormentis eternis incendijs mancipatꝰ.Cum aũt quaꝺã die esset in cella sua iuxta ecclesiã apud oegnies. vidit multitudinẽ manuũ ante se ꝗsi supplicãtiũ.tunc illa ad ecclesiã quasi ad tabernaculũ vt dominũ osuleret recurrens.rogauit dominũ vt eam quid hmõi manus vellent certificaret.Cui responsũ est a domino q̃ defunctoꝝ aiaz que torquentur in purgatorio.oratonum suaz postularẽt suffragia.quib⁹ quasi ꝑcõso vnguento dolores eoꝝ mulcebantur.Ipa em̃ pre dulcedine otemplatõnis solitas oratõnes quandoqz intermittebat.quandoqz etiã nec os apire valebat.nec de alio q̃ de do cogitare potat XXIIII

Iterum de eodem

DOlebat aũt causa pegrinatõnis & oratõis fere singulis annis ecclesiã beate marie de oegnies visitare.vbi magnã de beata virgine recipiebat osolatõnẽ.Cum autẽ die illo penitus nihil manducaret.& tota nocte in ecclesia vigilaret.

sequenti autē die dum reuerteret· cibū vsq; ad ve spam non capet· viam tam sine aliq; difficultate an gelis sanctis eam a dextris & a sinistris sustentā tibus pagebat· Dum vero aliquādo in eadē via re hemens pluuia in nubib? imineret· nec haberet ves stes pluuiales quib? mundatōnē agrū suscipet· tūc ipsa suspiciens vidit quasi quasdā stellas sibi obse quendo pluuiā retinētes· et sic tempe pluuioso pe ritus intacta remeauit· Per diem aūt & noctem milies & cencies flectendo genua beatā virginez salutabat· & hoc mirabile & inauditū deuotōnis officiū p dies· xl· otinuabat Primo sine intermissio ne in spū vehementi sexcentis vicib? genua flecte bat· Secundo totum psalteriū sup petes stādo le gens· p singulos psalmos flexis genib? beate vir= gini salutatōnē angelicā offerebat· Tercō vero au stro flante vehementi? trecentis vicib? p singulas flexiones virga disciplinali se pcutiento deo & be ate virgini plixo martirio seipam imolabat Trib? aūt vltimis pcussionib? ad odimtū aliaz sāguinē copiosū eliciebat Tandē vo quimāgesies flexis sim pliciter genibus sacrificiū osū mabat· Hoc aūt non humana virtute· sed angelico presidio eam fusten tante & subleuante pagebat· Virtutē oratōnū ei? q̄ta eēt expti sunt sepe non solū boies ad succur= sum· sed etiā demones ad cruciatū· quos ateo pur gebat & quasi quibusdā funib? ptrahebat· p ad eā precū suaz coacti incendio venire opellebanē· qñ q; in eam dentibus frendentes· quandoq; vlulātes & te ea querentes· aliqñ etiā supplicantes· Dum eñ aliqs ex eius familiarib? aliq temptatōne vexa retur· non cessabat sancta christi & precōsa mar= garita spū opassionis omota· donec oratōnū suaz pondere actor nequicie obtueret· & te manu sor= tiorū eius pauper & inops eripetur ·XXV·

De his que circa eam in nocte gerebantur·

QVandoq; vero cum post vigilias mltas & oratōnes in suo lectulo quiesceret· sub varijs spēbus apparebat ei dyabol? sup eā frendens & eam maledicens· Malo tuo aiebat im pius recessas· nobiscū in inferno quietem habeas· Nō mm? eñ quiete tua torq̄or· q̄ labore tuo tuis q; oratōnibus crucior· Illa vero subridens· facto crucis signo eū recedere opellebat Grauē et intole rabilem tpis ocōn iacturaz· fortis illa prudensq; mulier reputabat· vnde & summo studio sibi caue bat ne vnq̄ tici vel noctis horā quantū ei licebat ociosam preteriret· Noctib? eñ raro dormiebat· sciens q̄ somn? non ad meritū· sed ad recreatōnez humane infirmitatis nobis a domino misericordit relictus est· Virtus eñ abstinentie corp? attenuā do desiccans· & ignis amoris interius ardens· om nem ab ea somnolentiā expellebant· Dulces etiam angelicoz spirituū cant? cum quibus noctes sepe ducebat insomnes· omnē somnū ab oculis ei? sine aliqua corpis molestia relegabant· Temp? tamen somnij sui non penitus sine fructu pteribat· Nam corde vigilante dormiens christūq; cui vigilando inhesserat in corde retinens nl nisi christū somnia bat Vbi eñ amor ibi ocul?· vbi vero thesaur? eius ibi & cor eius· Non erat in eius arbitrio vel libera voluntate plerūq;· vl' in cella quiescere· vl' in eccle sia remanere · Familiari eñ angelo sibiq; ad custo diam deputato· velut abbati ppio obedire opte bat· Qui quādoq; dum nimis afflictā eēt vigilijs vt quiesceret āmonebat· Cum aūt paululum qure uisset ad ecclesiā excitando eam reducebat·

XXVI· De hītu eius ac cpe & silentio·

QVe christū intrinsec? induerat· de ornatu exteriori non curabat· Vestib? eñ medio cribus vtebaē· linea camisia iuxta carnem non vtebaē· sed sacco cilicino aspo· qui lingua pu blica nūcupaē stamīā· tunicā laneā albam cum eius dem colorus simplici pallio absq; pelliū diunctōe vel aliqua foderatura p indumento habebat· Haz vestiū simplicitate otenta que intrinsec? ardebat· nullū frig? etiā metuebat exteri?· nec etiā igne ma teriali quo frig? in hieme repelleret indigebat· sed miro mō cum hiems aspior glaciali frigore aquas ostringeret· sicut ipa in spū feruebat· sic exteri? in corpore maxime dum orabat calescebat· adeo· s· ut sudore eius aromatico aliqnādo eius vestimēta su auiter redolerent Tantā aūt virtutē opandi ei do minus otulerat· q̄ socias suas longe excedendo fe re se & aliam fructu manuū suaz pcurare valerz Intim aūt turbā et strepitū fugiebat· quietē & silē tium diligebat· q̄ aliquo tempe a festo sancte cru cis vsq; ad pascha fere nullū verbū pferento silē tium tenuit · Cuiusmodi silentiū ateo domin? ac ceptauit· q̄ spūsancto reuelante ppter hoc super omnia· q̄ absq; purgatorio euolaret a domio ob tinuit· Ex quo patet quantū sit loquacitatis viciū cum deo tam gratū sit silentiū· Tandē ateo exube rante spū eius tota absorpta est sensualitas q̄ iaz nisi cibū qui non perit· christo eam totā occupan te opari non potuit· vnde quasi emerita & ab omī manuū labore libera domio decetero tm vacauit·

XXVII· Qualit ī ei? facie gratia resplēdebat

INteriorē aūt mentis eius opositēnē gest? exte riorz extrinsecazq; ptiū oposito ostendebat· cor dis eius gaudiū vultus serenitas latere non si nebat· Miro aūt moderamīe cordis grauitatē· vultus hilaritatē· mentisq; iocunditatē· verecūde faciei simplicitatē aliqtenus tempabat· vultuq; in terra demisso · tardo maturoq; gressu humiliter in omnibus incedebat · A deo autē ex plenitudīe cor dis eius in facie illi? spūssancti gratia resultabat· q̄ multi ex solo eius aspectu spūaliter refecti· ad deuotōnē & lacrimas puocabanē· & in vultu ei? quasi in libro vnctionē spūssancti legentes virtu tem ex ea pcedere ognoscebāt· Accidit aūt quadā die ut vir quidā benign? & psonaz religiosarū fa miliaris & amic? guido noīe quondā tameracēsis ecclesie cantor causa visitandi eam a sna via diuer teret· Quidā aūt ex sociis eius qui nondū forte p expientiā ognouerat quantū pijs mētibus bonoz visitatio familiaritasq; oferat· deuoti viri predicti pium laborē quasi deridēs ait Pro deo domīe can tor quid q̄ritis· quae viam uestrā frustra teseritis Nunquid muscas uolatiles siue papiliones cū pu eris sequi & apprehendere vultis· Ille aūt vt mitis erat & patiēs· iter ppositū ppter hoc non relict sed christi ancillā ex cuius presētia non modicam alia vice pcepat osolatōnē deuotus adijt· Dū autē illi loq̄rē socius eius tedio affect? in expectādo venit ad ipm cantorē admonitur? eū vt festinaz· Cunq; forte in vultū ancille christi oculos figeret subito & mirabilit mutat? animo· i tantā lacrima rum copiā resolut? est· q̄ vix longo tpe post a lo co & ab eius psētia potuit āmoueri· Tunc cantor licet ille pre verecūdia latere vellet· attētēs et co gnoscens rei euentū gaudēs & sociū suū versuti tē irridēs ait· Eam? qd hic stam? Forte papilioēs fugare vultis Ille vero p? mlta suspiria et lacmas

vix tandē inde auelli potuit dicens· Ignosce michi q̄ quid p̄ius dicerem penit⁹ ignorabā·nunc igit̄ in hac sancta muliere virtutē dei p̄ expiētiā p̄cepi

XXVIII· De infirmitate eius· & aliorū p ipsam curata

QVm aūt quodā tpe corpusculū ei⁹ feruo rem spūs iam amplius sustinere nō posset decidit in egritudinē magnā· Adeo enim pius pater filiā suā quam diligebat disciplīe flagel lo subdidit· q̄ mēbra corpis eius mirabilit̄ torq̄bā tur· Nam quasi in circulū brachia pre dolore agita banē· & manib⁹ pectus tundere cogebaē· Cū aūt ad temp⁹ paululū quiesceret vis infirmitatis· tūc reuersa ad se cum magno gaudio domīo gratias agebat· qui flagellat omnē filiū quē recipit· Post⁹ q̄ autē tanq̄ aurū in fornace hac īfirmitate electā suam p̄bauit domin⁹ excocta ad plenū & elimata tantā postea in ieiunijs & vigilijs & alijs laborī bus a domino fortitudinē obtinuit q̄ terciā p̄tem laboris eius etiā fortes homīes vix valerēt sustinē Aliquando tamē cum aliq̄s ex amicis suis aliquo grauamīe laborare t· vel alicui temptatēi succūbe ret· tunc ipsa cum infirmantib⁹ īfirmata est· & cū scandalizatis vehementi dolore vrebaē· Et tūc ple runq̄ morbū predictū in aliquo mēbrorū suorū p̄ti cularit̄ sentiebat· Etatī aūt nouo & mirabili cura tōnis gne vocato aliquo sacdote cū digito crucis signū sup locum infirmitatis sacerdos faceret· q̄si virtutē sancte crucis expauescēs infirmitas· ad lo cum aliū fugiebat· Facto vero iterū atq̄ itez cru cis signaculo· vagus morb⁹ ac p̄fugus· expectare pondus crucis diutius non autebat· sed tantē mi rabili & maudito veneratēnis genere a corpe an cille crucifixi virtute discedebat· Intuens en oc'o fidei in serpentē eneū a serpentini morbi morsibus liberata· deo & sancte cruci multiplices referebat gratias

XXIX De timore illius casto & amore pauptatis

ERat autē ei timor castus in corde tanq̄ fa scia pectoralis que cogitatōnes astringe ret in ore tanq̄ frenum q̄ linguā rep̄me ret· in ope stimul⁹ ne pigricia torpet· in omnib⁹ re gula ne modū excederet· Timor en iste tanq̄ sco pa purgabat cor a duplicitate· os a falsitate opera vero ab omni vanitate· Nunq̄ en verbū seculare ab ore ei⁹ memini me audisse· Vix aūt vnicā clau sulam loq̄ndo diceret quī christū quasi odimentū imēsereret freq̄nter Adeo en timor domī sanctus mentē eius occupauerat· q̄ cum esset apud willem broch iuxta niuellā tm̄ herbas que non seminantē · et alia etiā sponte nascentia freq̄nt colligi faciebat vt inte sibi pulmentū faceret· ne forte captū a be stia· i· elemosinas quas domibus lepsor raptores et feneratores dare solent manducaret · Tantum aūt ex spū timoris amorē cepat pauptatis· q̄ etiā necessaria vix retinere volebat· Vnde quadam die fugere p̄posuit· vt inter ignotos ignota & despe cta hostiatim mendicaret Assumpto igit̄ secū sac culo in quo elemosinas reponeret· & cipho paruo vnde aquā biberet· vel forte pulmentū si dareē ei dum mendicaret recipet· veterib⁹ pannis indutа· vix multis amicorū suorū lacrimis tantē potuit re tineri· Fecit ergo q̄ potuit· In tanto aūt postea amore pauptatis p̄mansit vt aliq̄n mappā sup̄ quā panē ponebat· vel linteamīa· secaret· p̄tem sibi reti nendo· p̄tem pauperibus erogādo· Non solū aūt ex spū timoris diuitias detrimebat · sed pauptate spi ritus in oculis suis modica erat· Ex abūdāti autez humilitate quantū in ipsa erat latere appetebat· Vñ cum ex cordis iubilo & plenitu dīe gratie intra se occultari non posset· quandoq̄ ad vicina rura vl' dumeta fugiebat· vt humanos deuitans oculos se cretum sibi & deo in archa pure oscīe reseruaret· Quandoq̄ tamē p̄cib⁹ amicorū opulsa· vel a do mino ad aliquē spēaliter missa· vel affectu opassio nis vt osolareē pusillanimes īcitata· ex multis que sentiebat· pauca cum humilitate & verecūdia rese rabat· Quē en familiariū suorū in piculis non p̄e muniuit· Occltos malignorū spirituū laqueos ali quotiēs amicis suis detexit Quotiēs pusillanimes & in fide vacillantes diuine reuelatōnis miraculis corroborauit· Aliquo en tpe dum q̄rerem⁹ vtruz de laudib⁹ humanis seu reuelatōib⁹ diuinis aliq̄m saltem titillatēnē uane glorie sentiret· respectu in quit vere glorie quaz desidero nil est· vel refutari potest omnis humana gloriatō Ita omnē mūdanā gloriā· omnēq̄ humane laudis vanitatē p̄e dulce dine eternorū bonorū non solū non admittebat· sed cum quadā cordis abominatōne respuebat· christi en dulcedo totā eius mentē adeo vendicauerat q̄ nil nisi christus ei sapiebat

·XXX· De pietate eius exēplum

NOn solū autē per spm̄ timoris ab omī spē mala sibi cauebat· sed etiā spū pietatis ad omne bonū p̄na erat· Satagebat igit̄ pro posse suo omīa mīe opa ex abundāti pietate adim plere· & sup omīa infirmis assistere· & defūctorū obitui seu sepulture interesse osueuerat· vbi mīta te archanis celestib⁹ domīo reuelāte freq̄ntissime p̄cepit· Quadā autē die cum quedā soror fratrum te oegnies in extremis laborare t· illa cum esset in cellula sua p̄cepit multitudinē rugientiū demonū circa lectū sororis infirme· Cūq̄ iaz p̄ ea fieret cō mendatō quā putabāt esse mortuā· tunc illa māsue te grauitatis & mature verecūdie quasi oblita ad lectū egrotātis cucurrit· & īmundis spiritibus se opponens· non solū eos p̄cibus oppugnabat· sed etiā pallio suo tanq̄ muscas abigebat· Cum vero impij illi terribilit̄ resisterent· & tanq̄ suā sororis aīam venticare vellent· tunc illa ampli⁹ ferre non sustinens clamabat christū suū· sāguinē christi quē p̄ aīabus suis effudit· mortēq̄ crucifixi incessāter muocabat· Cum autē rugientes illi p̄pati ad escā multis calumnijs aīam illā impeterent· ipsa tādem a spūsancto fiducīā ocipiēs· nam vbi est spūs do mini ibi libertas· respondit· Domīe p̄ hac aīa fide iubeo· licet en peccauerit· peccata tam̄ sua ofessa ē Q̄ si forte aliquid p̄ negligentīā suā vel ignorātīā in ea remāsit· licet loqui nō possit· adhuc tam̄ otri tōnis tempus ei reliquisti· Fratres en tm̄ vocē ei⁹ et gestus otra demones p̄cipiebāt· et domīo p̄ aīa sororis sue deuotas oratōnes effūdebāt· Tandem victis & ofusis demonib⁹· & sāctis angelis adue nientibus· illa deo laudes reddēs ad se reuersa qui euit· resumptoq̄ pallio quod in pugna p̄cerat ad cellulā suā cum verecundia fugiens clauso ho stio latuit· Non multū post temp⁹ in festo apl'orū petri & pauli cum p̄ aīa deuote supplicaret· & de statu eius p̄ qua fideiusserat solicita esset· ostēdit ei beat⁹ petrus animā illā in penis purgatorij ve hemēt̄ afflictā· Reuelauit aūt ei beatus petr⁹ & penas & penarū cās· Vehementi en calore torque baē eo q̄ mundū et voluptates seculi nimis arden ter amasset· Aliq̄n vero frigore maxīo cruciabaē·

eo q̄ pigra ad bonum fuisset· & maxime q̄ filios suos p̄priāq; familiā nimis negligenē coꝛexisset· Siti p̄terea miserabiliē anxiebaē eo q̄ ī vita sua nimis vacasset potatōnib?·Nuditatis etiā eo q̄ sup flua fuisset in vestib? maximū sustinebat icōmodū Tunc pia christi ancilla sicut tota pietatis visceribus affluebat maxime circa illos qui ī purgatoꝛio toꝛquebanē·non solū suis oꝛatōnibus cōtenta est· sed multa etiā illi ab alijs oꝛatōnū & missaꝝ suffragia adquisiuit ·XXXI· Iterū exē plum de eodem

ALia eñ vice cum religiosa q̄dam vidua q̄ diu in sancta viduitate deo seruierat·et filias suas in sancta virginitate sponso celesti integras custodiebat·in extremis apud willē broch iuxta niuellā laboraret·vidit beatā virginez vidue assistentē·que quasi quodā flabello euētādo eam feruoꝛē caloꝛis quo toꝛq̄baē miseꝛicoꝛdiē tempoꝛabat Cum aūt eius anima de coꝛpe iam egredi vellet·turba demonū insidiantiū nulla oꝛatōnū instantia discedere voluit·donec clauiger ethereus cum vexillo crucifixi ofusos illos eiecit· Cum autē vidua illa iam defuncta eēt·vidit ancilla christi beatam virginē cum multitudine celestiū puellarum psallentiū deumq; laudātiū quasi in duos choꝛos diuisaꝝ·Cum aūt sacerdos moꝛe debito exequias defuncte p̄solueret·tunc summ? sacerdos cum sāctoꝛum multitudīe officiū vt videbaē ei cōplebat· & mirabiliter ecclesie militāti ecclesia triumphans rñdebat·Cum autē sepulture coꝛp? traditū esset· vidit christi ancilla animā eius·que nondū ī hoc seculo plene purgata fuerat·in purgatoꝛio quod ei deerat ofūmare ·Nam marītus eius mercatoꝛ fuerat·et quedā moꝛe mercatoꝛꝝ p̄ fraudē adquisierat Quosdā etiā de familia ducis lotharie in hospitio receperat·qui de iniuste adquisitis multa in domo sua expendebāt·Et quia de hmōi nondū p̄fecte restitutōnē fecerat· dicebat se adhuc in purgatoꝛio detineri · Quod cum nunciatū est filie sue virgini deuote margarete de willembroch & eius soꝛoꝛibus multas ei oꝛatōnes adquisierūt & p̄ posse restitutōnem fecerūt · Vnde non multū post aīa vidue vitro puꝛioꝛ·niue cādidioꝛ·sole splēdidioꝛ apparuit ancille christi·cū iam ad eternas epulas laudens & gratias agens ascēdere vellet inuitata·& quasi libꝝ vite vt videbaē in manib? tenens sūmi magistri facta scolaris legebat XXXII Iterum de eodem

QVm autē sanct? quidā et beat? senex q̄ a puericia sua in innocētia & virginitate p̄seuerauerat·iam moꝛti p̄pinqui? eēt·s.iohannes de diuanto cognoīe oꝛtolan? qui omīa p̄ christo reliquerat·& exemplo suo & admonitōnibus sāctis multas aīas domīo adquisierat·ipa cū p̄s ei in infirmitate assisteret·vidit multitudinez angeloꝝ seni assistentē & gaudentē·Sensit autez mirabilē suauitatis odoꝛē·vnde p̄ gaudij īmensitate nō poterat se otinere· Valde eñ eum diligebat & quasi p̄ patre eum habebat·Et tūc reuelatū est ei a spūsācto q̄ senex ille qui tatā p̄niam dū vixerat in carne fecerat·tot etiā p̄ christo oppbria & psecutōnes patienter sustinuerat·taz iuste & timorate vixerat·tot etiā aīmas christo lucrat? fuerat absq; omni purgatoꝛij molestia liber ad dominuz euolaret· Vnde ipa quotiens ad sepulcrū eius qō est apud oegnies p̄trāsibat·semp humiliē īclīabat· Postea vero cum ipsa m extrema infirmitate laboraret· anima sācti senis cum quodā alio amico suo defūcto·s.fratre ricardo de manachin capella causa visitatōnis & osolatōis spēaliter missa ē ei a domino·Ipsa autē christi ancilla valde opatiens erat & sup infirmos pia gestans viscera·circa quos aliquando noctes ducebat insomnes·Cum autē maē fratrū te cegnies grauissima et longa infirmitate laboraret·& ipsa aliq̄n vt osolareē eā ei assisteret illa vtpote an? fere centenaria & moꝛti iam p̄pin qua grauissimū habebat anhelitū· Cum aūt sācta mulier quadā nocte eius anhelituz sine magno doloꝛe coꝛdis ferre non posset· ipsa assistens ei p̄pe quasi p violentiā a se extoꝛq̄bat vt maneret · Cum q; iam ampli? ferre non valens fere deficeret · respexit dom?m? humilitatē ancille sue·& ei sapoꝛez quasi vim aromatici in os eius immisit· odoꝛemq; suauissimū quasi thuris accensi cum sapoꝛe illo fere p̄ tres dies sensit·Itaq; nulli? ibi sapoꝛ p̄dictū sapoꝛē aromaticū poterat expellere·Multis autez egrotātib? non solū eius p̄ntia dom?m? osolatōnē et patiētiā oꝛebat·sed frequenē coꝛpalē sanitatē eius meritis dominus reddebat ·XXXIII· Iterum de eodem

SEd cur immoꝛamur circa modica cum adhuc restent magna et mirabilia · Licet eñ pium sit coꝛpoꝛꝝ moꝛbis subuenire · longe tamē & incompabiliē maī? est animaꝝ sanitati curam impendere·Nullū eñ sacrificiū magis placet deo q̄ zelus aīaꝝ·Ipsa autē semp leta·semp hilaris semp in coꝛdis iubilo p̄manebat·nisi quādo piculū vel lapsus aīmarū mentē eius p̄turbauit· In hoc solo vt eius pace loquar modū nō habebat·Lugebat anxia·dolebat ōsolata·cibū non capiebat·somnum ab oculis suis abigebat·moꝛe p̄turientis plezq; clamabat·quāto putas vulnerata est doloꝛe q̄n cateruatī ruerent rugientes & tentib? frendētes demones sup sāctaꝝ virginū ogregatōnē in villula que dicīē maniti·vbi deo deuote seruiebāt· Ad vltimū vero quādo tang̃ voti opotes īpios & inuidos demones p̄e gaudio videret tripudiare p̄ sāctarū mulieꝝ electōne·tūc ipa clamās & eiulās vix seipam p̄e doloꝛe poꝛat sustinere· Alia die vidit maximū iniquoꝝ spirituū exercitum· qui quasi post p̄eliū cruentati cum superbo & pomposo stre pitu de vastatōne ciuitatis leodiensis reuertebanē & adhuc maioꝛa mala elato vultu oīabanē·Nec multo post venerūt nuncij apud oegnies qui ciuitatem leodiensē destructā esse nunciauerūt· & ecclesias spoliatas·mulieres vi oppꝛessas·ciues interfectos·vniuersaq; ciuitatis bona hostes rapuisse referebant· Tunc forte apud oegnies p̄s erat vir sāct? honeste conuersatōis·& bone etiā apud malos opinionis·totiusq; eēpatus lucerna·doctoꝛ & paē spūalis·mgr·s.iohānes de niuella· qui cū rumoꝛes pessimos p̄cepisset·mente osternatus incompabiliter doluit· & maxime de sāctis virginib? q̄s ipse per p̄dicatōnē et exemplū domino adquisierat·ne forte vi oppꝛesse fuissent sicut quidā mentiebanē paterna solicitudīe dubitabat· Non eñ multū de tempaliū amissione doluit qui semp tempalia tāq̄ stercoꝛa reputauit·sed de ecclesiaruz violatōne & aīmaꝝ destructione · Ancilla vero christi auditis rumoꝛib? imp̄turbata p̄manebat absq; etiā timoꝛe sāctis angelis eam ofoꝛtantib?· & in terra pacem homīb̄us bone voluntatis nunciantib?· Magnam vero pacez & quietē circa domū de oegnies sētiebat·quasi in spū certificaca·et de pace suoꝝ·et de

incorruptõne prædictarũ ſãctarꝫ virginũ. Verum tamen videbat ei ꝙ terra tremeret et quaſi oquere retur. ꝙ paſceret homines qui creatori ſuo tam im mani ſcelere ſe opponerẽt XXXIIII.

Item de eotem

Accidit autẽ aliquãto ꝙ quidã ciſterciẽſis monachus tm̃ zelum innocẽtie et puritatis licet nõ ſm̃ ſciam haberet. ꝙ ꝯſi ad ſtatũ primi pentis ex feruore ſpũs puenire nitebat. Cũ ꝙz diu labore plurimo ſed caſſo ſeſe affligẽdo i abſtinentia & vigilijs. in oratõnibus & laẽmis p̃mũ ſtatũ recupare non valeret innocentie. primo cecidit in tediũ & accidiã. Volebat em̃ cibaria ſumere ſed nullã ſenſibilẽ delectatõnẽ dũ manducaret ſentire. Studebat autẽ primo ſenſualitatis motꝰ non ſolum repimere. ſed penitꝰ extinguere. Studebat etiã ſine aliquo veniali vitã ſuam in pfecta puritate cuſtodire. Cum aũt demonio meridiano inſtigãte aſpiraret ad impoſſibile. nec ad id ad qõ tendebat. poſſet aliquo mõ ꝗntũcunqz laborãdo pueniẽ tandem in foueã deſpatõnis pre triſticia lapſꝰ eſt adeo ꝙ in ſtatu corruptõnis in quo erat ſe nullo modo ſalutẽ adipiſci ſparet. vtpote qui venialia q̃ bus im hac vita carere nõ poſſum⁹ mortalia reputabat. Vnde nec corpus chriſti aliqñ etiã im tiebꝰ illis quibus inſtitutũ eſt in ordie volebat recipere Cum aũt morbũ eꝰ aĩme quidã pius & oim bonorum amicus abbas ognouiſſet. ad ãcillã chriſti monachum fecit adduci. Cunqz illa p̃ monacho lacrimoſis ſuſpirijs doio ſupplicaret. mirũ i modũ dũ ante naſſe introitũ morachꝰ confiteor diceret. & illa inſtantiꝰ p̃ eo preces funderet. quaſi nigri lapilli ad ſingula verba confeſſionis ex ore monachi cadere videbanẽ. Tunc illa ꝓcipiens in hoc viſu ꝙ obſtinatio deſpatõnis & nigredo triſticie & doloris monachum reliquiſſẽt. domino gratias retulit. qui nõ vult morte peccatorꝫ ſed magis vt ꝙertanẽ & viuat. Monachꝰ vero poſt miſſã quaſi de lõginqua regione ad ſe reuerſus corpus xp̃i recepit. & ſumpta ſalutari mediana pfecte qualuit .XXXV.

De ſpũ ſcie & diſcretõnis quem habuit

Quoniam aũt fugiẽdo mala p̃ ſpm̃ timoris & faciendo bona p̃ ſpm̃ pietatis neceſſaria eſt cautela & circũſpectõ diſcretõnis. pater luminũ cuius vnctõ docet nos de omnibus ſpũ ſcie filiã ſuaz illuminauit. vt. ſ. ſciret ꝗd & quẽ admodũ eſſet agendũ vel vitandũ. & omne ſacrificium ſuũ ſale ꝺoiret. Mala em̃ ſunt vicina bonis. & plerũqz dum vitamꝰ vnũ viciũ labimur in contrarium. Aliquãdo aũt cum dulci⁹ & ſuaui⁹. quaſi vnus ſpũs facta cum deo amoris glutino ei adhereret. audito extraneorꝫ aduentu ne forte aliquẽ ſcãdalizaret. a ſuaui illa ꝺtemplatõnis iocunditate amplexib⁹ ſponſi ſui vim ſibimet inferẽs. ſpm̃ ſuuz cum tanto labore auellebat. ꝙ quandoqz quaſi ruptis viſceribꝰ ſanguinẽ purũ in magna quantitate euomebat vel ſpuebat. malẽs hoc affligi martirio q̃ fratrũ & maxime pegrinorꝫ pacẽ turbare. Quãdoqz tamẽ cum ſpũſancto reuelãte aliquorꝫ licet adhuc longe exiſtentiũ p̃nouiſſet aduentũ. ad rnra vel ad ꝓpinqua nemora fugiens. vix p̃ totũ diem poterami⁹ repire latitantẽ. Quandoqz ꝓpẽ aliquorum indigentiũ vtilitatẽ. nullo niſi ſpũſancto miciante cogebatẽ ſomnũ ſuũ diſrumpe. Vade aiebat quia non curioſe ſed cauſa neceſſitatis expectat te aliquis. Licet aũt quãtũ ad p̃ſimos non ſoluz bonos ſed etiã diſcolos mira diſcretõe pacẽ cuſtodiret. ſibi tamẽ ſoli valde indiſcreta ſeipſã nimis abiiciens. & ſup̃ modũ affligens nobis aliquãdo videbatur. Ipa tamẽ circa ſe tanto diſcretior erat. ꝗnto nihil de ſe niſi a ſpũſãcto familiariẽ edocta aliqd facere præſumebat. Non em̃ vnũ diem ſine cibi refectõe p̃terire auderet. niſi ſe abſorpta ſenſualitate ſup̃ ſe raptim certiſſime ognoſceret. Aliquãto tam̃ vt pacem coaſſiſtentiũ ſeruaret. in tali ſtatu aliquid capere tẽptauit. & nihil penitꝰ capere potuit. ſed præ doloꝛe fere defecit. vnde tantam poſtea p̃rogatiuã libertatis obtinuit. ꝙ nemo iã audebat diſcutere curiꝰ facis. Cunqz aliquãto tempe terin hebdomada cibũ ſumeret. vi. feria manducabat die dñica nihil penitꝰ manducãdo Similiẽ. v. feria a cibis penitꝰ abſtinebat. Cunqz nobis potiꝰ rõnabile videretur. ꝙ. vi. feria que dies eſt pnie nõ mãducaret. quinta aũt feria vel die domica cibum ſumeret. qz. vi. feria dies pnie & mortis domi eſt. reſpondit mihi ipſa aliqñ. ad ſenſibilia non ſine labore deſcendo. dum gaudiũ ꝺtemplatõnis interrũpo cibum. ſ. corpalẽ capiendo. Quinta aũt feria que ẽ dies ſpũſſãcti. & die domica ꝓpter gaudiũ reſurrectõnis ſpũali refectõne ꝺtenta. eterniſqz epulis ſatiata. totũ diẽ feſtiuũ ago dum nullo refectõnis ſenſibilis vſu. oportet me ad inferiora deſcendere. Quo audito os vlteriꝰ ꝺtra ipam non apiẽs ſilui.

XXXVI. Iterũ exemplũ de eodem.

Accidit aliquãdo ꝙ cauſa viſitãti aliquos ſibi familiares. cuz maneret apud oegnies iuiſſet apud willembroch. in reditu ſuo p̃ mediũ niuelle trãſiens. reduxit poſt hoc ad memoriam peccata et abominatões que i villa illa faciũt frequenẽ ſeculares. tantãqz indignatõnẽ cõcepit in corde ſuo ꝙ pre doloꝛe cepit clamare. Quem⁹ cultello ab ancilla ſua cum extra villã eſſet. voluit cutẽ a pedibus ſuis reſecare. eo ꝙ loca trãſierat in quibꝰ creatorẽ ſuũ miſereri homines tot iniurijs p̃uocant. totqz flagicijs exaſperant. Cunqz non ſoluz in mente. ſed quod mirabiliꝰ eſt ſenſibiliẽ doleret in pedibꝰ in quibꝰ loca prædicta calcauerat. vix tãdem cum multotiens pedes ad terrã colliſiſſet potuit quieſcere. Adeo em̃ prædicatores & fideles paſtores aiarꝫ diligebat. ꝙ pedes eorꝫ poſt prædicatõnis laborẽ mira affectõne ſtringẽs. etiã ipſis inuitis vel diu ſeculari optebat. vel pre nimia anxietate cum ſe ſubtraherẽt clamabat. Multis autez lacrimoſis ſuſpirijs. multiſqz oratõibꝰ & ieiunijs a domino inſtantiſſime poſtulãdo obtinuit. vt meritũ & officiũ predicatõnis quod in ſe exercere nõ poterat. in aliq̃ alia ꝑſona domin⁹ ei recõpenſaret. et vt ſibi domin⁹ p̃ magno munere vnũ predicatorẽ daret. Quo dato. licet p̃ eum domin⁹ tanq̃ per inſtrumentũ verba prædicatõis emitteret. ſãcte mulieris precib⁹ cor eius prepabat. virtutẽ corpis in laborẽ ꝺferebat. verba miſtrabat. greſſꝰ dirigebat. gratiã & fructũ in auditoribꝰ meritis ancille ſue prebebat. Nam p̃ ipſo ſingulis diebꝰ dum eſſet in laboꝛe predicãdi domino & beate virgini dicendo aue maria centies ſupplicabat. ſic̃ ꝺdicante hilario martinꝰ orabat XXXVII. Iterũ de eodẽ

Aliqñ etiã cum eſſet in villa quadã. que dicitur itre iuxtã niuellaz. & p̃te ipſa puer quidã ad hoſtiũ eccleſie cathezizareẽ. vidit imundũ ſpm̃ a puulo cum magna ꝺfuſione recedẽ em. Et cum ipſa puerũ de ſacro fonte leuaret. aperti ſunt oculi eius. viditqz ſpm̃ ſanctũ in animã puerꝰ deſcendentẽ. ſanctorũqz angelorꝫ circa renatũ

infãtem multitudinẽ·Freq̃nter aũt dum sacerdos leuaret hostiã inter manꝰ sacẽdotis videbat pueri pulcri spẽm·& celestiũ spirituũm cum lumine nõ modico exercitũ magnũ tescendẽtẽ·Quãdo vero post cõsecrationem sacramenta sacerdos sumeret·ipa videbat in spũ dominũ in aĩma sacerdotis remanẽtem & eam mirabili claritate illustrantẽ·Vel si indigne sumeret videbat qꝫ domiõ cum indignatõe recedente·aĩma miseri vacua & tenebrosa remanere·Licet autẽ in ecclesia pñs non eẽt sed in cellula velatis ex more oculis velo candido ozaret·cuꝫ chãstus in platõne verboꝫ sacrozũ in altari descẽdebat·tunc ipsa mirabiliter ĩmutata aduentũ eius sentiebat·Quando vero vnctõnis extreme ipsa pẽsente infirmi sacramenta suscipent·ipsa cum sãctorum multitudĩe chãstũ pñtem sentiebat· qui infirmum misericorditꝫ roborabat·demones expellebat aĩmã purgabat·& se quasi in lumĩe ꝑ totũ corpus infirmi dum diuersa eius mẽbra vngerent transfũdebat

XXXVIII De spũ fortitudinis qui in ea fuit

ET qm̃ parũ ꝓfuit ꝑ spm̃ timoris mala vitare·ꝑ spm̃ pietatis bona agere· ꝑ spm̃ sãcientie i omnib9 discretõnẽ habere· nisi per fortitudiem malis imminentib9 resistam9· bona per patientiã obseruem9·p ostantiã vsqꝫ in finẽ pseuerem9·per longanimitatẽ vite eterne pmiũ expectemus·pater eius aptis thesauris suis quarto lapide precõso·s·fortitudĩe suam filiã exornauit·& cõtra omia aduersa premuniuit·vt nec aduersitatis ĩpulsu frangerẽ·nec ꝓsperitatis blandiñto eleuarẽ· Aliqñ autẽ cũ pre tolore palpis clamare et pect9 suum tundere cogerẽ·quãdã eius familiaris ei cõpatiens in loco quodã latebat· & ꝑ ipsa domino supplicabat· Tunc ipsa pijs deuoti homĩs supplicatõibus infirmitatẽ suam in aliquo minui sentiens vate mquit ancille sue & dic homini illi vt cesset orare ꝑ me·nam oratõnũ eius medicĩa ·disciplinee tum meli9 habeo incurro detrimtũ·Cum aũt vexarẽ aliquo grauamĩe·quãdã ex amicis eius occulte tm̃ in corde volebat de eius vexatõne· tũc illa cordis illi9 secreta domiõ reuelãte ognoscẽs misit ancillã suam ad illũ dicens· Dic illi ne amplius doleat ꝑ me· Plus em̃ grauabat aliozꝫ doloribus qꝫ suis infirmitatib9·Non solũ autẽ ꝑ spm̃ fortitudinis habebat potentiã resistẽdi aduersis·sꝫ etiam omnib9 carnalib9 illecebris abstinẽdi Adeo quidẽ corpus suũ iuuencula illa timpanistria quasi inter duo crucis ligna extendẽdo desiccauerat·qꝫ numqꝫ per plures annos primos etiã libidinis mot9 contra se exurgere senserat·Ex quo tantã fiduciã etiã inẽ hominẽs habebat·qꝫ omnes sibi similes ex abundantia innocentie & pura simplicitate estimabat· Vñ cum quidã familiaris eius amic9 ex nimio spũalis affectõnis excessu·manũ eius aliquãdo stringeret licet casto aĩmo nil culpe cogitaret·sẽsit tam tanꝫ homo ex illa nimia vicinitate primos mot9 sibi insurgere·Cunqꝫ illa prsus hoc ignozaret·audiuit vocẽ ab excelso·s·noli me tangere·nec tamen intellexit quid significaret· Deꝰ em̃ mitis & nostris infirmitatibus opatiens·noluit illũ cozã sancta mulĩere vereçũdia ofundere· volebat aũt tanꝫ zelotes amice sue castitatẽ custodire·& illũ ꝓpter imminentia pcula castigare· Vnde cum illa diceret ei· Audiui nũc quãdã vocẽ·sed quid significet ꝓf9 ignoro·s·noli me tangere Ille aũt quid esset intelligẽs & sibi vecetero diligenti9 cauit· & domiõ qui ei9 infirmitatẽ detegere noluit·gratias agens recessit

XXXIX De spũ consilij quem habuit·

PEr spm̃ autẽ consilij nihil ꝓcipitanẽ· nihil inordinate agens·sed omnia diligenter et prouide & cum deliberatõne faciens·licꝫ familiari spũsancti consilio interius utereꝫ· licet diuinis scripturis sufficienter instrueret· pre nimia tamẽ humilitatis abundãtia ne sapiens in oculis suis videretur alioꝫ consilijs ꝓprie volũtati abrenũciãdo seipam libenter & deuote subijcere non dedignabat· Multi tamẽ de familiarib9 amicis eius qui diuinaꝫ eius prudentiã sꝫenter expti erant·sine eius consilio nihil magnũ facere audebãt· Quod em̃ hũana rõe scire non poterat·pmissa oratõne diuinit9 inspirata sciebat· Vnde cum quidã amic9 eius·qui medio critate sua otentus·tanto securi9·quãto ab oculis hoĩm abstract9 & a pompa seculari remotus deo in humilitate seruiret·a quodã nobili ĩquireretur vt mgr eius eẽt qui ei equos et vestes & alia mlta bona copiose ꝓuideret·mulierẽ sanctã osuluit quid sibi agendũ esset·Illa vero sicut nihil vnqꝫ de se psumebat oratõne premissa postqꝫ ab archanis diuinozum cõsiliꝫ thalamis reuersa ẽ·rñdit· Vidi vobis in hoc facto nigrũ equũ ꝓpari qui vers9 infernum hinniebat· & demonũ exercit9 applaudebat Manete igiẽ sm̃ cõsiliũ meũ in vocatõne qua vocati estis a domiõ ne ꝑ ambitõnẽ vel seculi pompam detis occasionem diabolo ·XL·

Iterum de eodem·

QVm vero verbũ dei licet indign9 laicis & simplicib9 prædicare incipem · & necdum exercitiũ seu cõsuetudinẽ faciendi sermonẽ ad ꝓpl'm haberẽ·semp mihi metuens ne sermoẽ impfecto deficerẽ·multa mihi undecunqꝫ colligebaꝫ Multis vero ogregatis quidquid in mẽte habebaꝫ in mediũ ꝓferre volebã· Totũ em̃ spm̃ suũ ꝓfert stultus·sapiens vero reseruat in posteꝫ· Cũqꝫ tãta ꝓdigalitate memetipm̃ ofunderẽ· ad me p9 sermonẽ reuertens q̃si quoddã mentis tediũ in eo qꝫ inordinate & icõpposite multa mihi dixisse videbar incurrebã Cunqꝫ hmõi tristicia aliquãdo christi ancilla me depressũ aspiceret·ego pre verecũdia causam reuelare recusabã·& quod miserabilius erat cum aliqꝫ tanꝫ bene & subtilit dixisse me libẽter auscultantẽ sicut mos est post sermonẽ ometaret in hoc aliquã cõsolatõnẽ recipiebã· Erubesco turpitudinẽ meã publicare·sed laudẽ sãcte mulieris nõ ausus sum abscondere· Qm̃ cum aliquanto predicte tristicie nubilo me ofusũ & tanꝫ ofusibilẽ oparium ad se vocaret· triplex vulnus temptatõnum quib9 in absconditos sauciat9 erã mihi mirabiliter aperuit· Vidi inquit quasi similitudinẽ hominis nebulosi supfluitate capillozꝫ coopti·Quedã autẽ meretrix suboznata quasi quibusdã radijs splendida cum blãte intuendo circũibat·Facto aũt pluries circulo vnũ de radijs suis versus eum ꝓijciens ptem tenebrazꝫ effugabat·Ad hanc aũt eius pabolam triplici morbo me laborantẽ statim certissime deprehendi·capillata em̃ supfluitas mihi tristiciaꝫ generabat·meretrix vere suboznata·i·dlatõ radijs adulatõnis mirabile mihi solatiũ oferebat XLI

De spũ intellectus eius

HIs igiẽ ornata monilibus filia hierusalem·bis predictis spũsancti donis illustrata·corde purificato ꝑ spm̃ intellectus in celestibus uersabat·Relegatis em̃ a se formis sensibilibus·vniformes & inuariabiles sup celestium spẽs

quãto summo simplici & inuariabili maiestati magis accedebat· tãto in eius aĩmo purius resultabãt Cunqz subtilis & attenuatus spũs eius incendio pij amoris ocrematus · tanq̃ virgula fumi ex aromatibus supcelestia penetraret· & quasi p quosdã gradus in regione viuoz pambulãs p vicos et plateas querebat quẽ diligebat·nũc sanctaz virginũ liliis delectata·nunc sanctoz martirũ rosis odoriferis recreata·aliqñ a sanctoz aplorz senatu venerabiliẽ recepta·quandoqz cetib9 angeloz sociata·cum p omnes grad9 ascendisset·cum p omĩa padisi loca aĩmo letanti pambulasset· paululũ cũ oĩa ptransisset·inueniebat quem ardenter eius aĩa desiderabat·ibi demũ pfecte quiescebat·Cũ autẽ libz vite vicinius inspiceret·multa p spm̃ intellect9 in eo pcipiebat·Que tãdẽ ad se reuersa pphetico spiritu p̃nunciabat · Vnde trib9 annis anteq̃ homies signarenẽ otra hereticos pumtiales dixit · q̃ viderit cruces sup hoĩm multitudinez de celo copiose descendentes· Cum autẽ sancti christi martires q̃ zelo crucifixi christi a longinquis ptibus vt christi dedecus vindicarent deuenissent ad locũ qui dicitur mons gaudij·ibidẽ ab inimicis christi iterfecti sunt. Ipsaqz licet p tanta terraz spacia remota eẽt vidit sanctos angelos ogratulãtes·& interfectorum aĩmas absqz aliquo purgatorio ad supna gaudia deferentes· Vnde tm̃ huius pegrinatõnis recepit ardorẽ q̃ retineri non posset·si sine pximorz scandalo aliquo mõ pgere valeret· Cunqz quasi ridendo q̃rerem9 ab ea quid illic si pueniisset faceret saltẽ aiebat illa·dominũ meũ honorarẽ nomẽ eius ofitendo illic·s·vbi impij abnegauerũt eum blasfemando XLII Item de eodem exempla

QVm quidã familiaris noster & amic9 domus nostre apud oegnies morereẽ · vidit illa multitudmẽ demonũ quasi rugientiuz prepatoz ad escã·Cunqz ipsa demones increparet et vt recederent a christi mĩstro qui crucis vexillo munitus erat p̃cipet illis·multa ei crimĩa malicõse imponebãt·& quod m veritate non pcessisset obiciebant·Cunqz illa domĩo p infirmo supplicarz·vidit quãdã crucẽ lucidã sup ipm̃ descendentẽ eũqz vndiqz ptegentẽ·Et licet homo ille morte preuentus pegrinatõnẽ suã non pfecisset · magna ps purgatorij eidẽ cruce signato dimissa est· eo q̃ voluntatem haberet·& non stetit p eum sicut sãcte mulieri domin9 reuelauit·In nocte aũt tercie ferie q̃ est ante caput ieiunij·qñ·s·solent homies omesatõnibus vacare· vidit aliquos demones a quadã muliere religiosa tristes & ofusos reuertentes· q̃ quidem eam grauiter temptatõnib9 impugnauerant· sed domĩo succurrẽte nequaq̃ pualuerant·Cũ aũt post hoc a muliere q̃reret quomõ ei fuerat Ego inquit illa vehementẽ fui grauata · sed illa hora p dei gratiã fui liberata· & ognouit q̃ illo tempe vidit demones ofusos rcessisse Quidã aũt sacerdos aliquando pñte ea missã celebrabat·& quia p sacrote illo frequenẽ deo supplicauerat·pposuit ille cuz non haberet maius aliquid quod ei tribueret·ne ingratus videreẽ·q̃ p illa missã istã celebraret· Cũ qz sacerdos missã finisset·ait illa sacerdoti · missa ista mea fuit·hodie em̃ filiũ patri p me obtulistis Cunqz ille mirareẽ & quereret qũo hoc cognouisset·nam sol9 deus nouit cogitatões hoĩm·Ego inquit illa vidi columbã pulcerrimã sup caput vr̃m in altari descendentẽ·que quasi volitãdo alas suas ad me extendebat·& ognoui in spũ q̃ spũssanct9 missã illã ad me trãsferebat · Cum aũt sacerdotes missas digne & deuote celebrarẽt·videbãt sãctos angelos gaudentes·& sacerdotib9 cum magna hilaritate coopantes· & eosdẽ sacerdotes vultu benigno intuebãt·eosqz deuotissime venerabanẽ \'e igitur sacerdotib9 miseris·iude p̃itoris socijs·q̃ christũ q̃ntũ in se est itez crucifigũt· & sanguinẽ testamẽti pollutũ ducũt·qui manib9 pollutis·oculis impudicis·ore venenato·corde impuro·diz ad reuerendũ sacramentũ irreuerenẽ accedũt· ãgelos sanctos assistentes offendũt· & de salutari medicina sibi mortẽ miserabiliẽ adquirũt XLIII

De spũ sapientie eiusdem·

DElifluo sapie dono cor eius medullit9 afficiebatur·verba dulcorabanẽ·& omia ei9 opa suauitate spũalis vnctõis impiguabãtur·Mitis corde·dulcis ore·suauis ope· ebria caritate·Aliqñ cum in lecto suo p tres dies iacuisset· & cum sponso suauiter quieuisset·pre nimie ic cũ ditatis dulcedie dies illi adeo furtiue labebanẽ q̃ vix p vnũ momentũ sibi iacuisse videbaẽ Mirabili aũt affectõnũ varietate deum aliquãdo esuriebat· quãdoqz vero eum sitiebat· q̃ntoqz eñ dominum plus sentiebat·tãto magis desideriũ crescebat· Anxiebatur clamabat·& vt remaneret supplicabat ei· vt non recederet·q̃si inter brachia amplexãdo strigebat ·atqz vt se ampli9 ei ostenderet·cum lacrimis obsecrabat Aliquãdo aũt p tres dies vel plures ut sibi videbaẽ eundẽ quasi puulũ inter vbera omorã tem stringebat· & sese vt non videreẽ ab alijs occultabat· Aliquãdo em̃ cũ eo tanq̃ cũ puero osculãdo lutebat Aliquãdo tanq̃ agnũ mãsuetũ iuxta gremiũ·q̃ndoqz quasi columbã ad solatiũ filie sue pi9 fli9 vginis se oñdebat Quãdoqz q̃si aries stellam lucidã habens in fronte circũiens ecclesiã·fideles suos vt ei videbaẽ visitabat· In diuersis aũt solennitatibus deũ quasi cõfiguratũ solennitati sue se ei ostendebat·Nam in natiuitate apparebat ei q̃si puer vbera matris virginis lactãs vl' in cunabulis vagiens·et tunc ad eum afficiebaẽ tanq̃ ad puulum s̃m ostensiones varias habens varias affectõnes·& ita singulis annis renouabanẽ festiuitates In festo aũt purificatõnis videbat beatã virginez filiũ suũ in templo offerentẽ · & simeonẽ eum mẽ vlnas recipientẽ· Et in hac visione non min9 exultabat pre gaudio q̃ si presens fuisset quando hoc accidit in templo·In hac aũt festiuitate cum cere9 eius diu extinct9 fuisset in pcessione·subito lumẽ claritatis clarissimũ nullo nisi deo accẽtente recepit·In passione autẽ domin9 ei aliquando in cruce apparebat·sed raro·q̃ vix sustinẽ potat·XLIIII Iterum de eodem

QVm aũt appinquaret aliqua magna solẽnitas·quandoqz·viij·dieb9 ante gaudiũ sẽtiebat·Et ita s̃m anni totius cursũ variis modis mutabaẽ & mirabiliẽ afficiebatur· Quãdo aũt alicui9 sancti dies festus iminebat·sanct9 ille festũ suũ ei nũciabat·In die em̃ suo ad eam veniẽs cum socioz celestiũ multitudĩe eam visitabat· ita q̃ cum sancto illo p totũ diẽ spũs eius cum gaudio quiesceret·Ex familiari autẽ et frequenti collocutõne sanctoz·sicut aliqs vnũ de vicinis nostris ab alio scit distinguere·ita vnũ sanctũ uel angelũ ab alio distinguebat Quãdoqz etiã sanct9 aliquis in ptibus istis p̃sus incognit9· festũ suũ quod in remotis ptibus fiebat·vt in ei9 solẽnitate gauderz ei nunciabat·Nullo quoqz nunciante distinguebat

palato cordis dies festos a nō festis·eo q̄ dulcius ei sapiebāt dies solennes q̄ simplices· Celebrabat eñ dies festos in aīmo scriptos & impressos ī cor te suo tanq̄ in martirilogio· Vnde cuz esset aliq̄ in ecclesia sancte gerdrudis in villa que dr laulos & quodā festū sancte virginis gerdrudis in cra stino eē deberet·& sacerdos eiusdē ville festū illō non adverteret·ipsa in aīmo suo sentiens solenni tatem immīere·non iam se poterat otinere· Cunq̄ sacerdos non ꝑpareret vel aliq̄ qui campanas sicut fieri solet in festoꝝ dierū respis p̄cedentibq̄ pulsa ret·ipsa de loco suo surrexit·et campanas ꝑut po tuit pulsaē cepit·Quo audito sacdos admirās & ad ecclesiā currens· cur inq̄t tāq̄ sit festū pulsatis cum non habeamq̄ in ꝓsuetudīe·cum non sit festuz hac hora pulsare Tūc ista verecūda & pauida ait Ignoscite mihi inquit dñe·magnū eñ festū sed ne scio cuius est in hac nocte·Iam eñ hanc ecclesiam sentō gaudio esse repletā· Tunc sacerdos apto ka=lendario repit q̄ die crastina deberet esse festū sā cte gerdrudis XLV Iterū exēpla de eodem

TOt autē & tantas habebat ꝓsolatōes a do mino·q̄ licet null'exteriorib̄q̄ sicut fit quā toq̄ ad recreatōnē intēta esset· sp in vno loco absq̄ alicuiq̄ ꝓsortio sine accidia vel te dio se dere posset·Aliquādo eñ dum esset in cellula sua audiuit vocē dulcissimā domī dicentis·Hec est fi=lia mea dilecta in qua plurimū delector· Quādo aūt extra se rapiebaē·videbaē ei q̄ caput suū tene ret sup genua christi glorificati·Aliq̄n etiā nūcian te aliquo angeloz salutabaē ab aliquo supnoz ci uium cum oraret ante altare sancti nicolai·aliquā to videbaē ei q̄ de reliquijs eius lac flueret· Vide bat aūt ab imagine crucifixi aliquādo quosdam ra dios exeuntes & ad eam ptingētes· & quasi vsq̄ ad cor eius penetrātes·In quib̄q̄ oībus valde dele ctabatur·et miro mō spūs eius in talib̄q̄ ꝓsortabaē Apparuit ei aliquādo beatq̄ bernardq̄ cistercientis ordīs pater & lucerna·quasi alatq̄·et alas suas cir ca eam expandebat· Cunq̄ ipsa diu cum eo in can cello sedisset ecclesie· & illa etiā cuiusmodi essent he ale quereret·rñdit· q̄ ipse velut aquila sublimi volatu subtilia & sublimia diuine scripture attige rat·& multa de archanis celestib̄q̄ ei dominus rese rauerat· Cum aūt ipa in magna veneratōne et spe ciali amore diligeret sanctū iohannē euāgelistam· accidit q̄ sacerdoti cuidā cum magnis lacrimis & gemitib̄q̄ veniale modicū ofiereē · Cunq̄ sacdos ille q̄reret cur ita lacrimis affluceret·neḡo inquit la crimas repīmere· Videbat eñ aquilā quandā sup pectus suū·que quasi in fontē figebat rostrū ī ei? pectore·& magnis clamoribq̄ aera replebat· & in tellexit in spū q̄ lacrimas eius & gemitū beatq̄ io hannes deferebat domīo· Aliquādo etiā vidit quē dam sacerdotē cum lacrimis deuote celebrantē· vi sumq̄ est ei q̄ colūba quedā sup humez sacerdo=tis descenderet·et q̄ fons clarissimq̄ de eius hūero scaturiret·Aliquādo aūt virginis filiū quasi puez cum maxima claritate circa pixidem in qua corpus christi reponiē videbat· Cunq̄ q̄rerem? cuiusmōi esset claritas·rñdit Q̄ quātū lumē solis lumen cā tele excedit·tm̄ vel amplius claritas illa claritatem solis excedebat XLVI Adhuc de eodem

QVando aūt alique reliquie ad ecclesiā no stram deferebanē·ipa in spū p̄sentiebat· reliquiaz aduentū· & tota nocte cum sā ctis reliquijs exultabat·christūq̄ gaudentē & ali es reliquias quasi cum exultatōne & veneratōe no uas reliquias suscipientes videbat· Vtrū aūt eēnt vere reliquie eius spūs mirabiliē ꝑcipiebat De mo dica quidē cruce que est in ecclesia de oegnies · in qua de ligno sancte crucis habeē·luminosū valde quasi clantatis celestis radiū exire videbat·Quid aūt familiaris noster & domq̄ nostre amicq̄ inter alias reliqas quas habebat reꝑit os cuiusdā sācti sine literis·Cuiq̄ aūt essent reliquie ignorabat·Cūq̄ ad eam vt certificareē attulisset reliquias· ipsa in spū virtutē reliquaz ꝑcepit · Cunq̄ oraret vt deus cuius essent sibi ostenderet· apparuit ei q̄daz sācteq̄ magni meriti & p̄clarq̄· Interrogabat aūt eum sācta mulier·Tu quis es·Ille vero se non no minauit·sed quatuor literas ante mentis eius ocu los descripsit·Cunq̄ illa literas memoriē retinerz sed quid significarent nesciret· vocato quodā cle rico literas ei dixit scz·a·i·o·l·et quid significarēt quesiuit·Ille vero colliterās & subiungens q̄ aiol significarēt·respondit· Tunc illa manifeste cogno uit q̄ beati aigolphi qui apud pruuinū in campa nia in magno honore habeē essent p̄dicte reliquie Cum autē p̄e desiderio eterne fruitōnis·p̄e amo re diuine visionis·p dilatōne optate beatitudinis eterne in hoc exilio langueret· vnicū tamē & sum mum ei erat remediū & singulare solatium māna panis celestis·donec veniret ad terrā ꝑmissionis · Iam eñ in hoc seculo ꝑ expientiā didicerat qđ ait dominq̄ in euangelio·Nisi manducaueritis carnez filij hominis & biberitis eius sanguinē·nō habebitis vitā in vobis·Qui mānducat inquit carnē meaz·& bibit san·m·hz vi·eē·Nec erat ei durq̄ hic sermo·si cut iudeis·sed suauis· quippe que omnē delectatō nem· & omnē saporis suauitatē in eius p̄ceptōe in terius in aīmo & etiā in ore eius mellifluo sentie bat·Cūq̄ amplius sāguinē viuificū sitiendo facere non poterat·aliquādo post missaz solennia vt sal tem calicē nudū sup altare diu posset inspicere exi gebat XLVII De trāsitu eius a loco willembroch apud oegnies

QVnq̄ multo tempe iam apud sepe dictuz locū qui willembroch nūcupatur· seipam domīo īmolasset·ex vicinitate ꝓxime vil le que niuella dicitur frequētiam hoīm adeaz ex de uotōne ocurrentiū·que soli deo vacare cupiebat· non iam sustinere poterat· Cunq̄ multotiēs mul tisq̄ p̄cib̄q̄ domīo supplicasset·vt locū ꝓposito suo idoneū·& psonas que desiderio suo sm̄ deuz humiliē odescēderēt· ancille sue ꝓuideret· ostēsus est ei locq̄ in spū de oegnies· quē nunq̄ priq̄ vide rat·de quo etiā ex nouitate & paupertate domus vix inter homīes aliq̄ mētio tūc erat· Tūc illa du ce domīo ad locū sibi destinatū iter arripiēs· cum adhuc aliquanto spacō remota eēt· beatq̄ nicolaq̄ eiusdē loci patronq̄ cum magna exultatōe ei obui am venit·eamq̄ vsq̄ ad ecclesiā suā deduxit Eoq̄ quo venit die fratres de oegnies magnū festū fa ciebant de eius translatōne·Cum aūt primo ad lo cum illū venisset·miro modo & loci dispositōnez & fratres eiusdē domq̄ sicut ei deus prius ostēte rat agnouit·& q̄ festū sancti nicolai esset ꝑcepit & q̄ in eodē loco diem extremū clauderet p̄dixit Locum etiā in ecclesia vbi defuncta sepulcz habe re deberet mihi postea secreto ostendit· quod rei postea exitus ꝓbauit· Postq̄ aūt de terra & de ognatōne sua exuit domīo·s·precipiente · postq̄ sub vmbra illius quem desideraverat sedit · tanto

ſuauiꝫ q̄to ſecretiꝫ·ḡnta illi dñs bona ī loco illo fecit·quotiēs copioſiꝫ ſolito ſanctoꝝ ag̃eloꝝ ſolatio eam viſitauit·quotiens cum matre domī familiares collocutōnes habuit·quotiēs p̄tialiter ipſe domiꝫ ei apparuit·non mente ꝯcipe nedū ſermoē explicare ſufficerē·Cum aūt annꝫ vltimꝫ quē dominus illi p̄miſerat īmineret·quē etiā ipſa p̄ gaudio celare non poterat·Nam ſex annis ante mḡro guidoni de muella eum p̄dixerat·ſuſpirabat·clamabat quaſi dilatōnis impatiens dum dominū amplexaretur·Nolo inquit domīe q̄ ſine me recedas non hic amplius morari deſidero·ire domū volo· Et mirū in modū dū ſic extra ſe rapta vehementi deſiderio anxiaretur ex cordis plenitudīe fere tota diſrumpi videbaē in cor̄pe·Cunqꝫ ad ſe reuerteretē ſup pedes ſuos poſt longo tempe ſtare non poꝛat Ex feruore aūt ſp̄ūs dum extra ſe clamans trahere tur·quaſi ignea in vultu videbaē · Et quod mirabilius eſt dum eſſet in illo mentis exceſſu· irreuerberatis oculoꝝ radijs rotā ſolis materialis valebat intueri XLVIII Qualiē obitū ſuum magiſtro iacobo p̄dixit· & exultatōnis vocibus p̄eueuit·

IN anno autē in quo tranſijt ad dñm cuꝫ ego ex officō mihi a legato domī pape iniūcto ad p̄dicandū & ſignandū quos dominus inſpiraret cōtra hereticos me p̄parez ·dixit mihi diſſolutōnem ſui cor̄pis īmīere·Et quia quando reuerterer neſciebat teſtamentū ſuū facere feſtinabat·relīquens mihi corrigiā qua cincta erat · & ſudariū lineū cum quo lacrimas extergebat· & quedā alia modica auro & argento mihi carioꝛa· Cum autez īmineret & appinquaret tempꝫ egritudīs optate a feſto āñnciatōnis beate virginis vſq; ad feſtuꝫ beati iohannis baptiſte·non em niſi vnteciēs & in modica quātitate cibū cor̄palē ſumpſit·gaudēs ſp & diem nuptialē cum exultatōne expectās· Iā em tempus p̄miſſū p̄pe erat· quod multis lacrimis p̄ uenerat·multis gemitibꝫet ſuſpirijs poſtulauerat Et ecce factꝫ eſt repente de celo ſonꝫ·& vox turturis audita eſt in eccleſia noſtra· Incēpit em alta voce & clara cantare·nec ceſſauit ſpacō triuꝫ dierum et noctium·deum laudare·& gratias agere· dulciſſimā cantilenā de deo·de ſanctis angelis·de beata virgine·& de ſāctis alijs·de amicis ſuis· de diuinis ſcripturis rigmice & dulci modulatōe cōtexē· Vnꝫ aūt de ſeraphī vt videbaē ſibi alas ſuas ſup̄ pectus eius expādebat · Quo miſtrāte & dulciter aſſiſtēte·inſpirabaē ei carmen abſq; omi difficultate· Vocē exultatōnis & ſonantiā modulatōnis tm̄ homies audiebāt Clauſis em hoſtijs & omnibus excluſis p̄ior noſter et ancilla ſancte mulieris in ipſa eccleſia remāſerāt· Et hi multa de archanis celeſtibꝫ que illa dicebat intelligere nō potant Quedā autē intellexerūt·ſed pauca p̄ꝓdoloꝝ retinere potuerunt· Dicebat autez inter multa alia q̄ a lumine ſancte trinitatis ſancti angeli intelligentiam haberent·a lumīe cor̄pis chriſti glorificati·in ſanctis aīmabꝫ fructū haberēt & exultatōnē· beatam etiā virginē iam in cor̄pe glorificatā oſtanter aſſerebat·& q̄ cor̄pa ſanctoꝝ qui in paſſione chriſti ſurrexerūt·nunq̄ poſtea in puluerē reuerſa ſūt Dixit etiā & īde valde gauiſa eſt q̄ ſp̄ūſanctus in p̄ximo eccleſiā viſitaret·& copioſiꝫ ſolito p̄ uniuerſam eccleſiā opatoꝛes ſanctos ad fructū aīarū mitteret·& mundū ex maxima p̄te illuīaret· Dixit etiam cum de beato ſtephano p̄thomartire caneꝛz quē roſariū p̄adyſi appellabat· q̄ dnz ozaret ī moꝛte· domiꝫ ſanctū paulū dedit ei in munere· Cumq; beatus paulꝫ martirio ꝛſecratus ſpm̄ in moꝛte emitteret·beatꝫ ſtephanꝫ p̄ſēs fuit· & beati pauli ſp̄ī domio obtulit dicens·Hoc magnū et ſingulare munus mihi dediſti·& ego cum fructu multiplici illud reddo tibi XLIX De vltima eius egritudīe·& qualiē in ea ſe habuit

LApſis aūt tribꝫ iubilatōnis diebꝫ lectuz ſuū in eccleſia coꝝ altari fecit p̄pari· & ad ſe reuerſa coꝝ fratribꝫ dixit · Preceſſerunt lamentatōnes dum lugerē p̄ peccātis·preceſſit carmē dum exultarē et iubilarē p̄ eternis· Ecce em̄ ſequiē te infirmitatis & moꝛtis · nunq̄ em̄ de cetero manducabo·In hac infirmitate grauiter exteriꝰ laboꝛabat·ſed ſuauiter interiꝫ quieſcebat Sācti em̄ qui frequenē ei in ſtatu ſanitatis aſtiterāt· frequētius in infirmitate eam viſitabāt · Chriſtus em̄ frequenē ei apparens & quaſi vultu ꝯpatientis eam reſpiciens·& mater eiuſdē chriſti ei fere ſemp aſſiſtens·quaſi inſenſibilē ei redtebāt infirmitatis doloꝛem·Angeli etiā ſancti aſſiſtebāt ei et deuote miſtrabāt Vnde cum quadā nocte ſitiret·et iam p ſe ſuꝛgere vel incedere p̄ nimia debilitate nō poſſz duobus ſāctis angelis eam ſuſtinētibꝫ·& ad locū ducentibus vbi repoſita erat aq̄ & reducētibus bibit·& ad lectū ſuū abſq; alio laboꝛe redijt · Cum vero beata virgīe p̄monēte extremā recipet vnctōnem·omnes p̄tialiter affuerūt apli· Beatꝫ autem petrus ei claues oſtēdebat·& q̄ celi ianuā ei apiꝛz p̄mittebat·Chriſtꝫ aūt ſignū ſancte crucis victorie ſue vexillū pedibꝫ eius affixit · Cunqꝫ in diuerſis p̄tibus vngereē ·in ſuſceptōne ſacramti opationem ſp̄ūſāctī cum maxima mētis illumiatōne ſentiebat·Quidā aūt de amicis & notis eiꝫ qui dudū moꝛtui erāt·ad ꝛſolatōnem miſſi ſūt ad eā·Quidā etiā petiturꝫ auxiliū ab ācilla chriſti in infirmitate illa apparuit ei qui maximo cruciatu ī purgatoꝛio coꝛquebaē· Cum aūt cā viſitādi eam ſanctꝫ tholoſane ſedis epiſcopus aliquando ꝺueniſſet·maximā ex epiſcopi p̄ſentia ꝛſolatōnem et cor̄poꝛis foꝛtitudinē ad tempꝫ recepit Beata aūt virgo eā q̄ſi in aere contra ſāctum ep̄m vt ſibi videbatur leuauit Cunqꝫ idem ep̄us ī eadem eccleſia altari beate virginis ꝛſecrato miſſaꝝ ſolēnia celebꝛaret· vidit in p ceptōne ſacramti quaſi columbā cādidā que ſācto ep̄o ī oꝛe ponebat eucariſtiā·maximāq; claritatē ī eū interius trāſfundentē & eius aīam illuſtrātem domino oſtendēte cognouit·Cū aūt ī infirmitate nihil penitus māducare poſſet· nec etiā panis modici oꝛoꝛē ſuſtinē valeret·de facili tm̄ cor̄pus chriſti ſumebat·Quod ſtatim q̄ſi liqueſcēs in aīmā eiꝫ trāſiēs non ſolū aīm ꝛfoꝛtabat·ſed & cor̄palē infirmitatē abſq; moꝛa alleuiabat·Accidit autez in ſua infirmitate dū cor̄pus chriſti recipet q̄ facies eius q̄ſi quibuſdā radijs lumīs reſplēderet·Cunqꝫ tem ptaremus aliq̄n vtꝫ eucariſtiā non ꝛſecratā poſſz ſumere·ſtatim oꝛoꝛē panis abhoꝛruit · Cum vero modica p̄s dentes eius attigiſſet·cepit clamare·eō ſpuere·& q̄ſi pectus eius rumpereē ābelare·& ſingultus cum ingenti āxietate mittere·Cunqꝫ p̄ doloꝛe diu clamaſſet·& multotiens os eius aq̄ abluiſſet·trāſacta magna p̄te noctis vix potuit q̄eſcere L· Iterum de eodem

SEmp aūt q̄ntūcunqꝫ debilis eſſet· q̄ntūcū q; euacuato & exinanito cor̄pe vtpote q̄ liij·diebꝫ nil penitꝫ āte moꝛtē manducauit

tamen lumen solis sustinuit·& nūq̄ ptra claritatē lucis oculos clausit·& quod mirabili? est cum iux ta & quasi ad aures eius in ecclesia alta voce cāta: remus·dum campanas diu et fortiē pulsarem?· cū etiam quoddā altare vt ꝓsecrareē ab epō tholosa: no cum multis cemētarijs ꝓcutientib? cuj malleis & martellis iuxta eam erigerem?· nunq̄ aliquo tu multu grauari poterat·quem ad deū & ad eius ec clesiam ptinere sciebat·Nam & ipsa cum ei ꝓpate: remur asserebat·q? sonus ille caput eius non lede bat·nec cerebrū ꝓcutiebat· sed statim eum in aīma cum magna suauitate recipiebat. Quedā autē ali cui nostrū dixit que post mortē eius tebebāt acci dere·sicut spūsācto reuelāte & ꝓmittēte ꝓgnouit Que ita ꝓpter scādalū infirmoꝝ subiunximus q? vt cum euenerint de facili ex scriptura possint per pendi·Interim vero sermones signauim? & libruj clausim?·q? forte trānibunt plurimi & multiplex erit scientia·Cum aūt appinquaret hora eius ostē dit domin? filie sue portēnem hereditatis eius int̄ fratres·viditq; locum ī celestib? sibi a domīo pre patum·vidit & gauisa est·Quinta aūt feria añ diē transitus eius cum essem? pūtes & assisterem? ei in vespe· nobis loqui non voluit·nec oculos suos ad nos vuertit·sz fixis imobilit in celū oculis· iace bat eī extra cellulā sub aere·cepitq; eius vult? q̄i quadā serenitate clarescere·Tūc ipa diutissime q̄si pre gaudio subtrens· cepit nescio quid submissa voce cātare· Non eī iam poterat vocē exaltare· Cum aūt magis appinquasse & diligenti? auscul tassem·non nisi modicū de cantilena eius potui in telligere hoc·s·q̄ pulcer es rex noster domine·Cū q; diu in tāto pmansisset gaudio·cantādo·ridēdo & manib? aliqñ plaudendo·tandē ad se reuersa q̄i de nouo ad sensū infirmitatis quā pri? non sentie bat cepit modicū gemere·Cunq; ab ea quid vidis set q̄reremus·non nisi modicū voluit vl' potuit no bis loqui·Mirabilia inquit dicerē si auderem·Die vero domīco apparuit ei sathan q̄si insidiando cal cameo eius·& multū eam vexauit·Nam aliquantu lum cepit pauere & etiā a circūstantib? auxiliū pe tere; Ipa vero in domīo fiduciā resumēs·& caput draconis fortiter terens·& se signo crucis muni ens· vade inquit retro sanies & turpitudo· Quo recedente cepit iterq; cātare alleluia·& domīo gra tias agere LI De felici eius trāsitu

Circa illam horā qua domin? emisit spm̄ in cruce·s·circa horā nonā ipa quoq; ad do= minū migrauit·nunq̄ vultus hilaritatem· vel exultātis faciē aliquo mortis dolore mutans· Nec memī q? etiā in sanitate maiorē vult? habue rit serenitatē·maiorēq; alacritatis ptēderit speciē Cum aūt in morte lauareē eius sacrū corpusculuj inuenta est ita attenuata & ieiunijs infirmitateq; ꝓfecta·q? dorsi eius spina ventri eius otigua erat· & quasi sub tenui pāno lineo sub ventris ei? pelli cula ossa dorsi eius apparebant· Post mortē etiam quos dilexerat in vita nō deseruit· sed ad aliquos rediens·sāctas etiā & ꝓbate vite mulieres freqē ter alloquens·amicos suos & docuit in agēdis·& p̄munuit in piculis·etiā in secretis signis omnem oubitatōnē a cordib? eoꝝ remouens·Aliquib? eti am amicoꝝ suoꝝ precib? suis īpetrauit a domino & sapie splendorē & caritatis feruorē· Vnde qui dam sanct? cisterciensis monach? vidit ī somnis post trāsitū christi ancille q? calix aure? ab ore ei? exibat·quo quibusdā amicis suis potū dabat· Re tulit etiā mihi quidā alius q? in somnis vidisse cor pus eius quasi in splendidissimū lapidē p̄ciosū per mutatū· Anno itaq; vt dictū est incarnati verbi M·cc·xiij·kl'·iulij·s·in vigilia sācti iohannis bapti ste circa horā nonā die domīca illa preciosa christi margarita·xxxvi etatis sue āno ad regni eterni de lata est palatium LII De victoria lu douici iuuenis in pictauia

Anno dom̄i·M·ccxiiij·iohannes rex āglie vrbem andegauis quā occupauerat muro ex vtraq; pte vsq; mediānā circūuallaē ce pit·et arridente fortuna cuj in breui supdicta mu nicipia obtinuisset aquitanoꝝ et pictauorum auxi lio se posse de facili residuū terre recupare presu mens·castrū quod rupes monachi ōr a guillermo de rupib? ātegauis senescallo ob tuitōnē itineris de nouo edificatū obsedit·Erectis itaq; petrarijs & ceteris machinis bellicis·cepit castruj fortit ex pugnare·et obsessi non min? strenue se defendere Tunc ludouic? regis philippi primogenitus patre suo p̄sinia flādrie & normānie cū militib? diuer sa mūicipia vicissim visitante·& ad hostiū incursi bus defensante·congregatū exercitū mouit de kino ne vt predictis obsessis succurreret·Cunq; p vnā iam dictam tantū a loco exercitus distaret· rex io hannes eius aduentū in crastino futuꝝ nō sustinēs omnib? petrarijs· mangonellis·papilionib?· cete risq; belli vtensilibus dimissis· ac p̄te expositis re cessit Ludouicus aūt vrbē quā muris circūseperat recupauit·et oēs eius muros destruxit· Hanc aūt victoriam ludouici modico tempe interiecto se cuta est victoria regis philippi·In qua infra mēsis vnius spaciū filius in pictauia de rege anglie· pat̄ in flandria de othone imperatore & flandrensibus bello quidē difficili· sed victorioso·sūmi regis p tecti textera triumpharūt LIII De m troitu philippi regis in flandriam· & preparatōne belli flandrensis

Ipso igit̄ anno·s·ab incarnatōne domini·M·cc· xiiij·iohanne rege anglie vt dictū est in ptibus andegauie debachante·otho impator electꝰ ab ipō iohanne pecunia mediante· congregauit exer citum in comitatu haimonie in opido valētiane in terra ferrandi comitis·fuerūtq; cum eo missi a re ge iohanne ad stipendia sua·s·comites bolonie & salesberie & flandrie·dux quoq; brabancie · cuius filiam idē otho duxerat in vxorē·& multi alij pce res· & comites de alemania·haimonia· brabancia· flandria·Rex aūt philippus cuius militie maiorem ptem habebat filius eius in pictauia congregatū mo uit exercitū in crastino beate marie magdalene de perona·terrāq; comitis ferrandi intrauit·Et tran siens p eam omnia incendio vastādo ac depōdando vsq; ad vrbē thoznacū puenit·quā flandrenses qui dem anno ꝓterito fraudulenē cepant & multū dā nificauerant·sed idē rex sine mora misso exercitu cum fratre guarino & comite sancti pauli eam oc cupauerat · Otho vero cum exercitu suo venit ad castrū quod dr mozethania·distans a thoznaco p sex miliaria·Et rex quidē eos inuatere ꝓposuerat sed dissuaserūt barones· q? non nisi artus & diffi cilis aditus ad illos patebat · Recessit autē rex de thoznaco vt iret ad insulā castr̄·& otho cuj exer citu suo sequebaē eum· Vicecomes aūt meleduni cum quibusdā equitib? diuertit ab exercitu regis versus ptes illas vnde veniebat othonis exercitus quem ꝓsecutus est guannus siluanectēsis electus

Hi ad quendam locū eminentē puenerūt· vnde pre
pantes acies & ad pugnā dispositas manifeste vi
dere potuerūt· Quod cum electus reuersus nunci
asset regi q hostes·s·venirent ad bellū p ati· & vl'
pugnandū necessario· vel cum pudore & damno
recedendū· psulti barones a rege non multū suade
bant esse pugnandū sed potius pcedendū·

LIIII ¶ De ordiatōne aciey in vtroq exercitu

Enerunt aūt ad pontē bouinū qui est īt
cesonā et sāguineū· quem cum maior exer
citus iam trāsisset· & rex citra pontē exar
matus· armis siquidē aliq̄ntulū & itinere fatigat?
sub vmbra cuiusdā fraxini iuxta quandā ecclesiam
beati petri modice quieti vacaret· ecce nuncij mis
si ab illis qui stabāt in postrema acie cum clamore
accurrētes referūt hostes aduentare· ac postremis
acieb? iam fere offligere· ac vicecomitē et arcubali=
starios & equites leuis armature cum satellitib?
vix furorem & audaciā eor? posse diutius retarda
re· Quo audito rex ecclesiam ingrediē· & breuiter
orans itez egressus armis indutē · alacriq̄ vultu
equum insilit· ac si ad nuptias vocaret· Deinceps
vbiq̄ p campos ad arma clamat· clāgūt tube· co=
hortes que iam pontē trāsierāt reuertunt· Vexillū
quoq̄ beati dionisij quod omnes in bello debebat
p̄cedere reuocat· Nec satis ppe reuertēs non expe
ctatur· ymo rex cursu rapido redit· & in p̄ma fron
te belli se ponit· Quē videntes hostes p̄ter spez
suam sic retrogradū quasi stupore quodam & hor
rore p̄cussi· diuerterūt ad dexterā p̄tez itineris quo
gradiebant· & p̄tēdentes se in eminentiori parte·
steterūt a pte septentrionali · solemq̄ qui die illo
feruentius incaluerat ante oculos semp habentes·
Rex aūt alas suas e regione ptra illos extēdit stās
a pte australi cum exercitu suo p spacia campi nō
pua breuiter ptenso solem habens in humeris· Ita
steterūt hinc inde vtreq̄ acies eq̄li dimensione pro
tense· modico campi spacō a seinuicē distantes· In
medio aūt huius dispositōis erat rex philippus in
prima frōte· cui lateratim adherebant willerm? ba
trensis flos militū· bartholomeus de roia vir anti
quus et sapiens· galter? iuuenis vir p̄bus & pru=
dens· petrus maleuicin?· girard? scropha· stepha
nus de longocāpo· wills de garlāda· henric? comes
barri iuuenis· qui patri suo regis ysobano nup de
functo successerat· & alij etiā plures viri virtute
spectabiles & in armis exercitati· Ideoq̄ tunc ad
ip̄i? regis custodiā spēaliter deputati· Ab opposita
ei? pte stabat otho agminis ocertissimi· qui sibi p
vexillo erexerat aquilā tauratā sup draconem pē
dentē in ptica erecta in quadriga LV ¶ De
exhortatōne francoz ad pugnā· & orōne p̄missa

Rex aūt anteq̄ ogrederet hac breui & hu
mili orōne suos milites alloquit· Otho in
quis cum suis a domīo papa excōmunica
tus est· quia hostes & destructores ecclesie sūt· &
pecunia que illis in stipendia mīstrat de lacrimis
paup̄m et ecclesiaz adquisita est· Nos autē christi
ani sum?· & omunione pacis sācte ecclesie fruētes
q̄uis peccatores· tamē ecclesie dei ysentim?· & cle
ri p posse nostro libertates ōfendim?· Vñ de dei
misericordia fiducialit debem? p̄sumere · q? nobis
licet peccatorib? dabit de suis & nostris hostibus
triumphare· His igit dictis milites a rege benedi
ctōnem petierūt· & statim insonātib? tubis insul
tum viriliter in hostes fecerūt· In ipsa eī hora ca
pellan? qui hec scripsit· & quidā cleric? non p̄cul
a rege stabant retro ip̄m· Qui audito clangore tu
barum· alta voce cecinerūt hūc psalmū· Benedict?
domin? deus meus qui do·ma·me· ad p̄e· &c· De
inde Exurgat deus· & Domie in virtute tua· &c·
omnes vsq̄ in finē put potuerūt p̄pter irrūpētes
lacrimas & singult? admixtos corā deo ōuote re
cōlentes & libertatē qua ecclesia dei gauderet in
frācia p philippū regem· & ecōtra de dec? & op̄p
bria que patrebāt p othonē & p regē anglie iohānē
q̄q̄ munerib? hostes illi p̄uocati ptra dominū su
um in regno suo pugnare p̄sumebāt· LVI

¶ De primo ogressu militum

Primus tamē ogressus pugne non ibi fuit
vbi erat rex· q? anteq̄ ogrederet cōtra fe
rantem & suos· iam in dextro cornu con
fligebat· rege forsitan ignorāte· Prima q̄dē frons
pugnatoz directe p̄tensa erat· & campi spacium
xl· passibus occupabat· Erat enim ibi siluanect̄sis
electus· non quidē vt pugnaret· s? vt armatos ad
honorē dei & regni ac salutis p̄p̄rie defensionem
animaret· qui etiā quos formidolosos ac tepidos
noverat retro posuit· Quos aūt feruentes & pro
bos in vna et p̄ria acie collocauit· ac directe p cam
pum extendi fecit · Campus enim ait amplus est·
non decet vt vnus miles faciat sibi scutum de alio
milite· sed sic stent vt omnes quasi vna fronte va
leatis pugnare· His dictis premisit ad inchoandū
bellum probissimos ·cl· satellites non minus sine
equis q̄m in equis pugnantes · vt milites egregij
qui erāt in p̄ria fronte motos aliq̄ntulū & turba=
tos inuenirēt hostes· Indignati aūt flādrenses qui
erant ad pugnā feruentissimi se non a militib? sed
a satellitib? primo muadi· de loco in quo stabāt ne
quaq̄ se mouentes· sed eos ibidē expectātes alacri
ter recepunt· & equos eor? fere oīm interfecerunt
ip̄osq̄ multis vulnerib? affecerūt· nullū tamē p̄e
ter duos letaliter vulnerauerūt· Hos aūt secut? est
galter? sācti pauli comes· licet q̄busdā suspect?
esset tanq̄ hostibus aliq̄n fauisset · Vnde & dixit
electo se bonū p̄uitorē futurum die illo Hic itaq̄
cum electis suis militib? mira velocitate q̄si aqui
la volās in columbas mediū hostiū p̄dorās trāsiit
multos feriēs· & a multis p̄cussus· equos et boues
indifferenter occidens· nullūq̄ capiens· & ita per
aliā p̄tem reuersus est· hostiū multitudinē q̄si in si
nu quodā intercludēs · p̄sequit̄ eum non minori au
dacia comes bellimētis· matheus de monte moren
ci cum suis· & dux burgundie· factaq̄ est pugna
mirabilis ex vtraq̄ p̄te· que cum feruentissima' triū
horaz spacō iam duraset· tandē totū belli p̄dus
in ferrādū cuz suis versū est· Ita q̄ multis ofossus
vulnerib? & in terrā p̄stratus · ac fere diuturnita
te pugnādi exanimatus· hugoni de marois et iohā
ni fratri eius se reddidit· & cum plurimis ex eius
militibus captiuus ductus est· Ceteriq̄ omēs qui
in eadem p̄te campi pugnabāt· aut interfecti sunt
aut capti· aut fuga turpi francis insequētibus sal
uati LVII ¶ De aduentu omūiaz· et de
pugna ptra regē philippū

Interea legiones omuniaz veniūt· & q̄ntotius ad
aciem regis vbi·s·signū regale videbāt· accurrunt
vexillum imq̄m floribus lilij distinctū quod tunc
ferebat gualo miles fortissimus · sed non diues de
monte igniaco· spēaliter omunie corbey · ambiani
beluaci· ypendij · atrebati· cuneos militū penetra
uerūt· & ante regē se posuerūt· At illi qui erant in
acie othonis audacissimi & bellicosi viri ipsos in

otinenti repulerunt·eisq; paulatim dissipatis fere vsq; ad regē puenerūt Quo viso milites prenoīa ti qui erant in acie regis precesserūt· seq; othoni ac suis furore theutonico solū regem q̄rētibus op posuerūt · Nam & impator ille & ferrandꝰ & co mes bolonie sicut postmodū a captiuis didicimus iuramento firmauerūt· qꝺ oībꝰ alijs neglectis ad aciem regis philippi ꝓcederēt·nec retorquerēt ha benas donec ad eū pueniētes ipm occiderēt· Quo facto· de reliquo exercitu facillime se posse trium phare spabant ·Propter hoc otho cum acie sua nō nisi contra regem & eius aciem pugnauit· Ferran dus quoq; voluit et incepit sed non potuit ad ip sū puenire·qm̄ a campaniē sibꝰ via eius intercluſa fuit Comes eciam bolonie ad regez in ipo pugne mitio puenit·sed cū ꝓpe iaz esset dñm suū ut arbi tror reuerit? ab ipso declinauit·& cū roberto tro caz comite qui nō ꝓcul a rege astabat ogressum habuit·Sed et petrus antissiodori comes cognatꝰ regis virilit̄ ꝓ rege pugnabat· Philippus tñ eius filius vxoris ferrandi ognatus ex parte matris ex opposito contra regē stabat · Adeo em̄ illi ho stes regis excecati erāt·qꝺ multi eorꝫ licet haberent ex ipīs ꝓte fratres ꝑuignos·vitricos·& cognatos·ni hilomin? tñ spreta reuerētia dñi secularis· & abie cto dei timore·bello iniusto eos quos reuereri ac diligere saltē naturali iure tenebāt̄ lacessere ꝑsu mebāt Itaq; supdictis militibꝰ virtute mirabli fu rorē theutonicorꝫ contra regē impedientibus·pe dites ipm̄ regem circūuallauerūt et vncinis ac lan ceis gracilibus in terrā ab equo deposuerūt Pauci vero milites qui cum eo remāserant·ceteris vt di ctū est ꝓcedētibus & contra othonis aciē dimicā tibus·et supdictus gualo qui i vexillo sepius icli nato vocabat auxiliū·spāliť quoq; petrus ēstāne des qui sponte ab equo descendens se ꝓ rege icti bus exponebat·eosdem pedites ꝓstrauerunt· disli pauerūt·& occiderūt·Sed et ipse rex sepe citius a terra surrexit·& inopinata leuitate rursus equum ascendit LVIII

ga othonis

Ergo pugnat̄ ab vtraq; virtute mirabili & cadūt multi·Ibiq; āte oculos regis oc ciditur miles ꝓbus stephan? de longocā= po cultello in capite ꝓ ocularīū galee recepto·ha bebant em̄ hostes cultellos mirabiles et acten? in auditos quibꝰ ꝓ gladijs vtebant̄·longos·s·graci les triacumines·quolibz acumie a cuspide vsq; ad manubriū indifferenť secantes·francorꝫ tamen vir tus indefessa ꝑualuit· repulsaq; tota othonis acie puenerūt ad eum·Itaq; petr? maleuicin? ipm̄ per frenū apprehendit·Sed cum eum a turba qua oser tus erat extrahere non posset· girardus scropha cultellū in eius pectus impegit·ac ꝓpter armorū eius densitatē ipm̄ ledere non valens·ictū reitera uit·& huic secūdo ictui caput equi quod erat ere ctum & arduū obuiauit· Igiť cultellus mira forti tudine impulsus tetendit in cerebrū equi ꝓ oculuz receptus· Equus itaq; letaliter vulneratꝰ se gira uit·& versus illā ꝑtem aquila cum karro dimissis ac prede expositis tergū vertēs a campo recessit· Quo viso rex ait suis·Hodie faciem eius amplius non videbitis·Cum igiť paululū ꝓcessisset equus labitur·& statim alius recens adduciť·In quē cum ascendisset·fuge velociť se omisit·eo qꝺ francorum virtutē vlteriꝰ sustinere non posset · Nam & bar rensis eum ꝓ collū tenuerat·sed equi velocitate su

De ofluctu belli et fu

orumq; militū densitate ꝓceptus ei fuerat Qui eti am dum eorꝫ domin? fugeret adeo fortiť ꝑliabant vt ipm barrensem in terrā ꝓsternerēt· qui plus q̄ ceteri ꝓcesserat·eo qꝺ illi regē custodirent· Cū igi tur equo suo occiso pedes esset·& circūuallatus a hostibus se more suo mira virtute defenderet· ipse tamen vnicꝰ a multitudie captꝰ vel occisus fuisz nisi thomas de sācto valerio cum equitatu suo su peruenisset·qui eum de manibꝰ inimicorꝫ liberauit Itaq; reuiuiscēte prelio duz impator fugeret· duo comites ex eiꝰ ꝓte cum alijs viris fortissimis quos ipse spāliter elegerat vt essent ꝓpe eum in bello ptra francos pugnauerūt·tamē franci prevaluerūt Deniq; duo prefati comites·s· bernaldꝰ de hoste male miles fortissim?· & gerardꝰ de ramderotes capiunť·karr? decerpitur·draco frangiť· aquila alis euulsis & ofractis ad regē philippū defertur· Othone aūt inter primos fugiēte· & dux louanie & dux de lambroch·& hugo de bouis· & alij per turmas se mandauerāt fuge turpi LIX

De comite bolonie qualiter captus sit

Prro comes bolonie ab imtō belli incessā ter pugnabat·nec ab aliquo superari potat· Fecerat̄q; sibi q̄si mūitōnē q̄ndā arte mira bili·de satellitibus armatis & oserti ssimis duplici serie in modū rote adinstar castri obsessi·vnde pa tebat aditꝰ quidā quasi porta qua recipiebat̄ quo tiens vel spm̄ volebat resumere vel ab hostibꝰ vr gebatur Verūtamē antea mltū dissuaserat pugnā ꝓbitatem francorꝫ sciens & audaciā· Vnde et im pator ac sui ꝓditorē eum reputabāt· Et nisi prelio osensisset·ipm̄ vinculis mancipassent· Deniq; cum pugna pre manibꝰ haberetur·ipse hugoni de bouis dixisse fertur· Ecce pūgna quam tu suadebas ego dissuadebā· Tu q̄si formidolos? fugies· ego vo sō piculo capitis mei pugnabo·& vel captꝰ vel inter fectus remanebo· His dictis ad locum pugnē sibi destinatū accessit· omnibusq; ceteris sibi diuti? ac fortius pugnauit·Itaq; ceteris vt dictū est fugiē tibus·ipe tamē adhuc pugnans a sex militibꝰ euel li a campo non poterat·donec satelles quidam pe trus·s·de cinella qui ꝓbissimus equo suo ab hosti bus occiso pedes pugnabat ad ipm̄ accessit· & ele uata equi tectura mucronē vsq; ad capulū i eius dem equi ventrē infixit·Lapso igitur equo·comes supinus iacuit·dextez femur habēs sup equi collo vnde vix extrahi potuit·Supuenerūt aūt hugo & gualterus de fontibus· & iohannes de robereco· Qui dū inter se otenderēt cui eorꝫ captō comitis ascriberetur·supuenit iohannes de nigella cū suis militibus·qui corpe quidez ꝓcerus & forme venu stissime miles erat sed bis animi virtus in eo nō re spondebat·Vnde & in illo prelio nondū die tota cum aliquo oflixerat·Rixabatur tamen cum alijs qui comitē illic detinebant·volēs ex eius detētōne laudis sibi aliquid vendicare·& quidē preualuissz nisi frat̄·G·electus supenisset· quē agnoscens co mes dedit se illi rogans·vt soli vite illius faceret miseren·Cogitur itaq; comes de terra surgere· sz cum vidisset non ꝓcul arnulphū de audeuarda mi litez ꝓbissimū cū aliquot militibus ad eius auxiliū ꝓperantē·in terra sponte ꝓlapsus adiutoriū expe ctans·finxit se pedibus non posse stare·sed q̄ asta bant ictus plurimos ingemināres opulerūt eū et runcinū ascēdere·ipse quoq; arnulphus & qui cuz eo erant capiūtur LX

Qualiť rex phi lippus victor cum gaudio redijt

OMnibus itaq; fere equitibus·aut fuga de campo electis·aut captis· aut interfectis stabant adhuc ibi satellites pedites fortissimi·brachantones·& alij quos pars aduersa qua fi vallū añ se posuerāt numero septingenti Quos videns rex·thomā de sancto valerio virū nobilez ac virtuosū & aliq̄ntulū literatū otra illos misit· qui licet iam armis aliquantulum pugnando fatigatus esset habens secū de terra sua· l·equites· & duomilia pedites cum magno furore ī illos irruit omnesq; trucidauit·Et mirū dictu cū post victoriam suoz numez recensuit·non nisi vnū solum de toto numero deesse inuenit Qui etiam statim quesitus inter occisos & inuentus atq; in castra delatus·infra paucos dies vulneribꝫ p medicos sanatis incolumis est effectꝫ·Dato itaq; signo frācoz acies reuocanť·ad castra cū gaudio reuertunť· Mira vero regis philippi clementia·eodē em̄ vespe cum adducti corā eo fuissent pceres capti·quinq; vite licet comites et·xxv·alij nobiles vexilloz insignibꝫ gaudentes·licet omēs de regno suo qui in eiꝫ mortem ospirauerāt·tāq; rei lese maiestatis sm̄ leges capitibus oplectendi essent·ille tamen vt mitis & pius vitam odonauit omnibꝫ·Et si em̄ feruebat in eo otra rebelles seueritas·maioz etiam vigebat in eodē cleñtia in subiectos·cuius intentō semp erat pcere subiectis & debellare supbos·Omnes tamē ergastulis mancipauit· quibus icathenatis & quadrigis impositis iter pisius direxit· LXI

Qualiť comitē bolonie de ingratitudie redarguit

QVm aūt esset bapalmis· intimatū est ei q comes bolonien̄sis post preliū miserat nūcium ad othonē suggerēs ei vt gandauum accederet·& vires recolligēs auxilio gandauoz & alioz bellū renouaret·Quo audito·siue vero dico autore siue non·rex admodū pturbatꝫ ascendit in turrim·vbi duo maiozes comites erant·ferrandus·s·& reginaldus·Itaq; reginaldo imꝑpauit q cum homo suus legitimꝫ esset nouū eum militem ac de pauꝑe diuitē feceratꝫ ipe vero p bonis mala retribuens·vna cum comite alberico patre suo ad henricū quondā anglie regē in regni pniciē se transtulerat·Postea quoq; resipiscens in magnā ipsiꝫ amicitiam receptus fuerat · & preter comitatum tñi martini qui alberico patri suo i seruitō regis anglie defuncto ad eū hereditario iure deuolutus erat coītatū ei bolonie addiderat·Ipe quoq; post modū culpe culpā adijciēs ad regem anglie ricardum trānsiens q̄ndiu vixerat· ei semp otra ipm̄ adhesserat· Sed & ricardo defuncto eum interim in amiciciam suā recepat·& cum duobꝫ predictis comitatibus·tres etiā alios·s·mozetonij·albemarue· & warennaz eidē adiecerat His omībꝫ beneficijs oblitioni traditis otra ipm̄ suū dominū regē vniuersā angliā·theutoniā·flādriā·hanoniā· brabantiā sine causa omouerat·Naues etiam eius apud eūdē portū anno preterito cum alijs diripuerat·Sed & nup cum reliquis otra ipm̄ corpaliter pugnauerat Post pugnā quoq; post vitam ei misericordiē cō donatam missis nunciis ad othonē & alios qui de bello euaserāt·ad bellū eos iterum incitare curauerat·Hec omnia inquit mihi feciſti·vitam tamē me adimente non perdes·sed donec hec omīa lueris· ergastulū non euades LXII De captiuitate eiusdem comitis·& ferrādi·et alioz·

His dictis fecit eū peronā adduci· ibiq; in turrim fortissimā includi·& cautissime custodiri·ligatū compedibꝫ mira subtilitate pplexis ac fere indissolubilibꝫ·Ferrandū quoq; piisius deuectū arta custodia mancipauit· in turre noua extra muros inclusū·Porro ceteri captiui in duobꝫ castelletis pisius positi sūt· in vtrisq; pontis capitibus & in diuersis p diuersa loca munitōnibꝫ· In his aūt que dicta sūt iustū dei iudiciū patet·q̄ cōuentꝫ p̄uoz que in exterminiū bonoz temē disponunt·semp in otrariū vertit ad vindictā·s· malefactoz·laudem vero bonoz·Ecce em̄ non solū isti qui in hoc bello ofecti sūt otra regē ospirauerant· sed etiam donis ac promissis illecti· comes Eueꝫ nouernēsis & omnes pceres trāsligerim & cenomānie & andegauie et neustrie·excepto tm̄ willermo de rupibꝫ senescallo ādegauie·nibello de mediana & vicecomite sancte susanne·& alijs q̄p paucis·iā regi anglie suū fauorē spoponderāt·sed ppter metum regis quousq; certi essēt quis esset pugne future exitus sua vota tegebāt Tanq; q̄si de victoria p̄sumentes vniuersū regnū diuiserāt viro mandiaz s·cum perona comiti reginaldo· pisius aūt ferrando·& alijs alia opida othone distributore temere ptientes·Deo igiť ordināte iustissime sicut est factum vt ferrandꝫ & reginaldꝫ id quod p honorē suo petierāt vel putabāt· p sue ofusionis ignominia haberēt Quis aūt vel verbo vel scripto valeat explicare que in eoz aduentu facta sunt · cantica dulcisona clericoz·tripudia pplor·pulsatēs classicoz·ornatꝫ ecclesiaz·vicos & domos & vias cortinis & pānis sericis intectas·flores & ramos arboz viridis vbiq; stratos· omēs etiā cuiusq; generis sexus & etatis homines ad tanti triūphi spectacula ocurrētes·rusticos & messores immissos opibꝫ·falcibꝫ rastris & tribulis in collo suspensis cateruati ad vias ruentes cernere cupiētes ferrandum in vinculis·quē nup formidabāt in armis·nec ei verecūdabanť illudere rustici·pueri et vetule nacta occasione a nomīs equiuocatōne · Nam & eius mirabili duo equi ferrādi·i·eiꝫ coloris qui hoc nomē equis imponit ipm̄ in lectica vehebāt·Vnde & ei imꝑperabāt q̄p sic ferratꝫ vt erat recalcitrare non poterat·qui prius impīguatus dilatatꝫ recalcitrauerat·& in dominū suū calcaneū eleuauerat· Hec p omīa loca facta sūt quousq; pisius puenerunt·Parisiani vero seu pisiēses clerici & layci cū hymnis & canticis obuiā regi pcesserūt·Nec solū dies sed etiam noctes in leticia trāsegerūt· septez em̄ diebus otinuis noctibus innumerosis lumībus vtebanť·ita vt nox sicut dies illuminare videreť

LXIII De malicia regis iohannis anglie· & incōstātia pictonū·& treuga data

QOmes vero falesberie regis anglie frater ipso die pugne traditus est a rege philippo comiti roberto·vt ipe rex anglie filiū eiusdē roberti quē captū tenebat vt supradictum est omutaret p illo·Sed ille tanq̄ nature otrariꝫ· carnem suā & sanguinē semp odio habens· noluit extraneū quē tenebat captiuū omutare pro fratre suo·Post paucos dies pictones tante fama victorie pterriti·missis legatōnibus regi philippo elaborabant recōciliari·Rex aūt eoz perfidiā multotiens exptus·eoq; fauorē sciens domino suo forē semp onerosū et nūq̄p fructuosū nō adquieuit·sed collecto exercitu in pctiauiā vbi rex iohānes erat accessit·Cūq; laudunū pueniſſet vicecomes thoarcī q̄ potentissimus erat in terra illa legatos ad eū p pace vel saltem pro induciis supplicantes misit

Qui mediante petro ognato suo duce minoás bri
tannie · cuius vxor eiusdē vicecomitis neptis erat ·
in amiciciā suā eum sine difficultate recepit Sed et
ipe rex anglor cum ·xvij· miliarib? ab illo loco di
staret · & non haberet quo fugeret nec in aptū vt
pugnaret ꝓcedere auderet · misso renulpho comite
cestrie cum roberto legato domī pape & alijs de
indicijs tractare cepit · Et rex philippus quinquē
nes indicias ei solita benignitate ocessit · sicq; pi
sius redijt LXIIII De cōcilio innocen
tij · & reꝓbatōne dogmatum ioachim & amalrici
Ex cronicis

ANno domī · M · ccxv · Innocēti? papa gña
le cōcilium quod lateranēse ōr · rome cele
brauit · in quo puersam ioachim & amalri
ci doctrinā ondēnauit dicēs · Damnam? & reꝓproba
mus libellū seu tractatū quē abbas ioachiz edidit
contra magistruz petz lombardū de vnitate seu
essentia trinitatis · appellās ipm hereticū & insanū
ꝓ eo q; in suis dixerit sentencijs qm̄ quedā summa
res est pater & filius & spūssanct? · & ista nō est
generās · neq; genita · neq; ꝓcedēs Vnde asserit q;
ille non tam trinitatē q; quaternitatē astruebat in
deo · videlicet tres psonas & illā omunē essentiam
quasi quartā · manifeste ꝓtestans q; nulla res est q̄
sit pater et fili? et spūssanct? · nec est essentia · nec
suba · nec natura · q;us ocedat q; pater & filius &
spūssanct? sit vna essentia · vna suba · vna natura ·
Verū hmōi vnitatē · non verā et ꝓpriam · sed qua
si collectiuā & similitudinariā esse fateē · quemad
modū dicunē multi homies plius vn? · & multi fi
deles sunt vna ecclesia · iuxta illud Multitudīs cre
dentiū erat cor vnū & anima vna · Et qui adheret
domīo vnus spūs est cum illo · Et qui plātat et q̄
rigat vnū sunt · Et omēs vnū corpus sum? in chri
sto · Rursus in libro regū · Popul? meus & plius
tuus vnū sunt · Ad hanc aūt suā sniam astruendaz
illud potissimū verbū inducit · q; christus de fideli
bus inquit in euāgelio · Volo pater vt sint vnū in
nobis · sicut et nos vnū sum? · vt sint deo ofirmati
in vnū · Non em̄ vt ait · fideles christi sunt vnū · i · q̄
dam vna res que omunis sit oībus · sed & suo mō
sunt vnū · i · vna ecclesia ꝓpter catholice fidei vni
tatem · & tandē vnū regnū · ꝓpter vnionē indissolu
bilis caritatis · Nos aūt sacro aꝓbante cōcilio
credim? & ofitemur cum petro · q; vna res est icō
prehensibilis quidē & ineffabilis · que veraciter est
pater & filius & spūssanct? · tres simul psone ac
singillatim quelibet earūdē · et ideo in deo solūmō
trinitas est nō quatnitas · quia quelibet trium pso
narū est illa res · videlicet substātia · i · essentia seu
natura diuina · que sola est vniuersoz prīcipiū · pre
ter quā aliud inueniri non potest · & ista res non ē
genitās · nec genita · nec ꝓcedens · sed est pater qui
generat · & filius qui gignit̄ · & spūssanct? qui ꝓ
cedit · vt distinctōnes sint in psonis · & vnitas in
natura · Si quis igit̄ snīam vel doctrinā prefati io
achim in hac pte defendere vel aꝓbare presum
pserit · tanq; heretic? ab omnib? ofitet̄ · In nullo tn̄
ꝓpter hoc florenē · monasterio cuius ipse ioachim
institutor extitit volum? derogari · qm̄ & regula
ris est institutō & obseruantia salutaris · maxime
cum idē ioachim omnia scripta sua nobis assignari
mādauerit aplice sedis indicō aꝓbāda seu etiaz
corrigēda · dictās epl'am cui manu ꝓpria oscripsit
in qua firmiter ofitet̄ se illā fidē tenere · quā roma
na tenet ecclesia · que disponēte domino mater est
& magra cunctoz fideliū Reꝓbam? etiā & ondem
namus puersissimū dogma impij amalenci · cuius
mentē sic pater mendacij excecauit · vt eius doctri
na non tm̄ heretica censenda sit · sed etiā nephāda ·
LXV Qualit̄ beat? dominic? ordinē suum
petijt ab innocētō papa ofirmari ex gestis eius

AD hoc aūt ociliū ꝓficiscēte fulcone tholo
sano epo · adiunct? est ei vir sanct? dei do
minicus · qui ab eodē epo ꝓpter sue meri
tum sanctitatis tenero dulū fouebat̄ affectu · Cū
quo etiā summū pontificē innocentiū adijt · atq; or
dinem qui prēdicatoz diceret̄ & esset · cōfirmari si
bi suisq; seqcib? postulauit At iste ad postulatōz
hmōi visus est aliqntulū ꝑmitt? se difficilem exhi
bere · quod tamē sine nuto diuino factū non est · ut
nimiz ex reuelatōe sequenti vicarius iesu christi
ognosceret q; necessariū esset vniuersali cui ꝓside
bat ecclesie id ad quod vir dei dominic? inspirat?
diuinitus aspirabat · Sic em̄ a plerisq; fidedignis
optum est · Quadā nocte idem sūm? pontifex deo
sibi reuelāte videbat in somnis · q; lateranēsis eccle
sia quasi suis opagibus resoluta · grauē subito mīa
retur ruinā Quod cū tremens simul ac merēs aspi
ceret · ex aduerso vir dei dominic? occurrebat · hu
merisq; suppositis totā illā fabricā casurā sustēta
bat · Cuius visionis & nouitatē admirās · & signifi
catōnem prudenē intelligēs · sine vllo dilatōnis ob
staculo viri dei et omendauit ꝓpositū · & petitōnē
hilariter acceptauit · hortās eu; vt ad fratres suos
rediens et diligenē deliberās cum eisdē pari voto
regulā sibi aliquā aꝓbatā eligerēt · sup quā icho
andi ordinis ꝓmotōnem firmarēt · Et sic deide ad
ipm̄ veniēs ofirmatōnē ad libitū ꝛporraret · Quod
sapienē sane nec sine spūsancto suggerēte ōsidera
uit vir sapiēs · sciens nimirū validiora esse edificia
que fundamentis ex antiquo suppositis imituntur
viasq; antiqs & regias nouis semitis tutiores · di
cente domīo ꝑ ꝓphetam · State sup vias vestras ·
& interrogate de semitis antiquis que sit via boā
& ambulate i ea LXVI Qualit̄ idē ordo cō
firmatus est a papa honorio

REgressus igit̄ post celebratōnē cōcilij vir
dei dominic? verbū summi pontificis fra
tribus patefecit · Erant aūt fratres numero
circiter · xvi · Qui mox inuocato spūsancto · regu
lam sancti augustini doctoris & p̄dicatoris egre
gij · ipsi piter re et noīe predicatores futuri vnani
miter elegerūt · quasdā quidē artōris vite osuetu
dines · quas sibi ꝑ formā institutōnū obseruādas sta
tuerūt · insup assumētes in quo pater ꝓuitus circa
ordinis sui ponenda ꝓmordia p̄cedentiū patz
non tedignatus vestigia sic mediū tenuit · ut eis q̄
nascerenē · & exurgerēt filijs & in quo starent mo
dus debite ꝓfectōnis adesset · & quo possent acce
dere ꝑ ꝓfectū otinuū non deesset · nō ignorās qō
scriptū est · Iustoz semita quasi lux splendens ꝓce
dit et crescit vsq; ad pfectū diem Et hoc satis cō
sulte nedum se statim in altū supra modū extende
ret succedentes in posterz retrocedere · potius q̄
ꝓcedere cogerenē · sicq; merito ostra illos euange
licum illud imꝓperiū dicereē · Iste ordo cepit edi
ficare & non potuit osūmare · Quapter ne pre
dicatōnis cui sūmope debebāt intendere impedire
tur officiū · ꝓposuerūt · extūc terrenas possessiones
et reditus ꝓsus abijcere · quod postmodū i pri
mo capitulo generali bononie celebrato affectu
piter & effectu p ostitutōnē imobilez ꝓpetue fuit

executõi mandatũ. Anno itaq; domi. M. ccxvi. ofirmatus est fratrũ prædicatoꝝ ordo. Siquidem innocentõ papa de medio p mortem sublato honorius huius nomis tercius aplice sedis honorem accepit. Ad quem accedens seruus dei dominicus sui ordinis ofirmatõnẽ sicut predecessor eius pmi serat impetrauit LXVII De dispsione fratrum ad prædicandũ p mundũ

QVm aũt idem vir dei rome esset. & in basilica beati petri in ospectu dei orõnez suã p oseruatõne & dilatatõne ordinis. quem p ipm dextra eius ppagabat effunderet. facta manu domini sup eum gloriosos principes petruz & paulũ ad se subito visione quadã ymaginaria venientes aspexit. Quoꝝ primus videlicet petr? baculum. paulus vero libũ sibi tradere videbatnẽ. addebantq; dicẽtes. Vade et predica qm̃ a deo ad hoc mĩsteriũ es electꝰ. Moxq; in momento temp̃is videbatur ei qꝑ filios suos p totũ mundũ dispersos aspiceret incedentes binos & binos. & verbũ dñi populis predicãtes Quapꝑ tholosã rediẽs ubi iam fratres in ecclesia sancti romani qui eis supdict? fulco tholosan? epus otulerat. claustrũ cõstruxerãt & manebãt. vocatis omnib? dixit hoc suum esse ppositũ. vt fratres omnes licet paucos p diuersas mũdi dispgeret regiones. sciens quia semina diuersa fructificãt. & ogesta putrescũt. Voluit etiã vt sibi quẽdã p electõnẽ preficerẽt. penes quem sup omnes. sub ipso tamẽ regendi et corrigẽdi autoritas resideret. Hoc aũt faciebat vir sancꝰ disponens adire terraz saracenoꝝ. & eis verbum domi. predicare. ꝓpter quod etiam barbã aliquãto tempe nutriebat. Electꝰ est igiẽ frater mathe? et abbatis nomĩe nuncupatus. post quẽ in eodẽ ordine nec alius surrexit abbas nec exurget. Placuit nanq; postmodũ fratribus. vt qui toti ꝑesset ordini non abbas. sed mgr ordinis diceret. ceteri vero inferiores prelati priores & supriores omuni. s. religioso? vocabulo censerent. Inuocato igiẽ spũsã cto dispsit fidelis dispensator & prudens seruus dei dominic? suos fratres et quosdã quidẽ i hispaniam. quosdã vero pisus. alios aũt bononiã destinauit. Illi autẽ pfecti salutarẽ vbiq; dissemin auerũt sciam. magnas quidez sustinentes angustias paupertatis. & virtus dei erat ad multiplicandũ eos. Ipse vero romã domino ducente pfectus est.

LXVIII De visionibus quibusdam ostensis sup statu ordinis

SAcerdos aũt quidã videns aliqñ beatum dñicum cum suis fratrib? ꝓdicatõi tã ferenter ministere. terrenisq; postpositis spiritualibus curã dare. ad eoꝝ vitam pia emulatõne suspirans deliberauit psus relictis ommib? eorũ adherere vestigijs. dummõ noui testamẽti librum haberet. quẽ sibi ad prædicandũ necessariũ estimabat. Hec aũt eo cogitãte. ecce quidã iuuenis venale testamentũ sub veste baiulans affuit. quod statĩ sacerdos cum magno gaudio emit. Verũ testamẽto habito irrepsit ei temptatio. hesitareq; cepit an illud exequi quod mente ocepat expediret. Cuz ergo in corde ipius varie cogitatõnes excrescerẽt visum est ei in eodẽ libro quẽ emerat. non quidem quasi sortilegoꝝ detestandis vtens prestigijs. sed pia quadã intentõne ꝓuidentie se sũme omittẽdo diuinũ flagitare rñsum. Fusa itaq; ad deum prece impressaq; sup libũ exterius cruce in nomĩe dñi libũ aperuit. & oculos ad capitulũ quod primo se obtulit in ipa libi aptõne iecit. Occurrit autẽ ei mox illud quod in actib? aplorꝝ beato petro p spm̃ dictũ est. Surge descẽde et vade cuz eis nihil dubitãs. quia ego misi illos Statim igiẽ tanqm̃ diuino certificatus oraculo relictis ommib? secutus est eos. Accidit etiã quodã alio tempe vt quidam aplice sedis legatus epus videlicet portuensis. conradus nomine. vir religiosus de ordine cistercien si bononie aduenisset. hic ad domũ fratrũ ꝓdicatoꝝ veniens. debito cum honore susceptꝰ est. Quedaz autẽ hesitatõ de hoc ordine quare. s. et ad quid esset inceptus menti eius cepit irrepe. Residens igiẽ in ecclesia fratrũ librũ aliquẽ petijt. Oblatusq; est ei liber missalis. quem facto signo crucis apiẽs in supiori primi folij sicut in aĩmo suo destinauerat pte legit. laudare. benedicere. & predicare. Quo tanqm̃ celitus emisso rñso. statim exhilaratꝰ. omnẽ a se dubietatis scrupulũ iam certus abiecit. seseq; fratribꝰ & totaliẽ obtulit. & deuotissime omendauit LXIX De magistro reginaldo aurelianẽ si qualiẽ cardinali ꝓpositũ sum apuit.

EOdem tempe vir quidã venerabilis mgr reginaldus sancti anniani aurelianẽsis decanus. pitus scia. virtute ospicuus. et opinione preclarꝰ. qui etiã pisius in iure canoĩco rexerat annis. v. romã vna cum aurelianensi epo mare transitur? aduenerat. Huius aũt viri coz tali de? inspiratõne tetigerat. vt relictis ommibus predicatõnis officõ se totaliter manciparet Quo nã autẽ mõ quod mẽte ocepat ad effectũ ꝓduceret. nec dũ aduerterat. quia nec adhuc recẽs ordinis ꝓdicatorum institutõ fuerat manifesta. Cum aũt a quodaz cardinali cui sub quodã familiari colloquio hmõi votum expresserat. iaz nouũ ordinẽ iuxta desideriꝝ sui ꝓpositum institutũ. eiusdẽq; ordinis institutorem & patrẽ videlicet seruũ dei dominicũ in eadẽ vrbe prædicatõis insistentẽ officõ didicisset. accersito eo eiusq; mira collocutõis dulcedine vehemẽter affectus. nec minus aspectu sue sanctitatis attractus mentis sue ꝓposito reuelato. extũc ipius ordinis deliberauit ingressum Nec mora graui febrium infirmitate corripit. Dũq; languor fortius inualescens medicine remedia natura prsus deficiente nequaqm̃ admitteret. excluserat penitus mors in ianuis spẽ salutis. At vir dei dominic? expectate sobolis itempestiua dona non sustinens. totum se ad orõnem otulit. aures diuine clemẽtie. regiq; misericordie beate marie. cui tanqm̃ spẽali patrone curã ordinis totã omiserat. importunis clamoribus cordis interpellans. ne se tam subito nondũ nati. sed quodammõ ocepti filij osolatõne priuarz Tantoq; importuni? insistebat. vt vel saltẽ eũ modico tempe sibi ocedere dignareꝰ. quãto certi? ipsum futurũ vas electõnis & gre nullaten? dubitabat LXX Qualiẽ idem suũ ꝓpositũ ꝑ beatã virginem adimpleuit

EO igitur in orõnib? psistente. ecce subito reginã mĩe duab? admodum spẽosis comitatam puellis reginaldꝰ vigilans & morem expectans ad se visibiliẽ venientẽ aspexit. blãdaq; facie dicẽtẽ sibi. Pete a me qd̃ vis. & dabo tibi. Expauescenti aũt ad tam venerãde visitatõnis occursum. deliberãtiq; quid peteret. vna ex his q̃ reginam comitabaꝰ puellis suggessit ei ne quid peteret. nisi quod regina misericordie dignareꝰ conferre. seq; totum eius omitteret volũtati. Quod cum factũ esset. illa manum extendens. egrotãtis

oculos aures & narēs·os quoq; & manus· rereſ q; & pedes ſalutari quam ſecū attulerat vnctē punxit·formulas verborū ꝓprias ad ſingulas vn ctiones ſubinferens· quorū verborū ea dumtaxat opta ſunt·que ad renū pedūq; ꝓtulit vnctōnem· Ad renes quidē ait· Stringant renes tui cingulo caſtitatis·Ad pedes aūt· Vngo pedes tuos in pre patōnem euāgelij pacis· Tunc ei habitū predicato rum oñdens inquit ei Iſte eſt habitus ordinis tui· Statimq; et illa ab egrotantis oculis ſpēm ſue vi ſionis ſubtraxit · & egrotās lāguore peītus ꝓpul ſato cōualuit·nimi q vtpote quē mater eius punxe rat qui nouit vnctiones conficere ſanitatis· Hoc aūt totū quod erga prefatū reginaldū pñtialiē ge ſtum eſt·ſeruū dei dñicum in ordīe eſſentialiē po: ſitum deo ſibi reuelante non latuit· Mane nāq; ad eum veniens & ſanū reppit·& ab eodē ꝑiter toti? ſeriem viſionis audiuit· Huius etiā tam ſtupendi miraculi vir quidā religioſus de ordine hoſpitala riorum teſtis extitit·qui die tercia eiuſdē viſionis ſeriem eidem reginaldo·pñte quoq; viro dei domi nico·iterato exhibitā ipſe ſimul ibidē exñs ꝓprijs oculis deo ſibi cōcedente & vidit & ſtupuit· Illa aūt celeſtis vnctō ita corpus ipſi? mḡri reginaldi non ſolū ab eſtu febriū·verū etiā ab ardore ocupi ſcentie tempauit·ꝙ ſicut ipſe poſtmodū eſt ofeſſ? nec pāim? in eo motus libidinis decetero pullula: uit·Hanc viſionē hoc inſigne miraculū·multis fra tribus maxīe poſt illius trāſitū ſeru? dei dñic? pu blicauit·Recepta igiē totaliē ſanitate·do ſe & or dini totaliē obtulit·votoq; potitus tandē bononi am adijt·predicatōni tam feruenē inſiſtens· vt ḡſi alter ſurrexiſſe videreē helias· Et extūc maxīe ad predicatōnē eius cepit numer? fratrū excreſcere· & ordo fortius ꝓmoueri LXXI De duob? mortuis quos beatus dñicus ordīe ſuſcitauit·

De quadam domin? ſtephan? de foſſa no ua venerabilis cardinalis ad ſanctū ſixtū vbi tunc tempis vir dei dominic? cū ſuis fratrib? morabaē acceſſerat·cui? nepos adoleſcēs quidam dum curſus vagus ferreē p̄cipiti equo tā dem in foueā p̄cipitato collapſ?·colliſus grauiē plangentiū manibus ferebaē exanimis·Ad hec fra ter rancredus vir ꝓbatus ſatis famoſus in ordīne ad virū dei dominicū ofidēter accedēs· quid iquit agis ꝑter·Caſus iſte virtutis tue expimētū expe: ctat·noſtra res agiē·Eya ergo p̄care dominū· & ꝓpaſſionē tuā fiduciāq; in domīo ꝓbet effect?·ma nifeſtet ꝓdigiū· Tunc ille fratris tam viuis anima tus ſermonib?· q̄ virtute deſup infuſa de futuro ſigno quaſi certus effect?·adoleſcentis corp? ex: tinctum iam penitus in q̄ndā camerā que nunc eſt cellariū ſanctimonialiū ibidē morantiū fecit ſeor: ſum ab omnib? introduci·facta oratōne mox mitt in modū adoleſcentē & viuū reddidit & incolumen pñtauit· In eodē loco architectū quendā oductū a fratrib? ſubſcripta quedā ruina deſuper reſoluta otriuit·diuq; ſub cumulo cadentis macerie iacēteq; extinxit·Concurrūt fratres ad tam dirū caſus im pinatum euentū· triſtes ſupra modū effecti·ſolici tabat enī eos et defuncti ſtatus incerta cōdicō·& tumultuantis ꝓplī otra eos·ex hoc q̄ inter ipōs cō tigerat rumor futur? ambigu?·vtpote quor opi nio tanto facilius ledi poterat· quanto minus ad huc apud homines ſtatus ordīs notus erat Ez pi? pater vir dei dominicus cuius cor erat fiducia ha bens in domīo·deſolatōnē filior non ſuſtinēs·de functi corpus de cauerna ſubductū ad ſe deferri iuſſit·orōnūq; ſuar ſuffragio vite ſimul & ſanita ti reſtituit LXXII De miraculo panum fra tribus ſemel & iterū diuinit? oblator

Dum fratres predicatores adhuc apud lo cum ſancti ſixti morarenē in vrbe· cōtigit die quadā q̄ ꝓcurator panē quem appone ret coram fratrib? nō haberet· Miſſi vero fratres p elemoſina·cum domos. multas more ſolito cir cūiſſēt·ſacerdotib? quidē & leuitas, q̄mplurimos ſed ſamaritanū rariſſimū inuenerūt· Vnde factus eſt vt panis vix modicū & valde modicū reporta rent Imminente igiē refectōnis hora·ad ſeruū dei dominicū qui pñs erat ꝓcurator acceſſit·defectū expoſuit· Ipe vero exultans in ſpū·vultu alacri be nedixit deum·et quaſi quadā fiducia infuſa ſibi de ſup ꝓfortatus·id modicū quod habebaē panis per ptes diuidi ſup menſā mandauit· Erant aūt in cō uentu tunc tempis fratres circiter·xl·Facto itaq; ſigno veniūt ad refectoriū & benedictōnē menſe letis vocib? ꝓſequunē ·Dūq; p ordinē reſidentes bucellam panis quā vnuſquiſq; corā ſe reppit·cuj gaudio frangereē·ecce duo iuuenes eiuſdē habit? formeq; ſimilis refectoriū intrauerūt· palliorq; ſi mus qui a collo pendebāt plenos panib? quales il le piſtor qui mittebat nouit oficere deferētes Qui bus in capite vnius mēſe iuxta quē vir dei domini cus reſidebat ſilēter oblatis·ita ſubito diſſceſerūt vt nullus vnq̄ decetero vel vnde veniſſēt ſcire po tuerit·vel quo poſtmodū diuertiſſent· Alia quoq; vice in caſu ſimili miraculū ſimile de panib?·ſ· di uinitus ꝓcuratis·in eadem vrbe meritis eiuſdē dei ſerui dominici otigiſſe ꝓptum eſt LXXIII De quibuſdā alijs eiuſdē miraculis

Frater iacobus ꝓcurator fratrū aliq̄n infir mitate graui ꝑuentus erat·morboq; inua leſcente quotidie·iam ad extremū vite na tura ꝓſus ſuccūbente deuenerat·Cūq; fratres vn ctōnis officō iam premiſſo circa eum vt egredien tem ſpm̄ orando ꝓtegerent triſtes eſſent· non mo dicum de ſubtractōne fratres ſibi tunc tempis taz neceſſarij·ꝑ eo q̄ tam notū in vrbe fratrē aliū nō haberēt·benign? pater filior ad modū cōpaſſione cōmotus·ſecluſis omnibus·clauſoq; hoſtio ſup ſe· ſup corpus fratris morientis incubuit · menſuſq; ſe quaſi alter heliſeus ꝑ mēbra ſingula ſup eū ora tōne fuſa egredientē ſpm̄ potenter retinuit· fratri buſq; ꝓuocatis repatum fratrē ipſis ꝑ manū reſti tuit·ſuoq; officō fratrē incolumē ſignauit·Eodē aliq̄n in itinere ꝓſtituto facta eſt ſubito grauis in tempies aeris·quā magna ſtatim ſecuta eſt inūda tio pluuiar·Cunq; denſus imber ꝑ circūitū terrā infunderet·vir dei dñicus ſigno crucis ſic ex omni ꝑte circa ſe omnē illā inundatōnis eluuiem ꝓpulſa uit·vt quaſi facto papilione de cruce totā terram ꝓſpicerēt deciſa imbriū ifuſione madeſcere·ne vna gutta ad triū ſpacia cubitor vel fimbriā veſtimen torū ſuor ꝺtingeret· Sepe etiam ꝺtigit vt in via ſupuenientibus pluuijs ſua ſociorūq; q̄m plurimū madefierēt veſtimēta·Cunq; poſt cenam ſocij eius remanerent ad ignē vt veſtes ad exiccandū exten derent·& corpa ꝑiter aliq̄ntulū recrearent·vir dei domīcus ſpūſſancti igne feruēs more ſuo ſtatim eccleſiam ad orandū ymo in orōnibus potius ꝓno ctandū·ſic cum veſtibus videlicet madefactis in trabat·Mane vero veſtibus aliorū qui ad ignem remanſerant exñtibus madefactis· veſtes eius ita

inueniebanē penitus exiccate·ac si in calenti fumo tota nocte posite pstitissent· LXXIIII ¶De denario p naulo diuinitus ab eo procurato & de no linguaꝝ impetrato

DEc illud a viri laude vacare videē in ptib? tholosanis·q̄ cum quadā die euangelizando discurrens cum multis alijs transisset naurigio·q̄ndam aq̄m nauta qui eum transuexerat importune denariū ab eo p merecede trāsitus exigebat·Cui vir dei p exhibito obseq̄o regnū pmitebat celoꝝ·addēs q̄ seruus christi & discipulus eius erat·nec aurū & argentū secū penitus deferebat·At ille pmissionem eius non solū ducēs p nihilo · verū etiam ex hoc potius puocatus· acrius & importunius instans·ac eū per cappā violenter trahens·aut cappam inquit dimittes·aut denariuꝫ mihi solues· Tunc vir dei erectis in celum oculis· paululū intra semetipm orans·moxq̄ in terrā prospiciens & denariū diuino nec dubiū pcuratū nutu iacentē vidēs·ecce inquit frater quod postulas tolle·& me libeꝝ in pace dimitte · qua in re quid aliō i seruo suo dominꝫ oñdere voluit·misi q̄ō in seipō exhibuit·Cum videlicꝫ p solutōne tributi per mīsteriū petri de ore piscis staterē pcurauit· Contigit aliq̄n viro dei iter agente associari sibi religiosum quendā ouersatōnis quidē sanctitate domesticum·sed loquela & lingua penitus alienū· Dolens itaq̄ q̄ de diuinis verbis vna cum illo mutua collocutōne refoueri non posset·tantē a tño orationum suaꝝ instātia vt vnꝫ līgua loquereē alteriꝫ Verbisq̄ sic alterutrū variatis sese p triduuꝫ quo videlicet simul ituri erant intelligerēt impetrauit

LXXV ¶De quibusdam obsessis a dīonibꝫ p eum liberatis

IN quadā ecclesia ostituto accidit sibi quendaꝫ obsessū diuersis demonibꝫ psentari Qui accepta stola eā pius ad collū ppaū posuit·deniq̄ eadē collū cinxit demoniaci·madans illis vt de cetero illum hoiem non vexarēt Ipi vero i eiusdē obsessi corpe torqueri statī cepūt fortiter et clamare· Permitte nos exire·quare nos hic cruciari compellis At illi Non dimitto vos inquit nisi mihi fideiussores deritis·q̄ huc vltra nequaq̄ deceto rideatis·Quos inquiūt illi fideiussores possumꝫ tibi dare· Et ille Sanctos martires quoꝝ corpa in hac ecclesia requescunt·Qui dixerūt·Non possumꝫ· quia merita nostra otraticūt·Cptet vos inquit dare· alioquin a cruciatu hoc nequaq̄ liberos vos dimittā Tunc illi rīderūt·ad hoc se daturos opam put posset· Interiecto modico interuallo dixerūt· Ecce impetrauimus licet i meriti q̄ sancti martires fideiusserūt Quod signū ait q̄ hoc verꝫ sit datis mihi·Qui dixerunt·Latis ad capsā in qua recōdita sunt capita martirū·& eam inuenietis inuersā·Quesitū est & inuentum p omīa sicut isti fuerāt ptestati·Quedā mulier mundo dedita carnis illecebris vacabat· sꝫ culpa tantē pena non caruit·Nam hanc malignus spūs per interualla tpm grauiē vexare cepit· Erat aūt vicina ecclesia in qua tūc temꝑ pis prēdicatores fratres florentie morabanē· Quo adueniēs vir dei dominicus ipam primitꝫ ad pniam exhortādo perduxit ·postmodū etiā vexatōni ipsiꝫ opatiens·suis orēnibus vt ab ea malignus discederet spūs impetrauit·ita vt que vix interpolatis diebꝫ quietē modicam habere poterat·vltra annū vexatōnis sue solite molestiā non sentiret·verū a vexatōe carnis libera·vexari se deterꝫ mīmo deph̄endit·& in medicina corpis sibi facta ualuit ptinꝫ mītis morbꝫ· tantoq̄ negligentiꝫ a dei seruitō cepit tepescere· q̄nto a carnis illecebra rediuiuis temptatōibꝫ fortius trahebaē·Quod vbi viro dei exposuit · illeq̄ beneficiū prestitū in ruine scandalū versum vidit· blande eam an reduci vellet ad statū pristinū reqsiuit·Que cum volūtati dei sueq̄ discretōni omitteret·rogabo inquit dominū filia·vt tibi fiat quod iam saluti tue magis viderit expedire Vnde factū est vt non post multos dies malignꝫ spūs sup corpus ancille christi iterato ptātem accipet· quatinꝫ aīma salua pmaneret·et vexatō que prius pena culpe extitit·postmodū fieret ouersatōnis remedium & cumulꝫ meritoꝝ ·LXXVI· ¶De demone quē in spē catti ad ouersionem nouem mulieꝝ ostēdit & fugauit

DVm aliq̄n apud castrū quod ōr phanū iouis in predicatōne quadā fidem pbans catholicam hereticoꝝ pfidiā multiplīr impiobasset·post prēdicatōnē more solito ad orandū in ecclesia remansit·Et ecce nouē matrone nobiles ex eodem castro ecclesiā intrantes ad pedes eius pciderunt dicentes· Serue dei adiuua nos·si vera sūt hec que hodie predicasti·iam diu mentes nr̄as erroris spūs excecauit·Nā istos quos hēticos tu vocas nos aūt bonos hoies appellamꝫ· vsq̄ ī hodiernum diē ēdidimꝫ & adhesimꝫ toto corde·nūc aūt in medio fluctuamꝫ Serue dei adiuua nos·et ora dominū deum tuū vt notam nobis faciat fidez suā in qua viuamꝫ moriamur & saluemur· Tūc autem vir dei stans aliquādiu intra seipm orans· post aliq̄ntulū dixit eis·Constātes estote·expectare intrepite·Confido in domīo deo meo·q̄ ipe qui neminem vult pire·iam oñdet vobis quali domīo actenus adhesistis·Statimq̄ viderūt in medio sui cattum vnū teterrimū psilire·qui magni canis prefe rens q̄ntitatē·habebat grossos oculos & flamātes linguā longā latamq̄ atq̄ sanguinolentā & ptractam vsq̄ ad vmbilicū·caudā vero habens curtā sursūq̄ ptensā·posterioꝝ turpitudinez quocunq̄ se verteret oñdebat·de quibꝫ fetor intolerabil' exalabat·Cunq̄ circa matronas illas se p horā aliq̄m huc illucq̄ vtriq̄ vertisset ad cordā ex qua cāpana pendebat exiliens·& p eam vsq̄ ad supiora cōscendēs·tandē per campanile lapsus disp̄uit· seda post se vestigia derelinq̄ns·Conuersus aūt ad matronas illas vir dei dominicꝫ·& osulans eas · ecce inqt p hoc qd̄ cora oculꝫ faciēte deo figuratiue cōparuit· potestis aduertere qualis est ille cui actenus seq̄ntes hereticos seruistis·Ille vero deo gratias referētes·ab illa hora ad fidem catholicaq̄ pfectissime sunt uerse· Quaꝝ etiā alique apud sorores de pruliano religiois habitū assumpserūt·Sic mentes femineas & tanto tpe in erroꝛe fundatas facilꝫ reducere potuit tā terribilis visio ipis oculis foris exhibita·q̄ sola verboꝝ q̄ntalibet psuasio p aures infusa LXXVII ¶Qualiē idē vir sāctus pphetie spū claruit

QVanto aūt affectu diuine gratie etiam in spū pphetie vir dei clarueꝛit·libet p aliq̄ de multis illicita pdere breuiter· Predicāte aliq̄nto illo ī ptibus tholosanis·otigit quosdaꝫ hereticos captos & p eum uictos cuꝫ redire nolent ad fidem catholicā·tradi iudicō seculari· Cum q̄ essent īcendio deputati·aspiciens iter alios raimundum quendā de grossi nomīe·Aesi aliquē ī eo diuine prēdestinatōnis radiū fuisset intuitus·istū

inquit officialibus curie renuate·nec aliquo modo cum ceteris obuiate· Conuersusq; ad eum blãdeq; alloq̃ns·scio inquit fili mi·scio q; adhuc licet tarde bonus homo eris & sanctus· Ille itaq; tantes dei gratia illustratus relictis tenebris ad lumẽ venit· et frater etiã predicator effectus in eodem ordine vitã suã et laudabiliter duxit·et felicit cõsummauit· Cum aũt esset in hispania vir dei·apparuit ei puisũ immanissimus quidã draco qui fratres illos qui secũ erant absorbere apertis faucibus videbat· Intellexit igit vir dei spũ plenus graue fratrib9 temptatõnis imminere discrimẽ·quib9 etiã visionẽ illã terribilem ꝓpalauit·hortans eos vt temptatõnib9 futuris ostanter resisterent·a quib9 homo non nisi spõtaneus absorbet· Breui autẽ spacõ tempis interiecto draco iste qui paulo ante fratres absorbebat p risum· absorbuit p effectũ · Nam omnes qui cum viro di domico fuerãt·exceptis trib9·s·fratre adã & duobus uersis·suadente dyabolo recesserunt· Interrogatus aũt quidã ex illis a viro dei an & ipse vellet abire·absit inquit pater carissime·vt relicto capite sequar pedes · At vero pater sanctus misericors erga eos qui recesserãt·non indignatõne sed opassione omotus otinuo ad osuetum orõis refugium se uertit·& quos monitis retinere nõ potuit·orõnibus reuocauit·Nam paulo post omnes fere ad eum instictu diuine gratie redierũt·Aliq̃n etiam & quasi subito facto spũ dei sup eum ad capitulum fratrib9 uocatis palam omnib9 nũciauit quattuor fratres ex ipis in breui· duos videlicet in corpe·duos aũt in spũ morituros·Nec mlto post duo fratres debitũ exoluentes migrauerũt ad dominũ·duo vero alij ad seculũ redeuntes·de ordine penitus recesserũt· LXXVIII De transitu ludouici filij regis ĩ angliã Ex hystoria frãcoꝝ

ANno ꝓnotato·s·ab incarnatõne domi·Mccxvi·rex anglie iohannes moit· At vero ludouic9 regis francoꝝ philippi fili9 acceptis obsidibus ab anglie baronib9 transfretauerat ꝑfato adhuc rege viuente ac fugiente· Quo mortuo prefatos obsides liberauit·et ofidens de ãglis quos tempe regis eos letaliꝫ pseq̃ntis ab imimẽte morte liberauerat·& quoꝝ iuratoriã cautõnes habebat cum paucis iterũ in angliã rediit·& multos ex anglicis puersos operit·Qui etiã thomã coitez pticensem occiderũt·portus munierũt· & ludouic cum intra londoias quasi ocluserũt· Itaq; anno sequenti mense septembri videns ludouic9 dolos anglie baronũ·& impeti mita portuũ·ac psecutõnem totius regni preter londoniã otra seip̃m·sed et intentõnem guale cardinalis aplice sedis legati·qui totis viri9 ꝓcurabat ipedimentũ ipsi9 atq; suoꝝ timensq; q; si londonias exiret clauderet reuertenti· Diffinierat quidẽ cum anglis ad pugnã ogredi At ipsis deuitantib9 pugnã·facta opositõe rediit in franciã qui vtiq; mirabilẽ victoriã habuisset· si tebitam fidelitatẽ imueniset·Eodem anno petrus comes antisiodorensis & yoles vxor ei9 coronanẽ ad impiũ ostantinopolis a papa honorio in ecclesia sancti laurentij extra muros·Cunq; recessisset a roma & cum eis aplice sedis legat9 cardinalis iohannes de colũna mari trãsmeato impatrice cum filiab9 diuertente p romam iter suũ·de impatoris mandato ipse impator cum cardinali & oi comitatu suo capit a coio & dirachij uasore theodoro LXXIX De passagio generali pegrinoꝝ transmarino· & primo de eoꝝ equitatu· Ex hystoria captõnis damiate

ANno gratie·M·ccxvij · treuga christianorum & saracenoꝝ expirãte·in primo passagio generali post cilium lateranen̄e congregatus est exercitus domi in achon copiosus cũ tribus regib9·s·hierusalẽ & hungarie & cipri·Af fuit dux austrie & bauarie·magnaq; militia regni theutonici·archieps quoq; nichosiensis et alij plures epi pegrini·& cum eis domin9 galter9 de ane sius·Itaq; patriarcha hierosolimitan9 cuꝝ magna humilitate cleri et ppli tollẽs reuerenter viuifice crucis lignũ ꝓfectus est ad achon in castra domi· qõ videlicet lignũ post terre sãcte pditõnem ad hec tempa fuit reseruatũ·Imminẽte siquidẽ oflictu saracenoꝝ cum christianis tpe salahadini crux secta fuit·cuius ps ad preliũ delata ibidẽ est pdita · alia vero pars reseruata que tunc exhibet· Itaq; cũ tali vexillo acieb9 ordinatis ꝓcessim9 p planũ fabe vsq; ad fontem tubanie multũ laborantes illo die & premissis exploratorib9·videtes ab aduersarijs puluerem citari·vtrũ otra nos an fugiendo ꝓperarent eramus incerti·Igitur sequenti die per mõtes gelboe quos habuim9 ad dexterã· & palutem ad sinistrã·ꝓfecti sumus beniasam·vbi castra fixerat aduersarius·Sed metuẽs tam ordinate ꝓcedẽtis & tam copiose dei viuentis exercitus aduentũ tentoria tollens & fugiens terram vastandã christi militibus dereliquit· Vnde iordanẽ transeũtes in vigilia sancti martini corpa lauimus pacifice in eo·& quieuim9 p biduũ ibidem·copiã victualiuꝝ & pabuli repientes· Deide sup litus maris galilee tres fecim9 mansiones· pagrantes loca in quibus mirabilia saluator noster opari dignatus corpali pntia cum hoibus uersatus est·Aspexim9 bethsaidam ciuitatẽ andree & petri·tunc ad thassale modicum reductũ demonstrata sunt loca vbi christ9 discipulos vocauit·supra mare siccis pedibus ambulauit·turbas pauit in deserto·montem ascendit orare·& locus vbi cum discipulis post resurrectõnem manducauit·& sic per capharnaum infirmos nostros pauperes in iumentis portãtes reuersi sumus achon· LXXX De secũdo equitatu

IN scdo equitatu adiuimus pedem montis thabor· ꝑmo aquaꝝ inopiã ·postmoduꝝ p defossionem copiam inuenientes·despabãt capitanei nostri de mõtis ascensu·donec puero saraceno nũciante castruꝝ fore oꝑhensibile consiliũ inierunt· Prima vero dominica aduent9 dñi cum legeretur ĩ euãgelio ·Ite in castellũ qõ otra vos est·patriarcha ꝓcessit cum signo crucis epis & clero p cliuũ montis orantib9 et psallentibus·et licet ꝑrupt9 sit mons vbiq; ĩ excellis & quasi impossibilis ad ascendendum extra semitã tritam·milites tam et satellites·equites et pedites viriliter ascenderunt · Iohannes quidem rex hierusalẽ cũ militia domini castellanũ strauit & admiraldũ vnũ primo impetu·Defensores aũt castri qui extra portas ad defendendũ mõtẽ intrepidi hostib9 occurrerãt uersi sũt in stupozẽ·Hic vo ĩclusis hostib9 ĩfra castrũ·turpit reges hierlm & cipri ·et magister hospitalis et barones ĩ ptem montis ad debilitanduꝝ quid facerent secesserunt · Nobilis vero dux austrie huic deliberatõni non interfuit·quia ex altera pte montis incredulos ipugnabat·& ad nos qui in sũmitate montis eram9 ascendere defacili non valebat·nec mgr tẽpli·quia infirmus remasit in achon·Cũ vero in deliberatione predicta morari an recedre expediret p ordinẽ

quēreē dixit frater. G. de monte acuto mgr hospi talis qp videbaē ei bonū. quarin? ps exercit? ad ca stra custodienda descenderet. et ps in loco vbi era mus ad obsidendū castrū remaneret. & ordinareē obsidio. qz videbaē qp castrū in breui nobis a dño redderetē. maxīe cum de plano ad muros sine offē diculo possem? accedere. petrarias erigere. & alia facere que ad munitōnē sunt necessaria capiēda. et ipse libenter cum fratrib? remanebat. Econtra ve ro quidā dicebāt & maxīe comes tripolis beamun dus. qp non erat bonū in nocte illa in monte exer citum domī morari. In diuisione eī exercit? vide bant piculum manifestū. Qua fide aūt comes illō osuluerit & obsidionē impedierit nouit deus. Ipsa aūt domica descendit de monte exercit? inglorī?. & per indultū spaciū īcredulos aīauit. Multi aūt templarij & hospitalarij & quidaz seculares in se cundo montis ascensu quando castrenses vires ac ceperant vulnerati sunt et de vulneribus interfe cti. Credimus autē xp̄m deū sibi soli hunc trium phum montis reseruasse. Qui cum paucis discipul' ip̄m ascendit gloriā future resurrectōnis ibitē de monstrādo. Porro in primo & in secūdo equitatu maximā multitudinē captiuoz viroz & mulieruz ac puuloz christiani secum duxerūt. ex quib? ples fuerūt in christi nomine baptizati. LXXXI

De tercō equitatu

IN tercō equitatu non interfuit p̄fiarcha cū signo crucis. Interfuerūt aūt plures epī in quo multa dā na sustinuim?. tam p latrūculos qp incōmodo hie mis violentis. p̄sertim in vigilia natalis domini p viam. vbi multi paupes & iumenta frigore pierūt. & ipa sacra nocte in qua tempestatē terrestrē vē tis & pluuijs omotā sustīuim? gr̄uissimā. In finib? tiri & sidonis iuxta sareptā post hmōi itēpiē exer citus domī quadrifariā diuisus est. Rex hūgarie & rex cipri tripolim p̄fecti sunt. Rex hungarie ī bre ui tempe omoratus cum magno damno terre pro missionis recessit. Peregrinos eī & dextrarios. ga leas & iumenta cum armis secū traxit. multū admo nitus a patriarcha ne sic recederet. Tādem excōmu nicatus est cum sua sequela. Alia ps pigroz siue ti midoz & eoz qui p̄cumbentes ore pleno abundā tiam tempaliū biberūt remānt in achon. Rex vero hierusalē & dux austrie cum hospitalarijs sancti ichānis & epis supdictis & quibusdā alijs castz in cesarea et palestine breui tempe valit & ostanē firmauerūt. licet hostis aduent? sepe nunciaret. In basilica principis apl'oz festū purificatōnis patri archa cum sex epis solemniē celebrauit.

LXXXII De edificatōne castri pegrinoz

TEmplarij vero cum domīo galtero ō ana nijs & puacis auxiliātibus pegrinis & ho spitali de domo theutonicoz. castrū filij dei quod olim destrictū nunc castrū pegrinoz ap pellaē. firmare cepunt. quod sitū est in tiocesi cesa riensi inter cayphas & cesareā. Cuius situs talis ē Promontoriū amplū & latū mari īmīnet. munitū naturaliē. scopulis ad aquilonē & occitentē & au strum. versus orientē turris ē firma & dudū a tē plarijs edificata & possessa tam guerre qp treuga rum tempe. Turris aūt ibidē fuit posita olim ppt latrunculos qui in via stricta pegrinis ascendenti bus in hierusalē & descendētib? ab ea insidiabanē Hanc p̄cul a mari distantē que ppter viā strictā ostrictō appellabaē. toto fere tempe quo cesaricū castrū firmatū est & osūmatū. templarij ex transuerso promontorij fodientes & laborātes p sex heb domadas. tandē ad fundamētū primū peruenerunt vbi murus antiqu? spissus & longus apparuit. Inuenta est etiā pecunia in moneta modernis ignota collata beneficō filii dei militib? suis ad alienādos labores & sūptus. Deinde in anteriori pte arenam fodientes & deportātes alius mur? breuior rept? est. & inter muroz planiciē fontes aque dulcis ibi dem largiter ebulliebāt Lapidē etiā & cemēti to mīnus copiā mīstrauit. Due turres edificanē ante frontē castri lapidib? quadris et dolatis. tāte quā titatis vt lapis vnus vix a duob? bubalis in curru trahebaē. Vtraqz ēr̄is centenos habet pedes in lō gitudine. lxxiiij. in latitudīe. spissitudo bimas inclu dit testudines. altitudo plurimū ascendens celsitu dinē promontorij trāsgredīē. inter duas turres mu rus nouus & altus cum p̄pugnaculis osūmat? ē. et miro artificō. intrinsecus equites armati p grad? ascendere p̄nt et descendere. Item mur? alius pau lo distans a turrib? extendīē ab vno latere maris ad aliud. puteum habens aque viue inclusū promon torium. Ab vtroqz latere muro cingiē alto & no uo vsq; ad rupes. Oratoriū cum palatō & domi bus plurimis castrū includit Huius edificij prima est vtilitas qp quentus templarioz educt? de pec catrice & omni spurcicia plena ciuitate achon. in huius castri p̄sidio resitebat vsq; ad repatōnem muroz hierusalē. territoriū munitōis huius pisca rijs salinis. pascuis. agris. et herbis abundat. & vi neis quoqz plātatis. & plātādis ortis & pomerijs habitatores delectat. Inter achon & hierusalē nul la est munitō quā teneāt saraceni. Vnde de hoc ca stro nouo plurimū damnificanē increduli et terro re diuino ipos fugante loca culta deserere cogun tur. Sex miliarib? distat a mōte thaboz. vnde hui? castri ostructō siue ostitutō forte fuit causa ōstru ctōnis munitōnis illius. quia in campo longo & lato qui interiacet montanis castri huius ac mon tis thaboz nec arare nec seminare nec metere se cure poterāt. ppter metum habitantium in eo

LXXXIII De exercitatōne colonienſiū ad signum crucis.

INno gratie. M. ccxviij. mense martō appli care ceperūt ad portū achon cogones ex quintia colonienſi cum alijs paucis. tū de bremenſi et treuerensi quintijs excitata fuit quin tia coloniēsis. ad obsequiū saluatoris p signa q̄ ap paruerūt ī celo. Nā in quintia coloniēsi et tiocesi mōasteriēsi ī villa leton frisie mēse mayo. vj. feria ante pentecostē. cū p̄dicaretur crux ibidez. triplex forma crucis apparuit in aere. Vna candida versꝰ aquilonem. alia versus meridiē eiusdem colozis et scematis. tercia vero medio coloze colozata. habēs cruris patibulū et figurā hois in eo suspēsam ele uatis brachijs et extēsis cuz infixione clauoz ī ma nib? et pedib? et capite inclinato. Hec media fuit inter alias duas in quibus non erat effigies hūani corpis. Alia vice & alio loco in villa frisie seu the tusen tempe p̄dicatōnis crucis apparuit iuxta so lem crux cerulei coloris. hanc viderunt plures q̄m priozem. Tercia fuit apparitō in tiocesi traiectēsi in villa doctū in qua beatus bonefaci? coronatus fuit martirio. Vbi in die eiusdem martiris cū mul ta milia conuenissent ad videndā statōnem apparuit crux alba magna. ac si trabs ex adūso trabis artifi cialiter opolita fuisset. Hoc signū vidimus omēs Mouebaē autē paulatī ab aquilone ad meridiem.

Credimus autē duas apparitōnes demonstratas a deo· vt omnis ambiguitas prime visionis tolleret a principio predicatōnis crucis Prouintia colonie sis magno studio plurimis etia sūptib? fere trecentas naues prepauit q̄rū quedā remāserūt·quedā in tempestate pierunt· Tunc firmatū fuit ocliū in cōcilio lateranensi cum dño papa innocentō habituz rome de itromittēda militia christiana in terram egipti LXXXIIII De p̄fectōe pegrinoz cōtra damiatā

Mense igit̄ maio post ascensionē domī prepatis cogonib? armatis galeis & alijs nauibus oneratis p̄fecti sunt de achon· Iohānes rex hierusalē patriarcha cū epīs et duce austrie tribus tomibus & copiosa multitudīe christianorum indicta fuit nauigatō apud castz filii dei qō pegrinoz dz·sed flante borea·rege duce & mḡris domoz ad indictū locū venientib?· exercitus dñi ꝓsperis velis ꝓcessit·tercō die ꝓueniens ad portū damiate vbi morat?est ꝑ biduū anteq̄ ad terrā descenderet suos capitaneos expectādo·Prefati aūt duces quia modicā morā fecerūt in p̄nominato estro·subsequi non poterāt exercitū vsq; ad sex dies ab exitu de portu achon·Multi etiā qui p̄cepati non erāt & morā aliq̄ntulū fecerāt apud achō· p? primos nauigātes aut omnino remāserunt· aut vi ventoz repulsi sunt in achon autē per tres vl' quatuoz hebdomadas iactati p mare morā fecerūt Cū aūt quesitū esset ab hominib? p ordinē quid facere deberent·& quidā suaderūt reditū ex quo capitanei non veniebāt·dixit n̄chonēsis arep̄s q̄ bonum esset si electo capitaneo aliquo ad terrā ibi descenderemus capitaneos expectātes·omnes ocozdauerunt huic ꝯsilio·& facto capitaneo comite de sareponte applicuim? ad portum maris damiate·& hostilez terrā cepim? sine sanguīs impensa·anteq̄ rex & alij duces qui erant in galeis subsequerent· Referūt autē quidā q̄ cum pauci saraceni equites excurrerēt ad portū·fixo quidā fixo dextro genu in terra·& sinistra manu circūferēs ancille dextra spiculū vibrabat ferreū·intuitus est eum saracen? existimās eum ludere· sed subito eques cum equo ꝓcuss? corruit in terrā·fugientib? alijs absq; omī impedimēto castrametati sunt christiani inter lit? maris & ripam flumis nili cum admiratōe magna subsequentiū quādo tentoria fixa viderūt Hoc em̄ mirabile fecit domin? q̄ in primo aduentu aq̄ fluminis ꝺiuncta mari dulcis hauriebat· modico tpe post aduentū christianoz facta fuit eclipsis lune fere generalis· quā otra saracenos iterp̄tati sum? quasi ꝓtendentē eoz tesectū·qui sibi lunā attribuunt·in mcremēto & decremēto lune sibi magnā vim ponentes LXXXV De quibusdā incidentibus illi? temp̄is Ex cronicis

Anno prenotato videlicet ab incarnatōne domī·M·ccxviij·sanct? guill's bituricēsis archiep̄s canonizat̄·eiusq; successor geraldus moritur·Cui succedit simon cantor bituricensis nepos henrici quondā eius ecclesie archip̄sulis Simon comes montisfortis in obsidione tholosana ꝓcussus lapide interioris petrarie· in crastīo natiuitatis sancti iohānis baptiste morit̄· miles magnanimus catholic? & honestus·Hic cius occas? beatū dominicū ꝑ visionis misteriū diuina uirtute sibi reuelāte non latuit sicut legitur in vita ipsius Videbat em̄ in somnis visione quidē ymaginaria sed intellectu non vacua q̄ntā arboꝛē q̄ntitate ꝑ ceram·ramoz expānsione diffusā·densaz frondium venustate ꝓpulcrā·& in ramis eius quiescētē auiū multitudinē copiosā·post paululū arboz corruit· & omnis cetus ille volatilium dispsus aufugit·Intellexit ergo statim vir diuino replet? spū comiti montisfortis magno videlicz principi pupillozq; tutoꝛi mortis exci diū imimere·sicut & rei postmodum ꝓbauit euentus·Eo tempe hugo dux burgundie fidelis in regnū morit̄·& apud cisterciuz sepelitur·Galter? abbas pōtigniacensis fit epūs carnotensis·Ludouic? filius regis francoz otra albigēses resumit crucis signū· Idem vero rex philippus die purificatōnis beate marie fecit ostitutōnē generalem de iudeis suis vt nullus in uadiū recipiat ornamentū ecclesie·Item vt null? tradat alicui religioso pecuniā nisi de cōsensu capitanei sui & cum literis patentib? prelati & capituli sui·Itē vt null? christianoz vendere ꝙpellat̄ hereditatez aut reddit? suos ꝓpter debita iudeoz·imo due ꝑtes hereditatis sine redditū debitoris & pleugij assignentur iudeo· ac deinceps non curat debitū·& non debitum nō currat vltra annū a mutuo facto·Itez vt libra non lucretur nisi duos nūmos in qualibz septimana·& vt ꝓpter hoc non capiatur corp? debitoris·aut aīmalia carruta vel culcitre seu alia domus vtensilia·Eoq; tempe petrus pisiensis & galterus odonensis & iordan? lexouiensis· Eueus quoq; comes niuernēsis & galter? camerari? frncoz regis·& yteri? de thociacho alijq; multi baronū cum ꝑl'o copioso iter arripiūt trās marinū·aRex siquidem hungarie et dux austrie anno p̄cedēti trās fretauerūt·& rege hūgarie repatriāte dux austrie ceteriq; ad vrbem damiatā trāsierunt·Circa idem tps lacus sancti laurētij subito erupit·ac p gratō nopolim & vallē maurīene in ysarā & rodanū tecidēs multa hoīm milia submersit·multasq; terras alluuione destruxit· Apud lemonicas mulier defūcta et sudario inuoluta surrexit dicēs beatā mariā magdalenā cui se peccatrix deuouerat·labia sibi tetigisse ac spīm reddidisse·seq; statim ofessa vizelia cum gratias agens prexit·ibiq; sudariū portauit·

LXXXVI De captōe hierusalē ꝑ cozadinū turquie soldanū Ex hist oria damiate·

Anno gratie·M·ccxix·regina ciuitatis hierusalem que videbatur inexpugnabilit̄ munita destructa est a cozadino filio sapha dini foris & intus· Muri em̄ cum turribus redacti sūt in aceruos lapidū p̄ter templū domī & turrim dauid· De sepulcro glorioso destruēdo ꝯsiliū habuerūt saraceni·& ꝑ literas ominati sunt quas ciuibus damiate transmiserūt ad eoz solatiū·Sed huic temeritati nemo man? apponere p̄sumpsit· ꝓp̄ reuerentiā loci Sic em̄ in alcozano libro legis eoz habent scriptū hesū christū dominū nostruz credunt de maria virgine ꝯceptū & natū·quē sine peccato vixisse ꝓphetam·& plusq̄ ꝓphetā otestātur·cecos illūminasse·lepsos mūdasse·mortuos suscitasse firmiter asserūt· Verbum & spīm dei & viuum ad celos ascendisse non discredūt· Vnde quādo tempe treugaz sapientes ip̄oz hierusolimam ascendebāt·codices euāgelioz sibi postulabant exhibere·& osculabātur & venerabātur ꝓpter munditiciam quā christus docuit·& maxie ꝓpter euāgelium luce·missus est angel? gabriel·quod litera ti inter eos sepi? repetūt & retractāt·Lex autem eoz quā dyabolo dictāte misterio sergij monachi et apostate et heretico machometus saracenus

diticit arabice scriptã a gladio cepit per gladiũ te
netur & cum gladio terminabiẽ. Machomet⁹ ille
illiterat⁹ fuit sicut ipe ꝓtestaẽ in alcorano suo &
que prenomĩat⁹ hereticus nomĩauit. dictauit. ipe
ꝓmulgauit & ꝓ omnatões obseruari statuit Lu
xurios⁹ eñ fuit & bellicosus. ideoq; de imũdicia
& vanitate legẽ statuit. quã carnaliter viuentes in
pte voluptatis firmiter obseruãt. & sicut legẽ no
stram veritas & mũdicia muniũt. ita eor ipor ti
mor mũdan⁹ et human⁹ ac voluptas carnalis fir
missime custodiũt LXXXVII De mise
ria obsessor in damiata

INterea ciuitas damiata obsidione longa ferro
fame & pestilentia grauiter & vltra q̃m scribi
potest afflicta. in sola pace quã soldan⁹ ciuib⁹
ꝓmisit spem posuit. Durabilis eñ non est egip
ti annona. ꝓpter molles glebas in quib⁹ crescit n
supius circa ptes babilonis artificõse cõseruee in
ãnos. et sicut audiuim⁹ cotanũ vnũ. xl. bizanciis
vendebaẽ in ea. & ex angustia famis diuersa mor
borum genera vexabãt eos. et nunc cetera incõmo
da que sustinuerunt. noctibus velut auristia pcussi
aptis oculis nil videre dicebanẽ. Soldan⁹ de die i
diem vanis ꝓmissionib⁹ ipos a deditõne deborta
tus ỏcepit miseros Postremo portas suas obstru
xerunt intrinsec⁹. ne aliquis veniens ad nos ỏ suis
nunciaret q̃ dies afflictõnis posside bat eos. Hi q̃
vero p posticũ vel de muris p funes euadẽ potue
rũt Inflati et famelici ciuiũ suor ãgustias euidenẽ
ꝓbabãt. Illetiã qui foris in exercitu saracenorum
nos obsiderũt. copia panis & pabuli cepit decre
scere. Nilus quidem qui post festũ sancti io bãnis
baptiste vsq; ad exaltatõnem sancte crucis solum
excrescere & egipti planicieẽ irrigare cõsueũat. hoc
anno more suo nõ ascendit ad signũ quod ponere
solent egiptij. Sed & vt intellexim⁹ magnã p em
terre siccam reliquit. que nec arari nec semĩari po
terat suo tempe. Vnde soldan⁹ famã timẽs & cari
stiam in amorẽ retinẽde damiate. talem pacẽ cum
corradio fratre suo xp̃ianis obtulit vt crucẽ sãctã
que olim capta fuit in victoria salahadini cũ ciui
tate sancta & omnib⁹ captiuis qui p regnũ babi
lonie & damasci viui repiri possent. simpt⁹ etiaz
ad repandos muros hierusalẽ redderet. Insuper re
gnum hierosolimor totaliẽ restitueret. preter tra
ctum & montẽ regalẽ p quib⁹ retinendis tributũ
obtulit q̃ndiu treuga duraret. Sunt autẽ hec duo
in arabia sita. septẽ mũitões fortissimas & firmis
simas habentia per que negociatores saracenorum
& pegrini ipor mechã tendentes vel ab ea reuer
tentes transire solent. & qui hec potenẽ tenuerit
hierlim cũ voluerit grauiẽ nimis cũ agris & vineis
ledere poterit Hanc oppositõnẽ acceptãdã eẽ et vti
lem christianitati et rex frãcigene. coẽs cestrie cum
capitaneis theutonicor ptinaciẽ censerũt Tũc aũt
legatus pfiarcha cũ archiepis. epis. templarijs. &
hospitalarijs. ac omnib⁹ ytalie capitaneis. multis
q; alijs prudentib⁹ viris efficaciẽ tractatui se op
posuit. rõnabiliter oñdens ante omia damiatã fo
re capiendam LXXXVIII De captõne da
miate absq; sanguis effusione

INterea soldan⁹ magnã multitudinẽ peditũ clau
ticulo & p loca palustria misit ad ciuitatẽ. quo
rum. ccxl. christianis dormientib⁹ licias fuerunt
ingressi dominica nocte post festũ oim sanctor
tandẽ p clamorẽ vigilũ occisi sũt & capti. quos
ad ducẽtos et plures oputauim⁹. Nonis nouẽbris
capta est damiata sine deditõne. sine defensionẽ. si
ne violenta depdatõne cum tumultu vt soli deo
ascribaẽ victoria. Et cum capetur ciuitas i oculis
regis babilonis, more solito. non fuit ausus christi
milites ad defensionẽ patos p fossatũ nostrum ag
gredi. Eodẽ etiã tempe fluui⁹ excrenit vberrimus
aquis fossatũ implens. Ipse aũt soldan⁹ ofusus ca
stra sua obsidit & fugit. Itaq; christi milites dami
atam ingressi plateas eius inuener ũt stratas cada
ueribus mortuor pestilẽtia & fame deficiẽtiũ Aur
et argẽtũ multũ nimis. pãnos sericos negociator
in abũdãtia. vestes pciosas et ornamẽtuz cũ vasa
suppellectili in supabundantia. Ciuitas hec preter
naturalem situm loci quo muniebatur triplici erat
cincta muro. Turribus latericiis multis et magnis
fortissime firmata. clauis et ãtemurale toti⁹ egip
ti inter rameſſe & campũ chineos sita in terra vt
cõijcere possum⁹ gersen. quia pascuosa erat dami
ata in regnis famosa multũ i supbia babilonis. in
mari dominatrix. christianor spoliatrix. in ascẽsu
psecutor tuor p paucas & modicas scalas ꝓpe
hensa. nũc sub potenti manu dei humiliata es

LXXXIX De ciuiũ eius strage

TAq; preter illos qui viui cõprehensi sũt. in te
mortui tui pmiscui sexus a tempe obsidionis in
circũitu oputanẽ ad. xxx. milia & amplius quos
sine ferro vel ignib⁹ dominum⁹ pcussit. Ingredi ti
bus nobis occurrit fetor intolerabilis. aspect⁹ mi
serabilis mortui viuos interfecerunt. vir & vxor
pater & filius seruus & dominus se mutuis inter
fectõibus interemerunt. non solũ platee mortuis
erant plene. sed in domib⁹ & in cubilib⁹ & lectis
iacebãt defucti infantes ad vbera matz pendẽtes
inter amplexus morientiũ ostitabãt. Delicati diui
tes inter aceruos tritici interierũt fame deficienti
bus cibis quibus erant nutriti. pepones & allia et
cepe & altilia. pisces & volatilia delirabãt frustra
Deniq; octoginta fere milia. sicut captiuis ferẽti
bus didicimus a tempe quo pfecta est obsidio pie
runt in ciuitate exceptis eis quos sanos vel lãgui
dos inuenimus quasi triamilia & ãplius. Alij mor
tui sunt post victoriã. alij magno precõ venditi.
alij baptisati sunt et xp̃o donati. Ciuitas hec gra
datim murata. primũ murũ habebat humilez ad cu
stodiam fossati. secundũ altõrẽ. terciũ eminentõrẽ
secũdo. murus medius. xxviij. turres habet primi
pales. binas vel trinas testudines otinẽtes. q̃ oñes
remanserũt integre cũ muris. preter vnã tm̃. q̃ crebris
ictibus trabunculi templarior ofossa fuit aliquan
tulum Adeo autem exercitus noster ad pigriciam
resolutus fuit. vt milites ocio teriti. negligerent
opus dei. vulgus ad tabernas & negociatões frau
dulentas se ouerterẽt. Cati duo ad fossatũ implẽ
dum magnis sũptibus oppositi fuerunt. quor vn⁹
in custodia regis. alius in custodia romanor obu
stus fuit. Cum adhuc potentes essent in armis cu
stodes ciuitatis. due fosse subterranie facte sũt ad
suffodienda fundamẽta munitõnum. sed labor fru
stratus fuit. post expensas plurimas. Sic de⁹ sine
damno capientiũ ciuitatem dare integrã voluit.

XC De spolior eius distributone

IN omuni iurauimus omẽs vt asportata de ciui
tate spolia redderenẽ inter victores diuidenda
Hoc etiaz sub anathemate terribi fuit preceptũ
a legato sedis aplice. Verũtamen ocupiscentia
oculor plures fures fecit. Suscepimus tamen ad
vtilitatẽ reipublice magnã partem deliciar egipti

in auro & argento· plis & pomis ambze· filis aureis & filacteriis varijs·pannis sericis przecōsis q̄ distributa sūt p exercitū domī cum annona que reperta fuit in ciuitate·legatus sedis aplice damiatā cum appendicijs suis et ptinentijs regno hierosolimitano restituit impetuū·Machumetia damiate cō mutata est·& ī ecclesiā gloriose semp virginis marie in quadrū posita·tanta fere latitudo eius q̄nta longitudo columnis sustētabaē marmoreis·cl· minus vna·xii·porticus habens·& in medio apturā longā et latā in qua piramis surs̄ū ascenderat alta Quattuor em̄ ī ea principalia fundata sunt altaria titulatoriū beate marie primū·principis apl'orum petri secundū·sancte crucis terciū·sancti bartholomei quartū·in cuius festo turris flumīis capta fuit·Inuenti sunt in damiata trabunculi quattuor cum petrarijs & māgonellis plurimis·Balistę cū torno fortissime·& omne genus armature fortiū· Aurū et argentū cum plis et alijs rebus mobilib? non solū inter clericos & milites·sed etiā inter satellites & mulieres & pueros diuidebaē· ꝓpterea nabiliter turres ciuitatis distribute sunt inter regna·quor bellatorū deuenerāt ad eius captōnes deducta·prio loco sicut decuit·& oportuit vna turri que romane fuit assignata ecclesie cum porta iprius que olim dicebaē babilonis·tūc appellata ē romana·Alia etiaz turris reseruaē damiate archiepō Et sicut olim ciuitas dei viuentis hierusalē sancta capta fuit nocte·sic christiani damiatā ante diluculum obtinuerūt Instrumentū em̄ quo turris capta fuit flumīs·theutonicis cum frisonib? im omūe donauerūt·De quo fact? est pons inter ciuitatem et castrū quod structū est ad munimētū ripe ciuitatis otrapositę·duo castellula opposita sūt ad custodiam pontis de eodē instrumēto·Insup de altis arboribus sup quas scala pendebat·edificata est specula sup altitudinē castri noui ad indicandū portum longe nauigātibus·pons vetus qui mediante insula vtrāq; ripā otingebat·obsidionis tempe m' ūpliciter a saracenis fuerat attemptat?· & a christianis viriliter defens? suo funct? officō ad alios reseruat? est vsus XCI De captōne thanis et opulentia ipsi? ac fortitudīe

NOn minori miraculo imo maiori donauit dom̄in? christianis thanis mense nouēbris in festo sācti clemētis qui habet habitaculum suū im mari· Nam missi in mari exploratores numero quasi mille viri in nauiculis p puū flumē qui thanis nūcupaē·vt de cassalib? tollerēt sibi victualia·& statū predicti loci diligentē explorarēt Saraceni qui erāt in presidio castri visis christiaīs putātes totū exercitū venire·seratis portis fugerunt· Nostri vero solū christū ibi capitaneū habētes·erūpentes claustra intrauerūt castrum·testati sunt nobis redeūtes se nunq̄ ī plano fortis? castrū vidisse·vii·turres habet firmissimas testudinatas desup per girum·duplici fossa et vtroq; muro cingitur·habens antemurale lacus se diffūdit in latū in circūitū int'n̄ vt adiet? equitib? hieme sit īpossibilis·estate difficilis·adeo vt p nostrū exercitū obsidione nunq̄ capet̄·Lacus piscosus est valde· de cuius piscarijs soldano soluebanē annuati·iiij· milia marcaz· Auib? insup & salinis abundat·Cassalia multa p circūitū seruiebāt ei·Ciuitas āte castz maior damiata olim famosa·nunc aūt ruinosa· magnitudinem testaē edificioz· Hec est thanis cuius campi memimit dauid ꝓpheta·corā patrib? eorum se· mi·&c·Et esaias·Stulti principes thaneos sapientes consiliarij pharaōis deterūt consiliū īsipiēs·Hec est thanis i qua lapidat? asserē hieremias lapidibus quos absconderat sub muro latericō·Egiptij vero honorauerūt ꝓphetā sepelientes eū iuxta tumulū regū·memores beneficioz que prestitat egipto·Ozene em̄ sua fugauerat bestias aquaz quas crocodillos appellāt·Alexāder aūt macedo veniēs ad sepulcrū ꝓphete cognoscēs misteriū loci· transtulit in allexādriā·sepeliuitq; eus gloriose Crocodillos apud damiatā inuenim? & interfecim? Est aūt bestia crudelis hoīem & iumēta deuorās aptis oculis solo visu fouebat oua sua· Exclusi pulli statim fugiūt pentē suū tam̄ hostem·quos dū rapere potest statim glutit & deuorat·Et cum cetera aīalia molā inferiorē moueāt·illud ecōtra superiorē mouet·Distat thanis a damiata itinere vni? diei per mare versus terrā p̄missionis·vt facile fit de achō vel damiata per mare et terrā·vel fluuiū presidijz ibidē ponere vel victualia trāsmittere·Dāna multa intulit christianis in obsidione damiate·quando naues ad nos accedētes vel a nobis recedētes · ventor delate sunt illuc· Nā ante thanis litus maris archoniūm & importuosū sinum facit amplū & latum in quo naues deuolute·sine vento multū eis oportuno recedere non valent XCII De libro recepto in quo p̄dicta est damiate vastatio. & quedā alia

ANte captōnem damiate liber nobis apparuit arabice script?·cuius autor sē iudeuz vel christianū vel saracenū esse negat· In eo aūt quisquis ille fuerit p̄dixit mala que saladinus populo christiano crudeliter intulit in destructōne tiberiadis·& in victoria quā de christianis habuit quādo regē hierusalē & principes captiuos duxit·ipamq; sanctā ciuitatē possedit· Ascolone; destruxit·& quomō conabaē tirū apprehēdere· s; non pfecit·& alia multa que peccata illi? temp̄is meruerūt· predixit etiā destructōnē ortoz et palmeti damiatene ciuitatis·quā·s·factā vidim? quā do librū hunc per interptes intellexim? · Addidit etiā damiatā a christianis fore capiendā · saladini nomen nō posuit·sed per nigros oculos & crocea vexilla ipm̄ designat·Insup predixit quendā regez christianū nubianoz mechā ciuitatē debere destruere·& ossa machometi pseudoꝓphete dispsa pijcere·& queda alia que nondū euenerūt· sed si opleta fuerint ad exaltatōnem christianitatis & dep̄ssionem agarenoz euenient·Scim? quosdā gētiles ethnicos spm̄sāctū in ore habuisse·sed non m corde·& manifeste de christo ꝓphetasse· Corradinus reuersus in palestinā cesariense castrū obsedit qđ erat in custodia regis·ac breui tempe cepit illō & destruxit·defensoribus ipsi? negligentē agentibus qui tm̄ fere omnes euaserūt·qz libez introitū et exitum hēbant per mare Demū pcessit ad castrū filij dei cū toto exercitu suo·& osiderās illud ab omni pte sagacit̄ intellexit·qz oprehensibile non erat· Insuper templarios ad omne piculum patos inuenit qui castrū victualibus & omni armatura fortiuz sufficienē munierāt·Eodem tempe templarij latrones saracenoz ab achon repulerūt· viriliter occidēdo quosdā alios captiuādo·Corradin? aūt auxiliū postulabat a saracenis, vt ab ortu solis venientes obsiderent achon quod efficere nō poterāt ꝓpter inexorabilē discordiā principum terre ipsoz christianis plurimū oportunā·quā caliph? eoz papa

sepelire laborabat gianorum ad nostros

XCIII De legatione georgianorum super captione damiate admiratium

AD hec fama discurrēs p totū orbem damiatam christianis esse oprehensā georgianorum literas ad castra catholicorū trāsmitti psuasit·in quib⁹ otinebatur q indignata gens illa vel excitata ruboze rege eorū ouocāte principes decreuit & iurauit se obsessurū famosā aliquā ciuitatem saracenorū allegās sibi verecūdū esse q frāci de trāsmarinis ptibus & vltimis terre finib⁹ venientes p mare spaciosū piculis plenū·tam mūitaz ciuitatem obsidione longa cepissent·nisi et ipi quibus erat facilius pfides impugnaē damascū vl' aliū locum noiatum virtute capent armorū· Sunt igiē georgiani cultores christi ritum habentes grecorū pis vicini·longo terraz tractu a terra promissionis distantes quoz dñiū modo extenditur vsqz ad caspios montes·bellicosi sunt homies habētes rasuram in capite·clerici rotundā·laici q̄dratam·Mulieres eorū equestris ordinis docte sunt ad prelium· Homies isti quādo ordinatis acieb⁹ hostes sūt aggressuri·pugillarē cucurbitā repletā vino puro vel locius ebibūt·& statim aduersarios suos viriliter inuadūt·Cōputandū aūt esse non dubitam⁹ inter beneficia tutoris nostri ihesu christi·qui a fucanijs psecutorū maiores nostros defendit in obsidione damiate· Visitatū siqui dē habebāt assasseni & eorū preceptor vetul⁹ de montanis cultellos emittere extra christianos ad intercipiendā vitam eorum qui negociū christianitatis ppensis pcurabant·Nam in treugaz tempe filiū tripolitani comitis adolescentem spectabilē in ecclesia beate virginis apud tortosā ante altare pcumbentē nequiter interfecerunt· Vnde militia templi non cessauit eos psequi p tam religiosa violatōe donec humiliarentē vsqz ad seruitutē tributi· Tria nanqz bizāciorū milia annuatim templarijs psoluūt·Eiusdē obsidionis tempore rex armenie leuo defunctus est in terra sua· Mortuus est quoqz soldanus yconij qui credit baptisatus fuisse·qui tante benignitatis erat in christianos·vt guerrā habens cum saracenis solui iuberet christi cultores quos vinculatos inuenit in munitionibus quas expugnauit· & in optōe eorū posuit vtrū in patriā suam redire vellent· an acceptis abeo solitis sub ipo potius militare eligerent· Idem christianos ateo familiares habebat· vt custodes corpis sui ostitueret eos· licet pater eius a lastero gredo fuisset interfect⁹·manu etiā tenuit miralim filiū saladini exheredatū ptra filios saphadini q̄n tum caliph⁹ pmittebat tebaldas papa sue gentis· Milichasecaph filius saphadini multa damna templarijs intulit cum essent in obsidione damiate Cō bussit em opidū castri alberet· turres munitas destruxit sed cum rediret in terrā suam victus est a saracenis

XCIIII De captōe saphet·& reditōne damiate

ANno verbi incarnati·M·ccxx·coradmu princeps damasci destruxit saphet castrū firmissimū quod saladin⁹ flagellū christianorum per longā obsidionē intrā artauit·vt defensores fame deficientes·requisita licentia mḡri militie templi redderēt illud tirāno·Factū est aūt vt tenti anno quādo solent reges ad bella pcedere· Iohānes rex hierusalē castra fideliū iliquit·mlīas ptendens causas ad excusatōnem sui·& festinatuz reditū pmittēs·anteriorū oblitus ad posteriora se

uertit Apiente manū domino qui portū damiate impleuit vbertate frumenti vini & olei· adiuncta pegrinorū & equorū copia numerosa ut ad pgredi endum in negocō nulla locū habeat excusatio· Cū peruenerūt in sexto passagio mediolanensis et cretensis archiepi·fauensis·& regenensis epi & nuncij regis friderici dferentes literas cum aureis pullis et aduentū ipsi⁹ nūciātes· Aderat em eps brixiensis & ytalica militia copiosa·Legat⁹ autē ofide rans non sine gratie magno priuilegio diuino munere sufficienter fuisse puisum in omnibus que reqrebat negocij pcessus·angebaē doloē q temp⁹ inutiliter pcesit·& oportunitas tāta pijt·Vnde cōuocatis maiorib⁹ ipe pmo loco· deinde mediolanēsis archieps & alij similiē epi suadebāt pgressū cōtra soldanū qui castra sua posuerat sup nilū itinere diei vnius a damiata· Sed milites hita deliberatōne huic exhortatōni otradixerūt· Hāc causā maxime pretendētes q rex hierusalez aberat p sue voluntatis arbitrio·nec alius princeps militaris aderat cui gēs diuersaz natōnū obedire vellet ad educēdum pplm domī et sic ocordabāt ad ociū ex quo mala multiplicata sunt in castris·Mense iulio superuenit comes mathe⁹ de apulia cū·xiij· galeis quarum duas cursarias insidiātes christianis cepit in via marina·Deinde damiata cum multis laboribus sumptuosis capta & p annū vel amplius a nostris possessa·postmodū pelagio cardinali & legato tēplarijs & hospitalarijs totoqz exercitu christianorum·excepto rege iohāne qui ob q̄ndā discordiam inter ipm & legatū motā ab exercitu recessit a soldano per ifortuniū captis & grauit afflictis p redemptōne eorū & oīm christianorū captiuorum qui erāt sub potestate soldani reddita est paganis·

XCV De georgianorū destructōe Ex historia tartarorū.

ANno prenotato·s.ab incarnatōne dominī M·ccxxj· Tartari georgiā intrauerūt·eamqz vastare cepunt·Quidā vero magn⁹ baro georgie cum filio & vxore sua a facie illorū ad montes caspios fugit saluatōnis cā· At in via illa tres magni latebāt tartari rapiendorū causa spoliorum inuicem ofederati Cunqz p illa ofinia vagarētur explorātes si possent inuenire aliquid· vn⁹ eorū vestigia militis ac suorū in via deprehēdit·īsecut⁹ itaqz vestigia baronē illū cum vxore & filio ac rebus viuū apprehēdit·& omnes cum rebus suis ad socios suos sic inter se condixerāt·introduxit·Cūqz inter se deptitōe rerū ac psonaz ita ordassēt vt vnus haberet baronē·alius filiū·tertiū vxorem & aurū p omuni venderēt· ille qui p pte sua puerum habere debuit recusās dixit·Nūquid puer ille qui q̄si canicul⁹ vnus est·pa mea erit· quez nutrire etiā me oportebit·Absit· Tādem igiē in hoc alias ordaueūt·qz pater & filiū occiderenē & aurū in omuni diuiderēt vel ptirēt· & mulier venderetur quod & factuz est· Illaqz mulier que corā se maritum & filiū occidi piter vidit·postmodū in georgia monialis effecta monāstica vitā duxit·Quia vero tartari in signū glorie atqz victorie & numeri occisorū certitudīs habendo·vnū de mille occisis q̄si milenariū capite subuerso ac pedib⁹ erectis īlocum emīentē erigere solebant in vastatōe ciuitatis georgie ciuitatis p habenda certitudīe de suis occisis·vii·homies ibidē pedib⁹ erectis·capitib⁹ suppositis in·vii·diuersis locis supemīentib⁹ īfixerūt· sed et pax ante tartarorū aduentū in eadē ciuitate

occisi fuerãt a cozasminis vt iam dictum est supra. vij. milia hoim. & postq̃ ibi facta est occisio tanta subsecuta est fames ĩaudita XCVI De crismate geozgianoz & errozib9 ipoz

Hec est terra videlicz geozgia ab antiquis tpib9 ãthiocẽno patriarchacui scz subiecta cũ armenia et capatocia siue turquia Accidit aũt in turquia tantã fuisse guerrã. q̃ geozgiani non potuerũt trãsire p turquiam in antiochiam causa visitationis uel cõfirmationis & aliozũ que immediate pertinent ad patriarcham. Habito igitur inter se consilio. miserũt nũcios suos p mare cõstantinopolim & ide ãtiochiam postulantes a patriarcha vt eis vnũ catholicũ .i. vniuersalem epm concederet. qui eis loco patriarche existeret. Tũc patriarcha misit eis ampullã crismatis dicẽs. vt de illo a septimo ãno in septimũ ãnũ catholicos crisma paululum. s. ĩmiscẽdo de ipo cũ oleo nouo conficerent. & ad hoc faciendũ omnes episcopi cõueniret. Quod & fecerũt vsq̃ nũc & illud crisma missũ ab ãtiochia in geozgiã vt dicitur reseruatur adhuc. Cum eodem crismate misit patriarcha lrãs cuidã archiepo otinẽtes vt ille quem ipi omuniter eligerẽt canonice potestatẽ haberet cõfirmandi catholicos. & ita factũ est. Q̃m ergo sic fecit illis patriarcha. dederũt illi geozgiani. c. casalia. Post hoc accidit q̃ patriarcha hierosolimitan9 depauperatus venit ad antiocenũ patriarchã. conquerens & ostentẽs ei suã pauptatẽ. Tunc antiochen9 dedit ecclesie hierosolimitane & fratrib9 de sepulcro. c. casalia que sibi geozgiani dederãt antea. Hec ita q̃ casalia mõ tenet archidyaconus frater sepulcri domĩ ex pte hierosolimitani patriarche & capituli de sepulcro in geozgiã missi9. Illaq̃ possidens a tartaris q̃mplurimũ sicut alij est impetitus. Sunt aũt in geozgia tam epatus q̃ archiepat9. xviij. sed catholicus. i. vniuersalis epus crismales coepos facit. & illis mediantib9 crisma ceteraq; sacramentalia vendit. mulierẽ sterilẽ que sterilis est a marito mediãtib9 pecunia diuidit. Monachi quoq̃ & abbates geozgiani apte simoniaci sunt & vsurarij. Itaq̃ cancellaria geozgie a monachis emiẽ & publice possidetur XCVII De vastatõe armenioz

Post geozgiã intrauerũt tartari maiorẽ armeniã & vastauerũt. sibiq̃ subiecerũt. In armenia est ciuitas nobilis que am vocaẽ. vbi sunt mille ecclesie. ac. c. milia familie seu dom9 inhitate quã tartari cepunt in. xii. dieb9. & etiã ibi prope eam mons arach. Ibi requieuit archa noe. & in pede montis illi9 est prima ciuitas quã edificauit ibi noe. & vocaẽ hec ciuitas laudumie. circa illã defluit fluui9 arathosi qui fluit p mediũ mõgã vbi sunt in hieme tartari. vsq̃ in mare seruanicum Est aũt mons iste videlicet arach excellentissimus nec vnq̃m illuc ascendisse dz homo nisi monachus vnus. Ille siquidẽ quodã deuotõis vt dz ardore cõmotus ppter archã noe que ibi requieuit multotiens illuc ascendere quib9 potuit conatib9 attẽptauit. Cunq̃ aliquã montis ptem ascenderat et membra corpis fatigata quieti dabat. semp post quietem euigilãs in pede montis se inueniebat. Tandẽ vero domin9 eius affectui ddescendẽs eiusq̃ votũ & orõnes exaudiens. p angelũ suũ eum monuit vt semel ascenderet. Ita tñ ut decetero ascendere nullatenus attemptaret. Tunc ergo secur9 ascẽdit. & postea descendens indz secũ ex archa vnum asserẽ detulit Tũc in montis pede monasteriũ edificauit in quo euntẽ asserem tanq̃ p sacris reliquijs duote collocauit XCVIII De errozibus ipoz

Armeni quidem in sabbato pasce omedunt oua & caseum in vespe. Dicunt enĩ q̃ christus resurrexit in vespe sabbati pasce. Itez post pasca omedunt carnes per omnes sextas feras que sunt septem videlicet vsq̃ ad penthecostẽ. Diem natalis domi nesciũt. nullaq̃ festa vel vigilias custodiũt. nec quattuoz tempa nouerunt. Per totã quadragesimã nec celebrãt nisi die sabbati vel domica. quia dicũt hominẽ ieiunũ frangere quotiens celebrat. Propter hanc etiã cãm in sextis ferijs non celebrãt. ne. s. ieiunũ frangãt. Dieb9 autẽ quibus carnes omedunt celebrãt. quia tunc nõ ieiunãt Multa vero faciunt ieiunia in septimana ante. lxx. quia dz ieiunũ sancti sargnis. a secunda feria vsq̃ ad sabbatũ ieiunare incipiũt. & in sabbato & ĩ tomnica die carnes omedunt Idem & in hebtomada sequenti faciunt in quartis & sextis ferijs. oleuz & pisces non comedũt. nec vinũ bibunt. nec etiã per totã q̃dragesimã. plusq̃ illũ peccare qui in. xl. comedit pisces vel oleũ. aut bibit vnũ asserũ t. q̃ illos qui ad lupanar vadũt. Porro ĩ septimana aĩ. l. ita stricte ieiunãt q̃ ĩ scda feria penitus abstinent In die martis tamen aliquid sine oleo & vino manducãt. & in die mercurij iterũ ieiunãt. In die iouis omedũnt semel. In die veneris omnio nihil. Et in sabbato omedunt carnes. & hoc quidem ieiuniũ faciunt maiozes. Infãtes aũt duoz mensiũ sacrificio omunicãt. & quoslibz ĩdifferenter. In sacrificõ aq̃m non apponũt. in lepoze et vzso & cozicul' et hmõi sicut greci iudaizãt. & in calicib9 vitreis et ligneis celebrãt. Quidã etiã celebrãt sine pamentis & sacerdotalibus vestimentis oĩno. quidã cum infula. quidam cum dyacono et subdyacono. Sed si aliquod festũ in sabbato vl' domica eueniat. omemozatõnẽ inde faciũt tm. sz nullũ vt dictũ est celebrãt festũ De purgatozio nihil credunt. sed si vxoz alicuius adulterauerit. statim epus dat ei licentiã accipiẽdi aliam & accipit Monachi quoq̃ et abbates & epi potatõnib9 vacãt etiã plusq̃ laici. Sunt etiaz monachi ac presbiteri publici vsurarij & simoniaci. Multiq̃ illoz sacerdotes in diuinatõnib9 errant. & inspectõne granoz & hmõi. Dicuntq̃ q̃ vxoz sacerdotis eo mortuo nõ potest dcetero maritari Preterea nullo modo dcedere volũt q̃ christ9 duas naturas habuit. Dicunt etiã geozgiã q̃ in articulis. xxx. discordãt a fide catholica ipsi armeni. tãtumq̃ odiũ inter geozgianos & armenos existit. q̃ geozgianus dicit. Si quis nostrũ habeat spinam in pede infixã. transiens ante armenioz ecclesiã se spinã sustinere. nec se ad pedẽ suũ euellendi causa inclinare. ne per hoc videaẽ ante armenioz ecclesiam ab omnibus christianis vilipendendã inclinare

XCIX De quibusdã sancti francisci documentis & dscientie puritate

Qvm aũt beatus francisc9 olim in loco qui dz rumstozius ppe assisium in domicilio valde stricto cum fratribus suis morã faceret. accidit vt rome cozonandus impator otho cum magno illac comitatu & pompa transiret. ac vir sanctus cum secus viam maneret. nec ipse nec aliquis suoz saltem aspicere de tugurio voluit. ꝑter vnum solũ ex ipsis cui gloziam hmõi modicuz duraturam impatoi dstanter nunciare precepit. Rogatus autẽ a fratribus vt eos ozare doceret.

simplr illis hmõi formã tradidit dicens · Cum ora
bitis dicite pater noster· & adoram9 te domie hie
su christe ad omnes ecclesias tuas que sunt ĩ toto
mundo· & benedicim9 tibi· quia per sanctã crucez
tuam redemisti mundũ· Quod ipsi fratres hamili
ter exequentes & verbum simplex p mandato obe
dientie reputantes se etiã ad ecclesias quas e lõgin
quo pspicere poterãt inclinabãt· & pni in terram
put instructi fuerãt adorabãt· Ipe vero prædicatõ
ne sua principalit monuit vt romane ecclesie fides
inuiolabiliter obseruaret· & ob hoc dominici sacra
menti quod ministerio sacerdotũ officit· dignitate
in summa sacerdotalis ordo reuerentia teneret· Sz
& diuine legis doctores & omnes ecclesiasticos
docebat summope reuerẽdos· Erat aũt tãta simpli
citas fratrũ· q9 cum quidã sacerdos qui non igno
rabatur infamis vni e fratrib9 diceret· Vide ne sis
ypocrita· ipe frater se esse ypocritã crederet · eo q9
sacerdotẽ mentiri non posse putaret Cunqz dict9
frater de hoc grauiter turbaret · ad sancti patris
ignitum eloquiũ quo frequent omne nubilii a frm
cordib9 fugabat· tãdem osolatõnẽ recepit qui ver
bum & intẽtõnẽ sagaciter excusauit· Crebris quo
qz reuelatõnib9 osolabant tunc temp̃is· quas vtiqz
recipe meruerũt ex presentia tanti patris· Nam cũ
nocte quadã se a fratrib9 absẽtasset· ecce circa me
diam noctis horã quibusdã fratrib9 quiescẽtib9
quibusdã orantibus curr9 igne9 p hostiolũ dom9
ingrediens huc illucqz per domunculaz pluries se
uertit· super quem globus non modic9 spẽm so
lis habens· ipas quoqz noctis tenebras sua effuga
uit claritate· Conuenientib9 ergo cũctis & inuicẽ
quid hoc esset cum magno stupore querentibus·
celebri memoria res accidit· q9 videlicet ex virtu te
mirãdi lumis alteri9 alteri oscia nuda fuit· Intelle
xerunt igit hanc esse animã patris sancti quaz ob
precipuã sui puritatẽ in filiorz solatiũ ipe sic meru
erat transfiguratã ostendi· Reuersus itaqz ad fra
tres suos· cepit osciam illorz subtilit archana ima
ri· que & ipm non latere crebro fuerãt expti · Mul
tis nanqz cordiũ suorz secreta aperuit C
Qualiter etiam absentia ognoscebat spũ reuelante

Absentiũ quoqz fratrũ multotiens acta co
gnouit· Alijs quidem in somnis ne hoc ul'
hoc facerent phibens alijs autẽ istud aut
istud facere precipiens· multoz etiã qui boni in fa
cie videbanẽ mala damnabilia preuidens nũciauit·
Sed et eoz qui mali erant dona gratiaz futura p
dixit· Sepius quoqz fratrib9 suis vir di gaudia so
latij spũalis impendit· quib9 ipse corpe qui dez ab
sens· sed spũ presens fuit· Referã breuiter vnuz de
multis· Nam tempe quodã fratre iohanne de flo
rentia capitulũ in pruintia celebrãte· vbi a beato frã
cisco mmister fuerat ostitut9· imtererat christi ofes
sor anthoni9· vbi dum dr sup hac materia· Hiesus
nazaren9 rex iudeoz fratribus adunatis verbuz ex
hortatõis pponebat· Frater quidã monach9 sacer
dos nomie· vir simplex et virtute preclar9· faciem
suam ad hostiũ dom9 ouertit· viditqz corpeis ocu
lis qualit beat9 frãciscus in aere subleuatus veluti
manibus in cruce ptensis apparuit fratrib9 q9 ade
rant benedixit· tũqz subito gaudiũ spũs singulis
& vniuersis est infusũ · vt quod ipe sacerdos post
de ipa visione narrauit cũctis mirãtib9 ipa facer
expientia fide dignum · Qualiter aũt alienoz cor
dium sepius occulta pandebat· vnũ narrare de plu
ribus sufficiat· Frater quidã richeri9 nomie tã mo
ribus q̃ genere nobilis imtm̃ de beati franciſci me
ritis presumebat· vt diumã pfecto mereri gratiaz
crederet· Si quis ipsius sancti dono beniuolentie
potiret· aut si quis illa careret dei iracundiã mere
retur· Cunqz ad obtinendũ ipsi9 familiaritatis be
neficium vehementi9 aspiraret· timuit valde ne qd
in ipo vici9 vir sanct9 occulte fortitan deprehẽde
ret· cuius occasione se ab illius gratia magis elon
gari otingeret· Igit hmõi timore dictũ fratrẽ gra
uiter affligẽte nec cogitatõnẽ suã cuiqm reuelante
accidit ipm die quadã solito more turbatuz ad cel
lulam in qua beatus francisc9 orabat accedere· c9
aduentũ simul & aim vir dei ognouit· & benigne
ad se vocato ait sic· Nullus te timor decetero· nul
la te fili orturbet temptatõ qñ carissimus mihi es·
& inter precipue caros speciali te caritate diligo·
Decur9 cum tibi placuerit ad me venias· et a me li
bere p tua volũtate recedas· Creuit aũt iste sicut
credidit in gratia saluatoris CI De abstinen
tia eius & vera humilitate

Sanctus vero christi ofessor francisc9 omi
studio precauebat ne summe sãcte paupta
tis metas trãsiliẽs ad supflua quoquo mõ
diffluer et· & cum rarissime coctis vtens ea cineri
bus vel aqua frigida omisceret· & te ipa sufficient
aqua non biberet Difficillimũ em̃ asserebat necessi
tati satisfacere & voluptati non obedire · Sepius
quoqz cum pñiam predicans circũiret· & inuitat9
refectõnẽ in domib9 seculariũ sumeret rursus· qui
dum omederet carnes ad os man9 ducebat· sed tm̃
ppter euangelij verbum quo dr· edentes & biben
tes que apud illos sunt· minimũ aliquid ex eis pra
ro degustãs· reliquias in sinu subtili cautela mitte
bat· Nuda hum9 dormire coacto tunicula tantuz
interposita lect9 erat· & sepius sedens non iacens
inclinato ad lignũ vel lapidem capite dormitabat
Accidit quoqz ut infirmitatis necessitate d pullo
quadã vice manducãs viribus postmodũ vtcunqz
resumptis· cuidaz fratrũ districte precipet· vt col
lo ipsi9 fune ligato eum tanq̃ latronẽ per mediuz
ciuitatis assisij duceret· & preconaria voce clama
ret· Ecce videte glutonẽ qui se gallinaz carnibus
impinguauit· quas secreto nobis ignorãtib9 man
ducauit· Factũ est igit vt multi ad tam miz opun
cti spectaculũ lacrimabili voce lugerẽt· seseqz mi
serrimos veluti quotidianis voluptatib9 deditos
pclamarent· Cum vero extolli laudib9 humais au
diret· alicui fratz per obedientiã iniunxit vt ipm
viriliter a latere verbis otumeliosis afficeret· et ad
uersus laudantiũ mendacia· veritatis verba pferrz
Quem cum frater inurt9 rusticũ & mercennariuz
inutilẽ appellaret· ille iocũdo applausu subrisit · &
sic expbanti rñdit· benedicat tibi domin9 fili carissi
me· q9 tu suauissima loqueris· & talia filium petri
de berdone decet audire· cupiens quoqz pfecte se
vilem ab omnib 9reputari· peccata sua nõ erubuit
in predicatõne publica ofiteri · Sed & quid si simi
stri subripet leui cogitatõne· de aliquo idipm eidẽ
de quo cogitauerat ofitens humiliter veniã postu
lauit ab illo CII De magnanimitate & fidu
cia eiusdem

Reuentissimo martirij tesidrio feruẽs sex
to ouersionis sue ãno ad ptes sirie voluit
pficisci· vt ibidez saracenis ãnũciaret euã
gelium christi· In nauem aũt que ãchonam tẽdebat
a nautis expensaz defectũ timentibus vix pmissũ
intrauit· in qua maris tempestate suborta· ja demũ

post longos laboꝛes ipsis nautis cibaria deerant dum quedã & si non tanta vt multis quoquo mõ sufficerent·sanctus franciscꝰ domino sibi ꝓuidente latenter intulerat·que tunc ad ipsius meritũ tm sumpsere diuinitus incrementũ·vt abnndanẽ vsq; ad poꝛtũ anchone necessitatibꝰ oim subuenirent· Vt aũt ad terram a mari descendit diuini rursum verbi semĩa iacere cepit In ipo martirij feruoꝛ nõ tepuit·quin marochiũ non multo post iter arripiens·tanto ad hoc aliquotiens impetu festinaret·vt pegrinatõnis sue comitem pre spũs ebꝛietate solꝰ ꝑcurrẽdo deseꝛeret· Et licet quotidiana inter xp̃ianos & infideles prelia gererent·Ipe tamen in dño ofisus adire soldanũ·nec cum euidenti ꝑiculo verebatur· Vnde & multis grauibusq; verberibꝰ ante q̃ veniret afflictus tandem ipsiꝰ soldani ospectũ est potitus· Soldanus vero cum ingenti honoꝛe eum suscepit· pluraq; sibi pręcõsa valde donaꝛia ꝓtulit·sancto dei veluti quasdã inuidicias vilipẽdente·Ipe soldanꝰ tanq̃ de miro cunctis dissimili magis obstipuit·& illius eo diligentiꝰ verbis intendit·Sed nimirũ in his oimibꝰ suum non implebat desideriũ cum mirabiliꝰ in singularis gratie ꝓrogatiuam gerendã suoq; dominꝰ insignia stigmatum reseruauit CIII ¶Qualiter volucribꝰ prędicauit

Idem vir columbina simplicitate plenꝰ dum moꝛe solito quadã vice per vallem spoletanã trãsitũ faceret·accidit vt non longe a castello cui nomẽ menanniũ multitudinẽ magnã diuersi generis auium uolasse videret·et qm̃ ob precipuũ creatoꝛis amoꝛem miro etiã in omẽs creaturas ducebaẽ affectu socijs in mari relictis alacriter cõtra locũ vbi stabant·aduunate cucurrit·eaſq; ꝓut ei consuetudinis erat veluti rõis humane capaces salutauit· Videꝫ aũt ꝙ ꝓpter ipm loco non cederẽt admirãs vsq; ad illas accessit·sed nec tunc vna quidẽ illaꝝ dum aduenirz abscessit· Repletus itaq; magno gaudio vir solicite eas ad audiendũ verbũ dei monuit intendere et his similia simplꝰ eis inter aliqua plura ꝓposuit·Fratres mei volucres multũ vos memmi noſtq laudare et diligere creatoꝛẽ qui plumis vos induit·qui pennis vos a terra subuehit· qui vobis inter creaturas volatilibꝰ in puꝛioꝛe mansiones aere tribuit·qui nec serentes nec metẽtes· nec in hoꝛrea ogregãtes absq; vestra solicitudĩe vos enutrit & abũdanẽ in omnibꝰ que vobis sunt opoꝛtuna ꝓuidit·Ipe vero auicule roſtris apertis·alis colliſq; ꝓtensis suo mõ mirabiliẽ gestiẽtes·sanctũ dei tl'a ꝓponentẽ intuebanẽ·& verbis diligenter intendere videbanẽ·Ille vero ꝑ mediũ illaꝝ transiẽs & reuertens tunica eas tãgebat vt voluit Nec illis qui dem se prius a loco mouẽtibꝰ· donec bñdictõe cũ signo crucis & licentia eis data similiẽ ipe recessit Tũc cepit se magne negligẽtie incusare eo ꝙ actenus omiserat auibꝰ prędicare·Igiẽ ab isto tempoe vir dei cuius oꝛi semp laus affuit saluatoꝛis nõ solum homines vt laudarent·ipe laudans admonuit sed & aues & bestias & quaslibet alias creaturas fratrũ vel soꝛoꝝ nominibꝰ nuncupãs·ad oim ccdiꝛoꝛis laudẽ solicitauit et inuitauit CIIII ¶Qꝛ auibus & piscibꝰ & bestijs & elemẽtis impauit

Sed & hic qui totũ se nutui creatoꝛis subiecerat·non imerito creaturis sibi inferioribꝰ altissimi nomẽ inuocãs impabat· quarum obedientiã ipa frq̃nter experientia cognoscebat·Et vt referã pauca de multis·accidit die q̃daz apud castſtrũ quod ꝺꝛ albianũ·vt cum verbũ dei ꝑ'o illuc aduocato ꝓponere vellet·pre nimio stre pitu & multitudĩe hirũdinũ nidificãtiũ audiri nõ posset·Quibꝰ ita garrientibꝰ taliter est locutꝰ Soꝛoꝛes mee hirũdines iam tempꝰ est vt loquar· qꝛ vos quidem satis vsq; nũc locute estis · Sed deinceps vsq; dum ꝫmo dominꝰ opleaẽ loqui oino cessate·At iste veluti rõnis capaces otinuo tacuerunt· nec ab ipo loco donec oſũmareẽ prędicatõ se moueruũt·Quo viso miraculo cũcti qui aderãt deum glorificabãt·& beati viri saltem vestimĩta cõtingere cupiebãt·Cõfugiebãt quoq; ad illũ sepiꝰ bestie siluestres·veluti ad poꝛtũ tutissimũ· acti rõne ducte ipsiꝰ erga se ognoscerẽt pietatis affectũ· Naz cum morã faceret apud castellũ nomine greciũ· quendã lepusculũ laqueo captũ viuũ a quodã fratre vidit adductũ·Ad quẽ pietate magna ꝓmotꝰ sic ait·vir ille mitissimꝰ· Frater lepuscule veni ad me·q̃re te sic decipi ꝓmisisti·Qui dimissꝰ a fratre statim veluti securꝰ ad viz dei cucurrit· & in sinu eius domiti animalis moꝛe quieuit·Quotiẽs autez a beato viro sup terrã deposit̃ est vt abiret· totiens ad illũ non aliã libertatẽ querẽdo recurrit· donec tandẽ ad vicinũ nemus ipm a fratribꝰ asporta ri ꝓcepit· Similiẽ quadã vice cum in lacu reatino reuideret in naui·piscis quidã non ꝓuus qui vulgo tencha vocaẽ·viuus oblatꝰ est ei· quem ipe nõ mã ducandũ sed libertati restituendũ hilariẽ ac benigne suscipiens ipm piscẽ fratrẽ vocauit· ozãsq; & nomẽ dominũ bñdicens m aq̃m reposuit· Persistente aũt in ozõne & laudibꝰ piscis in aqua ludens a nq uicula non recessit·donec ei licentiã beatꝰ frãciscꝰ ozõne opleta dedit·Igiẽ non solum sensibilibꝰ bestijs videlicet & auibꝰ impauit · sed ad illius obsequium in alterã naturã insensibilia etiã dominꝰ elementa conuertit·Nam cũ ipe apud beremũ sancti vzbani quadã vice grauiter egrotaret·aqua sibi mirabiliter ĩ vinũ mutata est·Factũq; est vt ad gustũ istiꝰ tam facile sanitatẽ recipet ꝙ diuinũ hoc esse miraculũ nullꝰ ambigeret CV ¶Qꝛ illas creaturas ꝓcipue amabat que figurã christi ꝓferũt vt oues & agnos·

Tanta eius mẽtẽ diuini amoꝛis dulcedo repleuerat· vt in omnibꝰ opa creatoꝛis mirãda ꝺiderãs·maxime etiã erga cũctas affluꝛet pietatis tenerĩtudine creaturas· Inter alias tñ istas ꝓcipue diligebat quas vt puta ouiculas simplitoꝛis & mansuetoꝛis nature videbat·q̃rũ etiam in omnibꝰ christũ ob aliã̃m similitudinẽ figurare scripturis audierat· Nam tempe quodã ꝑ marchiam anchone cum fratre paulo quẽ ibidẽ mĩstrum ostituerat trãsiens quendã hyrcoꝝ & capꝛaruz vidit in pascuis non modicuz gregẽ & vnicaz inter omnes ouiculã depascentẽ·Ad cuius intuitũ grauiter ingemiscens dixit ad fratrem· Nonne vides hanc solã ouiculã inter hyrcos & capꝛas simplicit ãbulantẽ·sicut vtiq; dominꝰ noſter hieſꝰ christꝰ innocens·mansuetus & humilis iter scribas & phariseos & sacerdotũ pr̃cipes ambulauit·Soluam̃ igiẽ fili carissime & eduea m̃ illã de medio gregis capꝛaz·Cunq; nihil aliud nisi q̃ viles tũicas habẽtes de oue redimĩda solicite starẽt·ecce quidaz mercatoꝛ trãsiens ad hoc se voluntariꝰ obtulit·precio q; soluto ipam ouem viro sancto reliquit · Qui gaudens secum illã in ciuitatẽ que auximiũ ꝺꝛ adduxit·& ad eiꝰ loci epm hospitãdi gꝛa declinauit Miranti igiẽ ep̃o quare sic ouiculam deduceret·

longā de illo cepit pabolam retexere·donec et ipe
ēpus deo gratias ageret·non modicū de tanta ho
minis dei opunctꝰ simplicꝫ puritate·Sequēti vero
die per quodā claustrū dominaꝫ ad sanctū seue
rinum transitū fecit·vbi eisdem christi famulabus
ouiculā omendauit·quā ille ob sancti reuerentiam
deuote suscipientes·diligenter longo tempe nutri
erunt·donec tunicā de ipsius lana texentes illā be
ato viro munus acceptū de fratre ouicula transmi
serunt · Alio quoqꝫ tempe per eandē marchiā pre
dicto fratre comite trāsiēs·inuenit in itinere quē
dam virū qui duos in humeris portabat agnos ad
vendendū·Quos vt balantes audiuit omota sunt
ex intimis viscera eiꝰ·Et accedens benigne eos ve
luti mater plorātes filios attrectauit·Dixit autez
ad virum·Quare fratres meos agniculos sic liga
tos & suspensos excrucias · Qui cum rñdisset qꝫ
eos ad forꝫ precij necessitate deferret · querentiqꝫ
quid de illis postea fieret vir eos mactādos assere
ret· ait sanctꝰ·Absit ut hoc fiat·quin potius man
tellum quo otegor accipe· & fratres meos agnos
mihi relinque·Adquieuit voluntariꝰ homo·multo
em maiorīs precij erat mātellum quē sanctꝰ frigo
re opulsus a quodā fideli mutauerat ipsa die· Igiē
acceptis agnis quid de eis ageret solicitus extitit·
Tandem cum socio fratre deliberās · gubernādos
eidem viro omisit· & ne eos venderet vel leveret
districte precepit CVI· ¶ Qꝫ christi nomen in
vermibus & in cedulis & maxime in pauperibus ho
norabat·

NOn solū aūt hmōi bestijs & dignioribus
creaturis·sed & alijs vilibꝰ & minimis si
mili opassionis affecte adhesit· Nanqꝫ de
saluatore legiē·Ego sum vermis & non homo·ver
miculos etiā non otererenē multotiēs de via lege
bat sed & apibus ne deficerēt forte vinū uel mel
in hieme mīstrabat·diligenē em̄ non tam illaruꝫ qꝫ
& aliaꝫ creaturaꝫ efficaciā attēdebat· Et quidqd
admiratōnis delectam̄ti·sue cuiuscūqꝫ valoris in
vita quaqꝫ perpendere poterat·id totū in oim fa-
ctoris gloriam gerebat· Propter hec oīa frater
no nomīe nuncupabat·oīa ad vnius oditoris lau
dem otinuus ipe in laudibꝰ inuitabat· Ipe vero no
men domī noians·totus supra homīs intellectum
afficiebaē·totus in iubilo·totꝰ alteriꝰ seculi vite-
batur Preterea et tantā nomī saluatoris reuerētiā
exhibebat qꝫ etiā qualecunqꝫ scriptū inueniret ibo
neste locatū·reuerenter illud recolligēs in loco re
ponebat honesto·ne forsan verba diuina uel noīa
vel etiā litere quibus ista scribunē & otēnerentur
in isto · Quāta aūt putas erga paupes opassionis
ardore feruebat·qui tāta non solū ad aīmalia bru
ta verū etiā ad insensibiles & infirmas affluebat·
pietatis dulcedīe creaturas· Nam hic vere paupm
patriarcha oīno pauprimꝰ esse desiderās Et si pre
ter uilem tunicā nihil possessioīs appeteret·voluit
tam̄ in hac vnica necessitate pcere ipsi·qm̄ & illam
pluries indigenti cuiqꝫ pmptissime cupet impiri·
Vestes quoqꝫ diuersas a diuitibus in hieme postu
labat·quas istis libentissime dantibꝰ·ita ut nec ad
restitutōnem teneretē accipiens ea egenis quos pri
us habere otingeret obuios in frigore porrigebat·
Grauissimū em̄ erat illi si alicui paupm verbo vel
facto pcipet quicqꝫ molestе fieri Audiens em̄ vnū
e fratribꝰ tempe quodā paupi cuidā verbū iuectō
nis inferre·vide ne forsitan falso simules pauptatē
durius increpatū·fecit corā eodē paupe nudū pci
dere & pedibꝰ eius deosculatus·humiliter ab ipo
veniā postulare·Ait em̄ Qui paupi maledicit chri
sto facit iniuriā cuius nobile signū gerit·qui se vo
luntarie paupem in hoc mūdo p nobis fecit · Ipse
quoqꝫ etiā si minimū quid haberꝫ corpaliū virium
humeros tamē pprios ad subleuāda suppossuit one
ra paupm·quorꝫ etiā pio zelo multa alia faciebat ī
hunc modū ·CVII· ¶ De miraculis gestorum
eiusdem

PEr ciuitates & castella longe lateqꝫ circū
iens tantorꝫ diuina virtute ad pniam cor
da omouit·q & aliquotiens ad religio
nis habitū·xxx·recepit·Confundebaē heretica pni
tas·fides extollebaē catholica·quā non solū sāctꝰ
ille vita magnificauit & verbis·sed et plurimis ex
tulit miraculorꝫ pdigijs· Nam & omnē languorē
diuini nomīs inuocata virtute curauit magnifice
demones effugauit·nullaqꝫ orāti necessitas aut pi
culi difficultas obsistere potuit · Panes etiā ad be
nedicendū illi sepius offerebāt · De quibꝰ egri gu
stantes·a diuerso languoris incōmodo resurgebāt
Crebro quoqꝫ piꝰ pater quasi seminudꝰ a populo
drelictus est·eo qꝫ tunicā eius per pticulas cū cul
tellis inciderent·easqꝫ deuote cōtra diuersa picula
p salutis remedio seruarent·Ipse aūt vir sanctꝰ
ea precipue que circa christū gesta sūt assidua me
ditatōne reuoluens·die domīce natiuitatis instan
te·humilē nascentis in bethlehē saluatoris infantis
pauptatē similitudīe qua poterat repñtare deside
rans ad castellū de greccio quendā virū religiosuꝫ
& nobilem nomīe iohannē pmisit · qui ad hoc bo
uem & asinū cum presepio otra festi gaudia sibi p
parauit· Prepato itaqꝫ presepio fenū imponiē· ad
ducti itaqꝫ bos & asinus ad presepe collocanē·&
sic cum gaudio vigilie celebres inchoanē· Fratres
quoqꝫ lautes debitas deo exoluebāt· sed & cūcti
qui aderāt nouis leticie canticis applaudebāt· Era
bat aūt coram presepio beatus franciscꝰ suspirijs
pre gaudio plenꝰ indicibili suauitate pfusus· tādē
sup ipm̄ presepe sacra celebranē solennia missaruꝫ
& ipe sanctꝰ dei leuita solennibꝰ ornamētis indu
tus euāgeliū voce sonora pnunciat · ac deinde po
pulo deuoto in bethlehē rege paupe melliflua pre
dicat· Aderāt vero talis ibidē cuidā viro virtutis
ostensa est visio· Vidit ad presepe dictuꝫ beatum
franciscū accedere·& quendā qui in illo iacere vi
debatur exanimis velut a somni sopore puerulū ex
citare crediē· Itaqꝫ non imerito suā domīnꝫ diesꝰ
christꝰ infantiā recolenti in hmōi formula non ab
surde monstratus· Quippe qui ī multorꝫ cordibus
per obliuionē quasi sopitus & mortuꝰ veluti pe
beati franciscī doctrinā & exēplū euigilās ad me
moriam est reductus· Finitis igiē tantis solennijs
populꝰ ad pprias remeauit At vero de feno pre se
pij oseruato plura diuersimode postmodū ab viri
usqꝫ sexus hominꝫ sunt remota picula necnon &
brutis sanitatis aīalibꝰ morbidis collata remedia
preter alia quasi inumera que in diuersis egritudi
num necessitatū seu piculorꝫ generibꝰ gessit· mul
tos etiā mirifice mortuos resuscitauit·quorꝫ & si
de pluribꝰ non simus icerti numeris ad presēs non
ponimꝰ·nisi qꝫ xi·esse a viris fidedignis accepimꝰ
CVIII ¶ De orōnibus eius assiduis et confidē
tia in domino

AD omnia vero que vir beatus intendit &
fecit·totū eiꝰ refugiū orō crebra fuit· Nā
etsi ardētissimo zelo pximorꝫ luc̄s itēdet

ſtuduit tamē ſūmope ne ſuiipſius curā in omni ex
pimento pfectōnis negligeret· ad hoc ſolitaria lo-
ca q̄ſiuit· ad hoc etiā in heremi vaſtitate reſedit· ſz
& inter homies habitans ad eccleſias domeſue de
ſertas ſol⁹ nocte prexit· O q̄ntos in hmōi loci ter
rozes q̄ntaq; diaboli machinamēta deuicit· cui non
ſolū intus malign⁹ ille peſtifera ſepe ſuggeſſit· ſz
& in aliqua hozrenda effigie manu ad manū cuz il
lo ofixit Talia inquā loca intrepidus vt in ozce ſi
bimet inuigilaret elegit· Ibiq; prius didicit q̄ poſt
modum alios docuit ut non tam verbis q̄ virtute
ſpūs ad eructandū pximis opoztuno tempe eſſet
plen⁹· Nametſi quādo hec vel illa dicere cogitaret
otigit vt ad predicandū veniens oīm illoz que p
cogitabat oblitus omnīo quid diceret nō haberet
Sed nec tunc quidem defectū ſuū ofiteri cozā om
nibus erubuit· & ſic ſubito verboz eloquentia af
fluere cepit· Sic ſpe tota iugiter in ſolius domini
puida largitate ſuſpenſus de ppzia penitus diffi-
debat induſtria· eadēq; mentis oſtantia multis lo-
quebatur vt paucis· eadēq; diligentia vni ſoli pre
dicauit vt multis· Nulli⁹ quoq; verebaē pſonam·
quin equanimiē ſapientib⁹ & indoctis· magniſq;
loquereē & puis· Nā et cardinalib⁹ cozā domino
papa honozio ogregatis oſtantiſſime predicauit·
non vtiq; tam verboz ſimplicitate mouēs ad riſū
q̄ mirando ſpūs feruoze opunctōnis extozquens
ſuſpiriū· Igiē vir ſanct⁹ qui ſibi & pximis vtiliē
diuidere tempa nouit· quadam vice relictis ex mo
re ſeculariū turbis locum ſolitudīs petijt· totiſq;
precordijs deſiderabat agnoſcere quid agendo ſa
crificiū de ſe domino magis gratū poſſet offerre·
Cumq; huic deſiderio quāto diuti⁹ tanto feruēti⁹
anhelaret· Die quodā in heremitozio quo manebat
ad altare deuote acceſſit· ſup quod euangeliozū li
brum cuz reuerentia & timoze depoſuit· poſt hoc
ſe humiliter cozā altari in ozōne pſternens· quāta
poterat deuotōne clamauit ad dominū· vt in pria
libri aptōne ſui de ipo beneplacitū dare dignareē
indiciū· Tandē cozde otrito ab ozōne oſurgens ſe
crucis ſigno muniuit librūq; apuit· Cui cum domi
ni noſtri hieſu chriſti paſſio primū occurret· ſuſpi
catus eſt ne caſu hoc fozſitan accidiſſet· vnde &
rurſus librū claudens rurſus apuit· Plurieſq; hoc
ipm reiterās idem quod prius vel ſimile pſus in
uenit· Ad hoc chriſti miles non expauit· & qui iaz
dudum martir deſiderio fuit· & tunc ſeſe ad omē
quod p chriſto ſuſtinere poterat flagrāti⁹ aīauit·

CVIIII Qualiter in eius cozpe apparuerunt
ſtigmata paſſionis dominice·

DVobus aūt annis ante mortē eius vidit in
viſione quaſi ſeraph vnū i aere ſex alas ha
bentem· cruci manib⁹ extenſis pedibuſq;
iunctis affixum· Alaz vero duas ſuper caput ere
ctas & duas ad volandū extenſas habebat· Pozro
duab⁹ totū cozpus tegebaē· Obſtupuit vehemenē
vir ſanct⁹ ad viſum· & alternabanē in ipſo timoz
& gaudiū· Delectabat eīm eum ſpēi ipſi⁹ mirabil'
pulcritudo· deterrebat eum plurimū hozrenda cru
cis affixio· ſed & hoc letificabat quod gracōſe ſe
reſpici videbat ab ipo· Cumq; diuti⁹ cogitaret q̄d
hmōi viſio importaret in ſeipo vidit tandem mira
culum omnib⁹ vt arbitroz retroactis ſeculis inau
ditum· Apparebāt nanq; in manib⁹ eius & pedib⁹
quaſi fixure clauoz· latuſq; ipſi⁹ dextrū velut lan
cea pforatū· Manuū videlicet mterioz· & ps pedū
ſupioz ſupemmentia quedā ex ipa carne veluti cla
uozū capita ptendebat· Manus aūt exteri⁹ & pe
des inferius ſigna quedā oblonga gerebāt· veluti
retozta clauoz acumina que & carnem inferius ſi
militer reliquā excedebat· In latere vero dextro ci
catrice obductū vuln⁹ apparuit· quod & sacz ſan
guinem ſepius euapozās· tunicā ipſius necnō & ali
quotiens femozalia tinxit· Talibus igiē i ſe vir dei
reſultantib⁹ margaritis ſtuduit ſūmope precōſuz
iſtū theſauz quo ſpēali illū dominus prerogatiua
ditauerat· ab oīm omnīo oculis oſeruare recōditū
piculoſū eīm exiſtimans inclitū apparere in oculis
hoīm· ſed & p magno non reputās occulta quoz
libet bona non eſſe his maioza que pferunē in pu
blicum· Ruminabat ſepe illud in oze ppheticū· In
cozde meo abſcondi eloquia tna vt non p·t· Fratri
bus quoq; circa ipm non nouerſantib⁹ dederat tle
ſignum· vt ſi quādo eum cum extraneis occupatū
predictū verſiculū recitare precipent illū· ne fozſi
tan in verba nociua ſibi deflueret curialiter a eo
rum colloquijs expediret· Itaq; vuln⁹ lateris quo
aduſq; vixit in cozpe diligenē viro dei celante ſo
lus hoc frater helias caſu virūq; pſpicere meruit

CX De virtute ozationum beati dominici in
animab⁹ ſuertēdis Ex geſtis eius

INterea ſanct⁹ quoq; dominic⁹ multis flozuit mi
raculoz virtutib⁹· & ozōnum effectib⁹· vñ alacēn⁹
vite venerabilis epūs cum adhuc priozeſſet mona
ſterij caſamarie de ozdine ciſterciēſi & ab honozio
papa in theutoniā miſſus per bononiā iter faciens
ad eundū ſanctū dei virum dominicū cuz quo ma
gne familiaritatis noticiā dudū rome otraxerat vi
ſitandū acceſiſſet· ſecretā & ſo'latoziam de diuīs
ac celeſtis vite delicijs cum eo collatōnem habuit
& ei quadā familiari ofidentia exigente materia di
xit· Fateoz tibi inquit q̄ nulli adhuc expoſui· nec
tu q̄ndiu vixero revelabis q̄ nunq̄ adhuc a deo in
hac vita aliquid petij quod non oſequer iuxta vo
tum· Erat eīm tunc bononie mgr cōzad⁹ theutoni
cus cuius ingreſſum ad ozdinē fratres mirabiliter
affectabant· Itaq; prioz alacēn⁹ vbi predictū ſācti
ſecretū audiuit vehemenē admirās ofidenē adiecit
Pete ergo pater vt det tibi mgr'm conradū ad oz
dinem· cuius fratres introitū tam ardenē flagita
re videnē· At ipſe· Rem inquit frater bone diffici
lem poſtulaſti· Si tamen volueris i hac nocte oza
tōni mecum inſiſtere· ofido in domīo q̄ nos a peti
tōnis noſtre deſiderio non fraudabit· Finito itaq;
opletozio fratrib⁹ ad quieſcendū pgentib⁹ vir dei
dominicus in eccleſia pñte dicto prioze & vidente
remanſit· & in ozōne moze ſolito pnoctauit· Pera
ctis vero matutinaz vigilijs illuceſcēteq; die ve
nientibus ad primā fratrib⁹ cum cantoz incepiſſet
Iam lucis orto ſidere· ecce lucis vere ſidus nouuz
magiſter cōzadus ſubito veniens & ad pedes bea
ti patris dominici ſe pſternens habitū ozdīs & iſtā
ter petijt & pſeueranter accepit· Decan⁹ quidam
de francia romam vadens virū dei dñicum apud
mutinam predicantē inuenit Ad quē accedens et de
ſalute aīme ſue ſecum oferēs· hec inter alia ſibi do
lenter expoſuit· ſuumq; quaſi iequitabile naufragiū
eſſe dixit· q̄ a carnis lubrico otinere non poterat·
ppter quod etiam ab alijs bonis opibus exercen
dis quaſi deſpatus abſtinebat· Cui vir diuia q̄ ple
nus erat oforatus fiducia· vade inquit dece to vi
riliter age· & de dei miſericozdia non deſpes· ego
tibi a domino carnis otinentiaz impetrabo· Sic di
xit· & ſicut poſtmodum veraciter claruit· ſic eueīt

Nam q̄ fuerat īmund⁹ & lubr̄icus· deinceps ca
stus & ꝯtinens est effectus. CXI ¶De moꝛib⁹
eiusdem p̄cipuis

Ira vir dei dominic⁹ moꝛ honest ate pol=
lebat· miroq; in omnib⁹ diuini feruoꝛis ī
petu ferebatur· Inerat ei firma valꝫ men
tis equalitas· nisi cum ad ꝓpassionem et mīam tūr
baretur· et quia coꝛ gaudēs exhilarat faciem· cū in
eius facie de bone ꝺscīe testimonio p̄cedens semp
eluceſceret hilaritas· lux tamen vult⁹ eius non ca
debat in terrā· Deniq; per hanc oīm sibi facile ven
dicabat amoꝛē· oīm sine difficultate moꝛ vt eū aspi
cerēt illabebaē affectib⁹· Tantā aūt seruabat ī his
que ꝑm dominū rōnabiliter fieri ꝯcepisset mentis
ꝺstantiam· vt vix aut nunq̄ semel enunciatū cuꝛ di
gna deliberatōne sermonē adquieſceret immutare
Vbicunq; eū versareē siue in via cum socijs · siue
in domo cum hoſpite· reliquaq; familia · aut inter
magnates & p̄incipes vel p̄latos· ſp edificatoꝛijs
effluebat ꝑmonib⁹ & abūdabat exēplis· quibus ad
amoꝛē xp̄i seculiue ꝯtēptuq; audiētiū aīos īuitaret
Vix ipa omunis ei⁹ locutō a virtutis pōdere erat
vacua· quia cuius coꝛ in alta sese ſuspenderat· neq̄
q̄ verba illius de oꝛe incaſſū cadebant· Vbiq; eniꝫ
se verbo & ope euangelicū virū exhibebat· omnes
aūt homīes largo excipiebat caritatis sinu· & cuꝛ
omnes diligeret· ab omnib⁹ amabaē· Gaudere cuꝛ
gaudentib⁹ flere cum flentib⁹ sibi ꝓp̄riū vendica
bat· Hoc etiā cunctis eum faciebat gratiſſimū q̄
simplici ḡdiēs via nullū vnq̄ v̄bo vel ope duplici
tatis vel fictōnis p̄tendebat vestigiū· Ver⁹ em̄
erat pauptatis amatoꝛ· vtens vilib⁹ mdumētis· In
cibo quoq; tempatiſſim⁹· habens in omnib⁹ liberā
sui coꝛpis poteſtatē· Mundū deniq; sibi mundiq;
gloriā sic ꝓstrauit· vt cū petro siccis vestigijs am
bulans sup̄ mare nunq̄ in eo figeret gressū pedis·
Proinde elect⁹ aliquādo in coꝛretanensē ep̄m om
nimo renuit· ꝺtestās se p̄ius terrā deſerere· q̄m ele
ctōni alicui de se facte aliqten⁹ ꝺsētire· Illi⁹ nimi
rum imitat⁹ est exemplū· qui cū eum vt regē face
rent turbe ꝙrirerent in montē fugiens· manifeste
q̄ sit p̄latōnis officiū appetēdū oñdit Interroga
tus vero aliquo tempe cur non libenti⁹ in tholoſa
na q̄ in carcaſſona ꝺyoceſi moꝛareē· quia in tholo
sana inquit ꝺyoceſi multos qui me honoꝛāt īuenio
apud carcaſſonā vero oēs ecōtrario me īpugnant

CXII ¶Qualiter spaciū diei impendebat deo
& p̄ximis

Tempe diurno cum fratrib⁹ saluo quidem
in omīb⁹ honestatis tenoꝛe nemo ꝺmuīoꝛ
nocturnis hoꝛis vigilijs & oꝛōnib⁹ p̄ om
nem modū nemo īstātioꝛ· Diem impiebaē p̄xīs
noctem deo· sciens q̄n in die mādauit dom⁹ mi
sericoꝛdiā suā· & nocte canticū eius· Sane de suis
oculis quasi quendā fontē effecerat lacrimaꝫ · fue
runtq; lacrime eius panes die ac nocte· die quidez
magis· cum missaruꝫ crebra & quotidiana celebra
uit solennia· nocte vero cum sup̄ omnes infatiga
bilibus excubaret vigilijs· frequenter autem cum
coꝛpus domī eleuabaē in missa in tm̄ mentis rapie
batur exceſſū ac si p̄sentē ibidē christū incarnatū
videret Propter quod missā cum ceteris multo tē
poꝛe non audiuit· Erat em̄ ei pnoctādi in eccleſijs
ꝺsuetudo creberrima vsq; adeo· s· vt vix aut raro
certum ad quieſcēdū lectulū videreē habere· Tres
aūt singulis noctib⁹ recipiebat manu sua ꝓp̄ria ꝺ
quadā cathena ferrea disciplinas· vnā videlicet p
se alterā p̄ peccatoꝛib⁹ qui versanē in mūdo· terci
am vero p̄ his qui ī purgatoꝛio cruciane· Oꝛabat
ergo noctib⁹ & p̄seuerabat vigilās quātū· s· a fra
gilitate coꝛpis extoꝛquere potuiſſet· Et cum tādē
lasſitudīe succedēte somni interpellaret neceſsitas
siue ante altare· siue alio quocunq; in loco· aut cer
te sup̄ lapidē īstar patriāche iacob capite reclina
to quieſcēs paululū· rursus euigilabat ad spūs oꝛa
tōnis feruoꝛē CXIII ¶De felici trāsitu ciusdē

Pp̄ropinquāte pegrinatōnis termīo fine
q; certamis sui· apud bononiā graui cepit
infirmitate lāguere· Positis aūt ex his q̄
tūc aderāt filijs coꝛā eo testamūtū pacis diſposuit
In quo p̄cipue tā ipſis q̄m cunctis p̄ ordinez cir
cumquaq; diffusis salubri quidē admonitōne p̄miſ
sa caritatis· humilitatis atq; pauptatis legitimaꝫ
successionē legauit· In huius m̄q̄m triplicis ꝓp̄rie
tate thesauri sūmope vniūsos filios heredes īsti
tuit· per q̄ nimirū illi⁹ regni quod repꝛomisit de⁹
diligentib⁹ se secū fierent coheredes· Illud vero q̄
potuit districtōne p̄hibuit· ne quis vnq̄ in suo oꝛ
dine posſessiones īduceret tempales· maledictio
nem dei & suā imp̄recās ei qui p̄dicatoꝛꝫ ordinē
quē p̄cipue pauptatis decoꝛat ꝓfessio terrene ſb
stantie veneno respgere laboꝛaret· Deniq; circum
stantibus fratrib⁹ & quasi incōsolabilit̄ de tāti pa
tris destitutōne dolētib⁹· dulcit̄ ꝺsolās eos ꝺfidenē
adiūxit· Ne vos mea filij coꝛpalis turbet discessio
nullaten⁹ dubitātes vos vtiliꝛē me moꝛtuū habi
turos q̄m viuū· Grātis sane sed non vana fiducia·
Sciebat nimiruꝫ cui crediderat· & de repoſita sibi
coꝛona gloꝛie certus erat· qua p̄cepta· tanto fieret
ad impetrādū potētioꝛ· quāto in potētias domini
iam se curioꝛ ītroiſſet · Proīde ad extremā hoꝛam
veniēs· āno ab incarnatōne domini · M· ccxj· viij
idus augusti· obdoꝛmiuit ī domīo· isti⁹ vocis que
ad iohannē in apocalipsi de celo dudū īsonuit· non
solū sonū sed & effectū īdubitanē p̄ci piens· beati
moꝛtui qui &c̄· Interfuit aūt exequijs eius venera
bilis tunc quidē hostiensis ep̄us & aplice sedis le
gatus in lombardia· postmodū vero papa grego
rius· Coꝛpusq; eius sacrosanctū cum digna deuo
tōne per semetip̄m in eccleſiā fratrū sepulture mā
dauit CXIIII ¶De reuelatōe gl̄iosi trāsit⁹ ei⁹
facta quibusdā fratrib⁹

Eadez vero die eaq; hoꝛa qua beat⁹ pater
migrauit a coꝛpe· frater guala eiusdē oꝛdi
nis tūc p̄ioꝛ brixie· postmodū aūt eiusdez
ciuitatis ep̄us· cum in loco campanilis fratrum in
brixia paululū se reclīaſſet· leui quadā somni dulce
dine doꝛmitauit· viditq; reuelatōe diuina velut ap
turā quādā in celo per quā due scale cādide ſb̄mit
tebanē ad terrā· Sūmitatē quoq; vni⁹ scale manu
tenebat christ⁹ domin⁹· sūmitatē vero scale alteri
us virgo maria· per vtraſq; aūt descēdētes angeli
discurrebāt· & ecce ī medio scalaꝫ ī imo est sedes
posita & supꝛa sedē sedēs· Et qui sedebat similis
erat fratri habēti faciē velatā capucō quēadmodū
mos est in oꝛdīe fratres moꝛtuos sepelire· Scalas
aūt sursus paulatim trahebāt ex vna p̄te christus
dominus & ex altera mater eius donec psallētib⁹
angelis ad sūmū vsq; puenit is qui in sede fuerat
collocat⁹· Receptiſq; ī celo scalis & sede piter cū
sedēte· ista celi aptura clausa est· visioq; diſpuit·
Excitat⁹ igit̄ ip̄e frater a sōno q̄uis ex infirmitate
p̄cedēti debilis adhuc esſet· ꝺfestiꝫ bononiā quo
beatū patrē egrotaſſe sciebat iter arripiēs· opitq;

veniẽs eundẽ diem eandẽq; fuisse horã qua & illa visio sibi celestis apparuit. & vir dei dominic⁹ de mũdo transiẽs celi gloriã introiuit Eadem die defunctõnis ipsius fratrẽ rahonez cum fratre tancredo de vrbe tibur otigit accessisse. Preuenientibus aũt ipsis ad hospiciũ solitũ hora quasi. vj. de mandato ipsius fratris tancredi frater rahoo vir precipue sãctitatis ad altare missã celebraturꝰ accessit A quo etiã p̃missa confessione iniunctõnem pniẽ accepit. vt dilecti patris quẽ egrotasse bononie nup audiuerat memor esset. Cum igiẽ ad istũ locum in quo in missa de viuis fieri mentõ osueuit pueniss; iniunctõnẽq; factã solicit⁹ ad memoriã reuocass; subito fact⁹ est in excessu mentis. stansq; inobil' in altari raptus in spũ. vidit virũ dei dominicum corona quadã laurea coronatũ. totumq; mirabili splendore splendentẽ duob⁹ viris reuerẽdis comitatum hinc inde extra bononiã via regia pcedentẽ In eadẽ eñ visione reuelatõne certa sibi datẽ intelligi qp vir dei dominic⁹ eadẽ hora. s. vj. sextaq; feria migrãs a corpe. celestẽ patriã adisset. Visione aũt ista pfecta mox ad se reuersus sibiq; reddit⁹. ab eodẽ loco quo in excessu fact⁹ diuidebat quã incepat missã pfecut⁹ explenit. Hanc aũt visionem ex humilitate quadã. qua pculdubio plenus erat is qui viderat frater lõgo tempe tacuit CXV.

De eleuatõne sacri corpis eius

POst transitũ quoq; venerabilis patris crebrescentib⁹ indesinenẽ miraculis. cum non posset vlterius beati viri sanctitas occultari. fideliũ dignũ duxit deuotõ corpus eius prius humili loco repositũ. ad altiorem debito cuj honore trãsferre. cum apud bononiã multitudo fratrũ conuenerat ad capitulũ generale. Erat aũt monumẽtum in quo tam precõsus thesaur⁹ iacebat recõditus. grandi lapide suptectũ. durissimoq; circũquaq; cemento oclusum. ita vt nec spiramẽ quidẽ vel ab interioribus posset pcedere. vel ab exterioribus⁹ subintrare. Hoc cum fuisset facto vix ferreis instrumẽto. sublatoq; lapide patefactũ. tanta subito ex ipo erupit suauissimi odoris fragrãtia. vt non tam sepulcrũ qp cella vicinã aromatũ patuisse. Siquidẽ oino decebat vt corpus illud quod diuina obuiante virtute. ppetua virginitate illibatũ pmanserat. ipsius virginitatis mortuũ testimoniũ perhiberet. dum ad honorẽ & gloriã oditoris vnde nullus vnq; exalauerat fetor detestate libidis inde mira suauitas fragraret odoris. Erat autez odor ille tantus tamq; mirabilis. vt inusitata suauitate fragrantie cũcta plane suparet aromata. nec alicui⁹ rei naturalis odori similis vidrẽ. Nec solũ ossib⁹ aut puluer⁹ sacri corpis vel capse inerat. verũ etiã in re circunquaq; ogesta ita ut ad longinquas p⁹ modũ regiones delata odorẽ ipm longo tempore retineret. fratrũ vero manibus maxime aliquid de reliquijs sacrosanctis tangentib⁹ sic inhesit. vt q̃ntumcunq; essent lote vel etiã cõfricate per plures dies oseruate fragrãtie testimoniũ p̃tarẽt. Multi etiã de populo occurrente ex eodẽ sacro osperso puluere. sanitatũ beneficia recepunt. Interfuerũt autẽ huic tam venerãde trãslatõni. exceptis fratribus. venerabiles viri. vnus archiepus. s. rauennas. quatuor epi. s. mutinensis. postmodũ vero sabinensis. & baxensis. bononiensis. & quidã alius. Insup aũt & potestas bononiensis cum suis militibus. qui sepulcrum accincti armis. ne quis videlicet de sacrosanctis reliquijs quidq̃ subriget circumstabat

CXVI. De mortuis p eum in hungaria suscitatis

TAm eñ ad aliqua que post hoc diuersis in locis p merita glorioli ofessoris beati domici ad exaltationem sui nomis de⁹ oñdere dignatus est fidel' narratõ subsequaẽ. Et primũ quidẽ ea que in hũgaria facta ognouim⁹ stupenda prsus maxime ẽca mortuos suscitatos. In simulu regione illius puincie. q̃dam nobilis cum vxore sua teuotõnis causa ad reliquias beati domici que in domo fratrũ habebanẽ visitandas accessit cuius filius quem secũ duxerat puulus. infirmatus ibidẽ ad extremũ vite mortẽ do puenit. quem pater merens ad ecclesiã deferens & corã altari beati domici collocãs. voce flebili lamentari cepit & dicere. Beate domice let⁹ veni ad te. en tristis reteo. Redde mihi queso filiũ meũ leticiam cordis mei. Cumq; sic lugens vsq; ad noctem pseuerant existeret. ẽca noctis mediũ puer reuixit lacte suxit & p ecclesiã ambulauit. Iuuenis quidã domine iustine comitisse mancipiũ dum in cris fluie piscatõni min⁹ cautus insisteret. in aq̃m lapsus. suffocatus dispuit. Magno aũt spacõ tempis interiecto eius corpus in pfundo flumis requisitũ mortuum est eductũ. At prefata domia sup subtracti famuli nece tam miserabili dolens. p resurrectõe eius beatũ domicũ inuocauit promittens se et ad suas reliquias in simulu psonaliter visitãdas nutis pedib⁹ accessurã & resuscitatũ mancipiũ libertati daturã. statimq; qui fuerat mortu⁹ in mediũ videntibus omnib⁹ vite redditus psiluit Viri nobilis ladislai nomie filius puul⁹ letali febriũ infirmitate decessit. cuius corpusculũ pannis inuolutum extra domũ fuerat iam delatũ. mater vero inter ni miam tristiciã resumẽs spm̃. accersiri fecit ad se cõtinuo sacerdotẽ. corã quo emisso voto cum beatũ domicũ deuote inuocasset. que plorabat mortuũ recepit filiũ vite ptinus restitutũ. Vir quidaz de villa leleygotart nomie. orbatus filio thoma noie iam defuncto supueniẽte nocte sol⁹ remanens circa corpus eius plorãs & eiulans residebat. beatus domicũ ut patri filiũ redderz incessanter votis piter & vocibus interpellãs. Factũ est igiẽ ut circa pullorꝫ cantũ qui mortu⁹ fuerat se moueret & aptis oculis patri dixit. Quid ẽ pater qp sic habes faciem madefactã. cui ille. Lacrime patris tui sunt fili. quia tu mortu⁹ fueras & ego sol⁹ remansi omni gaudio destitut⁹. At ille. multũ inquit fleuisti pater. sed beat⁹ domenic⁹ desolatõni tue cõpatiens ut tibi viuus redderer suis meritis ipetrauit

CXVII Adhuc de eodem

QRebrescente per totã hungariã virtutum hmõi fama. vir quidã ad omnia infidel' prsus & incredulus psistebat. contigit autez eius filiũ grauiẽ infirmari. Qui & tandẽ spm̃ exalauit. Quidã aũt ex his qui ad osolandũ patrẽ ouenerant dixit illi. crede beatũ domicũ magni esse meriti apud deum. & ipm̃ inuoca toto corde. forsitan qui plerosq; mortuos suis meritis suscitauit. tuum etiã filiũ suscitabit. Tunc ille opunctus corde sup preterita incredulitate. amare redarguit semetipm. assũptaq; fiducia ab inuocatõne beati domenici p noctem illã gemitib⁹ & precib⁹ nõ cessauit Igiẽ pria hora diei q̃ iacebat mortu⁹ manũ mouit & velamẽ reiecit. quo eius facies inuoluta fuerat ac surrexit. Tandemq; pater cum filio suo suscitato in simulo pperans. q̃nta sibi fecerit dominus ad honorem sancti domici nunciauit. Honestus etiaz

quidam vir nomie gentus de villa pinar cum suis prochianis ad fratres venit filiu paulu secuz ferēs ac dicens. Hic est filius meus quē beatꝰ domiciꝰ iam defunctum a mortuis suis meritis suscitauit. Nam cum a sūmo mane vsqz post meridiē in domo mea in medio vlulantis familie iacerz exanimis subtraxi me paululū. Et recordatus qꝫ deus beato domico sup mortuos suscitandos tantā gratiā cō tulisset sumpta fiducia locū in quo orare solueuerā adij. & gloriosū domi professorē vt orbato patri vnicum redderet filium fusis amarissimis lacrimis inuocaui. Cunqz redijsset ad corpus pueri et me super eius faciē flens et eiulans incuruassē. ecce puer aperuit oculos factus viuus CXVIII De miraculis ceteris ibidē exhibitis.

LAnguidus quidā & morti proximus lecto decumbens qui etiā ad. xviij. annos lumē amiserat oculoꝝ. cum audisset sacerdotez cum prochianis suis pficisci velle ad beati domici reliquias visitādas. exortatus spū voluit & ipe piter pficisci. Cum autē eum sacerdos tanqꝫ rem impossibilem presumentē modis omib9 phiberet. tā tem valitudinem corpis desiderio cordis exupans tanqꝫ temptās ire de lecto surrexit. tantāqz subito sensit sibi infūdi virtutē qꝫ passu cito gradi cepit tantomagis ac magis in cōualescētia corpis & oculoꝝ illumiatōne pficiens. quāto quotidie in itinere pcedebat. donec tandē ad locū destinatū perue niens pfectū recepit vtriusqz bñficiū sanitatis Iuuenis quidā saudur nomie corodiēsis prepositi dapifer grauissima quadā infirmitate detent9 est. in qua manifeste otra se videbat irruere multitudinez demonū infinitā. nunc ad suspendiū trahentiū euz nunc diuersis generib9 affligentiū tormētoꝝ. Ipse vero inter hec mestimabili timore tepress9. voto simul & voce qua poterat deo se & beato domico omendabat. statiqz in forma fratris beat9 domic9 aderat. qui sinu cappe collecto importunas ab eo demonū abigebat molestias. corꝫ impetū virtuosa potentia coercebat. Nec mora. simul euntem ab infirmitatis despato grauamie penit9 liberauit Matrona quedā de villa pinar votiuā missā ad honorem beati domici disponens facere celebrari. tres candelas ad hoc ydoneas prepauit. sed hora debita sacerdotē qui missā celebrare debuit non inuenit. Quapter cādelas ipas in vase quodā reposuit. manutergio mūdo piter inuolutas Cum aūt aliqn tulum diuertisset. post horam rediens candelas flāmis patentib9 ardere vidit. Stupefacta igiē foras exiuit. vicinas vndiqz ouocauit. Concurrūt omēs ad mirandū spectaculū tanqꝫ ibidē tremētes piter et orātes steterūt. donec predicte candele ipsis videntibus penitus arserūt. Sic aūt vsqz ad extremū paulatim ardendo osumpte sunt qꝫ manutergium vel aliquid quod in vase fuerat non leserunt.

CXIX De miraculis eius oñsis in lōbardia. IN puintia lombardie scolaris quidā nicola9 noie degens bononie graui renū ac genuū dolore vexatus a festo sancti michaelis vsqz ad pentecosten. nec p se iam potat surgere. nec per domū sine baculo ire. vel alterius sustētatōnis adminiculo se mouere Deniqz imalescēti morbi molestia. xv. diebus de lectulo non surrexit. sed & leuū femur eius vehemēti macie attenuatū emarcuit. in tm qꝫ omnis ab eo ꝫm medicoꝝ iudicia spes curatōnis abscessit Itaqz humano destitut9 auxilio christo domino & beato domico se deuouit. volens etiā in signuz deuotōnis offerre candelā iuxta modū ppie qntitatis cepit filo stupeo de quo faciēda erat cādela corporis sui longitudinē & grossitudinē mensurare. Cunqz se totū mensus esset in longū caput etiam & collū & pectus. deinde renes & femora. & tandem genu filo ambiente cum cinxisset inuocato ad quālibet mensuratōnē nomie hiesu christi & beati dñici otinuo se alleuiatū sēciēs exclamauit. Ego sū liberatus. & exurgens lacrimabaē pre gaudio. curens ad ecclesiā vbi corp9 beati domici quiescebat Duo pueri a natiuitate muti de casmato erāt. quorum pater facto voto beatū domicū inuocauit. Et stati vtriqz datū est expedite locutōnis officiū nouūqz verbū vetus exoluit silentiū. Quedā mulier truda noie oculoꝝ priuata lumie. per tres ānos & ampli9 subtracti dāna visus sustinuit. nec vlli9 medicamīs exhibitōne iuuari potuit. Hec inuocato beato domico votū fecit. statiqz oculoꝝ lumē recepit. Alia qdā mulier vltra mōtana vsū digiti ānis. xx. amissū. icurabiliter siquidē arefact9 fuerat & otract9. sancti domici deuota inuocatōne stati recepit. Preterea quidā noie raphonell9 in inguie rupt9. itestinis quoqz descendētib9 in uirilia vehementer afflict9 inuocato beato domico fuit continuo liberat9 CXX De his q̄ sūt i sicilia facta IN sicilia quoqz ciuitate augusta deuote cuiusdam matrone filia vicō lapidis longo tempe laborauit. Nullo aūt medicine osilio suffragāte solū sibi superat remediū incassure. cum igiē dies esset statuta qua puellā optebat incidi. mater timēs piculū filie precedēti die ad ecclesiā beati domici prexit. orōni se otulit. suāqz filiā deo & sancto domico voto quo potuit omendauit. Sequenti ergo nocte dormienti puelle. beat9 domic9 astitit in manu eius quo torquebaē lapidē posuit & abscessit. Quē puella euigilans & se liberatā inueniens matri dedit. & visionē per ordinē explicauit. Mater vero cū ingenti leticia lapidē ad fratres attulit. rē quoqz gestam corā multis exposuit. Quē fratres in ecclesia corā imagine beati dñici in futurā memoriā tā stupendi miraculi suspenderūt In eadē ciuitate i festo trāslatōnis beati domici cū matrone quēdā que in ecclesia fratꝝ interfuere missaꝝ solennijs domum redirent inuenerūt mulierē quandā dom9 sue sedētem pre foribꝰ & filantē. Quā cū verbis caritatis arguerēt. quare in festo tanti patris a seruili ope non cessasset. ista ptinus indignāti aīmo & turbata facie dixit eis. Vos que estis bizote fratrū ei9 sesta colite sancti. Statimqz oculi ipsius in tumorez cum pruritu uersi sunt. & ex ipsis ceperūt vmes ptinus scaturire. ita qꝫ vicina quedā quā ad se perterrita ouocauit. xviij. vermes eduxit ex eius oculi in instāti. Quapter otrita spū ad ecclesiam beati domici cū eiulatu cucurrit. Ante cui9 ianuā se prosternēs & peccata sua cuidā fratri ofitēs facto voto qꝫ decetero sācto dei domico nunqꝫ detraheret & festa ei9 deuotissime custodiret. cōtinuo tumor cum pruritu dispuit. & in ei9 oculis āpli9 vermes non fuerūt. Huc accedit quod assertōne fratris nicolai veronēsis ō ordine fratꝝ minoꝝ p eūdē etiā scripto de māato optū est Nā cum sero cum quodam fratre iacobīo de mantua beatū dominicū cō mēdāte. ipse eū ecōtrario verbis stomachātib9 despexisset. eodē sero febris eū arripuit quē & vexauit grauissime tota nocte. ad quē visitādū cū supdict9 frat accedēt eiqz diceret. vide frater ne quia despexisti sanctū dominicū hoc tibi otigerit. non

solum culpā p̄tēritā nō agnouit·sed īdignatus po
tius verba iterū otumelioſa p̄rupit·Sequēti vero
die cum febris violentia non ceſſaret · ſed grauius
īualeſceret īn augm̄tū hor̄a nona cum vehem̄tius
eſtuaret·ad ſe op̄unct⁹ rediens ſecum dixit·Vere
vereor q̄ hoc īdcirco mihi acciderit q̄ in ſanctum
dei blaſſemiā p̄tuli·Voueo igit̄ d̄o & ſibi q̄ ſi me
liberauerit vſq; ad veſpas nunc̄ꝑ de eo aliquid ma
li dicam decetere·ſed dicētibus otradicā·Miruꝫ in
modū vix verba finiebat & ab ipſa febre ſe ſēſit cō
tinuo liberatū·Hec de miraculis beati dominici
tam in vita q̄ poſt obitū eius p̄petratis ad preſēs
ſufficiāt CXXI ¶De īfirmitatib⁹ beati fran
ciſci quas paſſus eſt añ mortē ¶Ex geſtis eius

INterea beatus franciſc⁹ ānis a querſione ſua·xviij
tranſactis nullā vel modicā carni ſue requiē dede
rat·& q̄uis ei multis languorib⁹ effluxiſſent dies
p̄teriti·duob⁹ tam̄ annis qui adhuc vite eius erāt·
reſidui·grauioꝛib⁹ cepit & magis otinuis īfirmi
tatibus purgeri·In tm̄ aūt ſe ſibi ſubiecerat·tātaq;
corpus armonia ſpūi ocordauit·vt etiam carnis re
pugnantiā vix ſentiret in omnib⁹ que ſpūs agēda
dictabat·Intendere p̄ximoꝫ ſaluti corp⁹ emortu
um fecit·In aſino per ciuitates & caſtella ci cūtēs
Cepit & alijs languorib⁹ īfirmitas oculoꝫ ſup-
addi·Tunc frater helias quē veluti loco matris ele
gerat·& adhuc viuens gregi ſuo paſtorē p̄fecat
opulit eum & rōnibus mouxit·vt ſibi mederi per-
mitteret·timens ne forte per incuriā penit⁹ oculo
rum lumē amitteret·Cui humiliter obtempans tā
q̄ patri plura ſuis extunc oculis medicamīa patie
batur apponi·q̄uis īgraueſcēte malo nulli⁹ eſſent
remedij·tandē reatā curatōnis occaſione p̄duct⁹
eſt·vbi & dom̄o pape honorio morā tunc tempo
ris facīēte·honorifice & deuote a curia romana ſu
ſceptus eſt·Familiari⁹ tam̄ ei pre ceteris dominus
hugo tunc hoſtienſis ep̄us affuit·cuius ſe cū vniū
ſo ordine ſuo tutele o̅miſerat·eundemq; p̄phetico
ſpū duct⁹·aplico honori p̄uſum fore p̄dixerat
Hic igit̄ erga virū ſanctū mirando dilectōis affe
ctu flagrabat·vt oteſtabaē idē poſtmodū ad apl̄i
cam dignitatē p̄uectus·ſe nunc̄ꝑ in tāta p̄turbatio
ne fuiſſe·quin o̅me mentis nubilū in ſolo viri dei
intuitu vel affatu diſcederet·ſubitaq; ſuauitatis se
renitas & iocunditatis dulcedo rediret · vnde &
quotiens eum videbat·& tanc̄ꝑ chriſti apl̄o reuerē
tiam exhibebat·& ut curā ſui gereret inſtanter ad
monuit·cui in hoc ſicut in aliis vir ſānct⁹ obediuit
factis igit̄ cocturis in capite·venis īciſis collirijs
& emplaſtris adhibitis nihil ad ſanitatē p̄fecit·q̄n
potius malū medicamībus multiplicatis accreuit·
Ipe vero tot incommoda corpis in omni pacīa &
gratiaꝫ actōne ſuſtinuit·deſpectiſq; moleſtijs ad
deum intentōnē direxit · Et q̄uis eſſet ad exterio
ris corpis exercitia p̄ſus inutilis·ſemetip̄m tamē
adhuc ad triūphos certamīs noui incitauit· Dice
bat em̄·Incipiam⁹ fratres deo ſuire·incipiam⁹ in
q̄ & p̄ficiamus q̄m parū hucuſq; p̄fecim⁹· Vole
bat rurſus ad ſimplicitatis primordia redire· Vole
bat de nouo leproſis otemptibiliē ſuire· & ab ho
minū o̅uerſatōne ad loca remota ſe trāſferre·ab oī
quoq; ſe cura regimīs cupiebat e̅imere· eo q̄ mul
tis de cauſis piculoſum eſſe aſſereret maxīe in hoc
tempore prelatōis locū tenere·eſſe vero plurimis
magis vtile regi q̄ regere CXXII· ¶De felici
trāſitu eiuſdē

VNq; morā faceret apud ſenas quaſi mēſe
vj·ante obitū ſuū totō corpe grauiq; q̄ ſolebat at
tritus p̄pinquare videbaē ad exitū·Feſtīato itaq;
de longinquo frater helias accurrit · eumq; paulu
lum reſpirantē ſecū ad cellam de cortana p̄duxit·
Vbi dum ſtetiſſet per modicū acrius īualeſcente
morbo deduci ſe rogauit aſſiſiū·Quo poſtq̄m pue
nit·tam atrociter p̄ ſingula mēbra torqueri cepit·
vt interrogat⁹ an potiꝰ martiriū a carnifice ſuſti
neret·q̄m triduanā hm̄oi paſſionē·& ſi p̄ voluītate
diuīa ſibi placitā & acceptā·grauiorē tam̄ quouis
martirio rn̄deret · conuocauit itaq; ad ſe fratres
quos voluit·ſingulosq; put ſibi dabaē deſup bene
dixit· Tandē mortis horā inſtare ognoſcēs · duos
ad ſe fratres vocauit·quibus de trāſitu ei⁹ vicino
laudes alacriē dom̄o c̄cantare p̄cepit·Ipe vero
p̄ut potuit in hunc pſalmū p̄rupit· Voce mea ad
dom̄m clamaui voce m·ad do·te·ſū·Postq̄ euan
gelium ſm̄ iohannē ab eo loco vbi īcipit·Ante diē
feſtū paſce ſibi legi popoſcit·Deīde cilicō ſuppoī
cinereq; aſpḡi p̄cepit·& ſic filijs circūſtantibus
et lugentib⁹ in dom̄o felicit̄ obdormiuit Vnꝰ aūt
ex iſtis ſp̄ealis eius diſcipul⁹ vir fama celebris· cꝰ
nomē ſubticeē·eo q̄ nollet p̄conio gloriari dum
viueret·vidit illā glorioſā aīam carne ſolutā ī ſtel
le grandis & radiātis effigie·vidit in q̄m veluti ſu
per aquas multas cādida ſubuecta nubecula in ce
lum directe aſcendere·Fact⁹ eſt itaq; ocurſ⁹ pl̄o
rum ciuitatis aſſiſij deum vna iocunditate laudan
tium·eo q̄ tm̄ dignareē iſtis o̅mendare depoſitum
Erat aūt p̄mitiꝰ pro tanti patris ſubtractōe plā
ctus filioꝫ non modicꝰ·qui non multo poſt in le
titiaꝫ eſt ꝑuerſus·Videbāt nanqꝫ nouū illud quod
poſt fecerat dominꝰ ſup terrā·mēbra eiꝰ morbida
p̄ius & rigida iam tractabiliē p agentis ſe volun
tate flectentia·& ſacrū videlicet corp⁹ chriſti ſti
gmatibus decoratū·carnem quoq; durā p̄ius et li
uidam·veluti puerili tenerit udīe iaꝫ reſumpta·mi
rando candore nitentez·& quaſi carnis glorificate
ſp̄m decoris magnitudine p̄tendentē·Glorioſū
nunc erat in carne tam candidā videre ſimilitudīez
fixure clauoꝫ·ymo nigros vt ferrū clauos ex ipa
carne formatos in medio pedū & manuū·dextruꝫ
q; latus ſacro ſanguine rubricatū· lacrimabantur
itaq; filij p̄e gaudio & oſculabanē in patre ſigna
cula ſumi regis· Tunc platū eſt in ciuitatē corpus
ſanctiſſimū·& in loco vbi literas ipe puerul⁹ pri
mo didicerat·vbiq; primit⁹ predicaūat ē ſepultū

CXXIII ¶De cōfirmatōe trium ordinū per
papā gregoriū·

AMbo itaq; predicti patres nouoꝫ ordinū
inſtitutores·videlicet franciſc⁹ atq; domi
cus ſub innocentō papa·iii·curſū ſuum in
dom̄o inchoauerūt·et ſub eius ſucceſſore honorio
confirmauerūt Qui·ſ·honorij⁹ anno pōtificat⁹ ſui p̄
mo ad petitōnem beati domīci confirmauit ordinem
predicatoꝫ·& anno tercō petente p̄iore fratruſ
q; vallis ſcolariū·confirmauit etiā inſtitutōnes ordīs
eoꝫ· Iam em̄ predicti fratres·ſ·vallis ſcolariū ali
quāto tempe antea certā viuendi formā iuxta bea
ti auguſtini regulā obſuandā elegerāt· & de app
batis religionib⁹ quaſdā inſtitutōes aſſumpſerut
videlicet vt p̄iorꝰ illi⁹ dom⁹ & ſucceſſores ei⁹ om
nibus eccleſijs ſui ordinis de more ciſtercienſium
officiū viſitatōnis ſine vlla tempaliū exactōne im
penderent·& tres primitiue filie ipſius ordīs viſi
tandi matrez de more ciſtercienſiū hāant facultatez
& q̄ p̄iores forinſeci ſemel in anno apud eccl̄iam

prefatã statuto tempe ocurrentes celebrent more cistercien̄. capitulũ gn̄ale. Necnon etiã vt scapularia fratres deferãt laborãtes. camisias lineas nõ habeant. nec in dormitorio calcitras. sani carnib9 nõ vescanẽ nisi debiles & egroti. Has ergo institutõnes honorius confirmauit. vt in literis eius otinetur apud eos Ferẽ aũt hũc ordinẽ incepisse guillerm9 quidã qui scolaris fuit pisiensis. & postmodũ etiaz in burgundia rexerat. Tandẽ cum quibusdã scolaribus suis ad heremũ uolauit. & formã viuẽdi ut dictũ est paulatiz ex diuersis religioib9 sibi et suis elegit. Idem quoqz honori9 papa regulã heremitarum fratrũ habitantiũ in mõte carmeli. quẽ helias frequentasse legit̃ approbauit. & eis in remissionem peccatorz obseruãdã tradidit a venerabili alberto patriarcha hierosolimitano editã scilicz vt singuli singulas habeant cellulas separatas. in quib9 vel iuxta qnas die ac nocte in lege domi meditent̃. & in orõnibus vigilent. nisi aliis iustis occasionibus occupentur. preter nimis debiles & infirmos carnib9 nõ vescant̃. & cetera que idẽ pater tradidit eis obseruanda. Post hoc successor honorij gregori9 eandem regulã confirmauit. & ne possessiones vel reditus recipent districte eis prohibuit. Post hoc anno domi. M. ccxxxviij. propter paganorz insult9 expulsi sunt ab illo loco p varias regiones mũdi dispgi.

CXXIIII ¶ De obitu quorũdã virorz illustrium in regno francorz ¶ Ex cronicis

ANno supius in trãsitu beati domici anno tato. s. ab incarnatõne domi. M. ccxxj. Guillerm9 epus niuernensis in ecclesiastico & ciuili iure pitus vir prudens atqz discret9 tempore maxime caristie quo & obijt. duo milia pauperum quotidie pascẽs. qui etiã a philippo rege frãcorz cum inestimabili sumptu ppetuã obtinuerat libertatem regaliũ niuernensiũ. in vigilia ascensioĩs migrauit ad christũ Manasses aũt aurelianensis epus obit. cui philipp9 sancti guillermi bituricensis nepos successit. Porro guillermũ epm antisiodorensem dominus papa ecclesie pisiẽsi prefecit in pastorem. Anno vero sequenti mgr petrus de corbolio senonensis archiepus vir iestimabilis literature ac senectutis bone die synodi sue morit̃. & in ecclesia senonẽsi pñti synodo tumulatur. cui successit mgr galterus cornut9. guillerm9 quoqz pisiensis epus libertatis ecclesiastice mirabilis defensor morit̃. & in abbatia pontigniacensi sepelit̃. Sed & magister herueus trecensis eps in vtroqz iure pitus etate lõgeuus obit. cui mgr robert9 ipsi9 ecclesie decanus succedit. Nec multo post herueus de giemis coẽs niuernensis vir magnanim9 ecclesiastica iura oseruans. precipuus hereticorz psecutor. hostiũ superator. fidelis vasall9 iustície. Cuius etiã magnimitati inuidebant barones francie. apud sanctũ anianum in bituria castrũ suũ morit̃. Ibiqz in quidena domi ce apparitõnis tumulat̃. Porro abbate pontigniacẽ si cum. vii. abbatibus pluribusqz monachis & aliis multis venientib9 vt corpus eius secũ portarent. fere ab inimicis pl'is lapidanẽ. Demũ tam i dẽ corpus apud pontigniacũ trãsferẽ CXXV ¶ De aduẽtu regis hierusalẽ in franciam. & obitu regis philippi.

EOdẽ anno iohannes rex hierusalẽ ex amissione damiate. & debilitate suorz vltra modum dolens effect9. a ptibus trãsmarinis transfretat cum paucis in galliam auxilium petiturus. Frideric9 romanorz imperator signo crucis assumpto. duxit vxorẽ per verba de pñti vnicã filiam ipsius regis hierosolimorz. & hoc iuramento affirmat corã papa honorio. Anno aũt sequẽti celebrantur nuptie solennit̃ inter eos. Anno domi. M. ccxxiij. mense iulio philipp9 francorz rex vir potẽtissim9 qui othonem imperatorẽ & qplures alios in bello campanili deuicerat nobiles et potentes. normanniã quoqz adquisiuit. & sibi appriauit aquitaniam. & maximã partẽ pictauie sibi subiugauit. q̃ semp prosperos ad vota habuit successus ecclesiastice libertatis oseruator precipu9 dormit in christo & in ecclesia beati dionisij sepelit̃. Mirabile enĩ fecit testamẽtũ iohanni regi hierusalẽ cẽtũ milia lib. pisien'. totidẽ templarijs. totidez hospitalarijs dedit. & multa bona relatu digna fecit. Multos in regno comitat9 adquisiuit. s. viromãdensẽ. claremõtensem. bellomontensẽ. pontinensẽ. alencionensem cenomanensẽ. turonensẽ. andegauensẽ. pictauensez Eodem anno ludouic9 filius eius eid̃ in regno succedẽs. prima dominica augusti. s. in die trãsfiguratõnis domi remis solenniter coronat̃ in regem. & blanchia vxor eius in reginã In hoc ergo rediit regnum ad stirpẽ karoli imperatoris. de qua originem habuit ex pte matris. Tricesimũ septimũ etatis sue annũ fere opleuerat ludouic9 quãdo fuit coronat9 & ipe quoqz cum imperatore friderico pacis ac federis colloquiũ apud vallẽ coloris habuit. Coẽs cãpanie duxit in vxorẽ filiaz guichardi de belloioco gnataz germanã regis ludouici. Rex reddit comiti duo castra mustriolũ foris yonã & brayã super secanã que pater suus diu tenuerat. Amalricus comes montisfortis a ptib9 albigensiũ redit ad patriam propter inopiã victualiũ relinquẽs carcassonam vrbem munitissimã & alia etiã castra que cũ labore maximo & sumptu inestimabili et amissioẽ plurium gentiũ fuerãt adquisita. & per annos. xiiij. a nostris possessa Eodẽ anno iohannes rex hierusalẽ limia sancti iacobi adit pegrinatur9. duxit in vxorem filiã regis galicie. Rex aũt trãsfretat in angliã vbi plura ei donaria offeruntur CXXVI ¶ De reditu regni francorz ad stirpẽ karoli

FRancis nanqz sicut alias dictũ est origine troiani. adhuc pagano ritu dediti regnuz suũ in gallia stabilierũt. vt in pñti cernit̃ que nunc etiã ab eis francia nomiatur Anno itaqz domi. cccc. lxxxiiij. hilderico eorz rege mortuo qui ciuitatẽ triuerim cepit. Clodoueus filius eius fortiter regnũ tenuit & ampliauit. qui a sancto remigio baptismi gratiã cum sibi subiectis pcepit. eiusqz pgenies vsqz ad annũ domi. dcc. l. felicit̃ regnauit. Excepto q̃ per annos fere. lxxxviij. a tempore clotharij regis & sancte bathildis regine regibus a fortitudĩe solita degenerãtib9 regni potentia disponebatur p maiores domos. Inde factum est vt pipin9 qui erat maior domin9 sub rege hilderico. a stephano papa apud ecclesiã sancti dyonisij cum vxore ac filijs in regẽ vngeretur. eorũqz generatõ in hereditatẽ regalis successioĩs impetu benediceretur. Et omis alienigena ab ei9 iuasione aplico anathemate interdiceretur. Regnauit igitur eorum pgenies i regno francorz vsqz ad annũ dñi. dcccc xxvj. Tunc hugone capucõ comite pisiensi duce frãcorum inuadente regnũ trãslatũ est de genealogia karolonensiũ in pgeniem comitũ pisiensiũ. In gestis aũt sanctorz richarij & walerici legitur q̃ eorum corpa translata sunt a suis ecclesijs in ecclesiã sãcti bertini. ibiqz timore normannorz & danorũ

sunt reposita tangꝫ in loco tntõri·Cunqꝫ nozmãni tpe karoli simplicis cõuersi essent ad fidem xpi re portata sunt ad ppzias ecclesias·Attamen cum ea monachi sui repeterent monachis sancti bertini· ea p violentiã arnulphi comitis detinebãt · Tunc fãctꝰ walericꝰ hugoni pisiẽsi coiti in sõno appuit eiqꝫ dixit· Vade ad arnulphũ comitẽ flãdzensẽ· & dic ei qꝫ de sancti bertini ecclesia remittat in nr̃as ecclesias corpora nostra·plus enim loca nostra di ligimꝰ qꝫ aliena· Requisitꝰ aũt ab hugone quis eẽt vel quis eius socius·ego mquit vocor walericꝰ·so cius aũt meus est pontinensis richarꝰ Quod ergo tibi precipit per me deus age festinãter·& ne disi mules·Hugo igiẽ ad arnulphũ pgens·que sibi mã data fuerant indicat·At ille superbo aĩmo sãctoꝝ corpora reddere recusat· Tunc hugo constanti ani mo dixit ipi arnulpho· Vide vt illo die et illo loco corpora sanctoꝝ honeste mihi deferas aĩmo spon taneo·qõ si nõ feceris spõtaneꝰ·postea inuitꝰ faci es· Tũc arnulphus timore hugonis & potentia cõ strictus duas thecas auro & argento decorauit ĩ quibus predictoꝝ sanctoꝝ reliquias deposuit·ac die condicto cum armato & copioso exercitu ad mosteriolũ qõ est castrũ regis francorũ eas hugo ni decenter retulit·Ille vero vnũ quẽqꝫ resignauit in loco suo Sequẽti aũt nocte sanctus walericus in sõnis appuit hugõi & dixit ei· Qm̃ egisti studi ose que precepta fũt tibi· & nos ad loca nostra re tulisti·tu in regno francoꝝ & successores tui vsqꝫ in septimã generationẽ regnabitis·In nõnullis tn̄ libris vbi diximꝰ septimã iueniẽ sẽpiternã · Possu mus tn̄ precise ab hugone vsqꝫ ad ludouicũ istum inuenire·Nã idem hugo genuit robertũ·robertus henricũ·henricus autẽ philippũ·& philippus ludo uicum·ludouicus aũt gressus aliũ ludouicũ·& il= le philippũ qui ex elisabeth filia balduini coĩtis ha ennensis istũ genuit ludouicũ· Nam ille idẽ baldu inus pcessit vt dictũ est supra de pgenie emẽgar dis filie karoli simplicis·vsqꝫ ad quẽ in regni pote state pseuerauit pgenies pipini & karoli impato ris Cum igiẽ iste ludouicꝰ in regno successerit pa tri·patet regnũ in ipso reductũ ad pgeniẽ karoli magni·Ex predicta vero sanctoꝝ corpm relatõne videtur illa regni translatõ per dei voluntatem fa cta fuisse·In gestis vero aquitaneorum legiẽ qꝫ iõ karoli pgenies repbata crediẽ·quia iam dei gratiã negligens ecclesiaꝝ potius neglectrix qꝫ erectrix vitebaẽ·sed hoc dei iudicõ relinquamꝰ qui tempa mutat & transfert regna·sicut dicit scriptura·Re= gnum inquit transferẽ a gente in gentẽ ppter iniu= sticias & iniurias & otumelias et diuersos dolos· & iterũ·Sedes inquit ducũ superboꝝ destruxit deꝰ· & sedere fecit mites peis CXXVII· De iti nere regis ludouici otra pictauenses· & de simula to comite balduino

ANno domi·M·ccxxiiij·rex ludouicꝰ mouꝫ exercitũ post coronatõnẽ suam otra picta uenses·thuronis in crastino beati iohãnis baptiste congregat suos·Inde pcedens cum mille & cc·militib9 & pluribus aliis aptis ad pugnandum obsidet mozziũ castrũ fortissimũ·sauaricꝰ de malo leone qui intus erat videns fortitudinẽ regis facit pactũ cum rege vt liceat sibi recedere cũ suis· De inde castrũ regi reddit̃· rex inde pgreditur ad san ctum iohannẽ angliacũ Abbas & burgenses ipsi9 loci obuiant regi pacifice· villã ei reddũt· fidelita tem put petiẽ exhibentes·Rex inde tendens ad pu pellã obsidet eam·machine erigũtur p·ix·dies mu ros destruũt incessant Sauaricꝰ de malo leoẽ cum cc·militib9 burgenses ville & plurimi fuientes viriliꝫ se defendũt · Demũ obsidentib9 illis qui in tus erant se non habituros ab aliqua pte succursũ & viuentes fortitudinẽ regis quotidie augmẽtari reddunt villã regi·quibus dãtis pactõnib9 inter regeꝫ & burgenses firmatis·sauaricꝰ per mare cum suis recedit·Postmodũ vero omi odictõne cessãte bur genses munit̃ se dederũt regi·salui ville liberta tibus·fidelitatẽ ei legittimã facientes· Lemonicen ses etiã & petragoricẽses & omnes aquitanee pri cipes exceptis vasconib9 qui vltra garrannã erãt· fidelitatẽ regi pmiserũt·Anno domini·M·ccxxv· circa pasca qui dã fingẽs se esse balduinũ quõdã co mitem flãdrie & imperatorẽ ostantinopolis·venit in flandriã in habitu pegrino·multi fauent ei de flan dria nobiles & ignobiles· eo qꝫ multa intersignia dicebat qꝫ esset idẽ balduinꝰ·resistẽtes autẽ viriliter debellabãt Non multo post statuto alloquio inter ipm & regẽ francoꝝ apud peronã requisitus a re ge quis ornauerat eum in militẽ · & vbi fecerat ho magiũ patri suo rgi philippo·& vbi fuerãt nuptie celebrate inter ipm et vxorẽ eius·noluit rn̄dere·pe tens inducias vsqꝫ post prãdiũ· Tũc apta eiꝰ frau de licẽciauit eum rex a toto regno suo·Ipse autẽ q̃ multis pompose venerat·confusus cuꝫ paucis abscessit·non multopost vero aberhardo de cassẽca in q̃ dam taberna capitur & traditur flandrẽsi comitis se·que diuersis penis ipm afficiẽs· ad vltimuꝫ pati bulo fecit suspẽdi CXXVIII De captõe aui gnionis p regẽ ludouicũ·

EOdem anno die mercurij añ purificatõnez ludouicꝰ rex & qplurimi magnates·archi epi·epi·& comites ac barones apud pisiꝰ p manũ romani cardinalis & legati otra albigẽses accipiũt signũ crucis·Conseqnt̃ autẽ in paschali tpe anno domi·M·ccxxvj·rex & omẽs crucesignati bi turis oueniũt·Inde pcedũt p niuernã & lugdunuꝫ ciuitates·apud auignionẽ vrbẽ inexpugnabilem ab ecclesia romana p·vii·annos excõmunicatõni subie ctam ppter hereticã prauitatẽ Rege aũt cdente se habituruꝫ pacificũ trãsitũ·apud auignionẽ ppt̃ qsdam breuias pactões quas habũat cum eisdẽ· Por te claudũtur ciuitatis·& excluditur rex cum suis· Rex miratur & spũ virtutis assũpto villã obsidet suo obside triptito·In vigilia sancti barnabe apli· que fuit·iiij·feria penteẽ· machine erigũtur trabu cheta petrarie·mãgonella paꝫ psunt· Hi qui intꝰ sunt viriliter se ẽfendũt·rex inestimabiles sumptꝰ facit·Durat obsidio vsqꝫ ad festũ assumptõis bea te marie maximaqꝫ mortalitas ibi pullulat·de nr̃is circa duomilia hoĩm celoꝝ imbrib9 et lapidũ vola tu & infirmitate ppria moriũtur· Moritur ibi gui do sancti pauli pcussus lapide petrarie · vir armis strenuꝰ·catholicꝰ et honestꝰ· moritur etiã ibi eps lemonicẽsis·Comes campanie redit ad ppria sine licentia domi regis vel legati· Tunc auignionẽses regis magnanimi constantiã attendẽtes· qui cuꝫ suis pceribus iuramẽto firmarat se non recessuꝫ · donec villa capeẽ vel redderet̃·cc·datis obsidib9 de meli oribus ville iurãt stare mãdato ecclesie· Tũc ꝺ mã dato domi legati rege impante fossata implentur· trecente domꝰ turrales que in villa erãt et omnes muri circũquaqꝫ solo diruti coequant̃ · villa absol uitur·domin̄ legatꝰ multas bonas et laudabiles institutões inducit· magister nicolaꝰ de corbeya

monachus clugniacēsis in ipsiꝰ loci ēpm ꝺsecratur Rex inde amoto exercitu ꝓgrediē per ꝓuintiā· & reꝺdunē ei pacifice ciuitates & castra et fortericie omnes quoqꝫ ad leucas·iiij·a tholosa·Rex ꝓficit toti illi regioni himbertū de belloioco loco sui

CXXIX ¶De obitu ludouici regis & corona tōne filij eius nois eiusdē & trāsitu pape honorij·

REge repatriante moriunē remensis archiepus & comes nauarcensis quoꝝ corpa ad loca ꝓpria referunē·ab illa pestifera obsidione pauci vel nulli redeunt plene sani· ac ꝑ totam galliā pullulat plus iuuenū ꝙ senum mortalitas generalis Die iouis ante festū oīm sanctoꝝ regem ad ꝓpria redeuntē infirmitas mortalis īuasit Die martis sequenti apud monpacier labiē in frenesim·Sequenti aūt dominica videlicet in octauis oīm sanctoꝝ anno domī·M·ccxxvij·migrat ibidez ad xp̄m vir vtiqꝫ catholicꝰ·mireqꝫ sanctitatis extitit diebus singulis vite sue· nunꝙ carnē suā maculauit preterꝙ cum vna vxore sibi legitime in matrimonio copulata·Ibi eñ opleta ꝺr fuisse ꝓphetia mellini qua ꝺr·In monte ventris morieē leo pacificus quo in loco non est auditū ante ipm aliquē decessisse·corpus eius ad ecclesiā beati dyonisij transfertur·vbi iuxta patrē suum honorifice sepeliē·Ludouicus itaqꝫ primogenitꝰ eius prima domica aduentus remis per manū epi suessionensis vacante sede remensi coronaē in regē·qui·xiiij·annū etatis sue opletur? erat in festo sancti marci euangeliste ꝓximo sequenti·plures maioꝝ baronū francie ad coronatōnem vocat·sed venire recusant·Pre dolore eñ patris & desolatce regni non vacāt ibi gaudio sed magis intendūt lacrimis & meroꝛi· Ferrādus comes flandrie qui p·xij· annos &·vj·menses pisius in captōne domī regis detentꝰ fuerat mlta redempt? pecunia liberaē circa epīam domī· Ipo anno mense seqnti·xv·kl'·aprilis·honorꝰ papa moritur·& in ecclesia beate marie maiori sepeliē·Hic impatorē fridericū sibi rebellē & aduersariū ecclie romāe ꝙpiens anathematizauit atqꝫ barones suos ab eius fidelitate absoluit· Veniqꝫ impatoꝛ iam antea crucesignatꝰ durāte anathematis sñia mare trā siuit·Post mortē vero honorij huguellmꝰ ostiēs ēpus eligiē ad papatū et alterato nomie gregoriꝰ appellaē· CXXX ¶De dissensione baronū frācie a rege ludouico iunioꝛe

EOdem tempe hugo marchie comes et theobaldus comes campanie otra nouū regez suum ꝙspirantes ludouicū fedus ad inuicē inierunt· Vnde comes britānie ex ꝺsēsu comitis cāpanie qui otra ꝓhibitōnē ludouici regis defuncti de albigensiū terra redierat castellū quod sanctuz iacobū de beuērone noīant· vna cum belesino sibi quondā ab eodem ludouico in custodia traditum firmabat·& victualibꝰ muniebat·Itaqꝫ rex nouus & iunioꝛ comitantibꝰ se romano cardinali tunc legato sedis aplice ac philippo patruo suo coīte bolonie necnō & roberto dyocēsi comite cum exercitu mlto vsqꝫ ad cartheriā dicurceio ꝓpauit·Qō vidēs ac timēs campanie comes a ꝓpositio maligno resipuit & adherens regi frācie a comitū marchie & britannie ꝺsortio celeriē resiliuit· Rex itaqꝫ duos alios coītes marchie·s·& britānie regali edicto semel ac bis ad colloquiū vocatos·sed venire otemnētes·ne aliquid otra iura videreē agere·tercō quoqꝫ suo ꝛlemēto mādauit intereē· Tunc illi stulta sui sūpbiam ac regis clemtiā ꝓpendētes·humiliter ei mandauerūt ꝙ apud vindocinū si placeret ei cuncta que fore fecerāt emēdarēt·et hociꝰ opleuerūt·Nec multopost iidē comites cū quibusdam alijs frācie baronibus inuidētes domui regie ꝙ regina blācha filij sui regis ac regni tutelā hēret memores quoqꝫ ꝙ campanie comes otra ꝓdictoꝝ comitū voluntatē & otra fed? quod cum ipsis inierat regi adhesisset·eiqꝫ nephandissima eoꝝ cōsilia denudasset infinitū otra illū collegerūt exercitum Et intrātes eiꝰ terrā castella villas & vicos ac municipia ꝛflagrātes vastauerī sicqꝫ debachātes vsqꝫ ad thaursiam perrexerunt·quam obsidentes impugnare ceperunt· Quod videns campanie comes misit ad regē dominū suū ab ipso petēs auxliū·Illisqꝫ patentibꝰ regis literis obedire nolentibus vt ab obsidione recederēt·rex ipe collecta multitudine armatoꝝ iter arripuit·& otra illos in manu fortī ꝓpauit·Qui vt eius aduētū agnouerūt·a sede quātotiꝰ recesserūt·At petrus britānie comes auxilio & consilio baronū francie fretus otra dominū suum ludouicū insurgēs·henricū anglicū regem in auxliū suū cum maxima multitudine anglorum fecit trāsfretare pugnaturus aduersus regē francie· Vnde rex ludouicꝰ zelo iusticie diuinitꝰ aīatꝰ eum tem comitē primo debellare disposuit·& collecta militia primo belisinū expugnauit ac cepit· Tunc rex anglie cum ruboze redieēs velociē trāsfretauit Anno tam̄ seqnti dictus comes cepit infestare terram regis domī sui Vñ rex itez exercitu ogregato otra eum vsqꝫ ad castꝫ adō festinauit·quod & obsidēs expugnauit ac cepit· Inde ad aliud qō chasti auciens ꝺr exercitū duxit·& ipm quoqꝫ ꝑ deditcēz recepit· CXXXI ¶De quersione sancti ātho nij ad ordinē fratrū minoꝝ ¶Ex gestis eius

HIs vero tpibus beatꝰ anthoniꝰ de ordine fratꝝ minoꝝ floruit quē ꝓdictꝰ papa gregorius canonizauit Hic in hispania ciuitate· vlixbona oriundꝰ·a puericia sāctꝰ in baptismo fernandꝰ appellatꝰ· Primo quidē in ordine sancti augustini religionis habitū suscepit· Deinde audito ꝙ quidā fratꝝ minoꝝ apud marrochiū a ppha nis ꝑ christo necati essent· quoꝝ etiā venerandas reliquias vir quidā famosus nomie petrꝰ inde detulerat·eoꝝqꝫ celebrem passionis ordinez diuulgauerat·subito more elephātis ad ꝓliū ex aspectu sāguinis aīmatus desiderio martirij totus estuauit· Itaqꝫ habitū ordinis totaliē pro christo defuncto rum assumpsit·moxqꝫ cum ipsis fratribꝰ minoribꝰ recessit a moāsterio suo ꝓlati sui licentia etsi difficulē obtenta· Quidā aūt ex canonicis sup hoc gratuius se dolē ꝑ ceteris indicās abeunti sic in cordis amaritudine ait· Vade vade·quia forsitan sanctus eris· Cui iste humiliē rñdit·Cum me sanctū audieris deum collaudabis· Venit ergo vbi fratrū ogregatio morabaē·qui locus sāctꝰ anthonius dicebaē iuxta quod nomē anthoniū se deīceps appellari rogauit·vt & sic requirentiū ipm solicitudīe pia cautela deluderet·eoꝝqꝫ importunitates sub ignoto facilius nomie declinaret·Feruēs igiē ad martiriuz quiescere non potuit·donec tandem iuxta ꝓmissā sibi licentiā ad terrā saracenoꝝ trāsiuit·In his tam̄ desideriū suū non impleuit· De quo dominꝰ aliud ab humano sensu decreuit· Celebrato aūt gñali capitulo apud assisiū fratribusqꝫ ad loca sua circumquaqꝫ dimissis solus anthoniꝰ a nemine petebatur quia sicut erat ignotus·ita & inutilis videbatur· Nulla ergo de se ī literature vel cuiuslibet alteriꝰ

vtilitatis habita mentõne ad fratrẽ gracianũ · qui tunc rõaniole fratrib9 ꝑerat deuot9 accessit·rogãs humiliẽ vt ipm a mĩstro gn̄ali petitũ colligeret·ac disciplinis regularib9 ipm instrueret·quẽ iste benigne suscepit· & locũ solitudinis requirentẽ ad heremum montis pauli trãsmisit· vbi cellã in cripta semotã a fratrib9 reppit·in qua solitariã quantũ licuit vitam ducens·sacris meditatõnib9 ꝓtra tẽpta tõnes spm̃ robozãs in diuĩo se amoze firmauit· Ibiq3 nocturnis vigilijs solus in ozõnibus pstitit· & corpus mira abstinentia macauit CXXXII

¶ De ꝑdicatõnis gratia sibi diuinit9 collata

POst hoc fratres ad ordines missi ad ciuitatem forojulij ofluxerũt·int̃ quos & ãthonius·necnõ & quidã fratres de ꝑdicatoribus affuerũt·Quos cum mĩster loci solicitaret vt aliquis eoz verbũ dei ꝓponeret· Cunctis ad hoc se impatos asserentib9·mĩster ad anthoniũ de cui9 scia nihil ei ostabat in hoc opus opellit·vt·s· ꝓponat quidquid ei spũs suggerat Ad quod ille humiliter se min9 ydoneũ rñdit· quippe qui exercitatoz habebaẽ in abluendis coquine vtensilib9 & hmõi vilitatis officijs q̄ꝑ in exponẽdis diuinoz eloquiorum misterijs Tandẽ tñ impanti otraire non valẽs licet inuitus osensit· & primo quidẽ cum tioze tomini simplr̃ fari cepit·sed in ꝓgressu ꝓmonis tãta deus eum mistica3 sniaz ꝓfunditate suspẽdit·vt oñs qui aderãt mirarenẽ & vix aut nunq̄ se audisse talia fatereneẽ·Vt aũt ad aures generalis mĩstri res gesta puenit·officiũ ei publice ꝑdicatõnis iunxit·Itaq3 doctrine poculis mirabiliẽ affluens · qui iam añ calicẽ passionis tam auido corde sitierat nl̃lius magnitudmi nec etiã metu mortis ꝓ veritate cedebat·Tantaq3 grandes psonas seueritate corrĩpuit vt alij ꝓlerũq3 famosi ꝑdicatores hoc audientes & quosdã pusillanimitatis rubore ꝓfusi·ofusas manu vel veste frontes tegerẽt · Quã ꝓfunda vo de sacris eloquijs eructaret etiã dom̃i9 papa testabatur a quo vir sanct9 archa testamẽti peculiari nomiẽ vocabaẽ·Non solũ eñ de moribus placido ꝓmone diffinit·verũ etiã ogruentissimis rõnib9 hereticoz dogmata ofutauit· Quoz etiã plures ad fidẽ rectã & inter eos etiã quendã hereliarchã conuertit fratrib9 ad capitulũ in ꝓuincia cõgregatis· Itẽ sanct9 de titulo crucis & dulcis hiesu passioẽ ꝑdicauit·Cum beat9 pater frãcisc9 adhuc corꝓaliẽ viuens·sed in alia regione lõge tũc distãs· se filijs in aere ꝓñtauit· & quasi appbãdo viri dei sermonẽ quid audientib9 imitãdũ foret oñderet· cuiusdam assistentiũ oculis tanq̄ brachijs in patibulo crucis ꝓtensus appuit·filijsq3 qui aderãt bñdicẽs· crucis eos signaculo osignauit CXXXIII

¶ De felici trãsitu eiusdẽ

ANno aũt ãno añ trãsitũ suũ beat9 anthoni9 ab omĩ regimiẽ fratrũ absoluiẽ·& gn̄alis ei libertas ꝑdicãdi quocũq3 vellet ocediẽ· pergẽs igiẽ paduã pijs etiã studijs aĩm occupauit totũq3 q̄tragesime tps in predicatõnib9 & audiendis ofessionib9 expẽdit·Sed felicibus eius actibus obuiare volens dyabol9 ·q̄dã nocte cum se post laborem sopori dedisset·eius tam valide guttur strinxit·vt ipm nisi diuino nutu ꝓhibit9 sufrocasset·siẽ ipe cuidã familiariẽ retulit·statimq3 nomẽ gloriose virginis inuocãs·oculos ab hoste liber apuit·tamq3 vbi iacut cellulã illustratã supno lumiẽ cõspexit·Quod vtiq3 ferre non valens lucis inimic9 abscessit·Tãto aũt desiderio audiendi eum accẽsa est vniuersitas pl̃i·vt cunctis ad eum ofluentib9 quotidianas statõnes in ecclesijs oporteret indici· Ibiq3 videres ad pacẽ mortales inimicicias reformari·Ibi longa captiuitate detẽtos libertati donari· rapinas & vsuras restitui·pignora reddi·& ꝺbita relaxari·Ibi quiq3 osiliũ ꝓ criminũ suoz q̄litate requirẽtes·omnio se stare viri dei arbitrio promittebant· & se ad hocip̃m ꝓ visionẽ admonitos pleriq3 dicebãt·Sic igiẽ licet egrotatõe assidua & molesta q̄dã naturali corpulẽtia p̃mereẽ·predicãdo tam & audiẽdo ofessiones et dãdo osilia nullo laboris grauamine flectebaẽ·Instãte vero messis tpe videns ꝓlm in colligẽdis frugib9 occupandũ·& ob hoc a predicatõne cessandũ·a ciuitatis tumultu se trãstulit·& ad solitariũ locũ qui camp9 sancti petri dr ꝓ spũs recreatõne diuertit·Quem vir nobilis tiso cuius dominio subiacebat locus fratrũ eudotissime suscepit·& humane ac gratulãter exhibuit·Cui etiã in ameno loco quẽ non lõge a domo fratrũ arborib9 ositũ habuit·cellã ꝓpꝛijs manib9 sup nucez ramis a stipite dilatatã ostruxit·q̄m spiritalibus congruam studijs·suo gratanẽ anthoni9 studio mãcipauit·Quadã vero die cum hora refectõnis descẽdisset ad fratres·vehemẽti subito infirmitate torq̄ri cepit·& ne fratres loci paupes grauarenẽ· paduaz se duci rogauit·Crescẽte aũt morbo omnio deficere cepit·factaq3 ofessione & absolutõne accepta· hymnũ o gloriosa domĩa dicere cepit· Deinde sursum aliq̄ndiu in directũ suspexit·Et cuz interrogaretur quid cerneret·rñdit·Video dominũ meum· Afferentib9 aũt ex more fratrib9 oleũ vnctionis dixit eis·Habeo hãc vnctõnẽ intra me· Vnctõnez igiẽ deuote suscipiẽs psalmos pn̄iales cuz fratrib9 decãtauit·& post paululũ expirauit·feria·iij·xiij· die iunij anno dñi·M·ccxxj· CXXXIIII

¶ De ipsius exequijs

NEc statim ipsi9 trãsitũ fratres ꝓpalare volebant·eo q̄ populi multitudinẽ improrũe sup se irrituram timebant·Sed quod oino celandũ non fuit·mirabili cunctis hoc ordine motuit·Adhuc eñ omẽs preter illos qui affuerant id quod acciderat ignorabant·cum ꝓtin9 cateruatim pueri ꝑ ciuitatẽ gradientes clamabant·mortuus est pater scũs mortuus est scũs anthoni9·Festinato igitur ne quis rapet corꝓ9·cum armatoz multitudine ciues de capite pũtis accurrũt·Veniẽtes et fratres ad sancte marie ecclesiaz omorantes·vbi sepl̃turam vir scũs elegerat·corpus sibi dari ꝺposcut· Quib9 prefati ciues ex aduerso stantes ne vel tangant ꝓmittũt·sed armata fortiũ manu studiose custodiunt dolũq3 suspicantes ipm corpus rape voluerunt· & vix ad hoc tandẽ inducti sunt· vt ministri a quo fratrũ causa pẽdebat ꝓstolarenẽ aduẽtũ Media aũt nocte clamor ipacientis populi fact9 est magn9 mõis omĩb9 videre desiderantiũ sancti corpus·Accidit aũt dictu mirabile vt ipetu facto cellam fratrũ ꝑ tres quidẽ vices ofringerẽt·sed stupefacti ac cecitate ꝓcussi ne saltẽ semel foris pate factis introire valerẽt·Pendẽte igiẽ ꝓpter absentiam mĩstri negocĩ·fratres ob estiuũ calorẽ·corꝓ9 in capsella lignea incluserũt·& in foueam missum humo leuiter obduxerũt Moxq3 rumor sonat i populum corpus vicz esse raptũ·statimq3 furiburdi omnes in cellam cum gladijs & fustib9 irruentes· neq̄ꝓ a cepto furore quieuerũt·donec factũ causam q3 facti curiosi9 ꝑscrutantes intelligũt·Quib9 ita gestis tandẽ epc̃s cũ clero· potestas cũ magnatib9

atq; milit⁹ cum ĩmĩa ꝑli multitudĩe ordĩnatis
ad cellã ꝓcessionib⁹ pgunt·corpus a fouea subue
hunt·humeroſq; ad portandũ optimates quiq; ſbi
ciunt·Sic demũ cum hymnis & laudib⁹ ad ſancte
dei genitricis eccleſiam veniũt· vbi ĩpm expletis ab
epo miſſaꝝ ſolennijs honorifice ſub die trãſit⁹ ſui
quinto ſepeliũt CXXXV De canonizatõne
& ipſi⁹ miraculis

Empeſtate aũt ſedata ĩpa die miracula co
ruſcare cepunt·ita vt q̃cunq; ĩfirmitate de
tenti tumbã eius otingerẽt·optatã otinuo
ſanitatẽ recipent· Qui vero accedere vel adduci p̃
turba non poterãt·ſani corã omnib⁹ etiam pre fo
rib⁹ in platea fiebant·Clamat ad hoc ocorditẽ vna
vox oĩm vt ſancti canonizatõ vigilanti ſtudio pro
curetur·lectis in publicũ· & approbatis miraculis
papa manus in celũ ꝓtendit·& ofeſſorẽ anthoniũ
catalago ſanctoꝝ aſcripſit feſtũq; eius die obit⁹
ſui·i· primo idus iunij ſolennit celebrãdũ inſtituit
Acta vero ſunt hec anno domĩ·M·ccxxxij pontifi
cat⁹ aũt gregorij noni·vj·Poſtremo miracula ſo
lenniter ſunt vt dictũ eſt approbata·in quib⁹ vtiq;
x·et·ix·diuerſimode otracti repiunẽ erecti·paliticꝫ
v·ſolidati·totidẽq; a gibboꝝ deformitate curati·
ceci ſex illuĩati·triũ ſurdoꝝ aures apte·& eiuſdem
numeri mutoꝝ lingue ſolute·duo a morbo caduco
totidẽ a febrib⁹ liberati·ſ; & duo mirifice mortui
reſuſcitati·Que dã vero mulier cadens in aquã·ſã-
ctum anthoniũ inuocauit·cunctiſq; eam extraben
tibus vndiq; madefactis·ipa ſola ꝓſus in veſtimẽ
tis & corꝑe ſicca remanſit·Sorores que dã ordĩs do-
minaꝝ paupũ ignẽ purgatoriũ grauiſſime metuẽs
per beatũ anthoniũ obtinuerat penit⁹ in hac vita
purgari·que & duriſſimis paſſionib⁹ cruciata rur
ſus ceteraꝝ ĩtuẽtu per eundẽ meruit liberari·Mi
les quidã a pamena etate hereticꝫ ad menſã ſedẽs·
de miraculis ſancti viri narrãtes audiuit· qui ſub-
ſannans ciphũ vitreũ quẽ manu tenebat ĩ terram
ab alto ꝓiecit dicens·Si vitrũ hoc anthoni⁹ cõſer
uauerit integrũ·hunc vtiq; credo ſanctũ· Quo li-
cet ad petrã colliſo·tamẽ mirabilit oferuato mox
erroꝝib⁹ abdicatis fide ꝓfecta credere cepit chriſto
Clericus quidã miraculoꝝ inquiſitõnem deridens
grauiſſima paſſione ꝓcutit·Qui tandẽ ad beatũ an
thonium voto facto ſanat⁹ ſanctitatis illi⁹ ꝓfeſ
ſor ipa ĩ ſe expientia edoct⁹ efficit CXXXVI
De ſancta elizabeth Ex cronicis

Is quoq; temꝑibus ſancta elizabeth ĩ ale
mania claruit·quã idem papa gregoriꝰ ca
nonizauit· Ex geſtis eius

Hec filia regis hungarie vxor fuit lãdegrauij turĩ
gie ab adoleſcentia ſua ſtuduit religioni·votũ ſuũ
& actõnes in deum dirigens·tam in reb⁹ ludicris
q̃ etiã ſeriosis·hec vicioꝝ extirpatrix· virtutũ plã
tatrix fuit·ſcala moꝝ·exemplũ pacit·ſpeculũ inno
centie·Facta vero nubilis graues ꝓſecutões paſſa
eſt a ꝓximis & ſponſi ſui oĩliarijs·ab eius vtriq;
otempta·Sed cum domĩũ exoraſſet otra ſpẽ oĩm
ipm ſponſũ ſuũ ĩ omnib⁹ habuit triſticie ꝺſolato
rem occultũ·Qui etiam cũ circa tpalia neceſſitate
ſuoꝝ ꝓncipatuũ ĩtenderet·in ſecreto tñ timorẽ
dei habens·beate elizabeth ad omia exercenda que
ad opus dei ſpectãt liberã ꝺceſſit facultatẽ· eaq; ad
ſalutẽ aĩme ꝓmouẽdo·Deniq; de manu mgri con
radi de marpruch griſeã tunicã mouit· & habitus
ſuſceptõne caſtitatis votũ ſolennizauit·Vixitq; in
penuria & abſtinentia ac humilitate·multa quoq;
ab hominib⁹ tolerãdo patient incõmoda diuine cõ
templatõni orõni & opib⁹ mie intenta·Ipe quoq;
dulcis paclit⁹ ieſus facie ad faciẽ ei apparẽs·eam
ꝺfortabat multitudine ſanctoꝝ comitat⁹ · ſicut ſe
reniſſim⁹ eius vult⁹ ingens gaudiũ ſepe cum late
ret in extaſi rapta repñtabat·Et ipa etiã quibuſdã
religioſis poſtea recognoſcebat·vnde & aliqñ dul
citer in eius pñtia ridebat·& in ei⁹ abſceſſu flebat·
videntib⁹ ancillis eius ſicut eis poſtmodũ req̃ſita·
& precib⁹ eoꝝ victa referebat·Quadã die dũ mo
re ſolito oculis & manib⁹ ac corde in celũ ſuſpen
ſis ocontemplatõni ĩtenderet·taꝝ ſolitaria erat vt flã
ma vel ſcintilla veſtiunculas eius attingẽs lederet
enormiter ac deformaret·ea non aduertẽte· donec
aliqua ex ancillis rediẽs odorẽ ignis fẽtiẽs olfactu
extinguens ſuffocaret·At iſta clamore puelle cor
repta·ad ſe rediẽs pãniculos viles & abiectos ma
nibus ꝓpꝛijs aſſuens·iacturã put potuit reſtaura
uit·ab ancillis etiã paupib⁹ & ignobilib⁹ dominaꝝ
ſe vocari nolebat·Sed eas ad latus ſuuꝝ ſedere·&
de ſcutella ſua comedere faciebat·fila trahebat · va
ſa coquinaria mũdabat·hoſpitale paupm ſtruxit·
etſi q̃ bonũ vel delectabile q̃q; hũit·ori ſuo ſub
trahens·paupib⁹ in ei⁹ hoſpicõ manentib⁹ mĩſtra
bat·eoſq; balneabat·& lectoſ eoꝝ ſtẽnebat eoſq;
tegebat Monoculũ ſecũ & ſcabioſũ puerulũ habe
bat quẽ etiã ad requiſita nature ſepius ꝺportabat
Inter ĩmũa miracula que domin⁹ per eã oſtendit·
xvij·mortuos potenter ſuſcitauit·cecũ natũ illuĩa
uit·xiiij·kl'·decembris ad dominũ migrauit·In die
aũt trãſlatõnis ſancti corꝑis eius poſtq̃m in capſa
plumbea fuit repoſitũ·de terra ſublatũ ꝓximo die
poſt apto loculo ꝑ reliq̃arũ oſtẽſione· reptum eſt
oleum mirifici odoris de corꝑe ei⁹ emanaſſe·quod
hodie etiã ĩſpicientib⁹ pꝫ·Nam gutte tang̃ roris
ſup gramẽ ſtãt & diſtillãt·eiſq; decidentib⁹ vl' ab
ſtertis alie paulatim renaſcunt CXXXVII
De diſſenſione ſcolariũ pariſienſiũ & quibuſdã alijs

Anno domĩ·M·ccxxx·facta eſt pariſius
inter ſcolares diſſenſio·quam mox ſecuta
eſt eorum ad tempus multifaria diſperſio
alij nãq; remis·alij andegauis·alij vero aurelianis·
alij quoq; in angliã vel in alias mundi partes cauſa
ſtudij cauſa profecti ſunt· Eodem anno henricus
anglie rex inſtinctu petri britannie comitis ut ter
ram a ꝓdeceſſoribus ſuis poſſeſſã et amiſſã recupa
ret·in britanniã trãſfretauit · Sed ĩ ꝓpoſito ſuo nil'
latenus ꝓficere valens·ianis & vacuꝰ rediit·& eo
dem anno rex ludouic⁹ vrbem andegauis & caſtrũ
bel[illegible]ſme dicto petro ad vitam oceſſa recuperauit·
Anno domĩ·M·ccxxxiij·facta eſt diſſẽſio ĩter bur
genſes·beluacenſes mioribus inſurgentib⁹ otra maio
res· Vnde plures ex maioribus occiſi ſunt· Plurimi
vero de minoribus capti & per diuerſa ignis loca car
ceri mancipati·ad vltimũ vero multa pecunie ſum
ma redempti Nanq; milo eiuſdẽ vrbis epꝰ tanq̃m
faueret minoribus in hoc facto ſuſpect⁹ hẽbat· Rex
aũt ludouic⁹ tang̃ ſupior iudex manũ vltricem ad
hibuit·& ob hoc epatus pluribus annis ſub interdi
cto fuit·Milo vero prefat⁹ epus romã ꝓficiſcens
in itinẽ obijt·Et ei⁹ ſucceſſor gaufrid⁹ eidẽ cãe
ſtra regem iniſtẽs·dies paucos & malos·i·afflictõ
ne plenos in epatu pegit·cui ſuccedẽs robertus pa
cem cum rege ꝓpoſuit· & ſic ab interdicto dyoce
ſim abſoluit·Anno quoq; prenotato magnũ gelu
fuit·ita q̃ ſegetes ogelate fuerũt· Vnde & fames
magna ſecuta eſt in francia Anno dñi·M·ccxxxiiij

rex francie ludouic⁹ accepit vxorē·ſ· margaretam
comitis ꝓuintie filiā circa domicā aſcenſionis·que
ſenonis coronata fuit·& piſi⁹ venit circa octauas
aſcenſionis·Anno ſequēti facta eſt magna fames
valde in frācia·maximeq; in aquitania·ita vt homi
nes herbas cāpeſtres ſicut aīmalia comederēt·Vale
bat enī ſextari⁹ bladi·c·ſolidos m pictauia·Ibideꝫ
quoq; facta eſt magna peſtilentia qua multi pau-
peres magni & pui ſacro igne accendebanē·ita q
eccleſia ſancti maxencij talib⁹ illuc allatis impleba
tur·Eodem anno theobal⁹ campanie comes exer
citum colligens·aduerſus regē ludouicū inſurgere
attēptauit·quod agnoſcēs rex·ex aduerſo cum ex-
ercitu vſq; ad nem⁹ vicenaꝫ ꝓpauit·Quo audi
to comes ad eum nuncios miſit·rogitās vt iraꝫ de
ponens offenſā remitteret·& vt in oculis ei⁹ gra
tiam mueniret·duas eidē villas·ſ·brauim & moſte
rolium in fordiona tradidit impetuū quiete poſ
ſidendas·Anno ſeqnti vetul⁹ rex arſacidas miſit i
frāciam·precipiēs vt occideret regem ludouicū·ſz
deus cor eius īmutauit·eiq; cogitatōnes pacis &
non occiſionis īmiſit·Vnde poſt primos q̄ntotius
alios nuncios miſit mandās ei vt a primis nunciis
ſe cuſtodiret·Vnde rex extunc corpus ſuū diligē
tius fecit cuſtodiri per homies clauas cupreas aſſi
gnatas portātes·primos interim nuncēs alij ſolici
te quesierūt·& inuentos ad regē ludouicū adduxe
runt·Quib⁹ viſis rex gaudēs vtroſq; mūeribꝫ ho
norauit·regi quoq; vetulo regalia exenia & dona
ꝑplurima ꝓciosa in ſignū pacis & amicicie telega
uit·Anno domī·M·ccxxxvj· id⁹ feb·mḡr iordan⁹
totius ordinis predicatoꝝ paſtor & rector obiit ī
mari·Dum enī ad viſitāda loca & fratres in terrā
ſanctā iret·inundāte maris ſeuicia ſuoq; īpetu ga
leam in qua cum duob⁹ fratrib⁹ & alijs·xc·pſonis
erat ad litus ꝓpellente piter cum illis ab hoc ſeclo
reḡm bñficō mortis ereptuseſt·Tumq; corpa iace
rent inhumata ſicut teſtanē qui de iſto naufragio
euaſerūt·et qui ꝓprijs eos manib⁹ ſepulture tradi
derunt·lumināria de celo ſup illos ſingulis nocti
bus effulſerunt·ſed & cruces multe ſup illos & a
multis viſe ſunt·Ad quod miraculū incole loci cō
fluentes tanti odoris ſuffragantiā hauſerūt·vt iu
xta teſtimoniū iſtoꝝ qui poſt viſa miracula tres il
los ſepelierūt vſq; poſt·x·dies odor nimi⁹ ab ipo
rum manibus non recederet·ſed & ꝑ ſepulture cir
cūitum eiuſdē ſuauitas odoris latius emanabat·uſ
q;quo fratres de achon cuꝫ barcha venerūt·& eos
in eccleſiā ſuā tranſtulerūt·vbi & dict⁹ pater mi
raculis coruſcat·multaq; multis bñficia preſtat

CXXXVIII De itinere tranſmarino ſub du
catu regis nauarrie·& diſcordia inter fridericū &
papā gregorium·

Eodez aūt tempe fratres p̄dicatores et fra
tres minores ad hoc ip̄m officiū a domino
papa vocati·ſue predicatōnis exhortatōe
multos de francia barones milites ac plebanos cle
ricos & laicos crucesignātes·in terre ſancte ſubſi
dium trāſmittere pauerūt·Qui eñ ānuente grego
rio per annos q̄ttuor aut·v·paſſagiū diſtulerunt·
Tūc comitē cāpanie qui etiā rex erat nauarrie·du
cem itineris hñtes & ꝓtim vt ferē inter ſe diſſenti
entes·ꝓtimq; in cōflictu otra ſaracenos incaute se
agentes·ac prede forſitā vel glorie ꝓprie ſic mos
eſt noſtri tempis militib⁹ auide nimiū ihiātes·pa
rum aut nihil ꝓfecerunt·quin poti⁹ multi corā p a
ganis cede corruerūt·& multi capti ſunt Illic ī bel
lo p̄ſit comes barri miles ſtrenuiſſimus·Porro de
carcere liberatus cum rediret obiit comes montiſ
fortis amalric⁹·His vero tempib⁹ orta iterū inter
papā & impatorē diſcordia·impator excōmunicat⁹
otra romanā eccleſiā acri⁹ inſurgēs·itinera quoq;
obſidens romipetis inſidiat·Ob hoc iacob⁹ prene
ſtinus epūs in franciā legat⁹ a domino papa petē
di ſubſidij cā latenē dirigiē·& pacto negocō reū
tens ab impatore capiē·Ded & dominus otho car
dinalis iam pridie in angliā ab ipō papa miſſus·eo
dem tempe rediēs etiā ipe ab impatore ōtineē·Ipo
quoq; tempe domin⁹ papa ociliū epoꝝ ad ſe voca
re nitiē·& multi iter aggreſſi ſimiliē capiunē·Ex
quib⁹ fuit petrus de collemedio arep̄us rothoma
genſis·abbates quoq; clugniaci·ciſtercij· & clare-
uallis·Deniq; idem papa gregor⁹ multis tribula
tōnibus vndiq; preſſus obiit·qui·xiiij·anis in pon
tificatu ſedit Et āno domī·M·ccxl·migrauit·Tūc
gaufrid⁹ mediolanēſis qui cardinalis epūs ſabinē
ſis erat·in papā eligiē·ac celeſtin⁹ huius nominis
q̄rtus appellaē·Sed qz ſenex & infirm⁹ erat vltra
xviij·dies eccleſiā non valuit regere·qz morte ꝓhi
bitus eſt p̄manere·poſtea diſſentiētib⁹ īter ſe pau
cis qui a mortis inuaſione remāſerāt cardinalibus·
vacauit ſedes aplica·xx·& duob⁹ īnſib⁹·anno quo
q; p̄notato a domica poſt natale domī·vſq; ad ex
altatōnē ſācte crucis fuit ſiccitas magna· vīa quo
q; tam fortia fuerūt vt non poſſent bibi omote si
ne aq̄·Eo tempe apud cremonā facta eſt tēpeſtas
maxima·cecidit q; lapis grādinis in quo erat crux
& ymago ſaluatoris exp̄ſſa Deſuper quoq; literis
aureis ſcriptū·Hieſus nazarenus rex iudeoꝝ·Ceci
dit autē in monaſterio ſancti gabrielis & de aq̄ in
quā liquefact⁹ eſt munxerūt monachi cuiuſdā fra
tris oculos cecutientis·ſtatimq; clare vidit·

CXXXIX De tirannide paperoiſſole & in
turcos debachatōne·

ANno domī·M·ccxl·videlicet āno·ij·añqm
tartari turquiā ōſtruxiſſent·quidā turque
mann⁹ in regno otra ſoldanū ſe extulit·ac
per duos menſes & fere dimidiū debachatōnē ſuā
exercuit·Hic papoiſſole vocabaē & baulatōnem
hēbat ſup q̄ttuor caſalia· Qui cū die q̄dā equitaret
p campos iumētū ſuū pulcrū·quidā ruſticus pede
ſter ei occurrit eiulās & clamans·qz lupus rapue
rat & in ſiluam deportauerat eius filiū· O inq̄t ru
ſticus audi me homo et adiuua miſerū·faciamq; te
hoiem diuitē·vel ſi malueris ſoldanū·Cui papoiſſo
le audita eius cauſa· & accepto de p̄miſſione iura
mento lupū inſecut⁹ ei puerū abſtulit & ad p̄em
reportauit·Ruſtic⁹ ergo puer viuū letanē recipi
ens papoiſſole dixit·Elige tibi quod vis de duob⁹
p̄miſſis· Ille rñdit· Quis es tu qui ſic inuunctanē
hoc mihi p̄mittis·ego ſum inquit qui de nocte va
do cum dominab⁹ que nimphe vocanē·& ſum dei
nuncius·et quidquid dixero tibi eueniet· Tunc ille
Satis ait dives ſum ſed fac me ſoldanū Ruſticus
quoq; ait·Vade ſtatim ad pentes tuos· qz magne
es pentele·& ogregatis in vnū dic·q̄ nunci⁹ dei ti
bi appuit dicens·deum te velle ſoldanū eē· Quod
cum ille feciſſet incepit multa circa ſe caſalia ia
dere atq; deſtruere·omnibuſq; cum quib⁹ p̄liabaē
preualere·Cunq; domū quādā armenoꝝ q̄ſi caſtel
latam obſideret·omnes ſuos ꝓpoſſe aīauit·vt viri
liter pugnarent·nihilq; mali timerēt·qz nullus ibi
noceret·neq; vulneraret·Hac igiē ofidētia caſtrū
aſſilierūt·& illi de caſtro·viij·de ill⁹ ſe expugnātib⁹

occiderũt· & ꝯplures alios vulnerauerunt· Alij vero pugnantes· ſ· occiſoꝝ fratres atq; ꝑentes de morte ipſoꝝ dolentes dixerunt· Papoiſſole ꝓre ſic ꝺcepiſti nos & noſtros· morieris & tu ſicut & illi Ille aũt iurabat· quia ſic dei nunciꝰ ei dixerat· Dyabolus inquiunt fuit qui ſic te decepit Tunc ille ſub terfugium amentie ſue querẽs et non inueniẽs dicebat· O deus quid facis an dormis· Loq̃r inquit oĩbus aſtãtibꝰ vobis deo craſtina die & dicã ei · cur mihi & vobis tale quid pmiſit accidere CXL

De ipſiꝰ ac ſuoꝝ deſtructõne

CRaſtina vero die ꝺtra predictos armeos iſultũ fecit· ac ꝑ medias ſcapulas pforatꝰ ad mortẽ abſcondi ſe precepit· ita ꝙ viri non poſſet· quãdo mortuꝰ eẽt· Nihilominuſq; ſolatus eſt ſuos dicens ꝙ non ꝓpter ipm a ꝓpoſito quod incepant deſiſterẽt· ſed viriliꝫ inſiſterẽt· quia victoriã & dominiũ ſic ei deus mãdauerat de oĩbus obtinerẽt· Dixit etiã ꝙ cum foret mortuꝰ· iret loqui cum deo ſup his que acciderãt rõnem queſiturus· Quendam etiã pre ceteris ſibi de genere ſuo priuſq; moreꝛeꝫ ſtituit ut ꝑſſet loco ſui eiq; obedirent vt ſibi· certi ꝙ turquie dominiũ obtinerent· ſi in ꝓpoſito & ope incepto ꝑmanerẽt· Ille igiꝫ inſtitutus in ope cepto ꝑſiſtebat· & ogregato ſecuꝫ iij· M· hoim· multitudiꝫ omnes ſibi reſiſtẽtes occidebat ac deſtruebat· Deniq; in terre vaſtatõne tantam ſibi pugnatoꝝ multitudinẽ ogregauerunt· & ita in breui a turcis reueriti ſunt· ꝙ eis libere gaza: riam dum tñ pax eſſet decetero firma ĩter ipos dare voluerũt Tũc trecẽti latini ſiue franci audiẽtes turquie deſtructõnẽ ꝑ iſtos fieri ꝺuenerũt ad locũ vbi erãt ogregati· atq; in illos exiliẽtes deſtruxeꝛt omnes· turcis a bello fugientibꝰ nec intrare oflictũ autentibꝰ· vnicus tñ latinꝰ mortuꝰ fuit ibi· plures aũt vulnerati· Sic igiꝫ hĩta de papoiſſole victoria ꝑ latiꝰ ꝑcepit ſoldanꝰ· ccc· milia ſoldanoꝝ eis dari que omnia retinuerũt ipſi turci· Siquidẽ etiã admirales ſiue baiuli turquie ꝓticipãt fuꝛtis que ĩ ea fieri ſueuerũt· Pactum quoq; de hñda ſecuritate cum furibꝰ faciũt· Tunc latini ſtipẽdia queſierunt a baiulis ſoldani· Quibuſdã vero ſoluere recuſãtibus dixit vnus· Iuſtũ eſt vt ſtipẽdia vobis ſoluãꝰ qꝛ nos & capita noſtra per vos hẽmus· Siquidem altera die cum papoiſſole veniret ad caſtrũ noſtrũ omneſq; recepti eſſemꝰ in turõꝛi loco· xj· milia pugnatoꝝ· ille videntibꝰ oculis noſtris venit ad burgum· & ibi accepit victualia q̃ntũ voluit· nec ſaltẽ vnus qui ꝺtra illos exiret ex nobis fuit· Qm̃ ergo vos franci deuiciſtis eos ante quos ꝓpere nõ audebamus· iuſtũ eſt vt ſtipẽdia vobis ꝑſoluanẽ· Itaq; non exercuit vt dictũ eſt papoiſſole tirãnidẽ ſuaꝫ pluſq; ꝑ duos mẽſes ac dimidiũ· & tam turci ꝑ vices· xij· fuerũt vaſtati ꝑ eum· erãtq; xij· milia lãcearum ·CXLI· De longa turcoꝝ a tartaris impugnatione

POꝛro tartari pluries turquie terrã inuaſerunt añq; iſtã ꝺtereret ac deſtruerẽt· Nam ꝑ annos· xx· ſoldanꝰ cum eis verſus fies q̃ lat habuit guerrã· ita tñ ꝙ non omẽs barones tartaꝛum ſꝫ vnus tñ vel duo inſurgebant· Tandem audiẽtes ꝙ papoiſſole tali mõ & cum tam paucis quaſi cepiſſet victoriã de turcis obtinere· animati q̃plurimũ ex debilitate turcoꝝ· In anno ſeq̃nti turquiam mtegre inuaſere· Contigit aũt in añcedenti anno deſtructõis eius duo milia mulieꝝ de arſerõ iuiſſe ad balneaq; ꝑ tres leucas ab eadeꝫ ciuitate

ſunt remota· Cum igiꝫ in balneis eẽnt vt exercituꝫ tartaroꝝ ſibi ſupuenire viderẽt· nec effugẽ poſſẽt cogitauerũt vt ſe baionoi totiq; ſuo exercitui ꝓpe tuo ſuituras offerrẽt· Veniẽtes igiꝫ ei obuiã in liris ac timpanis & diuſis muſicis inſtrumẽtis q̃ multe illaꝝ ſecum hẽbant cantantes coꝛam baionoi ſe illi ſuoq; exercitui obtulerũt· nec ſic tamẽ eius animi ferocitatẽ mitigare potuerũt· ſꝫ omẽs ibi ſtatiꝫ ꝑcepit occidi· Accidit etiã parũ añ turcoꝝ deſtructõnem q ꝓpe ſeui azar quidã paup xp̃ianus pegrinus theutonicꝰ a latronibꝰ vulneratꝰ· debilis & infirmus memẽdicans a turq̃mannis q̃rebat ſuſtẽtatõez Tandẽ in extremã infirmitatẽ cecidit· domiõq; ſpiritum reddens in quodã caſali expirauit· Illi vero turq̃manni in quodã fũario ſepelierũt eum· ac in ſubſeq̃nti nocte pluribꝰ noctibus aliis luminaria magna ſup eum viſa ſunt · pluraq; miracula ibi a domino ſunt oñſa· multiſq; admirãtibꝰ ac ſtupẽtibꝰ· cadi? homo quidã dyabolicꝰ nitebaꝫ admirãtes opeſcere dicẽs aſtantibꝰ· Non ꝺcatis ꝙ iſte fuit chriſtianus Erat em̃ natõne ſaracenꝰ ſed foꝛſitã a ſaracenis deuiauerat· & ammõ vt ſaracenꝰ viuere ꝓponebat· Ideoq; ꝑ illo tanꝑ ꝑ ſaraceno opaꝫ talia deus

CXLII De nobilitate ac magnitudine regũ ẽge

ERat quidẽ illud turquie r̃gnũ nobiliſſimũ & opulentiſſimũ· Ibiq; ciuitates fere· c· exceptiſq; caſtris & villis & caſalibus · Ibi quoq; meledeme que fuit vt ꝺꝛ patris ſ̃cti gregorij omnibꝰ abundãs bonis· ibi labigarme vbi fridericus quondã impatoꝛ otriuit pluſq; · cc· milia turcoꝝ· & tunc adquiſiuit ycomũ· Sꝫ cũ inde hieruſalẽ ꝓgeret· in fluuiũ delſaleph ſubmerſꝰ eſt· Quo audito turci nocte quadã in francos inſurrexerunt & illos occiderũt· Sauaſtica comitatꝰ eſt magnꝰ ſiue regnũ vñ poſſideẽ multitudo circũadiacentiũ caſtroꝝ· Ipa eſt ciuitas ſebaſte vbi beatꝰ baſiliꝰ ei uſdẽ vꝛbis epus martiriꝛatꝰ eſt· & alij · xl· ſil' martires· Ibi quoq; finemigle regio eſt vbi caſalia valent ciuitates· Ibi etiã eſt fluuiꝰ ſiue ſtagnũ ſpacij trium dietaꝝ· Ibiq; plures regales ſedes· ſ· xxv· q̃ꝝ vna eſt ſauaſtia ſiue ſebaſte· Alia vero ſatellia vbi eſt ſinus maris qui ꝺꝛ gaufra ſatellie· Itẽ lacaudalour· vbi eſt theſaurꝰ ſoldani· ac meledini ciuitas ſancti geoꝛgij· Itẽ arſarõ & monſalquim & calath & rohaus que quondã ꝺꝛ rages ciuitas medoꝝ & ſameſat· vbi fuiſſe ꝺꝛ vna ꝺ crucibꝰ duoꝝ latronũ Ex his etiã eſt iconiũ & alie multe vſq; ad p̃dictũ numeꝝ· ex quibꝰ eſt vna nixaria noĩe de qua dicuntur a quibuſdã euãgelicis tres reges ſiue magi fuiſe· Eſt etiã ĩ eodẽ regno locꝰ qui ꝺꝛ ſcũs braſſamꝰ vbi eſt monaſteriũ monachoꝝ· ccc· cꝰ munitõ ſiq̃ ipugnaꝫ ab hoſtibꝰ ferẽ ſeip̃am mouere machĩaſq; iacẽtes ĩ eoſdẽ retoꝛquere CXLIII De opulentia eiuſdem·

IBi tanta copia diuitiaꝝ ꝙ admiraldꝰ quidã in q̃libet hieme ponebat ad p̃ſepe ſuũ oꝛdeaceũ· x· milia arietũ· exceptis aliis qui erãt in paſcuis· Idẽ quoq; x milia equoꝝ ad p̃ſepe ſuũ oꝛdeaceũ· preter illos q̃ erãt in paſcuis & in haracijs· Soldanus aũt hẽbat in terra ſua· vi· vl'bm quoſdã· x· milia argenteariaa quarũ vnica quotidie · x· milia ſoldãos valebat· argenteaꝛia de lebena quotidie valet vt dicitur tres rotas argẽti depurati que valẽt· iij· milia ſoldanos ſolutis opanijs Itaq; terra ſoldani valebat ei quotidie· cccc· milia ippera· i· lxij· milia marcas argenti· Eris aũt minere ſunt ibi tres· minere autez ferri plures· Eſt autẽ alumis mĩera iuxta ſauaſtiam que

valet vnam argentariã·forũ equoꝝ vnguẽti & saponis reddit ei annuatim soldanos·cxx·milia·minera·cc·milia·aĩ vero quotidie soldanos mille·Sunt etiã ibi admiꝝ·viij·saliarie· Pæterea apud hacsar inueniẽ coctꝝ et alumẽ minera·Color etiã indus ibidem versꝝ baudac·& copiosꝝ habeẽ in turquia· In terra iconij inuenta fuit azuris mĩera·sed supueniente terra est coopta·Ibi etiã præ lanas ouiũ habent lanã capr̃inã optimã de qua fiũt capelli de bonet qui mittunẽ venales in franciã & angliã· Itaqꝫ soldanꝰ turquie bñ poterat·l·milia milites vnicuiqꝫ dando mille bizancios ãnuatim in reddittu stipẽdiare·In aduentu baiuli armenie ad ipm in gazariã piecta fũt ippera multa·eiqꝫ dimisit ad valorẽ·d·marcaꝝ argenti vasa sua aurea & argentea·Idem quoqꝫ vathachio fecit·cũ ad ipm venit Dixit etiã quidã soldani thesaurariꝰ qꝺ in casalia erãt tres domus·q̃rũ vna plena erat ipperis·due aũt dragmis· Deniqꝫ in anno quo otritꝰ fuit soldanꝰ a tartaris añ pugnã dedit·xxj·milia pia vestiñtoꝝ ò samito et de thabith sarbois exceptis CXLIIII De magnatibꝰ subiectis eius dominio

Otro rex armenie mimouis soldano turcie in·ccc·lãceis p·iiij·mẽses tenebaẽ fuire·& insup eẽ facẽ ꝓclamaẽ legẽ machometi sel' in anno in sua maiori ciuitate· monetã quoqꝫ ĩ terra sua fieri faciebat·cuiꝰ medietas soldani erat·Si militer domiꝰ de lãbro tenebaẽ ei in·xxix·lanceis seruire·eo mõ quo rex·s·admittendũ quocũqꝫ vellet mittere·Vathachiꝰ quoqꝫ in·cccc·lanceis eidez fuiebat quotiens vel q̃ntũ volebat·Itẽ domiꝰ de trapesontes·cc·ei lanceas dabat·& soldanꝰ alapie quotiens volebat in mille lanceis eidẽ fuiebat Dominus de melerdin et domꝰ de dãthate·domiꝰ qꝫ meredin·& soldanꝰ de hameta· & ille de camella·& soldanꝰ damasci·& ille de monseranquĩ·& ille de haamãt tenebanẽ ei facto homagio ac iuramẽto mediãte ipm adiuuare vm qmẽ posse suũ cõtra quoscũqꝫ· Itaqꝫ soldanus iste faciebat se ꝓclamari dominũ totiꝰ mundi·& qñ filiꝰ eius fuit natꝰ·clamari fecit qꝺ natus eẽt solis filiꝰ·Nunq̃ ibat cũ minori societate q̃·x·milia hoĩm· Cunqꝫ adhuc esset in maiori posse suo dixit domino de lãbro qꝺ ipe in psona ꝓpria volebat ire ad papã·eiqꝫ reddere totã terrã suã·dum tñ quiete possideret arcem vnã· Et hoc quidẽ statim fieri voluisset nisi vel dominũ de lambro ab admiraldis interfici timuisset·Itaqꝫ dominus de lãbro soluit ei ne iret sed potiꝰ mitterꝫ Postea vero eiꝰ ꝓpositũ impeditũ·nec ad effectũ ꝓductũ est Est autẽ i eius regno fortissimũ castꝫ quod cãtelaria dr̃·vbi est thesaurꝰ ipsius· & dr̃ qꝺ ibi sunt·xvj·pitharie plene auro depurato in ipsis liquato exceptis lapidibꝰ pr̃ecõsis & pecunia multa nimis·Hec autẽ omĩa p francos adquisuit etiaꝫ a tempe godefridi de builloin & epi delpi· Dꝫ postq̃ a francis se soldanꝰ retrahere cepit·nũq̃ ut priꝰ veritus fuit CXLV De soldano ibidẽ p francos constituto

Iquidẽ & gaiasadinꝰ qui tempe destructõnis regni erat soldanꝰ· per frãcos ĩ regnũ fuit exaltatꝰ· Cũ eñ haladinꝰ soldanꝰ moriturꝰ esset dedit eidẽ filio suo gaiasadio gladium suũ tanq̃ vero heredi·cum tñ illegittimꝰ esset· & haladinꝰ ipe duos filios ex sorore soldani babiloie legitimos hẽret·Habuerat aũt haladinꝰ vnũ admiraldum nomĩe sadadinũ qui omnibꝰ admiraldis ꝑ erat oimqꝫ capita absciderat· Mortuo igit haladi no venit iste sadadinꝰ & dixit gaiasadio· Vei me cum & ego mõ te faciã soldanũ· Tunc apud cõque hac domũ q̃dã soldaĩ iuxta gazariã ad leucã erant vbi·s·in gazaria·xvj·milia cozasminorũ in solidis soldani ꝟsistebãt·& ex se quidẽ soldanũ facere volebãt·sed frãcos mirabiliẽ timebãt qui vsqꝫ ad mille tunc ibi erãt· Venit ergo sadadinꝰ & gaiasadinum accepit·eumqꝫ in gazariã duxit·In illo autem itinere obuiauerũt latinis sue frãcis qui ad ꝯbac ibant cã ꝓceptũ audiendi·quibꝰ ait sadadinꝰ· Ecce gaiasadinꝰ dominꝰ vester atqꝫ soldanꝰ· ipm ergo ducite & in sede sua statuite·quod & fecerunt in douonã·i·in domũ soldani eum ducẽtes & in eius sede statuẽtes· Itaqꝫ statim audito qꝺ gaiasadinus esset in sede soldani· venerũt omẽs admiraldi eidẽ incliare ac pedẽ ipsiꝰ osculari· Ipe vero frãcos·qꝫ in sede eum posuerãt pedẽ suũ osculari non ꝑmittebat·sed manum eis porrigebat Cunqꝫ timeret ne admiraldi se diungerẽt mri sue & filiabus & occideretur ab eis cum non eẽt heres legitimꝰ·dixit ei sadadinus· Esto securꝰ·qꝫ sic faciã de illis·vt te timere non opteat· Fecit igitẽ eos cum matre occidi ambos·Postea vero idẽ sadadinus occidit soldanos omẽs ꝑter tres·voluitqꝫ ipe esse soldanꝰ·& corrdã ꝑ soldano strãgulãdo portauit·cum q̃ inuentꝰ est atqꝫ in malicia sua ꝑuẽtꝰ a quodã admiraldo mergedac nomĩe qui fuerat christianꝰ· Huius ergo cõpta fidelitate & illiꝰ falsitate occisus est sadadinꝰ & in eius loco mergedac substitutꝰ ẽ CXLVI· De ꝓbitate frãcorꝝ ꝑtra tartaros

Preterea ꝑtra tartaros lõgo tempe turcos vt dictũ est impugnãtes franci tñmodo ccc·prexerũt & bis eos cõfregerũt· vnaqꝫ die post horam etiam·ix·quẽdam eis montẽ ĩ quo erant abstulerũt·contigit autẽ in ꝓcedenti anno ꝑfate turquie vestructõnis ut capti essent duo franci apud arseugan a tartaris·quorũ vnus vocabaẽ guillermꝰ de bzũduso·alter vero raimũdꝰ guascus cunqꝫ tenerenẽ captiui quidam tartarorꝝ qui audi erant qꝺ franci fortes bellatores erant suggesserũt ceteris maiorib' vt illi duo pugnarent inter se·qꝫ modũ pugnandi eorꝝ libenẽ aspicerẽt· ꝯgaudentes eorꝝ interfectõni manibꝰ ipꝝ faciẽte·Itaqꝫ de cõmuni maiorꝝ assẽsu factũ est ut imẽ se pugnarẽt illi duo franci equis & armaturis·put fieri potuit cõpetenẽ ꝓpati·cum aũt armarentur & ꝓparenẽ mẽ se sunt collocuti·qꝺ siue sic siue sic· de necessitate ac sine dilatõne optebat eos mori· iõqꝫ qꝺ tartari sperabãt ipos inuicẽ facturos de seipsis ipsimet piter facerẽt de tartaris·Hoc itaqꝫ omuni assẽsu inter se firmauerũt dei miam sibi affuturam inuocantes ac fortassis sic iuicẽ sibi de pcẽis suis ꝟfitentes Prepati ergo ad preliũ alter alteri comiꝰ q̃si congrediẽs ac velut in opem suum insiliens ĩ tartaros irruerũt·prio quidẽ lanceis & postea gladijs eos ꝟfodientes ac detrũcantes·ita qꝺ·xv· ex eis interfecerunt·& alios·xxx·grauiter vulneratos añqm ab illis interfecti fuissent ibi dẽ reliquerũt·Propẽ hec & his ꝟsimiliã frãcos siue latinos·i·christianos ꝑcipue timent tartari & similiter etiã turci· Vnde cũ m aisenga francꝰ quidã placentiꝰ occidisset quẽdam turcum·hac de causa mareschallꝰ exercitꝰ capi & suspendi iussit eundem placentinũ· Quo audito frãci omnes in vnũ cõuenerunt & firmauerũt inter se qꝺ si suspenderetẽ francus·oñes irruerent ĩ mortem turcorum· Hoc cum audissent turci nl amplius agere sunt ausi· Erant tamẽ tunc ibi·lx·milia turci

franci vero·dcc·alias quoq; cum totide; vtrobiq; ogregati essent·turci voluerũt imponere frãcis vt castrũ quod dz semesac mũtiret·V̄ franci tũc etiã vtra illos isurgere volebãt·quia se tam viles reputabant CXLVII ¶ De destructõne q̄rundam turquie ciuitatum

ANno itaq; domi·M·ccxlij·tartari omnes primã turquie ciuitatẽ inuaserũt·eãq; destruxerũt·Siquidẽ antea vt dictũ est sup̄ p·xx·annos regnũ illud impugnauerũt· ita tam̄ q; vnus eoz baro vel duo timmo vtra illud isurgebãt Omnes aũt arseron simul p·xx·dies obsederũt·Est aũt arseron vt dz terra hus·in qua quõdã beatus iob dz hitasse & in ea regnasse Cunq; ciuitatis h? hitatores a tartaris obsessi·succursũ a domio suo soldano put erat necesse non hẽrent· nec aduersus tartaroz multitudinẽ p̄ualere possent· cogitauer̄t inter se tartaris reddere ciuitatẽ·eo pacto vt nulli eoz aliquã lesionẽ vl' morte inferrent·sz vt seruos suos & sclauos tenerẽt illos atq; sãluarẽt·Ad hoc aũt offerendũ & firmandũ miserũt eis saana·i·ciuitatis baiulũ·Itaq; tartari petitõm eoz annuerunt & bm modũ suũ iurantes omia petita se firmiẽ seruaturos p̄miserũt·Intrãtes aũt vrbẽ statim ofederatõnẽ p̄fatã rupunt·omsq; ciuitatis hitatores occiderunt·sic quoq; fraudulentã pacẽ & ofederatõnem hitatorib? arseugã ciuitatis fecerũt·& post introitum in eam omẽs sil'z occiderũt·hitatores autẽ sauaste non occiderũt·qm̄ illis obuiã claues ciuitatis eis offerẽtes exierũt·totã tam̄ ciuitatẽ depredati sunt & iuuenes ac iuuẽculas & q̄plures alias mulieres rapientes secũ eduxerũt· Que tam̄ omia p? se nullaten? facturos esse p̄misant atq; iurauerãt cum aũt gazaziã que alio nomie dz cesarea capadocie obsiderẽt·duo franci qui erãt in vrbis illi? p̄sidio dixerũt·q; si plures francos secũ habuissent·sp a tartaris in illo p̄sidio se defendissẽt·nec vllas eorum machinas vl' impugnatões timuissẽt·At vero miseri turci q; viles & effemĩati sunt·vltro se illis reddiderũt·Venientes igiẽ tartari añ dictã vrbez petierũt tm̄mõ sibi omia aimalia ciuitatis reddi et iuramẽtũ fidelitatis sibi p̄stari·Tunc itaq; turci q̄si iam securi de illoz p̄missione exierũt ad illos causa fidelitatis ofirmande·Illoz aũt qui exierunt tartari·c·milia·vl' poti? sz̄m quosdã·ccc·milia interfecerunt·cunq; iam eẽnt intra vrbẽ quã cepant audiẽtes dici q; rex armenie miozis veniebat in succursũ cesaree·cum tñ paucos & quasi nullos cõtra tartarozum multitudinẽ posset hĩe debellatores·De nocte tam̄ fugerũt q̄cunq; lucrati fuerãt exponẽtes· postea tñ redierũt·cum eundẽ regẽ venturuz non audierunt· ·CXLVIII· ¶ De itinere ludouici regis in pictauiã otra comitẽ marchie & regẽ anglie ¶ Ex historia francoz·

ANno quoq; p̄notato rex ludouic? otra hugonem marchie comitẽ in pictauiã p̄exit qui·s·comes otra eundẽ regez rebellis erat & henricũ anglie regẽ ac ricardũ fratrẽ eius in auxilium hẽbat·Et hi duo vxores habebãt filias comitis p̄mtie sorores·s·regine frãcie·Predictus autẽ hugo habebat vxorem ipsi? regis anglie matrẽ·Anno quitẽ p̄cedenti rex ludouic? multã sui regni militiam apud salmimũ euocans·adefonsum fratrem suum ibidem nouũ militẽ fecit·cui antea filie comitis tholosani nomie iohanne oiugaliẽ sociato·terrã auernie pictauie·terramq; albigensiũ possidendas p̄cessit·Quib? pactis a hugone comite marchie ut eitem fratri suo·s·adefonso comiti pictauẽsi put tẽbat homiiũ faceret petijt· Qz iste nl'laten? se facturum asseruit·Vnde rex hui? p̄sumptõis ac superbie non immemoz·anno seq̄nti exercitũ regni ogregauit·& cum infinita multitudie bellatoz terram illius introiuit·& primo castrũ quod mosteroliuz ingastina dz obsidens i breui subiugauit· Postmodum ad turrim berugie se ouertens·eamq; capiẽs ip̄am cum appendicijs suis dirui penit? fecit·Post hoc & castrũ frontenaiũ gaufridi de lisequio qui erat ī auxiliũ comitis marchie fortiter expugnauit ip̄mq; cito potenter sibi subiecit·Similit̄ & aliud castrũ eiusdem gaufridi fortissimũ quod appellat̄ nouentũ in expugnatõne frontenaij balestari? quidam quarellũ ad turrim iaciens·adefonsum coite; pictauensem in pede grauiter vulnerauit·Quo viso rex castz acrius impugnari iussit eoq; capto defensores eius·s·filiũ marchie comitis illegitimum xlj·milites cum·lxxx·seruiẽtib? & alijs q̄plurib? rex ptim pisius ptim alibi p diuersa loca misit ac diligenter custodiri precepit·Postea aũt rex castruz guidonis de rupeforti quod appellat̄ baularib? sibi fortiter subiecit·ip̄mq; sicut & frontenarium dirui fecit·interea marchie comitissa seruiẽtes dois & p̄missionib? illectos ad curiã regis ludouici cũ veneno vt ip̄z & fratres ipocionarẽt misit·Quos idem rex deprehensos·atrocissimo carceri mancipari iussit·Itaq; postq̄ castra q̄dã pictauie dirui·q̄daz vero guarnitionib? suis muniri fecit·Cum esset m quodã manisco pontes eleuari faciens vlteri? vsus regem anglie qui in vrbe xanctonensi latitabat trãsire voluit·Qđ qz ꝓpter ip̄ortuitatẽ trãsit? absq; dispendio implere non valuit·versus calleburguz castrũ gaufridi de ramconio rediit·Ibiq; tentoria sup aq̄ ripã fixit·In altera vero ripa stabat rex anglie cum fratre suo richardo & hugone coite marchie ac simone de monteforti· ceteriq; militib? & balistarijs ac multitudie grandi·Qui·s·rex anglie postq̄ exercitũ francoz deprehendit·licz ad bellũ paratos tñ p tractũ duaz balistaz & amplius cũ suis militib? se retraxit· Tandem bellũ omisert durum & aspum non sine magna strage ãglicoz· Deniq; rex anglie & comes marchie noctu de vrbe xãctonensi recesserũt·castraq; vacuũ reliq̄runt· Tunc in mane claues ad regẽ ludouicũ accesserũt· eiq; claues reddiderũt·Nec p̄tereundũ est q; in p̄dicto cõflictu anglici stupefacti·ad vicecomitem castri eraudi qui satis ꝓpe ibi se habuit cum haberet arma ricardi comitis armis similia ofugiebãt pterriti·seqz dicentes esse de pte illa cognit· sunt ac retenti·P? hoc reginaldus de pontibus potentia regis pterritus venit & fecit homagiũ comiti pictauẽsi publice cozã regis baronib? · Eodẽ quoq; die hugo miles comitis marchie primogenit? ad regem venit sub hac forma cum ipso de pace tractaturus·vicz q; terra tota q̄ idem rex sup patrem suum adquisi erat comiti pictauensi remanẽt·& de residua comes marchie cum filijs suis voluntati regis omi modo staret·ita tã vt idem comes castruz achardi cum duob? alijs regi tradẽt·In quib? rex expẽsas dicti comitis guarnisionẽ suã hẽret·In crastino comes marchie cum vxore sua p̄dicta opletur? venit & genuflexo cum lacrimis ac suspirijs cozam rege veniã de offẽsa petitã obtinuit· Rex vero p eandez pacem quã idem comes secum fecit homagia q̄ ipsius fuerãt s·homagium reginaldi de pontibus & gaufridi de rauconio·& comitis augi·& gaufridi

te liſegnio CXLIX De vaſtatõne hungarie & polonie p batho ducẽ tartarozum Ex hyſtoria francozum

ANno quoq; dñi circiẽ·M·ccxlij·tartari vaſtauerũt poloniã & hũgariã cũ pricipe ſuo noĩe batho · Poſt deſtructõnẽ quippe coraſminozum·rex tartarozum cingiſcã eundẽ batho ducẽ cum exercitu in ptibꝰ aquilonis miſerat·vbi ſupermare ponticũ ruſſiam·gaſariã·ſugdaniã guerciamziquiam·alaniam·appoloniam· ceteraq; regna queomibꝰ cõputatis erant·xxx·& vtramq; comaniamadquiſiuerat Deniq; hungariã etiã p magna parte deſtruxit·& vſq; ad fines theutonie pſiliuit·Cum aũt hungariã ingreſſurꝰ demonibꝰ ĩmolaret cõſulens eos vtrũ illuc tranſire auderet·ei a demone inydolo hitante rñſuz eſt·Vade ſecure·qz mittã tres ſpũs añ faciem tuã a facie quoz aduerſarij tui nonpoterunt tibi reſiſtere·quod et ita factũ eſt·Spũs eñ illi fuerũt ſpũs diſcordie·ſpũs ĩcredulitatis·& ſpũs timoris·Hi ſunt tres ſpũs ĩmmũdi in modũranaz vt legiẽ in apocal'·Siquidẽ & ex ipſis tartaris qui poloniã & hungariã ĩuaſerũt· plẽs ibiõ interfecti fuerũt·Et ſi quidẽ hungari non fugiſſẽtſed viriliter reſtitiſſent tartari confuſi de finibꝰ eoz exiuiſſent· Omnes quippe tñ timorẽ hẽbant q fugere vnanimiẽ attemptabãt·At ipe batho dux eorum euaginato gladio in faciẽ eis reſtitit & dixit·Nolite fugere qz ſi fugitis nullus euadet a morte·Et ſiquidẽ mori dẽmus oẽs·vt ĩſimul moriamur·nam pfecto futurũ eſt vt predixit rex noſter cingiſcam q interfici dẽam?· & ſi nunc tempꝰ ẽ ſuſtineamus·Sic igiẽ aĩmati remanſerũt·& hungariaz inpte deſtruxerũt· Porro frẽs ordiz ciſtercienſis inquodã monaſterio ſuo hungarie cum quibꝰ erantfratres predicatozes fratreſq; minozes eiſdẽ reſtiterunt virilĩe pluſq; p ſex mẽſes·nullãq; impugnatõnem eoz metuentes·In tartaris quippe vigor &fortitudo deficit cum eis aliquis virilĩe reſiſtit·Tãta vero poſt illã debachatõnẽ fames ĩualuiſſe dz in hungaria vt homies viui ẽmederẽt mortuorumcorpa·canes etiã & catos edebãt·& quidquid taleiueire potãt CL De vaſtatõe regni turcoz

DEniq; ãno domi·M·ccxliij·tartari turcos otriuerunt·& vſq; ad ſauaſte terrã vaſtauerũt·& etiã vſq; ad ciuitatẽ regiã iconiũ & vltra curſozes ſuos trãſmiſerũt·Cũ aũt aggreſſuri eſſent turcos in planicie iuxta achſar·baioth pmiſit fratrẽ ſuũ cum·l·milibꝰ bellatoz· videlicz de quolibet decanatu exercitꝰ extractis tribꝰ qui fecerunt·xl·mil'·numerũ·Et ſiquidẽ exercitꝰ iſte victꝰfuiſſet·baioth cum altera ſecũ multitudine illos inſecutus fuiſſet·nec miz ſi ſuccubuerint turci· quiaſoldanꝰ ebriꝰ fuerat in nocte pcedẽti & adhuc vino eſtuabat qñ primi bellatozes fuerũt defuncti·Sed nec in vnũ erat exercitꝰ eius·& circa nonamfuit ogreſſus·Ipe quoq; ſoldanꝰ cum vxore ſua epuero p tres leucas a primis ogredientibꝰ erat rmotus · Sciendũ quoq; q georgiani & armeni·ſaua que papa & lauſenſ cui turci antea carim cõbuſſerũt·victoriã prelij tartaris otra illos cõtulerunt·Cũq; turcis otritis ſoldanus ipe fugiſſet· actentoria pre timore reliquiſſet·tartari tam timẽtesaliquos in eiſdẽ tentozijs latere non auſi ſunt itrare illa·ſed ab hora·ix· p totã noctẽ ac p vnũ diemintegri pmanſerũt ab ipſis intacta·circũibãt enim& ſtabant añ·nec vſq; ad noctẽ poſt predictũ diẽſubſequentẽ auſi ſunt ea inuadere Habebat aũt ſodanus·xl·bigas oneratas lozicis exceptis ſcalis argenteis & vaſis ad bibendũ mire magnitudĩs·queomnia fugiens tartaros amiſit·relinquens ibi · Etomia vt creditẽ ipi habuerũt turci·habebat etiã citer triamilia ſummarioꝝ ſuppellectibilibus ſuisoneratos·camelosq;·ccc·bizancijs aureis ſpiſſis & latis a d palme latitudinẽ onuſtos quoz vnũquodq; valebat·c·bizancios·habebat &·ccc·ſoldanꝰ ſũmarios oneratos quoz quilibet portabat·xl· milia ſoldanoz·Erant etiã ibi tres ſcale in quarum vnaer ãt·vi·gradꝰ in alia q̃ttuor·in tercia tres·Erãtq; due prime argẽtee vt dz·tercia vero aurea· Porro vas argenteũ videlicet concha quedã in qua fundebatur vinũ·de quo bibebat cum ſuis ſoldanꝰ·eratmagnitudĩs duoꝝ modioꝝ vel amplius· Vaſa quoq; aurea & argẽtea diuerſimode fabricata ibi erãt in multitudĩe tanta q implebãt ex eis domus vnaFerẽ aũt q theſaurꝰ impatoris manuelis in turqa pditus fuit·ac remanſit ibi vbi fuerũt mille currꝰargento & auro onerati·Pæterea ſoldanꝰ babilonis apud cathepte·x·milia hoĩm pdidit cũ ſpolijse oz·maximũq; theſauz·& hec omia remanſerunt in turquia· Fuit etiã ruſticꝰ quidã in turquia q ſoldano·xvij·milia groſſoꝝ aĩmaliũ vt camelloz &ſimiliũ obtulit·ipmq; ſoldanũ heredẽ ſuũ fecit· ceterum valorẽ turquie nemo vt dicãt poſſet ſufficienter eſtimare ·Itaq; dicebat ſoldanus habere· xl·milia lanceas in exercitu ſuo quaz ferra ſiue cuſpides erãt ex auro· CLI De coterino qui pꝰea ſe voluit erigere in ſoldanum

POſt turquie vero deſtructõnẽ ſic a tartaris factã·quidã turqmannꝰ ex magna turquie pentela·quẽ vocabãt coterinũ de cõſilio quorũdã admiraldoz eleuare ſe voluit in ſoldanum·& vt haberet acceſſũ ad id ad quod mitigatꝰ& monitꝰ fuerat·matrẽ ſuã affligens atq; pcutiẽsincrepabat·eo q publice diceret ofitendo cuiꝰ hominis filiꝰ eſſet & quis eum genuiſſet·Itaq; tandẽ illa ſicut a filio fuerat edocta·cozã omnibꝰ qui exin duſtria ogregati fuerãt in locũ vnũ ad teſtificãdum quod audirẽt dicebat· Fili ſcito q genuit tepater iſtiꝰ ſoldani·Quo dicto coterinus exclãmabat·omnibuſq; dicebat· Auditis quid mater meadicit·vos omnes ſup hoc inuoco vt mihi teſtes ſitis·Hac itaq; dolositate inuẽta ſe in pplo exaltauit& dixit·ſoldanꝰ frater meꝰ iners ac muliebris eſtnec dignꝰ terrã tenere·quoniã a tartaris victꝰ eſtPropter hoc itaq; volo ſoldanꝰ eſſe tanq; ppotẽsheres terre·ſic igiẽ dominandi occaſionẽ iuenit·& ccc·caſalia vbi hĩtabant chriſtiani circa yconiũ deſtruxit·Illiq; de yconio iam ordinauerũt yconiumei reddere ifra tres dies niſi citiꝰ captꝰ fuiſſet·Verum cum intraturꝰ eſſet caudelouz illud videlicetnobile caſtz vbi erat ſoldani theſaurꝰ·ibiq; tanq;dominꝰ eſſet recipiendꝰ p induſtriã & pcuratõez domi de lambro aſtute captꝰ eſt atq; ſuſpenſus &etiã frat eius·Erant aũt iam cuz eo bñ·xx·mille homines·eiuſq; debachatõ durauit p tres mẽſes·Deniq; turci poſtq; a tartaris fuerũt vaſtati eiſq; ſbiecti·adeo illoꝝ iugo depreſſi ſunt ac debilitati·utlicet adhuc in numero ſint multi· tamẽ quaſi nulli ſunt in vigore belli · Vnde & a multis creditẽ q ſirex francie ludouicꝰ mare trãſiens recto tramiteveniſſet in turquiã libere & abſq; vlla otradictõereddidiſſent ei terrã· nam & egipti terra quã prioaggreſſꝰ valde eſt piculoſa ſicut dicẽt infra·

CLII De initio pontificatꝰ innocencij qrti·

& te quibusdam incidentibus illius temporis
Ex cronicis

ANno pnotato scz ab incarnatõne domi·M ccxliij·post biennẽ sedis romane vacatõnẽ electꝰ est in papã cardinalis senes baldus· & mutato nomĩe vocatꝰest innocentiꝰ papa huiꝰ nomĩs quartꝰ·Hic non multo post electionẽ suaz sedes cardinaliũ plures ex longo tempe vacuas p sonis quibusdã nomĩatis ex diuersis mũti ptibus euocatis in breui tempis spacõ reimpleuit· & eccle siam romanã a tempe pape gregorij multis ut ferẽ debitis obligatã p industriã suã exonerauit· Eodẽ anno natꝰ est ludouicꝰ filiozꝫ dicti ludouici regis francie primogenitꝰ·& anno sequẽti natꝰ est secũ: dus filiꝰ noĩe philippꝰ·eodẽ anno papa innocentiꝰ fecit cardinales mgrm odonẽ de castro radulphi cancellariũ pisiensẽ·& fratem hugonẽ de sancto theu donio priorẽ ordinis predicatorꝫ puicialẽ francie· et ipse papa in francia veit apud lugdunũ circa festũ sancti andree·Porro circa festũ sancte lucie ludoui co rege francorꝫ apud pontisarã egrotãte & in lec to decumbente, sic aĩa eius abrepta est a corpis sẽib? ut a multis existimaretẽ esse mortuꝰ·Vt aũt ab illa extasi ad seipm rediit·crucẽ xtiniꝰ trãsmari nam instanter petijt & accepit·eodẽ anno factꝰ ẽ egidiꝰ comesꝰ post mgrm galterꝫ fratrẽ suũ archi epus senonensis·& odo abbas sancti dyonisij fcus eit aiepꝰ rothomagensis·Iubellꝰ quoqꝫ priꝰ archi epus turonensis factꝰ est arbiepꝰ remensis·Acta sunt hec anno impij friderici secũdi·xxxiiij·

Continentia triceſimiſecũdi libri

TRicesimussecundꝰ liber otinet hiſtoriã resi dui tpis post oteminatõnẽ friderici·& iter hec quoqꝫ nõnulla de gestis & itinere tar tarice gentis·Habet aũt capitula·cxxviij·

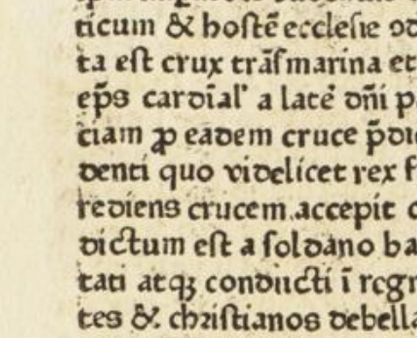
De oteminatõne friderici impatoris & pdicatione crucis ·j·
De prima missione fratrꝫ pdicatorꝫ & mĩorum ad tartaros ·ij·
De situ & qlitate terre tartarorꝫ iij·
De forma & hĩtu ac victu eorꝫ iiij·
De moribꝰ eorꝫ bonis et malis ·v·
De legibꝰ et osuetudinibꝰ eorꝫ vj·
De supstitõnibꝰ et traditõnibꝰ eorꝫ ·vij·
De imperio impij siue principatꝰ eorꝫ ·viij·
De mutua victoria ipsorꝫ et kitaorꝫ ·ix·
De pugna ipꝰ otra indiã maiorẽ et mĩorẽ ·x·
Qualiẽ ab hominibꝰ canimis repulsi burithabethĩos vicerunt ·xj·
Qualiẽ a montibꝰ caspijs & ab hominibꝰ subter raneis repulsi sunt xij·
De statutis cingiscã et morte ipsiꝰ et filijs ac duci bus ·xiij·
De ptãte impatoris et ducũ eius ·xiiij·
De legatõne ducis bathi & electõe ipatoris octo day ·xv·
De legatõne cirpodã ducis ·xvj·
Qualiter tartari se hñt in plijs ·xvij·
Qualiter resistendũ sit eis xviij·
De itinere fratris iohãnis usqꝫ ad custodiã primã tartarorꝫ ·xix·
Qualiter primo cum socijs suis receptꝰ est a tarta ris ·xx·
Qualiter recepti sunt apud cozenzã ·xxj·
Qualiẽ recepti sũt apud bathi magnũ prĩcipẽ·xxij
Qualiter recedentes a bathi terrã comanorꝫ & kã gitarum trãierunt xxiij·

Qualiter ad primã impatoris futuri curiam deue nerunt xxiiij·
Qualiter ad ipm cuyne impatorem futurum pue nerunt ·xxv·
De exaltatõe rachonadij in soldanũ turcie ·xxvj
De bosir tiranni debachatõne xxvij·
De feteris iter cos & tartaros ofirmatẽe·xxviij
Qualiter rex mĩoris armenie tartaris se subdit·xxix
Qualiter cuyne fratres mĩores suscepit xxx·
Qualiter in impiũ sublimatus fuit xxxj·
De solennitate qua fuit intronizatꝰ ·xxxij·
De etate ac moribꝰ & sigillo ipsiꝰ ·xxxiij·
De nomibꝰ eius ac principibꝰ & exercitibꝰ·xxxiiij·
De admissione fratrꝫ et nũciorꝫ ad impatorẽ·xxxv
De loco diuisionis impatoris et matris sue et mor te gerozlai ducis ruscie xxxvj·
Qualiter tantẽ fratres ad impatorem accedentes literas tederũt et accepunt ·xxxvij·
Qualiter licentiati fuerũt ·xxxviij·
Qualiter ab illo itinere redierũt ·xxxix·
Qualiter frẽs pdicatores apud baiothnoy tartaro rum principem admissi fuerũt ·xl·
Qualiter ab eis tartari de nunciis et de aduentu francozum inquisierũt ·xlj·
Qualiter adozaẽ baiothnoy fratres respuerũt xlij
Qualiẽ tartaris xpianitatem fratres suaserũt·xliij
Qualiter isti de sentencia mortis in fratres tracta uerunt xliiij·
Qualiter de mõ adozãti adiuicez altricati sũt·xlv
Qualiter ad chaã ire recusauerũt ·xlvj·
Qualiter dñi pape literas in tartaricũ ideoma trãs ferri fecerunt ·xlvii·
Qualiter fratres dolis et illusionibꝰ tartari apud se diutiꝰ detinuerũt ·xlviii·
Qualiter illos auguttã expactare cõpulerũt·xlix
Qualiter post eius aduentum recesserũt ·l·
De literis que a principe tararorꝫ ad papam misse sunt ·li·
De literis ab impatore iporꝫ ad eundẽ precipiem missis ·lii·
De quibusdã miraculis p signũ crucis iter turcos exhibitis ·liii·
De pgenie soldanorꝫ & primo de filiis salahadini & de calipho ·liiij·
De filiis saphadini terrarꝫ possessoribꝰ ·lv·
De filiis eiusdẽ reddituũ pceptoribꝰ & eius vxore lvi·
De situ ciuitatũ egipti regaliũ & prio taĩate·lvii
De situ babilonis & allexãdrie ·lviii·
De situ ebron principalis vrbis palestine lix·
De locis arabie ac phenicie lx·
De damasco et libano ac iordane ·lxi·
De ciuitatibꝰ ac locis galilee ·lxii·
De iezrahel ac ciuitatibꝰ samarie lxiii·
De locis hierulim ciuitatis sãcte lxiiij·
De ceteris vrbibꝰ ac locis iudee lxv
De patriarchatu hierulim & yconia mirabili beate marie virginis et barsassinis lxvi
De origine ac puericia sancti edmundi cãtuarien sis archiepi lxvii·
Qualiter eidẽ puero pisius misso christꝰ in forma pueri se ei oñdit lxviij
Qualiter a matre bñdictõnẽ accepit & aĩmã defũ cti portari a demonibꝰ vidit lxix·
Qualiter in adolescẽtia castitati studuit et ymagi nem beate virginis anulo desponsauit ·lxx·
Qualiẽ eũ dyabolꝰ de carnis ocupia tẽptauit·lxxi

Qualiter in etate virili carnem suã acrius castiga uit lxxij·
Qualiter in regimine artiũ se habuit lxxiij
Qualiẽ ad theologie studiũ se trãstulit lxxiiij·
Qualiter in theologia regẽs auditores edificauit lxxv·
De affectu quẽ erga crucẽ oñicam habuit lxxvj·
De abstinentia eius & ozõne ·lxxvij·
De cetera eiusdẽ ouersatõne lxxviij
De ꝑdicatõne crucis & miraculis ꝑ eum ibidez exhibitis ·lxxix·
Itẽ de quibusdã eiusdẽ miraculis illiꝰ tpis lxxx·
Qualiẽ i archiepm cãtuariensẽ assumptꝰ est·lxxxj·
Qualiter in statu isto ouersatꝰ est ·lxxxij·
De ꝑsecutõnibꝰ quas ibidẽ passus est lxxxiij
De miraculis ꝑ eum oñsis illo tpe lxxxiiij
De trãsitu eius in gallia & ipsius morte ·lxxxv·
De sepulture eius prepatõne lxxxvi·
De anuli eiꝰ ꝟtute et miracloz ĩmẽ missioẽ·lxxxvii
De corpis eius eleuatõe & miraculorum multitudine lxxxviii·
De transitu ludouici regis francoz in cipz·lxxxix
De legatõne tartaroz ad ipm xc·
Exẽplar epistole tartaroz ad eundẽ ludouicũ·xci·
Exemplar epl'e ostabularii armeie ad regem cipri de tartaris xcii·
De quibusdã relatõnibꝰ nunciozꝫ erchelray primcipis ·xciii·
De legatõne regis francorum ad primcipes tartarum ·xciiii·
De discordia inter soldanos babilonioꝝ & alapiozum ·xcv·
De quibusdã euentibꝰ cipri dum ibi morã faceret rex francorum ·xcvi·
Qualiter idem rex damiate poztum cepit xcvii·
Qualiter intrauit vrbẽ & occupauit hostibꝰ fugatis & expulsis ·xcviii·
Qualiter apud massoram aduersus saracenos processit ·xcix·
Qualiẽ in regressu cũ exercitu suo captꝰ fuit ·c·
Qualiẽ sub cto pacto a saracenis dimissꝰ fuit ·ci·
De infractõne treuzaz a saracenis ·cii·
De vita & martirio sãcti petri mediolanẽsis ·ciii·
De ipsius miraculis ·ciiii·
De tempibus pñtibus ·cv·
De signis future osũmatõnis ·cvi·
De quibusdam dictis ioachim & sancte hildegardis cvij
De aduentu antichristi & fallaciis eius ·cviii·
De ꝑsecutõnibꝰ eius & interitu ipsius ·cix·
De aduentu iudicis & signis ꝓambulis ·cx·
De purgatõne mundi & claritate iudicis aduentus ·cxi·
De generali resurrectõne & eiusdẽ ordine ·cxii·
De miraculo & cã resurrectõnis nostre cxiii
De aduentus iudicis illustratõne ·cxiiii·
De sessione iudicis & assessoribꝰ ac testibꝰ cxv·
De meritoz discussione ·cxvi·
De sñie platõne cxvii·
De igne gehẽnali cxviii·
De machia cruciatoria ex ꝙttuor elemẽtis ·cxix·
De interioribꝰ reproborum penis cxx·
De gloriosa mundi renouatõne cxxj·
De solis & lune restauratõe cxxij·
De glificatõne scoꝝ in dotibus corpm cxxiij·
De dotibꝰ aiarum ·cxxiiij·
De collatõe glorie scoꝝ hoim & ãgeloz·cxxv·
De deitatis fruitõne cxxvj
De dispari sanctoz claritate cxxvij·
De plena sanctoz felicitate cxxviij·

·I· De ordinatõne friderici impatoris & ꝓdicatõne crucis

Anctoz

Eniqz eodem impatore·s· friderico ꝑtinaciter in malicia ꝑsistente·ac cõtra romanam ecclesiam acriꝰ insurgente·papa innocentiꝰ anno domi·M·cc·xlv· generale concilium apud lugdunum circa festum apostoloz pe·& pauli cõtra ipm impatorẽ ordinauit·eumqz ibidẽ tanq̃ scismaticum & hostẽ ecclesie odemnauit Tunc etiã ꝓdicata est crux trãsmarina et ꝓdictꝰ odo thusculanꝰ eps cardial' a latere dñi pape missꝰ est legatꝰ in frãciam ꝑ eadem cruce ꝓdicanda·Anno siquidẽ ꝓcedenti quo videlicet rex frãcie ludouicus ab extasi rediens crucem accepit cozasmini sicut iam supius dictum est a soldano babilonie domino egipti iniuitati atqz conducti i regnũ hierusolimitanũ venientes & christianos debellantes·ante gazam ciuitatẽ magnã francoz multitudinem dño ꝑmittẽte ꝑstrauerãt·& gloriosuz domini nostri ihesu christi sepulcrũ destruxerãt· atqz intra & extra sanctam ciuitatẽ christianos q̃plurimos occiderãt· Itaqz ꝑfatus odo legatus·multos de regno frãcie ꝓlatos & barones exhortatõne sua cum adiutoribus suis ad venerabile signũ crucis accipiẽdũ animauit·& ad trãsfretãdum cũ rege i terre sancte succursum eoꝝ animos ꝓparauit· Tũc quoqz nichilomiꝰ circa fines hannonie vel alemãnie ꝓdicabat crux hoibus auctoritate domini pape·vt irent contra cõradum friderici filiũ·i auxiliũ lantegrauij thuringie qui de nouo cum assensu et fauore sũmi pontificis electus erat i regem alemãnie· II De prima missione fratrũ predicatoz̃ et minoz̃um ad tartaros·

Hoc etiam tempore misit idem papa fratrẽ ascelinũ de ordine predicatoz̃um cum tribus aliis fratribus auctoritate qua fungebantur de diuersis ordinis sui cõuentibus sibi associatis·cũ literis apostolicis ad exercitũ tartaroz̃ in quibus hortabat eos vt ab hoim strage desistere nt & fidei veritatẽ recipent· Et ego quidẽ ab vno fratrũ predicatoz̃· videlicet a fratre simone de sancto quintino·iam ab illo itinere regresso·gesta tartarozum accepi·ista dumtaxat que supius ꝑ diuersa loca iuxta ogruentiam tempm huic opi inserui· Siquidem & eo tempe quidã frater ordis minoz̃ videlicet frater iohannes de planocarpio·cum quibusdam aliis missus ad tartaros fuit·qui etiã ut ipse testat ꝑ annũ & quattuor menses & amplius cuz eis mansit·& inter eos ambulauit· A summo nãqz pontifice mandatũ·vt omia que apud eos erãt diligenter scrutaret accepat·tam ipse q̃ frater bñdictus polonus eiusdẽ ordis qui sue tribulatõis ꝑticeps & socius erat Et hic ergo frater iohannes de his que apud tartaros vel oculis ꝓpriis vidit· vl' a christianis fidedignis qui inter illos captiui erãt audiuit·libellũ hystoriale descripsit·qui & ipe ad manus nostras ꝑuenit· De quo etiã hic quasi ꝑ epilogum inferere libet aliqua·videlicet ad supplementum eoz̃ que desunt in ꝓdicta fratris symonis hystoria III De situ & qualitate terre tartaroz̃

Iohannes de planocarpio

Est in ptibus orientis terra·que mongal siue tartaria dr·in ea·s·pte sita in qua oriēs aquiloni diungi credit·Ab oriēte quidem habet terrā leythaor & etiā solangorus·a meridie vero terrā saracenor·Inter orientē & meridiē terram hunor & ab occidēte puintiā naymanor·ab aquilone vero circūdat occeano·In pte aliq nimiū est montuosa· & in aliq cāpestris· sed tota fere admixta glarea plurimū harenosa·nec est in cētesima pte fructuosa·nec eī potest fructum portare nisi aquis fluuialib? irrigēt·que ibi sunt rarissime·Vñ nec ville nec aliq ciuitates ibidē repiunt·excepta vna·que cracurim appellat·& satis bona esse dicit Nos quidē illā non vidim?·sed ad dimidiā dietam ppe fuim?·cum apud sirā ordam·que curia maior impatoris eor est eēm?· Licz aūt alias ifructifera sit illa terra·tñ alendis pecorib? est apta In aliqua ei? pte sūt aliq siluē modice· aliavero sine lignis ē oīno · Itaq tam impator q̄m principes· & omnes alij sedent·& cibaria sua decoquūt ad focū· de bo um & equor stercorib? factum· Ipe quoq aer inordinat? est ibidē mirabilit·In media siquidē estate·ibi tonitrua magna et fulgura fiunt · ex quibus plurimi occidunt hoīes·& eodē quoq tpe cadūt ibidem maxime niues·Sunt & ibi ventor frigidissimorum tam maxime tempestates·q̄ aliquādo vix equitare possunt homines·Vñ cum añ ordā eēm? sic eī apud eos statōnes impatoris & principum appellant·puenti magnitudie in terra pstrati iacebamus·& videre ppter pulueris magnitudīē minime poteram?·Nunq̄ ibi pluit in hyeme sz frequt in estate·& tam modicū vt vix possit aliqñ pulue rem & radices gramiū madefacē·Ibi quoq maxima grādo cadit sepe·Vñ cum impator electus? i sede regni debuit poni·nobis in curia tunc exñtibus tāta cecidit grādo q̄ ex subita resolutōne plusq̄m clx·homies in eadē curia fuerūt submersi Res etiā & hitacula plura fuerūt deducta Ibi etiā est i estate subito calor magnus·& repente maximū frigus

IIII De forma & hītu et victu eor·

Ongalorum aūt siue tartaror forma · ab omnib? alijs homib? est remota· Inē oculos eī & inter genas lati sunt plus cetis·gene quoq satis pminent a maxillis· nasum habēt planū & modicū·Oculos etiā puos & palpebras vsq ad supalia eleuatas·ac sup verticē in modum clericor coronas·ex vtraq pte frontis tondentes plusq̄ in medio crines longos faciūt·reliquos aūt sicut mulieres crescere pmittūt·de quib? duas corras faciunt·& vnāquāq post aurē ligant · pedes quoq moticos hñt·vestes tam viror q̄ mulierū uno mō formate sūt·pallijs vel cappis vel capucijs nō vtunt·tunicas vero miro mō formatas portāt de burcaranno vel purpura vel baldaquino· pellicium habet pilos exteri?· sed aptum est a posteriorib?·habet tñ caudulā vnā vsq ad genua retro· vestes suas non lauāt nec lauari pmittūt·& maxīe a tempe quo tonitrua incipiunt vsqzquo desinat illud tempus·Statōnes hñt rotundas in modū tentorij de virgulis & baculis subtilib? prepatas·Sūpra vero in medio rotundā hñt fenestrā vnde īgrediatur lumen & fum? exire possit·qz semp i medio faciunt ignem·pietes aūt et tecta filtro sunt optahostia quoq de filtro sunt facta·Harum quedam subito soluunt & repant & sup summarios deferuntur·quedā vero dissolui non possunt·sed i curribus portant·Et quocūqz siue ad bellū siue alias vadunt·semp illas secū deferūt·In aīmalib? valde diuites sunt·vt in camelis·et bobus·capris·& ouibus·Iumēta & equos hñt in tāta multitudīe· q̄ntā non credim? totū mundi residuū hre·porcos autē & alias bestias non hñt · Impator et duces ac alij magnates·in auro & argento ac serico et gemmis abundāt·Cibi eor sunt omia q̄ mādi pñt· vidim? eos etiā pediculos māducare·lac bibūt aīmaliū·et in maxima q̄ntitate si hñt iumentinū·Porro in hyeme· qz nisi diuites sint·lac iumētinū non hñt· miliū cum aq̄ decoquūt quod tā tenue faciūt vt illud bibere valeāt·Vnde quilibet eor ciphū bibit vnū vl' duos in mane·et qñqz nihil āplius māducāt in die In sero aūt vnicuiq dat de carnib? modicum et bibunt ex eis brodiū·Porro in estate quādo satis habent de lacte iumētino carnes comedunt raro·nisi forte donet eisdē·aut venatōe bestiā aliquā cepint vel auem·

V De moribus eorū bonis et mal'

Habent aūt mores·quosdā quidē omendabiles·et quosdā detestabiles· Magis q̄pe sunt obedientes domīs suis·q̄ aliqui qui īmundo sunt homies·siue religiosi siue seculares·nā eos maxime reuerent·nec illis de facili mentiuntur verbis factis ve·raro vel nunq̄ admittē dunt bellaq vl' rixe vulnera vel homicidia nunq̄m inter eos otingunt·Predones etiā ac fures rer magnar ibi neq̄q̄ mueniunt·ideoqz statōnes et curr? eorū vbi thesauros hēnt·seris et vectib? non firmantur Si aliq bestia pdita fuerit·quicunqz inuenit eā vel dimittit· l'ad illos q̄ ad hoc positi sunt eam ducit Apud quos iste cui? est bestia illā q̄rit·et absq vlla difficultate recipit· Vn? aliū satis honorat et familiaritatē ac cibaria·q̄uis apud eos sint pauca liberaliter satis oūicat·Satis etiā sunt sufficientes·nec cum ieiunauerint vno die vl' duob?· oīno sine cibo vident impatiētes·sz cantāt et ludūt· ac si bñ omediss̄et·In equitādo multū sustinēt frig?·calorē quoqz nimiū paciunt·Inē eos q̄si nulla placita sūt et q̄uis multū inebrient· tamē in ebrietate sua nunq̄ otēdunt· Nullus aliū spnit·sz iuuat et pmouet q̄ntū ogrue potest·Caste sunt eorum mulieres·nec aliquid inter eos audit de ipar īpudicicia Quedā tamē ex eis verba turpia satis hñt et īpudica· Porro erga ceteros homies·idē tartari supbissimi sūt omēsqz nobiles et ignobiles q̄si p nihilo reputātes despiciūt Vnde vidim? m curia impatoris magnū ruscie ducē·et filiū regis georgianor · ac soldaōs multos et magnos nullū honorē ōbitū recipe apō eos Quimetiā tartari eisdē assignati q̄ntumcūqz viles eēnt illos antecedebāt·spqz primū locū et summum tenebāt· īmo etiā sepe optebat illos p? eor posteriora sedere·Preterea iracūdi sunt·et indignantis nature· multū erga ceteros hoīes et vltra modum ergā eosdē mēdaces·In principio quidē blandi sunt·sz postmodū vt scorpiones pungūt · Subdoli eī et fraudulēti sunt · et omēs homies si possunt astucia circūueniunt· Quidquid mali volunt eis facē miro modo occultāt·vt sibi nō possint pui dere· vel contra eorū astucias remediū inuenire· Immundi quoq sunt in cibo et potu sumēdis et in ceteris factis suis· ebrietas apud illos ē honorabil' Cunqz multum aliquis biberit·ibidē reicit·nec ideō cessat·qu in iterum bibat Ad petēdum maximi sūt exactores·tenacissimi retētores·pcissimi donatores·aliorū homimū occisio·apud illos est p nihilo

VI De legib? & osuetudinib? eor

Hoc aũt habẽt in lege siue ꝓsuetudine ut occidant viros et mulieres·si quãdo inueniãtur in adulterio manifeste·Similiter etiaz virginẽ si fornicata fuerit cum aliquo occidũt eam cum eo·Preterea si aliquis in preda vel furto manifesto mucnie·sine vlla mistatõne occiditur·Itẽ si quis ẽnudauit ꝓsilia·maxime quãdo volunt ad bellum ꝓcedere danẽ ei sup posteriora·c·plage·ẽnto maiores vn9 rustic9 cum magno baculo potest dare·Similiter cum aliqui de minoris9 offẽdũt in aliquo·non eis a maioris9 suis ꝑcitur·sz verbenbus grauiter affligunẽ·Matrimonio aũt gñaliter iungũtur·omnib9 etiam ꝓpinquis carne·excepta matre ac filia·& sorore ex eadẽ matre·Nam sororem tm̃ ex patre·& vxorẽ quoqz patris post eius mortem solent ducere·vxorẽ etiã fratris·alius frat iunior post eius mortẽ vel alius de pentela teneẽ ducere·Vnde dum adhuc essem9 in terra·dux quidaz ruscie andreas nomĩe apud baty·ꝙ equos tartarorum de terra educeret·& alios venderet accusat9 est·quod licet non esset ꝓbatũ occisus est·Hoc audiens iunior frater & vxor occisi·piter venerũt ad ꝑsatuz ducẽ supplicare volentes·ne terra aufferreẽ eisdem·At ille puero precepit·vt fratris defũcti duceret vxorẽ·mulieri quoqz vt illũ in virum duceret ꝑm tartarorũ ꝙsuetudinẽ·Que rñdit se pri9 occidi velle·ꝙ sic otra legẽ facere·At ille nichilomi9 eam illi tradidit·ꝙis ambo renuerẽt ẽntũ possẽt Itaqz ducentes eos in lectũ·clamãtẽ puerũ et plorantem sup illã posuerũt·iposqz omisceri piter coegerũt·Deniqz post mortẽ maritorũ·vxores tartarorum non defacili solent ad secunda iugia trãsiẽ nisi forte quis velit sororiã vel nouercã suã ducere nulla vero differentia est apud eos inter filiuz vxoris & cõcubine·sed dat pater quod vult vnicuiqz Itaqz si sunt etiã ex ducum gñe·ita fit dux fili9 cõcubine·sicut filius vxoris legitime·Vnde cum rex georgie duos filios nup vnũ·s·melich legitimũ· alterum vero dauid ex adulterio natũ hr̃et·Morienszqz terre ptem adultere filio reliquisset· melich cui etiã ex pte matris regnũ obuenerat·qz ꝑ femĩas tenebatur·prexit ad imꝑatorẽ tartarorũ·eo ꝙ & dauid iter arripuerat ad illũ·Ambob9 igiẽ ad curiaz venientib9·datisqz maximis mũeribꝰ petebat adulterę filius vt fieret ei iusticia ꝑm modũ tartarorũ Dataqz est snĩa cõtra melich·vt dauid qui maior erat natu subesset·ac terrã a patre sibi ocessã quiete & pacifice possideret·Cumqz tartarorũ vnus hẽt vxorũ multitudinẽ· vnaqueqz ꝑ se suã habet familiam & statõnem·Et vna die tartar9 omedit & bibit & dormit cum vna·altero die cum alia· vna tm̃ inter ceteras maior habeẽ cum qua freqnti9 ꝙ cuz aliis omorat̃·Et licet vt dictũ est sint multe· nũꝙ tamẽ defacili otendũt inter se

VII De supsticiosis traditõnib9 eorũ·

Quibusdã vero traditõnib9 indifferentia quedã peccata eẽ dicunt·quas vel ipsi vel añcessores iporũ ꝙfinxerũt· Vnum est cultellum in ignẽ figere·uel quocunqz mõ ignẽ cultello tangere· vel etiã de caldaria cuz cultello carnes extrahere· vel cũ securi iuxta ignẽ incidere·Credũt enĩ ꝙ sic auferri dẽat caput igni· Aliud est appodiare se ad flagellũ quo ꝑcutiẽ equus·ipsi enĩ nõ vtũtur calcanib9·Item flagello sagittas tangere· iuuenes aues cape vel occidere·cũ freno equũ ꝑcutere os cum osse alio frangere·Itẽqz lac·vel aliquez potum aut cibũ sup terrã effundere·in statẽne minge re·Quod si volũtarie faẽ occidiẽ·si aũt aliẽ·optet ꝙ pecuniã multã incãtatori soluat a quo purificetur·Qui etiã faciat vt statio cum omnib9 q̃ in ipa sunt inter duos ignes trãseat·anteꝙ sic purificeẽ· nullus audet intrare·nec aliquid de illa exportare· Preterea si alicui morsell9 imponiẽ·quẽ deglutire non possit·& illũ de ore suo eicit·forazm̃ sub statione fit ꝑ quod extrahiẽ·ac sine vlla mistatõe occidiẽ Itez si quis calcat sup limẽ statõnis ducis alicuius inficiẽ·Multa etiã habẽt his similia q̃ reputãt peccata·ac homies occidere·aliorz terrã muadere· ac res illorz diripe·& otra dei ꝓcepta vl̃ ꝓhibitõnes facere·nullũ apud eos est peccatũ· De vita eterna & damnatõne ꝑpetua nihil sciunt·Credũt tamẽ ꝙ post mortẽ in alio seculo viuãt·gregesqz multiplicent·comedãt & bibãt·& ceta faciant que hic a uentib9 fiunt·In principio lunatõis vl̃ in plenilũio incipiunt quidquid noui agere volũt·ipamqz lunã imꝑatorẽ magnũ appellãt·eamqz deꝑcantes genua flectũt· Oms qui morant̃ in statõnib9 suis optet p ignẽ purificari· Que·s·purificatõ fit hoc modo· Duos quid ignes faciũt·& duas hastas iuxta eos vnãqz cordã in summitate hastarz ponũt·Ligãtqz sup cordã illã quasdã de buccarammo scissiões·sb̃ q̃ s·corda & ligaturis·inter illos ignes trãseunt homines·ac bestie & statões·Sunt etiã due mulieres vna hinc & alia inde aãm ꝓiciẽtes·ac q̃dã carmĩa recitãtes·Cetez si aliquis a fulgure occidiẽ· optet ꝓdicto modo p ignes trãsire·oms istos qui in istis statõnib9 morant̃·statio siquidẽ ac lect9 & curr9 filtra & vestes·& quidquid taliũ hñt a nullo tangunẽ·sz ab homib9 tanꝙ immũda respuunẽ·Et ut breuiẽ dicam·Omĩa purificari credũt ꝑ ignẽ·vnde quando veniũt ad eos nuncij vl̃ principes aut quelescunqz psone·oportz ipos & munera sua ꝑ duos ignes vt purificenẽ transire·ne forte veneficia fecerint·aut venenũ seu aliquid mali attulerint·

VIII De imitõ impij suc principat9 eorũ·

Terra quidẽ illa orientalis ó qua dictũ est supza·que mongal noiatur·quattuor quõdam habuisse populos memoratur· vnus yeka mongal·i·magni mongali vocabantur·scõus sumongal·i· aquatici mongali·qui seipos appellabant tartaros a quodam fluuio per eorz terraz currẽte·qui tartar noiatur terci9 appellatur merkat· quartus vo metrit·Oms vnam personarz formam & vnam linguam hẽbant hi populi·q̃muis inter se per principes ac puincias eẽnt diuisi In terra yeka mongal quidaz fuit qui vocabatur chingis·Iste cepit robustus venator eẽ·didicit enĩ homies furari & ꝑdam capere·ad alias terras ibat·& quoscũqz poterat capiebat· sibiqz associabat· Homines quoqz sue gẽtis inclinauit ad se· qui tanq̃m ducẽ seq̃bant ipm ad male agẽdum· Cepit aũt pugnare cum sumõgal siue cum tartaris·& ducẽ eorum interfecit multoqz bello sibi tartaros oms subiecit & in sui tutem redegit·Post hec cum istis omnib9 contra merkatas iuxta terrã posit9 tartarorũ pugnauit· quos etiam bello sibi subiecit·Inde ꝓcedens cõtra metritas pugnam exercuit·& illos etiam obtinuit Audientes naymani·ꝙ chingis taliter eleuat9 essz indignati sunt·Ipsi enĩ habuerant impatorem strenuum valde cui dabant tributũ cuncte natões p dicte·Qui cum essz mortuꝰ·filij eius successerunt loco ipsi9·sed quia iuuenes ac stulti erant·populuz tenere nesciebant·sz admuicem diuisi ac scissi erãt vnde chingis ꝑdicto modo iaz exaltato· nlomin9

in terras ꝑdictas faciebāt insultū. & hitatores occidebant. ac diripiebant predā eoꝝ. Quod audiēs chingis. omēs sibi subiectos ogregauit. Naymani etiā karakithay ex aduerso similit̄ i ḡndā vallē strictam ꝙuenerūt & omissū est preliū. in quo naymani & karakythay a mongalis deuicti sunt. Qui etiam ꝑ maiori pte occisi fuerūt. & alii qui euadē potuerunt in seruitutē redacti sunt. Interea ꝑdictorum karakythaoꝝ octaday. cham filiꝰ cingiscam. postꝙ imperator fuit positus quādā ciuitatē edificauit. quā chanil appellauit. Prope quā ad meridiem est quoddā desertū magnū. in quo pro certo siluestres homīes hītare dicunt̄. qui nullatenꝰ loquunt̄ nec iuncturas in cruribꝰ hīnt. & si quādo cadūt. p se surgere non valent Sed tamē discretiōnē tantam hīnt ꝙ filtra de lana camelorum quibꝰ vestiunt̄. faciunt & otra ventū ponunt. Et si qñ tartari ꝓgētes ad eos vulnerāt eos sagittis. gramia in vulneribus ponunt. & fortiter ante ipos fugiunt IX. ¶ De mutua victoria ipoꝝ & kithaoꝝ

Mongali aūt in terrā suā reuertētes. se otra kythaos ad preliū pauerūt. & castra mouentes eoꝝ terrā itrauerūt. Quod audiēs eoꝝ imperator. s. chythaoꝝ. venit cuꝫ exercitu suo cōtra illos. & omissū est preliū durū. in quo mongali sunt deuicti. omnesqꝫ nobiles eoꝝ qui erant in exercitu preter septē occisi sunt Vnde cum illis volētibus aliquā impugnare regionē. miat̄ aliquis stragem. adhuc rñdent. Olim etiā occisi non nisi septez remansim⁹. & tñ modo creuim⁹ i multitudinē magnam ideoꝫ non terremur de talib⁹. Chingis aūt & alij qui remanserunt in terraꝫ suam fugierunt. Cunqꝫ quieuisset aliquātulū prepauit se rursus ad preliū. & ꝓcessit otra terrā huyroꝝ Illi sunt homīnes christiani de secta nestorianoꝝ. Et hos etiam mongali deuicerūt. eorūqꝫ lr̄am acceꝑunt. pri⁹ em̄ scripturā non hēbant. nunc aūt eandē mongalorumꝫ literā appellant. Inde otra terrā sarhuyur & cōtra terrā caranitaꝝ. & otra terrā hudirat ꝓcessit. quas omnes bello deuicit. Inde in terrā suā redijt & aliqntulum quieuit. Deinde ꝙocatis omnib⁹ hoībus suis otra cythaos piter ꝓcesser̄. Diuqꝫ otra illos pugnantes. magnā ptem terre illoꝝ vicerunt. eorūqꝫ imperatorē in ciuitatē suā maiorē ꝯcluserūt. Quā & tam longo tempe obsederūt. ꝙ exercitui expense omnīo defecerūt. Cunqꝫ iam quid manducarent penit⁹ non haberēt. precepit chingiscam suis vt de decem homībus vnū ad manducandū daret. Illi vero de ciuitate machinis & sagittis viriliter contra istos pugnabāt. & cum deficerēt lapides argentū & maxime liquefactū ꝓiciebāt Ciuitas siquidē illa multis erat diuitijs plena. cunqꝫ diu mōgali pugnassent & eam bello vincere non possent. vnā magnam sub terra viā ab exercitu vsqꝫ ad mediū ciuitatis fecerūt. & ꝓsilientes in mediū eius contra ciues pugnauerūt. Illi quoqꝫ qui extra remanserant eodē modo otra istos pugnabāt. Deniqꝫ ocidētes portas ciuitatis intrauerūt. & imperatorē cum pluribus occidentes. vrbē possederūt. aurūqꝫ & argētū & omnes eius diuitias abstulerūt. Et cum illi terre suos homines ꝓfecissent in terrā ꝓpriam reuersi sūt. Tūc primū imperator cytaboꝝ deuicto fūs est chingiscā imperator. Quandā tamē ptem illi⁹ terre. qꝫ posita erat in mari nullatenꝰ deuicerūt vsqꝫ hodie. Sunt aūt cythai homīes pagani hītes lr̄am spēalem & etiā vt dicit̄ veteris & noui. t. scripturaz Hñt etiā vitas patrū et heremitas et domos i qui

bus oraūt tempib⁹ suis ad modū ecclesiaꝝ factas. Quosdā etiā sanctos habere se dicunt. & vnū deū colunt. christū iesū dominū veneranē & credunt vitam eternā. sed non baptizanē. Scripturā nostrā honorāt ac reuerenē. christianos diligūt. & elemosinas plures faciūt. homīesqꝫ benigni satis & hūani videnē. Barbā non hñt. & in dispositiōne faciei cum mongalis in pte ocoꝛdāt. Meliores artifices i mundo non inueniunē. in omnib⁹ opib⁹ in quibus homies exercenē. Terra eoꝝ est opulenta nimis in frumēto et vino. auro & serico. ac reb⁹ ceteris.

X ¶ De pugna ipsoꝝ otra indiam minorem et maiorem

Cum aūt mongali cum imperatore suo chingiscam. post prefatā victoriā aliqntulum quieuissent exercit⁹ suos diuiserūt. Imperatoꝛ siquidē vnū de filijs suis nomīe thossut. quem etiā can. i. imperatorē appellabāt cum exercitu cōtra comanos misit. quos iste multo bello deuicit. et p⁹ modū in terrā suam redijt. Aliū vero filiū cum exercitu suo otra indos misit. qui & minorē indiam subiecit. Hi sunt nigri saraceni qui ethiopes sunt vocati. hic aūt exercit⁹ ad pugnā otra christianos qui sunt in india maiori ꝓcessit. Quod audiens rex illi⁹ terre. qui vulgo presbit̄ iohannes appellat̄. cōtra illos venit exercitu ogregato. Et faciēs ymagines cupreas hoīm. vnamquamqꝫ posuit in sella super equū. Posuit & vlteri⁹ ignē. hominē cū folle sup equū post ymaginē. Itaqꝫ cum multis equis et ymagin⁹ talit̄ ꝓparatis ad pugnam otra mongalos siue tartaros ꝓcesserūt. & cum ad locū preli⁹ ꝙueniss̄ equos istos vnū iuxta aliū premiserūt. Viri aūt qui erant retro nescio quid sup ignē qui erat intra ymagines posuerūt. & cum follib⁹ fortiter sufflauerūt. Vnd̄ factū est ut ex greco igne homines & equi oburerenē. & etiam aer ex fumo denigrareē. Tūcqꝫ sup tartaros sagittas iecerūt indi ex quib⁹ multi vulnerati fuerūt & interfecti. Sicqꝫ eiecerūt illos cum magna ꝑfusione de suis finibus. nec vnq̄ ꝙ ad ipsos vltra redierint audiuim⁹.

XI ¶ Qualiter ab homīb⁹ caninis repulsi buri thabethmos vicerunt

Cum aūt ꝓ desta rediss̄ in ḡndam terram veneruūt. in qua sic̄ nobis apud imperatoris curiam ꝓ clericos ruthenos et alios q̄ diu fuerant inter ipos. firmiter asserēdo referebaē mōstra q̄dam ymaginē femīeam hñtia reperūt. Quas cum ꝑ multos interpretes interrogassent. vbi viri terre illius eēnt. rñderūt ꝙ in illa terra quecunqꝫ femine nascebanē. hēbant formam hūanam. masculi vero spēm caninā. Dumqꝫ morarem in terra illa ꝓ traherēt. canes in alia fluuij pte ꝙuenerūt. Et cum eēt hyems aspāma. omēs se in aq̄m ꝓiecerūt. Post hec in otinenti sponte in puluerē voluebanē. sicqꝫ puluis admixt⁹ aque super eos ogelabaē. Et vt ita pluries fecerūt. glacie super eos depssata cum ipetu magno otra tartaros ad pugnam ꝙuenerūt. At vero cum illi sagittas super eos iactabant. ac si super lapides sagittassent. retro sagitte redibant. Alia quoqꝫ arma eorum in nullo eos ledere poterant. Ipsi vero canes insultū in tartaros facientes. morsib⁹ vulnerauerūt multos et occiderunt. sicqꝫ illos de suis finib⁹ eiecerūt Vnde adhuc inter illos est ꝓuerbium de hoc facto ꝙ dicunt adinuicem ridendo. Pater meus vel frater meus a canib⁹ fuit occisus. Mulieres aūt illoꝝ quas ceꝑant ad terram suam duxerunt et usqꝫ ad diem mortis eoꝝ ibidem

fuerũt·Dum aũt exercit⁹ ille mongaloꝝ rediret· venit ad terrã burithabeth·cuius hĩtatores pagani sunt·& hos tartari bello vicerũt·hi ꝓsuetudinẽ ha bent mirabilẽ immo potiꝰ miſabilẽ·Cum eñ alic⁹ pater humane nature soluit debitũ ogregat omnẽ pentelã & omedũt eum·hi pilos in barba non hñt· imo ferrũ quodã in manib⁹ sicut vidim⁹ portãt· cum quo semp barbã si forte crinis aliquis i ea cre scit depilant Multũ etiã deformes sunt·Inde vero iste tartaroꝝ exercit⁹ in terrã suam est reuers⁹·

XII ¶ Qualiẽ a montib⁹ caspijs & ab hoibus subterraneis repulsi sunt·

Ingiscaz etiã illo tempe quo dimisit alios exercit⁹ ꝺtra orientẽ p terrã kergis cuz ex peditõne prexit·quos tam tunc bello non vicit·& vt nobis dicebaẽ ibidẽ vsqz ad montes ca spios puenit·At illi montes in ea pte ad quã appli cuerunt de lapide adamãtino sunt·ideoqz sagittas & arma ferrea illoꝝ ad se traxerũt·Homies aũt in ter caspios montes oclusi clamorẽ exercit⁹ vt cre ditur audientes·montẽ frangere cepunt·& cũ alio tempe post ·x·annos rediret·tartari montẽ confra ctũ inuenerũt·Cunqz ad illos accedẽ attemptasset mĩme potuerẽt·qz nubes quedã erat posita añ ipos vltra quã ire nullaten⁹ poterãt ·Omnino quippe visum amittebãt statim vt ad illã pueniebant·Isti aũt ex aduerso credẽtes ꝙ tartari ad illos accede re formidarẽt·insultũ ꝺtra eos fecerũt ·sed statim ut puenerunt ad nubẽ ꝓpter eãm ꝓdictã ꝓcedere non potuerũt·At vero anteꝙ ad montes ꝓdictos puenirẽt tartari plusꝙ p mensẽ p vastã solitudinez transierũt·& inde ꝓcedentes adhuc ꝺtra orientem plusꝙ p mensẽ per magnũ desertũ prexerũt Itaqz puenerũt ad quandã terrã i qua vias quidẽ tritas vi debant·sed neminẽ inuenire potant·Tandẽ que rentes vnũ hominẽ cum vxore sua reperũt· quos i ꝑntia chingiscã adduxerũt· Qui cum interrogasset illos vbi homies illi⁹ terre eẽt·rñderũt· ꝙ in era sub montib⁹ hĩtarent·Tunc chingiscã retẽta vxo re·misit ad eum virũ illũ mandãs illis vt venirent ad ipsi⁹ mandatũ·Qui ꝓgens ad illos omia narra uit·que chingiscã eis mandauit·Illi vero rñdẽtes dixerũt ꝙ die tali venirẽt ad ipm·vt facerent eius mandatũ·ac ipsi medio tempe p vias occultas sub terra se ogregãtes·ad pugnã ꝺtra illos venerunt· & subito sup eos irruentes plurimos occiderunt· Solis quoqz sonit⁹ in ortu suo sustinere non pote rant imo tempe quo oriebaẽ optebat eos vnã aurẽ ad terrã ponere et supiorẽ fortiẽ obturare·ne sonũ illũ terribilẽ audirẽt·nec sic tam cauere poterant· quin hac te causa plurimi ex eis interirẽt· Videns ergo chingiscã & sui ꙙ nihil ꝓficerent·sed potius homies suos pterẽt·fugerũt ac terrã illam exicrũt Illũ tamen viz cum vxore sua secũ deduxerũt·qui etiã vsqz ad mortẽ in terra eoꝝ fuerũt Interrogati vero cur in regione sua sub terra soleant hitare· di xerunt ꙙ ibi quodã tempe anni cum oriẽ sol tant⁹ fit sonit⁹·vt homies nulla rõne valeant sustinere· Quin etiã tunc in organis & tipanis ceterisqz mu sicis instris pcutere solent vt sonitũ illũ nõ audiãt

XIII ¶ De statutis chingiscã & morte ipsius & filijs ac ducib⁹

Qm aũt de terra illa reuertereẽ chingiscã defecerũt eis victualia ·famẽqz patiebãt maximã·Tunc interiora vni⁹ bestie recen tia cãu inuenerũt·que accipiẽtes depositis tm̃ ster coꝛib⁹ decoxerũt·& coram chingiscã ꝺportata pi ter omede rũt· Ideoqz statuit chingiscã vt nec san guis·nec in terioꝛa nec aliquid de bestia que mandu cari potest ꝓiciaẽ exceptis stercoꝛib⁹ · Inde ergo in terrã ꝓpriam reuers⁹ est·ibiqz leges & statuta edidit·que tartari inuiolabiliter obꝺuant·de quib⁹ s·iam alias supius dictũ est·post hoc ab ictu toni truí occisus est·Habuit aũt·iiij·filios·octoday vo cabaẽ pzim⁹·thosuctan secund⁹·thiaday terci⁹·q̃z ti nomẽ ignoꝛam⁹·Ab his·iiij·descenderũt omnes duces mongaloꝝ·Pzim⁹ filioꝝ octoday est cuyne qui nunc est impatoꝛ·hui⁹ fr̃es cocten & chirenẽ Ex filijs aũt thosut can·sũt baty·oꝛdu·siban·boza baty post impatoꝛẽ omnib⁹ ditioꝛ est ac potẽtioꝛ oꝛdu vero ducũ oĩm senioꝛ·Filij chiaday sũt huri & caban·Filij aũt alterí⁹ filij chingiscaz cui⁹ igno ramus nomẽ sunt mengu & bithat & alij plures· huius mengu mater feroctan est dña magna inter tartaros·excepta impatoꝛis matre pl⁹ nominata· omnibusqz potentioꝛ excepto baty·hec aũt fũt no mina ducũ oꝛdu qui fuit in polonia & hũgaria·ba ty quoqz & burin & caden & siban & duyget·qui oñs fuerũt in hungaria·Sed & chirpodan qui ad huc est vltra mare·ꝺtra quosdam soldanos sarace noꝛum·& alios hĩtatoꝛes terre transmarine · Alij vero remanserũt in terra·s·mengu·sirenẽ· hubilai· sinocur·cara·gay·sibedey·boza·berca·corensa Alij quoqz duces plures eoꝝ sunt·quoꝝ nomĩa nobis ignota sunt XIIII· ¶ De potestate impatoꝛis & ducum eius

Ꝓꝛo impatoꝛ eoꝝ·s·tartaroꝝ sup omẽs habet mirabile dominiũ Null⁹ eñ audet in aliqua moꝛari parte nisi vbi assigñauit ipẽ·Et ipe quidẽ assignat ducib⁹ vbi maneant Du ces autẽ loca millenarijs assignant·millenarij vero centenarijs·& cẽtenarij decanis· Quidquid autez eis precipiẽ quocunqz tempe quocũqz loco·siue ad bellũ·siue ad mortẽ·vel vbicunqz·sine vlla obediũt ꝺtradictõne·Nam & si petit alicui⁹ filiaz virginẽ vel soꝛoꝛem·mox ei sine ꝺtradictõne exponũt eam imo freqñt colligit virgines ex omnib⁹ tartaroꝝ finib⁹·et si vult aliqs retinere sibi retinz·alias vero dat suis hominib⁹·Nuncios etiam quoscũqz & vbi cũqz transmittat·optz ꙙ tent ei sine moꝛa equos et expensas·Sil⁹ vndecunqz veniant ei tributa vel nuncij·oportet equos et curz⁹ et expensas tribui· Atuero nũcij qui aliunde veniũt in magna mibia· et vict⁹ ac vestit⁹ penuria sunt·Maximeqz quãdo veniũt ad principes·et ibi dñt moꝛam ꝺtrabere· tẽ adeo parũ daẽ ·x·homib⁹ ꙙ vix inde possunt duo viuere ·Insuper et si alique illis iniurie fiunt·mĩme pqueri facile pñt·multa quoqz munera tam a prin cipibus q̃ a ceteris ab illis petunẽ·que si nõ tede rint vilipendunẽ et quasi ꝓ nihilo reputanẽ·hĩc et nos magnã partem rez·que nobis ꝓ expensis a fi delibus erant date·de necessitate oportuit in mũe ribus dare Deniqz sic omĩa sunt in manu imperato ris·ꙙ nemo audet dicere·hoc meũ est vl' illi⁹· sed omĩa·f·res et iuñta ac homies sunt ipsius·Super hoc etiam emanauit nuper statutũ eiusdem· Idem quoqz per omĩa dominiũ habent duces·super sibi subditos homies· XV· ¶ De electõne imperatoꝛis octoday et legatõne ducis bathy·

Moꝛtuo vt supradictũ est chingiscam· que nerunt duces et elegerũt octoday filium eius iperatoꝛem· Qui habito consilio princi pum eius diuisit exercit⁹·Misitqz baty qui in scdo gradu attingebat ei ꝺtra terraz altissodan· et ꝺtra

terrã bismiorz·qui saraceni erant·sz loq̃banẽ comanicum·Qui terram illorz ingressus cuz eis pugnauit·eosqz bello sibi subiecit·Quedã aũt ciuitas nomine barchim diu restitit eis·Ciues eñ in circũitu ciuitatis foueas multas fecerãt·ppter quas nõ poterat a tartaris capi donec illas repleuissẽt·Ciues aũt vrbis sarguit hoc audientes exierũt obuiaz eis sponte in manꝰ eorz se tradentes·Vñ ciuitas eorz destructa non fuit·sed plures eorz occiderũt et alios transtulerũt·acceptisqz spoliis vrbẽ alijs hominibus repleuerũt·& otra ciuitatẽ orua prexerunt·Hec erat nimiũ populosa & diuitijs copiosa·erãt eñ ibi plures christiani·videlicet gazari ac ruthenꝰ & alani & alij necnõ & saraceni·Eratqz saracenorum ciuitatis dominiũ·est etiã posita sup quendaz magnũ fluuiũ·& est quasi portꝰ hñs forz maximũ Cunqz tartari non possẽt eos aliẽ vincere·fluuium qui p vrbẽ curzebat precideruũt & illã cum rebꝰ & hominibꝰ submerseruũt·Quo facto otra ruscią perrexerũt·& magnã stragẽ in ea fecerũt ciuitates et castra destruxerũt·et homines occiderũt·kaoniam ruscie metropolim diu obsederũt·& tandẽ cepunt ac ciues interfecerũt·Vñ quãdo p illã terrã ibamꝰ innũabilia capita et ossa hoim mortuorz iacẽtia super campũ inueniebamꝰ·Fuerat eñ vrbs valde magna & populosa·& nunc quasi ad nihilũ est redacta·Vix eñ domꝰ ibi remanseruũt ducẽte·q̃rũ etiaz hĩtatores tenenẽ in maxima fuitute·Porro de ruscia et de comania·tartari otra hungaros & polonos pcesserũt·ibiqz plures ex ipsis ĩterfecti fuerũt Et vt iam supius dictũ est si hungari viriliꝫ restitissent·tartari ab eis confusi recessissent·Inde reuertentes· in terrã mortuanorz qui sunt pagani venerunt·eosqz bello vicerũt·Inde otra byleros·i·contra bulgariã magnã pcesserũt & ipam oĩno destruxerũt·hĩc ad aquilonẽ adhuc otra bastarcos·i·hungariã magnã pcesserũt & illos etiã deuicerũt·hinc amplius ad aquilonẽ pgentes ad possitas venerunt·qui puos hñt stomachos & os puũ·non manducant·sz carnes decoquũt·qnibꝰ decoctis se sup ollam ponunt & fumũ recipiũt·de hoc solo reficiuntur·vl'si aliquid manducãt·hoc valde modicũ ẽ hinc & ad somogetos venerũt·qui tm̃ de venationibus viuũt·& tabernacula vestesqz tm̃ hñt ꝺ pellibus bestiarz·Inde ad quandã terrã sup occeanum puenerũt vbi monstra quedã inuenerũt· que p oĩa formã humanã hẽbant·sed pedes bouĩos·& caput quitẽ humanũ·sz faciẽ vt canis·Duo verba loq̃bãtur vt homĩes·tercõ latrabãt vt canes·hinc redierunt in comaniã·& vsqz nũc morantẽ ibi ex eis q̃dã

XVI De legatõne cirpodã ducis·

EO tempe milit octo dayca·cyrpodã·ducez cum exercitu·ad meridiẽ otra kergis· quí & illos bello supauit·hi homĩes sunt pagani·qui pilos in barba non hñt·Quorũ osuetudo talis est·vt cum alicuiꝰ pater moriẽ·pre dolore quasi vnam corrigiã in signũ lamenti· ab aure vsqz aurem de facie sua leuet·his aũt deuictis·dux cyrpodan otra armenos iuit ad meridiẽ cuz suis·Qui cũ trãsirent per deserta quedã monstra inuenerunt· effigiẽ humanã hñtia·que non nisi brachiũ cum manu in medio pectoris & vnũ pedẽ hẽbant·& duo cum vno arcu sagittabãt·Adeoqz fortiẽ currebant q̃ equi eos inuestigare nõ poterãt·Currebãt autez sup vnũ pedem illũ saltãdo·& cum eẽnt fatigati·taliter eundo ibãt sup manũ & pedẽ· se tanq̃ i circulo reuolũendo·Cunqz sic etiã fessi eẽnt itez ꝺm prioremodũ currebãt·hos ysidorꝰ cyclopedes appellat·& ex eis tartari nõ nullos occiderũt·Et sic nobis a ruthenis clericis in curia dicebaẽ·qui morãtur cum impatore predicto plures ex eis nũcij venerũt in legatõne ad curiã impatoris supi? annotati vt possent hñe pacẽ cum illo·Inde pcedẽtes venerunt in armeniã·quã bello deuicerũt·& etiã gorgie ptem·Alia vero ps venit ad mandatũ eorum & singulis ãnis dederũt·& adhuc dant ei p tributo·xx·milia ipperarz·hinc ad terrã soldani deuruz potentis & magni pcesserũt·cum quo etiã pugnãtes ipm deuicerũt·Deniqz pcesserũt vlteriꝰ debellando ac vincẽdo vsqz ad terrã soldani halapie·& nũc etiã terram obtinẽt·alias quoqz terras ultra illas pponẽtes impugnare nec postea reuersi sunt in terrã suam vsqz hodie·Idẽqz exercitꝰ otra ẽram calisibaldas pexit·quam etiam sibi subdidit·& vt cccc·bizancios exceptis baldakinis ceterisqz mũeribus ei quotidie p tributo darent obtinuit·Sed & quolibet anno nuncios ad califũ vt ad eos veniat qui cum tributo munera magna trãsmittẽs vt euz supportẽt rogat·Ipe aũt impatorꝰ tartarorz mũera quidẽ accipit·& nichilominꝰ vt veniat p eo mittit

XVII Qualiter tartari se hñt in preliis·

ORdinauit aũt chingiscam tartaros p decanos ac cẽtenarios & millenarios· Decem quoqz millenariis prepositꝰ vnũ cũctoqz nichilominꝰ exercitui duos aut tres duces·ita tamen vt ad vnũ hẽant respectũ·cunqz in bello cõtra aliquos egrediunẽ·nisi omuniter cedant· oĩs qui fugiunt occidunẽ·Et si vnꝰ aut duo vel plures ex·x·audacter accedunt ad pugnam·alij vero ex illo denario nõ sequunẽ similiter occidunẽ Sed etiaz vnꝰ ex decẽ vel plures capiunẽ·socij eorz si nõ eos liberant·ipsi etiam occidunẽ· Porro arma dñt hĩe talia·Duos arcus vl' vnũ bonũ ad minꝰ·Tresqz pharetras sagittis plenas & vnam securiz·et funes ad machinas trahẽdas·Diuites aũt hñt gladios i fine acutos·ex vna pte tm̃ icidẽtes et aliq̃ntulũ curuos hñt et equos armatos crura etiam tecta·galeas et loricas Vez loricas et equorz cooperturas quidaz habent de corio sup corpꝰ artificõse duplicato vl'etiam triplicato·Galea vero supiꝰ est de calibe vl' de ferro·sz illud quod i circũitu ptegit collũ et gulaz est de corio·Quidam aũt de ferro hñt omnia supdicta in hunc modũ formata·Lamĩas multas tenues ad vniꝰ digiti latitudinẽ et palme lõgitudiez faciunt·et in q̃libet octo foramina puula faciẽtes interiꝰ tres corrigias strictas & fortes ponũt· sicqz lamĩas vnaz alij q̃si p gradꝰ ascẽdẽdo supponũt Itaqz lamĩnas ad corrigias tenuibꝰ corrigiolis per foramĩa ꝑdicta imissis ligant·et in supiori pte corrigiolam vnam ex vtraqz pte duplicatã cum alia corrigiola osuunt vt lamĩe simul bñ firmiterqz cohereant·Hoc faciũt tam ad cooperturas equorzuz q̃m ad armaturas hoim·adeoqz faciunt illa lucere q̃ in eis potest homo faciẽ suam videre· aliqui vo in collo ferri lancee vncũ hẽnt·cum quo de sella si possunt hominẽ detrahant Sagittaz earz ferramẽta sunt acutissima·ex vtraqz parte quasi gladiꝰ biceps incidentia·semperqz iuxta pharetram portant limas ad acuendum sagittas·habent vero scuta de vimĩnibꝰ aut de virgulis facta·sz non ꝺimus q̃ ea soleant portaẽ·nisi ad castra·& ad custodiã imperatoris ac principũ·et hoc tm̃ de nocte·In bellis astutissimi sũt·qz per annos·xlij·cũ ceteris gentibus dimicarunt·cum autem ad flumina pueniunt

maiozēs hñt rotundū ac leue coziū·in cuius sūmi
tate p circūitum ansas crebzas facientes funē ipo
nunt ac stringunt·ita qꝫ in circūitu quasi ventrē ef
ficiunt quē vestibꝰ ac rebꝰ ceteris replent· foztissi
meqꝫ admuicē opzimunt·In medio aūt ponunt sel
las & alias res duriozes·ibi quoqꝫ sedent homines
hmōi nauem ad equi caudā ligant·& homīem qui
equū regat ꝑiter natare faciūt·vel hñt aliqñ duos
remos cum quibꝰ remigant·Equo igit̄ in aqm im=
pulso omnes alij equi secunē illū·& sic trāseūt flu
uium·paupioz aūt quilibet vnam bursā vel saccuz
de cozio bñ ꝟsutum habet·in quo res suas oms im
ponit·& in summitate foztiter ligatū·ad eq caudā
suspendit·sicqꝫ mō ꝑdicto transit ·XVIII·

¶ Qualiter resistendū sit eis·

QVllam estimo ꝓuinciā esse que ꝑ se possit
eis resistere·quia de omni terza ptātis sue
solent hoies ad bellū ogregare Et si quiꝺ
vicina ꝓuincia non vult eis opē ferze·quam impu
gnant delētes illā cum homībꝰ quos ex illa capiūt
otra aliā pugnāt·Et istos quiꝺē in acie primos po
nunt·& si male pugnant ipos occidūt Itaqꝫ si chri
stiani eis resistere volunt· optet qꝫ principes ac re
ctozes terzaꝝ in vnū ocueniāt·ac de omuī ꝟsilio eis
resistant·Habeantqꝫ pugnatozes arcꝰ fortes et ba
listas quas multū timent·sagittasqꝫ sufficiētes·do
labzum quoqꝫ de bono ferzo vel securim cuꝫ manu
brio longo·Ferramenta vero sagittaꝝ moze tarta
rozum·quando sunt calida tempare debēt in aqua
cum sale mixta·vt fortia sint ad penetrādū illozuꝫ
arma Gladios etiā & lanceas cum vncis habeant
qui volunt· ad detrahendū illos de sella de qua fa
cilime cadunt·Habeāt & galeas & arma cetera ad
ꝓtegendū cozpꝰ & equū· ab armis & sagittis co
rum·& si qui non ita sunt armati debent moze illo
rum post alios ire·& otra ipos arcubꝰ vel balistis
trahere·& sicut dictū est supꝫ de tartaris·debent
acies suas ordinare ac legē pugnantibꝰ imponere
Quicunqꝫ ouersus fuerit ad predā ante victoriaz
maximā debet penā subire·talis em̄ apud illos occi
ditur absqꝫ miꝫatōe·locus ad preliū si fieri potest
eligendꝰ est planus·vt vndiqꝫ possint videre· nec
omēs dñt in vuū ouenire· sed acies multas & diui
sas nec tam̄ nimis distātes ab inuicē facere· Cōtra
illos qui primo veniūt debent vnā aciē mittere·&
alia ꝑata sit ad iuuandū istā opoztuno tpe· habeāt
& speculatozes ex omni ꝑte qui videāt quādo re
mittunt acies cetere·Nam ideo semꝑ debēt aciē otra
aciem vt ei occurrat mittere· qm̄ illi sꝑ nitunē adū
sarios in medio ocludere·hoc aūt acies caueant· ne
si etiā illi fugere videanē·diu post illos currāt· ne
forte sicut facere solent·ipos ad patas insidias tra
hant·quia plus fraudulentia qꝫ fortitudie pugnāt·
Et itez ne fatigenē equi eoꝝ·quia nostri non hñt
multitudinē equoꝝ Tartari vero quos equitāt die
vna non ascendūt tribꝰdiebꝰ vel quattuoz postea
Preterea si cedūt tartari non ideo debēt nostri re
cedere·uel abinuicē separi·qm̄ hoc simulādo faciūt
vt exercitꝰ diuidat̄·& sic ad terze destructōnem li
bere īgrediant̄·Ceteꝝ duces nostri·die noctuqꝫ fa
cere dñt exercitū custodiri·nec iacere spoliati· sed
semꝑ ad pugnā pati·quia tartari quasi demoēs sꝑ
vigilant excogitātes artem nocendi· Porro si aliq
tartaroꝝ in bello de suis equis ꝓsiliunē·statim ca
piendi sunt·quia quādo sunt ī terza fortiē sagittāt
& equos homiesqꝫ vulnerant & occidūt XIX·

¶ De itinere fratris iohannis vsqꝫ ad primā custodi
am tartarozum

NOs igit̄ ex mandato sedis aplīce·cum ire
mus ad ozientis natōnes elegim̄ priꝰ ad
tartaros ꝓficisci·quia tīebam̄ ne ꝓ illos
in ꝓximo·ecclesie dei piculum imineret·Itaqꝫ pgē
tes ad regē boemoꝝ puenim̄·qui cum nobis esset
familiaris·ꝟsuluit vt ꝑ poloniā & ruscīā iter agere
mus·hēbat em̄ ꝟsanguineos in polonia quoꝝ auxi
lio ruscīā intrare possem̄ Datisqꝫ līis & bono cō
ductu fecit· & expēsas nobis dari ꝑ curias & ciui
tates eiꝰ quousqꝫ ad ducē scleſie bolezlaū nepotez
eius venirem̄·qui etiā erat nobis familiaris & no
tus·hinc & ipe nobis similiē fecit·donec venirem̄
ad conradū ducē lautiscie·ad quez tunc dei gracia
nobis fauēte venerat dominus wasilico dux ruscie
a quo etiā plenius de facto audiuim̄ tartaroꝝ qz
nuncios illuc miserat·qui iam redierāt ad ipm̄·Au
dito autem qꝫ opteret nos illis munera dare· quas
dam pelles castorū & alioꝝ aīmaliū fecim̄ emi ꝺ
hoc quod datū nobis fuerat in elemosinā ad subsi
dium vie·Quod agnoscētes dux conradꝰ & duciſ
sa cratonie & epus & quidā milites· Plures etiām
nobis dederūt hmōi pelles· Deniqꝫ dux wasilico a
duce cratonie & epo atqꝫ baronibꝰ ꝑ nobis atten
te rogatꝰ secū nos in terrā suā duxit·& vt aliqntu
lum quiescerem̄·aliquot diebꝰ nos in expēsis suis
detinuit· Et cum rogatꝰ a nobis fecisꝫ epos suos
venire·legim̄ eis literas domī pape monētis eos
ad sancte matris ecclesie vnitatez redire· Ad idem
quoqꝫ nosipsi monuim̄ eos & induxim̄ quantuꝫ
potuim̄·tam ducē qꝫ epos et alios· Sed quia dux
daniel frater wasiliconis predicti pñs nō erat· qui
ad baty ꝓuect̄ erat·non potuerūt eo tempe fina
liter rndere· Post hec dux wasilico transmisit nos
vsqꝫ in kioniam metropolim ruscie cum seruiente
vno·Ibam̄ tamē ī piculo capitis sꝑ ꝓpter luchua
nos qui sepe faciebant insultū supꝫ terrā ruscie· et ī
illis maxime locis ꝑ que debamus transire·At per
ꝑdictū seruientē eram̄ securi a ruthenis· quoꝝ
etiam maxia pars occisa vel captiuata erat a tarta
ris· Porro in damlone vsqꝫ ad mortē tunc infirma
ti fuim̄·nihilomin̄ tam̄ in vehiculo ꝑ niuez et fri
gus magnū trahi nos feām̄· Cum ergo kioniam
puenim̄ habuim̄ de via nostra ꝟsiliū cuꝫ millena
rio ac ceteris ibidē nobilibꝰ· Qui responderūt no
bis qꝫ si ducerem̄ equos illos·quos tunc hēbamus
ad tartaros·cum eēnt magne niues moreretē oēs
quia nescirēt herbā fodere sub niue·sicut eq faciūt
tartaroꝝ·nec inueniri posset aliquid ꝑ eis ad man
ducandum cum tartari nec stramina nec fenuz ha
beant nec pabulū·Itaqꝫ decreuimus eos illic dimit
tere cum duobꝰ pueris deputatis eoꝝ custodie·Iō
qꝫ nos optuit millenario dare munera vt ipꝫ habē
mus ꝓpiciuz ad dandū nobis equos subductitios
et ꝺductū·Secundo igit̄ die post festū purificatio
nis cepto itinere·venim̄ ad villam canoue·que sb
tartaris erat imediate·Cuius ꝑfectus nobis dedit
equos et ꝺductū vsqꝫ ad aliam in qua repim̄ ꝑfe
ctum micheam omni malicia plenuz· Qui tamē ac
ceptis a nobis muneribꝰ ꝟm velle suum·duxit nos
vsqꝫ ad primam custodiam tartaroꝝ XX

¶ Qualiter primo cum sociis suis receptus est a
tartaris

QVm ergo in prima sexta feria post diem
cinerū sole ad occasū tendente hospitare
mur·tartari supꝫ nos armati horribilit̄ ir
ruerunt·querentes cuiusmodi homīes eēm̄·cunqꝫ

rñdissem? q̄ domini pape nūcij essem?· quibusdaz cibarijs a nob̄ acceptis·otinuo discesserūt· Postro mane facto·cum surgētes aliquātulū p̄cessissem? maiozes illoz qui erant in custodia nobis occurrerunt·interrogantes cur ad eos venirem?·& quod negociū hr̄emus·Quib? rñdim?·domī pape nūcij sum?·qui christianoz pater est ac domin?·hic nos idcirco tam ad regē q̄m ad principes· oñsq3 tartaros mittit·quia placet ei q̄ oñs christiani tartarorum sint amici·& pacē hēant cum ipsis· Desiderat insup vt apud deum in celo sint magni· & idcirco monet eos tam p̄ nos q̄ p̄ lr̄as suas vt efficiantur christiani·fideq3 recipiāt domī nostri hiesu christi quia non possunt alit̄ saluari·Mandat p̄terea q̄ miratur de tanta occisione hoīm·& maxīe christianorum·ac potissime hungaroz·motanoz·polonorū qui sūt ei subiecti·facta p̄ tartaros·cum ī nullo lesissent·aut ledere attēptassent eos·Et quia dom? deus grauit̄ sup hoc est offens?·monet eos vt a talibus decetero caueant·& de omissis pniam agāt· Sup his etiā rogat vt ei rescribant quid facere velint decetero·& que sit eoz intētio· Quibus auditis & intellectis·dixerūt tartari se velle·equos nobis subductitios vsq3 ad cozensā & ducatū p̄bere Statimq3 munera petierūt & a nobis acceperunt· Equis igit̄ acceptis de quib? descēderāt ipsi cum eoz ducatu ad corēsā arripuim? iter eūdi· Ipsi tñ velocit̄ equitātes nunciū vnū p̄miserūt ad p̄fatum ducē cum his verbis que dixeram? eis dē· Est autē dux iste domin? oīm qui positi sunt in custodia cōtra omēs occidētis populos ne forte subito & im pune irruant aliqui sup illos·Et iste dz hēre sexīm gētamilia armatoz hoīm sub se XXI· Qualiter recepti sunt apud cozenzam

QVm ergo pueniss̄em? ad eius curiā · fecit nobis longe a se poni statōnē·Et misit ad nos p̄curatozes suos· vt q̄rerent a nobis cum quo ei vellem? inclinare·i·que ei mūera īclīnādo vellem? offerre · Quib? rñdim? q̄ domin? papa non mittebat aliq̄ munera·quia non erat certus q̄ ad illos puenire possem?·& in sup veneram? p loca valde piculosa· Verūtam īq̄ntū de his que hēmus ex gratia dei & domī pape ad victū nīm sic poterim? honorabim? ipm Acceptisq3 muneribus duxerūt nos ad ozdā tue tentoziū ipsi? & instructi fuim? vt añ hostiū statōnis·ter cū sinistro genu inclinarem? & cauerem? attēte·ne pedē sup limē hostij ponerem?·Et postq̄ intrauim? · oportuit nos cozā duce omibusq3 maiorib? qui ad hoc erant vocati dicere flexis genib?·ea q̄ dixeram? superius Literas etiā domī pape obtulim?·sed mter pres quē de kionia dato precio duxeram?·nō erat sufficiēs ad interp̄tandū·nec aliquis ali? habebatur ydone? Hīc equi nobis dati sunt·& tres tartari·q̄ nos ducerēt festinant ad ducem baty·Ipe est apud eos potētioz excepto imperatore·cui tenēt̄ p̄ cūctis principib? obedire·Itaq3 iter arripuim? secūda feria post primam domicā·xl·& equitādo quantum equi trotare poterant·qñ hēbam? equos recentes fere ter aut quat̄ omni die p̄perabam? de mane vsq3 ad noctē·imo etiā de nocte sepissime nec tamē añ quartā feriā maioris hebdomade potuimus ad ip̄m puenire·Ibamus aūt p̄ terrā cumanoz·que tota est plana & flumia quattuoz hēt magna Primū appellat̄ nepar iuxta quod ex pte ruscie ambulabat cozēza & monsij·qui maioz est illo ex altera parte p̄ campestria· Secūdū appellat̄ don·sup quod ambulat quidā p̄nceps hñs in coniugio sozorē baty· q̄ vocat̄ tirbon· Terciū dicit̄ volga quod est magnū valde sup quod incedit baty Quartū nomīat̄ laes sup quod duo millenarij vadunt· Vnus ex pte flumīnis vna·& alter ex altera·hi omnes in hieme ad mare descēdunt & in estate sup ripā eozūdē flumīnum ad montes ascendūt· hoc est mare magnū de quo brachiū sancti geozgij exit·quod in ostantino polim vadit·hec aūt flumīa sunt piscib? valde plena & maxime volga·Intrātq3 mare grecie·quod dz magnū mare·Sup nepze aūt multis dieb? iuimus per glaciē·sup litoza quoq3 maris grecie satis piculose p̄ glaciē iuim?·ī pluribus locis multis dieb? ogelat̄ em circa litoza bene ad tres leucas inferius Pri? aūt q̄ ad baty pueniremus·duo ex nostris tartaris p̄cesserūt· ad indicandū ei oīa verba·que apud cozenzā dixeram?· XXII Qualiter recepti sūt apud baty magnū principē

POsto cum in finib? terre comanoz ad baty pueniremus bñ positi fuim? p̄ vnā leucā a statōnibus eius· Cunq3 duci debuim? ad curiā ipsius·dictū fuit nobis· q̄ inter duos ignes transire dēremus·Nos aūt hoc nulla rōne facē volebam?·at illi dixerūt nobis·Ite secure·quia p̄ nulla causa hoc volumus facere nisi tm̄ vt si vos aliq̄d malū cogitatis domīo nostro·vl' portatis verenū ignis auferat omne malū·Quibus rñdim?·q̄ ppt̄ hoc ne de tali re suspectos redderem? nos trāsire mus·Cum igit̄ ad ozdam pueniss̄emus·interrogati a p̄curatoze ipsius eldegay·cum quo inclinare velle mus·idē quod prius apud cozēzā rñdimus · Datisq3 muneribus & acceptis·auditis etiā itineris causis introduxerūt nos in statōnē p̄incipis·Prius facta inclinatōne·& audita de lumme non calcando sic̄ prius admonitōne· Ingressi aūt flexis genibus vba nostra p̄posuimus·deinde literas atulim?·& vt nobis darent̄ interp̄tes·ad trāsferēdū eas rogauimus·Qui etiā in die pascue dati fuerūt nobis·& eas in litera ruthenica·saracenica · & ī tartarica diligēter cum ipsis transtulimus· hec īterp̄tatō baty p̄ntata fuit·quā & legit & attēte notauit· Tandem ad nostrā statiōnē reducti fuimus· sed nulla cibaria nobis dederūt·nisi semel aliq̄ntulū milij in vna scutella ·s·in prima nocte quādo veīmus·Iste baty magnifice se gerit·habēs hostiarios & omēs officiales ad modū imperatoris·& sedet in loco eminenti velut in throno cum vna de vxoribus suis · Alij vero tam fratres sui & filij· q̄m alij maiozes inferius sedēt in medio sup bancū·& homines ceteri post eos in terra dozsū·sq3 viri a dextris·& femie a sinistris· Tētoria quoq3 de panno lineo hēt pulcra & magna satis·que fuerūt hungarie regis Nec aliquis ad eius tētoriū audet accedere p̄ter familiā nisi vocatus·q̄ntūcunq3 sit potēs & magn?· nisi forte sciat̄ q̄ sit voluntas ipsius· Nos etiā dicta cā sedimus a sinistris·sic etem̄ & omēs nuncij faciūt in eū do·sq3 in redeūdo ab imperatore sp̄ ponebamur a dextris·In medio ponit̄ mēsa eius p̄pe hostiū statōis sup quā apponit̄ potus in aureis et argēteis vasis Nec vnq̄ bibit baty·vel aliquis tartaroz p̄ceps maxime quādo in publico sunt·nisi cantet̄ ei vl'cy tharizet̄·et cum equitat semp portat̄ solimū vel tentoziolum sup caput eius in hasta·sicq3 faciunt cuncti maiozes principes tartaroz et etiā vxores eorum·Idē vero baty·satis est hoibus suis benignus valde tam̄ ab eis timet̄· et in pugna est crudelissimus·Sagax ē multū & astutissimus in bello·quia

iam pugnauit tpe lego XXIII: Qualiter recedentes a baty p terrā comanoz & kangitaruz transierunt

IN die porro sabbati sancti· ad statōnē fuim? vocati· Et exiuit ad nos pcurator baty p̄dict? dicēs ex pte ipsi? q ad impatorē cuyne i terrā ipsoz irem? retentis quibusdā ex nostris sub hac spe· q vellent eos mittere ad dñm papā· quib? et literas ōdim? de omnib? factis nostris quas deferrēt eidē· Sed cum rediissent vsq; ad montij ducē supdictū· ibi retenti fuerūt vsq; ad reditū nostrū· Nos aūt in die pasce officio dicto & facta omestione qualicunq; cum duob? tartaris· qui nobis apud cozenzam fuerant assignati· cum multis lacrimis recessim? nescientes vtrū ad mortē vl' vitam pgerem?· Eram? tñ ita infirmi corpe· q vix poteramus equitare· In tota siquidē illa· xl· fuerat cib? noster miliū cuz aq & sale tm· & in alijs sil'z dieb? ieiūioz· nec hēbam? aliquid ad bibendū p̄ter niuē in caldario liq̄factam Ibam? āt p comaniā equitādo fortissime· qm̄ habebam? equos recētes quinquies aut pluries in die· nisi quādo p deserta ibam?· & tūc equos meliozes atz fortiozes qui possent otinuū sustinere laborē· accipiebam?· Et hoc ab meūte· xl· vsq; ad octo dies post pascha· Hec ira· s· comaia ab aquilone imediate post ruscia hēt mozduinos byleros· i· magnā bulgariā· bastarcos· i· magnā hungariā post bastarcos parositas· samoedos Post samoedos· illos qui dicunē hīe faciē canimā i occeani litoz?b? in debtis A meridie habet alanos· cirtassos· gazaros· greciā & ostantinopolī· ac terrā yberoz· cathes· bzutachios· qui dicunē esse iudei caput radētes p totū· terram quoq; cythoz atz georgianoz & armenoruz & turcoz· Ab occidēte aūt hungariā hēt atz ruscam· Et est comania terra maxima & longa· Cuius populos· s· comanos tartari occiderūt· quidā tamē a facie eoz fugerūt· & quidā in eoz seruitutē redacti sunt· plurimi aūt ex eis qui fugerūt ad ipos redierunt· Post hec intrauim? terrā kangitaz· que magnā hēt in pluribus locis penuriā aq̄rum· in qua etiā homīes pauci mozantē p̄pter aque defectum· Vnde homines ieroelay ducis ruscie cum ad ipsuz in terrā tartaroz p̄rexerūt· plures eoz in illo deserto pre siti mortui sunt· In hac etiā terra et in comania multa inuenim? capita et ossa mortuoz hoīm sup terrā iacentia tāq̄ sterquilimiū· p hāc itaq; terram iuim? ab octo dieb? post pascha fere vsq; ad ascensionem dominicā· Huiusq; hītatores pagani erant· & tam ipsi q̄ comani non laborabāt· sed tm̄ de aīmalib? viuebāt· nec domos edificabāt· sed in tabernaculis hītabāt· istos etiā tartari deleuerunt & hītant in terris eoz· illiq; qui remāserūt redacti sunt in seruitutē ipoz̄um XXIIII Qualiter ad primā impatoris futuri curiā deuenerunt

PRoro de terra kangitaz intrauim? terrā biserminoz qui loquunē lingua comaica· sed legē tenent saracenoz· In hac etiā terra inuenim? vrbes innumeras cum castris dirutas villasq; multas desertas· Huius dominus dicebaē altisoldan?· qui cum tota sua pgenie a tartaris est destructa?· hēt aūt hec terra montes maximos· Et a meridie quidē hēt hierusalē & baldac· totāq; saraceноz terrā· atz in finib? illis ppinquis mozantur duo fratres carnales tartaroz duces· s· burin et cadan· filij thiaadax qui fuit fili? chingiscā· Ab aqlone vero terrā hēt nigroz kythaoz & occeanū· In illa vero mozaē siban frater baty· p hanc iuim? a festo ascensionis dominice· fere vsq; ad· viij· dies añ festum sci iobis baptiste· Deinde ingressi sum? terram nigroz kithaoz· in qua impator edificauit domum· vbi etiā vocati fuim? ad bibendū· Et ille qui erat ibidē ex pte impatoris· fecit maiozes ciuitatis & etiā duos filios eius plaudere coram nobis· Hinc exeuntes quoddā mare puū inuenim? in cuius litore quidā existit mons puus· In quo· s· monte quoddam foramē esse dicit· vnde in hyeme tam maxime tempestates ventoz exeūt q̄ homines inde vix & cum magno piculo trāsire p̄nt In estate vero semp quidē ibi ventoz sonitus audit· sed de foramīe tenuiter egredit· p hui? maris litora plurimis diebus p̄rexim?· quod quidē licet non multū sit magnum· plures insulas hēt· & illud in sinistris dimittim?· in terra vero illa hītat orda· quē oīm tartaroz ducū ātiquiorē dixim?· & est orda sine curiā patris ipsi? quā inhītat & regit vna de vxorib? eius· Cōsuetudo enī est apud tartaros q̄ principū & maioz curie non deleant· sed semp ordinant alique mulieres que illas regant· eisq; donarioz p̄tes sicut domīs eoz dari solebat danē· Sic tandē ad primā impatoris curiā venim?· in q̄ erat vna de vxorib? ipsi?

XXV Qualiter ad ipm cuyne impatorē fuerunt puenerunt

TVero q; nondū impatorē videramus· noluerunt vocare nos nec intromittere ad ordā ipsi? Sed nobis in tentorio nostro secundū morē tartaroz valde bene seruiri fecerunt· & vt quiescerem? nos ibidē p vnā diē tenuerunt· Inde p̄cedentes in vigilia scōz̄ petri & pauli terram naymanoz intrauim? qui sunt pagani· In ipā vero die apostoloz ibidē cecidit magna nix· & hauim? maxim frig?· hec quidē terra montuosa & frigida est sup modū· ibiq; de planicie rep̄it modicum· Iste quoq; due natōnes p̄dicte nō laborabāt sed sicut & tartari in tentorijs hītabant· q̄s & ipsi deleuerāt· Per hanc etiā multis diebus p̄reximus· de inde terram mongaloz intrauimus quos tartaros appellam?· Per has itaq; terras vt credim? tribus septimanis equitando fortiter iuim?· & in die beate marie magdalene· ad cuyne impatorē electuz p uenim?· Ideo aūt p omnē viam istam valde festinauimus· q; p̄ceptū erat tartaris nostris vt cito nos ducerent ad curiaz solennē iam ex annis plurib? in dictaz· ppter ipsi? impatoris electōnē· Idcirco de mane surgentes ibam? vsq; ad noctē sine omestione & sepius tam tarde veniebamus· q̄ non comedebamus in sero· sed quod manducare debebam? in vespere· dabatur nobis in mane· Mutatisq; frequenti? equis nullatenus parcebatur eis· sed equitabam? velociter ac sine ītermissione q̄ntūcūq; poterant equi trotare· Actor Hec de situ terre ac de morib? gestisq; tartaroz & de itiere fratris iohannis sup̄dicti vsq; ad curiaz īperatoris eoruz excerpsim?· ex eiusdē fratris iohannis libello· ea q̄ in libro fratris simonis deerant huic opi addijciendo· Decetero aūt ex vtroq; libello intersalarit q̄sdam narratōnes p̄sequendo voluim? ordīate p̄cedere· put tpi opetunt & ordini hīstorie XXVI·

De exaltatōne raconadij i soldanū turquie· Frater simon·

ANno supi? in missione fratz ad tartaros annotato· s· ab īcarnatōne dominī· M· cc· xlv· mense octobrī· mortu? est in satellia gaiasadin? turquie soldan?· eiq; successit fili? ei? adhuc puer nomie raconadi?· hunc genuerat ipse

de filia cuiusdã sacerdotis greci·altez vero nom ie azadimũ de filia vt dicit cuiusdã burgensis yconij· seu pretorij·terciũ vero aladimũ de filia regine ge orgie genuerat·quã in vxorẽ hẽbat·Raconadi? erat xi·annoz·azadim?·ix·aladim?·vii· Et iste quidẽ natu minim? regine filius·quo ad ipos paterne here ditatis heres erat legitim?·siquidẽ & pater ei? tercia die post natiuitatẽ ipsi?·oés admiraldos suos eidez puero tanq̃ legitimo filio & heredi suo iuramentum homagij ꝑm ritũ suũ prestare iussit·Aliã q; monetã a sua·eiusdẽ filij nomie tunc fieri iussit que adhuc etiã in turquia currit Sed tunc erat quidam losir nomie baiul? toti? turquie ꝑsa natione· qui olim ad soldanũ veniẽs fuerat notari? curie· Fratrẽ quoq; paupem hẽbat· qui ligna vendebat· Deinde paulatim intim̃ ascendit q; turquie cãcellarius fuit·hic itaq; vnus erat de terre antiquioz ib? & in multis sagax inuent? & exptus· Qui etiã ad tartaros ꝑ terra saluãda prexerat·eiq; soldan? in morte gladiũ suũ omiserat·ita q; ex pte illius totã terrã in manu hẽbat·hanelauit aũt omnib? modis in vxorẽ accipe vnã de domĩ sui mortui vxoribus quod magnũ apud turcos erat opꝓbriũ domio & suis omnib?·Et hoc quidẽ ꝓpositũ suũ salefadimo qui tunc in turquia post ipm erat potẽtioz·tanq̃m amico suo & familiari reuelauit·quod omnib? modis salefadio displicuit·& ei q̃ntũ potuit dissuasit Ille tñ ꝑualens·tandẽ soldani vxorẽ raconadij matrem accepit·ipmq; raconadiũ tanq̃ natu maiorẽ in soldanũ exaltauit·quoz vtrũq; salefadimo·ceterisq; plurib? admiraldis valde displicuit· tum q; ipe losir soldanũ illũ ostituendo cum omnibus admiraldis in hoc sibi assentientib? ꝑiuriũ icurrebat tum q; ipe homo plebeus & alienigena·vxorẽ dñi sui accipiendo magnũ ei suisq; omib? admiraldis dedecus faciebat· XXVII. De losyr tyranni debachatione

EX his erga salefadim? & plures admiraldi turquie·otra losir plurimũ idignati sũt ita q; in mortẽ eius sexingenti cum ipo cõiurauerũt·At quidã coz qui simul iurauerant ad ipm losir accesserũt·eiq; mortẽ suã iuratã manifestauerunt·sup iuratõne facta veniã ab ipo postulantes·eiq; decetero se penit? adhesuros firmit̃ ꝑmittentes·Quosdã etiã illoz sexingentoz quos ipsi plus odiebãt nomiauerũt·ipsiq; losir occidẽ fuserunt eos·Vnus aũt ex illis astutioz osuluit losir vt aliq̃ die inclusũ se in camera sua infirmũ fingeret & cã sue visitatõis eos accĩret·ibiq; ꝑfidijs poitis locus aptaret̃ in quo occidendi omẽs includerent̃ Quod vbi factũ est vna die·xv·vel ꝑm alios·xxiiij admiraldi maiores in turquia latent̃ occisi sunt· dicunt & latini siue christiani q; idem losir admiraldos vsq; ad·lx·occidit·quosdã etiã alios ꝑsequendo fugauit & quosdã in carcere recluſit·Marchisiũ de lãbro incarcerauit·& admiralẽ ad tartaros vt exulem ꝓfugauit·illũ quoq; qui dederat ei osiliũ de admiraldis occidendis cum vxore ac filijs omibus interfecit·Magis aũt ac magis otra salefadimũ vt pote tunc in turquia potentiorẽ· & cui magis q̃m alijs facta ipsi? displicebant mꝺignabat̃·qui·s· salefadimus apud arsengã·tanq̃ cui terra illa erat cõmissa mozabat̃·Cum ergo die q̃dã salefadin?·cc·secum bellatozes hr̃et·eiq;·xx·miliũ hoim exercitus losir supueniret illi qui erant ex pte losir mandauerunt salefadimo ne fugeret·sed aduẽtũ ipoz ostanẽ expectaret·q; ihora q̃ incipent ogredi cũ ipo eẽnt qui modo videbanẽ esse otrarij Qui verbis eoz nimis credul?·bellũ aggress? est· statimq; a mlitudine tanta otritus est·Ipe tñ cum paucis recept? est in quodã castro fortissimo·gamach vocabulo Tandẽ vero circũdat? & obsess? ab exercitu losir a castri hitatorib? exire q̃si coact? est·dicentib? se nolle tueri hoiem in castro soldani·qui otra soldanum esset· Interim quoq; nũcios mittebat losir ad ipm vt de castro secur? exiẽs ad se veniret· eligẽs sibimet quod meli? vellet·videlicz aut exire de terra libere & quocunq; vellet ꝓficisci·aut de cetero cum beniuolentia ipsi? losir in terra turquie vt ꝑ? omorari·Cunq; nuncij verba portãtes annuente salefadimo·ab ipo losir iuramẽta recepissẽt omia que mãdauerat se firmit̃ ꝺuaturũ·ille fidei eoz se omittens ibat ad ipm·losir aũt ꝑmisit nuncios in occursum eius·dicens nunciis eum adducentib?· Nolite vlteri? ipm ad me adducere·sed visis ꝑntib? nũcij eum interficite·Quod & factũ est·hic autẽ salefadinus gallicũ atq; theutonicũ sciebat·multũq; frãcos siue christianos diligebat Et si aliq̃ndiu lõgi? vixisset·fortassis vt credit̃ cito christian? factus fuisset XXVIII· De federis inter turcos & tartaros ofirmatõne

EOdem aũt anno quo mortu? est soldan? turquie gaiasadin?·eiq; successit fili? eius primogenit? raconadi?·s·ab incarnatione domĩ·M·cc·xl v·tartari cum turcis fed? inierunt· & tunc·xiiij·camelos ipperis onerãtos ac·ccc·summarios sericis & scarleta aliisq; pãnis ꝑciosis onustos cum plurib? equitaturis eoz regi trãsmiserũt Frater aũt soldani medi? natu videlicet azadinus· ad eundẽ regẽ cã ofederatõis est miss?· Deniq; turci sub hac forma se tributarios subdiderũt tartaris· Quolibet anno reddunt eis·M·milia·cc·milia iperpera & quingẽtos pãnos sericos·quoz metietas est deaurata·equos quoq; quingẽtos· & camelos totidẽ·& arietes·v·milia·hec aũt omnia tenenẽ ducere & ꝺucere salua & integra cum expensis suis vsq; ad mongã·Tm̃dem quoq; val ẽt exenia et dona·que vltra tributũ mittunẽ q̃ntũ ipm tributũ·et ampli? etiã vt dicit̃·Preterea tenenẽ turci ꝑ totaz turquiã ꝓuidere nunciis tartaroz oĩno· in eqtaturis·in muneribus?·in victualib? eundo·morando·ac redeundo·Itaq; notari? soldani ꝓputauit expẽsas nunciorz tartaricoz·q̃s apud yconiũ in duob? annis fecerãt·& inuentũ est q; excepto pane & vino sexingẽta milia ipꝑa expenderãt Predicta vero tributaria ofederatio facta fuit apud sauastiã·marchisio de lãbro nomie ostantino pñte·qui tũc tpis marescall? erat turquie·& etiaz baiul? fuerat eiudem terre Et q̃ quidẽ hoc tributũ primo omissum fuit tartaris interfuit ibidem eiusdẽ costantini miles vocabulo ꝓuincialis·qui multa de illis enarrauit fribus ꝓdicatorib?·a domio ꝑpa cũ literis suis ad tartaros transmissis XXIX Qualiter rex minoris armenie tartaris se subdidit

ORca idem tempus ostans pater & baiul? regis armenie qui vocat̃ aitons filiũ suũ eiusdẽ regni conestabulũ ad tartaros misit·eozumq; tributo se ac regnũ suum subijciẽs·pacem cum eis oposuit Que videlicet minoz armia nomine alio ab antiquo vocat̃ cilicia· & inter tuz quiam & siriam est sita Ibi est tarsis ciuitas archiepalis De q̃ paulus aplus fuisse se dicit Ibi quoq; est catholicon id est vniuersalis epus·sicut & ĩ georgia de q̃ dictũ est supius Huius armenie regnũ

adquisierant paucis antea tempib9· duo fratres de maiozi armenia leo·s·ac robinus· Et robin9 quidē maioz natu prioz in ea regnauit vel poti9 prefuit mozitur 9 vero regnū & filiā suā· eiusdē videlicz regni heredē·fratri suo leoni cōmisit· eiusqz fidei credidit· At ipe leo regnū in semetipm retozsit: quin poti9 de baronia regnū sibi facere voluit nā antea vt dz rex ibi non erat: sed baro qui soldano turquie sub tributo fuiebat· Itaqz ad petitōnē ipsius leonis auus domī de trousot prexit ad curiā romanam & ad impatorē othonē petēs ab ambobus vt ipm in legiū hoiem recipent· Ecclesia vero sub vdicōne saluo·s·heredis iure·recepit ipm in hoiez & otho simliliter· Pozro arepus quidā theutonic9 videlicet mogunti9 attulit eidē leoni cozonā· sb tali vdictōne·vt omēs pueros infra·xii·annos existentes ipe leo poni faceret ad literas latinas Tūc ergo rex leo vedit ecclesie ī dotē casale·estelice· castrum paperon·& alia multa casalia·pluraqz alia· Hec aūt omnia iurauerūt barones se firmit̄ seruaturos·Factū est aūt hoc·anno domī·M·cc·xlii·Pozro idem leo·ter infirmus ter fecit omnes barones suos robino nepoti suo iurare· tanqp vero & legitimo domīo suo & iusto heredi regni armenie·Filiam tam suā cui regnū relinqre dispposuerat fratri anthiocheni principis in diugiū dedit·& postea ipsum dolose interfecit· Ipo aūt leone mozruo· quidam baro eiusdē armenie ostans nomīe·filiam eius violenter rapuit & postmodū eandē inuitaz filio suo haitoni matrimonio copulauit·eiqz cuz illa regnum tradidit·Pozro filiā robini que regnū hereditario iure possidere debuit·philipp9 miles ō mōte forti vxorē accepit· Vnde & merito ad illō aspirat·ipmqz vt iustū est adquisituz se spat·Idē etiaz ostans diuersis dolis & machinamētis·lxii·baroēs armenie maiozes interfecit· Soldani quoqz turce matrē atz sozozez qs idem soldanus ipsi tanqp suo homī legio ac fideli vtpote xpano cā refugij misserat a facie tartaroz·ipe reuera infidelis & iniqu9 misit eisdē tartaris in fauorē ipoz· Et ille quidē ī ipso itinere dicunē obisse· Itaqz soldan9 ipse terrā ei9 itrauit & vbē tarsū obsedit· Sz ibidē ifirmat9 mortu9 est·& in vrbe regali satellia sepult9 est·

XXX Qualiter cuyne fratres minozes suscepit Frater iohannes·

QVm aūt pueni m9 ad cuyne fecit nobis dari tentoziū & expensas quales tartaris dare solent nobis tamē meli9 qp aliis nūcūs faciebāt· Ad ipm aūt vocati non fuim9 eo qp nōdū elect9 erat·nec adhuc de impio se intromittebat· Interpzetatō tam lrarum domī pape ac verba etiā a nobis dicta·a predicto baty erāt ei mādata· Cuz ergo stetissem9 ibi p quinqz vel·vi·dies·ad matrez suam nos trāsmisit·vbi adunabaē curia solennis· Et cum venissem9 illuc·tam extensū erat tētoziū magnū de alba purpura prepatū· eratqz tā grāde nostro iudicō· qp pluspp duo milia hoīm poterant esse sub illo Et in circūitu factū erat ligneū tabulatum varijs imaginib9 depictū· Illuc ergo prexim̄us cum tartaris nobis ad custodiā assignatis·ibiqz uenerāt oms duces & vnusquisqz cum hoībus suis equitabat in circūitu p planicies & colles· In pma die vestiti sunt omnes purpuris albis·i secūda vero rubeis· & tunc venit cuyne ad tentoziū illud· Pozro tercia die fuerūt omēs in blaueis purpuris· & qrta in optimis baldakinis In illo autez tabulato iuxta tētoziū erāt due maiozes porte · p quaz vnam solus impator debat intrare & ad illā nulla erat custodia· qui9 esset apta· quia p illā nullus audebat ingredi vel exire· p aliā oēs qui admittebanē intrabāt·& ad illā custodes cum gladijs et arcub9 & sagittis erāt· Itaqz si quis tentozio ppin quabat vltra termin̄os qui positi erant·si capiebaē verberabaē·si fugiebat sagitta siue ferro sagittabatur Multiqz ibi erant qui in frenis pectoralib9·sellis & hmōi ·iudicō nostro auri circiter·xx· marcas hēbant· Sic duces infra tentoziū colloqbanē & de impatoris electōne tractabāt vt a nobis creditur Alius aūt vniuers9 popul9 longe extra tabulatum collocabaē· & ita fere vsqz ad meridiē morabantur Tunc incipiebāt lac iumētinū bibere· & vsqz ad vesp̄as tm̄ bibebāt·quod erat visu mirabile· Nos āt vocauerūt inter9 & dederūt nobis ceruisiā · quia iumētinū lac non bibebam9· Et hoc quidē nobis p magno fecerūt honoze·sed tm̄ nos opellebant ad bibendū·qp nullaten9 poteram9 ppter osuetu dinē sustinere· Vnde oīdim9 eis hoc eē graue nobis·iōqz nos cessauerūt opellere· Fozis aūt erat dux gerozlaus de susdal ruscie·pluresqz duces kythaozū & solāgoz·Duo quoqz filij regis georgie· nuncij etiā califi de baldac qui erat soldan9· & pluspp·x· alii soldani saracenoz vt credim9 Et sicut nobis a pcuratozib9 dicebaē·erāt ibi nuncioz plus qp·iiij· milia inter istos qui tributa portabāt· & illos qui deferebāt munera·& soldanos ac duces alios q ad tradendū se ipsis veniebāt·& illos p quib9 ipsi miserant·illosqz qui tercaz erāt prefecti Hi omēs sil extra tabulatū ponebanē·eisqz simul bibere prebebatur Nobis autem & ducī gerozlao fere semp ab eis dabaē supioz locus quādo cum eis eram9 exterius XXXI. Qualiter in imperium sublimatus fuit

TQuidē si bñ memīm9·ibidē per septimanas circiē·iiij·fuimus· Credimusqz qp ibi fuit electō celebzata·non tñ ibidē fuit publicata Propē hoc āt id maxime credebaē·qz semp quādo cuyne de tētozio exibat eidē cātabaē· & cuz virgis speciosis in sūmitate lanā coccineā hñtib9 in climabaē·quod alteri ducum nulli fiebat· quousqz exterius morabaē Hec āt statio siue curia nomīaē ab eis siraoz da·hinc exeuntes vnanimit̄ omēs equitauimus p tres aut qttuor leucas ad aliū locū vbi erat in qdā pulcra planicie iuxta riuū · int̄ montes aliud tētoziū quod apud ipos appellaē ozda aurea prepatum· Ibi em̄ cuyne debat poni in sede in die assumptōnis domīe nostre· Sed ppter grādinē nimiam·que tunc vt supdictū est cecidit · res dilata fuit Eratqz tentoziū in columīs positū· que lamis aureis erāt tecte·& clauis aureis cum aliis lignis fixe· Pozro de baldakino erat tectū supius· sz alij erāt pāni exteri9·fuim9 aūt ibi vsqz ad festū beati bartholomei·in quo maxima multitudo uenit·& otra meridiē versus vultib9 stetit Et qdā ad iactuz lapidis longe a ceteris erant sempqz ozōnes faciēdo ac genua flectēdo otra meridiē longi9 & lōgi9 pcedebāt· Nos aūt vtrum ī cātatōnes facerēt· aut genua deo vel alteri flecterēt nesciētes·nolebam9 facere genuflectōes· Cunqz diu ita feciss̄ent ad tētozium reuersi sunt·& cuyne in sede impali posuerunt·ducesqz cozam eo genua flexerūt · Post hoc idem fecit vniuersus popul9· exceptis nobis q eis subditi non eram9 XXXII De solennitate q fuit intronizatus Frater simon·

TCirē anno domī· M·cc·xlvi·cuyne qui & gog chaā

id est impator vel rex sublimatus est in tartarorꝝ regno. Omēs siquidē illorꝝ barones ogregati quandam sedē aureā in loci supdicti medio posuerunt· supꝑ quā ipm gog sedere fecerūt· & corā eo gladiū posuerūt dicentes· Volumꝰ & rogamꝰ atqꝫ ꝑcipimus vt domīeris omnibꝰ nobis· At ille dixit eis· si me vultis sup vos regnare· nūquid pati estis vnusquisqꝫ quod vobis precepo facere· quēcunqꝫ vocauero venire· quocunqꝫ voluero mittere pgere· quēcunqꝫ occidi ꝑcepo occidere· Rñderunt Vtiqꝫ· Ergo inquit oris mei ꝟmo· decetero gladiꝰ meꝰ erit· Omēsqꝫ omunē ei osenserūt· Post hoc aūt filtruꝫ quodtā in terra statuerūt· ipmqꝫ rursus desup sedere fecerūt dicētes· Vide sursū & agnosce deum ac respice filtrū in quo sedes deorsū· Si bñ regnuꝫ tuum rexeris· si largus fueris· iusticiāqꝫ ꝟuare dilexeris· ac principes tuos vnūquēqꝫ ꝟm dignitatem suam honoraueris magnificꝰ ꝝgnabis· totusqꝫ mūdus tue substerneē domiatōni· & quidquid desiderabit cor tuum dabit deus tibi· Si aūt econtrario feceris miser & abiectus eris· adeoqꝫ pauper· vt nec tibi pmittaē filtrū ī quo nūc sedes· Hoc dicto idē barones vxorē gog cum ipo sup filtrū sedere fecerunt· sicqꝫ ambos sedētes· a terra sursū in aera leuauerūt· atqꝫ impatorē & impatricē oim tartarorum voce publica & clamorosa eosdē ꝓtestati sūt Postea multitudinē infinitā auri & argēti & lapides preciosos· ac quecūqꝫ remanꝰant a chagadadā coram impatore nouo apportari fecerūt· eiqꝫ vniuꝫ sup omnia illa plenariū ocesserūt· Ipe vero ꝓut ei placuit vnicuiqꝫ principū distribuit· sibiqꝫ residuū ꝟuari ꝑcepit· Deinde vero bibere cepunt & vt moris eorꝝ est vsqꝫ ad vesperas otinue potatōnibꝰ intenderunt· Post hoc aūt carnes cocte in cīeribus sine sale venerunt· & inter ḡttuor vel quinqꝫ hoīes vnī cū mēbrū siue frustū mistri dederūt· Infra tētoriū chaam dederūt carnes ac brodiū cum sale ꝓ salsa sicqꝫ faciebāt cunctis diebꝰ qñ celebrabāt quiuia·

XXXIII De etate ac moribꝰ & sigillo ipsiꝰ Frater iohannes

Hic aūt impator quādo sublimatꝰ est in regnum· videbaē cē circiē· xl· vel· xlv· ānorꝝ Mediocris erat state· prudens valde· nimis astutꝰ· multūqꝫ fiosus· & grauis in moribus· Nec vnq̄ videbat eum homo de facili ridere· ul' aliquam leuitatē facere sicut dicebant christiani qui cum ipo morabanē otinue· Dicebant etiā nobis firmiter asserēdo xp̄iani· qui erāt ō familia eius q̄ deberet fieri christianꝰ· Cuius signū erat q̄ ipe cleri cos christianos tenebat· et expēsas eis dabat· hēbat etiā semp capellā christianorꝝ añ maiꝰ tentorium suum vbi cantant clerici publice & apte· ac pulsāt ad horas vt ceteri christiani ꝟm mores grecorum· q̄ntacunqꝫ sit ibi multitudo tartarorꝝ ul' etiā aliorꝝ hoīm· hoc tam̄ non faciunt alij duces iporꝝ· Est ām mos impatoris ipsiꝰ vt nunq̄ ore ꝓprio loquatur cum extraneo q̄ntūcunqꝫ magnus sit· sed audit ac rñdet ꝑ interpositā ꝑsonam Et quādocunqꝫ negocium ꝓponunt vel impatoris rñsionē audiūt· isti qui sub eo sunt quātūcunqꝫ sint magni flexis genibus vsqꝫ ad finē verborꝝ ꝓsistunt· Nec alicui de cō suetudine sup aliquo negocō loqui licitū est· post q̄ ab impatore diffinitū est· hēt aūt impator predictus ꝑ curatorē & ꝑ thonotarios atqꝫ scriptores omēsqꝫ officiales in negocijs tam publicis q̄ priuatis exceptis aduocatis· Nam sine litiū vel iudicioꝝ strepitu ꝟm arbitriū impatoris omia fiūt· Alij quoqꝫ principes tartarorꝝ de his que ad illos ptinēt idē faciunt· hoc aūt nouerint vniuersi· quia nobis tūc exñtibꝰ in solenni curia iam ex pluribus annis indicta· idem cuyne impator de nouo electꝰ cum omnibus suis principibꝰ erexit vexillū contra ecclesiam dei· ac romanū imp̄iū· ac contra oia regna xp̄ianorū et populos occidētis· nisi fortasse quod absit facerent ea· que mandabat domīo pape atqꝫ potētibus & omnibꝰ christianorꝝ populis videlicet vt ipsi sb̄ dantur eis· nam excepta christianitate nulla est terra in orbe quā timeant· & idcirco cōtra nos ad pugnam se ꝑparant· huiꝰ siquidē imperatoris pater· s· octoday necatus fuerat veneno & ob hoc a bellis quieuerant ꝑ pauco· Intētio aūt eorꝝ vt dictū ē supra est sibi totū subicere mundū sicut a chīgiscā hñt mandatū· Vnde & ipe impator in literis suis ita scribit· Dei fortitudo oīm hoīm imperator· In superscriptōne quoqꝫ sigilli eius hoc est Deꝰ in celo & cuyne chan· sup terrā dei fortitudo oīm hominū imperatoris sigillū XXXIIII De noibꝰ eiꝰ ac principibꝰ & exercitibus Frater simon

Et hoc quidē nomē chan siue chaam est appellatiū· idēqꝫ sonat q̄ rex vl' imperator· siue magnificus vel magnificatꝰ· Sed hoc tartari singularit attribuunt domio suo· nomē eiꝰ ꝓprium reticēdo Ipe quoqꝫ gloriaē se eē filiū dei· seqꝫ sic ab homībꝰ appellari Idē aūt sonat cuyne qđ & gog ꝟm aliam lmguā· est itaqꝫ nomē imperatoris ꝓpriū gog & fratris eius magog· siquidē ꝑ ezechielem domiꝰ gog & magog aduentū ꝑdicit· eorū qꝫ interitum se factuꝫ ꝑ eūdē ꝓmittit Ipsi quoqꝫ tartari ꝓprie loq̄ndo se vocant mōgli siue mōgol· quod verbū fortasse cōsonat mosoth· hic itaqꝫ scz cuyne chan siue gog· chaam feruēs & estuās in hominum ꝓstratōnē· quasi cliban? succensꝰ a coquente· secum hēt exercitꝰ quinqꝫ suo domino ꝟuētes· ꝑ quos expugnat omnes sibi ctrarios ac rebelles· In finibꝰ aūt ꝓsidis habꝫ principē noīe baiothnoy qui totam terrā christianorꝝ & saracenorꝝ vsqꝫ ad mare meditraneū & ꝓpe anthiochiā· & vltra per duas dietas eius dominio subiugauit· ita q̄ a capite ꝓsidis vsqꝫ ad mare iam ei regna· xiiij· adq̄suit· Est aūt baioth ꝓprium nomen· noy vero sonat dignitatem· est etiam dux quidā tartarorꝝ nomīe corenzam versus christianos occidētis· qui habꝫ sub se armatorꝝ sexingēta milia· stans ibi tanq̄ ī custodia ne sup ipos ac super subseq̄ntes irruant subito christiani· Porro bathoth princeps est tartarorꝫ maxim?· hominibꝰ qui dē suis satis benignus· licet ab eis sit valde reuerit?· in pugna vero est crudelissimus· In exercitu quidē bathoth sunt sexingenta milia pugnatorꝝ· videlicet· clx· milia tartarorꝫ· & cccl· milia tam christianorꝝ q̄ aliorꝝ scz infideliꝫ & dicit hēre plures bellatores ī septuplo numero q̄ baiothnoi in exercitu suo· porro chaam dicitur habere exercitus quinqꝫ· quorꝝ oīm nemo de facili potest numerū conp̄hendere· ferē aūt baioth· xviii barones fratres non ex eodem patre· nec ex eadem matre· sed ex diuersis habuisse quorꝝ vnusquisqꝫ x· milia bellatorꝝ ad mīnꝰ habebat sub se· sed de oīb̄ illis non intrauerūt nisi duo fratres regnū hungarie· Debebant aūt annis· xxx· ꝓcedere in pugnādo sed tunc vt dictū est interfectꝰ fuit impator eorꝝ veneno· ideoqꝫ quieuerūt tempe pauco· Vt autem impatorem habuerunt· itez se ad pugnādū ꝑparauerunt XXXV De admissione fratꝝ & nūciorum ad impatorem Frater iohannes

N loco igit illo vbi posit ē ipator i throno voca
ti fuim cozā ipo·Cunq; gingai pthonotazi eius
nomia nostra scripsisset·illoz q; a quib missi era
mus·et ducis solangoz & alioz·clamauit alta vo
ce·recitās illa cozā impatoze ac ducum vnūsitate
Quo facto flexit vnusquisq; nostrū quater genu
sinistrum·& monuerunt ne tāgerem limē deorsū
Cunq; p cultellis nos diligentissime scrutati fuis:
sent·& nullaten inuenisset·intrauim hostium ab
orientali pte·quia null ab occidēte nisi sol impa
tor audet intrare·similit & dux ab illa pte ingredi
tur solus·si est tentoriū eius·Minores aūt nō mul
tum curāt de talib·Tunc ergo primū in eius pre
sentia·suā intrauim statōnē·videlicet postq̄m fa
ctus est impator ibidē· Oms quoq; nunci tūc ab
eo recepti sunt·sed paucissimi tentoriū eius intraue
runt Ibi vero tanta donaria ab ipsis nūcijs fuerūt
ei pītata·p q̄si videbant infinita·videlicet in sami
tis ac purpuris & baldakinis ac cingulis sericis cū
auro prepatis·pellib etiā nobilib·ceteris q; mūe
ribus· Quoddā etiā solimū siue tentoriolū· qō sup
caput impatoris portab·fuit eidē pītatuz qō totū
erat cum gēmis prepatū·Quidam vero prefectus
vnius puincie adduxit ei camelos multos cum bal
dakinis tectos·sup quos selle posite cum instrumē
tis quibusdā erant·in quib homies interi sedē va
lebant· Equos etiā multos & mulos adducebant
eidem faleratos siue armatos·quosdā quidam de
cozio & quosdā de ferro· Nos etiā req̄siti fuimus
an ei munera dare vellem·sed iā facultas nō erat
q̄n omnia fere nostra osumpseram· Ibidez longe
a statōnib sup montē erāt positi currus plusq m
q̄ngenti qui oms auro & argēto ac sericis vestib
erāt pleni·Cunctiq; inter impatorē & duces diui:
si fuerunt·singuliq; duces inter homies suos·pres
suas vt eis placuit diuiserūt. XXXVI ¶De
loco diuisionis impatoris & matris sue & morte
gerozlai ducis ruscie·

INde recedētes venim ad aliū locū·vbi tentoriuz
mirabile totū de purpura rufa·quod kitai tederāt
erat positū· Illic etiā interi introducti fuim· &
semp cum intrabam nobis dabat ad bibendū·cer
uisia vel vinū· & etiā carnes cocte si volebam ad
edendū·Eratq; solariolū vnū ō tabulis alte prepa
tum·vbi thron imperatoris erat posit ex eboze mi
rabiliter sculpt·in quo etiā erat auruz & lapid
pciosi si bñ memim·& illuc ascendebat p gradus
Eratq; rotundū supi· banci vero erāt positi ī cir
cuitu sedis vbi domīe sedebāt a pte sinistra in scā:
nis·a dextris aūt nemo sedebat supius·Sed duces
sedebāt in bācis inferi·& hoc in medio·Alij vero
sedebāt post eos·& quolibet die venit dominaruz
maxima multitudo· Ista vero tria tentoria de qui:
bus sup dixim erāt valde magna·aliaq; hēbāt vx
ores eius de filtro albo satis magna & pulcra· Ibi
dem imperator diuisus est a matre sua·que iuit ī vnā
terre ptez & imperator in aliā ād iudicia faciēda· Cā
pta siquidē erat amica imperatoris isti que veneno
interfecerat prem eius·eo tempe quo exercit eoz
in hungaria fuit·ppter quod etiā exercitus eoz q̄
erat in ptibus illis recessit· De q̄ cum alijs plurib
factū fuit iudiciū·& occisi fuerunt Eodē tempore
mortu fuit ierozla dux magn soldal·q̄ est q̄daz
ruscie ps· Vocat eū ad matrē imperatoris q̄si p ho
nore vt māducaret ac biberet de manu ipsi·incon
tinenti est ad hospiciū reuersus infirmatusq; mor
tuus ē·Post septē dies torūq; corpz ei miro mo
glaucum effectū est·Dicebaq; ab omnib q ibid
vt terrā eius libere ac plenarie possiderent·fuisset
impocionatus XXXVII ¶Qualiter tandem
fratres ad impatorē accedētes literas deterunt &
acceperunt

DEniq; tartari nostri nos ad mpatorē duxe
runt·Qui cum audisset p illos nos ad eū
venisse iussit nos ad matrē redire· volebat
em secundo die sicut supius dictū est otra totā oc
identis terrā vexillum erigere·quod nos volebat
ignorare·Itaq; reuersi stetim paucis diebus·& ite
rum ad ipm reuersi sum·cum quo bñ p mensē fui
mus in tāta fame & siti q̄ vix viuere poteramus·
nam expēse que nobis p diebus q̄ttuor dabant vix
vna sufficiebāt·nec inuenire potam aliqd ad emē
dum·q fozt erat nimis remotū· Sed dominus nob
quendā ruthenū nomīe cosmā aurifabz prepauit·
qui satis dilect imperatori nos in aliquo sustētauit
Et hic nobis ondit thronū imperatoris quē ipse fece
rat anteq̄ poneret in sede·& sigillū eiusdē· quod
etiam fabricauerat ipe· Post hec imperator p nobis
misit·nobisq; p chingay pthonotariū suū dici fec
vt verba nostra & negocia scriberemus eiq; porri
geremus· Quod & fecim·post plures dies iteruz
nos vocari fecit·& vtrū essent apud dominū papā
qui ruthenoz vel saracenoz·aut etiā tartarozuz li
terā intelligerēt·interrogauit·Cui rndim q nl lā
istaz literaz hēbam· saraceni tñ erāt in terra· sed
remoti erāt a domīo papa·diximus tñ q nobis ex
pedire videbat·q̄ in tartarico scriberēt · & nobis
interptarent·nos aūt in litera nostra diligent scri
beremus·& tā literā q̄ interptatōnē ad dominū pa
pam deferrem· Tunc a nobis recesserūt·& ad im
patorē iuerunt·postro i die beati martini fuim vo
cati· Tunc kadac totius impij pcurator·& chingai
& bala·pluresq; scriptores ad nos venerunt·nobis
q; literā de verbo ad verbū interptati fuerūt· Et
cum in latina litera scripsissem· faciebāt sibi p sin
gulas ozones interptari·volentes scire si nos in ali
quo verbo errarem Cum igit ambe litere fuissēt
scripte·fecerunt nos semel ac secū do legere ne for
te nim aliqd hērem·dixerūt nobis videte q̄ oīa
bñ intelligatis·q non expediret q̄ non omīa bene
intelligeretis Literas etiā in saracenico scripserūt
vt aliquis in ptibus nostris inueniri posset · q̄ eas
si opus eēt legeret. XXXVIII· ¶Qualit licē
tiati fuerunt

AT aūt nobis tartari nostri dixerūt· ppo
suit imperator nuncios suos nobiscuz mit
tere·Volebat tamē vt crediū q̄ nos id
ab eo peterem· Sed cum vn de tartaris nostris
qui senior erat nos ad hoc petēdū hortaret·nobis
quidē vt venirēt nequaq̄ bonū videbat· Idq; rndi
mus ei q̄ non erat nostrū petere· sz si spōte ipe im
perator mitteret eos·libēt eos secure ducerem dō
mino adiuuāte·Nobis aūt ob plures causas vt ve
nirent·non videbat expedire·Prima quidē fuit·q
timuim ne visis dissētionib aut guerris q̄ fiunt
inter nos magis animarent ad venendū cōtra nos
Secunda fuit·q timebam illos explozatores terre
fieri·Tercia vero q timebam eos interfici·Gētes
em nostre arrogantes sunt & superbe· Vñ quando
fuiētes qui stāt nobiscū ex rogatu cardinalis lega
ti sc alemānie in habitu tartarico ibant ad ipm· i
via fere lapidati sunt a theutonicis & coacti sunt
deponē habitum illum·Consuetudo aūt ē tartaro
rum vt cū illis qui nuncios eozum occiderint nūq̄

faciāt pacem·nisi sumāt de ipsis vltōnem· Quarta etiā cā fuit·quia timebam⁹ ne aufferzenē nobis vi· Quinta vero causa erat·qz de aduētu eoꝝ nulla fo ret vtilitas·cum nullū aliud hērent mandatū l'po testatem nisi qꝫ literas impatoris ad dominū papā & ad principes deferzent·Quas videlicet literas ipsinos hēbamus·& malū ex eoꝝ aduētu posse cō tingere credebam⁹·Itaqz tercia die post hoc·s· in festo beati bricij nobis ōterūt licētiā & lr̄am im patoris sigillo munitā·mittētes nos ad ipsi⁹ impa toris matrē·Que vnicuiqz nostrū dedit pelliceum vnum de pellib⁹ vulpinis·quod hēbat pilos defo ris·& purpurā vnam·de quib⁹ tartari nostri fura ti sunt·ex vnaquaqz vnū passū·De illa quoqz q̄ da batur fuienti meliorē medietatē sūt furati· Quod nos quidē non ignorauim⁹·sed īde verba mouere noluimus XXXIX· ¶Qualiter ab illo itinere redierunt

TVnc iter ad reuertendū arripuim⁹ ac per totam hyemē veni m⁹·iacentes in desertis sepius in niue·nisi q̄ntum poteram⁹ nobis cum pede locum facere·Ibi quippe non erant arbo res sed plan⁹ campus· Et sepe mane nos inuenieba mus totos niue quā vēt⁹ pellebat cooptos·Sic ue niētes usqz ad ascēsionē dn̄i pueni m⁹ ad bati·a quo cum inquirerem⁹ quid rīderet domīo pape· dixit se nolle aliud·nisi quod impator diligent scripꝫ at temandare·Datisqz nobis de oductu literis ab eo recessim⁹ & sabbato īfra octauas penteē· usqz ad montii puenim⁹ vbi erant socij nostri ac fuientes qui fuerant retēti·quos ad nos fecim⁹ reduci· hic usqz cozenzā pueni m⁹·cui itez a nobis donaria pe tenti non dedim⁹·qz non hēbamus· Deditqz nobis duos comanos qui erāt ex tartaroꝝ plebe usqz ad kioniam ruscie· Tartar⁹ tn̄ noster non dimisit nos donec exirem⁹ vltimā tartaroꝝ custodiā·Isti vero alij qui nobis a cozenza dati sunt in sex dieb⁹ ab vl tima custodia usqz ad kioniā nos duxerūt· Veni⁹ aūt illuc añ festū beati iohānis baptiste xv· dieb⁹· Pozro kioniēses aduentū nostꝝ pcipiētes occurze runt nobis oīs letanē· Congratulabanē em̄ nobis tanꝫ a morte suscitatis·sic fecerūt nobis p totā ru scia poloniā·& boemiaz·daniel & wasilico frat⁹ ei⁹ festū nobis magnū fecerūt·& nos otra volūtatez nostrā bn̄ p octo dies tenuerūt·Medioqz tempe i ter se & cuz epīs ceteris qz pbis viris·sup his que locuti fueram⁹ eisdē·in pcessu nostro ad tartaros osilium hn̄tes·Rn̄derunt nobis omnit dicētes· qꝫ dominū papā hēre vellent in spēalē dominū & in patrē·scām quoqz romanā eccleſiā in dn̄am & ma gistrā·ofirmantes etiā omnia que pri⁹ de hac mate ria p abbatē suū transmiserāt·& sup hoc etiā nobi scum ad dominū papā nūcios suos & literas trās miserūt XL ¶Qualit fratres p̄dicatozes apud bayothnoy tartaroꝝ primcipē admissi fuerūt

¶Ex libello fratris simonis·

ANno domī·M·cc·xlvij·in die trās latōnis beati domici primi patris ordis p̄dicatoꝝ frater ascelinus a domīo papa sicut iaz su pra dictū est·missus cum socīis suis puenit in exer citum tartaroꝝ·Et hoc in pside vbi erat exercit⁹ ille sub baiothnoy primcipe·Quod audiēs idē prin ceps·in tentorio suo sedēs in vestimto deaurato· suis quoqz baronib⁹ in sericis vestib⁹ p̄ciosis ac de auratis circūstantib⁹·misit ad dictos fratres quos dam ex eisdē baronib⁹ cum suo egyp·id est primci pali osiliario & mterp̄tib⁹·Qui p̄missо salutatōis eulogio dicunt eis Cuius nuncij estis Frater autē ascelin⁹ principalis domī pape nunci⁹·rn̄dit pro omnib⁹·Ego sum domī pape nunci⁹·qui apd chri stiāos maioz dignitate oī hoīe reputat & ab eisdē illi tanꝫ patri ac domīo reuerētia exhibet·In hoc ver bo illi q̄ plurimū mdignati dixerūt Quō sup̄be lo quentes dicitis qꝫ papa domin⁹ vester sit maioz oī homīe·Nunquid scit ille qꝫ chaā sit dei fili⁹·et qm̄ baiothnoy & batho sint primcipes eius· sicqz noīa eoꝝ diuulganē & multiplicanē vbiqz·Quibus fra ter ascelin⁹ rn̄dit·Quis sit chaā quis sit ve baioth noy vel batho· domin⁹ papa nescit· nec illoꝝ noīa vnqꝫ audiuit·Hoc a ūt a plurib⁹ audiuit & intelle xit·qꝫ gens quedā barbara que dicit tartaroꝝ· de finibus orientalib⁹ iam dudū exiuit·que plures do mīnio suo regiones subiugauit·nulli qz pcens· infi nitam hoīm multitudm̄ p̄strauit·Quod si nom̄a chaā suoꝝqz primcipū recitari audiss qz alicui⁹ eorū nom̄ in literis suis quas afferzim⁹ scribere nullate nus obmisisset·At vero de tāta hoīm strage maxi me christianoꝝ doloze cozdis tactus· Atqz opati ens pietatis viscerib⁹ de osilio fratꝝ suoꝝ cardīa lium misit nos ad primū exercitū tartaroꝝ quem citius inuenire possem⁹ exhortās dominū exercit⁹ omēsqz qui ei obediunt·vt ab hoīm strage & maxi me christianoꝝ faciēda in postez cessēt·ac de pe tratis flagitiis vl'facinoribus peniteant·sicut tenoz literaꝝ ipsi⁹ plene manifestat legētib⁹· Rogamus igit⁹ eum p vos ut literas domī pape recipiat·viso qz illaꝝ tenoze p suas literas siue p nuncium·vl'saltē solo verbo domīno pape respondeat XLI

¶Qualit ab eis tartari de muneribus & de aduen tu francoꝝ inquisierunt

His itaqz pozatis barones p̄dicti cum iter pretibus suis ad dominū suuz reuersi sūt eiqz verba fratris ascelini predicta retule runt·Post hoc aliquātulo spacō priozib⁹ vestib⁹ mutatis·aliisqz de nouo mdutis cum mterp̄tibus suis ad fratres redierunt·sicqz dixerūt·Hoc vnuz querimus a vobis·vtruz papa dominus vester ali quid domīo nostro baiothnoy mittat·quod ei ap pozretis· Quibus frater ascelin⁹ respondit·Nihil vtiqz appozram⁹ ei aliquid ex pte domī pape·neqz em̄ illi est osuetudo alicui exēnia mittere·infidēli et ignoto maxīe·quin potius fidēles eius filii·s·christi ani·& etiaz infideles q̄plurimi freqnt ei dona mit tunt·& exennia offerunt· Tunc itez illi omnes ad tentoziū baiothnoy reuersi sunt·& postq̄ aliquan tulā morā aliis mdutis de nouo indutī redeūtes fratribus dixerūt·Quomō potestis pre verecūdia ante dominū nostꝝ opere maibus vacuis·pozrigē do lr̄as domī vestri·quod nullus hoīm huc ueniēs fecit ei· Tunc frater ascelinus respondit·cuz vbiqz & apud christianos maxime·osuetudo approbata obtineat·vt quilibz nuncius literas domī sui ferēs ante illū cui defert veniat·ipmqz videat & ei pro priis manibus porrigat·si nos ante dominū vestꝝ absqz muneribus accedre non licet·nec vobis hoc placet·Vobis oībus si placet cōmittemus domini pape literas·domīo vestro baiothnoy·ex pte ipsi⁹ pozrigēdas· In primis aūt q̄stionibus suis caute: multūqz solicite a fratribus inquirebant· utrum ad huc in syriam franci transfretarēt·Audierant eniz a mercatoribus suis vt dicebant qꝫ multi francoꝝ in syriam in breui transfretarēt· Extunc aūt & an tea fortassis apud se cogitabāt q̄les pedicas decep tionis eozum pedibus inuoluēdis·in ipso eozum

meroitu preparēt·siue sub simulatōne fidei christiane suscipiente·siue sub q̄libet alia mdaci dolositate·vt ipsos a terzaz suaz meroitu·turquie·s·& balapie cohercerent·seqz saltē ad temp?·amicos francozum velle fieri simularēt·quos sup oms homies qui sunt in mundo·sicut atteſtanē geozgiani & armenij formidāt et timent XLII Qualiē adoraie baiothnoy fratres respuerunt

POst verba p̄dicta barones cum iterp̄tib? suis ad domini sui tentoziū redierūt·ibiqz paululū omozātes·rursū vestimētis suis de nouo imutatis·ad fratres reuersi dixerūt·Si vultis domi nostri facie videre· & ei domi vestri literas p̄tare·optet vt eum adozetis·tanq̄ filiū di regnātem sup eram·trina prius añ ipm facienda genu flectione·Sic em̄ p̄cepit nobis chaam regnans super terzam filiz dei vt principes suos baiothnoy & batho ab omnib? huc aduenientib? faciam? sic semet ipsū adorari·Qd & vsqz nūc feci m?·& in ppetuū firmiē obſuare ꝓponim?· Tunc dubitantib? quibusdam fratrib?·& inē se q̄rentib? quid sibi baiothnoy p adoratōnē intēterz fieri· vtrum·s·yoolatzam vl' aliud aliquid·frater guichard? cremonēsis sciēs mozes & cōsuetudies tartarozum·quas a geozgianis didicerat·inter quos etiā in eozuz ciuitate triphelis·in domo fratz p annos·vij·ouersat? fuerat·sup hoc illos ētificās respondit: De ydolatria exhibēda baiothnoy nullaten? formidetis· qz non hāc sibi petit a vobis fieri·sz in signuz subiectōnis domī pape totiusqz romane ecclesie mādato chaā subijciende hanc sibi quam audistis reuentiaz omibus ad se venientib? nuncijs osuetam exhiberi·Omnes itaqz fraties circa petitionē hmōi deliberantes statuerūt vnanimiē·Omēs se velle potiz decapitari·q̄ sic adozādo genua flectere cozam baiothnoy· Et hoc tum ꝓpter honozē vniuersalis ecclesie conseruandū·tuz ꝓpter geozgianoz & armenioz·grecozum·atqz ꝓsaz·& turcoz oimqz natōnū ozientalium scandalū euitandū·ne·s·p hmōi reuentiā q̄si p signū subiectōnis atqz tributi q̄nqz tartaris impendendi a christianis occasio & materia exultationis·omnib? ecclesie inimicis·p ꝓtes orientales diul' garetur·& ne christiaīs ab eis captiuatis atqz subiectis·spes sue deliberatōnis a domino quandoqz sup̄uenture·p romanā ecclesiam penit? auferetur Et ne etiā eidem sacrosancte ecclesie in exhibenda baiothnoy a christi fidelib? obedīa·defectu ostantie·mortisqz timoze macula quādoqz irzogari ul' p poni posse videreē ·XLIII· Qualiē tartaris christianitatē fratres suaserunt ·

POrro frater ascelim? p̄dictū osiliū ac ōcretum ab omnib? fratrib? obſuandū·de cōsensu ipoz·libere cozā omnib? illic astantibus ꝓtulit·insup addidit·Ne forte q̄ absit materia dissensionis & occasio malignādi in rñsionib? nostris a domio vestro vel etiā ab alijs valeat repiri·qz fortasse supbiam ac rigozē iflexibilē aurib? eius·vel alioz verba nostra videbanē imuē·Hoc etiam p uos significam? ei·q̄ omnē reuerentiā eidē pati sum? exhibere quam decet nos dei sacerdotes ac religiosos viros & nūcios dñi pape· salua xp̄iane religionis dignitate·& obseruata in oīb? ecclesie libertate·Illā quoqz reuerentiā quaz nostris maioribus·ac regib? & p̄incipib? facere osueuimus· quā etiā docz nos sacra scriptura dicēs· Magnato humilia caput tuū pati sum? domio vestro facere ꝓpter bonum pacis & vnitatis & cōcozdie·Illam quoqz quā petitis omnio r̄spuim? tāq̄ ignominiā religionis christiane·moztēqz quācunqz nobis dñs vester inferre voluerit poti?eligim? sustinere·si āt q̄ domin? pāpa & omēs xp̄iani q̄mplurimū exoptarent·domin? vester baiothnoy vellet christian? fieri·non solū ante ipm genua flecterem?·uez etiā ante vos omēs·pati essem? insup & plantas pedū ipsi? oimqz vestz etiā minoz ꝓpter deum humiliter osculari· Quod illi vt audierūt sup̄ āmonitōne ista q̄plurimū indignati ac pturbati cum ipetu & furoze vehemēti·fratrib? sic rñderunt·Monetis ut xp̄iani fiam? nos·simusqz canes sicut & vos·Non ne papa vester est canis & vos omēs christiani canes estis·Ad hec frater ascelim?·Nullaten? nisi per predictoz abnegantes que vera eē supponebant rñdere potuit·impedit? videlicet eoz rugitib? ac fremitib? clamozosis atqz ꝓteruis· Itaqz predicti barones cum interp̄tib? suis·ad tentoziū domī sui redierūt·& sicut rñderāt fratres·eidem plenarie retulerunt XLIIII Qualiter illi de snīa mortis in fratres tractauerūt

AVdiēs itaqz baiothnoy que suo egip & baronib? & interp̄tib? suis rñderant & īdignanter sustinēs·in eosdem fratres exarsit furoze·ter ipsos p snīam diffinitiuā occidi p̄cipiēs innocentē eoz sanguinē effundē non abhoziēs·nec oīm gentiū osuetudinē approbatā metuēs infringere que pmittit vbiqz nuncios ꝓgredi & regredi libere ac secure·Quidā vero eius osiliarij hoc modo dicebant·Non interficiam? omnes illos·sed tantū duos ex illis·et ad papā remittam? alios duos·alii vero dicebāt hoc modo·Excozieē eoz vn? · videlicet principalis domī pape nuncij?·eiusqz pellē ip̄letam palea·p socios suos ad dominū suū trāsmittamus·Itezz alij dicebāt Duo tm̄ ex illis·primo fustigati p totum exercitū occidanē· alii aūt duo quo adusqz franci eos subseq̄ntes huc venient rebuenē Pozro etiā alii dicebant hoc mō· Duos ex illis nobiscum ducam? in exercitū·vt ibi multitudinem & ptātem nostrā intueanē & facientib? machinis hostium nostroz ante illas ponanē·sicqz non a nobis sz a machinis interfici arbitrenē At vero baiothnoy snīa p̄ualebat·vt capitali snīa plecterenē omēs illi quia otumaces fuerāt·in ꝓstratōne & adoratione facienda sibi· Tandē illo supozdinante·qui dissipat cogitatōnes malignoz· vna de sex vxoīb? baiothnoy que antiquioz erat· & quidā etiā qui sup nuncios illuc venientes curam hēbant· omnib? modis quib? poterant restiterunt snīe late de nece fratrū Illa siquidē vxoz eius taliē cozā eo pozabat· si nuncios illos occideris·oīm qui te tale quid fecisse audierint·odium & hozozē incurres·donaqz & exennia que tibi a magnis homīb? e diuersis ac lōgis regionibus transmitti solebant amittes·nūcios etiaz tuos quos ad magnos homies mittis vbiqz iusto freti iudicō destruent & occident absqz vlla mīsatione·Ille quoqz qui nuncioz aduenientiū curam hēbat·baiothnoy sic dicebat·nosti si recolis q̄ntum iratus mihi fuerit chaām sup occisiōe cuiusdā nuncij quem interficere mihi p̄cepisti· cuius cozā visceribus extractū ad incutiendū terzozē alijs nuncijs venturis·& omnib? aliis audituris·i equi mei pectozali p totum exercitū tuū me publice deportare fecisti·Si ergo nuncios illos occidere mihi iusseris non occidam·sed a te fugiam·& innocentiam meam oseruans festinabo q̄citius ad chaam·& de morte istoz in plenaria curia tanq̄ maleficum &

homici dā mauditū accusabo te· atq; ouīcam· His ergo psuasionib⁹ baiothnoy emollit⁹ & ofractus cor suum fellitū ac turbulentū· paulatiz feruore sb tracto sedauit penit⁹ac pacificauit XLV

¶Qualiter de mō adorandi adinuicē sūt altercati

DEniqz post morā solito longiorē baronea ad fratres cum interptib⁹ suis reuersi sūt· domiqz sui furorē ex illoz rnsiče opceptaz caute dissimulātes·ipoe taliter allocuti sūt·Ex quo nl'laten⁹ dominū nostz flexo genu adorare digna mini·querim⁹ quis sit modus apud vos· pm quem maiores vestros put decet illoz dignitatē venera mini·Preterea si vos venire pmittim⁹ añ pntiam domī nostri·querim⁹ quē honoris ac reuerētie mo dum facietis ei put decet vos eius dominatōnē hu militer venerari·Tunc frater ascelim⁹ capuciū suuz a capite paululū subtrahēs·& parūper caput incli nans sic ait·Hic est mod⁹ reuerētie quā nris maio ribus exhibem⁹·& hanc baiothnoy domīo vestro· nullāqz aliā·vlla ostricti violētia exhibere ꝓponi mus·Itez vero q̄sierūt illi·quis eēt mod⁹ pm quē deum adorant xp̄iani·At iste rndit·Multis xp̄iani deum adorāt modis qm̄ alij ad terzam ꝓstrati·alij genib⁹ in terzā defixis·atq; aliter alij & alij Et mlti quidē ac diuersi de longe venientes·dominū vr̄m adorāt venerātes·ipsi⁹ tirannizatōne pteriti·eiusq; serui facti & sclaui·At vero domin⁹ papa & oēs chr̄stiani tyrannizatōnē nō metuūt nec ab eis ex ratione potestis hāc adorōnē exigere·nec qō pcepit chaam illis temādare·qui ei nulla iurisdictōne vel domīatōe subiecti sūt·Itez predictis qōnib⁹ aliaz addiderūt·Cum vos chr̄stiani adoretis ligna & lapides·i·lignis & lapidib⁹ insculptas cruces·quare baiothnoy adorare dedigna mini·quem filius dei chaam vt seip̄z pcepit adorari Huic aūt qōni dupli ci articulo innodate frat ascelim⁹ sic rndit ex ordie Ligna & lapides non adorāt chr̄stiani· sz signum crucis eisdē impress ū· ꝓpter dominū nostrū hiesū chr̄stum in ea suspensū·qui membris suis tanq̄m p cios⁹ eam margaritis ornauit·suoq; cruore osecra uit & in ea salutē nostrā adquisiuit Dñm āt vestz ꝓdictis rōnib⁹ nullaten⁹ possum⁹ adorare·quāta libet nobis ꝓposita cruciatuū passione XLVI·

¶Qualiť ad chaā ire recusauerunt·

HInitis hmōi verbis dicti barones ad dīm suū reuertētes· eiq; fratz verba referētes Post aliquātulā itez morām de mandato eius ad fratres redierūt dicētes Domin⁹noster·b· mandat vobis·ut vos ire ad chaam dominatorem ac regē oīm tartaroz ꝓperetis: Tunc em̄ ad eum venientes quis & quant⁹ sit videbitis· q̄ntaq; sit ei⁹ potentia·q̄ntaq; gloria·que omnia nunc abscōdita sunt ab oculis vestris aptissime ognoscetis·Ipsi ve ro chaā literas ex pte domī vestri pape ꝓpriis ma nibus poteritis pntare·visiq; potētia & gloria·di uitiisq; chaam infinitis eidem domīo vestro ueraci ter poteritis·que ibi videritis & audieritis nūciare At vero frater ascelim⁹ malicia baiothnoy pcipiēs & aduertēs·quā etiā prius didicat a pluri⁹· tam xp̄ianis q̄ infidelib⁹ sic rndit baronib⁹·Cum domi nus meus vt alias dixi nomē chaā nō audierit· nec me ad ipm ire pcepit·sz ad primū quē inuenire pos sem exercitū tartaroz mibit·ad chaā ire nolo· nec debeo· Pntia domī vestri & exercit⁹ eius quos hic repi otent⁹ & iiuncti mihi officij executōne suffi cienter liberat⁹·Literas itaq; pape domīo vestro et eius exercitui patus sum ostēdere·si placuerit re cipe ac videre·sin aūt idipm remeabo·eiq; rē gestā p ordinē nūci abo·Rursus illi·Qua fronte inquntˇ vos xp̄iani omēs audetis dicere·q̄ papa sit oī hoie maior dignitate·Quis em̄ vnq̄ audiuit q̄ papa ve ster tot & tāta regna sibi adquisierit·quot & quā ta fili⁹ dei chaā deo sibi largiente hoc adquisiuit· Quis vnq̄ tam longe lateq; diffundi audiuit nom̄ pape·sicut & nomē chaā in orbe terraz iam diffun dī & dilatař ac timeř vbiq;·Iam em̄ ab ortu solis vsq; ad mare mediterraneū·& usq; ad pōticū deo iubēte dominař·& vbiq; in his termīs nomen eius magnū ac celebre ab omnib⁹ in eis hītantib⁹ time tur & honorař·Chaā ergo maior est papa vestro & omī hoie potētia & gloria sibi a do datis & ad quisitōis dignitate·Ad primā ptē huius qōnis fra ter ascelim⁹ sic respōdit·dominū papā omī homīe maiorē dicim⁹ dignitate·q; beato petro eiusq; suc cessoribus pcessa est a domino ptās vnilis sacrosce martris ecclesie· hac eadē illis vsq; ad osūmatōnē seculi pdurāte·Deniq; hanc eis qōnem fratre·A· multis modis & exēplis explanāte illi tanq̄ bruta les homīes·nullatenus intelligē valuerūt plenarie Ceteris aūt articulis nō potuit respōdē·ipeditus eoz pteruia·& clamorosa istātia magis ac magis eoz vesania erumpēte XLVII ¶Qualiē domī pape literas ī tartaricū ydeoma trāsferri fecerunt

POst hec dicti barones reuersi vba fratruz baiothnoy referētes aliq̄ntulū ibidē mora ti rursum ad fratres revierūt dicētes Do minus noster baiothnoy mādat p nos uobis vt do mini vestri pape literas ab ipso tenēdas et inspiciē das nobis omibus tanq̄ nūcijs suis fidelibus ac se curis omittatis·Itaq; frater·A·nō vocat⁹ ad pntiam baiothnoy sz exclusus omisit ei literas licz otra psuetudīem nūcioz apbatā hoc faceret inuitus· Illi vero regrediētes cum literis ad dominū suum reūsi sūt post paululū dicentes·vt mediantib⁹ fra tribus & alijs interptib⁹ibid⁹ astantib⁹ litere pape in ptica lingua scriberenē· Deinde baiothnoy poz recte itez de ptico in tartaricū exposite ab ipo·b· plucide et apte audirenē·Tūc frař ascelim⁹ cum tri bus fratrib⁹ suis·ac suis interptib⁹ et scriptorib⁹ baiothnoy·se a multitudine astantiū seq̄straut·nl' loq; illis vmbraculo supastāte·literas domī pape de verbo ad verbū·mediantib⁹ aliis interpretibus exposuit·Persis siquidē notarijs scribentibus ea q̄ audiebant a turcis et a grecis interpretib⁹ et etiā a fratrib⁹·Itaq; literis transcriptis ac mediantib⁹ interpretib⁹ suis in tartarico·baiothnoy expositis eisq; penes se cum bulla retentis·idem·B·misit ite rum predictos barones ad fratres cū quodam ma gno scriba et solenni chaam· qui statī ad ipsū iter arreptur⁹ erat dicentes·Mandat vobis baiothnoy ut ex vobis eligantē duo qui vadant ad chaaz statī cum isto seruo suo vsq; ad ipsū secure ac fideliter illos ꝓducēte·Qui ad illū puenientes domī nostri literas eius presentie porrigent·ipsiusq; responsio nem et ea que viderit de potentia et gloria chaam domino suo referēt·Quib⁹ frater ascelim⁹ respon dit·Diximus alias q̄ ex mandato nobis iniuncto ad chaā ire non tenemur·& ligari quidē possum⁹ ac violenter illuc duci· sed spontanei non ibimus nec ducemur·Inter nos quoq; nolum⁹ diuidi· nec in hac legatōne omissa nobis abinuicem separari· Tunc istis recedētib⁹ predict⁹ scriba rediit· cau te verbis dolosis & adulatorijs iterpositis·fratrē A·de verboz duricia reprehendēs· et si quomodo

ipm ad bayothnoy adorõnem inclinare valerz tem
pas·Cui frater ascelinꝰ ait· Putabã inqt vt a plu
ribus audierã·q inter tartaros libenẽ veritas audi
reẽ·sed vt video iam corruit in plateis eorꝝ· nec ad
illos ingrediẽ·nec ab eis diligiẽ·nec vereẽ· Duo v
ba dixi·q dominꝰ papa quo ad xpianos dignitate
maior sit omi homie·& q nescit quis sit chaã qsue
baiothnoy· Que plus ceteris verbis meis grauaue
runt baiothnoy·suosqz barones vt aduertere potui·
Sed p libertate fidei ac veritatis huc assisto·homi
nemqz mortalẽ nõ timeo·Cumqz iam vespe fratres
debebant a curia licentiari sẽba pdictus in crastio
pfecturꝰ fratres corã se fecit aduocari·legitqz co
ram omnibꝰ literas·qs chaam baiothnoi trãsmisbat
p totũ orbẽ demandãdas·admonẽs fratres vt ea q
in eisdẽ literis audirẽt memoriẽ retinerẽt·Omia ve
ro pdicta vtriqz ppositа fuerũt i die prima

·XLVIII· Qualiẽ fratres dolis & illusio-
nibus tartari apud se diutiꝰ detinuerũt

Adẽ itaqz die in sero·tenore literarz audi
to pmittentibꝰ illis baronibus & scriba
q eisdẽ fratribꝰ tradereẽ earz transcripti
copia·fratres ad tentoriũ suũ redierũt ieiu ni · per
miliarie magnũ distãs a tentorio baiothnoy· Trã-
sactis postea diebꝰ ·iiij·frater·A·& frater·G·ante
tentoriũ baiothnoy venientes mediãtibꝰ baronibꝰ
& interptibꝰ suis eidem mãdauẽ·qten tenoꝝ lrã-
rum domi pape sicut idem tenor earz exposcebat·
aliquo mõ dignareẽ rndere· iposqz fratres ad pa-
pam qmcitiꝰremittẽdo·secure p terzã suã oducere
Quidã vero barones qui malicie quã aduersus fra
tres baiothnoy ocepat assensũ prebuerũt·ralit fra
tribus rndерunt·Altera die cum añ domi nostri·b·
curiã venissetis·intellexim̃ ex verbis vestris·q ad
videndũ exercitum tartarorz veneratis·Cum igiẽ
totꝰ exercitꝰ noster nondũ in vnũ cõgregatus sit·
ipm quoqz nondũ viderit is adhuc a curia licẽtiari·
vel ab exercitu nostro nũc exire non potestis·Qui
bus verbis frat·a·sic rndit · Sicut in prima die sup
hoc verbo pluries vobis rndim̃·neqp ad videndũ
exercitũ vestrz principaliter: sed ppter domi pape
literas ad vos deferẽdas·earũqz rnsionẽ eidẽ refe-
rendã huc venim̃·Licet vtiqz ad nostrz aduẽtum
osequaẽ videre vos & vestrz exercitũ· Tunc baro
nibus ad b·redeuntibꝰ·& se illi pdicta verba nun
ciare·statimqz rnsionem ipsiꝰ fratribꝰreferre pmit
tentibus·idẽ fratres i solis feruore omorãtes· illos
qz ad se reuersuros·a prima diei hora vsqz ad nonaz
expectãtes·tandẽ ad tentoriũ suũ vacui reũsi sunt
nullãqz responsionẽ audierũt· Sic etiã alias multo
tiens cã licentie obtinende curiã frequẽtãtes·a tar
taris sunt illusi·& vt viles garciones responsione
illorz indigni·imo etiã velut canes ab eisdẽ sunt re
putati·Itaqz sepiꝰ·imo q̃si quotidie ad curiã acce
dentes·& a prima vsqz ad sextã ac freqntius vsqz
ad nonã in ardore solis·mensibꝰ iunio iulioqz nl'lo
eos opaculo obumbrãte omorantes·Responsionem
fieri sibi·licentiãqz dari petierũt·& sine responsiõe
vl'etiã sine collocutõne illorz de curia indignantiũ
ad ipsos accedere ac loqui ad tentoriũ suuz ieiuni
& famelici redierũt·Sic pdictꝰ·b·aduersus illos i
dignatus·& ad excusatõnẽ malicie sue duriciam re
sponsionũ eorz ptendẽs·illosqz ter vt dictũ est oc
cidi pcipiẽs·p·ix·septimanas ipsos in exercitu suo
retinuit·tanq nulla audiẽtia eos dignos vilipẽdẽs
Itaqz fratres omnẽ eius maliciã indignatõnẽqz pa
tienter & humiliter sufferebãt·ac necessitatẽ in vir
tutem sollerter omutabãt XLIX Qualiter il
los augustã expectare opulerũt

Deniqz p·v·septimanas executõnẽ i eos la
te snie suspendẽs·tandẽ literis eorz factis
ad papã trãsmittẽdis·nunciis quoqz ppa
tis cum ipsis ad eum dstinandis cogitaue eos licẽ
tiare vicz in festo sancti iohis baptiste· Sz die ter
cia seqnti cãdẽ licentiã reuocauit·quã eis accesserat
dicens se nolle ipsos ab exercitu suo tunc recedere
qm̃ a domino suo chaam dei filio nunciũ qndã ma
gnum ac solennẽ·augustha nomie·statim i exercitũ
suũ aduentuz eẽ audierat· qui etiã ab ipso chaã vt
plures asserebãt sup totã georgiã impandi manda
tum hẽbat·hic etem augustha in curia chaã magnꝰ
eiusdẽ osiliariꝰ erat·sciebatqz q̃liter ipse chaã domi
no pape rescripsbat·mandatũqz nouũ ab ipso chaã
p vniũsum orbẽ transmittendũ afferebat·sicut ipse
met baiothnoy asserebat·Quod vicz mandatuz vo
lebat idem·b·fribus intimare ipsũ ad pp̃m trãscri
ptum p eosdẽ fratres ac nũcios suos transmittere
Idemqz augustha quotidie pstolabaẽ a bayothnoy
maioribꝰ baronibus de illo exercitu cum multo iu
mentini lactis ad potandũ appatu·Idoqz nolebat
fratres·licet iam licentiatos adhuc recedere·donec
ad exercitũ venissz homo ille mandatũ nouũ chaaz
allaturꝰ & forte de morte fratz vt quidaz vehem
ter ẽdebãt q̃m vsqz tunc distulerat·cum ipso diffi
nitiuũ osiliũ hĩturus·Fratres aũt tyranni eiusdẽ·b·
resistere nõ valentes·p tres septimanas & amplius
adhuc patienter & humil'r sustinuerũt aduentũ au
guste de die i diem pstolantes·stabantqz firmi &
imobiles·Panem artũ & aqm breuem p sustenta
tione corpali·qñqz vix ad sufficientiaz hntes· & p
defectu panis vsqz ad vespam quandoqz ieiunan
tes·caprinũ & vaccinũ lac·et etiã fortasse quando
qz iumentinũ omedebant·aqm etiam puram frequen
tius bibebant·& quandoqz p magna pictantia mi
xtam cũ acetoso lacte·nulla de vino facta mentio
ne L Qualiẽ pꝰ eius aduentũ recesserũt

Porro frater ascelinꝰ p moram illam quaz
illic otrahebant cogitans defacili passagiũ
magis ppter ineptitudinem hyemalis tpis
futuri·se posse amittere·prexit ad q̃ndam magnuz
osiliariũ curie·rogans vt p fratribꝰ apud·B· pces
interponere vellz·qten eis recedendi licentiam cõ
cederet · Volens etiam tps redimere qm̃ dies mali
erant exennia q̃daz eidem osiliario pmisit si ad hoc
ipsũ adiuuaret·Ille igiẽ ad·b·accedens ac bona ver
ba preceseqz pro fratribꝰ interponens·literas pape
transmittendas·vt iam fuerat ordinatũ de manda
to·b·fieri precepit ac nunciis ordinatis qui literas
b·& chaaz ad papaz transferrent recedendi licentiã
fratribus impetrauit·Porro literis factis· nunciꝰ
qz in eisdem literis nomiatis·& ad iter arripiendũ
prepatis·ecce in ipsa die qua piter exituri erãt de
exercitu·predictꝰ augustha supuenit cum auuncu
culo soldani halapie & fratre soldani mossol· q̃
olim nimiue vocabaẽ· Illi quoqz duo augustha co
mitantes de chaã veniebant·cui p nepotibꝰ suis
homagium fecerant·eumqz q̃pluribꝰ donis & ex
ennijs honorauerãt·ac tributarij eiusdẽ effecti fue
rant· Igiẽ & ante pñtiam baiothnoy puenerunt ei
dona & exennia q̃plurima offerẽtes·ipsumqz cum
trina genuum flectõne·capitũqz in terzaz allisione
fm mãdatum chaam adorantes· Itaqz·b·& omnes
eius osiliarij de aduẽtu auguste & comitum eius
sup modũ exultantes·festum & gaudimonium fm

morem suū in lactis iumtini potationib? .& in cantibus vel poti? vlulatib? eidem fecerūt. tartaros quoq; vicinos cum vxorib? ad augmtū solennitatis vocantes negociū fratr aliorūq; nūcior exercitus postposuerūt. Septē quippe dieb? otinuis cōmessationib? ac potationib? & vlulatib? vacauerūt & in octaua die.s.sci iacobi cum nunciis ac literis baiothnoy literisq; chaam quas vocant literas dei ad papā transmittēdis.fratribus libere & absolute recedēdi licentiā oesserūt. Fuerūt aūt p annū i eorum dominio.ad ipsos eundo & cum ipsis morando.& inde reuertēdo. Et frat quidē ascelin? i via illa tota morat? est p ānos tres ac.vij.mēses antequ ad dominū papā rediret Frater alexāder & frater alberic? fuerūt cum eo p ānos tres & paulo minus.frater simon p duos annos & septimanas sex frater guichardus qui assumpt? est triphelis p.v.menses. Sunt aūt vt dicunt ab achō vsq; ad exercitum illū tartaror in plide.lix.diete LI De literis q a principe tartaror ad papā misse sunt.

Exemplū aūt litere que a baiothnoi ad dominū papā missa est. hoc est. Dispositōe diuina ipsius chaā transmissū.baiothnoy verbū papa ita scias. Tui nūcii venerūt & tuas literas ad nos detulerūt. Tui nūcij magna verba texerūt.nescim? vtrū intūxeris eis ita loqui.aut a semetipsis dixerūt.& in literis talit scripbas Homines multos occiditis interimitis & pditis.pceptū dei stabile & statutū eius.qui totius faciē orbis cōtinet.ad nos sic est. Quicūq; statutū audierīt sup ppriam terrā aqm & patrimoniū sedeant. & ei q faciē toti? orbis otinet virtutē tradant. Quicunq; aūt pceptū & statutū non audierint. sz aliter fecerint illi deleantē & pdantē. Nūc sup hoc istud statutum & pceptū ad vos trāsmittim? .Si vultis sup terrā nostrā aqm & patrimoniū sedere.oportet vt tu papa in ppria psona ad nos venias.& ad eum q faciē toti? terre otinet accedas & in tu pceptū dei stabile.& illi? qui faciē toti? terre otinet nō audieris.illud nos nescim?.deus scit. Optet vt anqm venias nūcios pmittas.et nobis significes si veis aut non.si velis nobiscū oponē aut mimic? eē.& rnsionem pcepti cito ad nos trāsmittas. Istud pceptuz p man? aybeg & sargis misim? mense iulij.xx.die lunatōnis. In territorio sitiēs castri scripsimus.

LII. De literis ab impatore ipsor ad eundē pncipez missis

Hoc aūt est exemplar literar chaā ad bāiothnoy.quas ipsi tartari vocant literas di Per pceptū dei viui chingiscam fili? dei dulcis & venabilis dicit qz deus excels? sup omia Ipse deus imortalis.& sup terrā chingiscā sol? dominus. Volum? istud ad audientiā oim in omnem locū puenire.pncijs nobis obedientib?.& pncijs nobis rebellātib? Oportet igit te o baiothnoi vt excites eos & notifices eis.qz hoc est mandatū dei vini & imortalis. Incessāter quoq; innotescas eis sup hoc petitōnē tuā.& innotescas in omī loco hoc meū mādatū.ubicunq; nuncij poterit deuenire Et quicunq; otradixerit tibi venabit.& terra ipsi? vastabit. Et certifico te q qcunq; nō audierit hoc meū mādatū erit surd?.& quicūq; viderit hoc meum mādatū & nō fecerit erit cecus.& quicunq; fecerit sm ipsi? meū iudiciū.ognoscēs pacē & nō facat eam erit claudus. Hec mea ordinatō pueniat ad noticiā cuiuslibz ignorātis & scientis. Quicūq; ergo audierit & obduare neglexerit dstruet.pdet.et morietē. Manifestes igit istud o baiothnoy. Et qcūq; voluerit vtilitatē dom? sue.& pfecut? illud fuerit.& voluerit nobis seruire saluabiē & honorabitur. Et quicunq; audire istud otradixeri.sm voluntatē tuā faciēs ecs corripe studeas. Hec de tartarorum gestis & itinere fratr pdicator atq; miorum ad exercitū eor ad pfis dicta sufficiāt LIII De quibusdā miraculis p signuz crucis iter tur cos exhibitis

Anno pnotato.s.ab incarnatōe domi.M.cc.xlvii.mse iunio accidit miraculū quoddam apud yconiū in loco omuī vbi crux erat sculpta in quodā palacō. Quidā em ioculator ibidē stabat.& in facie oim astantiū cum vrso ludebat. Vrsus aūt leuato crure sup crucē ppe ipm insistentē mixit.statimq; videntib? omib? ibidē expirauit. Cunq; christiani astantes sup id quod acciderat.deum bndicerēt atq; laudarēt.quidā sarracenus indignatus est valde.q ibi sup miraculo fco christū attollebant. Idoq; accedēs in impetu tanqm in otēptum ipsi? crucis & christianor. cum manu crucē pcussit.statimq; brachiū ei? cum tota manu qua illam pcusserat totalit exarsit. Iterūq; sarracenus quidam alius ebrietati vacans.illamq; christianorum admiratōnē et laudē vilipēdēs qsi furiosus a potatione surrexit.et in cōtēptum christianitatis sup crucē mingere volēs morte subitanea pcussus interijt.sicq; christianor multitudie deum magnificante sup trib? miraculis iam ibidē oīsis.quidaz grecus inspiratōne diuina inflamat?. accessit ad balulum ciuitatis.rogans ut illū locuz imundū et abhominabilē ei vēderet.in quo ad honorē dei et s.ncte crucis ecclām edificaret p quo etiam si ipsū ei oederet promisit q.xxij.milia soldanor soldano daret. At vero kaldim? epus turcor cum audiret q sic hēre locum illū appeteret christian?. impediuit quib? modis potuit omnib? Actor Eodē anno mortuus est landegrauius thuringie.qui faute papa innocētio electus fuat in regē alemannie.ac subseqnter post ipsū elect? est in regē willi.quin? comes holandie LIIII De pgenie soldanorū et primo de filius salahadini et de califho

Via vero supi? multa dicta sunt de terra turcor et egiptior in quib? habitant saraceni.quib? et presunt soldani. Libz hic pauca breuiter inserere de situ terraz ac ciuitatuz illor.et prius de potestate soldanor. Si quit ē inocentius papa huius nomīs terci? scire volēs q apd illos sunt.et nomina satrapaz otra quos ad belluz pabat exercit? christianor. scripsit patriarche hierusolimitano vt inquisita fideliter veritate statuz ei nunciaret predictor. Itaq; patriarcha qmciti? potuit mandatū execut? apostolicū iscripsit dicēs Duo fuerūt fratres saraceni nobiles.Nom primo geniti salahadim?.et nom alteri? saphadim?. Salahadim? ix.filios genuit.postea vitam finiuit. Cui saphadim? supuixit omesq; fratrueles suos interfici fecit.preter vnuz nomie nozadinū halapie soldanū Quē manutenuit soldan? yconij otra saphadinū qntum pmisit caliph? eor. Caliph? em papa interpretatur qui ab omnib? saracenis reuerentiā bns honoratur. Itaq; baldach est caput paganor sicut roma caput nostrū. Ibi nanq; residet caliphus. et ibi colit machometus et a ppinquis et a remotis Est em hec ciuitas agarenor pegrinalis ad quaz scilicz pegre pficiscunt saraceni.de ptib? etiam remotis Qui p desertum iturī magnum & inuium.fabulosū

& maquosū·onerant camelos victualib9· per ·xij· dies sufficientib9 Aqua vero deficiente·sz ppe trā scaturiente cameli ficiētes et aquaz naturaliť sentiē tes pcutiunt terrā pede·Qđ videtes sāraceni mox terram effodiunt·aquam hauziunt·potūqz camelis tribuūt·Porro caliphus equitans cuz gente sua·vt machometum adorazet ingrediē templum·& incli natce capitis adorans orat machometū· Oratione finita pusq̄m egrediaē de templo· splendide q̄dem epulaē·& post epulas ad palaciuz coronat9 reuer titur·Prædictus itaqz noradin9 possidet halapiam cum pmentijs·cc·ciuitatū & castrorū numerūqz villarum infinitum ·LV· ¶De filijs saphadini terrazū possessoribus

POrro saphadi9 fratrueliū occisor·xv·fili os hūit·quoz·vii·trazz possessores·alios viij·redditui pceptores fecit·Melehadi= nus primogenit9 tenuit ac possedit egiptū totam centū milibus villaz inclitam a pte meridiei sitam Scōus corad'mus possedit damascum·& ciuitatez scām hierlm totamqz terraz que fuit xpianorum·In cui9 possessione sunt absqz villis ciuitates cum ca stris trecēte·Hic habebat treugas cum patriarcha & vtroqz tēpli & hospitalis magistro vsqz ad pas sagiū·qđ fuit āno gratie·M·cc·xvij· Tercius mel= chiphus possedit totam terram q̄ gemella dicīt·& regionem circa scz absqz villis·ccci·ciuitates & ca stra· Quart9 meliemodā possedit totū regnū asye cum omnib9 pmentijs quod bene otinet ciuitates et castra sexingenta absqz villis ·Quintus melchi= semaphat possedit regnum sarco· vbi occisus est abel·qđ octigenta ciuitates et castra preter villas otinet·Sextus melchimoch regnū baldach cū ptinē tijs suis possedit·vbi caliph9 sicut dictū ē residet· Septim9 salaphas nō possidet terrā vel regnū ali= qđ·sz fratres ei9 trazū possessores mittūt ei singu lis annis singuli binos equos bñ insellatos et infre natos·ac mille bizantios saracenicos· Sempqz iste salaphas cum patre suo saphadino vexillifer ei9 eq̄ tat· Et ipse quidē saphadin9 equitās filios suos vi sitaturus inuoluit purpurea sindone caput· Cui p cedunt obuiā filij·ix·leucis & appinquātes capiti= bus ei quater inclinatis osculanē etiā pedes manus qz patris·Postea vicissitudie mutua·pater quemli bet osculaē tez·Dās cuilibet anulū aureū ymagie sua insignitū·Oms isti terras christianoz qs possi debant voluerūt reddere· & esse tributarii patriar che & ecclesie romane vt alias terras possiderent pacifice LVI ¶De filijs eiusdē redditui pcep torib9 et eius vxoribus

EX filijs aūt eiusdē saphadini reddituum pceptorib9·duo maiores sepulcrū domini cum quinqz christianis custodiunt· & ob lata pcipientes que bñ p annū·xx·milia bizancios sa racenicos valent inter se diuidūt· Quattuor autez de sex minorib9 filiis cuiusdam aque pcipiunt red ditus que likalis nuncupaē·qua singulis ānis egip tue mense augusto rigaē·Valet aūt reddit9 iste p annū·xl· milia bizancioz saracenicoz· Porro duo miores fratres·qz casti sunt· quidquid offerē ad pe des machometi custodiūt·eaqz pcipientes inter se diuidunt·Et hec valent p annū·xxx· milia saraceni corum bizācioz·habuit aūt saphadinus·xv·vxores & similiť ei9 heres·Quib9 vocatis simul in palacō cum singulis dormit·& si qua masculū pepit· vidē tibus ceteris omib9 illā ognoscit·Si qua vero ptuz non habuerit cum illa p eunuchū vocata diligenti9 nocte dieqz priuatim dormit·Sic & cum qualibet p bñplacito suo facit·si qua vero moriaē·stati alia defuncte loco ducit·hic saphadin9 de osuetudie p decessoz suoz·decies in anno videri pmittit vltū suū·Cum aūt a rege vel principe nunci9 ad eū mit titur·nunci9 ipse primo die in aula prima sui pala cij recipitur· vbi sunt custodes· &· cc· turci bene armati nunciū custodiētes·Secunda die veniēs iñ pres ad nunciū querit ab eo vie illi9 cām· & solda no interpraē eam· Tercia vero die potest nuncius soldani rñsum audire LVII ¶De situ ciuita tum egipti regaliū & primo damiate

TN egipto sunt·alexādria ciuitas portus saracenoz & babilon noua·siue kair9 domia ciuitatū· damia ta quoqz toti9 regni clauis & hostiū· A babilone noua itur ad damiatā versus orientē que distat ab ea trib9 dietis·& itur ad alexandriā versus occidē tem: que distat similiť a babilone trib9 dietis p ter ram·sex aūt p aquā·Porro vsqz ad damiatā septez diete sunt a monte sina·& a damiata vsqz ad tha nym est dieta·· Sita est autē damiata inter mare & fluuiū nili·vbi etiā in mare decurrit maior ps eiusd̄ fluuij·In egipto quidē non pluit nisi raro· sz qñqz nilo irrigaē qui maior est reno· Valde pinguis est hui9 aqua·magisqz terrā ipinguat q̄ aliquis fimus vel marla·Diuidiē autē in septē hostia siue brachia A mediato iulio vsqz ad exaltatōnem scē crucis ex cresit·& itez vsqz ad epiphaniā domi decresit· Eoqz decrescēte ordeū & bladū seminā·& i mar cio metunt incole·Porro damiata sup eū vt dictū est sita duplici muro et fossato lato ac bñ murato est munita·Decoraē etiā·xxviij·altis turrib9·mino rum aūt turriū icert9 est numer9·In medio nili ex opposito turris soldani est sita turris fortis et alta a cuius pede ducīē ad turrī soldani cathena ferrea Firmaē qz ne sine soldani licētia qui est rex babilo nis·ascendāt vel descendāt naues·omnib9 onuste bonis·Ibidē appulse a venecia·anthiochia·armenia grecia·cypro·ceterisqz portib9 et insulis maris·In deqz pcipit soldan9 infinitos reddit9 LVIII

¶De situ babilonis et alexādrie:

NOua babylon et kaycus siue kair9 sunt ciuitates due· intermedia pte tercia vnius leuce·kairū solo muro firmissime munitū inhītāt christiani·iudei·et saraceni·deumqz suū co lunt·ac leges p velle suo custodiūt·Circa hanc vr bem sunt pomeria multa et optima·ppe est arbor balsami·cui9 cortex incidiē tempe maturitatis in fi ne maij·Incisionib9 aūt vasa vitrea supponunē·in quib9 gutte stillātes recipiunē·Atqz in eisdē vasis p dimidiū annū in stercore vel fimo colūbino recō dunē·et ita defecanē·Saraceni vero fontē· cuius aqua rigaē ortus balsami multū venerane·et inde singulis annis abluunē· Iterum apud kairum est palma· que se ad pedes beate virginis inclinauit· De cui9 dactilis sumpsit eadē virgo quot voluit iterūqz palma se sursū erexit· Quod videtes egyp tij tunc pntes palmā succidertū·et in mane rursuz erectā reperūt· Vsqz hodie vero succisio apparz in signum rei geste et ab egiptiis habeē in magna ve neratione· Tres aūt fuere babilones· Prima scz in qua regnauit nabuchodonosor rex caldeoz· sita su per chobar fluuiū·Secunda vero in qua regnauit rex egipti pharao·et ille due mō simt debte Tercia est que ppe kairū vt dictū est sita est·i qua olim fuit regia sedes et horrea ioseph. Alexādria ciuitas est soldani babylonis aliquātulū a nilo distans·nec

aquã dulcẽ nisi p meatus ductícios hñs · In cuius portu sita est turris in qua de nocte accẽdit ignis vt videaẽ portus a nauigantib9. qñ egypt9 terra est humilis. In hac vrbe sunt plures ecclesie christianorum: Inter quas ecclesia scī marci euãgeliste. capella in qua scripsit euangeliũ suũ Ibi et locus passionis ac sepulture ipsi9 sed inde furati sunt venetiani corpus. Ibi fuit sedes patriarche. Ibiq3 bis ī anno piunt oues & capre. Pisa & legumĩa & hmõi a festo sancti martini colligunt̃. vsq3 ad mensem marcij LIX De situ ebron principalis vrbis palestine.

EBron est principalior ciuitas palestinor3 mansio gygantũ. In campo sita est ī quo fuit adam format9. & tandẽ mortu9. hec saracenor3 lingua dicit̃ cariatarbe. i. ciuitas quattuor. eo q3 ibi sepulti fuerunt cum vxorib9 suis quatuor patriarche. s. adã abrahã isaac. et iacob. & hoc in duplici spelunca. quia virorũ est vna. mulierũ altera. In valle illa ognouit adã vxorẽ suã & genuit seth. de cuius semĩe christ9 natus est. Ab ebron ad duo miliaria. camp9 est plen9 terra rubea q3 ĩcole effodiẽtes. care vẽdunt egiptijs vt aromaticas species. Et quantũcunq3 ex illa sumaẽ anno reuoluto non decreuisse inueniẽt. Iuxta ebron est manbre ad cui9 pedẽ est querc9. sub qua hitauit abrahã longo tempe. vbi etiã secũ tres angelos visos collegit et unũ adorauit. Querc9 ista creuit et ramos expãdit vsq3 ad temp9 theodosij imperatoris. & ex illa ẽ moderna in eodẽ loco incolis cara & medicinalis. Naz si quis eam siccã portet nõ ĩfundit̃ bestia cui ĩsidet Ab ebron vsq3 ad. x. miliaria vers9 orientẽ est lac9 asphaltidis. quod & mortuũ mare dicit̃. qz nihil in eo viuit. q3tuor ciuitatib9 in eo p peccato ppli sub mersis. Segor autẽ que est quita ciuitas. prece loth que adhuc apparet iuxta mare p̃dictũ. & nũc bale zona dicit̃ & castz palmarz. Sup lacum illũ est a p te arabie. vallis carnaym sub monte moab. sup quẽ balach filio9 sephor duxit balaã vt malediceret israhel Lac9 aũt asphalti sepat iudeam ab arabia LX De locis arabie ac phenicie

ARabia tpe filiorz israhel erat desertũ. terra scz inuia & inaquosa vbi filij israhel manna. xl. ãnis mãducauerũt. ac de rupe aq̃m scaturiente potati sunt Ibi est vall' in q̃ moyses bis rupẽ percussit virga: & fluxerũt duo fontes quorz riuus rigat̃ terra illa. In deserto est locus vbi post trãsitum maris rubri moyses inuenit. xii. fontes & lxxij. palmas. In arabia quoq3 est mons sina ī quo moyses ieiunauit. xl. dieb9 & noctib9 vt legẽ acciperet. quã dñs digito ei scripsit in petra. Ibi etiam est mons or. in quo aaron sepult9 est. & abarym. ī quo similit̃ moyses. Ibi & petra oreb. vbi rex hierusalem balduin9 de francis primo ueniẽs. regnatus in hierusalẽ castz edificauit. quod & montẽ regalem vocauit. Ibi est sedes aep̃i petracensis. Est aũt arabia in giro ab ydumea extẽsa ad marchias d̃ bosra. que vulgarit̃ dicit̃ bosseroel. Ydumea est q̃dam terra damascena sub syria. qz damasc9 ẽ caput syrie. Ydumea otinet pheniceã. ī qua caput est tyr9 ciuitas metropolis. acon. sidon. & sarepta & berytus. & mons libani. In tyro sepultus est origenes. Añ tyrũ aũt est petra marmorea. sup quã domin9 sedit. & sup eã fundata est ecclesia in honore salua toris. Porro a tyro ad octo miliaria ex pte orietis sup̃ mare sita est sarphati. que p̃9 dicta est sarepta & mõ seeth ī qua helyas pphã mãsit & ionã vi

due filiũ resuscitauit. Hic ad septẽ miliaria ciuitas est. que dicit̃ sid̃ vel sagitta vnde oriunda fuit dydo. que cartaginẽ odidit in affrica. a sidone aũt ad sex miliaria sita est berytus. ciuitas abundãs q̃ vulgariter dicit̃ baruth. In qua ymago saluatoris ẽ depicta. cui9 indigene iudei non post multũ tempis a xp̃i passione latus in ore emptũ illi9 apperuerũt lãcea. & exiuit sãguis & aq̃. Quib9 infirmi plures liniti sanitati sunt restituti. & iudei credẽtes effecti

LXI De damasco & libano ac iordane

DAmasc9 caput syrie ciuitas est quã fundauit elyezer abrahe puer ī cãpo in quo abel occis9 est a fratre. ad duas vero leucas a damasco est locus in quo domin9 h̃ es9 in luce apparuit p̃secutori saulo In pede libani montis scaturiunt duo riui. qui fluuij sunt damasci. Abana p libanum et archadie plana fuit & excipit̃ a mari ubi beatus eustachi9 vxore ac filiis desolatus remãsit. Farfar p̃ syriã ppe muros ãthiochie currit. seq3 mari ad decẽ miliaria ab anthiochia fundit. Vbi dicit̃ porta scī simeonis. Itez ad pedẽ libani sita est ciuitas que dicta est paneas & cesarea philippi. s3 mõ belynas: Ad libani quoq3 pedẽ oriunt̃ duo fontes ior & dan Quor3 riui sub montib9 gelboe fluunt̃ & itez orti ac simul iuncti iordanem ostituũt: In quo scz fluuio baptizat9 est domin9 tercõ miliario a iherico. A mõtib9 gelboe vsq3 ad lacũ asphaltidem est vallis quã ifluit iordanis. & vocat̃ vulgariter gurges ex vtraq3 p̃te a libano vsq3 ad debitz pharaon cincta mõtanis. Iordanis diuidit galileã & ydumeã. terrãq3 bosre que secunda metropolis est ydumee. Iordanis significat descensũ eo q3 terram subgredit̃ ppe ortum suũ. ut itez oriat̃ ad q̃dam planũ quod dicit̃ placame dã lingua saracenorum. Placa nãq3 platea latine for3 interp̃tat̃ · qñ ibi mercimoĩa turcis & arabicis. ī estate ad pascua ueniẽtib9 exponunt̃. Porro medan est cõpositum Med siquidẽ lingua syra quedã aq̃ interp̃tat̃. dan uero quidã fluui9 dicit̃ qui p suythẽ fluit. In q̃ s. vr be ymago beati icb in mag̃ reuerẽtia existit. fluens q3 versus galileã saracenorz se vertit sub ciuitate cedar: vt se ior fluuio infundat qui non longe a belynas ciuitate distat LXII De ciuitatibus & locis galilee

PRope belynas est lacus iuxta quez incipit mare galileum inter betsayda & capharnaum. De betsayda fuerunt petrus & andreas. iohannes & iacobus · philipp9 et alpheus · & ad quattuor leucas inde ciuitas est corozaim in q̃ nutriẽdus dicit̃ añchrist9. Porro a corozaym ad quinq3 leucas est cedar nobilis ciuitas. Castruz vero capharnauz versus dexterã a mari est situm. Ad duas ãt leucas a capharnaũ est collis in decliuo montis. qui. s. locus mensa dicit̃. eo q3 ibi pauit domin9. v. milia hoĩm ex quinq3 panib9 ordeaceis Sub eodem vero scz loco ymestionis. est ali9 etiã locus vbi dominus post resurrectionem appens discipulis comedit cum illis ptem piscis assi & fauum mellis. In p̃dicto mari ambulãs ipse sup aq̃s dixit petro. Modice fidei q̃re dubitasti. Versus sinistrã a dextro montis genezareth surgit uentus. cuius inquilini sẽtiũt impet9. Ad duas vero leucas a genezareth est magdalũ castz a quo maria magdalena dicta est. Et hec regio dicta est galilea saracenorz vbi hitauerũt trib9 zabulon & neptalim. ibiq3 fuerunt. xx. ciuitates quas salomõ dedit amico suo irã regi scz tyri. ad duas vero leucas a magdalo fuit

cithareth ciuitas· que mō est tyberias· tyberia dĉa vulgariter a tyberio impatore romano· Hanc dñs hiesus frequētare solebat·cū adhuc iuuenis eēt·Hīc ad quattuor leucas est bethulia ciuitas · Porro ad decem leucas a tyberiade· sita est nazareth galilee & ·inde ad duas in via que ducit ad acon·sita ē sapharia ciuitas anne matris beate virginis marie · In nazareth fons ē· cuius aquā puer hiesus exhauriebat & secum ferebat· Ad quattuor leucas a nazareth & ad duas a sapharia ex oriētis pte est chana vicus galilee· ad vnā vero leucā a nazareth locꝰ ē quē rebuth vulgariť dicunt· vnde iudei hiesū p̄cipitare voluerūt· Iterꝝ ad q̄ttuor miliaria de nazareth mons est thabor īquo trāsfigurauit se dominꝰ corā petro & iohe & iacobo· Ad duas leucas a thabor versus orientē est mons hermon· In vualle mōtis thabor· melchisedech sacerdos occurit abrahe cum pane & vino· Ad duas leucas a thabor sita ē in monte ciuitas naym· in cuiꝰ porta dominꝰ filiū vidue suscitauit· Supius a naym est locꝰ qui dicit torrēs vel cauerna cyson· in monte vbi ofilio delbore vir eius barac vicit youmeos LXIII

¶ De iezrael ac ciuitatibꝰ samarie·

AD quinq; leucas a naym sita est ciuitas iezrael· in q̄ regnauit impiissima iezabel· Quam p sua pteruitate de palacio suo p̄cipitata adhuc stat sepulture istiꝰ colūna· Secus iezrael cāpus magedo exístit in quo iehu rex samarie nouitē iunctꝰ regē iuda ochoziā vicit· Ad duas autē leucas a iezrael montes sunt gelboe quibꝰ dauid de casu saul & ionathe dolens maledixit eosq; dānauit ppetua sterilitate Ad quinq; vero leucas a iezrael incipit samaria in loco qui dicit castꝝ duplex· hinc ad decē leucas sita est vrbs sebaste siue augusta· in qua inter helyseū & abdiā pphetas sepultꝰ fuit iohannes baptista· Decollatꝰ quidē est in castro macherōta secus lacū asphaltidis· trāsflumē iordanis & inde in sebaste sepultꝰ a discipulis· Cuiꝰ corpꝰ postmodū absq; capite· digitoq; quo saluatorem oñdit iulianꝰ apostata fecit oburi & caput in alexandriā· deinde ostātinopolim· & tandē in ciuitatez patras deferri· Digitū vero quo dominū ostendit beata thecla in montem gaudii tulit· Ad quattuor leucas a sebaste ciuitas neapolis sita est· prius dĉa sychar & sychem iter dā & bethel· Ibi emor regnauit· cuius filiꝰ dynam rapuit· In sychē trāsportata sunt ossa ioseph ex egipto· ac sepulta iuxta fontez vbi ieroboā rex israhel fabricauit duos vitulos aureos· quos dixit se tulisse de hierusalem· & posuit vnum in bethel· & alterꝝ in dan· Iuxta neapolī est campꝰ quē iacob filio suo ioseph p̄ter sortē fratrū dedit· in quo est puteꝰ· ad quē dominꝰ ex itinē fatigatus sedit· & samaritane p̄dicauit· ad vnā leucā a sychē sita est luza ciuitas· que & bethel ī qua diu hitauit abrahā· Ibiq; filiū sacrificare voluit· & ibi dormiēs iacob angelos vidit· Montis bethel ofinis est mons galgal versus orientē inter dan & sychez oppositꝰ monti gebal· ad xx· leucas a sychem & ad iiij a hierulim in via que a neapoli ducit a d montē scī samuelis sita fuit rema ciuitas· vbi fuit archa testamenti vsq; ad aduentū samuelis & dauid regis

LXIIII ¶ De locis hierulim ciuitatis scē

PORRO ad· xx· leucas· a sychē· & ad· xvj· miliaria ab ebron· & ad· xiij· a hierico· & ad vii· ab ascalona· & ad· xii· a ioppe sita est ciuitas scā hierulim in medio īndi· metropolis ciuitatum iudee· Illic in monte moria vidit dauid āgelum interficientē populum· & ira dei placata emit plateā ornā iebusei· ad fabricādū tēplū qđ tercio ď structū fuit· dubiū a quo fuerit reedificatū· Quidam dicunt q̄ a mīre ostātini helena in honorez scē crucis recupate a cosdroe psa· alij vero dicunt q̄ a iustiano impatore qui voluit vt a qualibet honoraretur natōne In hierusalē est lacus qui pbatica piscina dicitē· cui aqua singulis sabbatis ab angelo mouebat· Descēdente· s· ad visitatōnē ligni dominice passionis ibidē absc̄ōditi a tempe salomonis Et pꝰ aque motionē sanabat vnꝰ· quicūq; descenderet in eam prius· Iuxta hunc ergo lacū sanauit dominus in sabbato paliticū· sub templo domī & mōte syō In valle iosaphat sub terra fluuiꝰ puus fluit: vbi dominꝰ cecꝰ illumināū misit· In monte syō petes discipulorꝝ dominꝰ lauit· et cenās cum illis nouuz testamentū instituit· A cuiꝰ pte sinistra in agro pegrinorꝝ· qui est acheldemach secus viā que ducit effrata sicꝰ est fons gyon vbi coronatꝰ est salomō Per montē syon ascēdit dñs in hierusalē ad passionem· et cum venisset betphage ad montem oliueti trāsiuit p vallē iosaphat in hierusalē· sub mōte oliueti versꝰ orientē trās torrentē cedron ad iactū lapidis sudauit dominꝰ guttas sāguis· In loco lico stratos ter dominꝰ petrū negauit· et ī loco qui ď gallicātꝰ amare fleuit· in caluaria crucifixꝰ est dñs in loco qui ď golgatha· et ad dexteraz ab introitu ecclesie sepeliuit eum ioseph ab armathia · Ad caput ipsiꝰ ecclesie inuenit helena crucē domī· in pti bus illis est locꝰ qui ď caritas· vbi iudei voluerūt dominū ophendere· sed timuerūt turbas· Ibi post resurrectōnē appuit dominꝰ magdalene· in mōte syon appuit apostolis abñte thoma· et alia vice ipso pñte· ipsisq; pñtibꝰ et videntibꝰ in celū ascēdit xl· post pascha die· Ascendit īm̄ a monte trium luminū hoc est oliueti· in quo s· monte beata ẏgo dei genitrix obiit· et ī valle iosaphat sepulta ē· ide corpus eius in celum assumptum est Ante portam hierusalē que est ad occidentem lapidatus est pro thomartir stephanꝰ et in syon sepultꝰ· indeq; ostātinopolim ac ďinde romā translatꝰ· et iuxta sāctū laurentiū est positꝰ· Añ portū hierusalē· que ē ad austrꝝ iuxta lacū est cauea que ď leonis carnerium qz tpe cosdroe ibi leo reposuit· xij· corpa martiruz

LXV ¶ De ceteris vbibꝰ ac locis iudee

AD vnā leucā a hierusalē sub monte oliueti versus mare mortuuz est bethania· vbi dominꝰ lazarꝝ quatriduanuz suscitauit: et marie magdalene ī domo symonis leprosi peccata remisit ad quattuor leucas a hierusalez est ciuitas bethlehem· Ad hāc veniēs helena regina p̄sepe dñi fecit romā portari et ī ecclesiā beate marie maioris reponi in bethlehē sepulte sunt paula et eustochiū ad vnam leucam· a bethlehē est locus vbi sepulta ē rachel secus viam que ducit hierusalē Iuxta cuiꝰ sepulcrū fecit iacob apponi xii· lapides p̄grandes īmoniñtū xij· filiorꝝ israhel· quod incolis est manifestum· Ad· xv· leucas a hierusalē versus ramatha mons est in quo quondā ciuitas modin erat sita· q̄ fuit mathatie patris machabeorꝝ ibidem sepultorꝝ Ab illo monte ad octo· leucas in via que ducit iop pen· sita est lidda quōdaz ciuitas sed modo castrū & dicitē diospolꝰ· ad· iii· leucas a bethlehē est castꝝ quod ď cauea· vnde fuit amos pphēta & ibi sepultus est· ad quattuor leucas versus hierusalem · est castrum in quo mānit zacharias pphēta· quādo beata virgo post annunciatōnem euangelicam abiit

ín mõtana· Ad ·xiij ·leucas a hieruſalẽ eſt hiericho a cuiuſ ſiníſtra deſertũ eſt quarãtene m quo ieiuna uit domín? ·& de gula tẽptat? eſt a dyabolo · ad duas leucas a quarãtena ex oppoſito gálilee eſt alius mons valde excelſus· ín quo itez de auaricia tẽ ptat? eſt domín? ·In ípo deſerto quarãtene fõſ exíſtit ·cuius aquã amarã p appoſitõnem ſalis heliſe? potabilẽ fecit· Engaddi locus eſt hierichontín? ín quo fuit quõdam vinea balſami· cuius plantas egíptíj tulerũt ·& ín egipto plãtauerũt· Ad dimidiã leucã a babilone noua ín quodã orto dimidij mãſi· Huius arbor ſimilis vinee triẽníj· ciuſq; foliũ vidétur eẽ trifolij pui ·Ortus aũt irrigaẽ aqua fontíſ ín quo beata virgo ſolita eſt abluere pannos ſaluatoris quãdo ín egíptũ fugit a facie herodis · Quí ſcz ortus ſi a nõ crhíſtianis excolaẽ aut ppetua ſterilitate dãnaẽ· aut ín penam ſaracenoz ieſtimabilis vltio ínferẽ ·Nec alicubi verũ ínueníẽ creſcere balſamuz ín mundo ·niſi tm̃ ín predicto egípti loco· ad quattuor leucas a nazareth eſt mons cayn · ín cuí? pede lamech ſagittauit chayn· Ad ix ·leucas a mõte cayphas· vel carmeli ad auſtz eſt ceſarea quondã metropoliſ paleſtinoz ex qua fuit corneli? centurio ·vel quẽ baptizauit petr? · et fecit eiuſdẽ ciuitatis epiſcopũ· Acon ciuitas eſt ī angulo ſita tota patẽs ab oriẽte ac meridie · totaq; mari clauſa a ſeptẽtrione et occidẽte· Ab acon vſq ad cayphas cõtra meridiẽ ſunt due leuce · & índe vſq ad caſtruz pegrinũ quod deſtrictũ dicíẽ qñq; a deſtricto uſq ad ceſareã ſunt quattuor ampla miliaría· & a ceſarea vſq ad ioppen eſt dicta· Porro a ioppe vſq ad aſcolonã ſex leuce· Ibiq; ppe eſt gaza ·cui? portas ſanſon fregit & ín mẽtem tulit· Ate lye quattuor ſcz ceſarea· ioppe· aſcalona· gaza philiſtínoz deſerte ſunt· a hieruſalẽ vſq; ad montẽ ſynay ſunt dícte duodecim·

LXVI· De patriarcha hierusalẽ & yconia mirabili beate virginiſ et de barſaſſinis ·

Patriarcha hieroſolíme quattuor habet archiepíſcopos ſub ſe· In prouíntia quidez paleſtina ceſariẽſem· qui vnũ habet epm ſuffraganeũ ſcz ſebaſtẽſez· In galilea nazarenũ q̃ et vnum ſcz tyberiacẽſem habet ſuffraganeũ. In phenicea vero thirẽſem· qui quattuor habet ſuffraganeos ſcz aconẽſem· ſidoníẽſem· bericẽſem ac belmẽſem· petracẽſem quoq; ín prouíntia moabitarũ · q̃ vnum ín monte ſina ſuffraganeũ habet grecũ· Patríarche vero ſuffraganei ſunt ebronica· bethleemita· & lyddenus epi. In eccleſia domíci ſepulcrí ſũt canonici priorẽ habentes ac viuẽtes ſcõm regulam beatí auguſtíní · In tẽplo etiã domíní ſunt regulares abbas & canonici· & ſimiliter ín eccleſia mõtis oliueti · In monte vero thabor abbas & monachí nigrí· Et ī eccleſia ſimiliter de latina In geſſemani quoq; que eſt vallis ioſaphat ſunt nigri monachí Omn̄s iſti abbates atq; priores cum ínfuliſ et bacuſ et anulis· atq; ſandaliſ põtificalib? · aſſiſtunt ín mínıſterío patriarche ſoli obediẽtes· Sunt et ciuitates que nõ habẽt epiſcopos videlicz aſcalona ſ̃b epõ bethleemitano · ioppe quoq; ſub canonicis ſepulcrí· neapolis ſub abbate tẽpli· et caiphaſ ſub archiepo ceſariẽſi· Neapolis et tir? et acon & hieruſalẽ nullo mediãte ſpectãt ad regẽ· Ad q̃ttuor leucas a damaſco eſt locus qui ſardanai dicíẽ ſitus ín mõte vbi eſt eccleſia beate virginis marie· ín q̃ ſũt virgines moniales· xij· et octo monachi· In hac eccleſia depicta eſt imago ī tabula beate dei genitrícis ope cõſtãtinopolitano· quã patríarcha tulit hieruſalẽ et cuidã abbatiſſe dedit· abbatiſſa vero ad locum p̃dictũ trãſtulit· De hac imagine manat oleum balſamo ſuaui? redolẽs quo límiunẽ ínfirmi· & melius habẽt· Oleũ iſtud optime crhíſtianis reſeruaẽ ·et ipe locus a ſaracenis ín magna reuerẽcia habetur ·Bis ín anno ſcz ín aſſũptõne beate virginis marie & natiuitate · locum illum íncole ſaracenoz frequẽtãt· hec imago a mamillis ſupius ſi petur vt carnea ſentiẽ. In cõſtínio antiochie et damaſci ín caſtris munitiſſimis habitant barſaſſíní · Quoz domín? eſt verulus de mõtanis multuz reueritus a crhíſtianis & ſaracenis p̃cipuis ac remotis· Quoz p̃cipes índifferẽter p nuncios ĩterfice re ſolet· Hoz nulla eſt lex· niſi quã timor facit· matres· ſorores· filias et índifferẽter oñs cognoſcũt vt vxores· a cunabulis educãtur ín palatíjs· oñia q; addiſcũt idiomata· et docenẽ dominũ ſuũ time re ſup omnia· eiq; vſq ad mortẽ ín oĩbus obedire vt ſic poſſint ad paradiſi gaudia puenire· Quiſquis ín obediẽtia moriẽ pro angelo coliẽ ·hec de illo líbello patriarche ad papã ad preſẽs ſufficiãt·

LXVII· De origine ac puericia ſãcti edmũdi cãtuariẽſis archiepi Actor.

ANno itez ſupius ãnotato ſcz ab ícarnatione domini M·cc·xlvij· ſãctus edmundus cãtuariẽſis archieps· cuius ſacri corpis gleba ín põtigniacẽſi monaſterio requicuerat· de terra ẽ eleuatus qui nimiz ãno p̃cedẽti autoritate apoſtolica fuerat canonizatus & ín cathalogo ſãctoz deputat? Ex geſtis e? ·Hic ex abbẽdonie villa orígínẽ duxit· In cuius carne florida vigínitatis flozẽ illibatũ perpetuo deus pmãſurũ edocuit· qui eum ſupra mozẽ cõmuníter naſcẽtiũ ·felicibus auſpicijs ex ſue matris vtero ſegregauit· Cõgreſſus eſt eñ de cella ſue natiuitatis· ita mũdus et immuníſ a cõmuni corruptõnis humane cõtagío· velut ſi mox ī ſindone mũdiſſima nullã cõtraxiſſet maculã continens de cõtento· Hunc igiẽ ín baptiſmo mater edmundum tãq̃ a mundícia nuncupãdũ cenſuit· quia cũ oraret ad feretrũ ſãcti edmũdi martiris onerata nobili onere· vitalis ín eo ſpũs primitias primitus dephendit· hec mabilia vocabaẽ· pater aũt edwardus· qui de cõſenſu cõiugis ſeculo valefecit· & ín monaſterío de eyneſham ſub habitu regulari curſum vite feliciter cõſũmauit· mater quoq; vtute nõ inferioz cognatõní femínee maſculinũ animũ ĩſeruit· & ī ſeculo nõ ſeculariter viuẽs· cum animi mollicie carnis illecebras· a ſe penitus amputauit Capã clauſam deferẽs veſtes reiecit· quas p̃poito caſtitatis nõ cõuenire cẽſuit· Vigilias monachorũ abbẽdonie ſingulis fere noctib? cõſueuit frequẽtare· ꝑ carnis oflict? armis militie cõtinẽtiũ ꝓgruis ſe índuit cilicio videlicet aſpo· quo carnis nuda calcaneotenus cõtegere cõſueuit· Addidit et loricaz ferreã deſup· quã fineten? carni ſue portauit índuiduã · vt ĩdumẽtum piloſum p̃mente ferro plus pungeret carnem ipſã· Intra loricã uero due lamie ferree ad mai? erãt ſuppliciũ ·quaz mater moriẽs duos ſílios fecit heredes· edmundũ ſcz ac robertũ Ab ipſis ergo puericie primordijs· edmundus taz religioſe nutriebaẽ materna ſolicitudíe· vt extunc ab ea ĩformareẽ ieiuníis & orõníbus etiã adultus ĩſiſtere· huic eñ mater vt ſextas vltro ferias ín pane et aqua ieiunaret · dedit & promiſit munuſcula vt parcimonie ſalutaris obſuãtias ín eius animo plãtaret arte ſcã· ſic ínnocẽtie fundamẽto ſuperedifi

cauit ardua virtutū palatia vt creſceret tēplū ſcēm in domino·edificatio p ſpūm māturi? ichoata·

LXVIII Qualiter eidem puero piſi? miſſo chriſtus in forma pueri ſe ei oñdit·

QVm aūt mitteret eum vna cum fratre ſuo mater piſi?·vt liberalib? imbuereē ſtudijs ſeu artib?·modicā pecunie ſummaz dedit eiſdem: dicens illis·Si mīnam vt bonos decet filios iuſſionē ſeruaueritis ofido in domīo q̄ in oīb? ipe puiſor munific? erit vobis Duo quoq; dedit eis cilicia·p̄cipiens vt illis ſup nudo ſe veſtirēt·bis aut ter ī hebdomada Timebat eīm ne poſtq̄ diſcretionis annos attingerēt·p deuexa viciorz & abrupta voluptatis incederēt·Ideoq; rudes in arte bellā di familiariē informauit·& prius exercitans q̄m in belli diſcrimine neceſſario traherenē·rudimētis intellectualib? ſenſualitatis ſtudia p̄uenire curauit· Ipſa etiā edmūdo quē velut ſcitatis ei? preſcia·ceteris filiis plus dilexit·dum ſtuderet piſi?·cuz in duīntis lineis cilicīū mittere oſueuit Meritoq; preceteris eum dilexit qui nuſq̄ piam matrē·pi? videlicet filius verbis aut opib? offendit·Ita nāq; deo & pie matri ſue placere ſtuduit·q̄ omnē a ſe leuitatem reſecans oīno corcis·alijſq; ludicris ſeu ſpectaculis ſe ſubtraxit·Diebus quoq; domīcis et feſtiuis iuxta monitū matris anteq̄ omederet p̄ſalteriū ex itegro p̄ſallere oſueuit·Et q̄m amātiſſim? domī totis viſcerib? ſtuduit actorē vite diligē ipe in forma puerili eidē puero ſe voluit demonſtrare Cum eīm pratū quoddā ſpaciādi cauſa coetaneis iuitantib?·ofenſiſſet igredi·ab ipor tam comitatu ſe celeri? ſepauit·ne oſcie ſue puritatem vel nugis puerilib?·vel ocioſis ḡmonib? ꝓtingeret maculari· Dum igit̄ incederet ſolitari? ſacris inſiſtēs meditationib?·apparuit ei puer ille cantore niueo nitido? & colore roſeo rubicundus Qui velut a ſūmo celi cardie delapſ? ſubito·ſic eum prior allocut? eſt oſticioſiſſime ſalutādo Salue dilecte mi·Qui cuz audiſſet·vt puer in ḡmoē ignoti pueri mirat? eſt·quē cum ille pauefactū & heſitantē oſpiceret·ipſuz denuo alloquēs queſiuit an ipſe ſibi vel tenuit notus eēt·Ille ſimplicitatis columbīe rñdens ḡmone ſimplici·nullā inquit teneo noticiā tui·nec ſum vt eſtimo notus tibi: Adiecit puer·Quō ita tibi ſum icognitus·p̄ſertim cum & in ſcolis ad lat? tuū ſedeaz & tibi quocunq; fueris inſepabiliter fuerim ſocia tus·Deinde ſubdidit in faciē meā reſpice: & qō in fronte mea ſcriptum ſit aduerte ſedul? toto corde Quod cum feciſſet ſcriptū legit in ea literis celeſtibus·hieſus nazaren? Qui ſtatim quod viderat ei retulit & ab ipo ꝓtinus audiuit·hoc eſt nom̄ meū quod tibi memoriale ſit in oſiderio aīme·& hoc diligenter & articulatiz noctib? imprime ſingul' frōti tue·Per hoc eīm poteris otra mortē muniri ſubitam·et quiſquis eadē ſcriptura munierit mō oſimilī frontē ſuam·His dictis·puer ille in quē deſiderāt angeli p̄ſpicere diſpuit·ſz in pectore pueri ſui quē uiſitare dignat? eſt·non parum dulcedinis reliquit

LXIX Qualiter a matre bñdictōnē accepit & aīmam defuncti portari a demonib? vidit

QOrro matre illi? iam morti ꝓpinqua cum vix ei ſupeſſet extrem? ſpūs·vocat? ad eā venit·bñdictionē vltimā ꝓcepturus·Quam ſup eum affectuoſiſſime edita·cum abſentiā fratrū ad memoriā reduxiſſet exorauit matrē humilit vt abſentes quoq; bñdiceret·Ad quē illa·In te ait filī oīs fratres tuos bñdici noueris·qui p te trāſfuſa in illos bñdictōe tua·tue ꝓtectores erūt gratie & virtutis·Nec eīm matrē latuit quis quantuſq; futur? eēt in poſterz·cui? future glorie cumulū·quibuſdā nouerat p̄ſagijs p̄ſignatū·Siquidē viderat in ſomnis nocte quadā eum corona ſpīneā portantē in capite·que vehemēter accenſa flamā ꝓtēdebat ad ſidera cum fulgore Quadā vero die cum verſus natale doīcaliū·ſ·abbē domiā iter agēt cū alio quē hēbat itineris ſociū·vidit campū auib? fuligine nigriorib cooptū·Et vterq; quidē de maxima mirat? ē auiū multitudine·ſz alterz ſtupor valid? inuaſit cū tremore·Cui beat? edmūd?·Beta inquit a via ſemotus paululū·et te crucis muni ſignaculo·ne timeas quia videbim? quid ꝓtendat monſtruoſa hec auiū multitudo·Poſt modū vero videntib? illis aues ille corpus quoddā nigerrimū·nec homīs·nec ulli? aīalis effigie diſtinctū ſubuexerūt in aera·& ita omū diſparuit multitudo auium ſubito velut vmbra· Quo facto cōuerſus ſanctus ad pauentē ſociū vis ait ſcire·quid ſignificet hoc portētū·Et ille· volo· Cui ſanct? Aues teterrimas quas vidiſti noueris eſſe demones·homīs cuiuſdā qui in villa proxima nup obīit aīam ad inferos deportātes·Ipam aīam laruale corpus quod in aera ſubtulerūt exprimit· que meffigiata viſa eſt·qz conditoris ymaginē ad quam facta fuerat·ipa dum viuerz in corpe· viuendo nequiter deformauit Qui ad eandē protin? uillam venientes·vt de viſo certiores efficerētur p̄digio cognouerunt q̄ homo quidam ipa qua ſanct? p̄dixerat hora trāſierat ex hoc mundo·

LXX Qualiē ī adoleſcētia caſtitaīt ſtuduit & imaginē beate virginis anulo deſponſauit

TAm aūt ſanct? edmūd? annos adoleſcētie attigit·carnis delicias non tm̄mō fugit·ſz etiā exhorruit·Cunq; virt? verſet̄ cca difficile: & ad virtutū culmina veniaē cum labore· p̄ uſq̄ ei? aīme vires attigiſſēt virtuti cōtrariū·in eiſdem ſacris pauerat exercicijs virtutib? locū·Sicq; cani ſēſ? effect? eſt in annis teneris·q̄ cum ſacram paginā nectum didiciſſet·tam ipam iam docere uidebaē maturis moribus & honeſtis·Eratq; talis q̄ non p̄ri? incipet docere q̄ facere·ſz quod amplius eſt·p̄ri? facere q̄ audire·Et cum ſingulis in corde virtutib? gratū paſſet hoſpiciū·caſtitatē ſingulariter habere ſtuduit·ſciens q̄ incorruptō deo proximum eſſe facit·vñ carnē ſuā nulla vnq̄ polluit immūdicia·ſz in eo p̄manſit vſq; ad obitū virginitas incorrupta Nam de oſilio cuiuſdā ſacdotis ꝓpetuā virginitatē corā beate virginis vouēs ymagīe·eidē ſe virgini velut domīe omēdauit & copulauit perhenniter velut ſponſe·atq; in ſignuz irrefragabil' federis eam anulo ſuo ſubarrauit nouo more Anulo inq̄m quē ad hoc fecit·digitū ipſi? ymagīs inſigniuit·Et vt eidē domīe amice cariſſime iugiē impenderet·ſalutatōnis obſequium in eodē anulo lr̄aliter īſculptū eſt illō aue angelicū·Extūc ergo ſicut ipe ofeſſ? eſt ī obitu·quotiens eiuſdez clemtiſſime virginis p̄ſidiū īuocauit·ipa in temptatōne ꝓtectū in p̄ſecutōne ſolatiū·ī tribulatōne remediū: ī dolore gaudiū ſibi celeriē impetrauit·Vt aūt eadē ſponſa ſua federis iter eos initi recordareē & ſponſum dignareē agnoſcere·qui eam ī ſua deſpōſarat ymagine ī anulo cū quo poſt mortē more pōtificali ſepult? extitit·īuentū fuit īſculptū cunctis videntibus atq; mirātib? iſtud aue·Ac p̄ hoc & ī manū pōtificis & ī digito ymagīs·p̄cipuū p̄relucz teſtimonium p̄ quod enucleaci? apparet omībus geſte rei

veritas & exẽplum·

LXXI ¶Qualiter eum dyabol⁹ de carnis cõcupiscẽtia tẽptauit·

ET hostis antiqu⁹ quo magis eũ vidit in virtute proficere·eo magis agitat⁹ inui dia·pectoris eius pacẽ studuit pturbare Vnde quãdam puellam hospite sue filiã in eius ex citauit excidium·vt ipudicos oculos in euz iaciẽs eius cõmouere tẽptaret aĩm signis & nutib⁹ ac su spirijs·quasi dicẽs tacite·dormi mecũ·Sed cũ per talia nil proficeret·aptis cum eo verbis cepit agẽ & multis modis ad amplexus illicitos prouocare Quaz ille vt pestẽ fugiẽs sepe corripuit·sz illa nec sic a virulẽto ꝓposito quod mẽte ꝺcepat se retraxit Illa velut altera egiptia·pro illicitis institit · Ille velut alẽ joseph illicita recusauit · Tandẽ ꝺ illius oportunitate ꝓcesus·quid sup hoc eẽt agẽdũ meli us mẽte contulit·& habito secũ consilio puelle tẽ pus assignat veniẽdi ad locum quo vacare studio consueuit·Illa spans uoti se compotẽ fieri·assigna to tẽpore audacter venit·Quam ingressaz & qui busdam supioribus vestibus ad eius mãdatuz spo liatam arripuit·virgisqz flexibilibus · quas ad hoc aptauerat in dorso ꝓptime flagellauit · vt sic cui collecta erat in corde stultitia·ipam disciplime dis soluerz dura virga·Fugit illa quẽ dudum fuerat i secuta·& vexato intellectũ dedit·& gratiã appo suit·ita ꝙ ipa puella vt assuit hmõi tẽptatõnẽ nũ ꝙ postea talit tolerauit·Sicqz dum restitit ꝓsẽn ti dyabolo·ipe dyabolus a puella recessit ocius & ab ipo·Sz dum p aptam eum mali spẽm non possz ad carnis illecebras trahere · conatus ẽ p quãdam matronã·satis vt viꝺbat honestam deceptõis sue laqis irretire.Hec velut sub obsequij velamine ob tulit ei q̃dam donaria ·vt p hoc eius animũ facili⁹ inclinarz ad turpia carnis vota·Quod cuz ille mu liebris versutie nõ ignar⁹ mtelligerz· q̃siuit ab ea an ei de sui cõsciẽtia coniugis hec offerz· Et illa · Latẽt inquit ista coniugẽ·nec eĩ scire debz ꝙ tibi facio amicabiliter hunc honorẽ·Insipiẽs eĩ credidit virum sapiẽtẽ aquas furtiuas quasi dulcõres appe tẽ·quas ille vt dauid sapiẽs cum tanto discrimine noluit degustare·vnõ ait ad illam·sine viri tui cõ= sciẽtia nõ recipiam dona tua·sicqz mulier verecun data·donaria sua retulit·& ipse ab eius impetitõe noxia liber fuit. LXXII· ¶Qualiter i etate viril carnẽ suã arti⁹ castigauit·

DEcursis annis adolescẽtie·qz crescẽtib⁹ cum etate vinib⁹ corpis·crescit iuisibilis pugna militie· spũalibus armis curauit fortius se munire·Vnõ non contẽtus iã cilicijs vti omnibus·sicut informatus matris monitis & exẽ plis consueuerat a puero·adminẽticio cilicij gne· carnẽ suam nõ taz domare ꝙ torq̃re studuit nouo modo·quẽ modũ et antiquioribus sanctis incogni tum·& modernis credimus inexptum · habebat si quidẽ cilicia non ex filis vt fieri solet subtilib⁹·tex toris arte compositũ·sz ex corrulis artificiose con nexis piter & cõiunctis ad instar rethis dẽsissimi i tricatum·quod in connexione sua dẽso ordine con tinebat nodulos tam intolerabiles ꝙ vt ita loquar sine numero numerosos·Erat ab anteriori pte ap= tum·penitus inconsutile illud cilicium·laqueol' ab eius capucõ vsqz ad fibrias hincide appositis cõno datũ·que connodatõ cilicij nodos addite carni im pressit artius·& cruciauit grauius sui corpis art⁹ sacros·Sicqz cum seipso bello dimicãs intestino · certamen sibi indixit reciprocum·in quo se contezẽs & a sese cõtrit⁹·exiit se supra se·pene sui met ob litus vt se vincez·& domestico tormẽto corpe su pato martir in pace factus· ꝺ se triumphum nobi lẽ reportarz·Cui eĩ xp̃us erat viuere·ipse vixerat nõ vt ipe·Nec cõtẽtus est hoc tormẽti gne·sz quod supaddidit est admiratõne digni⁹ & stupore·Vt eĩ idem cilicium stringereẽ fortius·& continuata punctõe· caro maius sustinez suppliciũ·fune grossi ori·de pilis equinis triplicato cõstrixit illud ꝺsu p in hunc modũ·Funis ille a scapulis per corpus circũductus vsqz ad renes descendebat· multis in uolucris mediãtibus & tam stricte ligabaẽ inferi us q̃ corp⁹ & p̃cipue spinaz dorsi curuare vix po tuit·vl' semetipsum erigere incuruatus·sic in cigu lo cilicino semetipsum circumdederat· qui nõ tm lumbos carnis sue cũ legali põtifice succinxerat·sz isup ẽca pect⁹zona aurea cũ dei filio ci ct⁹erat Ita diebz pl̃ ptates aerias armato corpe rligs corpis p tic'as q̃s i apto nõ potuit·armauit i occ'to ut in se nil imunitum relinq̃rz vl' inerme· Siquidẽ manuz & colli nuda·q̃ videlicz ꝓpter homines dieb⁹ cru ciare nõ poterat·noctib⁹ corã deo cilicio ꝛegebat Addidit & cilicina femoralia & caligas cilicinas· quibus utebatur assidue cum lorica quam sibi maẽ reliquerat·duplicia de manu domini recepturus p duplici martirio quo se spõtanee cruciabat· In ad uẽtu quo qz & in quadragesima indumẽtũ qꝺam portauit plũbeũ coriũ quoddaz nihilomin⁹ durũ indues & nodosum·Ad maioris etiam tormẽti cu mulũ pluribus locis astrinxit funib⁹ corpus suum ne constringẽtur funibus peccatorum·

LXXIII· ¶Qualiter in regimine artium se habuit·

FAct⁹ vero magister artiũ preter morez tunc legẽtiũ·missam & horas canonicas quotidie priusq̃ legeret audire cõsueuit que scz religiosa cõsuetudo suis etiã scolarib⁹ pro fuit·quos vt secum audire missas assuescerẽt·sic in duxit·Et vt hoc liberius exeq̃reẽ in prochia qua ꝺ gebat ·fecit capellã cõstrui in honore scz beate vir ginis quam sp dilectõne coluit spẽali · Pius autẽ humilisqz magister cum vnum de auditoribus suis egrum & egẽtẽ·lecto decũbẽ ꝺidicisset· in domi suam eum portari fecit·& qualibz nocte p quinqz circit ebdomadas ante ipz iacuit·eiqz in urinali ac cetis q̃ languẽtis requirebat necessitas ministrauit Et q̃is hoc fraterne cõpassionis grauareẽ onere legebat tamẽ & disputabat cõtinue·Freq̃nt urina le de manu decũbẽtis p̃ vanitate capitis excidẽs i tegrũ remanebat ipsius proculdubio meritis ·qui ei ꝓpter deum humanitatis obsequium exhibebat· Quidã etiam ꝺ scolaribus suis. morbum patiẽs in brachio ostẽdẽdũ ei cẽsuit quasi sancto·Cui respõ dit ille·Sua te deus gratia sanz ac virtute· i cẽstino scolaris ad magistrũ rediit·seqz sanitati restitutũ asseruit·Ac ipe magister eiusdẽ morbũ in suo bra chio excepit·quẽ patiẽter tolerãs paulopost & ip se curatus fuit·Die quadã in studio occupatus ob litus ẽ orõez illã·o imtemerata dicere. quam i hono rẽ beate virginis et beati iohãnis euãgeliste dicere consueuerat diligẽẽ ac ꝺuote·sequẽti nocte beat⁹ ei johãnes apparuit·et vt ei manum suam extẽderz ipauit·Gerebat siquidem in manu ferulam·qua ve lut in eum seuiens minabatur eius pcutere palmã Visumqz est ei p commimatõnis magnitudinez·ꝙ si eum peussisset·ex ictu incurrisz morte· At ille

mox clemẽtior factus·erectã manũ suspẽsã tenuit· & vt dictã orõnem extunc dicere non omitteret· familiariẽ psuasit LXXIIII Qualiter ad theologie studium se trãstulit

TRansactis ergo circiter sex annis·quibus in artib9 egregie rexerat· cũ adhuc socijs suis cursũ legeret arithmeticã appentez sibimet in somnis agnouit matrẽ suã·atqz dicentem Fili quid legis & que sunt ille figure quib9 vacas tam studiose Quo rñdente talia lego videlicz ostẽsis pptractãtib9 que fiunt in ea facultate· mox illa dexterã eius manũ arripuit· & in ea tres circulos pinxit· quos his nomib9·pater: filiꝰ· spũssanctꝰ·p ordinẽ singulis singulos insigniuit: Et addidit· Fili carissime·talib9 figuris & non alijs decetero intende·Qui voce matris edoctꝰ sese mox ad theologie studiũ trãstulit·intelligẽs nimiꝝ q scẽ trinitatis ygnitõ·theologie ysummatõ·& origo facultatis existit·Et qui priꝰ dum in artib9 regeret·in mane missas audire osueuerat: nunc ad religionis augmentum·media nocte matutinas in ecclesia sãcti mederici pisiꝰ audiebat·Post matutinas vero i orõnibus cum lacrimis & gemitib9·corazꝝ altari beate marie virgis vsqz ad diem cõsueuit pistere·Et ita demũ nulla quiete corpis iterueniẽte ad scolas cũ ceteris ouenire : Et sicut orãdi grã ecclesiam adijt nocte media·sic ipam adire ob cãm ysimilem hora studuit vesptina·in ecclesia reuerẽter & deuote sehũit·& in ea sedere q̃si nunq̃·vel rarissime osueuit Quẽ cum boni nois archieps ebroacẽsis theologie studio didicisset insistere·cogitauit & voluit vnaz bibliã pprijs ei sumptib9 prepare· Quod ille audiens renuit·nec voluit eam sibi fieri·verẽs ne q̃ monasteriũ ex eius scriptura ytingeret onerari· Siquidem & ipe psalteriũ glosatũ·&·xii·pphas & decretales epl'as hẽbat·que omĩa vendidit·pciumqz scolaribus egenis p suus erogauit· Et mirãtib9 socijs q̃ ytra morem oĩm studentiũ·codices sibi necessari os distraxerat·uni eorꝝ de hoc ipm pcunctãti· erio sic dicebat·Stulte oĩa p christo studẽtes pfectõni dẽmus vẽdere·ac p eius amore paupibus erogare Tãta vero auiditate sacras ãplectabaẽ literas q̃ i earuz studio pene mſomnes solebat ducere noctes ipsas LXXV Qualiter in theologia regens auditores edificauit

TAqz tam mirabiliẽ ĩ breui studẽdo pfecit·q̃ cito pꝰ paucos annos mltis cũ instãtia suadẽtib9·magistralem chatedrã licet inuitꝰ ascẽdit·q̃uis eñ duceretur amore veritatis & iusticie·impẽm tamẽ huic oneri·& indignũ se credidit hoc honore·Igiẽ sacre scripture doctor effectꝰ·& tanq̃ lucerna supcandelabrum positꝰ·omĩb9 pficere studuit· acsi oib9 eẽt natꝰ Erat eñ pdicator egregiꝰ·disputatorꝰ acutissimus·lector pius·Et in his ommib9 effundebat alijs quod ipse haubat ỏ fontib9 saluatoris·Freq̃nter multi & magni viri qui ad eum in scolis audiendum ofluebãt·inter legẽdũ a lacrimis se ytinẽ non valẽtes libros claudebãt·Mel siquidẽ & lac sub lingua hẽbat·Ideoqz dulcedinẽ non modicã· discipl'orum mẽtib9 instillabat·Vñ multi de scolis suis exierunt doctores eximij·vestigia quoq̃ scitatis eiusdem p viris secuti·Nonnulli etiã ecclesiasticis honorati·vel potiꝰ onerati bñficijs exonerantes seipsos religioni se dederũt·eius succẽsi facib9 lectõis Nimiꝝ ignis in altari cordis eius ardẽs iugit·aliis oñdebat lucis iter·Hinc & q̃dã nocte vidit per sõnium in scolis suis ignẽ fieri copiosũ·de quo septẽ a rdẽtes extrahebanẽ facule ytinẽtes misteriũ rei se cuture·In crastino dum legeret intrauit scolas·abbas quidã cisterciẽsis ordis·qui opletis lectõib9 abduxit secum septẽ ỏ se olarib9 suis· quos ignis septiformis accẽderat caritatis· Vñ spretis tpalib9 & mundo valefaciẽtes· viã vite felicit arripuerunt in monasterio dicti abbatis monachũ induẽtes·Horꝝ vnꝰ fuit clarevallensis abbas stephꝰ·quadaz die diputaturꝰ de scã trinitate cathedrã ascẽdit·& dum ibi discipulos expectans q̃nem in aĩmo volueret in somnũ resolutꝰ·visionẽ hmõi ẽnere meruit colũba ỏ supnis volauit ac se celerit ỏferẽs·ĩ ore suo mirificum corpꝰ xpi·quod q̃si sacrã ymuionẽ tribuẽs in eiꝰ ore posuit·& sic ad supiora celeriꝰ auolauit Expgefactꝰ ergo velut humanũ excedẽs ingeniuz excellẽtissime disputauit ac de beata trinitate pspicacissime disseruit·In pdicatõne quoq̃ ei mira grã inerat·& ignitũ eiꝰ eloquiũ·aĩmos auditorꝝ q̃ntũcũq̃ frigidos efficacit accẽdebat·Vñ & guilhelmꝰ comes salesbrie·qui lonza spata dictꝰ est·cum iam longo tempe nemi ofessꝰ eẽt·Ac de sumdo christi corpe iuxta morẽ vniuersalis ecclesie nõ curaret adeiꝰ moita ouersꝰ ẽ LXXVI De affectu quẽ erga crucẽ domicã habuit

QVm aũt populo pdicaret crucẽ domicaz manu ppria tenbat assidue·quaz frequẽter intuẽs·solebat nũc amarissime flere·nunc honestissime subridere· Flebat q̃dez vt dicẽ osueuerat·q̃ cum plures essent uerbi auditores pauci tamen factores existerent·cum tamen crhisti passionem haberent pre oculis· & exempla sanctorum eis innumera non deessent·Ridebat vero cũ crucẽ pio cõspicerz oculo recolens bñficia·que p eam p uenerãt toti mundo· Habebat etiã pro cõsuetudie qualibet die uel nocte domice passioĩs insignia meditãdo recolere·& in eis suauissime delectãdo illis medullitꝰ ihereze·quadã itaqz festiua die mltis occupatõnib9 & curis fatigatus cum puidere nõ posset lectõem crastinã· sequẽtez noctem i vigilijs expendit fere totã · Vnde circa aurorã irrũpente sõno eius occurrit memorie q̃ in nulla illius diei hora meditatꝰ fuisset iuxta morem de domica passione· Timẽs vero ne grauem capitis dolorem incurrerz·si anteq̃ irz ad ecclesiã & ad scolas nõ dormiret elegit potius aliquãtum quiescere ·ac solitam cõtemplatõem·in spe gratie dei tunc irrumpe· Cũ ergo se inclinasz ad lectulũ appuit ei hostis antiquꝰ tetz vultũ exhibens & horendũ· Vnde iritꝰ dextrã leuauit vt signum crucis facerz quã demon apph̃ensam tenuit ne leuarz·Ipe vero cõfusus ĩ domio quasi ambidexter sinistrã erexit vt idẽ facerz signaculum·sz dyabolus ipsa similiter apph̃ensa·q̃si saccus grauissimus cecidit sup eum Tunc deficientibus sibi viribus corporis orauit in spiritu dominum vt sua virtute seuientem cõtererz inimicũ· sicq̃ demon ab eo auulsus subito·cecidit inẽ lẽum & parietem proximũ in momẽto· surgens igitur celeriter·& sic prostratũ cernens demonem·cõfortatꝰ in fide ipsum cepit aggredi velut hostem·eumq̃ p horribile guttur eius arripuit:& illud stringendo fortiter ita dixit· Adiuro te p aspsionem sanguis crhisti ·vt michi non omittas dicere quid sit illud p quod tibi valeam plus nocere & te a meis inuestationibus coercere·Et dyabolus ait·p illõ quod nunc nomiasti · Et sic dyabolus victꝰ disparuit · se victam dolens ab eo quem suis vicendus viribꝰ estimauit·

De abstinentia eius & oratõne

Sic sanctus abstinentiã illibatã·in oĩb9 seruauit ab infãcia ſ·vt verbo·cibo·po = tu·somno·ceteriſq3 mundanis ſpeciebuſ quantũ virtus patiẽ humana·Solo pane cõtent9 & aqua·sextis p ãnum ferijs astinuit·& aliquãdo panem tãtum ſumens·nullum penitus liquorem guſtauit·Vnde nõnunq3 fiſſa videbanẽ eius labia velut humoris indigentia hians terra·pilis quoq3 fluẽtibus capitis & barbe·dicebãt hoc phiſici ex humor3 penuria puenire·Groſſis vtens cibarijs· quo cibus vel potus pcõſior & delicatior erat·eo mim9 ex eo ſumebat·Nolebat vt ſibi quis ꝓpter ſe diceret quid ſibi in prãdio eſſet apponendũ·immo ſepe cibum ſi coram eo laudareẽ guſtare nolebat· eo q3 lautum nouerat Omni ſcõa feria & quarta et in ſeptuageſima ſemp a carnibus abſtinuit· reliq3 q3 diebus quaſi nichil de carnib9 vl' piſcib9 degu= ſtauit·Nec ob hoc diſputare dimiſit aut legere ni ſi alia ꝓpedireẽ neceſſaria ratõne·Poſtq3 vo sacẽ dotij aſcendit gdũ·ad quẽ muit9 veit ſic & ad p cedẽtes ſacros ordines·extũc duras leges quas in carnis ſue p iudiciũ ſtatuerat·efficere ſtuduit du riores Rariſſime bis in die ꝓmedere conſueuerat·& hoc cum ad id eum alior3 iocunda ſocietas muita bat·deniq3 ſibi tm rigorem indixerat aſtimẽtie· q nõnulli ſuor3 credebãt ipm capitis inſaniã·vl' etiã mortem incurrere·Oratõni quoq3 ſedulus incũbe bat·& nuda ſolo genua figebat· Vnde nõnunq3 vi colliſionis erũpens ſanguis genu reſpſit alter3 aliud vero quaſi ſemp gibboſum extitit & calloſũ Singulis diebus a capite vſq3 ad pedes membra crucifixi ſingula adorabat·& in adoratõne cuiuſli bet· Adoram9 te xpe·pia voce dicere ſolebat·Per dies ſingulos tria cãtabat pia horar3·ſ·horas cano nicas·de ſpiritusancto·& de matre domini· cum officõ defunctorũ·Poſt primũ exurgẽs ſomnum mox ad oratõem vel meditatõem·ſeu lectõnem ſe ꝓferebat·& tã poſt matutinas q3 ante vigilans ſic ꝓmanebat· Raro nãq3 poſt matutinas dormiuit vllo tempe·nõ minuſ id obſeruãs hyeme q3 eſtate Q si forſan aliquãdo ſopor in eum violent9 irrue ret non ſolebat ad lectum recurrere·ſed in oratõ nis loco·vel in ſede ſua reclinãs caput·dormitare potius fatigatis ceſſit oculis q3 dormire· Lectu3 quidem habuit·ſatis honeſte ſtratum·nec tamẽ in lecto iacuit·ſed in ſcabello ſubpedaneo· nõnunq3 in terra ipa·aliquãdo aũt ad lectulũ caput pendu lum inclinauit· Aliquotiẽs vero vt nõ totũ corp9 ſed ꝑs media requieſceret ſedens ſolebat ſomnum cape. & hoc p annos circiter trigita vl amplius cre ditur obſeruaſſe·Limtheamia cooptoriũ· vel etiam culcitrã non habuit·ſed capa ſua vel ſcapulari ſeu certe pallio ſe ꝓtexit· ·LXXVIII· De cetera eiuſdem ꝓuersatõne·

Qestimenta vt ſepius habebat griſea.nec abiecta plurimũ·ſed nec plurimũ pcõſa Ludis ſeu ſpectaculis ſecularibus nunq3 ſe immiſcuit·ſed omni huiuſmodi quaſi vir9 quod dam qõ p oculos ad animã ingredi euitauit · De tractor3 pſequebaẽ·detractõnis abhorrẽs viciũ nec his vnq3 vl' ad modicum ſuũ accomodauit ani mũ vel auditũ·Beneficiũ eccleſiaſticũ & vnicũ tã tum·q3q3 plura pluries ſibi fuiſſent oblata nunq3 tenere voluit·niſi cum onere reſidentie·quod quo tiens lectõnibus vacare diſpoſuit·ſolebat nullius expectato conſilio reſignare Tandẽ vero vt liberius verbum dei poſſet abſq3 ſcãdalo & auditor3 ꝓdica re grauamine beneficium vnũ recepit · & retinuit quor3dam victus inſtantia atq3 ꝓce·Suſcepit ita q3 in nobili eccleſia ſalebie·cum canonia dignitatẽ theſaurarij·ad quã inuitauit eum epus· Recepunt aũt eũ canonici cũ reuerẽtia ſpeciali· Vẽtilatõib9 cauſar3 ſeu placitis meeſſe noluit·Et vt a cauſarum cognitõnibus eximereẽ·literas apoſtolicas impetrauit·Pecuniam non dico tãgere·ſed nec videre di gnum cenſuit·niſi eã quã manu ꝓpria pauꝑib9 ero gauit·Celaria vel alias officinas ſuas dedignabaẽ ingredi·incõueniẽs hoc eſſe iudicãs ſui nominis ho neſtati·Rerum quoq3 ſuarũ audire ꝓpotũ·ſibi cre didit inhoneſtũ·plus expẽdebat q3 haberet in red ditibus·vnde & ere alieno ſemp extitit obligatuſ A ſeruientibus ſuis carnis exigebat mundicia·Vo= lens ſemp omnem familiã ſuam foꝛe mundã· Nec vnq3 eis in ira moleſtus fuit etiã cum delinq3rent nec vllis omnino alijs·quoniã ſatagebat ſollicitus ſeruare iugiter pacem cordis· Q3 ſibi fuit in facl' tatibus ꝓprium omune facere ſtuduit·pijs vſibuſ egenor3·Nullus ab eius ianuis receſſit egenus va cuus·ſed accipiebat quilibet.put ſibi videbaẽ cõ petere·plus vel minus·Nunc panẽ·nunc bladum vel certe legumina que pari fecerat·paupib9 vnde cũq3 pfluentib9·pcipue famis tpe miniſtrabat. Li bris coram ſe poſitis in ſupior pte cõtra faciẽ habe bat eburneã & venuſtiſſimã beate virginis imagi nem·in circũitu throni ſui redemptõnis noſtre mi ſteria·ſculptura mirabili ptinentẽ· De codice ꝓce debat lectõ·ad yconiã referebaẽ oratõ De vtroq3 influebat ipius ſtudentis anime ꝓtemplatõnis ex taſis & dulcedo·Comeſtionis & equitatõnis tem pora quibus ſtudio nequiuit inſiſtere dicebat ſe p dita & inutilia reputare· Tantum reuerẽtie ſacre ſcripture detulit·q3 quotiẽs bibliã ſuã apuit priuſ eam oſculo honorauit·Appetitũ inanis glorie que virus virtutũ importunã ſe multipliciter ingerit· ſub quadã ſimplicitatis cautela & modo mirabili elidere conſueuit· LXXIX· De ꝓdicatõne crucis & miraculis p eum ibidẽ exhibitis·

Hic ei9 fama felix alpes trãſijt.& quoniã apoſtolicus eũ crucis amatorẽ eſſe noue rat legatõnem crucis ei cũ grãdi priuile gio omiſit·Poteſtatẽ quippe dedit illi ꝓcuratõnes ab eccleſijs & eccleſiar3 rectoribus accipe·vt eor3 carnalia meteret·quibus debuit ſpiritualia ſemi na re.Ipe vero hac poteſtate non vtens gratis euan gelium poſuit·& ꝓpriis ſtipẽdijs contra morẽ mi litantium militauit·ꝓpter quod & deus in ipo le= gatõnis itinere dignatus eſt eum innumeroſis mi= raculis honorare · Itaq3 dum verbum crucis apud villã lemeſtre populo ꝓponeret·acceſſit iuuenis q3 dam iuuenilibuſ irretitus oblectamẽtis vt ſibi vir ſanctus manibus ſuis crucem daret· Quẽ mulier quedã volens a ꝓpoſito retrahere·p palliũ arripu it·ſed non impune· mox eã manus ipius ꝓtracta dedit eidem intelligere non eſſe ſibi licitum chriſti militem a tam pio ꝓpoſito reuocare Que vidictã in ſe ſentiens cum flens & eiulãs clamores emitte ret.vir ſanctus diuini verbi baiul9·queſiuit a cir cũſtantibus quid hoc eſſet.Cũq3 didiciſſ3 plenius rei ſeriem·queſiuit a muliere·an de manu ſua uel= let accipe xpi crucem·Que ait uolo·Et dũ uir dei crucis xpi ſignaculum·ſuis imponeret humeris in ipa mox impoſitõe·mulier adeſſe ſibi ſenſit pfecte remedium ſanitatis·Similiter apõ villã ſtradewey

cum iuuenis quidã eo predicante surrexsset vt cru
cem sumeret·eius amasia ipsum tenuit·vt a pposi=
to reuocaret·mox ultio digna eam inuasit·& lumẽ
oculoꝝ subito perdidit·Que flens et eiulans·cla=
moribus pulsauit aera·vnde ei vna cum beato viro
plebs condoluit vniuersa· Et orante p ea viro dei
recepit lumen pditum·sicq; cum gaudio rediit ad
ppria p impensa sibi gratia laudans deum · Alias
cũ predicare deberet apud boklande vbi deo famu
labantur moniales cisterciens ordinis · priusq̃ ve
nisset ad p̃dicandum apparuit quedam monialis de
functa cuidam alij viuenti eam p̃monens in his ver
bis·Veniet inquit magister edmundus huc ad pre
dicandum populo·tu tradas ei filum· ut ex eo cru
ces faciat·qđ repositum inuenies tali loco · Moni
alis viuens credẽs defuncte monitis filum de loco
sustulit·& ad virum dei ut cruces inde faceret de
portauit· & crucibus multis de filo factis signati
sunt ꝯplurimi·idem tamẽ filum parum videbatur
ab intuentibus id admirantibus mĩorari·

LXXX· Itez de quibusdam miraculis illi?

Cum apud ciuitatem vi ter ons·
gornie extra ecclesiã ad p̃dicationem suaꝝ
cõfluxisset maxima multitudo ppli· cepit inter pre
dicationis p̃mordia·subito nubes horrida diffundi
& pluuiam cum turbine omiari Videns vir sanct?
auditorũ animos esse concussos ad diffugium·con
uertit se contra impetũ turbinis· & extenta manu
opposuit ei victoriosissimũ signum crucis·& ait·p̃
cipio tibi maligne spiritus·cum hac cõmotione lon
gius abscedere·nec astantem populum quo minus
verbum dei audiat·audeas impedire · Quo dicto
statim recessit spirit? ꝓcellarum . Et nubes lucida
obumbrans eos affuit·in circuitu vero eoꝝ pluuia
cum tempestate valida distillauit · Sic & pluries
& pluribus in locis·pluuiam uel ꝓcellam a loco p̃
dicationis sue repulit·Preterea dum eiusdem lega
tionis officio fungeret in multa gratia nocte q̃dã
in sua biblia studuit cum candela Et cum fatigatus
vigiliis irruenti somno nequiret obsistere·contigit
ipo dormiente candelam super libri lrãm cadere &
diutius sic arrere·Qui euigilans obstupuit· & pro
biblia quã carissimam habuit suspirauit·Et eleuãs
candelam exsufflauit fauillam que sup librũ rema
serat·nulla tñ ignis lesio super bibliam apparebat ·
Cum similit alia uice studeret ad lumẽ vigiliis gra
uatus somno succubuit·Et ecce mus intrans ĩ cru
cibolum·lumen dum huc atq; illuc discurreret suf
focauit Et euigilans cum repisset se sine lumine·su
spirans & gemens inclamauit nomen virginis glo
riose·subitoq; lumẽ ĩ crucibolo reperit·& de red
dito sibi celitus lumĩe letus fuit· Contigit aliquan
do eum in pede grauari apostemate· qđ antrem so
lent medici nominare·Qui sumpta penna cum qua
scribere cõsueuerat·tres siue quatuor cruces in cir
cuitu & vnam desup impingebat & dum cruces il
las depingeret·p̃dixit q̃ morbus ille pessimus ex
piraret · Qđ & factum est In crastino quippe pes
muentus est sine apostemate·nullo prorsus ipius
vestigio remanente · In eius quoq; ciliciis accidit
miraculum · qđ hic stili officio duximus omendan
dum · Quidam cubicularius eius cilicium & femo
ralia cilicina·que usu diutino mutauerant · ad ꝑbu
rendum accepat·que ille igni tradidit·sed ea ignis
allambens innoxie non vrebat· Siquidem virtutis
sue ignis oblitus·non valebat ipsa conflagrare cili
cia q̃si sacrata duceret·que vir sanct? tetigerat car
ne sua · Itaq; cubicularius ea ꝓiecit in aquam cum
grandi lapide·quib? submers·dixit mendacit se ea
ignibus cõcremasse· LXXXI: Qualit
in archiep̃m cantuariensem assumptus est·

Alis sanctus innocens impollutus·segre
gat? a pctõribus vacante sede cantuarie
elect? est in archiep̃m canonice diuina p
culdubio voluntate·Itaq; solennes nuncij ad eccle
siã salesbie venientes·cui?·s·erat thesaurari? ipsuꝝ
inquir ũt sed ibi non inueniũt·De hinc ad villaꝝ de
calue ꝓgit·vbi cõtemplationi vacans & gregis sui
regimĩ repezit · At ille nullaten? electioni de se fa
cte cõsentire voluit·sed semetip̃m eximaniẽdo mi?
ydoneũ assezuit dicens Ego vermis & nõ homo nõ
solũ tanti meriti·nec tante lrãture sum ut creditis·
sed & mund? quoq; in hoc decept? est · & vos er
ratis·At illi cũ precib? in ꝓposito ꝑsistentes adeũt
episcopũ salesbie· qui audita rei serie diffiniuit q̃
electioni cõsentiret · eiq; imiũxit in virtute obedi
tie·Ille tñ fixus mansit in ꝓposito · nec adhuc con
sentire voluit vllomõ· asserunt illũ mortalit pecca
turũ nisi cõsentiat·eiq; precauendũ ee ne deũ offen
dat. Talis em̃ inquiũt possz loco tui forte substitui
p quẽ ecclesia cantuariensz lesionem nõ modicã pos
set pati Vbi ergo sunt ambicõsi p fas & nephas se
vltro ingerentes in vineã domi cõcupiscentes ho
norem seculi·Ecce ambicioſus se ingerit & ꝑpellit
edmundus queri & accedere vix dignat· Tandez
itaq; victus eoꝝ precibus · imo magꝝ ratione con
uictus assensum prebuit·quẽ tamẽ assensum verb
patentibus non expressit· Dixit em̃·Nouit ille qui
nil ignorat·q̃ ñ me mortalit peccare crederem ele
ctioni de me facte nullaten? consentirẽ · Hac imp
fecta responsione otenti· de ci? ore verbum rapiũt
& ipsũ arripiunt atq; ad sanctum altare ducentes
eum·in terzaz cũ eo humilitez se pstrauerunt·hym
num te deum laudam? ingeminant·ocrepant cimba
la·& in laudem creatoris oms iubilant & exultãt·

LXXXII· Qualitez in statu illo con
Astor igit in popu uersatus est·
lo dei factus·in omibus magis ac magis
enituit virtutibus· Superioribus obedientiaz exhibe
bat & reuerentiam paril? concordiã & pacem· in
feriorib̃us cũ custodia disciplinã · Humilitas sicut
in eius corde p̃matum tenuit· sic & in omibus ei?
opibus p̃ma fuit· Nam calciamenta sua nõ erubuit
aliquãdo sibi distrahere· qđ in p̃mate totius anglie
humilitatis erat indicium euidens & insigne·Cum
vo clerici sui missã mãe nõ audissẽt aliquo p̃peditu
negocio·qđ eo oportuit agi tpe· ipemet ꝓcedente
die missam cõsueuit eisdem personaliter celebrare·
Iter vero agẽs·si quis ei peccata sua vellet cõfiteri
q̃muis pauprimus· descendens ilico cõfitenti audi
entiam prebuit · cõfesso existens affabilis & deuo
tus·Nec repellebat eum ꝓpter inequalitatem tpis·
seu etiam ꝓpter vicinitatẽ sui hospicij longiuscule
non distantis·nec induebat purpura & bisso vel
veste preciosa·sicut nõnulli solent ep̃i: tunicam ha
bens albam uel griseam·de precio satis vili Veruz
tamẽ vt frons sua cõueniret cetis supioꝝ vestes
honestas habuit·sed non studio vanitatis· De p̃di
cta vero corpis austeritate nihil sibi minuit · imo
de die in diem ut filius accrescens rigorem fere in
omibus ampliauit: Semper sibi durus & rigidus ·
aliis ꝑpatiens & benignus· In altaris officio totus
erat in lacrimis·ita se gerens q̃si exutus esset homi
nem·ac velut in carne dominicam geri cernerez pas

sionem·Reuerentissime tractabat omia sacramēta ecclesiastica · ita vt mentes intuentiū ꝓuocaret ad deuotionem·ipa cōtrectatio tam deuota · Sexum quidē femineū ob honorez beate virginis & suam deuotōnē semp honorauit·et religiose coluit· Per hoc aūt nec in cogitatione nec aliter semetipm uel tenuiter maculauit·hostiatim mendicantiū nullus ab eius ianuis recessit vacuꝰ·ceteꝝ quoqz dūmō honesti essent · nullus ab hospicij sui limībus est repulsus·Egroꝝ lares & debilium ꝑ suos diligentiꝰ scrutabat̄·& visitabat beneficiis·quoꝝ nōnullos i victu quotidiano ꝓcurabat. & opetentibus indumentis·puellas paupes de suis facultatibus adiuuabat·ut traderent̄ ad nuptias·& in hoc expendebat penas pecuniarias·ꝑ delictis aliquibꝰ legitime inflictas·Ab omī munē semp manus suas excutiens acceptorez quoqz munerꝝ detestabat̄· ꝑcipue in potestate positos· quos ad reddendā iusticiā dicebat gratuitos esse debere·nō muneribꝰ imitatos·Quibus etiam frequent̄ dicebat prendē & pendere·siue prendre & pendre nō differūt n̄ in vna lrā tm̄·Vñ patet q̄ valde ꝓximus est suspendio qui munera libenter accipit·nisi accepit ea bono mō Itaqz multi quidē ei placere cupiētes offerebāt ei plura et ꝑcio sa·sed ille respuebat vniūsa dicēs·Nūc inimicꝰ me ꝑ dona tēptare vult·cum diues sum & nulliꝰegeo qz dum paup fui me decipe nō potuit isto mō·spero aūt ꝑ dei miam q̄ nunq̄ decipiet me ꝑ hanc viā ꝑ dona siquidē que nec data nec accepta sūt ꝑm deum·Corrupta est xp̄ianitas hodie·deficietqz priusq̄ hoc aduertāt christiani·nisi se curare studuerint ab hac peste· LXXXIII·

¶De persecutionibꝰ quas ibidem passus est·

Sic ergo vir sanctus se habuit in cura pastorali quandiu sibi licuit ō pace tpis gratulari Sed qm̄ acceptus erat deo·necesse fuit ut eum fornax tēptationis decoq̄ret igne suo· Volens em̄ athleta dei se totū ꝓsalute animarū & libertatibꝰ eccīe·suoꝝ more ꝑdecessorū exponere·cōtradictiones multas patiebat̄·a regni maioribꝰ & a rege·Ipm cantuariense collegiū·qō ad apicem tante dignitatis eū vocauerat· eidē in suo ꝓposito prochdoloꝝ obuiabat Cunqz familiares eius aduersitates suas plangerēt·ac de suis dolerent iniuriis· voces eoꝝ q̄rulas cōpescuit·& eos nihilominus redarguit dicens eis·Sicut cū egrotanti filio poculum ꝓpinat̄ amaꝝ· dicit mater·ad sanitatem ebibe ita hec omīa que nobis offerunt̄ aduersa ad salutē cupimus epotare·Inundationes maris q̄si lac debemus suggere·et cū ꝑcussore domini in deserto mōi comedere mel siluestre·In ipos autē qui eū acrius insequebant̄·& in eū atrociores fuerāt · sūmam exercebat miam·quotiens veniā postulabāt. Eos insup quos apte suos sciuit esse ꝓsecutores·ad pacis pasim recepit osculū·& ad familiaritates alias·ut gratis obsequiis quoꝝlibet amicoꝝ· ꝓtulisse visus sit graues iniurias sibi factas·Sup quo sui solebāt eū arguere·& verbis huiuscemōi ꝓmonere · Dñe·hec remissa mansuetudo vestri anī aliis exemplū ꝓbet · in uos alias insurgendi. Quibꝰ respondit·Simite· An nescitis qz dñs noster·mortē sibi infezentibꝰ nō restitit·sed eā remittens·ꝑ eis etiaz supplicit̄ intercessit·Vtiqz deo non homī seruanda ē potentia vindicandi·Absit a me·ut erga eos aut trabem aut festucam portē in oc̄o·quantocūqz me videant̄ afficere detrimēto Cezte si oculos capitis mihi eruezēt vel vtrūqz truncarēt brachiū nullatenꝰ eos minus diligerē·nec minus exhiberē diligentis aīm sue ultum·Nullū em̄ pc̄m volo facere·nec de alienis defectibus mihi dispendiū ꝓpagare·Libentius nanqz ut dicebat in ignem iret ardentissimuz q̄ aliqō peccatū cōmitteret ex certa scia cōtra deū Quia vero debitū pastoris officiū·q̄mq̄m ad ecclesie liberatōz manus eiꝰ cōtenta esset exercere nō potuit·tactus dolore cordis intrinsecꝰ· & q̄si ꝑ alioꝝ ratibꝰ a se penas exigens·semetipm extra regnū anglie relegauit·Hac aūt in hoc ostinatione ducebat̄·q̄ si totā seueritatē ecciasticā expendēt in rebelles·eā fortitā legatus in iratū duceret·& nihilominꝰ regē aliosqz sibi in ira molestos ad deteriora & magis grauia prouocaret·Si vero pñs existēs· eoꝝ erzata non coarcere videret̄ ea q̄ ꝑ quandā dissimulatōis tollerantiam approbare· LXXXIIII·

¶De miraculis ꝑ eum ostensis illo tempore·

Per hos aūt dies ꝑpulq̄ natale deserezet solum plura fecit deꝰ miracula ꝑ eum·Nam quidā diris laborās febribꝰ obnixe petiit vt beatus pater aquā benediceꝫt: quā ꝑ recupanda sanitate sibi loco antidoti ꝓpinaret·Et ita factum est·Sanctꝰ em̄ antistes aquā benedixit· Que cū tetigisset egrotantis viscera·eger cōualuit sine mora Qō cum quidā de suis ei dicerēt·eis inhibuit ne id eo supstite reuelarēt Quidaz etiam de clericis eius quartanis vexatꝰ ꝑ aliqō tempꝰ·die qua debuit eū febris affligere otigit eū ꝑ aulam·cū vir sanctꝰ discumbēt ꝓtransire· Quē cū corā se transire cerneret q̄siuit ab eo cur cuz ceteis non pranderet· Qui ait· Dñe die meū expecto hodie·quo me solet febrilis molestia molestare·Ad quē sanctꝰ ait·Ego signuz crucis sup morsellū murene que ē i disco meo faciā & illū in nomīe sanitatis in tuo ꝓtinus ore ponam Si statim comedere volueris sanaberis·Ille morsellum de manu dñi sui recepit cū gaudio·statimqz cū sociis ad mensaz comedit vultu hilari & iocundo · Et sicut ei piꝰ pater p̄dixēat·ab illa die·& deīceps eū febris illa nequissima nō vexabat· Alius vir quidam magnꝰ & lrātus morbū quēdā in genu habuit cuiꝰ morbi incomodo grauiter laborauit · Qui vidēs vir dei ꝓzeuntez·rogauit ut genu languidū respiceret·& eum benedictionem suā sup illud fundere nō pigeret·Qō cū fecisset·tam cū difficultate aliq̄ morbꝰ ille curatus delicuit sine mora. Quibꝰ dam quoqz quedā q̄ erāt eis ventura innotuit·q̄ eū spiritu ꝓphetico p̄dicasse rei exitꝰ postea ꝓbauit Beatꝰ etiā thomas martir insignis anteq̄ exiret de anglia ei in visione apparuit·& ad agendū viriliter monitis eū familiaribꝰ roborauit·Quo viso vir beatus pedē martiris ducere nitebat̄ ad osculum·sed beatꝰ thomas ne osculare ꝓhibuit ei · subtrahens pedē suū·ꝓpter qō ille fleuit & ingemuit· Cui sanctus thomas·Cur inqt fles·Et ille ꝑ eo ait·q̄ indignitas mea nō patit̄ ut os meū pedes tuos dignissimos oscule·Ad q̄z martir Pro hac inquit repulsa nolo te flere vel gemere · qm̄ tēpus aꝑximat·quo me osculaberis & m ore In ꝑmctu quoq̄ itineris posit̄ vt egredezet̄ ō terza cuz viris religiob secreto cōtulit·eisq̄ cām sui recessus ab āglia reuelauit Quoꝝ quidā q̄siuit ab eo quo ire disponeret·& an aquo pōtigniacū moram trahere cogitaz Cui sanctus Ad pōtigniacū inqt ibim̄ & ibi omīa bona si dō placuerit faciem̄ Qō vero & q̄nta bona apō pōtigniacū fecerit· ipa bonorū innūositas ꝑ se plenius patefecit LXXXV ¶De transitu eius in galliam & ipsius morte

Tcit clam & quasi fugiẽs egreditur ab ãglia·& mari transito ad pontigniacum peruenit· ducente eũ dño recta via·Nouerat em̃ ibi eẽ ꝯmune refugium oĩm de regno anglie exulantiũ ꝓ iusticia prelatoꝝ Presci? quoq; futuroꝝ locũ istũ p̃decessoꝝ suoꝝũ asilũ ingredit̃· & ipsoꝝ vestigia seq̃ns·sup hoc qđ illuc eum de? aduexerat nõ modice gratulat̃·Añ oculos siquidẽ posuit qualit̃ beat? thomas ibidẽ ante sui tps martirij cum pacia p sex annos expectauit brauiũ curs? sui·& qũo famos? ille stephanus de languetonia cũ plurib? suis suffraganeis similit̃ p annos plures sui palmã ctamis & laboi s ꝓstolat? est imbi·De quo loco etiã sic ait quidam Est pontigniacũ pons exulis·ort? asylũ· Hic gradiẽ·spaciat̃ in hoc·requiescit in illo·Pontifex ergo pontigniacũ ingress?·et cũ omĩ reuerẽtia suscept? Ibidẽ lectõnib? & orõnib? assiduis vacabat·ꝓpria q; manu scribebat·& aliq̃ ad p̃dicãdũ ꝓplis in vicino positis exibat·Tandẽ cum morbo graui corre ptus eẽt sole feruenti? icalescẽte visum est suis vt ad locũ aliquẽ vbi maior esset aeris clemẽtia diuertere debuisset·Itaq; recedẽs a pontigniaco·quẽdã p̃oratũ cui nom̃ est soisiacũ adijt·& vsq; ad obitũ ibidẽ mansit·Dolentib? autẽ pontigniacensib? q; eis subtraherẽt eius p̃ntia· pietate mot? osolabat̃ eos p hec verba·Reuertar huc in seq̃nti festo beati edmũdi regis & martiris· qm̃ tũc sol longi? a nr̃o disgrediẽs emispio·adducet nobis frigora tpis hie malis·qđ vtiq; sine spũ ꝓphetico non ꝓtulit sicut euent? subseq̃ns ꝯbauit·Eadẽ quippe die ad põtigniacũ corp? eius est delatũ·& sic ipleuit mortuus quod viu? ꝓmisit·quo post tpe moriturꝰ·Cũ vero iã sibi cerneret diẽ imminere nouissimũ iussit afferri sibi corpus domĩ glorioſũ· Extenditq; dextram ad ipm̃ corpus domĩ·& cum ingenti fiducia dixit ei Tu es dñe in quẽ credidi·quẽ p̃dicaui·quẽ veracit̃ docui·& tu mihi testis es·q; aliud q̃ te in terra posit? non q̃siui·sicut tu scis q; nl̃ volo· nisi quod tu vis domĩe·ita fiat volũtas tua·quia ĩ tua sunt omĩa voluntate Mirati sunt vniuersi qui aderant ipm̃ mente putãtes excedere·p̃sertim cum se sic hẽret quasi quẽ p̃sentez vidit·crucifixũ ospicerz & in carne·Post ꝓceptõnẽ itaq; viatici·tota die illa tam iocund? erat & hilaris·ac si esset ab oĩ egritudine liber & ĩmunis·Deniq; accepta extrema vnctõne cuz esset morti ꝓxim?·nullũ tam certũ mortis indiciu p̃tulit·non gemit? edidit·aut aliq̃ suspiria·sz nec querulas voces dedit·nec lecto ꝺcubuit sicut solent morientes decũbere·sed vel sedit·l'caput sup manũ suã reclĩauit qm̃ voluit r̃pausare·Tãdem vero preciosã resolut? est in mortẽ·xvj·kl'·ꝺcembris·die qua vera vita xp̃s mortẽ gustauit pro mortuis· LXXXVI· De sepulture ipsi? preparatõne·

Qcte vero ꝓxima ãte trãsitũ ipsi? de mũdo ad patrẽ·quidã vir vite venerabil' vidit in visione oraculũ quoddam mirabile quod erat p̃sagiũ mortis sue·que instabat & eius glorie secuture vidit·& ecce pater sanct? in maiori ecclesia cantuarie pontificali residebat ĩ cathedra qui pontificalib? solennit̃ indut?·pastoralẽ tẽbat baculũ manu sua·Quidã quoq; ipsi? emuli ĩstabãt cum ligonib? vt ipm̃ stallũ subuerterẽt· & cũ i p̃o patre(quẽ deijcere nitebãt̃)terre fundit? coeq̃rẽt· Et cum iam ꝓpe essz vt sanct? domĩ cũ stallo suo ad terrã debuisset corruere·subito quasi diuino nutu capsã beati helfegi martiris corã eo erigit appa rere·In quã sine lesione aliqua vel dispendio·receptus est vir beat? velocit̃ in momẽto·Beatus aũt martir helfegus opculũ feretri sui de loco quo venerat̃ a pl̃o·manu sua detulit·& vt sepe mẽoratũ patrẽ in feretro suo quiescentẽ otegeret· dictũ opculuz ipsi feretro coaptauit·Et otinuo quasi quoddam nouũ ac solenne ducẽs gaudiũ subiunxit· Statuit ei domin? tes·pa·& prim·fe·e·&c̃·Corp? igitur sui dei in feretro ponit̃ vt ad pontigniacum· quo se sepeliendũ cum sũma deuotõne nouerat deferat̃·Euiscerat̃ vt in talibus fieri solet interior ps corpis·que in ecclesia sci iacobi apud pruum tumulata fulget miraculis & virtutib? copiosis·Reliquum corp? p more lotũ·vestib? sacris induit̃·& pontigniacũ cum honore ac reuerẽtia pl̃i maxima deferẽ·Vna vero nocte in domo templarioꝝ ꝺ colonis habuit hospiciũ·& tunc quod idẽ vir sanctus p̃dixerat extitit adimpletũ· Cum em̃ a põtigniaco discedẽs p eandẽ villã iter ageret·iniectis sup ipaz domũ oculis q̃siuit a simul equitãtib? cui? eẽt·Cui quidã ait·Domĩe·domus templarioꝝ est·Ad quẽ scũs·cum inquit ad pontigniacũ rediero·in eadem domo more hospitis pnoctabo· Itaq; sicut p̃dixerat in die beati edmundi regis ad portas põtigniaci delatum est corpus scm̃·& cum digna reuerẽtia susceptũ·Quod in ecclesia collocãtes expectauerꝰt ꝓ opositõne tumuli vsq; in diẽ·qui erat ab ei? obitu septimus·in quo nihil corruptẽnis apparuit·nl' lus vt assolet odor mal? qui grauaret ꝓpe positos est inuent?·Nocte aũt illa tota p uigil in orõe mãsit·ecclesia & corp? in medio qua si roseo colore p fusum iacebat facie reuelata. LXXXVII

De anuli ei? virtute & miraculoꝝ intermissione

Vidã aũt monach? petrus noie tunc sacrista monasterij·ex officij sui debito astabat illi comius·irruentiũ quosdã repellere· quosdã sicut res poscebat admittere sollicit? & intentus·Qui videns multos accurrere·deuoti? aliquid si possent gestientes arripe·alios ornamẽta varia offerentes ad tactũ·secum cepit tacit? cogitare Quid est q; tanta deuotõne fideliũ mim̃e ꝓuocaris·vt aliquid de his scis osequaris exemplis·quod ad casus futuros ꝓfuturꝫ reponas·p̃sertim cum sacriste fungaris officõ·ad quem ꝓtinet cura talis· & accedens quasi opis quippiã factur?·temptauit anulum de manu eius euellere·& aliũ loco ipsius digito subrogare·Cunq; leuiter ꝺrectãdo nil ꝓficeret:omĩ quo potuit conatu ĩstitit vt anulũ amoueret·Sed multum cõnat? incassum ꝓcul abscessit deph̃endi in facto verit?·& ꝺliberans quid agẽdũ rursus accedit·q̃uis stupid? & ofusus·ac deuotius acclinat? auribꝰ iacentis corpis·demissa voce q̃si viuentẽ cepit alloqui verbis istis· Pater scẽ peccaui q; a te licentiã non petij·& tamen quod tuuz est mihi temere vendicaui·sz qz id ad honorez tuũ facẽ disposui & ad salutẽ fidliũ·ignosce ofitẽti et petenti mun? annue postulatum· Quo accedente ad manum·statim vbi anulum tigit eum cum summa facilitate non extractum sed ꝓlapsum potius cum ingenti letitia secuz tulit·Let? ergo tali omĩe abbi singula apte retulit & distincte·Qui letatus est de eo quod tigerat·& eo iubente·anul? inter alia sacra ponit̃ ex cui? tactu multa infirmis beneficia vsq; hodie largiente domino ꝓueniuntur· Mane aũt facto innumera fideliũ ocurrit multitudo·& diuinis celebratis rite obsequijs corpus ei? bñatũ est a pluribꝰ ꝓsonis venerabilib? et hõestis

Illo eñ die tria tñ facta fuere miracula · qz fortaſ
ſe in quib9 plura fierent · nec egrot9 affuit nec egro
ta Seqnti die hito oſilio · terrã corpi ſupiaciũt · &
fere p octo dies que cepant fieri miracula ceſſaue
runt · Sup quo plurimũ otriſtati ſunt fratres qui
aderant · & ex qua cã id poſſet accidere ofezebant
tam ecce quidã fratez hermann9 aduenies · claram
ſe vidiſſe viſionẽ aſſeruit dicens · Vidi & ecce pat
beat9 edmund9 mihi iam pluries apparuit · vultum
hẽns hilarẽ · velut irat9 paululũ non oñdit · Quem
cum reuerenẽ interpellaſſẽ · cur op9 bonũ non pfi
ceret · quod in miraculis incepat · ipe defoſſũ ſe de
monſtrãs q depſſas man9 non valeret erigere · re=
ſpondebat & adiecit · Quid poſſum facere ſic gra=
uatus · Ecce ſurgere neqo · ecce man9 ad deũ nõ ua
leo attollere · nec p egrotis aduentantib9 exorare
Omnes ergo hac viſione pmoti · deo dederũt glo
riam & remouert ilico qm ſup eum diecerãt totaz
terzã · Quo facto virtutes miracula faciendi redi=
erunt ſubito · & glorificabant deum cum ſano lan
guidus · iuuenis cum puecto · LXXXVIII

¶ De corpis ei9 eleuatõne & miraculoz multitu

POſt tres menſes ab eius ſepultu dime
ra ouenerũt fratres vt corp9 ipi9 ſuſtolle
rent · & ad ſupas auras eleuatũ · in aptõri
loculo collocarẽt · remota igit omi ſup iniecta ma
teria vident admirãtes nature inſolita · videlicet ia
cere corp9 integz · otra mortue carnis iura · Acce=
dunt ppius deum glorificãtes & corp9 otrectãtes
manib9 ppriis inueniũt ei9 mẽbra flexibilia que ri=
geſcere ſolent in defunctis · Quid plura · Aptat in
loculo & honeſti9 q antea recontiẽ · ac denuo cuz
calice & ceteris pontificalib9 ſepeliẽ · Ad cui9 inuo
cationem multa ſunt fidelib9 preſtita bñficia · vita
mortuis languẽtib9 medicia · Nec ſolũ ad ſepulcz
eius · vez etiã in diuerſis regionib9 diuerſi gnis mi
racula fiunt ob ipſi9 meritũ · que ſuccicte tranſcur
renda duxim9 non ſingula genez · ſed genera ſingu
loz · Igit ad maiorẽ ſui meriti declaratõnez ceci vi=
dent · claudi ambulãt · tetumeſcũt yzopici · & ſur
di audiũt · muti loquunẽ · conualeſcũt morbo pali
tico diſſoluti · obſeſſi a demonib9 liberanẽ · Apperi
untur carceres · ſoluunẽ vincula · curanẽ epylẽtici ·
q̃rtanarij euadũt · & febricitãtes q̃plurimi ope ſua
Alii vanis & occultis affli ctí doloríb9 · Alii mem
broz officõ priuati & effecti velut imobiles · Alii
laborãtes iſãia capitis & energumĩ · Alii morbo ſi
ſtule enormit deturpati Alii tũore horribili turpiẽ
dehoneſtati · peius ſuffragia ſanitatẽ piſtimã ſunt
adepti · Fons ſanguis in mulierib9 reſtringiẽ · patiẽ
tibus dolorẽ dentiũ · dolor ipe licet acerrim9 miti
gat · Ab aliis recedũt corpis macule · nullo deicepſ
veſtigio remanẽte · Alii herinoſi · alii gybboſi · & q
dam leſi grauiẽ · Nõnulli vero calculoſi · ſeu tabefa
cti puſtulis · Alii in puteos vel gurgites aquaz ſi
ue fluuios corruentes Plures etiã ex alto pcipita
ti · opetẽs ſibi quiq repperũt remediũ p ſue merita
ſãctitatis · Alii apoſtaſie laqueis irretiti · Alii a ſez
pentib9 icti · alii deſperati · alii ſuffocatõni pxi · alii
ab imminentis mortis diſcrimie mirabiliter erepti ·
mirã ſunt pſulis merito · xpi gram oſecuti · alii aũt
a tumore fauciũ · alii a leſione arteriaz · alii a ſtrictu
ra guttuz letifera mirifice liberanẽ · ipſi9 patris me
ritis & pcib9 ſine mora · In fantulis vero ſec9 vba
materna ſuffocatis · & in ſomnis oppreſſis ab ipſis
matrib9 circa curã eoz negligẽter agẽtibus · piſſi=
mus pontifex reddidit vitã ab ipoz puerоz penti
bus fiducialiter iuocat9 · Alii quoq3 q̃plurimi vi
ta priuati & vere mortui p eius · auxiliũ ad auras
vitales ſunt denuo reuocati · Quidã vero in deſpa
tionis foueã fere collapſi · tpis aduerſitate fracti ·
vel inopia moleſtati · dũ pii patris eis occurrit me
moria dulce oſolatõis recepunt antidotũ cum meõ
la · Bzuta etiã aialia ipſi9 bñficia ſunt expta · aliq ãt
dure ceruicis homies · dine potentie derogãtes &
patris eiuſdẽ meritis · repẽte pcuſſi plangebant ſui
reatum facinoris & erzoris · Et coacti pdicabãt q
in ſãcto ſuo chriſt9 opabat magnalia · que priuſq
vexatõ daret eis intellectũ pdicare noluerãt ſpon
te ſua · LXXXIX ¶ De trãſitu ludouici reg
francoz in cyprum · Actoz ·

ANno domi · M · cc · xlviii · rex frãcoz ludo
uicus iter trãſmarinũ arripuit · vicz in ſex
ta feria poſt penẽ · exiens de piſius multis
eius vrbis pceſſionibus euz vſq3 ad ſcm anthoniũ
deducentib9 · Iuerũt cũ eo venerabilis odo tuſcu
lan9 epus aplice ſedis legat9 : & duo fratres eiuſdẽ
regis · videlicet robert9 comes attrebacenſ · & ka
rolus comes andegauẽſis cum vxoríb9 ſuis · milit
q3 frãcie regni baronib9 & epis · Alfonſ9 quoq3 di
cti regis frater · comes pictauenſ crucẽ acceperat
trãſmarinã · ſz illo anno cum dña blancha regia ma
tre ſua remãſit ad regni cuſtodiã · Itaq3 die martis
in craſtino ſcĩ bartholomei rex cũ ſuis nauẽ itrauit
& duob9 dieb9 ſeqntib9 imbi morã faciens vẽtum
pſpez expectauit · Porro ſeqnti die veneris a por
tu receſſit · & duce dño nauigãs · tandem die iouis
ante feſtũ ſcĩ mathei de nocte in cypro apud nimo
cium applicuit · Ac comitiſſa attrebacenſ cum eſſz
pgnans de portu aquaz mortuaz in franciam re
diit · ibiq3 vſq3 ad comitis pictauenſ trãſitũ remã
ſit · Rex aũt de oſilio baronũ ſuoz · & baronum ac
terzarioz3 cypri · qz naues & galee ſue cum baliſta
riis ac gentib9 ſuis nondũ aduenerãt in cypro · diu
tius expectauit · & ppter inſtantiã hyemis & alias
cãs occurrẽtes vſq3 ad tps paſcale iter ſuũ aduerſ9
ſaracenos diſtulit · rex quoq3 cypri · & omes fere
nobiles iſti9 regni · atq3 plati crucis ſignaculũ aſſũ
pſerunt · ſeq3 cũ rege francie ſup ſaracenos adueni
ente pfixo termino pfecturos quo eos vellet du
cere iuzauerũt · Eo tpe ſoldan9 babiloĩs · qui verſ9
ptes damaſci · p terzã xpianoz venie pauerat · audi
tis de aduentu regis francoz rumoríb9 iter ppoſi
tum reuocauit · Exãtq3 imicicie inter pdictũ ſol
danum & illũ qui fuit ſoldan9 damaſci · & etiã ha
lapmos His tpibus obierũt de pegrinis · robert9
epus beluacenſis · & comes montis fortis · coẽs quo
q3 vindocinenſis · guillerm9 de melleto · & guiller
mus de barzis · domin9 etiã hezebenbald9 ỏ borbo
ne · & comes drocenſ · et alii q̃plures milites quo
rum numer9 vſq3 ad ducentos et q̃dragita eſtimat
Sed et comes andegauenſis q̃rtana in cypro labo
rauit · Cum aũt inter archiepm nicoſſienſẽ et mi
lites etiã regionis eſſet otroverſia · ppter quã oẽs
fere milites illi erãt excõicati · pdict9 odo legatus
inter ptes mediator pacẽ reformauit · et dictos mi
lites abſolui fecit · Archiepus quoq3 grecoz in cy
pro · qui tanq3 ſciſmatic9 et inobediẽs archiepo ſuo
latino iam diu ab eccleſia ſua exulauerat · tunc tpis
eſt reuerſus · et tam ipſe q̃ alii greci · qui excõicati
fuerãt ad obediẽtiã rdierũt et abſoluit eos legat9
Qui etiã corã ipſo quaſdã hereſes abiurauerunt ·
Multi etiã ſaraceni qui detinebanẽ i cypro captiui
baptiſmũ inſtanter petẽtes inſigniti ſũt caracteze

baptiſmali XC De legatõne tartarorꝝ ad ipꝝ

Venerunt aũt circa natale domi ad regem ludouicũ miſſi quidam nuncii a quodam viro magno ercalthay noĩe de gente tartarorꝝ · qui ei apud nicoſiã ꝺmorãti literas eiuſdẽ magnatis pñtarũt · Ibiqꝫ preſens aderat frat ãdre: as delontumal de ordĩe fratꝝ ꝓdicatorꝝ · qui maiorem ex illis nunciis noĩe dauid nouerat · vtpote quẽ viderat in exercitu tartarorꝝ · Literas aũt ſibi pñtatas in lĩgua ꝓſica & literis arabicis in latinuꝫ trãſferri fecit · eaꝫqꝫ trãſcriptũ · ſub ꝺtra ſigillo ſuo clauſũ matri ſue regine blanche ĩ francią miſit Nũ ciauerũt itaqꝫ ꝙ rex magnꝰ tartarorꝝ qui ꝺr chaã circa tres annos ꝙpletos a die ꝙpĩe ꝓxĩo ꝓteritа· factꝰ erat ꝓ dei gratią chriſtianꝰ · & tã ipſe ꝙ alij magnates plurimi · & maxima ꝑs ꝓpli & exercitus eorꝺẽ facꝫ baptiſmũ ſuſcepant · fidẽ katholicaꝫ ꝓfitentes · Dictꝰ etiã ercalthay iam antea ꝓ ãnos aliquot ſimiliter fidem ſuſcepat xp̃ianam & bꝫptiſmum · & nũc veniebat miſſꝰ a dicto rege chaã · cum maxĩa multitudĩe bellatorꝝ · & erat ipſi intentõ fidem xp̃ianam ꝓmouere ac roborare · & oĩm crucez adorantiũ · vtilitatẽ & liberatõnẽ ꝓcurare · omẽſqꝫ aduerſarios eiuſdẽ crucis expugnare · Multũ vero deſiderabat · ſe regis francorꝝ eẽ beniuolũ & aĩcũ Audierat eñ de ipo ꝙ applicare dẽret in cypꝫ dicebant etiã idẽ nũcij ſe credẽ ꝙ dictꝰ ercalthay circa ꝓxĩm paſcha ciuitatẽ baldach obſidere dẽret in qua caliꝑhꝰ hĩtabat · a quo ſoldanꝰ babilonie pluries ac ſpẽaliter oli in obſidione damiate ſuccurſũ magnũ in auxiliũ habuerat · His & aliis tã ꝓ nunciis ꝙ ꝓ literas ĩtellectis rex gaudiſꝰ nuncios honorifice ſuſceptos penſimare fecit · eiſqꝫ liberalitez neceſſaria miſtrari · In die eñ natalis domi · cum rege fuerũt ad miſſã in eccleſia & ad prandiũ in curia · Sicz in epyphaĩa cum eo ad miſſã erãt · & ſicut videbaĩ bñ ſe hebant ac more xp̃ianorꝝ ſe gerebãt ·

XCI · Exemplar epl'e tartarorꝝ ad eundẽ ludouicũ

Hoc eſt aũt exẽplar epl'e ſiue literarum ꝙs miſit ercalthay ſiue hercalcay prĩceps ille tartarorꝝ ad regẽ ludouicũ et iubente rege ipſo · trãſlate ſunt in latinũ de verbo ad verbũ · Per potentiã dei excelſi miſſi a rege terre chaã verba ercheltay · regi magno ꝓuinciarum multarꝝ ꝓpugnatori ſtrenuo orbis gladio · chriſtianitatis victorie · religioĩs apl'ice defẽſori · legis euãgelice filio · regi francorꝝ · Augeat deꝰ dñum ſuum & ſeruet ei regnũ ſuũ annis plurimis · & impleat volũtates ſuas in lege · & in mũdo nũc & in futurꝝ ꝓ veritatẽ dĩne ꝺuctricis hoĩm & oĩm ꝓphetarũ & apl'orꝝ · amen · centũ milia ſalutũ & bñdictõnuꝫ Ex hoc rogo ꝙ recipiat ſalutatõnes iſtas · vt ſint grãdes apud ipm · Faciat aũt deꝰ vt videã hunc regem magnificũ qui applicuit · Creator aũt excelſꝰ faciat occurſũ veſtrum ĩ caritate · & facẽ faciat vt cõgregemur in vnũ · Poſt hanc aũt ſalutatõnẽ noverit ꝙ in hac epl'a nõ eſt intentõ noſtra niſi vtilitas chriſtianitatis · & corroboratio manꝰ regũ chriſtianorꝝ ꝺmio ꝙcurẽte · Et peto a deo vt det victoriam exercitibꝰ regũ chriſtianitatis · & triumphet eos de aduerſariis ſuis ꝙtẽnentibꝰ crucẽ · Ex parte aũt regis ſublimis · ſublimet eum deꝰ · videlicet de preſẽtia kyocay · augeat deꝰ magnificentiã ſuã · Venim? cum ptãte et mandato vt oẽs chriſtiani ſint liberi a ſuitute & tributo & angaria · & pedagijs & ſimilibꝰ · & ſint in honorẽ et reuerẽtia · & nullꝰ tangat poſſeſſones eorꝝ · & eccleſie deſtructe reedificenẽ · & pulſenẽ tabule · & non audeat aliquis ꝓhibere · vt orent corde quieto & libenti ꝓ regno veſtro · Iſta ãt hora adhuc venim? ꝓ vtilitate xp̃ianorum · & cuſtodia dante deo excelſo · Miſim? aũt huc · ꝓ fidelẽ noſtrꝫ virꝫ venerabilẽ ſabeldini monſtat dauid · & ꝓ marcũ vt annũciẽt bonos rũores & que ſunt circa nos dicẽt ore ad os · Filiꝰ aũt recipiat verba eorꝝ vt credat eis et ĩ literis ſuis · Rex terre augeaẽ magnificẽtia ſua ita ꝓcipit ꝙ in lege dei non ſit dĩna ĩter latinũ grecũ et armenicũ · neſtorinũ et iacobinũ et oẽs qui adorẽt crucẽ · omẽs eñ ſũt vnũ apud nos · Et ſic petim? vt rex magnificus non diuidat inter ipſos · ſed ſit eiꝰ pietas ſup omẽs chriſtianos · duretqꝫ eius pietas et clemẽtia Datũ in fine merchartã · et erit bonũ ꝺcedente dño excelſo · Hucuſqꝫ exemplar epiſtole · que miſſa eſt regi francorꝝ in cypꝝ ab ercalthay tartarorꝝ prĩcipe · Cui ꝙsonabãt et alie quedã litere q̃ paulo ante dicto regi a rege cypri · et comite ioppenſi fuerant ꝓſentate · Quarꝫ etiã tranſcriptũ vna cum tranſcripto literarꝫ ercheltay · tranſmiſit ꝺdo venerabilis legatꝰ inocentio pape · Harꝫ vero literarꝫ exẽplar talia que ꝺtinebãt XCII · Exẽplar epiſtole co neſtabularij armenie ad regẽ cypri de tartaris ·

Excellenti et potenti viro · h · dei gratia regi cypri et cariſſime ſororꝺi ſue e · regine ac nobili viro y · de ybelim fratri ſuo co neſtabularius armenie ſalutẽ et dilectõnẽ · Noueritis ꝙ ſicut ad iter agẽdũ ꝓ deo et vtilitate chriſtianitatis me expoſui ſic xp̃s hieſꝰ vſqꝫ ad villã que vocaẽ ſantequãt me ꝺduxit · Multas qppe terras videtes · ĩdiã retro nos dimiſim? et trãſiuim? baudac totãqꝫ terrã eiꝰ duobꝰ arrepti itineris mẽſibꝰ · Ciuitates plurimas debtas vidi · qs vaſtauerũt tartari · qꝫ nemo poſſꝫ opulentiã vel ãplitudinẽ eſtimare Vidim? eñ aliqs magnas villas · itinẽ triũ dierꝫ · et pluſqꝫ cẽtũmilia aggẽs magnos et mirabiles oſſiũ a tartaris ĩfectorꝝ · Nobiſqꝫ videẽ ꝙ ſi ꝺo diſponente tartari qui paganos ſic deſtruxerũt nõ aduenissent · ad totã terrã aſmarinã ĩplendã et adqrendam ſuffice erẽt · Trãſiuim? vnũ de pariſi flumĩbꝰ maxĩm · gyon appellatũ iuxta ſcripturã · cuiꝰ harẽa durat vndeqꝫ ꝓ vnã magnã dietã De tartaris vero ſciatis ꝙ ĩnũmerabiles ſũt · nec eſtiari ab homine pñt · Optimi ſunt archerij · ĕribiles forma · pluriũqꝫ facierꝫ · nec vob poſſem? deſcribẽ literaliter rtꝰ eorꝝ Nunc q̃tẽ octo ſunt mẽſes ꝙ de die ac de nocte ãbulam? · et nũc ꝺr nob · ꝙ ſum? ad mediũ terre nr̃e et terre chaã maioris dñi tartarorꝝ · Intellexim? ãt ꝓ vero · ꝙ iam ex quo mortuꝰ eſt chaã paẽ huiꝰ q̃ nunc eſt · anni quiqꝫ trãſierũt · ſꝫ barões ac milites tartarorꝝ · ita ſe ꝑ tras effuderãt · ꝙ ĩfra dictos quiqꝫ annos · vt dictũ chaã intronizarẽt · vix in vnũ locum ꝙgregari potuerunt Quidã eñ eorꝝ erãt ĩ in dia · alij vero in tra de catha · alij in ruſcia: et alij ĩ terra de chaſchat · et de cãghat · Hec eſt terra de q̃ tres reges in bethlehẽ venerũt chriſtũ adorare · et chriſtiani ſunt hoĩes illiꝰ terre · Ego ſiqꝺẽ ipſe fui in eccleſijs eorꝝ et vidi hieſũ xp̃m depictum · tres quoqꝫ reges · vnũ aurꝝ · aliũ thus · et aliũ mirrã offerentes · Per illos itaqꝫ tres reges habuerũt illi fidẽ chriſti · ac ꝑ illos chaã et oẽs ſui mõ facti ſunt chriſtiani · Vnde et ad portas ſuas hẽnt eccleſias · pulſant cãpanas · ac ꝓcutiunt tabulas · ita ꝙ eũtes ad dominũ ſuũ chaã · ꝓxĩo qui dẽ optꝫ ire ad eccleſiam et ſalutare hieſũ xp̃m · pꝰ vero ire et ſalutare chaã Inuenim? etiam multos chriſtianos effuſos ꝑ trã

orientis· et multas ecclesias pulcras et altas antiquas que vastate fuerant a tartaris· Vnde christiani terre illius venerunt in presentia chaam istius· Quos iste cum honore magno suscepit· et libertati donauit· et ne quis verbo vel facto contristaret eos prohibere fecit· Et quia peccatis nostris exigẽtibus non habebat christus qui nomen suum predicaret in illis regionibus· ipemet pro seipo predicauit· et nunc predicat sanctissimis suis virtutibus· ita q; gentes illarum regionum credunt in christũ In terra vero indie quam beatus apostol? thomas conuertit est quidam rex christian? qui inter alios reges· vt pote saracenos erat in anxietate magna positus· Nam vndiq; faciebant ei resistentiam seu violentiam· donec tartari venerunt in terram illaz Et ipe factus est homo illorũ· acceptoq; exercitu suo et tartarorum aracenos inuasit· tantũq; in terra indie acquisiuit· q; tota orientis terra plena est sclauis indicis· Horum enim plusq̃m quingenta milia vidi· quos rex dictus ceperat· et mãdauerat venũdari· Sciatis etiam dominum papam misisse nuncium predicto chaam et mandauit ei dicens· vtrum christian? esset· et cur gentem suam ad orbis conculcatiõnem ac necem misisset· Cui respondit chaaz q; deus auis suis et sibi mandasset· vt gentem suaz ad interficiendas gentes pessimas mitteret· Super hoc autem q; mandauerat· vtrum esset christianus respondit quod hoc sciebat deus· Et si papa scire vellet veniret· et videret ac sciret· hucusq; exẽplar epistole conestabularij armenie· XCIII·

¶ De quibusdam relatõnibus nunciorum erchelthay prĩcipis·

Quesiuit autez rex francorum a predictis nunciis erchelthay de ipo· a quo tempore baptismum suscepisset· et vbi essz modo Quesiuit et de statu tartarorum· et que fuerit causa motiua aduentus eorum· et qua occasione suum· id est ipsius regis francorum cognouissent aduentuz· Ad que illi sic responderunt· A soldano inquiunt mussule· que scilicet olim vocabatur nimiue· misse fuerunt litere quedam ad magnum regem chaam· quas receperat a soldano babilonie in quibus babilonie soldanus mentõnem de applicatõne et aduentu regis francorum faciebat· mendaciter asserendo q; lx· regis francorum naues per violentiam ceperat· & in egiptum deduxerat· Per id ostendere volens q; idem mussule soldan?· in aduentu regis francorum confidere non debebat· Hac igitur occasione dict? erchalthay audito regis francorum aduentu· nuncios misit ad eum· qui denunciarent ei· in hoc eẽ p̃positum tartarorum· vt in estate proxima obsiderent caliphum· Rogabantq; regem vt egiptũ aggrediens impugnaret· ne dictus caliphus ab egiptijs in aliquo adiuuari posset· Dixerunt etiam idez nuncij· q; isti qui nunc appellantur tartari· exierũt de terra sua trãsactis quadraginta annis· que non habet ciuitates· aut opida· seu villas· sed abundat in pascuis· & ob hoc incole sunt intenti tantum in pecoribus alendis· distatq; per quadragita dietas a terra quam nũc inhabitat ille rex magnus chaam & in qua posuit sedem suaz· Que scilicet terra tartar vocatur· vnde et nunc tartari nominantur· Dicebant quoq; q; idem tartari primo debellauerunt filium iohannis presbiteri· ipmq; cum exercitu suo peremerũt in ore gladij· Dicebant etiam q; ille chaam habet secum omnes fere capitaneos populorũ cum innumera multitudine equitum & hominum & animalium· Et sunt in tentorijs semper· quia nl' la ciuitas eos capere posset· Equi vero illorum et animalia semper cõmorantur in pascuis· quia non possunt ordeum et paleam inuenire· quod sufficere posset equis suis· Capitanei vero premittũt homines qui sibi regiones subijciãt· & ipsi cum rege magno remanent· In cuius potestate et voluntate est· vt quando moritur quis regez instituat aliqũ de filijs vel nepotibus suis· Dixerunt etiam q; ille qui nũc agit in ceptris kyocay nomine matrem habuit christianam regis qui presbiter iohannes vocatur filiam· Ad cuius exhortatõnem et cuiusdam episcopi sãctissimi qui malassias vocatur suscepit sacramẽtum baptismi· & cum eo· xviij filij regum et plures alii maxime capitanei· Multi tam adhuc inter illos sunt qui nondum fidei sacramentum susceperũt· Erchelthay vero qui nũcios miserat· christianus erat iam ex pluribus annis· & non erat de semine regio· sed tamẽ magnus et potẽs· Agebat in finibus phidis a parte orientis· Requisiti vero nuncii de batho duce· cur sic male recepissent domini pape nuncios· Responderunt quia homo pagan? erat· & saracenos habebat cõsiliarios· Sed iam potestatem tãtam vt prius non habebat· quia modo sub erchelthay potestate cõstitutus erat· Preterea requisiti de soldano moysac· siue mussule· que quõdam nimiue dicta est an christianus esset· Dixerũt eum fuisse cuiusdam christiane filium· & q; ex corde christianos diligeret· ac festa illorum obseruaret· nec in aliquo legi machometi obediret· Et credebatur· q; si tempus et oportunitatẽ haberet· libenter christianus fieret· Dicebant etiam q; summi pontificis nomen apud tartaros iam celebre esset· & q; erchelthay domini sui propositus erat· vt in estate proxima califhum impugnaret· & iniuriam domino iesu christo illatam vindicaret· XCIIII·

¶ De legatõne regis francorum ad tartarorũ prĩcipes·

Tandem habuit rex francorum consiliuz vt ad ipsũ regez tartarorũ & ad erchelthay nuncios suos cum literis & iocalibus mitteret· ita q; aliqui eorum ab erchelthay ad ipsuz regem ludouicum directe redirent· & alii ad regem chaam vlterius procederẽt· Significãtibus autem tartarorum nuncijs q; rex chaam valde gratum et carum haberet de scarleta tentoriũ siue capellam· Fecit eam rex ludouicus prepari ac fieri speciosam & quosdam pannellos habentes leuem atq; subtilem brodaturam· In qua scilicet brodatura tẽtorio affixa· ea que dominus noster iesus christ? p nobis in corpore suo gessit· honestissime satis sunt exarata· Hec igitur et alia· ad ornamentuz capelle· & cultũ diuinũ pertinentia misit rex ludouicus regi chaã ad deuotõnem fidei christiane in eo excitãdã· Insuper etiam de ligno sancte crucis misit tam eidem regi· q; erchelthay per nuncios suos cum literis ad vtrunq; directis· hortantibus vt eum qui p gratiam suam ad cognitõnem sui nominis eos vocauerat debita veneratõne colerent· & in ei? amore iugiter pmanerẽt· Sed & dominus odo legat? eidem regi magno chaã & matertere sue· & erchalthay ac prelatis eorũdem destinauit epistolam· denuncians eis q; sacrosãcta romana ecclesia eos libenter vt filios carissimos recipet· audiens gratulabundã conuersionẽ eorum ad fidem catholicam· dummodo fidẽ orthodoxã vellent firmiter tenere & eam ofiteri matrẽ omniũ ecclesiarum· eiq; p̃fidẽtez

hiesu christi vicarium esse· & q eidem vicario cun
cti qui christiana professione censent merito debe
ant obedire· Prelatos etiam illoz admonuit speci
aliter· vt idipsum omnes saperent· & in eis scism a
ta non essent· sed in veritate fidei· scilicet in quattu
oz primis generalibus cōsiliis edite· & a sede apo
stolica approbate immobiliter permanerēt· Fuerūt
autem huius legatōnis nuncii· videlicet a rege frā
corum ad principes tartarorum destinati· predict?
frater andreas· cum duobus aliis fratribus eiusdē
ordinis & duobus clericis· ac duobus seruiētibus
regis· qui parati & instructi paulo ante purifica
tionem prouecti sunt· vna cum predictis tartaro
rum nunciis· viii· kl'· febr· a rege licētiam accepēt
ac tercia die nichosiam exierūt· Super omnes aūt
frater andreas capitaneus & magister a rege con
stitutus· non multo post ad eundem regem literas
misit· quarum transcriptum dictus rex matri sue
blanche regine in franciam vna cum transcripto li
terarum erchalchay trāsmisit· ·XCV· ¶ De di
scordia inter soldanos babiloniorum & halapio=
rum·

INterea soldanus babilonie intellecto q rex frācie
hyemaret in cypro· statim iter arripuit veniendi
versus partes damasci· per ciuitatem hierusalē trā
situm faciendo· ad hoc intendēs modis omnib? &
aspirans· vt halapie soldanum· & alios eidem ad=
herentes sibi pacificos & cōfederatos attraheret·
eosq; secum in auxilium suum adduceret· Ad hoc
etiam nuncios suos caliphus baldacensis & senex
de monte destinauerāt· vt illos ad cōcordiam reuo
carent· At soldanus halapie cognoscēs versutiam
& maliciam soldani babilonie· non est ausus in ip
so cōfidere· nec pacem aut compositōnem cum eo
voluit inire· ꝓpter quod idem soldanus babilonie
in iram motus· vbem camele que pertinz ad solda
num halapie per gentem suam obsideri fecit· & ipe
damascū rediit· In qua· s· obsidione dict? soldanus
ꝓpter hyemē & pluuias & beduinoz icurs? ferē
in hoib? ac rebus & aīalib? suis mlta dispēdia su
stinuisse· Dū itaq; babilonic? exercitus i obsidiōe
dca pmaneret· soldan? halapie p̄pato exercitu suo
venit· vt eos ab obsidione remoueret· Ad quez ac
cedens nuncius caliphi· monuit eum vt cum solda=
no babilonie pacem firmaret· ꝓponens ei picula ml'
ta que saracenis imminebāt hoc tempore· eo q ex=
ercitus christianus ad perdendum gentes atq; le
gem machometi cōueniss̄et· Et si quidem ipsi sara=
ceni taliter in semetip̄os bella cōuerterent· hoc ill'
ad incōmodum & cōfusionem & christianis eoz
aduersariis ad profectum cederet· Cuz hec & alia
etiam multa nunciis caliphi proponeret· & de hoc
iam pluries cum eodem soldano tractasset ille nul
latenus verbū pacis admittere uoluit· dicēs q quā
diu in eius dominio babilonii morarentur· sup hoc
aliquatenus non tractaret· & nisi recederent· die
crastino proculdubio cum eis preliū & cōflictū in
iret· Videns itaq; dictus nuncius q nihil ī tracta
tu pacis proficerz recessit· ac festinans ad exercitū
babilonicū· imminentis eis belli piculū nunciauit·
& sic eos ab obsidione recedere fecit· Qui cuz ma
xima cōfusione in damascū receperūt se· vbi tunc
morabatur soldanus babilonie graui detent? infir
mitate· Inter hec aut̄ magister militum templi &
marescallus hospitalis scripserūt ludouico regi·
q soldanus babilonie cuz exercitu magno venerat
in partes gaze· ad cōsiliandū sibi soldanū halapie·
& damasci· Timebāt̄q; ne forte ioppen vel cesare
am intenderet obsidere· Postea quoq; scripsit idez
magister regi· q admiraldus quidam soldani babi
lonie ad ip̄m venerat· vt eiusdem regis francorum
voluntatem inquireret· eo q dominꝰ suus libenter
cum ip̄o pacem haberet· Quod regi omnibusq; ba
ronibus displicuit valde· presertim cum a quibus=
dam diceretur· soldanus ad requisitōnem eiusdem
magistri· predictum admiraldū ad ip̄m misisse Ita
q; rex incōtinenti prefato magistro per literas su
as inhibuit· ne de cetero tales nuncios absq; māda
to suo speciali reciperet· aut cum eis colloquiuz ha
bere presumeret· Dicebatur em̄ ab omnibus qui fa
ctum sirie nouerāt· q quantumcūq; oppressi essēt
siri· nunquā primi faciebāt verbum de treugis· sed
tunc primo quando cum instātia magna requisiti
super hoc erant a turcis· ideoq; q dict? magister
vt dicebatur· prior inde verbum mouerat· ex hoc
christianoz odicio deterioz facta fuerat· presertim
quia turci ex hoc ip̄o poterant credere q rex se
viribus inferiorē existimans quacūq; causa vel oc
casione inuenta festinaret ad propria remeare·

XCVI· ¶ De quibusdā euētibus cypri dū ibi
morā traheret rex francoz·

PRoterea dum idem rex francoz· in cypro
cum regina margareta vxore sua moram
traheret Armenie quoq; rex intellecto ei?
aduentu misit nuncios solennes quendaz archiepi
scopum· scilicet armenū· & alios domesticos suos
cum literis suis & exeniis se offerēs eius volunta
ti· Quos ille prout decuit honorabiliter recepit·
Cum aūt intellexisset esse discordiā inter ipsum &
principem antiochie grauem plurimū· atq; damno
sam· que iam longo durauerat tempore· ꝓpter hoc
& alia quedā· misit nuncios ꝓprios ad vtrūq;· Po
stea vero p̄cedēte tempore· accedentibus ad eum
vtriusq; nunciis inita est inter ip̄os corā illo treu
ga· ab instāti natiuitate sancti iohannis per duos
annos duratura· Quia vero turcomanni paulo añ
terzā antiochie depopulati fuerant· patriarcha &
princeps antiochenus a rege francorum auxilium
petierunt· eisq; a rege sexcenti balistarii missi sunt
Accidit autē dum esset rex in cypro cum exercitu
christiano vt oriretur discordia inter vicecomitez
castriduni & marinos suos instigāte dyabolo· Et
ex parte ianuensiū a balistariis vicecomitis interfe
cti sunt duo· quorum vnus erat magnus & nobil'
homo· Idem quoq; vicecomes (nescio quo spū du
ctus) habito tractatu cum comite montisfortis·
voluit ad partes aconēsiū transfretare cum militi
bus multis· Quod vbi rex agnouit· ipsi ceterisq;
militibus ne hoc facerēt inhibuit· quoniā hac occa
sione totus posset exercitus dissolui· & christiani
tatis negociū impediri· Cunq; vicecomes quoquo
modo id quod proposuerat implē vellet rex gale
as suas armari fecit· & dominis nauiū ne viceco
mitem aut complices suos aliquatenus attēptarēt
ferre prohibuit· Tunc idē vicecomes ad aliud se
conuertit· & nauē cum omnibus que in ea erāt sai
siuit· asserēs q scām conuētōnes inter ip̄m & do
minos nauis habitas tam nauis· q̄ ea que ibi erant
ipsius eē debant· Porro mediante rege tractatum
fuit· vt in duos bonos viros vtraq; pars opromit
teret· & rex terciū poneret· Sed quia consensuz p
tium obtinere non valuit· ideo dicta discordia tūc
sedari non potuit· Tandem ad instantiaz regis &
legati vicecoēs post pascha nauem quam sasierat

ianuẽsibus restituit· Qui & pro miserunt sub pena duaꝝ miliũ librarum qꝫ iuri starent in curia regis francorũ super querelis que vertebantur inter ipsos & vicecomitẽ antedictũ· Interea vero miserat rex apud acon & alia loca maritima ad marinarios & naues atqꝫ vasella conducẽda· Cunqꝫ nũciꝫ hac de causa in acon die dominica in quinquagesima venissent· nullatenus ianuẽses ac venetos ad hoc flectere potuerunt· vt ratõabile preciũ in vasis suis ponere vellent· His diebus instigante dyabolo· inter ianuenses ex vna parte· & pysanos ex altera seditio grandis exorta fuit· ita qꝫ vnus consul ianuẽsis telo percussus interiit. Sed & paulo ante seditio exorta fuerat inibi· inter venetos & balliuuꝫ regni cipri· Itaqꝫ rex francorum secundo misit patriarcham hierosolimitanũ· ac suessionensẽ episcopũ & conestabularium suum· & quosdam alios in acõ pro vasis & marinariis cõducendis & pro sedãdis seditõibus antedictis· In cypro quoqꝫ fabricari fecit· parua quedam vasella ad terram hostium capiendam necessaria· His autẽ diebꝰ capti sunt quidã qui confessi sunt qꝫ ipsi et quidaꝝ alii a soldano babilonie missi fuerant· vt regem et maiores exercitꝰ veneni maleficõ enecarẽt: ·XCVII· Qualiẽ itẽ rex damiate portum cepit·

ADextremum autẽ venerunt naues· vasaqꝫ conducta· venerunt etiam ꝺ insulis naues ꝗplures· ac multi barones ac milites & alii peregrini· qui maiorem in insulis fecerant· in hyeme iam transacta· Itaqꝫ die sabbati post ascensionem domini cum esset iam in naui sua rex frãcorum· congregatis ibidem maioribus exercitus· de iporum cõsilio publicatum fuit per exercitum· qꝫ apud damiatã vniuersi cum ꝺi adiutorio dirigerẽt iter suum· Die siquidem ascensionis ꝑut ordinatuꝫ fuerat ascenderunt nauem· sed vsqꝫ ad diez mercurii sequentem adhuc in portu remanserũt· quia tempus oportunum nauigandi non habebant· nec adhuc gentes illorum parate totaliter erãt· Eadeꝫ itaqꝫ die velo facto· recessit rex a portu nimocii cum nauium & vasellorum copiosa multitudiẽ· Aꝛt postea per aliquot dies cum difficultate ac ventorum contrarietate ꝓcedentes· venerunt ꝓpe paphũ ciuitatem cypri· tantaqꝫ fuerat temporis cõtrarietas vt oporteret illos ꝓpe nimocium bis reuerti· Veꝛtqꝫ tunc ad eos princeps achaye cum gentibꝰ & vasellis quãmpluribus in subsidium illorum ac terre sancte· & cum eo similiter dux burgundie· qui in partibus romanis maiorem traxerat in hyeme· Expectauerunt igitur peregrini apud nimocium· & cõgregauerunt ibidem exercitum suum per incõmoditatem temporis dispersum· Tandem in festo sãcte trinitatis vela ventis dari fecerunt· & habito satis congruo tempore nauigauerũt· ita qꝫ in seqnti die veneris apparuit eis terra egipti· & pꝛ paululum ciuitas damiate· Appinquantes itaqꝫ iuxta ciuitatem in portu steterunt & naues suas ancho rauerunt· Eadem die cum viderẽt portum magna turcoꝝ equitum ac peditum multitudine munitũ & os fluuii quod de ꝓpe emmebat ex abundãtia galearum armatum· cõsilium habuit rex cum maioribus de exercitu· vt in crastino sũmo mane exirẽt in insulam ad terram capiendã in parte illa· videlicet vbi terram similiter illi ceperant qui in alia obsidione damiate fuerãt· ita qꝫ fluuius esset inter ipsos & ciuitatem· In ipo igitur crastino peregrinis intrantibus galeas· ceteraqꝫ vasella pua quotquot intrare potuerũt· accinctis vt decuit· & armatis· rex cum legato sacrosanctam crucẽ domini trium phalem deferente nudam & apertam erat ĩ quodã vasello· ꝓcedente quoqꝫ in alio vasello iuxta ipsos beati dyonisii martiris vexillo· fratribus regis ac ceteris baronibus & balistariis· ac militibus circumquaqꝫ cõcomitãtibus· Deinde ꝓcesserunt viriliter in nomine domini versus teraꝫ· de dei quoqꝫ misericordia & virtute sancte crucis non modicam habentes fiduciam· & insultus plurimos tam sagittarũ emissionibus· qꝫ aliis· facientes cõtra hostium ferociã· Cunqꝫ vasella ipsa in quibus erãt propter nimiã maris planiciem vsqꝫ ad siccum attingere non possent christianus exercitus in nomine domini relictis vasellis in mare saliendo se misit· & vsqꝫ ad siccam terram cum armis suis pedes venit Saraceni vero qui litus occupauerant· nitentes defendere terram nostris appinquantibus & exeuntibus de vasellis sagittas & tela fortiter iaciebãt· & cũ gladiis feriebãt· Qꝫ nostri ꝑualẽtes ĩtrauerũt & occupauerũt terram hostibꝰ repulsis· paucis & ꝑ si nullis nostroꝝ vulneratis aut lesis Multis vero saracenoꝝ & equis eorum pluribus letaliter vulneratis et interfectis· Inter quos etiam de maioribus iporum ceciderunt aliqui· videlicet vnus qui erat ville capitaneus· et alii duo admirati· Eo'danꝰ autem ibi presens non erat· sed ꝺ nouo e damasci partibꝰ venerat· et tunc erat in loco· qui per vnam dietaꝝ a ciuitate predicta distat· vbi et quadã infirmitate languebat· In ipa vero die occupauerũt os fluuii galee nostre· et fugerunt galee saracenoꝝ et ascenderunt fluuium· Fixis autem rex ac peregrini tentoriis suis super litus pnoctauerunt ibidem· et in crastino videlicet die dominico· inibi cõmorari ordinauerant vt gentes iporum et equi· qui scilicet ĩ nauibus adhuc erant illa die descẽdere· ac venire ĩ exercitum possent· XCVIII Qualiẽ ipe rex vrbem intrauit et occupauit hostibus fugatis et expulsis·

HVic autem felici principio· felicioꝛa quoqꝫ adiecit dominus noster ihesus christꝰ populo suo catholico· Nam saracenis qꝫ erant in ciuitate· diuina virtute perterritis· subito illa nocte populus et in crastino die dominica magnates· et alii omnes ex vrbe dicta exierunt· et in fugam conuersi eam circũquaqꝫ posito igne penitus reliquerũt· Quo percepto statim exercitu cõmoto· multi de nostris currentes intrauerũt vrbem per quẽdam pontem nauiũ· quem dimiserant saraceni satis integrum· nisi quod in ipso erat interruptio vna· que statim fuit a nostris gentibus reparata· Rex insuper habita certitudine de ꝓmissis· aliquos de suis quos ad hoc duxit eligẽdos intromisit· ac per totam ciuitatem guarnisionem suam posuit· Postea recedens a litore in quo erat· eadẽ die versus pontem ciuitatis se traxit· ibiqꝫ ante pontẽ ipsum tentoria sua posuit· vt si necesse esset illis qꝫ erant in vrbe tempestiue succurrere posset· De victualibus autem guarnisionis· licet multa p ignem ꝺperierunt multaqꝫ amota· fuerint et subtracta multa tamen adhuc remanserũt ex eis· quoniaꝫ ad longum tempus abundanter ciuitas a saracenis fuerat munita· Erat quoqꝫ ciuitas ipsa tam ob fluminis interpositõnem qꝫ murorum et turrium fortiũ circũitũ fortissima· multũqꝫ postqꝫ alias capta fuerat infortiata· Vnde dicebant multi qꝫ per vim expugnari non posset vel capi· nisi deus miraculose

per virtutem suam id faceret · quādiu scilicet intus aliqui essent · qui victualia sufficienter habētes ibi morari vellēt · Postea vero mūdata ciuitate a quorundam mortuorū · scilicet ac bestiarū cadaueribus & extincto igne legatus vna cum patriarcha hierusolimitano · necnō archiepiscopis · & episcopis qui presentes erant · & magna etiam parte conuētuum · Rex ludouic⁹ cum pluribus aliis processionaliter nudis pedib⁹ pñte etiā rege cypri · plibusq; baronib⁹ & aliis ciuitatē ītrauerūt · Et ī p̄mis locū in quo erat machometia · recōciliauit legatus q̄ dudum in altera eiusdem vrbis captōne beate virginis ecclesie deputatus fuerat & appriatus · Deinde reditis mibi de impensis beneficiis gratiarū actionibus altissimo celebrata est missa solenniter in honore beatissime marie virginis a legato · proposuit etiam ibidem rex annuente domino · constituere p̄latos & canonicos debitum assidue famulatū domino reddituros. Capta est autem ciuitas damiata anno domini · M · cc · xlix · post festum sancte trinitatis die octaua · Illic ergo stetit rex per totam estatem cum exercitu christiano · Non em̄ volebāt inde recedere vsq; ad decrescentiam fluminis · qō tunc sicut dicebatur · terram occupare debebat · quoniam alias in partibus illis per eius crescentiam · exercitus christianus damnū incurrerat · Eodez anno circa festum iohannis baptiste · alfunsus comes pictauensis · frater dicti ludouici regis iter transmarinum arripuit · & regina blancha mater eorum ad custodiam regni sola remansit Itaq; dictus comes cum exercitu magno ī crastino sancti bartholomei mare apud aquas mortuas intrauit · & die dominico ante festum apostolorū simonis & iude apud damiatā applicuit · ·XCIX· ¶ Qualiter apud massoram̄ aduersꝰ sarracenos p̄cessit ·

REx autem ludouicus & exercitus christianus deliberato cōmuni consilio tam nauali q̄m terrestri exercitu p̄parato · xx · die nouembris de damiata recesserūt · & aduersus exercitum sarracenorū congregatum & castrametatū in loco qui massora dicitur p̄cesserunt · Et in ipso quidem itinere sarracenorū insultus aliquos sustinuerunt · in quibus iidem sarraceni assidue suorū detrimentum non modicū receperūt · Intellexerūt etiaz in ipo itinere soldanum babilonie de nouo miserā vitam finisse · Qui & ad filium suum tunc in orientis partibus morantem vt in egiptum veniret miserat · & a cunctis maioribus exercitus sui · iuramenta fidelitatis eidem fieri fecerat · relicta totius exercitus ac terre sue custodia · cuidam admirato nomine farcadino · Accedentes igitur ad locum predictum die martis ante natale domini · Primo quidem accessum habere nequiuim⁹ ad sarracenos eosdem p̄pter quendam fluuiū inter vtrūq; exercitū defluentem · qui scilicet fluui⁹ chaneos dicitur · & in loco illo a magno flumine deriuatur · Inde iter vtrūq; fluuiū posuerūt castra nostra · a maiori flumine ad minorem p̄tendentia · Vbi aliquando conflictu habito cum sarracenis · multi ex eis ceciderūt interfecti nostrorū gladiis · maxima quoq; illorum multitudine submersa · in aquis nili validis & profundis · At vero quia fluui⁹ chaneos vadabilis nō erat · p̄pter aquarū p̄funditatem · & ripaꝝ altitudinem · ceperunt nostri facere super eum calciataz vt exercitui christiano pateret transitus per eam · Dum igitur ad hoc multis diebus · cum īmensis laboribus & periculis ac sumptib⁹ īnstiterunt · sarraceni econtra totis conatibus resistentes machinis nostrorū quaꝝ ibidem erexerant · machinas p̄plures opposuerūt quibus & castella lignea · que sup̄ pfatum eūdem collocari fecerant · oquassata lapidibus & confracta igne greco totaliter conbusserunt · Quo facto · fere omni spe frustrata per calciatam illam taliter transeundi · tandem per quendam saracenum ab egiptiorū exercitu venientem · datum fuit nobis intelligi · locum aliquantulū īferius vadabilem esse · quo poterat exercitus christianꝰ fluuium transmeare · Inde cōmunicato consilio · die carnispriuij mane ordinatis aciebus venientes ad locū transierūt fluuium · non tamen sine graui periculo quia p̄fundior ac periculosior erat loc⁹ q̄m eis fuerat intimatum · Nā et equos illorū ibi natare oportebat · & p̄pter altas & lutosas ripas exitus predicti flummis periculosus erat · Itaq; transacto fluuio ventum est ad locuz · vbi iuxta predictā calciatam erant machine saracenorū · Habitoq; cum saracenis congressu · nostri qui precedebant non p̄centes sexui vel etati · multos ex ipsis trucidarūt · Inter quos & capitaneum illorū · & quosdaz alios admiratos ibidem interfecerūt · Deinde vero dispersis acieb⁹ nostris quidam nostrorū · per hostium castra discurrentes · venerūt vsq; ad villam que massora dicitur · quotquot hostium occurrebāt gladijs occidentes · Sed tandem saraceni percepto eorum inconsulto p̄cessu · resumptis viribus irruerunt in eos · & vndiq; circūuallantes oppressерunt ipsos · Vbi nostrorū strages non modica baronum ac militum tam religiosorū q̄m aliorum facta est · Ibiq; & robertus comes attrebacēsis frater ludouici regis in manus hostium incidens · temporaliter amissus est · Itaq; die illo · saracenis super nostros vndiq; irruentib⁹ & ymbrem sagittarū emittentibus vsq; ad horam circiter nonam · graues illorū sustinuerūt insultus · Tandem deficiente nostris omnio balistariorum subsidio · multisq; illorum vulneratis · & equis eorum p̄ maiori parte sauciatis vel occisis · tamen auxiliante domino campū obtinuerūt suorū viribus recollectis · Ibiq; iuxta sarracenorū machinas quas adquisierāt illa die castra sua posuerunt vbi & die illo pauci numero cum rege morā fecerūt facto prius de lignis ponte · per quem possent ad ipos illi qui erant vltra fluuiū transmeare · In crastino vero plures ex illis de mandato regis trānseuntes fluuiū castrametati sunt iuxta ipm · Et tunc destructis sarracenorū machinis licias & pōtes nauales fecere · per quos nostri de vno exercitu ad alium libere trānsire poterāt & secure · Sequenti vero die veneris saraceni cōgregatis ex omni pte viribus suis cum infinita multitudine ad nostrorum licias cōuenerūt · & tantos tā q̄z terribiles insultꝰ quantos vt a pluribus dicebatur nunq̄ viderant facere saracenos · ex omni parte christiani exercitꝰ fecerūt · Quib⁹ tamen nostri restiterūt · ordinata copia bellatorū ex omni exercitꝰ parte · & ipsorum impetꝰ repulerunt maxima eorum multitudine nostrorum gladijs occūbēte · C ¶ Qualit̄ ī regressu cū exercitu suo capet⁹ fuit ·

POstmodum elapsis aliquot diebus · aduentauit apud massoram̄ soldani filius de orientis veniens partibus · In cuius aduētu timpanizantes ac letātes egiptij · receperūt illū in dominum & ex hoc augmētata est non modicū fortitudo eorū · Nostris aūt postmodū occulto dei iudicio omnia in cōtrarium successerūt iporū ōsiderijs

inolēte peste diuersaꝝ egritudinū · & etiam mortalitatis generalis · tam in hominibꝰ q̄ in equis · ita vt in exercitu vix aliqui essent · qui mortuos suos vel egrotantes ad mortem non plangerent · Vnde p magna parte diminutus erat christianꝰ exercitꝰ atqꝫ consumptus · Tantus etiam erat defectus victualium apud illos eo tempore q̄ q̄plures īedia deficiebant ac fame · Non em ad exercitum vasella naualia de damiata transire poterant · impedientibꝰ saracenorꝫ galeis & vasis pyraticis · que per terram in predicto flumine collocauerāt · sicqꝫ q̄plurimis vasis nostris prius ab eis in flumine captis · tandem duas successiue carcuēnas ceperunt victualia & alia multa bona ferentes ad exercituꝫ · cessa multitudine marinariorꝫ & aliorum in totꝰ exercitus detrimentum · Vnde omnino deficiente suffragio victualiū & annone equorum ce perūt deficere fere omnes in desolatōnem ac terrorem non modicum incidentes · His igitur incōmodis artatos īeuitabilis necessitas illos induxit a loco predicto recedere · & ad partes damiate si dominus p̄uidisset · At vero dum quinto die aprilis essent in itinere reuertendi · saraceni cum infinita multitudine christianū illum exercitum sunt aggressi · Accidit qꝫ permissione diuina forsitasse peccatis aliquorum exigentibus vt prefatus rex ludouicus cum duobus fratribus suis qui superant · videlicet alfonso pictauensi & karolo andegauensi comitibus · ac ceteris · qui cum eis redibant in manus mimicorum · scilicet saracenorꝫ inciderent · Itaqꝫ per terram nemo penitus euasit · sed omnes capti sunt & carceribus mancipati · non sine magna strage nostrorum & effusione sanguinis christiani · Maior etiaꝫ pars illorꝫ que reuertebatur per fluuium similiter fuit capta · vel etiā gladio interfecta · vasell' naualibꝰ vt plurimum similiter dissipatis · in quibus egrotātium multitudinē dolorosam incendij flama obsit · Itaqꝫ gens ista sceleratissima preter blasphemias quas in cōtumeliam creatoris p̄ferebant in cōspectu populi christiani · crucem quoqꝫ flagellis cedētes in eam spuebant · & in opprobrium fidei christiane viliter pedibus cōculcabant: ·CI·

¶ Qualiter sub certo pacto a saracenis dimissus fuit·

POstea vero per dies aliquot · soldanꝰ regem ludouicū de faciēdis treugis fecit requiri petens instanter cum minis & austeritate verborum · vt absqꝫ mora sibi faceret damiatam cum omnibus rebus ibidem inuentis restitui ac resarciri omnia damna & expēsas quas fecerat vsqꝫ ad tempus illud · a die scilicet quo damiatam receperant christiani Tandem post multos tractatus usqꝫ ad decennium inita est treuga sub hac forma · videlicet q̄ idem soldanus regem & omnes captiuos christianos qui capti fuerāt a saracenis · pꝰ q̄m rex in egiptum venerat · necnon & omnes alios de quibuscunqꝫ partibus oriundos · qui capti fuerant a tempore quo soldanus kyemel auus eiusdē soldani olim cum imperatore treugas inierat · omnes inquā hos de carcere liberaret · ac liberos vbi vellent abire permitteret · & q̄ terras quas īregno hierusolimitano in aduentu regis christiani tenebant cum omnibus pertinentiis in pace tenerent · Rex autem tenebatur ei reddere damiatā & octo milia bizanciorꝫ saracenicorꝫ pro liberatōne captiuorum & damnis ac expensis predictis · Insup etiam liberare saracenos omnes · eo tempore in egipto captos a christianis · necnon & illos qui capti fuerant in regno hierusolimitano a tempore treugarum · que facte sunt olim inter imperatorem & soldanum predictum · Adiectum est etiam q̄ omnia bona regis mobilia & oīm aliorꝫ que apud damiatam remanerent · post eius recessum salua forēt ac sub eiusdem soldani custodia ac defensione · portanda quandocunqꝫ opportunitas haberetur ad terram christianorꝫ · Omēs etiam christiani infirmi & alij qui p̄ rebus suis quas illic habebant vendēdis in damiata morā traherent · similiter turci essent sine impedimēto vel cōtradictōne quacunqꝫ recessuri per terram vel mare quando vellent · Et omnibus illis qui per terram vellent recedere tenebatur idem soldanꝰ securum conductuꝫ vsqꝫ ad terram christianorꝫ p̄stare · Ac cum huiusmōi treuge p̄ stitis iuramētis hinc inde fuissent firmate · iāqꝫ soldanus cum exercitu suo veniret damiatā p̄ cōplendis omnibus que firmata essent · Accidit iudicō diuino · vt quidam saraceni milites non sine cōniuentia maioris partis exercitus · irruentes in soldanuꝫ predictum surgentē in mane de mensa post prandium ipm immaniter vulnerarēt · & de suo tentorio exeuntez vt posset fuge beneficō liberari · videntibus fere omnibus admiratis · & aliorꝫ saracenorꝫ multitudine frustratim gladijs trucidarent · Quo perpetrato statim multi saracenorꝫ armati venerūt ad regis tentoriuꝫ in illo furoris calore · ac si vellēt in eum & in alios christianos deseuire · Sed ipōrū furiam diuina clementia mitigante · requisierūt regem ac suos instanter super firmandis treugis prehabitis · ac festina dliberatōne damiate ciuitatis · p̄ missis tamen quibusdā verborum & cōminatōnuꝫ tonitruis · Tandē igitur sicut domino placuit rex firmauit treugas cum omnibus admiratis quas cum soldano fecerat antea · & ab omnibus & singul' iuxta legem ipōrum super hoc recepit iuramenta · determinatis quoqꝫ certis temporibus · infra que hīc inde captiui liberarentur · & damiata ciuitas redderetur · In cuius redditōne & tunc cum eisdē admiratis · & antea cum soldano christiani ea de cā non tamen sine difficultate cōuenerant · quia de illa retinenda nulla spes erat · sicut certissime per illos q̄ de illa venerāt ad ipsos intellexerāt · Propter qd̄ rex de consilio baronum potius elegit ac decreuit christianitati fore cōsultius · se aliosqꝫ captiuos p̄ huiusmodi treugas liberare · q̄ & ciuitatē cum residuo christiani populi existentis in ea talit amittere · & se aliosqꝫ sub tantis periculis in carcere remanere · Itaqꝫ statuta die ciuitatē damiatā admirati receperunt · qua recepta · regem & fratres suos necnon & alios barones & milites de regno francie hierusalem et cypri liberauerunt · Extunc ergo spem habuit rex & sui firmā · eo q̄ illos liberasset q̄ de reddēdis omnibus alijs christianis secunduꝫ treugarꝫ continentiā iuramēta sua firmiter obseruarent· CII· ¶ De infractōne treugarum a saracenis

HIs ergo peractis · ab egipti partibus · rex & alij capti et liberati recesserunt · ibiqꝫ certos nuncios ad recipiendos captiuos · & ad custodiam rerum quas illic dimiserāt (eo q̄ nauigia non habebant que ad portā dū sufficerēt) reliquerunt · Postmodum autem in acon veniētes de captiuis rehabendis solicite cogitātes · remiserunt in egiptum et alios solennes nuncios · atqꝫ nauigia ad reducēdum captiuos et alias res quas

ibi dimiserant·scilicet machinas·arma· tentoria· equos & alia multa·Sed admirati predicti a nuncijs nostrorum sibi reddi captiuos· & alia supra dicta iuxta formam treugarum cum instantia postulabant·Sicq; detinuerunt eos diutius in babilonia sub spe reddendi omnia que repetebant· Tandem post expectatõnem diutinam· de captiuis omibus quos reddere tenebantur·qui plus ꝑ· xij·milia eẽ firmiter asserebantur inter antiquos & nouos non liberauerunt nuncijs regis nisi tantummodo·cccc· de quibus etiam pars quedam exiuit e carcere pecunia mediante·De ceteris autem rebus nihil voluerunt omnino reddere·quietiam (quod detestabilius ẽ) electos iuuenes de christianis captiuis ducendo ad victimam sicut oues appositis gladijs super eorũ ceruicibus·a fide catholica quantum in eis erat cõpellebant apostatare· ac sceleratissimi machometi legem clamare·Quorum multi quidez ibecilles atq; fragiles·profitendo legem illam detestabilem a fide exorbitauerũt·ceteri vero vt athlete fortissimi·constantissime in proposito fidei ꝑsistentes coronas martirij receperunt Ad hec cuz rex ludouicus post initas treugas·& liberatõnem suam firmam fiduciam haberet·qꝑ liberatis captiuis terra trãsmarina quam christiani tenebãt vsq; ad tempus in treugas diffinitum · pacifice permaneret·de reditu suo in franciam disposuerat·ac de nauigio & aliis passagio necessarijs tractauerat· Sz manifeste videns qꝑ admirati p̃dicti apte otra treugas veniebant·sibiq; & christianitati contra ꝓpria iuramenta illudere non timebant · requisiuit consilia baronum·ac militum religiosorũ quid sibi esset in euentibus huiusmodi faciendum·Quorum maior pars concorditer asserebat·qꝑ si eos recevere ad presens contingeret predicta terra in amissionis periculo remaneret·maxime cum in statu tam debili tamq; miserabili constituta esset · Captiui quoq; christiani qui ab infidelibus detinebantur· omni spe liberatõnis sublata·pro perditis reputarentur·At ex illorũ mora possent euenire christianis ac terre illorum aliqua bona·presertim cum inter babilonicos & soldanum halapie·discordia grauis esset exorta·qui·s·soldanus exercitibus suis cõgregatis·damascum iam ceperat·& quedaz castra sub dominio babilonie constituta· processurus vt a multis asserebatur in egiptum·ad mortem interfecti soldani vindicandam·& ad terzam illã si posset occupandam·His ergo consideratis rex (licz ei disuaderetur a multis) maluit tamẽ adhuc differre passagium & morari per aliquot tempus in regno sirie·qꝑ christi negocium sic desperatuz·& captiuos predictos in tantis periculis constitutos relinquere Alfunsum vero pictauensem · & karolum andegauensem comites·videlicz fratres suos ad reginam matrem suam consolandam duxit ĩ frãciam remittendos·Acta enim sunt hec· ãno domini·M·cc·l·regni vero ludouici xxmj· CIII

De vita & martirio sancti petri mediolañ·

EO tempore claruit in ordine fratrum predicatorum·vita & doctrina & miraculis beatus petrus mediolanensis·Quẽ & papa innocentius·huius nominis quartus·anno pontificatus sui·x·canonizauit·& ĩ epistola canonizatõnis eius· quam per omnes ecclesias promulgari fecit actus eiusdem breuiter in hunc modũ descripsit·

Innocẽtius quartus·

Hic beatus petrus origine lumbardus · in ordine fratrum predicatorum·xxx·fere annorum spacõ· virtutum caterua fultus·circa fidei maxime defensionem (pro qua totus ardebat) sic preualuit & profecit ·qꝑ contra viros eius hostes intrepida mẽte ferenticq; spiritu continuum certamen exercẽs· feliciter illud martirio consummauit· Sicq; firmus in petra fidei·petra demum passionis aluit·ad petram christum digne laureandus ascendit · Ipse siquidem veritatis filius·& bonitatis alumnus·conuersatõne conspicuꝰ·fama preclarus· miro prefulsisse nitore·mundicie virginitatem integre custodisse· nec mentis habuisse nec corporis corruptelã·& nullius mortalis criminis sensisse contactũ·firma confessorum suorum assertõne monstratur · Et qz seruus delicate nutritus ĩ dominum proteruit·carnem suam assidua cibi & potus parcitate restrinxit·ne vero per ocij desidiam·hostilibus insidijs pateret·in iustificatõnibus domini exercebaẽ assidue vt eo circa licita totaliter occupato· locum in ipo illicita non haberent· & a spiritualibus nequicis tutus esset·Nocturna quippe silentia humane deputata quieti·post dormitõnem breuem in studijs lectõnum decurzebat·et somni tempus vigilijs occupabat·Dies autem impendebat cõmodis animarum·vel sedulis iminendo predicatõnibus· vl' confessionum audientie insistendo·aut hereticum dogma pestiferum·validis ratõnibus confutando·in quibus spiritualis dono gratie noscitur claruisse· Deuotõne msuper gratus·humilitate letꝰ· obediencia placidus·benignitate suauis·pietate cõpatiens·patientia constans·caritate prestabilis & ĩ cũctis morum maturitate cõpositus · alios profusis virtutum aromatibus attrahebat·Feruens quoq; amator·fidei cultor precipuus·propugnator ardẽtior sic animo suo illam impressserat · sic se totum in illius manciparat obsequium·qꝑ queq; ipsiꝰ verba & opera redolebant fidei virtutem·cuius dulcedinem lingua eius·velut redundãs fauus copiose distillans semper illius documenta suauia propiabat·Pro hac inquam mortem subire cupiens· hoc principaliter a domino attentis & crebris supplicatõnibus postulasse probatur·qꝑ non sineret cum ĩ hac luce migrare·nisi sumpto pro illa calice passionis· Vnde quia meruit tantus athleta specialez palmam de pugna tam strenua reportare·ac in celibẽ patriam presignitus sertis roseis introire· cum de ciuitate cumana·vbi fratrum sui ordinis ibi cõmorantium prior erat·mediolanũ pergeret · pro exequenda inquisitõne circa hereticos·sibi ab apostolica sede cõmissa·sicut in publica predicatõne predixerat·quidam de ipozũ heretico zuz credentibus p̃ce illorum inductus & precõ·in eum iter salutaris propositi prosequentẽ funestꝰ insilijt·In agnũ vtiq; lupus·ferus in mitẽ·in pium impiꝰ·furibundus in mansuetũ·in modestũ effrenis·ꝓphanus in sanctum presumit insultũ·exercet conatum · mortem intentat·Sacrum autẽ illius caput gladio czudeliter imperens·diris ĩ ipsũ impressit vulneribꝰ & sauciato sanguine iusti ense venerandũ illuz (ñ diuertentẽ ab hoste·sed exhibentẽ se protinus hostiã·& cesoris sustinentẽ in patiẽtia truces ictꝰ) dimisit (spũ petente supna) in ipo loco passionis occisum·Ipo quoq; sacrilego ·pcussuras in christi ministrũ geminas inculcãte·ille non querula voce murmurans·sed sufferẽs omnia patienter suũ domino spiritum cõmendabat dicẽs · In manus tuas domine commendo spiritum meum &c̃·Symbolũ

etiam cepit dicere fidei · cuius nec in hoc articulo desijt esse preco prout ipse nephandus qui a fidelibus captus fuit·& quidam frater domínicus·q̄ comes illius erat. & ab ipō lictore percussus diebus aliquibus superuixit postea retulerunt · Sicut enim granum frumenti cadens in terzam·& infidelium manibus cōpressum & mortuum·vberez consurgit in spicam·sic botrus in torculari calcatus· liquoris redundat in copiaz· CIIII De ipí? miraculis·

Hic iam in celo quasi luminare conspicuuz & splendore glorie in multoz coruscatō ne signorum effulget · quia non vult dominus ipsius abscondere sanctitatem·nec meritorum suoz virtutem supprimere in occulto. sed int lucentia sanctoz candelabra manifestius exaltare vt in omnibus qui in ecclesie domo habitant· proferat clarum lumen. Nam nec in vita latere sic potuit·quin miraculoz claritate pateret· Cuiusdam etenim nobilis filium pre nimio & horribili totius gule tumore·nec loqui·nec spirare valentem·leuatis ad deum manibus·& crucis ī eum facto signaculo illoq3 accipiente illius capam·& īfirmo supponente loco sanauit·Idem quoq3 nobilis vehementi postmodū torsione grauatus corporis· credens & metuens sibi eximde immínere mortis discrimē capam ipam quam extunc conseruauerat reuerenter fecit afferri·Qua suo apposita pectori· mox vermē quendam duo habentem capita·& pilorum densitate villosum euomuit·plena liberatōne secuta· Cui daz iuueni muto immisso digito ī os eius·sue lingue soluto lígamine·beneficium loquele oc̄essit Hec & alia plura dum viueret dignatus est per eū dominus operari·Post mortē vero ipsius lampades ad sepulcrū eius venerabile dependentes plurí es per seipas: absq3 omni humano studio & mīsterio diuinitus sunt accense·quia conueniens nimis erat·vt qui igne ac lumine fidei excellenter claueret singulare de ipo ignis & luminis miraculuz appareret Quidam autē dum vescerctur cum aliis et illius sanctitatem & miracula deprauaret· sumpto quodam sub hac detestatōne morsello · q̄ eum non posset si circa hec delinqueret transglutire· sensit mox ipm suo gutturi sic herentem·vt eum ī ducere vel educere non valeret·At ille penitens & iam vult? mutato colore·quasi sentiens vicīe mortis euentum·facto infra se voto· q̄ linguam de cetero ad talia non laxaret·fuit protinus illo euomito liberatus·Ydropica quedam mulier· ad locum passionis ipsius auxilio dei perueniens·fusa ibi oratōne·sanitatem integrā mox ipa recepit · Obsesse quidem a demonibus lōgo tempore mulieres (mira res) martir ipe deiectis illis·cuz multo· sanguinis vomitu de corporibus liberauit·Febres expulit·lāguoresq3 curauit plurimos & diuersos· Cuidam sinistre manus digitū ex morbo fistule pluriuz foraminū concauitate defossum. mira consolidatō ne sanauit·Quidaz puer ex casu grauissimo sic oppressus vt motu & sensu penitus destitutus tāq̄ mortuus defleretur·mox apposita de terra suo pectori·sacro eiusdem martiris cruore contacta· incolumis exurrexit· Quedam cuius carnem cancer edax sedula corrosione vorabat·limitis huiusmodi terza vulneribus est curata·Alii etiam diuersis infirmitatibus occupati·qui sepulcrū ipsius in vehiculis & aliis sustentaculis adierunt·exī de postmodum plena incolumitate recepta·sine aliquibus re:diere subsidiis·Ad hec vero magna hereticoruz & ipoz credentiū multitudo·cū tantā fidei aduerterent efficaciaz·& ad eam tot certis & apertis signoz indiciis tanq̄ quibusdam clamantib? preconibus vocarentur·nec possent tam valide eoz instantie non parere·ad ipsius lucez fidei de sui erroris nubilo est conuersa·Quid plura·his & q̄ multis aliis miraculis glorioris magnificauit dominus sanctū suum & colendū exhibuit vniuersis·nj·kl'· may· ·CV· De temporibus presentibus·

Ecce tempora sexte etatis vsq3 ad presentem annū sūmatim perstringendo descripsi· qui est annus christianissimi regis nostri ludouici·xvnj·imperij vero friderici· xxxnj?· Pontificatus autē innocentii quarti secundus·qui est porro ab incarnatōne domi·M·cc·xlmj·A creatōne vero mundi quintimillesimus·cc·xi·Et hoc dumtaxat iuxta minorē numerū quem in hac tota serie secuti sumus·Porro secundū maiorē numerū ex antiqua translatōne sumptū·quem supra posuimus·ann? presens existit·ab imitō seculi·sextusmillesimus·cccc·xlii·Porro septima etas que animarum quiescentiū est·ab ascensione domini·aperta ianua quietis initiū habuit·& vsq3 in presens vna cum sexta decurrit·Sed & deinceps vsq3 in finem mundi simul cū illa protendetur·& tunc etiā ipsa quidē secundū se non habebit finem· quia requies animaz interminabilis est·sed ab octaua resurgentium etate suscipietur·Idcoq3 in genesi · vii· dies non habere vesperā inuenitur · Interim autem in hoc mundo visibili florentes mali persequunt̄ bonos·& boni tolerant malos · Et cum illi nequiter isti vero laudabiliter viuant·vtriq3 tamen cōmuniter temporalia bona participant · necnon & ecclesie sacramenta·Et inter hec vt ait salomon nescit homo vtrū amore an odio dignus sit · sed omīa p mixta sunt & confusa donec appareat ventillator impioz rex sapiens· qui seperabit granum a palea· Porro defunctoz anime·quedā scilicet reprobroz in inferno cruciantur·donec in fine resūptis corporibus sententiā perpetue dānatōnis excipiant· & duplici contritōne conterantur· Quedā vero scilicet electoz que nondū ex toto purgantur·sed cuz lino·feno·stipula·de hac vita migrauerunt · igne purgatorio temporaliter affliguntur. donec illo igne purgate ac penitus dealbate·stolam primaz accipientes beata requie perfruantur · Alie vero & iam in hac vita·siue per baptismū·siue per penitētiam omnino purgate·vel post mortē vt dictuz ē igne purgatorio dealbate·moxq3 prima stola feliciter decorate·iā illa requie ac visione beatifica gratulantur·ac spe felici & secura·secundā quoq3 stolā in fine prestolantur· CVI De signis fut̄e consūmatōnis·

Ovantū vero tēporis vsq3 ad finē seculi· & aduentū iudicis superst · certū est nemīnē mortalē esse qui nouerit·nisi forsitā dominus alicui speciali gratia reuelauerit Omniū nanq3 de hac re calculantiū digitos quiescere iubz qui ait. Non est vestrū nosse tēpora &c̄ · Iā tam illius consūmatōnis apparent euidentia quedam signa dudū a sāctis prophetali spū predicta·Quorum primū est iniquitatis inūdatō·ac per hoc fidei & caritatis euacuatō·Reliqua vero sunt scientie multiplicatō· prelioz opinio. euangelij per orbem disseminatō·sathaneq3 solutō·id ē potestatis ipi?

a tempore passionis domini cohabite relaxatō· he reticorum dispersio Septimū quoqz iam esse vide tur in ianuis·a romano scilicet imperio vel obedi entia discessio· Vt autem ait crisostomus·medulla huius mundi sunt homines sancti·Sicut enī in ar bore quandiu medulla sana est semper floret· cum autē consumpta fuerit·tota paulatim marcessit· ita quandiu fideles manent stat iste mundus· cum autē ex mundo defecerint cadet· sicut egredienti bus israhelitis exterminatus est egiptus·Sed con stat prius antichristū venturū·& contra sanctos pugnaturum· Vnde methodius martir·In nouissi mo inquit sexto miliario seculi·exibunt filij ysma hel de heremo·& erit aduentus eoz castigatio si ne mensura Tradidit deus in manus eorum cūcta regna gentium·propter peccata & scelera eorum Faciunt enim christiani multa illicita· polluētes se metipos·quod dictu turpissimum est·ꝓpterea tra didit illos deus pollutis barbaris in manus sarace norum·Ecclesiaz thesauri & ornamenta eoz erūt & ab eis distribuentur·ecclesie quoqz crematbūtur Ideoqz patrem eoz ysmaelem deus onagrum vo cauit·Non enim sunt homines sicut alie gentes· sed de heremo venturi·id est hominibus odibiles· Sacerdotes in locis sanctoz interficient· & in ec clesijs sanctoz cum mulieribus concumbent·& sa crata ecclesiarum vestimenta induent ipsi & vxo ores eorum·Eritqz tribulatō magna super christi anos vt manifestentur qui in christo sunt creditu ri fideliter· Tunc recordabitur dominus secunduz misericordiam suam·eoz qui in christo sunt credi turi & liberabit eos de manu saracenoz· Surget enī rex christianoz & preliabitur cum eis·& inter ficiet eos gladio·& reddet illis deus in septupluz mala que in alijs gesserunt· Post hec vero & alia plura subiungit· Tunc apparebit filius perditōnis qui dicitur antichristus in corrozaym nutrietur in bethsayda·& regnabit in capharnaum· CVII

¶ De quibusdam dictis ioachim & sancte hilde gardis·

Qeterum abbas ioachim in expositōne hie remie ita scribit·Ab anno domini·M·cc· & vltra suspecta sunt mihi tempora & momenta·in quo nouo ordine sa multis exorto Ophni & phinees sacerdotes & pontifices dei· a romane rei p·principe captiuētur· Capiatur archa ecclesie·hely quoqz·id est summus pontifex corru at.& quasi alter mardocheus sub aman ī discrimi ne maneat agagita·Ipam aūt ruinam ecclesie·tles necesse est predicare ac plangere· quibus & volū taria paupertas arrideat·& doctrie spūalis ac vi te puritas in future tribulatōnis aculeis non obsi stat· Tales ergo doctores & tales ꝓphete mitten di sunt·qui non solum inferiores homines·sed eti am ipos pontifices & prelatos fulgurent et nō pal pent· Reuelandi nimirū in proximo sunt docto res·pdicatoresqz fideles·qui & terrena·carnaliaqz corda omni plaga percutiant·& elatis ac tumidis magistris·silentium suis studijs ponant· Et licet ordo ille futurus ad obedientiam sit oriturus·tam a ꝓphetis est prenunciatus·& in apostolicis viris tercii temporis ecclesiastici cursus a deo cognitus & electus ī vulua spūalis ecclesie ac perfecte do ctrine sanctificandus·acsi alius beniamī filiꝰ non tam doloris in pena·qꝑ dextre scilicet exultatōnis in glozia· Tales in ꝓximo pariet generalis ecclesia iam senescens·tales rachel plorabit filios a rege im pudenti facie·acsi altero herode occidendos·Qui ꝓpter eam dicti sunt doloris filij· quia contritis eis spūalis religio pre angustia temporis non po terit consolari·Sed tamen & ipi dextre filij dicū tur·quia vnde in eis et pro eis mater ecclesia pmit inde de eis & cum eis eterna patria iocundat· Hi sunt fideles in doctrina·spūales in vita·obedientes in pressura·Formatus est igitur ordo iste·ad istaz hieremie in ecclesia generali·sanctificatus in obser uantia regulari·ne quis eum de vite meritō reph dat· Puto etiam qꝑ sicut olim deus patres elegit senes secundo apostolos iuniores·ita & nunc ter cio pueros ad literam eligat ꝓpter eos quibus ve tera viluerunt·ad predicandum scilicet euangeliuz regni·prelatis adulterantibus verbuz dei·Et sicut olim per moysen & iosue dominus chananeos is rahelitis subiecit·ac per paulum & barnabam ido latras strauit·sic etiā nunc ꝑ duos ordines fucos in illis presignatos gētes īcredulas subigat et cō uertat·Hucusqz ioachim· Sed & anno ab incarna tōne domi M·c·lxxxvnj·sancta hildegardis de tempore muliebri ꝓphetauit in hunc modum·Anno inquit post incarnatōnem christi·M·c·apostoloz doctrina & ardens iusticia·quam in christianis & spūalibus constituerat deus·tardare & in hesita tōnem verti cepit·sed hoc muliebre tempus non tam diu durabit·qꝺiu hucusqz perstitit·

CVIII ¶ De aduentu antichristi et eius fa lacijs·

Egitur autem antichristus in babilonia de tribu dan nasciturus·iuxta id qꝺ ait iacob pat eius·fiat dan coluber in via ꝛc Vnde et hec sola tribus in apocalipsi subticetur· vbi ex aliis tribubus signati numerantur·Hui? ad uentus vt ait apostolus erit secundum operatōez sathane·qz totum faciet (dyabolo qui illum possi debit) instigante atqz cooperante·Nec tamen ita possidebit eum ex toto· vt vniatur ei sicut huma nitati diuinitas in christo·nec ita vexabit eum vt careat ratōnis iudicō· alioquin non imputaretur ei quicquid ageret·sicut nec furibundo· ¶ Come stor quidem dicit qꝺ a principio conceptōnis illius dyabolus in vterum matris ei? descendet·cui? vir tute deinceps aletur puer et nascetur et adolescet Sed alij dicunt et forte verius·qꝺ more ceterorum hominum a die conceptōnis sue habebit angelum sui custodem vsqz ad annos discretōnis· tunc ex tolletur supra omne quod dicitur deus·et angelo rum presidio penitus euz desertum occupabit eū dyabolus·Qui ideo tunc soluendus dicitur· quia totam potestatem suam antiquam sibi relaxatam· per illum exercet·et pro voluntate sua inclinabit eum ad malum·sicut possessor ad libitum suū tra bit iumentum· Tunc igitur iniquus iste caput om nium iniquorum aperte reuelabitur qui nunc ī mē bris suis misterium iniquitatis iam operatur·cun qz venerit hierusolimam circumcidet se dicens iu deis se esse christum·ipsis in lege promissum·chri stum vero nostrum fuisse deceptorem et magum· Omnes itaqz iudei credentes et ei adherētes·cōflu ent ad ipm·et reedificabunt templuz a romanis de structum·ibiqz sedebit dicēs se esse summum deū Veniet quidem vt ait apostolus·ī omī virtute po testatis humane et opulentie·facietqz signa et pro digia que dicuntur mendacia·vel quia non erunt vera·sz fantastica·vel quia ad confirmandum mē dacium ostensa·ad seducēdum videlicet illos qui

caritatem & veritatem christi recipere nolunt. Multa deceptis munera largietur·et quos terrore nequiuerit·auaricia subiugabit. populum iudaizare·sabbatumq; seruare compellet·vt exterio rem ritum legis reuocet·Diem quoq; dominicum honorari iubebit·quia mori se ac resurgere simulabit. ·CIX· De persecutõe eius & interitu ipsi?.

ET sicut christus apostolos misit·sic ille p orbem vt legitur mittet legatos suos vbi personaliter accedere non poterit·Hi ciuitatem sanctam calcabunt mensibus quadraginta duobus.id est ecclesiam persequentur tribus ãnis & dimidio quibus regnabit antichristus In eo nanq; breui spacõ·totis viribus suis suorumq; legitur seuiturus.plurimosq; partiz dolo & ypocrisi.partim violentia seducturus·Sancti vero tunc tante sapientie ac fortitudinis erunt·q; tanto eius impetu insidiisq; vinci non poterunt·tunc emittet dominus helyam & enoch famulos suos.ad hoc ipsum viuentes in paradyso terrestri reseruatos·ut ipm antichristum redarguant & corda filioz ad patres conuertant·tandemq; mortis debitum tanto tempore dilatum exoluant· Prophetabunt aũt dieb? mille·cc·lx·amicti saccis·id est verbo et exemplo predicabunt penitentiam tribus annis & dimidio·sicut & antichristus predicauit·Ipm quidem antichristum coram omni populo arguent et mendacem & fallacem ostendent·tunc iudei agnoscentes se fuisse deceptos in christum credent pro ipo mori parati·erũtq; ut dicit methodi?·c·xl·ãt tuor milia virorum ex omni tribu israhel pro christo interfecti·tunc antichristus furore replet? iubebit sanctos dei testes·enoch scilicet & helyam occidi·& iacebunt in plateis hierusalem per triduum insepulti·vt quicunq; viderint timeant eis cõformari·tunc erit talis tribulatõ·qualis nunq; fuit antea nec posterit· Deniq; iuxta visionem danielis·veniet antichristus vsq; ad verticem mõtis olineti. qui dicitur inclitus & sanctus· quia ex eo ascendit ad patrem christus dominus ibiq; seductor ille peribit·vnde saluator ad celos ascendit· Cum etem sederit in eodem loco·in papilione & i solio suo dominus hiesus christus vt ait ambrosi? oñdet se ei·& interficiet eum spũ oris sui·id ẽ virtute precepti sui·Ipo nanq; hiesu clamante i aere morietur antichristus per michaelez vt dicitur fulminatus· Maxima quoq; pars suorum vt legitur a michaele interficietur·Igitur a tempore quo iuge sacrificium ablatum fuerit·id est quo antichristus orbem obtinens·dei cultum interdixerit vsq; ad interfectõnem eius·Dies·M·cc·xc·id est anni tres & semis complebuntur·tãto em tempore sãctos psequet· CX· De aduentu iudicis ac signis pambulis.

POst mortem antichristi non statim veniet ad iudicium domin?·sed vt ex libro danielis intelligitur · electis qui in illa persecutõe titubauerunt·xlv·dies ad penitentiaz cõcedentur·Quantum vero post venturus sit dominus penitus ignoratur·Ministri quidem antichristi gaudebunt in illis diebus nubentes & cõuiuia celebrantes·ac ludos diuersi generis exercẽtes·atq; dicentes·Licet preceptor noster mortuus sit modo tamen habemus pacem & securitatem·Cũ q; talia dixerint superueniet eis interitus grauis & repentinus· Illud quidem extremum iudicium precedent signa multa que nobis exprimit euangelium·In hystoria quoq; scolastica·leguntur signa quindecim dierum·que inuenit hieronimus ĩ annalibus hebreorum·sed verum continui an interpolati futuri sint nõ expresit. Prima enim die erigit se mare quadraginta cubitis super altitu dinẽ montium stans in loco suo quasi murus· Secundo tantum descendet vt vix videri possit· Tercio marie belue apparentes super mare dabunt rugitus vsq; ad celum· Quarto ardebit mare & omnes aque· Quinto herbe & arbores dabunt rorem sanguineum·Sexto ruent edificia Septimo petre admicẽ collidentur·Octaua generalis fiet terremot?·No no equabitur terra·Decimo exibunt homines ỏ cauernis·& ibunt velut amentes·nec mutuo poterũt loqui·Vndecimo surgunt ossa mortuoz & stabũt super sepulcra sua: Duodecimo cadent stelle . Decimotercio morientur viuentes·vt cum mortuis resurgant· Quartodecimo ardebit celum & terra· Quintodecimo fiet nouum celum & noua terra· & resurgent omnes· CXI De purgatõe mũdi & claritate iudicis aduenientis·

TEnturum quidez iudicem ignis precedet qui faciem huius mũdi cõburet· peribũtq; celum & terra non secundum substantiam·sed secundum speciem que mutabitur in meliorem· Celum dico aereum non ethereum·tantuz em ascendet ignis preambulus iudicii · quantum ascenderunt aque diluuij·scilicet·xxv·cubitis sup cacumina montium·vt hanc mundi partem expurget a peccatis hominum·terra igitur et mare ex aeris crassitudine conflagrabit· & electos quoq; secundum apostolum purgabit·in quibus aliqõ purgandum extiterit· Vnde & tandiu durabit donec omnes purgauerit·purgatis autem nullatenus nocebit·malis itaq; qui tunc viui reperti fuerint erit consumptõ·bonis vero refrigeratõ. Vt enim ait augustinus·hoc erit incendium mũdi sanctis· qõ fuit tribus pueris camin? babiloñs· Media nocte ventur? iudex legitur·non p horza temporis vt ait augustin?·sed p rei obscuritate·id est occultatõe Erit aũt iudicis aduentus·ad instar fulguris subitus & coruscus· Vnde sol & luna tunc obscurari leguntur non sue lucis diminutõne·sed veri luminis comparatõne·alioquin legimus septuplũ luminis·q; nũc plus habiturũ in die illa · sed respectu vere lucis erũt oia in sui natura tenebrosa· Dñs q̃dem in aere apparebit supra locum vnde ascẽdit· et erunt coram eo quasi triumphi vexilla sue mortis instrumenta·videlicet crux et clauis et lancea· Vnde dicit crisostom?·q; angeli signum crucis ex celsis humeris portabunt et regalem nobis aduentum tãq; vexillo et pompa regali precedente nunciabunt·Nec solum crucem·sed et vulnera sui corporis·id est cicatrices vulnerum demonstrabit·vt ostendat se vere esse qui p nobis crucifixus fuit·

CXII· De generali resurrectõne et eius ordine·

SIc igit purgato mũdo·et ad iudiciũ veniẽte domino emittet vox illa magna et manifesta·que in euãgelio dicitur tuba quia tanq; signum triumphi victores ad premiuz atq; ad diẽ epulũ inuitabit· victos autẽ deterrebit·Hoc igit erit aliquod pclarum et euidẽs signũ quod dabitur ad mortuos suscitandum· vt omẽs resurgant et veniant ad iudicium· Hec etiam vox filij dei et vox archangeli dicitur· quia annuente

filio per angeli ministerium hoc implendum eē non dubitatur · Sic enim in euangelio dicitur · mittet ā gelos suos cum tuba & ꝯgregabunt electos eius a quattuor ꝑ · t̄ · Et iterum Exibunt angeli & sepe rabūt malos de m · iustorum · Hec itaq; vox ab om nibus audietur · eiusq; virtute mortui resuscitabū tur · boni quidem in gloriam immutaturi · & ī mul tis bene dispositi · Mali vero quantum ad dimmu tōnem membrorum incorrupti · sed prauis & passi bilibus corporum qualitatibus non priuati · Oms igitur resurgemus boni & mali in momēto ī ictu oculi · Non enim pit deo terrena materies · de qua mortalium caro contrahitur · sed ī quemcunq; pul uerem cinerez ue resoluatur in quoslibet alitus au rasq; diffugiat in quamcunq; corporum substanti am · vel in ipa elementa vertatur · m' quorumcunq; animalium vel etiam hominū · cibum carnemq; mu tetur · illi anime in puncto temporis eam reddet · que illam primitus vt homo viueret aīmauit · Re surget autem non fantastice sed vere · quidquid ē de veritate humane nature · Et in eo resurget vnū quodq; in quo pr mitus habuit oportunum suum esse · Vnde costa ade detracta non resurget in adā sed in eua · Quia formata muliere perfectior fuit homo quantum ad conseruatēnem spēi q̄ ante Eadem etiam ratōne manus hominis ꝑmesta ab hoīe alio resurget in primo · Quia vero corp̄ humanuz perfectissimum est omnium corporum inferiorum · caro bouina ab homine cōmesta & in carnem eius mutata resurget in ipo cōmestore · nimirū non in sua spē prima · sicut nec terza de qua formatus est adā sed sub spē carneitatis humane · Decisio quoq; q̄ fit ex parentibus in humana generatōne non in ipsis resurget · sed in prole · quoniam in ea primo habet oportunū suum esse · nec etiam vnq̄ fuit vt dicunt quidam de substantia carnis pentum actu sz potestate · Fit em̄ de superfluitate humiditatis tercie parata vniri membrorum substantie · Tunc secundum apostolum omnes electi de diuersi mundi p tibus occurrent sibi inuicem in virum perfectum · id est in virilem perfectōnem · quasi scilicet in statu etatis · xxx · circiter annorum · in qua christus habuit annorum & corporis plenitudinez · Igitur vnus quisq; mensuram corporis plenitudinem sui recipiet · quam in etate · xxx · annorum habuit · etiam si senex obijt · vel quam in illa habiturus esset · si vsq; ad eam peruenisset · Ita vero modificabitur ī vno quoq; materies illa corporis · vt nihil ex eo pereat nihilq; superfluat · Sed & si quid alicui defuerit ille supplebit qui ꝺ nihilo fecit quod voluit Et si qd enormiter abundauerit in parte aliqua per totum spergitur · ita q̄ ibi nihil indecorum erit · sed omīa decentia · Nec erit necesse ea que de cadauere dilapsa sunt ad easdem partes redire corporis vbi prius fuerunt · Sed sicut statua quando iterum funditur quod prius erat de naso fit de pede vel econuerso idem tamen simpliciter qui prius & nasus & pes erit · licet non eadem materia sit · quia non iudicat̄ ydemptitas secundum materiam sed secundū formam · Sane ibi erit etiam sexus diuersitas · non quidem seruiens vsui vel libidini · sed nouo decori & diuine laudi · Porro hermafroditus ī eo sexu resurget quem ei natura dedisset si non impedita fuisset Mortui ergo qui in christo interim quiescūt resurgent primi · non quia ibi sit ordo temporis sed dignitatis · Resurget autem vnusquisq; in suo ordīe scilicet apostolus vt apostolus · ꝓpheta vt ꝓpheta & ita de ceteris · Tunc & illi qui viui reperiētur · secundū apostolum simul cum illis qui dormierūt obuiam in aera christo rapientur · & vt dicit in ipo raptu morientur · statimq; resurgent vt anima de corpore quasi per soporem egressa · eidem ī momēto reddat̄ ·

CXIII · De miraculo & cā resurrectōnis nostre ·

Nime quidem etiam exute corporib? appetunt incorporatōnem · Vnde & illo appetitu vtcunq; retardanē ne ex toto cō fluant in sūme maiestatis contemplatōnez · Sed & corpus naturaliter appetit animam tanq̄ perfecti onem suam · verum licet in vtroq; sit mutue coniūctōnis desideriū · non tamen possūt a natura itera to coniungi · sed miraculose tantum · Primo quidē quia non potest fieri regressus a priuatōe in habitum per naturam · ergo nec a morte ad vitam · Deinde quia ipa resurrectō subito fienda legitur · natura successiue operatur · Tercō quia coniunctio ipa indissolubilis erit · & corp? impassibile · quod natura nullaten? potest facere · Quarto quia resurget idem corpus numero · natura vero nō facit idē numero sed spē · Ex similibus nanq; similia procreat · spēmq; per indiuiduoz multiplicatōnem conseruat · veruntamē dupl ex erit in resurrectōe corporum coniunctō · vna scilicet actō quam miraculose faciet deus angelorum mīsterio · alia vero relatō media inter partes coniunctas · Et hec naturalis erit · sicut in ceco illuminato visus habitus fuit miraculosus · & visus actus naturalis · Itaq; nō opt̄z dicere · q̄ resurrectō sit naturalis · quoniam illa secunda coniunctō · que est relatō nō est resurrectō sed consequens ad resurrectōnem · Dicitur autem resurrectō christi causa nostre resurrectōnis forē quia quodammodo causa motiua est liberalitatis patris · vt amore christi faciat fratres eius resurgere gloriose · Sicut cum rex terrenus filium suū militem facit eius amore multos alios etiam milites facit · Est etiam causa motiua quantum ad nos · qr mouet nos ad resurrectōnis gloriam bonis operibus adquirendam est iterum eius causa formalis id est exemplaris · Hec omnia que dicta sunt ante iudicium illud extremū facta sūt ·

CXIIII ¶ De aduent? iudicis illustratōe ·

Omnibus itaq; resurgentibus & in occursū iudicis ꝓperantibus · Obuiabit in primis peccatoribus ista facies delictorum suorū omni tormēto amarior · Inde nanq; consciētie remorsio · inde timor dolorum · desperatō · Inde etiaz inestimabilis confusio · dum vniuersa multitudo spectantium leget ī eorum pectore · stilo ferreo signatas ymagines peccatorum · Tunc em̄ secundū apostōlum cogitatōnes animam accusabunt · non vtiq; que tunc erunt · sed que nunc sunt · quia quasdam sui notas & signacula · in corde velut in cera relinquunt · Hi sunt libri singulorum qui tunc omnes aperientur · quia per aduentum iudicis non soluz tenebre aeris illumīabuntur · sed etiam abscondita cordium manifestabuntur · Et tunc illud euangelij ī plebitur · nihil opertum quod non reueletur &c̄ · Quadam em̄ virtute diuina fiet · vt vnicuiq; opa sua bona vel mala · cūcta ī memoriam reuocentur ac mētis intuitu mira celeritate cernantur · vt homīnem vel accuset conscientia vel excuset · eaq; teste uel damnetur uel saluetur · In electis autē uel omnino delebitur memoria pristīe conuersatōnis succedentibus eternis bonis · uel potius habebunt

prioꝝ malorꝝ memoriam · vtiqꝫ non ad penam · vel glorie derogatōnem sed ad gratiarum actōnem · Tunc itaqꝫ reprobi desperantes · & ante faciem iudicis apparere formidantes dicent montibus · operite nos a facie sedentis super thronum · Vt enim ait crisostomus super matheum · satiꝰ est mille fulmina sustinere · qꝫ vultum illum mansuetudinis ac pietatis plenum · nos tamen auersantem videre · Illesqꝫ totius tranquillitatis oculos nequaqꝫ sustinentes nos aspicere · Dicit etiam hieronimꝰ qꝫ sol & luna lumen suum retrahentes & seueritatem iudicis aspicere non valebunt · non quo clementōra sunt dei iudicio · sed quo omnis creatura in tormētis aliorꝝ de suo iudicō pertimescat · Virtutes quoqꝫ celorꝝ · id est angeli tunc moueri dicuntur · non quidem metu damnatōnis vel aliqua perturbatōe pauoris · sed admiratōne quadam eorꝝ que viderit Vt autem ait beda · quid patietur virgula deserti · vbi concutietur cedrus paradisi · CXV ·

¶ De sessione iudicis & assessoribus ac testibus ·

Vnc igitur electis in aera domino occurrentibus · & reprobis in terra quam dilexerunt remanentibus in valle iosaphat · id est iudicij sententiam expectantibus sedebit in aere · nube sibi ministerium exhibente · sicut factum ē in eius ascensione · sicqꝫ faciet iudicium constipatꝰ agminibus ac virtutibus celorꝝ · omniuꝫ quoqꝫ creatura armata ad vltōnum inimicorum · In forma vtiqꝫ serui christus iudicabit · in qua coram pilato iudicatus fuit · Que & tunc non habēs spēm neqꝫ decorem omnibus spectaculum fuit · & tunc ī gloria decoris omnibus hominibus apparebit · Cumqꝫ vt ait augustinꝰ in forma serui glorificata · viderit eum bonꝰ & malꝰ tolletur impiꝰ ne videat gloriā dei · i · diuinitatis claritatem · Hanc em̄ soli mundi corde videbunt · qꝫ vita eterna erit eis · Itaqꝫ pater non iudicat quemqꝫ · sed omne iudicium dedit filio quia filius est · Non qꝫ ipe sit filius ex virtute humanitatis · vel sine patre & spūsancto iudicaturꝰ sit · sed quia iudicans ī forma hominis gloriosa apparebit cunctis · impiis quidem terribilis · iustis vero mitis · quia malos terrebit · iustos autem illuīabit & letificabit · Iudicabit tamen virtute diuinitatis non humanitatis · & hoc cum patre & spūsancto sicut & corpora suscitabit · Quod tamen eius humanitas factura legitur · quia dabit ī forma hominis meritum & causam nostre resurrectōnis · i · passionem & resurrectōnem suscepit · & forte secundum eandem formam vocem dabit qua mortuos suscitabit · Vnde ipe princeps angelorꝝ christꝰ ab apostolo vocatur archangelus · vel vt hocipsuꝫ archangelus aliquis eius imperio sit facturus · nō autem solus christus · sed & sancti cum eo iudicabunt natōnes · ipo dicente · sedebitis & vos super duodecim sedes &c̄ Nec solum duodecim apostoli cum eo iudices sedebunt · alioquin paulus ibi nō sederet · sed omnes perfecti qui relictis omnibus ipm secuti sunt · Per duodecim nanqꝫ sedes perfectio tribunalis accipitur · id est vniuersitas iudicātium · & per duodecim tribus vniuersitas iudicandorum : Eruntqꝫ testante beato gregorio quatuor ordines in iudicō · duo scilicet electorꝝ · & duo reprobꝝ · Electorꝝ nanqꝫ quidam non iudicabuntur sed iudicabunt & regnabunt vt perfecti · quidam iudicabuntur & regnabunt vt mediocriter boni · Reprobꝝ vero quidam iudicabuntur & peribunt · vt mali catholici · Quidam vero non iudicabūtur sed peribunt · vt incredulj quoꝝ damnatō toti ecclesie nota ac certa est · Erit autem ibi iudiciū quadruplex · Iudiciuꝫ prime auctoritatis quod erit trinitatis totius · principalis administratōnis · qō erit christi solius · Assessionis · quod erit perfectorum · & compatōnis quod minus malorꝝ · iuxta illō Regina austri surget in iudicio c · g · i · &c̄ · Cum vero perfecti potestate vel auctoritate iudicaturi legūtur · potestas vel auctoritas large sumitur · non p̄ma videlicet · sed secunda que ex iudicis assessione contrahitur · Vnde qui vicerit inquit dabo ei sedē in · t · m · an · c · His em̄ in throno sedere filij est ex ipsius potestate iudicare · Aderunt etiam cum eo tunc omnes angeli scilicet humanorꝝ actuū testes futuri · sub quorum custodia bene vel male egerūt vt ait origenes super numeri · Vnusquisqꝫ inquit angelorꝝ in extremo iudicō aderit · pducens secum illos quibus prefuit · quos adiuuit · quos instruxit p quibus faciem patris semper vidit · CXVI

¶ De meritorꝝ discussione ·

Vnc seperabit iudex bonos a malis · sicut pastor oues ab hedis · Quibus nanqꝫ cōparantur electi potius qꝫ agnis propter spūalem fecunditatem · reprobi vero nō capris · sꝫ hedis propter sterilitatez Tunc vt ait gregorius nazanzenus · omia pendebunt ī statera iusticie · gesta scilicet & verba & cogitatōnes nostre · Mala eniꝫ & bona contra se inuicem diuersa lance pendētur ut pars que preponderauerit vincat · & quo vergit opus illuc irreuocabilis sententia decidat · tūc iudex improperabit nobis non solum mala que fecimus · & bona que per negligentiam omisimus verum etiam beneficiorum suorꝝ multitudinē que ingrate suscepimus · & quibus abusi fuimus castigatōnes & medelas · atqꝫ remedia · quibus adhibitis curati non sumus · Propter vos inquiet cum in forma dei essem · hanc serui formā accepi in qua & · xxxnj · annis vobis laboriose seruiui · salutez vestram operando · predicando · discurrēdo · sustinēs in factis meis obseruatores · in dictis cōtradictores & murmuratores · In hac quoqꝫ pro vobis flagellatus sum · consputus palmis · in faciem cesus · spinis coronatus · morte turpissima condemnatus crucifixus · aceto potatus · mortuꝰ · lanceatꝰ · paradysum vobis aperui · regnum meum vobis obtuli · Nec vos coegi · sed libertatē spūs vobis concessi · humilē solūmodo voluntatē ī vobis requisiui · Quid vltra debui vob facē et ñ feci · Dicite mihi peccatores · natura mortales & passibiles · quid passi estis ꝓpter me dominatorem vestrum · qui tanta p vob iustus & impassibilis passus sum Tunc etiam qualitercūqꝫ pferentur illa preconia bonorꝝ · Esurijui & dedistis mihi man · c̄ · Vbi aduertendum est qꝫ in retributōne dominus opera misericordie potius qꝫ opera penitentie vl'iusticie cōmemorat · vt se p̄num ad remunerandū ostendat · Si em̄ ea que naturalia sunt ac per hoc facilia (quia pietas ipa naturalis ad hoc animum mouet) tanto premio remunerabit multomagis ea que sunt difficiliora · Itez vt ostendat qꝫ quicunqꝫ saluabitur magis ex misericordia dei · qꝫ ex suis meritis saluabitur · & ei solum qui misericordiā fecerit · misericordia impendetur · Ac si dicat · Vestra quidē merita tanto premio non sunt condigna · sed quia dignos misericordia uos fecistis miserendo uidelicet alios · cōgruū est ut misericordia respondeat uobis · Similit ubi

mali redarguuntur·sola immisericoꝛs auaricia memoꝛatur·Ibi quoq; conſideꝛandum eſt quid mereatur qui aliena rapit·ſi damnabitur eternaliter qui ſua non dedit·Iudicium nanq; ſine miſericoꝛdia fiet ei qui non facit miſericoꝛdiam·Quod autem dicuntur reſponſuri·Domine quando vidimus te eſu·&c̄·Cum dicant ſancti·q̄ omnis līgua obmutеſcet in die iudicij·per ypoteſim poteſt intelligi·ſcilicet non quia reuera huiuſmodi alteratō futuꝛa ſit·ſed quia ſi fieret iudex ratōnabiliter hanc eoꝛuq; reſponſionem vel excuſatōnem compeſceret·Vñ dicit cōmeſtoꝛ·q̄ hec bonoꝛu & maloꝛu cōmemoratō nihil aliud erit q̄ q̄ ſinguli merita ſua cognoſcerēt·quib? ſaluabunt̄ & dānabunt̄· CXVII·

¶De ſnie platōne·

Deniq; pferetur ſuper utroſq; ſententia ſcilicet venite benedicti & ite maledicti ſiue vocali ſono ſiue alio modo Hec etem̄ & huiuſmodi omīa plurimi magis putant conſcientijs·q̄ verbis exprimenda Ibunt igitur reprobi in ſupplicium eternum·iuſti autem in regnuq; eternum·In diſceptando fuit oꝛdo contrarius·quia p prium eſt boni dei·prius recoꝛdari beneficia bonoꝛum·q̄ malefacta maloꝛu·Poſtmodum autē in exitu vtroꝛunq; prius nominat penā maloꝛu·vt pri? que timoꝛis ſunt euitemus mala·poſtea vero que honoꝛis ſunt appetamus bona·vel quia repbi damnatōnem ipam ex condigno meruerunt·electi vero gloꝛiam illā ex dei miſericoꝛdia poti? q̄ ex meritis obtinebunt·Quia tamen vniuerſe vie domini miſericoꝛdia & veritas·ſicut electos remunerabit ſupra condignum·ſic etiam reprobos puniet citra condignum·Eternaliter tamen licet peccauerit tē poꝛaliter·quia vt dicit gregoꝛius·iuſtuq; eſt vt nū q̄ careant ſupplicio·qui nunq̄ voluerunt carere vel eſſe ſine peccato·Ideo nanq; cum ſine peccauerunt·quia cum ſine vixerunt·Voluiſſent autez ſine ſine viuere vt poſſent ſine ſine peccare·Notandū vero q̄ de reprobis dicitur·Ibunt hi·ſ·a facie domini & omnium ſanctoꝛu conſoꝛtō proiecti ī ſupplicium eternum ſcilicet ignis inferni·Ecce duplex pena reprobis preparata·ſcilicq; exciſio vel ſeperatio a regno & cruciatus in inferno·Hec ſunt ſecuris & ignis de quibus dicitur in euangelio·Omīs arboꝛ que non facit fructum bonum excidetur & in ignem mittetur·Quarum ſcilicet penaꝛu priorē aſſerit ibi criſoſtomus omnibus toꝛmentis eē gꝛauioꝛem·Nam hoꝛrendum eſt inquit illud iehenne ſupplicium & res intollerabilis·Tamen ſi decē milia iehennas ponat aliquis nihil tale dicit quale ē a beate illius gloꝛie ꝓpelli honoꝛe·& chriſto exoſū eſſe·His ergo ſicut dicit gregoꝛius nazanzen? qui regno celoꝛum indigni habebuntur·erit etiam hec maioꝛ omnium pena q̄ a deo proijcienē·& pudoꝛ at q; confuſio conſcientie eoꝛum·cuius finis atq; remedium nuſq̄ inuenietur·Item gregoꝛi? magn? in omelia de virginibus·O inquit ſi quis ſapere poſſet in palato coꝛdis quid habeat admiratōnis·Ecce ſponſus venit·poꝛro quid dulcedinis et que parate erant intrauerunt cum eo ad nuptias·Poſtremo quid amaritudinis·& clauſa eſt ianua·Ianuam em̄ gloſa regni adituq; intelligit·qui poſt iudicium nullis patebit·Tunc ſiquidem apparebit illius ſeueritas magna·cuius ineffabilis miſericoꝛdia

Deniq; ſicut dicit gloſa in apocalipſi·Plangēt ſe ſuper eum omnes tribus terre·id eſt omnes terreni quia non tantum dolebunt de ipo toꝛmento q̄ q̄ repellentur a tali conſoꝛtō· ·CXVIII·

¶De igne iehennali·

Ignes quidem duos legimus in fine mundi futuroſ vnum tranſitoꝛium quo mundi huius facies exureꝛ·electiq; purgabuntur·& hic precedet iudicium·de quo ſuperius iam dictum eſt·Alium vero eternum quo repꝛobi eternaliter puniētur·& hoc iudicium ſubſequetur·Hic eſt ignis coꝛpoꝛe? ſubterraneus ad penam theſaurus·impijs hominib? ac demonibus ab initō preparatus·Qui dupliciteꝛ inextinguibilis dicitur actiue ſcilicet & paſſiue·q; nec extinguet nec extinguetur·neq; em̄ fomentis aliis q̄ ipoꝛum damnatoꝛum coꝛpoꝛibus nutrieē Vnde de repꝛobo i iob dicitur·deuoꝛabit eū ignis qui non ſuccenditur·Cruciatos quoq; non extinguet·quoniam ad rediuiua toꝛmēta perpetuo ſeruabuntur·Vnde ibidem ſequitur·Affligetur relictus in ta·ſ·vt enim ait gregoꝛius·Talis erit & moꝛs & caro quales non ſunt modo·quando ſcilicet compago membroꝛum atq; vitalium ita infirma eſt q̄ ſummum doloꝛem ſuſtinere non poteſt·Prima moꝛs animam nolentez pellit a coꝛpoꝛe·Secunda vero nolentem tenebit in coꝛpoꝛe ab vtraq; ergo cōmuniter id habetur·vt quod non vult anima de ſuo coꝛpoꝛe patiatur·Ibi nanq; (ſicut dicit ceſareus) aꝛdoꝛibus ſempiternis eſcas crimīa miniſtrabunt·Illaq; penalis exuſtio·quia culpam iubetur inquirere·ſubſtantiam neſcit abſumere·non em̄ tam reum perſequitur q̄ reatum·Et quia non recipit cauſa remediū·carebit ſine ſupplicium·hoc eſt quod dicitur in iob·Pluet ſuper illum bellum ſuum·Ibi nanq; ſic confligit cum ipa natura vis doloꝛis vt neutrum alteri cedat·Doloꝛ em̄ permanet ut affligat·natura vt ſentiat·& ſic vtrūq; nō deficit ne pena deficiat·Illic igitur vmbra moꝛtis & nullus oꝛdo·ſed ſempiternus hoꝛroꝛ inhabitat hoꝛrendo nanq; modo ibi repꝛobis erit doloꝛ cuꝛ foꝛmidine·flama cum obſcuritate·Et merito·vt quoniam a creatoꝛis voluntate nequaq̄ veriti ſūt diſcrepare dum viuerent in eoꝛum meritum·ipa ſuis qualitatibus etiam elementa non diſcoꝛdent·Et quo ſe impugnant cruciatus augeant·Fitq; miſeris moꝛs ſine moꝛte·finis ſine fine·defectus ſine defectu·quia & moꝛs viuit·& finis ſemper icipit & defectus deficere neſcit·Quoniam itaq; moꝛs perimit·ſed non extinguit·doloꝛ cruciat·ſed nulla tenus pauoꝛem fugat·flama conburit·ſed nequaq̄ tenebras diſcutit·oꝛdinem ſupplicia non habēt·dū non per omīa qualitatem tenent·Quamuis ignis iſte & ad conſolatōnem repꝛobis nō luceat·& tamen ad aliquid luceat·ſcilicet vt ad doloris cumulum qualiter delicta crucientur oſtēdat·ſicut euā gelium de diuite purpurato maīfeſtat·Vnde eſt illud·Vox domī intercidentis flam·ig·&c̄·Idem ignis toꝛquebit non ſolum homines·ſed etiam demones·Cur em̄ non credamus etiam incoꝛpoꝛeoſ ſpūs igne coꝛpoꝛali poſſe affligi·cum hominum ſpūs & ipſi incoꝛpoꝛei poſſint coꝛpoꝛalibus membꝛis includi·et tunc etiam poterunt coꝛpoꝛu ſuoꝛu vinculis iſolubiliter alligari· CXIX

¶De machina cruciatoꝛia ex quattuoꝛ elemētis·

Preterea ſicut ex dictis cuiuſdam ſimplicis ac boni viri colligitur·cui nuper de fine mundi quedam reuelata fuiſſe creduntur·in coꝛpoꝛibus eoꝛum terrenis que nūc ꝓtarijs qualitatibus permixta ſunt & quodāmō tempata

cunctis bonis qualitatibus ablatis male tantuz & cruciatorie remanebunt·ex quarum contrarietate absq; tempamento perdurante·dolorem perpetuum ac multiplicem indesinenter patientur· Cunq; nunc interim eorum anime corporibus exute vsq; ad iudicium in igne ihennali crucientur·tunc cuz a singulis corpora sua resumentur·ipsis quoq; cruciandis·noua tormenti machina preparabitur· & ex quattuor elementorz contrarijs qualitatibus in vnum conflabitur·vt per que peccauerũt·p hec etiam torqueantur·Dicit eñ q filius dei radius ille splendoris·de patris luce procedens angelos· omnesq; sanctos perfundens·veniet ad iudicium· quasi quodam impetu secum trahens totũ celeste regnum·Sic aũt veniens in primis separabit qualitates duorum elementorum·ignis scilicz & aeris De igne seperabit a claritate calorem·ardorez & siccitatem· De aere vero a leuitate humiditatem· grossiciem & mutabilitatem seu cursum· Ardore autem ignis & calore cum siccitate descendentib? consumetur & ardebit orbis totus scilicet terra & aqua·De qua terra a puritate seu quadam subtilitate que modo quidem in ea est·sed latet· separabit grossitudinem·ponderositatem·& siccitatẽ & de aqua a perspicuitate frigiditatem· humiditatem & amaritudinem·vt scilicet omnium elemẽtorum bone qualitates·electis ad gloriam seruiant praue vero & cruciatorie·reprobos sine fine torq̃ant·De his eñ quedam regio fiet ĩ profundo abissi·que nomen habebit inferni·Cunq; nunc ille qualitates vnite in elementis·inuicem se tempent·tũc quando erunt sepate ita stabunt inseparabiliter· q nulla alteram tẽporabit· Calor quidem ignis ñ tempabit frigiditatez aque·nec econuerso·nec amaritudo aque humiditatem aeris que est mater corruptõnis nec econuerso·Nec leuitas aeris grauitatem terre·nec substantia aeris ignis claritatẽ·nec humiditas aque terre siccitatem·In predicta ergo regione que mire magnitudinis erit· sicut & tot? mundus elemẽtatus·damnati existentes moriẽdo viuent·& viuendo sine fine morientur· Affligent̃ siquidem calore ignis sine tempamento aque et frigiditate aque sine tempamento ignis· Amaritudine aque sine humiditate aeris que est mater corruptõnis·& fetore quodam intolerabili ex humore aeris.sine tempamento amaritudis aque vel ignis siccitate·& arsamento quodã sitis·ex ardore ignis que non posset tempari· Item habebunt tenebras palpabiles ꝓpter densitatem aeris & priuatõnem claritatis solis & ignis·Item ex cursu seu mutabilitate aeris tanta erit tempestas iugis & impet?· q quasi in ictu oculi impellet eos·& quasi ab oriente in occidentem & econuerso·Et ex isto motu isurget quidam sonus terribilis quasi tonitruum magnum·quod quidem erit eis pena ineffabilis. & ipsis semper adducet tenebras densiores tempestas aeris·Hec omnia patiẽtur a creaturis extra se quia pugnabit orbis terre contra insensatos·& hoc per infinitos modos. quia quacunq; re homo male utitur contra deum·illius rei esse saluabitur ĩ aliquo predictorz elementorz·& in aliquo illorz spẽalitez damnatum punict eternaliter· vt per que peccat quis per hec & puniatur·Preter hec autem habebunt intra se quasi alium infernum ex contarietate qualitatum predictarum·Quia cum ipa corpora sint de terra elemẽta ex quattuor elemẽtis. assumet quilibet corpus suum de terra & purgabunt̃ elemẽta siue qualitates in ipo corpore sicue extra· & ita sole qualitates male & cruciatorie remanebunt·nec se adinuicem tempabunt·Hec de dictis istius simplicis viri breuiter excerpsi·quib? nimirum concordare videntur etiam doctores sacri· Nam de ignis elemẽto· verbi gratia dicit basili? in exameron libro sexto· In retributõnibus inquit de lictoruz ratõ nos secretior docet parciendam esse ignis naturam·Cuius lux ad illuminandos deputabitur iustos·ardor autẽ proficiet ad peccatores concremandos· Vnde dicit psalmista· Vox domĩ intercidẽtis flamam ignis &c̃·In libro quoq; sapientie de natura elemẽtari dicitur indefinite· Creatura tibi factori deseruiẽs excãdescit in tormentũ aduersus iniustos·& leuior fit ad benefaciendum ꝓ bis qui in te confidunt·Sed & alie damnatorũ pene multiplices in scripturis leguntur·quarũ quedam his tribus versibus breuiter oprehẽduntur· Nix·nox·vox·lacrime·sulphur·laqui·sitis·estus Malleus·& stridor·spes perdita·vincula·vermes Esse carere deo·carcer·confessio cura·scilicet amicorz carnaliũ· CXX De interioribus reprobo rum penis·

Porro quantum ad animam erit eis multiplex pena·scilicet dei obliuio·conscientie remorsio·dolor·timor·desperatõ·odium quoq; dei & sui·& infructuosa penitẽtia Vt aũt ait augustinus in enchiridiõ· Sicut nec bonis in celo voluntas·sic nec malis in iferno peccandi facultas esse poterit·quibus tamen mala voluntas merit·sed illa non erit meritum supplicii· cum ide nõ sit locus merẽdi·quin potius supplicium mali meriti quod in hac vita precessit·habebunt etiam de malis suis pniam·sed non obtinebunt indulgẽtiam quia stimulum nulla penitus sequetur correctio voluntatis·Sic eñ ab eis culpabitur iniquitas sua vt amisso penit? bonitatis affectu·nullaten? possit ab eis diligi vel desiderari iusticia· Itaq; perseuerantia voluntatis male erit eis tantum ad cumulum pene·Deniq; tenebre quibus illic inuoluẽtur exteriores dicuntur·quia in hac quidem vita null? adeo malus est vt a luce dei penitus excludatur·sz nec perdit affectum beatitudinis·nec amorẽ illuz boni quem habet naturaliter creatura ratõnalis· Illic autẽ peccatores tenebras exteriores patient̃ quoniam extra lucem dei ꝓiecti·etiam luce corpa ꝓriuabuntur· hec quidẽ tenebre iam hic incipiũt in peccante cum ab interiori dei secluditur luce· Non autẽ omnimo vt dictum est·sed tunc penit? extra erit qui lucẽ habitat inaccessibilẽ·& ob hoc ĩ summa erunt cecitate·Sane tenebre exteriores intelligi valẽt quedam malignitas volũtatis & odij que tunc in mentib? reprobor excrescẽt·sz & eciã quedam obliuio dei·quia tormẽtorũ suor interiorum & exteriorum doloribus adeo stupescẽt et turbabuntur· vt ab istis ad cogitanduz aliquid de do vix & raro vl nunq̃ mẽtem reuocẽt Sed illuc omnino tẽdat impetus cogitatõnis vbi sentitur vis doloris· Et has quidẽ profundissimas tenebras (secundum augustinuz)ꝓbi perpessuri sunt post iudicium·nã illud de diuite purpurato qui eleuãs oculos suos vidit abrhaam et mala sua confiteri coactus añ iudicium legitur factum At in isto iudicio peccatores in tenebras profundiores eicientur·vbi nullam dei lucem videbunt cui ꝓfiteanẽ·

·CXXI· De gloriosa mundi renouatione·

Tautē dicit augustinus iudicatis his q̄ non sunt inuenti in libro vite · & in eternum ignem missis · figura mundi huius ignium mundanorum conflagratōne preteribit · sicut facto mundanarum aquarum mundatōne diluuio · Ea siquidem conflagratōne corruptibilium elemētorum qualitates ardendo penitus interibūt que corporibus nostris corruptibilibus congruebant · atq; ipsa eorum substantia qualitates illas habebit · que corporibus immortalibus mirabili mutatione conueniant · vt videlicet mundus in melius innouatus · apte accomodetur hominibus etiaz carne innouatis in melius Vnde vidit iohannes sedē tem super thronum a cuius conspectu fugit celuz & terra · & mare iam non est · quia peribunt quidē hec secundum spēm sed non secundum substantiam · vt superius dictum est · Ante iudicium nanq; futura videtur eorum purgatō · postmodum autē eorum innouatō · Per peccatum enim hominis omnia elementa infecta & corrupta sunt · que propter ip̄m creata fuerunt · vnde eorum purgatō nihil aliud erit q̄ illius interfectōnis siue penalitatis ꝑmotio · Et hoc quidem per ignem fiet · qui iudicis faciem precedet · Quoniam & tunc humanum genus in electis ab omni corruptōne culpe ac penalitatiſ purgabitur ac penitus innouabitur Innouatō vero mundi non fiet per ignem · quoniam sol & luna que ignis passioni non subiacent · innouabuntur · id est meliorabuntur · & corpora sanctorum secundum apostolum immutabuntur · quod constat per ignem non fieri · Vt autem dicit basilius · ignis qui nunc interim vsq; ad diez iudicij calidus & lucid⁹ ostenditur · post illam innouatōnem mundi diuidetur · ita scilicet vt superius in regione viuorum · sit tantummodo lux · & inferius in regione malorum sit calor · Itaq; inferior illa terre pars vbi est inferius in obscuritate sua remanebit · quia superior lux illuc nunq̄ appropinquabit · non tamen propt̄ hoc etiam illa pars ad ornatum mundi non pertinebit quoniam vt ait augustinus · Anime etiaz damnatorum ordine naturali meliores sunt omnibus corpibus · Sicut ergo celum sideribus · sic illa pars inferior damnatis ornabitur angelis & hominibus · Itez ad maiorem gloriam & gratiarum actōnem · peās reprobozum electi videbunt quas per gratiaz euaserunt preterea contrariorum oppositōne mundi pulritudo contexitur · sicut scriptum est · Contra malum bonum &c̄ · Itaq; sicut multiformis pictura cum colore nigro suo loco bene ordīato · sic vniuersitas rerum · si quis intueri possit etiam m sinistra parte perfecta et pulcra est · licet illam per se consideratam sua deformitas deturpet · Hac igit̄ ratōne · sicut superior pars gloriosa & pulcra erit sua claritate · sic etiam pars inferior recte sapiēter q̄ dispositā mundum ornabit sua obscuritate ·

CXXII De solis & lune restauratione ·

Oro iuxta ysaiam erit lux lune sicut lux solis · & lux solis septēpliciter · sicut lux septem dierum · Super quem locum hay mo dicit q̄ determinato illo iudicij examine · omnibusq; reprobis in inferno conclusis · Dominus hie sus cum corpore suo quod omnes electi sunt in celo se substulerit · tunc sibi luna splendorem solis mutuabit · Sol vero septempliciter q̄ modo lucebit · recepto splendore quem homine peccante amisit · Dicit etiam ysidorus q̄ nec sol nec luna postea ad occasum sunt ventura · sed in loco in quo creata sunt sine fie ꝑmanebūt · ne scilicet eorum claritate fruantur damnati · qui apud inferos erunt · Vnde dicit abacuc · Sol & luna steterunt in habitaculo suo &c̄ · Et alibi dicitur · Nō occidet vltra sol tuus &c̄ · Ante diem quidem iudicii iuxta iobelem eclipsim patietur · In aduentu vero iudicis obscurari comparatiue dicuntur · In mundi autem innouatōne quando scilicet celum nouum & terra noua fient eorum claritas augmentabitur · Vnde dicit ysidorus q̄ sol tunc laboris sui mercedem recipiet Non ergo amplius diei · noctisq; vicissitudo · sed vna dies continua que nota est domino · Quod autem dicit ysaias · non erit tibi amplius sol ad lucendum &c̄ · subintelligitur non ad necessitatem · sed tm̄ ad decorē

CXXIII De glificatōe sāctorum in dotib⁹ corpm ·

Anime vero iustorum vt ait supradict⁹ vir · in resurrectōne leuabunt corpa sua de puritate terre · que induent aque claritatem · ignis subtilitatem & aeris leuitatem siue agilitatem · Deinde quasi radius quidam a filio dei procedens · ea subintrabit · istaq; clarificans prout magis vel minus glorificabit · Tunc ergo ita iuxta euangelium · fulgebunt iusti sicut sol in regno patris eorum · propter quattuor dotes corporis que per similitudinem notantur ī proprietatibus solis Fulget enim radius eius · in quo notatur claritas · Corrumpi enim vel coinquinari non potest · ī quo impassibilitas · In ortu suo mox transparet vsq; in occidentem in quo agilitas · per vitrum quoq; radius ei⁹ transit · & calor eius omīa penetrat · ī quo subtilitas · hoc est quod ait apostolus · seminat̄ corruptibile · scilicet & in corruptōne surget incorruptū &c̄ Dicitur autem corpus spūale · non quia conuertatur in naturam spūs · sed quia spūi simile erit incorruptibile & agile & etiam subtile · corpora scilicet omnia non glorificata penetrans · alimonia quoq; non indigens · sed solo spū viuificatum & sustentatum · & omnino absq; vlla repugnātia spūi obediens · Qui vero motus illic taliuz corporum futuri sint definire non audeo · nature enim & motus & status sicut & species decēs erit · vbi q̄ non deceat non erit · Sane vbi voluerit spūs ibi ꝑtinus erit corpus sine mora temporis · aut impedimento ponderis · habebit tamen quoddam pond⁹ suum · secundum quod pondus dicitur impet⁹ rei cuiuslibet tendentis ad locum proprium · Omīa nāq; fecit deus in numero · pondere · & mensura · vnde si nature sue relinqueretur · ita q̄ spūs eum non regeret · ad locum suum naturaliter tenderet ibiq; remaneret · Grauitatem quoq; suam naturalem retinebit · quantum ad exteriori violentie resistenduz non quantum ad motum voluntarium impediēdū Cum enim nunc vt ait augustinus · tantum valeat natura corporum terrenoz animas ꝺp̄mere seorsum · cur non aliquando anime terrena corpora valebunt leuare sursum · Alii vero dicunt q̄ corporis dotes sunt impassibilitas · glorioſitas · spūalitas · virtuositas · que etiam expressius tanguntē in predictis apostoli verbis · scilicet seminatur in corruptōne &c̄ · Impassibilitas est naturalis potētia · qua corpora glorificata erunt potentia resistere omni cause extrinsece lesionis illate Vnde sub ista comprehenditur īmortalitas · īcorruptibilitas · īalt̄abilitas

& omnia huiusmodi · Glorioſitas id eſt decor corporis glorificati · Sub hac continetur · luciditas · ſuauitas redolentia · & huiusmodi omnia que pertinent ad ſenſuum delectatōnem · Spūalitas eſt naturalis potentia ſubſiſtendi per ſe · i · ſine alimenti ſubſidio · Vel naturalis potentia reſiſtendi omni cauſe intrinſece · leſioni vel moleſtie cuiuſlibz illatiue vt eſt fames · ſitis & huiusmodi · Sub hac etiam comprehenduntur immortalitas & ĩalterabilitas Virtuoſitas eſt naturalis potentia agendi in aliud abſqz contradictōne vel reſiſtentia · Vnde ſub ea comprehenditur agilitas & etiam ſubtilitas · qua poterit huiusmodi corpus omnia corpa non glorificata penetrare · Ad dignitatem nanqz dabitur ei penetrare non penetrari · agere non pati · naturalis potentia · nullaqz impotentia · nec replebit corpis non glorificati locum · Ideoqz recipiet illud ſecum Ideo vero ſunt quattuor dotes corpis tantuz · due ſcilicet de carentia omnis mali · due vero de preſẽtia omnis boni · Quia bonū corpis duplex eſt · vnū ſcilicet abſolutum hoc eſt glorioſitas · aliud reſpectiuum hoc eſt virtuoſitas Similiter duplex ẽ malum · vnum intrinſecus veniens · & contra hoc eſt ſpūalitas · aliud extrinſecus · & contra hoc eſt impaſſibilitas · Erunt igitur due de carentia omīs mali due quoqz de preſentia omnis boni in quib9 duobus perfecta beatitudo conſiſtit · Habent autez naturale principium in corpe cuius ſunt · & a gratia perfectōnem · verbi gratia · agilitas eſt potentia qua corpus naturaliter ab anima poteſt agi quocunqz voluerit · Sed nunc ipſi anime grauitas corpulentie obſiſtit · Tunc autem onere depoſito agilitas ibi erit · quia gratia naturam perficit · Qr ſi quera quid illic poſſit agilitas vbi non erit motus · quia nec tempus · ſed eternitas q̄ tota ſimul exiſtit · ecō tra reſpondebitur · qp cum ibi futura ſit laus vocal' erit vtiqz motus corpalis · In ſolo autem deo erit iſta perfecta & ſtabilis eternitas vt non moueat in anima quoqz ſtabilis perpetuitas · quo ad illam partem qua deo immutabiliter adherebit eoqz p fruetur ·

CXXIIII · De dotibus animarum ·

Dotes animarum ſunt tres · ſcilicet · cognitio · dilectō · fruitō Ex cognitōne pcedit dilectō · & ex vtroqz fruitō ſiue comprehenſio · Perfecta nanqz beatitudo conſiſtit in cognitōne ſummi boni & motu dilectōnis ad ipm · & ex his duobus completur tercium · Primum eſt in ratōnabili · Secundum in concupiſcibili · Tercium in vtraqz · Iraſcibilis vero quia non immediate mouetur in deum · ſed data eſt ad remouendum impedimenta que retrahunt nos ab inquiſitōne ſūmi boni · ſcilicet ad debellandum mundum · carnem · dyabolum · non habebit dotem ppriam · ſed remuneratur in confirmatōne ſuarum virtutum · ſcilicz · timoris · humilitatis · fortitudinis que in ea remanebunt · Vnde timor domini delectabit cor &c̄ · itaqz fidei ſuccedet cognitō · caritati dilectō · Improprie vero dr qp ſpei ſuccedet comprehenſio · id eſt poſt ſpem erit comprehēſio · que forma eſt & perfectō aliarum duarum Eſt enim fruitō viſionis ut ī qua et dilectōnis vt a qua · & eſt & agetur & perficitur · Tantaqz in ea erit delectatō vt in vocem iubilatōnis & laudis neceſſario prumpatur · Vnde d̄ his tribus dicit beat9 auguſtinus · Ipe inquit finis erit deſideriorum noſtrorum qui ſine fine videbit ſine faſtidio amabitur · ſine fatigatōne laudabitur Hoc munus · hic affectus · hic actus erit profecto ſicut ipa vita eterna communis · quando ſcilicet deus erit omnia in omnibus · Hec ſunt dotes quibus ſponſa chriſti dotabitur quando in domum ſponſi introducetur Hec eſt eccleſia cuius matrimonium initiatum fuit in patriarchis & prophetis · chriſti pmiſſione conſummatum in verbi incarnatōe · Angelis autem chriſtus nec promiſſus fuit · nec eorum naturam aſſumpſit · Ideoqz eccleſia de angelis nō dicitur ita proprie ſponſa · ſicut eccleſia de hominibus · Et ob hoc dicitur dotes nō habere · licet et ipſa deo vniatur caritate · Et ſecundum hoc eccleſia de angelis & hominibus collecta dicitur vna ſpōſa, non ſolum chriſti ſed totius trinitatis ·

·CXXV· De collatōne glorie ſcō.uz hoīm & angeloz ·

Licet autem iuxta domini ſentēciam ī euāgelio · ſancti homines quantum ad veraz beatitudinem que pprie conſiſtit in viſione dei futuri ſint equales angelis dei · nihilominus tñ habebunt ſpēalia q̄daz gaudiola · vel potiꝰ gaudiorum incitamenta que non ſic habebunt angeli · Vnum videlicet de duplici ſtola · cum angeli p natura ſue modo ōcorentur vna ſola · Aliud vero · qr videbunt eum in natura ſibi communi · videlicet humana · hoc eſt hominem deum · cum angeli nūq̄ viſuri ſint deuz angelum Vt eī apoſtolus ſcribit nuſq̄ angelos · ſed ſemen abrhae apprehēdit · Et revera ſicut dicit beatus bernardus · Plenum prorſꝰ omni ſuauitate videre hominem hominis conditorem · Vt eī in libro de anima & ſpū legitur Duo ſunt in homine ſenſus · interior ſcilicet & exterior · & vterqz donum ſuum habet in quo reficitur · Hō ſus interior reficitur in contemplatōne diuinitatis exterior in contemplatōne humanitatis · Propter hoc eī deus homo factus eſt · vt in ſe totuz hominem beatificaret · & tota conuerſio hominis eēt ad ipm · totaqz dilectō curreret in ipm · cum & a ſenſu carnis videreē p carnē · & a ſēſu mētis per dilectis ptēplatōnem · hoc erat totū hoīs bonum · vt ſiue īgrederetur ſiue egrederetur ī factore ſuo paſcua inueniet · videlicet & foris ī carne ſaluatoris · & intus in deitate creatoris · Terciuz erit de hoc qp hꝰ vite miſerias euaſerunt quas angeli nunq̄ experti ſunt · Et vt dicit auguſtinus in libro confeſſionum vbiqz maius gaudium maiore moleſtia precedit Nam verbi gratia · Poſt egritudinez iocundior ſanitas efficitur · & poſt merorem letitia · hinc ergo materia laudis canentibus ſanctis · Benedic anima mea domino et omnia que intra me ſunt nomi ſācto eius · Qui ppiat omnibus iniquitatibus tuis qui ſanat omnes infirmitates tuas · Vnde bernardꝰ ſup cantica · omelia · lxvnj · Putas inquit deū noſtrū totam habituꝝ glorie ſue laudem · donec veniant qui in ſpectu angeloꝝ pſalant ei · letati ſumus p diebus quibus nos humiliaſti &c̄ · hoc autez genꝰ letitie celi neſcirent · niſi p filios eccleſie · Placet cū ctis ſecuritas · ſꝫ magis ei q̄ timuit · Iocunda omnibus lux ſed euadenti de poteſtate tenebraruz iccūdioz · trāſiſſe eī de morte ad vitam · vite duplicat gratiam · Pars noſtra hec ī celeſti cōuiuio et ſeor ſum ab ipſis beatis ſpiritibus · Deniqz gaudēt angeli ad penitentiā peccatoris · Qr ſi delicie angeloꝝ lacrime mee · quid delicie · Omne opus eoꝝ laudaē deuz · ſed deeſt laudi ſi deſint qui dicant · trāſiui mꝰ

per ignē & aquam ꝛc. CXXVI De deitatis fruitōne.

Sicut autem dicit augustínus in libro de questionibus euangelorum·omnia dici possunt de ista ineffabili perfruitōne veritatis·& tanto magis omnia dici possunt· quāto minus digne aliquid dici potest · Nā ē dux illuminatorum·& requies exterminatoꝝ & patria residētium· & esca indigentium· & corona vincentium· Et quecunqꝫ bona tempaliter transeuntia per creature partes erroꝛ appetit infidelium· veriora ꝛeternum manentia· in creatore omnium simul inuentura est pietas filiorum· Et vt dicit idem augustin? in libro de ci·dei·ita deus erit nobis not? atqꝫ cōspicuus vt videatur spū a singulis nobis·in singulis nobis· videaturqꝫ ab altero in altero· videatur in seipo·videatur in celo nouo & terra noua· atqꝫ in omni que tunc fuerit creatura· Videatur et per corpa in omni corpe quocunqꝫ fuerint spūalis corporis oculi facie perueniente directi· Patebunt & cogitatōnes nostre inuicem nobis·Quanta igitur erit ibi felicitas vbi nullum erit malum·nullum latebit bonum· vacabitur dei laudibus· quia erit omnia in omnibus· nam quid aliud ibi agetur· vbi nl' la desidia cessabit·nec vlla indigentia laborabitur nescio·vnde beati qui habitant ī domo tua domīe &c̄·Omnia em̄ membra & viscera corpis glorificati ꝓficient laudibus dei· Omnes quippe illi que nunc latet armonie corpalis numeri non latebūt intrinsecus·& extrinsecus per corpis cūcta dispositi· & cum ceteris reb? que ibi magne & mirabiles videbuntur·rōnales mentes in tanti artificis laudem rōnabilis pulcritudinis delectatōne succēdēt Carebunt autem omnibus malis·ita vt penit? deleantur de eorum sensibus Ea tamen potentia scientie que magna in eis erit· non solum sua preterita·sed etiam damnatoꝝ eos sempiterna miseria ñ latebit·alioquin ꝛeternum cantabunt·Quo canti co in gloriam gratie christi·cuius sangume liberati sumus·nihil erit ꝓfecto illi ciuitati iocundius·Ibi perficietur vacate & videte·q·e·s·d· quid nobis nosipsi esse voluimus quando ab isto cecidimus · Quid em̄ sine illo fecimus·nisi qꝫ in ira eius defecimus·A quo refecti·& maiori gratia perfecti vacabimus ꝛeternū videntes·quia ipe est deus quo pleni erimus quando erit omnia in omnibus·Premium virtutis erit·ipe qui virtutem dedit eiqꝫ se ipm·quo melius & maius nihil possit esse ꝓmisit· quid em̄ est aliud quod per ꝓphetam dicit·ero illorum deus·nisi ego ero vnde satientur· ego ero q̄cunqꝫ ab omnibus honeste desiderantur·& vita et salus & copia· & honor·& pax· & omnia bona· Ibi nosse nostrum non habebit erroꝛem·ibi amare nostrum non habebit offensionē·ibi esse nostrū nō habebit mortē·ipe nanqꝫ deus vt dicit beatus bernardus·erit ratōni plenitudo lucis· voluntati multitudo pacis·memorie ꝓtinuatō eternitatis·

·CXXVII De dispari sanctoꝝ claritate·

Vnc igitur erit finis·cum euacuerit christus omnem principatum & potestatem & virtutem·Nam modo quidem angeli angelis presunt·demones demonibus· homīes hominibus ad utilitatem viuentium vel deceptōnem Sed tunc omnis prelatō cessabit, quia necessaria ñ erit·Preferentur quidem ibi alii alijs in gloria· nō tamen in regimīe sicut nunc·quia non erit necesse Cessabit timor·regnabit caritas·nec erit inter p̄sidentes & subditos vlla dissensio·nec maiorum in minores aliqua oppressio· ꝓcerunt quidem demones malis hominibus in inferno·mali em̄ homines habebunt tortores in pena·quos hic habuerunt incensores in culpa· Ceterum enim etiam in angelis posuit deus diuersitates officiorum causa hominū scilicet vt eorum saluti ꝓuideāt & ministrent· vnde et ꝓpria vocabula sortiti sunt·vt angeli·qꝫ hoī bus voluntatem dei nunciant·virtutes· quia miracula faciunt & huiusmodi· Hec em̄ non sunt noīa nature sed officij·vnde postq̄ homines ꝑsummati fuerint in gloria & perfecti·ita vt nulla iam admīstratōne indigeant·tunc cessabunt etiam ī angelis nomina illa quibus nunc vocantur pro diuersitate humane administratōnis·Erunt tamen & in celo & in inferno diuerse mansiones· id est diuerse premiorum et supplicioꝝ differentie bonis scilicet et malis·Stella em̄ a stella differt in claritate·Erit āt in dispari claritate par gaudium·quoniam vn? cōmunis est denarius·id est visio dei dabitur omnibus· vt sit deus omnia in omnibus · vera quidem ibi gloria erit· vbi laudantis nec erroꝛe quisq̄ nec adulatōne laudabitur·verus honor qui nulli negabitur digno. nulliqꝫ concedetur indigno·Qꝫ autē ibi futuri sint ꝓ meritis premioꝝ etiam grad? honorum atqꝫ gloriarum non est ambigendum·atqꝫ id etiam beata illa ciuitas magnum in se bonuꝫ videbit·q̄ nulli superiori nullus inferior inuidebit· Tam nolet v nusquisqꝫ esse quod non accepit · q̄ nec in corpe vult esse oculus qui est digit?·Sic ita qꝫ habebit donum alius alio minus· vt hoc quoqꝫ habeat ne velit ampli?· ·CXXVIII· De plena sanctoꝝ felicitate·

Hec est igitur pax superne ciuitatis·que sicut dicit augustinus· est ordīatissima & concordissima societas fruendi deo et īuicem in deo·Quid plura·hanc certe beatam sanctorum vitam facili? est cōsequi q̄ enarrare· cui? erit cursus sine termīo·vsus sine fastidio· sub antiquis perpetuisqꝫ gaudijs semper noua iocūditas & sine vllo amittendi periculo perfecta felicitas· Constat autem felicitatem esse rerum omnium optandarum ꝑfectionem·Illic ergo implebitur q̄d voce dominica dicitur·Mensuram bonam et confertam et co·&c̄·Mensura dicitur quia secundū qualitatem et quantitatem meriti premium dabitur· Bona·quia isto premio nihil melius inuenitur Cōferta id est referta·quia nulla pars aīme vel corporis nullusqꝫ angelus remanebit· qui repletus non sit Coagitata·quia vndiqꝫ gaudium erit·scilicet intus in conscientia·supra in deo·infra in celo et in cetis creaturis·iuxta vero in sanctis hominibus et angelis·Supereffluens quoqꝫ·quia supra omē meritum erit·et etiam supra omnem sensum et desiderium·Vnde scriptum est·Oculus non vidit · nec auris audiuit ꝛc̄·Tunc sanctoꝝ voluntas oīno voluntati creatoris penitus inherebit·et ob hoc a iusticie regula deuiare non poterit· Nec ideo liberum arbitrium non habebunt·quia peccata eos delectare non poterunt·Magis quippe tūc liberum erit a delectatōne peccandi vsqꝫ ad delectatōnez non peccandi indeclinabilem liberatum Eo enim potentius erit·quo peccare non poterit·Ante diē quidem iudicij vidēt se inuicem boni et mali sicut

patet in euangelio de diuite purpurato & lazaro. Post iudicium vero reprobis omni luce spūali & corporali priuatis. boni videbunt eos tantummodo et non econuerso. Sed anīe iustorum vt ait gregorius et si in nature sue bonitate misericordiā habent. iam tunc auctori sue iusticie coniuncte tāta certitudine constringuntur. vt nulla ad reprobos compassione moueātur. Et licet iustis sua gaudia sufficiant. ad maiorem tamen gloriā vident penas malorum quas per gratiam euaserunt. Quia qui dei claritatem vident nihil in creatura agiē quod videre non valeant.

Speculum vincentij hiſtoriale explicit.

LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DÜSSELDORF

per ignē & aquam ꝛc· CXXVI De deitatis fruitōne·

Sicut autem dicit augustínus in libro de questionibus euangelorum·omnia dici possunt de ista ineffabili perfruitōne veritatis·& tanto magis omnia dici possunt· quāto minus digne aliquid dici potest · Nā ē dux illuminatorum·& requies exterminatorū & patria residētium·& esca indigentium·& corona vincentium· Et quecunq; bona temp̄aliter transeuntia per creature partes error appetit infidelium·veriora ieter entia·in creatore omnium simul inuentu as filiorum· Et vt dicit idem augustin? ci·dei·ita deus erit nobis not? atq; cō videatur spū a singulis nobis·in singu videaturq; ab altero in altero· videatur ideatur in celo nouo & terra noua·atq; ue tunc fuerit creatura·Videatur et per mni corpe quocunq; fuerint spūalis cor i facie perueniente directi·Patebunt & es nostre inuicem nobis·Quanta igitur icitas vbi nullum erit malum·nullum la m·vacabitur dei laudibus·quia erit om ibus·nam quid aliud ibi agetur·vbi nl' cessabit·nec vlla indigentia laborabitur de beati qui habitant ī domo tua domīe ia em̄ membra & viscera corpis glorifi= nt laudibus dei·Omnes quippe illi que armonie corpalis numeri non latebūt in & extrinsecus per corpis cūcta disposi ceteris reb? que ibi magne & mirabiles r·rōnales mentes in tanti artificis lau= bilis pulcritudinis delectatōne succēdēt autem omnibus malis·ita vt penit? de eorum sensibus Ea tamen potentia sci magna in eis erit· non solum sua preteri m damnatorū eos sempiterna miseria ñ oquim ꝛeternum cantabunt·Quo canti am gratie christi·cuius sangume liberati il erit p̄fecto illi ciuitati iocundius·Ibi vacate & videte·q·e·s·d· quid nobis voluimus quando ab isto cecidimus · ine illo fecimus·nisi q̄ in ira eius defeci o refecti·& maiori gratia perfecti va= eternū videntes·quia ipe est deus quo us quando erit omnia in omnibus·Pre= utis erit·ipe qui virtutem dedit eiq; se melius & maius nihil possit esse p̄misit· st aliud quod per p̄phetam dicit·ero illo ·nisi ego ero vnde satientur· ego ero q̄: mnibus honeste desiderantur·& vita et opia· & honor·& pax· & omnia bona· ostrum non habebit erorem·ibi amare on habebit offensionē·ibi esse nostrū nō ortē·ipe nanq; deus vt dicit beatus ber it ratōni plenitudo lucis· voluntati mul tis·memorie p̄tinuatō eternitatis·

XXVII De dispari sanctorum clari

Vnc igitur erit finis·cum euacuerit chri stus omnem principatum & potestatez & virtutem·Nam modo quidem angeli angelis p̄sunt·demones demonibus· homīes ho minibus ad vtilitatem viuentium vel deceptōnem Sed tunc omnis prelatō cessabit, quia necessaria ñ erit·Preferentur quidem ibi alii alijs in glozia· nō tamen in regimīe sicut nunc·quia non erit necesse Cessabit timor·regnabit caritas·nec erit inter p̄si dentes & subditos vlla dissensio·nec maiorum in minorum aliqua oppressio· p̄erunt quidem demones malis hominibus in inferno·mali em̄ homines habebunt torrores in pena·quos hic habuerunt in censores in culpa· Ceterum enim etiam in angelis posuit deus diuersitates officiorum causa hominū scilicet vt eorum saluti p̄uideāt & ministrent· vnde et p̄pria vocabula sortiti sunt·vt angeli·q; hoī bus voluntatem dei nunciant·virtutes· quia mira cula faciunt & huiusmodi· Hec em̄ non sunt noīa nature sed officij·vnde postq̄ homines ꝑsummati fuerint in gloria & perfecti·ita vt nulla iam admī stratōne indigeant·tunc cessabunt etiam ī angelis nomina illa quibus nunc vocantur pro diuersitate humane administratōnis·Erunt tamen & in celo & in inferno diuerse mansiones· id est diuerse premiorum et supplicior̄ differentie bonis scilicet et malis·Stella em̄ a stella differt in claritate·Erit āt in dispari claritate par gaudium·quoniam vn? cō munis est denarius·id est visio dei dabitur omnibus· vt sit deus omnia in omnibus · vera quidem ibi glozia erit·vbi laudantis nec error̄e quisq̄ nec adulatōne laudabitur·verus honor qui nulli negabitur digno. nulliq; concedetur indigno·Q̄ autē ibi futuri sint p̄ meritis premior̄ etiam grad? honorum atq; gloriarum non est ambigendum·atq; id etiam beata illa ciuitas magnum in se bonuz videbit·q̄ nulli superiori nullus inferior inuidebit· Tam nolet vnusquisq; esse quod non accepit · q̄ nec in corpe vult esse oculus qui est digit?·Sic ita q; habebit donum alius alio minus· vt hoc quoq; habeat ne velit ampli?· ·CXXVIII· De plena sanctor̄ felicitate·

Hec est igitur pax superne ciuitatis·que sicut dicit augustinus· est ordinatissima & concordissima societas fruendi deo et inuicem in deo·Quid plura·hanc certe beatam sanctorum vitam facili? est cōsequi q̄ enarrare· cui? erit cursus sine termio·vsus sine fastidio· sub anti quis perpetuisq; gaudijs semper noua iocūditas & sine vllo amittendi periculo perfecta felicitas· Constat autem felicitatem esse rerum omnium optandarum plenitudinem·Illic ergo implebitur qō voce domica dicitur·Mensuram bonam et confertam et co·&c̄·Mensura dicitur quia secundū qualitatem et quantitatem meriti premium dabitur· Bona·quia isto premio nihil melius inuenitur Cō ferta id est referta·quia nulla pars aīme vel corporis nullusq; angelus remanebit· qui repletus non sit Coagitata·quia vndiq; gaudium erit·scilicet intus in conscientia·supra in deo·infra in celo et in cētis creaturis·iuxta vero in sanctis hominibus et angelis·Supereffluens quoq;·quia supra omē meritum erit·et etiam supra omnem sensum et desiderium·Vnde scriptum est·Oculus non vidit · nec auris audiuit ꝛc̄·Tunc sanctorum voluntas oīno voluntati creatoris penitus inherebit·et ob hoc a iusticie regula deuiare non poterit· Nec ideo liberum arbitrium non habebunt·quia peccata eos delectare non poterunt·Magis quippe tūc liberum erit a delectatōne peccandi vsq; ad delectatōnez non peccandi indeclinabilem liberatum Eo enim potentius erit·quo peccare non poterit·Ante diē quidem iudicij vidēt se inuicem boni et mali sicut